

2s. (8p.), probably in the hand of J. Adams, tipped in between pp. 406 & 407, removed (see Ms. 2147, in folder)

John Adams
Library.

IN THE CUSTODY OF THE
BOSTON PUBLIC LIBRARY.

SHELF N^o

Adams

12.6
v. 4

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ,

Η

ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ.

PLUTARCHI PARALLELA,

SEU

VITÆ PARALLELÆ.

VOLUMEN QUARTUM.

L O N D I N I :

Ex Officinâ JACOBI TONSON, & JOHANNIS WATTS.

M DCC XXIII.

^v
* Adams
12.6
v. 4

HOC VOLUMINE Continentur

ALEXANDER.

CÆSAR.

PHOCION.

CATO Minor.

AGIS & CLEOMENES.

TIB. & C. GRACCHI.

DEMOSTHENES.

CICERO.

A. V. B. & C. O. L. O. N. I. E. S.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

CHICAGO

A. V. B. & C. O. L. O. N. I. E. S.

Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ο Σ.

ΤΟΝ Ἀλεξάνδρου τῆ βασιλέως βίον, ἢ τῆ Καίσαρος ὑφ' ἧ κατελύθη Πομπηίου, ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ γράφοντες, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὑποκειμένων πράξεων εἶναι ἄλλο πρῶτον, ἢ ἀναγκαῖον τὰς ἀναγνώσκοντας, εἰ μὴ πάντως, μηδὲ καθ' ἑκάστην ἐπιγραφὴν τι τῶν περιβοήτων ἀπαγγέλλωμεν, ἀλλὰ ἐπιτέμνομεν τὰ πλείστα, μὴ συκοφαντεῖν. ἔτε γὰρ ἰσοεῖας γράφωμεν, ἀλλὰ βίος, ἔτε ταῖς ἐπιφανέσταταις πράξεσι πάντως ἐνεσι δὴλωσις ἀρετῆς ἢ κακίας, ἀλλὰ πρῶτον βραχὺ πολλάκις ἢ ῥῆμα, ἢ παιδιὰ τις ἐμφασίῳ ἤθεος ἐποίησεν μᾶλλον, ἢ μάχαι μυριόπεροι, ἢ ἀναστάσεις αἱ μέγισται, ἢ πολιορκία πόλεων. ὥστε ἐν οἷς ζωγράφου τὰς ὁμοιότητας διὰ τῆ προσώπων, ἢ τῶν πρὸς τὴν ὄψιν εἰδῶν, οἷς ἐμφαίνε τὸ ἦθος, ἀναλαμβάνουσιν, ἐλάχιστα τῶν λοιπῶν μερῶν φρονιζόντες ἔτι μῖν

ALEXANDRI regis vitam & C. Cæsaris, a quo est Pompeius oppressus, hoc commentario descripturi, ob numerosas res eorum gestas, nihil præfabimur aliud quam ab lectoribus postulabimus, si non omnia, neque sigillatim factum quoddam celebre ad amissim persequamur, sed perstringamus pleraque, ne mihi obstrepat. Neque enim historias, sed

vitas conscribimus: neque semper clarissimæ quæque res virtutes vel vitia repræsentant, sed exiguum subinde factum dictumque, & jo-cus aliquis citius speciem edat morum, quam funestissima prælia, maximæ acies, & urbium expugnationes. Ut ergo pictores ex facie & vultu, ex quibus elucet mores, imaginem desumunt, nec de cæteris membris laborant magnopere:

ἡμῖν δοτέον εἰς τὰ τ' ψυχῆς σημεῖα μᾶλλον ἐνδύεσθαι, ἢ διὰ τέτων εἰδοποιεῖν τὸν ἐκάστου βίον, ἐάσαντας ἐτέρους τὰ μεγέθη ἢ τὰς ἀγῶνας.

Ἀλέξανδρος, ὅτι τῷ γυναικὶ πατρὸς μὲν ἡ Ἡρακλείδης ἀπὸ Καρανῆς, πατρὸς δὲ μητρὸς, Λιακίδης ἀπὸ Νεοπολέμου, τῷ πάνυ πεπισημῶν ἐσίν. λέγει δὲ Φίλιππος, ἐν Σαμοθράκῃ τῇ Ὀλυμπιάδι συμμηθεὶς, αὐτὸς τε μαιράκιον ὡς ἔτι, κακείνης παιδὸς ὀρφανῆς γονέων ἐραθῆναι, ἢ τὸν γάμον ἔτως ἀρμόσαι, πείσας τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Ἀρῦμβαν. ἡ μὲν ἔν νύμφῃ, πρὸ τ' νυκτὸς ἢ σωείεχθησαν εἰς τὸν θάλαμον, ἔδοξε βροχίης γρομῆς ἐμπεσεῖν αὐτῆς τῇ γαστρὶ κεραυνόν· ἐκ δὲ τ' πληγῆς, πολὺ πῦρ ἀναφθῆναι, εἶτα ῥηγνύμενον εἰς φλόγας πάντῃ φερομένης, διαλυθῆναι. ὁ δὲ Φίλιππος ὑστέρῳ χρόνῳ μὲν τὸν γάμον, εἶδεν ὄναρ αὐτὸν Ἐπιβάλλουσα σφραγίδα τῇ γαστρὶ τ' γυναικός. ἡ δὲ γλυφὴ τ' σφραγίδος, ὡς ἄετο, λέοντι εἶχεν εἰκόνα. τῷ δὲ ἄλλων μάντεων ὑφορημένων τὴν ὄψιν, ὡς ἀκρεβεςέρας φυλακῆς δεομένη τῷ Φιλίππῳ τῷ πατρὶ τὸν γάμον, Ἀλέξανδρος ὁ Τελμησοῦς κύειν ἔφη τὴν ἀνδρωπὸν (ἔθεν γὰρ ἀποσφραγίζεσθαι τῷ κενῶν) ἢ κύειν παῖδα θυμοειδῆ ἢ λεονιώδη τὴν φύσιν. ὠφθη δὲ ποτε ἢ δράκων, κοίμωμῆς τ' Ὀλυμπιάδος, παρεκτεταμῆς τῷ σώματι. ἢ τῆτο μάλιστ' αὐτῷ Φιλίππῳ τὸν ἔρωτα ἢ τὰς φιλοφροσύνας ἀμαυρῶσαι λέγασιν, ὡς μηδὲ φοιτᾶν ἔτι πολλάκις παρ' αὐτῷ ἀναπασόμενον· εἶτε δείσαντα τινὰς μαγείας ἐπ' αὐτῷ ἢ φάρμακα τ' γυναικός, εἶτε τὴν ὀμιλίαν, ὡς κρείττονι σωῆσθαι, ἀφοσιώμενον. ἔτερος δὲ παρὰ τέτων ἐστὶ λόγος, ὡς πᾶσαι μὲν αἰ

τῆδε

pere: ita concedendum nobis est, animi indicia ut scrutemur, ac cujusque per hæc informemus vitam, aliis molem rerum & certamina permittamus.

Alexander ex gente Herculis per Caranum, & genere materno Æacidem per Neoptolemum fuisse pro certo creditur. Fama est in Samothrace initiatum cum Olympiade Philippum, quum esset ipse tum adolescens, illam item puellam parentibus orbam amasse, atque inde parata fratris voluntate Arymbæ nuptias coisse. Sponsæ, ante noctem qua thoro geniali juncti fuere, visus est Jove tonante venter suus de cælo tangi, atque ex ictu largum succensum ignem, qui mox erumpens in flammam passim dispersas dissiparetur. Philippus spatio aliquo post nuptias, vidit in

somnis uxoris se ventrem consignare. Habebat sigilli sculptura (ut visa ei est) imaginem leonis. Ea visione, vatibus interpretantibus cæteris, Philippo custodiis acrioribus sepiciendam conjugem, Aristander Telmessius uterum illam ait ferre, (nihil enim quod inane sit signari) ac concepisse eam infantem animosum & natura leonina. Visus est draco etiam ad dormientis Olympiadis corpus exporrectus: idque præcipue Philippi erga eam amorem & familiarem consuetudinem aiunt extenuasse, ut raro cubitum ad illam commearet, quod vel timeret fascinatio- nes ejus & veneficia, vel consuetudinem ejus, ut quæ consuesceret cum numine quopiam, devitaret. Alii aliter de his memo- rant, nempe omnes istius regionis scemi-

τῆδε γυναικες ἔνοχοι τοῖς Ὀρφικοῖς εἶσαι ἢ τοῖς αἰ τοὺν Διόνυσον ὀργιασμοῖς ἐν τῷ πάνυ παλαιῷ, Κλώδωνές τε ἢ Μιμαλλόνες ἐπωνυμίαν ἔχουσαι, πολλὰ ταῖς Ἡδωνίσιν ἢ ταῖς αἰ τοὺν Αἴμον Θεήσασαι ὅμοια δρωσιν· ἀφ' ὧν δοκεῖ ἢ τὸ θρησκύειν ὄνομα ταῖς κατακόρυς γῆρας ἢ αἰετέροις ἱερουργίας. ἢ ἢ Ὀλυμπιάς μᾶλλον ἐτέρων ζηλώσασα τὰς κατοχάς, ἢ τὰς ἐνθουσιασμούς· ἔξάγασα βαρβαρικώτερον, ὅφει μεγάλας χειροθήτας ἐφείλκετο τοῖς θιάσοις, οἱ πολλάκις ἐν τῷ κίτῳ ἢ τῷ μυστικῶν λίκνων ὄργανοι, ἢ αἰετιλίθιοι τοῖς θύροισι τῷ γυναικῶν ἢ τοῖς σεφάνοις, ἔξέπλητον τὰς ἀνδρας.

Οὐ μὲν ἀλλὰ Φιλίππῳ μὲν μὲν τὸ φάσμα πέμψαντι Χαίρωνα τὸν Μεγαλοπολίτην εἰς Δελφούς, χρησμὸν κομιθεῖναι λέγουσιν ὡς αἰ Θεῷ, κελδύοντι Ἄμμωνι θύειν ἢ σέβασθαι μάλιστα τῶτον τὸν Θεόν· ἀποβαλεῖν ἢ τῷ ὄψων αὐτὸν τὴν ἐτέραν, ἢ τῷ τῷ θύρας ἀεμῶ προσβαλὼν, κατώπιθυσεν ἐν μορφῇ δράκοντι σιδυναζόμενον τῇ γυναικὶ τὸν Θεόν. ἢ ἢ Ὀλυμπιάς, ὡς Ἐρατοθένης φησὶ, προπέμπασα τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν στρατείαν, ἢ φράσασα μόνῳ τὸ αἰ τὴν τέκνωσιν ἀπόρρητον, ἐκέλευεν ἄξια φρονεῖν τῷ γῆρας. ἔτεροι δὲ φασιν αὐτὴν ἀφοσιῶσθαι ἢ λέγειν, εἰ παύσεται με διαβάλλον Ἀλέξανδρον πρὸς τὴν Ἡραν. ἐγγυήθη δ' εἰς Ἀλέξανδρον ἰσαμύρα μιλῶς Ἑκατομβαιῶν, ὃν Μακεδόνες Λῶον καλεῖσιν, ἔκλιη, καθ' ἢ ἡμέραν ὃ τῷ Ἐφεσίας Ἀρτέμιδι ἐνεπρέθη νεῶς· ὡς Ἡγησίας ὁ Μάγνης εἰπεφώνηκεν εἰς φῶνημα κατασβέσαι τὴν πυρκαϊάν ἐκείνῳ ὑπὸ ψυχρίας

nas Orphicis & Liberi patris sacris antiquitus contactas, Clodonasque & Mimallonas cognomento dictas, multa Edonidibus ac Thressis Æmum accolentibus agere consimilia. Unde θρησκύειν dictio tributa est immodicis & superstitiosis sacrificiis. Olympias autem, præ cæteris motum lymphaticum æmulans, & fanaticum peragens ritum horridiore spectaculo, serpentes mansuefactos traherebat thiasis ingentes, qui ex hedera subinde & mysticis cunis obiter prorepentes, thyrsosque & coronas circumjecti percellebant viros.

Verum Philippo, qui post eam speciem Megalopolitanum Chæronem Delphos misit, fortes referunt fuisse ab Apolline allatas, jubent

te, ut Ammoni sacrificaret, atque hunc Deum coleret imprimis: amisisse vero eum alterum oculum, quem rimæ ostii admovens Deum conspexit serpentis figura cum uxore sua concubantem. Olympias autem (ut Eratosthenes est autor) quum euntem ad bellum profequeretur Alexandrum, arcanum ortum ejus soli detexit, hortata ut pro natalibus gereret animos. Alii hoc illam aiunt abominatam dixisse, Non desinet Alexander in crimen me apud Junonem vocare. Natus Alexander est die sexto mensis Hecatombæonis, quem Loum vocant Macedones: quo die sanum Dianæ Ephesiæ conflagravit, cui rei ita frigidam acclamationem attexuit Hegesias Magnesijs, ut ea incendium illud valuerit

Ψυχείας δυνάμειον· εικότως γὰρ ἔφη καταφλεχθῆναι τὸν νεῶν, τῷ Ἀρτέμιδος ἀχολοκλήης παρὶ τὴν Ἀλεξάνδρου μαίωσιν. ὅσοι δὲ τῷ μάγων ἐν Ἐφέσῳ διατείβοιες ἔτυχον, τὸ παρὶ τὸν νεῶν πάθος ἠγάθηροι πάθος ἑτέρες σημεῖον εἶναι, διέθεον τὰ πρόσωπα τυπλόμηροι, ἢ βοῶντες ἀτὴν ἅμα ἢ συμφορὰν μεγάλην τῇ Ἀσίᾳ τὴν ἡμέραν ἐκείνῃ τετοκέναι. Φιλίππῳ δὲ ἄρτι Ποτίδαιαν ἠρηκότι τρεῖς ἦσαν ἀγγελίαι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον· ἡ μὲν, Ἰλλυριεὺς ἠτλήσας μάχη μεγάλη διὰ Παρμενίωνος· ἡ δὲ, Ὀλυμπιάσιν ἵππῳ κέλῃτι νενικηκέναι· τρίτη δὲ, παρὶ τῷ Ἀλεξάνδρου γένεως. ἐφ' οἷς ἠδόμενον, ὡς εἰκός, ἔτι μᾶλλον οἱ μάντις ἐπῆραν, ἀποφαινόμενοι τὸν παῖδα τρισὶ νίκαις συγγενημῶν, ἀνίκητον ἔσεσθαι.

Τῷ μὲν δὲ ἴδεναι τῶ σώματι οἱ Λυσίππειοι μάλιστα τῷ ἀνδριάντων ἐμφαίνουσιν, ὑφ' ἧ μόνος ἢ αὐτὸς ἠξίος πλάττεσθαι. ἢ γὰρ μάλιστα πολλοὶ τῷ διαδόχων ὑστερον ἢ τῷ φίλων ἀπεμιμῆτο, τῷ τε ἀνάτασιν τῶ ἀχέντι εἰς δυνάμειον ἠσυχῇ κεκλιμῆς, ἢ τῷ ὑγρότητα τῷ ὀμμάτων διατετήρηκεν ἀκρίβως ὁ τεχνίτης. Ἀπελλῆς δὲ, γράφων τὸν κεραυνοφόρον, ἐκ ἐμιμήσατο τῷ χεράν, ἀλλὰ φαιότερον ἢ πεπνωμῶν ἐποίησεν. ὡς δὲ λυκότος, ὡς φασιν, ἢ δὲ λυκότης ἐπεφοίνισεν αὐτῷ παρὶ τὸ σῆμα μάλιστα ἢ τὸ πρόσωπον. ὅτι δὲ τῶ χρωτὸς ἠδισον ἀπέπνει, ἢ τὸ σῶμα κατῆχεν δυνάμειον ἢ τῷ σάρκα πᾶσαν, ὥστε πληρῶς τῶς χιτωνίσκας, ἀνέγνωμεν ἐν ὑπομνήμασιν Ἀεισοξενείοις. αἰτία δὲ ἴσως, ἢ τῶ σώματι κρᾶσις, πολυθερμῶς ἔσα ἢ πυρώδης. ἢ γὰρ δυνάμειον γίνεσθαι πέσει τῷ ὑγρῶν ὑπὸ θερμότητι, ὡς οἶεται Θεόφραστο· ὅθεν οἱ ξηροὶ ἢ διάπυροι

τόποι

Iuerit restinguere. Merito enim arsisse ait templum, dum fuit Diana in Alexandri enixu obstetricando districta. Magi vero, quotquot agebant Ephesi, fani inflammationem existimantes alterius esse prodigium eladis, discurrerunt, faciemque ceciderunt, clamaveruntque grandem pestem & perniciem Asiae illo die editam. Philippus capta modo Potidaea, eodem die tres nuntios accepit, fusos a Parmenione ingenti pugna Illyrios, alterum, Olympiis se equi pernicitate vicisse, tertium, natum Alexandrum. His nimirum laetum magis etiam erexere vates, qui affirmaverunt, infantem, in cuius natales triplex concurrerat victoria, fore invictum.

Corporis ejus figuram Lysippi statuæ maxime demonstrant, a quo voluit solo fingi.

Etenim, quam præcipue successores ejus complures post & amici æmulati sunt, projectam cervicem & in sinistrum humerum modice propensam, oculorumque volubilitatem ad unguem expressit ille artifex. Alexandrum pingens fulmen tenentem non representavit Appelles colorem ejus: magis fuscum & sordidiorum fecit, quum fuerit (ut aiunt) candidus, qui color in pectore & facie potissimum purpurascebat. Odorem autem ex cute ejus gratissimum afflasse, os ejus totumque corpus reddidisse fragrantiam, quam interiores tunicæ retinebant, in commentariis Aristoxeni legimus. In causa fuit fortassis fervidum & igneum corporis ejus temperamentum. Gignitur enim odoris suavitas (ut Theophrasti est opinio) concoctis a calore humoribus. Unde aridi & fervidi tractus

τόποι τ' οικεμήνης τὰ πλείσα ἢ κάλλιπα τῆς ἀρωμάτων φέροντι. Ξαίρει γὰρ ὁ ἥλιος τὸ ὑγρὸν, ὥσπερ ὑλῶ σιπεδόνει, Ἰππολάζον τοῖς σώμασιν. Ἀλέξανδρον δὲ ἡ θερμότης τῆς σώματι, ὡς ἔοικεν, ἢ ποτικὸν ἢ θυμοειδῆ παρεΐχεν. ἔτι δὲ ὄϊος αὐτῆ παιδός, ἢ τε σωφροσύνη διεφαίνετο, πρὸς τὰλλα ῥαγδαῖον ἔϊλα ἢ φερόμενον σφοδρῶς, ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς αὐτῆ τὸ σῶμα δυσκίνητον εἶναι, ἢ μὲν πολλῆς πραότητι ἀπλεῖσαι τῆς τοιούτων ἢ τε φιλοτιμία παρ' ἡλικίαν ἐμβριθὲς εἶχεν τὸ φρόνημα ἢ μεγαλόψυχον. εἰ δὲ γὰρ ἀπὸ παιδός εἰδὲ πᾶσαν ἠγάπα δόξαν, ὡς Φίλιππος λόγῳ τε δεινότητι σοφιστικῶς καλλωπιζόμενος, ἢ τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκας τῆς ἀρωμάτων ἐγχαράττων τοῖς νομίμασιν ἀλλὰ ἢ τῆς αὐτὸν ἀποπειρωμένων εἰ βέλοισι ἀν' Ὀλυμπιάσιν ἀγωνίσασθαι σάδιον, (ὡς γὰρ ποδώκης) Εἰ γε, ἔφη, βασιλεῖς ἐμελλον ἔξαι ἀνταγωνιστάς. φαίνετο δὲ ἢ καθόλου πρὸς τὸ τῆς ἀθλητῆς γῆρας ἀλλοτεῖως ἔχων πλείους γέ τοι θεῖς ἀγῶνας ἢ μόνον τραγῶδων ἢ αὐλητῶν ἢ κιθαρωδῶν, ἀλλὰ ἢ ῥαψωδῶν, θήρας τε παιλοδαπῆς ἢ ῥαβδομαχίας, ἔτε πυγμῆς, ἔτε παγκρατίε μετὰ τινος ἀσπιδῆς ἔθνηκεν ἀθλον.

Τὸς δὲ αὐτῆ τῆς Περσῶν βασιλέως πρέσβεις ἠκούσας ἀποδημεῖν Φιλίππε ξενίζων, ἢ γῆρας σιωπῆς, ἔτως ἐχειρώσατο τῆ φιλοφροσύνη, ἢ τῆ μηδὲν ἐρώτημα παιδικὸν ἐρωτῆσαι, μηδὲ μικρὸν, ἀλλ' ὁδῶν τε μήκη, ἢ πορείας τ' ἀνω τρέπον ἐκπιπθάνεσθαι, ἢ αὐτῆ βασιλέως, ὁποῖος εἴη πρὸς τὰς πολεμίας, ἢ τίς ἢ Περσῶν ἀλκή ἢ δυνάμις ὥσε θαυμάζειν

tractus plurimas & optimas species aromatum edunt. Exhaust enim sol humorem in summis corporibus existentem, ut putredinis materiam. Alexandrum autem calor corporis vinosum reddidit & iracundum. A prima pueritia forte eluxit temperantia ejus. Nam quum ad alia vehemens esset & ardens, haud facile movebatur corporis voluptatibus, ac summa cum moderatione eas degustabat. At gloriae cupiditas ejus supra aetatem spiritus habebat solidos & celsos. Neque enim undique neque gloriam aucupabatur omnem, ut Philippus, qui sophistarum more facundiam suam ostentabat, & victoriis currum Olympicis suis nummos signabat: sed quum tentarent eum ministri, quia pernix erat pedibus, an Olympiis certare curriculo vellet,

VOL. IV.

Sane, si habiturus sim, inquit, adversarios reges. Apparet autem abhorruisse eum prorsus ab athletarum natione; quippe qui agonas ediderit plurimos tragædorum, tibicinum, fidicinum, immo etiam rhapsodorum, venationis cujusque generis, & fustuariarum pugnarum: neque pugilatus, neque pancratiis studiose certamen exhibuit.

Legatos ab rege Persarum missos absente Philippo accipiens hospitio, factusque his familiaris, ita cepit comitate sua, & quod nihil interrogaret puerile vel demissum, sed prolixitates viarum exquireret, atque itineris in superioribus regionibus rationem; ac de rege, qui adversus hostes, quæ denique vires & potentia essent Persarum: ut stupe-

B

rent

ζεν ἐκείνης, ἢ τῷ λεγομένῳ Φιλίππῳ δεινότητα μηδὲν ἠγείαθ' πρὸς τῷ τῷ παιδὸς ὄρεμῳ ἢ μεγαλοπραγμοσίῳ. ὅσακις γὰρ ἀπαγγελεύθη Φιλίππῳ ἢ πόλιν ἐνδοξὸν ἤσκηως, ἢ μάχῃ τινὰ περὶ πόλιν νενικηκῶς, ἢ πάνυ φαιδρὸς ἢ ἀκέρως, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἡλικιώτας ἔλεγε, ὡς παῖδες, πάντα προλήψε' ὁ πατήρ· ἐμοὶ δ' ἐδὲν ἀπολείψει μεθ' ὑμῶν ἔργον ἀποδείξασθαι μέγα ἢ λαμπρὸν. ἔγὼ ἡδονῶν ζῆλων, ἐδὲ πλεῖστον, ἀλλ' ἀρετῷ ἢ δόξαν, ἐνόμιζεν, ὅσω πλείονα λήψε' ὡς τὰ πατρὸς, ἐλάττονα κατορθώσεν δι' ἑαυτῶν. διὸ τοῖς πράγμασι ἀξιομένῳ καταναλίσκεσθαι τὰς πράξεις εἰς ἐκείνον ἠγάγετο, ἐβέλετο μὴ χεῖρα μηδὲ τρυφὰς ἢ ἀπολαύσεις, ἀλλ' ἀγῶνας ἢ πολέμους ἢ φιλοτιμίας ἔχουσιν ἀρχὴν ἀεὶ λαβεῖν. πολλοὶ μὲν ἐν τῷ Ἰππικῶν, ὡς εἰκός, ἦσαν αὐτῶν, τρυφῆς ἢ παιδαγωγοὶ ἢ διδάσκαλοι λεγόμενοι· πᾶσιν δ' ἐφεισθήκει Λεωνίδας, ἀνὴρ τότε ἦθ' αὐστηρὸς, ἢ συγγενὴς Ὀλυμπιάδῳ· αὐτὸς μὲν ἐν φεύγων τὸ τῷ παιδαγωγίας ὄνομα, καλὸν ἔργον ἐχέσθαι ἢ λαμπρὸν, ὑπὸ τῶν ἄλλων διὰ τὸ ἀξίωμα ἢ τῷ οἰκειότητι τρυφῶν Ἀλεξάνδρου ἢ καθηγητῆς καλέμενος. ὁ δ' ἐπὶ τὸ χῆμα τῷ παιδαγωγῷ ἢ τῷ προσηγορίαν ὑποποιεῖμενος, ἦν Λυσίμαχος, τῷ γὰρ Ἀκαρναν, ἄλλο μὲν ἐδὲν ἔχων ἀσείον, ὅτι δ' ἑαυτὸν μὲν ὠνόμαζεν Φοῖνικα, τὸν δ' Ἀλέξανδρον, Ἀχιλλέα, Πηλέα δ', τὸν Φίλιππον, ἠγαπάτο, ἢ δουτέραν εἶχε χῶραν.

Ἐπεὶ

rent illi, celebratamque Philippi solertiam & vim nihil putarent cum hujus pueri comparandam alacritate & magnificis factis, quæ promittebat. Itaque quum allatum esset aut nobilem urbem a Philippo captam, aut illum insigni potitum victoria, non usque adeo gaudebat iis nuntiis, verum ad æquales dicebat, Omnia præripiet, sodales, pater, neque ullum mihi insigne & illustre relinquet vobiscum perpetrandum facinus. Quum enim neque delicias concupisceret neque opes, sed virtutem & gloriam, quo plura acciperet a parente, eo arbitrabatur se per se designaturum pauciora. Quare crescente imperio, absumi sibi materiam præclararum actionum judicans, gestiebat non pecuniam, non luxum, non voluptates; sed certami-

num, sed bellorum, sed gloriae refertum imperium accipere ab eo. Multi ejus institutionis nimirum appofiti fuerunt nutritii, pædagogoi, & magistri appellati: quibus omnibus impositus Leonidas erat, vir & moribus severus & propinquitate Olympiada contingens. Hic pædagogoi nomen cum honesto & specioso conjunctum officio repudiabat, atque ab aliis dignitatis & necessitudinis causa nutritius Alexandri & rector vocabatur: ille qui speciem pædagogoi & vocabulum sumebat Lyfimachus, natione Acarnan, urbanitate nulla præditus erat alia, sed, quod Phœnicem nominaret se, Alexandrum, Achillem, & Philippum, Peleum, ideo gratus erat, & secundum locum tenebat.

Quum

Ἐπεὶ ὁ Φιλονεῖκος τῷ Θεσσαλῷ τὸν Βυκέφαλον ἀγαγόντ' ὄνιον τῷ Φιλίππῳ τρεισκαίδεκα ταλάντων, κατέβησαν εἰς τὸ πεδίον δοκιμάσοντας τὸν ἵππον· ἐδόκει τε χαλεπὸς εἶναι καὶ κομιδῇ δύσχευτος, ἔτε ἀναβάτῳ προσιέρητο, ἔτε φωνὴν ὑπομύων τινὸς τῶν παρὰ τὸν Φίλιππον, ἀλλ' ἀπάντων κατεξανισάμνητο· δυσχεραίνοντ' ὁ τῷ Φιλίππῳ, καὶ κελδύοντ' ἀπάγειν ὡς παλιάπασιν ἄγειον καὶ ἀκόλαστον· παρὼν Ἀλέξανδρος εἶπεν, οἷον ἵππον ἀπολλύουσιν, δι' ἀπειρίαν καὶ μαλακίαν χηρῶσθε μὴ δυνάμνητοι. τὸ μὲν ἔν πρῶτον ὁ Φίλιππος ἐσιώπησεν· πολλάκις δ' αὐτῷ παρὰ Φραγγομήδους καὶ Φειπαθέου, Ἐπιτιμᾶς σὺ, ἔφη, πρεσβυτέρη, ὡς τι πλέον αὐτὸς εἶδώς, ἢ μᾶλλον ἵππῳ χηρῶσθαι δυνάμνητο; Τέτρω γέν, ἔφη, χηρσαίμην ἂν ἐτέρος βέλτιον. ἂν ὁ μὴ χηρῶσθαι, τίνα δίκην τ' ὑποπέτειας ὑφείξαι; Ἐγὼ, τῇ Δία, εἶπεν, ἀποτίσω τῷ ἵππῳ τὴν τιμὴν. Χρομήδης ὁ γέλωτο, εἶτα ὀρεσμεῖ πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ ἀεγύρειον, δι' οὗτος προσδραμῶν τῷ ἵππῳ, καὶ παλασίων τὴν ἡνίαν ἐπέσρεψε πρὸς τὸν ἥλιον ὡς ἔοικεν, ἐννοήσας ὅτι τὴν σκιὰν προσπίπτουσαν καὶ σαλθομύην ὀρεῶν πρὸ αὐτῷ, διαταράττειτο. μικρὰ ὁ ἔτω παλασπίσας καὶ καταψήσας, ὡς ἑώρα πληρέμνητον θυμῷ καὶ πνύματι, ἀπορρίψας ἡσυχῇ τὴν χλαμύδα, καὶ μετεωρίσας αὐτὸν, ἀσφαλῶς φειδέθη. καὶ μικρὰ μὲν φειλαδῶν ταῖς ἡνίαις τὸν χαλινὸν ἀνθε πληγῆς καὶ παραγαμῆ προσανέσειλεν ὡς ὁ ἑώρα τὸν ἵππον ἀφαικότα τὴν ἀπειλίαν, ὀρεγῶντα ὁ πρὸς τὸν δρόμον, ἀφείδ' ἐδίωκεν, ἤδη φωνῇ θρασυτέρη, καὶ ποδὸς κηρῶσθαι χηρῶμνητο. τῷ ὁ παρὰ τὸν Φίλιπ-

ΠΟΝ

Quum Bucephalum Philonicus Thessalus ad Philippum duxisset tredecim talentis venalem, descenderunt ad equum probandum in campum. Videbatur autem morosus & perquam tractatu difficilis, neque quenquam admittebat in sedem, nec vocem ferebat ullius Philippi comitum, verum in omnes infurgebat. Igitur ubi pertæsus Philippus abduci jussit quasi omnino ferum & indomitum, assistens Alexander ait, Quem equum perdunt isti, qui propter imperitiam & mollitiem tractare eum nequeunt! Id primum tacitus Philippus tulit. At crebrius quum obloqueretur & angeretur, Culpas tu, inquit, majores natu, quasi peritior sis, aut tractare equum noveris rectius? Hunc certe melius, inquit, aliis tractem. Si non tractes, inquit Philippus, quam

pœnam pendes temeritatis? Ego hercle, infit, pretium equi dependam, Alexander. Hic risus consequutus est, inde sponsio inter eos de pecunia. Mox accurrit ad equum Alexander, correptisque habenis convertit eum adversus solem. Adverterat nimirum, quod incurrentem & agitatam ante oculos umbram cernens percelleretur. Tum molliter eum palpavit manumque leniter ducta permulsi: quem ubi ferocientem vidit & exultantem, abjecta leniter chlamyde infilii in eum, & nullo negotio conscendit. Frænum autem placide habenis adducens, sine verberibus vel calcaribus, impetum ejus repressit. Ut ferocia lenita equum currere gestientem vidit, admisit jam eum, vocemque ferociorem ac pedum pulsum adhibuit. Hic Philip-

πον ἡ ἀγωνία ἢ σιγή τὸ πρῶτον· ὡς ὃ κάμψας ἐπέσρεψεν ὀρθῶς, σο-
βαρῶς ἢ γεγηθῶς, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἠλάλαξαν, ὃ ὃ πατήρ ἢ δακρυῦσαι
τι λέγει) πρὸς τὴν χαρὰν, ἢ καταβάλλει αὐτῆ τὴν κεφαλὴν φιλήσας,
ὦ παῖ, φάναί, ζῆται σεαυτῶ βασιλείαν ἴσθη· Μακεδονία γὰρ σε ἔχω-
ρεῖ.

Καθορῶν ὃ τὴν φύσιν αὐτῆ δυσκίνητον μὲν ἔσαν, εἰσαλίθει μὴ βια-
σθῆναι, ῥαδίως ὃ ἀγομῆναι ὑπὸ λόγῳ πρὸς τὸ δέον, αὐτὸς τε πείθει
ἐπιεῖται μᾶλλον ἢ πρὸςτάττειν, ἢ τοῖς ᾄδει μουσικὴν ἢ τὰ ἐκκύκλια παι-
δευταῖς ἔ πάνυ τι πισθῶν τὴν Ἰπασίαν αὐτῆ ἢ κατάστειν, ὡς μείζο-
ν ἔσαν πραγματείας, ἢ κτ' τὸν Σοφοκλέα,

Πολλῶν χαλιῶν ἔργον οἰάκων θ' ἅμα,
μετεπέμψατο τῷ φιλοσόφῳ τὸν ἐνδοξότατον ἢ λογιώτατον, Ἀριστοτέ-
λει, κατὰ ἢ πρέποντα διδασκαλία τελέσας αὐτῶ. τὴν γὰρ Σταγειρῆ
πόλιν, ἔξ ἧς ἦν Ἀριστοτέλης, ἀνάστατον ὑπ' αὐτῆ γεγημημένῳ, σωθῆκε
πάλιν, ἢ τὰς διαφυγόντας ἢ δευδούνας τῷ πολιτῶν ἀποκατέστησεν. χο-
λὴν μὲν ἐν αὐτοῖς ἢ διατελεθὴν τὸ ᾄδει Μιέζαν νυμφαῖον ἀπέδειξεν, ὅπως
μέχρι νῦν Ἀριστοτέλης ἔδρας τε λιθίνας, ἢ ὑποσκίς ᾄδειπάτες δεικνύσιν.
ἔοικεν ὃ Ἀλέξανδρος ἔ μόνον τὸν ἠθικὸν ἢ πολιτικὸν ᾄδει λαβεῖν λόγον,
ἀλλὰ ἢ τῶν ἀπορήτων ἢ βαρυτέρων διδασκαλιῶν, ἃς οἱ ἄνδρες ἰδίως
ἀκροαματικὰς ἢ ἐποπτικὰς προσαγορευούσας, ἐκ ἔξφερον εἰς πολλὰς με-
ταχεῖν. ἦδη γὰρ εἰς Ἀσίαν διαβεβηκῶς, ἢ πυθόμενος λόγους τινὰς ἐν βι-
βλίοις

pi comitatum sollicitudo primum ac silentium
incessit: ut vero flexit & rite convertit e-
quum glorians, ovanisque, cæteri omnes ap-
plausere: patri vero manasse etiam aliquan-
tulum gaudio lacrymas ferunt: at postquam
defiliit ex equo, caput ejus osculatus, Quæ-
re, inquit, fili, par tibi regnum: siquidem non
capit te Macedonia.

Porro ingenium ejus considerans non facile
impelli, quod reluctaretur cogentibus, sed
rationibus prompte ad officium duci, etiam
ipse suadere potius quam imperare tentavit
ei. Musicæ & trivialium artium doctoribus
non facile credens institutionem & expolitio-
nem ejus, quod rem duceret magis arduam,
atque eam quæ haberet, ut apud Sophoclem est,

Multis opus frenis, etiam clavis simul:

philosophorum clarissimum & eruditissimum
accivit, Aristotelem, præmiumque ei dedit
institutionis præclarum & decorum. Stagi-
ram nempe patriam Aristotelis, quam exci-
derat, iterum frequentavit incolis, civesque,
qui in exilio aut in servitute erant, reduxit
domum. Ludum eis & studii locum Nym-
phæum prope Miezam assignavit: ubi & hac
ætate sedes Aristotelis lapideas & ambulatio-
nes umbrosas monstrant. Probabile est au-
tem Alexandrum ab eo non ethica modo
& politica præcepta percepisse, verum et-
iam ex interioribus & gravioribus discipli-
nis, quas acroamaticas & eopticas illi pe-
culiariter nuncupant, neque efferebant in
vulgus, attigisse. Quum enim jam in Asiam
transisset, atque ad se esset delatum com-
men-

ἐλίοις παρὶ τῶν ὑπὸ Ἀριστοτέλους ἐκδοθέντων, γράφει πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ φιλοσοφίας παρρησιαζόμενος Ἐπιστολῶν, ἧς ἀντίγραφόν ἐστιν Ἀλέξανδρον Ἀριστοτέλει δι' ἐπείκου. ἐκ ὁρθῶς ἐποίησας, ἐκδὸν τὰς ἀκροαματικὰς τῶν λόγων. τίμη γὰρ δὴ διοίσομεν ἡμῶς τῶν ἄλλων, εἰ καθ' ἑστέρας ἐπαιδύθημεν λόγοις, ἔστι πάντων ἕσονται κοινοί; ἐγὼ δὲ βελοῖμι αὖν ταῖς παρὶ τὰ ἄρτια ἐμπειρίαις, ἢ ταῖς δυνάμεσι διαφέρειν. ἔρρωσο. ταύτῃ μὲν ἐν τῷ φιλοτιμίαν αὐτῆ ᾤδαμυθέρμενος Ἀριστοτέλης, ἀπολογεῖται παρὶ τῶν λόγων ἐκείνων, ὡς ἐκδομένων ἢ μὴ ἐκδομένων. ἀληθῶς γὰρ, ἢ μὴ τὰ φυσικὰ πραγματεία, πρὸς διδασκαλίαν ἢ μάθησιν ἔδει ἔχουσα χρῆσιμον, ὑπόδειγμα τοῖς πεπαιδευμένοις ἀπ' ἀρχῆς γέγραπται.

Δοκεῖ δέ μοι ἢ τὸ φιλιανθεῖν Ἀλεξάνδρου προστεῖψασθαι μᾶλλον ἐτέρων Ἀριστοτέλης. ἔ γὰρ μόνον τῷ θεωρίαν ἠγάπησεν, ἀλλὰ ἢ νοσῶσιν ἐβοήθει τοῖς φίλοις, ἢ σωετατίε θεραπείας τινὰς ἢ διαίτας, ὡς ἐν τῶν Ἐπιστολῶν λαβεῖν ἐστιν. ἡ δὲ ἢ φύσει φιλόλογος ἢ φιλομαθὴς ἢ φιλιανανώσης ἢ τῷ μὲν Ἰλιάδα τὴν πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον ἢ νομίζων ἢ ὀνομάζων, ἔλαβεν μὲν Ἀριστοτέλους διορθώσαντα, ἢ ἐν τῇ ἰατρικῇ καλεῶσιν εἶχεν ἢ αἰετῶν τῶν ἐχειρίδων κεντρῶν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, ὡς Ὀνησιχρότης ἰσόρηκεν. τῶν δὲ ἄλλων βιβλίων ἐκ δὲ ὑπορῶν ἐν τοῖς ἀνω τόποις, Ἀρπαλον ἐκέλευσε πέμψαι. κακῶν ἐπέμψεν αὐτῷ τὰς τε Φιλίσε βίβλους, ἢ τῶν Εὐριπίδων ἢ Σοφοκλέους ἢ Αἰχύλων τραγωδιῶν συχνὰς, ἢ Τελῆσε ἢ Φιλοξένου

mentarios de his ab Aristotele editos, philosophiæ nomine expositulans scribit ad eum literas, quarum hoc est exemplum. Alexander Aristoteli salutem. Parum recte fecisti quod disciplinas acroamaticas vulgaveris. Ubi enim cæteris præstabimus, si hæc in quibus instituti sumus, omnibus promiscuæ erunt disciplinæ? Ego vero optimarum rerum scientia malle me quam potentia præcellere. Vale. Quam illius ambitionem Aristoteles leniens, purgat se de illis disciplinis, asserens ita esse in lucem prolatas ut non essent prolatae. Revera enim commentarius ille de rebus metaphysicis ad docendum vel discendum nihil habet compendii. Est autem ea scriptus mente, specimen modo ut esset eruditus.

Ego quidem arbitror medicinæ quoque studio imbutum præcipue ab Aristotele Alexandrum. Namque non tantum commentatione ejus delectatus est, verum multis etiam amicis succurrit in morbis, præscripsitque certa remedia & rationem victus; quod ex epistolis ejus discas. Fuit præterea natura studiosus & multæ lectionis. Iliada autem virtutis bellicæ & credens & appellans institutionem, accepit ab Aristotele correctam, quam ex narthecio vocant. Eam semper cum pugione (ut prodidit Onesicritus) repositam habebat sub pulvino. Aliorum librorum quum in superioribus provinciis non esset ei facultas, mandavit Harpalo ut mitteret. Ille misit ei Philisti libros, Euripidisque & Sophoclis, & Æschyli tragœdiarum magnam vim: Telestis quoque Philoxenique

λοξένος διθυράμβος. Ἀριστοτέλη δὲ θαυμάζων ἐν ἀρχῇ, καὶ ἀγαπῶν ἔχῃ ἦτον, ὡς αὐτὸς ἔλεγε, τῶ πατρὸς, ὡς δὲ ἐκείνον μὲν ζῶν, διὰ τῶτον ὃ καλῶς ζῶν, ὑπερὸν ὑποπλιότερον ἔχεν, ἔχῃ ὡς ποιῆσαι τι κακόν, ἀλλ' αἱ φιλοφροσύναι τὸ σφοδρὸν ἐκείνο καὶ σεβλικὸν ἐκ ἔχουσαι πρὸς αὐτὸν, ἀλλοτριότητι ἐγγύοιο τεκμήριον. ὁ μὲντοι πρὸς φιλοσοφίαν ἐμπεφυκὸς καὶ συνθεραμμύθη ἀπ' ἀρχῆς αὐτῷ ζῆλθι καὶ πόθθι ἐκ ἐξερρύθη τῆ ψυχῆς, ὡς ἢ ᾧ Ἀνάξαρχόν τε τιμῇ, καὶ τὰ πεμφθῆναι Ξενοκράτει πενήκοινα τάλαινα, καὶ Δάνδαμις καὶ Κάλαιθι ἔτω παρδαδίνας μαρτυροῦσιν.

Φιλίππου ὃ στρατόνθι ἐπὶ Βυζαντίως, ὡ μὲν ἐκκαιδεκέτης ὁ Ἀλέξανδρθι. ἄπολαφθαῖς ὃ κύριθι ἐν Μακεδονίᾳ τῶ πραγμάτων καὶ τῆ σφραγίδθι, Μεδάρων τε τὰς ἀφεσῶτας κατεσρέψατο, καὶ πόλιν ἐλὼν αὐτῶ, τὰς μὲν βαρβάρους ἐξαπήλασεν, συμμίλεις ὃ κατοικίσας, Ἀλεξανδρόπολιν προσηγόρευσεν. ἐν ὃ Χαιρωνείᾳ τῆ πρὸς τὰς Ἑλλίνας μάχης παρὼν μετέχεν, καὶ λέγεται πρῶτθι ἐισεῖσαι τῶ ἱερῶ λόχῳ τῶ Θεβαίων. ἔτι ὃ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐδείκνυτο παλαιὰ ᾧ τὸν Κηφισὸν Ἀλεξάνδρου καλεμμένη δρυς, πρὸς ἣ τότε κατεσκιώωσεν, καὶ τὸ πολυάνδριον ἐ πόρρω τῶν Μακεδόνων ἐστίν. ἐν μὲν ἔν τέτων, ὡς εἰκός, Φίλιππθι ὑπερηγάπα τὸν υἱόν, ὡς καὶ χαιρεῖν, τῶν Μακεδόνων Ἀλέξανδρον μὲν, βασιλέα, Φίλιππον ὃ, στρατηγὸν καλέων. αἱ ὃ ᾧ τῶ οἰκίαν ταραχαὶ διὰ τὰς γάμους καὶ τὰς ἐρωτας αὐτῶ, τρέπον τιὰ τῆ βασιλείας τῆ γυναικωνίτιδι συνουσίας, πολλὰς αἰτίας καὶ μεγάλας διαφορὰς παρεῖχον ἄς ἢ τῆ Ὀλυμπιάδθι

χαλε-

loxenique dithyrambos. Aristotelem vero, quem initio suspexit & charum habuit non fecus (ut ipse dicitur) quam parentem, quod hujus beneficio viveret, illius, honeste viveret, habuit post suspectiorem: non quo illum ulla in re læderet, sed familiaritas pristinum ardorem & dilectionem non retinens, notam prætulit alienationis. Hic tamen erga sapientiæ studium innatus & innutritus a prima ætate amor desideriumque non effluxit ex animo ejus: quod habitus Anaxarcho honos, & quinquaginta missa talenta Xenocrati, Dandamisque & Calanus ita ab eo culti testantur.

Movente in Byzantinos Philippo annum ætatis gerebat Alexander sextum decimum. Demandata ei Macedonia & sigilli cum li-

bera potestate cura, Medaros rebellantes subegit, captoque oppido expulit barbaros, ac deducta illuc colonia mistorum, Alexandropolin id appellavit. Proelio adversus Græcos ad Cheronæam commissio interfuit, ac primus dicitur in sacram Thebanorum cohortem incurrisse. Annosa quercus adhuc nostra memoria prope Cephisum ostendebatur, Alexandri dicta, ad quam tunc tetendit, neque procul tumulus Macedonum abest. Hinc filium non immerito Philippus admodum dilexit, ut etiam gauderet, quum Alexandrum Macedones regem, Philippum appellarent ducem. At domestici ex nuptiis & amoribus ejus fluctus, contacto aliquatenus simul gynæcei ægritudine regno, multa jurgia inter eos magnasque invexere dissensiones, quas Olympiadis

acer-

χαλεπότης, δυσζήλος ἢ βαρυθύμω γυναικός, ἔτι μείζονας ἐποίει, παρξυ-
νέσης τὸν Ἀλέξανδρον. ἐμφανεσάτω ἢ Ἀττάλῳ παρέχετο ἐν τοῖς Κλεο-
πάτρας γάμοις, ἢν ὁ Φίλιππῳ ἠγάγετο παρθένον, ἐραδαίως παρ' ἡλικίαν
τ' κόρης. θεῖῳ γὰρ ὦν αὐτῆς ὁ Ἀττάλῳ, ἐν τῷ πότῳ μεθύων, παρεκάλει
τὰς Μακεδόνας αἰτεῖσθαι ὡσαύτῃ Θεῶν γνήσιον ἐκ Φιλίππου ἢ Κλεοπάτρας
γυναικὸς διάδοχον τ' βασιλείας. Ἐπὶ τῷ παρξυθεῖς ὁ Ἀλέξανδρῳ, ἢ
εἰπὼν, ἡμῖς δέ σοι, κακὴ κεφαλὴ, νόθοι δοκῶμεν; ἔβαλε σκύφον ἐπ' αὐ-
τόν. ὁ ἢ Φίλιππῳ ἐπ' ἐκῆνον ἔξανέση, πασάμηνῳ τὸ ξίφος· οὐτυχία
ἢ ἐκατέρω, διὰ τὸν θυμὸν ἢ τὸν οἶνον ἔπεσεν σφαλεῖς. ὁ ἢ Ἀλέξανδρῳ
ἐφυβείζων, οὗτῳ μῦθοι, εἶπεν, ἄνδρες, εἰς Ἀσίαν ἔξ Εὐρώπης παρε-
σκυιάζετε διαβαίνειν, ὅς ἔστι κλίνω ἀπὸ κλίνης διαβαίνων ἀνατέτραπται.
μὲν ταύτῃ τῷ παροῖαν, ἀναλαβὼν τῷ Ὀλυμπιάδα, ἢ κατασῆσας εἰς
Ἑπείρου, αὐτὸς ἐν Ἰλλυροῖς διέτριβεν. ἐν τῷ ἢ Δημαράτῳ ὁ Κορίν-
θιῳ, ξένῳ ὦν τ' οἰκίας, καὶ παρρησίας μετέχων, ἀφίκετο πρὸς Φίλιππον,
μὲν ἢ τὰς πρώτας δεξιώσεις καὶ φιλοφροσυχίας, ἐπερωτῶντῃ τῷ Φιλίπ-
πῳ πῶς ἔχουσιν ὁμοιότητας πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἕλληες, Πάνυ γὰρ, ἔφη, σοι
προσῆκει Φίλιππε κήδεσθαι τ' Ἑλλάδῳ, ὅς τὸν οἶκον τὸν σεαυτῷ εὐσεύως
τοσαύτης καὶ κακῶν ἐμπέπληκας. ἔτω δὲ συμφρονήσας ὁ Φίλιππῳ,
ἐπεμψεν καὶ κατήγαγε, πείσας διὰ τῷ Δημαράτῳ τὸν Ἀλέξανδρον.

Ἐπεὶ ἢ Πηξόδωρῳ ὁ Καρίας σατραπίης, ὑποδουόμενῳ δὲ οἰκειότητῳ
αἰς τῷ Φιλίππῳ συμμαχίαν, ἐβέλετο τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν θυγατέ-

ρων

acerbitas, suspiciosæ mulieris & tristis, quod
incenderet Alexandrum, exaggeravit. Exagi-
tavit maxime eas Attalus in nuptiis Cleopa-
træ, quam Philippus virginem, amore præ-
ter ætatem captus, duxit. Nam quum in
convivio Attalus, qui illius fuit avunculus,
vino incaluisse, hortatus est Macedonas ut
exposcerent a Diis justum ex Philippo &
Cleopatra regni successorem. Exarsit inde
Alexander: ac quum dixisset, Quid nos tibi,
scelus, num adulterini videmur? scypho eum
petiit. In eum Philippus stricto ense exiliit,
sed bona utriusque fortuna, impacto per iram
& vinum pede est prolapsus. Cui Alexander
insultans, Hic vero Macedones, inquit, in A-
siam parabat ex Europa transmittere, qui ex

lecto in lectum transgrediens procidit. Post
hanc insolentiam abduxit secum Olympiada,
quam in Epiro collocavit. Ipse contulit se
in Illyricum. Interea Corinthius Demaratus
hospes familiæ regiæ, & libere loqui apud
regem solitus, invisit Philippum. Postquam
primæ salutationes & amplexus defluxere,
percunctante Philippo, qui conveniret inter
Græcos, Scilicet tibi, inquit, convenit Phi-
lippe, sollicitudinem gerere Græciæ, qui do-
mum tuam tanta seditione & malis obruisti.
Ita ad se reversus Philippus, missis nuntiis flex-
um Demarati opera Alexandrum revocavit.

Quum autem Pexodorus, Cariæ satrapa,
necessitudinis vinculo se in Philippi societa-
tem insinuans, cuperet filiam suæ stirpis
maxi-

ρων Ἀρρίδαίῳ τῷ Φιλίππῳ γυναικα δέσσειν, ἢ πρὸς τῶν Ἀριστοκρίτων εἰς Μακεδονίαν ἀπέστειλεν, αὐτοῖς ἐγίνοντο λόγοι ἢ διαβολαὶ πρὸς τῷ φίλων ἢ τῷ μητρὸς πρὸς Ἀλέξανδρον, ὡς Ἀρρίδαῖον ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ Φιλίππου γάμοις λαμπροῖς ἢ πράγμασι μεγάλοις εἰσοικεῖν. ὑφ' ὧν διαταραχθεὶς, πέμπει Θεσσαλὸν εἰς Καρίαν τὸν τῷ τραγωδιῶν ὑποκριτὴν, Πηξοδώρῳ διαλεξόμενον, ὡς χρὴ τὸν νότον εἰσαῖνα, ἢ εἰ φρενήρη, μεταρμόσασθαι τὸ κῆδον εἰς Ἀλέξανδρον. ἢ Πηξοδώρῳ μὲν εἰ πρὸς μικρὸν ἤρεσκε ταῦτα τῷ προτέρῳ μᾶλλον· ὃ δὲ Φίλιππος αἰδομένην ὄντα τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὸ δωματίον, πρὸς λαβὼν τῷ φίλων αὐτῷ ἢ σωτήρων ἕνα Φιλώταν τὸν Παρμηνίων, ἐπετίμησεν ἰχυρῶς, ἢ πικρῶς ἐλοιδόρησεν ὡς ἀχρηστὴν ἢ τῷ ὑπαρχόντων πρὸς αὐτὸν ἀγαθῶν ἀνάξιον, εἰ Καρὸς ἀνθρώπου, ἢ βαρβάρῳ βασιλεῖ δακτύλιον, ἀγαπᾷ γαμβρὸς γυναικός. τὸν δὲ Θεσσαλὸν ἐγραψε Κορινθίοις ὅπως ἀναπέμψωσιν ἐπὶ πέδαις δεδεμένον. τῷ δὲ ἄλλων ἐταίρων Ἄρπαλον ἢ Νέαρχον, ἔτι δὲ Φρύγιον ἢ Πτολεμαῖον, ἐν Μακεδονίᾳ μετέστησεν· εἰς ὕψερτον Ἀλέξανδρον καταγαγὼν, ἐν ταῖς μεγίσταις ἔχε τιμαῖς. ἐπεὶ δὲ Πausanias Ἀττάλις γυνὴ ἢ Κλεοπάτρας ὑβρισταῖς ἢ μὴ τυχῶν δίκης ἀνείλε Φίλιππον, τὸ μὲν πλείστον εἰς Ὀλυμπιάδα τῷ αἰτίας πρὸς ἤλθεν, ὡς θυμωμένη τῷ νεανίσκῳ προσεβέβηκεν ἀρμήνῳ ἢ παροξύνασαν· ἔτι γὰρ δέ τις ἢ Ἀλέξανδρος διαβολή. λέγει γὰρ, ἐν ὑπαρχόντων αὐτῷ τῷ Πausanias μὲν τῷ ὑβριστῶν ἐκείνῳ, ἢ ἀποδυσμενῆς, προενέγκασθαι τὸ τῷ Μηδείας ἰαμβεῖον,

Τὸν

maximam Aridæo Philippi filio despondere, atque Aristocritum hac de re in Macedoniam misisset, sermones denuo agitati & calumniæ sunt apud Alexandrum ab amicis & matre, id agere Philippum ut splendidis nuptiis & insignibus subsidiis imponeret regno Aridæum. Hinc commotus Thessalum, tragœdiarum histrionem, in Cariam legat ad agendum cum Pexodoro, ut misso adulterino & mentis impote, traduceret ad Alexandrum affinitatem, quæ conditio longe magis Pexodoro quam prior arrisit. Id Philippus quum olfecisset, Alexandrum in cubiculo, adhibito uno ex amicis & familiaribus ejus Philota, Parmenio filio, graviter increpavit, & amare objurgavit ut degenerem, & spe, quæ eum manebat, indignum, qui hominis Caris & regi ser-

vientis barbaro ambiret gener fieri. Thessalum autem scripsit Corinthiis ut vincitum ad se mitterent: ex cæteris vero amicis ejus Harpalum, Nearchum, Phrygium insuper & Ptolemæum ex Macedonia relegavit, quos reduxit deinceps Alexander, atque in summo honore habuit. At postquam Pausanias ex Attali & Cleopatrarum consilio stuprum perpetrasset, quod jus suum exequi non valuisset, occidit Philippum, maxima pars criminis apud Olympiada hæsit, quod flagrantem ira adhortata esset & stimulas hunc adolescentem. Neque extitit immunis a calumnia Alexander: quippe quum appellasset eum post stuprum sibi illatum Pausanias, vicemque suam doleret, dicitur protulisse hunc Medææ iambum,

Τὸν δόνηα ἢ γήμανα ἢ γαμυρῶν.

ἔ μὴν ἀλλὰ ἢ τὰς στωαίτις τ' Ἐπιβελλῆς ἀναζητήσας ἐκόλασεν, ἢ τὴν Κλεοπάτραν ἀποδημῆν αὐτῆ τ' Ὀλυμπιάδ' ὡμῶς μεταχειρισαμένης ἠγανάκησεν.

Παρέλαβε μὲν ἔν ἔτη γεγωνῶς εἴκοσι τὴν βασιλείαν, φθόνος μεγάλης ἢ δεινὰ μίση ἢ κινδύους παναχόθεν ἔχουσαν. ἔτε γὰρ τὰ βαρβάρων ἢ πρῶσοικα γῆν τὴν δέλωσιν ἔφερον, ποθῆντα τὰς πατείας βασιλείας· ἔτε τὴν Ἑλλάδα κρατήσας τοῖς ὅπλοις ὁ Φίλιππος, οἷον καταζῶσαι ἢ τὴν φασθῶσαι χρόνον ἔχεν, ἀλλὰ μόνον μεταβαλὼν καὶ ταράξας τὰ πράγματα, πολὺν σάλον ἔχουσα καὶ κίνησιν ὑπὸ ἀηθείας, ἀπέλιπεν. φοβερῶν ἢ τῶν Μακεδόνων τὸν καιρὸν, καὶ τὰ μὲν Ἑλληνικὰ πάντως ἀφείναι, καὶ μὴ προσδιάζουσι τὸν Ἀλέξανδρον οἰομένων δαῖν, τὰς ἢ ἀφισαμύνας τῶν βαρβάρων ἀνακαλεῖσθαι πρῶτος, καὶ θεραπεύειν τὰς ἀρχὰς τῶν νεωτερισμῶν, αὐτὸς ἀπ' ἐναντίων λογισμῶν ὤρησε τόλμη καὶ μεγαλοφροσύνη κτλ τὴν ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν τοῖς πράγμασι· ὡς, καὶ ὅτις ἐφίεμνος ὠφθῆ τῆ φρονηματῶ, Ἐπιβελλῶν ἀπάντων. τὰ μὲν ἔν βαρβαρικὰ κινήματα καὶ τὰς ἐπὶ πολέμους κατέπαυσεν ὁξείως Ἐπιβελλῶν στρατῶ μέχρι πρὸς τὸν Ἰσθμὸν ἢ καὶ Σύμμον ἐνίκησε μάχη μεγάλη τὸν βασιλέα τῶν Τριβαλλῶν. Θεβαίους ἢ ἀφεσάναι πυθόμενος, καὶ συμφρονεῖν αὐτὰς Ἀθηναίοις, ἐθέλων ἀνῆξ φανῆναι, διότις ἦγε διὰ πύλων τὴν δύναμιν, εἰπὼν ὅτι Δημοσθένης, παῖδα μὲν αὐτὸν, ἕως ἦν ἐν Ἰλλυριοῖς

Dantemque ducentemque, sponsam quoque neca. Veruntamen conscios insidiarum requisivit & punivit: & quod de Cleopatra Olympias absente se atrociter consulisset, indignatus est.

Igitur annos natus viginti regnum accepit, magna invidia, gravi odio & periculis pressum undique. Quippe & vicinæ gentes domesticorum desiderio regum servitutem tentabant excutere: neque Philippus Græciæ, quam subjugaverat armis, domandæ & pacandæ spatium habuerat, tantum conversas & commistas res in magnis undis & jactatione ob insolentiam reliquit. Timentibus ergo articulum Macedonibus, ac negotia Græciæ prorsus abjicienda Alexandro, nec vim cen-

VOL. IV.

sentibus afferendam, deficientes autem barbaros leniter ad officium revocandos, principisque medendum novationum, ipse ex diversis consiliis adortus est audacia & animi magnitudine rebus suis securitatem & salutem quærere: existimans, si paulum modo animum demisisset videretur, cunctos se superfluos ipsi. Barbarorum igitur motus & suspecta inde bella compescuit, subito cum exercitu incurrens usque ad Istrum, ubi Syrmum magno prælio Triballorum regem fudit. Thebanos autem accipiens rebellare, atque cum eis conspirare Athenienses, quo virum se ostenderet, confestim exercitum per Thermopylas traduxit, dicens Demostheni, qui puerum se, dum in Il-

C

lyrico

λυριοῖς καὶ Τριβαλλοῖς, ἀποκαλέσθαι, μερῶμιον ἢ αἰ Θεσσαλίαν ἡρό-
 μων, βέλε) πρὸς τοῖς Ἀθηναίων τείχεσιν ἀπὸς Φανῆνας. προσμίξας ἢ
 ταῖς Θήβαις, καὶ διδὸς ἔτι τῶν πεπραγμένων μετόνοιαν, Ἰζήτει Φοῖνικα
 καὶ Προθύτην καὶ τοῖς μεταβαλλομένοις πρὸς αὐτὸν ἄδεια ἐκήρυξεν.
 τῶν ἢ Θηβαίων ἀλεξατερίων μὲν παρ' αὐτῆ Φιλώταν ἢ Ἀντίπατρον,
 κηρυττόντων ἢ, τὸς τῶν Ἑλλάδα βελομήτες συναλωθεῖν, τάττεσθαι μετ'
 αὐτῶν, ἔτως ἔτρεψε τὸς Μακεδόνας πρὸς πόλεμον. ἠγωνίσθη μὲν ἔν ὑπὲρ
 δυνάμιν ἀρετῆ ἢ προθυμία τὰ αἰτῶν Θηβαίων πολλαπλασίους ἔσι
 τοῖς πολεμίοις ἀνιταχθέντων. ἐπεὶ ἢ ἢ τῶν Καδμείων ἀφέντες οἱ Φρεργὶ
 τῶν Μακεδόνων ἐπέπιπτον αὐτοῖς Ἰζόπιωθεν, κυκλωθέντες οἱ πλείστοι κτ' τῶν
 μάχῃ αὐτῶν ἔπεσον ἢ ἢ πόλις ἦλω, ἢ διαρπαθεῖσα κατεσκάφη τὸ
 μὲν ὅλον, προσδοκήσαντο αὐτῆ τὸς Ἑλλῆνας ἐκπλαγῆτας πάθει τη-
 λικῆτω ἢ πῆξαιας ἀτρεμήσειν, ἄλλως ἢ καλλωπισαμένους χαρίζεσθαι τοῖς
 τῶν συμμάχων ἐκλήμασιν ἢ ἢ Φωκεῖς ἢ Πλαταιεῖς τῶν Θηβαίων κατ-
 ηγόρησαν. ὑπεξελόμηντο ἢ τὸς ἱερεῖς, ἢ τὸς ξένους τῶν Μακεδόνων ἄ-
 παύτως, ἢ τὸς ἀπὸ Πινδάρου γεγονότας, ἢ τὸς ὑπεναλιωθέντας τοῖς ψη-
 φισαμένοις τῶν ἀπόσασιν, ἀπέδοτο τὸς ἄλλους, αἰτεσμενεῖς ἡρομήτες
 οἱ ἢ ἀποθανόντες, ὑπὲρ ἑξακιχίλις ἦσαν.

Ἐν ἢ τοῖς πολλοῖς πάθει ἢ χαλεποῖς ἐκείνοις, ἀ τῶν πόλιν κατεῖχεν,
 Θρακῆς τινες ἐκπόφαντες οἰκίαν Τιμοκλείας γυναικὸς ἐνδόξου ἢ σώφρο-
 νος, αὐτοῖ μὲν τὰ χρήματα διήρπαζον, ὁ ἢ ἠγεμὼν τῆ γυναικὶ πρὸς
 βίαν

lyrico & Triballis ageret, appellaverat, & a-
 dolescentulum, quum Thessaliam inisset, velle
 sub Atheniensium mœnibus virum se mon-
 strare. Ubi pervenit ad portas Thebanorum,
 permiffa iis adhuc præteritorum pœnitentia,
 exposcit Phœnicem & Prothytam, & si quis
 ad se transfisset, impunitatem pronuntiat.
 Ex altera parte deposcentibus ab eo Thebanis
 Philotam & Antipatrum, pronuntiantibusque
 per præconem, qui asserere una in libertatem
 Græciam vellent, hi ut ipsis se associarent,
 tum convertit Macedonas ad bellum. Certa-
 tum est igitur supra vires ex parte Theba-
 norum, qui cum multis hostibus comparati
 singuli erant. Ubi vero præsidarii Macedo-
 nes Cadmia relicta terga eorum cædere cœ-
 perunt, circumventi plerique in ipsa acie ce-

cidere. Urbs capta direptaque & diruta,
 quod expectaret eo exemplo percussos &
 trepidantes quietem acturos Græcos. Colore
 tamen usus alioquin hoc est, non potuisse id
 se fociorum querimoniis denegare: quippe
 criminabantur eos Phocenses & Plataenses.
 Sacerdotibus igitur Macedonumque hospiti-
 bus omnibus exceptis, & Pindari stirpe, iis-
 que qui defectionem sciscitentibus repugna-
 verant, cæteros ad triginta millia sub coro-
 na vendidit. Occubuerant supra sex mil-
 lia.

Inter multas illas & atroces calamitates,
 quæ eam civitatem pressere, Thracæ ali-
 quot domum Timocleæ illustriſis fœminæ &
 castæ exciderunt. Prædam autem haufe-
 runt milites. Præfectus vero ubi ei per
 vim

βίαν συγχομένην ἢ καταχρώσας, ἀνέκεινεν εἴπε χρυσίου ἔχοι κεκρυμμένον ἢ ἀργύριον. ἢ ὃ ἔχειν ὠμολόγησεν, ἢ μόνον εἰς τὸν κῆπον ἀγαγεῖσα, ἢ δείξασα φρέας, ἐπλάττα ἔφη τὴ πόλεως ἀλισκομένης καταβαλεῖν αὐτὴ τὰ τιμιώτατα τῶν χρημάτων. ἐκύπλιον ὃ τῷ Θρακῶς, ἢ κατασκεπτομένη τὸν τόπον, ἔωσεν αὐτὸν Ἰξόπιπτον γρομμένη, ἢ τῷ λίθων ἐπεμβαλέσασα πολλὰς, ἀπέκλειεν. ὡς ὃ ἀνήχθη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ὑπὸ τῷ Θρακῶν δεδεμένη, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῆ ὄψεως ἢ τῆ βαδίσεως ἐφάνη τις ἀξιοματικὴ ἢ μεγαλόφρων, ἀνεκπλήκτως ἢ ἀδελῶς ἐπομνή τοῖς ἄγεσιν. ἔπειτα τῷ βασιλέως ἐρωτήσαυ ἢ τίς εἴη γυναικῶν, ἀπεκρίνατο Θεαγῆρας ἀδελφὴ γεγονῆναι, τῷ ᾠδαταξάμην πρὸς Φίλιππον ὑπὲρ τῆ Ἑλλωίων ἐλευθερίας, ἢ πεσόυ ἐν Χαιρωνείᾳ στρατηγέυ. θαυμάσας ἐν ὃ Ἀλέξανδρῷ αὐτῆς ἢ τῷ ἀπόκρισιν ἢ τῷ πρᾶξιν, ἐκέλευσεν ἐλευθερεῖν ἀπέιναι μὲ τῷ τέκνων.

Ἀθηναίους ὃ διπλάγη, καίπερ ἔμετρίως ἐνεκῶσι τὸ πρὸς Θήβας δυστύχημα. ἢ γὰρ τῷ μυστηρίων ἐορτῷ ἐν χερσὶν ἔχοντες, ὑπὸ πένθους ἀφῆκαν, ἢ τοῖς καταφυγέσιν ἐπὶ τῷ πόλιν ἀπάντων μετεδίδουσαν τῷ φιλανδρεῶν. ἀλλ' εἴτε μεσὸς ὦν ἤδη τὸν θυμὸν, ὥσπερ οἱ λέοντες, εἴτε Ἰππικὸς ἔργον ὠμοτάτῳ ἢ σκυδρωποτάτῳ ᾠδαβαλεῖν βελόμην, ἢ μόνον ἀφῆκεν αἰτίας πάσης, ἀλλὰ ἢ προσέχειν ἐκέλευσε τοῖς πρᾶγμασι τὸν νῦν τῷ πόλιν, ὡς, εἴτι συμβαίη πρὸς αὐτὸν, ἀρξασαν τῆ Ἑλλάδῳ. ὕστερον μὲντοι πολλάκις αὐτὸν ἢ Θηβαίων ἀνιάσαι συμφορὰ λέγεται, ἢ πρᾶό-
τερον

vim stuprum obtulit, quæsit ecquid alicubi auri vel argenti occulisset. Illa habere confessâ, solum in hortos duxit, monstratoque puteo, In hunc, inquit, dum expugnatur urbs, charissimas quasque res meas projecit. Inclinantem caput Thracem & despicientem locum, impulit stans a tergo hominem, multisque in eum provolutis saxis oppressit. Ut raptâ a Thracibus est in vinculis ad Alexandrum, primum ille ex ore & incessu dignitatem mulieris & magnanimitatem animadvertit, imperterrite & constanter ducentes sequentis. Deinde interrogata a rege quænam mulier esset, Theagenis respondit sororem se esse, ejus qui dimicasset acie pro libertate Græcorum contra Philippum, & dux Chæroneæ cecidisset. Cujus Alexander admiratus & re-

sponsum & factum, liberam abire cum liberis jussit.

At cum Atheniensibus rediit in gratiam, quamvis Thebanorum cladem non modice tulissent. Nam mysteriorum solenne, quod in manibus erat, ob luctum prætermisere, refugientesque ad urbem suam omnibus officiis colere. Cæterum, sive ira ejus fuerit jam exfatiata ut leonis, sive clementiæ exemplum sævissimo & tristissimo facinori voluerit conjungere, non modo omni culpa liberavit eos, sed & civitatem adhortatus est, susciperet rerum curam, quod ad ipsam devolvendum imperium esset Græciæ, siquid sibi accidisset humanitus. Postmodum tamen sæpius dicitur clades Thebanorum eum torfisse, atque in causa fu-

τερον ἐκ ὀλίγοις πῶραχῆιν. ὅπως ᾗ καὶ τὸ πρὸς Κλεῖτον ἔργον ἐν οἴνῳ γρό-
μῳ, καὶ τὴν πρὸς Ἰνδοῖς τῶν Μακεδόνων ἀποδειξάσιν, ὡσαύτῃ τὴν
στρατείαν καὶ δόξαν αὐτῆς περιελάμβανεν, εἰς μῆνα ἀνήγαγε Διονύσας καὶ νέμεσιν.
ὡς ᾗ Θεβαίων ἐδίδου τῶν πειλομένων, ὅς ἐπιτυχῶν τι καὶ δεηθεῖς ὑπερον
διεπράξατο παρ' αὐτῆς. ταῦτα μὲν τὰ πρὸς Θήβας.

Εἰς ᾗ τὸν Ἰσθμὸν τῶν Ἑλλήνων συλληγμάτων, καὶ ψηφισμάτων ἐπὶ Πέρ-
σας μετ' Ἀλεξάνδρῳ στρατεύειν, ἠγεμῶν ἀνηγορεύθη. πολλῶν ᾗ καὶ πολι-
τικῶν ἀνδρῶν καὶ φιλοσόφων ἀπηνήλικότων αὐτῶν, καὶ σωτηριωδῶν, ἠλπίζε καὶ
Διογῆν τὸν Σινωπέα ταυτὸ ποιῆσαι, διατεθείοντα πρὸς Κόρινθον. ὡς ᾗ
ἐκείνῳ ἐλάχιστον Ἀλεξάνδρῳ λόγον ἔχων, ἐν τῷ Κραναίῳ γολυῶ ἦγε,
αὐτὸς ἐπορεύετο πρὸς αὐτόν. ἔτυχεν ᾗ κατακείμενῳ ἐν ἡλίῳ, καὶ μικρὸν
μὲν ἀνεκάθισεν, ἀνθρώπων τοσούτων ἐπερχομένων, καὶ διέβλεψεν εἰς τὸν
Ἀλέξανδρον ὡς ᾗ ἐκείνῳ ἀσπασάμενῳ καὶ προσειπὼν αὐτὸν ἠρώτησεν
εἰ τινα τυγχάνει δεινῶν, μικρὸν, εἶπεν, ἀπὸ τῆς ἡλίου μετάσθησι. πρὸς
τῆτο λέγει τὸν Ἀλέξανδρον ἔτω διατεθῆναι καὶ θαυμάσαι καταφρονη-
θέντα τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὸ μέγεθῳ τῶν ἀνδρῶν, ὡς τῶν πρὸς αὐτόν, ὡς
ἀπήσαν, διαγελάων καὶ σκωπτόνων, ἀλλὰ μὲν ἐγὼ, εἶπεν, εἰ μὴ Ἀλ-
έξανδρῳ ἡμῶν, Διογένης ἂν ἡμῶν. βελόμην ᾗ τῷ Θεῷ χεῖρα πρὸς
τὴν στρατείαν, ἦλθεν εἰς Δελφούς. καὶ κατὰ τύχην ἡμερῶν ἀποφραδῶν ἐσῶν, ἐν
αἷς ἐνενομίσει θεμισθεῖν, πρῶτον μὲν ἐπέμπευ πῶρακαλῶν τὴν πρόμαν-

τιν'

isse quod non paucis præbuerit se mitiorem. Prorsus vero admissum per temulentiam in Clitum facinus, illamque contra Indos Macedonum ignaviam, quasi rudem relinquentium expeditionem suam & gloriam, ad iram & invidiam retulit Liberi patris. Neque vero quisquam fuit Thebanorum, qui incolumes forent, qui postea rem ullam frustra ab eo postularēt aut oraret. Hactenus de rebus Thebanis.

Agentibus conventum Græcis in Isthmo, ubi bellum cum Alexandro contra Persas decrevere, dux est declaratus. Quem quum viri respub. tractantes philosophique frequentes obviam irent salutatum gratulatumque, idem officium exspectavit ab Sinopeni Diogene, qui apud Corinthum agebat. Ut hic in Cra-

nio otium agens minime de Alexandro laboravit, profectus ipse ad illum est. Forte apri- cabatur tunc in sole stratus. Paululum autem allevavit corpus tanta hominum accedente cetera, atque Alexandrum intuitus est. Qui ubi eum salutavit, affatusque requisivit ecquare haberet opus: Recede, inquit, paulisper ex sole. Perhibetur hinc adeo permotus Alexander fuisse & obstupuisse contemplatus despicientiam hominis & animi celsitudinem, ut quum comites sui inter abeundum ipsum riderent luderentque, Atqui ego, inquit, nisi Alexander essem, Diogenes esse vellem. Delphos ad Apollinem de bello consulendum profectus, quod forte dies nefasti essent, quibus non erat solenne oracula edere, primo misit certos, qui vatem orarent ut veniret.

τιν' ὡς ἢ ἀνεπιθύμης, καὶ προῖχομύνης τὸν νόμον, αὐτὸς ἀναβάς βία πρὸς τὸν ναὸν εἶλκεν αὐτῷ· ἢ ἢ, ὡς περ Ἰζητήμηρ ἢ σπαρδῆς, εἶπεν, ἀνίκητ' εἶ, ὦ παῖ· τῆτο ἀκέσας Ἀλέξανδρ', ἐκ ἔτι ἔφη χρεῖσεν ἐτέρη μαλιδύματ', ἀλλ' ἔχεν ὃν ἐβέλετο παρ' αὐτῆς χρεσμόν. ἐπεὶ ἢ ὠρμησεν πρὸς τὴν στρατείαν, ἀλλὰ τε δοκεῖ σημεῖα ὡς τῆ δαυμονίη γενέσθαι, καὶ τὸ ὡς Δεῖθηθρα τῆ Ὀρφείως ξόανον (ὡς ἢ κυπαρίθινον) ἰδρῶτα πολὺ ὑπὸ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀφῆκεν. Φοβεμύων ἢ πάντων τὸ σημεῖον, Ἀλέξανδρ' ἐκέλευε θάρρειν, ὡς αἰοδίμης καὶ ὡς βουόητης κατεργασόμενος πράξεις, αἱ πολὺ ἰδρῶτα καὶ πόνον ὑμνεῖσι ποιηταῖς καὶ μουσικοῖς παρῆξσι.

Τῆς ἢ στρατιᾶς τὸ πλῆθ', οἱ μὲν ἐλάχισον λέγουσιν, τεισμυεῖς πεζῆς, καὶ πεντακισχίλις ἰππέες· οἱ ἢ πλείστον, πεζῆς μὲν τετρακισχίλις καὶ τεισμυεῖς, ἰππέας ἢ τετρακισχίλις ἀναγράφουσιν. ἐφόδιον ἢ τέτοις, ἐπλέον ἐβδομήκοντα ταλάντων ἔχεν αὐτὸν Ἀεισόβελ' ἰσορῆ· Δεῖς ἢ, τριάκοντα μόνον ἡμερῶν διατροφῶν· Ὀνησίκετ' ἢ, καὶ διακόσια τάλαντα προσοφείλειν. ἀλλὰ καίπερ ἀπὸ μικρῶν καὶ σενῶν ἔτως ὀσμώμην, ἐπρότερον ἐπέβη τ' νεῶς, ἢ τὰ τῶν ἐταίρων πράγματα σκεψάμην, ἀπονεῖμαι τῶ μὲν ἀγρῶν, τῶ ἢ κώμῳ, τῶ ἢ συνοικίας πρόσσπον ἢ λιμνῶν· ἢ ἢ ἢ κατῶν κωμῶν καὶ διαγεγραμμῶν χερδὸν ἀπάντων τῶ βασιλικῶν, ὁ Περδικκας, σεαυτῶ ἢ, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τί καταλείπεις; τῆ ἢ φήσαντ', ὅτι τὰς ἐλπίδας, Οὐκ ἔν, ἔφη, καὶ ἡμῖς τέτων κοινωνήσομεν, οἱ

μῆ

niret. Recusante illa & legem prætentente, ascendit ipse, atque vi traxit eam ad templum. Quæ illius expugnata contentione ait, Inuictus es, fili. Id audiens Alexander, negavit se alias fortes quærere, sed habere quod peteret ab ea oraculum. Postquam ad bellum movit, cum alia prodigia Deorum nuntiata sunt, tum Orphei signum apud Libethra, quod cupressinum erat, sub ea tempestate copioso manavit sudore. Eo portento omnibus exterritis, bono animo iussit illum Aristander esse, res eum gesturum nunquam obliterandas, ac celebres; quæ multum sudoris & laboris decantantibus eas poetis & musicis essent præbituræ.

Copiarum ejus numerum, qui minimum edunt, peditum triginta millia, equitum quin-

que: qui maximum, peditum quatuor & triginta millia, equitum quatuor tradunt. Stipendium his septuaginta talenta, non amplius eum Aristobulus habuisse memorix prodidit: Duris triginta duntaxat dierum cibaria; Onesicritus insuper talenta ducenta eum habuisse æris alieni. Ille autem quamvis subsidiis rem suscepit adeo exiguis & angustis, non ante tamen conscendit navem, quam consideratis rationibus amicorum erogasset huic agrum, illi pagum, alteri vici proventum vel portus. Quum jam essent vestigalia pene omnia distributa regia & diplomatibus consignata, Perdikkas, Tibi ipsi, rex, inquit, quid reliquum fecisti? Cui quum ille respondisset, Spes meas: Ergo nos quoque, inquit, qui auspicia

μὲν τῶν στρατιωτῶν; παραιτησαμῆναι ἢ τῶν Περδικῶν τιμὴν διαγεγραμ-
 μῆναι κῆρην αὐτῶν, ἢ τῶν ἄλλων φίλων ἔνοιον τὸ αὐτὸ ἐποίησαν· τοῖς ἢ
 λαμβάνουσι ἢ δεομένοις προθύμως ἐχαίριζοντο, ἢ τὰ πλεῖστα τῶν ἐν Μα-
 κεδονίᾳ διανεμῶν ἔτι κατῶνάλωσαν. τοιαύτη μὲν ὄρμη ἢ ὠδυσκωδῆ δια-
 νοίας τὸν Ἑλλάσποντον διεπέρασεν. ἀναβὰς ἢ εἰς Ἴλιον, ἔδυσε τῆν Ἀχιλλῶν,
 ἢ τοῖς ἥρωσιν ἔσπεισεν. τιμὴν ἢ Ἀχιλλέως σῆλιν ἀλειψάμενος λίπα, ἢ
 μὲν τῶν ἐταίρων σιμναδραμῶν γυμνός, ὡσπερ ἔειπεν, ἐσεφάνωσεν,
 μακαρίσας αὐτὸν, ὅτι ἢ ζῶν φίλος πιστῶν, ἢ τελευτήσας μεγάλῃ κή-
 ρυν ἔτυχεν. ἐν ἢ τῶν φιλίων ἢ θεῶν τὰ κτῆ τιμὴν πόλιν, ἐρομῆναι τι-
 νὸς αὐτὸν εἰ βέλεται τιμὴν Ἀλεξάνδρου λύσαν ἰδεῖν, ἐλάχισα φροσίζου-
 ἐκείνης ἔφη τιμὴν δ' Ἀχιλλέως ζητεῖν, ἢ τὰ κλέα ἢ τὰς πράξεις ἕμνε τῶν
 ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐκείνῳ.

Ἐν ἢ τῷ Δαρείῳ στρατηγῶν μεγάλῃ δυνάμει ἠθροικόντων, ἢ
 ὠδυσκωδῶν ἐπὶ τῆν διαβάσαι τῶν Γραμῶν, μάχεσθαι μὲν ἴσως ἀναγ-
 καῖον ἦν, ὡσπερ ἐν πόλει τῆν Ἀσίας, φεῖ τῆν εἰσόδε ἢ ἀρχῆς τῶν ἢ πο-
 ταμῶν τὸ βάδιον, καὶ τιμὴν ἀνωμαλίαν καὶ τραχύτητα τῶν πέραν ὄχθων,
 πρὸς ἔς ἔδει γίνεσθαι τιμὴν ἀπόβασιν μὲν μάχης, τῶν πλεῖστων δεδιότων, ἐνίων
 ἢ καὶ τῶν φεῖ τὸν μῦθον νενομισμένων οἰομένων δεῖν φυλάξασθαι. Δαισί-
 γῳ ἐκ εἰώθεισαν οἱ βασιλεῖς τῶν Μακεδόνων ἔξάγειν τιμὴν στρατιᾶν· τῶ-
 το μὲν ἐπηνερωθῆσατο, κελύσας δεύτερον Ἀρτεμισίον ἀγειν. τῶν ἢ Παρ-
 μωνίων, αἰς ὄψιν τῶν ὄρας ἔσης, ἐκ ἐάντῳ ἀποκινδυνώειν, εἰπὼν αἰ-
 χυῖας

auspicia sequimur tua, harum erimus confor-
 tes. Repudiantem assignatum sibi diplomate
 prædium Perdiccam nonnulli alii ex amicis
 sunt imitati. Accipientibus & petentibus
 largitus est benigne, ac patrimonium quidem
 Macedonicum distributum hoc modo profu-
 dit. Hoc impetu & alacritate animi tran-
 smisit Hellepontum. Ilium aggressus Minervæ
 sacrificavit, heroibusque libavit, Achillis
 cippum unctus circum eum una cum amicis
 de more cucurrit nudus, eique coronam im-
 posuit, beatum prædicans Achillem, quod &
 dum viveret, fidum amicum, & post fita ef-
 fet nactus magnum præconem. In obeundo
 & visendo oppido, quum quæreret quispiam
 ex eo, vellentne Alexandri lyram contemplari:

Non morari ait se illam, sed Achilles quæ-
 rere eam, qua decora & res gestas ille claro-
 rum virorum celebraverat.

Interea Darii duces ingentem manum
 conscripsere, aciemque instruxerunt in ripa
 Granici. Ibi, velut in porta Asiæ, de ingres-
 su & limine quodammodo erat dimicandum.
 Quum autem annis altitudinem, iniquitatem-
 que atque salebras plerique timerent ulterio-
 ris ripæ, quo pugnando evadendum erat, pars
 etiam solennia illius mensis in religionem tra-
 herent (mense enim Dædrio non erat moris
 regum Macedonum signa movere) hoc cor-
 rexerunt, edicens ut denuo agerent Artemisium.
 Monente etiam Parmenione, quod vesper ef-
 fet, ne se committeret periculo, rubore suf-
 fusum

ἀνώεσθ' τὸν Ἑλλησπόντον, εἰ φοβήσεται τὸν Γρανικὸν, διαβεβηκῶς ἐπαῖνον, ἐμβάλλει πρὸ ῥύματι σὺν ἵλαις ἰππέων τρισκαίδεκα· ἢ πρὸς ἐναλία βέλη ἢ τόπας ἀπορρώγας, ὅπλοις καταπεφραγμένους ἢ ἵππους ἐλαύνων, ἢ διὰ ῥύματι⊕ ἀσφαγγί⊕ ἢ ἀεικλύζον⊕, ἔδοξεν μανικῶς ἢ πρὸς ἀπόνοιαν μᾶλλον ἢ γνώμη στρατηγεῖν. ἔ μὲν ἄλλ' ἐμφὺς τῆ διαβάσει, ἢ κρατήσας τῶν τόπων χαλεπῶς ἢ μόλις, ὑγρῶν ἢ ἀσισφαλῶν γηρομένων διὰ τὸν πηλὸν, δύσους ἠναγκαζέτο φύσει μάχεσθ', ἢ κατ' ἄνδρα συμπλέκεσθαι τοῖς ἑπιφερρομένοις, πρὶν εἰς τάξιν τινα καταστῆναι τὰς διαβαίνοντας. ἐνέκειντο γὰρ κραυγῇ, ἢ τὰς ἵππους ἀσφαβάλλοντες τοῖς ἵπποις, ἐχερῶντο δόρασι, ἢ ξίφεσι, τῶν δοράτων σιωλεύωντων. ὡσαυτῶν ἢ πολλῶν ἐπ' αὐτὸν (ὡς ἢ τῆ πέλτη ἢ τὰ κράνη τῆ χαίτη διαπρεπῆς, ἧς ἐκατέρωθεν εἰσῆκει πλερὴν λυκότητι ἢ μεγέθει θαυμαστὸν) ἀκονισθεὶς μὲν ὑπὸ τῷ ὑσπυρίδι τὰ θώρακ⊕ ἐκ ἐτρέθη· Ῥοισάκη ἢ ἢ Σπιθειδάτε τῶν στρατηγεῶν προσφερρομένων ἅμα, τὸν μὲν ἐκκλίνας, Ῥοισάκη ἢ προεμβαλῶν τεθωρακισμένῳ τὸ δόρυ, ἢ κατακλάσας τῆτο, ἑπὶ τὸ ἐχειρίδιον ὤρησεν. συμπεπιωκότων ἢ αὐτῶν, ὁ Σπιθειδάτης ὑποσῆσας ἐν πλαγίῳ τὸν ἵππον, καὶ μὲν ἀσπιδὸς σιωξανασὰς, κοπίδι βαρβαρικῇ κατῴεσεν· καὶ τὸν μὲν λόφον ἀπήρραξεν μετὰ θατέρη πλερῆ, τὸ ἢ κράν⊕ πρὸς τῷ πληγῶν ἀκείβῳ καὶ μόλις ἀνέλαχεν, ὡς τῶν πρώτων ψαῦσαι τειχῶν τῷ πλέρουγα τὸ κοπίδ⊕. ἐτέραν ἢ τὸν Σπιθειδάτῳ πάλιν ἐπαίρομενον, ἔφθασε Κλεῖτ⊕ ὁ μέγας, πρὸ ξυσῶν διελάσας μέσον. ὁ μὲν ἢ καὶ Ῥοισάκης

ἔπε-

fusum iri ait Hellepontum, hunc si formidaret, quum trajecerit illum; simulque irrupit in flumen turmis equitum tredecim, ruensque in infesta tela & loca prærupta, quæ armis stipata & equis erant, perque undam transversos auferentem & obruentem, videbatur furore & infania magis quam consilio rem gerere. Attamen urgens transitum, superatis ægre magnoque cum labore locis madidis lubricisque ob limum, e vestigio coactus est, priusquam in ordinem aliquem collocare transeuntes valeret, incondito agmine confluere, ac viritim manus cum inferentibus se hostibus conferere. Institerunt enim clamore illi, equosque equis conferentes, lanceis, & post eas infractas gladiis pugnaverunt. Quum multi imminerent illi (erat enim

pelta insignis & galeæ juba, quæ hinc inde pinnas directas habebat candore & magnitudine singulares) jaculo sub lorice compagine percussus non accepit vulnus. At Rhœface & Spithridate ducibus simul in ipsum invehentibus, hunc declinavit, Rhœfaci prævenit lanceam loricato infligere. Ea præfracta, gladium strinxit. His manus conferentibus adigit Spithridates ex latere equum, atque Alexandrum omniconatu assurgens copide barbarica ferit, cristamque cum altera avellit pinna. Galea probe quidem, sed ægre tamen restitit ictui, ac mucro copidis supremos capillos ejus perstrinxit. Alterum ictum librantem Spithridatem occupavit Clitus Magnus hasta medium transfigere. Simul Rhœfaces en-

fe

ἔπεσεν, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ξίφει πληγείς. ἐν τῷ κινδύνῳ καὶ ἀγῶνι
 ἔσης τῆ ἵππομαχίας, ἣ τε φάλαγξ διέβαινε τῷ Μακεδόνων, καὶ σωῆ-
 γον αἱ πεζαὶ δυνάμεις. ἐ μὴν ὑπέστησαν δὴρώσως ἐδὲ πολὺν χρόνον, ἀλλ'
 ἔφυγον τραπόμυροι, πλὴν τῷ μισθοφόρων Ἑλλήνων. ἔτοι ἡ πρὸς τινι
 λόφῳ συσάντες, ἦσαν τὰ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ ἡ θυμῷ μᾶλλον ἢ λο-
 γισμῷ πρῶτῳ ἐμβαλὼν, τὸν τε ἵππον ἀποβάλλει, ξίφει πληγύτα διὰ
 τῷ πλευρῶν (ὡς ἡ ἕτερο, ἐχ ὁ Βυκεφάλας) καὶ τὰς πλείους τῶν ἀπο-
 θανόντων καὶ τραυματιωθέντων ἐκεῖ σωῆθη κινδυνῶσαι καὶ πεσεῖν, πρὸς
 ἀνθρώπους ἀπεγνωκότας καὶ μαχίμους συμπλεκομένους. λέγονται ἡ πεζοὶ
 μὲν δισμύριοι τῶν βαρβάρων, ἵππεῖς ἡ δισχίλιοι πεντακόσιοι πεσεῖν. τῶν
 ἡ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, Ἀριστόβουλο φησὶν τέσσαρας καὶ τετρακόντα νε-
 κρῆς γυνῆς τὰς πάντας, ὧν ἐννέα πεζοὶ εἶναι. τῶν μὲν ἐν ἐκέλευσεν
 εἰκόνας ἀνασθεῖναι χαλκῆς, ὡς Λύσιππος εἰργάσατο. κοινὸν ἡ
 τῷ νίκῃ τοῖς Ἑλλησιν, ἰδίᾳ μὲν τοῖς Ἀθηναίοις ἔπεμψεν τῶν αἰχμα-
 λῶτων τετρακοσίας ἀσπίδας, κοινῇ ἡ τοῖς ἄλλοις λαφύροις ἐκέλευσεν ἔπι-
 γραφεῖν φιλοτιμοτάτῃ ἔπιγραφῇ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΦΙ-
 ΛΙΠΠΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΛΗΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟ-
 ΝΙΩΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΒΑΡΒΑΡΩΝ ΤΩΝ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ
 ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΩΝ. ἐπιγράμματα ἡ καὶ ποσφύρας καὶ ὅσα τοι-
 αῦτα τῶν Περσικῶν ἔλαβεν, πάντα τῇ μητρί, πλὴν ὀλίγων, ἔπεμ-
 ψεν.

Οὕτῳ

se ab Alexandro ictus concidit. Dum eo in
 discrimine & certamine equestri pugna ver-
 fatur, phalanx Macedonum trajecit, & pe-
 destres copiae concurrerunt: haud strenue
 tamen neque diu locum tenuerunt hostes,
 sed terga dederunt omnes praeter mercenarios
 Graecos. Hi enim in tumulo quodam globo
 facto in fidem recipi ab Alexandro petiere,
 qui ira potius quam consilio primus in eos
 impressionem faciens, confossum lateribus
 equum amisit. Alius fuit hic, non Buce-
 phalas: & qui interfecti sunt aut vulnera ac-
 ceperunt, his ibi contigit in praecipitem ca-
 sum venire & cadere, dum cum viris forti-
 bus & desperatis confligunt. De barbaris
 peditum viginti millia, equitum duo millia

quingenti cecidisse dicuntur. De Alexandri
 exercitu desiderati (ut Aristobulus autor
 est) in totum quatuor & triginta, inter
 quos pedites novem fuere. His statuas ex
 aere erexit, quas finxit Lysippus. Partici-
 pans autem Graecis victoriam, Atheniensibus
 extra ordinem trecentos clypeos misit
 de spoliis. Caeteris manubiis in communi
 gloriosissimum titulum inscribi iussit, A-
 LEXANDER PHILIPPI, ET GRAE-
 CI, PRAETER LACEDAEMONIOS,
 DE BARBARIS ASIATICIS. Pocula,
 purpuram, atque ejus generis Persicam
 praedam paucis exceptis matri cuncta mi-
 sit.

Hoc

Οὗτ' ὁ ἀγὼν μεγάλην δύθυς ἐποίησεν τῶν πραγμάτων μεταβολῇ πρὸς Ἀλέξανδρον ὥστε ἢ Σάρδεϊς τὸ πρῶγμα ἢ Ἐπὶ θαλάσῃ τῶν βαρβάρων ἡγεμονίας ἀσπασθῆναι, ἢ τὰλλα προστίθεσθαι. μόνη ἢ Ἀλικαρνασσὸς ἀνέστη καὶ Μίλητ' ὅ, ἃς ἐλὼν κτ' κρᾶτ' ὅ, καὶ τὰ ἄλλ' αὐτὰς πάντα χειρωσάμεν' ὅ, ἀμφίβολ' ὅ πρὸς τὰ λοιπὰ τῆ γνώμῃ. καὶ πολλάκις μὲν ἔσπυδεν Δαρείῳ συμπεσὼν ἀποκινδυνῶσαι ἄλλ' τῶν ὄλων, πολλάκις ἢ τοῖς Ἐπὶ θαλάσῃ πρῶγμασι καὶ χεῖμασι διανοοῖτο πρῶτον οἷον ἐνασκήσας καὶ ῥώσας αὐτὸν, ἕτως ἀναβαίνειν ἐπ' ἐκείνον. ἔστιν ἢ ἢ Λυκίας κερύνη ἄλλ' τῷ Ξανθίῳ πόλιν, ἣς τότε λέγουσιν αὐτομάτως ἄλλ' τραπίσης καὶ ὑπερβαλῆσης, ἐν βυθῷ δέλτον ἐκπέσειν χαλκῆν, τύπης ἔχουσαν ἀρχαίων γραμμάτων, ἐν οἷς ἐδηλῶτο παύσεσθαι τῷ Περσῶν ἀρχὴν ὑπὸ Ἑλλήνων καταλυθεῖσαν. τέτοις ἐπαθεῖς, ἠπάγετο τὴν ἀσπασθῆναι ἀνακαθήρασθαι μέχρι ἢ Φοινίκης καὶ Κιλικίας. ἢ ἢ ἢ Παμφυλίας ἀσπασθῆναι, πολλοῖς γέγονε τῶν ἰσοεικῶν ὑπόθεσις γραφικὴ πρὸς ἐκπληξιν καὶ ὄγκον, ὡς θεῖα τινὶ τύχῃ ἀσπασθῆναι Ἀλεξάνδρῳ τὴν θαλάσσαν, ἄλλως αἰεὶ τραχῆσαν ἐν πελάγῃ προσφερομένην, σπανίως ἢ λεπτὴ καὶ προσηχθεῖς ὑπὸ τὰ κρημνώδη καὶ παρέρρωγῶτα ἢ ὄρεινῃς πάγῃς διακαλύπτεσθαι. δηλοῖ ἢ καὶ Μένανδρ' ὅ, ἐν κωμῳδίᾳ παίζων πρὸς τὸ ἀσπασθῆναι,

Ὡς Ἀλεξανδρῶδες ἤδη τῆτο. καὶν ζῆτῶ τινα,
 Αὐτόματ' ἔτ' ὅ παρέσαι. καὶν διελθεῖν δηλαδὴ

Δια

Hoc proelio immensa rerum inclinatio est ad Alexandrum insequuta, adeoque imperii maritimi barbarorum domicilium permisere se ei Sardeis, ac caetera ad eum defecere. Una restitit Halicarnassus & Miletus: quibus expugnatis, circaque omnibus subactis, suspensus animo fuit ad reliqua. Subinde properabat cum Dario quam primum confluere, ac de summa rerum aleam jacere. Subinde deliberabat viribus & opibus maritimis prius quasi exercere se & roborare, inde in illum movere. Fons est Lyciae prope Xanthum oppidum. Hujus id temporis aiunt exundatione inflati spontanea tabulam ab imo aëream erupisse: figuram ea repraesentavit veterum literarum, quibus significabatur imperium Persarum eversum a Graecis.

His erectus ad oram maritimam pacandam usque ad Phoeniciam & Ciliciam perrexit. Pamphyliae percursus iste compluribus suppeditavit historicis elegans ad miraculum excitandum & pompam argumentum, quasi divina quadam forte cederet Alexandro mare, quod saevum alias ex alto litus verberaret, raro autem tenuia & resonantia sub abruptis & confragosis rupibus aperiret faxa. Id quod Menander quoque indicat in comœdia ad rei novitatem alludens,

Quantum Alexandrina jam ista: quod si forte quempiam

Quero; is ultro adest: quod si videlicet me oporteat

D

Per-

Διὰ θαλάσσης δὲν τόπον τιν', ἔτος ἔσαι μοι βατός.

αὐτὸς ᾧ Ἀλέξανδρος ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς, εἶδεν τοιῆτον τερατοδυσάμνητον, ὁδοποιῆσαι φησὶν τὴν λεγομένην Κλίμακα, ἢ διελθεῖν, ὁρμήσας ἐν Φασήλιδον. διὸ ἢ πλείονας ἡμέρας ἐν τῇ πόλει διέτριψεν ἐν αἷς ἢ Θεοδέϊα τεθνηκότων (ὡς ᾧ Φασηλίτης) ἰδὼν εἰκόνα ἀνακειμένην ἐν ἀγορᾷ, μὲν δαῖπνον ἐπεκώμασε μεθύων, ἢ τῷ σεφάνων ἐπέρριψεν πολλὰς ἐκ αἰχαιῶν ἐν παιδιᾷ ἀποδιδὼς τιμὴν τῇ γρομῆρῃ δι' Ἀεισοτέλλῳ ἢ φιλοσοφίαν ὁμιλίᾳ πρὸς τὸν ἄνδρα.

Μετὰ ταῦτα Πισιδῶν τε τὰς ἀντιστάνας ἦρει, ἢ Φρυγίαν ἐχειρῆτο ἢ Γόρδιον πόλιν, ἐσίαν Μίδαν τῆ παλαιᾷ γῆρας λεγομένην, ὠθαλαβῶν, τὴν θρυλλημένην ἄμαξαν εἶδεν φλοιῶν κρανείας ἐνδεδεμένην, ἢ λόγον ἐπ' αὐτῇ πισυόμνητον ὑπὸ τῷ βαρβάρων ἠκασεν, ὡς τῷ λύσαντι τὸν δεσμὸν εἴμαρται βασιλεῖ γῆρας τῆ οἰκημένης. οἱ μὲν ἔν πολλοὶ Φασί, τῶν δεσμῶν τυφλὰς ἐχόντων τὰς ἀρχὰς ἢ δι' ἀλλήλων πολλάκις σκολιοῖς ἐλυγμοῖς ὑποφερμένων, τὸν Ἀλέξανδρον ἀμηχανῆντα λύσαι, διατεμεῖν τῇ μαχαίρᾳ τὸ σῶμα, ἢ πολλὰς εἰς αὐτὸ κοπένητον ἀρχὰς φανίωσι Ἀεισόβελτον ᾧ ἢ πάνυ λέγει ῥαδίαν αὐτῷ τὴν λύσιν γῆρας εἰζελόντι τῆ ῥυμῆ τὸν ἔσορα καλέμνητον, ὁ σιωεῖχε τὸ ζυγὸν δεσμον, εἶθ' ἔτως ὑφελκύσαντι τὸν ζυγόν. ἐνδύθεν Παφλαγόνας τε ἢ Καππαδόκας προσαγαγόμενον, ἢ τὴν Μέμνονον ἀκέσας τελευτήν, ὃς τῷ ἔπῃ θαλάτῃ Δαρείῳ στρατηγῶν ἔπιδόξον ἦν Ἀλέξανδρῳ πολλὰ πρᾶγματα ἢ μυρίας ἀνι-

Pertransire aliquem maris locum, patebit transitus. Alexander autem ipse in epistolis suis nihil portentum ejuscemodi jactans, iter narrat fecisse se per Climaca, appellatam, atque ex Phaselide progressum eam peragraffe. Unde dies complures in eo oppido substitit: quibus quum Theodecti jam fato functi (fuit autem Phaselites) statuatam vidisset in foro locatam, perrexit eo saltatum a coena temulentus, crebrasque coronas ei iniecit; haud invenustum tribuens per ludum honorem consuetudini, quæ per Aristotelem & philosophiam ei cum illo intercesserat.

Hinc Pisidas, quos in armis reperit, opprimat, Phrygiam subjugat. Gordium oppidum, quod veteris Midæ fertur domicilium fuisse, in fidem accipiens, nobilitatum illud specta-

vit vehiculum cortice revinctum corneo: ac pro vero a barbaris accepit credi in fatis esse, qui vinculum id-solvisset, is ut imperio orbis terræ potiretur. Commemorant quidem multum, vinculum, quod tortuosis orbibus nodi in semetipsis identidem implicati celarent loramentorum capita, Alexandrum solvere desperantem, gladio nexum diffecuisse, atque multa eo resoluta capita invenisse: Aristobulus vero sane quam expedite nodum ait eum solvisse, quum exemisset ex temone clavum, quem vocant, qui temoni alligat jugum, atque ita inde jugum subtraxisset. Hinc Paphlagonas & Cappadocas in ditionem accepit. Adfertur etiam Memnonis exitus, qui Darii præfectus classis, multum Alexandro laboris exhibiturus, sexcentasque diffi-

ἀνιλήψαις ἢ ἀχολίας παρέξεν, ἐπερρώθη πρὸς τὴν ἀνω στρατείαν μᾶλλον. ἤδη ᾗ ἢ Δαρῆϊϑ ἐν Σέσων κατέβαινε, ἐπαιρόμενός τε τῷ πλήθει τῆς δυνάμεως (ἐξήκοντα γὰρ ἦγε μυριάδας στρατῶ) καὶ τινῶ ὀνείρεσ θαρρύνοιντο αὐτὸν, ὃν οἱ μάγοι πρὸς χάριν ἔξηγεντο μᾶλλον ἢ κτ' τὸ εἶκος. ἔδοξε γὰρ πρὸς νέμεαζ πολλῶ τὴν Μακεδόνων φάλαγγα· τὸν ᾗ Ἀλέξανδρον ἔχοντα σολῶ, ἦν αὐτὸς ἐφόρει πρότερον, ἀσγάνδης ὡν βασιλείως, ὑπηρετεῖν αὐτῷ· παρελθόντα ᾗ εἰς τὸ τῶ Βήλε τέμενος, ἀφανῆ γυνέσθαι. διὰ τέτων, ὡς ἔοικεν, ὑπεδηλῆστο ὡσαύτῃ Θεῶ, λαμπρῶ γυνέσθαι ἢ ἀφανῆ τὰ τῶ Μακεδόνων Ἀλέξανδρον ᾗ τῆ μὲν Ἀσίας κρατήσῃ, ὡσαύτῃ ἐκράτησε Δαρῆϊϑ, ἔξ ἀσγάνδης βασιλεύς γρόμενος, ταχὺ ᾗ σὺν δόξῃ τὸν βίον ἀπολείψαι.

Ἐτι ᾗ μᾶλλον ἐθάρρησεν, καταγνῆς δειλίαν Ἀλεξάνδρου πολὺν χρόνον ἐν Κιλικίᾳ διατείψαντο. ὡς ᾗ ἢ διατεταθὴ δια νόσον, ἦν οἱ μὲν ἐν κόπῃ, οἱ ᾗ λασαμῶ ἐν τῷ τῶ Κύδου ρύματι καταπαχῆτι προσπεσεῖν λέγασιν· τῶ μὲν ἔν ἄλλων ἰατρῶν εἰς ἐθάρρη βοηθήσῃ, ἀλλὰ τὸν κίνδυνον οἰόμενοι πάσης ἰατρῆς εἶναι βοηθείας, ἐφοβῆτο τὴν ἐν τῶ σφαλῶναι διαβολῶ πρὸς τὰς Μακεδόνας· Φίλιππο ᾗ ὁ Ἀκαρνᾶν μοχθηρῶ μὲν ἔωρα τὰ ὡς αὐτὸν ὄντα, τῆ ᾗ Φιλίᾳ πισθῶν, ἢ δεινὸν ἠγέμενος εἰ κινδυνεύοντι μὴ συκινδυνύσει, μέχει τῆ ἐσχάτης πείρας βοηθῶν ἢ ὡσαύτῃ λόμενος, ἐπεχείρησε φαρμακείᾳ ἢ σωπέπεισεν αὐτὸν ὑπομῆναι ἢ πιεῖν, ὡς δὲ-

difficultates & negotia putabatur. Ita magis ad bellum in superiores provincias promovendum est confirmatus. Jam Darius e Susis moverat, tum copiarum subnixus multitudine (quippe sexcenta millia militum sub signis habebat) tum fretus somnio quodam, quod blandientes ei magis quam pro verisimilitudine interpretati fuerant magi. Macedonum agmen magno ignis fulgore visum est collucere: Alexander autem, quo ante ipse cultu fuerat indutus, quum regis esset asgandes, sibi ministrare, ac quum in Beli templum esset ingressus, ex oculis esse subductus. His nimirum portendit Deus magnificas & claras res Macedonas gesturos, & potiturum Asia Alexandrum, sicut potitus ea Darius fuerat, ex asgande factus rex; verum brevi vitam cum gloria depositurum.

Multo vero magis est animatus, quod Alexandrum pro ignavo duceret, qui multum temporis trivisset in Cilicia. Detinuit eum morbus, quo alii eum ex laboribus, alii, quum in anni Cydno gelidissimo corpus abluisset, correptum referunt. Hic quum ex caeteris medicis remedium nemo promitteret, sed periculum existimantes omnis superius opis esse, timerent, si titubassent, obtrectationem apud Macedonas: Philippus Acarnan spem salutis quidem in praecipiti videbat esse, verum amicitia ejus fretus, & indignum ratus si cum rege in discrimine posito non una discrimen subiret, nec ultima remedia tentaret vel cum periculo, aggressus est remedium ei afferre, adhortatusque eum ut admitteret id & hauriret, si festinaret valetudinem recipere,

απύδοιλα ῥωθιῶσαι πρὸς τὸν πόλεμον. ἐν τῷ τῷ Παρμηρίων ἔπεμψεν ἐπιστολῶν ἀπὸ στρατοπέδου, διακελευόμενος αὐτῷ φυλάξασθαι τὸν Φίλιππον, ὡς ὑπὸ Δαρείου πεπεισμένον ἔπι δωρεαῖς μεγάλας καὶ γάμῳ θυγατρὸς ἀνελεῖν Ἀλέξανδρον. ὁ δὲ τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνὰς, καὶ μηδὲν δείξας τῷ φίλῳ, ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον ὑπέθηκεν. ὡς δὲ τῷ καιρῷ παρόντι εἰσῆλθεν μετὰ τῶν ἐταίρων ὁ Φίλιππος τὸ φάρμακον ἐν κύλικι κομίζων, ἐκείνῳ μὲν ἐπέδωκεν τὴν ἐπιστολὴν, αὐτὸς δὲ τὸ φάρμακον ἐδέξατο προθύμως καὶ ἀνυπόπιως ὥστε θαυμαστὴν καὶ θεατρικὴν τὴν ὄψιν εἶναι, τῷ μὲν ἀναγνώσκοντι, τῷ δὲ πίνοντι· εἶτα ἅμα πρὸς ἀλλήλους ἀποβλεπόντων ἔχοντο ὁμοίως, ἀλλὰ τῷ μὲν Ἀλέξανδρος φαιδρῶν τῷ προσώπῳ καὶ διακεχυμένῳ τὴν πρὸς τὸν Φίλιππον δόξαν καὶ πίσιν ἀποφαίνοντι· ἐκείνῳ δὲ πρὸς τὴν διαβολὴν ἔξισταμύρα, καὶ τότε μὲν θεοκλυτέον καὶ πρὸς τὸν ἔρανον ἀνατείνοντι τὰς χεῖρας, ποτὲ δὲ τῇ κλίνῃ πεπιπτόντι, καὶ ὡρακαλέοντι τὸν Ἀλέξανδρον διθυμεῖν καὶ προσέχειν αὐτῷ. τὸ γὰρ φάρμακον ἐν ἀρχῇ κρατῆσαν τῷ σώματι, οἷον ἀπέωσε καὶ κατέδυσεν εἰς βάθος τὴν διώαμιν, ὡς καὶ φωνὴν ἔπιλείπειν καὶ τὰ πρὸς τὴν αἰσθησὶν ἀσαφῆ καὶ μικρὰ κομιδῆ γινέσθαι, λειποθυμίας ἔπιπεσέσης. ἔ μὴν ἀλλὰ ταχέως ἀναληφθεὶς ὑπὸ τῷ Φιλίππῳ, καὶ ῥώσας αὐτὸν ἐπέδειξε τοῖς Μακεδόσιν. ἔ γὰρ ἐπαύοντο πρὸς ἰδεῖν τὸν Ἀλέξανδρον ἀθυμῶντες.

Ἦν δὲ τις ἐν τῷ Δαρείῳ στρατῷ πεφθυγὼς ἐν Μακεδονίᾳ, ἀνὴρ Μακεδὼν, Ἀμύντας, ἐκ ἀπειρῶς τῷ Ἀλέξανδρῳ φύσεως. ἔτῳ ὡρημηδόν

ιδῶν

re, ut ad bellum pergeret. Inter hæc a Parmenione accepit ex castris literas, quibus ei denuntiat ne salutem suam committat Philippo, magnis muneribus eum a Dario & nuptiis filiae ejus esse ad interficiendum Alexandrum redemptum. Hic postquam epistolam accepit, nulli eam amicorum ostendit, sed subjecit eam pulvino. Ubi tempus offerendi medicamenti advenit, & Philippus cum amicis ejus & poculo, in quo diluerat medicamentum, intravit, tradidit illi epistolam, ipse medicinam accepit alacriter & intrepide. Fuit mirificum & visendum spectaculum tum hujus bibentis tum illius legentis, inde simul inter se dispari modo contuentium: verum Alexandri læto vultu & exporrecto suam in Philippum benevolentiam & fidem præferen-

tis, indignantis illius ob calumniam, & nunc Deorum fidem inclamantis, manusque ad cælum tendentis, nunc in lectum incumbentis, & Alexandrum omisso metu sibi hortantis ut fidem haberet. Medicamen enim superato initio corpore, quasi impulit & demersit in imum vires, ut vox quoque intercluderetur, atque interveniente insuper animi defectu, sensus superesset exilis & perexiguus. Cito tamen sanitati a Philippo restitutus, viribusque recuperatis in conspectum Macedonum venit. Neque enim prius a consternatione discesserunt quam aspexissent Alexandrum.

Erat in Darii præfidiis Macedo quidam extorris Macedonia, Amyntas, ingenii Alexandri non rudis. Hic molientem cer-

ιδῶν Δαρεῖον εἶσω τῶν σενῶν βαδίζειν ἐπ' Ἀλέξανδρον, ἐδᾶτο κτ' χώραν ὑπομῆναι, ἐν πλατῶ ἔχουσι πεδίοις ἢ ἀναπεπλαμῆροις πρὸς ἐλάττονας πλήθει τοσάτω διαμαχέμενον. ἀποκεναμῆρα ἢ Δαρεῖα δεδιέναι μὴ φθάσωσιν αὐτὸν ἀποδράντες οἱ πολέμοι, ἢ διαφυγῶν Ἀλέξανδρον, Ἀλλὰ τέτρα γε, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, χάριν, θάρρει βαδίζεται γὰρ ἐκείνῳ ἐπὶ σε, ἢ χεδὸν ἤδη βαδίζει. ταῦτα λέγων Ἀμύντας ἐκ ἐπιθεῖν, ἀλλ' ἀνασὰς ἐπορεύετο Δαρεῖον εἰς Κιλικίαν, ἅμα ἢ Ἀλέξανδρον εἰς Συρίαν ἐπ' ἐκείνον. ἐν ἢ τῇ νυκτὶ διαμαρτόντες ἀλλήλων, αὐτοῖς ἀνέσχερον, Ἀλέξανδρος μὲν ἠδόμενος τε τῇ σωλυχίᾳ, ἢ σπύδων ἀπανήσσει παρὰ τὰ σενά, Δαρεῖον ἢ, τὴν προτέραν ἀναλαβεῖν στρατοπεδείαν, ἢ τῶν σενῶν Ἰξελίξαι τὴν δύναμιν. ἤδη γὰρ ἐγνώκει παρὰ τὸ συμφέρον ἐμβεβληκῶς ἑαυτὸν εἰς χωρία θαλάττῃ ἢ ὄρεσι ἢ ποταμῶν δια μέσσω ῥέοντι τῶν Πινδάρῳ δύσιππα, ἢ διασασμῆρα πολλαχῶ, ἢ πρὸς τ' ὀλιγότῃ τῶν πολεμίων ἔχουσα τὴν θέσιν. Ἀλέξανδρον ἢ τὸν μὲν τόπον ἢ τύχη παρέχευ ἐστρατήγησεν ἢ τῶν ἀπὸ τ' τύχης ὑπαρχόντων πρὸς τὸ νικῆσαι βέλτιον. ὅσγε τοσάτω πλήθει τῶν βαρβάρων λειπόμῃ, ἐκείνοις μὲν ἐ παρέχευ κύκλωσιν, αὐτὸς ἢ τῶν δεξιῶν τὸ δύνυμον ὑπερβαλῶν, ἢ γρόμῃ κτ' κέρως, φυγὴν ἐποίησεν τῶν καθ' αὐτὸν βαρβάρων, ἐν πρώτοις ἀγωνιζόμενῳ ὡσεὶ τρωθῆναι ξίφει τὸν μηρὸν, ὡς μὲν Χάρης φησὶν, ὑπὸ Δαρεῖα (συμπεσεῖν γὰρ αὐτὸς εἰς χεῖρας) Ἀλέξανδρον ἢ παρὰ τ' μάχης ἐπισέλλων τοῖς παρὰ τὸν Ἀντίπατρον, ἐκ εἶρηκεν ὅσις ἦν ὁ τρώσας, ὅτι ἢ τρωθείη τὸν μηρὸν ἐχειριδίῳ,

δυχε-

nens Darium intra angustias in Alexandrum contendere, oravit eum ut subsisteret, atque operiretur illum in liberis & patentibus campis, qui tanto pluribus copiis aggressurus pauciores esset. Cui ut respondit Darius, vereri se ne maturarent hostes fugam capessere, & Alexander se subducere, Atqui, quod ad id pertinet, inquit, nihil est, rex, quod timeas: movebit enim in te ille, & prope jam movet. His dictis nihil movit Amyntas Darium, sed motis signis ille in Ciliciam perrexit, simul Alexander contra illum in Syriam. Nocte quum a mutuo occurso in itinere aberrassent, retro se recepere. Fuit eo casu Alexander lætus, qui occurrere intra fauces properabat hosti, Darius superiora repetere castra, atque ex angustiis copias explicare. Jam enim in-

telligebat suo incommodo in loca se conjecisse, ob mare, montes, & amnem interlabentem Pindarum, equitatu incommoda & passim interrupta, hostiumque paucitati opportuna. Locum quidem Alexandro fortuna præbuit: verum hic acie instruenda ad victoriam obtinendam vicit beneficia fortunæ. Qui quum tanto barbarorum numero esset inferior, non dedit illis facultatem circumdandi se. Ipse dextro cornu finistrum eorum ita præteriiit, ut ex obliquo irruens, oppositos sibi barbaros avertit ante signa dimicans, ac vulnus in femore accepit (ut Chares ait) a Dario, cum quo manus contulisset Alexander. Cæterum Alexander de hac pugna ad Antipatrum scribens, non meminit ejus qui fauciaverat ipsum. Vulneratum quidem femur gladio,

sed

δυαχερές δ' ἐδὲν ἀπὸ τῆ τραύματῳ συμβαίη, γέγραφεν. νικήσας ἢ λαμ-
 πρῶς, ἢ καταβαλὼν ὑπὲρ ἑνδεκά μυριάδας τῶν πολεμίων, Δαρείον μὲν
 ἐχ εἶλεν, τέτταρας σαδίας ἢ πέντε προλαβόντα τῇ φυγῇ, τὸ ἢ ἄρμα
 ἢ τὸ τόξον αὐτῆ λαβὼν ἐπανῆλθεν· ἢ κατέλαβεν τὰς Μακεδόνας τὸν
 μὲν ἄλλον πλεον ἐκ τῆ βαρβαρικῆ στρατοπέδῳ φέροντας ἢ ἀγούλας ὑπερ-
 βάλλοντα πλήθει, καίπερ δὺζώνων πρὸς τὴν μάχην ὄψαθρομύρων, ἢ
 τὰ πλεῖστα τῆ ἀποσκυθῆς ἐν Δαμασκῶ καταλιπόντων, τὴν ἢ Δαρείῳ σκω-
 λῶ ὀξυκρότας ἐκείνῳ, θεραπείας τε λαμπρῆς ἢ ὄψασκυθῆς ἢ χρημά-
 των πολλῶν γέμισαν. οὐδὲς ἔν ἀποδυσάμνῳ τὰ ὄπλα, πρὸς τὸ λε-
 τρὸν ἐβάδιζεν, εἰπὼν, Ἴωμν ἀπολασόμενοι τὸν ἀπὸ τῆ μάχης ἰδρωῖτα τῶν
 Δαρείῳ λετρωῖ. καί τις τῶν ἐταίρων, Μὰ τὸν Δία, εἶπεν, ἀλλὰ τῶν Ἀ-
 λεξάνδρου· τὰ γὰρ τῶν ἠτλημύρων εἶναί τε δαῖ ἢ προσαγορευέας τῆ κρη-
 τῆνῳ. ὡς ἢ εἶδεν μενόλικια ἢ κρωσῆς ἢ πυέλαις ἢ ἀλαβάστρους, πάντα
 χρυσοῖ ἢ σκημένα ὄψιτῶς, ὠδῶδα ἢ θραπέσιον οἶον ὑπὸ ἀρωμάτων ἢ
 μύρων ὁ οἶκῳ· ἐκ ἢ τέτρα παρῆλθεν εἰς σκωλῶ ὑψι τε ἢ μεγέθει, ἢ
 τῶν ὄψι τὴν στραμνῶ ἢ τραπέζας ἢ τὸ δαῖπνον αὐτῆ κόσμῳ θαύμα-
 τῳ ἄξια, διαβλέψας πρὸς τὰς ἐταίρους, Τῆτο μῶ, ὡς ἔοικεν, ἔφη, τὸ
 βασιλεύειν.

Τραπομένῳ ἢ πρὸς τὸ δαῖπνον αὐτῶ, φράζει τις ἐν τοῖς αἰχμα-
 λώτοις ἀγομένας μητέρα ἢ γυναῖκα Δαρείῳ, ἢ θυγατέρας δύο παρ-
 θέναι, ἰδύσας τὸ ἄρμα ἢ τὰ τόξα κόπτεας καὶ θρῶεῖν, ὡς ἀπολωλό-
 τῳ ἐκείναι. συχνὸν ἔν Ἰπιαχῶν χρόνον Ἀλέξανδρῳ, ἢ ταῖς ἐκείνων τύ-
 χαις

sed nihil ex vulnere periculi scribit accidisse. Insigni parva victoria, & plus centum & viginti millibus interfectis, non cepit Darium, qui quatuor aut quinque stadia fuga præceperat, sed currum & arcum ejus potitus, recepit se, offenditque Macedonas cæteram opulentiam ex barbarorum castris immensam egerentes, tametsi expediti illi ad pugnam venissent, maximamque impedimentorum partem reliquissent Damasci. Tabernaculum Darii reservarant illi refertum egregio famulatio, instrumento regio: & magna vi auri & argenti. Ibi confestim armis exutis ad balneum processit, dicens, Eamus ad abludendum Darii balneo contractum ex pugna sudorem. Ibi quidam ex amicis, Minime

vero, inquit, immo Alexandri: quæ enim ad victos pertinere, ea & esse & dici debent victoris. Ut vero pyxides vidit, guttos, ampullas, alabastrum, ex auro fabrefacta omnia, domusque excitatissimo odore & aromatibus & unguentis fragravit, inde in tabernaculum transiit fastigio, laxitate, lecti mensarumque & cœnæ illius nitore admirandum, oculos ad amicos intendens: Hoc nimirum, inquit, erat regnare.

Verbo ad cœnam nuntiat quispiam matrem uxoremque Darii, & duas filias virgines, quæ inter captivas ducebantur, ubi viderunt currum & arcum illius, plangere & lamentari eum quasi peremptum. Diu ibi Alexander obticescens, atque illarum magis quam

χαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἑαυτῆ ἑμπαθῆς γυμνῶν, πέμπει Λεονάτον, ἀπαγ-
 γῆλαι κελύσας ὡς ἔτε Δαρσῆν τέθνηκεν, ἔτε Ἀλέξανδρον δεδιέναι
 χρεῖ Δαρσῆν γὰ ὑπὲρ ἡγεμονίας πολεμῆν, ἐκείναις δὲ πάντα ὑπάρξεν
 ὧν ἢ Δαρσῆν βασιλεύοντι ἠξιοῖτο. τῆ δὲ λόγῃ ταῖς γυναιξὶν ἡμέρῃς ἢ
 χρεῖς φανῆναι, ἔτι μᾶλλον γυμνῶν αἰχμαλώτοις τὰ δὲ τῶν ἔργων
 ἀπῆλθα φιλόφρονα. θάψαι γὰ ὅσας ἐβέβηκε Περσῶν ἔδωκεν, ἐδῆτι ἢ
 κόσμῳ χρεῖς αἰχμαλώτοις ἐν τῶν λαφύρων θραπείας τε ἢ τιμῆς ἢν εἶχον
 ἐδ' ὅτιεν ἀφῆλθεν, σωλάξαις δὲ μείζονας ἐκαρπῆναι τῶν προτέρων. ἢ δὲ
 καλλίστη ἢ βασιλικωτάτη χάρις ἢν παρ' αὐτῆ, γυναιξὶ γυναιξὶ γυμνῶν
 αἰχμαλώτοις ἢ σώφροσι, μῆτε ἀκῆσαι τι, μῆτε ὑπονοῆσαι, μῆτε προσδο-
 κῆσαι τῶν αἰχμῶν, ἀλλ', ὡσπερ ἐκ ἐν στρατοπέδῳ πολεμίων, ἀλλ' ἐν
 ἱεροῖς ἢ ἀγίοις φυλαττομένης παρθενῶσιν, ἀπόρρητον ἔχειν ἢ ἀόρατον ἐτέ-
 ροις δῖαιταν. καίτοι λέγεται γε τῶν Δαρσῆν γυναικῶν πολὺ πασῶν τῶν
 βασιλίδων διπρεπεσάτω γυμνῶν, καθάπερ ἢ αὐτὸς Δαρσῆν ἀνδρῶν
 κάλλιστον ἢ μέγιστον· τὰς δὲ παῖδας εἰκέναι τοῖς γονῶσιν. ἀλλ' Ἀλέξ-
 ανδρον, ὡς εἰκεν, τῆ νικῆν τῆς πολεμίας, τὸ κρατεῖν ἑαυτῆ βασιλικώ-
 τερον ἢ γυμνῶν, ἔτε τῆτων ἔθνη, ἔτε ἄλλων ἔγνω γυναικῶν πρὸ γά-
 μα, πλὴν Βαρσῆν. αὐτῆ δὲ μὲν τῶν Μέμνονον τελουτῶν χῆρα γυμνῶν,
 πρὸ Δαμασκὸν ἐλήθη. πεπαιδευμένη δὲ παιδείαν Ἑλληνικῶν, ἢ τὸν τρέ-
 πον Ἰπαικῆς εἶσα, ἢ πατρὸς Ἀρταβάξ, γεγονότων ἐν βασιλείῳ θυγα-
 τρὸς, ἐγνώθη, Παρμῶνον προτρεψαμένη τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς φησιν

Ἀλε-

quam sua permotus fortuna, Leonatum mit-
 tit, imperatque ut nuntiet eis nec Darium
 mortuum, nec esse quod Alexandrum timeant:
 quippe bellum cum Dario Alexandrum de imperio gerere, neque illis quicquam
 ex pristina fortuna, quæ regnante fuerat Da-
 rio, defore. His dictis allevatae sunt & re-
 creatæ foeminae: multo vero magis jam cap-
 tivæ facta benigna comperere. Quoscumque
 enim vellent, permisit eis Perfas sepelire, ut-
 que vestem & apparatus sumerent de præda:
 neque de cultu aut dignatione quam habu-
 erant vel minimum detraxit: reditus eis et-
 iam prioribus ampliores attribuit. At pul-
 cherrimum & maxime rege dignum bene-
 ficium ejus in foeminas generosas captivas
 & castas extitit, quod nihil neque audirent,

neque suspicarentur, neque expectarent tur-
 pe; sed quasi non in hostium castris, verum
 in sacris & sanctis virginum domiciliis ser-
 vatae in abdito extra aliorum oculos vitam
 agerent. Quanquam quidem perhibetur Da-
 rii conjunx longe omnium reginarum fuisse
 venustissima, ut virorum ille pulcherrimus &
 eminentissimus: filiae etiam similes fuisse pa-
 rentum. Sed Alexander profecto, temperare
 sibi quam hostes vincere magis regium du-
 cens, nec has attigit, nec mulierem ante nup-
 tias cognovit ullam, excepta Barfene. Hæc
 post Memnonis mortem vidua Damasci cap-
 ta est. Cum ea, quæ literis Græcis insti-
 tuta & moribus erat placida, patre Artaba-
 zo ex filia regis prognato, concubuit A-
 lexander, incitante eum (ut Aristobulus au-

tor

Ἀεισόβελθ, καλῆς ἢ ἡρναίας ἢ τὸ κάλλθ ἄψαθς γυναικός. τὰς ἢ ἄλλας αἰχμαλώτους ὄρων ὁ Ἀλέξανδρθ κάλλει ἢ μεγέθει διαφέρεσας ἔλεγε παίζων, ὡς εἰσὶν ἀλγηδόνες ὀμμάτων αἱ Περσίδες. ἀντεπιδεικνύμρθ ἢ πρὸς τῷ ἰδέαν τῷ ἐκείνων τὸ ἔἰδία ἐπικρατείας ἢ σωφροσύνης κάλλθ, ὡσπερ ἀψύχας εἰκόνας ἀγαλμάτων παρέπεμπεν.

Ἐπεὶ ἢ Φιλόξενθ, ὁ τῷ Ἰπὶ θαλάττης στρατηγός, ἔγραψεν εἶναι παρ' αὐτῷ Θεόδωρον τινα Ταρηνῖνον, ἔχοντα παῖδας ὠνίς δύο, τῷ ὄψιν ὑπερφυεῖς, ἢ πυνθανόμρθ εἰ πείηαι, χαλεπῶς ἐνεγκῶν, ἐβόα πολλάκις πρὸς τας Φίλκας ἐρωτῶν, τί πώποτε Φιλόξενθ αἰχρὸν αὐτῷ σωεγνωκῶς, τοιαῦτα ὀνειδή προξενῶν κάθηται. τὸν ἢ Φιλόξενον αὐτὸν ἐν Ἰπυσολῇ πολλὰ λοιδορήσας, ἐκέλευεν αὐτοῖς φορετίοις τὸν Θεόδωρον εἰς τὸν ὄλεθρον ἀποσέλλειν. ἐπέπληξεν ἢ ἢ Ἀγνωνι νεανίσκῳ, γράψαλι πρὸς αὐτὸν, ὅτι Κρωδύλον ἀδοκιμῆλα ἐν Κορίνθῳ βέλε) πειάμρθ ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν. πυνθανόμρθ ἢ μιθοφόρων τινῶν γυῖαα διεφθαρέναι Δάμωνα ἢ Τιμόθεον Μακεδόνας τῶν ὑπὸ Παρμηρίωνι στρατομῶρων, ἔγραψε Παρμηρίωνι, κελδύων, εἰαν ἐλεγχθῶσιν, ὡς θηρία Ἰπὶ καταφθορᾷ τῶν ἀνθρώπων γεγονότα τιμωρησάμρθ ἀποκτεῖναι. ἢ ᾧ εἰ αὐτῷ ἢ λέξιν ἐν ταύτῃ τῇ Ἰπυσολῇ γέγραφε, Ἐγὼ γῶ εἶχ ὅτι ἐωρακῶς ἀν δὲρεθεῖεν τῷ Δαρείῳ γυναικα, ἢ βεβελευμῶρθ ἰδεῖν, ἀλλ' ἔτε τῶν λεγόντων ᾧ εἰ ἢ εὐμορφίας αὐτῆς προσδεδεγμῶρθ τὸν λόγον. ἔλεγχ ἢ μάλις α σωιέναι
θνητὸς

tor est) Parmenione, ut elegantem mulierem, & præter formam generosam attingeret. Cæteras captivas ut vidit Alexander specie & statura eximias, dixit joco, Quam magni oculorum dolores sunt Persides! Ad æmulationem vero illarum formæ ostentans suæ continentiæ & moderationis pulchritudinem, sicut inanimatas signorum imagines transmittibat eas.

Quum oræ maritimæ præfectus ad eum Philoxenus scripsisset, esse apud se Theodorum quendam Tarentinum, qui pueros duos haberet forma præcellenti, quærens an emeret eos, indignatus, atque identidem ad amicos exclamans, rogavit quàm unquam in se turpitudinem reprehendisset Philoxenus, qui, desidens ibi, talia opprobria procuraret sibi. Ipsi Philoxeno, in epistola multis proscisso convitiis,

Theodorum jussit ut cum mercibus suis in malam rem ablegaret. Agnonem adolescentem etiam castigavit, quod sibi scripsisset Crobylum velle se celebris apud Corinthios nominis puerum comparare atque ad ipsum mittere. Quum ad eum delatum esset mercenariorum quorundam militum uxores a Damone & Timotheo Macedonibus, qui sub Parmenione merebant, stupratis, Parmenioni per litteras mandavit, si manifesti criminis forent, ut eos tanquam natas ad hominum corruptelam belluas puniret atque interficeret. Ac de semetipso in hac epistola ad verbum scripsit, Ego enim non solum non vidisse inveniar Darii uxorem, aut videre cogitasse, verum nec verba facientes de ejus decore sustinuisse audire. Dicebat mortalem se esse

θνητὸς ὢν, ἐκ τῆ καθεύδειν κὶ σωσσιάζειν· ὡς ἀπὸ μιᾶς ἐγνόμενον ἀδυνείας τῆ φύσει κὶ τὸ πονεῖν κὶ τὸ ἠδόμενον. ὡς ᾧ κὶ γαστρός ἐκκρατέσα- τῶ, ὡς κὶ τῆτο ἄλλοις τε πολλοῖς ἐδήλωσεν, κὶ τοῖς πρὸς Ἄδαν λεχ- θῆσιν, ὡς ἐποίησατο μητέρα, κὶ Καρίας βασίλισσαν ἀπέδειξεν. ὡς γὰρ ἐκείνη φιλοφρονημένη πολλὰ μὲν ὄψα καθ' ἡμέραν ἀπέσπελλεν αὐτῷ κὶ πέμματα, τέλει δ' ᾧ, τὸς δοκεῖν εἶναι δεινοτάτους ὄψοποιὸς κὶ ἀρετοποιὸς, ἔφη τῆτων μηδὲν δεῖσθ' βελτίονας γὰρ ὄψοποιὸς ἔχειν ἰσὺ τῆ παιδαγωγῆ Λεωνίδε δεδομῆκε αὐτῷ, πρὸς μὲν τὸ ἀεισον, νυκτοποιαν, πρὸς δ' τὸ δεῖπνον, ὀλιγαρισίαν. Ὁ δ' αὐτὸς ἔτῶ ἀνῆς, ἔφη, κὶ τῶ σρωμάτων Ἰπῶν τὰ ἀγχεῖα κὶ τῶ ἱματίων ἔλυσεν, Ἰπσκοπῶν μή τι μοι τρυφερόν ἢ ἀεισ- σὸν ἢ μήτηρ σωτέθεικεν.

Ἦν δ' κὶ πρὸς οἶνον ἤτιον ἢ ἐδόκει καταφερέης. ἐδόξε δ' ᾧ, διὰ τὸν χρόνον, ὃν εἰ πίνων μᾶλλον ἢ λαλῶν εἶλκεν, ἐφ' ἐκάστης κύλικῶ ἀεὶ μακρόν τινα λόγον διατιθέμενῶ, κὶ ταῦτα, πολλῆς χολῆς ἔσης. ἐπεὶ πρὸς γε τὰς πράξεις, ἐκ οἶνῶ ἐκείνον, ἐχ' ὑπνῶ, εἰ παιδιὰ τις, εἰ γάμῶ, εἰ θῆα, καθάπερ ἄλλες σρατηγῆς, ἐπέχεεν. δηλοῖ δ' ὁ βίῶ, ὃν βιώσας βραχυὴ παλιάπασιν, πλείσων κὶ μεγίστων πράξεων ἐνέπλησεν. ἐν δ' ταῖς χολαῖς, πρῶτον μὲν ἀνασὰς κὶ θύσας τοῖς Θεοῖς, δὴ θύς ἠείσα καθήμενῶ, ἔπειτα διημέρθευεν κυνηγῶν, ἢ σωτᾶτιων, ἢ δικάζων τὶ τῶν πολεμικῶν, ἢ ἀναγι- νώσκων. εἰ δ' ὁδὸν βαδίζοι μὴ λίαν ἐπιέχεσαν, ἐμάνθανεν ἅμα πορευό- μενῶ ἢ τοξεύειν, ἢ Ἰπδαίνειν ἄεματῶ ἐλαυνομῆκε κὶ ἀποδαίνειν.

πολ-

esse intelligere se potissimum ex somno & concubitu, quod ab eadem imbecillitate naturam incessat lassitudo & voluptas. Fuit & gulæ temperantissimus, quod cum aliis signis ostendit, tum suis ad Adan verbis, quam matrem adoptaverat, & Cariæ designaverat reginam. Nam quum comiter illa multa quotidie fercula ei & bellaria mitteret, coquos denique & pistores, quos putabat intelligentissimos, nihil ait his sibi esse opus, meliores habere se coquos a pædagogo donatos Leonida, ad prandium iter antelucanum, ad cœnam angustum prandium. Idem ille, inquit, stragulorum meorum repositorium solitus erat adire vestiariumque, atque ea solvere, inspiciens numquid mihi ad mollitiem mater vel ad luxum addidisset.

VOL. IV.

Jam in vinum quoque fuit minus opinione effusus. Habitus est tamen, ob spatium quod non bibendo magis quam fabulando producebat, singulis calicibus prolixum sermonem interponens semper, idque quum abundaret otio; quando a negotiis quidem non vinum illum, non somnus, nullus ludus, non nuptiæ, non spectaculum (sicut alios duces) abduxit. Testatur vita, quam, etsi egit brevissimam, plurimis maximisque rebus gestis implevit. Quum vacuus esset negotiis, ubi primum surrexit, & sacra Diis fecit, mox prandebat sedens: inde tempus traducebat vel venando, vel commentando, vel aliquid inter milites disceptando, vel legendo. Si iter faceret minus urgens, discebat simul in progrediendo aut jaculari, aut in currum concitatum infilire & defilire.

E

Crebro

πολλάκις ἢ παίζων ἢ ἀλώπεκας ἐθήρουν, ἢ ὄρνιθας, ὡς ἐστὶ λαβῆν ἐν τῶν ἐφημερίδων. καταλύσας ἢ ἢ τρεπόμηνον πρὸς λαιτρὸν ἢ ἀλεῖμμα, τὰς ἔπι τῶν σιτοποιῶν ἢ μαγείρων ἀνέκρινεν, εἰ τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον εὐπρεπῶς ἔχουσι καὶ δεπνέειν μὴ ὄψιν καὶ σκότους ἤδη κατακλινομένης ἤρχετο. θαυμαστὴ ἢ ἢ ἢ ἢ Πιμέλεια καὶ Πείβλεψις ἔπι τῷ τραπέζης, ὅπως μὴδὲν ἀνίσως, μὴδὲ ὀλιγώρως διανέμοιτο τὸν ἢ πότον, ὥσπερ εἴρηται, μακρὸν ὑπὸ ἀδολεχίας ἔξετεινεν. καὶ τὰλλα πάντων ἡδιστῶν βασιλέων συμεῖναι, καὶ χαριεστῶς ἔδεμιας ἀμοιρῶν, τότε ταῖς μεγαλαυχίαις ἀηδὴς ἐγένετο, καὶ λίαν φρατιωτικὸς, αὐτὸς τε πρὸς τὸ κομπῶδες ὑποφειρόμενος, ἢ τοῖς κόλαξιν ἑαυτὸν ἀνεκῶς ἰππᾶσιμον, ὑφ' ὧν οἱ χαριέστατοι τῶν παρόντων ἐπετείβοντο, μῆτε ἀμιλλᾶς τοῖς κόλαξι μῆτε λείπεως βελόμηνον τῶν αὐτῶν ἐπαίνων. τὸ μὴ γὰρ, αἶμαρθὸν ἐδόκει, τὸ ἢ, κίνδυνον ἔφερον. μὴ ἢ τὸν πότον λαιμάμηνον ἐκάθουσε πολλάκις μέλει μέσης ἡμέρας ἔστιν δ' ὅτε ἢ διημερεύει ἐν τῷ καθύδειν. αὐτὸς μὴ ἔν ἢ ὄψων ἐκρατῆς ἢ, ὥστε ἢ τὰ σπανιώτατα πολλάκις τῶν ἀπὸ θαλάττης αὐτῷ κομιζομένων ἀκροφθῶν ἢ ἰχθύων, ἐκάστω διαπεμπόμενος τῶν ἐταίρων, πολλάκις ἑαυτῷ μόνῳ μὴδὲν καταλιπέειν. τὸ μὴτοι δεῖπνον ἢ αἰεὶ μεγαλοπρεπές, ἢ τοῖς δῦτυχήμασι τῷ δαπάνης ἅμα σωμαυξανομένης, τέλει εἰς μυείας δραχμᾶς προῆλθεν. ἐπὶ αὐτῷ ἢ ἔστι, ἢ τοσούτον ὡρίστη τελεῖν τοῖς ὑποδεχομένοις Ἀλέξανδρον.

Μετὰ

Crebro præterea animi causa vulpes venabatur & aucupabatur: quod discas ex diario ejus. Ubi ad diversorium venit, & ad balneum ungendumque vertit se, rogabat panificum & coquorum magistros, ecquid cœna recte & ordine parata esset. Ad cœnam ferro & sub tenebras jam accumbebat. Erat mirifica ejus sedulitas & circumspectio in mensa, nequid inæqualiter aut incuria distribueretur. Conpotationem (uti diximus) in longum fabulando trahebat. Et qui alioquin omnium regum erat in consuetudine festivissimus, neque ullius exfors leporis, tunc jaçantia odiosus evadebat, & plus satis castrensis: atque cum ipse ad arrogantiam delabebatur, tum mancipabat seipsum adulatoribus tanquam equitandum, a quibus optimi

convivæ obterebantur, qui neque certare volebant cum adulatoribus, neque minus quam illi eum audebant prædicare. Hoc enim periculum adferebat, illud ducebant turpe. A poculis lotus conferebat se dormitum usque in meridiem subinde. Interdum totum diem cubabat. Fuit insuper obsonii temperans. Ac rarissimas sæpe, quæ a mari ad ipsum aferebantur, delicias fructuum arborum & piscium cuique amicorum mittebat, adeo ut sibi uni admodum nihil reservaret. Cœna erat semper splendida tamen, atque una cum secunda fortuna sumptus assergebat, postremo ad decem millia drachmarum progressus est. Hic substitit, tantæque impensæ Alexandrum invitantibus fuerunt præfinitæ.

Secun-

Μετὰ τῆς μάχης τὴν ἐν Ἰσῶ, πέμψας εἰς Δαμασκὸν, ἔλαβεν τὰ χρήματα καὶ τὰς ὑποσκευάς, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας τῶν Περσῶν καὶ πλεῖστα μὴ ὠφελήθησαν οἱ τῶν Θεσσαλῶν ἵπποις. τέτρες γὰρ ἄνδρες ἀγαθὸς διαφερόντως ἐν τῇ μάχῃ ἡγορήθη, ἐπέμψεν ἐπίτηδες ὠφελήθῃαι βελόνην. ἐνεπλήθη δὲ καὶ τὸ λοιπὸν ὑποδείας στρατόπεδον καὶ γυμνάσιον τότε πρῶτον οἱ Μακεδόνες χρυσῶ καὶ ἀργύρῳ καὶ γυναικῶν καὶ διαίτης βαρβαρικῆς, ὡς κύνες, ἑσπιδὸν ἀψάμφοι εἶδε διώκειν καὶ ἀμικνεύειν τὸν Περσῶν πλεῖτον. ἐ μὲν ἄλλ' Ἀλέξανδρῳ πρῶτον ἐδόκει κρατιῦσθαι τὰ πρὸς θαλάσση. Κύπρον μὲν εἶν εὐθὺς οἱ βασιλεῖς ἦκον εἰχειρίζοντες αὐτῶ, καὶ Φοινίκῳ, πλεῖν Τύρῳ. Τύρῳ δὲ πολιορκῶν ἐπιπλεῖσθαι χώμασι καὶ μηχαναῖς καὶ τεύχεσι διακοσίαις ἐν θαλάτῃ, ὅνα εἶδε τὸν Ἡρακλέα δεξιόμῃρον αὐτὸν διὰ τῆς τείχεος καὶ καλῆναι. τῶν δὲ Τυρίων πολλοῖς καὶ τὰς ὑπὸ ἐδοξεν ὁ Ἀπόλλων λέγειν, ὡς ἄπεισι πρὸς Ἀλέξανδρον ἐ γὰρ ἀρέσκειν αὐτῶ τὰ προσόμματα καὶ τὴν πόλιν. ἄλλ' αὐτοὶ μὲν, ὡς ἀνθρώπον αὐτομολῆναι πρὸς τὰς πολεμίας ἐπ' αὐτοφώρῳ τὸν Θεὸν εἰληφότες, σειρὰς τε πῶ κολοσῶ ἀειέβαλον αὐτῶ, καὶ καθήλθον πρὸς τὴν βᾶσιν, Ἀλεξανδρῶν καλῆναι. ἐτέρῳ δὲ ὄψιν Ἀλέξανδρῶ εἶδεν καὶ τὰς ὑπὸ σάτυρῶ αὐτῶ φανείς ἐδόκει προσπαίξιν πόρρωθεν, εἶτα βελόνην λαβεῖν, ὑπεξέφυγῶ. τέλει δὲ, πολλὰ λιπαρήσαντο καὶ ἀειδραμόνητο, ἦλθεν εἰς χεῖρας. οἱ δὲ μάχης τένομα διαεβλήθη, ἐκ ἀπιθάνως ἔφασαν αὐτῶ, σὴ γηήσεται Τύρῳ. καὶ κρήνην δὲ τινα δεικνύσων, πρὸς ἣν

κατὰ

Secundum pugnam ad Issum, Damascus misit ad pecuniam, sarcinas, liberofque & conjuges Persarum accipiendas. Ingenti præda ibi Theffali equites potiti sunt. Hos enim illuc, quod eorum fortissima opera usus in prælio fuisset, ex composito, quod dicescerent, misit: cæterum reliquis quoque exercitus opulentia est refertus. Ibi Macedones primum gustato auro, argento, mulieribus & vita barbarica, sicut canes olfactis vestigiis, maturabant insequi atque investigare Persarum divitias. At Alexandro primum visum est oram maritimam in potestatem suam redigere. Atque illi qui in Cypro regnabant, venerunt ad insulam ei dedendam & Phœnicen, præter Tyrum. Eam urbem dum per menses septem aggeribus, machinis atque ex mari

triremibus ducentis oppugnat, per quietem Herculem vidit ex muro sibi manus tendentem invitantemque. Tyrionum multis visus in somniis Apollo est dicere ad Alexandrum se transire: neque enim sibi cordi esse ea quæ in urbe agerentur. Illi vero, sicut transfugæ sceleris comperti, Apollinis simulacrum devinxere catenis, clavisque basi affixere, Alexandri fautorem appellantes. Alia species est noctu Alexandro obversata. Satyrus ei oblatu est: visus est hic procul ei alludere. Quem quum corripere conaretur, subducere se: tandem post preces multas suas & circumcurfationes venire in manus suas. Ei vates dissecto nomine non absurde responderunt, Tua erit Tyrus: ita enim vox græca bipartita significat. Ostendunt fontem, apud quem

κατὰ τὰς ὕπνας ἰδεῖν ἔδοξεν τὸν σάτυρον. διὰ μέσθ' ἢ τῆς πολιορκίας, Ἰππὶ τὰς Ἀραβας τὰς προσοικεῖνας τῷ Ἀνιλιβάνῳ στρατεύσας, ἐκινδύνυσεν διὰ τὸν παιδαγωγὸν Λυσίμαχον· ἐξηκολόγησε γὰρ αὐτῷ, λέγων τῷ Φοίνικῳ ἔκ εἶναι χείρων ἐδὲ πρεσβύτερος. ἐπεὶ ἢ πλησιάσας τοῖς ὄρεινοῖς, καὶ τὰς ἵππους ἀπολιπὼν, πεζὸς ἐβάδιζεν, οἱ μὲν ἄλλοι πολὺ προῆλθον, αὐτὸς ἢ τὸν Λυσίμαχον, ἐσπέρας ἤδη καταλαμβάνεσης, καὶ τῶν πολεμίων ἐγγὺς ὄντων, ἀπαγορεύοντα καὶ βαρυνόμενον ἔχ' ὑπομνήων ἀπολιπεῖν, ἀλλ' ἀνακαλέμενος καὶ παρρησιάζων, ἔλαθεν τῷ στρατεύματι ἀποσπαθεῖς μετ' ὀλίγων, καὶ σκότους ἅμα καὶ ῥίγας σφοδρῆς νυκτερέων ἐν χερσὶ χαλεποῖς. εἶδεν ἔν πόρρω πυρᾷ πολλὰ καιόμενα ἀποσπάρδω τῶν πολεμίων. θάρρων ἢ τῷ σώματι τῆς κρυφότητι, καὶ τῷ πονεῖν αὐτὸς αἰεὶ, παρρησιάζων τὴν ἀπορείαν τῶν Μακεδόνων, προσέειπε τοῖς ἔγγιστα πῦρ καίεισιν· καὶ παρρησιάζων τῆς πυρᾷ δύο βαρβάρους πατάξας τῷ ἐχειριδίῳ, καὶ δαλὸν ἀεπάσας, ἤκεν πρὸς τὰς ἑαυτῆς κομίζων. ἐκασταῖες ἢ πῦρ πολὺ, τὰς μὲν εὐθὺς ἐφόβησαν, ὥστε φυγεῖν, τὰς δ' Ἰππὸνιαν ἐτρέψαντο, καὶ κατακλιθήσαν ἀκινδύνως. ταῦτα μὲν ἔν Χάρης ἰσόρηκεν.

Ἡ ἢ πολιορκία τοῖσιν ἔχε πέρας· Ἀλεξάνδρος τὴν μὲν πολλὴν τῆς δυνάμεως ἀναπαύουσι ἀπὸ πολλῶν ἀγώνων τῶν ἐμπροσθεν, ὀλίγας δὲ τινας, ὡς μὴ χολάζοιεν οἱ πολέμοι, τοῖς τείχεσι προσάγουσι, Ἀλέξανδρος ὁ μάλιστα ἐσφαγιάζετο· καὶ τὰ σημεῖα κατιδὼν, θρασύτερον διωρείσατο πρὸς τὰς παρθένους, ἐν ἐκείνῳ τῷ μὲν πάντως ἀλώσεως τὴν πόλιν.

Χρομῆς

videre secundum quietem visus est Satyrum. Dum tenet obsidio, movet in Arabas qui Antilibanum accolunt. Ibi in periculum venit pædagogus causa Lysimachi, qui comitabatur eum, jactans se Phœnice neque virtute inferiore neque ætate esse graviolem. Postquam jam ad montana pervenit, ac relictis equis, iter fecit pedibus, alii longe præcesserant, ipse vero nocte ingruente atque non longe ab hostibus fatiscentem & defessum haud sustinens deserere Lysimachum, dum excitat eum & promovet, ab exercitu imprudens cum paucis est distractus, noctemque in tenebris & acri gelu asperis locis egit. Quum autem frequentes ignes apud hostes sparsim lucentes videret, fretus cor-

poris sui agilitate, atque in partem ipse laboris semper veniendo perplexitatem Macedonum leniens, accurrit ad proximum ignem, barbarisque duobus, qui affidebant, gladio confossis, ac correpto titone rediit ad suos. Tum ingenti accenso igne alios exemplo exterruerunt, ut fugam capefferent: alios, qui ipsos invasere, profligaverunt, ac tutam noctem transigere. Hæc scripta reliquit Chares.

Porro obsidio hunc habuit exitum. Dum exercitum pene totum reficit a superioribus laboribus Alexander, paucos autem, ne respirarent hostes, mœnibus admovet, vates Aristander victimis cæsis quum inspiceret exta, confidentius asseruit apud coronam, urbem illo mense haud dubie expugnandam.

Quia

ἡρομάρης ἢ χλευασμῶς ἢ γέλωτος (ὡς γὰρ ἡ τελευταία τῶν μιλῶν ἡμέ-
 ρα) διηπορημῶρον αὐτὸν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς, ἢ συμφιλοτιμῶρον αἰεὶ
 τοῖς μανθῶμασιν, ἐκέλευε μηκέτι τετρακάδα τὴν ἡμέραν ἐκείνῃ, ἀλλὰ
 τρίτῃ φθινόωθι ἀειθμῆν ἢ τῇ σάλπιγγι σημήνας, ἀπεπεραῶτο τῷ τει-
 χῶν ἐρρωμῶρεςρον ἤπερ εἰς ἀρχῆς διενούθη. ἡρομάρης ἢ λαμπερῆς Ἐπιβολῆς,
 ἢ μηδὲ τῷ ἀπὸ στρατοπέδου καρετερεῶν, ἀλλὰ σωτρεχόντων ἢ προσβοη-
 θῶν, ἀπέειπον οἱ Τύριοι ἢ τὴν πόλιν εἶλεν κατ' ἐκείνῃ τὴν ἡμέραν. μὲν
 ἢ ταῦτα πολιορκῶντι Γάζαν αὐτῶ, τῇ Συρίας μεγίστῃ πόλιν, ἐμπίπλει
 βῶλῳ εἰς τὸν ὦμον, ἀφειθῆς ἀνωθεν ὑπὸ ὄρευσθῳ. ὁ ἢ ὄρευσ ὑφ' ἐν τῷ
 μηχανημάτων καθίσας, ἔλαθεν ἐνχεθεῖς τοῖς νυθῆνοις κεκερυφάλοις, οἷς
 πρὸς τὰς Ἐπιπροφῆς τῷ χροῖων ἐχερῶντο. ἢ τὸ σημεῖον ἀπέβη κατ' τὴν Ἀρι-
 σάνδρην πρὸς ῥῆσιν ἐτερώθη μὲν γὰρ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν ὦμον, ἔλαθεν ἢ
 τὴν πόλιν. ἀποσέλλων ἢ πολλὰ τῶν λαφύρων Ὀλυμπιάδι ἢ Κλεοπάτρῃ
 ἢ τοῖς φίλοις, κατέπεμψε ἢ Λεωνίδῃ τῶν παιδαγωγῶν τάλαντα λιβανωτῶ
 πεντακόσια, ἢ σμύρνης ἑκατὸν, ἀναμνηθεῖς παιδικῆς ἐλπίδος. ὁ γὰρ Λεω-
 νίδης, ὡς ἔοικεν, ἐν θυσίᾳ ποτὲ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, Ἐπιδραξάμῶρον ἀμ-
 φοτέρως ταῖς χερσὶν ἢ καθαγίσαντα τῶ θυμιάματῳ, Ὅταν, ἔφη, τῇ
 ἀρωματοφόρην κρατήσης Ἀλέξανδρε, πλεσίως ἔτως Ἐπιθυμιάσεις· νῦν ἢ
 φειδομῶρος χερῶν τοῖς παρεῶσιν. τότε ἔν Ἀλέξανδρος ἔγραψε πρὸς αὐτὸν,
 Ἀπέσαλκα μὲν σοι λιβανωτὸν ἀφθονον ἢ σμύρναν, ὅπως παύση πρὸς τὰς
 Θεὰς μικρολογῶμῶ.

Κι-

Qua dictum ejus ludibrio & risu excipiente, quod dies ea novissima esset, cernens rex perplexum, favensque semper vaticiniis, vetuit deinceps, trigessimum illum diem, sed vigesimum octavam mensis numerari, signoque tuba dato, murum acrius, quam ab initio instituerat, est adortus. Quum urbs oppugnaretur impigre, neque illi qui in castris erant, quiescerent, sed concurrerent ad opem ferendam, fracti Tyrii sunt, urbemque Alexander illo cepit die. Postea circumfidenti Gazam urbem Syriae maximam, gleba à supervolante emissa alite in humerum delapsa est. Avis in una machina confidens, subito nervorum nexibus, quibus ad versandos utebantur funes,

est irretita. Hoc portentum Aristandri praedictioni eventum habuit respondentem. Nam accepit in humero Alexander vulnus, & urbem recepit. Quum Olympiadi, Cleopatrae, & amicis multa de praeda mitteret, Leonidae quoque misit praedagogo thuris talenta quingenta, & myrrhae centum, ubi spei puerilis subiit eum recordatio. Quippe Leonidas ingenti in sacrificio ambabus manibus & libanti suffitum Alexandro, Ubi potitus eris, inquit, regione odorifera, tum munifice adolebis, nunc modice utere praesentibus. Hic ergo scripsit ei Alexander, Thus tibi & myrrham affatim misimus, quo tandem desinas esse in Deos adstrictus.

Quum

Κίβωτίς δέ τινα αὐτὰ προσενεχθέντα, ἔ πολυτελέεσθον ἐδὲν ἐφάνη τοῖς τὰ Δαρεία χρέματα ἢ τὰς ὑποσκυὰς ἀλαμβάνουσιν, ἠρώτα τὸς φίλους ὅ, τι δοκοῖ μάλις αὐτῷ ἀξίων προσδῆς εἰς αὐτὸ καταθέσθαι. πολλὰ ἢ πολλῶν λεγόντων, αὐτὸς ἔφη τὴν Ἰλιάδα φρενήσει ἐπλάυθα καταθέμεθα. ἢ ταῦτα μὲν ἐκ ὀλίγοι τῶν ἀξιοπίστων μεμαρτυρήκασιν. εἰ δ' ὅπερ Ἀλεξάνδρῳ λέγασιν, Ἡρακλῆδῃ πισθύνουτες, ἀληθῆς ἐσιν, ἔκκεν ἐκ ἀργὸς ἐδὲ ἀσύμβεβητα αὐτὰ συσραθύνειν ἔοικεν Ὅμηρος. λέγασιν γὰρ ὅτι τὸ Αἰγύπτῃ κρατήσας, ἐβέλετο πόλιν μεγάλην ἢ πολυάνθρωπον Ἑλλωίδα σιωοκίσας, ἐπώνυμον ἑαυτῷ καταλιπεῖν καὶ τινα τόπον γνώμη τῶν ἀρχιτεκτόνων ὅσον ἐδέπω διεμετρεῖτο ἢ ἀειέβαλεν. εἶτα νύκτωρ κοιμώμενος, ὄψιν εἶδεν θαυμασιώ· ἀνὴρ πολὺς δὲ μάλα τὴν κόμην, ἢ γεραρὸς τὸ εἶδος, ἐδοξεν αὐτῷ ἀδραστὰς λέγειν τὰ ἔπη τάδε,

Νῆσος ἔπειτά τις ἐστὶ πολυκλύσῃ ἐνὶ πόλῳ,

Αἰγύπτῃ προπάρρηθε Φάρον ἢ ἐκκλήσκουσιν.

οὕτως ἐν Ἰξανασὰς ἐβάδιζεν Ἰπὶ τὴν Φάρον, ἢ τότε μὲν ἐτι νῆσος ἦν, τῷ Κανωβικῷ μικρὸν ἀνωτέρω στόματι, νῦν ἢ διὰ χώματι ἀνείληπ) πρὸς τὴν ἠπειρον. ὡς ἐν εἶδε τόπον διφύτα διαφέρουσα (ταινία γὰρ ἐσιν ἰσθμῷ πλατῶ ἐχοντι σύμμετρον Ἰπικῶς διείργασα λίμνῃ τε πολλῷ ἢ θαλάσσαν ἐν λιμνῇ μεγάλῃ τελευτῶσαν) εἰπὼν, ὡς Ὅμηρος ἰὼν ἄρα τὰ τε ἄλλα θαυμασιός, ἢ σοφώτατος ἀρχιτέκτων, ἐκέλευσε διαγράψαι τὸ γῆμα τὸ πόλεως τῷ τόπῳ σωμαρμότιον. ἢ γῆ μὲν ἐ παρῆν λυκὴ τῶν ἢ ἀλ-

Quam oblatum ei scrinium, quo nihil visum pretiosius est iis qui Darii opes & sarcinas in custodiam accipiebant, rogavit amicos, quid potissimum ex rebus charis in eo poneret: aliis alia proponentibus, ipse Iliadem illius repositorio affirmat se servaturum. Hæc testes magnæ fidei non pauci confirmavere. Si vero, quod Alexandrini commemorant Heraclidis fide, verum est, haud otiosum vel inutilem apparet Homerum eum comitatum esse comilitonem. Ferunt enim eum Ægypto recepta amplam voluisse & populosam Græcâ urbem condere, eique indere nomen suum. Mox de architectorum consilio locum metato & complexo mira species nocte insequenti est per quietem oblata.

Vir veneranda canicie atque facie visus est ei assistens hæc carmina promere,

Exinde undoso quædam jacet insula ponto

Ægypto prætenta, Pharum quam nomine dicunt.

Ac confestim surgens perrexit ad Pharum, quæ id temporis insula adhuc erat paulo supra Canobicum ostium, nunc cum continente commissa est aggere. Ut loci præcellens visa est commoditas (est enim longa cervice fatis patenti laxam determinans paludem terminansque in spatiosum portum mare) Homerum dixit cum cætera eximium, tum prudentissimum esse architectum, jussitque formam urbis delineari loco congruentem. Quia vero ad manum non erat creta, polenta in cam-

ἀλφίτων λαμβάνουτες ἐν πεδίῳ μελαγχέῳ κυκλοτερεῖ κόλπον ἦγον, ἔ τὴν ἐπὶ τὸς ἀειφύρειαν διθεῖαι βάσεις, ὥσπερ ἀπὸ κρασσέδων εἰς χῆμα χλαμύδῳ ὑπελάμβανον, ἕξ ἴσθι συνάγεσαι τὸ μέγεθῳ. ἠδὲν ἔ τῇ διαφέσει τῆ βασιλείῳ, αἰφνίδιον ὄρεσθες ἀπὸ τῆ ποταμῆ καὶ τῆ λίμνης, πλήθει τε ἀπειρη, καὶ κτῆ γῆ παλιδοαποὶ καὶ μεγάλοι, ἐπὶ τὸν τόπον καταίρηντες, νέφεσιν εἰκοότες, ἐδὲ μικρὸν ὑπελίποντο τῶν ἀλφίτων ὥσε καὶ τὸν Ἀλέξανδρον διαταραχθῆναι πρὸς τὸν οἰωνόν. ἔ μὲν ἀλλὰ καὶ τῶν μάντεων φάρρῆν φθαινέτων (πολυαρκεσάτω γὰ οἰκίζεσθ πόλιν ὑπὸ αὐτῆ, καὶ παλιδοαπῶν ἀνθρώπων ἐσομῆναι τροφὸν) ἔργα κελύσας ἔχεσθ τῆς ἐπιμελητῆς, αὐτὸς ὤρεμυσεν εἰς Ἀμμωνῳ ὁδὸν μακροῖν, καὶ πολλὰ μὲν ἔχεσαν ἐργάθη καὶ ταλαίπωρα, κινδύνες ἔ δύο, τὸν μὲν, ἀνυδρίας, δι᾽ ἣν ἐρημός ἐστιν ἐκ ὀλίγων ἡμερῶν τὸν ἔ, εἰ λάβεσθ ἐν ἄμμω βαθεία καὶ ἀχανεὶ πορδομῆσθαι ἐπιπέσοι νότῳ ὥσ περ καὶ πάλαι λέγεσθ) ἀεὶ τὸν Καμβύσε στρατὸν, ἀναστήσας θῖνα μεγάλην, καὶ κυματώσας τὸ πεδίον, μυριάδας ἀνθρώπων πέντε καταχῶσαι καὶ διαφθεῖραι. ταῦτα πάντα χεδὸν πάντες ἐλογίζοντο, χαλεπὸν ἔ τῷ Ἀλέξανδρον ἀποστέψαι πρὸς ὅτις ἐρημηδῶν. ἦτε γὰρ τύχη ταῖς ἐπιβολαῖς ὑπέεικσα τῷ γνώμῳ ἰχυραῖν ἐποίησθ, καὶ τὸ θυμοειδῆς ἀχει τῶν πραγμάτων ἐπεξέφερεσθ τῷ φιλονεικίαν ἀήτητον, ἔ μόνον πολεμίσθ, ἀλλὰ καὶ τόπος καὶ καιρὸς καταβιαζομῆναι.

Ἐν γὰρ τῇ τότε πορείῳ, τὰ στυλιχόνια ταῖς ἀπολείαις παρὰ τῆ Θεῆ βοηθήματα, τῶν ὑσέρων χρισμῶν ἐπισύθη μᾶλλον τρόπον δὲ τινα καὶ τοῖς

χρισ-

campo nigro usi ad effigiem metati sunt chlamydis orbe gyrate laciniosa finum, cujus esset ab directis basibus aequalis prokursus. Hac descriptio quum regi placeret, aves repente a flumine & lacu innumero grege omnisque generis & grandes instar nubium cum in locum delatae polentam sunt omnem depasta. Quo augurio obtorpescenti Alexandro augures animum dedere: quippe copiosam urbem ostenderunt ab eo condi, multarumque nationum futuram alumnam. Tunc instare operi, quibus id demandaverat, iussis, ad Ammonis oraculum profectus est. Iter prolixum erat, ac cum multorum laborum arumnarumque plenum, tum cum duobus conjunctum periculis, uno ob aquae penuriam, ex qua desolata regio non paucorum dierum via est: altero, si

procellosus in alto & vasto fabulo progredientes Auster occupaverit, ut quondam dicitur Cambyfis exercitui accidisse, quum arenam ingentem cumulum excitavit, volvitque per campum fluctus, ut quinquaginta millia capitum obruerit oppresseritque. Cuncta haec reputabant fere omnes: caeterum arduum erat, Alexandrum, quodcunque intendisset, ab eo deflectere. Siquidem & fortuna caeptis aspirans animum ejus firmabat, animique magnitudo usque ad facta progrediebatur pervicacia invicta, quae non hostibus modo, sed locis etiam & temporibus afferret vim.

Quas illo in itinere difficultatibus ejus Dii opes attulerunt, haec quam insequuta oracula fidem meruere majorem: immo oraculis haec quo-

quo-

χρησμοῖς ἢ πίσις ἐν τέτων ὑπῆρξεν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐκ Διὸς ὕδωρ πολὺ καὶ διαρκεῖς ὑετοὶ γρομμυροὶ τόν τε τ' δίψης φόβον ἔλυσαν, καὶ τὴν ξηρότητα κατασβέσαντες τ' ἄμμυ νοτεράς γρομμυρῆς, καὶ πρὸς αὐτὴν ξυμπεσέσης, δῖπνεν τὸν ἀέρα καὶ καθαρώτερον παρέρχον. ἔπειτα τῶν ὄρων οἵπερ ἦσαν τοῖς ὀδηγοῖς συγχυθέντων, καὶ πλάνης ἔσης καὶ διασπασμῶ τῶν βαδιζόντων διὰ τὴν ἀγνοίαν, κόρυκες ἐμφανέως ὑπελάμβανον τὴν ἡγεμονίαν τ' πορείας, ἐπομμύων μὲν, ἐμπροσθεν πετόμμοι καὶ σποδύδοιες, ὑσερῆνας δὲ καὶ βροδιώοντας ἀναμμύοντες. ὃ δὲ τῶν θαυμασιώτατον, ὡς Καλλιθένης φησὶν, ταῖς φωναῖς ἀνακαλέμμοι τὰς πλανωμύους νύκτωρ, καὶ κλάζοντες, εἰς ἴχνη καθίσασαν τ' πορείας. ἐπεὶ δὲ διεξελθὼν τὴν ἔρημον ἤκεν εἰς τὴν πόλιν, ὃ μὲν προφήτης αὐτὸν ὁ Ἄμμων, ἀπὸ τῶ Θεῶ χαίρειν, ὡς ἀπὸ πατρὸς, προσεῖπεν ὃ δὲ ἐπήρξεν μή τις αὐτὸν εἴη διαπεφυγὼς τῶν τῶ πατρὸς φωνῶν. δῖφημῖν δὲ τῶ προφήτη κελεύσαντι, εἶ γὰρ εἶναι πατέρα θνητὸν αὐτῶ, μεταβαλὼν ἐπιωθάνετο τὰς Φιλίππου φονεῖς εἰ πάντας εἴη τετιμωρημύ. εἶτα πρὸς τ' ἀρχῆς, εἰ πάντων αὐτῶ δίδωσιν ἀνθρώπων κυρίῳ γνέσθαι. χεῖσαντι δὲ τῶ Θεῶ καὶ τῶτο δίδοναι, καὶ Φίλιππον ἀπέχευ ἐκπλεωτὴν δίκῳ, ἐδωρεῖτο τὸν Θεὸν ἀναθήμασι λαμπροῖς, καὶ χεῖμασι τὰς ἀνθρώπων. ταῦτα πρὸς τῶ χρησμῶ οἱ πλεῖστοι γράφουσιν αὐτὸς δὲ Ἀλέξανδρος ἐν Ἐπιστολῇ πρὸς τὴν μητέρα φησὶν γεγονέναι τινὰς αὐτῶ μαυλίας ἀπορήτης, ἀς αὐτὸς ἐπανελθὼν φράσει πρὸς μόνῳ ἐκείνῳ. ἐνοιο δὲ φασιν, τὸν μὲν προφήτην, Ἑλλωισὶ βελόμμορον προσεῖπεν μετὰ τινῶ φιλο-

λο-

quodammodo fidem astruxere. Primum enim caelestes aquæ & largi excussi imbres, fitis timorem discusserunt, ariditateque extincta fabuli irrigati & jam compactioris liquidum aera reddiderunt & puriorem. Deinde confusis, quibus duces itineris utebantur, notis, quum erraret agmen per ignorantiam atque ab itinere defleceret, corvi oblatis duces præbuerunt se protectionis. Si agmen sequebatur, incitatis antecedeant pennis: sin incederet lentius & tardius, operiebantur. Quod vero miraculum superabat omne (ut autor est Callisthenes) vocibus & crocitate, siqui nocte aberrarent, hos revocabant, atque ad vestigium viæ reducebant. Ut emensus solitudinem, quo tendebat venit ad urbem, vates Am-

monis eum Dei nomine ut parentis salutavit. Ille quæsit an interfectores parentis sui omnes pœnas dedissent. Cui vates, Dii meliora, inquit: neque enim tuus mortalis parens est. Ita varians rogavit, omnesne Philippi punivisset percussores. Hinc de imperio, an dominatum sibi omnium gentium concederet. Quum Deus ostendisset & hoc annuere se, & Philippi peractam plene ultionem: Deum magnificis donis & sacerdotes honoravit pecunia. Hæc de oraculis tradunt plerique. Ipse in epistola ad matrem Alexander fortes quasdam sibi ait arcanas redditas, quas reversus soli ei relaturus esset. Sunt qui dicunt, vatem, quum appellare comiter Alexandrum Græce vellet

Φροσύνης, ὃ παιδίον, ἐν τῷ τελευταίῳ τῷ φθόγγων ὑπὸ βαρβαρισμῷ πρὸς τὸ σίγμα ἔξενεχθῆναι, καὶ εἰπεῖν, ὃ παιδίος, ἀντὶ τῆς ν, τῷ σ χρησαμένον. ἀσμερῶ ἢ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὸ σφάλμα τῆς φωνῆς γηρέως, καὶ διαδοθῆναι λόγον, ὡς παῖδα Διὸς αὐτὸν τῆς Θεῆς προσειπόλιθ. λέγεται) ἢ καὶ Ψάμμωνθ ἐν Αἰγύπτῳ τῆς φιλοσόφου διακέρσας, ἀποδέξασθ μάλιτα τῶν λεχθέντων, ὅτι πάντες ἀνθρώποι βασιλεύονθ ὑπὸ Θεῶν· τὸ γὰρ ἄρχον ἐν ἑκάστῳ καὶ κρατῆν, θεῖόν ἐστιν. ἔτι ἢ μᾶλλον αὐτὸς πρὸς τῶν φιλοσοφώτερον δοξάζειν, καὶ λέγειν, ὡς πάντων μὲν ὄντων κοινὸν ἀνθρώπων πατέρα, τὸν Θεὸν, ἰδίως ἢ ποιέμενον ἑαυτῷ, τὰς αἰετας.

Καθόλου ἢ πρὸς μὲν τὰς βαρβάρους σοβαρὸς ἦν, καὶ σφόδρα πεπεισμερῶ πρὸς τὸν Θεὸν γηρέσεως καὶ τεκνώσεως ὁμοίθ, τοῖς ἢ Ἑλλήσι μετεώς καὶ ὑποφειδόμερθ ἑαυτὸν ἔξεθείαζειν πλήν, πρὸς Σάμῃ γραφῶν Ἀθηναίοις, Ἐγὼ μὲν ἐκ ἀν, φησὶν, ὑμῖν ἐλευθέραν πόλιν ἔδωκα καὶ ἔνδοξον ἔχετε ἢ αὐτὴν λαβόντες πρὸς τῆς τότε κυρίας καὶ πατρὸς ἐμῆς προσαγορευομένης, λέγων τὸν Φίλιππον. ὕστερον ἢ πληγῆ πειρασῶν ὑπὸ τοξόματθ, καὶ πειραγῆς γηρόμερθ, Τῆτο μὲν, εἶπεν, ὃ φίλοι τὸ ρέον, αἶμα καὶ ἐκ ἰχθῶς,

— Διὸς πέρι τε ρέει μακάρεσσι Θεοῖσιν.

ἐπεὶ ἢ μεγάλης ποτὲ βροντῆς γηρομένης, καὶ πάντων ἐκπλαγῆτων, Ἀνάξαρχθ ὁ σοφιστῆς παρῶν ἔφη πρὸς αὐτὸν, μή τι σὺ τοιοῦτον ὁ τῆς Διὸς; γελάσας ἐκείνθ, Οὐ βέλομαι γὰρ, εἶπεν, φοβερὸς εἶναι τοῖς φίλοις, ὡς περὶ σὺ με κελδύεις, ὁ καταφωλίζων με τὸ δεῖπνον, ὅτι ταῖς τραπέζαις ἰχθύας

ὄρεταις

let ^Ω παιδίον, id est filiule, postremam syllabam ut barbarum, per s pronuntiasse, ac dixisse ^Ω παῖ διός, loco ν usurpantem s: neque invito claudicasse in voce Alexandro, increbuisseque fermonem, Jovis eum a Deo appellatum filium. Perhibetur etiam, quum Pсаммонem philosophum audivisset in Ægypto, ex dictis ejus præcipue probasse, omnes mortales a Deo regi: quippe quod in quaque re imperat & dominatur, esse divinum. Et vero opinionem habuisse eum de his multo sapientiore, ac pronuntiasse, cunctōrum quidem esse mortalium Deum communem parentem, sed peculiariter sibi adoptare optimum quemque.

Omnino autem adversus barbaros inflatus erat, & miræ præ se ferebat probatum sibi

ortum & stirpem suam divinam. Ad Græcos vero divinitatem usurpabat modice & parcus, extra quam scribens de Samo Atheniensibus, Equidem liberam vobis, inquit, urbem tam claram non donaverim: verum eam beneficio tenetis illius qui tunc dominus & parens meus appellabatur: Philippum significans. Postea sagitta ictus atque ingenti pressus dolore, Hic, amici, inquit, qui fluit, sanguis est humanus, non talis,

— Diis ut solitus manare beatis.

Quum aliquando per magna tonitrua omnibus consternatis, sophista Anaxarchus, qui apud eum erat, diceret ei, Num quid tu tale Jovis filius? Ridens ille, Nolo vero, inquit, formidolosus esse, sicut tu me vis, amicis, qui cœnam fastidis meam, quod pisces videas in

ὄραϊς Ἰππικημάτων, ἔ σατραπῶν κεφαλὰς. τῷ γὰρ ὄντι λέγεῖ) τὸν Ἀνάξαρχον, ἰχθυδίων Ἡφαιστίωνι πεμφθέντων ὑπὸ τῆ βασιλείας, τὸν προειρημῆμον Ἰππικημάτων λόγον, οἷον Ἰξυτελίζοντα ἢ κατειρωνδόμενον τὰς τὰς φει-βλεπτα μεγάλοις πόνοις ἢ κινδύοις διώκουσας, ὡς ἔδεν ἢ μικρὸν ἐν ἡδοναῖς ἢ ἀπολαύσει πλεον ἔχουσας τῶν ἄλλων. ὁ γὰρ ἔν Ἀλέξανδρῳ ἢ ἀπὸ τῶν εἰρημῶν δῆλός ἐστιν αὐτὸς ἔδεν πεπονητός, ἔδεν τετυφωμῆς, ἀλλὰ τὰς ἄλλας καταδεδυμῆς τῆ δόξῃ τῆ θεότητῳ.

Εἰς τὴ Φοινίκῃ ἐπανελθὼν ἔξ Αἰγύπτου, θυσίας τοῖς Θεοῖς ἢ πομπὰς ἐπετέλει, ἢ χορῶν ἐγκυκλίων ἢ τραγικῶν ἀγῶνας, ἔ μόνον ταῖς φασαυαῖς, ἀλλὰ ἢ ταῖς ἀμίλλαις λαμπρὰς γυμναστικῶν. ἔχορηγε γὰρ οἱ βασιλεῖς τῶν Κυπρίων, ὡσαυτὴ Ἀθῶνῃσιν οἱ κληρέμμοι τὰς φυλάς ἢ ἠγωνίζοντο θαυμαστῇ φιλοτιμίᾳ πρὸς ἀλλήλους. μάλιστα τὸ Νικοκρέων ὁ Σαλαμίνῳ ἢ Πασικράτης ὁ Σόλιῳ διεφιλονείκησαν. ἔτοι γὰρ ἔλαχον τοῖς ἐνδοξοτά- τοις ὑποκειταῖς χορηγεῖν, Πασικράτης μὲν, Ἀθῶνῳδωρ, Νικοκρέων δὲ, Θεσσαλῶ, φεῖ ὄν ἐπαυδάκει ἢ αὐτὸς Ἀλέξανδρῳ. ἔ μὲν διεφθηνε τῷ παυδῶ πρῶτῳ ἢ ταῖς ψήφοις ἀναγορευθῆναι νικῶντα τὸν Ἀθῶνῳδωρ. τότε τὸ, ὡς ἔοικεν, ἀπιῶν, ἔφη τὰς μὲν κριτὰς ἐπαυεῖν, αὐτὸς μὲντοι μέ- ρῳ ἂν ἡδέως προέδῃ τῆ βασιλείας Ἰππικῶν μὴ Θεσσαλὸν ἰδεῖν νενικημῆμον. ἐπεὶ τὸ Ἀθῶνῳδωρ ὑπὸ τῶν Ἀθῶνῳαίων ζημιωθείς ὅτι πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν Διονυσίων ἐκ ἀπώτησεν, ἠξίει γράψαι φεῖ αὐτῆ τὸν βασιλέα, τῆτο μὲν ἐκ ἐποίησεν, τῷ τὸ ζημίαν ἀπέσειλεν παρ' ἑαυτῆ. Λύκωνῳ τὸ τῆ

Σκαρ-

menfis, non satraparum capita apposita. Si- quidem vera fama est Anaxarchum missis a rege Hephæstioni pisciculis dictum illud jac- tasse, quasi contempnentem deridentemque eos qui magnis laboribus & periculis venantur speciosa, quum nihil aut parum in deliciis & voluptatibus habeant præ aliis præcipui. Ex iis ergo quæ commemoravimus, liquet nihil sibi Alexandrum persuasisse, vani aut inflatum fuisse, verum intendisse divinitatis opinione reddere sibi obnoxios alios.

In Phœniciam ex Ægypto regressus, Diis honorem habuit, pompasque egit, chorum etiam encyclium & tragicorum ludos, con- certationibus etiam, nedum apparatu cele- bres. Quippe fuerunt Cypriorum reges cho- ragi, sicut ii qui apud Athenienses sorte ex

tribubus ad id sunt electi. Certaverunt mira inter se contentione. Nicocreon præsertim Salaminus & Solius Pasicrates studio decer- taverè acri: quando his forte evenerat ut hi- striones maxime conspicuos exhiberent, Pa- sicrates Athenodorum: Thessalum, cui ipse favebat Alexander, Nicocreon. Non ante detexit tamen studium suum quam suffragiis victor esset renuntiatus Athenodorus. Tunc vero (uti fertur) in digressu laudare ait judi- ces se: sed maluisse portionis regni facere jacturam, quam vidisse Thessalum victum. Quum autem esset Athenodoro ab Athenien- sibus multa dicta, quod ad Bacchanalium lu- dos non occurrisset, atque a rege ille, ut pro se deprecaretur literis, postulasset, id ei dene- gavit, sed multam misit de suo. Quum Lycon Scar-

Σκαρφέως διήμερῶν ἐν τῷ θεάτρῳ, ἢ εἶχον εἰς τὴν κωμωδίαν ἐμβα-
 λόνῃ αἴτησιν ἀειέχοντα δέκα ταλάντων, γελάσας ἔδωκεν. Δαρεῖς ὃ
 πέμψαντ' Ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν, ἢ φίλος δεομένης μύρια μὲν ὑπὲρ τῶν
 ἐαλωκότων λαβεῖν τάλαντα, τὴν δ' ἐνὸς Εὐφράτης πᾶσαν ἐχούσα, ἢ γή-
 ματα μίαν τῶν θυγατέρων, φίλον εἶναι ἢ σύμμαχον, ἐκινεῖτο τοῖς ἐταί-
 ροις ἢ Παρμηρίων ἰπότην, ἐγὼ μὲν, εἰ Ἀλέξανδρος ἦμιν, ἔλαβον
 ἂν ταῦτα, Καὶ γὰρ τῇ Δία, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, εἰ Παρμηρίων. πρὸς ὃ
 τὸν Δαρεῖον ἔγραψεν, ὡς ἐδενὸς ἀτυχήσει τῶν φιλανθρώπων ἐλθῶν πρὸς
 αὐτὸν, εἰ δὲ μὴ, αὐτὸς ἐπ' ἐκείνῳ ἤδη πορεύεσθαι.

Ταχὺ μὲντοι μετεμελήθη, τὸ τῷ Δαρεῖσι γυναικὸς ἀποθανόντος ἐν ὠδί-
 σιν ἢ φανερὸς ἦν ἀνώμωτος, ὡς Ἰπίδειξεν ἐ μικρὰν ἀφρημῶν χρεσό-
 τητ'. ἔθαψεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἐδεμῖας πολυτελείας φειδόμενος. τῶν δ'
 θαλαμηπόλων τίς δυνάχων, οἱ σωμαλώκεισαν ταῖς γυναιξίν, ἀποδράς ἐκ
 τῶν στρατοπέδων, ἢ πρὸς Δαρεῖον ἀφιππασάμενος, Τίρεως ὄνομα, φράζει
 τὸν θάνατον αὐτῶν τῷ γυναικός. ὡς δὲ πληξάμενος τὴν κεφαλὴν ἢ ἀνα-
 κλάσας, Φεῦ τῷ Περσῶν, ἔφη, δαίμον, εἰ τὴν βασιλέως γυναικᾶ ἢ
 ἀδελφὴν, ἐ μόνον αἰχμάλωτον γνέσθαι ζῶσαν, ἀλλὰ ἢ τελευτήσασαν,
 ἀμοιβὴν καὶ ταφῆς βασιλικῆς ὑπολαβὼν ὁ θαλαμηπόλος, Ἀλλὰ τα-
 φῆς γε χάριν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, ἢ τιμῆς ἀπάσης ἢ τῷ πρέποντι,
 ἐδὲν ἔχεις αἰτιάσασθαι τὸν πονηρὸν δαίμονα Περσῶν. ἔτε γὰρ ζῶσιν τῇ δεσ-
 ποίνῃ Στατίρῃ, ἢ μητρὶ σῇ, ἢ τέκνοις, ἐν ἔδει τῶν πρόσθεν ἀγαθῶν ἢ

κα-

Scarpheensis in theatro placeret, intexuisset-
 que in comoedia versum, qui petitionem con-
 tinebat decem talentorum, arridens, largitus est
 ea. Missa a Dario ad Alexandrum epistola &
 amicis, qui orarent ut pretio decem millium
 talentorum redderet sibi captivos, offerretque
 ad amicitiam ejus & societatem impetrandam
 quicquid terrarum citra Euphratem esset, at-
 que unius filiarum suarum nuptias, retulit id
 ad consilium amicorum. Quum Parmenio di-
 ceret, Equidem, si Alexander essem, has con-
 ditiones acciperem: Et ego quoque hercule,
 inquit Alexander, si Parmenio essem. Dario
 vero rescripsit, si ad se venisset, omni genere
 humanitatis se, eum prosequiturum: sin mi-
 nus, se jam moturum in illum.

Brevi tamen poenituit eum, mortua ex par-

tu Darii uxore, nec dissimulavit dolorem,
 quod magna demonstrandae clementiae esset
 occasione fraudatus. Extulit autem eam im-
 menso sumptu. At e spadonibus cubiculariis,
 qui circa reginam erant, cum foeminis capti,
 elapsus ex castris unus est, Tireus nomine.
 Hic, equum nactus & ad Darium profectus,
 mortem nuntiat ei conjugis suae: qui quum
 caput offensans ejulansque diceret, Hem Per-
 farum fortunam! regisne conjugem & foro-
 rem non tantum vivam captam, sed & de-
 functam regiarum exequiarum jacere exper-
 tem? Excipiens cubicularius, Atqui exequi-
 arum nomine, inquit, rex, omnisque honoris &
 ornamenti, nihil est quod fortunam Perfaram
 malignam incuses. Nihil enim vivae dominae
 Statirae, vel matri tuae liberisque ex pristina

καλῶν ἢ τὸ σὸν ὄραϊν φῶς, ὃ πάλιν ἀναλάμψει λαμπρὸν ὀκύει· Ὁρμασ-
 δης ἔτε λποθανῆσα κόσμητινὸς ἀμοιρῆ γέγονεν, ἀλλὰ ἢ πολεμίων τετίμη)
 δάκρυσιν. ἔτω γῶ ἔσι χρεσὸς κρητήσας Ἀλέξανδρῶ, ὡς δεινὸς μαχόμε-
 νῶ. ταῦτα ἀκῆσαντα Δαρειῶν ἢ ταραχὴ ἢ τὸ πάθῶ Ἰξέφεργν πρὸς
 ὑποψίας ἀτόπης· ἢ τὸν δυνῆχον ἐνδοτέρω τῶ σκλωῆς ἀπαγαγῶν, Εἰ μὴ
 ἢ σὺ μῆ τῶ Περσῶν, ἔφη, τύχης μακεδονίζεις, ἀλλ' ἔτι σοὶ δεσπότης ἐγὼ
 Δαρειῶ, εἶπέ μοι, σεβόμενῶ Μίθρξ τε φῶς μέγα ἢ δεξιᾶν βασίλειον,
 ἄρα μὴ τὰ μικρότατα τῶ Σταταίρας κλαίω κακῶν, οἰκλήότερα ἢ ζώσης
 ἐπάχομεν, ἢ μάλλον ἀν κατ' ἀξίαν ἐδυσυχῆμεν, ὡμῶ ἢ σκυθεσπῶ φει-
 πεσόντες ἐχθρῶ; τί γῶ ὑπρεπὲς ἀνδρὶ νέω πρὸς ἐχθρῶ γυναικα μέχει τι-
 μῆς τοσαύτης συμβόλαιον; ἔτι λέγοιῶ αὐτῶ, καταβαλῶν Ἰπὶ τῆς πό-
 δας Τίρεως αὐτὸν, ἰκέτθου ἐυφημεῖν, ἢ μήτε Ἀλέξανδρον ἀδικεῖν, μήτε
 τλῶ τεθνεῶσαν ἀδελφῶ ἢ γυναικα κατακλιῶ· μήτε αὐτῶ τλῶ μεγί-
 στῶ ὧν ἐπλάκειν ἀφαιρεῖδς φθαμυθίαν, τὸ δοκεῖν ὑπ' ἀνδρὸς ἠτλήδς κρείτ-
 τονῶ ἢ κῆ τλῶ ἀνθρωπίνῶ φύσιν· ἀλλὰ ἢ θαυμάζειν Ἀλέξανδρον, ὡς
 πλείονα ταῖς Περσῶν γυναιξὶ σωφροσύνῶ, ἢ Πέρσαις ἀνδρείαν Ἰπιδε-
 δειγμῶν. ἄμα ἢ ὄρκος τε φεικῶδης τῶ θαλαμηπόλξ κινῆνῶ ὑπὲρ τέ-
 των, ἢ φει τῶ ἄλλης ἐκκρατείας ἢ μεγαλοψυχίας τῶ Ἀλεξάνδρξ λέγον-
 τῶ, Ἰξελθῶν πρὸς τῶς ἐταίρξς ὁ Δαρειῶ, ἢ χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὸν
 ἔρανον, ἐπῶξατο, Θεοὶ γυνεθλιοὶ ἢ βασιλαιοὶ, μάλισα μὴ ἐμοὶ δίδοῖτε
 τλῶ

fortuna abfuit, nisi tuum videre lumen, quod iterum illustrabit summus Oromasdes: nec ornatus mortuæ defuit ullus. Immo hostium quoque decorata est lacrymis: quippe ita est indulgens victor Alexander, ut bellator acris. Hæc audientem Darium consternatio & dolor animi ad suspiciones detorserunt absonas: qui abducto in tabernaculum interius Tireo, Nisi tu quoque cum Persarum, inquit, fortuna pro Macedonibus facis: sed si ulla tibi superest regis reverentia Darii, noli me celare per Mithræ ingens jubar & regiam dextram, num minimam partem deploro Statiræ calamitatum, qua viva magis nostra miseranda fortuna erat, minusque dolenda pro nostra majestate asperitas ejus esset, si in hostem incidissemus sæviorem & tristiolem? Quodnam enim juveni cum hostis uxore uf-

que ad tantos honores commercium honestum? Nondum finierat ille sermonem, quum ad pedes ejus Tireus abjecit se, ac supplex petiit, abstineret iis verbis, neque Alexandrum afficeret injuria, neve defunctam fororem & conjugem conspurcaret, neque maximam sibi omnis adversitatis præcideret consolationem, quod a viro esset humana forte majore superatus: verum suspiceret etiam Alexandrum, qui Persarum uxoribus continentiam quam virtutem ostendisset Persis majorem. Simul horrenda sacramenta Tireus hisce de rebus concepit, moderationemque & animi celsitudinem reliquam Alexandri commemoravit. Tum progressus ad amicos Darius, atque ad cælum manus tendens, hæc fudit preces, Dii patrii & regnorum præsides, primum mihi concedite ut fortu-

τιῶ Περσῶν τύχῃ εἰς ὄρθον αὐθις σταθεῖσαν, ἐφ' οἷς ἐδεξάμην ἀγα-
θοῖς, ἀπολιπεῖν, ἵνα κρατήσας ἀμείψωμαι τὰς Ἀλεξάνδρου χάριτας, ὧν
εἰς τὰ φίλτατα πλάσας ἔτυχον. εἰ δ' ἄρα τις ἔτι εἰμαρτὸς ἦκει χρέ-
νῳ ὀφειλόμενῳ νεμέσει, ἢ μεταβολῇ παύσασθαι τὰ Περσῶν, μηδεὶς
ἄλλῳ ἀνθρώπων καθίσειεν εἰς τὸν Κύρου θρόνον πλὴν Ἀλεξάνδρου. ταῦ-
τα μὲν ἔτω γινέσθαι τε ἢ λεχθῆναι φασὶν οἱ πλείστοι τῶν συγγρα-
φῶν.

Ἀλέξανδρος ἦ τιῶ ἐπὶ τῷ Εὐφράτι παῖσαν ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος,
ἤλαυνεν ἐπὶ Δαρείῳ ἑκατὸν μυριάσι στρατῷ καταβαίνοισα. καὶ τις αὐ-
τῷ φράζει τῶν ἐταίρων, ὡς δὴ γέλωτος ἄξιον πρᾶγμα, τὰς ἀκολούθους
παίζονσας, εἰς δύο μέρη διηρημένους σφᾶς αὐτὰς, ὧν ἑκατέρη στρατηγὸν
εἶναι ἢ ἡγεμόνα, τὸν μὲν, Ἀλέξανδρον, τὸν δὲ, Δαρείον ὑπ' αὐτῷ προσα-
γορευόμενον ἀρχαίμενος ἢ βώλοισι ἀκροβολίζεσθαι πρὸς ἀλλήλους, εἶτα
πυγμαῖς, τέλει ἐκκεκῶσθαι τῇ φιλονεικίᾳ, ἢ μέχει λίθων ἢ ξύλων
πολλὰς δυσκαταπαύσεις γεγονότας. ταῦτα ἀκῆσας, ἐκέλευσεν αὐτὰς
μονομαχῆσαι τὰς ἡγεμόνας, ἢ τὸν μὲν Ἀλέξανδρον αὐτὸς ὥπλισεν, τὸν δὲ
Δαρείον Φιλώτας. ἐθεῖτο ἦ ὁ στρατὸς ἐν οἰωνῷ τινι τῷ μέλλοντι τιθέμε-
νῷ τὸ γινόμενον. ἰχυρᾶς ἦ τῆ μάχης γρομῆς, ἐνίκησεν ὁ καλέμενος
Ἀλέξανδρος, ἢ δωρεὰν ἔλαβεν δώδεκα κόμας, ἢ σολῆ Περσικῆ χρησθῆς.
ταῦτα μὲν ἐν Ἐρατοδότης ἰσόρηκεν. τιῶ ἦ μεγάλῃ μάχῃ πρὸς Δα-
ρείον ἐκ ἐν Ἀρβήλοισι, ὥσπερ οἱ πολλοὶ γράφουσιν, ἀλλὰ ἐν Γαυσαμή-

λοῖς

nam Persarum in gradum restitutam; quo
eam accepi splendore, relinquam; quo A-
lexandro gratiam referam eorum quæ in meo
adverso casu charissimis meis præstitit pig-
noribus. Quod si fato hoc adest tempus
Deorum invidiæ & rerum vicissitudini præ-
finitum, de Persarum regno ut sit trans-
actum, ne quis mortalium alius in Cy-
ri solio sedeat quam Alexander. Hæc i-
ta gesta & dicta plerique scriptores tra-
dunt.

At Alexander omni cis Euphratem sub-
acta Asia, signa in adventum Darii
decies centenis millibus militum movit. Hic
ex amicis quidam retulit ei pro ridiculo,
servitia, quæ castra sequebantur, per ludum

se in duas partes divisisse, utrique esse du-
cem & imperatorem, uni Alexandrum, al-
teri ab iis nuncupatum Darii, cœpisse
glebis inter se velitari, mox pugnis, tan-
dem exarsisse certamine, atque ad lapides
fudesque multos progressos, nec dirimi eos
facile potuisse. Quod ubi accepit, ipsos jus-
sit solos congregari duces. Alexandrum ipse
armavit, Philotas Darii. Spectavit exer-
citus pugnam, omen ex eventu capturus. A-
cri conferta pugna, ille qui Alexander dice-
batur, tulit palmam, donoque duodecim vi-
cos & jus stola Persica utendi accepit. Hoc
scriptum reliquit Eratosthenes. Magnum
autem cum Dario prælium non apud Arbela,
(ut multi prodidere) sed fuit apud Gaufame-

la

λοις γνέσθαι σωέπεσεν. σημαίνειν δέ φασιν οἶκον καμήλα τὴν διάλεκτον, ἐπεὶ τῷ πάλαι τις βασιλέων ἐκφυγὼν πολεμίας ἐπὶ καμήλα δρομάδῳ, ἐπλάυθη καθίδρευσε αὐτῷ, ἀποτάξας τινὰς κώμας ἢ προσόδους εἰς τὴν Ἐπιμέλειαν. ἢ μὲν ἐν σελῳῇ τῆ βοηδρομιῶν ἐξέλιπεν, αὐτὴ τὴν μυστηρίων τῶν Ἀθηνῶσι ἀρχῆ. ἐνδεκάτῃ ἣ ἀπὸ τῆ ἐκλείψεως νυκτὶ, τῶν στρατοπέδων ἐν ὄψει γεγονότων, Δαρείῳ μὲν ἐν ὄπλοις σωεῖχε τὴν δύναμιν, ὑπὸ λαμπάδων Ἐπιπροδύμῳ τὰς τάξεις· Ἀλέξανδρῳ ἣ, τῶν Μακεδόνων ἀναπαυομένων, αὐτὸς πρὸ τῆ σκηνῆς μὲν τῆ μάχης Ἀριστάνδρῳ διέτειβεν, ἰερεγγίας τινὰς ἀπορήτες ἰερεγγέμῳ, ἢ τῷ Φοίβῳ σφαγιαζόμενῳ. οἱ ἣ πρεσβύτεροι τῶν ἐταίρων, ἢ μάλιστα Παρμενίων, ὡς τὸ μὲν πεδίον τὸ μεταξύ τῆ Νιφάτης ἢ τῶν ὄρων τῶν Γορδιωαίων, ἅπαν ἐωρεῖτο καταλαμπόμενον τοῖς βαρβαρικοῖς φέγγεσιν, ἀτέκμαρτῳ δέ τις φωνὴ συμμαμιγμένη ἢ θόρυβῳ ἢ φόβῳ ἐν τῆ στρατοπέδῳ, καθάπερ ἐξ ἀχανῆς προσήκει πελάγους, θαυμάσασαντες τὸ πλῆθῳ, ἢ πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντες, ὡς μέγα ἢ χαλεπὸν ἔργον εἴη, συμπεσόνας ἐν προφανῆς τοσῶτον ὡσαύτως πόλεμον, ἀπὸ τῶν ἰερῶν γρομῶν τῷ βασιλεῖ προσελθόντες, ἔπειθον αὐτὸν Ἐπιχειρῆσαι νύκτωρ τοῖς πολεμίοις, ἢ τῷ σκότῳ τὸ φοβερώτατον συγκαλύψαι τῆ μέλλοντι ἀγῶνι. ὁ ἣ τὸ μνημονοδόμῳ εἰπὼν, ἐκλέπιω τὴν νύκτωρ, ἐνίοις μὲν ἔδοξε μερακιώδη ἢ κενῶν ἀπόκλεισιν πεποῖσθαι, παίζων πρὸς τοσῶτον κίνδυνον· ἐνίοις ἣ, ἢ τῷ παρόντι θάρρειν, ἢ σοχάζεσθαι τῆ μέλλοντι ὁρθῶς, μὴ διδῶς πρόφασιν ἠτήθησιν Δαρείῳ πρὸς

la commissum. Eam vocem denotare domum cameli aiunt, quod rex quidam olim, qui hostes effugerat camelo cursoria, hoc loco reposuerit eam, certis vicis vestigalibusque ad curam ejus attributis. Porro luna mense Boedromione defecit sub initium mysteriorum, ut ea Athenis agunt. Undecimo a defectione die, quum exercitus utrinque in conspectu essent, continuit Darius copias suas in armis, ad faces ordines suos lustrans. Alexander, quiescentibus Macedonibus, cum vate Aristandro egit pro tabernaculo suo sacris quibusdam arcanis operans, atque Apollini immolans. Majores autem natu amici ejus, Parmenio potissimum, ut campum interjacentem inter Niphatem montesque

Gordiaeos barbaricis luminibus omnem contemplati sunt collucere, incondita autem & confusa vox strepitusque horrendus ab exercitu quasi ex vasto resonabat pelago, multitudinem stupentes, atque inter se colloquuti, magnam rem & arduam fore, si aperto Marte tantum belli fluctum aggredierentur impellere, regressum a sacris regem adeunt, suadentque hostem ut nocte adoriatur, contegatque tenebris summum instantis terrorem certaminis. Ille enimvero celebratum hoc dictum fatus, Non furor victoriam, temerarium visus quibusdam est & arrogans responsum dedisse, qui tanto in periculo luderet: aliis & in praesentia recte animo constituisse, & vere conjicere de futuro, quod victo Dario ansum

πρὸς ἄλλω αὖτις ἀναθάρρῃσαι πᾶσαν, αἰτιωμῶν τέτων νύκτα ἢ σκό-
 τῶ, ὡς ὄρη ἢ σενά ἢ θάλασσαν τῶ πρῶτερον. ἔ γὰρ ὄπλων ἔδ'ε σωμα-
 των ἀπορία παύσεως πολεμῶνα Δαρῆιον ἀπὸ τηλικαύτης δυνάμεως, ἢ
 χώρης τοσαύτης, ἀλλ' ὅταν ἀφῆ τὸ φρόνημα ἢ τῶ ἐλπίδα, δι' ἐμφα-
 νῆς ἤτης κατὰ κράτῶ ἔξελεγχθεῖς.

Ἀπελθόντων ἢ τέτων κατακλιθεῖς ὑπὸ σκηνῶν, λέγεται τὸ λοιπὸν μέ-
 ρῶ τ' νυκτὸς ὑπνω βαθεῖα κρατηθῆναι ὡς τὸ εἰωθός· ὡσεὶ θαυμάζειν ἐπελ-
 θόντας ὄρησιν τὰς ἡγεμόνας, ἢ παρ' αὐτῶν ἔξελεγκεῖν ὡς ἀγγέλμα πρῶτον,
 ἀειστοποιῶν τὰς στρατιώτας· ἔπειτα τῶ καιρῶ κατεπέγνοντο, εἰσελθόντα
 Παρμηρίωνα, ἢ ὡς ἀνάστα τῆ κλίνῃ, δις ἢ τρις αὐτῶ φθέγγασθαι τὸνομα·
 ἢ διεγερθεῖντο, ἔτως ἔρωτᾶν ὅτι δὴ πεπονηθὼς ὑπνον καθύδοι νενικηκόςτο,
 ἔχι μέλλοντο ἀγωνιῶν τὸν μέγιστον τῶ ἀγώνων· τὸν γὰρ Ἀλέξανδρον
 εἰπεῖν διαμειδιάσαντα, τί γὰρ ἔκ ἡδὴ σοὶ νενικηκέναι δοκῶμεν, ἀπηλλαγ-
 μῶν τῶ πλανᾶσθαι ἢ διώκειν ἐν πολλῇ ἢ κατεφθαερμῶν φυγομαχῶντα
 χώρα Δαρῆιον; ἔ μόνον ἢ πρὸ τ' μάχης, ἀλλὰ ἢ ὡς τὸν κίνδυνον
 αὐτὸν ἐπεδείξατο μέγαν ἢ σμωεσηκότα τῶ λογίζεσθαι ἢ θάρρειν ἑαυτόν.
 ἔχεν γὰρ ὁ ἀγὼν ἀποτροπὴν ἢ σάλον ἐν τῶ δυνύμῳ κέρατι κτ' Παρμηρίω-
 να, τ' Βασιλειανῆς ἵππων ῥόθῳ πολλῶ ἢ μτ' βίας παρεμπροσέσης εἰς τὰς Μα-
 κεδόνας, Μαζαῖς ἢ ὡς ἐπιέμψαντο ἔξω τ' φάλαγγῶ ἵππεις τοῖς σιδου-
 φυλακῶσι προσβαλόντας. διὸ ἢ θορυβῆντο ὑπ' ἀμφοτέρων ὁ Παρ-
 μηρίων, ἀπέσειλεν πρὸς Ἀλέξανδρον ἀγγέλους φράζοντας οἴχεσθαι τὸν χάρα-

κα

ansam non daret aliam denuo pugnae aleam
 respiciendi, hujus cladis causam in noctem &
 tenebras conferenti, ut in montes, fauces, &
 mare, superioris. Quippe non armorum Da-
 rium penuria neque hominum, positurum
 bellum, tanto imperio & ditione succinctum
 tam vasta, verum ubi extorta aperta acie
 victoria convictus animum & spem abjecif-
 set.

Postquam hi digressi sunt, contulit se in
 tentorium cubitum, ubi dicitur reliquum
 noctis alto sopore fuisse præter solitum op-
 pressus: adeo ut mirarentur duces, qui primo
 diluculo eum adierunt, militibusque suo no-
 mine primum, ut pranderent, pronuntiavere.
 Deinde urgente articulo, ingressus Parmenio,
 & cubili assistens, bis terve nomine eum com-

pellat. Ubi eum excitavit, rogat quid hoc
 rei sit, quod somno indulgeat perinde ac si
 vicerit, non autem maximum prælium sit in-
 iturus. Tum arridens Alexander, Num tibi,
 inquit, non jam vicisse videamur, liberati a
 vagando, Dariumque in laxa & evastata ter-
 giverfantem regione confectando? At non
 ante pugnam modo, sed in ipso etiam disci-
 mine magnum virum se & solido consilio a-
 nimoque esse probavit. Siquidem finistrum
 cornu, ubi agebat Parmenio, fluctuavit, ac pe-
 dem retulit, quum equitatus Bactrianus magna
 impressione & vi investus in Macedonas fuif-
 set, Mazæusque turmas aliquot equitum aciem
 circumvectos invadere jussisset impedimenta.
 Ita utraque re consternatus Parmenio, misit ad
 Alexandrum nuntios, qui significarent ei transi-

actum

καὶ τὰς ἀποσκευὰς, εἰ μὴ κατὰ τάχῃ βοήθειαν ὀχυρὰν ἀπὸ τῆς σώματός πεμψείεν τοῖς ὀπίσθεν. ἔτυχεν μὲν εἶναι κατ' ἐμῆνο καιρῶ τοῖς ὡσεὶ αὐτὸν ἐφόδῃ διδῶς σημεῖον. ὡς ὅτι ἤκασεν τὰ ὡσαύτῃ Παερμίωνῶν, ἐκ ἔφην σωφρονεῖν αὐτὸν, εἰδὲ ἐπιὸς εἶναι τῷ λογισμῷ, ἀλλ' Ἰππελεῖας ταρρατιόμυρον, ὅτι νικῶντες μὲν προσκλήσονται καὶ τὰ τῷ πολέμιων ἠτιωμήτοις ὅτι φρονιμῶν ἐ χρημάτων εἰδὲ ἀνδραπόδων, ἀλλ' ὅπως ἀποθανεῖναι καλῶς καὶ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενοι. ταῦτα Ἰππεῖας Παερμίωνι, τὸ κράνῃ ὡσεὶ φείετο, τὸν ὅτι ἄλλον ὄπλισμόν διδύς ἀπὸ σκλήης εἶχεν, ἐπένδυμα τῷ Σικελικῶν ζωσόν. Ἰππὶ ὅτι τῷ, θώρακα διπλῆν λιγῆν, ἐκ τῷ ληφθέντων ἐν Ἰασῶ. τὸ ὅτι κράνῃ, μὲν μὲν σιδηρῶν ἐσίλβε ὅτι ὡσπερ ἀργυρῶ καθαρός, ἔργον Θεοφίλῃ. σωήεμοσο ὅτι αὐτῷ φειτραχήλιον ὁμοίως σιδηρῶν, λιθοκόλλητον, μάχαιραν ὅτι θαυμαστὴν βαφῆ καὶ κρυφότητι, δωρησαμένους τῷ Κιτιέων βασιλέως, ἣν εἶχεν ἠσκημένῃ τὰ πολλὰ χρεῖας μάχαιρα ὡσαύτῃ τὰς μάχας. Ἰππότεραμα ὅτι ἐφόρει, τῇ μὲν ἐργασία σοβαρώτερον ἢ κατὰ τὸν ἄλλον ὄπλισμόν. μὲν γὰρ ἔργον Ἐλικῶν τῷ παλαιῶ, τιμὴ ὅτι τῷ Ῥοδίων πόλεως, ὑφ' ἧς ἐδόθη δῶρον. ἐχεῖτο ὅτι καὶ τῷ πρὸς τῶς ἀγῶνας. ἄχει μὲν εἶναι σωτάτων τὶ τῷ φάλαγγῃ, ἢ ὡσαύτῃ κελδομῶν ἢ διδάσκων ἢ ἐφορῶν παρεξήλωνεν, ἄλλον ἵππον εἶχεν, τῷ Βυκεφάλῃ φειδομῶν, ἥδη παρῆλικῃ ὄνῃ. χωρεῖν ὅτι πρὸς ἔργον ἐκείνῃ προσήγετο, καὶ μεταβάς διδύς ἤεχεν ἐφόδῃ.

Τότε

actum esse de castris & impedimentis, ni propere firmum subsidium ex prima acie novissimis submisisset. Sub idem autem tempus jam dederat suis signum pugnae. Ut vero Parmenionis mandata audivit, negavit eum fanum esse, neque constare mente, sed praesternatione oblitum acquirere victores etiam hostium opes, victis vero laborandum esse non de farcinis, neque de mancipiis, verum ut pugnantes cadant quam honestissime & fortissime. His datis ad Parmenionem mandatis, galeam sumpsit. Reliquum munimentum corporis jam in tabernaculo induerat, amiculum Siculi operis cinctum, super eum thoracem lineum duplicem ex praeda Iffensi. Galea erat ferrea, quae tamen instar candidi argenti refulgebat, Theophili o-

pus. Jam collare habebat ex ferro item compactum quod gemmis erat distinctum: gladium mira tinctura & levitate, regis Citeiorum donum, quo accinctus erat, assuetus fere gladio uti in praelio. Balteum gestabat opere superbiore quam pro reliqua ratione armaturae. Opificium fuit veteris Heliconis, Rhodiorum donum, quo eum illa honoraverat civitas: hoc in conflictibus utebatur. Tantisper autem dum in acie instruenda vel dandis imperiis vel monendo vel inspiciendo obequitabat aciem, alio vehabatur equo: quod Bucephalae, qui jam gravi aetate erat, parceret. Ubi praelium iniret, admovebatur ille: in quem quum transisset, illico signa iussit canere.

Ibi

Τότε ἢ τοῖς Θετταλοῖς πλεῖστα διαλεχθεῖς, ἢ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησιν, ὡς ἐπέρρωσαν αὐτὸν, βοῶντες ἄγειν ἔπι τὰς βαρβάρους, τὸ ξυστὸν εἰς τὴν αἰσερὰν μεταβαλὼν, τῇ δεξιᾷ παρεκάλει τὰς Θεὰς, ὡς Καλλιθένης Φησὶν, ἐπυχόμενος, εἶπερ ὄντως Διόθεν γεγονὼς, ἀμῦναι ἢ σωεπιρρῶσαι τὰς Ἑλλήνας. ὁ ἢ μάλιστα Ἀλέξανδρος, χλανίδα λευκὴν ἔχων ἢ χρυσῆν σέφανον, ἐπεδείκνυτο παρῆπδύων αἰτὸν ὑπὲρ κεφαλῆς Ἀλεξάνδρου σωεπαιωρέμενον, ἢ κατὰθύνοῖα τῇ πῆσαι ὄρθιον ἔπι τὰς πολεμίας ὡς πολὺ μὴ θάρσος ἐγγυέσθαι τοῖς ὀρώσιν, ἐκ ἢ τῆ θάρρειν ἢ ᾤδακαλεῖν ἀλλήλους, δρόμῳ τοῖς ἵπποῦσιν ἱεμέροις ἔπι τὰς πολεμίας ἔπικυμαίνεν τὴν φάλαγγα. πρὶν ἢ συμμίξαι τὰς πρώτας, ἔξέκλιναν οἱ βάρβαροι, ἢ διωγμὸς ἦ πολὺς, εἰς τὰ μέσα σωελαύνοντι Ἀλέξανδρος τὸ νικώμενον, ὅπερ Δαρῆος ἦ. πόρρωθεν γὰρ αὐτὸν κατεῖδεν διὰ τῆς προτεταγμένων ἐν βάθει τῆ βασιλικῆς ἴλης ἐμφανένια, καλὸν ἄνδρα ἢ μέγαν ἐφ' ἄματ' ὑψηλῆ βεβῶτα, πολλοῖς ἵπποῦσιν ἢ λαμπροῖς καταπεφεραγμένων, οἷ μάλα σωεσπειραμένοισι περὶ τὸ ἄρμα, ἢ ᾤδατεταγμένοισι δέχεσθαι τὰς πολεμίας. ἀλλὰ δεινὸς ὀφθαλμὸς ἐγγύθεν Ἀλέξανδρος, ἢ τὰς φύγοντας ἐμβαλὼν εἰς τὰς μερόντας, ἔξέπληξε ἢ διεσκέδασε τὸ πλεῖστον. οἱ ἢ ἄριστοι ἢ γηραιότατοι πρὸ τῆ βασιλείας φονδόμενοι, ἢ κατ' ἀλλήλων πίπτοντες, ἐμποδῶν τῆ διώξεως ἦσαν, ἐμπλεκόμενοι ἢ περὶ αὐτοῖς ἢ ἵπποις. Δαρῆος ἢ, τῆ δεινῶν ἀπάντων ἐν ὀφθαλμοῖς ὄντων, ἢ τῆ προτεταγμένων δυνάμεων ἐρειπομένων εἰς αὐτὸν,

ὡς

Ibi Theffalos longa oratione adhortatus atque alios Græcos, ubi alacres ostenderunt se conclamantes, duceret in barbaros, trajecta in sinistram lancea, Deorum opem invocavit, ut autor est Callisthenes, precatus, si vere fatus Jove esset, ut Græcis adessent dextri & propitii. Vates Aristander candida læna amictus, coronamque auream gestans, qui juxta Alexandrum vehebatur, ostendit super verticem ejus aquilam in aere se librare, cursumque volatu recta dirigere in hostes. Unde ingens spectantes incessit alacritas, ex alacritate autem & mutua adhortatione admisso in hostem equitatu instar fluctus ingruit phalanx. Cæterum priusquam frontes concurrerunt, inclinavit barbarorum acies. Magna erat impulsio, quod redigeret cedentes Alexander in

VOL. IV.

mediam aciem, ubi Darius agebat. Procul enim per antesignanos conspexit media in cohorte regia conspicuum pulchrum virum & eminentem, qui curru vehebatur excelfo, frequentibus fortibusque equitibus septus arcte conglobatis circa currum, paratisque hostem excipere. Sed Alexander, cujus terribilis ex propinquo apparebat aspectus, dum fugientes conjicit in eos qui locum adhuc tenebant, perculit eos maxima ex parte disturbavitque. Optimorum ac fortissimorum quorumque, quum pro rege contrucidarentur, cumulus exaggeratus cadentium, qui comprehendebant moribundi pedes virorum equorumque, insectationem inhibuit. Darius vero, quum omnes terrores ante oculos essent, & copiam quas ante se habebat, corruerent in eum,

G

haud

ὡς ἐκ τῷ ἀποσπένναι τὸ ἄρμα ἢ διεξελάσαι ῥάδιον, ἀλλ' οἵ τε τροχοὶ συνείχοντο πλώμασι πεφυρμένοι τοσούτοις, οἵ τε ἵπποι καταλαμβανόμενοι ἢ ἀποκρυπτόμενοι τὰ πλήθει τῶν νεκρῶν ἐξήλωντο ἢ σωετάρων τὸν ἠνίοχον, ἀπολείπει μὲν τὸ ἄρμα ἢ τὰ ὄπλα, θήλειαν δ', ὡς Φασιν, νεοτόκον ἵππου παρὰ τῆς ἐφυγῆ. εἰ μὲν τότε γ' ἂν ἐδόκει διαφεύγειν, εἰ μὴ πάλιν ἦγον ἕτεροι παρὰ τῆς Παρμενίωνος ἵπποις, μετακαλεῖται Ἀλέξανδρον, ὡς συνεσώσης ἔτι πολλῆς δυνάμεως ἐκεῖ, ἢ τῶν πολεμίων ἐκ ἐνδιδούλων. ὅπως γὰρ αἰτιῶνται Παρμενίωνα κατ' ἐκείνῳ τῷ μάχῃ νωθρὸν γινέσθαι ἢ δύσεργον· εἴτε τῆς γήραος ἤδη τι παλαιότητος τὸ τολμῆς, εἴτε τῷ ἐξουσίαν ἢ τὸν ὄγκον, ὡς Καλλιθένης φησὶν, τὸ Ἀλέξανδρον δυνάμεως βαρυνόμενον ἢ προσφθονεῖν. τότε δ' ἔν ὁ βασιλεὺς ἀναθεὶς τῇ μεταπέμψει, τοῖς μὲν στρατιώταις ἐκ ἔφρασε τὸ ἀληθές, ἀλλ' ὡς ἀνέχων τῆς φονεύειν, ἢ σκότεις ὄντας, ἀνάκλησιν ἐσήμανεν. ἐλαύνων δ' πρὸς τὸ κινδυνεῦον μέρος, ἤκασεν καθ' ὁδὸν ἠτήσας παντάπασιν ἢ φεύγειν τὰς πολεμίας.

Τῆτο δ' μάχης ἐκείνης λαβέσης τὸ πέρας, ἢ μὲν ἀρχὴν παντάπασιν ἢ Περσῶν ἐδόκει καταλελύσθαι βασιλεὺς δ' τὸ Ἀσίας Ἀλέξανδρος ἀνηγορεύμενος, ἔδωκε τοῖς Θεοῖς μεγαλοπρεπῶς, ἢ τοῖς φίλοις ἐδώρετο πλέττας ἢ οἴκας ἢ ἡγεμονίας. φιλοτιμώμενος δ' πρὸς τὰς Ἑλλήνας, ἔγραψεν τὰς τυραννίδας πάσας καταλυθῆναι, ἢ πολιτεύειν αὐτονόμους· ἰδίᾳ δ' Πλαταιεῦσι, τῷ πόλιν ἀνοικοδομεῖν, ὅτι τῷ χώρῳ οἱ πατέρες αὐτῶν ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἑλλησιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας παρέχον. ἔπεμψε δ' ἢ Κροτωνιάταις

haud facile currum flectere & pervadere valebat, sed quia rotæ retinebantur, tanto acervo intricatæ cadaverum, equi autem strage illa distenti & operti exiliebant consternabantque aurigam, curru armisque relictis equam (ut ferunt) recens enixam conscendens effudit se in fugam, non evasurus in præsentia tamen, uti videbatur, nisi alii iterum a Parmenione equites missi ad Alexandrum fuissent retrahendum, quod magna manus adhuc illa parte staret in acie, neque hostes pedem referrent. Insimulant sane Parmenionis omnino illo in conflictu ignaviam & segniciam, sive audaciam senium ejus jam resolvebat, sive potentiam Alexandri (ut tradit Callisthenes) ille gravabatur & æmulabatur gliscentem & insurgentem. Tunc igitur revo-

cari se rex etfi ægre ferret, veruntamen non indicavit id militibus, sed quasi cædem inhibens ac præcipite in noctem die receptui cecinit. In itinere, dum pergat ad periclitantes suos, accepit omni ex parte fusos fugatosque hostes.

Hoc pugnae illius eventu imperium Persarum pro semel subverso habitum, atque Asiae rex renuntiatus Alexander, Diis magnifice sacra peregit, amicis opes, domos, provincias est largitus. Ad Græcos ambitiose se efferens scripsit, ut omnes tollerentur injusti dominatus, & immunes ipsi suis legibus viverent; privatim autem ad Plataenses, ut oppidum ipsorum instauraretur, quod agrum Græcis majores eorum ad decertandum in eo pro libertate cum barbaris præbuisser. Ad hæc Crotoniatibus

τωνιάταις εἰς Ἰταλίαν μέρῳ τῷ λαφύρων, τὴν Φαύλα τῆ ἀθλητῆ τιμῆ προθυμίαν ἢ ἀρετῶν, ὃς ὡεὶ τὰ Μηδικὰ τῷ ἄλλων Ἰταλιωτῶ ἀπεγνωκότων τῆς Ἑλλάδας, ιδίόσολον ἔχων ναῦν ἐπλεύσεν εἰς Σαλαμίνα, τῆ κινδύνε τι μεθέξων. ἔτω τις εὐμενῆς ἢ πρὸς ἅπασαν ἀρετῶν, ἢ καλῶν ἔργων φύλαξ ἢ οἰκῆ.

Ἐπιὼν δὲ τὴν Βαβυλωνίων ἅπασαν εὐθύς ἐπ' αὐτῆ ἡρομένειν, ἐθαύμασε μάλιστα τό τε χάσμα τῆ πύργου ἐν Ἐκβατάνοις, ὡσπερ ἐκ πηγῆς συνεχῶς ἀναφερομένης, ἢ τὸ ῥοῦμα τῆ νάφθα λιμνάζοντι διὰ τὸ πλῆθος, ἢ πόρρω τῆ χάσματι. ὃς τὰλλα μὲν ἀσφάλτω προσέοικεν, ἔτω δὲ εὐπαθῆς πρὸς τὸ πῦρ ἔστιν, ὡσε περὶ ἢ θίγειν τὴν φλόγα, δι' αὐτῆς δὲ ὡεὶ τὸ φῶς Ἰξαπλομένης αὐγῆς, τὸν μεταξὺ πολλάκις ἀέρα σιωεκκίαιοι. Ἰπιδεικνύμενοι δὲ τὴν δυνάμιν αὐτῆ ἢ φύσιν οἱ βάρβαροι, τὸν ἀγῶνα πρὸς τὴν κατάλυσιν τῆ βασιλέως σενωπὸν ἐλαφροῦ τῶ φαρμάκῳ κατεψέκασαν· εἶτα σάντες ἐπ' ἀκρῶ τῆς λαμπτήρας τοῖς βεβεργυρῶσι προσέθηκον ἤδη γὰρ συνεσκόταζεν. τῷ δὲ πρώτων εὐθύς ἀψαυρῶν, ἐκ ἔχεν ἢ νομῆ χρόνον αἰδητὸν, ἀλλ' ἄμα νοήματι διήκιο πρὸς θάτερον πέρασ, ἢ πῦρ ἐγεγόνει σιωεχῆς ὁ σενωπός. ἢ δὲ τις Ἀθῆνοφάνης Ἀθῆναῖοι, τῷ ὡεὶ ἄλειμμα ἢ λειτροῦν εἰωθότων τὸ σῶμα θεραπεύειν τῆ βασιλέως, ἢ τὴν διάνοιαν ἐμμελῶς ἀπάγειν Ἰπὶ τὸ ῥάθυμον· ἔτω ἐν τῶ λειτροῦν τότε παιδαρεῖς τῶ Ἀλεξάνδρῳ παρεσῶτο εὐτελεῖς σφόδρα ἢ γελοῖε τὴν ὄψιν, ἀδοῦντι δὲ χαριέντως, ὃς Στέφανοι ἐκαλεῖτο, Βάλει, Φησίν, ὃ βασιλεῦ, διάπειραν

ἐν

toniatis in Italia prædam impertivit ad Phaylii athletæ honorandum studium virtutemque, qui bellis Medicis, quum Itali cæteri res Græcorum haberent pro deploratis, Salamina navi suis impensis instructa fuerat ad periculi societatem profectus. Usque adeo candidus erga omnem virtutem erat, factorumque ad memoriam custos & fautor honestorum.

Castra inde movit in Babyloniam, quæ protinus dedit se ei tota. Miraculo ei fuit in Ecbatanis terræ hiatus ignem perpetuo sicut ex fonte subvehens, & scaturigo naphthæ ex abundantia non longe illo hiatu flagrantis; qui cætera bitumen repræsentat, cæterum cognationem habet cum igne adeo magnam, ut priusquam contingat flammam,

interfusum aera frequenter solo splendore circa flammam elucente accendat. Quo vim ejus & indolem ostenderent barbari, viam ad regis tentorium tendentem irroravere minutis hujus medicamenti stillis, stantesque in extremo faculas irrigatis naphtha particulis admovere. Jam enim tenebræ erant. Capite itaque accenso, mox flamma puncto temporis depasta reliqua est, atque momento ad alterum percurrit terminum, ac via continuo colluxit igne. Athenophanes erat Atheniensis ex iis qui inungendo & balneo curare regis corpus solebat, mentemque ejus scite abducere ad remissionem. Hic in balneo assistente tunc regi puero facie ridicula, sed qui caneret lepide, Stephanum dicebant, Vis, inquit,

ἐν Στεφάνῳ τῷ Φαρμάκῳ λάβωμεν; ἀν γὰρ ἄψηται τῆς ἢ μὴ κατασβεσθῆ, παντάπασι ἀν φαίῳ ἀμαχον ἢ δεινῷ αὐτῷ τὴν δυνάμιν εἶναι. προθύμως δὲ πως ἢ τῷ παιδαίῳ διδόντῃ ἑαυτὸν πρὸς τὴν πείραν, ἅμα τῷ παλαιῷ ἢ τῷ νέῳ, ἐξέλιθσε φλόγα τοσαύτῃ τὸ σῶμα, ἢ πρὸς κατεχέθη πᾶν, ὡς τὸν Ἀλέξανδρον εἰς πᾶν ἀπορίας ἢ δέξας ἐλθεῖν. εἰ ὅ μὴ κτ' ἴσως πολλά παρήσαν αἰγία πρὸς τὸ λειπρὸν ὕδατος διὰ χειρῶν ἐχούσας, ἐκ ἀν ἐφθασεν ἢ βοήθεια τὴν ἔπινομίῳ. ἀλλὰ ἢ τότε μόγις κατέσβεσαν τὸ σῶμα τῷ παιδὸς δίολε πῦρ γλυκῆρον, ἢ μὴ ταῦτα χαλεπῶς ἔχεν. εἰκότως ἐν ἐνίοι τὸν μῦθον ἀνασώζοντες πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τῷτο φασὶν εἶναι τὸ τῷ Μηδείας φάρμακον, ὃ τὸν τραγωδόμενον σέφανον ἢ τὸν πέπλον ἔχειεν ἢ γὰρ ἐξ αὐτῷ ἐκείνων, ἐδὲ ἀπ' αὐτομάτε λάμψαι τὸ πῦρ, ἀλλὰ φλογὸς ἐκείθεν παταθείσης, ὀξείαν ὀκλήν ἢ συναφίῳ ἀδηλον αἰσθήσει γινέσθαι. τὰς γὰρ ἀκτῖνας ἢ τὰ ρεύματα τῷ πρὸς ἀπώθεν ἐπερχόμενα, τοῖς μὲν ἄλλοις σώμασι φῶς καὶ θερμότητα προσβάλλει μόνον, ἐν ὅ τοῖς ἄλλοις ξηρότητα πνευματικῶν ἢ νοτίδα λιπαρὰν ἢ διαρκῆ κελημῶν ἀφροζόμενα ἢ πυριμανθῆλα μεταβάλλει ὀξείως τὴν ὕλην. παρῆχεν ὅ ἀπορίαν ἢ γήρας, εἴτε μᾶλλον ὑπέκκαυμα τῷ φλογὸς ὑπορρεῖ τὸ ὑγρὸν ἐκ τῷ γῆς φύσιν λιπαρὰν ἢ πυριγόνον ἐχέσης. ἢ γὰρ ἐστὶν ἢ Βαβυλωνία σφόδρα πυρώδης, ὡς τὰς μὲν κελθὰς χαμόθεν ἐπιπηδᾶν ἢ ἀποπάλλεσθαι πολλάκις, οἷον ὑπὸ φλεγμονῆς τῷ τόπων σφυγμῶς

in Stephano, rex, periculum faciamus naphthæ? Nam hunc si attigerit, nec fuerit extinctus, dicam vires ejus plane inexsuperabiles & eximias esse. Quum prompte puer offerret se ad experimentum, simul atque inunctus fuit, & attigit eum medicamentum, flammam corpus ejus tam ingentem effudit, & igne occupatum est totum, ut ad extremam perplexitatem trepidationemque reciderit Alexander. Quod ni adfuissent qui multa vasa aquæ in balnei usum ad manum habebant, nulla ope prohiberi potuisset quin corpus pueri esset ambustum. Sed & tunc corpus ejus undequaque inflammatum fuit, & ignem extinxerunt ægre, ac post male habuit. Itaque haud absurde fabulam quidam ad veritatem reducunt, hoc illud esse dicunt Medæ

medicamentum, quo decantatam illam coronam flammeumque inunxit. Quippe haud ex semetipsis neque sponte concepisse illa ignem, sed quum adjecta illinc fuisset flamma, citam ejus & continentem contagionem, quæ sensum effugeret, fuisse. Nam radios & profluvia ignis eminus ingruentia lumen aliis corporibus & fervorem tantummodo adjungere, in aliis ariditate halituosa, pinguique & faturo præditis liquore collecta atque vi gliscentia flammea statim ipsam mutare materiam. Movit generatio ejus dubitationes varias, an potius flammæ fomes liquor hic ex solo emanet vi oleosa inflammanteque prædito. Est enim perquam Babylonia ignea, ut hordeum ex humo subsultet & reperatur frequenter, quod ea regio quasi nimia inflammatione

μὲς ἐχόντων τὰς ἡ ἀνθρώπων ἐν τοῖς καύμασι ἐπ' ἀσκῶν πεπληρωμένων ὕδατος καθεύδει. Ἀρπαλὸς ἡ τὴ χώρα ἀπολειφθεὶς Ἰπμελητῆς, ἡ φιλοκαλῶν Ἑλληνικαῖς φυταῖαις διακοσμήσαι τὰ βασιλεία ἡ τὰς ἀειπά- τας, τῷ μὲν ἄλλων ἐκράτησεν, τὸν ἡ κίτλον ἐκ ἐξεξεν ἡ γῆ μόνον, ἀλλ' αἰεὶ διέφθειρεν, ἡ φέρουσα τὴν κρᾶσιν ἡ μὲν γὰρ πυρώδης, ὁ ἡ φιλό- ψυχρος. τῷ μὲν ἐν τοιαύτων παρεκβάσεων, ἀν μέτρον ἔχωσιν, ἡττον ἴσως οἱ δύσκολοι κατηγορεῖσιν.

Ἀλέξανδρος ἡ Σῶσων κυριδύσας, παρέλαβεν ἐν τοῖς βασιλείοις τετρα- κισμύρια τάλαντα νομίσματα, τὴν ἡ ἄλλω κατασκυλῶ ἡ πολυτέλει- αν ἀδιήγητον. ὅπως φησὶν ἡ προσφύρας Ἑρμιονικῆς δὲρεθῶναι τάλαντα πεν- τακιχίλια, συσκευυῖας μὲν ἡξ ἐπὶ δέκα δεόντων διακοσίων, πρόσφατον ἡ τὰ ἀνθὸς ἔτι ἡ νεαρὸν φυλατῆσης. αἷτιον ἡ τέτρα φασὶν εἶναι, τὸ τὴν βα- φῶν διὰ μέλιτος γίνεσθαι τῷ ἀλκυγῶν, δι' ἐλαίῃς ἡ λυκῶ, τῷ λυκῶν ἡ γὰρ τέτων τὸν ἴσον χρένον ἐχόντων τὴν λαμπρότητα καθαράν ἡ σίλβουσαν ὀρεῶσ. Δίνων δὲ φησὶν ἡ ὕδατος ἀπὸ τῆ Νείλου ἡ τῆ Ἰστρο μὲν τῷ ἄλλων μεταπεμπουῖας εἰς τὴν γάζαν ἀποτίθεσθαι τὰς βασιλείς, οἷον ἐκβεβαυμέ- νας τὸ μέγεθος τὴ ἀρχῆς, ἡ τὸ κυριδύειν ἀπάντων.

Τῆς ἡ Περσίδος ἔσης διὰ τραχύτητα δυσεμβόλας, ἡ φυλατιομυῖας ἑπὶ γυναικοτάτων Περσῶν (Δαρῆος μὲν γὰρ ἐπεφύγει) γίνεσθαι τινὸς ἀειόδου κύκλον ἐχέσης ἡ πολὺν ἡγεμῶν αὐτῶν δίγλωσσος ἀνθρωπος, ἐν πατρὸς Λυκίς, μητρὸς ἡ Περσίδος γεγονώς ὅν φασὶν ἔτι παιδὸς ὄντος Ἀλεξάν- δρος

matione palpitet, habeantque homines per fervores in utribus aqua impletis cubilia. Harpalo, qui regionis hujus relictus praefectus fuit, studente Graecis plantationibus regiam & ambulationes excolere, caetera responderunt, unam respuit tellus hederam, quam semper corrumpit impatientem ejus temperiei, quod haec frigidis gaudeat, illa ferveat. Caeterum hujuscemodi digressus, si modum fervent, minus fortassis reprehendent morosi.

Alexander Sufis potitus, quadraginta millia talentorum argenti signati invenit, praeterea instrumentum regium aliud, & res pretiosas innumerabiles: ubi etiam purpurae Hermionicae quinque millia talentorum narrat inventa, annos servatae decem minus ducen-

tos, quae florem recentem adhuc ac novitium retineret. Cujus ferunt causam esse, quod puniceorum infectura melle perfecta fuerit, & candido oleo candidorum: quippe horum in pari aetate splendorem integrum & fulgentem conspici. Ad haec ex Nilo & Istro haustum inter caetera Dinon memorat solenne fuisse, ut afferri imperarent atque in thesaurum recondere reges, tanquam in pignus amplitudinis imperii & rerum se dominos esse.

Quum autem Persis ob asperitatem esset aditu difficilis, praesidiumque haberet delectissimorum Persarum (namque confugerat eo Darius) quidam utriusque linguae peritus, qui patre Lycio, Perside matre ortus erat, quem puero etiamnum Alexandro praeci-

δρα τὴν Πυθίαν προειπὴν, ὡς Λύκιος ἔσαι καθηγεμῶν Ἀλεξάνδρῳ τῷ Ἰππὶ Πέρσας πορείας. Φόνον μὲν ἐν ἐνιαῦθα πολὺ τῷ ἀλισκομύων χρέεσται σιώπεσεν. γράφει γὰρ αὐτὸς, ὡς νομίζων αὐτῷ τῷτο λυσιτελεῖν ἐκέλευεν ἀποσφάττεσθαι τὰς ἀνθρώπους νομίσματα· ἢ εὐρεῖν πληθῶν ὅσον ἐν Σέσοις, τὴν ἢ ἄλλῃ κατασκευῶν ἢ τὸν πλεῖστον ἐκκομιθῶναι φασὶν μυρίοις ὀρεκοῖς ζεύγεσιν ἢ πεντακισχιλίας καμήλοις. Ξέρξης ἢ ἀνδραῖνα μέγαν θεασάμενος ὑπὸ πλήθους τῷ ὠθεμύων εἰς τὰ βασίλεια πλημμελῶς ἀνατετραμμύων, ἐπέση, ἢ καθάπερ ἐμψυχον προσαγορεύσας, Πότερόν σε, εἶπεν, διὰ τὴν Ἰππὶ τὰς Ἑλλήνας στρατείαν κείμηνον παρέλθωμεν, ἢ διὰ τὴν ἄλλῃ μεγαλοφροσύνην ἢ ἀρετὴν ἐγείρωμεν; τέλει ἢ, πολὺ χρόνον πρὸς ἑαυτῷ χροῖμεν ἢ σιωπήσας, παρεῖλθεν. βελόμενος ἢ τὰς στρατιώτας ἀναλαβεῖν (ἢ γὰρ ἦν χειμῶν ὥρα) τέσσαρας μῆνας αὐτοῖσι διήγαγε. λέγει ἢ, καθίστασθαι αὐτῷ τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸν χρυσοῦν ἔρασισκον ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ, τὸν Κορένθιον Δημάρατον, εὖνεν ὄντα ἄνδρα ἢ πατρῶον φίλον Ἀλεξάνδρῳ, πρεσβυτικῶς Ἰππδακρύσαι, ἢ εἶπεν, ὡς μεγάλης ἠδονῆς σεργῖλο τῷ Ἑλλήνων οἱ τεθνηκότες, πρὶν ἰδεῖν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Δαρείῳ θρόνῳ καθήμενον.

Ἐκ τέττα μέλλων Ἰξελαύνειν Ἰππὶ Δαρείῳ, ἔτυχεν μὲν εἰς μέθην τινὰ ἢ παιδιὰν τοῖς ἐταίροις ἑαυτὸν δεδωκώς, ὥστε ἢ γύναϊα συμπίνειν Ἰππὶ κῶμον ἢ κοῖλα πρὸς τὰς ἐρασίας. ἐν ἢ τέτοις εὐδοκίμῳσα μάλιςα Θαῖς, ἢ Πτολεμαῖς τῷ βασιλεύσαντι ἢ ἕτερον ἐταίρα, γὰρ ἢ Ἀττικῇ, τὰ μὲν ἐμ-

με-

nuisse perhibent Pythiam, nempe Lycium ducem Alexandro itineris in Persas fore, modico circuitu duxit eum in Persidem. Strages illic ingens captivorum edita: siquidem scribit ipse ratum se id e re sua esse, imperasse ut hostes contrucidarentur. Argenti reperit ibi parem ac Sufis summam. Reliquum instrumentum regium & opes decem millibus jugorum mularium & quinque millibus camelorum egesta. Statuam ingentem Xerxis a turba contemplatus in regiam irrumpentium imprudenter everfam, substitit, ac sicut spirantem compellans, Utrum te, inquit, ob illatum Græcis bellum præteribimus prostratum, an ob cæteram animi tui celsitudinem & virtutem attollemus? Postre-

mo, ut diu cogitabundus & tacitus restitit, prætergressus est. Quatuor menses ibi, quo exercitum reficeret, quod esset hyemis tempestas, transegit. Fama est, quum primum sub aurea testudine Alexander in folio regio consideret, Corinthium Demaratum Alexandri familiarem & amicum paternum, senili more illacrymasse, ac dixisse, fraudatos magna voluptate Græcos, qui ante quam in Darii folio Alexandrum spectassent sedentem, vita essent functi.

Hinc in Darium moturus, compotationem & lusum cum amicis iniit, interfueruntque meretrices, quæ comestatum venerant ad amatores suos. Inter has nobilis imprimis Thais, Ptolemæi, qui post regnavit, amica, ex Attica oriunda, partim scite

ce-

μελώσ ἐπαινέσα, τὰ δὲ παίξασα πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, ἅμα τῇ μέθῃ λόγον εἶπεν προήχθη, τῷ μὲν δὲ πατείδῳ ἦθα πρέποντα, μείζονα δὲ ἢ καθ' αὐτήν. ἔφη γὰρ, ὡν πεπόνηκε πεπλανημένη τὴν Ἀσίαν, ἀπολαμβάνει χάριν ἐκείνης τῆς ἡμέρας, ἐντυφῶσα τοῖς ὑπερηφάνοις Περσῶν βασιλείοις· ἔτι δ' ἂν ἴδιον ὑποπρῆσαι κωμάσασα τὸν Ξέρξεσ τε κατακαύσαντος τὰς Ἀθώας οἶκον, αὐτὴ τὸ πῦρ ἄψασα, τῷ βασιλέως ὀργῶντι ὡς ἂν λόγῳ ἔχη πρὸς αἰθρώπεις, ὅτι τῷ ναυμάχων ἢ πεζομάχων ἐκείνων στρατηγῶν τὰ μὲν Ἀλεξάνδρου γυνάια μείζονα δίκην ἐπέθηκεν Πέρσαις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. ἅμα δὲ τῷ λόγῳ τέτω κρέτε ἢ θορύβῃ γηρομένη, ἢ παρὰκελεύσεως τῷ ἐταίρων ἢ φιλοτιμίας, Ἰππασαδῆις ὁ βασιλεὺς ἢ ἀναπηδήσας, ἔχων σέφανον ἢ λαμπάδα προῆλθ' οἱ δὲ ἐπόμφοι κώμῃ ἢ βοῇ παύσαντο τὰ βασίλεια· ἢ τῶν ἄλλων Μακεδόνων οἱ πιυθανόμφοι σιωπῆσεν μὲν λαμπάδων χαίρηντες. ἤλπιζον γὰρ ὅτι τοῖς οἰκοι προσέχοντι ἐσὶ τὸν νῦν, ἢ μὴ μέλλοντι ἐν βαρεβάρεισ οἰκεῖν, τὸ πιμπρῆσαι τὰ βασίλεια ἢ διαφθεῖραι. οἱ μὲν ἔτω ταῦτα γνέσθ' φασίν, οἱ δὲ ἀπὸ γνώμης· ὅτι δ' ἔν μετενόησεν ταχὺ ἢ κατασβέσαι προσέταξεν, ὁμολογεῖται.

Φύσει δὲ ὡν μεγαλοδωρότατος, ἔτι μᾶλλον ἐπέδωκεν εἰς τέτο τῶν πραγμάτων ἀξιομῆδων. ἢ προσῶ ἢ φιλοφροσυνῆ, μεθ' ἧς μόνης αἰσ ἀληθῶσ οἱ διδόντες χαρίζον). μνησθήσομαι δὲ ὀλίγων αἰείων. ὁ τῶν Παιώνων ἠγέμενος, ἀποκλείνας πολέμιον ἄνδρα ἢ τὴν κεφαλῶν Ἰππιδεξάμενος αὐ-

celebrans Alexandrum, partim jocis alludens, in sermonem est temulenta provecta, patriæ quidem ejus congruentem moribus, sed supra ejus conditionem. Quippe laborum ait sibi in peragrandâ Asia exantlatorum illo die fructum recipere se, superbæ Persarum regiæ insultantem: verum multo libentius per ludum & lasciviam domicilium Xerxis, qui inflammavit Athenas, succensuram, faceseque manibus suis inspectante subdituram rege: quo inter mortales vulgaretur, sequentes Alexandri castra mulierculas majores pœnas a Persis ob violatam Græciam, quam Græcos illos navalium & terrestrium copiarum duces expetiisse. Quum dicentem esset assensus & admurmuratio consequuta, adhortatioque & contentio amicorum, impulsus rex in eam sententiam exiliit, coronatusque &

facem manu tenens progressus est. Alii frequentes ludibundi conclamantesque regiam cinxere: reliquorumque Macedonum, ubi id intellexerunt, concursus illuc cum lampadibus exultantium factus est. Sperabant enim domum respicientis esse signum, nec commoraturi inter barbaros, quod regiam eorum incenderet everteretque. Atque hæc ita aliqui autores sunt gesta fuisse, alii consulto. Atqui cito illum pœnituisse facti, atque ut restingerent flammam imperasse, in confesso est.

Munificentia vero, quæ insita ei erat, multo magis excitata est rerum incremento. Adjuncta erat comitas, cujus unius accessione sane sunt munera grata. Hujus pauca exempla recensibo. Pæonibus præfectus Aristo, quum hostem obruncasset, ostendissetque ei

αὐτῷ, Τῆτο, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, παρ' ἡμῖν ἐκπώματ' χρυσῆ τιμᾶται τὸ δῶρον. ὃ ἢ Ἀλέξανδρ' γελάσας, κενῆ γε, εἶπεν, ἐγὼ δέ σοι μεσὸν ἀκράτε προπίομαι. τῶν ἢ πολλῶν τις Μακεδόνων ἤλωνεν ἡμίονον, βασιλικὸν χρυσίον κομίζοντα· κάμνοντ' ἢ τῆ κλιῶς, αὐτὸς ἀράμνρ' ἐνόμιζε τὸ φορτίον. ἰδὼν ἔν ὁ βασιλεὺς Φλιβόμνρον αὐτὸν σφόδρα, ἢ πυθόμνρ' τὸ πρᾶγμα, μέλλοντ' κατατίθεαθ, Μὴ κάμης, εἶπεν, ἀλλὰ πρῶτες ἔτι τινὲ λοιπὴν ὁδὸν, Ἐπὶ τινὲ σκλιῶν σεαυτῷ τῆτο κομίσας. ὅλως ἢ ἤχθετο τοῖς μὴ λαμβάνεσι μᾶλλον ἢ τοῖς αἰτῆσιν. ἢ Φωκίῳν μὲν ἔγραψεν Ἐπισολῶν, ὡς ἔ χρυσόμνρ' αὐτῷ φίλῳ τὸ λοιπὸν, εἰ διωθόιτο τὰς χάριτας. Σεραπίῳνι ἢ τῶν δ'πὸ σφαιράς τινὲ νεανίσκων ἔδ'εν ἐδίδα, διὰ τὸ μηδ'εν αἰτεῖν. ὡς ἔν εἰς τὸ σφαιρίζεν ᾠραγρόμνρ' Σεραπίῳν, ἄλλοις ἔβαλε τὴν σφᾶϊραν εἰπόντ' ἢ τῆ βασιλέως, ἐμοὶ ἢ ἔ δίδως; ἔ γ' αἰτεῖς, εἶπεν. τῆτω μὲν δ'η γελάσας, πολλὰ δ'έδωκεν. Πρῶτῆα ἢ τινὲ τῶν πρὸ σκώμματα ἢ πότον ἐκ ἀμέσων, ἔδοξεν δὲ ὀργῆς γεγόνῆαι. τῶν ἢ φίλων δεομνῶν, κακείνε δακρύοντ', ἔφη διαλλάττεαθ' κακείντ', ἔκ'εν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, δός τι μοι πισὸν πρῶτον. ἐκέλευσεν ἔν αὐτῷ πέντε τάλαντα δοθῆναι. πρὸ ἢ τῶν τοῖς φίλοις ἢ τοῖς σωματοφύλαξι νεμομνῶν πλέτων, ἡλίκον εἶχεν ὄκον, ἐμφαίνει δὲ Ἐπισολῆς Ὀλυμπιάς, ἢν ἔγραψεν πρὸς αὐτὸν. ἄλλως, φησὶν, εὔ ποίει τὰς φίλας ἢ ἐνδοξ' ἄγε νυν δ' ἰσοβασιλέας πάντας ποιεῖς, ἢ πολυφιλίας ᾠρασκυδάζεις αὐτοῖς, σεαυτὸν ἢ ἐρημοῖς. πολλάκις ἢ τοιαῦτα τ' Ὀλυμπιάδτ' γραφῆσης, ἐφύλατιεν

caput, Hoc donum, rex, inquit, apud nos poculo aureo pensatur. Arridens Alexander, Nempe vacuo, inquit; Ego vero plenum meo tibi propino. Gregarius quidam Macedo mulum onustum auro regio agebat. Defesso jumento sarcinam ipse in humeros sublatam portabat. Vidit rex onere oppressum, ac re intellecta, quum ille id depositurus esset, Ne defatigeris, inquit, sed absolve reliquum itineris, atque in tentorium tuum hoc defer. Omnino succensebat magis, si non acciperes, quam si posceres. Phocioni enim per literas mandavit, si non admitteret dona sua, renuntiare ei se amicitiam. Serapioni uni ex grege eorum qui secum lusitabant pila, quia nihil petebat, nihil largiebatur. Quum autem ad ludum accessisset Serapion, adjecit pi-

lam aliis: cui ubi dixit rex, Quin mihi das? Non petis, inquit. Risit rex, atque ampla largitione est eum profequutus. Proteæ cuidam in dicteriis inter pocula non infestivo videbatur infensus. Quum deprecarentur amici pro eo, atque ille lacrymas profunderet, redire dixit se cum eo in gratiam. Tum ille, Igitur rex, inquit, pignus primum mihi aliquod ejus rei dato. Atque huic quinque talenta jussit numerari. In ditandis amicis & stipulatoribus suis quam fuerit prolixus declarat Olympias epistola quam ad eum scripsit: Bene merere alias, inquit, de amicis, & splendore utere. Enimvero nunc omnes regi efficacis pares, multosque amicos eis paras, temetipsum vero reddis solitarium. Ea quum identidem ad illum scriberet Olympias, servabat

Ἐπόρρητα τὰ γράμματα. πλὴν ἅπαξ Ἡφαισίων, ὡς περ εἰώθει, λυθείσαν Ἐπιστολὴν αὐτὰ στυαναγιώσκον, ἐκ ἐκάλυψεν, ἀλλὰ τὸν δακτύλιον ἀφελόμενος τὸν αὐτῆ, προσέθηκεν τὰ ἐκείνης σώματι τὴν σφραγίδα. Μαζαῖς ἢ τῆ μεγίστη παρὰ Δαρείῳ γυρομένη παιδὶ σατραπείαν ἔχοντι, δευτέραν προσετίθει μείζονα. παρὰ τὸν αὐτῆ εἶπεν, ὡ βασιλεῦ, τότε μὲν ἴω εἰς Δαρείῳ, νῦν ἢ σὺ πολλὰς πεποίηκας Ἀλεξάνδρους. Παρμενίῳ μὲν ἐν τὸν Βαγῶς ἔδωκεν οἶκον, ἐν ᾧ λέγει τῷ πατρὶ Σέσων, χιλίων ταλάντων δὲξασθῆναι ἱματισμὸν. πρὸς δ' Ἀντίπατρον ἔγραψεν κελύων ἔχειν φύλακας τῆ σώματι, ὡς Ἐπιβελομένον. τῇ ἢ μητρὶ πολλὰ μὲν ἔδωκεν ἢ κατέπεμπεν, ἐκ εἰα ἢ πολυπραγμονεῖν, ἐδὲ παρὰ στρατηγεῖν ἐκάλυψε ἢ, πρῶτος ἔφερεν τῷ χαλεπότητα. πλὴν ἅπαξ ποτὲ μακρὰν Ἀντίπατρον κατ' αὐτῆς γράψαντι Ἐπιστολῶν ἀναγνῶν, ἀγνοεῖν εἶπεν Ἀντίπατρον, ὅτι μηδὲν Ἐπιστολὰς ἐν δάκρυον ἀπαλείφει μητρὸς.

Ἐπεὶ ἢ τῆς πατρὸς αὐτὸν ἑώρα παντάπασιν ἐκτετευφηνότας, ἢ φορητὸς ταῖς διαίταις καὶ πολυτελείαις ὄντας, ὡς Ἀγνώνα μὲν τὸν Τήϊον ἀργυρῶν ἐν ταῖς κρηπίσιν ἦλθε φορεῖν, Λεονάτω ἢ πολλὰς καμήλοις ἀπ' Αἰγύπτου κόνιν εἰς τὰ γυμνάσια παρὰκομίζεσθαι, Φιλώτῃ ἢ πρὸς θήρας σαδίων ἑκατὸν αὐλαίας γεγονέναι, μύρω ἢ χρωμένους ἵνα πρὸς ἄλειμμα καὶ λατρὸν ὅσους ἐδὲ ἐλαίω, τείπια δὲ καὶ κατὰ δυνασὰς παρὰγομῶν, ἐπετίμησεν πρῶτος καὶ φιλοσόφως, θαυμάζειν φάμενος, εἰ τοσούτους ἠγωνισμένοι καὶ τηλικέτους ἀγῶνας, ἐ μνημονύουσιν ὅτι τῷ κα-

τα-

bat in abdito epistolas: nisi semel Hephæstioni (ut affueverat) solutam epistolam secum legenti non vetuit, verum detracto digito anulo sigillum ori illius admovit. Mazæi, cuius apud Darium summa fuerat gratia, filio satrapiae præfecto, alteram adjecit amplio-rem. At ille recusans ait, Tunc, O rex, unus erat Darius, nunc tu multos effecisti Alexandros. Parmenioni donavit Bagoæ domum, in qua ad cultum pertinentium vestiarium mille talentorum invenit. Antipatro per literas mandavit ut custodes corporis adversus insidias adhiberet. Matri dona multa misit: cæterum interdixit ei rebus se ingerere, vel ducis munera vendicare. Expostulantis secum leniter tulit acerbiter. Se-

VOL. IV.

mel autem quum prolixas literas Antipatri illam criminantis perlegisset, latere dixit Antipatrum, sexcentas epistolas una deleri matris lacrymula.

Quum autem amicos suos in totum cerneret luxu perditos, victuque & sumptibus licentiores, atque Agnonem Teium clavis argenteis suffigere crepidas, Leonato multis camelis pulverem ex Ægypto usque ad exercitationes supportari, Philotam ad venationem centum stadiorum auleas habere, unguento plures quam oleo delibutos ad lavationes & unctiones ire, trahere eos secum frictores & cubicularios, castigavit eos placide & philosophice, mirari se dicens ipsis, qui tot & tanta certamina decertavissent, memoria excidisse,

H

Eos

ταπονηθέντων οἱ καταπονήσαντες ἡδίων καθύδρασι· ἐδὲ ὀρώσι, τοῖς Περσῶν βίοις τὸς ἑαυτῶν παρβαλλούσας, ὅτι δελικώτατον μὲν ἐστὶ τὸ τρυφᾶν, βασιλικώτατον δὲ τὸ πονεῖν. καίτοι πῶς ἂν τις, ἔφη, δι' ἑαυτῆς θρασυπύσειεν ἵππον, ἢ λόγχην ἀσκήσειεν, ἢ κράνη, ἀπειθικῶς τῆς φιλτάτης σώματός ἀπλεῶς τὰς χεῖρας; ἐκ ἴσης, εἶπεν, ὅτι τῆς κρατεῖν πέρας ἡμῖν ἐστὶ τὸ μὴ ταῦτα ποιεῖν τοῖς κεκρατημένοις; ἐπέτεινεν ἔτι μᾶλλον αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν ταῖς στρατείαις καὶ ταῖς κυνηγεσίαις, κακοπαθῶν καὶ παρβαλλόμενος ὡςτε καὶ Λάκωνα προσβουτῶν παρβαλλόμενος αὐτῷ λέοντι καταβάλλοντι μέγαν εἶπεν, καλῶς γε Ἀλέξανδρε πρὸς τὸν λέοντα ἠγωνίσαι παρὶ τὰς βασιλείας. τῆτο τὸ κυνήγιον Κρατερός εἰς Δελφὸς ἀνέθηκεν, εἰκόνας χαλκᾶς ποιησάμενος τῆς λέοντος καὶ τῆς κυνῶν, καὶ τῆς βασιλέως παρὶ λέοντι σωεσώτηρος, καὶ αὐτῆς προσβοηθῆντος ὧν τὰ μὲν Λύσιππος ἐπλασεν, τὰ δὲ Λεωχάρους.

Ἀλέξανδρος μὲν ἔν ἑαυτὸν ἀσκῶν ἅμα καὶ τὸς ἄλλους παροξύνων πρὸς ἀρετῶν ἐκινδυνύων· οἱ δὲ φίλοι διὰ πλεῖστον καὶ ὄγκον ἤδη τρυφᾶν βελομένοι καὶ χολάζειν, ἐβαρύνοντο τὰς πλάνας καὶ τὰς στρατείας, καὶ κατὰ μικρὸν ἔτιω προήλθον εἰς τὸ βλασφημεῖν καὶ κακῶς λέγειν αὐτόν. ὁ δὲ καὶ πάνυ πρᾶως ἐν ἀρχῇ πρὸς ταῦτα δέκετο, φάσκων βασιλικὸν εἶναι τὸ κακῶς ἀκτεῖν εὔποιεῖν. καίτοι τὰ μὲν μικρότατα τῶν γυμνασίων τοῖς σωήτεσι παρ' αὐτῆς, σημεῖα μεγάλης ὑπῆρχεν δύνοιας καὶ τιμῆς ὧν ὀλίγα παρβαλλόμεναι. Πυκῆσα μὲν ἔγραψεν, μεμφομένης ὅτι δηχθεὶς ὑπὸ ἀρχῆς, τοῖς

Eos jucundius alios qui fatigant quam fatigantes quiescere: neque animadvertere Perfaram moribus æquiparantes suos, nihil esse servile magis quam indulgere deliciis, nec magis regium quam labores suscipere. Et quidem qui cures, inquit, tua opera equum, vel hastam galeamve polias, si inducere animum non potes ut corpori, quo nihil charius, admoveas manus? An ignoratis finem nobis vincendi esse, ne eadem ac victi faciamus? Igitur laborem ipse intendit, in expeditionibus & venationibus subigens corpus suum & periculis exponens: ut Spartanus quidam legatus, qui assistebat, quum conficeret grandem leonem, diceret, Macte Alexander ista cum leone de regno pugna. Hanc venationem Craterus Delphis dedicavit, ac simula-

men
era ex ære leonis, canum, regis cum leone congressi, & suum ei succurrentis, facienda locavit: quorum Lysippus partem, partem fecit Leochares.

Ita Alexander quidem dum semetipsum pariter exercet, & incendit alios ad virtutem, in præcipites casus dabat se. Amici vero ejus ob opes & fastum voluptatibus indulgere & otio affectantes, tædebat errorum & expeditio-num. Unde paulatim ad obtrectandum ei & allatrandum sunt progressi. Quod ille primum tulit leniter, regium esse ferens, quum benefeceris, male audire. Et quidem benefacta minima ejus in amicos ingentis fuerunt benevolentia & honoris, quem illis habebat, significationes: quorum pauca attexam. Molestum sibi esse mandavit per literas Peucestæ, morsum ab urso ipsum,

μὴ ἄλλοις ἔγραψεν, αὐτῷ δὲ ἐκ ἐδήλωσεν, Ἄλλα νῦν γε, Φησὶν, γράψον τὸ πῶς ἔχεις, ἢ μὴ τίνες σε τῶν συκκωηγετέων ἐκατέλιπον, ἵνα δίκην δῶσιν. τοῖς δὲ αὖτε Ἡφαισίωνα διὰ πράξεις τινὰς ἀπέστιν ἔγραψεν, ὅτι παιζόντων αὐτῷ πρὸς ἰχθυόμονα, τῷ Περδικκῆ δορατίῳ ἀειπεσῶν Κρατερὸς τὰς μηρὰς ἐτρώθη. Πουκέστα δὲ σωθέντι ἐκ τινὸς ἀδενείας, ἔγραψεν πρὸς Ἀλέξιππον τὸν ἰατρὸν δὺχαριστῶν. Κρατερὸς δὲ νοσηλῶν, ὄψιν ἰδὼν καθ' ὑπνον, αὐτὸς τε τινὰς θυσίας ἔθυεν ὑπὲρ αὐτῆ, κακίαν δὲ θῦσαι ἐκέλευσεν. ἔγραψε δὲ ἢ καὶ Πausanία τῷ ἰατρῷ βελομύρῳ τὸν Κρατερὸν ἐλλεβορίσαι, τὰ μὲν ἀγωνιῶν, τὰ δὲ ᾠδῶν ὅπως χρήσηται τῇ φαρμακείᾳ. τὰς δὲ πρῶτας τινὸς Ἀρπαλῆ Φυγίῳ ἢ δπόδρασι ἀπαγγέλλαντας ἔδησεν, Ἐφιάλτιν ἢ Κίωσον, ὡς καταψυδομύρας τῶ ἀνδρός. ἐπεὶ δὲ τὰς ἀδενείας αὐτῆ καὶ γέρουας εἰς οἶκον ἀποσέλλοιτο, Εὐρύλοχῶ Αἰγαῖτι ἀνέγραψεν ἑαυτὸν εἰς τὰς νοσηλίας, εἶτα φωραθεὶς ἔχων εἶδεν κακόν, ὡμολόγησεν Τελεσίππας ἐρεῖν, ἢ συνεπακολεθεῖν ἐπὶ θάλασσαν ἀπίσσης ἐκείνης, ἠρώτησεν τίνων ἀνθρώπων ἐστὶ τὸ γυμνασιον. ἀκέσας δὲ ὅτι τῷ ἐλυθέρων ἐταιρῶν, Ἡμᾶς μὲν, εἶπεν, ὦ Εὐρύλοχε, συνερωῖνας ἔχεις ὄρα δὲ ὅπως πείθωμι ἢ δάρις ἢ λόγοις τινὸς Τελεσίππαν, ἐπειδήπερ εἴξῃ ἐλυθέρας ἐστίν.

Θαυμάσαι δὲ αὐτὸν ἐστίν, ὅτι καὶ μέγχι τοιούτων ἐπιστολῶν τοῖς φίλοις ἐχόλασεν, οἷα γράφει, παῖδα Σελδύκῃ εἰς Κιλικίαν ἀποδεδρακότα κελύων

ipsum, quod aliis scripsisset, sibi non significasset; At nunc certe, inquit, scribe, ut vales, & num qui te sociorum in venatione deseruerunt, ut poenas dent. Hephæstioni ob certa negotia absenti, pugnantibus per ludum ipsis cum ichneumone, Craterum scripsit in lanceam Perdiccæ induisse se, vulneratumque in utroque femore fuisse. Quum Peucestas ex morbo quodam revaluisset, ad medicum Alexippum scripsit agere se ei gratias. Cratero ægrotante, quum visio esset ei per quietem oblata, & ipse pro salute ejus sacrificavit, & illum jussit idem facere. Pausaniæ medico scripsit, ubi elleboro eum purgare Craterum accepit velle, partim æstuans, partim admonens quemadmodum medicamentum propinquaret. Illos qui Harpali fugam primi nuntia-

verunt in vincula conjecit, Ephialtem & Cifsum, tanquam mendacia de eo nuntiantes. Quum infirmos & ætate graves domum remitteret, Eurylochus autem Ægeus retulisset se inter ægrotos, inde compertus nullo morbo teneri, Telelippæ amore confessus esset se deperire, ac comitari ad mare velle abeuntem, quæsitivus cujus conditionis mulier esset. Audito meretricem liberam esse, Habes nos Euryloche, inquit, tibi in amore faventes: at tu da operam, quandoquidem libera est Telelippa, ut vel donis vel verbis eam inducamus.

Mirum vero est vacasse eum etiam hactenus amicis, literas ut hujuscemodi mitteret, cujuscemodi scripsit: Seleuci puerum qui in Ciliciam profugerat, impe-

λούων ἀναζητῆσαι, ἢ Πυκέσαν ἐπαινῶν, ὅτι Νίκωνα Κρατερεῦ δῆλον σωέ-
 λαβεν· ἢ Μεγαβύζω φεῖ τῷ Θεράπολι· τῷ ἐν τῷ ἱερῷ καθεζομένη, κε-
 λούων αὐτὸν, ἀνδρῶν, συλλαβεῖν ἔξω τῷ ἱερῷ προκαλεσάμεν, ἐν ᾧ
 τῷ ἱερῷ μὴ προσάπτεσθαι. λέγεται ὅτι ἢ τὰς δίκας διακρίνων ἐν ἀρχῇ τὰς
 θανατικὰς, τῷ χεῖρα τῷ ὄτων τῷ ἑτέρῳ προστιθέναι τῷ κατηγορεῖ λέ-
 γοντι, ὅπως τῷ κινδυνούοντι καθαρὸν φυλάτῃται ἢ ἀδιάβλητον. ἀλλ'
 ὑπερὸν γε αὐτὸν ἔξετραχίωσαν αἱ πολλαὶ διαβολαί, διὰ τῷ ἀληθῶν παρ-
 ὄδων πίσει ἔπι τὰ ψυδῆ λαβῆσαι. ἢ μάλισα κακῶς ἀκῶν, ἔξιστατο
 τῷ φρενεῖν, ἢ χαλεπὸς ἢ ἢ ἀφραϊτή, ἄτε δὴ τῷ δόξαν ἀντὶ τῷ
 ζῆν ἢ τῷ βασιλείας ἠγαπηκῶς. τότε δὴ ἔξήλωνεν ἔπι Δαρεῖον, ὡς πάλιν
 μαχόμεν· ἀκῶν ἢ τῷ ὑπὸ Βήσσου ἠγομένη αὐτῷ σύλληψιν, ἀπέ-
 λυσεν τὰς Θεσσαλὰς οἰκάδας, διχίλια τάλαντα δωρεὰν ἔπιμετρήσας ταῖς
 μισθοφοραῖς. πρὸς ἢ τῷ δώξιν ἀργαλέαν ἢ μακρὸν ἠγομένη (ἐνδεκα
 ἢ ἡμέραις ἠπάσατο τετρακίους ἢ τετρακοσίους σταδίους) ἀπηγόρευσαν μὴ
 οἱ πλείστοι, ἢ μάλισα κτ' τῷ ἀνδρείαν. ἐνθα δὴ Μακεδόνες τινὲς ἀπήνη-
 σαν αὐτῷ, ὑδωρ ἐν ἀσκοῖς ἐφ' ἡμίονων κομίζοντες ἀπὸ τῷ ποταμῷ· ἢ
 Θεασάμενοι τὸν Ἀλέξανδρον ἠδὴ μεσημβρίας ἔσης κακῶς ὑπὸ δίψης
 ἔχοντα, ταχὺ πλησάμενοι κράν· προσώεσαν. πυθομένη ἢ αὐτῷ τίσειν
 κομίζοιεν, ὑοῖς, ἔφασαν, ἰδίους· ἀλλὰ σῷ ζῶντι, ἑτέρους ποιησόμεθα, καὶ
 ἐκείνους ἀπολέσωμεν. ταῦτα ἀκῶν, ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας τὸ κράν·
 φειβλέψας ἢ ἢ Θεασάμεν τὰς φεῖ αὐτὸν ἠπείεις ἀπανίας ἐκεκλι-
 κότας

rans requiri: Peucestam commendans, quod
 fervum Crateri Niconem corripuisset: Me-
 gabyzo de fervo qui ad aedem sacram confu-
 gerat, jubens, si queat, extra templum ut in-
 vitatum occuparet, in templo ne ei injiceret
 manum. Jam initio quum judicia capitalia
 disceptaret, fama tenet manum eum alteri auri
 dum diceret accusator admovere solitum, reo
 ut alteram integram & intactam fervaret a ca-
 lumniis. Caeterum post crebra calumniae per
 veros tramites ad mendacia fidem accipientes
 exasperaverunt eum: praecipue vero quum
 sermonibus suorum carperetur, mentis impos-
 siebat, saevusque erat atque inexorabilis: nem-
 pe qui gloriam vitae & regno anteferet. Por-
 ro ea tempestate in Darium, quasi proelium
 denuo initurus, perrexit. Quem ut vinctum

accepit a Besso, Theffalos remisit in patriam,
 ac duo millia talentorum stipendiis eorum
 cumuli dono adjecit. Dum confectatur
 Darium in itinere laborioso & prolixo (nam
 diebus undecim tria millia trecenta stadia
 confecit,) plerique lassitudine sunt confecti,
 & praesertim aquae penuria. Ibi occurre-
 runt ei Macedones quidam, qui aquam in
 utribus a flumine mulis portabant: conspi-
 cientesque Alexandrum medio jam die siti
 maceratum, impleverunt confestim galeam,
 eique obtulere. Requirente eo quibusnam
 aquam afferrent: Liberis nostris, responde-
 re: verum te incolumi alios gignemus, e-
 tiam si hos amiserimus. Sub quorum dicta
 accepit galeam. Caeterum circumlatis ocu-
 lis, ubi vidit qui ipsum comitabantur equi-
 tes

κότας ταῖς κεφαλαῖς, ἢ πρὸς ποτὸν βλέπουσας, ἐπέδωκεν, ἔπιών, ἀλλὰ ἐπαινέσας τὰς ἀνθρώπους, ἂν γὰρ αὐτὸς, ἔφη, πῶ μόνῳ, ἀθυμήσειεν ἔτι. Θεασάμενοι ἢ τὴν ἐγκράτειαν αὐτῆ ἢ μεγαλοψυχίαν οἱ ἵππεῖς, ἄγειν ἀνέκρωγον θάρσυντα, ἢ τὰς ἵππους ἐμάσιζον· ἔτε γὰρ κάμνειν, ἔτε διψᾶν, ἔθ' ὅλως θνητὸς εἶναι νομίζουσιν αὐτὸς, ἕως ἂν ἔχῃσι βασιλέα τοιοῦτον.

Ἡ μὲν ἔν προθυμία πάντων ἡ ὁμοία, μόνος δὲ φασιν ἐξήκοντα σιωπευσεῖν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων. ἔθα δὴ πολὺν μὲν ἀργυρὸν ἢ χρυσὸν ἐρριμμήδρον ὑπερβαίνουσας, πολλὰς ἢ παίδων ἢ γυναικῶν ἀεμαμάξας ἠνιόχων ἐρήμους διαφερρομήσας παρερχόμενοι, τὰς πρῶτας ἐδίωκον, ὡς ἐν ἐκείνοις Δαρείῳ ὄντα. μόλις ἢ δύνεισκε) πολλῶν ἀκονισμάτων κατὰ πλεως τὸ σῶμα, κέμεν ἐν ἀεμαμάξῃ, μικρὸν ἀπολείπων τῆ τελευτῶν. ὅμως ἢ ἢ πιεῖν ἤτησεν, ἢ πῶν ὕδωρ ψυχρὸν, εἶπεν πρὸς τὸν δόλια Πολύστρατον, ὦ ἄνθρωπε, τὸτό μοι πέρασ γέγονεν δυστυχίας ἀπάσης, οὐ παθεῖν, ἀμείψασθαι μὴ δυναμένην ἀλλὰ Ἀλέξανδρον ἀποδώσει σοι τὴν χάριν. Ἀλεξάνδρῳ ἢ οἱ Θεοί, τ' εἰς μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ παῖδας τὰς ἐμὰς Ἰπαικίας, ὧ ταύτῃ δίδωμι τὴν δεξιάν διὰ σῆ. ταῦτα εἰπὼν ἢ λαβόμεν τ' τῆ Πολυστράτε χερσὸς ἔξελιπεν. Ἀλέξανδρῳ ἢ ὡς ἐπῆλθεν, ἀλγῶν τε τῆ πάθει φανερὸς ἡ, ἢ τὴν ἑαυτῆ χλαμύδα λύσας ἐπέβαλεν τῆ σώματι, ἢ ᾤρεισελεν. ἢ Βῆσον μὲν ὕστερον δύρων διεσφενδόνησεν, ὀρεθίων δένδρων εἰς ταῦτὸ καμφθέντων ἐκάτέρῳ μέρῳ προσαρτήσας

tes-capite inclinato potum respicientes, reddidit illis aquam non gustatam, laudavitque eos. Nam ego, inquit, si solus bibero, hi e-languescent. Regis conspicati equites continentiam & magnitudinem animi, duceret, & bono animo esset, vociferati sunt, & equos verberarunt: neque fatigari se neque sitire, sed nec mortales ducere esse, quod talem haberent regem.

Alacritas erat quidem omnium par, sed folos sexaginta ferunt Alexandrum in castra hostium persequutos. Ibi vim magnam auri & argenti projecti supergredientes, multa vehicula puerorum mulierumque aurigis destituta & vagantia prætervecti, primorum tergis inhæserunt, in illis rati Darium esse. Vix tandem invenitur corpore multis confosso ja-

culis, in curru jacens prope jam moribundus: potum tamen postulavit. Ut frigidam hausit, illum qui porrexerat, Polystratum affatus est, Hic mihi terminus, quicumque es, omnis est infelicitatis, quod beneficium acceptum nequeam rependere. Verum referet Alexander tibi gratiam: Alexandro Dii immortales, quod tam humanus in genitricem, uxorem & liberos meos fuerit, cui hanc dextram te interprete porrigo. Ita fatus, apprehensa Polystrati manu exspiravit. Postquam supervenit Alexander, non obscure indoluit huic misero casui, chlamydemque suam solvit, eaque injecta corpus involvit. Bessum post comprehensum dilaceravit, directis arboribus duabus in unum deflexis, quarum utrique corporis partem alli-

σας τῷ σώματι· αἶτα μεθὲς ἐκότερον, ὡς ὄρητο ῥύμη φερόμενον, τὸ προσῆκον αὐτῷ μέγῃ νείμαδι. τότε ὃ τῷ Δαρῆϊ τὸ μὲν σῶμα κεκοσμημένον βασιλικῶς πρὸς τὴν μητέρα ἀπέστειλεν, τὸν δὲ ἀδελφὸν Ἐξάδρου εἰς τὰς ἐταίρας ἀνέλαβεν.

Αὐτὸς δὲ μὲν τῆ ἀκμαιοτάτης δυνάμεως εἰς Ἰερικανίαν κατέβαινε· ἢ πελάγῃς ἰδὼν κόλπον, ἐκ ἐλάττωνα μὲν τῷ Πόντῳ φανέντα, γλυκύτερον δὲ τῆ ἄλλης θαλάττης, σαφὲς μὲν εἶδέν ἔχεν πυθέσθαι ὧδε αὐτῷ, μάλιστα δὲ εἰκασε τὴν Μαιώτιδ' ἕλμυτος ἀνακοπὴν εἶναι. καίτοι τὰς γε φυσικὰς ἀνδρας ἐκ ἔλαθε ταληθῆς, ἀλλὰ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῷ Ἀλεξάνδρῳ στρατείας ἰσορήκασιν, ὅτι τρεσάρων κόλπων εἰσεχούτων ἀπὸ τῆ ἕξω θαλάσσης, βορειότατ' ἔτος ἐστίν, τὸ Ἰερικανίον πέλαγος ἢ Κάσσιον ὁμῶς προσαγορεύομενον. ἐπὶ αὐτῷ τῆ βαρβάρων τινὲς ἀπροσδοκῆτως ἀτυχεύοντες τοῖς ἀγασιν τὸν ἵππον αὐτῷ τὸν Βουκεφάλαν λαμβάνουσιν. ὁ δὲ ἠνείκεν ἐμπερίως, ἀλλὰ κήρυκα πέμψας, ἠπέλιπεν πάντας ἀποκτενεῖν μὲν τέκνων ἢ γυναικῶν, εἰ τὸν ἵππον αὐτῷ μὴ ἀναπέμψαιαν. ἐπεὶ δὲ ἢ τὸν ἵππον αὐτῷ ἀγαστες ἦκον, ἢ τὰς πόλεις ἐφχειρίζοντες, ἐχρήσατο φιλανθρωπῶς πᾶσι, ἢ τῷ ἵππῳ λύτρα τοῖς λαβῶσιν ἔδωκεν.

Ἐπὶ αὐτῷ εἰς τὴν Παρθικὴν ἀναζδύξας ἢ χολάζων, πρῶτον ἐνεδύσατο τὴν βαρβαρικὴν σολίαν, εἴτε βελόμητον αὐτὸν συνοικεῖν τοῖς Ἰπχωρείοις νόμοις, ὡς μέγα πρὸς Ἰσημέρωσιν ἀνθρώπων τὸ σύνθημα ἢ ὁμόφυλον· εἴτ' ἀπόπειρά τις ὑφείτο τῆ προσηκνήσεως αὐτῇ τοῖς Μακεδόσι, κατὰ
μικρὸν

alligavit: inde laxatae ambae, atque impetu in sedem suam relatae, partem sibi annexam retinere. Corpus Darii regio cultum more ad matrem ejus misit. Fratrem ejus Exathrem in cohortem recepit amicorum.

Hinc cum robore exercitus descendit in Hyrcaniam. Sinum illic maris Ponto (ut apparebat) invenit non minorem, sed caetero mari dulciorem. Verum certi nihil habuit de eo discere. Omnino conjecit Maotini lacum illic restagnare. Atqui non praeteriit rerum naturalium studiosos veritas, sed multis ante Alexandri expeditionem annis scripserunt de quatuor sinibus, qui ex Oceano subeunt continentem, hunc maxime ad Boream vergere. Hyrcanum pelagus & Caspium pariter nun-

cupant. Ibi barbari repentino incurfu exceperunt eos qui equum Alexandri Bucephalan ducebant. Quod ille haud moderate tulit, sed misso caduceatore, ni remisissent sibi equum, omnibus necem cum liberis & conjugibus denuntiavit. Quibus equum ad eum reducentibus, urbesque suas dedit, praebuit se omnibus humanum: atque illis qui ceperant equum, pretium dedit redemptionis.

Hinc Parthiam petens, quum in otio ageret, primum vestem barbaricam sumpsit, incertum, ut accommodaret se incolarum moribus, multum existimans valiturum ad mansuefaciendos homines, si consuetudinem & patrios mores eorum usurparet: an tentare hac re Macedonas, atque ad adorandum

μικρὸν ἀναχέει τὴν ἐκδιδάτῃσιν αὐτῆ ἢ μεταβολῇ ἐπιζομφίους. ἔ μὴ τὴν γὰρ Μηδικῶν προσηκῶτο παντάπασιν, βαρβαρικῶν ἢ ἀλλόκοτον ἔσαν, ἐδὲ ἀναξυρίδας, ἐδὲ κἀνδῶν, ἐδὲ τιάραν ἔλαβεν, ἀλλὰ ἐν μέσῳ τινα τῆ Περσικῆς ἢ τῆ Μηδικῆς μιξάμενος οὕτως, ἀτυφοτέρων μὲν ἐκείνης, ταύτης ἢ σοβαρωτέρων ἔσαν. ἐχρητο ἢ τὸ μὲν πρῶτον ἐνὶ γυμνάσιον τοῖς βαρβάροις ἢ τοῖς ἐταίροις κατ' οἶκον, εἶτα τοῖς πολλοῖς ἔτις ἔξελαύνων ἢ χρηματίζων ἐωρεῖτο. ἢ λυπηρὸν μὲν ἦν τοῖς Μακεδόσι τὸ θῆμα· τὴν ἢ ἄλλῳ αὐτῆ θάυμαζοῦτες ἀρετῶν, ὥσπερ δὲ ἕνα τῶν πρὸς ἠδονῶν αὐτῶν ἢ δόξαν ἔπιχωρεῖν. ὅσπερ πρὸς ἅπασιν τοῖς ἄλλοις, ἐναγχεύετο τόξον μὲν εἰς τὴν κνήμῳ λαβῶν, ὑφ' ἧς τῆ κερκίδος ὁσέον ἀποθραυσθῆναι ἔξεπεσε, λίθῳ ἢ πληγῆς πάλιν εἰς τὸν τραχήλον, ὥστε ἢ ταῖς ὄψεσιν ἀχλὺν ὑποδραμεῖν, ἔδραμείναςαν ἐκ ὀλίγον χρόνον, ὅμως ἐκ ἐπαύετο χρωμῆς ἑαυτῶν πρὸς τῆς κινδύους ἀφειδῶς, ἀλλὰ ἢ τὸν Ὀρεξάρτην διαβάς ποταμὸν, ὃν αὐτὸς ὤρετο Τανάιν εἶναι, ἢ τῆς Σκύθας τρεψάμενος, ἐδίωξεν ἔπι σαδίας ἑκατὸν, ἐνοχλέμενος ὑπὸ διάρροιας.

Ἐπὶ αὐτῶν ἢ πρὸς αὐτὸν ἀφικέει τὴν Ἀμαζόνα οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ὧν ἢ Κλείταρχός ἐστι ἢ Πολύκριτος, ἢ Ὀνησίκριτος, ἢ Ἀνιγῆρης, ἢ Ἰστρος Ἀεισόβελος ἢ, ἢ Χάρης ὁ εἰσαγγελδύς, ἢ Πτολεμαῖος, ἢ Ἀνικλείδης, ἢ Φίλων ὁ Θεβαῖος, ἢ Φίλιππος ὁ εἰσαγγελδύς· πρὸς ἢ τέτοις, Ἐκαταῖος ὁ Ἐρετριεύς, ἢ Φίλιππος ὁ Χαλκιδεύς, ἢ Δῆριος ὁ Σάμιος, πλάσμα φασὶ γεγονέναι τῆτο. ἢ μαρτυρεῖν αὐτοῖς ἔοικεν Ἀλέξανδρος.

γδ

dum se traducere, morumque patriorum ferre conversionem & transitum in alienos voluerit assuefacere. Habitum Medicum tamen, quod prorsus barbaricus esset & alienus, repudiavit, nec anaxyridas vel candyn tiaramve sumpsit, sed medium inter Persicum & Medicum scite temperavit, minus hoc tumidum, & insolentiosem illo. Usurpavit eum primum agens cum barbaris, ac sub testo cum amicis, deinde eo cultu prodit in publicum, ac quum vacaret postulationibus, conspiciendum ita dedit se omnibus. Erat acerbum id Macedonibus spectaculum: sed miraculo ducti reliquæ ejus virtutis, quædam putabant libidini & ostentationi concedenda ejus, qui præter omnia alia quum nuper sagitta in crure ictus, ut os radii in-

fractum excideret, rursus lapide secundum cervicem affictus, ut caligo oculis ejus offunderetur, quæ non parvo spatio tenuit eum, nusquam tamen parceret sibi in periculis; sed & transmissis Orexarte amne, quem ipse esse arbitrabatur Tanaim, fusos fugatosque Scythas, quamvis ventris fluore infestaretur, ad centum stadia est infectatus.

Eo venisse ad eum Amazonem perhibent multi, inter quos Clitarchus, Polycritus, Onesicritus, Antigènes, Ister sunt. Aristobulus vero, Chares Isangelus, Ptolemæus, Anticlidès, Philo Thebanus, Philippus Isangelus, insuper Eretriensis Hecatæus, Philippus Chalcidensis, Duris Samius, esse hoc afferunt commentum; quibus adstipulari videtur Alexander: siquidem Antipatro omnia

nia

ἄπαντα γράφων ἀκριβῶς, τὸν μὲν Σκύθῳ φησὶν αὐτὰ δίδόναι τῷ θυγατέρα πρὸς γάμον, Ἀμαζόνῳ ἢ ἐμνημονύει. λέγει) ἢ πολλοῖς χρόνοις Ὀνησίκριτῳ ὕστερον ἤδη βασιλεύοντι Λυσιμάχῳ τῷ βιβλίων τὸ τέταρτον ἀναγινώσκειν, ἐν ᾧ γέγραπται περὶ τῆς Ἀμαζόνῳ τὸν ἐν Λυσιμάχῳ ἀτρέμα μαιδιάσαντα, καὶ πᾶς φάναι, τότε ἡμῶν ἐγώ; ταῦτα μὲν ἐν ἄν τις ἔτε ἀπισῶν, ἦτιον, ἔτε πισεύων, μᾶλλον Ἀλέξανδρον θαυμάσειεν.

Φοβέμεν) ἢ τὰς Μακεδόνας, μὴ εἰς τὰ ὑπόλοιπα τῆς στρατείας ἀπαγορεύσωσιν, τὸ μὲν ἄλλο πληθῶν εἶασε καὶ χώραν τὰς ἢ αἰεὶς ἔχων ἐν Ἰερικανία μεθ' ἑαυτῆς, δισφυεῖς πεζῶς καὶ τεταχίως ἵππεῖς, προσέβαλε, λέγων, ὡς νῦν μὲν αὐτὰς ἐνύπνιον τῷ βαρβαρῶν ὀρέων ἂν ἢ μόνον ταράξαι τῷ Ἀσίαν ἀπίωσιν, Ἰπθησομένων εὐθὺς ὥσπερ γυναιξίν. ἐμὴν ἀλλ' ἀπίεσαι γε τὰς βελονίδας ἔφη, καὶ μαρτυράμεν) ὅτι τῷ οἰκετρῶν τοῖς Μακεδόσι κλώμεν) ἐκαταλέλειπται μὲν τῷ φίλων καὶ τῷ ἐφελόντων στρατεύειν. ταῦτα σχεδὸν αὐτοῖς ὀνόμασιν ἐν τῇ πρὸς Ἀντίπατρον Ἰππολῆ γέγραπται, καὶ ὅτι ταῦτα εἰπόν) αὐτῆ πάντες ἔξεκράγον, ὅπως βέλε) τῆ οἰκετρῶν ἀγειν. δεξαμενῶν ἢ τέτων τῷ πείραν, ἐκ ἔτι μὲν χαλεπὸν πρῶτον τὸ πληθῶν, ἀλλὰ ῥαδίως ἐπικολέθησεν. ἔτω δὲ καὶ τῷ δῖαιταν ἔτι μᾶλλον ὁμοῖστο τοῖς Ἰπχωρείοις ἑαυτὸν, ἐκείνῃ τε προσῆγγυ τοῖς Μακεδονικοῖς ἔθεσιν, ἀνακράσει καὶ κοινωνία μᾶλλον δι' εὐνοίας καταστήσει τὰ πράγματα νομίζων ἢ βία, μακρὰν ἀπαίρη) αὐτῆ. διὸ καὶ

nia exacte scribens, Scytham ait filiae sibi nuptias obtulisse, Amazonis nusquam meminit. Fama est multis annis post Lysimacho jam regnanti Onesicritum quartum librum suum recitavisse, in quo meminit Amazonis, ac Lysimachum subridentem dixisse, Et ubi tunc ego eram? His sine fide detrahas, non eo Alexandrum minus, sine adjungas, pluris facias.

Porro timens ne ad reliqua expeditionis torpescerent Macedones, reliquam multitudinem reliquit in stativis. Delectissimos vero quum in Hyrcania secum haberet ad viginti millia peditum & tria equitum, proposuit his a barbaris nunc ipsos per somnium tantum visos esse. Quod si commota tantum

decessissent Asia, mox adorituros illos velut foeminas. Veruntamen abire jussit, si quis vellet, contestatusque dum Macedonibus orbem terrae subigit, ipso in negotio se cum amicis & voluntariis militibus destitutum. Haec pene ad verbum in epistola ad Antipatrum persecutus est: quae quum dixisset, omnes conclamasse, duceret quo terrarum vellet. Horum explorata voluntate, proclive jam fuit inducere vulgus: quod facile est assensum. Tum vero multo magis se barbarorum moribus accommodavit, illoque cum institutis commiscuit Macedonicis, temperata & communiione stabiliturum firmiter se per benevolentiam imperium existimans, quam vi, quum procul abscederet. Itaque

ἢ τρισημείας παῖδας Ἰππεξάμυθου, ἐκέλευσε γράμματά τε μαθάνειν Ἑλληνικά, ἢ Μακεδονικοῖς ὄπλοις ἐπιτρέφειν, πολλὰς Ἰππίας καταστήσας. ἢ τὰ παρὰ Ῥωξάνην ἔρωτι μὴ ἐπράχθη, καλῶ ἢ ὠρεῖαν ἐν τινὶ χρόνῳ παρὰ πότον ὀφθῆσαν· ἔδοξεν ᾗ ἐκ ἀνάγκης τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι πράγμασιν. ἐθάρρησαν γὰρ οἱ βαρβαροὶ τῇ κοινῶνι τῶ γάμῳ, ἢ τὸν Ἀλέξανδρον ὑπερηγάπησαν, ὅτι σώφρονέστατος παρὰ ταῦτα γεγονώς, εἰς ἧς μόνης ἠτήθη γυναικὸς ἀνδρὸς νόμος θίγειν ὑπέμεινεν. ἐπεὶ δὲ ἢ τῷ φίλῳ ἐώρα τῷ μεγίστῳ, Ἡφαισίωνα μὴ ἐπαινεῖν ἢ συμμετακοσμέμενον αὐτῷ, Κρατερὸν δὲ τοῖς πατερίοις ἐμμερόντα· διὲ ἐκείνῳ μὴ ἐχρημάτιζε τοῖς βαρβάροις, διὰ τὸ τε ᾗ τοῖς Ἑλλήσι ἢ τοῖς Μακεδόσι ἢ ὅλως, τὸν μὴ ἐφίλει μάλιστα, τὸν δὲ ἐτίμα νομίζων καὶ λέγων αἰετὸν τὸν μὴ Ἡφαισίωνα, φιλαλέξανδρον εἶναι, τὸν δὲ Κρατερὸν, φιλοβασιλέα. διὸ ἢ πρὸς ἀλλήλους ὑπέλως ἐχοντες σιωπῆσον πολλάκις. ἀπαξ δὲ παρὰ τῷ Ἰνδικῷ ἢ εἰς χεῖρας ἦλθον, σπασάμενοι τὰ ξίφη ἢ τῷ φίλῳ ἐκατέρω παρὰ βοηθέντων, προσελάσας Ἀλέξανδρον ἐλοιδόρει τὸν Ἡφαισίωνα φανερῶς, ἐμπληκτὸν καλῶν ἢ μαινόμενον, εἰ μὴ σιωπήσιν ὡς εἰάν τις αὐτῶ τὸν Ἀλέξανδρον ἀφέλῃται, μηδὲν ἐσιν. ἰδίᾳ δὲ ἢ τῶ Κρατερῷ πικρῶς καθήψατο· ἢ σωμαγαγῶν αὐτῶς ἢ διαλλάξας, ἐπώμοσε τὸν Ἀμμωνα ἢ τὰς ἄλλας θεάς, ἢ μὴ μάλιστα φιλεῖν ἀνθρώπων ἀπάντων ἐκείνης· ἀντὶ δὲ πάλιν αἰσθεται διαφερομένης, ἀποκτενεῖν ἀμφοτέρους, ἢ τὸν

ἀρξά-

que triginta millia delectorum puerorum literis Græcis imbui ac Macedonicis institui armis curavit, quibus præposuit multos præceptores. Atque Roxanes quidem nuptias conciliavit præ amore, cujus eum species & forma aliquando inter pocula cepit; non alienæ præsentibus negotiis habitæ sunt tamen. Quippe harum fœdere nuptiarum crexerunt se barbari, miroque amore sunt Alexandrum prosequuti, quod qui esset in his continentissimus, ne eam quidem, cui succubuit uni, attingere mulierem nisi legitime sustinerit. Quum autem ex primis amicis cerneret his assentientem Hephæstionem, atque ad institutum suum se accommodantem, Craterum vero patriis insistentem moribus, hoc interprete Græcis & Macedonibus responsa

dabat, illo barbaris. Et omnino hunc in maximo honore habebat, illum maxime diligebat, existimans & dicens perpetuo Hephæstionem Alexandri amantem, Craterum regis esse. Quapropter existebant inter hos invicem æmulos crebræ offensiones. Semel in India etiam ad manus venire districtis ensibus. Subvenientibus utrique amicis accurrens Alexander, probris increpavit Hephæstionem, propalam stolidum eum & amentem vocans, nisi intelligeret, si quis ei detraheret Alexandrum, actum de ipso esse. Privatim Craterum corripuit amare, reconciliataque ac restituta inter eos gratia, per Ammonem atque omnes Deos sancte juravit eos sibi supra omnes mortales charos esse: quos tamen si iterum concertare perciperet, ambos necaturum se, aut eum initium

ἀρεξάμηνον. ὅθεν ὕστερον ἐδὲ παίζοντες εἰπῆν τι ἐδὲ πρᾶξαι πρὸς ἀλλήλους λέγονται.

Φιλώτας ἦ ὁ Παρμηνίωνος, ἀξίωμα μὲν εἶχεν ἐν τοῖς Μακεδόσι μέγα. καὶ γὰρ ἀνδρεῖος ἐδόκει κατεσκευασμένος εἶναι. φιλόδοξος ἦ ἔτι καὶ φιλέταιρος μετ' αὐτὸν Ἀλέξανδρον ἐδείξ. λέγει δ' ἐν ὅτι τῷ σωτήρι τινὸς αἰτιῶν ἀργύριον, ἐκέλευσε δῆναι φήσαντος ἦ τῆ διοικητῆ μὴ ἔχειν, Τί λέγεις, εἶπεν, ἐδὲ ποθέριον ἔχεις, ἐδ' ἰμάτιον; ὅπως ἦ φρονήματός καὶ βάρβαρος πλάττει, καὶ τῆ παρὰ τὸ σῶμα θεραπείας καὶ διαίτης χρωσθέντος ἐπαχθέστερον ἢ κατ' ἰδιώτην, καὶ τότε δὴ τὸ σεμνὸν καὶ ὑψηλὸν ἐκ ἐμμελῶς, ἀλλ' ἀνδρῶν χαρίτων τῷ σολοῖκῳ καὶ ἀσασίμῳ μιμήμενος, ἰσοψῖαν καὶ φθόνον ἔχεν ὥστε καὶ Παρμηνίωνα ποτὲ εἰπῆν πρὸς αὐτὸν, ὦ παῖ, χείρων μοι γίνε. πρὸς ἦ αὐτὸν Ἀλέξανδρον ἐκ πάντων πολλῶν χείρων ἐτύγχανε διαβεβλημένος. ὅτε γὰρ τὰ παρὰ Δαμασκὸν ἐάλω χρήματα, Δαρείος νικηθέντος ἐν Κιλικίᾳ, πολλῶν σωμάτων κομισθέντων εἰς τὸ στρατόπεδον, δὴρῆθη γυναῖον ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις, τῷ μὲν γῆραι Πυδναῖον, δὴρῆπες ἦ τῷ ὄψιν ἐκαλεῖτο ἦ Ἀντιγόνη. τῆτο ἔχεν ὁ Φιλώτας οἷα ἦ νέος πρὸς ἐρωμένην, καὶ σὺν οἴνῳ πολλὰ φιλότιμα καὶ στρατιωτικὰ παρρησιαζόμενος, ἑαυτῆ τὰ μέγιστα τῶν ἔργων ἀπέφαινε καὶ τῆ πατρός. Ἀλέξανδρον ἦ, μαιράκιον ἀπεκάλεσε, δι' αὐτῆς τὸ τ' ἀρχῆς ὄνομα κατεπέμενον. ταῦτα τ' γυναικὸς ἐμφερέστερον πρὸς τινα τῶν σωτήριον, ἐκείνη ἦ, ὡς εἶκος, πρὸς ἕτερον, παρῆλθεν εἰς Κρατερὸν ὁ λόγος. καὶ λαβὼν τὸ γυναικὸν, εἰσήγαγε κρύφα πρὸς Ἀλέξανδρον.

qui dedisset. Unde ne per jocum quidem deinceps alter alterum ullo dicto vel facto dicitur laceffivisse.

At Philotas Parmenionis filius autoritate inter Macedonas summa erat. Etenim strenuus habebatur & laboris tolerans, munificus autem & effusus in amicos adeo, ut secundum Alexandrum alius nemo. Ac fertur quum necessarius quidam illius argentum ab ipso posceret, jussisse dari. Negante procuratore esse, Quid ais, inquit, ne poculum quidem aut vestem habes? Cæterum animi tumore & opum supercilio, corporisque cultu & victu insolentior erat quam pro privati conditione. Et sane istam gravitatem tunc amplitudinemque non urbanitate, sed sine gratiis inepte & insulse exprimens, suspiciones sibi conci-

liavit & invidiam: ut Parmenio etiam ei aliquando diceret, Fac mihi, fili, ut deterior videaris. Hic jamdudum delatus apud Alexandrum fuerat. Quum enim Dario in Cilicia superato, præda capta Damasci fuisset, multis capitibus in castra adductis, mulier inter captivos reperta fuit genere Pydnaea, eximia forma, Antigone dicta. Hanc tenebat Philotas. Ut vero juvenis apud amicam & per vinum, multa ambitiose & militari effutens ferocia arrogavit, quicquid præclare esset gestum sibi & patri: Alexandrum appellavit adolescentulum, qui ipsorum beneficio nomen regis teneret. Hæc mulier illa familiari cuidam enuntiavit, ille (ut fit) alteri: ita ad Craterum sermo tandem est perlatus. Ille mulierem clam introduxit ad Alexandrum:

δρον. ἀκύντας ἢ ἐκείνῳ, ἐκέλευσεν φοιτᾶν εἰς ταῦτό τῳ Φιλώτῃ, ἢ πᾶν ὅ,τι ἀν ἐμπύθῃται, τῷτο πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν βαδίζεσαν.

Ὁ μὲν ἔν Φιλώτῃς Ἐπιβελοῦμῳ ἔτως ἠγνόει, ἢ σωλῶ τῇ Ἀλιγότη, πολλὰ ἢ πρὸς ὀργῶν ἢ μεγαλαυχίαν κτῆ τῷ βασιλέως ῥήματα ἢ λόγους ἀνεπιτηδεύεις προείμῳ. ὁ ἢ Ἀλέξανδρῳ, καίπερ καρετρεῶς ἐνδείξεως κτῆ τῷ Φιλώτῃ προσπεσέσης, ἐκαρτέρησεν σιωπῇ ἢ κατέχευεν, εἴτε θαρρῶν τῇ Παρμηρίωνῳ δυνόια πρὸς αὐτὸν, εἴτε δεδιώς τῷ δόξαν αὐτῷ ἢ τῷ δῶαμιν. ἐν ἢ τῳ τότε χροῖνῳ Μακεδῶν ὄνομα Λίμινῳ, ἐκ Χαλαίσεως, χαλεπῶς Ἐπιβελοῦν Ἀλεξάνδρῳ, Νικόμαχον τιὰ τῷ νέων, πρὸς ὃν αὐτὸς ἐρωτικῶς εἶχεν, Ἐπὶ τῷ κοινῶνιαν τῷ προάξεως παρεκάλει. τῷ ἢ μὴ δεξαμῆς, φροῖσαντῳ ἢ τῳ ἀδελφῷ Βαλείνῳ τῷ πᾶσαν, ἐλθῶν ἐκείνῳ πρὸς Φιλώταν, ἐκέλευσεν εἰσάγειν αὐτὸς πρὸς Ἀλέξανδρον, ὡς πρὸς ἀνατῆαίων ἐχούιας ἐπιυχῆν ἢ μεγάλων. ὁ δ' ὅ,τι δὴ παθῶν (ἀθλον γὰρ ἐστὶν) ἔπαρηγῆρ αὐτὸς, ὡς πρὸς ἄλλοις μείζοσι γιγνομῆς τῷ βασιλέως. ἢ τῷτο δις ἐποίησαν. οἱ ἢ καθ' ὑπεροψίαν ἤδη τῷ Φιλώτῃ τεραπόμῳ πρὸς ἔτερον, ἢ δι' ἐκείνῃς τῳ Ἀλεξάνδρῳ προσαχθέντες, πρῶτον μὲν τὰ τῷ Λίμινε κατεῖπον, ἔπειτα παρεδήλωσαν ἠσυχῇ τὸν Φιλώταν, ὡς ἀμελήσειεν αὐτῷ δις ἐπιυχόντων. ἢ τῷτο δὴ σφόδρα παρῶξευε τὸν Ἀλέξανδρον ἢ τῷ πεμφθέντῳ Ἐπὶ τὸν Λίμινον, ὡς ἠμῶετο συλλαμβανόμενῳ, Ἐπικλείναντος αὐτὸν, ἔτι μᾶλλον διαταράχθη, τὸν ἐλεγχον ἐμπεφθυγῆραι τῷ Ἐπιβελοῦς νομίζων. ἢ πικρῶς ἔχων πρὸς τὸν Φιλώταν, ἐπεσά-

σατο

drum: qui his auditis consuetudine uti eam iussit Philotæ, & quicquid intellexisset ex eo, id ut mox ad se deferret.

Philotas vero, qui ita peti se ignorabat infidiis, in contubernio Antigones multa verba & sermones ineptos infeste & insolenter in regem habuit. At Alexander, etsi graviter delatus apud ipsum Philotas esset, omnia tamen vel benevolentia fretus erga se Parmenionis, vel auctoritatem eorum & potentiam timens, tacitus tulit & silentio oppressit. Eadem tempestate Macedo, nomine Limnus, Chalæstræus, capitales Alexandro infidias struens, adolescentem quendam Nicomachum, cujus flagrabat amore, invitavit ad consilii societatem. Qui quum id repudiasset, & fratri indicasset Balino tentatum se, ille ad Phi-

lotam profectus petiit introduci se cum fratre ad Alexandrum, rem magnam se & atrocem ostendens habere, quam ei aperirent. Ille, haud scio qua de causa (incertum est enim) non introduxit eos ad illum, majoribus negotiis regem districtum causatus. Bis id fecere. Itaque hi insolentiam Philotæ averfati ad alium conversi, atque per eum ad Alexandrum admissi, primum Limni conjurationem detulerunt, deinde obiter adjecere, quum bis interpellassent Philotam, non fuisse rem ei curæ. Enimvero id Alexandrum stimulavit: atque ubi ille qui ad comprehendendum Limnum missus erat, defendentem se interfecit, impendio magis est commotus, indicem ratus amissum initæ in se conspirationis. Hujus in Philotam exacer-

σατο τὴν πάλαι μισθίαν αὐτὸν, ἤδη φανερώς λέγοντας, ὡς βαθυμία τῆ βασιλείας εἴη, Λίμνον οἰομένην Χαλαιστραῖον ἄνθρωπον ἐπιχειρήσαι τολμήματι τοσούτω καθ' αὐτόν· ἀλλὰ τῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς εἶναι, μᾶλλον δὲ ὄργανον ἀπὸ μείζονος ἀρχῆς ἀφικόμενον ἐν ἐκείνοις δὲ τῶν ἐπιβελῶν ζητητέον οἷς μάλιστα ταῦτα λανθάνειν σωφέρεον. τοιαύτοις λόγοις ἢ ὑπονοήσας ἀναπετάσαντες τὰ ὅσα τῆ βασιλείας, ἐπῆγον ἤδη μυσίας καὶ τῆ Φιλώτης διαβολάς. ἐν τῷ τῷ συλληφθεὶς ἀνεκρίνετο, τῶν ἐταίρων ἐφεσώτων ταῖς βασάνοις, Ἀλεξάνδρῳ δὲ κατακρίθη, ἕξωθεν αὐλαίας ὄρατα μέρη· ὅτε δὴ καὶ φασὶν αὐτὸν εἰπεῖν, οἰκτρὰς καὶ ταπεινάς τῆ Φιλώτης φωνὰς καὶ δεήσεις τοῖς πατρὶ τὸν Ἡφαισίωνα προσφέρειν, ἔτω δὲ μαλακὸς ὢν, ὡς Φιλώτα, καὶ ἀνανδρῶν, ἐπεχείρει πράγμασι τηλικέτοις; ἀποθανόντων δὲ τῆ Φιλώτα, καὶ Παρμενίωνα πέμψας δούλους εἰς Μηδίαν ἀνεῖλεν, ἄνδρα πολλὰ μὲν Φιλίππῳ συγκατεργασάμενον, μόνον δὲ, ἢ μάλιστα τῶν πρεσβυτέρων φίλων, Ἀλεξάνδρον εἰς Ἀσίαν ἐξορμήσαντα διαβιῶναι· τριῶν δὲ ἡμῶν, ἔς ἕχεν ἐπὶ τῷ στρατιᾷ, δύο μὲν ἐπιδούλια πρότερον ἀποθανόντας, τῶν δὲ τρίτῳ σταναιρεθέντα. ταῦτα πραχθέντα πολλοῖς τῶν φίλων φοβερόν ἐποίησεν τὸν Ἀλεξάνδρον, μάλιστα δὲ Ἀντιπάτρῳ καὶ πρὸς Αἰτωλὸς ἐπεμψε κρύφα, πείσεις διδοὺς καὶ λαμβάνων. ἐφοβήθη γὰρ Ἀλεξάνδρον Αἰτωλοὶ διὰ τῶν Οἰνιαδῶν ἀνάσσειν, ἣν πυθόμενοι, ἐκ Οἰνιαδῶν ἔφη παῖδας, ἀλλ' αὐτὸν ἐπιθήσειν δίκην Αἰτωλοῖς.

Οὐ

batus animus concitavit veteres inimicos ejus, qui clare jam fremebant. fœcundem regem esse, quod Limnum censeat, hominem Chalæstræum tantum facinus suscepisse solum, sed hunc tantum administrum, immo potius esse organum a principio motum majore. In illis scrutandas insidias quibus maxime hæc tegi bono esset. Hisce verbis & suspicionibus patefactas regis aures oneraverunt jam sexcentis contra Philotam calumniis. Inde correptum torserunt, assistentibus quæstioni regis amicis, & Alexandro pone obtensam aulæam foris exaudiente. Quo tempore eum dixisse aiunt, quum miserandis & abjectis vocibus precibusque Philotas Hephæstionem compellaret, Adeone mollis tu Philota & effœminatus tantas res

moliebare? Necato Philota, Parmenionem quoque certos misit in Mediam qui interficerent; virum qui magnificas res cum Philippo gesserat, solusque, aut præcipue ex veteribus amicis, ad transeundum in Asiam incitaverat Alexandrum. Ex tribus filiis quos in castris habuit, duos ante viderat defunctos, cum tertio est una trucidatus. Hæc facta Alexandrum amicis reddiderunt formidabilem, imprimis Antipatro. Is ad Ætolos clam misit legatos, fidem dans & accipiens: nam timebant Alexandrum Ætoli ob Oeniadarum excidium. Quod ubi nuntiatum ei est, non Oeniadarum ait filios, sed ipsum se pœnas ab Ætolis persequuturum.

Non

Οὐ πολλῶ ἢ ὕστερον σωλώεσθῃ ἢ τὰ παρὰ Κλεῖτον, ἔτω μὲν ἀπλῶς πυθομένων τῶν καὶ Φιλῶτα ἀγειώτερα, λόγῳ μὲντοι σωτιθένης ἅμα ἢ τῷ αἰτίαν ἢ τὸν καιρὸν, ἐκ δὲ γνώμης, ἀλλὰ δυσυχία τινὶ ταῦτα δι- εῖσκοιες πεπραγμένα τῷ βασιλέως, ὀργῇ ἢ μέθῃ πρόφασιν τῷ Κλεί- τε δαίμονι παρὰχρόνιος. ἐπράχθη ἢ ἔτως. ἦκόν τινες ὀπώραν Ἑλληνικὴν ἀπὸ θαλάσσης τῷ βασιλεῖ κομίζοντες. ὁ ἢ θαυμάσας τῷ ἀκμῇ ἢ τὸ κάλλος ἐκάλει τὸν Κλεῖτον, ἵππεῖσαι ἢ μεταδῆναι βελόνην. ὁ ἢ θύων μὲν ἐτύχανεν, ἀφείδῃ ἢ τῷ θυσίαν ἐβάδιζεν, ἢ τεία τῷ κατεσσεισ- μύων προβάτων ἐπηκολούθησεν αὐτῷ. πυθόμενος ἢ ὁ βασιλεὺς, ἀνεκοι- νῆτο τοῖς μάντεσιν Ἀλεξάνδρῳ ἢ Κλεομάντει τῷ Λάκωνι. Φησάντων ἢ πο- νηρὸν εἶναι τὸ σημεῖον, ἐκέλευσεν ἐκθύσασθαι καὶ τάχος ὑπὲρ τῷ Κλείτε. ἢ γὰρ αὐτὸς ἡμέτερα τρίτη κατὰ τὴν ὕπνου εἶδεν ὄψιν ἀτοπον δόξαι γὰρ αὐτῷ τὸν Κλεῖτον μὲν τῷ Παριμίωνος ὕδων ἐν μέλασι ἱματίοις καθέζεσθαι, τεθνηκότων ἀπάντων. ἢ μὲν ἐφθασεν ὁ Κλεῖτος ἐκθύσασθαι, ἀλλ' ὀ- θύς ἵππὸ τὸ δειπνον ἦκεν τεθνηκότος τῷ βασιλέως Διοσκόροισι. πότις ἢ νεανι- κῆ συρραγῆτος, ἦδετο ποιήματα Πρανήχου τινός, ὡς δὲ φασιν ἔτιοι, Πικρίωνος, εἰς τὴν στρατηγὴν πεποικημένα τὴν ἐναγῆν ἠτήμελους ὑπὸ τῶν βαρ- βάρων ἐπ' αἰχμῇ ἢ γέλῳτι. τῶν ἢ πρεσβυτέρων δυσχεραϊνόντων, ἢ λοιδο- ρῶν τὸν τε ποιητὴν ἢ τὸν ἀδοῦνα, τῷ ἢ Ἀλεξάνδρῳ ἢ τῷ παρὰ αὐτὸν ἡδέως ἀκρωμένων, ἢ λέγειν κελδούων, ὁ Κλεῖτος ἦδη μεθύων, ἢ φύσει τραχὺς ὢν ἢ ἀνδράδης, ἢ γανάλει, μάλισα φάσκων ἢ καλῶς ἐν βαρβα- ροῖς

Non multo post Cliti casus accidit, si sic nude audias, Philotæ calamitate tetrior: si tamen narrationi adjungas & causam & tempus, non de industria, sed infortunio aliquo invenias patratum, quando regis ira & vinum diræ fortunæ Cliti præbuit occasionem. Id ad hunc modum gestum est: Quidam ab ora maritima poma Græca regi attulerant: ille viriditatem eorum & speciem miratus accivit Clitum, ut ei ostenderet illa, & impertiretur. Forte ille sacrificabat: qui relictis sacris, perrexit ad regem, eumque tres oves, in quas facta jam fuerat libatio, sunt sequutæ. Quo intellecto, rex rem ad vates retulit Aristandrum & Cleomanta Laconem. Denuntiantibus illis tetrum prodigium esse, præcepit ut propere pro Clito litarent: quippe tri-

duo ante oblata ei fuerat in somniis foeda species. Visus est Clitum videre pullatum confidentem inter Parmenionis filios, qui erant omnes extincti. At Clitus, nondum litato, confestim ad cœnam venit, quum rex Castori & Polluci sacrificasset. Dum strenue certatur poculis, cantata carmina sunt Pranichi cujusdam, aut (ut alii volunt) Pierionis, in duces qui pridem victi a barbaris fuerant, ad probrum & risum scripta. Stomachantibus majoribus natu, insectantibusque poetam & cantorem, Alexandro ex altera parte & affeclis ejus libenter audientibus, atque ut recitaret, exhortantibus: Clitus jam vino gravis, naturaque asper & præfractus, fremuit, negans convenire, præsertim ut inter barba-

ρσις ἢ πολεμίοις ὑβρίζεσθαι Μακεδόνας πολὺ βελτίονας τῶν γελώνων, εἰ ἢ δυστυχία κέχρηται. φήσαντο ὅτι τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὸν Κλεῖτον αὐτῷ σσηγορεῖν, δυστυχίαν ἀποφαίνοισθα τὴν δαίλιαν, ἐπαναστὰς ὁ Κλεῖτος, Αὐτὴ μῦθος σε, εἶπεν, ἡ δαίλια, τὸν ἐκ Θεῶν, ἤδη τῷ Σπιθιδάτῃ ξίφει τὸ νῶτον ἐπτρέποισθα ᾧεποίησε ἢ τῷ Μακεδόνων αἵματι ἢ τοῖς τραύμασι τέτοις ἐγγὺς τηλικῶτος, ὥστε Ἀμμωνι σαυτὸν εἰσποιεῖν ἀπειπάμφορος Φίλιππον.

Παροξυνθεὶς ἔν ὁ Ἀλέξανδρος, Ἦ ταῦτα, εἶπεν, ὦ κακὴ κεφαλὴ, σὺ ᾧεὶ ἡμῶν ἐκάστοτε λέγων, ἢ διασασιάζων Μακεδόνας, χαίρησεν νομίζεις; Ἀλλ' εἰδὲ νῦν, ἔφη, χαίρομαι, Ἀλέξανδρε, τοιαῦτα τέλη τῶν πόνων κομιζόμενοι μακαρίζομαι ὅτι τὰς ἤδη τεθνηκότας, πρὶν ἴπιδεῖν Μηδικαῖς ῥάβδοις ξανομῆρας Μακεδόνας, ἢ Περσῶν δεομῆρας, ἵνα τῷ βασιλεῖ προσέλθωμαι. τοιαῦτα τῷ Κλεῖτῃ παρρησιαζομῆρας, ἢ τῶν ᾧεὶ Ἀλέξανδρον ἀντανισαμῆρων ἢ λοιδορῶντων αὐτὸν, οἱ πρεσβύτεροι κατέχεν ἐπειρῶντο τὸν θόρυβον ὁ ὅτι Ἀλέξανδρος ἀποστραφεὶς πρὸς Ξενοδόχον τὸν Καρδιανὸν ἢ τὸν Κολοφώνιον Ἀρτέμιον, εἰδοκῶσιν, εἶπεν, ὑμῖν οἱ Ἕλληες ἐν τοῖς Μακεδόσιν ὡσπερ ἐν θηείοις ἡμίθεοι ᾧεπαταῖν; τῷ ὅτι Κλεῖτῃ μὴ εἰκόντο, ἀλλὰ εἰς μέσον ἀβέλεται λέγειν τὸν Ἀλέξανδρον κελδύοντο, ἢ μὴ καλεῖν ἴπιδεῖπνον ἄνδρα ἐλευθέρου, ἢ παρρησίαν ἔχοντα, ἀλλὰ μὲν βαρβάρων ζῆν ἢ ἀνδραπόδων, οἱ τῷ Περσικῷ ζώνῃ ἢ τὸν διάλυτον αὐτῷ χιτῶνα προσκωήσασιν, ἐκ ἔτι φέρων τῷ ὄργῳ Ἀλέξανδρος, μῆλων

tos & hostes, Macedones multo quam qui riderent eos; etiam si infesta essent fortuna usi, præstantiores, ludibrio haberentur. Ibi quum diceret Alexander, sibi ipsi Clitum patrociniari, qui timiditatem adversæ fortunæ nomine censeret, exsurgens Clitus, Atqui hæc, inquit, te timiditas Diis prognatum a Spithridatis gladio terga jam dantem vindicavit: Macedonumque sanguine atque hisce vulneribus ad tantum pervenisti fastigii, ut repudiato Philippo, Ammonem tibi ipse afferas patrem.

Hinc accensus Alexander, De hisce, scelereste, inquit, quæ quotidie de nobis jactas & concitas Macedonas, gratulaturum te tibi speras? Enimvero nec nunc, inquit, nobis Alexander gratulamur, qui hæc præmia feri-

mus laborum: verum beatos ducimus illos qui jam prius fato functi sunt quam virgis Medicis lacerari viderint Macedonas, & aditum petentes ad regem a Persis. Ea effundente Clito, Alexandroque contra insurgente, ac Clitum profcendente convitiis, seniores comprimere enitebantur turbam. Ibi Alexander ad Xenodochum Cardianum & Colophonium Artemium versus, Numne vobis, inquit, videntur inter Macedonas Græci, sicut inter feras femidei versari? Quum non cederet Clitus, sed clamaret ut Alexander, siquid vellet, in medium proferret, aut ne ad cœnam vocaret liberos homines & liberam linguam habentes; verum cum barbaris viveret & mancipiis, qui zonam Persicam & candicantem tunicam adoraturi essent; haud ultra par iræ Alexander, ex malis

παρακλιμένων ἐνὶ βαλῶν ἔπαισεν αὐτὸν, καὶ τὸ ἐγχειρίδιον ἐζήτη. τῷ δὲ σωματοφυλάκων ἐνὸς Ἀριστοφάνους φθάσαντο ὑφελέως, καὶ τῷ ἄλλων περιεχούτων καὶ δεομένων, ἀναπνέουσαν ἀνεβόα Μακεδονιστῶν καλῶν τὰς ὑπασπιστὰς (τῆτο δὲ ἡ σύμβολον φορέουσα μεγάλη) καὶ τὸν σαλπικτῶν ἐπέλασε σημαίνειν, καὶ πύξ ἔπαισεν, ὡς διατρέβοντα καὶ μὴ βελόνηρον. ἔτα μὲν ἐν ὑπερῶν διδοκίμησεν, ὡς τῆ μὴ σωματῶν χθῆναι τὸ στρατόπεδον αἰτιώτατο γρόνητο. τὸν δὲ Κλεῖτον ἐχ ὑφίηρον οἱ φίλοι μόλις ἐξέωσαν τῆ ἀνδρῶντο. ὁ δὲ κατ' ἄλλας θύρας αὐτῶν εἰσήει, μάλα ὀλιγώρως καὶ θρασείως Εὐριπίδου τὰ ἐξ Ἀνδρομάχης ἰαμβεῖα ταῦτα περαινῶν,

Οἶμοι καθ' Ἑλλάδ' ὡς κακῶς νομίζεται.

ἔτω δὲ λαβῶν παρὰ τῶν δορυφόρων Ἀλέξανδρου αἰχμῶν, ἀπαντῶντα τὸν Κλεῖτον αὐτῶν, καὶ παρὰ γόνα τὸ πρὸ τῆ θύρας παρὰ κάλυμμα διελαύνει. πεσόντο δὲ μὲν σαναγμῆ καὶ βρυχήματα, οὐδὲν ἀφῆκεν ὁ θυμὸς αὐτὸν. καὶ γρόνητο παρ' ἑαυτῶν, καὶ τὰς φίλους ἰδὼν ἀφῶντος ἐσῶτας, ἐκώσατο μὲν ἐν τῆ νεκρῆ τὴν αἰχμῶν ἐφθασεν, παῖσαι δ' ἑαυτὸν ὀρμήσας παρὰ τὸν τράχηλον ἐπεχέθη, σωματοφυλάκων τὰς χεῖρας αὐτῆ λαβόντων, καὶ τὸ σῶμα βία παρενεγκόντων εἰς τὸν θάλαμον.

Ἐπεὶ δὲ τῷ τε νύκτα κακῶς κλαίων διήνεγκεν, καὶ τῷ ἔπεισαν ἡμέραν, ἦδη παρὰ βοᾶν καὶ θρυλεῖν ἀπειρηκῶς, ἀναυδοῦ ἔκειτο, βαρεῖς ἀναφῆρων σαναγμῆς, δέισαντες οἱ φίλοι τῷ ἀποσιώπησιν, εἰσῆλθον βία. καὶ τῷ μὲν ἄλλων ἐπεσῆτο τὰς λόγους Ἀλεξάνδρου δὲ τῆ μάντιος Ἐπιμνήσκοντος αὐτὸν

lis appositis uno coniecto percussit Clitum, & gladium quaesivit. Quem quum unus satellitum Aristophanes subtrahere maturasset, aliique eum complecterentur & obsecrarent, profiliens exclamavit, & lingua Macedonica armigeros vocavit (id signum erat ingentis tumultus) ac tubicinem canere iussit: cui, quod cunctaretur & tergiversaretur, impedit colaphum. Verum hic postea laudem meruit, quod potissimum in causa fuisset ne tumultus ciceretur in exercitu. At Clitum eadem intemperantia furentem amici ægre triclinio summovere. Quum ille altero ostio regreditur, insolenter admodum & ferociter Euripidis hos ex Andromache versus pronuntians,

Quam comparatum inique id est in Græcia!

tum ablata cuidam satelliti Alexander hasta, obvium Clitum remonentemque velum januæ transfixit. Quo cum gemitu & fremitu cadente, mox ira animo ejus decessit. Reversus ad se, & amicos cernens stupentes silentio stare, evulsiit ex mortui corpore telum, quod vertere quum in jugulum suum pararet, inhibitus est a stipatoribus, qui manus ejus corripuerunt, eumque vi detulerunt in cubiculum.

Ut noctem misere plorando transegit, ac proximo die ejulando lamentandoque defessum vox defecit, jacuitque alta trahens suspiria, metuentes amici silentium, vi sunt ad eum ingressi. Cæterorum quidem non admisit sermonem. At quum vates Aristander visum illi quod

αὐτὸν τὴν τε ὄψιν ἠὲ εἶδεν αἰεὶ τῆ Κλείτε, καὶ τὸ σημεῖον, ὡς δὴ πάλαι καθεμαρμημένων τέτων, ἔδοξεν ἐνδιδόναι. διὸ Καλλιθένη τε τὸν φιλόσοφον παρεισήγαγον, Ἀριστοτέλης οἰκῆιον ὄντα, καὶ τὸν Ἀβδηρίτην Ἀνάξαρχον. ὧν Καλλιθένης μὲν ἠθικῶς ἐπειρᾶτο καὶ πράως, ὑποδουμένῳ τὰ λόγῳ καὶ αἰετῶν ἀλύπως λαβέας τῆ πένθεσ· ὁ δὲ Ἀνάξαρχος, ἰδίαν τινα πορδουμένῳ εἰς ἀρχῆς ὁδὸν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ δόξαν εἰληφῶς ὑπεροψίας καὶ ὀλιγωρίας τῶν σωήτων, δούτως εἰσελθὼν ἀνεβοήσεν, Οὗτός ἐστιν Ἀλέξανδρος, εἰς ὃν ἡ οἰκαρμὴ ἰὺν ἀποβλέπει· ὁ δὲ ἔρριπται κλαίων ὡς ἀνδραποδον, ἀνθρώπων νόμον καὶ ψόγον δεδοικῶς, οἷς αὐτὸν προσήκει νόμον εἶναι, καὶ ὄρον τῶν δικαίων, ἐπέειπε ἀρχεῖν καὶ κρατεῖν νενίκηκεν, ἀλλὰ μὴ δευδύειν ὑπὸ κενῆς δόξης κεκρατημένον. ἐκ οἴδα, εἶπεν, ὅτι τὴν δίκην ἔχει πάρεδρον ὁ Ζεὺς, καὶ τὴν Θέμιν, ἵνα πᾶν τὸ πραχθὲν ὑπὸ τῆ κρατεῖν θεμιτὸν ἢ καὶ δίκαιον; τοιούτοις τισὶ λόγοις χρησάμενος ὁ Ἀνάξαρχος, τὸ μὲν πάθος ἐκέφισε τῆ βασιλέως, τὸ δὲ ἦθος εἰς πολλὰ χαυνότερον καὶ αἰσχρονομώτερον ἐποίησεν· αὐτὸν δὲ δαιμονίως ἐνήρμοσεν, καὶ τῆ Καλλιθένης τὴν ὀμιλίαν ἐδὲ ἄλλως ἐπὶ χραεῖν διὰ τὸ αὐστηρὸν εἶσαν προσδιέβαλλεν. λέγεται δὲ ποτε αἰσά δαῖπνον ὑπὲρ ὠρῶν καὶ κρᾶσεως τῆ αἰετῶν λόγων ὄντων, τὸν Καλλιθένη μετέχουσα δόξης, τοῖς δὲ λέγεσι τάκεῖ μᾶλλον εἶναι ψυχρὰ καὶ δυχαίμερα τῶν Ἑλλήνων, ἐναλισμένη τῆ Ἀναξάρχει καὶ φιλονεικῶν, εἶπεν, ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη σοι ταῦτα ἐκείνων ὁμολογεῖν

ψυ-

quod de Clito fuerat ei representatum & prodigium in memoriam revocaret, jamdudum hæc in fatiis fuisse suggerens, visus est animum relaxare. Ita Callisthenem philosophum introduxerunt Aristotelis necessarium, & Abderitam Anaxarchum: quorum Callisthenes placide tentavit & modeste oratione subeundo & lenibus ambagibus reprimere mærorem ejus: Anaxarchus vero, peculiari quadam ab initio in philosophia incedens via, despectorque & contemptor habitus sodalium suorum, simul atque ingressus est, exclamavit, En Alexander ille in quem orbis conjicit oculos: en abjectus in lacrymis instar mancipii jacet, legem & probra exhorrescens hominum, quibus ipse lex esse & juris regula deberet, si modo, ut imperaret & rerum po-

tiretur, vicerit, non ut victus ab inani gloria ferviret. Nescis, inquit, affessorem Jovi justitiam & Themis esse, quo quicquid actum ab dominante fuerit, id jus & fas sit? Hujusmodi adhibita oratione, ægritudinem quidem Anaxarchus regis allevavit, mores tamen ejus multo fluxiores reddidit & violentiores, seipsum vero mirifice insinuavit in gratiam ejus: & Callisthenis consuetudinem vel alias ob austeritatem parum gratam, insuper reddidit invidiosam. Memorant orto super cœnam aliquando de tempestatibus anni & aeris temperatura sermone, assentientem Callisthenem opinioni illam regionem assententium gelidiorum & rigentiorum Græcia, repugnante obstinate Anaxarcho dixisse, Enimvero non potes non fateri intentiorem hic quam illic rigoreni

ψυχρότερα· σὺ γὰρ ἐκεί μὲν ἐν τείβωνι διεχέιμαζες, ἐνταῦθα δὲ τρεῖς Ἰππεβλημύθῳ δάπιδας κατάκεισαι. τὸν μὲν ἐν Ἀνάξαρχον καὶ τῆτο πρὸς-παρώξωεν.

Τὸς δὲ ἄλλας σοφιστὰς καὶ κόλακας ὁ Καλλιθένης ἐλυπεῖ, σπασδαζόμενῳ μὲν ὑπὸ τῶν νέων διὰ τὸν λόγον, ἔχῃ ἥτιον δὲ τοῖς πρεσβυτέροις ἀρέσκων διὰ τὸν βίον, δὴτακτον ὄντα καὶ σεμνὸν καὶ αὐτάρεκτον, καὶ βεβαιεῖν τῶν λεγομένων τῆ ἀποδημίας πρόφασιν· ὅτι τὸς πολίτας καταγαγεῖν καὶ κατοικήσαι πάλιν τῶν πατρίδα φιλοτιμύμενῳ, ἀνέβη πρὸς Ἀλέξανδρον. φθονέμενῳ δὲ διὰ τῶν δόξαν, ἔστιν ἂν καὶ καθ' αὐτῆ τοῖς διαβάλλουσι παρεῖχεν, τὰς τε κλήσεις τὰ πολλὰ διωθέμενῳ, ἐν δὲ τῶν σωεῖναι, βαρύτητι καὶ σιωπῇ δοκῶν ἐκ ἐπαινεῖν, ἔδὲ ἀρέσκειας τοῖς γνομένοισι· ὥστε καὶ τὸν Ἀλέξανδρον εἰπεῖν ἐπ' αὐτῶν,

Μισῶ σοφιστῶν ὅσους ἔδ' αὐτῶν σοφός.

λέγει δὲ ποτε, πολλῶν ᾤδακεκλημμένων Ἰππὶ τὸ δᾤπνον, ἐπαινέσαι κελδοθεῖς Ἰππὶ τῆ ποτηρίας Μακεδόνας ὁ Καλλιθένης, ἔτως δὴροῆσαι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε ἀνισαμύρας κροταῖν καὶ βάλλειν τὸς σεφάνους ἐπ' αὐτόν· εἰπεῖν δὲ τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι κατ' Εὐριπίδῳ, τὸν λαβόντα τῶν λόγων

Καλὰς ἀφορμάς, ἔ μέγ' ἔργον δὴλογεῖν

ἀλλ' ἐνδειξαι, φάσαι, τῶν σαυτῆ δυνάμιν ἡμῖν, κατηγορήσας Μακεδόνων, ἵνα καὶ βελτίους γῶν) μαθόντες ἂν πλημμελεῖσιν. ἔτω δὲ τὸν ἄνδρα πρὸς τῶν παλινοδῖαν τραπόμενον, πολλὰ παρρησιάσασθαι καὶ τῶν Μακεδόνων, καὶ τῶν

rigorem esse: quippe tu in læna illic hyemem traducebas, hic tribus velatus tapetibus recumbis. Id vehementer etiam exasperavit Anaxarchum.

Cæteros vero sophistas & assentatores angebat Callisthenes, quod in gratia esset ob dicendi facultatem apud juventutem, neque minus acceptus senibus ob vitam modestam, gravem, continentem, & adstipulantem vulgato ejus peregrinationis prætextui: ideo scilicet profectum eum ad Alexandrum, quo cives suos in patriam reduceret, eamque denuo frequentaret. Qui quum premeretur ob existimationem suam invidia, interim etiam materiam ipse sui calumniandi præbebat, quod fere rejiceret vocationes, atque in convi-

viis quum adesset, significaret supercilio & silentio non laudare se vel probare ea quæ agerentur. Unde de eo dixit Alexander,

Odi sophistam qui sibi ipse non sapit.

Dicitur aliquando multis ad cœnam invitatis inter pocula jussus Macedonas Callisthenes laudare, tam profluenti oratione hoc tractasse argumentum, ut exilientes ei plauderent & coronas ingererent: Alexander vero ibi dixisse ei, qui orationis nactus est

Campum bonum, haud ægre fit isthic eloquens.

At ostende (dixisse) facultatem tuam vituperandis Macedonibus, quo emendentur auditis delictis suis: ita ad retractanda ille priora versus, multa in Macedonas magna libertate dif-

τινὲς Ἑλλήνων εἶσιν, αἰτίαν ἀποφάναι τὴν ἡμετέρας πρὸς Φίλιππον αὐξήσεως ἢ δωάμεως, εἰπεῖν,

Ἐν τῷ διχοσασίῳ ἢ ὁ πάριος ἔλλαχε τιμῆς. ἐφ' ᾧ πικρὸν ἢ βαρὺ ἐγγράψας μῖσθον τοῖς Μακεδόσι ἢ τὸν Ἀλέξανδρον εἰπεῖν, ὡς ἐστὶ δεινότητος ὁ Καλλιθένης ἀλλὰ τὴν δυσμερείας Μακεδόσι ἀπόδειξιν δέδωκεν.

Ταῦτα μὲν εἶναι ὁ Ἑρμιππὸς φησὶν τὸν ἀναγνώσιν τῆς Καλλιθένης Στρεΐβου, Ἀριστοτέλει διηγείων τὸν ἢ Καλλιθένην σωθέντα τινὲς ἀλλοτριότητα τῆς βασιλείας, δις ἢ τρεῖς ἀπιόλια πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν,

Κάτθανε ἢ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων. ἐφ' αὐτῷ εἶπεῖν ἔοικεν ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι Καλλιθένης λέγων μὲν ἑὸν δωματὸς ἢ μέγας, νέον ἢ ἐκ εἶχεν. ἀλλὰ τινὲς γε προσκυνησὶν ἰχυρῶς ἀπώσαμθον ἢ φιλοσόφως, ἢ μόνον ἐν φανερῷ διελεθὼν ἀκρῶς πάντες οἱ βέλτιστοι ἢ πρεσβύτατοι τῶν Μακεδόνων ἠγανάκτεον, τὰς μὲν Ἑλληνας αἰχύνων ἀπήλλαξε μεγάλης, ἢ μείζονθον Ἀλέξανδρον, ἀποτρέψας τινὲς προσκυνησὶν, αὐτὸν ἢ ἀπώλεσεν, ἐκδίασαδς δοκῶν μᾶλλον ἢ πείσαι τὸν βασιλέα. Χάρις ἢ ὁ Μιτυληναῖος φησὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ συμποσίῳ πιόλια φιάλῳ, πρῶτον τινὲς φίλων τὸν ἢ δεξάμεθον, πρὸς ἐσίαν ἀνασῶναι, ἢ πιόλια προσκυνησὶν πρῶτον, εἶτα φιλήσαι τὸν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ συμποσίῳ, ἢ κατακλιθῶναι. πάντων ἢ τῆτο ποιήτων ἐφεξῆς, τὸν

feruisse, Græcorumque diffensionem demonstrasse causam fuisse Philippi incrementi & potentiae, addito carmine

Dissidio in populi capit & sceleratus honorem.

Acerbam inde invidiam in eum & gravem concepisse Macedones, ac dixisse Alexander, non eloquentiae suae Callisthenem, sed malevolentiae dedisse Macedonibus documentum.

Hæc Hermippus autor est Callisthenis agnostem Aristoteli Strobilum retulisse: Callisthenem autem, animum ab se alienatum regis quum percepisset, digredientem bis aut ter ad seipsum dixisse,

Te quoque Patroclus præstantior occidit olim.

Non absurde igitur dixisse apparet Aristotelem, facundum esse & magnum in dicen-

do Callisthenem, verum mentem non habere. At dum fortiter & ut philosophum decuit recusat prostratus humi Alexandrum salutare, solusque differit publice ea quæ in occulto optimus quisque & natu maximi inter Macedonas stomachabantur, magna quidem macula Græcos, & Alexandrum majore exsolvit, deterrens eum ab adoratione, se vero ipse perdidit, quod extundere id magis regi quam videretur persuadere. Chares Mitylenæus Alexandrum prædicat in convivio quodam, quum bibisset, phialam uni ex amicis porrexisset, illum phiala accepta ad aram versum assurrexisset, ac quum hausisset, adorasse primum, deinde osculatum Alexandrum, in convivio mox accubuisse. Postquam id omnes deinceps fecerunt, cepisset phialam

τὸν Καλλιθένῳ λαβόντα τὴν φιάλῃ, ἔπροσέχοντο τῷ βασιλέως, ἀλλὰ Ἡφαισίῳ προσδιαλεγόμενος, πίνοντα προσίεναι φιλήσοντα. Δημητρεὺς δὲ τῷ προσονομαζόμενος Φείδωνο εἰπόντο, ὦ βασιλεῦ, μὴ φιλήσης· ἔτῳ γάρ σε μόνον ἔπροσκεκύντηεν· διακλίνει τὸ φίλημα τὸν Ἀλέξανδρον· τὸν δὲ Καλλιθένῳ μέγα φθεγξάμενον εἰπεῖν, φιλήματι τοίνυν ἔλασον ἔχων ἀπειμι.

Τοιαύτης ἐπιγνομένης ἀλλοτριότητος, πρῶτον μὲν Ἡφαισίων ἐπισηύετο, λέγων ὅτι σωτήμενον πρὸς αὐτὸν ὁ Καλλιθένης προσκυῖσαι, ψεύσαιο τὴν ὁμολογίαν· ἔπειτα Λυσίμαχοι καὶ Ἄγνωνες ἐπεφύοντο, φάσκοντες φεΐεναι τὸν σοφιστῆν, ὡς ἐπὶ καταλύσει τυραννίδος μέγα φρονέοντα, καὶ σωτρεύειν πρὸς αὐτὸν τὰ μειράκια, καὶ φεΐεσκον, ὡς μόνον ἐλδύθερον ἐν τοσαύταις μυριάσιν. διὸ καὶ τῷ φεΐ Ἑρμόλαον ἐπιβεβουλεύοντα τῷ Ἀλεξάνδρῳ, καὶ φανερῶν γυρομένων, ἔδοξαν ἀληθέσιν ὅμοια κατηγορεῖν οἱ διαβάλλοντες, ὡς τῷ μὲν προβάλλοντι, πῶς ἂν ἐνδοξότατος γήοιτο ἄνθρωπος, εἰπεῖν, ἂν ὑποκλείνη τὸν ἐνδοξότατον. τὸν δὲ Ἑρμόλαον ἐπὶ τὴν πράξιν παροξύνων, ἐκέλευε μὴ δεδιέναι τὴν χρυσὴν κλίνην, ἀλλὰ μνημονύειν ὅτι καὶ νοσῆτι καὶ τιτρωσκομένῳ πρόσεισι ἀνθρώπων. καίτοι τῷ φεΐ Ἑρμόλαον εἰδὲς εἰδὲ διὰ τὴν ἐχάτης ἀνάγκης τῷ Καλλιθένης κατέειπεν. ἀλλὰ καὶ Ἀλέξανδρος αὐτὸς διθύς Κρατερεῶ γράφων καὶ Ἀττάλῳ καὶ Ἀλκέτῃ, φησὶν τὰς παῖδας βασιανζομένους ὁμολογεῖν ὡς αὐτοὶ ταῦτα πράξαιεν, ἀλλὰ δὲ εἰδὲς σιωπεῖν. ὕστερον δὲ γράφων πρὸς Ἀντίπατρον, καὶ τὸν Καλλιθένη

σιωπεπ-

phialam Callisthenem, ac non attendente rege, sed cum Hephæstione fabulante bibisse, atque ad ferendum regi osculum accessisse. Ibi quum Demetrius cognomine Phidon dixisset, Cave rex osculeris eum: nam unus hic non adoravit te: Alexandrum osculum declinasse, Callisthenem vero dixisse alta voce, Uno ergo osculo minus ferens abibo.

Ita exulcerato regis animo, primum habita Hephæstioni fides est, dicenti receptam sibi Callisthenem fidem, adoraturum ipsum regem, sefellisse. Inde Lysimachi & Agnones vellicaverunt eum, obambulare jactantes sophistam, tanquam everfa tyrannide intumescentem, concurrereque ad eum & observare adolescentes, tanquam unum in tot mil-

libus liberum. Quocirca insidiis, quæ Alexandro paratæ ab Hermolao erant, detectis, crimina inimicorum ejus sunt probabilia visa: rogatum nempe ab hoc quemadmodum vir clarissimus evaderet, respondisse, si interfecisset clarissimum: concitantemque ad facinus Hermolaum, monuisse ne aureum lectum formidaret, sed meminisset rem sibi fore cum homine & morbis & vulneribus opportuno. Atqui ex Hermolai conjuratione nemo ne in extremis quidem tormentis Callisthenem nominavit. Sed & ipse Alexander Cratero protinus & Attalo & Alcetæ scribens, pueros in quaestione confessos ait se hoc consilium per se iniisse, neque fuisse alium conscium quenquam: post vero in epistola ad Antipatrum idem crimen impin-

σωεπαιτιασάμην, Οἱ μὲν παῖδες, φησὶν, ὑπὸ τῶν Μακεδόνων κατε-
 λούθησαν· τὸν δὲ σοφιστὴν ἐγὼ κολάσω, ἢ τὰς ἐμπέμψαντας αὐτὸν, καὶ
 τὰς ὑποδεχομένους ταῖς πόλεσι τὰς ἐμοὶ ἑπιβελεύουσι. ἀνίκους ἔν γε τέ-
 τοις ἀποκαλυπτόμενον πρὸς Ἀριστοτέλῳ· ἢ γὰρ ἐτέθραπτο Καλλισθένης
 παρ' αὐτῷ διὰ τὴν συγγένειαν, ἣς Ἡρᾶς γεγονώς ἀνεψιάς Ἀριστοτέλους.
 ἀποθανεῖν δὲ αὐτὸν οἱ μὲν ὑπὸ Ἀλέξανδρον κρεμασθέντα λέγουσιν, οἱ δὲ, ἐν
 πέδαις δεδεμένον ἢ νοσήσαντα· Χάρις δὲ, μὲν τὴν σύλληψιν ἐπὶ μὴνας
 φυλάττουσθε δεδεμένον, ὡς ἐν τῷ σκεδραίῳ κειθείη, παρόντι Ἀριστοτέλους·
 ἐν αἷς δὲ ἡμέραις Ἀλέξανδρον ἐν Μαλλοῖσι Ὀξυδράκῃς ἐτρέψθη, φεῖ τὴν
 Ἰνδίαν ἀποθανεῖν ὑπέσπαχον ἡρόμενον ἢ φθειράσαντα.

Ταῦτα μὲν ἔν ὕστερον ἐπράχθη· Δημάρατος δὲ ὁ Κορίνθιος, ἤδη πρεσ-
 βύτερος ὢν, ἐφιλοτιμήθη πρὸς Ἀλέξανδρον ἀναβιῶναι· ἢ θεασάμενον
 αὐτὸν, εἶπεν, μεγάλης ἡδονῆς ἐσεσθῆσθε τὰς Ἑλλήνας, ὅσοι τεθνήκασι πρὶν
 ἰδεῖν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Δαρείῳ θρόνῳ καθήμενον. ἔ μὲν ἑπὶ πλέον γε τὸ
 πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τῆ βασιλείᾳ ἀπέλαυσεν· ἀλλ' ἔξ ἀρρώστιας ἀποθα-
 νῶν ἐκινδύηθη μεγαλοπρεπῶς, ἢ τάφον ἔχουσαν ὁ στρατὸς ἐπ' αὐτῷ, τῆ πε-
 ριμέτρῳ μέγαν, ὑψὸν δὲ πηχῶν ὀγδοήκοντα. τὰ δὲ λείψανα τέθεικτον κε-
 κοσμημένον λαμπρῶς ἑπὶ θάλασσαν κατεκόμισε.

Μέλλων δὲ ὑπερβάλλειν εἰς τὴν Ἰνδικὴν, ὡς ἑώρα πλήθει λαφύρων τὴν
 στρατιὰν ἤδη βαρεῖαν ἢ δυσκίνητον εἶσαν, ἅμ' ἡμέρᾳ συνεσκυασμένων τῶν
 ἀμαξῶν, πρῶτας μὲν ὑπέπερσεν τὰς αὐτῆς ἢ τῶν ἐταίρων· μὲν δὲ ταύτας

git Callistheni. Ac pueri quidem, inquit, la-
 pidibus sunt a Macedonibus cooperti: in so-
 phistam ego consulam, & in illos qui eum
 miserunt, & oppidis suis insidiantes mihi re-
 cipiunt. In quibus animum adversus Aristo-
 telem suum detegit: si quidem fuerat apud
 eum Callisthenes ob necessitudinem educatus,
 quod esset ex Hero Aristotelis consobrina edi-
 tus. Decessisse eum alii ab Alexandro suspen-
 sum dicunt, in vinculis alii morbo afflic-
 tum: Chares, postquam comprehensus fuit,
 septem menses in vinculis custoditum, ut
 in concilio praesente Aristotele judicaretur,
 ac quo tempore in Mallis Oxhydracis Indiae
 faucibus fuit Alexander, ex corpore supra
 modum obeso & morbo pediculari excessisse.

Ceterum haec postea sunt insequuta. De-
 maratus Corinthius, jam annis gravis, affec-
 tavit ad Alexandrum proficisci, eoque ad-
 specto, magna ait voluptate Graecos spolia-
 tos, quotquot prius fato functi essent quam
 Alexandrum in folio Darii conspexissent con-
 fidentem. Fructum tamen hic ex regis ami-
 citia alium cepit nullum, quam quod mor-
 bo absumptus quum esset, elatus ab eo est
 magnifice, tumulumque ei agcessit exerci-
 tus ambitu magnum & cubitos octoginta
 excelsum. Reliquias ejus quadriga splendi-
 de exornata ad mare deportari curavit.

Porro in Indiam transiturus, ut vidit prae-
 dae onere exercitum jam gravem & tardum,
 simul atque diluxit, plaustris oneratis sua &
 amicorum prima succendit. Inde Macedo-
 num

ἐπέδουσε ἢ ταῖς τῶν Μακεδόνων ἐνεῖναι πῦρ. ἢ τῷ πράγματι τὸ βέλδου-
μα μείζον ἐφάνη, ἢ δεινότερον ἢ τὸ ἔργον. ὀλίγους μὲν γὰρ ἠνίασεν, οἱ δὲ
πλείους βοῆ ἢ ἀλαλαγμῶ μὲν ἐνθουσιασμῶ, τὰ μὲν ἀναγκαῖα τοῖς δεο-
μῆροις μεταδιδόντες, τὰ δὲ περιόντα τῆς χρείας, αὐτῶ κατακαίοντες ἢ δια-
φθείροντες, ὁρμῆς ἢ προθυμίας ἐνεπίμπλασαν τὸν Ἀλέξανδρον. ἤδη δὲ ἢ Φο-
βερός ἢ ἢ ἀσφαλίτητι κολαστῆς τῶν πλημμελέων. ἢ γὰρ Μένανδρον τινα
τῶν ἐταίρων, ἀρχοῖνα φρενῶν καταστήσας, ὡς ἐκ ἐβέλετο μῦθον, ἀπέκλει-
νεν ἢ τὸν Διοσάντων βαρεβάρων Ὀροδοάτῳ αὐτὸς κατετόξωσεν. προβά-
τε δὲ τεκόνει ἀεὶ ἀεὶ τῆ κεφαλῇ χῆμα ἢ χρωμα τιάρας ἐχοῖνα, ἢ
διδύμους ἐκατέρωθεν αὐτῶ, βδελυχθεὶς τὸ σημεῖον, ἐκαθάρθη μὲν ἢ τῶν
Βαβυλωνίων, ὅς δὲ ἔθους ἐπήγετο πρὸς τὰ τοιαῦτα· διελέχθη δὲ πρὸς τὸς
Φίλους, ὡς ἐ δι' αὐτὸν, ἀλλὰ δι' ἐκείνους ταράττοιτο, μὴ τὸ κράτι εἰς
ἀγνή ἢ ἀνακινῶ ἀνδρωπον ἐκλιπὸν αὐτῶ περιεσήη τὸ δαιμόνιον. ἐ
μὲν ἀλλὰ βέλτιόν τι σημεῖον ἠρόμῳ τῶ ἀθυμίαν ἔλυσεν. ὁ γὰρ ἢ τῶ
τῶν σρωματοφυλάκων τεταγμῶ, ἀνῆς Μακεδῶν, ὄνομα Πρῶξεν, τῆ
βασιλικῇ σκῆπῳ χώρον ὁρύττων πρὸ τὸν Ὄξον ποταμὸν, ἀνεκάλυψεν
πηγὴν ὑγρῶ λιπαρῶ ἢ πιμελώδους ἀπαλίμῳ δὲ τῶ πρῶτος, καθαρὸν
ἀνέβλυζεν ἢ ἢ ἢ διαυγῆς ἔλαιον, ἔτε ὁσμῆ δοκῶν ἔτε γούσει ἐλαίς δια-
φέρειν, σιλβότητά τε ἢ λιπαρότητα παλιάπασιν ἀπῶ ἀλλοκίον ἢ ταῦτα,
τῆ χῶρας μὲν ἐλαίας φρενῶς. λέγεται μὲν ἢ ἢ τὸν Ὄξον αὐτὸν εἶναι
μαλακώτατον ὕδωρ, ὡς τὸ δῆμα τὸς λιομῶς ἢ λιπαίνειν. ἐ μὲν

ἀλλὰ

num impedimentis imperavit subjici ignem. Apparuit autem re consilium difficilium, magisque stupendum inceptum. Paucos enim torfit. Plerique clamore atque ululatu sublato tanquam divino quodam furore correpti, necessaria impertientes egenis, & quæ usui supererant ibidem concremantibus labefactantesque impleverunt alacritate & ardore Alexandrum. Jam torvus esse coepit & implacabilis in delictis puniendis. Quippe ex cohorte amicorum Menandrum, quod in praesidio, cui eum praefecerat, detrectaret manere, necavit. Ex rebellantibus barbaris Orfodatem ipsemet confixit jaculis. Quum autem ovis agnum edidisset, qui figuram & colorem tiaræ in capite, testiculoque utrinque praeferebat, averfatus est portentum, atque expiatus per Ba-

bylonios, quos de more trahebat secum ad talia. Apud amicos vero negavit sua causa se inde perculsum esse, sed ipsorum, ne post facta sua imperium Deus in hominem degenerem & imbellem conferret. At ostentum oblatum lætius consternationem ejus discussit. Praefectus enim eorum qui stragulis erant appositi, vir Macedo (Proxeno nomen erat) dum tabernaculo regio locum fodit juxta Oxum amnem, fontem detexit pinguis & oleosi liquoris. Ubi primum exhaust, liquidum inde & limpidum oleum emanavit, nec odore in speciem nec gustu ab oleo abhorrens, splendoreque & pinguedine indiscreto; idque illa regione oleas non gignente. Perhibetur ipsa quoque Oxi mollissima aqua esse, cutemque in eo lavantium pinguefacere. Mirifice ve-

ἀλλὰ θαυμασῶς Ἀλέξανδρον ἡδαῖς δῆλός ἐστιν, ὅς ὢν γράφει πρὸς Ἀντίπατρον, ἐν τοῖς μεγίστοις τῆτο τῷ Διὸς Θεῷ γεγονότων αὐτῷ τιθήμερον. οἱ ἢ μάλλιν, ἐνδόξου μὲν στρατιᾶς, Ἰππὸντα ἢ καλεπῆς τὸ σημεῖον ἐποιεῖν· πόνων γὰρ ἀρωγὴν ἔλαιον ἀνθρώποις ὑπὸ Θεῷ δεδόσθαι.

Πολλοὶ μὲν ἔν τῷ ταῖς μάχαις αὐτῷ κίνδυνοι σωῖεπεσον, καὶ τραύμασιν νεανικοῖς ἀπήνησεν· τῷ ἢ πλείω φθορὰν ἀπολείπει τῷ ἀναγκαίων καὶ δυσκρᾶσία τῷ ἀειέχοντι ἀπειργάσαντο τῷ στρατιᾶς. αὐτὸς ἢ τόλμη τῷ τύχῃ ὑπερβαλέσθαι, καὶ τῷ δυνάμιν ἀρετῇ φιλοτιμέμερον, εἶδεν ὅτε τοῖς θαρρῆσιν ἀνάλωτον, εἶδεν ὅχρῳ ἐῖναι τοῖς δούλοισι. λέγεται ἢ τῷ Σισιμήθρη πολιορκῶν πέτραν, ἀβατον ἔσαν καὶ ἀπρόσβατον, ἀθυμέλιον τῷ στρατιωτῶν, ἐρωτῆσαι τὸν Ὀξυάρτην ποῖός τις αὐτὸς εἶη τῷ ψυχῇ ὁ Σισιμήθρης. φήσαντι ἢ τῷ Ὀξυάρτη, δειλότατον ἀνθρώπων, λέγεις σύ γε, φάναι, τῷ πέτραν ἀλώσιμον ἡμῖν εἶναι. τὸ γὰρ ἀρχον αὐτῆς, ἐκ ὅχρῳ ἐστιν. ταύτῃ μὲν ἔν, ἐκφοβήσας τὸν Σισιμήθρη, ἔλαβεν. ἐτέρῃ ἢ ὁμοίως ἀποτόμῳ προσβαλὼν τὰς νεωτέρους τῷ Μακεδόνων, Ἀλέξανδρον τινὰ καλέμερον προσαγορεύσας, Ἀλλὰ σοί γε, εἶπεν, ἀνδραγαθεῖν προσήκει καὶ διὰ τῷ ἐπωνυμίαν. ἐπεὶ ἢ λαμπρῶς ἀγωνιζόμερον ὁ νεανίας ἔπεσεν, εἰ μετρίως ἐδήχθη. τῇ ἢ καλεμένη Νύση τῶν Μακεδόνων ὀκνήτων προσάγειν, (καὶ γὰρ ποταμὸς ἦν πρὸς αὐτῇ βαθὺς) Ἰππᾶς, Τί γὰρ, εἶπεν, ὁ κάκιστος ἐγὼ νῆν ἐκ ἔμαθον; καὶ ἤδη ἔχων τῷ ἀσπίδα περᾶν ἠθέλησεν. ἐπεὶ ἢ καταπαύσαντι τὴν μάχην αὐτῷ,

παρ-

ro creditum eo Alexandrum fuisse ex epistolis ejus ad Antipatrum liquet: ubi in maximis hoc a Deo sibi oblatis ostentis reponit. Vates id pro gloriosi quidem, sed operosi belli gravisque prodigio habere: nam ad labores a Deo docuerunt datum hominibus oleum lenimentum.

Et multa sane ei in proeliis ibi pericula occurrerunt, & vulnera inconsulte accepit. Maximam autem exercitus stragem angustiae necessariorum & caeli intemperies invexere. Ille vero superare fortunam audacia & vires virtute enitens, nihil censebat audentibus inexpugnabile, vel munitum esse animosis. Fama est Sisimethris obsidentem petram aviam & inaccessibleam, despondentibus animos militibus, de Oxyarte eum exquisivisse quid animi

ipse haberet Sisimethres. Quum respondisset Oxyartes, omnium hominum eum trepidissimum esse, Profecto tu, dixisse, petram nobis ostendis esse superabilem, quando is qui praest est ei non munitus est. Atque ita cepit eam pavore Sisimethri injecto. Alteram perinde abscissam Macedonum juvenute adortus, quendam Alexandrum nomine appellavit, & Te vero, inquit, fortem esse vel nominis causa decet. Quum hic juvenis fortiter pugnant cecidisset, haud mediocriter perculsus est. Nyssam appellatam detrectantibus Macedonibus oppugnare (etenim amnis altus subluit eam) subsistens, Cur ego, inquit, miserrimus non didici natate? Jamque clypeum tenens transire parabat. Postquam pugna quondam ab eo compressa,

missi

παρήσαν ἄπο τῶν πολιορκηθῶν πόλεων πρέσβεις δεησόμενοι, πρῶτον μὲν ὀφθαίς ἀθεράπυτοι ἐν τοῖς ὅπλοις, ἔξέπληξεν αὐτὰς· ἔπειτα προσκεφαλὰς τινὸς αὐτῶν κομιθέντων, ἐκέλευσε λαβόντα καθίσαι τὸν πρεσβύτατον Ἄακφισ ἐμαλῆτο. θωμάσας ἔν τὴν λαμπρότητα ἢ φιλανθρωπίαν ὁ Ἄακφισ, ἠρώτα τί βέλεται ποιῆναι αὐτὰς ἔχειν φίλους. φήσαντες ὅτι τῷ Ἀλεξάνδρῳ, σὲ μὲν αὐτὸν ἀρχοῦνα καταστήσαντας αὐτῶν, πρὸς ὃ ἡμᾶς πέμψαντας ἑκατὸν ἀνδρας τὰς ἀείψας· γελάσας ὁ Ἄακφισ, ἀλλὰ βέλτιον, εἶπεν, ἀρξῶ, βασιλεῦ, τὰς κακίψας πρὸς σε πέμψας μᾶλλον ἢ τὰς ἀείψας.

Ὁ δὲ Ταξιλῆς λέγεται μὲν τῇ Ἰνδικῆς ἔχειν μοῖραν ἐκ ἄποδέσσαν Αἰγύπτῳ τὸ μέγεθος, ὄβροτον δὲ ἢ καλλικαρπον ἐν τοῖς μάλισα· σοφὸς δὲ τις ἀνὴρ εἶναι, ἢ τὸν Ἀλέξανδρον ἀσπασάμενον, τί δεῖ πολέμων, φάσαι, ἢ μάχης ἡμῖν Ἀλέξανδρε πρὸς ἀλλήλους, εἰ μήτε ὑδωρ ἀφαιρησόμενον ἡμῖν ἀφίξαι, μήτε τροφὴν ἀναγκαίαν; ὑπὲρ ὧν μόνων ἀνάγκη διαμάχεσθαι νῦν ἔχουσιν ἀνθρώποις. τοῖς δὲ ἄλλοις χεῖμασι ἢ κλήμασι λεγομένοις, εἰ μὲν εἶμι κρείττων, ἔτοιμα δὲ ποιῆναι εἰ δὲ ἥττων, εἰ φύγω χάειν ἔχειν εὐπαθῶν. ἠδαιὲς ἔν ὁ Ἀλέξανδρος, ἢ δεξιωσάμενον αὐτὸν, Ἡ περ νομίζεις, ἔφη, δίχα μάχης ἔσεσθαι τὴν ἐπίβουην ἡμῖν ἄπο τοιούτων λόγων ἢ φιλοφροσύνης; ἀλλ' ἐδέν σοι πλέον· ἐγὼ γὰρ ἀγωνιῶμαι πρὸς σε ἢ διαμαχεῖμαι ταῖς χείρασι, ὡς με χερσὸς ὧν μὴ παρηγήη. λαβὼν δὲ δῶρα πολλὰ, ἢ δὲς πλείονα, τέλει χίλια τάλαντα νομίσματα αὐτῶν πρόπειεν. ἐφ' οἷς

missi a civitatibus obsessis legati supplices eum adire, primum obstupere, quum in armis eum sine ulla pompa contemplarentur. Hinc pulvinum qui allatus sibi erat, accipere, & confidere maximum natu (Acuphi nomen erat) iussit. Cujus admiratus benignitatem & humanitatem Acuphis, quaesivit quibus conditionibus ipsos recipere in amicitiam vellet: respondente Alexandro, Ut teipsum patriae tuae principem imponamus, & vos centum ad nos viros optimos mittatis: arridens Acuphis, Atqui melius, inquit, imperavero, rex, si deterrimos ad te potius quam optimos miserō.

Taxiles perhibetur Indiae obtinuisse Aegypto non angustiorem laxitate portionem, pabulo autem laetam foecundamque fructibus imprimis, ac vir ipse sapiens fuisse: atque

quum saluaret Alexandrum, dixisse, Quid bellis inter nos & proelio Alexander opus est, quum neque aquam nobis ademptum neque victum necessarium veneris? pro quibus solis necesse habent homines sani decertare. Reliquis vero opibus & facultatibus, quas vocant, si ego abundantior sum, impertiar tibi libens; sin inferior, non recusō accipere abs te grato animo beneficium. Delectatus ea oratione Alexander, illumque complexus, An tu, inquit, pugna arbitraris ex tali sermone & comitate colloquium fore immune? At nihil proficis: quippe contendam tecum & depugnabo beneficiis, ne me superes benignitate. Ac muneribus acceptis multis, datisque pluribus, denique mille talenta argenti signati ei propinavit. Qua

οἷς τὰς μὲν φίλας ἰχυρῶς ἐλύπησεν, τῶν δὲ βαρβάρων πολλὰς ἐποίησεν ἡμερωτέρως ἔχειν πρὸς αὐτόν. ἐπεὶ δὲ τῶν Ἰνδῶν οἱ μαχιμώτατοι μιθροφρεῖνες ἐπεφοίτων ταῖς πόλεσιν ἐρρωμένως ἀμύνοντες, καὶ κατὰ πολλὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἐνακοποῖεν, σπεισάμενοι ἐν τινὶ πόλει πρὸς αὐτὰς, ἀπιόντας ἐν ὁδῷ λαβὼν, ἀπάντας ἀπέκλειεν. καὶ τῆτο τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις αὐτῆ τὰλλα νομίμως καὶ βασιλικῶς πολεμήσαντι, ὡς κηλὶς πρόσθεν. ἐκ ἐλάσσονα δὲ τῶν οἱ φιλόσοφοι πράγματα παρέχον αὐτῶν, τὰς τε προστιθεμένων τῶν βασιλέων κακίζοντες, καὶ τὰς ἐλδυθέρους δῆμας ἀφισάντες. διὸ καὶ τῶν πολλὰς ἐκρέμασεν.

Τὰ δὲ πρὸς Πῶρον αὐτὸς ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς ὡς ἐπράχθη γέγραπεν. Φησὶ γὰρ ἐν μέσῳ τῶν στρατοπέδων τῆ Ἰθάσσης ῥέοντι, ἀνιπερώους ἰσάνια τὰς ἐλέφαντας αἰὲ τὸν Πῶρον ἔπιτηρεῖν τὴν διάβασιν. αὐτὸν μὲν εἶν καθ' ἡμέραν ἐκάστῳ ψόφον ποιεῖν καὶ θόρυβον ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολὺν, ἐδίξοντα τὰς βαρβάρους μὴ φοβεῖσθαι· νυκτὸς δὲ χειμερῖα καὶ ἀσελήνας, λαβόντα τῶν πεζῶν μέγαν, ἵππαις δὲ τὰς κρατίστες, καὶ προσελθόντα πόρρω τῶν πολεμίων, διαπερᾶσαι πρὸς νῆσον ἕ μεγάλην. ἐλαῦτα δὲ ῥαγδαίαι μὲν ἐκχυθέντι ὄμβρες, πρησῆρων δὲ πολλῶν καὶ κεραιῶν εἰς τὸ στρατόπεδον φερομένων, ὅμως ὄρων ἀπολλυμένων τινὰς καὶ συμφλεγομένων ὑπὸ τῶν κεραιῶν, ἀπὸ τῆ νησίδος ἄρας, προσφέρεσθαι ταῖς ἀνιπέρας ὄχθαις. τραχὺν δὲ τὸν Ἰθάσσην ὑπὸ τῆ χειμῶνος ἔπιόντα καὶ μετέωρον, ἐκρηγμα ποιῆσαι μέγα, καὶ πολὺ μέρος ἐκείνη φέρεσθαι τῆ ῥύματι· αὐτὸς δὲ δέξασθαι τὸ μέσον ἕ βεβαίως, ἅτε

δὴ

re torfit amicos acriter, sed barbaros multos sibi reddidit mansuetiores. Bellicosissimi Indi militabant mercede: hi urbes strenue defendebant, multisque modis Alexandrum fatigabant. Cum his inducias in oppido quodam fecit, mox recipientes se in itinere oppressit: quæ rebus illius bello gestis, juste alias & regaliter bellantis, quasi labes adhæsit. Non minus quam hi, infestabant eum philosophi: qui reges Alexandro qui se conjunxerant, infestabantur, & liberos populos sollicitabant: quapropter multos ex his suspendit.

Cum Poro acta ipse in epistolis, quemadmodum sunt gesta, prodidit. Ait enim interlabente utraque castra Hydaspæ, Porum elephantos semper frontibus ad fluvium convulsis tenentem captasse transitum suum; se ve-

ro strepitum in castris & tumultum quotidie ingentem excitasse, quo assuefaceret suos non formidare barbaros. Hinc nocte brumali & obscura cum parte peditum & lectissimis equitibus procul se ab hostibus progressum, in insulam non magnam transfussisse. Ibi imbre ingentibus procellis fuso, crebrisque in exercitum presteribus & fulguribus cadentibus, solvissè tamen; quamvis interire nonnullos & perstringi fulmine videret, atque ex insula se ad ulteriorem ripam contendisse. Hydaspem, quum ex illa tempestate torrens & tumidus ferretur, perripissè grandi eluvie ripam, magnamque partem illac undæ decurrissè. Terram se intermediam cepissè non stabili pede, utpote lubricam, quam undi-

δὴ σιωποῦσθαι ἢ ἀειρήνην ἠθέλοντες. ἐλαῦστα δὲ εἰπεῖν φασιν αὐτὸν, ὡς Ἰωνῶν, ἀλλὰ γε πισθύνετε ἀνὴρ ἡλικίας ὑπομῖν κινδύνους ἕνεκα τῆς παρ' ὑμῖν δόξης; ἀλλὰ τῆτο μὲν Ὀνησίκριτος εἶρηκεν· αὐτὸς δὲ φησιν, τὰς χερσὶν ἀφείλας αὐτὸς μὲν τῶν ὀπλῶν τὸ ἔκρηγμα διαβαίνειν ἀχρῶν βρεχομῖνας. διαβάς δὲ τῶν πεζῶν εἴκοσι σταδίους προῖπδύσαι, λογιζόμενος, εἰ μὲν οἱ πολέμοιοι τοῖς ἵπποισι προσβάλοιν, πολὺ κρατήσεν· εἰ δὲ κινοῖεν τὴν φάλαγγα, φθίσεας τὰς πεζὰς αὐτῶν προσγρομῖνας· θάτερον δὲ συμβῆναι. τῶν γὰρ ἵππέων χιλίας, ἢ τῶν ἀεμάτων ἐξήκοντα συμπεσόντα τρεψάμενος, τὰ μὲν ἀεματα λαβεῖν ἀπαντα, τῶν δ' ἵππέων ἀνελεῖν τετρακοσίους. ἔτω δὲ συμφρονήσαντα τὸν Πῶρον ὡς αὐτὸς εἶη διαβεβηκῶς Ἀλέξανδρος, ἵππειναι μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, πλὴν ὅσον ἐμποδῶν εἶναι τοῖς διαβαίνουσι τῶν Μακεδόνων ἀπέλιπεν. φοβηθεὶς δὲ τὰ θηρία ἢ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων, αὐτὸς μὲν ἐνσεῖσαι κατὰ θάτερον κέρασ, κοινῇ δὲ τῶν δεξιῶν προσβαλεῖν κελεύσαι. γρομῖνης δὲ τροπῆς ἐκατέρωθεν, ἀναχωρεῖν αἰετὸς πρὸς τὰ θηρία ἢ σιωποῦσθαι τὰς ἐκδιδάσκοντες. ὅθεν ἤδη τὴν μάχην ἀναμεμιγμένω εἶναι, καὶ μόλις ὀγδόης ὥρας ἀπειπεῖν τὰς πολεμίας. ταῦτα μὲν ἐν ὁτὶ μάχης ποιητῆς αὐτὸς ἐν ταῖς Ἱππολοαῖς εἶρηκεν. οἱ δὲ πλείστοι τῶν συγγραφέων ὁμολογεῖσι, τὸν Πῶρον ὑπεραίροντα τεσσάρων πηχῶν σπιθαμῇ τὸ μῆκος ἵπποτε, μηδὲν ἀποδεῖν πρὸς τὸν ἐλέφαντα συμμετρία, διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν ὄγκον τῆς σώματος· καίτοι μέγιστος ἦν ὁ ἐλέφας. σῶεσιν δὲ θαυμαστὴν ἐπεδείξατο καὶ κηδεμονίαν τῆς βασιλείας, ἐρρωμῖνας

undique lacerabat unda. Ibi dixisse autumant eum, Quis credat, Athenienses, quanta pericula vestri praeconii causa subeam? Caeterum hoc prodidit Onesicritus. Ipse auctor est ratibus relictis Macedonas sub armis eluivem illam superasse, pertingente ad pectus unda. Amne trajecto viginti stadia se ante peditatum provectum: si hostis confingeret secum equitatu, multo se ratum superiorem fore; sin moveret peditatum, mature peditatum suum se consequuturum. Evenisse alterum: nam fudisse se mille equites & currus sexaginta, qui secum fuerant congressi. Currus cepisse omnes, equites quadringentos occidisse. Ita advertente Poro ipsum transfudisse Alexandrum, cum omnibus copiis

se intulisse, non pluribus ibi relictis quam qui transitum impedirent Macedonum. Beluarum & hostium multitudinis metu in alterum cornu investum se, caeteros immisuisse omnes in dextrum. Utroque averso cornu, eos qui premebantur ad bestias semper se recepisse, atque ibi agmen coegisse. Inde promiscue pugnatum, ut vix octava hora hostes terga dederint. Haec ipse praecellii autor recensuit in epistolis. Porum plerique scriptores consentiunt quatuor cubitos palmo excedentem, ob corporis eminentiam & molem, elephanto, quantumvis fuerit grandis, equitis portione respondisse. Mirificam solertiam haec bellua demonstravit & sollicitudinem pro rege. Qui eum

μὲν μὲν ἔτι, θυμῷ τὰς πραγμαχομένους ἀμυνόμενῳ ἢ ἀνακόπῳ ὡς ἢ ἤθετο βελῶν πλήθει ἢ τραυμάτων κάμνοισι, δέισας μὴ ἀειρήνῃ, τοῖς μὲν γόνασιν εἰς γλῶ ὑφῆκεν πρῶτος ἑαυτὸν, τῇ δὲ προνομαίᾳ λαμβάνων ἀτρέμα τῷ δορατίῳ ἕκαστον, ἔξῃρεν τὴν σῶματῳ. ἐπεὶ δὲ ληθῆναι τὸν Πῶρον ὁ Ἀλέξανδρῳ ἡρώτα πῶς αὐτῷ χεῖρη), βασιλικῶς, εἶπεν· προσηγομένους δὲ, μήτι ἄλλο λέγει, Πάνια, εἶπεν, ἐστὶν ἐν τῷ βασιλικῶς. εἰ μόνον ἔν ἀφῆκεν αὐτὸν ἄρχαι ὧν ἐβασίλευεν, σατραπίῳ καλέμενον, ἀλλὰ ἢ προσέθηκε χώραν, ἢ τὰς αὐτονόμους καταστρεψάμεν, ἐν ἧ πεντεκαίδεκα μὲν ἔθνη, πόλεις δὲ πεντακισχίλιας ἀξιολόγους, κώμας δὲ παμπόλλας εἶναι φασίν· ἄλλω δὲ τὰς τοσαύτῳ, ἧς Φίλιππον τινὰ τῷ ἑταίρων σατραπίῳ ἀπέδειξεν.

Ἐκ δὲ τῆς πρὸς Πῶρον μάχης ἢ ὁ Βυκεφάλας ἐτελεύτησεν, ἐκ δὲ αὐτοῦ, ἀλλ' ὑστερον, ὡς οἱ πλείστοι λέγουσιν, ὑπὸ τραυμάτων θρασυδόμενῳ ὡς ἢ Ὀνησίκετῳ, διὰ γῆρας ὑπέροπον ἢ γρόμῳ τειάκοντα γὰρ ἐτῶν ἀποθανεῖν αὐτόν. ἐδήχθη δ' ἰχυρῶς Ἀλέξανδρῳ, εἰδὲν ἄλλο ἢ σωθήη ἢ Φίλιπον ἀποβεληκέναι νομίζων ἢ πόλιν οἰκίσας ἐπ' αὐτῷ πρὸς τὸν Ὑδάσπῳ, Βυκεφαλίαν προσηγορεύσεν. λέγει δὲ ἢ κῆρυκα Περίταν ὄνομα τετραμύρον ὑπ' αὐτῷ ἢ σεργόμενον ἀποβαλὼν κίσει πόλιν ἐπώνυμον. τῆτο δὲ Σωτίων φησὶν Ποτάμων ἢ ἀκῆσαι τῷ Λεσβίᾳ.

Τὰς μύθοι Μακεδόνας ὁ πρὸς Πῶρον ἀγὼν ἀμειβυτέρας ἐποίησεν, ἢ τὸ πρῶτον τῆς Ἰνδικῆς ἔτι προσηλθεῖν ἐπέχευ. μόλις γὰρ ἐκείνον ὡσαύμοι,

adhuc valentem adorientes animose excepit & rejecit: ut vero telorum & vulnerum vi sensit confectum, veritus ne deflueret, genibus leniter humi demisit se, & proboscide singula jacula sensim ex corpore ejus evulfit. Ut captum Alexander Porum rogavit quomodo de ipso confuleret, Regaliter, respondit. Adjiciente Alexandro nihilne aliud vellet, Omnia, inquit, verbum Regaliter complectitur. Igitur non modo ei pristinum regnum sub satrapæ nomine restituit, verum etiam adjecit liberorum ibi populorum, quos subegit, regionem: in qua nationes quindecim, urbium non mediocrium quinque millia, & vicos quam plurimos memorant fuisse. Aliam domuit ter tantam, cujus Philippo uni ex cohorte amicorum præfecturam dedit.

Ex prælio cum Poro commisso Bucephalas mortuus est, non extemplo, sed post, ut plerique produnt, sub vulnerum curatione: ut Onesicritus est autor, ob senium labore confectus. Nam triginta annorum ætate ait eum decessisse. Mortem ejus tulit Alexander graviter, non aliter existimans quam si familiarem & amicam amisisset. In memoriam ejus super Hydaspem condidit urbem, quam appellavit Bucephaliam. Ferunt canem quoque eum, Peritam nomine, alitum ab ipso atque in deliciis habitum amisisset, urbemque crexisse ei cognominem. Id Sotion de Potamone se Lesbio narrat audivisse.

At Macedonas illa cum Poro pugna reddidit segniores, repressitque, ne peterent ulteriorem Indiam. Quum enim ægre repulissent illum

δισμυείοις πεζοῖς ἢ διχιλίοις ἵππεῦσι ᾠδαταξάμενον, ἀνέστησαν ἰχυρεῶς Ἀλεξάνδρῳ βιαζομένῳ ἢ τὸν Γάγγην περάσαι ποταμὸν, εὗρετο μὲν αὐτῷ δύο ἢ τριάκοντα σαδίων εἶναι πρυτανόμενοι, ἢ βάθου ὀργυῖας ἑκατόν ἀνιπέρας ἢ τὰς ὄχθας ἀποκεκρῦφθαι πλήθεισι ὀπλων ἢ ἵππων ἢ ἐλεφάντων. ἐλέγοντο γὰρ ὅτι μὲν μυριάδας ἵπποτῶν, εἴκοσι ἢ πεζῶν, ἄρματα ἢ ὀκλακίχλια, ἢ μαχίμης ἐλέφαντας ἑξακίχλις ἔχοντες οἱ Γανδαριτῶν ἢ Πραισιῶν βασιλεῖς ὑπομύειν. ἢ κόμπου ἐκ τῶν παλαιῶν ταῦτα. Ἀνδροκόττου γὰρ ὕπερθε εἰ πολλῶν βασιλίσσας, Σελδύκῳ πεντακοσίους ἐλέφαντας ἐδωρήσατο, ἢ στρατῷ μυριάσιν ἑξήκοντα τὴν Ἰνδικῶν ἐπῆλθεν ἅπασαν καταστρεφόμενον. τὸ μὲν ἐν πρώτον, ὑπὸ δουρυμίας ἢ ὀργυῖας αὐτὸν εἰς τὴν σκλήρην κατέειξας ἔκειτο, χάριν εὐδεμίαν εἰδὼς τοῖς διαπεπραγμένοις, εἰ μὴ περάσαιεν τὸν Γάγγην, ἀλλ' ἑξομολόγησιν ἥτις τιθέμενον τὴν ἀναχώρησιν. ὡς ἢ οἷτε φίλοι τὰ εἰκότα παρηγορεῖν αὐτὸν, οἷτε στρατιῶται κλαυθμῷ ἢ βοῇ προσισάμενοι ταῖς θύραις ἐκέλευον, ἑπικλαδεῖς ἀνεζεύγνυν, πολλὰ πρὸς δόξαν ἀπατηλὰ ἢ σοφιστικὰ μηχανώμενον. ἢ γὰρ ὄπλα μέζονα ἢ φάτνας ἵππων ἢ χαλινὰ βαρυτέρας κατασκηδύσας, ἀπέλιπέ τε ἢ διέρριψεν. ἰδρύσατο ἢ βωμὸς Θεῶν, εἰς μέλει νῦν οἱ Πραισιῶν βασιλεῖς διαβαίνοντες σέβον), ἢ θύσων Ἑλληνικὰς θυσίας. Ἀνδροκόττου ἢ, μαζάκιον ὄν, αὐτὸν Ἀλέξανδρον εἶδεν, ἢ λέγει) πολλάκις εἶπεν ὕπερθε, ὡς παρ' εἶδεν ἦλθεν τὰ πρῶτα λαβεῖν Ἀλέξανδρου, μισθωμῆς τε ἢ καταφρονεμῆς τῷ βασιλείῳ δια μολιθρίαν ἢ δυσχρίαν.

illum qui viginti millia peditum & duo millia equitum in aciem adduxerat, obnixè reluctati Alexandro sunt, superare contendenti etiam amnem Gangem: cujus accipiebant latitudinem duorum & triginta stadiorum esse, & ulnarum centum profunditatem, ripas ultiores peditum, equitum, elephantorum agminibus coopertas. Siquidem fama tenebat octoginta equitum millibus, ducentis peditum, curuum octo, & elephantorum bellatorum sex millibus munitos Gandaritarum & Præstorum reges ibi eum operiri. Neque ea vane jactata. Androcottus enim, qui non multo post regnavit, elephantos Seleuco quingentos dono dedit, & sexcentis millibus militum Indiam peragrans, omnem redegit in potestatem. Hic primum animi mœrore & ira tabernaculo inclusus abjecit se in terram, pœnitebatque eum

rerum perpetratarum, nisi Gangem superaret, & pro confessione victum se esse, habebat reditum. At ubi amici eum, prout erat, suadentes, assistentesque foribus cum planctu & strepitu milites supplices oraverunt, infractus paravit se ad reditum, multaque fucata & commentitia est gloriæ causa machinatus. Quippe grandiora arma & equorum præsepia frænaque fabricatus ponderosiora, reliquit & disseminavit. Posuit præterea Deorum aras, quas hac quoque memoria Præstorum reges trajecto flumine venerantur, immolantque hostias ibi Græco ritu. Androcottus id temporis adolescens ipsum Alexandrum vidit, ferturque sæpe postea dixisse, nihil factum fuisse propius quam ut rerum illic Alexander potitus fuisset, quod rex ob improbitatem & ignobilitatem invisus atque contemptus esset.

Ἐντεῦθεν ὁρμήσας Ἀλέξανδρος τὴν ἔξω θάλασσαν Ἰπιδεῖν, ἢ πολλὰ πορθμεῖα κωπήρη ἢ χεδίας πηξάμηνον, ἐπόμιζε τοῖς ποταμοῖς ὑποφερμένον χολαίως. ὃ δὲ πλεῖς ἐκ ἀργὸς ἦν ἐδὲ δπόλεμον προσβάλλων δὲ ταῖς πόλεσιν ἢ ἀποβαίνων, ἐχειρῆτο πάντα. πρὸς δὲ τοῖς καλαμφοῖς Μάλλοῖς, ἔς Φασιν Ἰνδῶν μαχμηωτάτες γηρέας, μικρὸν ἐδέησεν κατακοπῆναι. τὰς μὲν γὰρ ἀνθρώπους βέλεσιν ἀπὸ τῶν τευχῶν ἀπεσκέδασεν πρῶτον δὲ διὰ κλίμακον τεθείσης ἀναβάς ἐπὶ τὸ τεῖχος, ὡς ἦτε κλίμαξ συνετέλει, ἢ τῶν βαρβάρων ὑφισαμνῶν ὡς τὸ τεῖχος, ἐλάμβανε πληγὰς κάτωθεν, ὀλιγοσὸς ὢν, συσρέψας ἑαυτὸν εἰς μέσους ἀφῆκεν τὰς πολεμίας, ἢ καὶ τύχῃ ὀρθὸς ἔση. τιναξαμνῶν δὲ τοῖς ὀπλοῖς, ἔδοξαν οἱ βάρβαροι σέλας τι ἢ φάσμα πρὸ τῆς σώματος φέρεσθαι. διὸ ἢ τὸ πρῶτον ἐφυγον ἢ διεσκεδάθησαν ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν μετὰ δυεῖν ὑπασισῶν, Ἰπιδραμόνες, οἱ μὲν ἐκ χειρὸς ξίφεσιν ἢ δόρασιν διὰ τῶν ὀπλῶν συνετίτρωσκον ἀμυνομένον εἰς δὲ μικρὸν ἀπωτέρω εἰς, ἐφῆκεν ἀπὸ τόξου βέλῃ ἔτως εὔτονον ἢ βίαιον, ὥστε τὸν θώρακα διακόψαν ἐμπαγῆναι τοῖς ὡεὶ τὸν μαδὸν ὀσέοις. πρὸς δὲ τὴν πληγὴν ἐνδόνον αὐτῷ τὸ σῶμα ἢ κάμψανον, ὃ μὲν βαλὼν ἐπέδραμνεν, πασάμηνον βαρβαρικὴν μάχαιραν Πυκέσας δὲ ἢ Λιμναῖον προσέσησαν ὢν πληγῆτων ἑκατέρων, ὃ μὲν ἀπέθανεν, Πυκέσας δὲ ἀνείχεν. τὸν δὲ βάρβαρον Ἀλέξανδρος ἀπέκλειεν αὐτὸς δὲ τραύματα πολλὰ λαμβάνων, τέλει δὲ πληγαῖς ὑπέρω καὶ τῆς τραχίλης, προσήρεισε τῷ τείχει τὸ σῶμα, βλέπων πρὸς τὰς πολεμίας. ἐν τῷ τῶν Μακεδόνων ὡεὶ χυθῆλων, ἀρπαδαίς,

Inde pergens Alexander ad contemplandum Oceanum, frequentes naves actuarias & rates parat, iisque secundo flumine per otium defertur. Non fuit inanis ea navigatio tamen neque belli exfors. Nam descensionibus faciendis urbibusque oppugnandis omnia redegit in potestatem. In Mallis vero, quos Indorum perhibent bellicosissimos fuisse, pene concisus est. Cives enim telis a muris rejecit, positisque scalis in murum evasit primus: quæ ubi imminutæ sunt, atque a barbaris instantibus juxta murum multa tela ingesta paucis comitato, librato corpore in medios saltu se immisit hostes, & forte fortuna se pedibus excepit. Cujus vibrantibus armis, jubar aliquod & spectrum barbaris videbatur pro corpore ejus observari. Unde primum in fu-

gam effusi sunt: cæterum ut duobus tantum comitatum armigeris conspexere, impressione facta, alii comminus gladiis lanceisque trajecerunt arma ejus, pugnantemque fortiter convulneraverunt. Unus paulo remotior sagittam arcu excussit tanta vi & impetu, ut adacta per loricam in costas ejus secundum mammam defigeretur. Ad ictum remittente Alexandro & inclinante corpus, ille qui miserat sagittam, ense districto barbarico occurrit. Assistebant ei Peucestas & Limnæus, qui vulnerati ambo, alter cecidit, Peucestas restitit: barbarum Alexander obtruncavit. Multis confixus vulneribus, tandemque ictus pistillo in collo, corpus moenibus applicuit ad hostes respiciens. Interea circumfundentibus se Macedonibus abreptus, semianimis-

que

ἀρπαδαίς, ἀναίδητ' ἤδη τῷ περὶ αὐτὸν ἐπὶ σκηνῆς ἐκομίζετο. ἢ
 πῶσαυτὰ μὲν ὡς τεθνεώτ' ἢ λόγ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ· χαλεπῶς ἢ
 ἢ πολυπόνως τὸν οἶσόν ἐμπεισάλλων ξύλινον ὄβρα, ἢ τῷ θώρακ' ἔτω μό-
 λης ἀπολυθείτ', περὶ τῷ ἐκκοπῶ ἐγίνοντο, τ' ἀκίδ' ἐνδεδυκίαις ἐν ἐνὶ
 τῷ ὄσέων. λέγει) ἢ τὸ μὲν πλάτ'· τειῶν δακτύλων εἶναι, τὸ ἢ μῆκ',
 τεισάρον. διὸ ταῖς λειποθυμίαις ἔγιστα θανάτῃ στυλαυνόμην', ἔξαιρε-
 μῆκ' αὐτῆς, ὅμως ἀνέλαβεν. ἢ διαφυγὼν τὸν κίνδυνον, ἔτι. ἢ ἀσθενῆς ὢν,
 ἢ πολὺ χρόνον ἐν διαίτῃ ἢ θεραπείαις ἔχων αὐτὸν, ἔξω θορυβῆναις ὡς
 ἢθετο ποθῆναι αὐτὸν ἰδῆν τὰς Μακεδόνας, λαβὼν ἰμάτιον προῆλθεν, ἢ
 θύσας τοῖς Θεοῖς, αὐτῆς ἀνῆλθεν, ἢ παρεκομίζετο χώραν τε πολλὴν ἢ
 πόλεις μεγάλας καταστρεφόμην'.

Τῶν ἢ γυμνοσοφιστῶν τὰς μάλις τὸν Σάββαν ἀναπέσαντας ἀποστῆναι,
 ἢ κακὰ πλείστα τοῖς Μακεδόσι πῶσαυτ' ἀρχόντας, λαβὼν δέκα, δεινὰς δοκῆναις
 εἶναι περὶ τὰς ἀποκρίσεις ἢ βραχυλόγους, ἐρωτήματα πρὸς γραφὴν αὐτοῖς
 ἀπορα· φήσας ἀποκτενεῖν τὸν μὴ ὀρθῶς ἀποκρινόμενον πρῶτον, εἶτα ἐφεξῆς
 ἔτω τὰς ἄλλους. ἕνα ἢ τὸν πρεσβύτατον ἐκέλευσε κτείνειν. ὁ μὲν ἔν πρῶτ'
 ἐρωτηθεὶς, πότερον οἶε) τὰς ζῶντας εἶναι πλείονας, ἢ τὰς τεθνηκότας, ἔφη
 τὰς ζῶντας· ἐκ ἔτι γὰρ εἶναι τὰς τεθνηκότας. ὁ ἢ δεύτερ', πότερον τῷ
 γῶ ἢ τὴν θάλατταν μείζονα τρέφειν θηρία· τῷ γῶ. ταύτης γὰρ ἔφη μέ-
 ρ' εἶναι τῷ θάλατταν. ὁ ἢ τρίτ', ποῖόν ἐστι ζῶον πανεργότατον· ὁ
 μέχει τῷ νῶ, εἶπεν, ἀνθρώπ' ἐκ ἐγνωκεν. ὁ ἢ τέταρτ' ἀνακρινόμεν'

τίνι

que jam in tabernaculum est relatus: ac mox
 regem vulgatum est in castris exspirasse. In-
 genti autem difficultate ac labore sagittam,
 quæ lignea erat, abscindunt. Tum detracto tan-
 dem vix thorace, accingunt se ad evellendum
 spiculum, quod uni offi erat infixum. Dici-
 tur tres digitos latum fuisse, longum quatu-
 or. Unde animo identidem linquente pene
 exanimis, exempto eo tamen recepit se. Quum
 ex periculo emerisset, esset tamen adhuc im-
 becillis, diuque in victus ratione & cura hæ-
 reret, ubi tumultuantes videndi sui desiderio
 Macedonas animadvertit, sumpto pallio pro-
 diit, & quum Diis sacra fecisset, iterum con-
 scendit naves. In transitu latum tractum ur-
 besque amplas domuit.

Ex Gymnosophistis, qui præcipue Sabbam
 ad defectionem impulerant, & plurimum fa-
 tigaverant Macedonas, decem acres ad re-
 spondendum & succinctos in explicanda quæ-
 stione habitos cepit. His quæstiones obscuras
 posuit, necem denuntians primo qui parum
 recte respondisset, inde ordine reliquis. Unum
 natu maximum dedit judicem. Primus inter-
 rogatus, Vivosne plures esse, an mortuos cen-
 feret, Vivos ait: neque enim jam esse eos,
 qui mortui sunt. Secundus, Terram an pe-
 lagus grandiores gignere belluas, Terram:
 quippe hujus, inquit, pelagus portio est.
 Tertius, Quod animal callidissimum esset,
 Quod hætenus, inquit, homo non cogno-
 vit. Quartus requisitus, Quamobrem Sab-
 bam

bam

τῖνι λογισμῷ τὸν Σάββαν ἀπέστησεν ἀπεκρίνατο, καλῶς ζῆν βελόμην αὐ-
τὸν, ἢ κακῶς ἀποθανεῖν. ὁ δὲ πέμπτον, ἐρωτηθεὶς πότερον οἶε) τὴν ἡμέραν ἢ
τὴν νύκτα προτέραν γεγονέναι, Τὴν ἡμέραν, εἶπεν, ἡμέρα μιᾶ· ἢ προσεῖπεν
ἕτως θαυμάσαντες τῆ βασιλείας, ὅτι τῷ ἀπόρων ἐρωτήσεων ἀνάγκη ἢ
τὰς ἀποκρίσεις ἀπορῆς εἶναι. μεταλαβὼν δὲ τὸν ἐκλον ἡρώτα πῶς ἂν τις
φιληθείη μάλιτα, Ἄν κρᾶτις ὦν, εἶπεν, μὴ φοβερὸς ἦ. τῷ δὲ λοιπῶν, ὁ
μὲν ἐρωτηθεὶς πῶς ἂν τις εἴς ἀνθρώπων γήοιτο Θεός, εἴ τι πράξειεν, εἶ-
πεν, ὁ πράξει διωατὸν ἀνθρώπων μὴ ἔστω ὁ δὲ, καὶ ζωῆς ἢ θανάτου, πό-
τερον ἰχυρότερον, ἀπεκρίνατο, τὴν ζωὴν, τοσαῦτα κακὰ φέρονται. ὁ δὲ
τελευταῖος, μέχει τίνος ἀνθρώπου καλῶς ἔχον ζῆν· μέχει δὲ μὴ νομίζει
τὸ τεθνάναι τῆ ζῆν ἀμεινον. ἕτω δὲ τραπόμενος πρὸς τὸν δικαστὴν, ἐκέ-
λευσεν ἀποφαινεῖσθαι. τῆ δὲ ἕτερον ἕτερον χεῖρον εἰρηκέναι φήσαντες, Οὐκ ἔν,
εἶπεν, ἢ σὺ πρῶτος ἀποθανῆ, τοιαῦτα κείνων. Οὐκ ἂν γε, εἶπεν, ὁ βα-
σιλεῦ, εἰ μὴ σὺ ψύδῃ, φήσας πρῶτον ἀποκτενεῖν τὸν ἀποκτενόμενον κά-
κισα.

Τέτρε μὲν δὲ ἀφῆκεν δωρησάμενος πρὸς τὴν ἐν δόξῃ μάλιτα ἢ
καθ' ἑαυτὸς ἐν ἡσυχίᾳ ζωῆς ἐπεμψεν Ὀνησίκριτον, ἀφικέας δεόμενος
πρὸς αὐτὸν. ὁ δὲ Ὀνησίκριτος ἦν φιλόσοφος τῷ Διογέει τῷ Κυνικῷ συν-
εχολακότων. ἢ φησὶν τὸν μὲν Καλανὸν ὑβριστικῶς πάνυ ἢ τραχέως κε-
λεύειν, ἀποδύειν τὸν χιτῶνα, γυμνὸν ἀκροῖσθαι τῷ λόγων ἄλλως δὲ εἰ δι-
αλέξεσθαι πρὸς αὐτὸν, εἰ δὲ εἰ πρῶτα τῆ Διὸς ἀφῆκε) τὸν δὲ Δάνδαμιν, προ-
ότερον

bam ad rebellionem concitasset, responsum
dedit, Quo honeste viveret, aut male periret.
Quintus rogatus, Diem an noctem putaret
fuisse priorem, Diem, ait, uno die. Adjecit
autem (quum id rex admiraretur) implicata-
rum interrogationum necesse esse ut essent
implicatae responsiones. Ita progrediens fe-
xum percunctatus est, Quemadmodum quis
maxime se efficiat charum. Si potentissimus,
inquit ille, nec formidabilis esset. Ex reli-
quis alius rogatus, Quemadmodum ex mor-
tali quis Deus evadat. Siquid fecerit, inquit,
quod facere impossibile sit homini. Alius, de
vita & morte, utra valentior, respondit, vi-
tam tam multa tolerantem mala. Postremus,
quatenus hominem vivere deceat, eatenus
idum mori quam vivere non censeat præsta-

re. Ita tandem versus ad judicem pronun-
tiare eum jussit sententiam: qui quum ali-
um alio dixisset pejus respondisse, Ergo tu,
inquit, primus moriere, qui ita decernis:
Minime vero, rex, inquit ille, nisi tu men-
tiaris; qui primum dixisti interfectorum te
illum qui pessime respondisset.

Hos igitur muneribus honoratos dimisit.
Ad eos vero qui erant clarissimi, solitariam
autem quietamque vitam agebant, Onesicri-
tum misit petitum, ad se ut venirent. Fu-
it Onesicritus philosophus ex Diogenis Cy-
nici contubernio. Ait is Calanum sane
quam superbe & aspere jussisse ei ut posi-
ta veste audiret se nudus: alioqui non con-
gressurum cum eo se, ne si a Jove missus
esset quidem. Dandum egisse placidius,

ότερον, ἢ διακέραια παρὶ Σωκράτους ἢ Πυθαγόρου ἢ Διογένης, εἰπεῖν ὡς
 δύφουεῖς μὲν αὐτὰ γεγονέναι δοκῶσιν οἱ ἄνδρες, λίαν ᾗ τὸ νόμος αἰχρυνό-
 μοι βεβιωκέναι. ἄλλοι δὲ φασιν τὸν Δάνδαμιν ἐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ τοσού-
 τον μόνον, τίν' ᾗ χάριν ὁ Ἀλέξανδρος ὁδὸν τοσαύτῃ δεῦρ' ἦλθεν; τὸν
 μῦθον Καλανὸν ἐπεισεν ὁ Ταξιάρχης ἐλθεῖν πρὸς Ἀλέξανδρον. ἐκαλεῖτο ᾗ
 Σφίνης· ἐπεὶ ᾗ κατ' Ἰνδικῶν γλῶτταν τὰ καλὰ προσαγορευθῶν ἀντὶ τῆ
 χαίρειν τὸς ἐπιτυχάνουσις ἠσπάζετο, Καλανὸς ὑπὸ τῷ Ἑλλήων ὠνομά-
 σθη. τῆτον ᾗ λέγει) ἢ τὸ πρῶτον ἀειγματὴ ἀρχῆς τὰ Ἀλεξάνδρῳ προθέρ-
 καταβαλὼν γὰρ ἐν μέσῳ βύρσαν τινα ξηρὰν ἢ κατεσκληκυῖαν, ἐπάτησε τὸ
 ἄκρον ἢ ᾗ, εἰς ἐν πιεσθεῖσα, τοῖς ἄλλοις ἐπήρθη μέρεσιν. ἢ τῆτο παρῶν.
 ἐν κύκλῳ ἢ πιέζων, καθ' ἕκαστον ἐδείκνυεν γιγνόμενον, ἄχει ἔ τὸ μέσον
 ἔπιπας κατέχεν, ἢ πάντα ἔτως ἠρέμισε. ἐβέλετο ᾗ ἢ εἰκὼν ἐνδείξις εἶναι τῆ
 τὰ μέσα δὲν μάλισα τ' ἀρχῆς πιέζειν, ἢ μὴ μακρὰν ἀποπλανᾶσθαι τὸν
 Ἀλέξανδρον.

Ἡ ᾗ διὰ τῷ ποταμῷ πρὸς τὴν θάλατταν ὑπαγωγὴ μιλῶν ἐπὶ χρο-
 νον ἀνήλωσεν. ἐμβαλὼν ᾗ ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν Ὠκεανόν, ἀνέπλευσεν πρὸς
 νῆσον ἢ Σκιλλῶσιν αὐτὸς ὠνόμασεν, ἔτερον ᾗ Φιλτῆκιν. ἐπὶ αὐθῆ ᾗ ἀπο-
 βαῖς, ἔθυσεν τοῖς Θεοῖς, ἢ τῷ φύσιν ἐπαῖδεν τῆ πελάγους ἢ τ' ἀρα-
 λίας, ὅσον ἐφικτὸν ἢ. εἶτα ἐπὶ ξάμνησιν μὴδένα μετ' αὐτὸν ἀνθρώπων
 ὑπερβῶναι τὸς ὄρους τ' στρατείας, ἀνέστρεφεν. ἢ τὰς μὲν ναῦς ἐκέλευσε πε-
 ριπλεῖν, ἐν δεξιᾷ τῷ Ἰνδικῶν ἐχέσας, ἢ γέμονα μὲν Νεάρχον ἀποδεί-
 ξας,

ac de Socrate, Pythagora, Diogene quum au-
 divisset, dixisse magno ingenio sibi eos viros
 videri fuisse, sed nimia legum reverentia vixisse.
 Alii Dandamim nihil memorant nisi fo-
 lum hoc quæfisse, qua de causa Alexander eo
 venisset tam immenso itinere. Calanum ta-
 men, ut ad Alexandrum proficisceretur, Ta-
 xiles induxit. Sphines vocabatur: sed quod
 sermone Indico Cale pro Salve salutans ob-
 vios compellaret, Calanus est a Græcis no-
 minatus. Hunc referunt exemplum imperii
 sui Alexandro ob oculos posuisse. Corium in
 medium conjecit siccum & retorridum, cu-
 jus oram calcavit. Id uno loco pressum cæ-
 teris partibus extulit se. Idem circulans un-
 dique & pedibus stringens in quaque parte

ostendit evenire, quoad medium pedibus oc-
 cupavit, tunc omnes partes quievire. Ea
 imagine significavit media regni maxime pre-
 menda, neque procul ab iis vagandum Alex-
 andro esse.

Descensus Alexandri per flumina ad Ocea-
 num septem mensium spatium absumpsit. Ut
 vero classe ad Oceanum penetravit, accessit
 ad insulam, quam ipse Scillustin, Piltucin
 alii appellaverunt. Ibi excensione facta Diis
 sacrificavit, pelagique & oræ marinæ, quate-
 nus assequi valuit, indolem collustravit. Inde
 precatus, ne quis post se mortalium expedi-
 tionis suæ transcenderet terminos, regressus
 est. Naves circumvehi jussit, relicta ad dex-
 tram India. Classi præfecit Nearchum, magi-
 strum

ξας, ἀρχικυβερνήτῳ ᾧ, Ὀνησίκριτον. αὐτὸς ᾧ πεζῇ δι' Ὠρειτῶν πορδύ-
 όμῳ, εἰς ἐσχάτῳ ἄπορίαν περήχθη, καὶ πλῆθ' ἀνθρώπων ἀπώλεσεν,
 ὥστε τ' μαχίμω δυνάμει μὴδὲ τὸ τέταρτον ἐκ τ' Ἰνδικῆς ἀπαγαγεῖν.
 καίτοι δώδεκα μὲν μυριάδες ἦσαν οἱ πεζοὶ, τὸ δ' ἵππικόν, εἰς μυρίας καὶ
 πεντακισχιλίας. ἀλλὰ καὶ νόσοι χαλεπαί, καὶ δίαί) πονηραί, καὶ καύματα ξη-
 ραί, καὶ πλείους ὁ λιμὸς διέφθειρεν, ἀποροῦν χώρην Ἰπώνιας ἀνθρώπων κα-
 κοβίων, ὀλίγα καὶ ἀγρῶν πρόβατα κελημερῶν, ἀ τὰς θαλαττίους ἰχθύας ἐ-
 φισορῶν προσφύρατος, σάρκα μοχθηρὰν εἶχεν καὶ δυσώδη. μόλις ἔν ἐν ἡμέ-
 ραις ἐξήκοῖα ταύτῳ διελθῶν, καὶ τ' Γεδρωσίας ἀψάμῳ, εὐθὺς ἐν ἀφθό-
 νοις ἠὲ πᾶσιν, τῷ ἔγιγα σατραπῶν καὶ βασιλείων ᾤρασκυδασάτων.

Ἀναλαβὼν ἔν ἐλαῦθα τῷ δυνάμει, ἐξώρμησεν κόμῳ χρωμῳ ἐφ'
 ἡμέρας ἐπὶ διὰ τ' Καρμανίας. αὐτὸν μὲν ἔν ἵπποι χέδῳ ἐκόμιζον ὀκτὼ
 μῆ τῷ ἐταίρων ὑπὲρ θυμέλης ἐν ὑψηλῷ καὶ φειφανῆ πλασίῳ πεπηγῆας,
 εὐωχέμερον συνεχῶς ἡμέρας καὶ νυκτός. ἀμαξαι ᾧ παμπληθεῖς, αἱ μὲν
 ἀλεργοῖς καὶ πομίλοις φειβολαίοις, αἱ δ' ὕλης ἀεὶ προσφάτε καὶ χλωραῖς
 σκιαζόμεναι κλάδοις εἶποντο, τὰς ἄλλας ἀγασαι φίλας καὶ ἡγεμόνας ἐσε-
 φανωμέναις καὶ πίνουσαι. εἶδες δ' ἂν ἐ πέλτῳ, ἐ κράνῳ, ἐ σάρισαν, ἀλ-
 λά φιάλαις καὶ ῥυτοῖς καὶ θηρικλείοις ᾤρα τῷ ὁδὸν ἄπασαν οἱ στρατιῶται
 βαπτίζοντες ἐκ πίθων μεγάλων καὶ κρατήρων ἀλλήλοις προσέπινον, οἱ μὲν, ἐν
 τῷ προάγειν ἅμα καὶ βαδίζειν, οἱ ᾧ κατακείμενοι. πολλὴ ᾧ μεῖσα συείγων
 καὶ αὐλῶν, ὠδῆς τε καὶ ψαλμῶν καὶ βακχείας γυναικῶν κατεῖχε πάντα
 τόπον.

strum gubernatorum Onesicritum creavit. Ipse pedestri itinere per Oritas pergens, in extremam inopiam recidit, multosque mortales amisit, ut militarium copiarum ne quartam quidem partem reduceret ex India, quum peditum essent centum viginti millia, equitum ad quindecim millia. Ad hæc graves morbi, pravus victus, fervores torridi plurimos consumpsere, dum regionem peragant incultam hominum duram vitam agentium: qui paucas & viles habebant oves marinis piscibus affuetas vesci, atque hinc prava carne & putida præditas. Hanc tandem diebus sexaginta ægre emensus, Gedrosiam attigit. Ibi in rerum omnium egit affluentia, quod proximi satrapæ & reges de omnibus providissent.

Igitur refecto hic exercitu, incessit comef-

fabundus diebus septem per Carmaniam. Illum equi octo composito gradu vehebant cum amicis super pulpitem in edito & conspicuo tabulato erectum quadrato, convivii noctem diebus continuantem. Sequebantur currus frequentes, partim purpureis & picturatis tapetibus, partim arborum semper recentium & virentium inumbrati ramis, quibus alii vehebantur amici & duces ejus coronati potantesque. Videres non cetræ, non galeam, non farissam, sed phialis, pateris, calicibus Thericleis milites toto itinere ex grandibus doliis & crateris haurientes, præbibebant inter se, alii simul inter pergendum & progrediendum, alii recubentes. Circumsonabant omnia loca fistulis, tibiis, carminibus, cantilenis, bacchabundis mulieribus.

τόπον τῷ ᾧ ἀτάκῳ ἢ πεπλανημένῳ τῆ πορείας, παρέπετο ταῖς φιάλαις ἢ παιδιὰ βακχικῆς ὑβρεως, ὡς τῷ Θεῷ παρόντι αὐτῷ, ἢ συμῶσαπέμπον-
 τῷ τὸν κῶμον. ἐπεὶ ᾧ ἦκε τῆ Γεδρωσίας εἰς τὸ βασίλειον, αὐτῷ ἀνελάμ-
 βανε τὴν στρατιὰν πανηγυρίζων. λέγεται ᾧ μεθύοντα αὐτὸν θεωρεῖν ἀγῶ-
 νας χορῶν, τὸν ᾧ ἐρώμενον Βαγῶαν χορηγεῖν νικῆσαι, ἢ κεκοσμημένον
 διὰ τῷ θεάτρῳ παρελθόντα καθίσει παρ' αὐτὸν ἰδούσας ᾧ τῆς Μακεδόνας,
 κρητῆν ἢ βοᾶν, φιλήσαι κελύοντας, ἄχεις ἔσειβαλὼν κατεφίλησεν.

Ἐνταῦθα τῷ περὶ Νέαρχον ἀναβάντων πρὸς αὐτὸν, ἠδεις ἢ διακῆσας
 τὰ περὶ τὸν πλῆν, ὤρημσεν αὐτὸς πλεύσας κατὰ τὸν Εὐφράτιν σὺν
 μεγάλῳ, εἶτα περὶ τὴν Ἀραβίαν ἢ τὴν Λιβύην ὄρακομιθεῖς, διὰ ση-
 λῶν Ἡρακλείων ἐμβαλεῖν εἰς τὴν ἐπὶ θάλασσαν. ἢ πλοῖα παντοδαπὰ
 περὶ Θάψακον ἐπήγνυτο, ἢ σπηλαιῶν ναῦται ἢ κυβερνήται πάντοχοι.
 ἢ ᾧ ἀνω στρατία χαλεπὴ γρομῆ, ἢ τὸ περὶ Μαλλῶν στρατόμαχος ἢ ἢ
 φθορὰ πολλὴ λεχθεῖσα τῆ δυνάμεως, ἀπιστία τῆ σωτηρίας αὐτῷ, τὰ τε
 ὑπήκοα πρὸς ἀποστάσεις ἐπήρην, ἢ τοῖς στρατηγοῖς ἢ σατραπείαις ἀδικίαν
 πολλὴν ἢ πλεονεξίαν ἢ ὑβρίαν ἐποίησεν ἢ ὅπως διέδραμον σάλας ἀπάν-
 των ἢ νεωτερισμός. ὅπως ἢ πρὸς Ἀντίπατρον Ὀλυμπίας ἢ Κλεοπάτρα
 σασιάσασαι διείλοντο τὴν ἀρχὴν, Ὀλυμπίας μὲν, Ἡπειρον, Κλεοπά-
 τρα ᾧ Μακεδονίαν ὄραλαβῶσα. ἢ τῷτο ἀπέσας Ἀλέξανδρον, βέλτιον
 ἔφη βεβεβῶσεν τὴν μητέρα Μακεδόνας ᾧ ἐκ ἀν ὑπομῆναι βασιλο-
 μῆναι ὑπὸ γυναικός. διὰ ταῦτα Νέαρχον μὲν αὐτῷ ἐπὶ θάλασσαν

ἔπεμ-

lieribus. Tam incomposito & incondito iti-
 nere comitabatur pocula bacchabundæ li-
 centiæ ludus, quasi ipso præfente Baccho &
 comestationis duce. Postquam in regiam Ge-
 drosiæ venit, relaxavit de integro exercitum
 tempestivis conviviis. Ferunt temulentum
 chororum ludos spectasse, amasium ejus Ba-
 goam choragum palmam obtinuisse, exorna-
 tumque medio theatro transisse, & ad latus
 ejus confedissee: Macedonas, quum id viderent,
 plaudentes ut osculum ei ferret conclamasse,
 quoad illum complexus & disfluaviatus fit.

Huc rediit ad eum Nearchus, lætusque ille
 intellecta navigatione, instituit ipse magna
 classe devesctus per Euphratem, Arabiam &
 Africam ambire, atque per columnas Hercu-
 lis in mare mediterraneum decurrere. Omnis

VOL. IV.

adeo generis navigia apud Thapsacum para-
 bantur, nauticique & gubernatores conquire-
 bantur undique. At fama duræ illius in supe-
 rioribus provinciis expeditionis, oppugnationis-
 que Mallorum atque ingentis fragis exer-
 citus, ex diffidentia illius salutis concitavit sub-
 ditos paratos ad defectionem, ducibusque &
 satrapis magnæ exercendæ violentiæ, avaritiæ
 & flagitiorum dedit occasionem. Brevi fluctus
 & seditio omnes pervasit. Quando etiam O-
 lympias & Cleopatra contra Antipatrum tu-
 multuantes provinciam ejus partitæ sunt; O-
 lympias Epirum, Macedoniam Cleopatra
 sumpsit. Qua re ad Alexandrum perlata,
 rectius dixit matrem suam consuluisse: neque
 enim regnum Macedonas fuisse fœminæ tole-
 raturos. Unde Nearchum extemplo ad mare

M

mi-

ἔπεμψεν, ἐμπλήσαι πολέμων ἅπασαν ἐγνωκὸς τῷ ᾠδάλιαν· αὐτὸς δὲ καταβαίνων ἐκόλασεν τὰς πονηρὰς τῶν στρατηγῶν. τῶν δὲ Ἀβελίτε παίδων, ἓνα μὲν Ὀξυάρτην αὐτὸς ἀπέκλειεν, σαείσῃ διελάσας· Ἀβελίτε δὲ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων ᾠδασκιδάσαίῃ· ἀλλ' ἢ τρισχίλια τάλαντα νομίσματα αὐτῷ προσαγαγόνῃ, ἐκέλευσε τοῖς ἵπποις τὸ ἀργύριον παραβαλεῖν. ὡς δ' ἐκ ἐγδύοιο, φήσας, τί ἐν ὄφελῃ ἡμῖν τὸ σῆς ᾠδασκιδῆς; καθεῖρξε τὸν Ἀβελίτην.

Ἐν δὲ Πέρσαις, πρῶτον μὲν ἀπέδωκε τὸ νόμισμα ταῖς γυναιξίν, ὥσπερ εἰώθεισαν οἱ βασιλεῖς ὁσάκις εἰς Πέρσας ἀφίκοντο διδόναι χρυσὸν ἐκάστη. καὶ διὰ τῆτο φασὶν ἐνὶς μὴ πολλάκις, Ὡχον δὲ μηδὲ ἅπαξ εἰς Πέρσας ᾠδασκιδάσαι, διὰ μικρολογίαν ὀδοξενώσαίῃ τὸ πατείδῃ ἑαυτόν. ἔπατα τὸν Κύρε τάφον δῖον διορωρυγμόν, ἀπέκλειε τὸν ἀδικήσαίῃ, καίτοι Πελλαῖῃ ὡς ἐ τῶν ἀσημοτάτων ὁ πλημμελήσας, ὄνομα Πολύμαχῃ. τῷ δὲ Ἐπιγραφῷ ἀναγνὸς, ἐκέλευσε Ἑλληνικοῖς ὑποχαραῖσαι γράμμασιν, εἶχεν δὲ ἔτως, Ω ΑΝΘΡΩΠΕ, ΟΣΤΙΣ ΕΙ, ΚΑΙ ΠΟΘΕΝ ΗΚΕΙΣ (ΟΤΙ ΜΕΝ ΓΑΡ ΗΞΕΙΣ, ΟΙΔΑ) ΕΓΩ ΚΥΡΟΣ ΕΙΜΙ Ο ΠΕΡΣΑΙΣ ΚΤΗΣΑΜΕΝΟΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ. ΜΗ ΟΥΝ ΤΗΣ ΟΛΙΓΗΣ ΤΑΥΤΗΣ ΓΗΣ ΦΘΟΝΗΣΗΣ, Η ΤΟΥΜΟΝ ΣΩΜΑ ΠΕΡΙΚΑΛΥΠΤΕΙ. ταῦτα μὲν ἐν ἐμπαθῇ σφόδρα τὸν Ἀλέξανδρον ἐποίησεν, ἐν νῶ λαβόντα τῷ ἀδελότητι καὶ τῷ μεταβολῷ. ὁ δὲ Κάλανῃ ἐπὶ αὐτῷ χρέον ἐ πολὺν ὑπὸ κοιλίας ἐνοχληθεῖς, ἠτήσατο πυρᾶν

misit, statuitque oram maritimam armis omnem implere. In progrediendo sumpsit de ducibus qui deliquerant supplicium. Unum ipse ex Abulitis filiis Oxyartem interfecit, quem hasta transverberavit: Abuliti, qui nihil præparaverat commeatus, tantum argenti signati tria millia talentorum attulit, equis objicere iussit pecuniam. Quibus eam non gustantibus, Quo igitur nobis, inquit, hic paratus? ita Abulitem in vincula compegit.

In Perside nummos primum fœminis donavit, ut moris erat regibus, quoties inirent Persidem, singulis aureum largiri. Itaque aliquos referunt non crebro, Ochum vero ne semel quidem ob avaritiam Persas invisisse, exiliumque sibi patriæ indixisse. Hinc quum

Cyri conditorium apertum comperisset, interfecit autorem, quamvis Pellæus esset non ex obscurissimis, qui id admiserat, Polymachus nomine. Titulum quum legisset, iussit Græcis quoque literis infra incidi. Is fuit hujuscemodi, QUISQUIS ES HOMO, ET UNDECUNQUE VENISTI (NAM VENTURUM NOVI) EGO CYRUS SUM, PERSIS QUI QUÆSIVĪ IMPERIUM. NE INVIDEAS MIHI, ORO TE, EXIGUAM HANC HUMUM, QUÆ CORPUS TEGIT MEUM. Hæc Alexandrum vehementer permovere secum reputantem rerum incertitudinem ac vicissitudinem. Eadem tempestate Calanus, quum non diu alvi fluore laborasset, rogum postulavit

εἶν ἀπὸ γῆρας. ἢ κομιθεὶς ἵππῳ πρὸς αὐτῷ, ἐπιβῆναι ἢ κατα-
 πείσας ἑαυτῆ, ἢ τῷ τειχῶν ἀπαρξάμεναι, ἀναβαίνων ἐδέξιετο τὰς
 παρῆλας τῷ Μακεδόνων, ἢ παρεκάλε τὴν ἡμέραν ἐκείνῃ ἡδέως γῆρας,
 ἢ μεθυσιῶναι μὲν τῆ βασιλείῳ αὐτὸν ἢ ἐκείνον ἔφη μετ' ὀλίγον χρόνον
 ἐν Βαβυλωνί ὄψεσθαι. ταῦτα ἢ εἰπὼν, κατακλιθεὶς ἢ συγκαλυψάμεναι, ἐκ
 ἐκινήθη τῆ πρὸς πλησιάζοντι, ἀλλ' ἐν ᾧ κατεκλίθη γήματι τῆτο δια-
 τηρῶν, ἐκαλλίευσεν ἑαυτὸν τῷ πατερίῳ νόμῳ τῷ ἐκεί σοφιστῶν. τῆτο πολ-
 λοῖς ἔτεσιν ὑστερον ἄλλῳ Ἰνδὸς ἐν Ἀθῆναις Καίσαρι στυγρῶν ἐποίησεν ἢ
 δαίμνῳ) μέχει νῦν τὸ μνημεῖον, Ἰνδῆ προσαγορευόμενον.

Ὁ ἢ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τῆ πυρᾶς γηρόμεναι, ἢ σωμαγαγῶν πολλὰς
 τῷ φίλων ἢ τῷ ἡγεμόνων ἐπὶ δαῖπνον, ἀγῶνα πρὸς τῆκεν ἢ σέφανον ἀκρατο-
 ποσίας. ὁ μὲν ἔν πλείστον πῶν Πρῶμαχος, ἀχει χῶν τεσσάρων προ-
 ἦλθεν ἢ λαβὼν τὸ νικητήριον σέφανον τάλαντον, ἡμέρας τρεῖς ἐπέζησεν.
 τῷ ἢ ἄλλων, ὡς Χάρης Φησὶν, τετραράκοινα ἢ εἰς ἀπέθανον πίνοντες, ἰχυ-
 ρῆ τῆ μέθη κρύεσ ἐπιγρομῆς. τῶν ἢ ἐταίρων γάμον ἐν Σέσοις ἐπιτελῶν,
 ἢ λαμβάνων μὲν αὐτὸς γυναῖκα, τὴν Δαρείη θυγατέρα Στάτιραν,
 διανέμων ἢ τὰς ἀείσας τοῖς ἀείσοις, κοινὸν ἢ τῶν ἡδὴ προγεγαμηκότων
 Μακεδόνων γάμον καλὸν ἐσιάσας ἐν ᾧ φασὶν ἐννακιοχιλίῳ τῶν ᾠδακε-
 κλημένων ἐπὶ τὸ δαῖπνον ὄντων, ἐκάσῳ χρυσίῳ φιάλῃ πρὸς τὰς σπονδὰς
 δοθῆναι: τὰ τε ἄλλα θαυμαστῶς ἐλαμπρευάτο, ἢ τὰ χρεία τοῖς δανεί-
 σασιν ὑπὲρ τῶν ὀφειλότων αὐτὸς διαλύσας, τῆ παλῶς ἀναλώματῳ

ἐλάσ-

lavit sibi strui. Ad quem postquam est equo
 delatus, Deos precatus, libamina sibi ipse in-
 fudit, primitiasque crinium suorum injecit.
 Inde rogam conscendens assistentes Macedo-
 nas complexus est, rogavitque lætum ut il-
 lum diem transigerent, & cum rege perpo-
 tarent: illum ipsum brevi ait Babylone se
 revifurum. Ita locutus decubuit operuitque
 se, neque se appropinquante igne movit, sed
 quo composuerat se habitu cum conservans,
 veteri illorum sophistarum more semetipse
 immolavit. Hoc multis annis post alius In-
 dus Athenis ex comitatu Cæsaris imitatus est:
 cujus visitur hac quoque ætate monumentum,
 Indi appellatum.

Regressus a rogo Alexander frequentibus
 amicis & præfectis ad cœnam invitatis, cer-

tamen & præmium proposuit potandi meri.
 Qui plurimum hausit, Promachus ad quatuor
 congios progressus est, relatoque pro victo-
 riæ pretio talento, triduum superstes fuit.
 Ex cæteris (ut Chares autor est) unus &
 quadraginta ex vinolentia exanimati, quum
 excepisset ingens gelu crapulam, Nuptias
 amicorum Sufis celebravit, atque ipse Darii
 filiam duxit uxorem Statiram. Clarissimas
 clarissimis junxit, ac commune Macedonum,
 qui jam ante contraxerant connubia, cele-
 bravit splendide epulum nuptiale, in quo me-
 morant cuique convivarum, quorum fuerit
 novem millium numerus, auream phialam ad
 libandum donatam. Jam fuit cum in cæteris
 mirifice largus, tum æs alienum exercitus cre-
 ditoribus de suo dissolvit. Ejus impensæ uni-

ἐλάσων⊙ μυρίων ταλάντων ἑκατὸν τετράκοντα ταλάντοις ἡμοίως. ἐπεὶ ᾗ Ἀντιγῆνης ὁ ἑτερόφθαλμος, ὡς ὀφείλων ἀπεγράψατο ψυδῶς, ἢ παραγαγὼν τινὰ φάσκοινα δεδανεικέναι πρὸς τὴν τράπεζαν, ἀπέτισεν τὸ ἀργύριον, εἶτα ἐφωράθη ψυδόμενος. ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς, ἀπήλασεν τὴν αὐτῆς αὐτὸν, ἢ παρείλετο τὴν ἡγεμονίαν. ὡς ᾗ λαμπρὸς ἐν τοῖς πολέμοις ὁ Ἀντιγῆνης ἢ ἔτι ᾗ νέος ὢν Φιλίππου πολιορκεῖν Πέρινθον, ἐμπροσθέν αὐτῷ καταπελτικῶς βέλους εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, ἔπαρξεν βολομήτοις Ἰξελαῖν τὸ βέλος, ἔδ' ἐυφίκατο, πρὶν ὡσαύται προσμαχόμενος ἢ κατακλῆσαι τὰς πολεμίας εἰς τὸ τεῖχος. ἔμετρίως ἔν τότε τὴν ἀτιμίαν ἔφερεν, ἀλλὰ δῆλον ὡς ἑαυτὸν ὑπὸ λύπης ἢ βαρυθυμίας διαχρησόμενος. ἢ τῆτο δέισας ὁ βασιλεὺς, ἀνῆκεν τὴν ὀργὴν, ἢ τὰ χεῖματα ἔχειν ἐκέλευσεν αὐτόν.

Τῶν ᾗ παίδων τῶν τρισμυρίων, εἰς ἀσκημάτων ἢ μανθάνουσις ἀπέλιπε, τοῖς τε σώμασιν ἀνδρείων φανέντων, ἢ τοῖς εἶδεσιν ὑπρεπῶν, ἔτι ᾗ ἢ ταῖς μελέταις ὑπέχειαν ἢ κερφότητα θαυμαστὴν Ἰππιδειξασμένων, αὐτὸς μὴ ἦδη τοῖς ᾗ Μακεδόσι δυαδυμία παρέστη ἢ δέος, ὡς ἦτιον αὐτοῖς τῶ βασιλείως προσέξοι. διὸ ἢ τὰς ἀδενεῖς ἢ πεπηρωμένους αὐτῶ καταπέμποντι Ἰππὶ θάλατταν, ὑβρίων ἔφασαν εἶναι ἢ προπηλακισμόν, ἀνθρώποις ἀποχρησάμενον εἰς ἅπαντα, νῦν ἀποτίθεσθαι σὺν αἰχμῇ, ἢ προσείπειν ταῖς πατείσι ἢ τοῖς γονῶσιν, ἔτοιγτος ἀξυλαβόνια. πάντας ἔν ἐκέλευον ἀφίεναι, ἢ πάντας ἀχρήστους νομίζειν Μακεδόνας, ἔχοντα τὰς νέας τέττας

πυρ-

verfa summa centum & triginta minus ad decem millia talenta pervenit. Antigones autem unoculus obæratum simulans se, falso nomen dederat, adductoque certo ad mensam qui affirmavit se ei dedisse mutuo, repræsentavit ei pecuniam. Eo postea mendacii comperto exarsit rex, summovitque eum aula, atque præfecturam ademit. Fuit bello bonus Antigones, ac juvenis etiamnum, quum obfideret Philippus Perinthum, intorto ex carapulta in oculum suum telo, non paruit eximere telum volentibus, neque pugnam remisit priusquam urgens repulisset atque inter muros redegisset hostes. Non modice ergo tulit in præsentia ignominiam, verum præ se tulit dolore & mærore manus sibi ipsum

allaturum. Id timens Alexander, iram deposuit, & ipsum pecuniam eam jussit sibi habere.

Triginta millia puerorum, quos exercendos & instituendos reliquerat, virili corpore invenit & specie decora. Dederunt insuper illi miræ dexteritatis & agilitatis documenta. Ea re læto rege, angor Macedonas & metus incessit, minus regem ipsis addictum fore. Quapropter quum debiles & membris mutilatos remitteret ille domum, contumeliam dicitaverunt eam & opprobrium esse, quod quibus hominibus abusus ad omnia fuerat, eos ignominiose tunc in patriam & ad parentes detruderet, non eo quo acceperat eos statu. Igitur missionem omnes flagitare, conclamareque, omnes Macedonas pro inutilibus habe-

πυρρίχισας, σὺν οἷς Ἰπῶν κατακλήσεται τὴν οἰκισμῶν. πρὸς ταῦτα χα-
 λεπῶς ὁ Ἀλέξανδρος ἔαχε, καὶ πολλὰ μὲν ἐλοιδόρησεν αὐτὸς πρὸς ὀρ-
 γῶν, ἀπελάσας δὲ τὰς φυλακὰς παρέδωκε Πέρσαις, καὶ κατέστησεν ἐν τέ-
 των δορυφόρους καὶ ῥαβδοφόρους· ὑφ' ὧν ὀρεῶν αὐτὸν ᾤσατο ἐμπόδιον, αὐ-
 τὸς δὲ ἀπειρομαχῶν καὶ προπηλακισμῶν, ἐταπεινῆτο καὶ διδόντες λόγον,
 εὖσικον αὐτὸς ὀλίγα δὲ μανίας ὑπὸ ζήλοτυπίας καὶ ὀργῆς. τέλει δὲ
 συμφρονησάντες ἐβάδιζον ἀνοπλοὶ καὶ μονοχίτωνες Ἰπὶ τῶν σκηνῶν μὲν
 βοῆς καὶ κλαυθμῶν ᾤσατο ἐαυτὸς, καὶ χρεῖσας κελύουσιν ὡς κακοῖς καὶ
 ἀχαιείοις. ὁ δ' ἔπρῳτο, καίπερ ἤδη μαλασόμενος. οἱ δ' ἐκ ἀπέστη-
 σαν, ἀλλ' ἡμέρας δύο καὶ νύκτας ἔτω πρῶτες καὶ ὀλοφυρέμμοι καὶ κοίρα-
 νον ἀνακαλῶντες ἐμαρτέρησαν. τῇ δὲ τρίτῃ πρῶτων, καὶ θεασάμενος οἰκιστῶν
 καὶ τεταπεινωμένων, ἐδάκρυεν πολὺν χρόνον· εἶτα μεμψάμενος μέτρα, καὶ
 πρῶτος φιλανθρώπων, ἀπέλυσε τὸς ἀχρηστῶν, δωρησάμενος με-
 γαλοπρεπῶς, καὶ γράψας πρὸς Ἀντίπατρον, ὅπως ἐν πᾶσι τοῖς ἀγῶσι καὶ
 τοῖς θεάτροις προεδρίαν ἔχοντες ἐσεφανώμενοι καθέζοιτο. τῷ δὲ τεθνηκότων
 τῶν παίδων ὀρεῶν ὄντας ἐμίσησεν ἐποίησεν.

Ὡς δὲ ἦκεν εἰς Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας, καὶ διώκησε τὰ κατεπεύγοντα, πάλ-
 λιν ὡς ἐν θεάτροις καὶ πανηγύρεσιν, ἄτε δὴ τειχιλίων αὐτὰ τεχνιτῶν
 ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀφικνῶν. ἔτυχεν δὲ πρὸς τὰς ἡμέρας ἐκείνας Ἡφαι-
 σίων πυρέσων· οἷα δὲ νέος καὶ στρατιωτικός, ἔφρων ἀκρεβῆ διαίταν,
 ἀλλὰ

haberet, solos juvenes hos retineret saltatores, quibuscum orbem terræ iret subjugatum. Inde concitatus Alexander frendensque multis convitiis hos proscidit, eisque amotis, corporis sui custodiam tradidit Persis, atque ex his satellites apparitoresque delegit. A quibus quum cernerent illum stipari, se vero rejici ignominiose, conciderunt animis, ac colloquuti inter se deprehenderunt seipsum ex æmulatione & indignatione pene insanire. Postremo ad se reversi uno animo perrexerunt ad regis tabernaculum inermes & tunicati, cum clamore & plangore offerentes semetipsos, petentesque uteretur ipsis quasi improbis & ingratis. Ille vero, quamvis jam placatior, non admisit eos. Non abscefferunt illi, sed duos dies & noctes ita pro tabernacu-

lo ejus lamentantes dominumque appellantes perduravere. Tertio die prodiit, ac quum lamentabiles abjectosque vidisset, in lacrymas longo spatium est effusus. Inde modice castigavit eos, tum appellavit humaniter, ac dimisit inutiles, ubi eos magnifice donavit. Scripsit insuper ad Antipatrum, ut omnibus in ludis & spectaculis primum locum tenerent, & coronati ibi confiderent. Demortuorum liberis orbis stipendia parentum attribuit.

Postquam Ecbatana Mediæ venit, rebus compositis necessariis, retulit se ad spectacula & tempestitiva convivia, quod tria millia artificum ad eum ex Græcia venissent. Sub idem tempus Hephæstio febre correptus est. Ut juvenis & militaris exactioris impatiens victus, dum

ἀλλὰ πῶς τὸν ἰατρὸν Γλαῦκον ἀπελθεῖν εἰς τὸ θέατρον, ὡς αἰσον
 ἡρόμενος, ἢ καταφαγὼν ἀλεκλευόνα ἐφθόν, ἢ ψυκλήρα μέγαν ἐπιπῶν
 οἶνος, κακῶς ἔχεν, ἢ μικρὸν διαλιπὼν ἀπέθανεν. τῆτο ἔθενι λογισμῶ τὸ
 πάθος Ἀλέξανδρος ἠνέκεν, ἀλλ' εὐθύς μὲν ἵππους τε κῆρας πάντας ἐπὶ
 πένθει ἢ ἡμιόνους ἐκέλευσεν, ἢ τῆν πέριξ πόλεων ἀφεῖλεν τὰς ἐπάλξεις·
 τὸν δ' ἀθλιὸν ἰατρὸν ἀνεσαύρωσεν. αὐλὰς δ' ἐκατέπαυσεν ἢ μουσικῶ ἐν τῷ
 στρατοπέδῳ πολὺν χρόνον, ἕως ἔξ Ἀμμωνος ἦλθεν μαντεία τιμᾶν Ἡφαι-
 σίωνα, ἢ θύειν ὡς ἡρώϊ ὡδακελεύεσσα. τῆ δ' ἐπένθεος παρενοχία τῷ πολέμῳ
 χρώμενος, ὡσαυτ' ἐπὶ θήραν ἢ κυνηγεσίαν ἀνθρώπων ἐξῆλθεν, καὶ τὸ
 Κερασῖον ἔθνος κατεστέφετο, πάντας ἡβηδὸν ἄποσφάτιων. τῆτο δ' Ἡφαι-
 σίωνος ἐναγισμὸς ἐκαλεῖτο. τύμβον δ' καὶ τάφον αὐτῆ καὶ τὸν ὡς
 ταῦτα κόσμον ἀπὸ μυρίων ταλάντων ἐπιτελέσαι διανοόμενος, ὑπερβαλέως
 δ' τῷ φιλοτέχνῳ καὶ ὡσιπῶ τ' κατασκευῆς τῷ δαπάνῳ, ἐπόθησεν μά-
 λις τῆν τεχνιτῶ Στασιμεράτῳ, μεγαλουργίαν τιὰ καὶ τόλμαν καὶ
 κόμπον ἐν ταῖς καινοτομίαις ἐπαγγελλόμενον. ἔτ' γὰρ αὐτῷ πρότερον ἐν-
 τυχῶν, ἔφη τῆν ὄρων μάλις τὸν Θρακίον Ἄθων διατύπωσιν ἀνδρείκελον
 δέχεσθαι ἢ διαμόρφωσιν· ἀν' ἐν κελυῆ, μονιμώτατον ἀγαλμάτων αὐτῷ ἢ
 ὡσιφανέσατον ἐξεργάσασθαι τὸν Ἄθων, τῆ μὲν αἰετρεῶ χεὶρ ὡσιλαμ-
 βάνοινα μυριάνδρον πόλιν οἰκισθῆναι, τῆ δ' δεξιᾷ σπένδοινα ποταμῶ ῥόμα
 δαψιλῆς εἰς τῷ θάλασσαν ἄπορρέουσι. ταῦτα μὲν ἐν παρήτησατο, πολ-
 λῶ δ' ἀτοπώτερα ἢ δαπανηρότερα τέτων σοφιστῶν τότε ἢ συμμηχα-
 νῶν τοῖς τεχνίταις διέτριβεν.

Eis

dum medicus Glaucus ad spectaculum abiit, prandium sumpsit, adeoque gallo gallinaceo affo, atque epoto ingenti vini frigidissimi crateri, male habuit, pauloque post decessit. Hunc casum tulit parum sapienter Alexander, sed confestim equos omnes multosque tonderi lugubriter iussit, circumjectorum oppidorum pinnas detraxit, miserum medicum egit in crucem, tibias musicamque per diu in castris compescuit, quoad ab Ammone allatum oraculum est, ut Hephæstionem colerent tanquam Heroem, eique sacrificarent. Ad luctus elevationem bellum adhibuit, ac sicut ad venationem hominum egressus, Cusæorum gentem excidit, omnemque ad internecionem delevit. Ea Hephæstionis parentatio dicta. In tumbam & monumentum ejus

atque in hac exornanda decem millia talentorum statuens expendere, operisque præstantia & exquisita arte superare sumptum, desideravit præter omnes artifices Stasistratē, qui projectam granditatem & magnificentiam in novis rebus edendis promittebat. Quippe hic antea jactaverat apud eum in colloquio, ex montibus Thracium Athum configurari & conformari ad hominis effigiem facillime posse. Itaque si vellet, simulacrum se ei ex Atho effecturum æternum & illustrissimum, quod sinistra teneret frequentem mille capitibus urbem, dextra fundentem largam fluminis undam in mare decurrentis: verum hoc repudiavit. At tunc de multo absurdioribus sumptuosioribusque quotidie agebat cum artificibus commentandis & machinandis.

Ba-

Εἰς ἣν Βαβυλῶνα προάγοντο αὐτῆ, Νεάρχῳ (ἀφίκετο γὰρ αὐθις εἰς τὸν Εὐφράτιν διὰ τῆς μεγάλης θαλάσσης) ἔφη τινὰς ἐπιχῆν αὐτῷ Χαλδαίους, ὡς αἰνῶν ἀπέχεσθαι Βαβυλῶνῳ τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ ἣ ἐκ ἐφρόνισεν, ἀλλ' ἐπορεύετο· ἢ πρὸς τοῖς τέχεσι γυμνῶν, κόρακας εἶδεν πολλές διαφερομένης, ἢ τύπῳνας ἀλλήλας, ὧν ἔνιοι κατέπεσον παρ' αὐτόν. ἔπειτα μινύσεως γυμνῶν κτ' Ἀπολλοδώρῃ τῷ στρατηγῷ τῆς Βαβυλῶνῳ, ὡς εἴη ὡς αὐτῆ τεθυμῶν, ἐκάλει Πυθαγόραν τὸν μάγιν. ἐκ ἀνεκμῆν ἣ τῷ προῶξιν, ἠρώτησε τῷ ἰερῶν τὸν τρόπον. φήσαντο ἣ ὅτι τὸ ἦπαρ ἡ ἀλοβον, παπαῖ, εἶπεν, ἰχυρὸν τὸ σημεῖον. ἢ τὸν Πυθαγόραν εἶδεν ἠδύκησεν· ἢ χθετο ἣ μὴ πειθεῖς τῷ Νεάρχῳ, ἢ τὰ πολλά τῶ Βαβυλῶνῳ ἔξω κατασκήλων, ἢ ὡς πλέων τὸν Εὐφράτιν διέτειβεν. ἡ ὡχλει ἣ αὐτόν σημεῖα πολλά. ἢ γὰρ λέοντα τῷ τρεφομένων μέγισον ἢ κάλλισον ἡμερῶν ὄνῳ ἐπελθῶν ἢ λακίσις ἀνεῖλεν. ἀποδυσανῶν ἣ πρὸς ἀλεῖμμα, ἢ σφαιρῶν αὐτῆ παίζοντο, οἱ νεανίσκοι οἱ σφαιρίζοντες, ὡς ἔδει πάλιν λαβεῖν τὰ ἱμάτια, καθορῶσιν ἀνθρώπον ἐν τῷ θρόνῳ καθεζόμενον σιωπῇ, τὸ διάδημα ἢ τῷ σολῶ τῷ βασιλικῷ ὡς κείμενον. ἔτῳ ἀνακενόμενῳ ὅσις εἴη, χρονον πολὺ ἀναυδῶν ἡ μόλις ἣ συμφρονήσας, Διονύσιῳ μὴ ἔφη καλεῖσθαι, Μεσσήνῳ ἣ εἶναι τὸ γῆν. ἐκ δέ τινῶν αἰτίας ἢ κατηγορίας ἐλαῦθα κομιθεῖς ἀπὸ θαλάσσης, πολὺ χρονον γεγονέναι ἐν δεσμοῖς· ἀρτι ἣ αὐτῷ τὸν Σάραπιν Ἰπσάγια τῆς δεσμῶν ἀνεῖναι, ἢ προάγειν δεῦρο, ἢ κελεῦσαι λαβόντα τῷ σολῶ ἢ τὸ διάδημα καθίσει καὶ σιωπῶν.

Ταῦ-

Babylonem pergenti Nearchus, qui ab Oceano Euphratem investus reverterat, refert convenisse se certos Chaldaeos, qui monebant, Babylone ut abstineret Alexander. Nihil motus tamen progressus est. Postquam pervenit ad muros urbis, corvorum examen vidit certantium & se mutuo caedentium: quorum aliquot juxta ipsum sunt delapsi. Inde delato ad eum indicio praefectum Babylonis Apollodorum de ipso exta consuluisse, aruspicem Pythagoram accivit. Non inficiantem factum rogavit, quid deprehendisset in hostia: qui ubi respondit jecur sine capite fuisse, Papae, inquit, faedum prodigium! Nec Pythagoram violavit: verum poenituit eum quod fidem non adhibuisset Nearcho: ac fere extra muros Babylonios divertit, circumvectusque est

animi causa per Euphratem. Terrebant autem eum multa prodigia. Leonem grandissimum & speciosissimum eorum qui ibialebantur, domesticus asinus adortus calce interfecit. Depositis vestibus unctus pila ludebat. Ibi juvenes qui pila luserant, ubi resumenda erant pallia, hominem contemplantur tacitum in folio sedentem, diademate & amictu regio ornatum. Hic in quaestione interrogatus qui esset, diu non reddidit vocem. Vix tandem, quum ad se rediisset, Dionysium ait dici se, esse Messenium genere, certis autem criminibus accusatum, atque eo a mari ductum, longo spatio in vinculis fuisse, modo Sarapim adstitisse sibi: vinculisque exemptum eo deduxisse, atque imperavisse ut veste regia sumpta & diademate, silentio consideret.

His

Ταῦτα ἀκῶσας ὁ Ἀλέξανδρος, τὸν μὲν ἄνθρωπον, ὡς περ ἐκέλευον οἱ μάγιστροι, ἠφάνισεν αὐτὸς ἢ ἠθύμει καὶ δύσελπις ὡς πρὸς τὸ θεῖον ἦδη, καὶ πρὸς τὰς φίλους ὑποπίθεται. μάγιστρος ἢ Ἀντίπατρον ἐφοβᾶτο, καὶ τὰς παῖδας, ὧν Ἰόλαος μὲν ἀρχινοχόος ἦν ὁ ἢ Κάσανδρος ἀφίλο μὲν νεωσὶ θεασάμενος ἢ βαρβάρους τινὰς προσηκουσῆνας, ἅτε δὴ τετραμμηρὸς Ἑλληνικῶς, καὶ τοιαῦτο πρότερον μηδὲν ἑωρακῶς, ἐγέλασεν προπετέστερον. ὁ ἢ Ἀλέξανδρος ὡργίσθη, καὶ δραξάμενος αὐτῷ τῶν τειχῶν, σφόδρα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἔπαισε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν τοῖχον. αὐτῶν ἢ πρὸς τὰς κατηγορουσῆνας Ἀντιπάτρους λέγειν τί βεβλόμενον τὸν Κάσανδρον ἐκκρέων, τί λέγεις; ἔφη, τοσαύτῳ ὁδὸν ἀνθρώπου μηδὲν ἀδικημάτων, ἀλλὰ συκοφαντικῆς ἐλθεῖν; φήσαντες ἢ τῷ Κασάνδρῳ τῆτο αὐτὸ σημεῖον εἶναι τῷ συκοφαντικῆν, ὅτι μακρὰν ἤκεσι τῶν ἐλέγχων, ἀναγελάσας ὁ Ἀλέξανδρος, ταῦτα ἐκείνα, ἔφη, σοφίσματα τῶν Ἀριστοτέλους εἰς ἑκάτερον τῶν λόγων οἰμωξόμενοι ἀνὴρ μικρὸν ἀδικῆσαι φανῆτε τὰς ἀνθρώπων. τὸ ἢ ὅλον αὐτῶν φασὶν δεινὸν ἐνδιδῶναι καὶ δυσσοπιὸν ἐγγυῶσαι τῇ ψυχῇ τῷ Κασάνδρῳ τὸ δέος, ὥστε ὑστερον χρόνοις πολλοῖς ἦδη Μακεδόνων βασιλεύουσα, καὶ κρατεῦσα τῆ Ἑλλάδος, ἐν Δελφοῖς περὶπατικῆ καὶ θεώμενον τὰς ἀνδριάντας, εἰκόντες Ἀλεξάνδρου φανείσης, ἀφνω πληγῆτα φείξαι καὶ κραδανθῆναι τὸ σῶμα, καὶ μόλις ἀναλαβεῖν ἑαυτὸν ἰλιγγιάσαντα πρὸς τὴν ὄψιν.

Ὁ δ' εἶν Ἀλέξανδρος ὡς ἐνέδωκεν τότε πρὸς τὰ θεῖα, ταραχώδης γε-

His Alexander auditis, illum ex vatuum confilio sustulit de medio. Cæterum animo ipse anxio atque erga Deos diffidenti jam evasit, adversus amicos vero suspicioso. Antipatrum imprimis formidabat ejusque filios, ex quibus Iolaus princeps pincerna erat, Cassander nuper advenerat. Qui quum barbaros venerabundos illum salutantes conspexisset, vir in libertate enutritus Græca, atque hujusmodi spectaculi hætenus insolens, in cachinnum liberiolem est effusus. Ea re exarsit ita Alexander, ut arreptum crinibus caput ejus ambabus manibus vehementer contuderit ad parietem. Alio tempore respondere Antipatri accusatoribus aliquid parantem interpellans Cassandrum, Quid ais, inquit, tam longa via homines nihil læfos tantum ad ca-

no-
lumniandum venisse? Quum respondisset Cassander, esse id ipsum calumniæ indicium, quod tam procul ab iis, unde possent redargui, venissent: cachinnans Alexander, Hæc illa, inquit, commenta Aristotelis sunt in utramque partem dicendi: pœnam luetis, si parum eos convincimini læfisse. Omnino autem ingentem terrorem aiunt Cassandri animum subivisse & pertinaciter insedisse, usque adeo ut insequitis temporibus regnum Macedoniae obtinens, & Græciæ potiens, quum Delphis inambularet contemplareturque statuas, simulacro conspecto Alexandri, subito horrore toto contremuerit corpore, & ad illius imaginis conspectum æstuans ægre colligeret se.

Alexander igitur postquam semel religione obstrictus est, tumultuante & trepidante animo

νόμῳ ἢ ἀείφοβῳ τὴν διάνοιαν, εἰδὲν ὡς μικρὸν ἔτος τῆς ἀήθων ἢ ἀτόπων, ὃ μὴ τέρας ἐποιεῖτο ἢ σημεῖον· ἀλλὰ θυομύων ἢ καθαροῦντων ἢ μαυροῦντων μεσὸν ὡς τὸ βασίλειον. ἔτος ἄρα δεινὸν μὴ ἀπιστία πρὸς τὰ θεῖα, ἢ καταφρόνησις αὐτῶν· δεινὴ δὲ αὐθις ἢ δεισιδαιμονία, δίκλις ὑδατῶν αἰεὶ πρὸς τὸ ταπεινέμενον, ἢ ἀναπληρῆν ἀβελτηρίας ἢ φόβου τὸν Ἀλέξανδρον γρόμῳ. εἰ μὴ ἀλλὰ καίπερ χρησμῶν γε τῶν περὶ Ἡφαισίων ἐν Θεῶν κομιθέντων, ἀποθέρμῳ τὸ πένθος, αὐθις ὡς ἐν θυσίαις ἢ πόταις. ἐσιάσας δὲ λαμπρῶς τὸς περὶ Νέαρχον, εἶτα λισσάμεν ὡς περ εἰώθει, μέλλων καθύδην, Μηδίας δευτέριον, ὄχετο κωμασόμεν πρὸς αὐτόν· κακῆ πιὼν ὅλῳ τὴν Ἰππῆσαν ἡμέραν, ἤρξατο πυρέτλειν, ἔτε σκύφον Ἡρακλέους ἐπιπὼν, ἔτε ἄφνω διαλλαγῆς γρόμῳ τὸ μεταφρενον, ὡς περ λόγῃ πεπληγῶς· ἀλλὰ ταῦτα τινὲς ὥντο δεῖν γράφειν, ὡς περ δρᾶματῶν μεγάλῃ τραγικὸν ἔξοδιον ἢ περὶ παθεῖς πλάσαντες. Ἀριστόβελτῶν δὲ φησὶν αὐτὸν πυρέτλοιαν μαυρῶς, διψήσαντα δὲ σφόδρα, πιεῖν οἶνον· ἐν τέτῃ δὲ φρενιτιάσαι, ἢ τελευτῆσαι τριακάδι Δαισίς μωός.

Ἐν δὲ ταῖς ἐφημερίαις ἔτος γέγραπται περὶ τὴν νόσον. Ὀγδόῃ Ἰππὶ δεκάτῃ Δαισίς μωός ἐκάθουδεν ἐν τῷ λισσῶνι διὰ τὸ πυρέξαι. τῇ δὲ ἐξῆς λισσάμεν εἰς τὸν θάλαμον μετήλθεν, ἢ διημέρου πρὸς Μηδίον κυβύων. εἶτ' οἰσὲ λισσάμεν, ἢ τὰ ἱερά τοῖς Θεοῖς Ἰππῆεις, ἐμφαγών, διὰ νυκτὸς ἐπύρεξεν. τῇ εἰκάδι λισσάμεν, πάλιν ἔθυσε τὴν εἰθισμένην θυσίαν· ἢ κατακείμεν ἐν τῷ λισσῶνι τοῖς περὶ Νέαρχον ἐχόλαζεν, ἀκρωμένῳ

τὰ

animo præditus, nulla res insolita & aliena tam exigua oblata est, quam non verteret in prodigium & ostentum, sed sacrificantium, expiantium, & vaticinantium erat regia referta. Adeo res est horrenda incredulitas & contemptio Deorum; horrenda item superstitio, quæ aquæ modo vergit ad demissâ, impletque absurdis opinionibus & metu mortales, ut tunc Alexandrum. At ille oraculis de Hephæstione a Deo allatis luctum deposuit, iterumque ad sacrificia & pocula se convertit. Ac quum splendido convivio excepisset Nearchum, atque inde lotus de more suo esset iturus cubitum, ad obnixe rogantem Medium ivit comestatum. Apud hunc quum diem insequentem totum perpotasset, febre est tentatus. Non exhaust Hercules scy-

VOL. IV.

phum, neque repente spinæ dolore veluti hasta confixus ingemuit. Sed hæc putaverunt quidam scribenda, quasi magnæ fabulæ tragicum exitum & lamentabile fingentes. Aristobulus narrat, eum quum delirio ex febre teneretur, atque ingenti cruciaretur siti, vinum potasse, hinc in phrenesim incidisse, atque trigésimo mensis Dæfii die decessisse.

In diariis ad hunc modum de morbo ejus scriptum est: Octavo decimo die mensis Dæfii in balneo febris causa cubavit. Postero die lotus contulit se in cubiculum, eumque diem alex ludo cum Medio transegit. Inde vesperi lotus & sacris operatus cibum sumpsit avidius. Hinc nocte febre affictus est. Die vigésimo lotus solenne sacrum iterum peregit, decumbensque in balneo Nearchi vacavit, naviga-

N

tionem

τὰ πρὸς τὸν πλεῖν ἢ τὴν μεγάλην θάλατταν. τῇ δεκάτῃ φθινόπωρον ταυ-
τὰ ποιήσας μάλλον ἀνεφλέχθη, ἢ τὴν νύκτα βαρέως ἔχεν, ἢ τὴν Ἰππύ-
σαν ἡμέραν ἐπύρεττον σφόδρα. ἢ μεταρθεὶς κατέκειτο πρὸς τὴν μεγάλην
κολυμβήθραν ὅτε δὴ τοῖς ἡγεμόσι διελέχθη πρὸς τὴν ἐρήμων ἡγεμονίας
τάξω, ὅπως καταστήσωσι δοκιμάσαντες. ἑβδόμη, σφόδρα πυρετῶν ἔθυ-
σεν Ἰξαρεῖς πρὸς τὰ ἱερά. τῷ δὲ ἡγεμόνων ἐκέλευε τὰς μεγίστας διατρέ-
ξεν ἐν τῇ αὐλῇ, ταξιάρχος δὲ ἢ πεντακοσιάρχος ἔξω νυκτερεύειν. εἰς δὲ τὰ
πέραν βασιλεία διακομιθεὶς, τῇ ἑκτῇ σμικρὸν ὑπνωσεν ὃ δὲ πυρετὸς ἐκ
ἀνῆκεν. ἐπελθόντων δὲ τῶν ἡγεμόνων, ἠὲ ἄφωτον, ὁμοίως δὲ ἢ τὴν πέμπτην
διὸ ἢ τοῖς Μακεδόσιν ἔδοξεν τεθνᾶναι, ἢ κατεβόων ἐλθόντες ἐπὶ τὰς θύ-
ρας, ἢ διηπειρῆστο τοῖς ἐταίροις, ἕως ἐβιάσαντο. ἢ τῷ θυρῶν αὐτοῖς ἀν-
οιχθεῖσιν, ἐν τοῖς χιτῶσι καθ' ἕνα πάντες πρὸς τὴν κλίνην παρεξήθησαν.
ταύτης δὲ τῆς ἡμέρας οἱ πρὸς Πύθωνα ἢ Σέλυκον εἰς τὸ Σαραπίον ἀπο-
σαλέντες, ἡρώτων εἰ κομίσωσιν ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον ὃ δὲ Θεὸς κτὲν χῶρον
εἶν ἀνεῖλεν. τῇ δὲ τρίτῃ φθινόπωρον πρὸς δάιλῳ ἀπέθανεν.

Τέτων τὰ πλείστα κτὲν λέξιν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἔτω γέγραπται. Φαρ-
μακείας δὲ ὑποψίαν αὐτίκα μὴ εὐδαίς ἔχεν ἑκτῷ δὲ ἔπειτα φασὶν μυώσεως
ἡροδότης τὴν Ὀλυμπιάδα πολλὰς μὴ ἀνελεῖν, ἐκεῖσαι δὲ τὰ λείψανα
τῆς Ἰόλα τεθνηκότος, ὡς τέτρα τὸ φάρμακον ἐχέαντο. οἱ δὲ Ἀριστοτέλη
φάσκοντες Ἀντιπάτρῳ σύμβουλον γεγηῆσθαι τὴν πράξεως, ἢ ὅλως δι' ἐκείνου
κομιδῆναι τὸ φάρμακον, Ἀγνόθεμον τινὰ διηγεῖσθαι λέγουσιν, ὡς Ἀντιγόνη

τῆ

tionem suam, & quid vidisset in Oceano, ex-
ponenti. Vigesimo primo quum idem fecisset,
aggravavit febris, noctemque egit gravem,
ac postridie est acri febre tentatus, transla-
tusque decubuit juxta magnum natatorium.
Eodem tempore cum ducibus egit quemad-
modum ordinibus vacuis præficerent specta-
tos. Vigesimo quarto ingravescente vi morbi
sacris operatus est, ad quæ est deportatus, ac
præcipuos duces in aula jussit commorari,
centuriones & tribunos excubare pro foribus.
Delatus in ulteriorem regiam vigesimo quin-
to die paulisper quievit, febris tamen non
remisit. Quum adissent eum duces, jam vo-
cem amiserat. Pari modo vigesimo sexto egit.
Unde Macedones mortuum rati ad fores
magno strepitu accefferunt, ministrisque ami-

cos regis coegerunt ut admitterentur, ac
foribus apertis tunicati ad unum omnes præ-
ter lectum ejus transferunt. Eodem die Py-
thon & Seleucus ad templum Serapis missi
consuluerunt Deum an deportarent eo Alex-
andrum. Deus, ne eum moverent loco, re-
spondit. Vigesimo octavo sub vesperam ex-
spiravit.

Hæc fere in diariis ita perscripta ad ver-
bum sunt. Veneni extemplo suspicionem ne-
mo habuit. Sexto demum anno autumant in-
dicio delato Olympiada multos necasse, of-
fa etiam projecisse mortui Iolæ, quasi vene-
num hic miscuisset. Qui vero autorem Ari-
stotelem hujus facinoris perhibent Antipatro
fuisse, atque omnino per illum allatum virus,
hi Agnothemim quendam, qui id ex Antigono
rege

rege

τῆ βασιλείῳ ἀκρόασι· τὸ δὲ φάρμακον, ὕδωρ εἶναι ψυχρὸν ἢ παγετῶδες ἀπὸ πέτρας τινὸς ἐν Νονακείδι ἔσης, ἢν ὥσπερ δρόσον λεπτὴν ἀναλαμβάνουσι εἰς ὄνα χηλὴν ἀποτίθεν· τῆ δὲ ἄλλων ἔδεν ἀγείων σέγειν, ἀλλὰ διακόπτειν ὑπὸ ψυχρότητος ἢ δειμύτητος. οἱ δὲ πλείστοι τὸν λόγον ὅλως οἶον πεπλάσθαι τὸν πᾶσι τὴ φαρμακείας ἢ τεκμήριον αὐτοῖς ἐ μικρὸν, ὅτι τῆ ἡγεμόνων σασιασάντων ἐφ' ἡμέρας πολλὰς, ἀφαιρέσθαι τὸ σῶμα κείνων ἐν τόποις θερμοῖς ἢ πνιγώδεσιν, ἔδεν ἔχειν τοιαύτης φθορᾶς σημεῖον, ἀλλ' ἔμεινε καθαρὸν ἢ πρόσφατον. ἢ δὲ Ῥωξάνη κύσσα μὲν ἐτύχανε, ἢ διὰ τῆτο τιμωμῆν πρὸς τοῖς Μακεδόσιν· δυσζήλως δὲ ἔχουσα πρὸς τὴν Στάτειραν, ἔξηπάτησεν αὐτῆν Ἐπισολῆ τινι πεπλασμένη πᾶρα γνῆσθαι, ἢ πρὸς αὐτῆν, μὲν τὴ ἀδελφῆς ἀπέκλεινε, ἢ τὰς νεκρὰς εἰς τὸ φέρας κατέβαλε ἢ σιωέχουσε, εἰδότη ταῦτα Περδικκῆ ἢ συμπράττοντι. ἢ δὲ ἐκεῖν δὲ εὖς ἐν δυνάμει μεγίστη, τὸν Ἀρρίδαϊον, ὥσπερ δροσφόρημα τὴ βασιλείας, ἐφελκόμην, γεγονότα μὲν ἐν γυναικὸς ἀδόξῃ ἢ κοινῆς Φιλίνης, ἀτελῆ δὲ τῆ φρονεῖν ὄντα διὰ σώματος νόσον, ἐ φύσει πρὸς πρὸς ἔσαν, ἔδεν αὐτομάτως· ἀλλὰ ἢ πάνυ φασὶν παιδὸς ὄντι αὐτῆ διαφαίνεσθαι χάριεν ἢ τῆ, ἢ ἐκ ἀγνῆς, εἶτα μύθοι φαρμάκοις ὑπὸ Ὀλυμπιάδῃ κακωθέντα διαφθερῶναι τὴν διάνοιαν.

rege audiisset, narraſſe referunt. Venenum autem aquam frigidam fuiſſe & inſtar glaciei gelidam, quæ Nonacride ex petra quadam refudet. Eam ſicut tenuem rorem excipientes aſini ungula reponere: nullo enim vaſe ferri alio poſſe, verum erodere rigore ſuo & acrimonia omnia. Maxima pars tamen eam veneni fabulam proſus exiſtimant commentitiam, habentque argumentum non leve, quod diſſentientibus per multos dies ducibus, corpus quum locis fervidis & æſtuoſis jacuiſſet non curatum, ejuſcemodi veneni nullum veſtigium præ ſe tulerit, verum ſine livore & tabe permanſerit recens. Roxane prægnans erat, atque ideo quum a Macedonibus cole-

retur, Statiram autem æmularetur, literis circumventam commentitiis evocavit: quam, ut venit, cum ſore necavit, ac cadavera earum in puteum præcipitavit, terramque ingeſſit, conſcio & adjutore Perdicca. Ille enim mox in ſumma fuit poteſtate, Aridæo, velut regni umbra, ſtipatus. Natus hic ex obſcura fuit muliere & vulgante corpus Philinna, neque mentis compos ex corporis vitio, non nativo neque ſpontaneo: immo vero perſpicue ferunt in puero eluxiſſe ſativam indolem nec ignavam; poſt tamen, quum medicamenti fuiſſet ab Olympiade vitiatus, mente debilitatum fuiſſe.

Cornelis J. Hodges R.

G. V. G. G. G. G. G. G.

Γ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ.

ἮΝ Κίνα τῆ μοναρχήσανθ^ϛ θυγατέρα Κορηλίαν, ὡς ἐπεκράτησε Σύλλας, ἔτε ἐλπίσω ἔτε φόβω διωθθεὶς δποππάσαι Καίσαρ^ϛ, ἐδήμυσε τῷ Φερνῷ αὐτῆς. αἰτία ᾗ Καίσαρ^ϛ τῷ πρὸς Σύλλαν ἀπεχθείας, ἢ πρὸς Μάριον οἰκειότης ἦ. Ἰελία γ^ϛ, πατρὸς ἀδελφῆ Καίσαρ^ϛ, ὁ πρεσβύτερ^ϛ σωώκει Μάρι^ϛ, ἔξ ἧς ἐγεγόνει Μάρι^ϛ ὁ νεώτερ^ϛ, ἀνεψιὸς ὢν Καίσαρ^ϛ. ὡς ᾗ ὑπὸ πλήθους φόνων ἐν ἀρχῇ ἢ δι' ἀρχολίας ὑπὸ Σύλλα παρεώμρ^ϛ ἐκ ἠγάπησεν, ἀλλὰ μετῶν ἰερωσιῶν εἰς τὸν δῆμον προσηλθεν, ἔπω πάνυ μειράκιον ὢν, ταύτης μὲν ἐμπεσεῖν αὐτὸν ὑπεναντιωθεὶς Σύλλας παρεσκύασεν· πρὸς ᾗ ἀναείσεως βελθυόμρ^ϛ, ἐνῶν λεγόντων, ὡς ἐκ ἔχει λόγον δποκλινηνῶν παῖδα τηλικῶτον, ἐκ ἔφη νῆν ἔχειν αὐτὰς, εἰ μὴ πολλὰς ἐν τῷ παιδί τῷ Μαρίῳ ἐνορῶσιν. ταύτης τῷ φωνῆς ἐνεχθείσης πρὸς Καίσαρα, συχνὸν μὲν τινὰ χροῖον πλανώμρ^ϛ ἐν

CORNELIAM Cinnæ, qui Romæ rerum potitus est, filiam postquam victor Sylla neque spe neque metu percellere Cæsarem valuit ut dimitteret, publicavit dotem ejus. Causa inimicitie in Syllam Cæsari necessitudo Marii erat. Juliam enim Cæsaris amitam Marius major in matrimonio habuit, ex qua Marius junior natus est Cæsaris consobrinus. Ut autem initio ob eorum qui interficiebantur mul-

titudinem & occupationes est a Sylla neglectus, non acquievit, sed ad petitionem sacerdotii pene impubes venit in campum. Cæterum hujus repulsam adversante clam ei Sylla tulit: qui quum de necando eo deliberaret, & ostenderent nonnulli nihil esse causæ cur tantulum puerum trucidaret, Nihil mentis dixit eos habere, si non ei puero multos viderent Marios inesse. Hac voce ad Cæsarem perlata longo tempore palans

in

ἐν Σαβίνοις ἔκλεπτεν ἑαυτὸν ἔπειτα δι' ἀρρώσϊαν εἰς οἰκίαν ἑτέραν μετακομιζόμενος, καὶ νύκτα πεπιπίπει στρατιώταις τῷ Σύλλα διεβδωνομήροις ἐκείνα τὰ χεῖρα, καὶ τὰς κεκερυμμένους συλλαμβάνουσιν. ὡν τὸν ἡγεμόνα Κορνήλιον πείσας δυσὶ ταλάνοις ἀφείδη, καὶ καταβάς δι' οὗτος ἐπὶ θάλατταν, ἐξέπλευσεν εἰς Βιθυνίαν πρὸς Νικομήδην τὸν βασιλέα. παρ' ᾧ διατείψας χρόνον ἔ πολὺν, εἶτα ἀποπλέων, ἀλίσκετο) πρὸς τὴν Φαρμακῶσαν νῆσον ὑπὸ πειρατῶν, ἥδη τότε σόλοις μεγάλοις καὶ σκάφεσιν ἀπλέτοις κατεχόντων τὴν θάλατταν.

Πρῶτον μὲν ἐν αἰτηθεῖς ὑπ' αὐτῶν λύτρα εἴκοσι τάλαντα κατεχέλασεν, ὡς ἐκ εἰδότην ὃν ἠρήκοιεν· αὐτὸς δὲ ὡμολόγησεν πενήκοντα δῶσειν. ἔπειτα τῶν πρὸς αὐτὸν ἄλλον εἰς ἄλλω διαπέμψας πόλιν ἐπὶ τῶν χρημάτων πορισμὸν, ἐν ἀνθρώποις φονικωτάτοις Κίλιξιν μεθ' ἑνὸς φίλου καὶ δυοῖν ἀκολούθου ἀπολελειμμένον, ἔτω καταφρονητικῶς εἶχεν, ὡς πέμπτων ὁσάκις ἀναπαύοιτο, προσέταττεν αὐτοῖς σιωπᾶν. ἡμέραις ᾗ τεσσαράκοντα δυεῖν δεύσαις, ὡσπερ ἐ φρεξέμενος, ἀλλὰ δευφορέμενος ὑπ' αὐτῶν, ἐπὶ πολλῆς ἀδείας σιωπᾶζε καὶ σιωγευμνάζετο. καὶ ποιήματα γράφων καὶ λόγους τινὰς, ἀκροαταῖς ἐκείνοις ἐχεῖτο· καὶ τὰς μὴ θαυμάζοντας, ἀνίκερος ἀπαιδύτους καὶ βαρβάρους ἀπεκάλει, καὶ σὺν γέλωτι πολλάκις ἠπέλιπεν κερμαῖν αὐτῶν. οἱ ᾗ ἔχαιρον, ἀφελεία τινὶ καὶ παιδιᾷ τὴν παρρησίαν ταύτην νέμοντες. ὡς ᾗ ἦκον ἐκ Μιλήτου τὰ λύτρα, καὶ δεὺς ἀφείδη, πλοῖα πληρώσας δι' οὗτος ἐκ τῶν Μιλησίων λιμῆνος, ἐπὶ τὰς λησὰς ἀνήγετο· καὶ

κατα-

in Sabinis abdidit se. Inde dum valetudinis causa aliam in domum transfertur, incidit in Syllanos milites, qui illa loca scrutabantur, comprehendebantque, si qui delitescerent. Quorum ducem Cornelium duorum talentorum mercede induxit ut dimitteretur: ac conscensa protinus nave in Bithyniam ad regem Nicomedem est profectus. Apud quem quum non diu defidisset, discedens in pelago ad Pharmacusam insulam capitur a piratis, qui magnis jam classibus multisque navigiis mare infestum habebant.

Hos Cæsar primum postulantibus pro ipsius redemptione viginti talenta derisit, quasi ignaros quem tenerent: ipse quinquaginta daturum se pollicitus est. Inde comitibus suis alio ad aliam urbem expediendæ

pecuniæ gratia dimissis, inter homines immannissimos Cilicas cum uno amico & duobus servis relictus adeo eos despexit, ut quoties quiescebat, missis aliquo indiceret illis silentium. Dies duo de quadraginta, quasi non custodiretur, sed stiparetur ab eis, in summa securitate una ludebat & se exercebat. Jam carmina & orationes scribebat, eaque in circulo eorum pronuntiabat: si qui non admirarentur ea, hos palam illiteratos appellabat & barbaros: frequenter per jocum suspensurum eos se minabatur. Placebat id illis, simplicitati ejus & ætati hanc linguæ libertatem ascribentibus. Ut allata Mileto pecunia, qua redimeretur, & numerata missus est, complevit confestim naves, atque ex Milesiorum portu ad persequendos prædones solvit, occu-

panisque

καταλαβὼν ἔτι πρὸς τῆ νήσῳ ναυλοχῆνας, ἐκράτησεν τῶν πλείστων. ἢ τὰ μὲν χεῖματα λείαν ἐποίησατο, τὰς δὲ ἄνδρας ἐν Περγάμῳ καταθέμενος εἰς τὸ δεσμοτήριον, αὐτὸς ἐπορεύθη πρὸς τὸν διέποινά τι τῷ Ἀσίαν Ἰόνιον, ὡς ἐκείνῳ προσῆκον ὄντι στρατηγῷ κολάσαι τὰς ἐαλωκότας. ἐκείνῃ δὲ ἢ τοῖς χεῖμασιν ἐποφθαλμιῶντι (ὡς γὰρ ἐκ ὀλίγα) ἢ ὡς τῶν αἰχμαλώτων σκέψασθαι φάσκοντι ἔπι χολῆς, χαίρειν ἐάσας αὐτὸν ὁ Καῖσαρ, εἰς Πέργαμον ὄχουτο, ἢ προαγαγὼν τὰς λησὰς ἀπάλλας ἀνεσαύρωσεν, ὥσπερ αὐτοῖς δοκῶν παίζειν ἐν τῇ νήσῳ προειρήκει πολλάκις.

Ἐκ δὲ τῆς τῆ Σύλλα δωάμεως ἤδη μαρμαρινῆς, ἢ τῶν οἴκοι καλῶν αὐτὸν, ἐπλυσεν εἰς Ρόδον ἔπι χολῶ πρὸς Ἀπολλώνιον τὸν τῆ Μόλων, ἔ ἢ Κικέρων ἠκράτο, σοφιστεύοντι ἔπιφανῶς, ἢ τὸν τρόπον ἔπιπικῆς εἶναι δοκεῖντι. λέγει δὲ ἢ ἢ φῦναι πρὸς λόγους πολιτικῆς ὁ Καῖσαρ ἀρετα, ἢ διαπονήσαι φιλοτιμότητα τῷ φύσιν, ὡς τὰ δδουτερεῖα μὲν ἀδουηῖτως ἔχειν, τὸ δὲ πρῶτεῖον, ὅπως τῇ δωάμει ἢ τοῖς ὄπλοις πρῶτῳ εἶναι μᾶλλον· ἀλλ' ἀχοληθεῖς ὑφεῖναι, πρὸς ὅπερ ἢ φύσις ὑφουγεῖτο τῆ ἐν τῷ λέγειν δεινότητι, ὑπὸ στρατειῶν ἢ πολιτείας, ἢ κατεκλήσατο τῷ ἡγεμονίαν, ἐκ ἔξικόμενος. αὐτὸς δ' ἐν ὑσερῳ ἐν τῇ πρὸς Κικέρωνα ὡς Κάτων ἀνιγραφή παραιτεῖται, μὴ στρατιωτικῆ λόγον ἀνδρὸς ἀνιξετάζειν πρὸς δεινότητα ρήτορος ὑφουξ, ἢ χολῶ ἔπι τῆτο πολλῶ ἀγονιλος.

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ῥώμῳ, Δολοβέλλαν ἔκεινεν κακώσεως ἐπαρχίας, ἢ πολλὰ δὲ τῆ Ἐλλάδῳ τῶν πόλεων μαρτυρίας αὐτῷ παρέχον. ὁ μὲν

panisque ad illam insulam adhuc stantes, ple-
rosque in potestatem redegit: quorum pecu-
niam in praedam vertit; ipsos Pergami dedit
in custodiam, atque ad Junium, qui cum im-
perio Asiam obtinebat, profectus est, quod
illius, ut praetoris, esset de captivis suppli-
cium sumere. Qui quum nummis eorum o-
culos adjecisset (neque enim pauca summa
erat) & de captivis consideraturum se diceret
per otium, salute Caesar praetori dicta Per-
gamum contendit, sustulitque in crucem pi-
ratas omnes, sicut per speciem joci crebro in
insula illis praedixerat.

Exinde languescente jam Syllae potentia,
& necessariis eum domum revocantibus,
Rhodum navigavit ad Apollonium Molo-
nis, cujus etiam Cicero auditor erat, qui

scholam aperuerat insignem, apparebatque vi-
rum probum esse. Dicitur & ad civiles ora-
tiones optime fuisse natura comparatus, inge-
niumque excoluisse sedulo, secundas ut citra
controversiam ferret: primas vero in ea, ut
potentia potius & armis esset primus, reliquif-
se aliis, neque eam, quo ducebat eum natura,
vim dicendi, quo expeditionibus & tractandae
reipublicae vacaret, quibus artibus imperium
quaesivit, est assequutus. Ac postmodum in o-
ratione, qua Ciceronis Catoni respondet, de-
precatatur ne quis hominis militaris dictionem
cum oratoris solertis multumque ea in re otii
ponentis contendat eloquentia.

Ad urbem reversus postulavit Dolobellam
repetundarum, civitatesque Graeciae fre-
quentes testimonium ei dixere. Verum ab-
solutus

ἐν Δολοβέλλας ἀπέφυγε τὴν δίκην· ὁ δὲ Καῖσαρ ἀμειβόμενος τὴν Ἑλλάδα τῆς προθυμίας, σιωπηρόθευσεν αὐτῇ Πόπλιον Ἀλιώνιον διακέρση δωροδοκίας, ἔπειτα Λουκέλλαν τῆς Μάρκε Μακεδονίας στρατηγῆ. καὶ τοσοῦτον ἰχυσεν, ὥστε τὸν Ἀλιώνιον ἑπικαλέσασθαι τὰς δημάρχους, σκηψάμενον ἐκ ἔχεν τὸ ἴσον ἐν τῇ Ἑλλάδι πρὸς Ἑλλήνας. ἐν δὲ Ῥώμῃ πολλὴ μὲν ἔπειτα τῶ λόγῳ αὐτοῦ τὰς σιωπηροῦσας αὐτῆ χάρις ἐξέλαμπεν, πολλὴ δὲ τῆ αὐτοῦ τὰς δεξιῶσας καὶ ὁμιλίαις φιλοφροσυνῆς δύνοια αὐτῆ τῶ δημοτῶν ἀπηνία, θεραπευτικῆ παρ' ἡλικίαν ὄντι. ὡς δὲ τις καὶ ἀπὸ δείπνων καὶ τραπέζης, καὶ ὅπως τῆ αὐτοῦ διαίταν λαμπρότητος ἀξιομνήσει καὶ μικρὸν αὐτῆ δύναμις εἰς τὴν πολιτείαν. ἦν τὸ πρῶτον οἱ φθονεῖτες, οἰόμενοι ταχὺ τῶ ἀναλωμάτων ἑπιπόνητον ἐξίτηλον ἔσεσθαι, αὐτοῦ ἀνθεῖσαν ἐν τοῖς πολλοῖς· ὅψε δὲ ἡσθητο, μεγάλης καὶ δυσανατρέπτῃς γνησιότητος, καὶ βαδίζουσας ἀνιχνεύουσας ἑπὶ τὴν τῶ ὅλων μεταβολήν, ὡς ἐδεμίαν ἀρχὴν πρᾶγματῶν ἡγετέον μικρὸν, ἦν ἐ ταχὺ ποιῆ μεγάλην τὸ ἐνδελεχῆς, ἐκ τῆ καταφρονηθῆναι τὸ μὴ κωλυθῆναι λαβῆσαν. ὁ γὰρ ἐν πρῶτῶ ὑπιδέσθαι δοκῶν αὐτῆ καὶ φοβηθῆναι τῆ πολιτείας ὡσπερ θαλάττης τὰ διαγελῶντα, καὶ τὴν ἐν τῶ φιλοανθρώπῳ καὶ ἰλαρῶ κεκευμημένῳ δεινότητι τῆ ἡδύς καταμαθῶν Κικέρων, ἔλεγε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἑπιβεβούμασιν αὐτῆ καὶ πολιτεύμασιν τυραννικὴν ἐνοραὴν διάνοιαν· ἀλλ' ὅταν, ἔφη, τὴν κόμην ἔτω διακεκμημένῳ αὐτοῦ τῶ ἴδω, κακῆνον ἐνὶ δακτύλῳ κνώμενον, ἔ μοι δοκεῖ πάλιν ἔτῶ ἀνδρω-

π

solutus Dolobella est. Cæsar autem ad pensandum Græcorum studium, patrocinium eorum, quum P. Antonium apud M. Lucillum Macedonia prætorem captæ pecuniæ accusarent, suscepit, tantumque effecit, ut ad tribunos plebis Antonius provocaret, allegans non æquo jure in Græcia se cum Græcis contendere. Romæ vero multa orationis ejus in defensionibus effulsit venustas, multum etiam ex comitate in salutationibus & congressibus, quod supra ætatem blandus esset, favorem assequutus est ad populum. Ad hæc cœnarum & mensæ, & denique reliquo vitæ splendore colligebat paulatim in republica opes: quas invidi ejus brevi existimantes deficientibus sumptibus evandas fore, securi inclarescere illum apud vul-

gus permisere: sero autem, ubi evasissent jam ingentes & prævalidæ, atque aperte in rerum integram mutationem senserunt eas erumpere, animadverterunt nullum censendum esse rei alicujus parvum exordium, quod non illico grande reddat continuatio, quodque ex eo quod contemnatur, assequitur ne impediatur. Itaque ille qui primus suspectam habuisse videtur & timuisse ejus in republica gerenda sicut in mari falso blandientem serenitatem, & latentem sub humanitate & hilaritate persensit acrimoniam, Cicero, dicebat in aliis ejus cœptis & actionibus perspicere se omnibus ingenium tyrannicum: Sed quum comam ejus, inquit, ita videam compositam accurate, ipsumque uno digito caput scabentem, contra non videtur iste

mihi

πρὸς εἰς νῦν ἀν ἐμβαλέσθαι τηλικῶτο κακόν, ἀναίρεσιν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας. ταῦτα μὲν εἰς ὕστερον.

Τῷ δὲ δήμῳ πρώτῳ μὲν ἀπόδειξιν τῆς πρὸς αὐτὸν διανοίας ἔλαβεν, ὅτε πρὸς Γάϊον Πόπλιον εἰσάσας ὑπὲρ χιλιαρχίας, πρότερον ἀνηγορεύθη δατέραν ἢ, καὶ καταφανέστερον, ὅτε τῆς Μαρείας γυναικὸς Ἰσθμίας ἀποθανέσης, ἀδελφιδῆς ὣν αὐτῆς ἐκώμιόν τε λαμπρὸν ἐν ἀγορᾷ διήλθεν, καὶ αὖτις τὴν ἐκφορὰν ἐτόλμησεν εἰκόνας Μαρείας προθεῖναι, τότε πρῶτον ὀφθείσας μὲν τὴν Ἰππὶ Σύλλα πολιτείαν, πολεμίων τῶν ἀνδρῶν κειθέντων. Ἰππὶ τῷ γὰρ ἐπίων καταβοησάντων τῷ Καίσαρι, ὁ δὲ δήμος ἀνήχησε λαμπρῶς δεξιὰ μὲν κρότω, καὶ θαυμάσας ὥσπερ εἰς ἀδελφὸν διὰ χρόνων πολλῶν ἀνάγοντα τὰς Μαρείας τιμὰς εἰς τὴν πόλιν. τὸ μὲν εἰς Ἰππὶ γυναιξὶν πρεσβυτέρας λόγους Ἰππαφίους διεξιέναι, πάτεριον ἢ Ῥωμαίοις νέαις ἢ ἐκ ὧν ἐν εἴδει, πρῶτον εἶπεν Καῖσαρ Ἰππὶ τῆς ἑαυτῆς γυναικὸς ἀποθανέσης καὶ τῷτο ἠνεγκεν αὐτῷ χάριν τινα, καὶ συνεδημαγώγησεν τὰ πάθει τὰς πολλὰς ὡς ἡμέρῳ ἀνδρα καὶ αὐτίμεσον ἠδὲ ἀγαπᾶν. θάψας ἢ τὴν γυναικᾶ, ταμίας εἰς Ἰσθμίαν ἐν τῶν στρατηγῶν Βαίτωρι συνεξήλθεν, ὃν αὐτὸν τε τιμὴν αἰεὶ διετέλεσεν, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς πάλιν ἀρχῶν ταμίαν ἐποίησεν. γρόμῳ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, τρίτῳ ἠγάγετο γυναικᾶ Πομπηίαν, ἔχων ἐκ Κορινθίας θυγατέρα, τὴν ὕστερον Πομπηίῳ Μάγνῳ γαμηθεῖσαν. χρωμὴ δὲ ταῖς δαπάναις ἀφειδῶς, καὶ δοκῶν μὲν ἐφήμερον καὶ βραχεῖαν ἀντικαταλλάττεσθαι μεγάλων ἀναλωμάτων δόξαν, ὡν ἐμὴ δὲ ταῖς ἀλη-

θείαις

mihī tantum mali animo concepturus, ut Romanam rempublicam evertat. Cæterum hæc post.

Primum favoris erga se populi cepit documentum, quum tribunus militum competitore C. Popilio prior est renuntiatus: alterum & clarius, quum Marii uxorem Juliam, amitam suam defunctam eximie laudavit in foro, atque in funere ausus est præferre Marii imagines, quæ tum primum post Syllæ dominatum sunt conspectæ, quum esset hostis ille iudicatus. Nam quum quidam idcirco obstreperent Cæsari, populus clamorem ex adverso reddidit, & magno plausu eum excepit probavitque, quod quasi ab inferis tanto intervallo honores Marii reduceret in urbem. In honorem quidem magnarum natu-

fœminarum orationes funebres habere, id moris erat Romani, in adolescentiorum vero funeribus quum moris non esset, primus Cæsar uxorem suam defunctam laudavit: qua re favorem meruit, benevolentiamque sibi plebis conciliavit hac pietate, ut quasi placidum virum & mollis ingenii exoscularentur eum. Justis uxori solutis, quæstor in Hispaniam profectus est cum uno prætore Vætere, quem & ipsum semper observavit, & filium ejus fecit vicissim, quum in provinciam proficisceretur prætor, quæstorem. Eo munere defunctus tertiam uxorem duxit Pompeiam, quum haberet ex Cornelia filiam, quam post Pompeio Magno despondit. Quod autem profusus sumptibus esset, temporariaque & brevi videretur gloria immensas impensas commutare, quum revera

θείαις τὰ μέγιστα μικρῶν, λέγεῖ) πρὶν εἰς ἀρχὴν τινα καθίσατο χιλίων ἢ τριακοσίων ἡμέρας χρεωφειλέτης ταλάντων. ἐπεὶ δὲ τῆτο μὲν, ὁδὲ δὲ Ἰππίας ἀποδειχθεὶς Ἰπμελιτῆς, πάμπολλα χρήματα προσανάλωσεν τῷ ἑαυτῷ τῆτο δὲ, ἀγορανομῆν, ζεύγη μονομάχων τριακόσια ἢ εἴκοσι παρέχεν, ἢ ταῖς ἄλλαις οὖν τὰ θέατρα ἢ πομπὰς ἢ δειπνα χορηγίας καὶ πολυτελείαις τὰς πρὸ αὐτῷ κατέκλυσε φιλοτιμίας, ἕτω δὲ δῆθηκε τὸν δῆμον, ὡς καινὰς μὲν ἀρχὰς, καινὰς δὲ τιμὰς ζητεῖν ἕκαστον, αἷς ἀμείψαιτο.

Δυσὶν δὲ ἐσῶν ἐν τῇ πόλει σάσεων, τῷ μὲν δὲ Σύλλα, μέγα δυναμῆς, τῷ δὲ Μαριανῆς, ἢ τότε κατεπλήχει ἢ διεσπᾶτο, κομιδῇ ταπεινὰ πράττουσα, ταύτῳ ἀναρρῶσαι ἢ προσαγαγέως βελόμην, ἐν ταῖς ἀγορανομικαῖς φιλοτιμίαις ἀκμῶν ἐχέσαις εἰκόνας ἐποίησατο Μαρίαν κρύφα, ἢ νίκας τρηπαιοφόρας, ἀς φέρον νικητὸς εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀνέστησεν. ἅμα δὲ ἡμέρας, τὰς θεασαμένους μαρμαίροντα πάντα χρυσῶ, ἢ τέχνη κατεσκευασμένα οὖν οὖν (διεδήλα δὲ γράμμασι τὰ Κιμβρικά κατορθώματα) θάμβου ἔχεν τῷ τὸ λῆμν τῷ ἀναθῆν. ἔ γὰρ ἡ ἀδελφὸν ταχὺ δὲ οὖν ὁ λόγος ἢ φροζέε πάντα ἀνθρώπους πρὸς τῷ ὄψιν. ἀλλ' οἱ μὲν ἐσῶν τυραννίδα πολιτεύεωσ Καίσαρα, νόμοις ἢ δόγμασι κατορθωμῶν ἐπανιστῆσαι τιμὰς, ἢ τῆτο πᾶσαν Ἰππὶ τὸν δῆμον εἶναι προμαλατόμην, εἴτε τιθαστεύε) ταῖς φιλοτιμίαις ὑπ' αὐτῷ, ἢ δίδωσι παίζειν τοιαῦτα ἢ κενотоμεῖν οἱ δὲ Μαριανοὶ οὖν οὖν οὖν οὖν, πλήθει τε θαυμαστοὶ ὅσοι διεφά-

νησαν

maxima exiguo redimeret pretio, dicitur priusquam esset ullum magistratum adeptus, ad mille trecenta talenta habuisse æris alieni. Postquam vero viæ Appiæ curator designatus plurimum de suo in id muneris impendit, & in ædilitate gladiatorum paria viginti & trecenta dedit, sumptibusque aliis & profusionibus in ludos, pompas, epulas, omnium priorum superavit munificentiam, usque adeo movit populum, ut novos magistratus, novos honores quisque quæreret, quibus illum remuneraret.

Dux factiones quum essent in civitate, una Syllana, quæ multum pollebat, Mariana altera, quæ tunc admodum jacebat summissa oppressaque & lacerata, hanc quo erigeret &

VOL. IV.

adscisceret sibi, gliscentibus muneribus suis ædilitiis clam Marii imagines & victorias triumphales fecit, quas nocte portatas posuit in Capitolio. Prima luce omnia auro splendentia, & mira arte fabrefacta spectantes (nam titulum habebant Cimbricarum victoriarum) pavor incessit omnes audaciæ ejus qui posuerat, neque erat id obscurum: ac brevi delatus rumor omnes homines ad spectaculum concivit. At alii clamavere regnum Cæsarem moliri, sepultos legibus & senatusconsultis honores refodiendo, tentarique ea re populum, quem ante demulserat, an muneribus ipsius præbeat se mancipandum, eaque ludibria & novationes admittat. Ex altera parte Mariani se ipsi confirmantes extiterunt repente innumera

O

mul-

νησαν Ἰξαίφνης, ἢ κρότῳ κατεῖχον τὸ Καπιτώλιον. πολλοῖς ᾗ ἢ δάκρυα τῷ Μαρίῳ θρωσκόμενοι ὄψιν ὑφ' ἠδονῆς ἐχώρει· ἢ μέγας ἰὼ ὁ Καῖσαρ ἐκ κωμίοις αἰρόμενος, ὡς ἀντὶ πάντων ἀξιοῦται εἶναι ὁ ἀνὴρ τῆς Μαρίῳ συγγενείας. σωμαχθείσης ᾗ πρὸς τέτων τῆς βελῆς, Κάτλος Λατῆτιος, ἀνὴρ διδοκιμῶν τότε μάλιστα Ῥωμαίων, ἀναστὰς ἢ κατηγορήσας Καῖσαρος, ἐπεφθέγγετο τὸ μνημονοδόμητον, ἐκ ἔτι γὰρ ὑπονόμοις, ἔφη, Καῖσαρ, ἀλλ' ἤδη μηχαναῖς αἰρεῖ τῷ πολιτείαν. ἐπεὶ ᾗ ἀπολογησάμενος πρὸς ταῦτα Καῖσαρ ἐπίεισε τῷ σύγκλητον, ἔτι μᾶλλον οἱ θαυμάζοντες αὐτὸν ἐπήρτησαν, καὶ παρεκελεύοντο μηδὲν τῶν φρονημάτων ὑφίεσθαι πάντων γὰρ ἐκόντι τῷ δήμῳ περὶ εἰσεσθαι ἢ προτεύσειν.

Ἐν ᾗ τέτῳ ἢ Μετέλλῳ τῶν ἀρχιερέως τελευτήσαντι, ἢ τῷ ἱεροσωμῶν πειμαχίῳ ἔσαν Ἰσαυρικῆ ἢ Κάτλος μετιόντων, Ἰπφανεστάτων ἀνδρῶν ἢ μέγιστον ἐν βελῆ δωμαδρῶν, ἐκ ὑπεῖξεν αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ, ἀλλὰ καταβάς εἰς τὸν δῆμον ἀνιπαρήγγελλεν. ἀγχωμάτῳ ᾗ τῆς σπασθῆς φαινομένης, ὁ Κάτλος ἀπὸ μείζοντος ἀξίας μᾶλλον ὀρρωδῶν τὴν ἀδελότητα, προσέπεμψεν πείθων ἀποσῆναι τὸν Καῖσαρα τῆς φιλοτιμίας Ἰππὶ πολλοῖς χρέμασιν. ὁ ᾗ ἢ πλείῳ προσδανεισάμενος ἔφη διαγωνιῶν. τῆς δ' ἡμέρας ἐνστάσης, ἢ τῆς μητρὸς Ἰππὶ τὰς θυράς αὐτὸν ἐκ ἀδακρυτῆς προπεμπέσης, ἀπασάμενος αὐτήν, ὧ μῆτερ, εἶπεν, τήμερον ἢ ἀρχιερέα τὸν υἱὸν, ἢ φυγάδα ὄψει. διανεχθείσης ᾗ τῆς ψήφου, ἢ γρομῆς ἀμίλλης ἐκράτησε, ἢ παρεῖχε

multitudine, Capitoliumque plausu compleverunt. Multi etiam imagines Marii spectantes lacrymas gaudio effuderunt, laudibusque Caesarem in caelum tulerunt, dixeruntque unum eum Marii affinitate dignum. Hanc ob causam coacto senatu, Lutatius Catulus, vir illius temporis inter Romanos clarissimus, exurgens accusavit Caesarem, adjecitque hoc dictum, quod adhuc in ore est, Non enim ultra, inquit, cuniculis Caesar, verum machinis jam petit rempub. At Caesar quum defensione sua senatui satisfecisset, multo magis elati sunt illi qui eum suspiciebant, adhortatique sunt ne cui summitteret spiritus. Omnia enim volente eum populo assequuturum, atque principatum in civitate obtenturum.

Eadem tempestate Metello pontifice maxi-

mo defuncto, Isaurico autem & Catulo pentibus sacerdotium ejus, clarissimis viris auctoritatisque in senatu summae, non concessit Caesar, sed ad comitia competitorem se illorum professus descendit. In ancipiti populi studio Catulus ex majore dignitate magis eventum comitorum formidans, misit ad Caesarem certos, qui eum magna ostensa mercede a petitione deducerent. Enimvero ille etiam si fit sumenda major pecuniae summa ad hoc certamen respondit se descensurum. Die instante matrem eum ad ostium haud sine lacrymis prosequentem osculatus, Hodie mater, inquit, aut pontificem maximum filium aut exulem videbis. Suffragiis latis, quum comitia magno certamine acta essent, superior fuit, senatuique & optimatibus

ἔχε τῇ βελῆ καὶ τοῖς ἀείσοις φόβον, ὡς ἔπι πᾶν θρασύτητι προάξων τὸν δῆμον. ὅθεν οἱ ᾤει Πείσωνα καὶ Κάτλον ἠτιώητο Κικέρωνα, Φεισάμνον Καίσαρα ἐν τοῖς ᾤει Κατιλίαν λαβῶν ᾤξασθαι. ὁ γὰρ δὴ Κατιλίαν εἰ μόνον τῷ πολιτείαν μεταβαλεῖν, ἀλλ' ὅλλω ἀνελεῖν τῷ ἡγεμονίαν καὶ πάντα τὰ πράγματα συγχέαι διανοηθεῖς, αὐτὸς μὲν ἔξέπεσεν ᾤειπλάσας ἐλάττωσιν ἐλέγχους, πρὸς τὰς ἐσχάτας αὐτῆ βελὰς ἀποκαλυφθῆναι Λένιλον ἢ καὶ Κέθηγον ἐν τῇ πόλει διαδόχως ἀπέλιπεν τὴ συνωμοσίας, οἷς εἰ μὲν κρύφα παρεῖχεν τὴ θάρσος καὶ δυνάμεως ὁ Καῖσαρ, ἀδελφὸς ἐστὶν ἐν τῇ βελῇ καὶ κράτη ἔξελεγχθέντων, καὶ Κικέρωνος τῆ ὑπάτης γνώμας ἐρωτῶντος ᾤει κολάσεως ἕκαστον, οἱ μὲν ἄλλοι μέχρι Καίσαρα θανατῶν ἐκέλευον ὁ δὲ Καῖσαρ ἀναστὰς λόγον διηλθεν πεφρονησμένον, ὡς ἀποκρίναι μὲν ἀκρίτως ἀνδρας ἀξιώματι καὶ γῆραι λαμπρὰς εἰ δοκεῖ πάτριον εἶδὲ δίκαιον εἶναι, μὴ μὲν τὴ ἐσχάτης ἀνάγκης. εἰ δὲ φρεσὶν δεδέντες ἐν πόλεσι τὴ Ἰταλίας, ἀς ἀν' αὐτὸς ἔλη) Κικέρων, μέχρι εἰ καταπολεμηθῆ Κατιλίαν, ὑσπερον ἐν εἰρήνῃ καὶ καθ' ἡσυχίαν ᾤει ἕκαστος τῇ βελῇ γνῶναι πράξει.

Οὕτω δὲ τὴ γνώμης Φιλανθρώπου Φανείσης, καὶ τῆ λόγος διωταῶς ἐπ' αὐτῇ ῥηθέντος, εἰ μόνον οἱ μὲν τῶτον ἀνισάμνοι προσετίθεντο, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν πρὸς αὐτῆ τὰς εἰρημίας γνώμας ἀπειπάμνοι, πρὸς τῷ ἐκείνους μετέστησαν ἕως ἔπι Κάτωνα τὸ πρᾶγμα καὶ Κάτλον ᾤειπλθεν. τῶτων δὲ νεανικῶς ἐναντιωθέντων, Κάτωνος δὲ καὶ τῷ ὑπόνοιαν ἅμα τῷ λόγῳ συνεπερείσαντος

terrorem iniecit, provectorum eum populum ad omnem audaciam. Unde accusabant Piso & Catulus Ciceronem, quod Cæsari in conjuratione Catilinæ opportunam se opprimendi ansam præbenti repercisset. Nam Catilina, qui non modo rempub. mutare, verum etiam totum evertere imperium, omniaque deliberaverat commiscere, exiguis pressus indicis, urbe prius excessit quam totum consilium suum detegeretur. Lentulum autem & Cethegum successores reliquit in urbe conjurationis, quibus an quid clam fiduciæ & virium præbuerit Cæsar, in obscuro est. His in senatu manifeste convictis, & consule de poena eorum omnes ordines sententiam rogante Cicerone, alii usque ad Cæsarem capitale supplicium de iis sumendum censuerunt. At Cæ-

sar surgens habuit orationem accurate meditata, retulitque viros dignitate & genere illustres indicta causa necare non videri sibi nec usitatum nec legitimum, nisi in ultima necessitate. Quod si victi in municipiis per Italiam, quæ ipse eligeret Cicero, quoad debellatum foret cum Catilina, custodirentur, post quiete in otio senatum de unoquoque facultatem habiturum statuendi.

Ita ejus sententiæ, quæ lenis est visa, & quam facunda oratione munierat, non illi modo qui secundum eum sententiam dixerunt, sunt assensu, sed & qui dixerant priores, suis retractatis in illius transire sententiam, donec ad Catonem & Catulum ventum est. His acriter repugnantibus, Catone vero etiam oratione sua detorquente in eum suspicionem,

σαίνῃ αὐτῷ, ἢ σωεξανασαίνῃ ἑρρωμένως, οἱ μὲν ἄνδρες ἀποθανέμενοι παρεδόθησαν, Καίσαρι δὲ τῆ βελῆς ἑξιοῖνι πολλοὶ τῷ Κικέρωνα φρεζέλιων τότε νέων γυμνὰ τὰ ξίφη σωδραμόνιες ἐπέχον. ἀλλὰ Κρείων τότε λέγει τῇ τηβένῳ περιβαλὼν ὑπεξαγαγεῖν αὐτὸς τε ὁ Κικέρων, ὡς οἱ νεανίσκοι προσέβλεψαν, ἀνανδύσαι, φοβηθεῖς τὸν δῆμον, ἢ τὸν φόνον ὅλως ἀδικον ἢ ψάδομον ἢ γέμεν. τῆτο μὲν ἔν ἐκ οἶδα ὅπως ὁ Κικέρων, εἶπερ ἦν ἀληθές, ἐν τῷ περὶ τῆ ὑπατείας ἐκ ἔγραψεν αἰτίαν ἣ εἶχεν ὑσερον, ὡς ἄρισα τῷ καιρῷ τότε ψαχόνι κτῆ τῆ Καίσαρ μὴ χρεσαίμεν, ἀλλ' ἀποδειλιάσας τὸν δῆμον, ὑπερφυῶς ψειεχόμενον τῆ Καίσαρ. ὅς γε ἢ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τῷ βελῆν εἰσελθόνῃ αὐτῆ, ἢ περὶ ὧν ἐν ὑποψίας ἦν ἀπολογεμένα, ἢ ψειπίπλιον φορέβοις πονηροῖς, ἐπειδὴ πλείων τῆ συνήθης ἐγίγνετο τῇ βελῆ καθεζομένη χρέον, ἐπῆλθεν μτῆ κραιγῆς, ἢ περὶ τὴν σύγκλητον, ἀπαιτῶ τὸν ἄνδρα, ἢ κελύων ἀφῆναι. διὸ ἢ Κάτων φοβηθεῖς μάλισα τὸν ἐκ τῷ ἀπὸρων νεωτερισμὸν, οἱ τῆ παντὸς ὑπέκκαυμα πλήθης ἦσαν, ἐν τῷ Καίσαρι τὰς ἐλπίδας ἐχούτες, ἐπεισε τὴν σύγκλητον ἀπονεῖμαι σιτηρέσιον αὐτοῖς ἐμμύων, ἕξ ἔ δαπάνης μὲν πεντακόσιαι πενήκοντα μυριάδες ἐνιαύσιοι προσεγίνοντο τοῖς ἄλλοις ἀναλώμασιν. τὸν μῆτοι μέγαν ἐν τῷ παρόνι φόβον ἔσβεσεν ψειφανῶς τὸ πολίτευμα τῆτο, ἢ τὸ πλείσον ἀπέρρηξεν τῆ Καίσαρ δυνάμεως ἢ διεσκέδασεν ἐν καιρῷ, ψρατηγεῖν μέλλονῃ, ἢ φοβερωτέρη δια τὴν ἀρχὴν ὄνῃ.

Οὐ μὲν ἀπέβη τί ταραχῶδες ἀπ' αὐτῆς, ἀλλὰ ἢ τύχη τις ἄχαρις
τῷ

ac valide cum eo pugnante, conjurati fuerunt rei capitalis damnati. Cæsari curia exeunti multi ex juventute, qui tunc Cicero- nem stipabant, concursu facto intentabant strictos gladios. Verum Curio ibi dicitur toga sua eum texisse & eripuisse: atque ipse Cicero intuentibus eum juvenibus cædem vel populi metu, vel quod prorsus iniquam & violentam arbitraretur, abnuisse. Hoc ego Cicero- nem miror, si verum est, in libro de consulatu suo præterisse. Post sane culpatus est quod occasione in præfens contra Cæsarem non fuisset usus, metu deterritus amplectentis Cæsarem mirifice populi: qui quidem post aliquanto senatum eo ingresso, ac dum suspiciones, quibus erat adspersus, purgat, adver-

sis clamoribus excepto, dum solito tardius dimittitur senatus, tumultuose accurrit, curiamque cinxit, Cæsarem repetens, jubensque eum dimitti. Quocirca veritus Cato ne egena plebs, quæ universæ multitudinis erat fax, ac spem omnem reponebat in Cæsare, res novas moliretur, fuit autor patribus ut divideret plebi frumentum menstruum. Unde cæteris oneribus accessit per singulos annos sumptus vicies & ducenties. Magnum tamen terrorem haud dubie restinxit in præfenti hæc actio, plurimumque Cæsari potentiae detraxit & dissipavit in tempore, qui tum erat prætor designatus, ac magis ob eum magistratum timendus.

Atqui nihil in eo actum est tumultuose, verum occupavit fortuna quædam sinistra Cæ-

τῷ Καίσαρι συνώχθη παρὶ τὸν οἶκον. Πόπλιος Κλώδιος ἰὼ ἀνῆρ γυναικὸς Δίπατειδος, καὶ πλῆτῳ καὶ λόγῳ λαμπρῶς, ὕβρει δὲ καὶ θρασυτείῃ τῷ ἔπι βδελυεῖα παρὰ τῶν ἑδενῶς δούτερος. ἔστ' ἦρα Πομπηίας τῆς Καίσαρος γυναικὸς, ἔδ' αὐτῆς ἀκέρως. ἀλλὰ φυλακαὶ τε τῆς γυναικωνίτιδος ἀκέρως ἦσαν, ἢ τε μήτηρ τῆς Καίσαρος, Αὐρηλία, γυνὴ σώφρων, παρὰ τῶν νόμων αἰεὶ, χαλεπῶς καὶ παρὰ τὸν νόμον αὐτοῖς ἐποίησεν τῶν ἐπιβουλῶν. ἔστι δὲ Ῥωμαίοις Θεὸς ἰὼ Ἀγάθῳ ὀνομάζουσι, ὡς ἔστι Ἕλληνας Γυναικείαν. καὶ Φρύγες μὲν οἰκειόμενοι, Μίδα μητέρα τῆς βασιλέως γυναικὸς φασίν, Ῥωμαῖοι δὲ νόμον Δρυάδα, Φαύῳ συνωικήσαν, Ἕλληνας δὲ τῷ Διονύσῳ μητέρων τὴν ἀρρήτον. ὅθεν ἀμπελίνοις τε τὰς σκηναὶς κλήμασιν ἐορτάζουσι κατερέφουσι, καὶ δράκων ἱερῶς παρὰ τὸν θεῶν καὶ τὸν μῦθον. ἀνδρῶν δὲ προσελθεῖν ἐθέμις, ἔδ' ἔπι τῆς οἰκίας γυναικὸς, τῷ ἱερῶν ὀργιαζομένων. αὐταὶ δὲ καθ' ἑαυτὰς αἱ γυναῖκες πολλὰ τοῖς Ὀρφικοῖς ὁμολογεῖν δέουσι λέγουσι παρὶ τὴν ἱεραγίαν. ὅταν ἔν ὁ τῆς ἐορτῆς καθήκη χρόνος ὑπατεύοντι ἢ στρατηγῶντι ἀνδρῶς, αὐτὸς μὲν ἔξισα), καὶ πᾶν τὸ ἀρρῆτον ἢ δὲ γυνὴ τὴν οἰκίαν παρὰ τὸν νόμον διακοσμεῖ, καὶ τὰ μέγιστα νόμῳ τελεῖται, παιδιᾶς ἀναμειγμένης ταῖς παννυχίσι, καὶ μεσικῆς ἅμα πολλῆς παρέσεως.

Ταύτην τότε τὴν ἐορτὴν τῆς Πομπηίας ἑπιτελέσης, ὁ Κλώδιος ἔπειτα γενεῶν, καὶ διὰ τῆς λήσειν οἰόμενος, ἔδ' ἔπι καὶ σκεδὴν ψαλτείας ἀναλαβὼν ἐχώρει, νέα γυναικὶ τὴν ὄψιν ἐοικώς. καὶ ταῖς θυγατρῶν ἐπιτυχῶν ἀνεωγμέναις, εἰσήχθη μὲν

Cæsaris domum. P. Clodius fuit nobili genere ortus, divitiis & facundia præcellens, sed insolentia & audacia nulli improbitimorum secundus. Hic uxorem Cæsaris Pompeiam amabat neque eam invitam. Verum gynæceum acri sepiebatur custodia, ejusque mater Aurelia, fœmina honesta, perpetuo lateri adherens Pompeiæ, arduum & periculosum eis congressum efficiebat. Est apud Romanos Dea, quam Bonam dicunt, sicut Græci Muliebrem. Hanc Phrygēs sibi asserentes peculiarem, Midæ regis autumant matrem esse, Romani nympham Dryada, Fauno nuptam, Græci Liberi patris eam matrem, quam nefandum est nominare. Unde pampinis tentoria festum diem agitantes mulieres contegunt,

ac facer draco ex fabula ad pedes Deæ jacet. Eo virum fas non est accedere, neque dum sacra aguntur, in domo, ubi aguntur, esse. Solæ fœminæ multa Orphicis germana memorantur in solenni peragere. Ubi festus dies instat, celebratur in ædibus consulis vel prætoris, ipse autem domo & omne quod masculinum cedit. Uxor sola domum parat, peragiturque fere nocte per lusum pervigilio commistum inter magnum concentum.

Hunc festum diem id temporis agitante Pompeia, Clodius imberbis etiamnum, ideoque fallere se existimans posse cæteras, vestitu & cultu sumpto psaltriæ, accessit eo, juvenulam facie referens. Quum fores offendisset patefactas, ab ancilla conscia est ci-

μὲν ἀδεῶς ὑπὸ τῆς συναϊδίας θρασυανίδου ἐκείνης ἢ προδραμέσης, ὡς τῇ Πομπηίᾳ φράσαιεν, ἢ γυομύης διατειβῆς, περιμύειν μὲν ὅπερ κατελείφθη τῷ Κλωδίῳ μὴ καρτερεῖν, πλανωμύῳ δ' ἐν οἰκίᾳ μεγάλῃ, ἢ περιφύγονι τὰ φῶτα, προσπεῖσα τ' Αὐρηλίας ἀκόλαστο, ὡς ἢ γυνὴ γυναῖκα παίζειν προκαλεῖτο· ἢ μὴ βελόμυρον, εἰς τὸ μέσον εἵλκεν, ἢ τίς ἐσιν ἢ πόθεν ἐπυθάνετο. τῷ ἢ Κλωδίῳ φήσαντο Ἄβραν περιμύειν Πομπηίας, αὐτὸ τῷτο καλεμύειν, ἢ τῇ Φωνῇ γυομύης καταφάνεις, ἢ μὲν ἀκόλαστο δὴθὺς ἀπεπήδησεν κραυγῇ πρὸς τὰ φῶτα ἢ τὸν ὄχλον, ἀνδρα πεφωρακέναι βοῶσα. τῷ ἢ γυναικῶν διαπίσηθαισῶν, ἢ Αὐρηλία τὰ μὲν ὄργια τ' Θεῶν κατέπαυσεν ἢ συνεκάλυψεν, αὐτὴ ἢ τὰς θυρας ἀποκλείσαι κελύσασα, περιήει τὴν οἰκίαν ὑπὸ λαμπάδων, ζητῶσα τὸν Κλωδίον. εὐρίσκεται δ' εἰς οἶκημα παιδίσκης, ἢ συνεισηλθεν, καταπεφυγῶς· ἢ γυομύου φανερὸς ὑπὸ τῷ γυναικῶν Ἰξελαύνῃ δια τῷ θυρῶν. τὸ ἢ πρᾶγμα καὶ νυκτὸς εὐθὺς αἱ γυναῖκες ἀπιῶσαι τοῖς αὐτῷ ἔφραζον ἀνδρασίῳ ἢ μεθ' ἡμέραν ἐχώρει δια τ' πόλεως ὁ λόγος, ὡς ἀθέστοις Ἰπικεχειρηκότη τῷ Κλωδίῳ, ἢ δίκῳ εἰ τοῖς ὑβρισμύοις μόνον ἀλλὰ ἢ τῇ πόλει ἢ τοῖς Θεοῖς ὀφείλοντο. ἐγράψατο μὲν ἐν τὸν Κλωδίον εἰς τῷ δημάρχων ἀσεβείας, ἢ σωῆσησαν ἐπ' αὐτὸν οἱ δυνατώτατοι τῷ ἀπὸ τ' βελῆς, ἀλλας τε δεινὰς ἀσελγείας καταμαρτυρεῖντες, ἢ μοιχείαν ἀδελφῆς, ἢ Λουκέλλῳ στωκήκει. πρὸς ἢ τὰς τέτων σπαστὰς ὁ δῆμος ἀντιτάξας ἑαυτὸν, ἢ μιν τῷ Κλωδίῳ, ἢ μέγα πρὸς τὰς δικαστὰς ὀφελτο
 ὡ,

tra impedimentum introductus. Dum autem illa properat ut id Pompeiæ nuntiet, mora interveniente, operiri ubi relietus erat non sustinente Clodio, laxisque in ædibus erranti lumenque declinanti occurrit pedissequa Aureliæ, atque ut fœmina fœminam provocat ad lufum. Detrectantem in medium rapit, quæ fit & unde percunctatur. Quum respondisset Clodius Abram exspectare se Pompeiæ ancillam (nam id nominis ei erat) voce est detectus. Ibi repente pedissequa profiliit cum clamore ad lumen & cœtum, virum vociferans se deprehendisse. Obstupefactis mulieribus, sacra Deæ Aurelia inhibet & obvelat. Mox juffo obserari fores, ad faces domum lustrat, Clodium quærens. Refugerat ille in

ancillæ tabernaculum illius cum qua congressus fuerat, atque ibi deprehenditur. Cognitus a mulieribus exigitur foras. Hoc factum mulieres confestim de nocte domum digressæ viris suis nuntiaverunt, ac rumor postridie civitatem pervasit, rem a Clodio tentatam nefariam, pœnasque non læforum tantum, verum reipub. etiam & Deorum nomine exigendas. Itaque postulavit profanatorum sacrorum Clodium unus ex tribunis, coieruntque in eum principes senatus, qui testimonia in eum dixerunt, cum de improbitatibus atrocibus aliis, tum de stupro cum sorore sua, quæ in Luculli matrimonio erat, admissio. Quorum studiis obnixus populus defendit Clodium, magnoque præsidio fuit

ἢ, ἐκπεπληγμένους ἢ δεδοικότες τὸ πλῆθος. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀπεπέμψατο μὲν οὖτος τὴν Πομπηίαν μάρτυς ἢ πρὸς τὴν δίκην κληθεὶς, εἶδεν ἔφη τῆν λεγομένην καὶ τῆ Κλωδίε γινώσκειν. ὡς δὲ τῆ λόγος ἀξιοδόξος φανέναι, ὁ κατήγορος ἠρώτησε, πῶς ἔν ἀπεπέμψω τὴν γυναικα; Ὅτι, ἔφη, τὴν ἐμὴν ἠξίον μὴδὲ ὑπονοηθῆναι. ταῦτα οἱ μὲν ἔτω φρονεῖν τὸν Καῖσαρα λέγουσιν εἰπεῖν, οἱ δὲ, τῆ δῆμῳ χαριζόμενον ὠρημένῳ σώζειν τὸν Κλωδίον. ἀποφύγει δ' ἔν τὸ ἔκκλημα, τῆ πλείων δικασῶν συγκεχυμένας τοῖς πράγμασι τὰς γνώμας ἀποδιδόντων, ὅπως μῆτε ἀρακινδυνώσωσιν ἐν τοῖς πολλοῖς καταψηφισάμενοι, μῆτε ἀπολύσαντες ἀδοξήσωσι ἀπὸ τοῖς αἰετοῖς.

Ὁ δὲ Καῖσαρ εὐθὺς ἀπὸ τῆ στρατηγίας τῆν ἐπαρχιῶν τὴν Ἰβηρίαν λαβῶν, ὡς ἦν δυσδιάθετον αὐτῷ τὸ ἀεὶ τὰς δανεισὰς, ἐνοχλεῖν τῆν ἐξιοῖν κατὰ βοῶν, ἔπει Κράσον κατέφυγε, πλεσιώτατον ὄντα Ῥωμαίων, δεόμενον ἢ τῆ Καῖσαρ ἀκμῆς ἢ θερμότητῆ ἔπει τὴν πρὸς Πομπηίον ἀνιπολιτείαν. ἀναδεξαμένη δὲ τῆ Κράσον τὰς μάλις χαλεπὰς ἢ ἀπαραιτήτας τῆν δανεισῶν, ἢ διεγυῖσαν ὀκλακοσίων ἢ τριάκοντα ταλάντων, ἔτως ἔξῃλθεν ἔπει τὴν ἐπαρχίαν. λέγει δὲ, τὰς Ἄλπας ὑπερβαλόντῃ αὐτῆ, ἢ πολίχνιον τι βαρβαρικὸν οἰκόμενον ὑπὸ ἀνθρώπων παντάπασιν ὀλίγων ἢ λυπρῶν παρερχομένους τὰς ἐταίρους, ἅμα γέλωτι ἢ μῆ παιδιᾶς, ἦπε, φάιναι, κἀνταῦθα τινὲς εἰσιν ὑπὲρ ἀρχῶν φιλοτιμίαι, ἢ ἀεὶ πρῶτων ἀμιλλαι, ἢ φθόνοι τῆν δυνατῶν πρὸς ἀλλήλους; τὸν δὲ Καῖσαρα ἀπεδάσαντα

πρὸς

ei apud iudices attonitos populique pavescen-
tes: Cæsar protinus repudiavit Pompeiam,
sed testis in reum citatus, nihil dixit eorum
quæ Clodio objiciebantur compertum sibi esse.
Quod quum videretur mirum, quæsit
accusator quamobrem ergo uxori nuntium
remisisset, respondit, Uxorem meam volo &
suspicionem carere. Hæc Cæsarem aiunt aliqui ex
animi sententia dixisse, alii in populi gratiam
eripere enitentis Clodium. Itaque absolvitur
a crimine, quod plerique iudices sententiam
confusis tabulis tulissent, ne in discrimen vo-
carentur ad populum; si eum damnassent, neu
si liberassent eum, infames forent apud opti-
mates.

Cæsar statim ex prætura provinciam forti-

tus Hispaniam, quum res ei difficili in loco
cum creditoribus esset importunis profecturo
probrisque incessantibus, ad Crassum confu-
git ditissimum civitatis, qui, quo resisteret
Pompeii actionibus, Cæsaris quærebat vigo-
rem & ardorem sibi adjungere. Atque ubi
hic creditores in se recepisset molestissimos
& durissimos, & octingenta triginta talenta
pro eo intercessisset, tum est in provinciam
profectus. Fama est in transgressu Alpium,
prætereuntes amicos ejus oppidum barbaro-
rum, quod homines admodum pauci tenues-
que colebant, per risum & jocum dixisse,
Num quæ hic quoque de honoribus ambicio-
nes & de primatu certamina mutueque facti-
osorum invidiæ forent? Ibi ferio Cæsarem ad

eos

πρὸς αὐτὰς εἰπεῖν, ἐγὼ μὲν ἐβελόμην ὡς αὐτοῖς εἶναι μᾶλλον πρῶτον, ἢ ὡς αὐτοῖς Ῥωμαίοις δεύτερον. ὁμοίως δὲ πάλιν ἐν Ἰβηρίᾳ χολῆς ἕσης, ἀναγνώσκοντά τι τῷ πατρὶ Ἀλεξάνδρου γεγραμμένων, σφόδρα χυμῶς πρὸς ἑαυτῷ πολὺν χρόνον, εἶτα καὶ δακρύσαι τῷ δὲ φίλων θαυμασάντων τὴν αἰτίαν, εἰπεῖν, ἔδοκᾷ ὑμῖν ἄξιον εἶναι λύπης, εἰ τιλικῶτον μὲν ὢν Ἀλεξάνδρον, ἤδη τοσάτων ἐβασίλευεν, ἐμοὶ δὲ λαμπρὸν ἔδεν ἔπω πέπερα.

Τῆς γὰρ Ἰβηρίας Ἰππίας, οὗτος ἦν ἐνεργός, ὡς ἡμέραις ὀλίγαις δεκάσπυρος συναγαγεῖν πρὸς ταῖς πρότερον ἕσασιν εἰκοσι καὶ στρατιώτας Ἰππικαλαϊκῆς καὶ Λασιτανῆς, κρατῆσαι, καὶ παρελθεῖν ἄχρι τῆς ἕξω θαλάσσης, τὰ μὴ πρότερον ὑπακούοντα Ῥωμαίοις ἔθνη καταστρεφόμενον. θέμενον δὲ τὰ τῆς πολέμου καλῶς, καὶ χεῖρον ἐβράβυε τὰ τῆς εἰρήνης, ὁμόνοιάν τε ταῖς πόλεσι καθίστας, καὶ μάλιστα τὰς τῷ χρεωφειλετῷ καὶ δανεισῶν ἰώμενον διαφορᾶς. ἔταξε γὰρ τῷ περσιόνην τοῖς ὀφείλοισι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν δύο μὲν μέρος τὸν δανεισὴν ἀναιρεῖσθαι, τὸ δὲ λοιπὸν χρεῶς τὸν δεσπότην, ἄχρι ἂν ἕτως ἐκλυθῆ τὸ δάνειον. Ἰππικὰς δὲ τῶν ἐπιπέλας, αὐτὸς τε πλάσειον γεγονώς, καὶ τῆς στρατιώτας ὠφελικῶς ἀπὸ τῶν στρατηγιῶν, καὶ περσιγορδουμένων αὐτοκράτωρ ὑπὸ αὐτῷ.

Ἐπεὶ δὲ τῆς μὲν μνωμένους θείαμβον ἕξω διατεῖβαιν ἔδει, τῆς δὲ μετιόντας ὑπάτειαν, παρόντας ἐν τῇ πόλει τῆτο πράττειν, ἐν τοιαύτῃ γεγονώς ἀνινομία, καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ὑπατικὰς ἀφειγμένον ἀρχαιρεσίας, ἐπεμψε πρὸς τὴν σύγκλητον, αἰτέμενον αὐτῷ δοθῆναι ὡς ἀγγέλλειν εἰς ὑπάτειαν ἀπόλι
πρὸς

eos dixisse, Mallet equidem apud hos primus esse quam Romæ secundus. Alio item tempore in Hispania quum legeret per otium Alexandri historiam, diu eum secum cogitandum sedisse, inde lacrymas profudisse. Mirantibus causam amicis dixisse: Annon videtur vobis gemendum, quum hac ætate Alexander tot jam regna subegerit, menihildum gessisse præclari?

Ut ergo Hispaniam attigit, mox accinxit se operi, atque intra paucos dies cohortes decem ad priores viginti conscripsit. Gallacos & Lusitanos bello petiit domuitque: ac progressus usque ad Oceanum gentes ante non pacatas imperio Romano subegit. Rebus bello egregie gestis, non segnius pacis

munia dispensavit, concordia in civitatibus constituenda, præsertim obætorum & creditorum medendis controversiis. Statuit enim ut ex debitoris proventibus ferret quotannis creditor bessem, reliquum rediret ad dominum, quoad æs alienum esset dissolutum. His actis clarus decedit provincia, tum ipse pecuniosus, tum impletis præda militibus, atque imperator est ab illis appellatus.

Quia vero triumphum postulantibus mandandum extra urbem, & candidatibus consulatus petendus erat in urbe, his legibus conflictatus contrariis, quum ad tempus comitiorum consularium occurrisset, contendit per amicos a senatu, ut absentis sui ratio haberetur.

διὰ τῶν φίλων. Κάτωνος ἡ πρῶτον μὲν ἰχθυοζομίης τῶ νόμῳ πρὸς τὴν ἀξίωσιν, εἶτα ὡς ἐώρα πολλὰς τετραποδύμους ὑπὸ τῆς Καίσαρος, ἐκρέσασιν τῶ χρένω τὸ πρᾶγμα, ἢ τὴν ἡμέραν ἐν τῶ λέγειν κατατείψασιν, ἔγνω τὸν θείαμβον ἀφίς ὁ Καῖσαρ ἔχευε τὴν ὑπατείας ἢ παρελθὼν δὴθὺς, ὑποδύε) πολίτευμά τι πάντας ἀνθρώπους Ἰξαπατήσαν πλὴν Κάτωνος. ὡς ἡ τῆτο, διαλλαγὴ Πομπηίης ἢ Κράσους, τῶ μέγιστον ἐν τῇ πόλει δυναμῶν ἐς συναγαγὼν ὁ Καῖσαρ εἰς Φιλίαν ἐκ διαφορῆς, ἢ τὴν ὑπὲρ ἀμφοῖν συνενεγκάμενος ἰχθὺς εἰς ἑαυτὸν, ἔργῳ φιλότιμον ἐχόντι προσηγορίαν, ἔλαθε μεταστήσας τὴν πολιτείαν. ἔ γὰρ, ὡς οἱ πλείστοι νομίζουσι, ἢ Καῖσαρ ἢ Πομπηίης διαφορὰ τὰς ἐμφυλίας ἀπειργάσατο πολέμους, ἀλλὰ μᾶλλον ἢ Φιλία, συσάντων Ἰπὶ καταλύσει τὴν ἀριστοκρατίας τὸ πρῶτον, εἶτα ἔτω ἢ πρὸς ἀλλήλους διασάντων. Κάτωνι ἡ πολλὰς τὰ μέλλοντα προφασίζόντι, φειδῶ δυσκόλως μὲν ἀνθρώπους τότε ἢ πολυπράγμονος, ὑστερον ἡ, φρονίμως μὲν, ἐκ δὴτυχῆς ἡ συμβέβηκε λαβεῖν δόξαν.

Οὐ μὲν ἄλλ' ὁ Καῖσαρ ἐν μέσῳ τῆς Κράσους ἢ Πομπηίης Φιλίας δορυφορέμενος, Ἰπὶ τὴν ὑπατείαν προήχθη, ἢ λαμπρῶς ἀναγορευθεὶς μὲν Καλπυρνίης Βίβλος, ἢ καταστὰς εἰς τὴν ἀρχὴν, δὴθὺς εἰσέφερε νόμους ἐκ ὑπάτω προσηγορίας, ἀλλὰ δημάρχῳ τινὶ θρασυτάτῳ, πρὸς ἠδονὴν τῶ πολλῶν κληρονομίας τινὰς χώρας ἢ διανομὰς εἰσηγέμενος. ἐν ἡ τῇ βελῆ τῶ καλῶν τε ἢ ἀγαθῶν ἀνικηροσάντων, πάλαι δέομενος προφάσεως, ἀνακραγῶς ἢ μαρτυράμενος ὡς εἰς τὸν δῆμον ἄκων Ἰξελαύνοντο, θρασυ-

tur. Contra cujus postulata insistente legi Catone, mox ut multos advertit a Cæsare delinitos, tempore rem excludente, ac diem dicendo eximente, constituit dimisso triumpho Cæsar incumbere consulatui, ingressusque illico urbem suscepit actionem, qua dempto Catone omnibus mortalibus imposuit. Ea fuit, potentissimorum civium Pompeii & Crassii reconciliatio. Quibus Cæsar ex simultate in gratiam reductis, atque utriusque in se conflata potentia, facto in speciem humano rempub. clam invertit. Neque enim (ut plerique omnes existimabant) Cæsar's & Pompeii dissensio civilia invexit bella, immo conjunctio potius ad convellendos optimates conspirantium primum, deinde tamen inter se diffi-

dentium. Catoni autem, qui impendentia crebro vaticinatus est, hoc reliquum fuit, ut importuni tunc & curiosi, post prudentis quidem sed infelicis nomen consiliarii fortiretur.

Porro Cæsar Crassii & Pompeii stipatus amicitia, consulatum adeptus est, ac cum Calpurnio Bibulo magna gloria renunciatus. Inito magistratu extemplo leges non consuli, sed audacissimo tribuno plebis rogavit congruentes, in gratiam plebis legem de coloniis deducendis & leges agrarias promulgans. Qui, quum adversarentur ei in senatu optimates, quod diu occasionem quæsisset, vociferatus testatusque invitum se transire ad populum, quem necessario & injuriis in se se-

πύσων ἐκείνον ἔξ ἀνάγκης, ὕβρει ἢ χαλεπότητι τῆ βελῆς, πρὸς αὐτὸν ἔξεπήδησεν ἢ ᾤρισησάμενος ἐνθεν μὴ Κράσον, ἐνθεν ἢ Πομπήϊον, ἠρώτησεν εἰ τὰς νόμους ἐπαινοῖεν. ἐπαινεῖν ἢ Φασκόλων, παρεκάλει βοηθεῖν πρὸς τὰς ἀνίστασθαι μὲν ξιφῶν ἀπειλήνας. ἐκείνοι ἢ ὑπὸ γένειο Πομπήϊου ἢ ἢ πρὸς πεῖπεν, ὡς ἀφίξιτο πρὸς τὰ ξίφη μὲν τῶ ξίφους ἢ θυρεὸν κομίζων. Ἐπὶ τῷ τῶ τὰς μὴ ἀριστοκρατικὰς ἠνίασεν, ἐκ ἀξίαν τῆ ᾤρι αὐτὸν αἰδέσθαι, ἐδὲ τῆ πρὸς τὴν σύλλητον δὺλαβείας πρέπεσαν, ἀλλὰ μανικὴν ἢ μειρακιώδη φωνὴν ἀκέραιας ὁ ἢ δῆμος ἤσθη. Καῖσαρ ἢ μειζόνως ἔτι τῆ Πομπήϊου δυνάμεως ὑποδραττόμενος (ἦν γὰρ αὐτῷ Ἰουλίᾳ θυγάτηρ, ἐγγενημένη Σερεσίλιῳ Καίπῳ) ταύτῃ ἐνεγγύησε Πομπήϊου τὴν ἢ Πομπήϊου τῷ Σερεσίλιῳ δώσειν ἔφησεν, ἐδὲ αὐτὴν ἀνέγγυον ἔσαν, ἀλλὰ Φαύσω τῷ Σύλλᾳ παιδί κατωμολογημένῳ. ὀλίγω δὲ ὕστερον Καῖσαρ ἠγάγετο Καλπερνίαν, θυγατέρα Πείσωνος, τὸν ἢ Πείσωνα κατέσθησε ὑπάτον εἰς τὸ μέλλον. ἐν ταῦθα δὴ ἢ σφόδρα μαρτυρημένα Κάτωνος, ἢ βοῶντος ἐκ ἀνεκτὸν εἶναι, γάμοις διαμασερποδομένης τῆ ἠγεμονίας, ἢ δια γυναικῶν εἰς ἐπαρχίας ἢ στρατεύματα ἢ δυνάμεις ἀλλήλων ἀντισταγόντων. ὁ μὲν ἔν συνάεχον τῶ Καίσαρος Βίβλος, ἐπεὶ κωλύων τὰς νόμους ἐδὲν ἐπέερανε, ἀλλὰ πολλάκις ἐκινδύνωσεν μὲν Κάτωνος Ἐπὶ τῆ ἀγορᾷ ἀποθανεῖν, ἐκλεισάμενος οἶκοι τὸν τῆ ἀρχῆς χρόνον διετέλεσεν. Πομπήϊου ἢ γήμας, εὐθύς ἐπέπλησεν τὴν ἀγορὰν ὀπλων, ἢ σιωπεκέρως τῷ δήμῳ τὰς νόμους. Καῖσαρ ἢ τὴν ἐπὶ τὸν Ἄλπεων ἢ τὴν ἐπὶ τὸν Ἄπασαν Κελτικὴν, προθεῖς τὸ Ἰλλυρικό

natus adductus cogereatur observare, ad eum profiliit, cinctusque hinc Crasso illinc Pompeio, rogavit eos equid leges suas probarent. Quum probare dicerent, oravit ut contra adversarios, qui gladios minitarentur, essent sibi auxilio: id illi sunt polliciti. Adjecit insuper Pompeius, contra gladios cum gladio venturum, & scutum quoque allaturum. Hæc vox optimatum aures offendit, indigna ejus pudore, atque ab ejus erga senatum observantia, abhorrens, immo insana & temeraria: populus vero exultavit. At Cæsar, quo penitus in potentiam insinuaret se Pompeii, quum filiam Juliam haberet, Servilio Cæpioni pactam, hæc Pompeio despondit. Servilio Pompeii filiam ostendit se juncturum, ac ne eam

quidem illocatam, sed Fausto Syllæ filio destinatam. Brevi post Cæsar Pisonis filiam Calpurniam nuptiis sibi adjunxit: Pisonem in proximum annum consulem creavit. Quo tempore palam testatus est Cato, clamavitque rem indignam esse, ut prostitueretur nuptiarum lenociniis imperium, ac per mulieres mutuo se ad provincias, imperia, exercitus proveherent. Collega igitur Cæsaribus Bibulus quum intercedendo legibus ejus nihil proficeret, sed in foro sæpius esset in mortis periculum cum Catone vocatus, toto consulatus tempore continuit se domi. Pompeius ducta Julia, statim forum armis implevit, legesque Cæsaribus populo firmavit, Cæsaribus effecit ut Gallia cisalpina & transalpina omnis, adjuncto Illyrico,

κὸν μὲν ταγματῶν τεσσάρων εἰς πενταετίαν. Κάτωνά μὲν ἔν τετρακισήσαντα τέτοισ ἀνιλέγειν, ἀπῆλθον εἰς φυλακὴν ὁ Καῖσαρ, οἰόμενος αὐτὸν ἑπικαλέσασθαι τὰς δημάρχους· ἐκείνους δὲ ἀφώνους βαδίζοντες, ὄρων ὁ Καῖσαρ ἔμῳ τὸν τὰς κρατίστους δυσφορήσας, ἀλλὰ καὶ τὸ δημοτικὸν αἶδοι καὶ Κάτωνος ἀρετῆς σιωπῇ καὶ μὲν κατηφείας ἐπόμενον, αὐτὸς ἐδέηθη κρύφα τῶν δημάρχων ἐνὸς ἀφελῆσαι τὸν Κάτωνα. τῶν δὲ ἄλλων συγκλητικῶν, ὀλίγοι παντάπασι αὐτῷ σωθήσαν εἰς βελκῶν, οἱ δὲ λοιποὶ δυσχεραίνοντες ἐμποδῶν ἦσαν. εἰπόντες δὲ Κοσιδίῳ τινὸς τῶν σφόδρα γερόντων, ὡς φοβέμενοι τὰ ὄπλα καὶ τὰς στρατιώτας ἔσωζεσθαι, τί ἔν, ἔφη ὁ Καῖσαρ, ἔμῳ σὺ ταῦτα δεδιὼς οἰκνεῖς; καὶ ὁ Κοσιδίος εἶπεν, ὅτι με ποιῆ μὴ φοβεῖσθαι τὸ γῆρας. ὁ γὰρ ἔτι λεπτόμενος βίος, ἔμῳ πολλῆς ὀλίγου ὦν δαῖται προνοίας. αἰχισον δὲ τῶν τότε πολιτευμάτων ἔδοξεν ἐν τῇ Καίσαρος ὑπατείᾳ, δημάρχον αἰρεθῆναι Κλώδιον ἐκείνον, ὃς ἔμῳ τὰ πρὸς τὸν γάμον καὶ τὰς ἀπορήτους παρενομήθη παννυχίδας. ἤρθε δὲ ἑπὶ τῇ Κικέρωνος καταλύσει καὶ Καῖσαρ ἔμῳ πρότερον ἔξῃθεν ἑπὶ τῷ στρατείᾳ, ἢ κατασασιάσαι Κικέρωνα μὲν Κλωδίῳ, καὶ συνεκβαλεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας.

Τοιαῦτα μὲν ἔν λέγειν) ἡμέρας τὰ πρὸς τῶν Γαλατικῶν. ὁ δὲ τῶν πολέμων εἰς ἐπολέμησεν μὲν ταῦτα, καὶ τῶν στρατιῶν αἷς ἡμερώσατο τῷ Κελτικῷ χροῖον, ὡς περ ἄλλῳ ἀρχῶν λαβόντες αὐτῶν, καὶ κατασάντες εἰς ἕτερον τινὰ βίον καὶ πραγμάτων καινῶν ὁδόν, ἔμῳ ἔστιν ὅτι τῶν μάλιστα τεθωματομένων ἐφ' ἡγεμονία καὶ μεγίστων γεγονότων ἀπολείποντα πολέμῳ καὶ στρατιᾷ-

co, cum quatuor legionibus in quinquennium decerneretur. Hic reluctare sibi aggressum Catonem duci Cæsar in carcerem iussit, tribunos existimans appellaturum. Quo nulla voce missa pergente, cernens Cæsar non optimates tantum id ægre ferentes, verum plebem etiam virtutis verecundia Catonis tacitam & mœstam sequentem, rogavit clam ipse unum ex tribunis ut eriperet Catonem. Ex cæteris senatoribus in curiam venerunt eo consule sane pauci: reliqui indignantes senatu abstinere. Quum Confidius quidam natu grandis, armorum & militum diceret metu eos non convenire, Quin igitur, inquit, tu quoque, Cæsar, hac formidine domi te continēs? Ibi Confidius respondit, Quod metum mihi abstergat senectus: nam quod superest

vita, quia parum est, haud magnam quaerit cautionem. Inter illius temporis acta foedissimum in Cæsar's consulatu, quod Clodius tribunus plebis designatus fuerit, ille a quo torus ejus atque arcana pervigilia fuerant temerata. Designatus est ad obterendum Ciceronem. Nec prius in provinciam profectus Cæsar est, quam socio Clodio Ciceronem factione oppressisset, atque Italia exterminasset.

Hæc gessisse dicitur ante bellum Gallicum. At bellorum quæ deinceps gessit, expeditionumque quibus domuit Galliam, tempus, quasi aliud exordium cepisset, & aliam vitæ actionumque esset ingressus viam novarum, nullo eum vel laudatissimorum atque summorum imperatorum inferiorem bellato-

τηλάττω ἀπέδειξεν αὐτόν· ἀλλ' εἴτε Φαβίους ἢ Σκιπίωνας ἢ Μετέλλους ἢ τὸς κατ' αὐτόν ἢ μικρὸν ἔμπροσθεν αὐτῶ, Σύλλαν ἢ Μάριον, ἀμφοτέρους τε Λουκίλλους, ἢ ἢ Πομπήϊον αὐτόν, ἔκλετο ὑπεράνιον ἕξει τότε παντοίας αἰεὶ πόλεμον ἀρετῆς, ἀθάλατοι τὶς, αἱ Καίσαρες ὑπερέβαλλον προάξουσιν, τὸν μὲν χαλεπότητι τόπων, ἐν οἷς ἐπολέμησε, τὸν δ', μέγιστα χώρας ἕξει προσηκίησατο, τὸν δ', πλῆθει ἢ βίᾳ πολεμίων εἰς ἐνίκησεν, τὸν δ', ἀτοπίαις ἢ ἀπισταίαις ἡθῶν ἀκαθωμάτισε, τὸν δ', Ἰπικίαι ἢ προάξουσιν πρὸς τὸς ἀλισκομύρας, τὸν δ', δώροις ἢ χάρισιν πρὸς τὸς συστρατομύρας, πάντας δ', τὰς πλείστας μεμαχηθῆς μάχας, ἢ πλείστας ἀνηρηκέναι τῶν ἀνιταχθέντων. ἔτη γὰρ εἰς δέκα πολεμήσας αἰεὶ Γαλατίαν, πόλεις μὲν ὑπὲρ ὀκτακοσίας κτ' ἐκράτησεν εἶλεν, ἔθνη δ' ἐχειρώσατο τετρακοσίων μυριάσιν ἢ ἀστατάξασιν κτ' ἔμελλε τετρακοσίων, ἑκατὸν μὲν ἐν χειρὶν διέφθειρεν, ἄλλας δ' ἰσοσώτησε.

Εὐνοία δ' ἢ προθυμία στρατιωτῶν ἐχρήσατο τοσαύτη αἰεὶ αὐτόν, ὥστε τὸς ἐτέρων μηδὲν ἐν ταῖς ἄλλαις στρατείαις διαφέρειν, ἀμάχους ἢ ἀνυποστάτους φέροντες πρὸς πᾶν δεινὸν ὑπὲρ τῆς Καίσαρος δόξης. οἷον ἕξει τῆτο μὲν, Ἀκίλιον, ὃς ἐν τῇ αἰεὶ Μαυσαλίαν ναυμαχίᾳ, νεῶς πολεμίας Ἰπικίαις, τὴν μὲν δεξιὰν ἀπέκοψε χεῖρα μαχαίρᾳ, τῇ δ' ἀριστερᾷ τὸν θυρεὸν ἐκ ἀφῆκεν, ἀλλὰ τύπων εἰς τὰ πρόσωπα τὸς πολεμίας, ἀπέσχεψε πάντας, ἢ τῆ σκάφος ἐπεκράτησεν· τῆτο δ', Κάσιον Σκεύαξ, ὃς ἐν τῇ Ἰπικίαι Δυρράχιον μάχῃ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπέει τοξέματι, τὸν δ' ὤμον ὑσώσῃ

rem & ducem ostendit : sed sive cum illo Fabios, Scipiones, Metellos, coævosque ejus aut paulo superiores, Syllam & Marium, ambosque Lucullos, vel ipsum etiam Pompeium, cujus ex omnis generis bellica virtute superabat gloria cælos, conferas, res gestæ Cæsaris antecellunt aliorum, quibus bellum gessit, asperitate, alium provinciæ, quam subjugavit, amplitudine, multitudine alium & ferocitate, quos superavit, hostium, alium morum, quos cicuravit, feritate & immanitate, alium clementia & lenitate in devictos, alium in commilitones munificentia & beneficiis, omnes vero præliorum & hostium interfectorum immenso numero. Quippe annis non totis decem gesto in Gallia bello, oppida

plus octingenta vi cepit, gentes subegit trecentas, signa diversis temporibus contulit cum tricenis centenis millibus : ex quibus decies centena millia in acie interfecit, alterum tantum cepit.

Studium erga se militum & promptitudinem habuit tantam, ut, qui, cæteris nihil aliis in expeditionibus præcellerant, invicti atque intolerabiles in omne discrimen pro Cæsaris gloria ruerent. Qualis fuit hinc Acilius, qui in proelio navali apud Massiliam quum in hostilem navem transfilisset, detruncata gladio dextra, retinuit sinistra scutum, quo pulsans hostium ora omnes avertit, navique est potitus : hinc Cassius Scæva, qui in pugna apud Dyrrhachium excusso sagitta oculo, humero pilo uno & fe-

σῶ ἢ τὸν μηρὸν ἐτέρω διεληλαμμένῳ, τῷ δὲ θυρεῷ βελῶν ἑκατὸν ἢ τριάκοντα πληγὰς ἀναδεδεγμμένῳ, ἐκάλει τὰς πολεμίους, ὡς παρὰδῶσαν ἑαυτὸν. δυνεῖν δὲ προσιώντων, τῷ μὲν ἀπέκοψε τὸν ὤμον τῇ μαχαίρᾳ, τὸν δὲ κτ' τῷ προσώπῳ πατάξας ἀπέσχεψεν αὐτὸς δὲ διεσώθη, τῶν οἰκείων φειχόντων. ἐν δὲ Βρετανίᾳ τῶν πολεμίων εἰς τόπον ἐλώδη ἢ μεσὸν ὕδατος ἐμπεσῶσι τοῖς πρώτοις ταξιαρχαῖς Ἰππιδεμμένων, στρατιώτης Καίσαρος, αὐτῷ τὴν μάχην ἐφορῶντι, ὡς ἀμύνει εἰς μέσους, ἢ πολλὰ ἢ φείσπια τόλμης ἀποδειξάμενος ἔργα, τὰς μὲν ταξιαρχίας ἔσωσε, τῶν βαρβάρων φυγόντων, αὐτὸς δὲ χαλεπῶς Ἰππὶ πᾶσι διαβαίνων, ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς ῥόματα τελευτάωδη ἢ μόλις ἀνὰ τῷ θυρεῷ, τὰ μὲν νηχόμενος, τὰ δὲ βαδίζων διεπέρασεν. θαυμαζόντων δὲ τῶν περὶ τὸν Καίσαρα, ἢ μὲν χαρᾶς καὶ κρηυγῆς ἀπαντώντων, αὐτὸς δὲ μάλα κατηφῆς ἢ δεδακρυμμένος προσέπεσε τῷ Καίσαρι, συγγνώμην αἰτέμενος Ἰππὶ τῷ προέσθι τὸν θυρεόν. ἐν δὲ Λιβύῃ ναυῷ ἔχοντες οἱ περὶ Σκιπίωνα Καίσαρος, ἐν ἧ Γρανίῳ Πέτρων ἐπέπλει ταμίας ἀποδειγμμένος, τὰς μὲν ἄλλους ἐποιεῖτο λείαν, τῷ δὲ ταμίᾳ δίδοναι τὴν σωτηρίαν ἔφασαν. ὁ δὲ, εἰπὼν ὅτι τὰς Καίσαρος στρατιώτας εἰ λαμβάνειν ἀλλὰ δίδοναι σωτηρίαν ἔσθι ἐσὶν, ἑαυτὸν τῷ ξίφει πατάξας ἀνεΐλεν.

Τὰ δὲ τοιαῦτα λήμματα ἢ τὰς φιλοτιμίας αὐτὸς ἀνέθρεψεν ἢ κατεσκύασε Καίσαρ, πρῶτον μὲν τῷ χαρίζεσθαι ἢ τιμᾶν ἀφειδῶς, ἐνδεικνύμενος ὅτι τὸν πλεῖστον ἔκ εἰς τρυφὴν ἰδίαν, ἔδδ᾽ τινὰς ἠδύπαθείας ἐν τῶν πολέμων ἀθροίζει, κοινὰ δὲ ἀθλα εἰ ἀνδραγαθίας παρ' αὐτῷ φυλασόμενα δόκει) ἢ μέτεσιν ἐκείνῳ τῷ πλεῖστῷ, ὅσα τοῖς ἀξίοις τῶν στρατιωτῶν

femore altero trajecto, scuto telorum tringinta supra centum ictibus exceptis, tanquam dediturus se vocavit hostes: duobus accurrentibus, alterius humerum gladio defecuit, alterius faucivavit faciem, eumque in fugam vertit, ipse amicorum praesidio evasit incolumis. In Britannia quum hostes, primipilos, qui in loca palustria & profunda aquis inciderant, adorirentur, miles Caesaris ipso pugnam spectante in medium irruit, multisque & eximiis editis virtutis operibus primipilos servavit: ac barbaris in fugam coniectis, ipse postremus omnium magno labore recipiens se, coniecit se in rivus lacustres, atque aegre relicto scuto qua natando qua gradiendo locum suum superavit. Stupente Caesare, qui cum gratu-

lacione & plausu occurrit ei, admodum hic mœstus lacrymarumque plenus abiecit se ad Caesaris pedes, quod scutum amisisset veniam petens. In Africa Scipio capta Caesaris navi, qua Granus Petronius quaestor designatus vehabatur, caeteros in praedam vertit, quaestori salutem se dixit dare: qui quum respondisset Caesaris milites non accipere, sed dare consueisse salutem, gladio se confodit.

Hos spiritus atque hanc alacritatem ipse aluit & paravit Caesar, primum immensa largitione & honoribus, ostendens non ad privatum luxum se opes neque ullas ad delicias accumulare ex bello, sed communia virtutis praemia apud se servata reponi: hactenus autem inde se ditescere, quatenus in

bene

δίδωσιν ἔπειτα τὰ πάντα μὲν κίνδυνον ἐκὼν ὑφίστασθαι, πρὸς μηδένα δὲ τῶν πόνων ἀπαγορεύειν. τὸ μὲν ἔν φιλοκίνδυνον ἐκ ἐθαύμαζον αὐτῆ δια τῶ φιλοτιμίαν ἢ δὲ τῶν πόνων ὑπομονή, πρὸς τῶ τῆ σώματι δυνάμιν ἐγκατερεῖν δοκεῖν, ἔξεπλητην ὅτι καὶ τῶ ἔξω ὦν ἰχνός, καὶ τῶ σάρακα λυκός καὶ ἀπαλός, καὶ περὶ τῶ κεφαλῶ νοσώδης, καὶ τοῖς ἐπιληπτικοῖς ἐνοχῶ, ἐν Κορδύβη πρῶτον αὐτῶ τῆ πάθης, ὡς λέγει, τὰτα προσηπεσόντων, ἔ μαλακίας ἐποίησατο τὴν ἀρρώσίαν πρὸφασιν, ἀλλὰ θεραπείαν δὲ ἀρρώσίας τῶ στρατείαν, ταῖς ἀτρέτοις ὁδοιπορίαις, καὶ ταῖς εὐτελέσι διαίταις, καὶ τῶ θυμαλεῖν ἀπομαχόμενοι τὰ πάθει, καὶ τὸ σῶμα φρεσῶν δυσάλωτον. ἐκοιμάτο μὲν γε τὰς πλείους ὑπνους ἐν ὀχήμασιν ἢ φορείοις, εἰς πρῶξιν τὴν ἀνάπαυσιν κατατιθέμενοι ὡχῆτο δὲ μεθ' ἡμέραν ἐπὶ τὰ φρέσια καὶ τὰς πόλεις καὶ τὰς χάρακας, ἐνὸς αὐτῶ συγκαθημερῶν παιδός, τῶν ὑπογράφειν ἅμα διώκοιεν εἰθισμένων, ἐνὸς δὲ ἔξοπιδεν ἐφρηκότητι στρατιώτα, ξίφτι ἐχονῆτι. σωτόνας δὲ ἠλαυνεν ἔτως, ὥστε τὴν πρῶτῶ ἔξοδον ἀπὸ Ῥώμης ποιησάμενοι, ὁδοῦν ἐπὶ τὸν Ῥοδανὸν ἐλθεῖν. τὸ μὲν ἔν ἰπεύειν ἐν παιδός ὡς αὐτῶ ῥάδιον εἴθισο γὰρ εἰς τὲπίσω τὰς χεῖρας ἀπάγων, καὶ τῶ νώτω πεπλέκων, ἀνα κράτι ἐλαύνει τὸν ἵππον. ἐν ἐκείνῃ δὲ τῆ στρατεία προσηξήσκησεν ἰππαζόμενοι τὰς ἐπισολὰς ὑπαγορεύειν, καὶ δυσὶν ὁμῆ γράφασιν ἔξαρεκεῖν ὡς δὲ Ὀππιός φησιν, καὶ πλείοσιν. λέγει δὲ καὶ τὸ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν, Καίσαρα πρῶτον

τον

bene meritos profundat milites; deinde, quod nullum non periculum ultro subiret, neque laboribus fatisceret in ullis. Enimvero intrepidum ejus ad subeunda pericula animum non mirabantur, quod gloriae avidus esset: verum tolerantia laborum, quos supra corporis vires videbatur perferre, obstupescit milites; quod qui habitu gracili corporeque candido & molli, debili quoque foret capite, ac morbo comitiali contactus (quod vitium ei fama est Cordubæ primum ingruisse) non quaesierit mollitiæ ex valetudinis imbecillitate prætextum, sed medicinam imbecillitatis, militiam putaverit, indefatigatis itineribus, tenui victu, & tectum non subeunda resistens ægritudini, corpusque adversus injuriam validum custodiens: siquidem somnum plerum-

que in vehiculis aut lecticis capiebat, conferebat etiam ad actionem requiem. Vehementur interdum ad arces, oppida, & castra. Assidebat ei puer unus ex iis qui dictata excipere inter proficiscendum assueti erant. Pone unus sedebat miles gladio accinctus. Strenue adeo iter faciebat, ut quum primo die exiisset urbe, ad Rhodanum octavo pervenerit. Atque equitandi quidem habuit ille a puero proclivem usum. Assuefactus enim erat reductis retro manibus atque in tergo complicatis incitatissime equum permittere. At illo in bello insuper meditatatus fuerat dictare inter equitandum epistolas, duobusque simul amanuensibus sufficere, ut vero ait Oppius, etiam pluribus. Memorant eam præterea rationem cum amicis per literas agendi primum excogitasse

Ca-

τον μηχανήσασθαι, τῷ κτ' πρόσωπον ἐνιδύξιν ὑπὲρ τῆς ἐπειγόντων, τῶ καὶ εἰ
 διά τε πλῆθος ἀγρολιῶν, καὶ τὴν πόλεως τὸ μέγεθος μὴ ἀμεληροῦν. τὸ δὲ
 παρὰ τὴν διαίταν ἀκολίας κακῆν ποιῆν) σημεῖον, ὅτι τῶ δεινίζοντι αὐ-
 τὸν ἐν Μεδιολάνῳ ξένος, Οὐαλερίας Λέοντι, ὡς ἀφ' ἐνὶ ἀσπάραγον, καὶ
 μύρον ἀπὸ ἐλαίας καταχέαντι, αὐτὸς μὲν ἀφελῶς ἔφαγε, τοῖς δὲ φίλοις
 δυσχεραίνουσι ἐπέπληξεν. Ἦρκει γὰρ, ἔφη, τὸ μὴ χρῆσθαι τοῖς ἀπαρέσκευσιν
 ὁ δὲ τὴν τοιαύτην ἀγροκίαν ἐξελέγχετο, αὐτὸς ἐστὶν ἀγροκός. ἐν ὁδῷ δὲ
 ποτε στυλαδαίς ὑπὸ χερσὶν εἰς ἔπαυλιν ἀνθρώπου πένητος, ὡς εἶδεν
 εὖρεν πλέον οἰκήματ' ἐνὸς γλίχρους ἑνα δέξασθαι δωμαρίου, πρὸς τὰς
 φίλους εἰπὼν, ὡς τῷ μὲν ἐλίμων ὡσαυτερότερον εἶη τοῖς κρατίστοις, τῷ
 δὲ ἀναγκαῖον τοῖς ἀδυνεστάτοις, Ὅππιον ἐπέδουσε ἀναπαύσασθαι μτ' ὅτι
 τῷ ἄλλων αὐτὸς ἐν τῷ προσηγῶ τὸ θυρῶν ἐκάθισεν.

Ἄλλα γὰρ ὁ μὲν πρῶτος αὐτὰ τῶ Κελτικῶν πολέμων πρὸς Ἑλβετίας
 σωῆση καὶ Τιγυρίνας, οἱ τὰς αὐτῶν δώδεκα πόλεις καὶ κώμας τετρακοσίας
 ἐμπρησάντες, ἐχώρεν πρὸς ἡμᾶς διὰ τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις Γαλατίας, ὡς πα-
 λαι Κίμβροι, καὶ Τεύτονες, ἔτε τόλμαν ἐμείνων ὑποδέεσθαι δοκῆσαι εἶναι,
 καὶ πλῆθος ὁμαλῶς τεράκοντα μὲν αἱ πᾶσαι μυριάδες ὄντες, εἴκοσι δὲ αἱ
 μαχόμεναι, μιᾶς δέσσαι. τῶν Τιγυρινῶν μὲν ἐκ αὐτῶν, ἀλλὰ Λαβι-
 νὸς πεμφθεὶς ὑπὸ αὐτῶν παρὰ τὸν Ἀραρα ποταμὸν σωτέρευεν Ἑλβετῶν
 δὲ αὐτὰ πρὸς τινὰ πόλιν φίλῳ ἀγῶνι τὴν στρατιάν, καθ' ὁδὸν ἀπροσδοκή-
 τως Ἐπιθεμῶν, φθάσας Ἐπὶ χεῖρον κατεργῶν κατέφυγε. κακῆ σωμα-
 γαγῶν

Cæsarem, quum colloquendi coram de rebus
 necessariis tempus propter occupationum mul-
 titudinem atque urbis laxitatem spatium non
 daret: Quam autem indifferens fuerit circa
 victum, hoc indicio demonstrant, quod invi-
 tatus Mediolani ad coenam ab hospite Vale-
 rio Leone, qui asparagum apposuerat, atque
 olei loco infuderat unguentum; ipse simplici-
 ter comederit & indignantes increpaverit ami-
 cos: Satis enim erat, inquit, abstinere iis,
 a quibus abhorrebatis: nunc eam rusticita-
 tem qui reprehendit, ipse est rusticus. Com-
 pulsus aliquando in itinere per tempesta-
 tem in hominis pauperis casam, ubi nihil
 extra unum cubiculum reperit, quod cape-
 re vix posset unum, dixit amicis, honestiora
 optimis concedenda, necessaria debilissimis;

atque Oppium illic iussit capere quietem,
 cum caeteris ipse in vestibulo januae cuba-
 vit.

Porro bellorum Gallicorum primum cum
 Helvetiis & Tigurinis gessit. Hi oppidis suis
 duodecim & quadringentis vicibus incensis, iter
 capiebant per Romanorum provinciam, sicut
 olim Cimbri & Teutones: quibus nec cedere
 eos animo apparebat, & numero item erant
 in summa trecenta millia capitum, ex quibus
 arma ferebant centum nonaginta millia. Ho-
 rum Tigurinos non ipse, sed legatus ejus La-
 bienus ad Ararim amnem oppressit. Quum
 Helvetii ad oppidum quoddam socium ex-
 ercitus admoventem repente ex itinere ado-
 rarentur, occupavit ad locum munitum se
 recipere: quo loco contractis instructisque

γαγών ἢ πῶσατάξας τὴν δυνάμιν, ὡς ἵππο αὐτῷ προσήχθη, Τέτω μὲν, ἔφη, νικήσας χρήσομαι πρὸς τὴν διώξιν, νυνὶ δ' ἰωμεν Ἰπὶ τὰς πολεμίας ἢ πεζὸς ὀρμήσας ἐπέβαλεν. χρένω δ' ἢ ἢ χαλεπῶς ὡσάμηντο τὸ μάχιμον, περὶ ταῖς ἀμάξαις ἢ τῷ χάραι τὸν πλείστον ἔχεν πόνον, ἐκ αὐτῷ μόνον ὑφισαμνῶν ἐκῆ ἢ μαχομνῶν, ἀλλὰ ἢ παῖδες αὐτῷ ἢ γυναῖκες ἀμυώμηναι μέχει θανάτε συγκατεκόπησαν, ὥσε τὴν μάχην μόλις εἰς μέσας νύκτας τελουτῆσαι. καλῶ δ' τῷ τ' νίκης ἔργω κρείττον ἐπέθηκεν, τὸ συνοικίσαι τὰς διαφυγόντας ἐκ τ' μάχης τῶν παρόντων βαρβάρων, ἢ καταναγκάσαι τὴν χώραν ἀναλαβεῖν ἢ ἀπέλιπον, ἢ τὰς πόλεις αἷς διέφθειραν, ὅσας ὑπὲρ δέκα μυριάδας. ἔπραξεν δ' τῷτο, δεδιὼς μὴ τὴν χώραν ἔρημον γρομνῶν οἱ Γερμανοὶ διαβάλλει καταχῶσιν.

Δεύτερον δ' πρὸς Γερμανὸς ἀνικτος ὑπὲρ Κελτῶν ἐπολέμησεν, καίτοι τὸν βασιλέα πρότερον αὐτῶν Ἀειόβυσον ἐν Ῥώμῃ σύμμαχον πεποιμημένον. ἀλλ' ἦσαν ἀφόρητοι τοῖς ὑπηκόοις αὐτῷ γείτονες, ἢ καιρῷ πῶσαδόντο, ἐκ ἀν' ἐδόκεν Ἰπὶ τοῖς παρῶσιν ἀτρεμήσειν, ἀλλ' Ἰπνομήσεως ἢ κατέβη τὴν Γαλατίαν. ὄρων δ' τὰς ἡγεμόνας ἀποδειλιῶντας, ἢ μάλιτα ὅσοι τῶν Ἰπφανῶν ἢ νέων αὐτῷ συνεξῆλθον, ὡς δὴ τρυφῇ χρησόμενοι ἢ χρηματισμῷ τῇ μὲν Καίσαρ ἔστρατεια συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν, ἐκέλευσεν ἀπιέναι, ἢ μὴ κινδυνεύειν πῶσα γνώμῃ, ἔτως ἀνάνδρως ἢ μαλακῶς ἔχοντας αὐτὸς δ' ἔφη τὸ δέκατον τάγμα μόνον πῶσαλαβῶν, Ἰπὶ τὰς βαρβάρους πορεύεσθαι, μῆτε κρείττοσι μέλλων Κίμβρων μάχεσθαι πολεμίοις, μῆτε αὐτὸς

copiis, ubi fuit ei equus admotus, Hoc post obtentam victoriam, inquit, ad confectandos hostes utar: nunc in illos pergamus. Et pedibus profectus incurrit in eos. Postquam pepulit longinqua & acri pugna armatos, plurimum laboris habuit ad plaustra & vallum: ubi non viri modo eum subistere praeliatique sunt, sed & pueri foeminaeque, usque ad mortem defendentes se, concisi sunt. Protracta est in mediam usque noctem pugna. Insigni hujus victoriae operi adjecit insignius, quod horum barbarorum qui ex praelio supererant plus centum millia in unum contraxerit, coegeritque repetere agrum quem reliquerant, & quae incendio absumpserant oppida. Fecit autem id metuens ne agrum vacuum Germani transmissio Rheno invaderent.

Hinc cum Germanis plane pro Gallis bellavit, quamvis regem illorum Ariovistum ante Romae appellaverat socium. Caterum intolerabiles erant pacatis ejus vicini, apparebatque per occasionem praesentibus fortunis non acquieturos, verum incurfatos occupaturosque reliquam Galliam. Quoniam vero duces vidit trepidantes, praecipue autem quotquot ex nobilitate & juventute eum fuerant sequuti, quasi ad delicias & quaestum hac cum Caesare expeditione ufuri: concione advocata facessere eos jussit, neque contra animi sententiam adeo effoeminatos ac molles subire periculum. Ac sola decima legione ostendit se barbaros adoriturum, neque cum fortioribus, quam Cimbri fuissent, dimicaturum hostibus, neque Mario se

αὐτὸς ὦν Μαρίε χείρων στρατηγός. ἐκ τέττα τὸ μὲν δέκατον τάγμα πρεσβυτάς ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν, χάριν ἔχειν ὁμολογεῖν· τὰ δ' ἄλλα τὲς αὐτῷ ἐκάνιζον ἠγεμόνας, ὁρμῆς δ' ἢ κ' προθυμίας ἡρώμιοι πλήρεις ἀπαντες ἠκολούθησαν ὁδὸν ἡμερῶν πολλῶν, ἕως ἐν διακοσίοις τῆν πολέμιων σαδείοις κατέστρατοπέδδυσαν. ὡς μὲν ἔν ὅ, τι κ' πρὸς τινὶ ἔφοδον αὐτῷ ἐτέθραυτο τ' τόλμης τῆ Ἀειούσης. Γερμανοῖς γὰρ Ἰπιδήσεως Ῥωμαίους, ὦν ἐπερχομένων ἐκ ἀν' ἐδόκεν ὑποσιῶναι, ὃ μὴ προσδοκήσας, ἐθαύμαζε τὴν Καίσαρ τ' τόλμαν, κ' τὸν στρατὸν ἑώρα τετραγαμῶν. ἔτι δ' μάλλον αὐτὸς ἠμβλυνε τὰ μαντεύματα τῶν ἱερῶν γυναικῶν, αἱ ποταμῶν δίναις προσβλέπσαι, κ' ῥυμάτων ἐλιγμοῖς κ' ψόφοις τεκμαιρόμεναι προεθέσπιζον, ἐκ ἑῶσαι μάχην τίθεσθαι πρὶν Ἰπιδάμψαι νέαν σελήνην. ταῦτα τῷ Καίσαρι πυνθανομένη, κ' τὲς Γερμανὲς ἠσυχάζοντες ὁρῶντι, καλῶς ἔχειν ἐδόξεν ἀπροθύμοις εἶσιν αὐτοῖς συμβάλλειν, μάλλον ἢ τὸν ἐκείνων ἀναμνήσια κειρὸν καθῆσθαι. κ' προσβολὰς ποιέμεν τῷ τοῖς ἐρύμασι κ' λόφοις ἐφ' ὧν ἐστρατοπέδδουον, Ἰσηγείαινε κ' παρῶξυνε καταβάλλας πρὸς ὀργὴν διαγωνίσασθαι. ἡρωμῆς δ' λαμπρῆς τρηπῆς αὐτῶν, Ἰπιδήσεως τριακοσίους ἄχει τῆ Ῥήνη διώξας, κατέπλησε τῆτο πᾶν νεκρῶν τὸ πεδίον κ' λαφύρων. Ἀειούσης δ' φθᾶσας μετ' ὀλίγων, διεπέρασσε τὸν Ῥήνον. αἰεθμὸν δ' νεκρῶν, μυριάδας ὀκτώ ἡγέσθαι λέγασι.

Ταῦτα διαπραξάμεν, τὴν μὲν δύναμιν ἐν Σηκεανοῖς ἀπέλειπε διαχειμάσασθαι, αὐτὸς δ' τοῖς ἐν Ῥώμῃ προσέχειν βελόμεν, εἰς τὴν ὡς Πάδον

Γαλατίαν

imperatorem esse deteriore. Ibi decima legio per legatos ei gratias egere: at cæteræ legiones infectatæ sunt duces suos, animorumque & alacritatis pleni eum omnes multorum dierum viam sunt sequuti, quoad viginti quinque millibus passuum ab hostibus castra posuerunt. Fuit Ariovisti ob hunc ipsum adventum nonnihil infracta ferocia. Quippe impressionem Romanorum in Germanos, quorum non videbantur substituri incursum, quia non expectaverat, Cæsaris obstupuit audaciam, & obtorpescentem exercitum vidit. Magis insuper vaticinia percellabant illos fatiloquarum mulierum, quæ amnium vorticibus inspectis rivorumque gyris & strepitibus notatis futura præcinebant. Hæc signa conferre antequam illuxisset nova luna veta-

VOL. IV.

bant. Quibus nuntiatis Cæsar, quum quiescere cerneret Germanos, optimum factu ratus est, ut cum torpentibus potius confingeret, quam illorum expectans tempora desideret. Itaque munimentis eorum & tumulis oppugnandis, quibus confederant, laceffivit irritavitque eos, ut cum furore ad dimicandum descenderent. Fusos ingenti strage triginta septem millia quingentos passus usque ad Rhenum insequutus, campum hunc cadaveribus & spoliis totum complevit. Ariovistus præcepta fuga Rhenum cum paucis trajecit. Cecidisse dicuntur octoginta millia.

His patratibus exercitum reliquit in Sequanis hybernaturum, ac rebus urbanis intentus, in Galliam circumpadanam, quæ provinciæ erat

Q

suæ,

Γαλατίαν κατέβη, ἧ αὐτῷ δεδομένης ἐπαρχίας ἕσαν. ὁ γὰρ καλέμε-
 νος Ῥεϊκὼν ποταμὸς ἀπὸ τῆς ὑπὸ ταῖς Ἀλπεσι Κελτικῆς οὐρίζει τὴν
 ἄλλω Ἰταλίαν. ἐπὶ αὐτῷ καθήκοντο ἐδημαγῶγαι, πολλῶν πρὸς αὐτὸν
 ἀφικνευμένων, διδὸς ὧν ἕκαστος δευθεῖν ἢ πάντας ἀποπέμπων, τὰ μὲν
 ἔχοντας ἤδη παρ' αὐτῶν, τὰ δὲ ἐλπίζοντας. ἢ ὡς αὐτὸν ἄλλον ἢ πάντα τῆς
 στρατείας χρέον ἐλάθανε τὸν Πομπηίου ἐν μέρει νῦν μὲν τῶν πολεμίων
 τοῖς πολιτῶν ὅπλοις κατασεφόμηντο, νῦν δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν πολεμίων χη-
 μασιν αἰρεῶν τῶν πολιτῶν ἢ χερσὶν. ἐπεὶ δὲ Βέλγας ἤκασε διωατωτά-
 τες Κελτῶν, ἢ τὴν τρίτῃ ἀπάσης τῆς Κελτικῆς νεμομένης, ἀφελάναι,
 πολλὰς δὲ τινὰς μυριάδας ἐνόπων ἀνδρῶν ἠθροκότας, Ἰππεύσας δι-
 ζὺς ἐχώρει τάχει πολλῶν ἢ πορθῆσι τῶν συμμάχων Γαλάτας Ἰππεσῶν
 τοῖς πολεμίοις, τῶν μὲν ἀθροστάτων ἢ πλείους αἰχρῶν ἀγωνισαμένης τρε-
 ψάμηντο διέφθειρεν, ὡς ἢ λίμνας καὶ ποταμοὺς βαθεῖς τοῖς Ῥωμαίοις
 νεκρῶν πλήθει περατῶν ἤνευ. τῶν δὲ ἀποσάντων, οἱ μὲν παρωκεάνιοι πάν-
 τες ἀμαχεῖ προσεχώρησαν. Ἰππὶ δὲ τῶν ἀγλειωτάτων ἢ μαχιμωτάτων τῶν
 τῆδε Νερβίων ἐστράτευσεν, οἵπερ εἰς συμμιγεῖς δευμῶν κατοκημένοι, ἤνευ
 ἢ ἢ κήσεις ἐν τινὶ βυθῷ τῆς ὑλῆς ἀπωτάτω δέμηντο τῶν πολεμίων,
 αὐτοὶ τῷ Καίσαρι ποικιλήν χάρακα, ἢ μὴ προσδεχομένην τὴν καῦτα τὴν
 μάχην, ἐξακισμύοι τὸ πλῆθος ὄντες, αἰφνιδίως προσέπεσον. ἢ τῶν μὲν
 ἰππεῖς ἐτρέψαντο, τῶν δὲ ταγματῶν τὸ δωδέκατον ἢ τὸ ἑβδομον ἀει-
 χόντες, ἀπάντας ἀπέκλειναν τῶν ταξιαρχῶν. εἰ δὲ μὴ Καῖσαρ ἀεπάσας τὸν
 δευρῶν, ἢ διαχῶν τῶν πρὸ αὐτῶν μαχομένων, ἐπέβαλε τοῖς βαρβάρων,
 ἢ

fuæ, contendit: siquidem amnis Rubico ap-
 pellatus dirimit a Gallia cisalpina reliquam
 Italiam. Ibi sedens animos hominum cap-
 tabat, confluebantque ad eum frequentes.
 Largiebatur autem quæ quisque postulabat.
 Dimittebat omnes partim muneribus, partim
 spe impletos; ac reliquo toto belli tempo-
 re, imprudente Pompeio invicem hinc civi-
 um armis hostes domuit, hinc hostium opi-
 bus captavit & sibi subegit cives. Ut vero Bel-
 gas audivit Gallorum pollentissimos, totiusque
 Galliæ tertiam fortitos partem rebellare, at-
 que eos armatorum infinitas coegisse copias,
 confestim convertit se eo incredibili celeri-
 tate, & socios Gallos populantibus superve-
 niens hostibus, maximum eorum globum ig-

naviter præliantium fudit fugavitque, ut pa-
 ludes & alta flumina ob cadaverum vim per-
 mearent Romani. Ex iis autem qui defece-
 rant, Oceani accolæ sine certamine deditio-
 nem fecere: in ferocissimos & bellicosissimos
 Belgarum Nervios exercitum movit. Hi
 densas incolentes sylvas, liberis & possessi-
 onibus in vastissima sylvæ parte quam re-
 motissime ab hoste abditis, castra muni-
 entem Cæsarem, nec pugnam id temporis
 expectantem, sexaginta millia numero ex
 improvise invaserunt, equitatum ejus pro-
 fligaverunt, legionis duodecimæ & septimæ
 circumventæ omnes centuriones occidere.
 Quod ni Cæsar raptò scuto erumpens per
 principes in barbaros irruisset, atque ex

ἢ ἀπὸ τῶν ἄκρων τὸ δωδέκατον κινδυνούσῃ αὐτὲ κατέδραμε, ἢ διέκοψε τὰς τάξεις τῶν πολεμίων, εἰδὲς ἂν δοκεῖ περιγυρεῖσθαι. νῦν ἢ τῇ Καίσαρος τόλμῃ τῶν λεγομένων ὑπὲρ δυνάμιν μάχῃ ἀγωνισάμενοι, τρέποντες μὲν εἰς τὰς Νερβίους, κατακόπισι ἢ ἀμυνομένους. πεντακόσιοι γὰρ ἀπὸ μυριάδων ἐξ σωθῆναι λέγοντες, βεβούται ἢ τρεῖς ἀπὸ τετρακοσίων.

Ταῦτα ἢ σύγκλητος πυθομένη, πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἐψηφίσατο θύειν τοῖς Θεοῖς, ἢ χολάζειν ἐορτάζουσας, ὅσας ἐπ' ἐδεμῖα νίκη πρότερον. ἢ γὰρ ὁ κίνδυνος ἐφάνη μέγας, ἐθνῶν ἅμα τοσούτων ἀναρραγῆτων, ἢ τὸ νίκημα λαμπρότερον, ὅτι Καῖσαρ ἢ ὁ νικῶν, ἢ πρὸς ἐκείνον δύνοια τῶν πολλῶν ἐποίει. ἢ γὰρ αὐτὸς εὖ θέμενος τὰ κτ' τῶν Γαλατῶν, πάλιν ἐν τοῖς περὶ Πάδον χωρίοις διεχείμαζε, συσχυαζόμενος τῶν πόλιν. εἰ γὰρ μόνον οἱ τὰς ἀρχὰς ἀγαθὰ ἐκείνῳ χεῖροισι χεῖροισι χεῖροισι, ἢ τοῖς παρ' ἐκείνους χεῖροισι διαφθείρουσιν τὸν δῆμον ἀνηγορεύουσι, ἢ πᾶν ἐπραττοῦν ὁ τῶν ἐκείνους δυνάμιν αὐξάνειν ἐμελλεν, ἀλλὰ ἢ τῶν Ἰππικῶν ἀνδρῶν ἢ μεγίστων οἱ πλείστοι συνήλθον πρὸς αὐτὸν εἰς Λεκαν, Πομπηίου τε ἢ Κράσσου, ἢ Ἀππίου ὁ τ' Σαρδόνιον ἢ γερμῶν, ἢ Νέπως ὁ τ' Ἰβηρίας ἀνθύπατος ὥστε ῥαβδῶδες μὲν ἑκατὸν εἰκοσι γυρεῖσθαι, σύγκλητικὸς ἢ πλείονας ἢ διακοσίους. βεβούται ἢ θέμενοι διεκείθησαν. Ἰππὶ τέτοις εἰδὲ Πομπηίου μὲν ἢ Κράσσου ὑπάτους ἀποδειχθῆναι, Καίσαρι ἢ χεῖματα ἢ πενταετίαν ἄλλῃ Ἰππικῶν εἰδὲ τ' ἐρατηγίας ὁ ἢ ἀγαλογώτατον ἐφαίνετο τοῖς νῦν ἔχουσιν. οἱ γὰρ τοσαῦτα χεῖματα ἀπὸ Καίσαρος λαμβάνουσας, ὡς ἐκ ἐχούσας

vertice montis duodecima legio ad periculum ejus decurrisset ac dissipasset hostium ordines, neminem apparebat superfuturum fuisse. Nunc quamvis ob Cæsaris audaciam contenderunt in hoc conflictu supra vires, ne sic quidem avertere Nervios, sed pugnantes contrucidavere. Siquidem ex sexaginta millibus ferunt quingentos tantum incolumes evasisse, & senatores ex quadringentis tres.

His senatus nuntiatis in dies quindecim, quot ob nullam ante victoriam, supplicationem decrevit. Nam & periculum videbatur ingens tot simul conspirantibus gentibus: & victoriam clariorem, quod victor esset Cæsar, favor efficiebat in illum plebis. Etenim Cæsar rebus in Gallia compositis, iterum in Gal-

lia circumpadana hybernavit aucupans civitatem. Neque enim candidati modo, qui illum habebant præbitorem, redimebantque accepta ab eo pecunia populi suffragia, designabantur, atque omnia ad opes amplificandas illius agebant, verum etiam ex clarissimis & summis viris Lucam plerique ad eum convenere, Pompeius, Crassus, Sardiniae prætor Appius, & Nepos Hispaniæ proconsul. Fure lictores illic centum viginti, senatores amplius ducenti. Postquam consultationem transegerunt, digressi sunt. Convenit ibi, ut Pompeius & Crassus consules fierent. Hi Cæsari stipendium, atque in alterum quinquennium provinciam suam decernerent. Quæ res visa fanis absurdissima est. Quippe qui tantum argenti capiebant a Cæsare, hi senatui ut quasi

διδόναι τὴν βελίω ἐπειθον, μᾶλλον ἢ ἠνάγκαζον Ἰπσιένεσαν οἷς ἐψηφίζοντο, Κάτωνος μὲν ἔπαρσις, Ἰπτινίδες γὰρ αὐτὸν εἰς Κύπρον ἀπεδιοπομπήσαντο· Φαωνίαι δὲ, ὅς τινι ζηλωτῆς Κάτωνος, ὡς εἶδεν ἐπέβαιναν ἀνιλιέγων, Ἰξαλλομύρας διὰ θυρῶν, ἢ βοῶντι εἰς τὸ πλῆθος. ἀλλὰ προσέειχεν εἰδείς, τῷ μὲν Πομπηίου ἀιδεμύρων ἢ Κράσων· οἱ δὲ πλείστοι, Καίσαρι χαιρεζόμενοι, ἢ πρὸς τὰς ἀπὸ ἐκείνων ζῶντες ἐλπίδας ἠσύχαζον.

Τραπόμυρος δὲ αὐτῶν ὁ Καίσαρ Ἰπτινίδας ἐν τῇ Κελτικῇ δυνάμει, πολὺν καταλαμβάνει πόλεμον ἐν τῇ χώρᾳ, δύο Γερμανικῶν ἐθνῶν μεγάλων Ἰπτινίδας κατακλήσει γῆς ἄχρι τὸν Ῥῶν διαβεβηκότων, Οὐσίπας καλεῖται τὰς ἐτέρας, τὰς δὲ Τελειίδας. αὐτῶν δὲ πρὸς τέρας χρομύρας μάχης ὁ μὲν Καίσαρ ἐν ταῖς ἐφημερίαισι γέγραπται, ὡς οἱ βαρβαροὶ διαπρεσβυόμενοι πρὸς αὐτὸν ἐν σπονδαῖς, Ἰπτινίδας καθ' ὁδὸν, ἢ διὰ τῆτο τρέψαντο τὰς αὐτῶν πεντακισχίλις ὄντας ἰππεῖς ὀκτακοσίοις τοῖς ἐκείνων μὴ προσδοκῶντας· εἶτα πέμψαν ἐτέρας πρὸς αὐτὸν αὐτῶν Ἰξαπατῆρας, ἐς κατασχῶν ἐπαγάγοιτο τοῖς βαρβάροις τὸ στρατόμαχον, τὴν πρὸς ἔτως ἀπίστους ἢ ἀσπασόνδους πίσει, ἀήθειαν ἠγάγετο. Γανύσι δὲ λέγει, Κάτονα, τὴν βελίω Ἰπτινίδας τῇ νίκῃ ψηφίζομύρας ἐορτὰς ἢ θυσίας, ἀποφίνασθαι γνώμην, ὡς ἐκδοτέον ἐστὶ τὸν Καίσαρα τοῖς βαρβάροις, ἀφοσιώμενος τὸ ἀσπασόνδημα ὑπὲρ τὴν πόλεως, ἢ τὴν ἀρὰν εἰς τὸν αὐτῶν τρέποντας. τῷ δὲ διαβάντων, αἱ μὲν κατακοπεῖσαι τεσσαράκοντα μυριάδες ἦσαν ὀλίγους δὲ τὰς ἀποπεράσαντας αὐτῶν ὑπεδέξατο Σέγαμβροι, Γερμανικὸν ἔθνος. ἢ ταύτην

inopi daret, confulebant, immo vero compellebant suis ingemiscentem decretis. Quippe Cato absens erat, quem commodum ablegaverant in Cyprum. Favonius vero, qui æmulus erat Catonis, ubi nihil profecit contradicendo, foras profiliens ad plebem vociferatus est. At surdæ omnium erant aures, quod pars Pompeii & Crassi verecundiam haberent, plerique vero infervientes Cæsari atque ex spe ab illo proposita tanquam vitam ipsam ducentes conquiescerent.

Porro regressus Cæsar in Galliam ad exercitum, offendit ibi ingens bellum. Gentes enim Germanorum duæ numerosæ Rhenum modo ad agrum petendum transferant, alteros Uhipetes, Tenchteros alteros vocant. De

conflictu cum his commissio scribit in commentariis Cæsar, barbaros missis ad se legatis ex itinere se per inducias adortos, ita equitatum suum ad quinque millia occingentis ipsorum pepulisse. Inde alios denudò imposturæ causâ legasse. Quibus comprehensis exercitum se in barbaros duxisse, fidem servare cum tam perfidis & cœdifragis amentiam ratus. Canusius Catonem narrat decernente victoriæ causâ supplicationem senatu pro sententia dixisse, Cæsarem barbaris dedendum ad expiandam a violato jure gentium civitatem, & ad piaculum in autorem vertendum. Cæsi ex illis qui Rhenum transfierant quadringenta millia. Paucos ex fuga reversos Sicambri gens Germanica receperunt. Hoc arrepto

τῶν λαβῶν αἰτίαν πρὸς αὐτὰς ὁ Καῖσαρ, ἄλλως ἢ δόξης ἐφιέμενος ἢ τῶν πρῶτον ἀνθρώπων στρατῶν διαβῶναι τὸν Ῥῶνον, ἐγεφύρα πλατῶν τε πολυῶν ὄνια, ἢ κατ' ἐκείνο τῶν πόρων μάλιστα πλημμυρῶν, ἢ τραχυῶν ἢ ῥοώδων, ἢ τοῖς καταφερομένοις σελέχεσι ἢ ξύλοις πληγὰς ἢ σπαραγμὰς ἐνδιδόντα κτ' τῶν ἐρεδόντων τῶν γέφυραν. ἀλλὰ ταῦτα προβόλοις ξύλων μεγάλων διὰ τῶν πόρων καταπεπηγῶτων ἀναδεχόμενος, ἢ γαλιωσας τὸ προσπίπτον ῥόσμα τῶν ζύγματι, πίσεως πάσης θάμα κρείττον ἐπεδείξατο, τῶν γέφυραν ἡμέραις δέκα συνετελεσθεῖσαν.

Περαιώσας ἢ τῶν δυνάμιν, ἐδενὸς ὑπανίστασθαι τολμήσαντος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡγεμονικωτάτων τῶν Γερμανικῶν Σειθῶν εἰς βαθεῖς καὶ ὑλώδεις ἀυλῶνας ἀνασκυδασαμένων, περπολήσας μὲν τῶν πολεμίων, θάρρως ἢ τὰς αἰεὶ τὰ Ῥωμαίων ἀσπαζομένους, ἀνεχώρησεν αὐτοῖς εἰς τῶν Γαλατίαν, εἴκοσι δυεῖν δεξάσας ἡμέρας ἐν τῇ Γερμανικῇ διατετελειφῶς. ἢ ἢ ἐπὶ τὰς Βρετανὰς στρατεία τῶν μὲν τόλμαν εἶχεν ὀνομασιῶ. πρῶτον γὰρ εἰς τὸν ἐσπέρειον Ὠκεανὸν ἐπέβη σόλῳ, ἢ διὰ τῶν Ἀτλαντῶν θαλάττης στρατὸν ἐπὶ πόλεμον κομίζων ἐπλῶσε ἢ νῆσον ἀπιστημένῳ ὑπὸ μεγέθους, ἢ πολλὴν ἔειν παμπόλλοις συγγραφοῖσι ᾤρασχῆσαν, ὡς ὄνομα ἢ λόγῳ ἐ γηρομένης ἐδὲ ἔσης πέπλασαι, κατασχῆν ἐπιθέμενος, προσήγαγῳ ἔξω τῶν οἰκισμένης τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. δις ἢ διαπλῶσας εἰς τὴν νῆσον ἐν τῶν ἀλιπέρας Γαλατίας, ἢ μάχαις πολλαῖς κακώσας τὰς πολεμίας, μᾶλλον ἢ τὰς ἰδίους ὠφελήσας (ἐδὲν γὰρ ὅ, τι ἢ λαβεῖν ἢ ἀξίον

arrepto contra eos praetextu Caesar, revera gloriae cupidus, atque ut primus mortalium exercitu Rhenum traduceret, amnem ponte junxit qua latissimum, qui eo in trajectu latissime diffundit se, asperque est & torrens, truncisque & materia, quae devehebat, concutiebat atque convellebat pontis fulcimenta. Verum haec sublicis ingentibus projectis ac medio flumine defixis excipiens, irruentemque in pontem undarum impetum leniens, quod excederet omnem fidem ostendit spectaculum, diebus decem pontem absolutum.

Transmisso exercitu quum occurrere sustineret nemo, sed etiam recepissent se virtute praestantissimi Germanorum Suevi in convalles altas & sylvestres, foedatis hostium agris,

fidisque focis populi Romani confirmatis, postquam duodeviginti dies in Germania egit, in Galliam est regressus. At expeditio ejus in Britanniam nobilis fuit audaciae. Primus enim classem Oceano occidentali induxit, accitoque per mare Atlanticum exercitu ad bellum ibi faciendum navigavit. Illam autem quam magnitudinis causa credebat insulam nemo, & quae praebuit scriptoribus permultis controversiam, quasi nomen tantum & fabula nusquam visae neque existentis ficta esset, subigere aggressus, promovit extra orbem terrae Romanum imperium. Bis in hanc insulam ex opposita transmisit Gallia, crebrisque proeliis fatigavit hostes magis quam suos locupletavit. Quum enim praedam, quae operae pretium esset, ab homi-

ἄξιον ἀπ' ἀνθρώπων κακοβίων ἢ πενήτων) ἔχ' οἶον ἐβέλετο τῷ πολέμῳ τέλει ἐπέβηκεν, ἀλλ' ὁμήρους λαβὼν πρὸς τὴν βασιλείαν, ἢ ταξάμενος φόρους, ἀπῆλθεν ἐκ τῆς νήσου. ἢ καταλαμβάνει γράμματα μέλλουσα διαπλεῖν πρὸς αὐτὸν, ληπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ φίλων, δηλοῦσα τὴν τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τελευτήν· τελευτᾷ ἢ τίχισσα πρὸς Πομπηίαν. ἢ μέγα μὲν αὐτὸν ἔχε Πομπηίον, μέγα ἢ Καίσαρα πένητον· οἱ ἢ φίλοι σωεταράχθησαν, ὡς τῆς ἐν εἰρήνῃ ἢ ὁμονοίᾳ τὰλλα νοσῶσαν τὴν πολιτείαν φυλαστέσης οικειότητος λελυμένης. ἢ γὰρ τὸ βρέφος οὗτος, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας μὲν τὴν μητέρα διαζῆσαν, ἐτελεύτησεν. τὴν μὲν Ἰελίαν βία τῆς δημάρχων ἀράμενον τὸ πλῆθος εἰς τὸ Ἄρειον ἤνεγκε πεδίον, καὶ κει κηδυνθεῖσα κείται.

Τῆς ἢ Καίσαρος μεγάλλω ἤδη τὴν δυνάμιν ἔσαν εἰς πολλὰ κατ' ἀνάγκην χαμαδία διετόλιον, αὐτῆς ἢ πρὸς τὴν Ἰταλίαν, ὡσπερ εἰώθει, στρατομέγας, πάντα μὲν αὐτῆς ἀνεργήγνυτο τὰ τῆς Γαλατίας, ἢ στρατοὶ μεγάλοι περὶ ἰόντες, ἔξικοπτον τὰ χαμαδία, ἢ προσεμάχοντο τοῖς χαμακώμασι τοῖς Ῥωμαίων. οἱ ἢ πλείστοι ἢ κράτιστοι τῆς ἀποσάντων μὲν Ἀβειόρηγος Κότιαν μὲν αὐτῶν στρατοπέδῳ ἢ Τηγύειον διέφθειραν· τὸ ἢ ὑπὸ Κικέρωνι τάγμα μυριάσιν ἔξ' ἀειχρόντες ἐπολιόρκεν, ἢ μικρὸν ἀπέλιπον ἠρηκέναι κτ' κράτος, σωτετρωμένων ἀπάντων, ἢ πρὸς δυνάμιν ὑπὸ προθυμίας ἀμυνομένων. ὡς ἢ ἠγγέλη ταῦτα τῷ Καίσαρι μακρὰν ὄντι, ταχέως ἔπεσεν ἢ συναγαγὼν ἐπιλαμισχιλίους τὸς σύμπαντας, ἠπέγετο τὸν Κικέρωνα τῆς πολιορκίας ἔξαιρησόμενος. τὸς ἢ πολιορκεῖσθαι ἐκ ἔλαθεν, ἀλλ' ἀπλώ-

hominibus duram vitam agentibus egenisque non posset parare, non qualem cupiebat exitum bello imposuit, sed obsidibus a rege acceptis, impositoque tributo excessit insula. Tunc literas offendit ab urbanis amicis missas, quæ ad eum transmittendæ erant. Ex his de morte filiarum cognoscit. Extincta fuit apud Pompeium ex partu: magnusque ipsum Pompeium, magnus Cæsarem occupavit luctus. Amici vero eorum simul exanimati sunt, quod quæ in pace & concordia ægrotantem alias continebat rempub. esset retexta necessitudo. Etenim partus mox non multis diebus matris superstes decessit. Juliam invitis tribunis populus in campum Martium extulit, ubi funerata & humata est.

At quum Cæsar exercitum ob nimiam jam

multitudinem divisisset necessario in multa hyberna, atque Italiam suo more petivisset, omnis de integro conflagravit bello Gallia. Ingentes exercitus circumvolitantes hyberna iyerunt excisum & adorti sunt castra Romana. Maxima manus & validissima rebellantium duce Ambiorige Cottam & Titurium cum exercitu delevere. Legionem, cui Q. Cicero præerat, sexaginta millibus militum arte obsederunt oppugnaveruntque, faucibusque omnibus atque animi alacritate magis quam viribus propugnantibus pene expugnaverunt. His allatis, agens Cæsar in longinquis raptim eo se convertit, contractisque in totum septem millibus militum acceleravit ad eximendum obsidione Ciceronem. Non sefellit obsidentes, sed contempta Romanorum

ἀπώτων ὡς ἀναρπασόμενοι, τὸ ὀλιγότητο καταφρονησάντες. καὶ κείνοι
Ἰξαπατήρ ὑπέφωλγον αἰεὶ, καὶ χρεῖα λαβῶν Ἰπιτηδείως ἔχοντα πρὸς πολ-
λὰς μαχομένη μετ' ὀλίγων, φράγνυσι στρατόπεδον καὶ μάχης ἔσχε τὰς
ἑαυτῷ πάσης, ἀναγαγεῖν δὲ τὸν χάρακα καὶ τὰς πύλας ἀνοικοδομεῖν ὡς
δεδοικότες ἠνάγκαζε, καταφρονηθῆναι στρατηγῶν. μέχρως δὲ ποροράδω
ὑπὸ φράσας βάλλουσας ἐπεξελθῶν ἐτρέψατο, καὶ πολλὰς αὐτῶν διέ-
φθειρε.

Τῷτο τὰς πολλὰς ἀποσάσεις τῶν ἐπὶ αὐτὰ Γαλατῶν κατεσόρεσε, καὶ τῷ
χειμῶνι αὐτὸς Ἰπφοιτῶν τε πανναχόσε καὶ πρὸς ἑσχῶν ὀξέως τοῖς νεωτε-
ρισμοῖς. καὶ γὰρ ἦκεν Ἰξ Ἰταλίας ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων αὐτῷ τεία τάγμα-
τα, Πομπηῖος μὲν ἐν τῶν ὑφ' αὐτῷ δύο χηρήσαντων, ἐν δὲ νεοσύλληκτον ἐν
τῷ αἰὲ Πάδον Γαλατίας. πόρρω δὲ τῶν, αἱ πάλαι καταβεβλημένοι κρύ-
φα καὶ νεμόμενοι διὰ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν ἐν τοῖς μαχιμωτάτοις
ἡμέσιν ἀρχαὶ τῷ μεγίστῃ καὶ κινδυνωδεστάτῃ τῶν ἐκείνων πολέμων ἀνεφαίνοντο,
ῥωθεῖσαι πολλῇ μὲν ἡλικίᾳ καὶ πανναχόθεν ὅπλοις ἀθροισθεῖσι, μεγάλοις
δὲ πλέτοις εἰς ταυτὸ στυνεχθεῖσιν, ἰσχυραῖς δὲ πόλεσι, δυσεμβόλοις δὲ χω-
ραῖς. τότε δὲ χειμῶνι ὥρα, πάγοις ποταμῶν καὶ νιφετοῖς ἀποκεκεχυμένοι
δρυμοὶ, καὶ πεδία χιμαῖροις Ἰππελεμνασμηῖα, καὶ πῆ μὲν ἀτέκμαστοι
βάθει χιόνι ἀτραποὶ, πῆ δὲ δι' ἐλῶν καὶ ῥομάτων ἀστρατρεπομένων ἀσα-
φεία πολλῇ τῷ πορείας· παντάπασιν ἐδόκεν ἀνεπιχείρητα Κάισαρι τὰ
τῷ ἀφισαμηῶν ποιῆν. ἀφεισήκει μὲν ἐν πολλὰ φύλα, πρὸς σχημα δὲ
ἦσαν

rum paucitate processerunt obviam quasi eum
obtrituri. Ille ludificans eos cedit perpetuo,
dum loca idonea pugnantibus paucis contra mul-
tos occupat. Ibi castra munit, suos omni
pugna abstinet: vallum altius educi, portas
obstrui timoris simulatione imperat, id a-
gens ut contemnantur sui, quousque ca-
stra dispersa ex ferocia ponentes infesto ex-
ercitu adortus fudit & magna ex parte dele-
vit.

Hoc Gallorum defectiones illic magna ex
parte compressit, atque ipse hyeme circum-
quaque obiens acriterque res novas molienti-
bus intendens. Ad hæc ex Italia in locum
amissorum venerunt ad eum tres legiones.
Commodavit ei de suis Pompeius duas, tertia

novella fuit in Gallia circumpadana conscrip-
ta. Interim in locis longinquis seminata in
occulto & serpentina per potentissimos bellico-
sissimis in gentibus viros principia eruperunt
belli omnium illic maximi periculosissimique,
magno juventutis flore succincta, armis un-
dique contractis, collata in communi ingen-
ti pecunia, validis oppidis & oppugnata
difficilibus locis: tunc tempestate brumali
flumina congelata, obtectæ nive sylvæ, tor-
rentibus stagnantes campi, hinc altitudine
nivis oculos fallentes semitæ, hinc per pa-
ludes & flumina super ripas effusa admo-
dum cæcæ viæ, nullum profus videbantur
aggrediendi rebelles relinquere Cæsari locum.
Nationes desciverant multæ. Summa autori-

ἦσαν Ἀρβέννοι ἢ Καρνετῖνοι. τὸ δὲ σύμπαν αἰρεθεὶς κρατῶ εἶχε τῷ πολέμῳ Οὐεργητύοιξ, ἕ τὸν πατέρα Γαλάται τυραννίδα δοκεῖν ἀπέκλειναν.

Οὗτῶ ἔν εἰς πολλὰ διελὼν τῷ δυνάμει μέση, ἢ πολλὰς Ἰπσιήσας ἠγεμόνας, ὠκειῶτο τῷ πέριξ ἅπασαν ἄχει τῷ πρὸς τὸν Ἀδείαν κεκλιμῶν διανοσῶν ἤδη τῷ ἐν Ῥώμῃ στωισαμῶν Ἰπὶ Καίσαρα, σύμπασαν ἐγείρειν τῷ πολέμῳ Γαλατίαν. ὅπερ εἰ μικρὸν ὕστερον ἐπραξε, Καίσαρ εἰς τὸν ἐμφύλιον ἐμπεσόντῳ πόλεμον, ἐκ ἀν ἐλαφρότεροι τῷ Κιμβρικῶν ἐκείνων φόβοι τῷ Ἰταλίαν κατέσχον. νυνὶ δὲ ὁ πᾶσι μὲν ἄριστα χρεῖας δοκῶν τοῖς πρὸς πόλεμον, μάλιστα δὲ καιρῷ πεφυκῶς Καίσαρ, ἅμα τῷ πυθέσθῃ τῷ ἀπόσασιν, ἄρας ἐχώρει ταῖς αὐταῖς ὁδοῖς ἀς διήλθε ἢ βία ἢ τάχει τῷ πορείας διὰ τοσάτε χερσῶν Ἰπιδειξάμῳ τοῖς βαρβάρῃς, ὡς ἅμαχῶ αὐτοῖς ἢ ἀήτητῶ ἐπίσει στρατός. ὅπερ γὰρ ἄγγελον ἢ γραμματοφόρον διαδύναει παρ' αὐτῷ χρόνῳ πολλῶ μὲν ἄπισον, ἐπὶ αὐτῶ μὲν πάσης ἐωρεῶτο τῷ στρατιᾶς, ἅμα χώρας λυμαινόμενῳ αὐτῷ ἢ ἐκκόπτων τὰ χωρία, κατασφερόμενῳ πόλεις, ἀναλαμβάνων τὰς μετατιθεμένους μέχει ἢ τὸ τῷ Ἐδέων ἔθνῳ ἔξεπολεμώθη πρὸς αὐτὸν, οἱ τὸν ἄλλον χρόνον ἀδελφὸς ἀναγορεύσαντες αὐτὰς Ῥωμαίων, ἢ τιμώμενοι διαπρεπῶς, τότε δὲ τοῖς ἀποσάταις προσήνομενοι, πολλῶ τῷ Καίσαρῳ στρατιᾶ ἀείευσαν ἀθυμίαν. διόπερ ἢ κινήσας ἐκείθεν, ὑπερέβαλε τὰ Λιγονικά, βελόμενῳ ἄψασαι τῷ Σικκανῶν, φίλων ὄντων ἢ προκειμένων τῷ Ἰταλίας

πρὸς

tas penes Arvernos & Carnutes erat: imperium omne detulerant ad Vercingetorigem, cujus patrem, quod affectata tyrannidis esset suspectus, interfecerant Galli.

Hic in plures manus dissectis copiis, multisque impositis ducibus, regionem omnem circumjectam, usque ad eos qui vergunt ad Ararim amnem, institit adsciscere, deliberans civitate Romana jam in Caesarem conspirante omnem bello inflammare Galliam. Quod si paulo post Caesare bello civili implicato hoc instituisset, terrores Cimbricis illis Italiam nihilo invasissent leviores. Nunc optime omnibus ad bellum visus, imprimis tempore doctus Caesar uti, simul atque defectionem cognovit, iisdem quibus profectus fuerat viis du-

xit, impetuque ac celeritate itineris per tantam hyemem ostendit barbaris inexsuperabilem ipsos petere & invictum exercitum. Quo enim nuntium aut tabellarium ab se incredibile erat longo posse spatio penetrare, ibi cum cunctis conspiciebatur copiis, pariter agros eorum vexans, praefidia excindens, urbes in potestatem subigens, recipiens transfuentes, donec & nomen Heduum declaravit se ei hostem, quum ante fratres appellassent se Hedui populi Romani, magnoque honore haberentur apud eum. Tunc vero reliquis sociati rebellibus magna trepidatione Caesaris exercitum perfudere. Quare motis inde castris fines Lingonum superavit, quo ad Sequanos socios ac pro Italia reliquae Galliae

πρὸς τὴν ἄλλω Γαλατίαν. ἐπλάυθα ἢ αὐτῶ τῶν πολεμίων Ἐπιπεσόλων, καὶ
 ᾤσεισχύλων μυριάσι πολλαῖς, ὁρμήσας διαγωνίσασθαι, τοῖς μὲν ἄλλοις
 καταπολεμῶν ἐκράτησε, χρόνῳ πολλῷ καὶ φόβῳ καταβιάσάμενθ' τὰς βαρ-
 βάρους· ἔδοξε ἢ κατ' ἀρχάς τι καὶ σφαλῶναι, καὶ δεικνύουσι Ἀρβίλοι· Ξιφί-
 διον πρὸς ἱερῶν κρεμάμενον, ὡς δὴ Καίσαρθ' λάφυρον. ὁ Θεασάμενθ' αὐ-
 τὸς ὕστερον, ἐμειδίασε, καὶ τῶν φίλων καθελεῖν κελδούλων, ἐκ εἴασεν, ἱερὸν
 ἠγάμενθ'.

Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε τῶν διαφυγόντων οἱ πλείστοι μετὰ τῆ βασιλείας εἰς
 πόλιν Ἀλησίαν διέφυγον, καὶ πολιορκεῖν ταύτῃ Καίσαρ, δοκῶσαν ἀνά-
 λωτον εἶναι μεγέθει τε τειχῶν καὶ πλήθει τῶν ἄπομαχομένων, Ἐπιπίπει παν-
 τὸς λόγους μείζων κίνδυνον ἔξωθεν. ὁ γὰρ ἦν ἐν Γαλατία κρείττισον ἀπὸ τῶν ἔθνῶν
 ἀθροισθὲν ὅπλοις, ἦκον Ἐπι τὴν Ἀλησίαν τριακοντα μυριάδες· αἱ δ' ἐν αὐτῇ
 τῶν μαχομένων ἐκ ἐλάττωνες ἦσαν ἐπτακαίδεκα μυριάδων. ὥστε ἐν μέσῳ πο-
 λέμα τούτῳ τὸν Καίσαρα κατελημμένον καὶ πολιορκεμένον, ἀναγκασθῆναι
 διπλὰ τεῖχη προβαλέσθαι, τὸ μὲν πρὸς τὴν πόλιν, τὸ δ' ἀπὸ τῶν ἐπεληλυ-
 θότων, ὡς, εἰ σωέλθοιεν αἱ διωάμαις, κομιδῆ διαπεπραγμένων τῶν καθ'
 αὐτόν. διὰ πολλὰ μὲν ἐν εἰκότως ὁ πρὸς Ἀλησίαν κίνδυνον ἔσχε δόξαν,
 ὡς ἔργα τόλμης καὶ δεινότητ' οἷα τῶν ἄλλων ἀγῶνων εἶδεις ᾤσασχόμε-
 νον· μάλιστ' ἢ ἂν τις θαυμάσειε τὸ λαθεῖν τὰς ἐν τῇ πόλει Καίσαρα
 τούτοις μυριάσι ταῖς ἔξω συμβαλόντα καὶ ᾤσεισχύμενον· μάλλον ἢ καὶ τῶν
 Ῥωμαίων τὰς τὸ πρὸς τῇ πόλει τεῖχον φυλάττοιας. εἰ γὰρ πρότερον ἦσαν οἱ
 τὴν

Galliae objectos perveniret. Ibi ingruentibus
 ei hostibus atque innumera cingentibus mul-
 titudine, gestiens acie decernere, caeteris re-
 bus vicit, temporisque diuturnitate & metu
 subactos fudit fugavitque barbaros. At in
 principio habitus est nonnihil cespitasse, osten-
 duntque Arverni suspensum in templo gladi-
 um, quem de Caesare jactant captum. Hunc ipse
 postea risit quum conspexisset, amicisque detra-
 hi eum jubentibus non permisit, sacrum ducens.

At vero ex illis qui ex acie refugerant, ple-
 rique cum rege receperunt se in oppidum A-
 lexiam. Hanc circumfidenti Caesari, quam al-
 titudine murorum & defensorum multitudine
 apparebat esse inexpugnabilem, occurrit ex-
 tra majus quam exprimi possit periculum.
 Nam fortissimi quique Galliae ex omnibus

collecti nationibus trecenta millia numero A-
 lexiam venere. Armati in urbe erant non in-
 fra centum septuaginta millia. Itaque in me-
 dio tanti belli Caesar deprehensus obsessusque
 duplicem murum objicere necesse habuit, u-
 num contra oppidum, alterum ex adverso
 illis qui recens advenerant: quae si vires con-
 jungerentur, omnino de Caesare putabatur ac-
 tum. Hoc ad Alexiam discrimen multis de
 causis ei haud immerito gloriam tulit, quod
 virtutis & consilii exempla ibi qualia certe
 nullo alio ediderit certamine. Mirificum
 fuit autem imprimis, quod illos qui in op-
 pido erant, latuerit conflixisse cum tot mil-
 libus Caesarem, eosque superasse: & vero ma-
 gis quod sefellerit Romanos in statione positos
 obversi oppido muri. Neque enim victoriam

τῷ νίκῳ, ἢ κλαυθμὸν ἐκ τῆς Ἀλυσίας ἀνδρῶν ἢ κοπετὸν γυναικῶν ἀκιδίῳαι, θεασαμένων ἄρα καὶ θάτερα μέση πολλὰς μὲν ἀργύρω ἢ χρυσῷ κεκοσμημένας θυρεάς, πολλὰς δὲ αἵματι πεφουρημένας θώρακας, ἔτι δὲ ἐμπώματα ἢ σκηνὰς Γαλατικὰς ὑπὸ Ῥωμαίων εἰς τὸ στρατόπεδον κομιζόμενας. ἕτως ὀξέως ἢ τοσαύτη δυνάμις, ὥσπερ εἶδωλον ἢ ὄνειρον, ἠφάνιστο ἢ διεπεφόρητο, τῷ πλείων ἐν τῇ μάχῃ πεσόων. οἱ δὲ τῷ Ἀλυσίαν ἔχοντες, ἐκ ὀλίγα πρᾶγματα ᾤραχόντες ἑαυτοῖς ἢ Καίσαρι, τέλει παρέδσαν ἑαυτὰς. ὁ δὲ τῷ σύμπαντι ἠγεμῶν πολέμου Οὐερητύοιξ, ἀναλαβὼν τῷ ὄπλων τὰ κάλλιστα, ἢ κοσμήσας τὸν ἵππον, ἔξιππασατο διὰ τῷ πυλῶν ἢ κύκλω περὶ τὸν Καίσαρα καθεζόμενον ἐλάσας, εἶτα ἀφελόμενος τῷ ἵππου, τῷ μὲν πανοπλίαν ἀπέριψεν, αὐτὸς δὲ καθίσας ὑπὸ πόδας τῷ Καίσαρι ἠσυχίαν ἤγει, ἄχει δὲ παρεδόθη φρενησόμενος Ἰπὶ τὸν θείαμβον.

Καίσαρι δὲ πάλαι μὲν ἐδέδοκτο καταλύειν Πομπηίον, ὥσπερ ἀμέλει κακείνω τῆτον. Κράσος γὰρ ἐν Πάρθοις ἀπολωλότης, ὃς ἦν ἐφεδρὸς ἀμφοῖν, ἀπελείπετο τῷ μὲν, ὑπὲρ τῷ γηέας μεγίστω, τὸν ὄντα καταλύειν, τῷ δὲ, ἵνα μὴ πάθῃ τῆτο, προηαιρεῖν ὃν ἐδέδοκει. τῆτο δὲ Πομπηίῳ μὲν ἔξ ὀλίγου φοβεῖσθαι παρέση, τῶς ὑπερορῶντι Καίσαρι, ὡς ἐ χαλεπὸν ἔργον, ὃν αὐτὸς ἠύξισε, καταλυθῆναι πάλιν ὑπὸ αὐτῷ. Καίσαρ δὲ, ἀπ' ἀρχῆς ὑπόθεσιν ταύτῃ πεποιημένος Ἰπὶ τῷ ἀνταγωνιστῶν, ὥσπερ ἀθλητῆς, ἑαυτὸν ἀποσήσας μακρὸν καὶ τοῖς Κελτικοῖς ἐγυμνασάμενος πολέμοις, ἐπήσκησε μὲν τὴν δύναμιν, ἠύξισε δὲ τὴν δόξαν ἀπὸ τῷ ἔργων,

prius fensere quam ejulatum ex oppido virorum, mulierumque exaudirent planctum, contemplantium aliis ex partibus multa auro & argento exornata scuta, multas sanguine imbutas loricas, ad hæc pocula & tentoria Gallica, quæ a Romanis deportabantur in castra. Tam brevi momento adeo immensa manus cæsis in acie plerisque sicut spectrum vel somnium evanuit & dissipata est. Qui Alexiam obtinebant, postquam non parum negotii tam sibi quam Cæsari exhibuere, tandem venerunt in deditioem. Totius autem dux belli Vercingetorix sumptis speciosissimis armis, cultoque equo, excessit urbe, Cæsaremque confidentem in orbem circumvectus est. Ablato inde equo arma abjecit, atque ad pe-

des se Cæsaris reponens conticuit, dum in custodiam ad triumphum est datus.

Porro deliberatum jamdudum Cæsari erat evertere Pompeium, ut huic scilicet illum. Occiso enim apud Parthos Crasso, quem victor uterque habiturus esset adversarium, reliquum erat Cæsari, quo evaderet maximus, ut eum qui erat, profligaret: illi ad id vitandum, ut anteverteret eum, quem formidabat, tollere. Id quidem Pompeio, qui Cæsarem despiciēbat, parum tunc visum timendum, perinde ac pronum esset, eum, ipse quem evexerat, rursus deprimere. Cæsar vero, qui hoc propositum a primo habuisset in adversariis, velut athleta removit se procul, bellisque exercitatus Gallicis copias acuit, gloriamque amplificavit rebus

ἔργων, εἰς ἀνίπαλον ἀρθεῖς τοῖς Πομπηῖς κατορθώμασι, λαμβάνων προφάσεις, τὰς μὲν αὐτῆ Πομπηῖς, τὰς δὲ τῶν καιρῶν ἐνδιδόντων, ἢ τῶν ἐν Ῥώμῃ κακοπολιτείας, δι' ἧν οἱ μὲν ἀρχαὶς μετιόντες, ἐν μέσῳ θέρμῳ τραπέζας, ἐδέκαζον ἀναγκύτως τὰ πλήθη, κατήει δὲ ὁ δῆμος ἔμμιαισθε, ἢ ψήφοις ὑπὲρ τῆς δεδωκότῃ, ἀλλὰ τόξοις ἢ ξίφεσι ἢ σφενδόνας ἀμιλλώμεσθε. αἵματι δὲ ἢ νεκροῖς πολλάκις αἰχμύνας τὸ βῆμα διεκείθησαν, ἐν ἀναρχίᾳ τῶν πόλιν, ὥστερ ἀκυβέρνητον ὑποφερθῆναι δπολιπόνητες ὥστε τὰς νῦν ἔχοντας ἀγαπᾶν εἰ πρὸς μηδὲν αὐτοῖς χεῖρον ἀλλὰ μοναρχίαν ἐκ τοιαύτης πῶδαφροσύνης ἢ τοσάττε κλύδωνσθε ἐκπεσεῖται τὰ πράγματα. πολλοὶ δὲ ἦσαν οἱ ἢ λέγειν ἐν μέσῳ τολμηροῦτες ἦδη, πλὴν ὑπὸ μοναρχίας ἀνήκεσον εἶναι τὴν πολιτείαν, ἢ τὸ φάρμακον τῆτο χρῆναι τῆς πρᾶσοτάττε τῶν ἰατρῶν ἀνασχέως προσφροσῆσθε. ὑποδηλῶντες τὸν Πομπηῖον. ἐπεὶ δὲ κἀκείνσθε λόγῳ πῶσαιτῶν καλλωπιζόμεσθε, ἔργῳ παντὸς μᾶλλον ἐπέβαινον ὅτι ὡν ἀναδειχθήσοιτο δικτάτωρ, συμφρονήσαντες οἱ πῶτε Κάτωνα, πείθουσι τὴν γεροσίαν ὑπάτον αὐτὸν ἀποδείξαι μόνον, ὡς μὴ βιάσαιτο δικτάτωρ χροῦσθαι, νομιμώτερον μοναρχία παρηγορηθεῖς. οἱ δὲ ἢ χρονον ἐψηφίσαντο τῶν ἐπαρχιῶν. δύο δὲ εἶχεν, Ἰβηρίαν ἢ Λιβύην σύμπασαν, ἀς διώκει πρᾶσοβυτάς ἀποσέλλων, ἢ στρατόματα τρέφων, οἷς ἐλάμβανεν ἐκ τῆς δημοσίας ταμείας χίλια τάλαντα καθ' ἕκασον ἐνιαυτόν.

Ἐκ τῆττε Καῖσαρ ὑπάτειαν ἐμνάτο πέμπων, ἢ χρονον ὁμοίως τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν. τὸ μὲν ἐν πρῶτον Πομπηῖς σιωπῶνσθε, οἱ πῶτε Μάρκελλον ἢ

Λέλλων

rebus gestis, unde in par decus sublatu8 est Pompeii rebus gestis. Prætextus cepit, quos partim ei ipse Pompeius, partim tempora præbuerunt ac Romanæ reipublicæ prava administratio, qua honorum candidati positis in medio mensis sine ullo rubore nundinabantur plebem. Descendebat in campum mercenarius populus non suffragiis pro præbitore, sed telis, gladiis, fundis decertans: identidem sanguine & cæde fœdatis rostris dirempti sunt, civitatem ad interregnum quasi sine gubernaculo relinquentes delabentem: ut præclare agi putarent sapientes, si in malum quam regnum respub. non gravius ex tanta insaniam & tantis fluctibus evaderet. Multi erant, qui etiam dicere publice non dubitarent, nisi summa rerum ad unum delata, deploratam

rempub. esse, medicumque tolerandum, hanc medicinam qui faceret, quam lenissimum, Pompeium significantes. Quod ille quum averfari verbo simularet, revera omni ope eniteretur, dictator ut diceretur, Cato, re animadversa, fuit senatui autor ut eum solum faceret consulem, ne vi exprimeret dictaturam, dominatu placatus magis legitimo. Senatus vero tempus insuper ei prorogavit provinciarum. Duas obtinebat, Hispaniam & Africam totam, quas per legatos regebat, atque exercitus ibi alebat: in quorum stipendium accipiebat ex ærario per annos mille talenta.

Inde Cæsar per legatos consulatum petit & suarum item provinciarum prorogationem. Hic Pompeius primo tacuit: at Marcellus &

Λέντιλον ἠναντιῆντο, μισῶντες ἄλλως Καίσαρα ἢ τοῖς ἀναγκαίοις ἐκ ἀναγκαῖα προστιθέμενες εἰς ἀτιμίαν αὐτῷ ἢ προπηλακισμόν. Νεοκωμίτας γὰρ ἑναγχῶς ὑπὸ Καίσαρος ἐν Γαλατία κατωκισμένους ἀφηρεῖντο τῆ πολιτείας ἢ Μάρκελλον ὑπατεύων, ἕνα τῶ ἐκεί βελουτῶ, εἰς Ῥώμην ἀφικόμενον ἤκιστο ῥάβδοις, Ἰππλέγων ὡς ταῦτα τῷ μὴ Ῥωμαῖον εἶναι πείρασμα προστίθῃσιν αὐτῷ, ἢ δεικνύειν ἀπίοντα Καίσαρι ἐκέλευε. μὲν ὁ Μάρκελλον, ἤδη Καίσαρος τὸν Γαλατικὸν πλεῖστον ἀρῶνται ῥύδιον ἀφαικότῳ πᾶσι τοῖς πολιτευομένοις, ἢ Κρείωνα μὲν δημαρχεῖντα πολλῶν ἐλευθερώσαντῳ δανείων, Παύλῳ δὲ ὑπάτῳ ὄντι χίλια ἢ πεντακόσια τάλαντα δόντῳ, ἀφ' ὧν ἢ τὴν βασιλικὴν ἐκείνῳ, ὀνομαστὸν ἀνάθημα, τῇ ἀγορᾷ προσεκόμισεν, ἀντὶ τῆ Φελβίας οἰκοδομηθεῖσαν· ἔτω δὲ φοβηθεῖς τὴν σύστασιν ὁ Πομπηῖος, ἀναφανδὸν ἤδη δι' ἑαυτῷ ἢ τῶ φίλων ἐπράττειν, ἀποδειχθῆναι διάδοχον Καίσαρι τῆ ἀρχῆς ἢ πέμπων ἀπήτει τὰς στρατιώτας εἰς ἔχρησεν αὐτῷ πρὸς τὰς Κελτικὰς ἀγῶνας. ὁ δὲ ἀποπέμψει, δωρησάμεντῳ ἕκαστον ἄνδρα πενήκοντα ἢ διακοσίας δραχμαῖς· οἱ δὲ τέτρες Πομπηῖῳ κομίσαντες, εἰς μὲν τὸ πλεῖστον ἐκ Ἰπαικῆς εἰδὲ χρεῖσας κατέσπειραν λόγους ὑπὲρ τῷ Καίσαρος, αὐτὸν δὲ Πομπηῖον ἐλπίσι κεναῖς διέφθειραν, ὡς ποτὲ μόνον ὑπὸ τῷ Καίσαρος στρατίας, ἢ τὰ μὲν ἐπὶ αὐτὰ δια φθόνον ἢ πολιτείας ὑπέλαβον μόλις ἔχοντα, τῷ δὲ ἐκεί διωάμεως ἐτοίμης ὑπαρχέσης αὐτῷ, καὶ μόνον ὑπερβάλλωσιν εἰς Ἰταλίαν, οὕτως ἐσομένης πρὸς ἐκείνον· ἔτω γεγονέναι τὸν Καίσαρα πλήθει στρατιῶν λυπηρὸν αὐτοῖς, ἢ φόβῳ μοναρχίας ὑποπ-

τον.

Lentulus repugnauerunt, alias Cæsarem odio prosequentes, & ad probrum contumeliamque ejus necessaria non necessariis cumulant. Colonis enim, quos Cæsar Novumcomum nuper in Galliam deduxerat, civitatem ademerunt, & consul Marcellus unum illius coloniarum decurionem, qui Romam venerat, virgis cecidit, addens hanc se ei inurere notam, quod civis Romanus non esset: abiret, eamque Cæsari ostenderet. Post Marcellum, quum Cæsar jam omnibus reipub. tractantibus opulentiam propinasset Gallicam affatim hauriendam, Curionem tribunum plebis magno ære alieno liberavisset, consuli donasset Paulo mille & quingenta talenta, quo argento celebrem illam basilicam juxta forum

loco Fulviæ ædificavit dedicavitque, tum deum coitionem istam Pompeius veritus, per se & amicos in id incubuit aperte, successor provinciarum ut Cæsari mitteretur, misitque repetitum milites quos ei ad bellum Gallicum commodaverat. Eos Cæsar donatos ducentis quinquaginta drachmis remisit: qui hos reportaverunt, rumore sparserunt de Cæsare fœdum, & malignum, vanaque spe labefecere Pompeium, quasi desideraret eum exercitus Cæsaris, & quamvis res urbanas propter invidiam & reipub. perversitatem ægre tenebat, Cæsaris copiarum essent ei tamen promptæ, ac quum primum transcendissent in Italiam, mox ad eum defecturæ; adeo assiduis expeditionibus acerbum eis Cæsarem & suspectum dominatus metu

τον. Ἐπὶ τέτοις Πομπήϊοι ἐχαινετο, καὶ πασκαδουῆς μὲν ἡμέλει στρατιωτῶν, ὡς μὴ δεδοικῶς, λόγοις δὲ καὶ γνώμαις κατεπολιτεύετο, τὰ δοκεῖν Καίσαρα ψηφίζομενοι. ὡν ἐκείνοι ἐδὲν ἐφρόνιζεν· ἀλλὰ λέγεται τινὰ τῶν ἀφικμένων παρ' αὐτῆ ταξιαρχῶν ἐσῶτα πρὸ τῆ βελουτηείας, καὶ πυθόμενον ὡς ἐ δίδωσιν ἢ γερεσία Καίσαρι χρένον τ' ἀρχῆς, ἀλλ' αὐτῆ, φάσαι, δώσει κερσάντα τῆ χειρὶ τῶν λαβῶν τ' μαχαίρας.

Οὐ μὲν ἀλλ' ἢ γε παρὰ Καίσαρος ἀξίωσις, τὸ πρῶγμα τ' δικαιολογίας λαμπρὸν εἶχεν. ἡξίε γὰρ αὐτός τε καταθέσθαι τὰ ὅπλα, καὶ Πομπήϊε ταῦτ' ἀφαιρῆσαι, ἀμφοτέρους ἰδιώτας ἡρωϊκῶς διεύσκεδαί τι παρὰ τῶν πολιτῶν ἀγαθόν· ὡς τὸς αὐτὸν μὲν ἀφαιρημένους, ἐκείνω δὲ ἢ ἢν εἶχε βεβαιῶντας δυνάμιν, ἕτερον διαβάλλοντα, ἕτερον κατασκυάζεν τύραννον. ταῦτα προκαλέμενοι ἐν τῶ δήμῳ Κερίων ὑπὲρ Καίσαρος, ἐκροτῆτο λαμπρῶς· οἱ δὲ καὶ σεφάνους ἐπ' αὐτὸν, ὡσπερ ἀθλητῆν, ἀνθοβολοῦντες ἠφίεσαν. Ἀνώνιοι δὲ δημοκρατῶν Καίσαρος ὑπὲρ τῶν Ἐπισηλῶν κομιθεῖσαν εἰς τὸ πλῆθος ἐξήνεγκε, καὶ ἀνέγνω διὰ τῶν ὑπάτων. ἐν δὲ τῆ βελῆ, Σκιπίων μὲν ὁ Πομπήϊε πειθερῶς εἰσηγήσατο γνώμην, ἂν ἐν ἡμέρᾳ ῥητῆ μὴ κατάθη) τὰ ὅπλα Καίσαρ, ἀποδειχθῶναι πολέμιον αὐτόν. ἐρωτῶντων δὲ τῶν ὑπάτων εἰ δοκεῖ Πομπήϊον ἀφείναι τὸς στρατιώτας, καὶ πάλιν εἰ δοκεῖ Καίσαρα, τῆ μὲν ὀλίγοι παλιάσασιν, τῆ δὲ πάντες παρ' ὀλίγου προσέθεντο. τῶν δὲ παρὰ Ἀνώνιον πάλιν ἀξιοῦντων ἀμφοτέρους τῶν ἀρχῶν ἀφείναι, πάντες ὁμαλῶς προσεχώρησαν.

metu factum. His Pompeius inflatus, delectum militum quasi nihil timens negligebat, premebat vero Cæsarem (ut putabat) verbis & decretis: quæ ille floccipendebat. Immo fama est unum ex missis ab eo centurionibus, qui pro curia stabat, & audiebat nolle Cæsari senatum prorogare provinciam, dixisse, At hic dabit, manu capulum gladii pulsantem.

Verum Cæsaris tamen postulata honestam speciem magnificamque habebant. Offerebat arma positurum se, modo idem faceret Pompeius: ac sic ut ambo privati peterent populi beneficia. Quando qui se spoliabant exercitu, & illi confirmabant, unum premebatur, alterum facerent dominum. Has

conditiones quum in concione Curio Cæsaris nomine proponeret, ingenti est plausu exceptus. Aliqui etiam coronas in eum sicut athletam floribus spargentes iactavere. Antonius tribunus plebis epistolam hinc de rebus a Cæsare allatam protulit in concionem & consulibus invitatis recitavit. In curia Scipio fover Pompeii sententiam dixit, Cæsarem, nisi præfinita die discessisset ab exercitu, hostem declarandum. Discessionem consulibus facientibus, an dimissurus Pompeius exercitum esset, iterumque an Cæsar, in hanc partem exceptis paucis omnes, in illam pauci discessere. Ibi postulante Antonio, ut discessio fieret, an deponerent ambo provincias, in eam omnes pariter ivere.

ρησαν. ἀλλὰ ἐκβιαζομένης Σκιπίωνος, ἢ Λέντου τῆς ὑπάτης βοῶντο ὅπλων δεῖν πρὸς ἄνδρα λησὴν, ἔψήφωσαν, τότε μὲν διελύθησαν, ἢ μετεβάλλοιτο τὰς ἐσθῆτας Ἰπὶ πένθει διὰ τὴν εἴσιν.

Ἐπεὶ ὁ παῖς Καίσαρος ἤκουσεν Ἰππολοῦ μετελάζειν δοκεῖντο (ἠξίς γὰρ ἀφείς τὰ ἄλλα πάντα, τὴν ἐπίσιν Ἀλπεων, ἢ τὸ Ἰλλυρικὸν μὲν δυεῖν ταγμαμάτων αὐτῷ δοθῆναι, μέχρως ἔτι τὴν δευτέραν ὑπάτειαν μέτεισιν) ἢ Κικέρων ὁ ῥήτωρ, ἄρτι παρῶν ἐν Κιλικίας ἢ διαλλαγὰς πράττων, ἐμάλαττε τὸν Πομπηίου. ὁ δὲ τὰλλα συγχωρῶν, τὴς στρατιώτας ἀφήρει. ἢ Κικέρων μὲν ἔπειθε τὴς Καίσαρος φίλους σιωνδόνιας Ἰπὶ ταῖς εἰρημύταις ἐπαρχίαις, ἢ στρατιώταις μόνοις ἑξακιχιλίους ποιῶν τὰς διαλύσεις. Πομπηίος δὲ καμπιομένης ἢ διδόντο, οἱ παῖς Λέντον ἐκ εἶων ὑπατεύοντες, ἀλλὰ ἢ τὴ βελῆς Ἀνώνιον ἢ Κρεῖωνα προπηλακίσαντες, Ἰξήλασαν ἀτίμως, τὴν δὲ προπεσάτω Καίσαρι τῶν προφάσεων αὐτοὶ μηχανησάμενοι, ἢ δι' ἧς μάλιστὰ τὴς στρατιώτας παρῶξωεν, Ἰπιδεικνύμενοι ἄνδρας ἐλλογίμους, ἢ ἀρχοντάς Ἰπὶ μισθίων ζυγῶν πεφουγῶτας ἐν ἐσθῆσιν οἰκετικαῖς. ἔτω γὰρ ἀπὸ Ῥώμης σκιδάσαντες ἑαυτὴς διὰ φόβον ὑπεξήεσαν.

Ἦσαν μὲν ἔτι παῖς αὐτὸν ἔτι πλείους ἰππέων τετρακοσίων ἢ πεντακιχιλίων ὀπλιτῶν τὸ γὰρ ἄλλο στρατόμα πέραν Ἀλπεων ἀπολελειμμένον ἔμελλον ἄξιον οἱ πεμφθέντες. ὁρῶν δὲ τὴν ἀρχὴν ὣν ἐπίστατο πραγμάτων ἢ τὴν ἐφοδὸν ἔτι πολυχειρίας δεομένην ἐν τῷ παρόντι μᾶλλον ἢ θάμβει τε τόλμης καὶ τάχει καιρῶ καταληπτήαν ἔσαν (ἐμπλήξεν γὰρ ἀπιστήμενοι ῥᾶον, ἢ βιάσε-

σαι

Verum instante Scipione & Lentulo consule clamante, armis cum latrone non decretis agendum, in praesentia dimissus est senatus, lucetique ob diffensionem vestes mutavere.

Mox literæ allatæ à Cæsare sunt, quæ moderatæ videbantur. Ostendebat enim dimittere se cætera omnia velle, tantum postulabat ut sibi Gallia cisalpina & Illyricum cum duabus legionibus concederentur, dum secundum consulatum peteret. Ac Cicero orator modo ex Cilicia reversus de reconciliatione agens mollicbat Pompeium. Hic vero reliqua permittens, adimebat legiones, & Cicero induxit amicos Cæsaris jam remissiores, ut contenti antedictis provinciis, & militibus solum sex millibus, inirent concordiam. Flexo Pompeio & concedente, consul

reclamavit Lentulus, atque insuper Antonium & Curionem probris laceratos curia deformiter exegit. Itaque speciosissimum ipse dedit Cæsari colorem, quo potissimum inflammavit milites, claros viros & tribunitia potestate præditos ostendens meritoria rheda & vestitu servili profugisse. Ita enim instructi clam metu exierant Roma.

Erant eo tempore apud eum non amplius trecenti equites & quinque millia legionariorum. Reliquum enim exercitum trans Alpes relictum adducturi erant legati ejus. Quod autem videret cæptorum exordium & aggressionem non magnas requirere in praesentia copias, sed terrore potius audaciæ & temporis celeritate præcipiendam (quippe percussurum citius inexpectatum se, quam si cum appa-

tu

θαι μὲν ὡρασκουῆς ἐπελθὼν) πρὸς μὲν ἠγεμόνας ἢ ταξιαρχοὺς ἐπέδυσσε
μαχαίρας ἔχοντας ἀνδρῶν ἢ ἄλλων ὄπλων, καταχεῖν Ἀρίμινον, ἢ Κελτι-
κῆς μεγάλῃ πόλιν, ὡς ἐνδέχετο) μάλιστ' αἰσαμύρας φόνου ἢ ταραχῆς·
Ὁρθησίῳ δὲ τὴν δυνάμιν παρέδωκεν. αὐτὸς δὲ τὴν μὲν ἡμέραν διήλθον ἐν
Φανερωῖ, μονομάχοις ἐφεστῶς γυμναζομένοις ἢ θεώμενοι· μικρὸν δὲ πρὸ
ἑσπέρας θεραπεύσας τὸ σῶμα, ἢ παρελθὼν εἰς τὸν ἀνδρῶνα, ἢ συγγρό-
μενοι βραχέα τοῖς κελημένοις ἔπι τὸ δαῖπνον, ἤδη συσκοτάζοντι ἔξαν-
ἔση, ἢ τὰς μὲν ἄλλας φιλοφρονηταίς, ἢ κελύσας ἀειμύρειν αὐτὸν ὡς
ἐπανελευσόμενον· ὀλίγοις δὲ τῶν φίλων προείρητο μὴ καὶ τὸ αὐτὸ πάλλας,
ἄλλον δὲ ἄλλῃ διώκειν. αὐτὸς δὲ τῶν μειδιῶν ζυγῶν ἔπιβας ἑνός, ἤλαυνεν
ἐτέραν τινα πρῶτον ὁδὸν, εἶτα πρὸς τὸ Ἀρίμινον ἔπιτρέψας, ὡς ἤλ-
θεν ἔπι τὸν ὀρίζοντα τὴν ἐπὶ τὸν Ἄλπεων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἰταλί-
ας ποταμὸν (Ραβίκων καλεῖται) ἢ λογισμὸς αὐτὸν εἰσῆι μάλλον ἐφ-
γίζοντα πρὸ δεινῶ, ἢ ἀειφερόμενον πρὸς μέγιστα τῶν τολμωμένων, ἔχετο
δρόμῳ ἢ τὴν πορείαν ἔπιτήσας, πολλὰ μὲν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ διώεγκε,
σιγῇ τὴν γνώμην ἐπὶ ἀμφοτέρω μεταλαμβάνων, ἢ τροπὰς ἔχεν αὐτῷ
τότε τὸ βέλδμα πλείσας· πολλὰ δὲ ἢ ἢ τῶν φίλων τοῖς παρεῖσιν, ὧν ἦν ἢ
Πολλίῳ Ἀσίνιῳ, σιωδῆπόρησεν, ἀναλογιζόμενοι ἠλικῶν κακῶν ἀρξαι
πᾶσιν ἀνθρώποις ἢ διάβασις, ὅσον τε λόγον αὐτῆς τοῖς αὐτοῖς ἀπολείψαι.
τέλει δὲ μὲν θυμῷ τινῷ, ὡσπερ ἀφείδεν ἑαυτὸν ἐκ τῆς λογισμῆς πρὸς τὸ
μέλλον, ἢ τῆτο δὴ τὸ κοινὸν τοῖς εἰς τύχας ἐμβαίνουσιν ἀπόρως ἢ τόλμας

περ-

tu ingrueret, impulsurum adversarios) impe-
ravit tribunis & centurionibus ut gladiis mo-
do accincti relictis armis alii Ariminum am-
plam Galliae urbem, quam maxime fieri pos-
set, sine sanguine & tumultu occuparent.
Exercitum quem tradidisset Hortensio, diem
in publico traduxit gladiatoribus exercenti-
bus se assistens spectator. Paulo ante vespe-
rum curato corpore convivium ingressus hæ-
sit paulisper ad convivas. Inde primis tene-
bris surrexit, ac reliquis comiter appellatis
& operiri se iussis quasi regressurum, pau-
cos amicos præmonuit ne eadem omnes, sed
alius alia via sequerentur. Ipse vehiculo
conscenso meritorio, aliam viam iniit primo,
mox flexit Ariminum. Ut venit ad amnem

qui Galliam cisalpinam a cætera Italia se-
cernit (Rubico dicitur) & reputare ipse cœ-
pit secum, quum ad periculum propius ac-
cederet, & fluctuaret cœptorum mole, cur-
sum sustinuit, atque subsistens in itinere mul-
ta secum agitavit animo, ac tacitus huc il-
luc sententiam versavit, habuitque consili-
um ejus tunc plurima volumina; multum
etiam cum amicis qui secum erant, inter
quos fuit Asinius Pollio, disceptavit pen-
sans, transitus suus quanta mortalibus al-
laturus mala, quantumque de eo sermonis
essent posteris relicturi. Ad postremum
cum quodam ardore quasi dejiciens se ex
rationibus in eventum, atque hoc præfatus
vulgare in fortunas se demittentibus ancipi-

tes

προϊμίον ὑπειπὼν, Ἀνερρίφθω κύβῳ, ὤρμησε πρὸς τὴν διάβασιν· καὶ δρόμῳ τὸ λοιπὸν ἤδη χρωμῆσθε, εἰσέπεσε πρὸς ἡμέρας εἰς τὸ Ἀερίμιον, καὶ κατέχευε. λέγει δὲ τῇ προτέρᾳ νυκτὶ τῆς διαβάσεως ὄναρ ἰδεῖν ἕκθεσμον· ἐδόκει γὰρ αὐτὸς τῇ ἑαυτῆς μητρὶ μίγνυσθαι τὴν ἀρρήτον μίξιν.

Ἐπεὶ δὲ κατελήφθη τὸ Ἀερίμιον, ὥσπερ ἀνεωγμέναι τῆς πολέμου πλατείαις πύλαις Ἰπὶ πᾶσαν ὁμῶς τὴν γῆν καὶ θάλασσαν, καὶ συγκεχυμένων ἅμα τοῖς ὄρεσι τῆς ἐπαρχίας τῶν νόμων τῆς πόλεως, ἐκ ἀνδρῶν ἂν τις ᾤηθη καὶ γυναῖκας, ὥσπερ ἄλλοτε, σὺ ἐμπλήξει διαφοιτᾶν τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ τὰς πόλεις αὐτὰς ἀνισαμύνας, φυγῇ διαφέρεσθαι δι' ἀλλήλων· τὴν δὲ Ῥώμην, ὥσπερ ὑπὸ ῥυμάτων πιμπλαμένην, φυγαῖς τῶν πέριξ δήμων καὶ μεταστάσειν, ἔτε ἀρχοῦντι πᾶσαι ῥαδίαν ἔσαν, ἔτε λόγῳ κατεκλῆθον ἐν πολλῶν κλύδωνι καὶ σάλῳ, μικρὸν ἀπολιπαῖν αὐτὴν ὑφ' αὐτῆς ἀνατετραφῆναι. πάθη γὰρ ἀνίπαλα, καὶ βίαια κατέχευε κινήματα πάντα τόπον. ἔτε γὰρ τὸ χαῖρον ἡσυχίαν ἤγη, ἀλλὰ πᾶς δεδοκίτοι καὶ λυπευμένη κατὰ πολλὰ συμπύπλον ἐν μεγάλῃ πόλει, καὶ θρασυμόρμον ὑπερτῆς μέλλουσθαι, δι' εἰδῶν ἦν. αὐτὸν τε Πομπηῖον ἐκπεπληγμένον ἄλλῳ ἀλλαχόθεν ἐτάραττον, τοῖς μὲν, ὡς ἠύξησε Καίσαρα καθ' ἑαυτῆς καὶ τῆς ἡγεμονίας, δὴθύναις ὑπέχοντα, τῶν δὲ, ὅτι πᾶσα χωρεῖν καὶ προγαυρόμορον δὴθύνονα διαλύσει ἀφῆκε τοῖς πρὸς Λένιλον ὑβρίσαι κατηγορεῖν. Φαώνισθαι δὲ αὐτὸν ἐκέλευσε πᾶς ποδὶ τύπτεν τὴν γῆν· ἐπεὶ μεγαληγορῶν ποτε πρὸς τὴν σύγκλητον, ἔδεν εἶα πολυπραγμονεῖν ἔδεν φρονηθεῖν ἐκείνας τῆς Ἰπὶ τὸν πόλεμον πᾶσα κλυθῆς· αὐτὸς γὰρ,

ὅταν

tes & audacia coepta praeludium, Jacta esto alea, aggressus est transitum. Inde citato cursu contendens Ariminum ante lucem ingreditur & occupat. Dicitur nocte, quae transitum Rubiconis antecessit, nefarium habuisse somnium. Visus sibi est matrem suam stuprare.

Arimino capto tanquam porta bello in omnem terram & mare pariter patefacta, legibusque civitatis cum provinciae confusis terminis, non viros diceres mulieresque (ut alias) attonitos per Italiam palari, verum ipsas sedibus suis excitas fuga inter se discurrere civitates; Romam vero quasi fluctibus circumjectorum populorum fuga & migratione impletam esse, quam neque magistratus sedare facile, neque verbis ullus valeret repri-

mere: ut parum abfuerit quin magnis in undis & jactatione prope a semetipsa fuerit eversa. Quippe diversi aestus motusque omnia graves tenebant. Neque enim, quae exultaret, pars quiescebat, sed cum perterrita & moesta passim concurrens in magna urbe & insultans conflictabatur cum ea de eventu, ipsumque per se obstupefactum alius aliunde sollicitabat Pompeium: quum hi objicerent, quod Caesarem contra se & rempublicam evexisset, luere eum poenas: alii accusarent, quod de jure suo cedentem atque aequas offerentem pacis conditiones, Lentuli permisisset contumelias: Favonius terram iussit ei pede pulsare, quod jactabundus aliquando in senatu dixisset, ne laborarent Patres, neque de belli apparatu essent solliciti; se, ubi

ὅταν ἀπίη, κρέσας τὸ ἔδαφος τῷ ποδί, στρατομάτων ἐμπλήσειν τὴν Ἰταλίαν. ἔ μὴ ἀλλὰ καὶ τότε πλήθει δυναμείως ὑπερέβαλεν ὁ Πομπηῖος τὴν Καίσαρος· εἶασε δ' εἰδὼς τὸν ἄνδρα χρεῖσας τοῖς ἑαυτῷ λογιμοῖς, ἀλλὰ ὑπ' ἀγγελμάτων πολλῶν καὶ ψευδῶν καὶ φόβων, ὡς ἐφεσῶτος ἤδη τῆς πολέμου, καὶ πάντα κατέχοντος, εἶξας συνεκρέσθη τῇ πάντων φορᾷ· καὶ ψηφίζετο ταραχῶν ὄρεσιν, καὶ τὴν πόλιν ἐξέλιπε, κελύσας ἑπεὶ τὴν γερουσίαν, καὶ μηδένα μῦθεν τῶν πρὸ τῆς τυραννίδος ἡσημῶν τὴν πατερίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

Οἱ μὲν ἔν ὑπατοῖς, μηδὲ ἀ νόμος ἐστὶ πρὸς ἐξόδον θύσαντες ἐφυγον· ἐφυγον δὲ καὶ τῶν βελυτῶν οἱ πλείστοι, τρέπον τινὰ δι' ἀεργαῆς ἀπὸ τῶν ἰδίων ὅ, τι τύχοιεν, ὥσπερ ἀλλοτριῶν, λαμβάνοντες. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ σφόδρα τὰ Καίσαρος ἡσημῶν πρότερον, ἐξέπεσον ὑπὸ θάμβος τότε τῶν λογισμῶν, καὶ συμπαραλίχθησαν ἕδεν δρόμοι τῷ ῥύματι τῆς φορᾶς ἐκείνης. οἰκτρότατον δὲ θάμα τῆς πόλεως ἦν, ἔπιφερομένης τοσούτου χαιμῆτος, ὥσπερ νεὸς ὑπὸ κυβερνητῶν ἀπαγορευομένη πρὸς τὸ σωλυχὸν ἐμπεσεῖν κομιζομένης. ἀλλὰ καίπερ ἔτω τῆς μετασάσεως οἰκτρᾶς ἔσης, τὴν μὲν φυγὴν οἱ ἄνθρωποι πατερίδα διὰ Πομπηίου ἠγάθη, τὴν δὲ Ῥώμην, ὡς Καίσαρος στρατόπεδον ἐξέλιπον. ὅπερ καὶ Λαβιῶνος, ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα φίλος Καίσαρος, καὶ πρεσβυτῆς γεγονώς, καὶ σωηγωνισμῶν ἐν πᾶσι προθυμώτατα τοῖς Κελτικοῖς πολέμοις, τότε ἐμείνον ἀποδράς, ὄχετο πρὸς Πομπηίου. ἀλλὰ τῷ μὲν καὶ τὰ χεῖματα καὶ τὰς ἀποσκυλὰς ἀπέπεμψεν ὁ Καῖσαρ. Δομιτίῳ δὲ ἠγα-

ubi tellurem pede percussisset, Italiam legionibus impleturum. Attamen superabat tunc quoque Cæsarem Pompeius copiarum numero: verum nemo eum suis permittebat uti consiliis. Ita multis nuntiis, mendaciis, & terroribus, quasi ingruente jam hoste & omnia tenente, cedens, communi est impetu impulsus, decretoque tumultu urbem reliquit, senatum sequi jubens, nec remanere quenquam qui tyrannidi anteferebat patriam & libertatem.

Ac consules ne solennibus quidem ante profectiōnem peractis sacris fugam arripuerunt. Fugerunt & senatores plerique, raptura quodammodo de propriis, quod ad manum erat, ut de alienis sumentes. Fuere qui Cæsaris

pridem admodum studiosi, consilio suo tunc exciderunt, unaque cum illo fluctu transversa nulla necessitate ablati sunt. Urbis vero miserabilis facies tanta ingruente tempestate erat, quæ navis modo a gubernatoribus deplorata in id quod fors obtulisset videbatur impactura. Quæ quanquam tam fuit calamitosa fuga, hoc exilium homines tamen ducebant Pompeii causa patriam esse, Romam vero ut Cæsaris castra deserebant. Quando Labienus quoque Cæsari familiarissimus, qui ejus in Gallia legatus fuerat, ac sub eo per totum bellum decertaverat fortissime, tunc illo relicto transit ad Pompeium. Cæterum huic remisit etiam pecuniam & sarcinas Cæsar. Hinc castra posuit sub

ἠγεμνῶν σπειρῶν τριάκοντα, καὶ κατέχουσι Κορφίνιον, ἐπελθὼν παρεστρατοπέδωσεν. ὁ δὲ ἄπογνὸς τὰ καθ' ἑαυτὸν, ἤτησε τὸν ἰατρὸν οἰκέτιον ὄϊα φάρμακον καὶ λαβὼν τὸ δοθέν, ἐπιεν ὡς τεθνηξόμην. μετ' ὀλίγον δὲ ἀκέσας τῷ Καίσαρι θαυμαστῇ τινι φιλανθρωπίᾳ χρησθεὶς πρὸς τὰς ἐαλωκότας, αὐτὸς αὐτὸν ἀπεθελῶει, καὶ τὴν ὀξύτητα τῷ βελύματι ἠτιάτο. τῷ δὲ ἰατρῷ θαρρύνοντι αὐτὸν, ὡς ὑπνωτικὸν ἔσθ' ἀνάσιμον πεπωκότα, ᾤχεσθαι, ἀναστὰς ἀπήει πρὸς Καίσαρα, καὶ λαβὼν δεξιάν, αὐτίς διεξέπεσε πρὸς Πομπήιον. ταῦτα εἰς τὴν Ῥώμην ἀπαγγελλόμενα, τὰς ἀνθρώπους ἠδύκεν ἐποίησεν, καὶ τινες φυγόντες ἀνέσρεψαν.

Ὁ δὲ Καίσαρ τὴν τε τῷ Δομιτίῳ στρατιὰν παρέλαβε, καὶ τὰς ἄλλας ὄσας ἐν ταῖς πόλεσι Πομπηίῳ στρατολογημῶν ἐφθάσε καταλαβών. πολλὸς δὲ γεγονὼς ἦδη, καὶ φοβερὸς ἐπ' αὐτὸν ἦλανε Πομπήιον. ὁ δὲ ἐκ ἐδέξατο τὴν ἔφοδον, ἀλλ' εἰς Βρενθίσιον φυγὼν, τὰς μὲν ὑπάτους πρότερον ἐσελε μὲν διωάμεως εἰς Δυρράχιον, αὐτὸς δὲ ὀλίγον ὑστερον ἐπελθόντι Καίσαρι ἐξέπλευσεν, ὡς ἐν τοῖς ᾠδαῖς ἐκείνῃ γεγραφομένοις τὰ καθ' ἕκαστα δηλωθήσεται. Καίσαρι δὲ βελύματι μὲν δούτως διώκειν, ἀπορία νεῶν ἔχων, εἰς τὴν Ῥώμην ἀνέσρεψεν, γεγονὼς ἐν ἡμέραις ἐξήκοντα πάσης ἀναμωτῆς τῆς Ἰταλίας κύριος. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν πόλιν οὕτως μᾶλλον ἢ προσηδόκα καθεσῶσαν, καὶ τῆν ἀπὸ βελῆς ἐν αὐτῇ συχνὰς, τέτοις μὲν Ἰπαικῇ καὶ δημοτικῇ διελέχθη, ᾠδακαλῶν αὐτὰς καὶ πρὸς Πομπήιον ἀποσέλλειν ἀνδρας Ἰπαι συμμάχοις πρεπέσαις ὑπήκουσε δ' ἐδεῖς, εἴτε φοβέμενοι Πομπήιον ἐγκαταλειμμένον, εἴτε νομίζοντες ἔχειν ἔτι Καίσαρα φρονεῖν, ἀλλ' ὑπερπερία λόγων

muris Corfinii, quod Domitius cum triginta cohortibus tenebat. Hic spe abjecta salutis proposcit a seruo suo medico venenum, datumque pro lethali hausit. Mox mirifica accepta Caesaris in captivos humanitate, deploravit se, celeritatemque incusavit consilii sui. Quem ubi medicus erexit, somnificum indicans non funebre bibisse eum medicamentum, surrexit admodum hilaris, & ad Caesarem contendit, dataque sibi ab eo venia, iterum profugit ad Pompeium. His Romam nuntiatis recreati sunt homines, redieruntque eo aliqui ex fuga.

Caesar Domitii copias accepit, aliasque, quas per municipia ex Pompeii delectibus occupavit. Auctus jam magno exercitu ac ter-

ribili in ipsum movit Pompeium. Ille non exspectato ejus adventu fugit Brundisium, ac consulibus Dyrrhachium cum exercitu praemissis paulo post adventum Caesaris solvit, ut in illius vita minutatim singula recensibimus. Gestientem e vestigio insequi prohibuit Caesarem inopia navium. Igitur Romam est regressus, tota Italia diebus sexaginta sine sanguine in potestatem redacta: qui quum urbem supra expectationem suam offendisset compositam, & frequentes ibi senatores, appellavit hos benigne & populariter, hortans ut ad Pompeium mitterent de ineunda aequis conditionibus pace. At obtemperavit nemo, vel quod Pompeium timerent desertum, vel quod secus Caesarem sentire existimarent, & verbis

γων χρεῖας. τῷ δὲ δημάρχῳ Μετέλλῳ κωλύοντι αὐτὸν ἐν τῷ ἀποθέτων
 χρεήματα λαμβάνειν, καὶ νόμους τινὰς προφέρειν, ἐκ ἔφην τὸν αὐτὸν ὄπλων
 καὶ νόμων καιρὸν εἶναι· σὺ δὲ εἰ τοῖς πρακτομέτροις δυσκολαίνεις, νῦν μὲν ἐκ-
 ποδῶν ἀπιθί· παρρησίας γὰρ εἶ δέεται πόλεμος. ὅταν δὲ καταθῶμαι τὰ
 ὄπλα, συμβάσεων γηρομέτρων, τότε παριὼν δημαγωγήσεις. καὶ ταῦτα, ἔφην,
 λέγω τῷ ἐμαυτῷ δικαίων ὑφίμετρον. ἐμὸς γὰρ εἶ σὺ, καὶ πάντες ὅσους εἴλη-
 φα τῷ πρὸς ἐμὲ σασιασάντων. ταῦτα πρὸς τὸν Μέτελλον εἰπὼν, ἐβάδιζε
 πρὸς τὰς θύρας τῶν ταμείων. μὴ φαινομέτρων δὲ τῷ κλειδῶν, χαλκῆς με-
 ταπεμψάμετρον, ἐκκόπτεν ἐκέλευεν αὐτοὺς δὲ ἐπισαμῆρας τῷ Μετέλλῳ, καί
 τινων ἐπαινήτων, διατεινόμετρον ἠπέιλησεν ἀποκτενεῖν αὐτὸν, εἰ μὴ παύσαιτο
 παρενοχλῶν. καὶ τότε, ἔφην, μειράκιον ἐκ ἀγνοεῖς, ὅτι μοι δυσκολώτερον ἢ
 εἰπεῖν ἢ πράξαι. ἔτι δὲ ὁ λόγος τότε καὶ Μέτελλον ἀπελθεῖν ἐποίησε κα-
 ταδείσαντα, καὶ τὰ ἄλλα ῥαδίως αὐτῷ καὶ ταχέως ὑπηρετεῖας πρὸς τὸν πό-
 λεμον.

Ἐσεράτου δ' εἰς Ἰβηρίαν, πρότερον ἐγνωκῶς τὰς παρὰ Ἀφράνιον καὶ Βά-
 ρωνα Πομπηίους πρεσβυτάτους ἐμβαλεῖν, καὶ τὰς ἐκείνῳ δυνάμεις καὶ τὰς ἐπαρ-
 χίας ὑφ' αὐτῷ ποιησάμετρον, ἕτως ἵππὶ Πομπηίον ἐλαύνειν, μηδένα καὶ
 νότον τῶν πολεμίων ὑπελειπόμετρον. κινδυνώσας δὲ καὶ σώματι πολλάκις
 καὶ ἐνέδρας, καὶ τὰ στρατῶν μάλιςα διὰ λιμὸν, ἐκ ἀνῆκε πρότερον διώκων καὶ
 προκαλέμετρον καὶ παρὰφροσύνης τὰς ἀνδρας, ἢ κύριον βία γηρέας τῶν
 στρατοπέδων, καὶ τῶν δυνάμεων. οἱ δὲ ἠγεμόνες ὄχοντο πρὸς Πομπηίον φού-
 γοντες.

Ἐπαν-

verbis tantum uti speciosus. Quum tribunus
 plebis Metellus argentum depromere ex tem-
 plo Saturni vetaret ei, ac certas leges alle-
 garet, dixit non idem armorum ac legum
 tempus esse. Quod si hæc (inquit) quæ ago,
 offendunt te, facesse in præsentia. Ferocia
 verba bellum non admittit. Ubi pace facta
 arma deposuero, tunc popularia ista declama-
 bis. Atque hæc dico de jure meo remittens.
 Nam & tu, & omnes alii, quos ex adversariis
 meis cepi, in arbitrio estis meo. Sic ad Me-
 tellum fatus, profectus est ad fores ærarii. Non
 comparentibus clavibus fabros accivit, rumpi
 jubens eas. Intercedenti iterum Metello, lau-
 dantibusque eum quibusdam, intenta voce mor-
 tem ei, ni desisteret ab importunitate sua, mi-
 nitatus est. Atque hoc, inquit, haud te la-

tet adolescens, dictu mihi quam factu esse dif-
 ficilius. Hæc verba effecerunt, ut tum Me-
 tellus in præsentia metu attonitus abscederet,
 tum reliqua facile & expedite ei subministra-
 rentur ad bellum.

Hinc in Hispaniam cum exercitu profes-
 tus est, prius statuens Afranium & Varronem
 Pompeii legatos summove, illiusque legio-
 nes & provincias redigere in potestatem su-
 am, inde in Pompeium nullo relicto à tergo
 hoste pergere. Et quamvis in crebra pericula
 hinc corpore insidiis circumventus, hinc præ-
 fertim per famem exercitus sui incurrisset,
 non ante tamen insectari, laceßere, circum-
 vallare destitit illos, quam castris eorum &
 copiis esset potitus. Duces refugerunt ad
 Pompeium.

Ἐπανελθόντα ἢ εἰς Ῥώμην Καίσαρα Πείσων μὴ ὁ πενθερὸς παρεκάλε
 πρὸς Πομπήϊον ἀποστέλλειν ἄνδρας ὑπὲρ διαλύσεως, Ἰσαυρικὸς ἢ Καίσαρι
 χαριζόμενος ἀνείπεν. αἰρεθεὶς ἢ δικιλάτωρ ὑπὸ τῆς βελῆς, Φυγάδας τε κατ-
 ἤγαγε, καὶ τῶν ἑπὶ Σύλλα δυστυχησάντων τὰς παῖδας ἑπιτίμους ἐποίησε,
 καὶ σεισαχθεία τινὶ τόκων ἐκέφιζε τὰς χρεωφειλέτας· ἄλλων τε τοιούτων
 ἠψατο πολιτῶν, καὶ πολλῶν ἄλλ' ἐν ἡμέραις ἑνδεκά τινὲ μὴ μοναρχίαν
 ἀπειπάμενος, ὑπατον ἢ ἀναδείξας ἑαυτὸν καὶ Σεργίλιον Ἰσαυρικόν,
 εἶχετο τῆς στρατείας. καὶ τὰς μὴ ἄλλας δυνάμεις καθ' ὁδὸν ἐπειγόμενος παρε-
 ἤλθεν, ἵππεῖς ἢ ἔχων λογάδας ἑξακοσίους, καὶ πέντε τάγματα, χαμηλῶς ἐν
 τρηπαῖς ὄντων, ἰσαυρὸς Ἰανναεῖς μίωδός (ἔτι δ' ἂν εἴη Ποσειδεῶν Ἀθη-
 ναίοις) ἀφῆκεν εἰς τὸ πέλαγος καὶ διαβαλὼν τὸν Ἰόνιον, Ὠρικὸν καὶ Ἀπολ-
 λωνίαν αἰρεῖ, τὰ ἢ πλοῖα πάλιν ἀπέπεμψεν εἰς Βρενθίσιον ἑπὶ τὰς ὑπερί-
 σαύλας τῆς πορείας στρατιώτας. οἱ ἢ ἄχρη μὴ καθ' ὁδὸν ἦσαν, ἅτε δὴ καὶ
 παρηκμακότες ἤδη τοῖς σώμασι, καὶ πρὸς τὰ πλήθη τῶν πολεμίων ἀπειρη-
 κότες, ἐν αἰτίαις εἶχον τὸν Καίσαρα, Πῆ δὴ καὶ πρὸς τί πέρας ἡμᾶς ὁ ἀνὴρ
 καταθήσει, ἀειφέρων καὶ χρωμένων ὡσπερ ἀτρέτοις καὶ ἀψύχοις ἡμῖν; καὶ σί-
 δηρος ἕξει καμὲ πληγαῖς, καὶ θυρεὸς τίς ἐσὶ φειδῶ ἐν χρόνῳ τοσούτω καὶ θώρακος.
 εἰ δὲ ἀπὸ τῶν τραυμάτων ἄρα λογίξει) Καίσαρ ὅτι θνητῶ μὴ ἄρχει, θνη-
 τὰ ἢ πεφύκαμεν πάχειν καὶ ἀλγεῖν; ὥραν ἢ χαμηλῶς καὶ πνέματός ἐν
 θαλάτῃ καιρὸν εἰδὲ Θεῶ βιάζεσθαι δυνατὸν ἄλλ' ἔτι ὡς ἀβιάλλει) κα-
 θάπερ καὶ διώκων πολεμίους, ἀλλὰ φύγων. τοιαῦτα λέγοντες ἐπορεύοντο

Reverso ad urbem fover Pifo consuluit, ut de pace mitteret ad Pompeium. Ei Isauricus venditans se Cæsari repugnavit. Dictator ab senatu dictus exules reduxit, & proscriptionum sub Sylla liberos famæ restituit, formaque aliqua tabularum novarum obæratos usuris sublevavit, atque alia ejuscemodi non multa delibavit instituta. Diebus nempe undecim dictatura abdicavit se, ac, postquam se & Servilium Isauricum consules declaravit, ad bellum convertit animum. Cæteras quidem copias in itinere properans præterit: equites vero secum trahens delectos sexcentos & quinque legiones circa solstitium brumale ineunte mense Januario, qui apud Athenienses Pofideon sit, in salum demisit se, transmissoque mari Ionio Oricum & Apolloniam capit. Na-

vigia retro Brundisium ad milites, qui tardius advenerant, remittit. Hi dum in itinere erant, utpote corporibus jam defecti atque ex hostium multitudine fatiscences, querebantur de Cæsare hujuscemodi verbis, Ubi tandem, & quam ad metam concedet nobis iste quietem, qui circumducit nos, utiturque sicut ferreis & inanimatis? Succumbit etiam ictibus ferrum, & scuto aliquando loricæque in tanto tempore parcitur. Annon ex vulneribus reputat Cæsar mortalibus se imperare, mortalibusque nos calamitatibus & doloribus esse obnoxios? Hyemi & venti in pelago tempestatum facere vim ne Deus quidem potest. At hic tam projecte subit pericula, quasi fugeret, non confectaretur hostes. His dictis lentum iter Brundu-

χολαίως εἰς τὸ Βρενθῆσιον. ὡς ᾗ ἐλθόντες ὄρσιν ἀνηγμένον τὸν Καῖσαρα, ταχὺ πάλιν αὖ μεταλαβόντες, ἐνάκιζον ἑαυτὰς, προδόντας ἀποκαλέσιν τῶ αὐτοκράτορι. ἐνάκιζον ᾗ ἢ τὰς ἡγεμόνας ἐκ Ἑπταχωϊαίας τῶ πορείαν. καθήμεροι ᾗ Ἑπὶ τῶ ἄκρων πρὸς τὸ πέλαγος ἢ τῶ ἠπειρον, ἀπεσκόπεν τὰς ναῦς ἐφ' ὧν ἔμελλον περαιεῖσθαι πρὸς ἐκείνον.

Ἐν ᾗ Ἀπολλωνία Καῖσαρ, ἐκ ἔχων ἀξιόμαχον τῶ μεθ' ἑαυτῶ δυνάμιν, βραδυόσης ᾗ τ' ἐκείθεν, ἀποξέμενος ἢ φειπαθῶν, δεινὸν ἐβέβησε βέβημα, κρύφα πάντων εἰς πλοῖον ἐμβὰς τὸ μέγεθος δωδεκάσκαλον, ἀναχθῆναι πρὸς τὸ Βρενθῆσιον τηλικότοις σόλοις φειεχομένους τῶ πελάγους ὑπὸ τῶ πολεμίων. νυκτὸς ἔν ἐσθῆτι φεράποντος Ἑπικρυψάμενος ἀνέβη, ἢ καταβαλὼν ἑαυτὸν, ὡς τινα τῶ παρημελημένων, ἡσύχαζεν. τῶ ᾗ Ἀνίς ποταμῶ τῶ ναῦν ὑποφέροντος εἰς τῶ θάλασσαν, τῶ μὲν ἑωθινῶ αὔραν, ἢ παρῆχε τῶκαῦτα φεῖ τὰς ἐμβολὰς γαλιῶν, ἀπωθῆσα πόρρω τὸ κύμα, πολὺς πλῆσας πελάγιος διὰ νυκτὸς ἀπέσβεσε πρὸς ᾗ τῶ πλημμύραν τ' ἑσπέρης ἢ τῶ ἀνίβασιν τῶ κλύδωνος ἀγριάνων ὁ ποταμὸς, ἢ τραχὺς ἄμα ἢ κλύπω μεγάλῳ ἢ σκληραῖς ἀνακοπίοις δίναις, ἀποξέμενος βιασθῆναι τῶ κυβερνήτῃ ἢ μεταβαλεῖν ἐβέβησε τὰς ναύτας, ὡς ἀποξέψων τὸν πλῆν. αἰσθόμενος ᾗ ὁ Καῖσαρ ἀναδείκνυσιν ἑαυτὸν, ἢ τῶ κυβερνήτη λαβόμενος τ' χερσὸς ἐπεπληγμένους πρὸς τῶ ὄψιν, Ἰθι, ἔφη, ἡναῖε, τόλμα ἢ δέδιθι μηδέν Καῖσαρα φέρεται, ἢ τῶ Καῖσαρος τύχῳ συμπλέσαν. ἐλάθοντο τῶ χερσὸς οἱ ναῦται, ἢ ταῖς

κώ-

dufium faciebant: quo ut convenerunt, & solviffe compererunt Cæsarem, subito mutato animo increpaverunt semetipfi, proditores appellantes imperatoris: increpaverunt etiam duces suos, quod iter non maturassent. Confidebant in promontoriis, & ad mare Epirumque intentis oculis naves prospectabant, quibus essent ad illum transmissuri.

Apolloniæ Cæsar, quum copias Pompeio non haberet secum pares, quod cunctarentur reliquæ quæ erant Brundisii, suspensus anxiusque consilium inceptus: tantis nempe classibus pelago ab hostibus obfesso, clam omnibus navem conscendendi duodecim scalmorum magnitudine, eaque Brundisium petendi. Igitur noctu veste tectus servili con-

scendit, atque se ut contemptum aliquem silentio abjecit. Quum vero Anius amnis in pontum deferret navem, matutinam auram, quæ alias in ostio præbebat tranquillitatem longe undas impellens, exstinxit vehemens nocte increbrescens marinus ventus. Adeo ut ex æstu maris & fluctus occurfu efferatus asperatusque fluvius, simul ingenti fragore gravibusque retro inhibitus vorticibus, superari a gubernatore nulla ratione potuit: itaque convertere navem nautis, ut remearet, iussit. Id Cæsar intelligens, qui sit, aperit gubernatori, apprehensaque manu ejus ad aspectum suum obstupefacti, Perge age, inquit, audacter, nec quicquam time, Cæsarem vehis, unaque Cæsaris fortunam. Ita tempestatis nautæ oblit, ac remis

κώπαις ἐμφυῖτες, ἐβιάζοντο πάση προθυμίᾳ τὸν ποταμόν. ὡς ᾗ ἡ ἀπο-
ρα, δεξιὰ μὲν πολλὰ θάλατταν ἢ κινδυνύσας ἐν τῷ σώματι, σιω-
χώρησε μάλα ἀκὼν τῷ κυβερνήτῃ μεταβαλεῖν. ἀνιόντι ᾗ αὐτῷ κτ' πλήθ' ἀπλώτων οἱ στρατιῶται, πολλὰ μεμφόμενοι ἢ δυσπαθεῖνες, εἰ μὴ πέπεισαι ἢ σὺν αὐτοῖς μόνοις ἰκανὸς εἶναι νικᾶν, ἀλλ' ἄχθε' ἢ ὡραβάλλε' δια-
τὲς δ' ὀπίσθας, ὡς ἀπιστῶν τοῖς παρεῶσι.

Ἐκ τῆς κατέπλευσε μὲν Ἀνώνι' ἀπὸ Βρεῦλησις τὰς δυνάμεις ἄγων. θάρρησας ᾗ Καῖσαρ προεκαλεῖτο Πομπήϊον, ἰδρυμένον ἐν καλῷ, ἢ χορη-
γούμενον ἔκ τε γῆς ἢ θαλάττης ἀποχερώμενος, αὐτὸς ἐν ἑκ ἀφθόνοις διά-
γων κατ' ἀρχαίς, ὕστερον ᾗ ἢ σφόδρα πιεσθεὶς ἀπορία τῷ ἀναγκαίῳ. ἀλ-
λὰ ρίζαν τινὰ κόπιουτες οἱ στρατιῶται, ἢ γάλακτι φυεῶνες προσεφέρουσι,
καί ποτε ἢ διαπλάσαντες ὅξ αὐτῆς ἀετρε, ἢ ταῖς προφυλακαῖς τῷ πο-
λεμίων ἑπιδραμόνες, ἔβαλλον εἰσω ἢ διερρίπιον, ἑπλέγοντες, ὡς ἄχρη
ἀν' ἢ γῆ τοιαύτας ἐκφέρει ρίζας, εἰ παύσον' πολιορκεῖνες Πομπήϊον. ὁ
μὲν Πομπήϊος ἔτε τὲς ἀετρε ἔτε τὲς λόγρε εἶα τῆς ἐκφέρεισθε
πρὸς τὸ πλήθ'. ἠθύμεν γὰρ οἱ στρατιῶται, τὴν ἀγριότητα ἢ τὴν ἀπάθει-
αν τῷ πολεμίων, ὡσπερ θηρίων, ὀρρωθεῖνες. αἰε δέ τινες ὡεὶ τοῖς ἐρύμα-
σι τοῖς Πομπήϊοι μάχαι ἀποράδες ἐγίγνοντο ἢ ὡεὶ πάσαις ὁ Καῖσαρ,
πλὴν μιᾶς ἐν ἢ τρηπῆς μεγάλης γηρομῆς, ἐκινδύνυσε μὲν ἀπολέσαι τὸ
στρατόπεδον. Πομπήϊος γὰρ προσβαλόντι, εἰσὶς ἔμεινε, ἀλλὰ ἢ τάφροι
κατεπίμπλετο κλεινομῆων, ἢ ὡεὶ τοῖς αὐτῷ χαρῶμασι ἢ ὡεὶ ταχί-
μασιν

incumbentes infitere magna alacritate urgere flumen. Ubi vero nequicquam fatigaverunt se, atque multa accepta aqua periculum subiit Cæsar in ostio, permittit perquam invitus gubernatori recipere cursum. Egresso occurrerunt catervatim milites, exoptulaveruntque cum eo & indignati sunt majorem in modum, quod dubitaret vel solis cum ipsis vincere hostes posse, sed cruciaretur offerretque se discrimini ob absentes, tanquam presentibus diffidens.

Inde appulit Antonius copias Brundusio adducens. Tum confirmatus Cæsar laceffivit Pompeium. Ceperat hic commodum castris locum: eique necessaria affatim terra marique subvehebantur, quum ille non ageret in affluentibus com meatibus, post etiam graviter

difficultate necessariorum premeretur: ac radicem quandam contunderent milites, eaque lacte subacta vescerentur. Panes quoque ex ea confectos proveci ad hostium stationes, intro miserunt projeceruntque, cum hisce verbis, quousque ejuscemodi tellus ferret radices, non desituros se obsidere Pompeium. At Pompeius nec eos panes nec sermones permittit in vulgus militum efferri, ne flaccescerent, immanitatem ac duritiam hostium quasi ferarum horrentes. Serebantur quotidie circa vallum Pompeii tumultuariæ pugnae, in quibus Cæsar omnibus superior extra unam fuit, in qua quum foede fugerent sui, castra pene amisit. Nam quum eos esset Pompeius adortus, nemo locum tenuit: sed & fossæ cæsarum corporibus impletæ sunt, atque ad vallum suum munitio-
nesque

μασιν ἐπιπλον ἐλαυνόμενοι προδροπάδω. Καῖσαρ δὲ ὑπαντιάζων, ἐπειρᾶτο μὴ ἀνασρέφειν τὰς Φύγονιας, ἐπέβαινε δὲ ἕδρην ἄλλ' Ἰπλαμβανομένη τῆς σημείων ἀπερρίπτην οἱ κομίζουσαι, ὥστε δύο ἢ τριάκοντα λαβεῖν τὰς πολεμίας, αὐτὸς δὲ πρὸς μικρὸν ἦλθεν ἀποθανεῖν. ἀνδρὶ γὰρ μεγάλῳ ἢ Ῥωμαλέῳ Φύγονι παρ' αὐτὸν Ἰπβαλὼν τὴν χεῖρα, μύειν ἐκέλευσε, ἢ σρέφειν πρὸς τὰς πολεμίας. ὁ δὲ μεσὸς ὢν ταραχῆς πρὸς τὸ δεινόν, ἐπειρᾶτο τὴν μάχαιραν ὡς κατιξόμηνον· φθάνει δὲ ὁ τῷ Καίσαρι ὑπασισης ἀποκόψας αὐτῷ τὸν ὤμον. ἔτω δὲ ἀπέγνω τὰ καθ' αὐτὸν, ὥστε ἐπεὶ Πομπηίου ὑπὲρ δὺλαβείας τινὸς ἢ τύχης ἔργῳ μεγάλῳ τέλῳ ἔκ ἐπέθηκεν, ἀλλὰ καθ' εἴξας εἰς τὸν χάρκα τὰς Φύγονιας ἀνεχώρησεν, εἶπεν ἄρα πρὸς τὰς φίλας ἀπιὼν ὁ Καῖσαρ, σήμερον ἂν ἡ νίκη πρὸς τοῖς πολεμίοις ᾧ, εἰ τὸν νικῶντα εἶχον. αὐτὸς δὲ παρελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν ἢ κατακλιθεὶς, νύκτα πασῶν ἐκείνῳ ἀναρωτάτῳ δῆγαγῃ, ἐν ἀπόροις λογισμοῖς, ὡς κακῶς ἐσεατηγικῶς, ὅτι ἢ χώρας Ἰπκειμένης βαθείας ἢ πόλεων δὺδαυμένων τῆς Μακεδονικῶν ἢ Θεσσαλικῶν, εἰσας ἐκεῖ πεισάσαι τὸν πόλεμον, ἐν ταῦθα κατέζοιτο πρὸς θαλάττην, ναυκρατέων τῆς πολεμίων, πολιορκέμενον τοῖς ἀναγκαιοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς ὅπλοις πολιορκῶν. ἔτω δὲ πεισασθεὶς ἢ ἀναθεὶς πρὸς τὴν ἀπορίαν ἢ χαλεπότητα τῆς παρήγων, ἀνίστη τὸν στρατὸν, Ἰπὶ Σκιπίωνα προάγει εἰς Μακεδονίαν ἐγνωκῶς. ἢ γὰρ ἐπεισάσει τὸν Πομπηίου ὅπως μαχεῖται μὴ χορηγέμενον ὁμοίως ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἢ πεισάσει μεμονωμένης Σκιπίωνος.

Τῷ-

nesque effuse fugientes cecidere. Fugam occurrens Cæsar quum sistere niteretur, nihil profecit. Quum ille signa corripere, abjiciebant ea signiferi, ac triginta duo in potestatem hostium venere. Cæsar ipse fere fuit oppressus. Quum enim militi vasto & robusto fuga eum prætervehenti manus injiciens manere & convertere se imperaret in hostem, ille turbationis in discrimine plenus, gladio manum ad eum cædendum admovit: cujus occupavit humerum armiger Cæsaris abscindere. Adeo autem res deploratæ Cæsaris erant, ut quum Pompeius sive suspitione aliqua sive fortuna non esset facinus tam eximium profectus, sed compulsus intra vallum iis qui fugiebant, receptum cecinisset, diceret discedens Cæsar ad amicos, Hodie penes hostes victo-

ria erat, si haberent vincentem. Tabernaculum ingressus decubuit, noctemque egit omnium illam in perplexis consiliis mœstissimam: quod belli gerendi rationem instituisset imprudenter, qui, quum ager in propinquo latus esset, urbesque abundantes Macedoniae & Thessaliae, prætermisso illuc convertere bellum, ibi ad mare prævalentibus classe hostibus federet, obsessus magis rerum penuria necessariorum, quam armis obsidens hostes. Ita conflictatus & sollicitatus angustiis atque difficultate rerum suarum, vasis conclamatis ducere adversus Scipionem in Macedoniam constituit; ratus aut se attracturum Pompeium eo ubi non perinde copiam maritimam habiturus ad manum esset, aut desolatum oppressurum Scipionem.

Id

Τὸτο τὴν Πομπηίαν στρατιάν ἐπῆρε, ἢ τὰς αὐτὸν ἡγεμόνας, ὡς ἠτιμωρῆς ἢ φεύγοντος ἔχευε Καίσαρ. αὐτὸς μὲν γὰρ δύλαβως εἶχε Πομπηίαν ἀναρρίψαι τὴν μάχην αὐτῶν τηλικύτων, ἢ παρεσκιασμένην ἄεσα πᾶσι πρὸς τὸν χρόνον, ἢ ξίς τεῖβαιν ἢ μαραινεν τὴν τῶν πολεμίων ἀκμῶν βραχῆαν ἔσαν. τὸ γὰρ τοι μαχίμωτατον τὸ Καίσαρ δυνάμειος ἐμπειρίαν μὲν εἶχε ἢ τόλμαν ἀνυπόστατον πρὸς τὰς ἀγῶνας, ἐν ᾗ ταῖς πλάναις ἢ ταῖς στρατοπεδείαις ἢ τειχομαχεῖν ἢ νυκτεγεστῆν ἔξεκαμνον ὑπὸ γῆρας, ἢ βαρεῖς ἦσαν τοῖς σώμασι πρὸς τὰς πόνους, δι' ἀδένειαν ἐγκαταλιπόντες τὴν προθυμίαν. τότε ἢ καὶ τι νόσημα λοιμῶδες ἐλέχθη, τὴν ἀτοπίαν τὴν διαίτης ποιησάμενον ἀρχῶν, ἐν τῇ στρατιᾷ αὐτῶν φερέμενος τῇ Καίσαρ. ἢ τὸ μέγιστον, ἔτε χεῖμασιν ἐρρωμένον, ἔτε τρωφῆς ὑπορῶν, χρόνος βραχέων ἐδόκει αὐτῶν καταλυθῆσεως.

Διὰ ταῦτα Πομπηίῳ μάχεσθαι μὴ βελομένῳ μόνον ἐπίνει Κάτων, Φειδοῖ τῶν πολιτῶν. ὅς γε ἢ τὰς πεσόντας ἐν τῇ μάχῃ τῶν πολεμίων, εἰς χιλίας τὸ πλῆθος ἠρωμένους, ἰδὼν, ἀπῆλθεν ἐγκαλυψάμενος ἢ καταδακρύσας. οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐνάκιζον τὸν Πομπηίον φυγομαχεῖν, ἢ παρῶξιναν, Ἀγαμέμνονα ἢ βασιλέα βασιλέων ἀποκαλεῖν, ὡς δὴ μὴ βελόμενον ἀποθέσθαι τὴν μοναρχίαν, ἀλλ' ἀγαλλόμενον, ἡγεμόνων τοσούτων ἐξηγητημένων αὐτῶν ἢ φοιτώντων ἐπὶ σικυωῶν. Φάωντος ἢ τὴν Κάτωντος παρρησίαν ὑποποιήμενος, μανικῶς ἐχετλιάζειν, εἰ μὴδ' ἐταῖρος εἶσαι τῶν αὐτῶν Τροκλάνον ἀπολαῦσαι σύκων, διὰ τὴν Πομπηίαν μοναρχίαν. Ἀφρατίον ἢ

(νεωσι)

Id exercitum ducesque Pompeianos excitavit, Cæsari ut instarent tanquam victo & fugienti. Nam ipse quidem Pompeius martis aleam jacere tantis de rebus dubitabat, & quod omnibus esset ad prolatandum bellum optime instructus, in animo erat ei hostium temporarium vigorem atterere & exhaurire. Quippe pars Cæsaris copiarum bellacissima peritiam habebat & audaciam in præliis, quam nemo subsisteret: in movendis vero huc illuc & muniendis castris, oppugnandis muris atque excubiis agendis, flaccescebant præsenio, corporaque ægre ad labores moliebantur, ob debilitatem corporis alacritate destituti. Ad hæc lues dicebatur ex victus vitiositate ortum ducens in exercitu Cæsaris vagari: & quod erat gravissimum, quum nec re pe-

cuniarum validus esset, nec abundaret com-
meatibus, brevi videbatur sua sponte col-
lapsurus.

Quapropter detrectanti prælium Pompeio unus, quo civibus parceret, assentiebatur Cato. Quippe quum cecidisset in superiori acie de hostibus ad mille conspexisset, oper-
to capite abscessit lacrymans. Cæteri tergiversantem Pompeium increpabant irritabantque omnes, Agamemnonem & regem regum appellantes, quasi deponere nolentem imperium, sed gloriantem quod tam multi duces parerent sibi, & tabernaculum suum frequentarent. Favonius Catonis libertatem in loquendo vecorditer usurpans, quiritabatur quod eo anno ficus Tusculanis vesci ob Pompeii regnum non liceret. Afranius,

(qui

(νεωσι γδ εἰς Ἰβηρίας ἀφῆλο κακῶς στρατηγήσας, διαβαλλόμενῳ ἐπὶ χρήμασι προδέναι τὸν στρατὸν) ἡρώτα διὰ τί πρὸς τὸν ἔμπορον εἰ μάχεῖ τὸν ἑωνημέρον παρ' αὐτῆ τὰς ἐπαρχίας. ἐν τέτων ἀπάντων συωλαυνόμενῳ ἄκων εἰς μάχην ὁ Πομπηῖος ἐχώρει, τὸν Καίσαρα διώκων. ὁ δ' ἵ τῶ μὲν ἄλλῳ πορείαν χαλεπῶς ἤνυσεν, εἰδενὸς παρέχοντῳ ἀγοράν, ἀλλὰ πάντων καταφρονέων διὰ τῶ ἑναγχῳ ἦταν. ὡς δ' εἶλε Γόμφος Θεσσαλικῶ πόλιν, εἰ μόνον ἐθρεψε τῶ στρατιάν, ἀλλὰ ἢ τῆ νοσήματῳ ἀπήλλαξε ᾠδαλόγως. ἀφθόνῳ γδ ἐνέτυχον οἴνω, ἢ πιόντες ἀνέδλω, εἶτα χρώμενοι κώμοις, ἢ βακχούοντες ἀνά τῶ ὁδὸν, ἐν μέθῃς διεκρέσαντο ἢ παρεῖλλαξαν τὸ πάθῳ, εἰς ἕξιν ἐτέραν τοῖς σώμασι μεταπεσόντες.

Ὡς δ' εἰς τῶ Φαρσαλίαν ἐμβαλόντες ἀμφοτέρω κατεστρατοπέδυσαν ὁ μὲν Πομπηῖος αὐθις εἰς τὸν ἀρχαῖον ἀνεκρέετο λογισμὸν τῶ γνώμην, ἔτι ἢ φασμάτων ἐκ αἰσίων προσηγομένων, ἢ καθ' ὑπνον ὄψεως. ἐδόκει γδ ἑαυτὸν ὄραν ἐν πῶ θεάτρῳ κροτέμερον ὑπὸ Ῥωμαίων. οἱ δ' ᾠδῆ αὐτὸν ἔτω στρασεῖς ἦσαν, ἢ τὸ νίκημα ταῖς ἐλπίσι προειληφότες, ὥστε φιλονεικεῖν ὑπὲρ τ' Καίσαρῳ ἀρχιερωσῶν Δομίτιον ἢ Σπινθηρα ἢ Σκιπίωνα, διαμιλλωμένους ἀλλήλοις· πέμπειν δ' πολλὰς εἰς Ῥώμην μισθωμένους ἢ προκαταλαμβάνοντας οἰκίας ὑπατῶσιν ἢ στρατηγῶσιν ἑπιτηδείας, ὡς δὴ τὸς ἀεξούνας μὲν τὸν πόλεμον. μάλιστα δ' ἐσφάδαζον οἱ ἵππεῖς ἐπὶ τὴν μάχην, ἢ σκημέροι ᾠδῆ τῶσ ὀπλων λαμπρότησι, ἢ τροφαῖς ἵππων, ἢ κάλλει σωμά-

(qui ex Hispania nuper re male gesta venerat, calumnia pressus exercitum pecunia prodidisse) rogabat quid ita non cum mercatore, qui nundinatus ab se fuisset provincias, dimicaret. His omnibus Pompeius ad confligendum contra sententiam suam compulsus perrexit Cæsarem insequi. Ille reliquum iter asperum habuit, commeatum comparandorum præbente copiam nemine, sed omnibus eum ob recentem cladem despicientibus. Ut Gomphos Thessaliæ urbem cepit, non modo aluit exercitum, verum etiam morbo mira ratione explicavit. Quippe illic quum magnum numerum vini invenissent, eo largius hausto comeffabundi inde & bachabundi in via ex crapula propulsaverunt alteraveruntque morbum, conversi in diver-

fam corporis habitudinem.

Ut vero in campos Pharfalicos ambo devenere & castra sunt metati, Pompeius convertit denuo ad pristinum consilium mentem, quum etiam dira spectra & visio essent ei in somnis oblata: videbatur enim sibi a populo Romano plausu in theatro excipi. At qui eum sequebantur, adeo erant feroces, victoriamque spe præceperant, ut de Cæsaris sacerdotio contenderent Domitius, Spinter, & Scipio, inter se rixantes: multi Romam mitterent ad conducenda & occupanda ædificia consulatum & præturam gerentibus opportuna, quasi mox a bello gesturi magistratum. Gliscebant præcipue equites pugnam, armorum splendore exculti eximie, equorumque sagina & corporum nitore inflati, &

μάτων μέγα φρονεῖνες, ἢ δια τὸ πλῆθος, ἐπιακχιλίοι πρὸς χιλίαι τὰς Καίσαρος ὄντες. ὡς ἢ ἢ τὸ τῷ πεζῶν πλῆθος ἐκ ἀγχώμαλον, ἀλλὰ τετρακισμύριοι ἢ πεντακχιλίοι παρετάτοιο δισμυρίοις ἢ διχιλίοις.

Ὁ ἢ Καῖσαρ τὰς στρατιώτας συναγαγὼν, ἢ προειπὼν ὡς δύο μὲν αὐτῷ τάγματα Κορφίνιο ἄγων ἐγγύς ἐσιν, ἀλλὰ ἢ πεντεκαίδεκα σπεῖραι μὲν Καλλωῖ καθλιῶ) φεῖ Μέγαρον ἢ Ἀθλιάς, ἠρώτησεν εἴτε βέλον) περιμύριον ἐκείνης, εἴτε αὐτοὶ διακινδυνεύσαι καθ' ἑαυτὰς. οἱ ἢ ἀνεβόησαν, δέομαι μὴ φεμύριον, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως τάχιστα σωῖωσιν εἰς χεῖρας τοῖς πολεμίοις τεχνάζεας ἢ στρατηγεῖν. ποιημύριον ἢ καθαροὺν αὐτῷ τ' δυνάμειος, ἢ δύσαντι τὸ πρῶτον ἱερεῖον, δὴθὺς ὁ μάντις ἐφραζε, τειῶν ἡμερῶν μάχη κελδήσεας πρὸς τὰς πολεμίας. ἐρημύριον ἢ τῷ Καίσαρος εἰ ἢ φεῖ τῷ τέλει ἐνορεῖ τι τοῖς ἱερεῖοις δύσημον, Ἄυτὸς ἀν, ἔφη, σὺ τῷ βέλτιον ἰσοκείναιο σαυτῷ. μεγάλῳ γὰρ οἱ Θεοὶ μεταβολῷ ἢ μετάπτωσιν ἐπὶ τὰ ἐναντία τῷ καθεσῶτων δηλῶσιν ὡς, εἰ μὲν εὖ πράττειν ἡγῆ σαυτὸν ἐπὶ τῷ παρόντι, τῷ χεῖρονα προσδόκα τύχῳ εἰ ἢ κακῶς, τῷ ἀμείνονα. τῷ ἢ πρὸ τ' μάχης νυκτι τὰς φυλακὰς ἐφοδύοντο αὐτῷ, φεῖ τὸ μεσονύκτιον ὠφθη λαμπὰς ἐρανεῖς πυρὸς, ἢν ὑπερενεχθεῖσαν τὸ Καίσαρος στρατόπεδον, λαμπρὰν ἢ φλογώδη γρομύριον, ἔδοξεν εἰς τὸ Πομπηίαι καταπεσεῖν. ἐωθινής ἢ φυλακῆς ἢ πανικὸν τάραχον ἠδοντο, γιγνόμερον φεῖ τὸις πολεμίοις. ἢ μὲν μαχεῖσθαι γε κατ' ἐκείνῳ προσδόκα τῷ ἡμέραν, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ σκότῳ ὀδύων ἀνεζόγγυεν.

Ἐπει

ob multitudinem quoque, quod septem millia cum mille Julianis compararentur. Nec vero peditum erat par numerus, sed committentur quadraginta quinque millia cum viginti duobus millibus.

Cæsar autem advocata concione demonstravit militibus Cornificium, qui duas legiones sibi adducebat, non longe abesse, alias quindecim cohortes duce Caleno prope Megaram & Athenas confidere, quæsititque operiri illos, an dimicare vellent soli: illi vero conclamarunt, orantes ne rem duceret, sed moliretur potius & rationem iniret, quo signa cum hostibus quamprimum conferrent. Eustranti exercitum & primam hostiam immolanti nunciavit aruspex, intra triduum pugna

eum cum hostibus decreturum. Exquirente Cæsare, ecquid in extis portenti de exitu consideraret: Rectius, inquit, tute tibi de eo respondeas. Mutationem enim Dii vicissitudinemque in diversa grandem status præsentis præsagiunt. Itaque si res tuas ducis in præsentia lætas, infestiorē fortunam expecta: sin tristiores, lætiorē. Nocte, quæ pugnam antecessit, quum vigilias obiret, circa concubiam noctem conspexere facem cælestis ignis, quæ superlata Cæsaris castris illustis & flamma existens, delabi visa est intra Pompeii præsidia. Vigilia matutina panicum tumultum apud hostes animadvertere: pugnam tamen non expectabat in eum diem, sed signa movit, ut iter Scotusam intenderet.

De-

Ἐπεὶ ὃ τῶν σκλιωῶν ἤδη καταλελυμένων οἱ σκοποὶ προσίππυσαν αὐτῶν, τὰς πολεμίους ἐπὶ μάχῃ καταβαίνειν ἀπαγγέλλουσαι, φειχασὲς ἡρόμηντο, καὶ θυξάμενοι τοῖς Θεοῖς, παρέτατε τὴν φάλαγγα, τὴν τάξιν τριπλῶ ποιῶν. καὶ τοῖς μὲν μέσοις ἐπέστησε Καλβῖνον Δομίτιον, τῶν ὃ κεράτων τὸ μὲν εἶχεν Ἀνώνιον, αὐτὸς ὃ τὸ δεξιόν, ἐν τῷ δεκάτῳ τάγματι μέλλων μάχεσθαι. καὶ τῷ τῆς τῶν πολεμίων ἵππεῖς ἀνιψάτατοι μὲν ὄρων, καὶ δεδοικῶς τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ἐσχάτης τάξεως ἀδήλως ἐκέλευσε φεικθῆναι πρὸς ἑαυτὸν ἐξ ἀπειρας, καὶ κατόπιον ἔστησε τῆς δεξιᾶς, διδάξας ἂν χρῆσθαι ποιῆν ὅταν οἱ τῶν πολεμίων ἵππεῖς προσφέρωνται. Πομπήϊον ὃ τὸ μὲν αὐτὸς εἶχε τῶν κεράτων, τὸ δ' ἀνώνιον Δομίτιον, τῆς ὃ μέσῃ Σικυπίων ἤρχεν ὁ πενθερός. οἱ ὃ ἵππεῖς ἀπάντες ἐπὶ τὸ ἀεισερὸν ἔβρισαν, ὡς τὸ δεξιὸν κυκλωσόμενοι τῶν πολεμίων, καὶ λαμπρὰν φεῖ αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα ποιησόμενοι τρηπῆν. ἔδεν γὰρ ἀνθέξειν βάθῃ ὀπλιτικῆς φάλαγγος, ἀλλὰ σωτρίψασθαι κατὰ ῥάξιν πάντα τοῖς ἐναντίοις, ἐπιβολῆς ἅμα τοσούτων ἵππεων ἡρόμηντος. ἐπεὶ ὃ σημαίνειν ἐμελλον ἀμφοτέρω τὴν ἔφοδον, Πομπήϊον μὲν ἐκέλευσε τὰς ὀπλίτας ἐσῶτας ἐν προβολῇ καὶ μῦνοντας ἀεραρότως δέχεσθαι τὴν ἐπιδρομὴν τῶν πολεμίων, μέχρις ἂν ὑπέβη βολῆς ἐπιπύων. Καῖσαρ ὃ καὶ φεῖ τῷ διαμαρτεῖν Φησίον αὐτὸν, ἀγνοήσαντα τὴν μετὰ δρόμον καὶ φοβεράν ἐν ἀρχῇ γινομένην σύρραξιν, ὡς ἐν ταῖς πληγαῖς βίαν προστίθῃσι, καὶ σωεκαίει τὸν θυμὸν, ἐν πάντων ἀναρρίπιζόμενον. αὐτὸς ὃ κινεῖν τὴν φάλαγγα μέλλων, καὶ περιῶν ἐπ' ἔργον, ἤδη

πρω-

Detensis jam tabernaculis accurrunt ad eum speculatores, instruere se ad proelium nuntiantes hostem. Ibi lætus & Deos precatus aciem ornat, eamque triplicem instruit. Mediæ Domitium Calvinum præficit: in altero cornu Antonius: in dextro ipse egit, quo in legione decima pugnaret. Hinc hostium equitatum conspicatus oppositum, eorumque veritus alacritatem numerumque, ab ultima acie occulte sex cohortes excivit, quas locavit pone dextrum cornu, docuitque quid faciendum esset quum hostium equitatus incurret. Pompeius alterum cornu ipse tenuit, sinistrum Domitius, mediæ aciei focer ejus Scipio præfuit. Totius equitatus moles erat in sinistro cornu ad circumveniendum dex-

trum hostium, atque ad latam fugam circa ipsum duceῖν efficiendam: nullam enim arbitrabantur quantumvis profundam peditum aciem substitutam, sed obtritum iri omnia conculcatumque impressione tot pariter equitum in hostes facta. Quum jam in eo esset ut signa canerent, imperavit antesignanis Pompeius, ut in procinctu atque in vestigio stantes & infesta pila hastasque tenentes hostium impetum exciperent, quousque intra pili jactum venissent. Cæsar vero & in eo ait Pompeium errasse, qui nesciret incitatum formidabilemque initio incursum tum ictibus vim addere, tum animos inflammare ex omnibus excitatum. Aciem moturus & rem jam aggrediens, primum conspicit

πρῶτον ὄρεᾷ τῆν ταξιαρχῶν ἄνδρα τινα πισὸν αὐτῷ ἢ πολέμων ἔμπειρον, Ἐπιθαρσιώοντα τὸς ὑφ' αὐτῷ ἢ προσκαλέμενον εἰς ἀμυναν ἀλκῆς. τῆτον ὄνομασί προσαγορεύσας, Τί ἐλπίζομεν, εἶπεν, ὦ Γαίε Κρασίονιε, ἢ πῶς τι θράσους ἔχομεν; ὁ δ' Ἰ Κρασίονι, ἐπιείνας τὴν δεξιάν, ἢ μέγα βοήσας, Νικήσομεν, ἔφη, λαμπρῶς, ὦ Καῖσαρ. ἐμὲ γὰρ ἢ ζῶντα τήμερον ἢ τεθνηκότα ἐπαινήσεις. ταῦτα εἰπὼν, πρῶτ' ἐμβάλλει τοῖς πολεμίσι δρόμῳ, συνεπιπασάμεν τὸς ὡεὶ αὐτὸν ἑκατὸν εἴκοσι στρατιώτας. διακόψας δ' τὸς πρώτους, ἢ πρόσω χωρῶν φόνῳ πολλῷ ἢ βιαζόμεν, ἀνακόπεται ξίφει πληγαῖς διὰ τῶ σόματ', ὥστε ἢ τὴν αἰχμῶν ὑπὲρ τὸ ἰνίον ἀναχεῖν.

Οὕτω δ' τῆν πεζῶν κτ' τὸ μέσον συρραγῆτων ἢ μαχομένων ὑπὸ τῶ κέραι, οἱ τῶ Πομπηίε ἱππεῖς σοβαρῶς ἐπήλυνον, εἰς κύκλωσιν τῶ δεξιᾷ τὰς ἴλας ἀνεχόμενοι ἢ περὶ ἢ προσβαλεῖν αὐτῶς, ἐπιτρέχουσιν αἱ σπῆραι ὡεὶ Καῖσαρ, ἐχ ὥσπερ εἰώθασιν ἀκοίλισμασι χρωόμενοι τοῖς ὑσσί, ἐδὲ μὲρὸς παίοντες ἐν χειρὸς ἢ κνήμας τῆν πολεμίων, ἀλλὰ τῆν ὄψεων ἐφιέμενοι, ἢ τὰ πρόσωπα σωλιτρώσκοντες ὑπὸ Καῖσαρ, δεδιδαγμένοι τῶ το ποιεῖν, ἐλπίζοντες ἄνδρας ἐ πολλὰ πολέμοις ἐδὲ τραύμασιν ὠμιληκότηας, νέες δ' ἢ κομψῆτας ἔπι κάλλει ἢ ὄρεα, μάλιστα τὰς τοιαύτας πληγὰς ὑπόψεας, ἢ μὴ μένειν τὸν ἐν τῷ παρῶντι κίνδυνον, ἀμα ἢ τὴν αὐθις αἰχμῶν δεδοκότηας. ὁ δὲ ἢ σωέβαινει ἐ γὰρ ἠνείχοντο τῆν ὑσῶν ἀναφερμένων, ἐδὲ ἐτόλμων ἐν ὄφθαλμοῖς τὸν σίδηρον ὄρεῶντες, ἀλλ' ἐπεσερέφοντο ἢ συνεκαλύπτοντο, φειδόμενοι τῆν προσώπων. ἢ τέλει, ἔτω ταράξαιες

centurionem fidum sibi & rei militaris expertum, qui confirmabat manipulares suos, concitabatque ad fortiter dimicandum. Hunc nomine compellans, Quid spei, inquit, C. Crassini, & quid animi habemus? Crassinius dextra protensa alta voce exclamans, Insignem, inquit, Cæsar victoriam referemus. Me vero hodie aut vivum aut mortuum commendabis. Sic fatus, primus cursu in hostes irrupit, suosque secum centum viginti milites trahit. Dum perirumpit principes, magna que cæde & vi progreditur, inhibetur trajecto per os gladio, ut mucro sub occipite extaret.

Ita pedestri certamine media acie commisso & confligente, ex cornu lævo Pompeii equites magno fastu invehuntur, alas ad cir-

cumveniendum dextrum cornu producentes. Priusquam fecerunt hi irruptionem, cohortes illæ Cæsaris provolant, non ut assueverant, pila intorquentes, neque femora hostium aut crura comminus cædentes, sed ora petunt faciemque convulnerant: quod docti a Cæsare fuerant, sperante homines juvenes parum bellicæ aut vulneribus assuetos, florentes autem ætate atque ob formæ decus jactabundos maxime ea vulnera formidaturos, neque præsens expectaturos periculum, simulque deformitatem in posterum verituros: quod sane evenit. Neque enim pila elata tolerarunt, neque ferum aspicere sustinuerunt sub oculis, sed converterunt se, obvelaveruntque faciem, ut eam protegerent. Postremo ita semetipsi conturbantes

bantes

Ξάντες ἑαυτὰς ἐτράποντο φύγειν, αἶχιστα λυμηνάμενοι τὸ σύμπαν. οὐθὺς γὰρ οἱ μὲν νενικηκότες τῆς, ἐκυκλῆντο τῆς πεζῆς, ἢ κτ' νώτε προσπίπτοντες ἔκοπτον. Πομπηῖος ᾧ ὡς κατέδεν ἄπο θατέρου τῆς ἰππεῖς φυγῆ σκεδαθείας, ἐκέτι ἢ ὁ αὐτὸς, ἐδ' ἐμέμνητο Πομπηῖος ὦν Μάγνῳ, ἀλλ' ὑπὸ Θεῆ μάλις βλαπτομένη τῷ γνώμῳ εὐκῶς, ἢ δια θείας ἤτης τεταμνημένη, ἀφθογῶ ὄχετο ἀπιὼν ἐπὶ σκηνῶν ἢ καθεζόμενον ἐναρμόκει τὸ μέλλον, ἀχει εἰ τρηπῆς ἀπάντων ἡρομένης ἐπέβαινον οἱ πολέμοιοι τῆ χάρακῳ, ἢ διεμάχοντο πρὸς τῆς φυλάττοιας. τότε ᾧ ὡσπερ ἐννευ ἡρόμενον, ἢ ταύτῳ μόνῳ, ὡς φασί, φωνῶ ἀφείς, ἐκεῖν ἢ ἐπὶ τῷ παρεμβολῶ; ἀπεδύσατο μὲν τῷ ἐναγώνιον ἢ στρατηγικὴν ἐδῆτα, φύγοι ᾧ πρέπσαν μεταβαλὼν ὑπεξῆλθεν. ἀλλ' ἐτῶ μὲν ταῖς ὕσερον χροσάμενον τύχαις, ὅπως τε ᾧαδὲς ἑαυτὸν τοῖς Αἰγυπτίοις ἀνδράσιν ἀηρέθη, δηλῆμεν ἐν τοῖς ᾧεὶ ἐκείναις γράμμασιν.

Ὁ ᾧ Καῖσαρ, ὡς ἐν τῷ χάρακι τῆ Πομπηῖου ἡρόμενον, τῆς τε κειμένης νεκρῆς ἤδη τῷ πολεμίων εἶδε, ἢ τῆς ἐπικλεινομένης, εἶπεν ἄρα σεναξας, τῆτο ἐβελήθησαν, εἰς τῆτό με ἀνάτης ὑπήγαγον, ἵνα Γάιος Καῖσαρ, ὁ μεγίστος πολέμος κατορθώσας, εἰ προηκάμῳ τὰ στρατόματα, καὶν κατεδικάδῳ. ταῦτα φησὶ Πολλίων Ἀσίνῳ τὰ ῥήματα Ρωμαῖσι μὲν ἀναφθέγγασθαι τὸν Καῖσαρα ᾧα τὸν τότε καιρὸν, Ἑλλῶσι δ' ὑπ' αὐτῆ γεγράφθαι. τῷ ᾧ ἄποθανόντων τῆς πλείους, οἰκέτας ἡρέσθαι, ᾧεὶ τὴν κατάληψιν τῆ χάρακῳ ἀναιρεθείας στρατιώτας ᾧ μὴ πλείους ἐξακιχιλί-

ων

bantes turpissime terga dedere, summamque rei perdidere. Extemplo enim qui hos profligaverant, peditatum circumdederunt, impetumque facto terga hostium ceciderunt. Pompeius ut equites conspexit ab altero cornu effuse fugientes, non ultra idem ille fuit, nec meminuit Magnum se Pompeium esse, verum non secus ac si Deus ei mentem ademisset, vel clade divinitus immissa exprovesceret, tacitus recepit se in prætorium, ibique sedens eventum expectavit pugnae: quousque omnibus in fugam consternatis adorirentur hostes vallum, & cum statione proeliarentur. Tunc quasi ad mentem reversus, quum unam hanc (ut ferunt) vocem misisset, Etiam in castra? depositis insignibus imperatoriis sumptaque fu-

gienti congrua veste ejecit se clam ex castris. At hic in quos incidit casus, & quemadmodum tradidit sese Ægyptiis, interfectusque est, in commentariis de illius vita edisserimus.

Cæsar postquam in castra Pompeii venit, & strata jam hostium corpora est contemplatus, eosque qui adhuc interficiebantur, gemens ait, Hoc voluerunt, atque huc me necessitatis redegerunt, ut C. Cæsar maximis perpetratis bellis, ab exercitu si discessissem, damnatus essem. Hæc memorat Asinius Pollio verba Latine Cæsarem id temporis dixisse, quæ ipse Græce scripsit: Eos, qui cecidere, maxima ex parte fuisse servos, qui dum castra capiebantur, cæsi fuere. Milites non plus

sex

ων πεσεῖν. τῶν ᾗ πεζῶν τῶν ἀλόγων κατέμιξε τὰς πλείους ὁ Καῖσαρ εἰς τάγματα· πολλοῖς ἢ καὶ τῶν Ἐπιφανῶν ἀδειαν ἔδωκεν ὧν καὶ Βρεῖτο ἡ ὁ κλείνας αὐτὸν ὑπερῶν, ἐφ' ᾧ λέγει) μὴ φαινομῶν μὴ ἀγωνιάσαι, σωθέν-
το ἢ καὶ ᾧ φαινομῶν πρὸς αὐτὸν ἠδῆναι διαφερόντως.

Σημείων ἢ πολλῶν φαινομῶν τ' ἵκνῃς, ἐπιφανέστατον ἰσορῆται τὸ ᾧ Τράλλαις. ἐν γὰρ ἱερῶ Νίκης, ἀνδραὶ εἰσήκει Καῖσαρ, καὶ τὸ ᾧ αὐτὸ χροῖον αὐτὸ τε σερεὸν φύσει, καὶ λίθῳ σκληρῶ κατεσφραγισμένον ἡ ἀνωθεν ἐκ τέτρα λέγασιν ἀνατεῖλαι φοῖνικα ᾧ τῶν βάσιν τῶ ἀνδραῖ. ἐν ἢ Παταβίῳ, Γαίῳ Κορνήλιῳ, ἀνὴρ δίδοκίμο Ἐπὶ μανικῆ, Λίβις τῶ συγγραφῆος πολίτης καὶ γνώμο, ἐτύχανεν ἐπ' οἰωνοῖς καθήμο ἐκείνῳ τῶ ἡμέραν. καὶ πρῶτον μὴ, ὡς Λίβις φησὶν, τὸν καιρὸν ἔγνω τ' μάχης, καὶ πρὸς τὰς παρόντας ἔφη, ὅτι καὶ δὴ περαίνε) τὸ χροῖμα, καὶ συγγραφῆος εἰς ἔργον οἱ ἀνδρες. αὐτῶν ἢ πρὸς τῆ θεῶ φαινομῶν, καὶ τὰ σημεῖα κατιδῶν, ἀνήλατο μετ' ἐνθεσιασμῶ, βοῶν, Νικῆς ᾧ Καῖσαρ. ἐκπλαγῆτων ἢ τῶ φαινομῶν, φαινομῶν τὸν ἐφάνον ἀπὸ τ' κεφαλῆς, ἐνωμότως ἔφη, μὴ πρὶν Ἐπιδήσειε πάλιν ἢ τῆδε τῆ τέχνη μαρτυρῆσαι τὸ ἔργον. ταῦτα μὴ ἔν ὁ Λίβις ἔτω φησὶ καταβεβαῖται.

Καῖσαρ ἢ τῶ Θεσσαλῶν ἔθνη τῶ ἐλευθερίαν ἀναθεῖς νικητήριον, ἐδίωκε Πομπηῖον ἀψάμο ἢ τ' Ἀσίας, Κνιδίους ἢ, Θεοπόμπῳ τῶ συγγραφῆος τὰς μύθους χροῖμο, ἡλευθέρωσεν, καὶ πᾶσι τοῖς τῶ Ἀσίαν κατοικῆσι τὸ τρίτον τῶ φέρων ἀνήκεν. εἰς ἢ Ἀλεξανδρείαν Ἐπὶ Πομπηῖῳ τεθνηκότι
κατ-

sex millia interfecti. Pedites captos legionibus suis Cæsar fere immiscuit. Multis etiam illustribus viris dedit incolumitatem: in quibus Brutus, qui post eum occidit, fuit, de quo dicitur non comparente anxius fuisse, & quum venisset ad eum salvus, majorem in modum gavisus.

Hujus victoriæ multa prodigia fuere. Clarissimum traditur, quod Trallibus accidit. Erat in templo victoriæ Cæsaris statua consecrata. Solum circumjectum cum sua sponte erat rigidum, tum duro lapide in superficie confratum. Inde referunt palmam ad statuæ ejus basim fuisse enatam. Patavii C. Cornelius auguralis scientiæ peritus, Livii historici civis & familiaris, sub idem forte tempus ope-

ram dabat auspicio. Hic primum (ut Livius autor est) tempus prælii cognovit, præsentibusque geri ait nunc rem, & prælium duces committere. Ubi iterum aves inspexit, advertitque signa, furore correptus exiliit clamans, Vincis Cæsar. Obstupescens illis qui aderant, detracta capiti corona juravit non prius se repositurum eam quam huic arti res esset ipsa astipulata. Hoc Livius verum esse affirmat.

Cæsar victoriæ ergo data Thessalorum genti immunitate, Pompeium insequutus est. Quum Asiam attigisset, Cnidiis Theopompi gratia, ejus qui fabulas scriptis collegit, vacationem munerum dedit. Cunctis Asiam incolentibus remisit tertiam tributii partem. Postquam Alexandriam mortuo Pompeio appulit, Theodo-

καταχθῆις, Θεόδοτον μὲν ἀπεγράφη, τὴν Πομπηίαν κεφαλῶν φέροντα, τὴν δὲ σφραγίδα δεξάμηνον τῷ ἀνδρὶ κατεδάκρυσεν· ὅσοι δὲ τῶν ἐταίρων αὐτῆς ἢ σιωπῆτων πλανώμενοι κτ' τὴν χώραν ἐαλώκεσαν ὑπὸ τῆς βασιλείας, πάντας δὲ ἐργέτησεν ἢ προσηγάγετο. τοῖς δὲ φίλοις εἰς Ῥώμην ἐγράφεν ὅτι τῆς νίκης ἀπολαύει τῆτο μέγιστον ἢ ἥδιστον, τὸ σῶζειν τινὰς αἰεὶ τῶν πεπολεμηκότων πολιτῶν αὐτῶν. τὸν δὲ αὐτόφθι πόλεμον, οἱ μὲν ἐκ ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἔρωτι Κλεοπάτρας ἀδοξον αὐτῶν ἢ κινδυνώδη γυμνάσιον λέγουσιν· οἱ δὲ τῆς βασιλικῆς αἰτιῶν), ἢ μάλιστα τὸν δυνάστην Ποθεινὸν, ὃς πλεῖστον δυνάμηνον, ἢ Πομπηίον μὲν ἀνησυχῶς ἐναίχον, ἐμβεβληκῶς δὲ Κλεοπάτραν, κρύφα μὲν ἐπεβέβηκε τῷ Καίσαρι ἢ διὰ τῆτο φασὶν αὐτὸν ἀρξάμηνον ἐκ τότε διανυκτερεύειν ἐν τοῖς πότοις, ἔνεκα φυλακῆς τῆς σώματός. φανερώς δὲ ἐκ ἧν ἀνεκλῶς, ἐπίφθονα πολλὰ ἢ πρὸς ὕβριν εἰς τὸν Καίσαρα λέγων ἢ πράττων. τῆς μὲν γὰρ στρατιώτας τὸν κάκιστον μετρεμῆδες ἢ παλαιότατον σῆτον, ἐπέδουσε ἀνέχεσθαι ἢ ἐργεῖν, ἐδίοντας τὰ ἀλλότρια· πρὸς δὲ τὰ δῆπνα σκδύεσιν ἐχεῖτο ξυλίνοις ἢ κεραμεοῖς, ὡς τὰ χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ πάντα Καίσαρος ἐχούσιν εἰς τι χρέος. ὠφείλει γὰρ ὁ τῆ βασιλεύουσιν τότε πατῆρ Καίσαρι χιλίας ἐπιακοσίας πενήκοντα μυριάδας, ὧν τὰς μὲν ἄλλας ἀνήκεν τοῖς παισὶν αὐτῆς πρότερον ὁ Καῖσαρ, τὰς δὲ χιλίας ἢ ἕξις τότε λαβὼν διαθέσθαι τὸ στρατόμα. τῆ δὲ Ποθεινῆ νῦν μὲν αὐτὸν ἀπίεσαι, ἢ τῶν μεγάλων ἐχεσθαι πραγμάτων κελεύουσιν, ὕστερον δὲ κομιεῖσθαι μὲν χάρει, εἰπὼν ὡς Αἰγυπτίων ἐλάχιστα δέοιτο συμβέβητων, κρύφα τὴν Κλεοπάτραν ἀπὸ τῆς χώρας μετεπέμπετο.

Κα-
odotum, qui caput Pompeii sibi obtulit, aver-
fatus est. Annulum ejus accipiens illacrymavit.
Amicos & familiares ejus, qui ea in regione
palantes capti a rege fuerant, benigne accepit omnes, ac beneficiis sibi devinxit. Romam ad amicos scripsit, eum ex victoria capere se maximum & jucundissimum fructum, quod quotidie aliquos cives, qui oppugnaverant se, servaret. Bellum Alexandrinum alii non necessarium, sed Cleopatras amore fœdum ei periculorumque plenum, perhibent fuisse. Accusant alii regios, & eunuchum imprimis Pothinum, qui maxima præditus autoritate, occiso nuper Pompeio, exacta quoque Cleopatra, clam Cæsari struebat insidias: quapropter ferunt eum exinde cœpisse corporis tuendi causa in conviviis pernoctare. Ac

propalam multa hic non toleranda ad Cæsaris invidiam & contumeliam loquebatur faciebatque. Nam vitiosissimum & vetustissimum militibus metiebatur frumentum, addens, ferrent & acquiescerent, quod vescerentur alienis. Ad cœnas vasis ligneis & figlinis iussit ministrari, aurea & argentea Cæsarem ferens omnia accepisse in solutum. Quippe patri regis Cæsar septingenties expensum ferebat: ex quibus cætera liberis ejus Cæsar ante condonaverat. Quadringenties tunc repetebat ad sustinendum exercitum. Quum Pothinus diceret ei, in præsentia ut abiret, & magnis negotiis insisteret, post cum gratia creditum eum ablaturum; responso dato, minime se Ægyptiorum consilium requirere, Cleopatram clam ex agro excivit.

Καίκείνη ᾤξαλαβῆσα τῷ φίλων Ἀπολλόδωρον τὸν Σικελιώτῳ μόνον, εἰς ἀκάτιον μικρὸν ἐβάσα, τοῖς μὲν βασιλείοις προσέχεν, ἤδη συσκοτάζοντι. Ἄπορξ ἢ τῆ λαθεῖν ὄντι ἄλλως, ἢ μὲν εἰς σεωματοδέσμον ἐνδύσα προτείνει μακρὰν ἑαυτὴν, ὃ ἢ Ἀπολλόδωροῦ ἰμάντι σιωδήσας τὸν σεωματοδέσμον, εἰσκομίζει διὰ θυρῶν πρὸς τὸν Καίσαρα. καὶ τότε τε πρώτῳ λέγεται τῷ τεχνήματι τῷ Κλεοπάτρας ἀλῶναι, λαμυρᾶς φανείσης, καὶ τῷ ἄλλης ὀμιλίας καὶ χάριτος ἤτιον ἡρόμφοῦ, διαλλάξαι πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὡς συμβασιλεύσαν. ἔπειτα ἢ ταῖς διαλλαγαῖς ἐσιωμῶν ἀπάντων, οἰκέτης Καίσαροῦ κερδὺς, διὰ δειλίαν ἢ πάντας ἀνθρώπους ὑπερέβαλεν, ἐδὲν ἐῶν ἀνεξέτασον, ἀλλ' ὠτακρυῶν καὶ πολυπραγμονῶν, σιωῆκεν Ἰππελίαν Καίσαρι πραγματοποιῶν ὑπὲρ Ἀχίλλα τῆ σερατηγῆ καὶ Ποθινῆ τῆ εὐνέχου. φωρᾶσας ἢ ὁ Καίσαρ, φερεῖν μὲν φειδέσῃσιν τῶ ἀνδρῶν, τὸν ἢ Ποθινὸν ἀνείλεν ὃ ἢ Ἀχιλλας φυγῶν εἰς τὸ σερατόπεδον, φειδέσῃσιν αὐτῷ βαρῶ καὶ δυσμεταχάριτον πόλεμον, ὀλιγοσῶ τοσαύτῳ ἀμυρομῶν πόλιν καὶ δυνάμιν. ἐν ᾧ πρώτον μὲν ἐκινδύωσεν ὕδατος ἀποκλεισθεῖς· αἱ γὰρ διώρυχες ἀπωκοδομήθησαν ὑπὸ τῷ πολεμίων. δεύτερον ἢ, φεικοπιόμφοῦ τὸν σόλον, ἠναγκάσθη διὰ πύρρος ἀπώσασαι τὸν κίνδυνον, ὃ καὶ τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην ἐν τῷ νεωρίῳ Ἰππεμόμφοῦν διέφθειρεν. τρίτον ἢ, φει τῆ Φάρω μάχης σωεσώσης, κατεπήδησεν μὲν ἀπὸ τῆ χώματος εἰς ἀκάτιον, καὶ παρεβόθη τοῖς ἀγωνιζομῶν. Ἰππελέων ἢ πολλαχόθεν αὐτῷ τῷ Αἰγυπίων, ρίψας ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, ἀπενήξατο μόλις καὶ χαλεπῶς.

ὅτε

Illa unum secum trahens ex amicis Siculum Apollodorum, exiguo acatio conscenso primis jam tenebris applicuit ad regiam. Quum nulla alia ratione posset latere, culcitra involuta protendit se in longum. Apollodorus constrictam loro culcitram per portam ad Cæsarem intulit. Atque hoc primo Cleopatras commento Cæsarem autumant captum, quod lepidam invenerit, pellectumque cætera ejus comitate & festivitate reconciliasse eam cum fratre hac lege, ut consors regni esset. Hujus reconciliationis causa epulantibus cunctis, servus Cæsaris tonsor ex timiditate, qua omnes mortales superabat, nihil prætermittens inexploratum, sed intentus auribus & curiosus, insidias intellexit Cæsari ab

Achilla duce & Pothino eunucho parari. Re comperta Cæsar cænaculum statione circumdedit, & Pothinum interemit. Achilles per fugit ad exercitum, belloque Cæsarem involvit gravi & difficili, cui exigua manu tantæ civitati & viribus erat resistendum. In quo primum aqua interclusus laboravit, quod obstructi ab hostibus canales essent. Deinde, quum insisterent ei adimere classem, compulsus est periculum propulsare incendio, quo magna bibliotheca ex navalibus depascente deflagavit. Tertio commissâ ad Pharum pugna defiliit ex aggere in acatium, subvenitque certantibus. Quia vero undique invehantur in eum Ægyptii, projecit se in mare, summoque cum labore vix enavit.

Di-

ότε ἢ λέγεῖ) βιβλίδια κρατῶν πολλὰ, μὴ προέως βαλλόμενῳ ἢ βαπτιζόμενῳ, ἀλλ' ἀνέχων ὑπὲρ τῆς θαλάσσης τὰ βιβλίδια, τῇ ἐτέρῃ χειρὶ νήχεσθαι· τὸ δ' ἀκάτιον οὐδὲς ἐβυθίσθη. τέλει δ' ἢ, τῆ βασιλείῳς πρὸς τὰς πολεμίας ἀποχωρήσαντι, ἐπελθὼν ἢ σωμαΐσας μάχῃ ἐνίκησε, πολλῶν πεσόντων, αὐτῆ τε τῆ βασιλείῳς ἀφανῆς γηρομῆρα. καταλιπὼν δ' τὴν Κλεοπάτραν βασιλεύσαν Αἰγύπτου, ἢ μικρὸν ὑστερον εἰς αὐτῆ τεκέσθαι υἱόν, ὃν Ἀλεξανδρεῖς Καισαρέωνα ὑπηγόρευσαν, ὥρμησεν εἰς Συρίαν.

Κακῆθεν εἰπὼν τὴν Ἀσίαν, ἐπιωθάνετο Δομίτιον μὲν, ὑπὸ Φαρνάκου τῆς Μιθριδάτε παιδὸς ἠτήρητον, ἐκ Πόνου πεφουχῆσαι σὺν ὀλίγοις, Φαρνάκῳ δ' ἢ τῇ νίκῃ χρωόμενον ἀπλήσως, ἢ Βιθυνίαν ἔχοντα ἢ Καππαδοκίαν, Ἀρμενίας ἐφίεσθαι τῆ μικρῆς καλεμένης, ἢ πάντας ἀνιστάναι τὰς ταύτης βασιλεῖς ἢ τετράρχας. εὐθὺς ἐν εἰς τὸν ἄνδρα τρισὶν ἡλῶνε τάγμασι, ἢ αὐτὸν πόλιν Ζήλαν μάχῃ μεγάλῃ σωμαΐσας, αὐτὸν μὲν εἰς ἐξέβαλε τῆ Πόνου φεύγοντα, τὴν δ' ἐστρατιὰν ἀεὶ ἀνείλεν. ἢ τῆ μάχης ταύτης τὴν ὀξύτητα ἢ τὸ τάχος ἀναγγέλλων εἰς Ῥώμην, πρὸς τινὰ τῶν φίλων Ἀμίντιον ἔγραψεν τρεῖς λέξεις, ἡλθον, εἶδον, ἐνίκησα. Ῥωμαῖσι δ' αἱ λέξεις εἰς ὁμοίον ἀπολήγασθαι χῆμα ῥήματι, ἐκ ἀπίθανον τὴν βραχυλογίαν ἔχουσιν.

Ἐκ τῆς διαβαλὼν εἰς Ἰταλίαν, ἀνέβαινε εἰς Ῥώμην, τῆ μὲν ἐπιαυτῆ κατασφραγίσαντι, εἰς ὃν ἤρη) δικιλάτως τὸ δεύτερον, εἰδέποτε τῆ ἀρχῆς ἐκείνης πρότερον ἐπιαυσίς γηρομῆρας. εἰς δ' ἢ τῆ πρὸ ὑπατι ἀπεδείχθη ἢ κακῶς ἡκ-

Dicitur tunc libellos, quos manu tenebat, quum jaculis peteretur & demergeretur, non amisisse, sed eos supra caput tenens, altera manu natasse. Acatium illico depresso est. Postremo regem, qui ad hostes descendit, persequutus, signa contulit cum eo ac victoria potitus est. Multi cecidere. Regi ipsi non constitit quid factum esset. Cleopatra Ægypti regina constituta, quæ filium brevi post genuit Cæsariem ab Alexandrinis appellatum, in Syriam contendit.

In Asiam profectus Domitium accepit a Pharnace Mithridatis filio fufum ex Ponto cum paucis fugam cepisse: Pharnacem vero immodice victoria utentem, Bithynia occupata & Cappadocia, Armeniæ minori appel-

lata imminere, omnesque illius oræ reges & tetrarchas concitavisse. Igitur movit confestim in eum tribus legionibus, atque ad urbem Zelam ingenti commisso proelio fugatum Ponto summovit, exercitumque ejus interneccione delevit. Hujus pernicitatem & celeritatem conflictus Romam significans ad amicum quendam Amintium scripsit tria verba, Veni, vidi, vici, quæ dictiones similiter cadentes non illepidam habent breviloquentiam.

Hinc in Italiam trajiciens Romam profectus est, circumagente se anno quo dictator iterum dictus fuerat: qui magistratus nunquam ante fuerat annuus. In proximum annum consul est creatus. Sed male audivit,

ἤκασεν ὅτι τῷ στρατιωτῷ σασιασάντων, ἢ δύο στρατηγικὰς ἀνδρας ἀνελόντων, Κοσκώνιον ἢ Γάλβαν, ἐπετίμησε μὲν αὐτοῖς τοσῶτον ὅσον ἀντὶ στρατιωτῷ πολίτας προσαγορευῆσαι, χιλίας δὲ διένειμυρ ἐκάστῳ δραχμάς, ἢ χῶραν τῆς Ἰταλίας ἀπεκλήρωσε πολλῶ. ὡς δὲ αὐτῆ διαβολὴ ἢ ἡ Δολοβέλλαμανία, ἢ ἡ Ἀμινίς φιλαργυρία, ἢ μεθύων Ἀλιώνιου, ἢ Κορφίνιου τῷ Πομπηίῳ σκιδωρέμυρου οἰκίαν ἢ μετοικοδομήσῃ, ὡς ἰκανὴν ἐκ ἔσαν. Ἐπὶ τέτοις γὰρ ἐδυσφόρεν Ῥωμαῖοι. Καῖσαρ δὲ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς πολιτείας, ἐκ ἀγνοῶν ἔτε βελόμυρου, ἠναγκάζετο χρῆσθαι τοῖς ὑπεργῶσιν.

Τῶν δὲ αὐτῶν Κάτωνα ἢ Σκιπίωνα μὲν τὴν ἐν Φαρσάλῳ μάχῃ εἰς Λιβύῳ φυγόντων, καὶ καὶ τῆ βασιλείῳ Ἰόβα βοηθῆντι αὐτοῖς ἠθροικόντων διωάμεις ἀξιολόγως, ἔγνω στρατεύειν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ αὐτῆς ἢ αὐτῆ τροπῆς χειμερῶσ διαβάς εἰς Σικελίαν, ἢ βελόμυρου εὐθὺς ἀποκόψαι τῷ αὐτῶ αὐτὸν ἠγεμόνων ἀπάσαν ἐλπίδα μελλήσεως ἢ διατειβῆς, Ἐπὶ τῆ κλύσματι ἐπήξεν τὴν ἑαυτῆ σκηνὴν ἢ γρομῆρας πνεύματι ἐμβὰς, ἀνήχθη μὲν τριηλίων πεζῶν ἢ ἰππέων ὀλίγων. ἀποβιβάσας δὲ τέττας ἢ λαθῶν, ἀνήχθη πάλιν, ὑπὲρ τῆ μείζοντι ὀρρωδῶν διωάμεως ἢ κτῆ θάλατταν ἔστω ἤδη προστυχῶν κατήγαγῃ ἀπάντας εἰς τὸ στρατόπεδον. πωθανόμυρου δὲ χρῆστω τινι παλαιῷ θαρραῖν τῆσ πολεμίας, ὡς προσῆκον αἰεὶ τῷ Σκιπίωντι γῆραι κρατεῖν ἐν Λιβύῃ, χαλεπὸν εἶπῃν εἴτε Φλαυρίζων παιδιᾶ τινι τὸν Σκιπίωνα στρατηγῆλα τῷ πολεμίων, εἴτε ἢ σπασθῆ τὸν οἰωνὸν οἰκειζόμεντι ἢ ἢν γὰρ παρῆ αὐτῷ τις ἀνθρώπου, ἄλλως μὲν εὐκαταφρόνητι ἢ παρε-

μελη-

quod per seditionem militarem duobus infectis viris prætoriiis, Cosconio & Galba, hactenus castigaverit milites, quod pro militibus Quirites appellaverit. Divisit in singulos, millenos denarios, agrumque latum assignavit in Italia. Vitio ei dabatur etiam Dolobelæ furor, Amintii avaritia, ebrietas Antonii, & Cornificius sceptor Pompeii domum ejus mutans, quasi non satis amplam. Hæc enim populum Romanum mordebant. Cæterum Cæsar, quamvis non ignoraret vel probaret ea, cogeatur tamen ad institutum suum uti illis administris.

Porro quia Cato & Scipio post aciem Pharfalicam in Africam refugerant, atque ibi regis Jubæ ope magnas coegerant copias, sta-

tuit expeditionem Cæsar in illos suscipere. Circa solstitium brumale trajecit in Siciliam. Ut autem omnem statim ducibus suis spem præcideret cunctationis & moræ, statuit tabernaculum suum in crepidine maris, ac vento oblato conscendens cum tribus millibus peditum & paucis equitibus vela fecit: quibus expositis repetiit clam mare de majore exercitus parte sollicitus. His jam vela facientibus occurrit, omnesque in castra deduxit. Hostes vero accipiens oraculo quodam fretos veteri, fatale esse Scipionum gentem semper in Africa invictam fore, haud facile dictu, an hostium imperatorem Scipionem per jocum flocci faciendi gratia, an ut serio ad se traduceret omen; quod esset in præsidis suis quidam obscurus

μελημύθῳ, οἰκίας ᾗ τ᾽ Ἀφρικανῶν, Σκιπίων ἐναλαῖτο Σαλλετίων· τῆ-
τον ἐν ταῖς μάχαις προέτατιν, ὥσπερ ἠγεμόνα τ᾽ στρατίας, ἀναγκαζόμε-
νῳ πολλάκις Ἰξάπιδος τῆν πολέμιων ἢ φιλομαχεῖν. ὡς γὰρ ἔτε σίτῳ
τοῖς ἀνδράσιν ἀφθονῳ, ἔτε ὑποζυγίοις χιλοῖς, ἀλλὰ βεῦοις ἠναγκαζοῖτο
θαλαττίοις, ἀποπλυθείσης τ᾽ ἀλμυρίδῳ, ὀλίγῳ ἀγρωσιν ὥσπερ ἠδυσμα
πῶδαμιγνυῖτες, ἐπάγειν τοῖς ἵπποις. οἱ γὰρ Νομάδες Ἰπφανόμυροι πολλοὶ
ἢ ταχεῖς ἐκάστοτε κατέχον τὴν χώραν. καὶ ποτε τῆν Καίσαρῳ ἵππέων
χολῶ ἀγόνων (ἔτυχε γὰρ αὐτοῖς ἀνὴρ Λίβυς Ἰπιδεικνύμυρῳ ὄρησιν,
ἀμα ἢ μοναυλῶν θαύματῳ ἀξίως· οἱ ᾗ τερπόμυροι ἐκάθλιτο, τοῖς παι-
σιν τὰς ἵππας Ἰππρέψαντες) Ἰξάιφνης ᾗ φειελθόντες ἐμβάλλεσιν οἱ πολέ-
μιοι, ἢ τὰς μὲν αὐτῶν κλείουσιν, τοῖς ᾗ εἰς τὸ στρατόπεδον προτρηπάδων
ἐλαυνομύοις συνεισέπεσον. εἰ ᾗ μὴ Καῖσαρ αὐτὸς, ἀμα ᾗ Καῖσαρὶ Πολ-
λίῳ Ἀσίννῳ βοηθῆντες ἐν τῷ χάρακῳ ἔχον τὴν φυγῶν, διεπέπερακῖ
ἀνὸ πόλεμῳ. ἔστιν ᾗ ὅτε ἢ καθ' ἑτέραν μάχην ἐπλεονέκησαν οἱ πολέμιοι
συμπλοκῆς γυρομῆνης, ἐν ᾗ Καῖσαρ τὸν ἀετοφόρον φθύγοντα λέγει) κατα-
χῶν ἐν τῷ ἀνένῳ, ἀνασρέψαι, ἢ εἰπεῖν, ἐνλαῦθα εἰσὶν οἱ πολέμιοι.

Τέτοις μύθοις τοῖς προτρημάσιν ἐπήρηθη Σκιπίων μάχῃ κειθλιῶν· ἢ
καταλιπὼν χωρεῖ μὲν Ἀφραίνιον, χωρεῖ ᾗ Ἰόβαν δι' ὀλίγας στρατοπεδού-
ονίας, αὐτὸς ἐτείχιζεν ὑπὲρ λίμνης ἔξυμα πᾶν στρατοπέδῳ, πῶν πόλιν Θά-
ψακον, ὡς εἶη πᾶσιν Ἰππὶ τὴν μάχην ὀρημπίειον ἢ καταφυγή. πονεμύθῳ
ᾗ αὐτῷ πῶν ταῦτα, Καῖσαρ ὑλώδεις τόπους ἢ προσβολὰς ἀφραῖσας ἔχον-

τας

obscurus alioquin & abjectus, ex familia ta-
men Africanorum (Scipio Sallutio vocatus fu-
it) eum in proeliis ante signa ut ducem exer-
citus locavit. Subigebatur subinde laceffere
& adoriri hostes. Quippe & re frumentaria
deficiebantur milites, neque suppedibat pa-
bulum jumentis, sed algæ marinæ abluta sal-
fugine pauculam herbam pro condimento ad-
mistam objicere equis cogebantur. Numidæ
enim frequentes & expediti subito exorientes
regionem undique habebant infestam. Feri-
antem aliquando Cæsaris equitatum (nam for-
te Afer quidam saltationem ostentabat, si-
mulque ad miraculum usque caneat tibia,
quo oblectati milites confidebant atque equos
commiserant pueris) circumfusi repente ado-
riuntur hostes, partim obtruncant, partim et-

fuse ad castra fugientibus Julianis uno ag-
mine irrumpunt. Quod ni Cæsar ipse, u-
naque Asinius Pollio suppetias ferentes ex-
tra vallum fugam repressissent, transfactum e-
rat bellum. Præterea alio in conflictu sig-
nis collatis superiores hostes fuere. In eo fu-
gientem Cæsar aquiliferum collo dicitur cor-
ripuisse ac convertisse dicens, Hic hostes
sunt.

His erectus successibus Scipio est ad acie
dimicandum, relictoque seorsum Afranio, seor-
sum etiam Juba, qui castra exiguo inde inter-
vallo habebant, institit Scipio super lacum præ-
sidium munire prope urbem Thapsacum, quo
id omnibus ad pugnam ituris arx & refugium
foret. Dum his laborem impendit, Cæsar
loca saltuosa & difficillima ob perplexitatem

τας ἀμηχάνῳ τάχει διελθὼν, τὰς μὲν ἐκυκλῆτο, τοῖς δὲ προσέβαλλε καὶ
 σῶμα. τρεψάμενος δὲ τέττας, ἐχεῖτο τὰ καιρῶ καὶ τῇ ῥύμῃ τὴν τύχης, ἐφ'
 ἧς αὐτοβοαὶ μὲν ἦρει τὸ Ἀφρανίης στρατόπεδον, αὐτοβοαὶ δὲ φεύγοντι Ἰόβα
 διεπόρθη τὸ τῷ Νομάδων ἡμέρας μὲν μίας μέρει μικρῶ τελῶν στρατοπέ-
 δων ἐκτρατῆς γεγονώς, καὶ πεντακισμυεῖς τῷ πολεμίων ἀνηρηκώς, ἐδὲ πεν-
 τήκοντα τῷ ἰδίων ἀπέβαλεν. οἱ μὲν ταῦτα παρὰ τὴν μάχης ἐκείνης ἀναγγέ-
 λουσιν, οἱ δὲ φασὶν αὐτὸν ἐν τῷ ἔργῳ γρηῃδῶς, συνιάττοιεν δὲ τῷ στρατι-
 ἀν καὶ διακοσμηθῆναι ἄψαδῶς τὸ σωήτης νόσημα· τὸν δὲ εὐθύς αἰδομένον
 ἀεχομένῳ, πρὶν ἐπιλαρᾶν καὶ καταλαμβάνεσθαι παντάπασιν ὑπὸ τῆς πά-
 ρος τῷ αἰδοῦσιν, ἤδη σειόμενον εἰς τινα τῷ πλησίων πύργων κομιδῆναι, καὶ
 διαγαγεῖν ἐν ἡσυχίᾳ. τῷ δὲ πεφθυγόντων ἐν τῇ μάχῃ ὑπατικῶν καὶ στρατι-
 γικῶν ἀνδρῶν, οἱ μὲν ἑαυτὰς διέφθειραν ἀλυσκόμενοι, συχνὰς δὲ Καῖσαρ
 ἐκλεινεν ἀλόνας.

Κάτωνα δὲ λαβεῖν ζῶντα φιλοτιμήμενος, ἔσπουδεν πρὸς Ἰτύκῳ ἐκεί-
 νῳ ὡς ἀσφαυλάτων τὴν πόλιν, ἔμετέχεν τῆς ἀγῶν. πυθόμενος δὲ ὡς
 ἑαυτὸν ὁ ἀνὴρ διεργάσατο, δῆλόν μὲν ἦν δηχθεὶς, ἐφ' ᾧ δὲ, ἀδελφον. εἶπε
 δ' ἔν, ὡς Κάτων, φθονῶ σοι τῆς θανάτου καὶ ὡς σύ μοι τὴν σωτηρίας ἐφθόνη-
 σας. ὁ μὲν ἔν μὲν ταῦτα γραφεὶς ὑπὲρ αὐτῆς πρὸς Κάτωνα τεθνεῶτα λό-
 γῳ, ἔδοκεν πρῶτος ἐχόντι ἐδὲ εὐδιαλλάκτως σημεῖον εἶναι. πῶς ὡς ἀν
 ἐφείσατο ζῶντι, εἰς ἀναίδητον ἐκχέας ὀργὴν τοσαύτῳ; τῇ δὲ πρὸς Κι-
 κέρωνα καὶ Βεῖτον αὐτὸν καὶ μυεῖς ἄλλας τῶν πεπολεμηκότων Ἰπαικεία,

itinerum incredibili celeritate transmisit, at-
 que alios circumvasit, alios in frontem est ad-
 ortus: quibus fusis fugatisque occasione &
 impetu fortunæ usus est, quo momento Afrani-
 nii castra cepit, momento Juba fugiente Nu-
 midarum castra diripuit. Ita diei unius exi-
 guo spatio trinis potitus castris, caesis hosti-
 um millibus quinquaginta, ne quinquaginta
 quidem desideravit de suis. Ita aliqui de pug-
 na illa tradunt. Negant alii rei gerendæ il-
 lum interfuisse, sed dum instruit & adornat
 exercitum, solito morbo correptum: quem ut
 primum sensit ingruentem, priusquam inva-
 deretur & occuparetur profusus a malo sensus,
 trementem jam in proximam turrim ablatum
 fuisse, atque ibi quievisse. Ex iis qui ex acie
 refugere, consularibus & prætoribus viris, alii,

τεκ-
 dum comprehenduntur, semetipsi interfecer-
 re, multos Cæsar captos necavit.

Catonem in potestate habere vivum af-
 fectans Uticam properavit, quam urbem ser-
 vans non interfuit Cato pugnae. Ubi vero
 est ad eum allatum, manus sibi Catonem
 intulisse, ostendit ea re morderi se Cæsar.
 Qua vero de causa, obscurum est: ait au-
 tem, Invideo Cato hoc lethum tibi: nem-
 pe tu mihi salutem invidisti tuam. Enim-
 vero quam postea in Catonem scripsit de-
 functum orationem, non apparet fereni vel
 placabilis in eum animi esse significationem:
 qui enim percussisset viventi, quum in exani-
 mem tantam effuderit bilem? At ex ejus ad-
 versus Ciceronem, Brutum, atque infinitos
 alios hostes suos augurantur clementia, nec

τεκμαίρον) ἢ τὸν λόγον ἐπιείνουν ἐκ τῆς ἀπεχθείας, ἀλλὰ φιλοτιμίας πολιτικῆς σωλετάχθαι διὰ τοιαύτῃ αἰτίαν. ἔγραψε Κικέρων ἐγκώμιον Κάτωνος, ὄνομα τῆς λόγῳ θεμελιῶν Κάτωνος ἢ πολλοῖς ὁ λόγος ἡ δὲ διὰ σπαρδῆς, ὡς εἰκός, ὑπὸ τῆς δεινοτάτης τῆς ῥητόρων εἰς τὴν καλλίστην πεποιτημένος ὑπόθεσιν. τῆτο ἠνία Καίσαρος, κατηγορίαν αὐτῆς νομίζοντα τὸν τῆς τεθνηκότος δι' αὐτὸν ἔπαινον. ἔγραψεν ἔν πολλὰς τινὰς καὶ τῆς Κάτωνος αἰτίας σωμαγαγῶν τὸ ἢ βιβλίον Ἀνικαίων Ἐπιγέγραπτο). ἢ σπαρδασὰς ἔχει τῆς λόγων ἐκάτερος διὰ Καίσαρος ἢ Κάτωνος πολλὰς.

Ἀλλὰ γὰρ ὡς ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λιβύης, πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς νίκης ἐμεγαληγόρησεν πρὸς τὸν δῆμον, ὡς τοσαύτῃ κεχειρωμένῳ χώρῃ ὅση παρέξει καθ' ἕκαστον ἐπαιτὸν εἰς τὸ δημόσιον, σίτε μὲν εἰκοσι μυριάδας Ἀφρικῶν μεδίμων, ἐλαίαι δ', λιτρῶν μυριάδας τετρακοσίας. ἔπειτα θεράμβους κατήγε, τὸν Αἰγυπτιακὸν, τὸν Ποντικὸν, τὸν Λιβυκὸν, ἐκ δὲ τῶν Σκιπίωνος, ἀλλ' ἀπὸ Ἰόβας δῆθεν τῆς βασιλείας. τότε ἢ Ἰόβας υἱὸς ὢν ἐκείνης, κομιδῆ νήπιος, ἐν τῇ θεράμβῳ παρήχθη, μακαριωτάτῃ ἀλγῆς ἄλωσι, ἐκ βαρβάρων ἢ Νομάδων, Ἑλλήνων τοῖς πολυμαθεσάτοις ἐνάειθμος ἡμέρας συγγραφεῦσιν. καὶ ἢ τὰς θεράμβους, στρατιώταις τε μεγάλας δωρεὰς ἐδίδε, ἢ τὸν δῆμον ἀνελάμβανεν ἐσιάσεσι ἢ θείαις ἐσιάσας μὲν ἐν δισμυείοις ἢ διχιλίαις τεκλίνοις ὁμῶς σύμπαντας, θείας δ' ἢ μονομάχων ἢ ναυμάχων ἀνδρῶν πῶσαρχῶν Ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἰελία πάλαι τεθνεώση. καὶ ἢ τὰς θείας ἡρομῶν τιμήσεων, ἀντὶ τῆς προτέρων θυεῖν ἢ

ΤΕΙ-

librum illum odio, sed civili adductum ambitione commentatum fuisse ex hujuscemodi causa: Scripsit Cicero Catonis laudationem, cui libro Catonem nomen reddidit. Is nimium omnium manibus terebatur, ut ab oratore eloquentissimo in argumento factus praestantissimo. Pupugit id Caesarem, notam suam ratus mortui ipsius causa celebrationem. Itaque vim magnam criminum in Catonem congefuit, eique scripto Anticatonem titulum fecit. Habet uterque liber aemulos Caesaris & Catonis causa multos.

Ut vero ad urbem est ex Africa regressus, primum hanc victoriam in concione venditavit, commemorans se tam latum subegisse tractum, qui vestigal quotannis penderet fru-

menti ducentena millia medimnorum Atticorum, olei tricenas centena millia librarum. Inde tres triumphos duxit, Alexandrinum, Ponticum, Africanum, non de Scipione, sed de rege Juba scilicet. Ibi Juba filius ejus admotum puer in triumpho ductus est. Fortunata fuit ei captivitas, qui inde ex barbaris Numidis inter eruditissimos Graecos historicos recensetur. Sub triumphos ingentia praemia largitus est militibus, populumque epulis & spectaculis delinivit. Excepit eum tricliniorum in summa viginti duobus millibus. Spectacula edidit gladiatorum & praelii navalis in filiae Juliae honorem jamdudum defunctae. A spectaculis censu acto, pro trecentis viginti millibus civium, quot superiore

censu

τριάκοντα μυριάδων, ἔξητάθησαν αἱ πᾶσαι πενιέκαίδεκα. τηλικαύτῳ ἢ
 εἰς ἀπειράσματο συμφορῶν, ἢ τοσῶτον ἀπανάλωσε τῷ δήμῳ μέγῃ
 ἔξω τῷ λόγῳ τιθεμένοις τὰ κατασχόντα τῷ ἄλλῳ Ἰταλίαν ἀτυχήματα
 ἢ τὰς ἐπαρχίας.

Συλλελεσθέντων ὃ τέτων, ὑπατῶ ἀποδεχθεὶς τὸ τέταρτον, εἰς Ἰβηρίαν
 ἐσρέτιθυσεν ἔπει τὰς Πομπηίους παῖδας, νέες μὲν ὄντας ἔτι, θαυμαστῶ ὃ τῷ
 πλήθει στρατιὰν συνελθηχότας, ἢ τόλμαν ἀποδεικνυμένους ἀξιόχρεων πρὸς
 ἡγεμονίαν, ὥστε κίνδυνον τῷ Καίσαρι περὶ τὸν ἔσχατον. ἢ ὃ μεγάλη
 μάχη περὶ πόλιν συνέστη Μῦνδαν, ἐν ἣ Καῖσαρ ἐπιβληθέντες ὄρων τὰς
 ἑαυτῶ, ἢ κακῶς ἀνέχοντας, ἐβόα διὰ τῶ ὄπλων ἢ τῶ τάξεων διαθέν,
 εἰ μηδὲν αἰδέονται λαβόντας αὐτὸν ἐχειρῆσαι τοῖς παιδαρείοις. μόλις ὃ
 προθυμία πολλῇ τὰς πολεμίους ὠσάμεν, ἐκείνων μὲν ὑπὲρ τεισμυρίους
 διέφθειρεν, τῶν ὃ αὐτῶ χιλίους ἀπώλεσε τὰς αἰείτας. ἀπιὼν ὃ μὲν τῷ μά-
 χῳ πρὸς τὰς φίλους εἶπεν, ὡς πολλάκις μὲν ἀγωνίσαιτο περὶ νίκης, νῦν ὃ
 πρῶτον περὶ ψυχῆς. ταύτῳ τῷ μάχῳ ἐνίκησεν τῇ τῶν Διονυσίων ἐορ-
 τῇ, καθ' ἣ λέγεται) ἢ Πομπηίῳ Μάγνῳ ἔπει τὸν πόλεμον ἔξελθεῖν διὰ
 μέσε ὃ χρένῳ ἐπιαντῶν τεσσάρων διήλθεν. τῶν ὃ Πομπηίους παίδων ὁ μὲν
 νεώτερος διέφυγε, τῶ ὃ πρεσβυτέρου μετ' ἡμέρας ὀλίγας Δίδιῳ ἀννώε-
 κεν τῷ κεφαλῷ. τῶτον ἔσχατον Καῖσαρ ἐπολέμησε τὸν πόλεμον ὁ ὃ ἀπ'
 αὐτῶ καταχθεὶς θείαμβῳ, ὡς εἶδεν ἄλλο, Ῥωμαίους ἠνίασεν. εἰ γὰρ ἄλ-
 λοφύλους ἡγεμόνας εἶδεν βαρβάρους βασιλεῖς κατηγωνισμένον, ἀνδρῶς ὃ
 Ῥω-

censu fuerant, censu sunt in totum cen-
 tum quinquaginta millia: Tantam infligit
 bellum civile cladem, tantamque populi
 portionem absumpsit, ut taceam acceptas
 per reliquam Italiam & provincias calamita-
 tes.

His peractis consul quartum designatus in
 Hispaniam cum exercitu profectus est contra
 Pompeii liberos: qui licet juvenes etiam-
 num, immensum tamen numero coegerant
 exercitum, animosque ostendebant ei impe-
 rando pares, unde in periculum extremum est
 adductus Cæsar. Magnus conflictus est ad
 urbem Mundam commissus: in quo incli-
 natam aciem suam Cæsar & ægre resistentem
 cernens, clamavit per medios discurrens arma-

tos & ordines, equid eos puderet, quod pu-
 cris se proditum irent. Hostibus tandem
 acri contentione pulsus, triginta millia ex
 illis oppressit, ex suis mille desideravit for-
 tissimos quosque. Revertens a pugna dixit
 ad amicos, Sæpe se pro victoria, in præ-
 sentia vero pro vita primum dimicasse. Hanc
 victoriam obtinuit Liberalibus: quibus Pom-
 peius Magnus quoque ad bellum profectus
 dicitur, spatio annorum quatuor interjecto.
 Ex Pompeii liberis minor est elapsus. Majo-
 ris paucis post diebus Didius caput retulit.
 Hoc Cæsar bellum gessit novissimum. Quem
 de eo duxit, triumphus supra modum fuit
 Romanis acerbus. Neque enim alienigenis
 ducibus vel regibus oppressis barbaris, sed viri

Ῥωμαίων κρατίς τύχη κεχηρμύς παῖδας ἢ γῆθ' ἀέθλω ἀνηρηκότα, ταῖς τ' πατρίδ' Ἰππομπόειν συμφοραῖς εὖ καλῶς εἶχεν, ἀγαλλόμενον Ἰπὶ τέτοις, ὧν μία ἢ πρὸς Θεὸς ἢ πρὸς ἀνθρώπους ἀπολογία, τὸ μετ' ἀνάγκης πεπεράχθαι ἢ ταῦτα, πρότερον μῆτε ἀγγελον μῆτε γράμματα δημοσία πέμψαι ὡς νίκης ἀπὸ τῆς ἐμφυλίων πολέμων, ἀλλὰ ἀπώσα- μνον αἰσχυρῶ τὴν δόξαν.

Οὐ μὲν ἀλλὰ ἢ πρὸς τὴν τύχην τῶ ἀνδρὸς ἐκκεκλικότες, ἢ δεδεγ- μῆροι τὸν χαλινόν, ἢ τῆς ἐμφυλίων πολέμων ἢ κακῶν ἀναπνοῶν ἠγέμενοι τὴν μοναρχίαν, δικλιότερα μὲν αὐτὸν ἀπέδειξαν διὰ βίβ. τῆτο ἢ ἦν ὁμο- λογεμένη μὲν τυραννίς, τῆ ἀνυπυθύνῃ τ' μοναρχίας τὸ ἀκατάπαυσον προσλαβέσης. τιμὰς ἢ τὰς πρώτας Κικέρων' εἰς τὴν βελήν γράψαν- τ', ὧν ἀμωσγέπως ἀνθρώπινον ἦν τὸ μέγεθ', ἕτεροι προστιθέειες ὑπερ- βολὰς, ἢ διαμιλλόμενοι πρὸς ἀλλήλους, ἔξεργάσαντο ἢ τοῖς πρῶτοτατοις ἐπαχθῆ τὸν ἀνδρα ἢ λυπηρὸν χυμῶς, διὰ τὸν ὄγκον ἢ τὴν ἀτοπίαν τῆς ψη- φιζομένων. οἷς εὐδὲν ἦτιον οἶον) σωμαγωνίσασθαι τῆς κολακιδούλων Καίσαρα τὰς μισθῆας, ὅπως ὅτι πλείστας κατ' αὐτῆ προφάσεις ἔχωσι, ἢ μὲν μεγί- των ἐκκλημάτων Ἰπχειρεῖν δοκῶσιν. ἐπεὶ τὰ γε ἄλλα τῶν ἐμφυλίων αὐτῶ πολέμων πέρας ἐσχηκότων ἀνέκκλητον παρεῖχεν ἢ τότε τ' Ἰπικείας ἰερὸν εὖ ἀπὸ τρόπῃ δοκῶσιν χαιρεθήριον Ἰπὶ τῆ προῖτητι ψηφίσασθαι. ἢ γ' ἀφῆ- κε πολλὰς τῶν πεπολεμηκότων πρὸς αὐτὸν, ἐνίοις ἢ ἢ τιμὰς ἢ ἀρχὰς, ὡς Βεβτώ ἢ Κασίῳ, προσέθηκεν ἔσρατήγεν γ' ἀμφοτέρω. ἢ τὰς

Πομ-

Romani summi calamitate afflicti liberis & familia semel oppressis foedum habebatur patriae insultare calamitatibus, atque exultare ob has, quarum unica apud Deos atque homines, quod necessario esset eo compulsus, existebat defensio; idque quum ante nec nuntio nec literis victoriam ex bellis civilibus relatum publice significasset, sed gloriam illam rejecisset praepudore.

Veruntamen ad Caesaris fortunam inclinantes Romani frænumque jam accipientes, atque a bellis intestinis arbitantes respiratio- nem ab unius viri dominatu pendere, dictatorem perpetuum eum dicunt. Erat vera ea tyrannis, quum ad potestatem absolutam accessisset perpetuitas. Primos honores, quos

humanum sane capiebat fastigium, quum Cicerone ei in Senatu decrevisset, alii immodicis certatim adjiciendis Caesarem vel apud placidissimos invidiosum reddidere & odiosum, ob tumorem & novitatem decretorum; in quibus non minus inimicos Caesaris quam adulatorem putant elaborasse, quo pluribus ex occasione- bus & offensionibus maximis in eum viderentur insurgere: quando caetera bellis explicatis civilibus praestitit sese irreprehensibilem. Ac clementiae quidem aedem tunc non immerito ad honorandum lenitatem Caesaris decrevisse eos dicas. Quippe hostibus suis multis salutem dedit, nonnullis honores quoque & magistratus, velut Bruto & Cassio, addidit: quorum erat uterque praetor. Jam statuas

de-

Πομπηίς καταβεβλημύρας εἰκόνας εἰσειδε, ἀλλ' ἀνέστησεν. ἐφ' ᾧν ἡ Κικέρων εἶπεν, ὅτι Καῖσαρ τὰς Πομπηίς σήσας ἀνδραγαθίας, τὰς ἰδίους ἐπηξεν. τῶν δὲ φίλων ἀξιότιμων αὐτὸν δορυφορεῖσθαι, ἢ πολλῶν ἐπιτέτο παρεχόντων ἑαυτὰς, εἶχ' ὑπέμεινεν· εἰπὼν ὡς βέλτιον ἐστὶν ἅπαξ ἀποθανεῖν ἢ αἰεὶ προσδοκᾶν. τὴν δ' ὄνομα, ὡς κάλλιστον ἑαυτῷ ἅμα ἢ βεβαιότατον ἑαυτῷ περὶ ἀλλότρου φυλακῆς, αὐτῷ ἀνελάμβανε τὸν δῆμον ἐσιάσει ἢ σιτηροσίοις, τὸ δὲ στρατιωτικόν, ἀποκίαις ᾧν ἐπιφανέσθαι) Καρχηδῶν ἢ Κόρινθου ἦσαν. αἷς ἢ πρότερον τὴν ἀλώσειν, ἢ τότε τὴν ἀνάληψιν ἅμα ἢ τῷ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀμφοτέραις γυμνάσθαι στυχεῖν.

Τῶν δὲ δωματῶν τοῖς μὲν ὑπατείας ἢ στρατηγίας εἰς τὸ πῶν ἐπιγγέλλετο, τὰς δὲ ἄλλαις τισὶν ἐξουσίαις ἢ τιμαῖς παρεμυθεῖτο· πᾶσιν δὲ ἐλπίζεν ἐνεδίδε, μνησθούμενος ἀρχεῖν ἐκόντων. ὡς ἢ Μαξιμὸς τῷ ὑπάτῃ τελευτήσαντι, εἰς τὴν αἰῶσαν τὴν ἀρχῆς μίαν ἡμέραν ὑπάτον ἀποδείξει Κανίνιον Ρεβίλιον. πρὸς ὃν, ὡς εἶκε, πολλῶν δεξιῶσθαι ἢ προέμψαι βασιζόντων, ὁ Κικέρων, Σπύδωρος, εἶπε, πρὶν φθάσει τὴν ὑπατείαν ἐξελθὼν ὁ ἀνθρώπου, ἐπεὶ δὲ τὸ φύσει μεγαλεργὸν αὐτῷ ἢ φιλότιμον αἰεὶ πολλὰ κατορθώσεις εἰς πρὸς ἀπόλαυσιν ἔτρεπον τῶν πεπονημύρων, ἀλλ' ὑπέκκαυμα ἢ θάρσασθαι πρὸς τὰ μέλλοντα, μεζόνων ἐνέτικλον ἐπινοίας πραγμάτων, καὶ καινῆς ἐρωτα δόξης, ὡς ἀποκεχερημύρω τῇ παρῆσι τὸ μὲν πάθος, εἰδὲν ἢ ἕτερον, ἢ ζῆλον αὐτῷ, καθάπερ ἄλλοι, ἢ φιλονεικία τις ὑπὲρ τῶν μελλόντων πρὸς τὰ πεπραγμένα. ὡρασιδὴ δὲ καὶ γνώμη, στρατεύειν μὲν ἐπι

Πάρε-

dejectas Pompeii non permittit jacere, sed reprofuit. Quamobrem Cicero ait, Cæsar, dum Pompeii statuas erigit, suas stabilit. Momentibus eum amicis, stipulatoribus ut cingeret se, multisque ad id se offerentibus, non sustinuit, præstare dicens semel mori, quam semper timere. Sepiens vero se, ut optimo juxta ac fidelissimo custode, benevolentia, populum iterum epulis & tesseris annonaariis delinivit, milites coloniis deducendis, quarum fuerunt clarissimæ Carthago & Corinthus: quibus & capi ante & tunc instaurari una eademque tempestate ambabus contigit.

Principibus partim consulatus & præturæ obtulit in posterum, alios aliis imperiis & honoribus lenivit. Omnibus bonam spem

ostendit, affectans volentibus imperare. Itaque quum Maximus consul decessisset, in diem unam magistratus reliquam consulem creavit Caninium Rebilium. Ad quem de more salutandum & prosequendum multis contententibus, Cicero, Maturemus, inquit, priusquam ille abeat magistratu. Quia vero ingenium ejus grandia moliens & affectans multæ res præclare gestæ non ad fruentium elaboratis vertere, sed ut incitamenta ad audendum de futuro, majorum rerum infuderunt cogitationes, novæque gloriæ cupiditatem, quasi consumpta præsentibus motus erat ejus nihil aliud quam ipsius secum tanquam cum alio æmulatione & contentio quædam superandi consequentibus patrata. Parabat igitur & instituebat Parthos bello

pe-

Πάρθους, καταστρεψαμένω ἢ τέττας, ἢ δι' Ὑρκανίας πρὸς τὴν Κασσίαν θάλασσαν ἢ τὸν Καύκασον ἐπιειεθόντι τόπον, εἰς τὴν Σκυθικὴν ἐμβαλεῖν ἢ τὰ περὶ τὴν Γερμανοῖς, ἢ Γερμανίαν αὐτῶ ἐπιδραμόντι, διὰ Κελτῶν ἐπανελθεῖν εἰς Ἰταλίαν, ἢ σὺν τὸν κύκλον τῆς ἡγεμονίας τῶν παναχόθεν Ὠκεανῶν περὶ τοῦ αἰθέρος. διὰ μέσων ἢ τῆς στρατείας τὸν τε Κορινθίων Ἰσθμὸν ἐπεχειρεῖ διασκάπτειν, Ἀνιῶν ἐπὶ τῆς προχειρισάμεν, ἢ τὸν Τίβερην διὸς ἀπὸ τῆς πόλεως ὑπολαβὼν διώρυχιν βαθεῖαν ἢ περικλάσας ἐπὶ τὸ Κιρκαιὸν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πρὸς Τάρρακίνην θάλατταν, ἀσφάλειαν ἅμα ἢ ρασιόνων τοῖς δι' ἐμπορίας φοιτῶσιν εἰς Ῥώμην μηχανώμεν πρὸς ἢ τέτοις, τὰ μὲν ἔλη τὰ περὶ Νωμωτῖνον ἢ Σήτιον ἐπιτρέψας, πεδίον ἀποδαῖξαι πολλὰς ἐνεργὸν ἀνθρώπων μυριάσι· τῆ ἢ ἔργισα τῆ Ῥώμης θάλασση κλείθρα διὰ χωμάτων ἐπαγαγὼν, ἢ τὰ τυφλά ἢ δύσοσμα τῆ Ὠσιανῆς ἢ ἰόντων ἀνακαθηράμεν, λιμνὰς ἐμποίησας καὶ ναύλοχα πρὸς τὸσαύτῃ ἀξιόπιστα ναυτιλίαν. ἢ ταῦτα μὲν ἐν περὶ τῆς αἰῶν ἦν.

Ἡ ἢ τῆς ἡμερολογίης διάθεσις, ἢ διορθωσις τῆς περὶ τὸν χρόνον ἀνωμαλίας, φιλοσοφηθεῖσα χαλεπῶς ὑπὸ αὐτῆς, ἢ τέλῃ λαβῆσα, γλαφυρωτάτῃ παρῆχε χρεῖαν. ἢ ἢ μόνον ἐν τοῖς παλαιοῖς πάνυ χρόνοις τεταγμένως ἐχρῶντο Ῥωμαῖοι ταῖς τῆς μηνῶν πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν ἀειόδοις, ὡς τὰς θυσίας ἢ τὰς ἐορτάς ὑποφερμένως ἢ μικρὸν, εἰς ἐναντίας ἐπιπέτωκέναι τοῖς χρόνοις ὡς, ἀλλὰ ἢ περὶ τὴν τότε ἔσαν ἡλιακῶν, οἱ μὲν ἄλλοι

petere. His subjugatis per Hyrcaniam secundum mare Caspium & Caucasum ambire Pontum, atque ita Scythiam invadere, incurfatisque quæ Germaniæ circumjecta sunt, ac Germania ipsa, per Galliam regredi in Italiam, atque hunc committere imperii Romani Oceano undique circumscripti orbem. Interea dum expeditio ea paratur, Isthmum Corinthium perfodere molitus est. Hinc Anienem in animo habebat Tiberimque statim ab urbe alta exceptos fossa atque ad Circeum deflexos, in mare ad Tarracinam deducere, quo securum & pronum mercatoribus cursum pararet ad urbem. Ad hæc paludes in Nomentanis & Setinis derivare, atque efficere campum qui multa millia pos-

set capere agriculturalum. Proximo urbi mari claustra aggeribus imponere, cæcumque & importuosum Ostiæ littus repurgare, ac portus ibi moliri stationesque tantæ sufficientes navigationi. Atque hæc instituebantur.

At fastorum ordinatio atque inæqualitatis anni correctio, ratione mathematica scite explicata, ad exitumque perducta, usum præbuit elegantissimum. Namque Romani non modo temporibus admodum vetustis non habebant certos & congruentes cum anno mensium anfractus: ut sacrificia & festi dies paulatim labentes, in diversas incurrerint a temporibus suis tempestates, verum solaris etiam annus, qui tunc obtine-

ἄλλοι παλιάπασι τέτων ἀσυλλογίως εἶχον, οἱ ᾗ ἱερεῖς μόνοι τὸν καιρὸν εἰδότες, Ἰξάφνης ἢ προηδημύς μηδενὸς τὸν ἐμβόλιμον προσέγραφον μῆνα, Μερεηδόσιον ὀνομάζοντες, ὃν Νομάς ὁ βασιλεὺς πρῶτῳ ἐμβαλεῖν λέγει, μικρὰν ἢ διατείνεσαν ἐ πόρρω βοήθειαν Ἰξυρῶν τῷ πρὸς τὰς λυποκατασάσεις πλημμελείας, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνης γέγραπῆ. Καῖσαρ ᾗ τοῖς αἰείοις τῶν φιλοσόφων ἢ μαθηματικῶν τὸ πρόβλημα προθεῖς, ἐν τῶν ὑποκειμένων ἤδη μεθόδων ἔδειξεν ἰδίαν τινα ἢ διηκειβωρῆν μᾶλλον ἐπανόρθωσιν, ἢ χρωόμενοι μέχρι νῦν Ῥωμαῖοι δοκῶσιν ἤτιον ἐτέρων σφάλλας πρὸς τὴν ἀνωμαλίαν. ἐ μὲν ἀλλὰ ἢ περὶ τοῖς βασιλεύουσι ἢ βαρυνόμενοι τὴν δυνάμιν αἰτίας παρείχε. Κικέρων γὰρ ὁ ῥήτωρ, ὡς ἔοικεν, φήσαντῳ τινὸς αὐτεῖον Ἰπιτέλλειν λύραν, Ναὶ, εἶπεν, ἐν διαλάγματῳ ὡς ἢ τῆτο πρὸς ἀνάγκη τῶν ἀνθρώπων δεχομένων.

Τὸ ᾗ ἐμφανὲς μάλιστα μῖσθῳ ἢ θανατηφόρον ἐπ' αὐτὸν ὁ τῷ βασιλείας ἔρως Ἰξαεργάσατο, τοῖς μὲν πολλοῖς αἰτία πρώτη, τοῖς ᾗ ὑπέλοις πάσαι, πρόφασις ὑπερπεσάτη γρομῆ. καίτοι ἢ λόγον τινα κατέσπειραν εἰς τὸν δῆμον οἱ ταύτῃ Καῖσαρ τὴν τιμὴν προξενῶντες, ὡς ἐν γραμμάτων Σιβυλλείων ἀλώσιμα τὰ Πάρθων φαίνοιτο Ῥωμαίοις συὸ βασιλεῖ στρατωμένων ἐπ' αὐτὰς, ἄλλως ἀνέφικτα ὄντα ἢ καταβαίνοντῳ Ἰξ' Ἀλβης Καῖσαρτῳ εἰς τὴν πόλιν, ἐτόλμησαν αὐτὸν ἀσπασάσθαι βασιλέα. τῷ ᾗ δῆμος διαταραχθέντῳ, ἀχθεδαῖς ἐκείντῳ, ἐκ ἔφῃ βασιλεὺς ἀλλὰ Καῖσαρ καλεῖσθαι. ἢ γρομῆς πρὸς τῆτο πάντων σιωπῆς, ἐ πάνυ

bat, cæteris erat profus cæcus. Soli sacerdotes momentorum conscii repente ac nemine præsentiente mensẽ intercalarem adscribebant, eumque nuncupabant Mercedonium, quem interjecisse rex Numa primus dicitur: quod, ut in vita illius prodidimus, minutulum excogitavit & non diuturnum auxilium. Cæsar vero, philosophis & mathematicis præstantissimis hac re delegata, effecit ex suppeditante jam via & ratione singularem quandam & exactiorem correctionem: qua hæcenus populus Romanus utens non perinde ac cæteri videtur in temporum inæqualitate claudicare. Verum enimvero vertebant hoc quoque invidi & potentiam ejus exosi in crimen. Siquidem Cicero orator,

quum diceret quidam cras Lyram orituram: Nempe, inquit, ex edicto; quasi id quoque reciperent per imperii necessitatem homines.

At odium maxime illustre in eum & funestum effecit regni cupido, quæ vulgo quidem prima materia, & jam pridem in occulto malevolis color fuit speciosissimus. Et quidem rumorem in plebem vulgaverunt illi qui hoc honoris quærebant Cæsari, libris Sibyllinis proditum, vinci Parthos a Romanis posse, si rege duce bellum eis movissent, esse ipsis alioquin insuperabiles: ac redeuntem Alba ad urbem Cæsarem ausi fuere salutare regem. Indignante populo ille offensus, non regem ait se, sed Cæsarem vocari. Ibi quum obticissent cuncti,

πάνυ φαιδρὸς ἐδ' δὴ μὲν παρῆλθεν. ἐν ᾧ συγκλήτῳ τιμὰς τινὰς ὑπερφυ-
εῖς αὐτῷ ψηφισαμένων, ἔτυχεν μὲν ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων καθεζόμενον· προσι-
όντων δὲ τῶν ὑπάτων ἢ τῶν στρατηγῶν, ἅμα δὲ καὶ τῆ βελῆς ἀπάσης ἐπομέ-
νης, ἔχ ὑπέξανασας, ἀλλ' ὥσπερ ιδιώταις τισὶ χρηματίζων, ἀπεκείνατο
συβολῆς μᾶλλον ἢ προθέσεως τὰς τιμὰς δαΐας. καὶ τῆτο ἔ μόνον ἠνίασεν
τῷ βελῶ, ἀλλὰ καὶ τὸν δῆμον, ὡς ἐν τῇ βελῇ τῆ πόλεως προπηλακίζο-
μένης καὶ μὲν δεινῆς κατηφείας ἀπῆλθον δούτοις, οἷς ἐξελῶ μὴ πῶσαμην.
ὥστε κακῆνον ἐννοήσαντα, πῶσαμην μὲν οἴκαδε τραπέας, καὶ βοᾶν πρὸς
τὰς φίλας, ἀπαγαγόντα τῶν τραχίλων τὸ ἱμάτιον, ὡς ἔτοιμον εἶη τῷ βε-
λομῶ τῷ σφαγῶ παρέχειν. ὑσερον δὲ προφασίζεας τῷ νόσον· ἔ γὰρ
ἐθέλειν τῷ αἰθῆσιν ἀτρεμῆν τῶν ἔτως ἐχόντων, ὅταν ἰσάμφοι διαλέγων
πρὸς ὄχλον, ἀλλὰ σιομῶν ταχὺ καὶ πειθερομῶν εἰλίγας ἐπασάσα-
σαι καὶ καταλαμβάνεας. τὸ δὲ ἐκ εἶχεν ἔτως, ἀλλὰ καὶ πάνυ βελόμενον αὐ-
τὸν ὑπέξαναστῶν τῇ βελῇ, λέγεσθαι ὑπὸ τῶν φίλων, μᾶλλον δὲ κολά-
κων, Κορηνίης Βάλβε, καταχεστῶναι φήσαντο, Οὐ μεμνήση Καῖσαρ ὢν,
ἐδὲ ἀξιώσεις ὡς κρείττονα στραπδέας σεαυτὸν;

Ἐπιγίνε) τέτοις τοῖς προσκεῖσμασιν ὁ τῶν δημάρχων προπηλακισμός.
καὶ μὲν γὰρ ἢ τῶν Δεπερεκαλίων ἐορτῆ, πῶν ἦς πολλοὶ γράφουσιν, ὡς ποι-
μένων τὸ παλαιὸν εἶη, καὶ τι καὶ προσήκει τοῖς Ἀεκαδικοῖς λυκαίοις. τῶν δ'
δύχρων νεανίσκων καὶ ἀρχόντων πολλοὶ διαδέσθαι ἀνά τῷ πόλιν γυμνοί,
σκύτεσιν λασίοις τὰς ἐμποδῶν ἐπὶ παιδιᾷ καὶ γέλωτι παίοντες. πολλὰ δὲ καὶ
τῶν

cuncti, plane tristis dolensque transiit. Quum
in senatu eximios honores ei decrevissent, fe-
debat forte pro rostris. Adeuntibus eum con-
sulibus & prætoribus atque universo sequente
senatu, non adfurrexit: sed, quasi ageret cum
privatis, respondit contrahendos magis quam
ampliandos sibi honores. Id non senatum
modo, verum populum etiam offendit, tan-
quam despecta in patribus repub. atque illico
illi quibus licebat non adesse, cum ingenti
mœrore receperunt se. Digressus est Cæsar
quoque re animadversa domum: nudatoque
jugulo apud amicos exclamavit paratum se
esse cuilibet eum ad cædem offerre. Post
ferunt eum causatum morbum: negavit enim
sensum constare ita affectis, quum in concione

stantes agant cum populo: sed vibrare statim
eos membris, turbatosque vertigine corripit,
atque sensum eis intercludi. Cæterum aliter
res se habebat: siquidem cupiebat omnino
senatui affurgere, sed ferunt eum ab amico,
vel adulate potius retentum, Cornelio Bal-
bo: qui dixit, Non meministi te esse Cæsa-
rem, neque vis pro majestate tua coli?

His offensionibus successit contumelia e-
jus in tribunos plebis. Lupercalia ageban-
tur, quæ multi tradunt fuisse festum olim
pastorum. Congruunt aliquatenus cum Ar-
cadicis Lycæis: Nobiles juvenes frequentes
& magistratus nudi per urbem discurrunt
hirsutis scuticis obvios per ludum & jocum
cædentes: Multæ quoque principes foemi-

τῷ ἐν τέλει γυναικῶν Ἰππίτηδες ὑπανίῳσαι παρέχεσιν, ὡσπερ ἐν διδασκαλίᾳ, τῷ χεῖρε ταῖς πληγαῖς, πεπεισμέναι πρὸς ὀυτοκίαν κυέσαις, ἀγόνους ἢ πρὸς κύησιν ἀγαθὸν εἶναι. ταῦτα Καῖσαρ ἐθεῖτο, καθήμενος Ἰππὶ τῶν ἐμβόλων Ἰππὶ δίφρα χρυσῶ, θριαμβικῶ κόσμῳ κεκοσμημένῳ. Ἀνώνιῳ ἢ τῶν θεόντων τὸν ἱερὸν δρόμον εἰς ἰῶ· ἢ γὰρ ὑπάτθουεν. ὡς ἐν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐνέβαλε, ἢ τὸ πλῆθος αὐτῷ δέεση, φέρον διάδημα σεφάνῳ δάφνης ᾠειπεπλεγμένον, ὡρεξε τῷ Καίσαρι. ἢ γινέῃ κρότῳ ἐ λαμπρὸς, ἀλλ' ὀλίγῳ ἐκ ᾠασκιδυῆς. ἀπωσαμύς ἢ τῷ Καίσαρι, ἄπας ὁ δῆμος ἀνεκρότησεν. αὐθις ἢ προσφέρουσι, ὀλίγοι, ἢ μὴ δεξαμύς, πάλιν ἄπαντες. ἔτω ἢ τῷ πείρας Ἰξελεῖχομύς, Καῖσαρ μὲν ἀνίσταῃ, τὸν σεφάνον εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀπενεχθῶμαι κελύσας. ὠφθησαν ἢ ἀνδριάντες αὐτῷ διαδήμασιν ἀναδεδεμένῳ βασιλικῶς· ἢ τῶν δημάρχων δύο, Φλακίος ἢ Μάρουλλῳ ἐπελθόντες ἀπέσασαν, ἢ τῶν ἀσασαμύς βασιλέα τὸν Καίσαρα πρῶτος Ἰξυρόντες, ἀπῆγον εἰς τὸ δεσμοτήριον. ὁ ἢ δῆμος εἶπετο κροτῶν, ἢ Βρεῖτες ἀπεκάλει τῶν ἀνδρας, ὅτι Βρεῖτῳ ἰῶ ὁ καταλύσας τὴν τῶν βασιλέων διαδοχῶν, ἢ τὸ κρότῳ εἰς βελῶν ἢ δῆμον ἐκ μοναρχίας κατασήσας. Ἰππὶ τῷ Καίσαρι παροξυθεῖς, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀφάιλετο τῶν ᾠει τὸν Μάρουλλον· ἐν ἢ τῷ κατηγορεῖν αὐτῶν, ἄμα ἢ τὸν δῆμον ἐφυβεῖζων, πολλάκις Βρεῖτες τε ἢ Κυμαῖς ἀπεκάλει τῶν ἀνδρας.

Οὕτω ἢ τρέπονῃ πρὸς Μάρκον Βρεῖτον οἱ πολλοί, γῆρῳ μὲν ἐκείθεν εἶναι δοκῶν πρὸς πατέρων, ἢ πρὸς μητρὸς ἢ ἀπὸ Σεργιλίων, οἰκίας ἐτέρας

Ἰππ.

næ ex composito offerunt se illis, ac manus ferientibus sicut in ludo literario offerunt, creduntque id ad facile puerperium prægnantibus, & infœcundis proficere ad conceptum. Id Cæsar pro rostris aurea sedens sella vesteque ornatus triumphali spectabat. Antonius autem, quod consul esset, unus erat Luperorum: qui, postquam in forum decurrit, & plebs dimovit se, porrexit Cæsari circumjectum laurea diadema: ac plausus non magnus, sed obscurus est de industria consequutus. Quod ubi repulit Cæsar, populus universus applausit. Illo iterum diadema admovente, pauci: rejiciente Cæsare, ex integro cuncti. Ita periculo facto, Cæsar surgens coronam in Capitolium mitti jussit. Jam

statuæ quoque ejus regiis revinctæ diadematis conspiciebantur. Ea duo tribuni plebis Flavius & Marullus detraxere: illosque qui Cæsarem primi salutaverant regem, requisitos in carcerem duxere. Sequutus populus est applaudens, eosque Brutos appellavit: quod Brutus fuisset qui regum abolita successione imperium ad senatum & populum ex regno traduxit. Hinc incensus Cæsar Marullum & Flavium potestate tribunitia privavit: in quos dum invehitur, populo pariter insultans, subinde Brutos eos & Cumanos vocavit.

Ita multitudo ad Marcum Brutum, qui genus paternum ducere existimabatur a Bruto, maternum a Serviliorum alia illustri familia,

Ἐπιφανῆς, γαμβρὸν ᾧ καὶ ἀδελφιδῆν Κάτωνος. τῆτον μὲν ἑαυτῷ ὀρμη-
σαι πρὸς κατάλυσιν τῆς μοναρχίας ἠμβλυων αἱ παρὰ Καίσαρος τιμαὶ καὶ
χάριτες. ἐπεὶ γὰρ μόνον ἐσώθη παρὰ Φάρσαλον διὰ τῆς Πομπηίας φυγῆς, εἶδεν
πολλὰς τῶν Ἐπιτηδείων ἐσωσεν ἑξαίτησάμην, ἀλλὰ καὶ πίσιν εἶχεν με-
γάλῳ παρ' αὐτῷ. καὶ στρατηγίαν μὲν ἐν τοῖς τότε τιμῶν Ἐπιφανεσάτιω ἔλα-
βεν, ὑπατάειν δὲ ἐμελλεν εἰς τέταρτον ἔτος, εἰσαλήθη Καοσίς προσημι-
θεῖς. λέγει γὰρ ὁ Καῖσαρ εἰπεῖν ὡς δικαιότερα λέγοι μὲν Κάσιον, αὐτὸς
μὲντοι Βρεῖτον ἐκ ἀνὰ παρέλθοι. καὶ ποτε καὶ διαβαλλόντων τῶν ἀνδρῶν
πρατομῆς ἤδη τῆς σωωμοσίας, ἐπροσέειπεν, ἀλλὰ τῷ σώματι τῆ χει-
ρὶ θίγων, ἔφη πρὸς τὰς διαβάλλοντας, Ἀναμῆρι τῆτο τὸ δέσμα Βρεῖτον
ὡς ἄξιον μὲν ὄντα τῆς ἀρχῆς δι' ἀρετῶν, διὰ δὲ τῆς ἀρχῆς, ἐκ ἀνὰ ἀχάρι-
σον καὶ πονηρὸν ἠρόμην. οἱ δὲ μεταβολῆς ἐφίεμνοι, καὶ πρὸς μόνον ἐκεί-
νον ἢ πρῶτον ἀπεβλέποντες, αὐτῷ μὲν ἐκ ἐτόλμων διαλέγεσθαι νύκτωρ ᾧ
κατεπίμπλασαν γραμμάτων τὸ βῆμα, καὶ τὸν δῖφρον ἐφ' ἑστρατηγῶν
ἐχηματίζεν ὡς ἂν τὰ πολλὰ τοιαῦτα, Καθόδεις Βρεῖτε, καὶ, Οὐκ εἶ Βρεῖ-
τος. ὑφ' ὧν ὁ Κάσιος αἰδομένον διακινέμενον ἠσυχῆ τὸ φιλότιμον αὐ-
τῷ, μᾶλλον ἢ πρότερον ἐνέκειτο, καὶ παρῶξωεν αὐτὸς, ἰδίᾳ τι καὶ μίσος
ἔχων πρὸς τὸν Καίσαρα, δι' αἰτίας αἷς ἐν τοῖς παρὰ Βρεῖτα γεγραμμένοις
δηλωθήκαμεν. εἶχεν μὲντοι καὶ δι' ὑποψίας ὁ Καῖσαρ αὐτὸν, ὥστε καὶ πρὸς
τὰς φίλους εἰπεῖν ποτε, Τί φαίνεσθαι βελομένον ὑμῖν Κάσιον; ἐμοὶ μὲν γὰρ

ε

milia, generum autem et sororis filium Ca-
tonis, se convertit. Hunc, ne ultro aggredere-
retur dominatum opprimere, delati a Caesare
honores et beneficia retundebant. Non solum
enim secundum aciem Pharfalicam, quum fu-
gisset Pompeius, conservatus est, multos-
que, pro quibus deprecaretur, conservavit ne-
cessarios: verum erat in magna etiam fide a-
pud eum. Praetura quoque inter consortes
praecipuam accepit. Ad haec consul in quar-
tum annum designatus est, et competitori
praelatus Cassio: si quidem perhibetur Caesar
dixisse, Justiore Cassii causam esse, non pos-
se tamen praeterire se Brutum. Immo defe-
rentibus aliquando nonnullis Brutum, quum
esset jam in manibus conjuratio, non praebuit
aures, sed corpus manu tangens ad de-

latores ait: Haec cutis exspectat Brutum, sig-
nificans imperio quidem ob virtutem Brutum
dignum, sed imperii causa non futurum in-
gratum neque improbum. Qui vero mutatio-
nem desiderabant, et illum solum vel pri-
mum respiciebant, quum eum hac de re
non ausi essent verbis tentare, noctu in tri-
bunali et sella, qua praetor jus dicebat,
sparserunt libellos, in quibus multa contine-
bantur hujuscemodi; Dormis Brute: et, Non
es Brutus. Quibus Cassius stimulatam nonnihil
ambitionem ejus sentiens, institit, et acuit eum
quam ante acrius, quod esset privato quodam
in Caesarem odio incensus ex causis quas in vi-
ta Bruti recensuimus. Habebat etiam eum Cae-
sar suspectum, atque ad amicos dixit aliquando,
Quid vobis videtur Cassius velle? mihi quidem

non

ε' λίαν ἀρέσκει, λίαν ὠχρὸς ὢν. πάλιν ᾗ λέγει) πρὸς Ἀντωνίαν καὶ Δολαβέλλα, διαβολῆς πρὸς αὐτὸν, ὡς νεωτερίζοιεν, ἐλθόντες, ε' πάνυ, φάναί, τέτρες δέδοικα τέσ παχῆς καὶ κομῆτας, μᾶλλον ᾗ τέσ ὠχρὸς καὶ λεπτεῖς ἐπίεντες· Κάσιον λέγων καὶ Βεῤῥτον.

Ἄλλ' εἴκειν ε'χ ἔτως ἀπροσδόκητον, ὡς ἀφύλακτον εἶναι τὸ πεπερωμένον· ἐπεὶ καὶ σημεῖα θαυμασὰ καὶ φάσματα φανῆναι λέγασιν. σέλα μὲν εἶν ἐράνια καὶ τύπες νύκτωρ πολλαχῶ διαφερρομήτες, καὶ καταίροντας εἰς ἀγορὰν ἐρήμους ὄρνιθας, ε'κ ἀξίον ἴσως ε'πὶ πάθει τηλικέτω μνημονῶσαι. Στραβῶν ᾗ ὁ φιλόσοφος ἰσορεῖ, πολλὰς μὲν ἀνθρώπους διαπύρες ε'πιφερομένους φανῶναι, στρατιώτας ᾗ ἀνδρὸς οἰκέτω ἐκ τ' χειρὸς ἐμβαλεῖν πολλὴν φλόγα, καὶ δοκεῖν καίεσθαι τοῖς ὄρωσιν· ὡς ᾗ ἐπαύσατο, μηδὲν ε'χειν κακὸν τὸν ἀνθρώπον. αὐτῷ ᾗ Καῖσαρι θυόνη τὴν καρδίαν ἀφανῆ γράσθαι τέ ἰερεῖς, καὶ δεινὸν εἶναι τὸ τέρας· ε' γὰρ ἀν φύσει γε συσπῶναι ζῶον ἀκάρδιον. ἔστιν ᾗ καὶ ταῦτα πολλῶν ἀκῆσαι διεξιόντων, ὡς τις αὐτῷ μάντις ἡμέρα Μαρτίου μηνός, ἦν εἰδὲς Ῥωμαῖοι καλῶσαι, προείποι μέγαν φυλάττεσθαι κίνδυνον. ἐλθόντες ᾗ τ' ἡμέρας, προῖων ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν σύγκλητον, ἀπασσάμενος προσπαίξειε τῷ μάντι φάμενος, αἱ μὲν δὲ Μάρτιαι εἰδοὶ πάρεσιον· ὁ ᾗ ἠσυχῆ πρὸς αὐτὸν εἶποι, ναὶ πάρεσιον, ἀλλ' ε' παρεληλύθασιν. πρὸ μιᾶς ᾗ ἡμέρας, Μάρκος Λεπίδης δαινίζοντος αὐτὸν, ἔτυχε μὲν ἐπιστολὰς ὑπογράφων, ὡσπερ εἰώθει, κατακέμενος· ἐμπροσθέντος ᾗ λόγος ποῖτος ἀρα τῷ θανάτων ἀειστος, ἀπάντας φθάσας ε'ξεβόησεν, ὁ ἀπροσδόκητος.

μτ'

non admodum pallor ejus placet. Jam fama est Antonio & Dolabella apud eum delatis, quod res novas molirentur, nihil plane timere se hos respondisse eum, pingues & comatos, sed pallidos illos potius & macilentos: Cassium & Brutum designans.

At non perinde improvisum videtur, ut inevitabile fatum: quando tunc rara prodigia & spectra memorant apparuisse. Ac fulgores quidem caelestes & imagines nocturnas passim huc illuc discurrentes, avesque solitarias in forum delatas minus conveniat fortasse tanto in casu commemorare. At Strabo philosophus tradit multos viros flammeos incurere vivos: militis servum ingentem flammam e manu emisisse, eamque visam conspicientibus arde-

re: ubi extincta est, nihil hominem mali habuisse. Ipsi Caesari immolanti cor hostiae non apparuisse, idque pro tetro ostento habitum: neque enim consistere naturaliter animal sine corde posse. Hoc item passim audias commemorari, aruspice[m] quendam cum praemonuisse, ut Idibus Martiis grave periculum caveret. Qui dies quum illuxisset, progrediensque ad senatum salutasset Caesar aruspice[m], ac ludens dixisset, Atqui Idus Martiae Adsunt: respondisse ei aruspice[m] submisisse, adsunt vero, non praeterierunt tamen. Prisdie quum apud M. Lepidum coenaret, subscribebat forte epistolis, ut solebat recumbens. Ibi sermone moto, quatenam mors optima foret, omnes antevertens exclamavit,

μὲν ταῦτα κοιμώμενος, ὡσπερ εἴθε, πρὸς τῆ γυναικί, πασῶν ἅμα τῶν θυρῶν τῆ δωματίου ἢ τῶν θυρίδων ἀναπετανημένων, διαταραχθεὶς ἅμα τῷ κλύπῳ ἢ τῷ φωτὶ, ἢ λαμπρότητι τῆ σεληνῆς ἤθετο τὴν Καλπερνίαν βαθείως μὲν καθύδρασαν, ἀσαφεῖς δὲ φωνὰς ἢ στεναγμοὺς ἀνάεθρας ἐκ τῆ ὑπνῶν ἀναπέμψασαν. ἐδόκει δὲ ἄρα κλαίειν ἐκείνον ἐπὶ ταῖς ἀγκάλαις ἔχουσα κατεσφαγμένον. οἱ δὲ εἰ φασὶν τῆ γυναικὶ ταύτῃ χυδαῖς τὴν ὄψιν ἀλλὰ μὴ γὰρ τὴν Καίσαρος οἰκίαν προσκείμενον, οἷον ἐπὶ κόσμῳ ἢ σεμνότητι τῆ βασιλῆος ψηφισαμένης ἀκρωτήριον, ὡς Λίβιον ἰσορεῖ τὸτο ὄναρ ἢ Καλπερνία θεασαμένη καταρρηγνύμενον, ἐδοξε ποτηνῶς ἢ δακρύειν. ἡμέρας δ' ἓν χρομένης, ἐδεῖτο τῆ Καίσαρος, εἰ μὲν οἷόν τε, μὴ προελθεῖν, ἀλλ' ἀναβαλέως τὴν σύγκλητον· εἰ δὲ τῆ ἐκείνης ὀνείρων ἐλάχισα φρονιῖζει, σκέψασθαι διὰ μαυλικῆς ἄλλης ἢ ἰερῶν περὶ τῆ μέλλοντι. εἶχεν δὲ τις, ὡς ἔοικεν, κακῆνον ὑποψία ἢ φόβος. εἶδεν γὰρ γυναικισμὸν ἐν δεισιδαιμονίᾳ πρότερον κατεπνῶκει τῆς Καλπερνίας, τότε δὲ ἑώρα περὶπαθεῖσαν. ὡς δὲ ἢ πολλὰ καταδύσαντες οἱ μάγιστροι ἔφασαν αὐτῷ δυσιερεῖν, ἔγνω πέμψας Ἀντώνιον, ἀφῆναι τὴν σύγκλητον.

Ἐν δὲ τῷ Δέκτιο Βερεῳ, ἐπὶ κλησὶν Ἀλβίῳ, πικροδύμῳ μὲν ὑπὸ Καίσαρος, ὡς ἢ δούτερος ὑπ' αὐτῆ κληρονομῶ γεγραφεῖται, τοῖς δὲ περὶ Βερεῳ τὸν ἕτερον ἢ Κάσιον μετέχων τῆ σωμοσίας, φοβηθεὶς μὴ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διακεκολληθῆ τῆ Καίσαρος, ἐκπυσε ἢ πρᾶξις γῆ), τὰς τε μάγιστροι ἐχλάδαζεν, ἢ καθήπετο τῆ Καίσαρος, ὡς αἰτίας ἢ διαβολὰς
ἑαυτῷ

Inopinata. Inde apud uxorem more suo quum cubaret, omnibus cubiculi januis pariterque fenestris patefactis, exterritus est simul strepitu & lumine, Calpurniamque splendente luna advertit arcte sopitam voces obscuras suspiriaque edere indiscreta. Imaginabatur illa lugere se eum, quem in gremio teneret confossum. Eam visionem alii negant ei oblatam: sed quum Cæsaris ædibus esset ex senatusconsulto adjunctum, (ut autor est Livius) velut ad ornamentum & amplitudinem, pinnaculum, id per quietem imaginata collabi Calpurnia, videbatur sibi ideo lamentari & lacrymari: ac quum lux appetisset, rogavit Cæsarem, si qua fieri posset, ne prodiret, sed in aliud tempus rejiceret se-

natum. Quod si somnia sua floccipenderet, at divinationes alias hostiasque confuleret de impendentibus. Unde fuit aliqua illi quoque, ut videtur, oblata suspicio & metus: quippe superstitionem nullam animadverterat ante muliebrem in ea, quam tum videbat anxiam. Ut vero multis jam cæsis hostiis renuntiaverunt ei aruspices litari non posse, statuit missis Antonio senatum dimittere.

Interea Decius Brutus, Albinus cognomento, (quem Cæsar ob fidem, quam ei habebat, in secundis hæredibus scripserat, quum conjurationis alterius Bruti & Cassii confors esset) veritus, ne si diem illum exemisset Cæsar, res efferretur, irritis aruspices, Cæsaremque castigavit, quod criminum materiam & calum-

niarum

ἑαυτῷ κλωμύρα πρὸς τὴν σύγκλητον, ἐλευφᾶως δοκῆσαν ἤκειν μὲν γὰρ αὐτῷ, κελύσαντο ἐκείνη, ἢ προθύμως εἶναι ψηφίζεως πάντας, ὅπως τῷ ἐπὶ τὸς Ἰταλίας ἐπαρχιῶν βασιλεὺς ἀναγορεύοιτο, ἢ φορητὴν διάδημα τὴν ἄλλω Ἰπῶν γυνὴ ἢ θάλασσαν εἰς τὴν φράζοι τις αὐτοῖς καθεζοιμένοις, νῦν μὲν ἀπαλλάττεσθαι, παρῆναι δὲ αὐτοῖς ὅταν ἐλύχοι βελτίοσιν ὀνείργει Καλπυρηνία, τίνας ἔσεσθαι λόγους πρὸς τῷ φθονέων; ἢ τίνα τῷ φίλων ἀνέξεσθαι διδασκόντων ὡς ἐχὶ δουλεία ταῦτα ἢ τυραννίς ἐστιν; ἀλλ' εἰ δοκεῖ πάντως, ἔφη, τὴν ἡμέραν ἀφοσιώσασθαι, βέλτιον αὐτὸν προελθόντα ἢ προσαγορεύσαντα τὴν βελίω ὑπερθέσθαι. ταῦθ' ἅμα λέγων ὁ Βρούτος, ἤγε τὸ χεῖρὸς λαβόμενος τὸν Καίσαρα, ἢ μικρὸν μὲν αὐτῷ προελθόντι τῷ θυρῶν, οἰκίτης ἀλλότρου ἐλύχεῖν προθυμέμενος, ὡς ἠτάτο τὸ πρὸς ἐκείνον ὠδισμῶ ἢ πλήθους, βιασάμενος εἰς τὴν οἰκίαν, παρέδωκεν ἑαυτὸν τῇ Καλπυρηνίᾳ, φυλάττειν κελύσας ἄχρως ἂν ἐπανέλθῃ Καῖσαρ, ὡς ἔχων μεγάλα πράγματα καταπεῖν πρὸς αὐτόν.

Ἀρτεμίδωρος δὲ, Κνίδι τὸ γένος, Ἑλληνικῶν λόγων σοφιστῆς, ἢ διὰ τῆτο γεγονώς ἐπίοις σωτήρης τῷ πρὸς Βρούτον, ὥστε ἢ γινῶναι τὰ πλείστα τῷ πραττομένων, ἤκειν μὲν ἐν βιβλιδίῳ κομίζων ἄπερ ἐμελλεν μιλῶειν ὄρων δὲ τὸν Καίσαρα τῷ βιβλίων ἕκαστον δεχόμενον, ἢ πρὸς αὐτὸν ὑπηρεταῖς, ἐγγὺς σφόδρα προσελθὼν, Τῆτο, ἔφη, Καῖσαρ, ἀνάγνωθι μόνος ἢ ταχέως γέγραπτο γὰρ ὑπὲρ πραγμάτων μεγάλων, καὶ σοὶ διαφερέτων. δεξάμενος δὲ ὁ Καῖσαρ, ἀναγνῶναι μὲν ὑπὸ πλή-

θες

niarum præberet adversus se Patribus, qui ludibrio viderentur haberi. Convenisse ex ipsius edicto senatum, libentemque omnia decreturum, ut provinciarum extra Italiam rex diceretur, omnibusque locis aliis terra marique diadema ferret. Quibus si quis confidentibus dicat, in præsentia ut discedant, redeantque ubi nacta fuerit Calpurnia lætiora fomina: quales futuri sint apud invidios sermones, aut quis laturus amicos ejus ostendere conantes, non esse hanc servitutem & tyrannidem? Quod si diem hunc omnino, inquit, abominaris, fatius est teipsum in senatum venire, patribusque appellatis rem in aliud tempus rejicere. Sic fatus Brutus simul Cæsarem manuprehendit eduxitque. Progressum paululum foras servus alie-

nus convenire gestiens Cæsarem, ubi a cingente Cæsarem multitudine est repulsus, coniecit se in domum ejus, tradiditque Calpurniæ, dum redisset Cæsar, custodiendum. Magna habere ostendit se, quæ ad eum deferret.

Artemidorus Cnidius genere, litterarum Græcarum doctor, qui ea de re nonnullis Bruti sociis familiariter utebatur, cognoverat magna ex parte quæ agebantur: eaque in libello complexus, afferebat indicium suum. Qui quum Cæsarem cerneret, quos accipiebat libellos, eos comitantibus ipsum servis tradentem, quam proxime accedens, Hunc, inquit, Cæsar solus lege & cito: magnas enim res continet, & ad te pertinentes. Acceptum Cæsar legere per salutantium frequentiam, licet esset

θης τῷ ἐπιγχανόντων ἐκωλύθη, καίπερ ὀρμήσας πολλάκις· ἐν ᾗ τῇ χειρὶ κατέχων ἢ φυλάττων μόνον ἐκείνο, παρῆλθεν εἰς τὴν σύγκλητον. ἔνιοι δὲ φασιν ἄλλον ἔπαρξεναι τὸ βιβλίον τῆτο, τὸν δ' Ἀρτεμίδωρον εἰδὲ ὅλως προσελθεῖν, ἀλλ' ἐπιβιβῶναι παρὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν.

Ἄλλα ταῦτα μὲν ἤδη περὶ φέρεται ἢ τὸ αὐτόματον ὁ ᾗ δεξιάμυρον τὸν φόνον ἐκείνον ἢ τὸν ἀγῶνα χάρεται, εἰς ὃν ἢ σύγκλητος ἢ θροῦσθη, τότε Πομπηίς μὲν εἰκόνα κειμήλιον ἔχων, Πομπηίς ᾗ ἀνάθημα γεγονώς τῷ προκεκοσμημένων τῷ θεάτρῳ, παλιάπασιν ἀπέφηνεν δαίμονος τινὸς ὑψηγμύρας ἢ καλεῖται ἐκεῖ τὴν πράξιν ἔργον γεγονέναι. ἢ γὰρ ἐν ἢ λέγει) Κάσιος εἰς τὸν ἀνδριάντα τῆ Πομπηίς πρὸ τῆ ἐχειρήσεως ἀποβλέπων, ἔπικαλεῖσθε σιωπῆ, καίπερ ἐκ ἀλλοτρίῳ ὡν τῷ Ἐπικέρει λόγων, ἀλλ' ὁ καιρὸς, ὡς εἰκέν, ἤδη τῆ δεινῆ παρεσῶται, ἐπιθασιασμὸν ἐνεποιεῖ ἢ πάσθαι, ἀντὶ τῷ προτέρων λογισμῶν. Ἀνιόνιον μὲν ἐν, πεισὸν ὄντα Κάισαρι ἢ ῥωμαλέον, ἔξω παρακατεῖχεν Βεῆτος Ἀλβῖος, ἐμβαλὼν ἔπιτηδες ὀμιλίαν μῆκος ἔχουσαν. εἰσιόντι ᾗ Κάισαρι, ἢ βεβλή μὲν ὑπεξάνεση θεραπύεσσα· τῶν ᾗ παρὶ Βεῆτον οἱ μὲν ἔξόπιθεν τὸν δίφρον αὐτῆ παρῆσαν, οἱ ᾗ ἀπήνησαν ὡς δὴ Μετιλλίῳ Κίμβρω παρὶ ἀδελφῆ φυγάδος ἐπιγχανόντι συωδουόμενοι, ἢ συωδουόντο μέχρι τῆ δίφρου παρῆσαν. ὡς ᾗ καθίσας διεκρέετο τὰς δεήσεις, ἢ προσκειμένων βιαϊότερον, ἢ γανάκτει πρὸς ἕκαστον, ὁ μὲν Μετίλλιος τὴν τῆβεννον αὐτῆ ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις συλλαβῶν, ἀπὸ τῆ τραχίλης κατῆγχε· ὅπερ ἦν σωθῆμα τῆ ἐπικειρήσεως. πρῶτος ᾗ Κάσ-

κας

effet subinde conatus, prohibitus est, ac manu illum tenens solumque fervans venit in fenatum. Sunt qui dicant alium porrexisse hunc libellum, Artemidorum vero nequaquam valuisse eum adire, sed fuisse per totam viam aditu extrusum.

Cæterum hæc fortasse casuum fert temeritas. At locus ubi cædes illa & facinus est patratum, in quo coactus fuit fenatus, ubi statua erat Pompeii locata, dedicatus a Pompeio inter ornamenta quæ theatro prætexuerat, omnino ostendit numinis cuiuspiam auctoris & trahentis illuc negotium factum illud fuisse. Quinetiam Cassius fertur, quamvis ab Epicuri doctrina non abhorreret, eam statuam ante aggressionem respiciens ta-

VOL. IV.

citus Pompeium invocasse. Verum articulus ille, utpote tanto jam ingruente discrimine, a motis prioribus sententiis, fanaticum eum & commotum reddidit. Igitur Antonium fidum Cæsari & valentem moratus est extra curiam Decius Brutus, sermonem ex composito cum eo prolixum exorsus. Ingresso Cæsari assurrexit honoris causa fenatus. Bruti cohors partim pone fellam ejus circumsteterunt, alii processerunt ei obviam, tanquam cum Cimbro Tullio pro fratre ejus exule rogaturi: ac deprecantes usque ad fellam sunt eum persecuti. Ut confidens abnuvit preces, instantibusque acrius singulis infensus est, Tullius togam ejus ambabus manibus correptam a collo detraxit. Id signum erat adoriendi. Primus

Y

Cæsa

κας ξίφει παίει παρὰ τὸν αὐχένα, πληγῶν δὲ θανατηφόρον εἶδεν βαρεῖαν, ἀλλ', ὡς εἶκος, ἐν ἀρχῇ τολμημάτων μεγάλῃ ταραχθεὶς ὥστε καὶ τὸν Κάισαρα μεταστροφῆν τῆ ἐπιχειρῆσαι λαβέσθαι καὶ καταχεῖν. ἅμα δὲ πῶς ἐξεφώνησαν, ὁ μὲν πληγεὶς, Ῥωμαῖσι, Μιαρώτατε Κάσκα τί ποιῆς; ὁ δὲ πλήξας, ἐλλύωσι πρὸς τὸν ἀδελφόν, Ἀδελφε βοήθει. τοιαύτης δὲ τῆ ἀρχῆς γρομῆρας, τὸς μὲν εἶδεν σωματώτατος ἐκπληξίς εἶχεν, καὶ φείκη πρὸς τὰ δρωόμενα, μήτε φύγειν, μήτε ἀμύων, ἀλλὰ μηδὲ φωνῶν ἐκβάλλειν τολμημάτων. τῷ δὲ παρεσκευασμένων ἐπὶ τὸν φόνον ἐκάστω γυμνὸν ἀποδείξασθαι τὸ ξίφος, ἐν κύκλῳ περιεχόμενον, καὶ πρὸς ὃ, τι τρέψειε τὴν ὄψιν, πληγαῖς ἀπαντῶν, καὶ σιδήρῳ φερομένῳ καὶ κατὰ πρόσωπον καὶ κατὰ ὄφθαλμῶν διελευσόμενον, ὥσπερ θηρίον ἐκλειπτοταῖς πάντων χερσίν. ἀπαντας γὰρ εἶδεν κατάξασθαι καὶ γύσασθαι τῶν φόνων. διὸ καὶ Βρεῖτον αὐτὰ πληγὴν ἐπέβαλε μίαν εἰς τὸν βρεῶνα. λέγει δὲ ὑπό τινα, ὡς ἄρα πρὸς τὸς ἄλλους ἀπομαχόμενον, καὶ διαφέρων δεῦρο κακῆς τὸ σῶμα, καὶ κεκοραγῶς, ὅτε Βρεῖτον εἶδεν ἐπασσόμενον τὸ ξίφος, ἐφεικύνετο κατὰ τὴν κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον, καὶ παρῆκεν ἑαυτὸν, εἴτε ὑπὸ τύχης, εἴτε ἀπὸ τῶν κλεινόνων ἀπωθεῖς πρὸς τὴν βάσιν ἐφ' ἧς ὁ Πομπηῖος βέβηκεν ἀνδρείας. καὶ πολὺ κατήμαξεν αὐτὴν ὁ φόνος, ὡς δοκεῖν αὐτὸν ἐφεσάναν τῇ τιμωρίᾳ τῶν πολεμικῶν Πομπηῖον ὑπὸ πόδας κεκλιμένον, καὶ περιπαίεσθαι ὑπὸ πλήθους τραυματιῶν. εἶκοσι γὰρ καὶ τρία λαβεῖν λέγει δὲ καὶ πολλοὶ κατετρώθησαν ὑπὸ ἀλλήλων, εἰς ἓν ἀπερειδόμενοι σῶμα πληγὰς τοσαύτας.

Κατ-

Cæsca gladio vulnus secundum cervicem infligit ei, neque lethale neque grave, nimirum in magni facinoris exordio attonitus. At Cæsar conversus pugionem corripuit & tenuit: simulque clamorem sustulere, Cæsar Latine, Scelerate Cæsca quid agis? Cæsca Græce ad fratrem, Frater ades. Eo facto initio, exortes consilii stupor & horror contemplantes incessit, nec fugere aut succurrere, ac ne vocem quidem mittere audebant. Conjuratorum unoquoque strictum intentante gladium undique Cæsar circumventus, ac quocumque convertisset oculos, ictibus occurrens ferroque minanti, quod faciei suæ & oculis intentabatur, in omnium manibus instar feræ volutabatur. Convenerat enim ut omnes libarent

& gustarent eadem: ideoque unum Brutus vulnus ingessit ei secundum inguina. Memorant nonnulli cæteris illum repugnasse, corpusque huc & illuc jactasse, vociferatumque fuisse: at simul ut Brutum conspexit strictum tenentem gladium, toga caput obvolvifse, ac sese demifisse; fuitque fortuitone an a percussoribus impulsus ad basim in qua posita Pompeii statua erat: eamque large cruore, dum interficeretur, resperfit. Ita apparebat ultioni de hoste sumendæ præfuisse Pompeium, ad pedes suos abjecto atque ob vulnerrum multitudinem animam agente. Tribus enim & viginti plagis confossus dicitur. Multi se mutuo faucivere, quum corpus unum tam crebris peterent ictibus.

In-

Κατεργασμένη ἢ τῷ ἀνδρὶ, ἢ μὲν γεγεσία, καίπερ εἰς μέσον Βρῦτε ἐλθόντων, ὡς τι πρὸ τῆς πεπεραγμένων ἐξελθόντων, ἐκ ἀναχομένη διὰ θυγῶν ἐξέπιπεν, καὶ φύγασα κατέπλησε ταραχῆς καὶ δέξας ἄπορον τὸν δῆμον, ὥστε τὰς μὲν οἰκίας κλείειν, τὰς ἢ ἀπολείπειν τραπέζας καὶ χρηματιστήρια δρόμῳ ἢ χωρεῖν, τὰς μὲν ἔπι τὸν τόπον ὀψομένων τὸ πάθος, τὰς ἢ ἐκείθεν, ἐωρακότας. Ἀιώνων ἢ καὶ Λέπιδων, οἱ μάλιστα φίλοι Καίσαρος ὑπεκδιώτες, εἰς οἰκίας ἐτέρας κατέφυγον. οἱ ἢ πρὸ Βεῖτον, ὡσπερ ἦσαν ἔτι θερμοὶ τῷ φόνῳ, γυμνὰ τὰ ξίφη δεικνύοντες, ἅμα πάντες ἀπὸ τῶ βελουθηῖς συσραφείας ἐχώρουν εἰς τὸ Καπιτώλιον, καὶ φύγασιν ἐοικότες, ἀλλὰ μάλα φαιδρῶ καὶ θαρραλέοι, πρὸς ἀκατακτάτους ἔπι τὴν ἐλευθερίαν τὸ πλῆθος, καὶ προσδεχόμενοι τὰς αἰεὶς τῆς ἐπιτυχάνων. ἔνοιον ἢ καὶ σιωπῶν ἐβῆσαν αὐτοῖς, καὶ κατεμίγησαν ἑαυτὰς, ὡς μετεχνηκότες τῷ ἔργῳ, καὶ προσπεισθέντες τὴν δόξαν ὡς καὶ καὶ Γάιος Ὀκταβίος καὶ Λένιλος Σπινθήρ. ἔτοι μὲν ἐν τῆς ἀλαζονείας δίκῃ ἔδωκαν ὑπερβῆναι, ὑπὸ Ἀλιωνίαν καὶ τῶ νέαν Καίσαρος ἀναιρεθέντες, καὶ μηδὲ τῆς δόξης, διὰ καὶ ἀπέθνησκον, ἀπολαύσαντες, ἀπιστία τῆς ἄλλων. ἐδὲ γὰρ οἱ κολάζοντες αὐτὰς, τῆς πράξεως, ἀλλὰ τῆς βελουθηῖς τὴν δίκῃ ἔλαβον. μετ' ἡμέραν ἢ τῆς πρὸ Βεῖτον κατελθόντων καὶ ποιησασμένων λόγους, ὁ μὲν δῆμος ἔτε δισχεραίνων, ἔτε ὡς ἐπαινῶν τὰ πεπεραγμένα τοῖς λεγομένοις προσῆχεν, ἀλλ' ὑπεδήλας τῇ πολλῇ σιωπῇ, Καίσαρα μὲν οἰκίειον, αἰδέμενον ἢ Βεῖτον. ἢ ἢ σύγκλητον ἀμνησίας τινὰς καὶ συμβάσεις πρῶτοντα πᾶσιν,

Καί-

Interfecto Cæsare senatus, quamvis Brutus in medium procederet tanquam aliquid de eo quod actum fuerat dicturus, nihil moratus confestim ejecit se foras, fugiensque implevit civitatem tumultu & terrore ingenti: ut januas obserarent, alii mensas relinquerent & tabernas: cursu ferrentur alii illum in locum ad spectandum facinus: alii illinc, qui viderant: Antonius & Lepidus, amici primarii Cæsaris, subducentes se abdiderunt in tecta aliena. Conjurati autem, Brutique socii, cæde adhuc calentes strictisque gladiis micantes, una omnes globo facto ex curia Capitolium petiere: nec præ se ferebant fugam, sed mire erecti fidentesque vocaverunt ad libertatem populum, exceperuntque optimum quemque qui ipsos appellaret. Aliqui sunt eos comita-

ti, atque se ut facti confortes associaverunt eis, ac gloriam illam vendicarunt: in quibus Caius Octavius & Lentulus Spinther fuerunt. Hi interfecti post ab Antonio & Octavio Cæsare pœnas dederunt insolentiæ: ac ne gloriæ quidem, cujus causa necati sunt, quia non crediderunt alii, fructum cepere: neque enim illi qui puniverunt eos, facti piacula, sed voluntatis exegere. Postero die descenderunt conjurati ex Capitolio, ac concionem habuerunt. Populus autem præbuit ita dicentibus aures, ut neque improbaret neque probaret factum: verum obstinato silentio Cæsarem significavit miserari se, Brutum vero in reverentia habere. Senatus vero de oblivione præteritorum & reconciliatione inter omnes agens, decrevit Cæsari divinos

Καίσαρα μὲν ὡς Θεὸν τιμᾶν ἐψηφίσαντο, ἢ κινεῖν μηδὲ τὸ σμικρότατον ὧν ἐκείνῳ ἀρχῶν ἐβέβησεν τοῖς ἢ ᾧ Βρεῖτον ἐπαρχίας τε διένευον, ἢ τιμὰς ἀπέδωκε πρεπέσας· ὥστε πάντας οἰεῖσθαι τὰ πράγματα κατὰσασιν ἔχειν, ἢ σύγκρισιν ἀπειληφέναι τῷ αἰεῖσθαι.

Ἐπεὶ ἢ τῷ διαθηκῶν τῷ Καίσαρῳ ἀνοιχθεῖσων δὲ ἐθέτη δεδομένη Ῥωμαίων ἐκάσθω δόσις ἀξιόλογῳ, ἢ τὸ σῶμα ἰκομιζόμενον δι' ἀγορᾶς ἐθεάσαντο ταῖς πληγαῖς διαλελωθημένον, ἐκ ἔτι κόσμον εἶχεν ἐδὲ τὰξιν αὐτῷ τὸ πλῆθῳ, ἀλλὰ τῷ μὲν νεκρῷ ᾧ σωρευόμενος ἐξ ἀγορᾶς βάρβαροι ἢ κικλίδας ἢ τραπέζας, ὑφῆψαν αὐτῷ ἢ κατέκωσαν ἀράμφοι ἢ δαλὰς διαπύρεος ἔθεον ἐπὶ τὰς οἰκίας τῷ ἀνηρηκῶν καταφλέξοντες, ἄλλοι ἢ ἐφοίτων πανταχόσε τὴ πόλεις, συλλαβεῖν ἢ διασπᾶσαι τὰς ἀνδρας ζητῶντες. οἷς ἐκείνων μὲν ἐδεῖς ἀπλῶτησεν, ἀλλὰ εὖ πεφραγμένοι πάντες ἦσαν. Κίννας δὲ τις τῷ Καίσαρῳ ἐταίρων, ἔτυχεν μὲν, ὡς φασιν, τῆς παρωχημένης νυκτὸς ὄψιν ἐωρακῶς ἀτοπον. ἐδόκει γὰρ ὑπὸ Καίσαρῳ ἐπὶ δεῖπνον καλεῖσθαι ᾧ τῷ τῷ, ἀγεσθαι τὴ χεῖρὸς ὑπ' αὐτῷ, μὴ βελόμην, ἀλλ' ἀνιτείνων. ὡς ἢ ἤκασεν ἐν ἀγορᾷ τὸ σῶμα καίεσθαι τῷ Καίσαρῳ, ἀνασὰς ἐβάδιζεν ἐπὶ τιμῆ, καίπερ ὑφορῶμην τῷ ὄψιν ἅμα ἢ πυρέτων. καὶ τις ὀφθέντῳ αὐτῷ τῷ πολλῶν ἔφρασεν ἐτέρῳ τῷ νομα πωψανόμενῳ, κακεῖν ἄλλοι, ἢ διὰ πάντων δὲ θύς ἰῶ, ὡς ἔτος ἐσιν ὁ ἀνὴρ τῶν ἀνηρηκῶν Καίσαρῳ ἢ γὰρ ἰῶ τις ὁμώνυμῳ ἐκείνῳ Κίννας ἐν τοῖς σιωμοσαμένοις, ὄν

honores, acta ejus omnia confirmavit adeo ut ne levissimum quippiam mutaretur, conjuratis dedit provincias, convenientesque tribuit honores. Unde putabant rempublicam omnes pacatam esse atque optime compositam.

At postquam apertis testamenti Cæsaris tabulis compertum est legatum populo Romano viritim luculentum relictum esse, elatumque per forum corpus vulneribus conspexere laceratum, haud potuit ultra contineri aut regi multitudo: sed congestis ex foro subsellis, cancellis, mensisque, succenderunt & cremaverunt cadaver. Inde ardentibus titiōnibus ad domos inflammandas percussorum tetendere. Alii per totam urbem discurre-

runt, requirentes eos ut comprehenderent & discernerent: in quos nemo illorum incurrit, sed sepeferant se omnes diligenter. Cinna quidam ex amicis Cæsaris somnium horrendum priore nocte habuerat. Videbatur sibi ad coenam invitari a Cæsare: quum renueret autem, manu ab eo invitatus & reluctans duci. Hic audito Cæsaris corpus in foro cremari, etsi visionem suspectam habebat, & tenebatur etiam febre, honoris illius causa in forum profectus est. Ut conspectus est, nomen quidam ex plebe quaerenti alteri dixit, ille alteri. Mox omnes pervasit, unum hunc esse ex Cæsaris percussoribus. Erat enim in conjuratis alius illi cognominis Cinna, quem, quod existimarent hunc esse,

ὄν τῆτον εἶναι προλαβόντες, ὤρμησαν δὴθὺς ἢ δῖεσσαν ἐν μέσῳ τὸν ἀνθρωπον. τῆτο μάλινα δῖεσαντες οἱ ᾧ Βρετον ἢ Κάσιον, ἔ πολ- λῶν ἡμερῶν διαχρονίων ἀπεχώρησαν ἐκ τῆς πόλεως. ἀ ἢ ἢ προῖξαν- τες ἢ παθόντες ἐτελδύτησαν, ἐν τοῖς ᾧ Βρετα γέγραπῃ).

Θνήσκει ἢ Καῖσαρ, τὰ μὲν πάντα γεγονώς ἔτη πενήκοντα ἢ ἔξ, Πομ- πηῖω δ' Ἐπιβώσας ἔ πολὺ πλέον ἐτῷ τεσσάρων· ἢ ἢ τῷ βίῳ παντὶ ἀε- χλῶ ἢ δωασείαν διὰ κινδύων τοσέτων διώκων μόλις κατειργάσα- το, ταύτης ἐδέν ὅτι μὴ τῆνομα μόνον ἢ τῷ Ἐπίφθονον καρπωσάμε- νῷ δόξαν ᾧ τῷ πολιτῷ. ὁ μὲντοι μέγας αὐτῆ δαίμων, ᾧ ᾧ τὸν βίον ἐχρήσατο, ἢ τελδύτησανῷ ἐπηκολέθησεν τιμωρὸς τῆ φόνος, διὰ τε γῆς πάσης ἢ θαλάσσης ἐλαύνων ἢ ἀιχνιδύων ἀχει τῆ μηδένα λι- πεῖν τῷ ἀπεκλονότων, ἀλλὰ ἢ τῆς καθ' ὅτιεν, ἢ χειρὶ τῆ ἐργε δίγον- τας, ἢ γνώμης μεταχρόνιας ἐπεξελεθεῖν. θαυμασιώτατον ἢ τῷ μὲν ἀν- θρωπίνων τὸ ᾧ Κάσιον ἢ τῆθεῖς γῷ ἐν Φιλίπποις, ἐκείνῳ τῷ ξιφι- διῷ δῖεφθειρεν ἐαυτὸν ᾧ κῆ Καῖσαρῷ ἐχρήσατο· τῷ ἢ θεῖων, ὁ, τε μέ- γας κομήτης (ἐφάνη γῷ Ἐπὶ νύκτας ἐπὶ μῆ τῷ Καῖσαρῷ σφαγῶ διαπρεπῆς, εἶτα ἢφανῖδη) ἢ τὸ ᾧ τὸν ἢλιον ἀμαύρωμα τ' αὐγῆς. ὄλον γῷ ἐκείνον τὸν ἐνιαυτὸν ὠχρὸς μὲν ὁ κύκλῷ ἢ μαρμαρυγὰς ἐκ ἔχων ἀνέτελλεν, ἀδρανὲς ἢ ἢ λεπτὸν ἀπ' αὐτῆ κατήει τὸ θερμόν ὡστε τὸν μὲν ἀέρα δυοφερόν ἢ βαρῶ ἀδενεία τ' διακωνέσης αὐτὸν ἀλέας ἐκφέρεια, τῆς ἢ καρπὸς ἢμιπέπτες ἢ ἀτελεῖς ἀπανθῆσαι ἢ ᾧκαμάσαι διὰ τῷ ψυ-
χεῖ-

esse, impetu confestim facto in ipso foro eum dilaceraverunt. Ob hanc formidinem Brutus & Cassius paucis interjectis diebus urbe excessere. Quibus autem rebus inde gestis, quibusque pressi calamitatibus occubuerunt, in Bruti historia fumus persecuti.

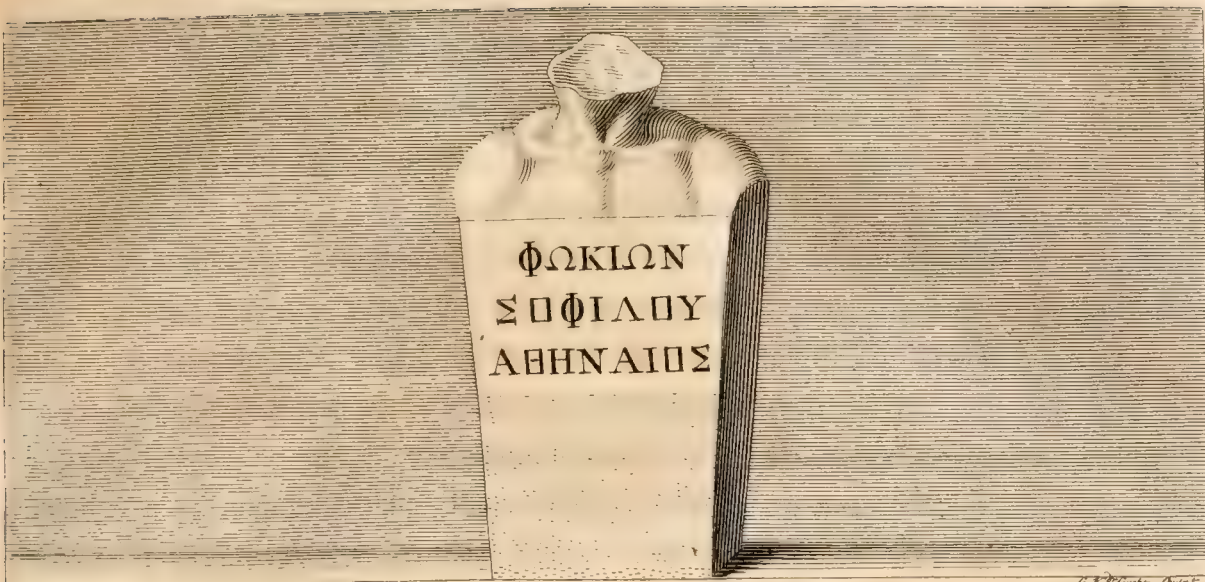
Obiit Cæsar annos natus non plus sex & quinquaginta. Pompeio superstes fuit non multo annis quatuor amplius. Quod vero omni vita imperium & dominationem per tanta pericula persecutus ægre confecit, ex hoc nihil nisi nominis invidiosæ apud cives gloriæ fructum cepit. At magnus ejus ille Genius, quo est in vita usus, mortuum quoque comitatus necis ejus ultrix, atque omni terra marique persecutus est, & investiga-

vit interfectores, quoad nullus superfuit, sed omnes, qui ulla re vel manu facti affines vel consilii fuerant consortes, vindicavit. Porro inter humana signa mirandum imprimis quod Cassio accidit. Hic victus in Philippis semetipse interemit eodem pugione quo violaverat Cæsarem. Ex cœlestibus, grandis cometa, qui post Cæsaris necem eximie fulgens septem noctes apparuit, inde subductus est; & jubaris solis obscæratio. Nam anno toto illo orbis ejus pallidus sine fulgore emerfit, debilemque & tenuem demisit calorem. Itaque nubilus aer & gravis extitit ob imbecillitatem eum tenuantis temporis. Unde fructus crudi immaturique elanguerunt ob cœli rigorem & flaccidi e-

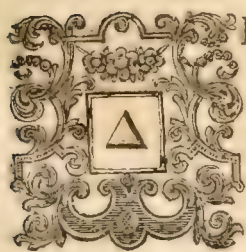
χρότητα τῷ φειέχοντι. μάλισα ἢ τὸ Βεῤῥῶ γρόμνον φάσμα τὴν Καίσαρῶ ἐδήλωσεν σφαγὴν ἐ γρόμνον Θεοῖς ἀρετήν. ἦν ἢ τοιούδε· μέλλων τὸν στρατὸν εἰς Ἀβύδου διαβιάζειν εἰς τὴν ἑτέραν ἡπειρὸν, ἀνεπαύετο νυκτὸς, ὡσπερ εἴθε, κτ' σκλήν, ἐ καθύδων, ἀλλὰ φρονίζων φει τὴν μέλλοντι. λέγει γὰρ εἶπε ἀνὴρ ἡκιστα δὴ τῷ στρατηγῶν ὑπνώδης γράει, καὶ πλεῖστον ἑαυτῷ χρόνον ἐγενηγορέτι χρεῖας πεφυκῶς. ψόφου δέ τινος αἰδέας φει τὴν θυρᾶν ἔδοξε, καὶ πρὸς τὸ τῷ λύχνου φῶς ἦδη καταφρονησθεσκεψάμενος, ὅψιν εἶδε φοβεράν ἀνδρῶς ἐμφύλας τὸ μέγεθος, καὶ χαλεπῶς τὸ εἶδος. ἐμπλαγείς ἢ τὸ πρῶτον, ὡς ἑώρα μήτε πρᾶττονιά τι, μήτε φθειγόμενον, ἀλλὰ ἐσῶτα σιγῇ φῶρα τὴν κλίνην, ἠρώτα ὅσις ἐστιν. ἀποκρίνε' δ' αὐτῷ τὸ φάσμα, Ὁ σὸς ᾧ Βεῤῥῶ δαίμων κακός· ὅψιν δέ με φει Φιλίππου. τότε μὲν ἐν ὁ Βεῤῥῶ δὴταρσῶς, Ὁψομαι, εἶπει· καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτῷ ἐμποδὼν ἀπήει. τῷ ἢ ἰκνημνῶ χρόνω φει τὰς Φιλίππου ἀνιταχθεῖς Ἀλιωνίῳ καὶ Καίσαρι, τῷ μὲν πρώτῃ μάχῃ κρατήσας τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐτρέψατο καὶ διεξήλασεν, πορθῶν τὸ Καίσαρῶ στρατόπεδον· τὴν ἢ δουτέραν αὐτῷ μάχεας μέλλοντι φοιτᾶ τὸ αὐτὸ φάσμα τῷ νυκτὸς αὐτῷ, ἐχῶσε τι προσειπεῖν, ἀλλὰ σιωπῶν ὁ Βεῤῥῶ τὸ πεπερωμένον, ἔρριψε φέρον ἑαυτὸν εἰς τὸν κίνδυνον. ἐ μὴν ἔπεσεν ἀγωνιζόμενος, ἀλλὰ τῷ τρηπῆς γενομένης, ἀναφυγῶν πρὸς τι κρημνῶδες, καὶ τῷ ξίφει γυμνῶ προσβαλὼν τὸ ξέρον, ἅμα καὶ φίλα τινός, ὡς φασιν, ἐπὶ πρῶσαντι πληγὴν, ἀπέθανεν.

vaferē. Præcipue vero oblatum Bruto spectrum Cæsaris cædem denunciavit non fuisse Diis cordi. Id fuit hujuscemodi: Transportaturus ex Abydo in oppositam continentem exercitum, quiescebat nocte, ut assueverat, in tabernaculo, infomnis adhuc, ut de belli eventu sollicitus: siquidem vir hic inter omnes imperatores perhibetur minime somno indulgisse, naturaque fuisse vigilantissimus. Is strepitum sentire ad fores imaginatus est. Intentis autem ad lucernæ lumen jam emarcescentis oculis, speciem vidit horribilem viri immani magnitudine diroque aspectu. Percussus primum, ubi nihil intentantem conspexit, neque vocem mittentem, tantum cubili suo tacitum assistentem: rogavit quisnam esset.

Respondit ei spectrum, Tuus Brute malus genius: in Philippis me videbis. Tunc forti animo Brutus, Videbo, inquit. Mox genius ille ex oculis abiit. Postmodo, quum in Philippis infestum exercitum contra Antonium & Cæsarem haberet, prima acie victor oppositum sibi cornu profligavit, atque instans effusus, castra Cæsaris diripuit. Altera instante pugna idem se ei noctu obtulit spectrum, neque est eum alloquutum: verum intelligens Brutus fatum, in periculum demisit se. Non cecidit tamen in prælio: sed pulsus suis refugit ad rupem quandam, admotoque pectori stricto gladio, simulque amico quodam, ut fama est, iectum adjuvante, exanimatus est.

Φ Ω Κ Ι Ω Ν

Ἡμάδης ὁ ῥήτωρ, ἰσχύων μὲρ ἐν ταῖς Ἀθίαις διὰ τὸ πρὸς χάριν πολιτεύεσθαι Μακεδόνων ἢ Ἀντιπάτρει, πολλὰ ᾗ γράφειν ἢ λέγειν ἀναγκαζόμενος ὡς τὸ ἀξίωμα τῆ πόλεως ἢ τὸ ἦθος, ἔλεγε συγγνώμης ἀξιόμειναι, πολιτεύομενος τὰ ναυάγια τῆ πόλεως. τῆτο ᾗ εἰ ἢ τὰ ῥήματα θεαυτέρην εἶρη), δόξειεν ἂν ἀληθὲς εἶναι, μετενεχθὲν ἐπὶ τὴν Φωκίωνος πολιτείαν. Δημάδης μὲρ γὰρ αὐτὸς ἦν ναυάγιον τῆ πόλεως, ἕτως ἀσελγῶς βιώσας ἢ πολιτεύσασθαι, ὥστε Ἀντιπάτρει εἰπεῖν ἐπ' αὐτῶ γέροντος ἤδη γεγονότος, ὅτι κατὰπερ ἰερεῖς διαπεπραγμύς, γλώσσα ἢ κοιλία μόνον ἀπολέλειπ). τὴν ᾗ Φωκίωνος ἀρετὴν, ὥστε ἀνταγωνιστὴ βαρεῖ ἢ βιαίω, καιρῶ συλλαχθῆσαν, αἱ τύχαι τῆ Ἑλλάδος ἀμαυρῶν ἢ ἀλαμπῆ πρὸς δόξαν ἐποίησαν. εἰ γὰρ Σοφοκλεῖ γε προσεκλίειν ἀδενῆ ποιῆν τὴν ἀρετὴν, ἐν οἷς Φησίν,

Ἄλλ.

Demades orator quia ad Macedonum & Antipatri nutum repub. gerebat, Athenis plurimum pollens, quum multas leges rogare multaque dicere cogere præter civitatis dignitatem & morem, ignoscendum dicebat sibi esse, quod naufragia civitatis gubernaret. Fuit hoc dictum arrogantius, traductum tamen ad Phocionis in repub. actiones verum dicas. Quippe erat ipse naufragium reipub. Demades, qui ita libidinoſe & vixit & rem-

pub. administravit, ut de illo diceret Antipater jam fene, ex eo sicut hostia immolata linguam modo & ventrem superesse. At Phocionis virtutem, quæ gravem adversariam erat & violentam temporum sævitiam fortita, fortuna Græciæ languidam & obscuram reddidit ad gloriam. Neque enim audiendus Sophocles est, qui imbecillum virtutem facit hisce carminibus,

Neque

Ἄλλ' εἰ γὰρ ὦ ἴναξ, εἰδ' ὅς ἂν βλασῆ, μῦραι
Νῆς τοῖς κακῶς πράξασιν, ἀλλ' ἔξιστα).

τοσῶτον ἢ τῇ τύχῃ δοτέον ἀνλιτατομῆν πρὸς τὰς ἀγαθὰς ἀνδρας ἰχθύων,
ὅσον ἀντὶ τῆς ἀξίας τιμῆς ἢ χάριτος ἐπίοις ψόγος πονηρὰς ἢ διαβολὰς
ἔπιφέρουσαν, τὴν πίσιν ἀδενεσέραν ποιῆν τῆς ἀρετῆς.

Καίτοι δοκῶσιν οἱ δῆμοι μᾶλλον εἰς τὰς ἀγαθὰς ἔξυβεῖζεν, ὅταν δο-
κῶσιν δὲ τυχεῖν ὑπὸ πραγμάτων μεγάλων ἢ διωάμεως ἐπαιρομένων συμ-
βαίνειν ἢ τεναῖλιον. αἰεὶ γὰρ αἱ συμφοραὶ πικρὰ μὲν τὰ ἤθη ἢ μικρόλυπα
ἢ ἀκροσφαλῆ πρὸς ὄργας ποιῶσιν, δύσκολον ἢ τὴν ἀκοήν ἢ τραχιῶν,
ὑπὸ παντὸς λόγου ἢ ῥήματός τόνον ἔχοντες ἐνοχλημένω. ὁ δ' ἔπιτιμῶ
τοῖς ἔξαμαρτανομένοις, ἔξονειδίζει τὰ δυστυχήματα δοκεῖ, ἢ καταφρο-
νεῖν ὁ παρρησιαζόμενος. ἢ καθάπερ τὸ μέλι λυπεῖ τὰ τετραμῆρα ἢ ἡλκω-
μῆρα μέρη τῶ σώματος, ἔτως πολλάκις οἱ ἀληθινοὶ ἢ νῦν ἔχοντες λόγοι
δάκνῃσι ἢ παρξυῶσι τὰς κακῶς πράττοντας, εἰὰν μὴ προσωεῖς ὧσιν ἢ
σωεῖκοιτες. ὡσπερ ἀμέλει τὸ ἡδύ, μῦροικῆς ὁ ποιητὴς κέκληκεν, ὡς τὰ ἡδο-
μῶ τῆ ψυχῆς ὑπέικον, ἢ μὴ μαχόμενον μὴδ' ἀνιτυπῆν. ἢ γὰρ ὄμμα
φλεγμῶνον, ἢ δὲ τὰ τοῖς σκιερῶσι ἢ ἀλαμπέσιν ἐνδιάτρεῖβει χρώμασι, τὰ ἢ
αὐγὴν ἔχοντα ἢ φῶς ἀποστέφει). ἢ πόλις ἐν τύχαις ἀβεβλήτοις γηρομῆν,
ψοφοδέες ἢ τρυφερόν ἐσι δι' ἀδενεῖαν ἀνέχεσθαι παρρησίας, ὅτε μάλιστα
δεῖται, τῶν πραγμάτων ἀναφορὰν ἀμαρτημάτων ἐκ ἐχόντων. διὸ πάντη
σφαλερόν ἢ τοιαύτη πολιτεία. σωμαπόλλυσι γὰρ τὸν πρὸς χάριν λέγον-
τα,

*Neque enim ictus infortunio compos manet
Mentis: licet ante saperit vel maxime.*

Tantum vero infestæ bonis viris attribuas vim
fortunæ, quatenus pro merito honore & gra-
tia infamiam nonnullis & probra referens, fi-
dei aliquantum derogat virtuti.

Et quidem putantur insolescere magis in
bonos populi, quum lætas res suas existimant,
rebus magnis & potentia exultantes. Verum
diversum accidit: siquidem infortunia amarus
mores irritabilesque & præcipientes reddunt in
iram: ad hæc aures difficiles atque morosas,
quæ quovis dicto & verbo acri exacerbentur.
Quippe peccantes qui castigat, exprobrare
videtur calamitates: & despiciere, qui libe-

re loquitur. Atque ut corporis mel vul-
nera & ulcera pungit, ita frequenter vera &
cordata oratio, nisi lenis sit & blanda, mor-
det ac stimulat afflictos: quamobrem dulcia
poeta animo obsecundantia (ita enim vox
Græca velle videtur) vocavit, quæ quasi ani-
mo cedunt, nec repugnant vel renituntur tu-
menti. Nam ut oculo inflammato opacus &
fuscus gratissimus color est, splendidus vero
& lucidus asperat eum: haud secus rebus
obruta civitas parum prosperis timet refugit-
que ob imbecillitatem, quum maxime opus
habeat, rebus eo prolapsis ut excitari nequeat
ab offensa, veritatem audire. Quapropter ver-
satur prorsus in lubrico talis reipub. admini-
stratio: quippe una secum blandientem auri-
bus

τα, ἢ προσάπολλυσι τὸν μὴ χαιζόμενον. ὥσπερ ἔν τὸν ἥλιον οἱ μαθηματικοὶ λέγουσιν, μῆτε τὴν αὐτὴν τῷ ἕρηνῳ φερόμενον φορῶν, μῆτε ἀντικρυς ἐναντίαν ἢ ἀντιβατικῶς, ἀλλὰ λοξῶ ἢ παρεκκεκλιμῶς πορείας χήματι χρώμενον, ὑγρὰν ἢ δὺκαμπῆ ἢ πειλιτομῶς ἕλικα ποιῆν, ἢ σῶζε) πάντα ἢ λαμβάνει τὴν ἀείτω κρᾶσιν ἕως ἄρα τῆ πολιτείας ὁ μὲν ὀρθοῖται ἄγαν ἢ πρὸς ἅπαντα τοῖς δημοσίοις ἀντιβαίνων τόνου, ἀπλῶς ἢ σκληρῶς ὥσπερ αὖ πάλιν Ἰπσοφαλῆς ἢ κάταντες, τὸ σωεφελομένοιο τοῖς ἀμαρτάνουσιν, ὧ πολλοὶ ἢ σωεπιρρέπουσιν. ἢ ἢ ἀνθυπέκασα πειθομένοιο ἢ διδῶσα τὸ πρὸς χάειν, εἴτ' ἀπαιτῶσα τὸ συμφέρον Ἰπσασία ἢ κυβέρησις ἀνθρώπων πολλὰ πρᾶως ἢ χησιμῶς ὑπεργέντων, εἰ μὴ πάντα δεωποτικῶς ἢ βιαίως ἀγῶντο, σωτήριου, ἐργώδης ἢ ἢ χαλεπῆ, ἢ τὸ σεμνὸν ἔχουσα τῷ Ἰπικεῖ δύσμηκλον ἐὰν ἢ μηχθῆ, τῶτό ἐστιν ἢ πάντων μὲν ρυθμῶς, πασῶν ἢ ἀρμονιῶν ἐμμελεσάτη ἢ μεσικωτάτη κρᾶσις. ἢ ἢ τὸν κόσμον ὁ Θεὸς λέγει) διοικῆν, ἢ βιαζόμενου, ἀλλὰ παιδοῖ ἢ λόγῳ πρᾶγῶν τὴν ἀνάγκη.

Ταῦτα ἢ ἢ Κάτωνι τῷ νέῳ σωέθη. ἢ γὰρ ἔτῳ ἢ πιθανὸν ἔχεν ἐδὲ προσφιλῆς ὄχλῳ τὸ ἢου, ἐδὲ ἢθησεν ἐν τῇ πολιτεία πρὸς χάειν ἀλλ' ὁ μὲν Κικέρων φησὶν αὐτόν, ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνου πολιτεία, ἢ ἐκ ἐν τῇ Ῥωμύλῃ πολιτομένοιο ὑποσαθμῆ, τῆ ὑπατείας ἐμπεισῆν. ἐμοὶ ἢ ταῦτό δοκεῖ παθεῖν τοῖς μὴ καθ' ὄρεν ἐμφανῆσι κερποῖς. ὡς γὰρ ἐκείνης ἢδῶς ὀρῶν-

bus perdit, & ingrata loquentem perdit ante. Ut igitur prædicant solem mathematici non eodem ac cælum motu volvi, neque prorsus adverso tamen & opposito, sed obliquam atque leviter inflexam cursus formam tenendo, lentum, flexibilem, & sequacem efficere anfractum, quo universitas constat, atque optimam accipit temperaturam: in repub. item nimium directus, & per omnia populi voluntati reluctans, ingratus est tenor & rigidus: ut contra lubricus & proclivis qui peccantes sequitur, quum eo videat inclinare populum. Illa vero quæ parentibus vicissim concedit indulgetque, indeque exigit quod fructiferum est, administratio & moderatio hominum in multis modeste atque utiliter, nisi ubique imperiose & violenter agantur, obtemperantium,

Vo L. IV.

salutaris quidem est, verum ardua, eam quæ ægre cum lenitate temperatur retinens gravitatem. Quæ cum hac si temperata fuerit; ea demum modulorum fit omnium & contentuum maxime concinna & delectabilis temperatura, qua mundum quoque perhibent Deum regere, non violentia, sed lepore & ratione inducendo leniens necessitatem.

Hæc Catoni minori usu venere: neque enim blandis hic vel gratis plebi moribus præditus fuit, neque floruit in repub. obsequiis: sed ait eum Cicero quasi in repub. Platonis, non in Romuli face ageret, consulatus repulsam tulisse. Mihi vero videtur idem illi quod fructibus accidisse intempestive provenientibus. Ut enim hos contemplantur li-

Z

ben-

ὀρεῶντες ἢ θαυμάζοντες, ἐ χρωῖν) ἔτως ἢ Κάτωνος ἀρχαιοτροπία διὰ χρό-
νων πολλῶν Ἐπιχρομένη βίοις διεφθορόσι ἢ πονηροῖς ἔθεσι, δόξαν μὲν
εἶχεν μεγάλῃ ἢ κλέῳ, ἐκ ἐπήρμωσε ἢ ταῖς χρείαις, διὰ βάρῃ καὶ
μέγεθῃ τῆ ἀρετῆς ἀσύμμετρον τοῖς καθεσῶσι καιροῖς. καὶ γὰρ αὐτὸς ἐ κε-
κλιμένης μὲν ἤδη τῆ πατρίδος, ὡσπερ ὁ Φωκίων, πολὺν ἢ χαμῆρα καὶ
σάλον ἐχέσης, ὅσον ἰσίων καὶ κάλων Ἐπιλαβέας, καὶ πῶρασι τοῖς πλέον
δυναμίοις πολιτοσύμμεθῃ, οἰάκων ἢ καὶ κυβερνήσεως ἀπωθεῖς, ὁμῶς
μέγαν ἀγῶνα τῇ τύχῃ διεξέστηεν. εἶλε μὲν γὰρ καὶ κατέλαβε τὴν πολιτεί-
αν δι' ἄλλης, μόλις ἢ καὶ βραδέως, καὶ χρόνῳ πολλῷ καὶ πῶρα μικρὸν
ἐλθῶσαν διεξέστηεν διὰ Κάτωνος ἢ τὴν Κάτωνος ἀρετῆν ἢ πῶραβάλλουσαν
τὴν Φωκίωνος, ἐ κτ' κοινὰς ὁμοιότητας, ὡς ἀγαθῶν καὶ πολιτικῶν ἀν-
δρῶν. ἔστι γὰρ ἀμέλει καὶ ἀνδρείας διαφορὰ πρὸς ἀνδρείαν, ὡς τῆ Ἀλκιβι-
άδος πρὸς τὴν Ἐπαμεινώνδου καὶ φρονήσεως πρὸς φρόνησιν, ὡς τῆ Θεμιστο-
κλέους πρὸς τὴν Ἀεισείδου καὶ δικαιοσύνης πρὸς δικαιοσύνην, ὡς τῆ Νο-
μᾶ πρὸς τὴν Ἀγησιλάου. τέτων ἢ τῶν ἀνδρῶν αἱ ἀρεταὶ, μέχει τῶν τε-
λευταίων καὶ ἀτόμων διαφορῶν, ἕνα χαρακτῆρα καὶ μορφήν καὶ χροῖμα
κοινὸν ἤθεος ἐγκεκεραμμένον ἐμφέρον, ὡσπερ ἴσῳ μέτρῳ μεμιγμένον πρὸς
τὸ αἰσθητὸν τῆ φιλανθρώπου, καὶ πρὸς τὸ ἀσφαλές τῆ ἀνδρείας, καὶ τῆς
ὑπὲρ ἄλλων μὲν κηδεμονίας, ὑπὲρ αὐτῶν ἢ ἀφοβίας, καὶ πρὸς μὲν τὸ
αἰχρὸν δόλαβείας, πρὸς ἢ τὸ δίκαιον ὑπονομίας συνηρμοσμένης ὁμοίως ὥστε

λεπ-

benter miramurque, nec utimur tamen: ita
mores antiqui Catonis, in civitate corrupta
& depravata consuetudine demum existentes,
laudem quidem habuerunt & gloriam gran-
dem, usui tamen propter pondus & fastigium
virtutis à præsenti abhorrens seculo non fue-
runt consentanei. Etenim haud præcipite jam
patria, ut Phocion, magna tamen tempestate
& fluctibus jactata, vela & rudentes ut trac-
tare & assistere posset potentioribus, remp-
gerens: quum a clavo esset & gubernaculo
summotus, certamen exhibuit tamen fortu-
næ durum. Quippe subjugavit illa quidem
& prostravit rempub. per alios, verum ægre &
tarde longoque spacio, quum victoria penes
rempub. pene fuisset per Catonem & Cato-
nis virtutem: cum qua Phocionis conferi-

mus, non communes illas secuti similitudines,
ut bonorum & reipub. tractandæ peritorum
virorum. Nempe est & fortitudinis cum
fortitudine discrimen, ceu ejus quæ Alcibia-
dis fuit, cum illa quæ Epaminondæ; & cum
prudencia prudentiæ, velut Themistoclis cum
Aristidis; justitiæ item cum justitia, ut Nu-
mæ cum Agesilai. At horum virorum vir-
tutes usque ad extremas & individuas diffe-
rentias eundem characterem, effigiem, colo-
rem morum communem præferunt impres-
sum, quasi temperata pari modo cum auste-
ritate humanitate, & cum cautione fortitu-
dine: pro aliis sollicitudine, pro semetipsis
securitate: turpitudinis fuga cum firmitate
in persequenda justitia. similiter in utroque
coaptata. Adeo ut ad discernendum & eru-

en-

λεπίε πάνυ λόγῳ δειῶς, καθάπερ ὀργάνῳ πρὸς διάκρισιν καὶ ἀνδύρεσιν τῷ διαφερόντων.

Τὸ μὲν ἐν Κάτωνῳ ὁμολογῆ) γῆ) ἐν λαμπρῶν ὑπάρχειν, ὡς λεχθήσε) Φωκίωνα ἢ τεκμαίρεται μὴ παλιάπασιν εἶναι γῆς ἀτίμη καὶ καταπεπλωκότ). εἰ γὰρ ἴω, ὡς φησιν Ἰδομνίδης, δοιδυκοποιεῖ πατρός, ἐκ ἀν ἐν τῷ λόγῳ Γλαυκίππῳ ὁ Ἰφειδῆς, μυρία στωιλοχῶς καὶ εἰρηκῶς κατ' αὐτῆ κακὰ, τῷ δυσγῆριαν παρῆκεν' ἐδ' ἀν ἔτως ἐλευθερίας βίῃ καὶ σώφρο- ν) καὶ παιδείας μετέχεν, ὥστε τ' Πλάτων), ἐτι μειράκιον ὦν, ὕστερον ἢ τ' Ξενοκράτης διατελεῖς ἐν Ἀκαδημία μεταχεῖν, καὶ τῷ ἀείρων εἰς ἀρχῆς Ἐπιτηδουμάτων ζηλωτῆς γῆς. Φωκίωνα γὰρ ἔτε γελάσαντα τις, ἔτε κλαύ- σαντα ῥαδίως Ἀθωαίων εἶδεν, ἐδ' ἐν βαλανείῳ δημοσιβύθῳι λασάμνον, ὡς ἰσόρηκε Δεῖρις, ἐδ' ἐπὶ ἔχοντα τῷ χεῖρα τ' φειβολῆς, ὅτε τύχοι πε- ρεβεβλημῆ). ἐπεὶ κατὰ γε τῷ χώρον καὶ τὰς στρατείας ἀνυπόδη) αἰ) καὶ γυμνὸς ἐβάδιζεν, εἰ μὴ ψύχ) ὑπερβάλλον εἶη καὶ δυσκαρτέρητον, ὥστε καὶ παίζοντα ἤδη τὰς στρατιωμῆς, σύμβολον μεγάλῃ ποιῆσ) χει- μῆ), ἐνδεδυμῆ) Φωκίωνα.

Τῷ ἢ ἦται προσώπῳ) ὦν καὶ φιλανθρωπότατ), ἀπὸ τῆ προσώπῳ) δυσξύμβολ) ἐφαίνετο καὶ σκυθρωπός· ὥστε μὴ ῥαδίως ἀν τινα μόνον ἐπι- χεῖν αὐτῷ τῷ ἀσιωῆτων. διὸ καὶ Χάριτι ποτὲ πρὸς τὰς ὀφρῦς αὐτῆ λέγοντι, τῷ Ἀθωαίων Ἐπιγελώνων, Οὐδὲν, εἶπεν, αὐτῆ ὑμᾶς λελύπηκεν ἢ ὀφρῦς· ὁ ἢ τῆτων γέλωσ πολλὰ κλαῦσαι τῷ πόλιν πεποίηκεν. ὁμοίως δὲ πως

τῆ

endum quatenus discrepent, subtili admodum opus sit tanquam instrumento oratione.

Ac Catonis quidem in confesso est clarum genus, ut post dicitur, fuisse: Phocionem vero auguramus loci fuisse non omnino obscuri & abjecti. Neque enim, si fuisset ei (ut Idomeneus autumat) pater artifex cochlearius, qui sexcenta collegit & objecit ei convitia, generis novitatem Glaucippus Hyperidis filius praetermisisset: neque mores adeo liberales & honestos vel institutionem fortitus esset: qui Platonis admodum adolescens, & post Xenocratis fuit in Academia auditor, studiorumque a prima aetate sectator optimorum. Siquidem neque ridentem neque plorantem quisquam Atheniensium temere Phocionem

vidit, neque in balneo publico lavantem, ut tradit Duris: neque extra pallium, cum amictus esset, manum ejus exertam. Nam peregre quidem atque in bello sine calceis semper nudusque incedebat, nisi gelu immodicum esset & intolerabile: ut milites per jocum pro gravis brumæ nota haberent, ubi esset vestibus Phocion optertus.

Quamvis autem moribus esset mansuetissimis facillimisque, vultum tamen morosum & tetricum repræsentabat: unde nemo facile eum alienior convenit solus. Itaque quum Chares aliquando supercilia ejus perfringeret, arrideretque populus Atheniensis: Nihil hoc vobis, inquit, mæroris intulit supercilium: at horum rufus multas civitati lacrymas invexit. Perinde

τῷ Φωκίωνῳ ἢ ὁ λόγῳ ἢ ἐπὶ χρεστοῖς δύτυχήμασι ἢ διανοήμασι σω-
τήριῳ, προστατικῶς τινα ἢ αὐστηρῶς ἢ ἀνήδυσον ἔχων βραχυλογία. ὡς
γὰρ ὁ Ζήνων ἔλεγε, ὅτι δεῖ τὸν φιλόσοφον εἰς νῦν ἀποβάπτοιλα προφέρειν
τῷ λέξει, ἕτως ὁ Φωκίωνῳ λόγῳ πλείστον ἐν ἐλαχίστῃ λέξει νῦν εἶχεν. ἢ
πρὸς τῷτο ἔοικεν ἀπιδὼν ὁ Σφήτιῳ Πολύδωκῳ εἰπεῖν, ὅτι ῥήτωρ μὲν ἄρι-
στοῦ εἴη Δημοσθένης, εἰπεῖν δὲ δεινότατῳ ὁ Φωκίων. ὡς γὰρ ἡ τῷ νομίσμα-
τῳ ἀξία πλείω ἐν ὄγκῳ βραχυτάτῳ δυνάμει ἔχει, ἕτω λόγος δεινότης
ἐδόκει πολλὰ σημαίνειν ἀπὸ ὀλίγων. ἢ μῦθοι ἢ αὐτὸν ποτε τὸν Φωκίωνα
φασὶ πληρεμῶς τῷ θεάτρῳ πεπατεῖν ὑπὸ σκηνῶν, αὐτὸν ὄντα πρὸς
ἑαυτῷ τῷ δianoian εἰπόντῳ δέ τινῳ τῷ φίλῳ, σκεπτομῶ Φωκίων ἔοι-
κας· ναὶ μὰ τὸν Δία, φάναι, σκέπτομαι εἰ τι δυνάμαι τῷ λόγῳ ἀφελεῖν
ὄν μέλλω λέγειν πρὸς Ἀθηναίους. ὁ δὲ Δημοσθένης τῷ μὲν ἄλλων κατεφρέ-
νει πολὺ ῥητόρων, ἀνισαμῶς δὲ Φωκίωνῳ, εἰώθει λέγειν ἀτρέμα πρὸς τὸς
φίλους, ἢ τῷ ἐμῶν λόγων κοπίς πάρεστιν. ἀλλὰ τῷτο μὲν ἴσως πρὸς τὸ ἦθος
ἀνοϊστέον· ἐπεὶ ἢ ῥῆμα ἢ νεῦμα μόνον ἀνδρὸς ἀγαθῷ μυεῖσις ἐνθυμήμασι ἢ
πεισθεῖσι ἀντίρροπον ἔχει πῖσιν.

Νέῳ δὲ ὡν Χαβρία προσέμιξεν ἑαυτὸν τῷ στρατηγῷ, ἢ παρεπέτο, πολ-
λὰ μὲν εἰς ἐμπειρίαν τῷ πολεμικῶν ὠφελέμῳ· ἐστὶ δὲ ἐν οἷς ἐπανορθέ-
μῳ τῷ ἐκείνου φύσιν, ἀνώμαλον ἔσαν ἢ ἀκρατον. νωθεὸς γὰρ ὡν ὁ Χα-
βρίας ἢ δυσκίνητῳ ἄλλως, ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγῶσι ὄργα ἢ διεπυρῆτο τῷ
φυ-

oratio quoque fuit Phocionis utilibus sententiis & consiliis salubris, conjuncta cum imperiosa austeritate & tristi brevitate. Quippe, ut Zeno ait, mente tinctum proferre Philosophum sermonem debere, pari modo habuit Phocionis oratio plurimum in concisa dictione sententiæ; quo apparet Sphettium Polyuctum respexisse, quum diceret oratorem esse Demosthenem optimum, sed in dicendo acutissimum Phocionem. Quo modo enim habet monetæ æstimatio exigua in mole maximum valorem, sic hujus orationis vim censebat verbis paucis multa significare. Et vero ipsum etiam ferunt Phocionem aliquando completo theatro sub scena inambulasse cogitandum. Ubi quum amicus quidam diceret ei, Videris aliquid Phocion tecum meditari,

Sane vero, inquit, meditor, an quid de oratione, quem habiturus ad populum Atheniensem sum, queam refecare. Demosthenes magnopere contemnebat cæteros oratores: at quum ad dicendum Phocion surgeret, solebat ad amicos dicere summissè, Orationum mearum securis adest. Cæterum hoc fit fortassis ad mores ejus referendum: quando viri boni vel verbum vel nutus solus mille instar fit sententiarum & ambituum verborum.

Porro adolescens sub duce meruit Chabria, eumque est affectatus, a quo fuit in scientia militari institutus egregie. Nonnihil vicissim illius ingenium correxit varium & intemperatum. Nam quum segnis alias Chabrias & tardus esset, ipsis in certaminibus gliscibat & exardecebat animo, atque

θυμῶ, ἢ σωεξέπιπτε τοῖς θρασυτάτοις παβολώτερον ὥσπερ ἀμέλει ἢ κατέσρεψε τὸν βίον ἐν Χίῳ, πρῶτῳ εἰσελάσας τῇ τειήρει, ἢ βιαζόμενῳ πρὸς τὴν ἀπόβασιν. ἀσφαλὴς ἔν ἅμα ἢ δραστήειῳ ὁ Φωκίων φαιόμενῳ, τὴν τε μέλλησιν ἀνεθέρμανε τῷ Χαβείῳ, ἢ πάλιν ἀφήρει τὴν ἀκαιρον ὀξύτητα τῷ ὀρμῆς. ὅθεν δὴ μὲν ὦν ὁ Χαβείας ἢ χερσὸς ἠγάπα ἢ προῆγρον αὐτὸν ἐπὶ πράξεις ἢ ἡγεμονίας, γνώριμον ποιῶν τοῖς Ἑλλησιν, ἢ τὰ πλείους ἀξία παρδῆς ἐκείνῳ χρώμενῳ. καὶ τῷ παρὶ Νάξον ναυμαχίας ὄνομα ἢ δόξαν ἐ μικρὰν Φωκίῳν παρειποίησεν. τῷ γὰρ δυνάμει κέρως ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν, καθ' ἣν ἢ τὴν μάχῃ ὀξείαν εἶχεν ὁ ἀγὼν, ἢ κείσιν ἐποίησεν ταχῆαν. πρῶτῳ ἔν ἐκείνῳ ναυμαχίαν ἢ πόλις αὐτῇ δι' αὐτῆς ἀγωνισαμένη τοῖς Ἑλλησι μὲν τὴν ἀλώσιν, ἢ κατατυχῆσα, τὸν τε Χαβείαν ὑπερηγάπησεν, ἢ τῷ Φωκίῳν, ὡς ἀνδρὸς ἡγεμονικῆς, λόγον ἔχεν. ἐνίκων ἢ μεγάλοις μυστηρίοις ἢ παρῆιχεν οἰνοχόημα Χαβείας Ἀθηναίοις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τῇ ἕκτῃ ἐπὶ δέκα τῷ Βοηδρομιῳν.

Ἐκ τῆς λέγεται, πέμποντῳ αὐτὸν ἐπὶ τὰς ἰσσιωτικὰς σωιάξεις τῷ Χαβείῳ, καὶ ναῦς εἴκοσι διδόντῳ, εἶπεν, εἰ μὲν ὡς πολεμήσων πέμποιτο, μείζοντῳ δαῖν δυνάμεως, εἰ ἢ ὡς πρὸς συμμαχῆς, ἀρκείν ναῦν μίαν καὶ πλῆθυσαντῳ τῇ αὐτῷ τειήρει, καὶ διαλεχθέντῳ ταῖς πόλεσι, καὶ συγῆρόμενον τοῖς ἀρχασι ἐπικῶς καὶ ἀφελῶς, καταπλεῦσαι μὲν πολλῶν νεῶν, αἷς ἀπέσειλαν οἱ σύμμαχοι τὰ χεῖματα τοῖς Ἀθηναίοις κομιζέσας. ἐ μόνον ἢ ζῶντα τὸν Χαβείαν θρασυδύων διετέλει καὶ τιμῆς, ἀλλὰ καὶ τελευτή-

σαν-

que cum ferocissimis proruebat præcipitanti-
us: quo modo sane in Chio quoque vitam
projecit, quum triremi sua ante cæteros pro-
vectus descensionem urgeret. At Phocion
juxta cautum & impigrum præbens se, qua
cunctationem excitabat Chabriæ, qua contra
calorem impetus intempestivum detrahebat.
Unde candidus & probus Chabrias dilexit e-
um, ad negotiaque & imperia provexit, cele-
brem inde eum reddens apud Græcos, ejus-
que arduis in rebus usus est opera, atque ex
pugna navali apud Naxum insigne nomen &
gloriam Phocioni conciliavit. Nam permi-
sit ei lævum cornu, in quo acre certamen
proelium habuit, & cito decrevit. Prima illa
navali pugna civitas Atheniensis per se sola,
postquam capta fuit, conflixit eum Græcis,

victrixque Chabriam mirifice complexa est,
& Phocionem ut virum æstimavit imperio di-
gnum. Parta victoria est magnis mysteriis:
cujus causa decimo sexto die mensis Boedro-
mionis dabat populo Atheniensi quotannis
Chabrias vini dimensum.

Hinc fertur, quum mitteretur a Chabria
ad tributum ab insulis exigendum ac naves
viginti acciperet, dixisse, Si ad bellum geren-
dum mitteretur, majore classe opus esse: sin-
vero ut ad socios, sufficere navem unam. Ita-
que sua navi profectum, alloquutumque civi-
tates, & congressum cum magistratibus hu-
maniter & aperte, decurrisse cum frequentibus
navibus, quas socii Atheniensibus cum stipen-
dio misere. Non autem vivum inodo constan-
ter observavit & coluit Chabriam, verum eti-

am

σαίθη αὐτῆ, τῷ προσηκόων καλῶς ἐπεμελεῖτο, ἢ τὸν παῖδα Κτήσιππου ἐβέλετο μὴ ἄνδρα ποιῆν ἀγαθόν, ἐμπληκτον ἢ ὀρεῶν ἢ ἀνάγωγον, ὅμως ἐκ ἀπείπεν ἐπανορθώθη ἢ ἀποκρύπτων τὰ αἴχη. πλὴν ἅπαξ λέγει, παρενοχλεῖται ἐν στρατείᾳ τινὶ τῆ νεανίσκου, ἢ κόπιον αὐτὸν ἐρωτήμασιν ἀκαίροις ἢ συμβουλίας, οἷον ἐπανορθώθη ἢ ἀναστρατηγεῖται εἰπεῖν, ὦ Χαβεία, Χαβεία, μεγάλῃ γέ σοι χάριν ἐπὶ φίλιας, ἰσομύων σε τὸν υἱόν. ὀρεῶν ἢ τὰ κοινὰ πράσονται τότε, διηρημύες ὡσπερ ἀπὸ κληρῶ τὸ στρατήγιον ἢ τὸ βῆμα, ἢ τὰς μὴ λέγοντας ἐν τῷ δήμῳ ἢ γράφονται μόνον ὡς Εὐβελθῶ ἢ ἢ Ἀριστοφῶν, ἢ Δημοσθένης, ἢ Λυκῆργος, ἢ Ὑπερίδης. Διοπίθη ἢ ἢ Μενεσθέα, ἢ Λεωσθένη, καὶ Χάρετα τῷ στρατηγεῖν καὶ προσπολεμῆν αὐξοῦντας ἑαυτῆς ἐβέλετο τῷ Περικλέες καὶ Ἀριστοφῶν καὶ Σόλωνος πολιτείαν, ὡσπερ ὀλοκληρον καὶ διηρημοσμήτω ἐν ἀμφοῖν ἀναλαβεῖν ἢ ἀποδῆναι. καὶ γὰρ τῷ ἀνδρῶν ἐκείνων ἕκαστος ἐφαίνετο καὶ τὸν Ἀρχιλόχον,

Ἀμφοτέρων, φεράπων μὴ Ἐνναλίῳ Θεοῖο,

Καὶ μεσέων ἐρατῶν δῶρον Ἰππασμῶ.

καὶ τῷ Θεὸν ἑώρα πολεμικῶ τε ἅμα καὶ πολιτικῶ ἔσαν, καὶ προσαγορευομῶν.

Οὕτω ἢ σιωπάξας ἑαυτὸν, ἐπολιτεύετο μὴ αἰεὶ πρὸς εἰρήνῃ καὶ ἡσυχίαν, ἐστρατήγησεν ἢ πλείστας ἐ μόνον τῷ καθ' ἑαυτὸν ἀλλὰ καὶ τῷ πρὸ αὐτῆ στρατηγίας, ἐ ἀναγγέλλων, ἐδὲ μετιῶν, ἀλλ' ἐδὲ φύγων, ἐδὲ ἀπο-

δι-

am defuncti propinquorum magnam curam gessit, & filium Ctesippum affectavit bonum virum reddere: quem licet vecordem videret & contumacem, non destitit tamen emendare & tegere ejus vitia. Semel tantum dicitur, quum obtunderet ipsum in quodam bello adolescens, fatigaretque importunis quaestionibus & consiliis, quasi castigans atque imperatoris munus eum docere instituens, dixisse, O Chabria, Chabria, magnam sane tibi refero amicitiae gratiam, qui filium feram tuum. Quum videret eos qui id temporis republicam gerebant, partitos quasi forte bellicam & forensam administrationem, partim in concionibus dicere & rogationes promulgare tantum, ex quibus Eubulus, Aristophon, Demosthenes, Lycurgus, Hyperides erant: Di-

opithem vero, Menesthea, Leosthenem, & Chareta imperando & bello gerendo opes quaerere, institutum visum est ei Periclis, Aristidis, & Solonis, tanquam integrum atque ex ambobus concinnatum referre & restituere. Namque visus est illorum virorum quisque, ut Archilochi verba usurpem, fuisse

Gradivi juxta per atrociam bella minister,

Dulciaque edoctus munera Pieridum.

Ac Minervam ipsam bellatricem simul & civilium artium peritam esse & appellari videbat.

Quum ita se comparasset, semper quidem procuravit pacem & otium, bella vero gessit plurima omnium, non suorum tantum aequalium, sed & priorum; non prensans neque ambiens eas provincias, sed neque defugiens tamen neque declinans, ubi usus vo-

cavit

διδράσκων τὴ πόλεως καλῆσις. ὁμολογεῖται γὰρ ὅτι πένητε καὶ τεσσαράκοντα
 στρατηγίας ἔλαβεν, ἐδὲ ἀπαξ ἀρχαιρεσίοις ᾤδατυχῶν, ἀλλ' ἀπόνητα με-
 ταπεμπορῶν αὐτὸν αἰεὶ ἢ χειροτονέων ὥστε θαυμάζειν τὸς ἐκ εὐφρο-
 νείας τὸν δῆμον, ὅτι πλείστα τῶ Φωκίων^Θ ἀνικρέοντι^Θ αὐτῶ, καὶ μηδὲν
 εἰπόντι^Θ πώποτε μηδὲ πράξαντι^Θ πρὸς χάριν, ὥσπερ ἀξιῶσι τὸς βασι-
 λῆς τοῖς κόλαξι χρησῶν μὲν τὸ κτ' χειρὸς ὑδωρ, ἐχρηῆτο ἔτι^Θ τοῖς μὲν κομ-
 ψοτέροις καὶ ἰλαργίς ἐν παιδείᾳ μέρει δημαγωγοῖς, ἔπι ἣ τὰς ἀρχὰς αἰεὶ
 νήφων καὶ σπυδάζων τὸν αὐσηρότατον καὶ φρονημώτατον ἐκάλει τῶ πο-
 λιτικῶν, καὶ μόνον ἢ μᾶλλον ταῖς βελήσεσιν αὐτῆ καὶ ὄρμαῖς ἀνιτασο-
 ρηρον. χρησμῶ μὲν γὰρ ἐκ Δελφῶν ἀναγνωσθέντι^Θ, ὅτι τῶ ἄλλων Ἀθη-
 ναίων ὁμοφρονέων, εἰς ἀνῆς ἐναντία φρονοίῃ τῆ πόλει, παρελθὼν ὁ Φωκίων
 ἀμελεῖν ἐκέλευσεν, ὡς αὐτὸς ὦν ὁ ζητέμεν^Θ μόνω γὰρ αὐτῶ μηδὲν ἀρέ-
 σκειν τῶ πραττομένων. ἐπεὶ ἣ λέγων ποτὲ γνώμην πρὸς τὸν δῆμον ἀδοκί-
 μει, καὶ πάντας ὁμαλῶς ἔωρα τὸν λόγον ἀποδεχομένων, ἔπειρα φεῖς πρὸς
 τὸς φίλους εἶπεν, ἐ δὴ πῶ τι κακὸν λέγων ἐμαυτὸν λέληθα;

Πρὸς ἣ θυσίαν τινὰ τῶ Ἀθηναίων αἰτέων ἔπειρα φεῖς, καὶ τῶ ἄλλων
 ἔπειρα φεῖς, κληθεὶς πολλάκις, ἔφη, τέτρε αἰτέτε τὸς πλεσίς· ἐγὼ ἣ αἰ-
 χνωσίμην ἀν εἰ τέτω μὴ ἀποδιδῶς, ὑμῖν ἔπειρα φεῖς· δείξας Καλλικλέα τὸν
 δανεισῶν. ὡς δ' ἐκ ἐπαύουλο κεκραγότες καὶ καταβοῶντες, λόγον εἶπεν αὐ-
 τοῖς τέτον, Ἀνῆς δειλὸς ἔπι πόλεμον ἔξει, φθεγξαμένων ἣ κοράκων, τὰ
 ὄπλα θεῖς ἡσύχαζεν· εἶτα ἀναλαβὼν αὐθις ἔξει, καὶ φθεγγομένων πά-

λι

cavit eum reipub. Constat enim eum quin-
 que & quadraginta cepisse præturas, quum
 comitiis ne semel quidem interfuisset, sed ab-
 sens semper electus & accersitus esset. Itaque
 mirabantur insipientes populum, quod quum
 plurimum Phocion in eum incurreret, neque
 unquam quicquam vel dixisset vel egisset po-
 pulariter, sicut reges censent uti adulatoribus
 debere post lotas manus, ita uteretur popu-
 lus hic concionatoribus facetioribus & blan-
 dioribus per ludum, ad imperia sobrius sem-
 per & sedulus severissimum vocaret ac sapien-
 tissimum civem, eumque solum vel præ aliis
 qui nutibus & libidinibus suis relucebatur.
 Quippe quum esset oraculum Delphicum re-
 citatum, cæteris consentientibus Atheniensibus
 unum dissentire a civitate civem, progres-

sus Phocion liberare se eos ait sollicitudine,
 Se, quem quærerent, esse. Sibi enim eorum
 quæ agerentur uni placere nihil. Quum ali-
 quando sententia dicta in concione celebraretur,
 orationemque suam pariter videret ab om-
 nibus approbari, conversus ad amicos dixit,
 Num quid imprudenti mihi excidit mali?

Flagitante congiarium ad sacrificium quod-
 dam populo Atheniense, aliisque præbentibus,
 identidem appellatus ait, Hicce poscite divi-
 tes: me vero puderet, vobis si largirer, huic
 non solvere: monstrans Calliclem fœneratorem.
 Ubi non cessarunt vociferari & increpare eum
 probris, hanc narravit eis fabulam. Quidam
 ignavus homo parabat ad bellum proficisci.
 Crociantibus autem corvis posuit arma, te-
 nuitque se domi. Mox recipiens ea institit per-
 gere.

λιον ὑπέστη. καὶ τέλει εἶπεν, ὑμεῖς κεκράξεσθε μὴ μέγιστον ὡς δῖωατόν, ἐμὲ δὲ ἔγδυσεσθε. πάλιν δὲ ποτε τῷ Ἀθηναίων Ἰξαγαγεῖν αὐτὸν Ἰπὶ τὰς πολεμίας κελδύων, ὡς ἐκ ἐβέλετο, δειλὸν ἢ ἀνανδρὸν ἀποκαλέσειον, ἔτε ὑμεῖς, εἶπεν, ἐμὲ δῖωατε ποιῆσαι θαρσαλέον, ἔτε ἐγὼ ὑμᾶς δειλὸς. ἔ μὴ ἀλλ' ἴσμεν ἀλλήλους. ἐν δὲ καιροῖς Ἰπιοφάλεσι τραχυομήνους τῷ δήμῳ πρὸς αὐτὸν σφόδρα, ἢ τῷ στρατηγίας δὴθῶας ἀπαιτεῖν, Σωθίητε, εἶπεν, ὦ μακάριοι πρῶτον. ἐπεὶ δὲ πολεμῆτες μὴ ἦσαν ταπεινοὶ ἢ φειδεῖς, γρομήνης δὲ εἰρώνης ἐθρασύοντο, ἢ κατεβόων τῷ Φωκίων, ὡς ἀφηρημένους τῷ νίκῳ αὐτῷ, Εὐτυχεῖτε, εἶπεν, ἔχοντες στρατηγὸν εἰδῶτα ὑμᾶς ἐπεὶ πάλαι ἂν ἀπολώλιτε. τοῖς δὲ Βοιωτοῖς ἔβρομήων αὐτῷ δικάζουσι φεῖ τῷ χώρου, ἀλλὰ πολεμεῖν, σινεβέλεσε διὰ τῷ λόγων, ἐν οἷς εἰσι κρείττους, μὴ διὰ τῷ ὅπλων, ἐν οἷς ἦσαν, μάχεσθε. λέγοντα δ' αὐτὸν ἔπρσιον ἔδῃ ὑπομήνων ἀκείν, Ἐμὲ, εἶπεν, ὑμεῖς ἂ μὴ βέλομαι ποιεῖν, βιάσασθε δύνασθε, λέγειν δὲ ἂ μὴ δεῖ φῶρα γνώμῳ ἐκ ἀναγκάσετε. τῷ δὲ ἀνιπολιτομήνων αὐτῷ ῥητόρων, Δημοσθένους μὴ εἰπὸν, ἀποκλεισῶσι σε Ἀθηναῖοι Φωκίων ἂν μανῶσιν, εἶπεν, σὲ δὲ, ἐὰν σωφρονῶσι. Πολύδουλον δὲ τὸν Σφήτιον ὄρων ἐν καύματι συμβελεδύοντα τοῖς Ἀθηναίοις πολεμεῖν πρὸς Φίλιππον, εἶτα ἐπ' ἀδματῷ πολλῷ ἢ ἰδρωτῷ, ἄτε δὴ ἢ ὑπέπαχῳ ὄντα, πολλάκις Ἰπύροφῶντα τῷ ὕδατῷ, Ἄξιον, ἔφη, τῷ πιδύσαντας ὑμᾶς ψηφίσασθε τὸν πόλεμον ὃν τί οἶδα ποιήσιν ἐν τῷ θώρακι ἢ τῷ ἀσπί-

gere. Illis denuo crociantibus, substitit, & tandem ait, Etsi vos quam maxime crociantis, non gustabit me tamen. Alio tempore jubentibus Atheniensibus ut moveret in hostes, ubi renuit, timidum mollemque appellabant: Neque vos, inquit, facere me audacem potestis, neque vos ego timidos. Attamen novimus nos inter nos. Quum dubiis temporibus perquam ageret cum eo populus asperere, atque imperii rationes reposceret, Servemini quaeso, inquit, prius. Quum in bello essent abjecti & trepidi, pace vero facta ferocirent, ac convitiis incesserent Phocionem, quasi eripuisset ipsis victoriam, Felices estis, inquit, ducem qui habeatis vos cognoscentem; alioquin jamdudum perissetis. Cum Bœotiis ubi de agro voluere non iudicio sed bello disceptare, consuluit ut

verbis, quibus præstarent, non, quibus essent inferiores, armis, cum iis digladiarentur. Quum aliquando sententiam ejus non probarent, neque eum sustinerent audire, Me vos, inquit, quæ non proba, cogere ut faciam valetis: dicere quæ non proba præter sententiam non cogetis. Ex adversariis ejus in repub. oratoribus quum Demosthenes dixisset, Interficiet te populus Atheniensis Phocion, Si infanire cœperit, respondit, te vero, si sapuerit. Polyuctum Sphettium quum videret per æstum autorem populo Atheniensi esse movendi Philippo belli, inde anhelantem multum & sudantem, utpote præpinguem, atque crebro aquam sorbentem, Debetis scilicet, inquit, ex hujus sententia bellum sciscere: quem in lorica & clypeo quid censetis facturum infan-

αἰσίδι, τῷ πολεμίων ἐγγὺς ὄντων, ὅτε λέγων πρὸς ὑμᾶς ἀ ἔσκεπ'), κινδυνύει πιγυῶναι; τῷ Ἰ Λυκέρως πολλὰ βλάσφημα πρὸς αὐτὸν εἰπόντι ἐν ἐκκλησίᾳ, ἢ πρὸς ἅπασιν, ὅτι δέκα τῷ πολιτῷ Ἰξαίτητι Ἀλεξάνδρῳ συνεβέβλυνεν ἐκδέσθαι, εἶπεν, πολλὰ ἐγὼ συμβεβέβλυκα καλὰ ἢ συμφέροντα τέτοις, ἀλλ' ἐ πείθοιταί μοι.

Ἦν δέ τις Ἀρχιβιάδης Ἰπικαλέμενος Λακωνισῆς, πώγονά τε καθεμύτι ὑπερφυῖ μεγέθει, ἢ τείβωνα φορῶν αἰεὶ ἢ σκυθροπάζων τῷτον ἐν βελῆ θορυβέμενος ὁ Φωκίων ἐπεκαλεῖτο τῷ λόγῳ μάρτυρ ἅμα ἢ βοηθόν. ὡς ἢ ἀνασὰς ἐπαίνῃ, ἀ πρὸς χάριν ἢ τοῖς Ἀθιωμαίοις συνεβέβλυνεν, ἀψάμενος αὐτῷ τῷ γηραίων, Ὡ Ἀρχιβιάδη, εἶπεν, τί ἔν ἐκ ἀπεκείρω; Ἀεισογέτονος ἢ τῷ συκοφάνη, πολεμικῷ μὲν ὄντι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἢ παρξυῶντι Ἰπὶ τὰς πράξεις τὸν δῆμον, ἐν ἢ τῷ καταλόγῳ προσηλυτόντι Ἰπὶ βασιλείᾳ τῷ σκέλει καταδεδεμένῳ, πόρρωθεν αὐτὸν ἀπὸ τῷ βήματι ἰδὼν ὁ Φωκίων, ἀνεκραγῶν, Γράφε ἢ Ἀεισογέτονα χαλὸν ἢ πονηρόν. ὥστε θαυμάζειν ὅπως ἢ ὀπόθεν τραχὺς ἔτῳς ἀνῆρ ἢ σκυθροπὸς ἐλήσαστο τῷ τῷ χρηστῷ προσηγορίαν. ἔστιν ἢ, οἶμαι, χαλεπὸν, ἐ μὲν ἀδύατον, ὥσπερ οἶνον ἢ ἀνθροπον, τὸν αὐτὸν ἠδὲ ἅμα ἢ αὐσηρόν εἶναι· καθάπερ ἔτεροι πάλιν φαινόμενοι γλυκεῖς, ἀνδύεσαστο τοῖς χρωμῶνις εἰσὶ ἢ βλαβερώτατοι. καίτοι φασὶν Ἰφείδῳ πότε εἶπεν πρὸς τὸν δῆμον, Ἀνδρες Ἀθιωμαῖοι, μὴ σκοπεῖτε μόνον εἰ πικρὸς, ἀλλ' εἰ προῖκά εἰμι πικρὸς. ὥσπερ τῷ πλεονεξία μόνον ἐπαχθεῖς ἢ λυπηρὸς ὄντας, ἐχὶ μᾶλλον

ὅσοι

stantibus hostibus, quum inter dicendum apud vos ea quæ commentatus est, pene suffocetur? Quum multa ei exprobraret in concione Lycurgus, præter cætera, quod deponenti decem cives Alexandro, fuisset autor ut dederentur: ait, Multa ego his recta & salutaria consilia dedi, verum non parent mihi.

Erat Archibiades quidam, quem Laconistam ab imitatione Spartanorum appellabant, immensa promissa barba, ac læna semper amictus tetricusque. Hunc in curia Phocion occlamationibus jactatus testem dictis suis & suffragatorem advocavit: qui ut exsurgens quæ accepta forent consuluit Atheniensibus, apprehensa barba ejus, Quin igitur Archibiade, inquit, tondes barbam? Quum Aristo-

giton sycophanta, qui in concionibus bellicosus erat, populumque ad arma incenderat, in delectu accederet baculo innixus & crure obligato, conspicatus procul eum ex suggestu Phocion, exclamavit, Scribe etiam Aristogitonem claudum & improbum. Ut mirum sit qui & unde vir adeo asper & tristis cognomen invenerit boni. Cæterum est meo judicio arduum, haud impossibile tamen, ut vinum, sic hominem eundem dulcem pariter & austerum esse: sicut alii e diverso in specie dulces, ingratiissimi usu sunt & nocentissimi. Et quidem Hyperidem memorant aliquando in concione dixisse, Nolite Athenienses advertere solum an amarus, sed an gratis sim amarus: quasi illos tantum qui avaritia importuni & odiosi sunt, non autem hos potius

ὅσοι πρὸς ὕβριν ἢ φθόνον, ἢ ὀργὴν ἢ φιλονεικίαν τινὰ χρωῖν) τῷ δυνάτῃ, τέτρες δεδιότων ἢ προβαλλομένων τῷ πολλῶν. Φωκίων τοίνυν ἔχθρα μὴ ἐδένα τῷ πολιτῷ κακῶς ἐποίησεν, ἐδὲ ἐνόμιζεν ἔχθρον· ἀλλ' ὅσον ἐδεῖ μόνον τῷ ἐπισταμνῶν οἷς ἐπρατίεν ὑπὲρ τῆ πατρίδος κατέξανασιλῶναι, τραχὺς ὢν ἢ δυσεκδίας ἢ ἀποξαιότητος, εἰς τὸν ἄλλον βίον δὴ μὴ πᾶσι ἢ κοινὸν ἢ φιλάνθρωπον ἑαυτὸν παρεῖχεν, ὥστε ἢ πλάισασι βοηθεῖν, καὶ κινδυνύουσι συνεξετάζεας τοῖς διαφόροις. ἐγκαλέων δὲ τῷ φίλῳ ὅτι ποιησῶ τι κερνομνῶ σιωπεῖν, τὰς χρεσθὰς ἔφη μὴ δεῖας βοηθείας. Ἄριστογείτονος δὲ τῆ συκοφάνειας μὴ τι κατὰ δίκην πέμψαντος ἢ δεηθέντος ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, ὑπακῶσας ἐβάδιζεν εἰς τὸ δεσποτικόν· ἐκ ἐώνων δὲ τῶν φίλων, Ἐάσατε, εἶπεν, ὦ μακάριοι πῶ γὰρ ἂν τις ἤδιον Ἄριστογείτονι συμβάλοι;

Καὶ μὴ οἱ γε σύμμαχοι ἢ οἱ νησιῶται τὰς Ἀθλήθην ἀποσόλας, ἐτέρας μὴ ἐμπλέοντος στρατηγῆς, πολεμίας νομιζούσας, ἐφραγγυῖο τείχη, καὶ λιμένας ἀπεχώνυσαν, ἢ κατεκόμιζον ἀπὸ τῆ χώρας εἰς τὰς πόλεις βοσκήματα, ἢ ἀνδραπόδα, ἢ γυναικάς, ἢ παῖδας· εἰ δὲ Φωκίων ἠγοῖτο, πόρρω ναυσὶν ἰδίαις ἀπαντῶντες ἐσεφανομνῶν, ἢ χαίροντες, ὡς αὐτὰς κατήγον.

Παραδουρομνῶν δὲ εἰς τὴν Εὐβοίαν τῆ Φιλίππου, ἢ δύναμιν ἐν Μακεδονίας διαβιάζοντος, ἢ τὰς πόλεις οἰκειομνῶν διὰ τυράννων, Πλατάρχου δὲ τῆ Ἐρετριεύου καλέοντος τὰς Ἀθληαῖας, ἢ δεομνῶν τὴν νῆσον ἐξελέας

κα-

qui ad impotentiam & invidiam vel iram vel contentionem abutuntur potentia, populus timeat & execretur. At Phocion inimicum ex civibus neminem afflixit, ac ne pro inimico quidem habuit, sed quantum res postulabat, tantum ut adversus oblitentes suis pro bono publico actionibus luctaretur, horridus erat, pertinax & implacabilis. Omnibus in cæteris placidum se communemque & humanum præbebat, lapsisque ferebat opem, atque periclitantibus advocatus aderat adversariis. Exprobrantibus ei amicis quod turpem hominem defendisset, probos ait non indigere auxilio. Aristogitoni sycophantæ post damnationem ipsum per amicos precato ut ad se veniret, morem gessit, atque ad carcerem per-

rexit. Retinentibus eum amicis, Sinite quæso, inquit: ubi enim congregiare cum Aristogitone libentius?

Porro socii Atheniensium & insulares, classes eorum duce missas alio, pro hostibus habebant, muros sepiebant, portus obstruebant, pecora, servitia, conjuges, liberos in urbes ex agris deportabant: sin imperator Phocion esset, navibus suis longe occurrebant coronati & gratulabundi, deducebantque eum ad se.

Quum irreperet in Eubœam Philippus, eoque exercitum ex Macedonia traduceret, atque oppida sollicitaret per tyrannos, implorante opem Atheniensium Plutarcho Eretrienfi, oranteque insulam ut eriperet ex faucibus

καταλαμβανομένη ὑπὸ τῆ Μακεδόνου, ἀπεσάλι στρατηγὸς ὁ Φωκίων, ἔχων δυνάμιν ἐ πολλῶν, ὡς τῆ ἐπι συσησομένων ἐτοίμως πρὸς αὐτόν. διὲν ἡ προδοτῆ ἀπάνια μεσὰ, ἢ νοσηλία, ἢ διορωρυγμῆρα διορωροκία, εἰς κίνδυνον μέγαν κατέστη καὶ τινα λόφον χαράδρα βαθεία τῆ πρὸ τὰς Ταμύνας Ἐπιπέδων ἀποκρυπτόμενον καταλαβὼν, σιωῆχεν ἐν τῆτω ἢ συνεκράτει τὸ μαχιμώτατον τῆ δυνάμεως. τῆ ἢ ἀτάκτων ἢ λάλων ἢ πονηρῶν διαδιδρασκόντων ἐν τῆ στρατοπέδῃ, ἢ ἀποχωρήτων, ἐπέλυσεν ἀμελεῖν τὰς ἡγεμόνας· ἢ γὰρ ἐπλάυθα δυχερήσεως ὑπὸ ἀταξίας ἔσεως, ἢ βλαβερῆς τοῖς μαχομένοις, καὶ τοιαῦτα σιωιδότας αὐτοῖς ἤτιον αὐτῆ καταβοήσεως, ἢ μὴ πάνυ συκοφανήσεν.

Ὡς ἡ ἐπήεσαν οἱ πολέμιοι, κελύσας ἐν τοῖς ὅπλοις ἀτρεμεῖν ἄχει ἀν αὐτὸς σφαγιάση), πλείω διέτριβε χρόνον, ἢ δυσιερῶν, ἢ βελόμηνου ἐγυτέρω τὰς πολεμίας Ἐπασάσαω. διὸ πρῶτον μὲν ὁ Πλάταρχου, οἰόμενον ἀποδειλιᾶν ἢ κατοκνεῖν ἐκείνον, ἔξέδραμν μὲν τῆ ξένων. ἔπειτα τῆτον ἰδόντες οἱ ἰππεῖς ἐκ ἐκαρτέρησαν, ἀλλ' ἤλαυνον διθύς εἰς τὰς πολεμίας, ἀσύνηκτοι ἢ ποροάδες ἐν τῆ στρατοπέδῃ προσφερόμενοι. νικημένων ἡ τῆ πρῶτων, ἀπάντες ἐσκεδάθησαν, ἢ ὁ Πλάταρχου ἐφυγν· ἢ τῆ χάρακι προσμίζαντες ἐνιοι τῆ πολεμίων, ἐκκόπην ἐπειρῶντο ἢ διασπᾶν, ὡς ἀπάντων κεκρατηκότες. ἐν τῆτω ἡ τῶν ἰερῶν γηρομένων, τὰς μὲν διθύς ἐν τῆ στρατοπέδῃ προσπεσόντες οἱ Ἀθλωαῖοι τρέπεσι, ἢ καταβάλλουσι τὰς πλείους πρὸ τοῖς ἐρύμασι φύγοντας· ὁ ἡ Φωκίων τῶ μὲν φάλαγγα προσέταξεν

ἐφε-

cibus Macedonum, Phocion parva manu dux missus est, quod incolas sperarent prompte ad eum concurruros. Qui omnia quum offendisset proditorum plena, affecta, & largitione constuprata, in periculum adductus ingens est: occupatoque tumulo quodam, qui cava valle a campo est circa Tamynas diremp-tus, in eo quod firmissimum erat in exercitu, continuit & coercuit. De incompositis, garrulis, & ignavis, qui ex castris aufugiebant & signa relinquebant, monuit duces nihil esse laborandum: quippe ob licentiam fore eos in exercitu inutiles, & obfuturos dimicantibus: domi vero, horum sibi conscios, minus eum infectaturos ipsos neque multum calumniaturos.

Ut infesti adfuere hostes, jussis suis sub

armis consistere quoad immolavisset, protraxit tempus diutius, vel quod non litaret, vel quo hostes propius alliceret. Quapropter ratus primum metu illum trepidare & obtorpescere Plutarchus, procurrit cum milite conductitio. Deinde conspicati id equites, non continuerunt se, sed illico admitterunt equos in hostem, inconditique & effusi prouerunt ex castris. Dum cæduntur primi, omnes disjecti sunt, & fugam cepit Plutarchus. Pars hostium vallum adorti ex-scindere moliebantur & perrumpere tanquam omnibus fufis. Interea perpetrato facto erumpentes castris Athenienses partem extemplo avertunt, & in fugam effusos apud vallum plurimos concidunt, Phocion phalangem in occasionem stare intentam im-

ἐφεδρῶν, ἀναλαμβάνουσιν ἅμα ἢ προσδεχομένης τὰς ἐν τῇ φυγῇ πρῶτην διασπαρέντας, αὐτὸς ἢ τὰς ἑπὶ πλείους ἔχων, ἐπέβαλλε τοῖς πολεμίοις. ἢ μάχης κατεργασίας ἡρωϊκῆς, πάντες μὲν ἐκθύμως ἠγωνίσαντο καὶ ἀφειδῶς· Θάλλου ἢ ὁ Κινέας, ἢ Γλαυκῶ ὁ Πολυμήδης, ὡς αὐτὸν τεταγμένοι τὸν στρατηγὸν, ἠείδουσιν. ἔμω ἀλλὰ ἢ Κλεοφάνης ἀξιὸν πλείους παρέχεν ἑαυτὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ. τὰς γὰρ ἰππεῖς ἀνακαλέμενος ἐν τῷ τρωπῆς, καὶ βοῶν καὶ διακελεύμενος κινδυνόουσι τῷ στρατηγῷ βοηθεῖν, ἐποίησεν ἀναστέφαντας ἑπὶ ῥῶσιν τὸ νίκημα τῶν ὀπλιτῶν. ἐν τούτῳ, τὸν τε Πλέταρχον ἔξέβαλλεν ἐν τῷ Ἐρετρίῳ, καὶ Ζάρετρα φερέον ἐλὼν ἑπὶ καιρότατον, ἢ μάστιγα συναυνέει τὸ πλάτος εἰς βραχὺ διάζωμα, τὸ ἦσαν σφιγγομένης ἐκατέρωθεν ταῖς θαλάσσαις, ἔτε λαβεῖν αἰχμαλώτας Ἑλλῶνας ἐφῆκε, φοβηθεῖς τὰς ῥήτορας τῶν Ἀθηναίων, μὴ πρὸς ὀργὴν τινα βιάσων τὸν δῆμον ἀγνωμονῆσαι ὡς αὐτὰς.

Ἐπεὶ ἢ ταῦτα διαπραξάμενος ἀπέπλευσεν ὁ Φωκίων, ταχὺ μὲν ἐπὶ θῆσαν οἱ σύμμαχοι τὴν χρηστότητα καὶ δικαιοσύνην αὐτῶν, ταχὺ ἢ ἔγνωσαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐμπειρίαν καὶ ῥώμην τῶν ἀνδρῶν. ὁ γὰρ μετ' ἐκείνων ἐλθὼν ἑπὶ τὰ πρᾶγματα Μολοσσῶν, ἔτις ἐπολέμησεν ὡς καὶ ζῶν αὐτὸς ὑποχέμενος ἡρώως τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ ἢ μεγάλα ταῖς ἐλπίσι φεινοῶν ὁ Φίλιππος εἰς Ἑλλάσποντον ἦλθεν μετ' ἐπὶ πάσης τῇ δυνάμει, ὡς Χερρόνησον ἐν ταῦτα καὶ Πέριπτον ἔξω καὶ Βυζάντιον ὡρημένων ἢ τῶν Ἀθηναίων βοηθεῖν, οἱ ῥήτορες ἠγωνίσαντο τὸν Χάριτα στρατηγὸν ἀποσαλιῶναι καὶ πλῆ-

perat, colligereque simul & recipere eos qui in fugam ante dissipati fuerant: ipse cum delectis incurrit in hostes, commissaque acri pugna omnes impigre & strenue certaverunt. Thallus Cineæ & Glaucus Polymedis, apud ipsum locati duces, præter ceteros dimicaverunt fortiter, & vero etiam Cleophanes insignem virum eo in prælio præstitit. Hic equites ex fuga revocans, clamans & adhortans ut periclitanti succurrerent imperatori, effecit ut reversi victoriam peditum confirmarent. Hinc Plutarchum exegit Eretria, & Zaretra opportunissimam arcem cepit, qua maxime coartatur laxitas insulæ, quæ in angustam cervicem utrinque astringitur pelago. Græcos

capi non permisit oratorum Atheniensium metu, ne populum ad secus in eos consulendum inflammarent.

Postquam rebus hisce gestis domum se Phocion recepit, mox desideraverunt ejus humanitatem & justitiam socii, mox etiam populus Atheniensis peritiam ejus & virtutem animadvertit: siquidem successor ejus Molossus ita gessit bellum, ut etiam ipse in hostium potestatem vivus venerit. Unde grandia Philippus spe complexus, in Hellepontum cum omnibus copiis movit ad occupandum simul Chersonnesum, Perinthum, & Byzantium. Parantibus suppetias ferre Atheniensibus, contenderunt oratores ut dux mitteretur Chares. Qui eo profectus nihil

πλούσας ἐκείνῳ εἶδεν ἄξιον τῆ δυνάμεως ἐπρατίει, εἶδ' αἱ πόλεις ἐδέχοιτο τὸν σόλον, ἀλλ' ὑποπίθων ἅσιν ἐπλανᾶτο χρηματιζόμενον ἀπὸ τῶν συμμάχων, ἢ καταφρονέμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων· ὃ δὲ δῆμον ὑπὸ τῶν ῥητόρων παρξυόμενον ἠγανάκει, ἢ μετενόει τοῖς Βυζαντίοις πέμψαστὶν βοήθειαν, ἀναστὰς ὁ Φωκίων εἶπεν ὅτι δεῖ μὴ τοῖς ἀπιστοῦσι ὀργίζεσθαι τῶν συμμάχων, ἀλλὰ τοῖς ἀπιστομένοις τῶν στρατηγῶν. ἔτοι γὰρ ὑμᾶς ποιεῖσι φοβεροὺς, καίτοι χωρεῖς ὑμῶν σώζεσθαι μὴ δυνάμενοι. κινήσεις ἐν ὁ δῆμον ὑπὸ τῆς λόγῃ ἢ μεταπεσῶν, ἐκέλευεν αὐτὸν ἐκείνον ἐτέραν προσιβόλια δύναμιν βοηθεῖν τοῖς συμμάχοις εἰς τὸν Ἑλλησπόντον· ὃ μεγίστῃ ῥοπλῇ ἐποίησεν πρὸς τὸ σωθῆναι τὸ Βυζάντιον. ἡ μὲν ἤδη μεγάλη δόξα τῷ Φωκίωνῳ· ἐπεὶ δὲ Κλέων ἀνὴρ Βυζαντίων πρῶτος ἀρετῆ, ἢ τῶν Φωκίωνι γεγονώς ἐν Ἀκαδημίᾳ συνήθης, ἀνεδέξατο τὴν πίσιν ὑπὲρ αὐτῆ πρὸς τὴν πόλιν, ἐκ εἴασαν ἕξω στρατοπεδεῦσαι βελόμενον, ἀλλ' ἀνοιξαίνεσ τὰς πύλας, ἐδέξαντο ἢ κατέμιξαν ἑαυτοῖς τὰς Ἀθηναίους, εἰ μόνον ἀνεκλήθης ταῖς διαίταις ἢ σώφρονας, ἀλλὰ ἢ προθυμοτάτης ἐν τοῖς ἀγῶσι διὰ τὴν πίσιν γηρομύτης. ἔτω μὲν ὁ Φίλιππος εἰσέπεσε τῷ Ἑλλησπόντι τότε ἢ κατεφρονήθη, δοκῶν ἀμαχός τις εἶναι ἢ ἀναλιγώνιστος· ὃ δὲ Φωκίων ἢ ναῦς τινὰς εἶλεν αὐτῆ, ἢ φρεμεμύτας πόλεις ἀνέλαβεν, ἢ πολλαχόθι τῆ χώρας ἀποβάσεις ποιέμενον, ἐπόρθη ἢ κατέτρεχε, μέχρ' εἰ τραύματα λαβὼν ὑπὸ τῶν προσβοηθέντων ἀπέπλευσεν.

Τῶν

nihil copiis suis gessit dignum, neque acceperunt classem civitates, sed omnibus suspectus palabatur pecuniam cogens ab sociis, & ab hostibus contemptus. Populus vero, quum esset ab oratoribus incensus, indignatus est, poenituitque eum summissæ Byzantinis opis. Ibi exurgens Phocion concionatus est, Iniquum esse diffidentibus succensere sociis, sed succensendum infidis ducibus. Hi enim vos reddunt, inquit, formidabiles, quantumvis citra vos incolumibus esse non valentibus. Hac permotus oratione populus mutavit sententiam, atque illum ipsum alia manu sumpta sociis iussit subvenire in Hellespontum: quod ad conservandum Byzantium maximi fuit momenti. Erat nomen jam inclutum Phocionis. Ut vero etiam Cleon, Byzanti-

norum virtute primus, Phocionisque pridem in Academia familiaris, apud civitatem pro eo intercessit, non passi sunt eum extra moenia quamvis cupientem metari castra, verum patefactis portis acceperunt eum, domumque ad se duxerunt Athenienses: qui non solum inculpatos se in hospitibus & abstinentes, sed & promptissimos in proeliis sese ob fidem sibi habitam exhibuere. Ita Hellesponto tunc pulsus Philippus est & despectus, qui esse invictus ac formidabilis videbatur. Ademit insuper Phocion ei aliquot naves, oppidaque, quibus ille praesidium imposuerat, recepit. Ad haec crebras descensiones faciens, fines eius populatus est & vastavit, quoad ab iis qui subvenerunt vulneratus abscessit.

Τῶν ἰ̄ Μεγαρέων Ἰπκαλεμύων κρύφα, φοβέμενοι ὁ Φωκίων τὰς Βοιωτὰς, μὴ προαιδέμενοι φθάσωσι τὴν βοήθειαν, ἐκκλησίαν σωήγαγρον ἔωθεν, καὶ προσαγγείλας τὰ ᾠδὰ τῶν Μεγαρέων τοῖς Ἀθωαίοις, ὡς ἐπεψήφισαντο, τῇ σάλπιγγι σημύας, διὗς δὲ τὴν ἐκκλησίαν ἤγαγον αὐτὰς τὰ ὄπλα λαβούσας. δεξαμενῶν ἰ̄ τῶν Μεγαρέων προθύμως, τὴν τε Νίσαιαν ἐτείχισε, καὶ δια μέσθ σκέλη δύο πρὸς τὸ Ἰπνέιον δὲ τῆ ἀστεῖ ἐπέβαλεν, καὶ σωῆψεν τῇ θαλάττῃ τὴν πόλιν, ὥστε τῶν καὶ γὰρ πολεμίων ὀλίγον ἤδη φεγγίζουσαν ἔξηρητῆας τῶν Ἀθωαίων.

Ἦδη ἰ̄ τῶν πρὸς Φίλιππον ἐκπεπολεμημένων παντάπασιν, καὶ στρατηγῶν, αὐτῆ μὴ παρόντων, ἑτέρων Ἰπνί τὸν πόλεμον ἤρημενῶν, ὡς κατέπλευσεν δὲ τῶν νήσων, πρῶτον μὲν ἔπειθε τὸν δῆμον, εἰρηνικῶς ἐχούσας τῆ Φιλίππου, καὶ φοβέμενος τὸν κίνδυνον ἰσχυρῶς, δέχεσθαι τὰς διαλύσεις· καὶ τινὲς ἀνικησάντων αὐτῆ τῶν εἰωθότων κυλιδεῖσθαι πρὸς τὴν Ἡλιαίαν καὶ συκοφαντεῖν, καὶ ἐπὶ τῆ, Σὺ ἰ̄ τολμᾶς, ὦ Φωκίων, ἀποτρέπεις Ἀθωαίους ἤδη τὰ ὄπλα διὰ χειρῶν ἐχούσας; Ἐγὼ γε, εἶπεν, καὶ ταῦτα εἰδὼς, ὅτι πολέμου μὲν ὄντος ἐγὼ σε, εἰρήνης ἰ̄ γρημῆς σὺ ἐμῆ ἀρξῆς. ὡς ἰ̄ ἐκ ἐπειθεν, ἀλλ' ὁ Δημοσθένης ἐκράτει κελύων ὡς πορρωτάτω τὴ Ἀττικῆς θείας μάχῃ τὰς Ἀθωαίους, Ὡ τᾶν, ἔφη, μὴ πῆ μαχώμεθα σκοπῶμεν, ἀλλὰ πῶς νικήσωμεν. ἔτω γὰρ ἔσαι μακρῶν ὁ πόλεμος, ἡττωμένοις ἰ̄ πᾶν αἰὲ δεινὸν εἶγυς πάρεσιν. γρημῆς ἰ̄ ἥτης, καὶ τῶν θορυβοποιῶν καὶ νεωτεριστῶν τῶν

ἔν

Implorantibus clam Atheniensium opem Megarensibus, timens Bœotios Phocion, ne, si præcissent, anteverterent suppetias, summo mane concionem advocavit, expositisque populo Megarensium postulatis, ubi ea scivere, signo tuba dato extemplo a concione eos, quum tantum arma sumpsisset, eduxit. Receptus a Megarensibus cupide, Nisæam munivit, ac brachia duo interjecto inter urbem & navale spatium duxit, eamque mari commisit. Ita parum jam de hostibus per terram sollicita, adhæsit Atheniensibus.

Quum jam indixissent bellum aperte Philippo, alii autem per absentiam ejus duces belli creati essent, simul atque ab insulis domum est regressus, ante omnia suavitatis populo,

quum pacem Philippus cuperet, formidaretque impense periculum, ut fœdus acciperent. Ac quum quidam ei ex illis qui jactare in se in foro circa subsellia judicum, & quadruplaturam assueverant facere, oblatraret, diceretque, Tunc audes Phocion arma jam manibus tenentem revocare populum Atheniensem? Ego vero, inquit, idque certus bello me tibi, pace mihi te imperaturum. Ubi non flexit populum, sed Demosthenis valuerunt consilia, ut ab Attica quam remotissime Athenienses signa conferrent, Ne dispiciamus fodes, inquit, ubi dimicemus, verum quemadmodum vincamus: ita demum longinquum erit bellum. Victis omnia atrociter semper propinqua sunt. Superatis Atheniensibus, turbatoribusque & novatoribus urbanis

ἐν ἄσει τὸν Χαερίδημον ἐλκόντων ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ στρατηγεῖν ἀξιότιον, ἐφο-
βήθησαν οἱ βέλτισοι καὶ τὴν Ἰξ' Ἀρεῖα πάρα βασιλῶν ἔχοντες ἐν τῷ δήμῳ,
δεόμενοι καὶ δακρυόεντες μόλις ἐπεισαν Ἰππυρέψαι τῷ Φωκίῳ τὴν πόλιν. ὁ
ἦ τὴν μὲν ἄλλω τῷ Φιλίππῳ πολιτείαν καὶ Φιλανθρωπίαν ὄρετο δεῖν προσ-
δέχεσθαι. Δημάδης ἦ γράψαντι ὅπως ἡ πόλις μετέχοι τῇ κοινῇ εἰρήνῃ, καὶ
τῷ συνεδείξει τοῖς Ἑλλησιν, ἐκ εἰαῖ πρὸς τῷ γινῶναι τίνα Φίλιππον αὐτῷ
ἡμέτερον ὡς τῷ Ἑλλήνων ἀξιώσει. κρατηθεὶς ἦ τῇ γνώμῃ διὰ τὸν καιρὸν
ὡς οὗτος ἔωρα τὰς Ἀθηναίους μεταμελημένους, ὅτι καὶ τεύχεα ἔδει παρέ-
χειν τῷ Φιλίππῳ καὶ ἵπποις, Ταῦτα, ἔφη, φοβέμεσθαι ἠναντιέμεν. ἐπεὶ ἦ
συνέθεσθε, δεῖ μὴ βαρέως φέρειν μηδὲ ἀθυμεῖν, μεμνημένους ὅτι καὶ οἱ πρό-
γονοι, ποτὲ μὲν ἀρχόντες, ποτὲ ἦ ἀρχόμενοι, καλῶς ἦ ἀμφοτέρω ταῦτα
ποιεῖντες, καὶ τὴν πόλιν ἔσωσαν καὶ τὰς Ἑλλήνας. Φιλίππῳ ἦ ἀποθανόντι,
διαγέλια θύειν τὸν δῆμον ἐκ εἰαῖ καὶ γὰρ ἀγνὸς εἶναι Ἰππυρέψαι, καὶ τὴν
ἐν Χαιρωνείᾳ ὡραταξαρμένῳ πρὸς αὐτὰς δύναμιν, ἐνὶ σώματι μόνον ἐλάτ-
τω ἡμέτεροι.

Δημοσθένους ἦ λοιδορεῖν τὸν Ἀλέξανδρον ἤδη προσάγοιλα ταῖς Θή-
βαις, ἔφη,

Σχέτις τίπτε ἔθελαι ἐρεθίζεμεν ἀγέρον ἀνδρα,

καὶ δόξης μεγάλης ὀρεγόμενον; ἢ βάλει πυρκαϊᾶς τηλικαύτης ἕσης ἐγγύς,
ρίψαι τὴν πόλιν; ἀλλ' ἡμεῖς ἐδὲ βελομένοις ἀπολέσθαι τέτοις Ἰππυρέψο-
μεν.

banis Charidemum in suggestum trahentibus, atque postulantibus ut hic præficeretur exercitui, exterriti optimates, senatumque Areopagi in concionem adducentes, ægre precibus & lacrymis impetraverunt ut rempub. permetterent Phocioni. Censuit hic leges & conditiones amplectendas humanas reliquas, quas dixerat Philippus. Sed postquam rogationem Demades tulit, ut civitas in societatem veniret pacis communis & conventus Græciæ, intercessit, ni prius ipsi cognoscerent quas conditiones postulare a Græcis Philippus. Cujus quum temporibus adversantibus non obtinuisset sententia, Athenienses autem illico videret pœnitentia ductos, quod naves & equites præbendi Philippo essent: Hæc, inquit, timens refragabar. Ve-

rum quando ita estis pacti, non debetis graviter ferre neque animum despondere, memores etiam majores vestros nunc imperasse nunc paruisse, atque utrumque hoc recte & ordine exequentes rempub. ac Græciam conservasse. Philippo defuncto immolare ob lætum nuntium prohibuit populum: quippe abjecti animi esse malis exultare alienis; atque exercitum qui cum ipsis ad Chæroneam conflixerat, uno tantum homine ait esse diminutum.

Demosthene autem Alexandrum arrodente Thebis jam exercitum admoventem, dixit:

Cur miser intendis regem irritare ferocem, & insignis gloriæ cupidum? Quo conaris tanto propinquo incendio præcipitare rempublicam? Atqui ne volentibus quidem perire his
conni-

μῆρ, οἱ διὰ τῆτο στρατηγεῖν ὑπομύροντες. ὡς ἡ ἀπολώλεισάν αἱ Θῆβαι, ἢ ὁ Ἀλέξανδρος ἐζητεῖτο τὰς παρὰ Δημοσθένω ἢ Λυκούργον ἢ Ὑπερίδω ἢ Χαερίδημον, ἢ ἡ ἐκκλησία πρὸς ἐκείνον ἀπέβλεπεν, ὀνομασί πολλάκις καλῶν ἀνέστη ἢ τῶ φίλων ἓνα παρρησιασάμενος, ὃ μάλιστα χρωμάμενος διετέλει ἢ πισύων ἢ ἀγαπῶν, εἰς τὰ τοιαῦτα, ἔφη, τὴν πόλιν ἔτοιμα γηόχασιν, ὡστ' ἐγωγε, καὶ Νικοκλέα τις τῆτον ἐξαίτη, διδόναι κελύσω. τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ ὑμῶν ἀπάντων ἀποθανεῖν, δύτυχίαν ἐμαυτῷ θείμην. ἔλεω ἡ, εἶπεν, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἢ τὰς ἐν Θηβῶν δεῦρο πεφουλόγια. ἀρχαῖ ἡ τὰς Θῆβας κλαίειν τοῖς Ἑλλησιν. διὸ βέλτιόν ἐστιν ὑπὲρ ἀμφοῖν πέθειν, ἢ παρρησιάζεσθαι τὰς κρατῦνας, ἢ μάχεσθαι. τὸ μὲν ἔν πρῶτον ψήφισμα λέγει Ἀλέξανδρον ὡς ἔλαβεν ρίψαι, ἢ φυγεῖν ἀποστραφέντα τὰς πρῆσβεις· τὸ ἡ δεύτερον ἐδέξατο, κομιθεῖν ὑπὸ Φωκίωνος, τῶν πρῆσβυτέρων ἀκῶν ὅτι ἢ Φίλιππος ἐθαύμαζε τὸν ἄνδρα τῆτον ἢ ἔ μόνον τὴν ἐνδύξιν ὑπέμεινεν αὐτῷ ἢ τὴν δέσπον, ἀλλὰ ἢ συμβεβούλητος ἤκασεν. σωεβέβουε δ' ὁ Φωκίων, εἰ μὲν ἡσυχίας ὀρέγει, θείω τὸν πόλεμον· εἰ ἡ δόξης, μεταθέσθαι πρὸς τὰς βαρβάρους ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων στρατόμενον. ἢ πολλὰ ἢ πρὸς τὴν Ἀλέξανδρον φύσιν ἢ βέλτησιν ὀσόχως εἰπὼν, ἔτω μετέβαλε ἢ κατεπράυνεν αὐτὸν, ὡστε εἰπεῖν, ὅπως πρῆσέξοσι τὸν νῦν Ἀθηναῖοι τοῖς πράγμασιν, ὡς εἶτι γρόιο παρὰ αὐτὸν, ἐκείνοις ἀρχεῖν πρῆσῆκον. ἰδίᾳ ἡ τὸν Φωκίωνα ποιησάμενος αὐτῷ φίλον ἢ ξένον, εἰς τοσαύτην ἔθετο τιμὴν ὅστω

connivebimus, qui propterea suscepimus magistratum. Ut everisæ Thebæ sunt, quum Alexander Demosthenem, Lycurgum, Hyperidem, & Charidemum exposceret, conjiceret autem in illum concio oculos, crebro eum excitans, exsurrexit, atque unum ex amicis, quo supra cæteros assidue utebatur, cui fidebat, & quem charum habebat, juxta se statuens, Huc, inquit, rempublicam isti deduxerunt, ut equidem, si vel Nicoclem hunc quis deponat, eum jussurus sim dedi: nam ipse vitam pro omnibus vobis profundero felicitatem ducerem meam. Miseret vero me, inquit, Athenienses, Thebanorum quoque, qui huc confugere: verum sufficit Græcis Thebas lugere. Quare præstat ut pro utrisque agamus & deprece-mur victores, quam ut proeliumur. Ac pri-

mum plebiscitum perhibent Alexandrum, postquam fuit ei oblatum, projecisse, adversatumque legatos recessisse. Alterum a Phocione allatum accepit, ubi de majoribus natu. audivit Philippum quoque habuisse hunc virum in honore. Nec congressum modo & preces ejus admisit, sed & consulenti aures præbuit. Suasit autem ei Phocion, si otium expeteret, ut poneret arma: sin gloriam, a Græcis versa transferret ea in barbaros. Ac multis dextre pro Alexandri ingenio & mente dictis. usque adeo eum inclinavit & demulsi, ut ille diceret, Atheniensibus advertendum rebus animum esse: quando si quid de se factum esset, pertinet ad eos imperium. Privatim vero cum Phocione jure amicitie & hospitii inito, pro-xexit illum eo honoris quem pauci, qui nunquam

ὅσω εἶχον ὀλίγοι τῷ αἰὶ σιωπῶν. ὃ γ' ἐν Δῶρις εἶρηκεν, ὡς μέγας ἤρῳ-
 μῖρος, ἢ Δαρείου κρατήσας, ἀφείλε τῷ Ἐπιστολῶν τὸ Χαίρειν, πλὴν ἐν
 ὅσαις ἔγραφε Φωκίῳνι. τῆτον ἢ μόνον, ὥσπερ Ἀντίπατρον, μὲν τῷ Χαίρειν
 προσηγόρευε. τῆτον ἢ ἢ Χάρης ἰσόρηκε.

Τὸ μῦθος αὖτε τῷ χερμάτων, ὁμολογέμερόν ἐστιν, ὅτι δωρεὰν αὐτῷ
 κατέπεμψεν ἑκατὸν τάλαντα. τῆτων κομισθέντων εἰς Ἀθῶνας, ἠρώτησεν ὁ
 Φωκίῳν τὰς Φέροντας, τί δὴ ποτε πολλῶν ὄντων Ἀθῶναίων, αὐτῷ μόνῳ τοσ-
 αῦτα δίδωσιν Ἀλέξανδρος. εἰπόντων ἢ ἐκείνων, ὅτι σὲ κείναι μόνον ἀν-
 δρα καλὸν ἢ ἀγαθὸν ἐκῆν, εἶπεν ὁ Φωκίῳν, ἐσάτω με ἢ δοκεῖν αἰὶ ἢ
 εἶναι τοιοῦτον. ὡς ἢ ἀκολοθήσαντες εἰς οἶκον αὐτῷ, πολλῶν ἐώρων δυτέλειαν,
 τῷ μὲν γυναῖκα μάτησαν, ὁ ἢ Φωκίῳν αὐτὸς ἀνιμήσας ὕδωρ ἐν τῷ φρέ-
 ατῷ, ἀπενίπτετο τὰς πόδας, ἔτι μᾶλλον ἐπέκειντο, ἢ ἠγανάκησεν δεινὸν
 εἶναι λέγοντες, εἰ φίλος ὢν τῷ βασιλέως ἔτω διατήσῃ) πονηρῶς. ἰδὼν ἔν
 ὁ Φωκίῳν πένητα πρὸς αὐτῷ, ἐν τριδωνίῳ ῥυπαρῷ πορφυρόμερον, ἠρώτησεν
 εἰ τῆτε χεῖρονα νομίζωσιν αὐτόν. ἀφῆκεν ἢ ἐκείνων δεομένων, καὶ μὲν
 ἔτῳ, εἶπεν, ἀπὸ ἐλαττόνων ἐμῶ ζῆ, ἢ ἀρκεῖται. τὸ ἢ ὅλον, ἢ μὴ χρωμέ-
 νῳ, ἔφη, μάτῳ ἔξω τοσῶτον χρυσίον, ἢ χρωμέμεν ἑμαυτὸν ἄμα κακῆ-
 νον διαβαλῶ πρὸς τῷ πόλιν. ἔτω μὲν ἔν ἐπανήλθε πάλιν τὰ χεῖματα
 εἰς Ἀθῶνων, Ἐπιδείξαίη τοῖς Ἑλλήσι πλεσιώτερον τῷ δίδόνῳ τοσαῦτα
 τὸν μὴ δεόμενον. ἐπεὶ ἢ Ἀλέξανδρος ἠγανάκησε, ἢ πάλιν ἔγραψε τῷ Φω-
 κίῳνι, φίλος μὴ νομίζωσιν τὰς μηδὲν αὐτῷ δεομένης, χεῖματα μὲν εἰδ' ὡς

Φω-

quam discedebant ab ipso, haberent. Refert
 Duris, postquam evasit ingens, & Darium
 profligavit, ex epistolis detraxisse eum Salu-
 tem, nisi quum scriberet Phocioni. Huic uni
 sicut Antipatro Salutem in capite adscribebat.
 Idem Chares scriptum reliquit.

Nam de pecunia quidem in confesso est,
 dono ei misisse ex Asia Alexandrum centum
 talenta. His Athenas deportatis, quæsitivum ex
 ministris ejus Phocionem, qua de causa in multis
 Atheniensibus tantum munus soli sibi Alexan-
 der largiretur. Ubi responderunt illi, Quod
 te existimet unum virum bonum & hone-
 stum. Ergo finat me, inquit Phocionem, talis
 ut & habear & sim. Qui ut domum eum se-
 quenti insignem adverterunt frugalitatem ejus,
 uxorem pincentem, & Phocionem ipse hausta ex

puteo aqua pedes lavit: magis ac magis insti-
 terunt, stomachatique sunt, turpe allegantes
 esse regis amicum tam vivere duriter. Ibi
 conspiciens inopem senem Phocionem in obso-
 leta læna prætereuntem, rogavit num eo se
 arbitrarentur deteriores? Bona verba, inqui-
 unt illi. Atqui hic, inquit, ex re minore vi-
 vit, & est contentus. Brevi, aut si minus
 utar, inquit, pecunia hac, nequicquam tan-
 tum auri possidebo: aut si utar, me ipsum
 juxta atque illum in calumniam conjiciam ad
 populum. Ita reportata ex Athenis pecunia
 est: unde Græcis palam apparuit, locupletio-
 rem tantam summam dante esse non indigen-
 tem ejus. At quum Alexander offensus scrip-
 sisset ad Phocionem iterum, non habere se pro
 amicis eos qui nihil ab se vellent accipere, num-

Φωκίων ἔλαβεν, ἀφελῶναι ᾗ ἠξίωσε τὸν σοφιστὴν Ἐχρατιδῆν, ἢ τὸν Ἴμβριον Ἀθλωδωρον, ἢ Ῥοδίους δύο, Δημάρατον ἢ Σπάρτανα σωμαλιημῶδες ἐπ' αἰτίαις τισὶ ἢ καταεργημῶδες ἐν Σάρδεσι. τέτταρς μὲν ἐν διθύς ἀπέλυσεν ὁ Ἀλέξανδρος, Κρατερὸν δὲ ὑποσέλλων εἰς Μακεδονίαν, ἐκέλευσε τετάρων πόλεων ἐν Ἀσίᾳ, Κίος, Γεργίθς, Μυλάσων, Ἐλαίας, μίαν ἦν ἀν αἰρεῖται πρῶτον Φωκίωνι· διατεινόμενος ἔτι μᾶλλον ὡς χαλεπανεῖ μὴ λαβόντος. ἀλλ' ἔτε Φωκίων ἔλαβεν, ὅτε Ἀλέξανδρος ταχέως ἀπέθανεν. ἢ ᾗ οἰκία τῶ Φωκίωνος ἔτι νῦν ἐν Μελίτῃ δέικνυται, χαλκαῖς λεπίσσι κεκοσμημένη, τὰ δὲ ἄλλα λιτὴ ἢ ἀφελής.

Τῶν δὲ γυναικῶν αἷς ἔγημερ, πρὸς τὴν πρῶτην ἐθὲν ἰσορεῖται, πλὴν ὅτι Κηφισόδοτος ἦν ὁ πλάσης ἀδελφὸς αὐτῆς· τὴν δὲ δευτέραν ἐκ ἐλάτων Ἰππιδωροῦ ἢ ἀφελείας λόγῳ ἢ πρὸς τοῖς Ἀθλωαίοις, ἢ Φωκίωνος Ἰππιδωροῦ χρησότητι. καὶ ποτε Θεωμῶν καινὸς τραγωδὸς Ἀθλωαίων, ὁ μὲν τραγωδὸς εἰσιέναι μέλλων, βασιλίδος πρόσωπον ἦται ἢ κεκοσμημῶδες πολλὰς πολυτελεῶς ὀπαδὸς τὸν χορηγόν· ἢ μὴ παρέχοντος, ἢ γανάκτει ἢ κατεῖχε τὸ θέατρον, ἢ βελόμῳ παρελθεῖν. ὁ δὲ χορηγὸς Μελάνθιος, ὠθῶν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον, ἐβόα, Τῶ Φωκίωνος ἔχ' ὅρας γυναῖκα προῖσσαν αἰετὸν μὲν μιᾶς Θεραπαινίδος, ἀλλ' ἀλαζονδὴ ἢ διαφθείρεις τὴν γυναικωνίτην; Ἰσακῆς δὲ τὴν Φωνῆς γιομῶδες, ἐδέξατο κρότῳ πολλῷ ἢ φορέῳ τὸ θέατρον. αὐτὴ δὲ ἢ ἡ γυνὴ, ξένης τινὸς Ἰωνικῆς Ἰπιδωροῦ χερσὲν ἢ λιθοκόλλητον

κόσ-

mos Phocion ne sic quidem cepit: postulavit autem, ut Echecratidem rhetorem & Imbrium Athenodorum, praeterea Rhodios duos Demaratum & Spartonem, certis de criminibus comprehensos & Sardibus vincetos liberaret. Eos Alexander extemplo solvit, Craterumque in Macedoniam mittens, ex oppidis quatuor Asiae, Cio, Gergetho, Mylassis, Elaea, unum iussit, quod eligeret, ut traderet Phocioni: ac multo vehementius institit, indigne laturum ostendens se, ni acciperet. Ceterum nec accepit Phocion, & brevi Alexander decessit. Phocionis aedes etiam hac memoria in vico Melita visuntur laminis ornatae aereis, caetera tenues & modicae.

Uxorum, quas duxit, de priorē nihil memoriae proditum est, extra quam Cephisodo-

tum fictorem. ejus fratrem fuisse: altera nominis castitatis nomine & frugalitatis fuit Athenis celebrata, quam ob probitatem Phocion. Spectantibus nempe aliquando novos tragædos Atheniensibus, histrio, qui proditurus erat in scenam, personam poposcit choragum reginae ac multas eximie cultas pedisequas. Non praebente illo stomachabatur, tenebatque suspensum theatrum, progredi abnuens. At choragus Melanthius propellens eum in medium, clamavit, Non cernis Phocionis uxorem una cum ancilla semper incedentem? Tu vero insolens es: nimioque luxu pervertis mulieres? Hanc vocem exauditam excepit theatrum ingenti plausu & strepitu. Ipsa uxor, quum hospita quaedam ei Ionica aureum gemmisque distinctum mun-

κόσμον ἐμπλοκίαις καὶ θεωδεραίοις, Ἐμοὶ δὲ, ἔφη, κόσμῳ ἐστὶ Φωκίων, εἰκοσὸν ἔτῳ ἤδη στρατηγῶν Ἀθιναίων.

Φωκίων δὲ τῷ ἡμῶν βελομήνῳ ἀγωνίσασθαι παναθηναίοις, ἀποβάτῳ ἐφῆκεν, ἔχει τὴν νίκης ὀρεγόμενῳ, ἀλλ' ὅπως Ἰπμεληθεὶς καὶ ἀσκήσας τὸ σῶμα, βελτίων ἔσοιτο. καὶ γὰρ ἦν ἄλλως φιλοπότης καὶ ἀτακτῆς ὁ νεανίσκῳ. νικήσαντῳ δὲ, καὶ πολλῶν αἰτημάτων ἐσιᾶσαι τὰ νικητήρια, τὰς ἄλλας Φωκίων ἀδαιτησάμενῳ, ἐνὶ τῷ φιλοτιμίᾳ ταύτῃ παρεχώρησεν. ὡς δὲ ἐλθὼν Ἰπὶ τὸ δαῖπνον, ἄλλῳ τε σοβαρὰν ἑώρα ἀδασκιδυλῶν, καὶ ποδονιπτήρας οἷα δὲ ἀρωμάτων προσφερμένους τοῖς εἰσιῶσι, καλέσας τὸν υἱόν, Οὐ πάύσεις, ἔφη, τὸν ἑταῖρον ὃ Φῶκε, διαφθείροντά σε τῷ νικῶν; βελομήνῳ δὲ καὶ καθόλα μεταστῆσαι τὸ μειράκιον ἐκ τῆς διαίτης ἐκείνης, ἀπήγαγχε εἰς Λακεδαιμόνα, καὶ κατέμιξε τοῖς ἀγομέροις τῷ λεγομένῳ ἀγωγῷ νεανίσκοις. καὶ τῷτο τὰς Ἀθιναίους ἐλύπησεν, ὡς ὑπερορῶντῳ καὶ ὑπερφρονεῖντῳ τὰ οἰκῆα τῶ Φωκίωνῳ. εἰπόντῳ δὲ τῷ Δημάδῃ πρὸς αὐτὸν, τί εἰ πείθομαι, ὃ Φωκίων, Ἀθιναίους τὴν Λακωνικῶν προσδέξασθαι πολιτείαν; εἰάν γὰρ σὺ κελύθης, ἐγὼ γράφειν καὶ λέγειν ἔτοιμός εἰμι. Πάνυ γὰρ, ἔφη, πρέψειεν ἂν σοι, μύρα τοσούτον ὄζονι, καὶ χλαμύδα τοιαύτῃ φορεῖνι, συμβεβλῆεν Ἀθιναίοις ἀεὶ φιλιτίων, καὶ τὸν Λυκῆρον ἐπαινεῖν.

Γράψαντῳ δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἀεὶ τειρηῶν, ὅπως ἀποσείλωσιν αὐτῷ, καὶ τῷ ῥητόρων ἐπισαμμένων, τὸ δὲ βελήης τὸν Φωκίωνα λέγειν κελυθῆς, Λέγω

mundum cum monilibus & torquibus ostendisset, Mihi, inquit, Phocion mundus est, vigesimum jam annum dux Atheniensis.

Filio cupienti desultorem certare Panathenais, concessit, non victoriæ appetens, sed quo corpore exercitatus & meditatus evaderet melior: fuit enim alioqui vinosus & dissolutus adolescens. Victori multis petentibus epulum victoriatum præbere, rejecit Phocion cæteros, atque uni hanc munificentiam concessit. Ut venit ad convivium, & cum alium advertit fastuosum paratum, tum pedum lavacra ex vino cum aromatibus convivis oblata, appellato filio, Non compeſces, inquit, amicam nostram, Phoce, quo minus victoriam deformet tuam? Quo autem filium se-

mel ex illa vita extraheret, abduxit cum Lacedæmonem, & in contubernium dedit adolescentium qui celebrata illa patria disciplina instituebantur. Id offendit populum Atheniensem, quasi Phocion instituta despiceret & fastidiret domestica. Cui quum dixisset Demades, Quin inducimus Phocionem populum Atheniensem ut instituta Laconica recipiat: quod si mihi autor sis, præsto sum ad ferendam & suadendam legem: Tibi vero, inquit, admodum conveniat, tantopere unguentum redolenti & chlamydem istam gerenti, de convivii Laconicis consulere populo Atheniensi, & Lycurgum laudare.

Quum mandasset per literas Alexander ut naves mitterent sibi, obfisterent autem oratores, senatus vero Phocionem sententiam rogaret:

γω τοίνυν ὑμῖν, εἶπεν, ἢ τοῖς ὅπλοις κρατεῖν, ἢ τοῖς κρατέσσι φίλος εἶναι. πρὸς δὲ Πυθέαν ἀρχόμενον ποτε πρῶτον ἐπιτυχάνειν Ἀθωαίοις, ἤδη δὲ λαλόν ὄντα καὶ θρασυῶ, Οὐ σιωπήσεις, ἔφη, καὶ ταῦτα νεώνητ' ὦν τῷ δήμῳ; ἐπεὶ δὲ Ἄρπαλ' ἔχρημάτων πολλῶν ἀποδραῖς Ἀλέξανδρον, ἐκ δὲ Ἀσίας τῇ Ἀττικῇ προσέβαλε, καὶ τῶν εἰωθότων ἀπὸ τῆς βήματ' ἔχρηματίζεσθαι δρόμ' ὡς καὶ ἀμιλλα φθειρομένων πρὸς αὐτόν, τέτοις μὲν ἀπὸ πολλῶν μικρὰ δειλιάζων προήκατο καὶ διέρριψε, τῷ δὲ Φωκίῳ προσέπεμψε διδῶς ἐπιπόσια τάλανα, καὶ τάλλα πάντα, καὶ μὲν πάντων ἑαυτὸν ἐπ' ἐκείνῳ μόνῳ ᾧσακατατιθέμεν'. ἀποκεινομένης δὲ τραχέως τῆς Φωκίῳ, οἰμώξεσθαι τὸν Ἄρπαλον, εἰ μὴ παύσῃ) διαφθείρων τὴν πόλιν, τότε μὲν συσάλεις ἀπέστη μετ' ὀλίγον δὲ βελουομένων Ἀθωαίων, ἑώρα τὰς μὲν εἰληφότας τὰ χρέματα παρ' αὐτῆς, μεταβαλλομένους καὶ κατηγορεῖσθαι, ἵνα μὴ φανεροὶ γῶν) Φωκίῳνα δὲ τὸν μηδὲν λαβούνα, μὲν τῆς κοινῆς συμφερόντ' ἅμα καὶ τὴν ἐκείνῃ σωτηρίαν ἐν τινι λόγῳ τιθέμενον. πάλιν ἔν ἐνεχθεῖς ἐπὶ τὸ θεραπύειν ἐκείνον, αὐτὸν μὲν ὡς ἔξυμα πάνταχόθεν ἀνάλωτον ὑπὸ τῆς χρεσίσαις ἀειοδύων ἑώρα. Χαρικλέα δὲ τὸν γαμβρὸν αὐτῆς ποιησάμεν' σιωπήθη καὶ φίλον, ἐνέπλησε δόξης πονηραῖς, πάντα πισύων καὶ πάντα χρωμένῳ ἐκείνῳ.

Καὶ δὴ καὶ Πυθονίκης δὲ ἑταίρας ἀποθανέσης, ὡς εἶχεν ὁ Ἄρπαλ' ἐρῶν, καὶ θυγατεῖς πατρὸς ἕξ αὐτῆς γέγονε, μνημεῖον ἀπὸ χρημάτων πολλῶν ἐπιτελέσαι θελήσας, προσέταξε τῷ Χαρικλεῖ τὴν ἑπιμέλειαν. ἔσαν δὲ τὴν

Censeo igitur, inquit, ut vel armis vincatis, vel victoribus sitis amici. Aggredienti aliquando Pythæ primum concionem Athenis habere, homini jam loquaci & audaci, Non filebis, inquit, idque quum novitius in populo sis? Postquam Harpalus cum magna vi pecuniæ Alexandrum profugiens Atticam ex Asia appulit, & concionalium hirudinum fuit certatim concursatio operas suas ei venditantium, modicam his ille ex multis obtulit & objecit escam: Phocioni vero per internuntios septingenta talenta obtulit, cæteraque omnia, & cum omnibus semetipsum fidei ejus unius commisit. Quum respondisset aspere Phocion, haud Harpalum laturum, si pergeret civitatem corrumpere, ita in præsentia quievit mœstus. Paulo post quum haberet populus Atheniensis

de ipso consilium, advertit illos qui ab se nummos acceperant, factos sibi adversarios, ne detegerentur, oppugnare se: Phocionem vero, qui se abstinerat, cum bono publico simul aliquam etiam salutis suæ habere rationem. Igitur denuo incumbens, captavit eum enixe: verum omnibus circumspectis, advertit eum ut arcem, auro undique inexpugnabilem. Cum Charicle vero ejus genero consuetudinem & amicitiam contrahens, quod crederet illi omnia, eoque in omnibus uteretur, conjecit eum in pravam suspicionem.

Sed & Pythonicæ meretrici defunctæ, quam adamaverat, filiamque ex ea sustulerat, quum Harpalus monumentum sumptuosum locare vellet faciendum, ejus rei demandavit Charicli curam. Hoc ministerium per se

ὑπεργίαν ταύτῃ ἀγῶνῃ προσκατήχωνεν ὁ τάφῳ σωτελεσθεῖς. διαμῆρας γὰρ ἔτι νῦν ἐν Ἑρμείῳ, ἣ βαδίζοντι ἔξ ἄσεῳ εἰς Ἐλευσίνα, μηδὲν ἔχων τῷ τειάκοντα ταλάντων ἄξιον, ὅσα τῷ Ἀρπάλῳ λογιζώμαι φασὶν εἰς τὸ ἔργον ὑπὸ τῷ Χαερκλέεσσι. ἢ μῦθοι ἢ τελευτήσαντι αὐτῷ, τὸ παιδάριον ὑπὸ τῷ Χαερκλέεσσι ἢ τῷ Φωκίῳ ἀναληφθέν ἐτύγχανε πάσης Ἰπικμελείας. κεινομῆρας μῦθοι τῷ Χαερκλέεσσι Ἰπικ τοῖς Ἀρπαλαίοις, ἢ δεομῆρας βοηθεῖν αὐτῷ τὸν Φωκίωνα, ἢ συνεισελθεῖν εἰς τὸ δικαστήριον, ἐκ ἠθέλησεν, εἰπὼν, Ἐγὼ σε, ὦ Χαερκλεῖς, Ἰπικ πᾶσι τοῖς δικαίοις γαμβρὸν ἐποίησάμην. πρῶτον δὲ Ἀθηναίοις Ἀσκληπιάδης τῷ Ἰπικάρχῳ τεθνήσκειν προσαγγείλαντι Ἀλέξανδρον, ὁ μὲν Δημάδης ἐκέλευσε μὴ προσέχειν πάλαι γὰρ ἂν ὄλλω ὄζεν νεκρῷ τῷ οἰκονομῶν. ὁ δὲ Φωκίῳ ἐπηρεμῶν ὄρων πρὸς τὸ νεωτερίζειν τὸν δῆμον, ἐπειρᾶτο παρηγορεῖν ἢ κατέχειν. ἀναπηδῶντων δὲ πολλῶν Ἰπικ τὸ βῆμα, ἢ βοῶντων ἀληθῆ τὸν Ἀσκληπιάδην ἀπαγγέλλειν, ἢ τεθνήσκειν τὸν Ἀλέξανδρον, Οὐκ ἔν, εἶπεν, εἰ σήμερον τέθνηκεν, ἢ αὐτεῖον ἔσαι, ἢ εἰς τείτῳ τεθνηκώς; ὥστε ἡμᾶς ἐν ἡσυχίᾳ βελούσαθ, μᾶλλον δὲ μὴ ἀσφαλείας.

Ὡς δὲ φέρον ἐνέσεισεν ὁ Λεωθένης τῷ πόλιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον, ἢ τῷ Φωκίῳ δυχεραίνοντι, ἢ πρώτα καταγελαῶν, τί πεποίηκεν ἀγαθὸν τῷ πόλιν, ἔτη τοσαῦτα στρατηγῶν; ἢ μικρὸν, ἔφη, τὸ τὰς πολίτας ἐν τοῖς ἰδίῳις μνήμασι θάπτειν; πολλὰ δὲ θρασυνομῆρας, ἢ κομπάζοντι ἐν τῷ δήμῳ τῷ Λεωθένης, ὁ Φωκίῳ, οἱ λόγοι σὺ, εἶπεν, ὦ μειράκιον,

εἰ-

turpe caedavit insuper sepulcrum absolutum. Extat enim & hac aetate in Hermeo, qua Athenis Eleusina itur: neque in eo triginta talenta, quantam summam expensam tulisse in id opus Harpalo autumant Chariclem, comparent. Et vero etiam post Harpali fata educta a Charicle & Phocione puella est & accurate habita. Vocato tamen in crimen ob munera ab Harpalo accepta Charicle, oranteque Phocionem ut praesto esset sibi, & in iudicio assisteret: renuit, dicens, Ego te Charicle ad omnia honesta generum adscivi. Quum Asclepiades Hipparchi Athenas primus mortem Alexandri nuntiavisset, negavit ei Demades credendum. Jampridem enim cadaveris foetorem totum orbem fuisse occupaturum. Cernens vero populum Pho-

cion ad res novas propensum, conabatur eum placare & frænum imponere: verum quum multi in suggestum profilirent, clamarentque vera Asclepiadem attulisse & fato functum Alexandrum: Igitur si hodie, inquit, mortuus est, & cras erit & perendie mortuus. Itaque poteritis per otium & tutius deliberare.

Postquam autem Leosthenes civitatem praecipitem in bellum Graecum dictum egit, atque indignante Phocione quaesivit per ludibrium, quidnam suo annorum adeo multorum imperio reipublicae profuisset? Non parum vero, inquit, quod cives in propriis sepulcris sunt humati? Quum ferociret & infollesceret Leosthenes ad populum, Phocion, Oratio tua, inquit, adolescens cupressorum

εοίκασι κυπαρίττοις. μεγάλοι γὰρ ὄντες καὶ ὑψηλοὶ καρπὸς ἔφερον. ὡς δὲ ἔπανασας ὁ Ὑπερίδης ἠρώτησεν, Πότε ἔν, ὦ Φωκίων, συμβεβηκυῖαι πολεμῶν Ἀθηναίοις; Ὅταν, εἶπεν, τὸς μὲν νέες ἴδω τὴν τάξιν βελομηδῆς Φυλάττειν, τὸς δὲ πλεσίους εἰσφέρειν, τὸς δὲ ῥήτορας ἀπέχεσθαι τῆς κλέπτειν τὰ δημόσια. θαυμάζοντων δὲ πολλῶν τὴν ὑπὸ τῷ Λεωσθένει σωτηριῶν δύναμιν, καὶ τῷ Φωκίωντι πυνθανομηδῶν πῶς τί παρεσκυδῶς δοκῶσιν αὐτῷ, Καλῶς, εἶπεν, πρὸς τὸ σάδιον τὸν δὲ δολιχὸν τῷ πολέμῳ φοβεῖμαι, μήτε χρήματα τῷ πόλεως ἕτερα, μήτε ναῦς, μήτε ὀπλίτας ἐχέσθαι. ἐμαρτύρει δὲ αὐτῷ καὶ τὰ ἔργα. πρῶτον μὲν γὰρ Λεωσθένει λαμπρὸς ἦρθη ταῖς πράξεσιν, τῷ τε Βοιωτῷ μάχῃ κρατήσας, καὶ τὸν Ἀντίπατρον εἰς Λαμίαν σκελάσας. ὅτε καὶ φασὶ τὴν μὲν πόλιν ἐλπίδῳ μεγάλης χρομηδῶν, ἐρετάζειν διαγγέλια σκεχῶς, καὶ θύειν τοῖς Θεοῖς, τὸν δὲ Φωκίωνα, πρὸς τὸς ἐλέχειν αὐτὸν οἰομηδῆς, καὶ πυνθανομηδῆς εἰ ταῦτα ἔκ ἀν ἠθέλεν αὐτῷ πεπεῖσθαι, πάνυ μὲν ἔν, εἶπεν, βεβεβηκῶσιν δὲ ἐκείνῳ. καὶ πάλιν ἄλλων ἐπὶ ἄλλοις διαγγελίων γραφομηδῶν καὶ φερομηδῶν διὰ τῆς στρατοπέδου, πότε ἄρα, φάναι, παυσόμεθα νικῶντες;

Ἐπεὶ δὲ τῷ Λεωσθένει ἀποθανόντι, οἱ φοβεῖσθαι τὸν Φωκίωνα, μὴ στρατηγὸς ἐπιεμφθεὶς καταλύσῃ τὸν πόλεμον, ἀνθρώπον τινα τῷ ἔκ Ἰπταφάνων ἐν ἐκκλησίᾳ παρεσκυδῶσαν ἀνασάνια λέγειν, ὅτι φίλῳ ὦν τῷ Φωκίωντι καὶ συμπεφοιτηκῶς, ὡς φανεί φείδεσθαι τῶ ἀνδρὸς, καὶ φυλάσσειν, ὡς ἄλλον ὅμοιον ἔκ ἐχονίας·

ἐκπέμ-

rum similis est: hæ enim grandes sunt & excelsæ, sed non ferunt fructum. Ubi adortus eum Hyperides quæsit, Quando igitur consules, Phocion, populo Atheniensi ut arma capiat? Quum juventutem, inquit, videro servare ordines velle, divites conferre, oratores ærarium non expilare. Quum multi copias ab Leosthene conscriptas stuperent, rogarentque Phocionem, quemadmodum instructas putaret, Recte, inquit, ad stadium: at dolichum (curfus prolixioris genus) exhorresco belli, quod neque stipendium civitati aliud, neque naves, neque milites sint. Astipulata est autem ei res ipsa. Primum enim rebus gestis Leosthenes, superatis acie Bœotiiis & intra Lamie mœnia redacto Antipatro, splendidus effloruit. Quo tempore civita-

tem memorant magnifica gustata spe quotidie ex lætis nuntiis festos dies egisse, atque Diis honorem habuisse: Phocionem vero ad illos qui se, redarguere ipsum putantes posse, requirebant num hæc non optaret se fecisse? Omnino sane, dixisse, verum consuluisse illa. Aliis rursus super alia lætis nuntiis ex castris scriptis & allatis dixisse: Quando tandem desinemus vincere?

Quum defuncto Leosthene verentes aliqui ne dux ad exercitum Phocion missus pacem componeret, hominem quendam subornassent obscurum qui exurgens in concione diceret, quod amicus & condiscipulus esset Phocionis, monere se ut parcerent ei reserverentque, quum parem non haberent alium;

ἐπιπέμπειν ἢ Ἀντίφιλον ἐπὶ τὸ στρατόμαχον ἢ ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις συνεδόκει παρελθὼν ὁ Φωκίων ἔλεγε, μήτε συμπεφοιτηκέναι ποτὲ τῷ ἀνθρώπῳ, μήτε ἄλλως γεγονέναι γνώριμῳ ἢ συνήθει. Ἀλλὰ νῦν, εἶπεν, ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας ἢ φίλον σε ποιῆσαι ἢ οἰκεῖον· ἀ γὰρ ἡμεῖς ἐμοὶ συμφέροντά σου συμβεβέβηκα. ὡς μνηστῆρων ἢ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τὰς Βοιωτὰς στρατεύειν πρῶτον μὲν ἀντείχε· ἢ τῶν φίλων λεγόντων, ὡς ἀποθανεῖται προσκρῆναι τοῖς Ἀθηναίοις, Ἀδίκως, εἶπεν, ἀν ποῖω τὸ συμφέρον· ἀν ἢ παρὰ βλάβην, δικαίως· ἐπεὶ ἢ ὄρεων ἐκ ἀνείλιας, ἀλλὰ βοώνιας, ἐκέλευσε τὸν κήρυκα ἀναιπεῖν, Ἀθηναίων τὰς ἀχεῖ ἐξήκοντα ἐτῶν ἀφ' ἧς, πέντε ἡμερῶν σιτία λάβοντα, οὕτως ἀκολουθεῖν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. Φορῦβος ἢ πολλὰ χρομένε, ἢ τῶν πρεσβυτέρων βοώντων ἢ ἀναπηδώντων, Οὐδέν, ἔφη, δεινόν· ἐγὼ γὰρ ὁ στρατηγὸς ὀγδοηκοσὸν ἔχων ἔτῳ ἔσομαι μεθ' ὑμῶν. ἢ τότε μὲν ἔτι κατέπαυσεν αὐτὰς ἢ μετέβαλεν.

Πορθομένης ἢ τῆς παλαιᾶς ὑπὸ Μικίωντος συχνοῖς Μακεδόσι ἢ μισθοφόροις ἀποβεβηκότης εἰς Ῥαμνῦντα, ἢ κατατρέχοντι τὴν χώραν, ἐξήγαγε τὰς Ἀθηναίους ἐπ' αὐτόν. ὡς ἢ προστρέχοντες ἀλλαχόθεν ἄλλῳ διεστρατήγην, ἢ συνεβέβηκον αὐτῶν τὸν λόφον καταλαβεῖν, ἐκεῖ παρὰπέμψαι τὰς ἰππέας, ἐλαῦθα παρεμβαλεῖν, ὦν Ἡράκλειος, εἶπεν, ὡς πολλὰς ὄρεω στρατηγὰς, ὀλίγας ἢ στρατιώτας. ἐπεὶ ἢ παρὰτάξιαν αὐτὰς τὰς ὀπίσθας, εἰς πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων προῆλθεν· εἶτα δείσας, ἀνίστασθαι ἀνδρῶς πολεμίας,

πά-

Antiphilum autem exercitui præficerent; atque id populus probaret: progressus Phocion demonstravit, neque se unquam istius condiscipulum, neque alias notum vel familiarem fuisse. Verum nunc, inquit, ex hodierno die amicitiam & necessitudinem in eo tecum: quandoquidem quæ e re mea sint, consulisti. Molientibus bellum in Bœotios Atheniensibus primum repugnavit, monentibusque amicis occisuros ipsum Athenienses, si eos pergeret offendere, Injuria, inquit, si quod e republica est faciam: sin secus, jure. Ubi eos videt nihilo remissiores, sed obstrepentes sibi, pronuntiare jussit præconi, ut Athenienses omnes qui a pubertate intra sexaginta annos essent, cum quinque dierum cibariis confestim se a concione sequerentur. Ibi magna turba

excitata, vociferantibusque & exilientibus natu grandioribus, Quid vero mali est, inquit? Ego dux annos natus octoginta vobiscum ero. Ea oratione repressit & reflexit illos in præsentia.

Quum vero ora maritima a Micionem, qui ingenti manu Macedonum & mercenariorum in Ramnunta descenderat, agerque vastaretur: eduxit in eum exercitum Atheniensium. Ibi alio atque alio hinc inde accurrentibus, inferentibusque se in partes ducis, & monentibus ut illic tumultum occuparet, illic equitatum circummitteret, hic subsidiarios inter principia locaret: Papæ, inquit, quam multos duces, paucos video milites! Ubi peditum aciem instruxit, quidam longe ante signa proVectus, mox, timore percussus occurrentis sibi hostis,

retro

πάλιν εἰς τὴν τάξιν ἀνεχώρησεν, ὁ μείρακιον, εἶπεν, ἐκ αἰδῆ δύο τάξεις ἀπολελοιπώς, ἦν ἐτάχθης ὑπὸ τῆ στρατηγῆ, ἢ πάλιν ἐφ' ἣν σεαυτὸν ἔταξας; ἐμβαλὼν δὲ τοῖς πολεμίοις ἢ κτ' κρᾶτ' τρεψάμεν, αὐτόν τε τὸν Μικίωνα ἢ πολλὰς ἄλλας ἀπέκλειεν. τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἐν Θεσσαλία στρατόμα, συμμίξαντι Ἀντιπάτρῳ Λεοννάτῳ, ἢ τῷ δὲ Ἀσίας Μακεδόνων, ἐνίκα μαχόμενον ἢ Λεοννάτῳ ἔπεσεν, ἠγεμὼν δὲ μὴ φάλαγγ' Ἀντιφίλου, τῷ δὲ ἰππέων τῆ Θεσσαλῆ Μένων'.

Ὀλίγω δὲ ὑπερον χρένω Κρατερῆ διαβάλλοντι δὲ Ἀσίας μὴ πολλῆς δυνάμεως, ἢ ἡγεμῶν πάλιν ἐν Κράωνι ὠδρατάξεως, ἠτήθησαν μὴ οἱ Ἑλλῶνες, ἔτε μεγάλῳ ἦσαν, ἔτε πολλῶν πεσόντων ἀπειθεία δὲ πρὸς τὰς ἀρχούσας, Ἰπικεῖς ἢ νέες ὄντας, ἢ ἅμα τὰς πόλεις αὐτῷ πειρῶντι Ἀντιπάτρῳ, διαρρύνειν, αἴχισα προήκατο τὴν ἐλευθερίαν. οὐδὲς ἐν Ἰπικεῖς τὰς Ἀθῶνας ἀγῶντι τῆ Ἀντιπάτρῳ τὴν δυνάμιν, οἱ μὴ φεῖ Δημοσθένῳ ἢ Ἰφιδίῳ ἀπηλλάγησαν ἐν τῆ πόλεως Δημάδῃ δὲ, μηδὲν μέγ' ὧν ὠφειλε χρημάτων Ἰπικεῖς καταδικαῖς ἐκίσει τῆ πόλει δυνάμεν (ἠλώκει γὰρ ἐπὶ γράφας ὠδανόμων) καὶ γεγονὼς ἀτιμος, δὲ εἰργετο τῆ λέγειν, ἀδειαν δὲ ἰππῶν τότε, γράφει ψήφισμα, καὶ πέμπει πρὸς Ἀντιπάτρῳ ὑπὲρ εἰρήνης πρέσβεις αὐτοκράτορας. φοβεμὼν δὲ τῆ δῆμος καὶ καλεῖν Φωκίωνα, καὶ μόνῳ πισύειν ἐκείνῳ λέγοντι. Ἀλλ' εἶγε Ἰπικεῖς, εἶπεν, ἐγὼ συμβεβύλων ὑμῖν, ἐκ ἀν νῦν ἐβελυόμεθα φεῖ πραγμάτων τοιούτων. ἔτω δὲ τῆ ψήφισματ' Ἰπικεῖς, ἀπεσάλῃ πρὸς Ἀντιπάτρῳ

retro ad ordinem suum recepit se: ibi, Non te pudet, inquit, adolescens duos deseruisse ordines; & quo positus a duce fueras, & iterum ubi temet collocasti ipse? Hostes adortus fudit fugavitque eos: ipsum Micionem cum multis interfecit. Porro Græcorum exercitus in Thessalia junctos cum Antipatro Leonnatum Macedonasque, qui ex Asia venerant, acie fudit: ubi pedites Antiphilus, Menon Thessalus equites duxit: quo in prælio cecidit Leonnatus.

Post paulo, quum Craterus magnis copiis ex Asia venisset, signis iterum apud Cranona collatis cæsi sunt Græci: non magnam cladem tamen accepere, nec multi cecidere. At contumacia adversus duces leniores & ætate juniores, simulque sollicitante civi-

tates eorum Antipatro, dilapsi foedissime libertatem prodidere. Ibi quum signa confestim moveret Antipater Athenas, Demosthenes & Hyperides cesserunt urbe. Demades, qui nullam partem ejus quanti lis ei æstimata fuerat, poterat solvere (quippe damnatus fuerat quod rogationes septem promulgavisset adversus legum interdicta) & notatus infamia prohibebatur concionem habere, tunc vero potestate facta, legem rogavit, ut legati cum libera potestate ad Antipatrum mitterentur de pace. Verente autem id populo, Phocionem accersente, atque fidem illi uni se testante habere: Atqui si consiliis, inquit, paruissetis meis, nunc hisce de rebus non consuleremus. Ita lege perlata missus est ad Antipatrum, qui habebat

ἐν τῇ Καδμείᾳ στρατοπεδούοιτα, καὶ πρῶτον ἀποβιβάζοντες αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀττικὴν βαδίζουσιν. καὶ τὸ πρῶτον ἦται, τὸ μύροντα καὶ χώραν ποιήσασθαι τὰς διαλύσεις. τῷ δὲ Κρατερεῖ λέγοντι, ὡς εἰ δίκαια πάθει Φωκίων ἡμᾶς, τὴν τῶν συμμάχων καὶ φίλων καθημέρας χώραν κακῶς ποιεῖν, διωαυτῶν ἐκ τῶν πολεμίων ὠφελείας λαβόμενοι αὐτῷ δὲ δεξιᾷ ὁ Ἀντίπατρος, Δοτέον, εἶπεν, Φωκίον ταύτῃ τὴν χάριν. καὶ τῷ δὲ ἄλλων ἐκέλευσεν αὐτοῖς ἐπιτρέπειν τὰς Ἀθωαίους, ὥσπερ ἐν Λαμίᾳ Λεωθένει ἐκείνον.

Ὡς ἔν ἐπανῆλθεν ὁ Φωκίων εἰς ἄστυ, καὶ τοῖς Ἀθωαίοις τὸ αὐτὸ ἔδοξεν ὑπὲρ ἀνάγκης, αὐτοῖς εἰς Θήβας ἐβάδιζε μετὰ τῶν ἄλλων πρέσβεων, Ξενοκράτη τὸν φιλόσοφον τῶν Ἀθωαίων προελομένων. τοσῶτον γὰρ ὡς ἀξίωμα τῆς ἀρετῆς τῷ Ξενοκράτῃ καὶ δόξα καὶ λόγος ὡς πᾶσιν, ὥστε οἷός τις μήτε ὑβρίων εἶναι, μήτε ὠμότητα, μήτε θυμὸν ἐν ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ φύομενον, ὃ Ξενοκράτης μόνον ὀφείλει ἐκ ἀν ἀιδῆς τι καὶ τιμῆς ἐγχεῖσθαι πρὸς αὐτόν. ἀπέβη δὲ τὸ τεναλίον, ἀγνωμοσύνη τινὶ καὶ μισαγαθία τῷ Ἀντίπατρῃ. πρῶτον μὲν γὰρ ἐκ ἠσπάσατο τὸν Ξενοκράτην, τὰς ἄλλας δεξιωσάμενος ἐφ' ὃ φασὶν εἶπεν ἐκεῖνον ὡς Ἀντίπατρος καλῶς ποιεῖ, μόνον αὐτὸν αἰσχυνόμενος ἐφ' οἷς ἀγνωμονεῖν μέλλει πρὸς τὴν πόλιν. ἔπειτα λέγειν ἀρεξάμενον ἐκ ὑπομένων, ἀλλ' ἀνικρῶν καὶ δυσκολαίων, ἐποίησεν ἀποσιωπῆσαι. τῷ δὲ καὶ τὸν Φωκίονα διαλεχθέντων, ἀπεκρίνατο φίλιαν ἔσεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις καὶ συμμαχίαν, ἐκδοῦσι μὲν τὰς καὶ Δημοσθένην καὶ Ὑπερίδην, πολιτευόμενοι δὲ τὴν πάτριον ἀπὸ τιμήματ' πολιτείαν, δεξαμένους δὲ

φρα-

bat in Cadmia stativa, paratus mox in terram Atticam movere. Primum postulavit hoc ut illis in castris manens pacem sanciret. Ubi Craterus iniqua fremuit ab ipsis Phocionem postulare, ut confidentes ibi & amicorum fines vexarent, quum deprædari liceret hostiles: apprehensa Antipater dextera ejus, Dandum, inquit, Phocioni hoc est beneficium. De cæteris imperavit ut Athenienses ipsis permitterent, sicut Lamia Leostheni voluerant ipsum.

Itaque ut reversus in urbem est Phocion, & compulsi necessitate Athenienses id comprobaverunt: profectus iterum Thebas est adjuncto ab Atheniensibus inter legatos cæteros Xenocrate philosopho. Tantum enim virtutis Xenocratis erat nomen apud omnes & opinio & celebritas, insolentiam vel feritatem

vel excandescentiam ut existere in animo humano existimarent nullam, cui non ex solo Xenocratis aspectu rubor aliquis & reverentia ejus subiret. Enimvero plane contrarium evenit ob improbitatem Antipatri & virtutis odium. Nam primum complexus alios non salutavit Xenocratem. Unde dixisse aiunt illum, recte facere Antipatrum: qui indignitatis causa, qua civitatem Atheniensem statuerat afficere, unum se erubesceret. Deinde dicere exorsum non ferens, sed interpellans & infensus, orationem ejus præcidit. Quum vero differuisset Phocion, respondit amicitiam & fœdus se cum populo Atheniense facturum his conditionibus: ut Demosthenem & Hyperidem sibi dederent, rempublicam more veteri ex censu tractarent, præsidium in

Φερεῶν εἰς τὴν Μυνηχίαν, ἔτι ᾗ χρήματα τῷ πολέμῳ ἢ ζημίαν προσπει-
τίσασιν. οἱ μὲν ἔν ἄλλοι πρέσβεις ἠγάπησαν ὡς Φιλανθρώπους τὰς διαλύ-
σεις, πλὴν τῷ Ξενοκράτῃ. ἔφη γὰρ, ὡς μὲν δόλοισι, μετρίως κεχερηῶς τὸν
Ἀντίπατρον ὡς ᾗ ἐλευθέρῳ, βαρέως. τῷ ᾗ Φωκίων^Θ ᾤδρατεμύς τὴν
Φερεῶν ἢ δεομύς, λέγει τὸν Ἀντίπατρον εἰπεῖν, ᾗ Φωκίων ἡμεῖς πάντα
σοι χαρίζεσθαι βεβλόμεθα, πλὴν τῷ καὶ σε ἀπολέων ἢ ἡμᾶς. οἱ ᾗ ἔχ-
ῆτως φασίν, ἀλλὰ ἐρωτῆσαι τὸν Ἀντίπατρον εἰ τὴν Φερεῶν ἀνέλι^Θ αὐτῷ
τοῖς Ἀθηναίοις, ὁ Φωκίων ἐγυῶται τὴν πόλιν ἐμμενεῖν τῇ εἰρήνῃ, ἢ μηδὲν
πολυπραγμονήσῃ σιωπῶν^Θ ᾗ ἐκείνῳ ἢ διαμέλλον^Θ, ἀναπηδήσαντα
Καλλιμέδοντα τὸν Κάραβον, ἄνδρα θρασυῶ καὶ μισόδημον εἰπεῖν, Ἐάν
ᾗ ἔτ^Θ, ᾗ Ἀντίπατρε, Φλυαρεῖ, σὺ πισύσεις, καὶ ἔ πράξεις ἀ ἔγνωκας;

Οὕτω μὲν ἐδέξαντο Φερεῶν Μακεδόνων Ἀθηναῖοι, καὶ Μένυλλον ἠγεμό-
να, τῷ ᾗ Πηκειῶν τινα, καὶ τῷ Φωκίων^Θ ᾗ Πητιηδίων. ἐφάνη ᾗ ὑπερήφανον
τὸ πρόσταγμα, καὶ μᾶλλον ᾗ Ξεσσίας ὑβρεὶ χρωμένης ᾗ Πίδειξις, ἢ πραγ-
μάτων ἕνεκα γιγνομένη κατάληψις. ἔ μικρὸν ᾗ τῷ πάθει προσέθηκεν ὁ και-
ρός. εἰκάδι γὰρ ἢ Φερεῶν Βοηδρομιῶν^Θ εἰσήχθη, μυστηρίων ὄντων, ἢ τὸν Ἰακ-
χον ᾗ ἄσε^Θ ᾗ Ἐλδυσίναδε πέμπασιν. ὡς τῷ τελετῆς συγχυθείσης ἀναλο-
γίζεσθαι τὰς πολλὰς ἢ τὰ πρεσβύτερα τῷ θείων ἢ τὰ πρόσφατα. πάλαι
μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἀρίστοις ἀτυχήμασιν τὰς μυστικὰς ὄψεις καὶ Φωνὰς ᾗ
ἀγρεύεσθαι σὺν ἐκπλήξει καὶ θάμβει τῷ πολεμίων ᾗ τῷ τοῖς αὐτοῖς ἱεροῖς τὰ
δυαχερέστατα πάθη τῷ Ἑλλάδ^Θ ᾗ ᾗ Πισκοπεῖν τὰς Θεὸς, καὶ καθυβερίζεσθαι

τὸν

Mumychia acciperent, præterea impensas belli
& multam penderent. Has condiciones præ-
ter Xenocratem alii legati ut benignas læti
acceperunt. Ille autem moderate ait Antipatrum
ut cum fervis, ut cum liberis duriter egisse.
Phocione autem præsidium detrectante & de-
precante, fertur Antipater dixisse, Omnia
Phocion parati sumus tibi indulgere, exceptis
iis quæ & te & nos perdent. Alii non ita,
sed interrogasse autumant Antipatrum, vellet-
ne Phocion, si præsidium remisisset Atheni-
ensibus, sponsor esse foederi civitatem itatu-
ram, neque quicquam molituram novi? Ta-
cente & cunctante illo, Callimedonta Cara-
bum, audacem hominem & liberis populis
infestum, exiliisse cum hisce dictis, Quid si
hic deliret, Antipater, tu credes ei & a

consiliis discedes tuis?

Ita præsidium Athenienses Macedonum ac-
ceperunt, & Menyllum ducem, modestum
virum & Phocionis necessarium: quod im-
perium superbum visum est, & contumeliosæ
licentiæ potius ostentatio quam utilitatis cau-
sa occupatio. Non parum autem exaggera-
vit ipsa tempestas calamitatem: quippe die
mensis Boedromionis vigesimo præsidium in-
gressum est mysteriorum solennibus, quo die
Iacchum ex urbe Eleusina deducunt. Itaque
confuso sacro multi reputaverunt & quæ olim
& quæ nuper divinitus acciderant. Olim enim
secundissimis rebus spectra visa & auditas voces
hac celebritate cum stupore & tremore ho-
stium: nunc iisdem sacris acerbissimos Græ-
ciæ casus Deos aspicere, polluique sacratissi-
mum

τὸν ἀγιώτατον τῷ χρόνῳ καὶ ἴδιον αὐτοῖς ἐπώνυμον τῷ μεγίστων κακῶν
 ἡρώδῳ. πρότερον μὲν ἐν ὀλίγοις ἔτεσιν χρησμὸν ἔβλεψαν αἱ Δωδωνί-
 δες τῇ πόλει, τὰ ἀκρωτήρια τῆ Ἀρτέμιδος φυλάσσειν, ὅπως ἄλλοι μὴ
 λάβωσιν τότε ἢ πρὶν τὰς ἡμέρας ἐκείνας αἱ ταῦτα μὲν, αἷς περὶλίπῃσι
 τὰς μυστικὰς κοίτας, βαπτόμενοι θάψινον ἀντὶ φοινικῆ χρωμα καὶ νεκρῶδες
 ἀνέβλεψαν. ὃ ἢ μείζον ἢ τὰ πρῶτα βαπτόμενα τῷ ἰδιωτικῶν πάντα τὸ προ-
 ἦκον αἴθῃ ἔχεν. μύσῳ ἢ λέοντα χοιρίδιον ἐν καθαρῷ λιμνῇ κητῷ συν-
 ἔλαβε, καὶ τὰ κάτω μέρος τῆ σώματος ἄχει τῆ κοιλίας κατέπιε προδεικ-
 νύτῃ αὐτοῖς τῆ Θεῆ φανερωῖς, ὅτι τῷ κάτω καὶ πρὸς θαλάσση σερηθέν-
 τες, τῷ ἄνω πόλιν διαφυλάξουσιν. ἢ μὲν ἐν φρεσὶ διὰ Μένυλλον εἶδεν
 ἠνίασεν τὰς ἀνθρώπους. τῷ ἢ ἀποψηφισθέντων τῆ πολιτεύματῃ διὰ πέναν,
 ὑπὲρ μυρίας καὶ διὰχιλίας ἡρώδῳ, οἷτε μύθους ἐδόκῃν χέτλια καὶ ἄτιμα
 πάχειν, οἷτε διὰ τῆτο τῷ πόλιν ἐκλιπόντες, καὶ μετασάντες εἰς Θράκην,
 Ἀλιπάτες γὰρ καὶ πόλιν αὐτοῖς πρῶταχόντῃ, ἐκπεπολιορηκόμενοι ἐώκεσαν.

Ὁ ἢ Δημοσθένης ἐν Καλαυρίᾳ καὶ Ὑπερίδῃ πρὸς Κλεωναῖς θάνατῃ,
 πρὶν ὧν ἐν ἄλλοις περὶ γράπτῃ, μονοῦκ ἔρωτα καὶ πόθον Ἀθηναίους Ἀλεξ-
 ἀνδρα καὶ Φιλίππου παύσει. καὶ τῆτο ὅπερ ὕστερον ἀναρεθῆντῃ Ἀλιγόνε καὶ
 τῷ ἀνελόνην ἐκείνον ἀρξάντων βιάζεσθαι καὶ λυπεῖν τὰς ἀνθρώπους, ἀνὴρ
 ἀγροικῃ ἐν Φρυγίᾳ χωρίον οὐρύτων πυθομύχωνος, τί ποιῆς; σενάξας,
 Ἀλιγόνον, εἶπεν, ζητῶ τῆτο πολλοῖς ἐπῆει λέγειν, διαμνημονύσῃ τὸν
 ἐκεί-

num tempus usque acceptissimum, a quo no-
 men maximæ clades trahant. Siquidem pau-
 cis ante annis fortes dederant civitati Athe-
 niensi Dodonides, ut promontoria Dianæ cu-
 stodirent, ne occuparent ea extranei. Tunc
 circa dies illos fasciæ, quibus mysticos lectos
 redimiunt, tinctæ colorem retulerunt pro
 puniceo pallidum & luridum. Et, quod mi-
 raculum augebat, privata omnia quæ una
 fuerunt infecta, colorem convenientem acce-
 pere. Mystam porcellum lavantem cetus in
 liquido portu corripuit; imasque corporis
 partes ad ventrem usque devoravit: porten-
 dente illis clare Deo spoliatis parte urbis ima
 & mari adjecta, supernam servaturos. Ac
 præsidium quidem ob ducem Menyllum nihil
 cives offendit: qui vero ob egestatem non fu-

erunt censi inter cives, quorum fuit nume-
 rus supra duodecim millia, hi partim, siqui
 remanebant, magna injuria & infamia vide-
 bantur affici: partim, qui idcirco excesserant
 urbe atque in Thraciam transmigraverant, ubi
 eis Antipater agrum & oppidum dedit, similes
 apparebant expugnatis & exterminatis.

Jam Demosthenis in Calauria, & apud Cleo-
 nas Hyperidis fatum, de quibus aliis locis tra-
 ctavimus, tantum non amorem & desiderium
 subjecit Atheniensibus Alexandri & Philippi.
 Atque id quod interfecto postmodum Antigo-
 no, ejusque interfectores homines exagitare
 & fatigare occipientibus, rusticus quidam, a-
 grum in Phrygia fodiens, quum rogaretur a
 quopiam quid ageret, suspirans, Antigonom,
 inquit, quæro: hoc, inquam, multis subiit dice-

ἐκείνων τῶ βασιλείων θυμὸν, ὡς τὸ μέγα ἢ γυναιὸν δὴ παραίτητον εἶχον, ἔχ ὥσπερ Ἀντίπατρος, ἰδιώτε προσώπῳ, ἢ Φαυλότῃτι χλαμυδίῃ, ἢ δὴ αἴτης δὴ τελεία κατεργωνδύμῳ τῷ Ἰξασίαν, ἐπαχθέσειε ἦν τοῖς πά-
ρχων, κακὸς δεσπότης ἢ τύραννος. ὅμως δ' ἔν ὁ Φωκίων ἢ Φυγῆς ἀπήλ-
λαξε πολλὰς, δεηθεὶς τῶ Ἀντιπάτρῃ ἢ Φύγῃσι διεπράξατο, μὴ καθά-
περ οἱ λοιποὶ τῶ μεθισαμνίων ὑπὲρ τὰ Κεραύνια ὄρη ἢ τὸν Ταίναρον ἐκ-
πεσεῖν τ' Ἑλλάδῳ, ἀλλὰ ἐν Πελοποννήσῳ κατοικεῖν ὧν ἢ Ἀγνωνίδης ἦν
ὁ συκοφάνης. Ἰπμελόμῳ ἢ τῶ κτ' τὴν πόλιν πρᾶως ἢ νομίμως, τὰς
μὴ ἀσείας ἢ χαρείνας ἐν ταῖς ἀρχαῖς αἰεὶ σωμαῖχεν τὰς ἢ πολυπράγ-
μονας καὶ νεωτεριστὰς, αὐτῶ τῶ μὴ ἀρχεῖν, μηδὲ δορυβαῖν ἀπομαραιο-
μένους, ἐδίδαξεν φιλοχωρεῖν, καὶ ἀγαπᾶν γεωργεῖνας. ὄρων ἢ τὸν Ξενο-
κράτῃ τελεῖνα τὸ μετοίκιον, ἐβέλετο γράψαι πολίτῃ· ὁ ἢ ἀπέπειπε, Φή-
σας ἔκ ἀν μεταχεῖν ταύτης τ' πολιτείας, ὡεὶ ἦς ἐπρέσβουεν ἵνα μὴ γέ-
νηται.

Τῶ ἢ Μενύλλῃ δωρεὰν αὐτῶ καὶ χρήματα δίδόνῳ, ἀπεκείνατο μήτ' ἐκείνον Ἀλεξάνδρῃ βελτίονα εἶναι, μήτε κρείττονα τὴν αἰτίαν ἐφ' ἢ ἡ λήψῃ νῦν, ὁ τότε μὴ δεξάμῳ. ἀλλὰ Φώκῳ γε τῶ παιδί λαβεῖν δεομένους τῶ Μενύλλῃ, Φώκῳ μὲν, εἶπεν, εἰ μὲν σωφρονῇ μεταβαλλόμενος, ἀρκέσει τὰ τῶ πατρὸς· ὡς δ' ἔχει νῦν, ἔδεν ἱκανόν ἐσθι. Ἀντιπάτρῳ ἢ τραχύτε-
ρον ἀπεκείνατο, βελομένῳ τὶ γίνεσθαι δι' αὐτῶ τῶ μὴ πρεπόντων· Οὐ δύ-
να^α)

re in memoriam illorum regum revocanti-
bus animum, quam celsum, generosum, si-
mulque placabilem habuissent, non sicut An-
tipater: qui privati persona & chlamydis vi-
litate & vitæ frugalitate potentiam suam
dissimulans, durior erat illis quos opprime-
bat, teter dominus & tyrannus. Attamen
Phocion cum multos precibus apud Antipa-
trum exilio liberavit, tum exulibus impetra-
vit ne, sicut reliqui qui erant trans montes
Ceraunios & Tænarum summoti, extorres es-
sent Græcia, sed sedes collocare in Pelopon-
neso possent: ex quibus Agnonides sycophan-
ta fuit. Curam gerens placide & legitime
eorum qui in urbe erant, bonos & modestos
retinebat in magistratibus perpetuo: curiosos
& novarum rerum cupidos, eo ipso quod in

honoribus non forent, nec sollicitare possent
statum civitatis, marcescentes docuit libenter
rusticari & agros colere. Xenocratem quum
videret pensionem ut inquilinum pendere, in-
stituit eum in civitatem adscribere. Quod ille
abnuvit, nolle se dicens in civitatem accipi e-
am, pro qua legatus fuerat ne constitueretur.

Munus sibi Menyllo & nummos offerenti
respondit, neque ipsum Alexandro præstan-
tiorum, neque meliorem esse causam quare
nunc caperet, qui tunc non accepisset. At
ut Phoco filio saltém caperet rogante Me-
nyllo, Phoco, inquit, si mutata vita ad fru-
gem redeat, sufficet patrimonium: ut autem
nunc se gerit, nihil ei satis fit. Antipatro
vero respondit asperius aliquid, ab ipso con-
tendenti quippiam minus honestum. Nempe
non

ναται γὰρ, εἶπεν, Ἀντίπατρος ἅμα μοι καὶ φίλος καὶ κόλασι χρησθεὶς. τὸν δὲ Ἀντίπατρον αὐτὸν εἰπεῖν λέγουσιν, ὡς δεῖν αὐτῷ φίλων Ἀθλιώσιν ὄντων, Φωκίωνος καὶ Δημάδου, τὸν μὲν λαβεῖν εἰπέπεικεν, τὸν δὲ διδῶν ἐκ ἐμπέπληκεν. καὶ μὲντοι Φωκίων μὲν ὡς ἀρετῶν ἐπεδείκνυτο τῶν πενίαν, ἐν ἧ τοσαυτάκις Ἀθλιῶν στρατηγήσας καὶ βασιλεύσι φίλοις χρησάμενος ἐγκατεγήρασε· Δημάδου δὲ τῷ πλάτῳ καὶ ᾠδανομῶν ἐκαλλωπίζετο. νόμος γὰρ ὄντων Ἀθλιώσι τότε, μὴ χορβύειν ξένον, ἢ χιλίας ἀποτίμειν τὸν χορηγόν, ἀπαντας εἰσαγαγὼν ξένους τὰς χορβύοντας, ἑκατὸν ὄντας, ἅμα καὶ τῶν ζημίαν ἀναχίλιας ὑπὲρ ἑκάστου εἰσώσειεν εἰς τὸ θέατρον. Δημῶν δὲ τῷ υἱῷ νυμφῶν ἀγομῶν, Ἐμῶ μὲν, εἶπεν, ὦ παῖ, τῶν σὺν μητέροι γαμήντων· εἰ δὲ ὁ γείτων ἤθετο τοῖς δὲ σοῖς γάμοις καὶ βασιλεῖς καὶ δυνάσται συγχωρηθῶσιν. ἐνοχλήσαν δὲ τῷ Φωκίῳ τῶν Ἀθλιῶν, ὅπως ἀπαλλάξῃ τῶν φρεσῶν πείσας τὸν Ἀντίπατρον, εἴτε μὴ προσδοκῶν πείσειν, εἴτε μᾶλλον ὀργῶν σωφρονεῖν τὸν δῆμον καὶ πολιτοδύμῳν δυνάτως διὰ τὸν φόβον, ἐκείνῳ μὲν αἰεὶ διωθεῖτο τὴν πρεσβείαν, τὰ δὲ χρήματα μὴ πράττειν, ἀλλὰ μέλλειν καὶ ἀναβάλλεσθαι τὸν Ἀντίπατρον ἐπεισεν. μεταβάντες δὲ Δημάδῳ παρεκάλεν. ὁ δὲ προσδύμως ὑπέστη, καὶ τὸν υἱὸν ἔχων ἀπῆγεν εἰς Μακεδονίαν, ὑπὸ δαίμονός τινος, ὡς ἔοικεν, εἰς τῆτο καιρῶ κομιθεῖς, ἐν ᾧ κατείχετο μὲν Ἀντίπατρος ἤδη νόσῳ, Κάσσανδρος δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκρατῆς γεγονώς, εὗρεν Ἐπιστολὴν Δημάδου γεγραμμένην πρὸς Ἀντίγονον

εἰς

non valet, inquit, Antipater me simul amico uti & adulate. Ipsum referunt dixisse Antipatrum, duos sibi esse Athenis amicos, Phocionem & Demadem: alterum horum ut quicquam capiat non posse inducere, alterum dando non implere. Et sane paupertate Phocionem, ut virtute gloriabatur, in qua, licet toties dux Atheniensium fuisset & regum usus amicitia, consenuit: Demades verò divitiis sibi placebat vel per nefas acquisitis. Quippe quum Athenis id temporis lege cautum esset, ne saltaret peregrinus, aut mille drachmas choragus multam solveret, omnes peregrinos saltatores centum numero exhibuit, simulque multam pro singulis in theatrum attulit millenas drachmas. Demæ filio uxorem despondens, Quum ego, inquit, ma-

trem tuam filii ducerem, ne vicinus quidem sensit: ad tuarum vero nuptiarum sumptus conferunt etiam reges & dynastæ. Quum Phocionem obtunderent Athenienses, ut Antipatrum induceret ad removendum præsidium, vel quod non speraret se eum adducturum, vel quia modestiorem populum videbat, & moderatius agentem ob metum, semper rejecit illam legationem: sed pecuniæ exactionem ut produceret & prorogaret, persuasit Antipatro. Ita Demadem, relicto eo, rogaverunt: qui rem suscepit libenter, trahensque filium secum perrexit in Macedoniam, divinitus haud dubie illuc attractus eo articulo quo Antipater jam morbo tenebatur: & Cassander rerum potitus, epistolam reperit Demadis in Asiam ad Antigonum ex-

εἰς Ἀσίαν, ᾧ καταλέγει αὐτὸν Ἰπφανῆναι τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα ἢ Μακεδονίαν, ἐν παλαιᾷ ἢ σαπρῷ κρεμαμύροις σήμερον τὸν Ἀντίπατρον ἔτασκέψαντο. ὡς ἔν εἶδεν αὐτὸν ἀφιγμύρον ὁ Κάσσανδρος σκέλαβε, ἢ πρῶτα μὲν τὸν υἱὸν ἐγγὺς προαγαγὼν προσέφαξεν, ὥσε καταδέξασθαι τοῖς κόλποις τὸ αἶμα τὸν πατέρα, ἢ καταπλησθῆναι τῷ φόνει μὲν ταῦτα ἢ, εἰς ἀχαρισίαν αὐτὸν ἢ προδοσίαν πολλὰ λαιδορήσας ἢ καθυβεῖσας ἀπέκλειεν.

Ἐπεὶ ἦ Ἀντίπατρος, ἀποδείξας Πολυπέρχοντα στρατηγὸν, Κάσσανδρον ἦ χιλιάρχον, ἔξελιπεν διθύς διαναστῆς ὁ Κάσσανδρος ἢ προκαταλαμβάνων τὰ πράγματα, πέμπει κτὲν τάχῃ Νικάνορα πρὸς Μενύλλω διάδοχον τῆς φυλαρχίας, πρὶν ἐκδηλῶν τὸν Ἀντίπατρον θάνατον γινέσθαι, κελύσας τὴν Μενυχίαν ᾧ καταλαβεῖν. γρηγορῶς ἦ τέτρα, ἢ μετ' ἡμέρας ὀλίγας πυθομύρων τῷ Ἀθωαίων ὅτι τέθνηκεν ὁ Ἀντίπατρος, ἐν αἰτίαις ὁ Φωκίων ἦν, ἢ κακῶς ἤκεν, ὡς προαιδόμενος, ἢ κατασιωπήσας, χάρει τῷ Νικάνορος. ὁ ἦ τέτρα μὲν ἐκ ἐφροσύνης. ἐντυγχάνων ἦ πρὸς Νικάνορα ἢ διαλεγόμενος, εἰς τε τὰλλα τοῖς Ἀθωαίοις πρῶτον αὐτὸν ἢ κεχαρισμύρον παρῆχεν, ἢ φιλοτιμίας τινὰς ἐπεισε ἢ δαπάνας ὑποσῆναι γρηγορῶν ἀγωνοθέτῳ.

Ἐν τέτρῳ ἦ ἢ Πολυπέρχων τὴν τῷ βασιλέως Ἰπμέλειαν ἔχων ὑφ' αὐτοῦ, ἢ καταπολιτευόμενος τὸν Κάσσανδρον, ἐπεμψεν ἐπιστολὴν τοῖς ἐν ἄσει γεγραμμύρω, ὡς τῷ βασιλέως ἀποδιδόντο αὐτοῖς τὴν δημοκρατίαν, καὶ

πο-

ratam, qua illum incitavit ad imperium Græciæ Macedoniæque afferendum, quod ex veteri & marcido stamine suspensum esset. Ita enim in Antipatrum erat cavillatus. Quem ut Cassander conspexit advenisse,prehendit eum. Ac primum admotum ei filium interfecit, ut cruorem pater acciperet sinu, eoque commacularetur: deinde ingratitude & proditione ei acerbè exprobrata, probris laceratum interemit.

Antipatro autem, quum ducem creasset Polyperchontem, & Cassandrum tribunum militum, defuncto, mox properans Cassander occupare dominatum, Nicanorem propere mittit præfecturæ Menyllo successorem, jubetque ei, antequam Antipatrum excessus vul-

getur, accipere Munychiam. Eo facto quum paulo post nunciatus Atheniensibus esset Antipatri exitus, in crimen Phocion vocatus est, objectumque ei quod quum esset ea de re factus certior, Nicanoris gratia reticuisset. Enimvero nihil hic ista est moratus, sed agendo cum Nicanore & colloquendo, cum aliis in rebus facilem eum Atheniensibus & benignum præbuit, tum ut munus quoddam præberet, sumptumque subiret ludis edendis induxit.

Inter hæc Polyperchon regis curæ præpositus ad circumveniendum Cassandrum scripsit Atheniensibus literas: quibus continebatur, regem eis reipub. popularem restituere,

ju-

πολιτεύεσθαι κτ' τὰ πάτρια πάντας Ἀθηναίους κελύουσι. ἡ δὲ τῆτο κτ' τῆ Φωκίωνος Ἰππευλή. συσπυραζόμενος γὰρ εἰς ἑαυτὸν, ὡς μικρὸν ὕστερον ἔδειξε τοῖς ἔργοις, ὁ Πολυπέρχων τὴν πόλιν, εἶδεν ἠλπιζε περναίνειν, μὴ τῆ Φωκίωνος ἐμπροσθέν. ἐμπροσθεῖς δὲ ἐκείνον, ἅμα τῆ ἀπεψηφισμένων Ἰπχυθέλων τῆ πολιτεία, ἢ πάλιν τὸ βῆμα δημαγωγῶν καταχρόντων καὶ συκοφαντῆ. Ἰπποκινεμένων δὲ πρὸς ταῦτα τῆ Ἀθηναίων, βελόμενος ἐντυχεῖν αὐτοῖς ὁ Νικάνωρ ἐν Πειραιῇ, βελῆς γυρομένης παρεῖλθεν, τῆ Φωκίωνι ἐμπροσθεῖς τὸ σῶμα. Δερκύλλης δὲ τῆ Ἰππὶ τῆ χώρας στρατηγῆ συλλαβεῖν αὐτὸν Ἰπχυρήσαντι, ἐκείνου μὲν προαιδέομενος ἔξεπήδησεν, ἢ φανερός ἡ δὲ αὐτὸς ἀμυνόμενος τὴν πόλιν. ὁ δὲ Φωκίων, Ἰππὶ τῆ προέδωκε τὸν ἄνδρα ἢ μὴ καταχεῖν ἐκαλέομενος, ἔφη πιστεύειν μὲν τῆ Νικάνωρι ἢ μηδὲν ἀπ' αὐτῆ προσηδοκᾶν δεινόν· εἰ δὲ μὴ, μάλλον ἐθέλειν ἀδικέομενος, ἢ ἀδικῶν, φανερός γυρεύεται. τῆτο δὲ ὑπὲρ αὐτῆ μὲν ἂν τινι σκοπεῖν ἰδοικῆ καλοκαγαθικῶς λελέχθαι ἢ γυναίως· ὁ δὲ εἰς πατερίδος ἀποκινδυνύων σωτηρίαν, ἢ ταῦτα στρατηγός ἢ ἀρχων, ἐκ οἶδα μὴ μεῖζόν τι ᾧδραίνει ἢ προσηδύτερον τὸ πρὸς τῆς πολίτας δίκαιον. εἶδεν γὰρ ἐκείνο ἐς εἰπεῖν, ὅτι φοβέομενος μὲν εἰς πόλεμον ἐμβαλεῖν τὴν πόλιν ὁ Φωκίων, ἀπέχετο τῆ Νικάνωρος, ἄλλως δὲ προβάλλετο τὴν πίσιν ἢ τὸ δίκαιον, ὅπως αἰδέομενος ἐκείνον, ἠσυχίαν ἄγει, ἢ μηδὲν ἀδικῆ τῆς Ἀθηναίων· ἀλλ' ὅπως ἔοικεν ἰχυρὰ τις αὐτῆ πρὸς τῆ Νικάνωρος ἐγγυρεύεται πίσιν, ὅν γε πολλῶν προσηδοκᾶ

jubereque ut omnes Athenienses pristinis legibus agerent. Infidiae hæ erant in Phocionem. Nam quum traducere ad se studeret civitatem illam Polyperchon, nisi Phocione exterminato, ut postea re declaravit, nihil se sperabat effecturum. Expulsum autem iri eum, simul atque illi qui ex civium albo fuerant erasi, reipublicæ superfusi essent tractandæ, iterumque occupassent concionatores suggestum, & calumnias ei suffunderent. Quum motus hinc Athenis aliquis existeret, cupiens appellare Nicanor Athenienses, senatu in Pirææo advocato accessit, corpusque suum credidit Phocionis fidei: quem quum regionis extra urbem dux Dercyllus comprehendere conatus esset, id olfaciens ille subduxit se, statimque præ se tulit vindictam se de civi-

tate persequuturum. Phocion autem, quum culparetur quod dimisisset illum nec retinisset, negavit diffidere se Nicanori, vel quicquam ab eo expectare mali: sin secus foret, malle se omnibus innotescere injuriam accipere quam facere. Hoc ab eo si de seipso solo debuisset cogitare videatur æstimanti probe & fortiter dictum. At qui salutem patriæ in præcipitem casum adducit, atque is dux & magistratus, haud scio anne majus violet & antiquius erga cives jus. Neque enim allegari illud potest, timentem ne civitatem implicaret bello, ab Nicanore abstinuisse Phocionem: prætexuisse autem fidem & jus, quo verecundia adductus contineret se ille, neque populum Atheniensem violaret: sed apparet revera fidem ei infixam validam fuisse Nicanoris, adeo ut multis de-

διαβαλλόντων ἢ κατηγορούντων ἑπιτίθεσθαι τῷ Πειραιεῖ, ἢ διαβιβάζειν εἰς Σαλαμίνα ξένους, ἢ διαφθείρειν τινὰς τῶν ἐν Πειραιεῖ κατοικούντων, ἢ προσήκατο τὸν λόγον, ἐδ' ἑπίστυσεν· ἀλλὰ ἢ Φιλομήδης τῷ Λαμπρέως ψήφισμα γράψαιτο, Ἄθωναίους ἀπαντας ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι, ἢ τῷ στρατηγῷ Φωκίῳ προσέχειν, ἠμέλησεν ἄχρως ἢ προσάγων ὁ Νικάνωρ ἐκ τῆς Μυνηχίας τὰ ὅπλα τὸν Πειραιᾶ φειετὰφρυσσε.

Πραγματομένων ἢ τέτων, ὁ μὲν Φωκίῳ ἐφορευεῖτο, ἢ κατεφρουρεῖτο, τὰς Ἀθωναίους ἐξάγειν βελόμηντο Ἀλέξανδρον ἢ ὁ Πολυπέρχοντα υἱός, ἦκεν μὲν δυνάμειος, λόγῳ μὲν ἑπὶ τὸν Νικάνωρα τοῖς ἐν ἄσει βοηθήσων, ἔργῳ ἢ τῷ πόλει, εἰ δυνάιτε, καταληψόμενοι, αὐτῷ ἑαυτῇ φειπετῇ γενομένην. οἷτε γὰρ φυγάδες αὐτῷ συμισθαλόνητες, δὴθὺς ἦσαν ἐν ἄσει ἢ τῶν ξένων ἅμα ἢ τῶν ἀτίμων πρὸς αὐτὰς εἰσδραμόνητων ἐκκλησία παμμιγῆς ἠθροῖσθαι ἢ ἀτακίτο, ἐν ἣ τὸν Φωκίῳνα τῷ ἀρχῆς ἀπολύσαντες, ἐτέρες εἶλοντο στρατηγός. εἰ ἢ μὴ σωίων εἰς λόγους ὁ Ἀλέξανδρος τῷ Νικάνωρι μόνον, πρὸς τὸ τείχος ὤφθη, ἢ τῷ ποιεῖντες πολλάκις, ὑποψίαν τοῖς Ἀθωναίοις παρέχον, ἐκ ἀν ἢ πόλις διέφυγε τὸν κίνδυνον. ἐπεὶ ἢ Ἀγνωνίδης ὁ ῥήτωρ δὴθὺς ἐπέφύετο τοῖς πρὸς τὸν Φωκίῳνα, ἢ κατηγορεῖ προδοσίας, οἱ μὲν πρὸς Καλλιμέδοντα ἢ Περικλέα φοβηθέντες ἀπῆλθον ἐκ τῆς πόλεως· ὁ ἢ Φωκίῳν, ἢ μετ' αὐτῷ τῶν φίλων οἱ πρὸς ἀμείναντες ὄχοντο πρὸς Πολυπέρχοντα ἢ συωεξῆλθον αὐτοῖς, χάριτι τῷ Φωκίῳ, ὁ Πλαταιεύς Σόλων, ἢ Δείναρχος ὁ Κορίνθιος, ἑπιτήθειοι τῷ Πολυπέρχοντι εἶναι δοκούντες ἢ

deferentibus, criminantibusque Piræeum captare, mercenarium militem Salamina transportare, & corrumpere nonnullos Piræeum incolentes, non admiserit crimina, neque habuerit eis fidem. Immo etiam, quum rogationem Philomedes Lamprensis promulgasset, ut omnes Athenienses arma caperent, & duci Phocioni parerent, indormivit, quoad armis Nicanor ex Munychia motis cœpit circumvallare Piræeum.

Dum ea geruntur, insurrexit in Phocionem civitas: & quum exercitum Atheniensium educere vellet, non paruerunt ei. Jam filius Polyperchontis aderat Alexander cum copiis, verbo contra Nicanorem populo Atheniensi supplicat venturus: re urbem, si facultas daretur, dissensione intestina flagrantem occupaturus. Quippe exules, qui cum eo irrupe-

runt, confestim tenuerunt urbem, peregrinisque & ignominia affectis ad illos se aggregantibus concio concurrat confusa & incondita, in qua Phocioni imperio abrogato alios creaverunt duces. Quod, nisi colloqui cum Nicanore Alexander solus juxta mœnia visus esset, idemque facientes subinde suspicionem movissent Atheniensibus, haud declinasset civitas periculum. Ut Agnonides orator confestim adortus est Phocionem, insinulavitque factionem ejus proditoris, Callimedon & Pericles trepidantes cesserunt urbe. Phocion autem & qui apud eum remanserunt amici, concesserunt ad Polyperchontem: quos Phocionis gratia comitati sunt Plataeensis Solon & Dinarchus Corinthius, Polyperchontis necessarii & familiares habi-

σωήθεις. ἀρρώστια ἣ χρησαμύς τῷ Διναρέχῃ, συχνὰς ἡμέρας ἐν Ἐλα-
τεία διέτριψαν. ἐν αἷς Ἀγωνίδῃς πείσαντο, Ἀρχεστράτῃς ἣ τὸ ψήφισ-
μα γράψαντο, ἐπεμπεν πρεσβείαν ὁ δῆμος κατηγορήσασαν τῷ Φω-
κίωνῃ. ἅμα ἣ καὶ σωμίξαν ἀμφοτέρῃ τῷ Πολυπέρχοντι μὲν τῷ βα-
σιλέως πορφυρομύρῳ παρὶ κόμῳ τινὰ τῆς Φωκίδος Φάρυγας, κερμύλῳ
παρὶ τὸ Ἀκρέειον ὄρεσιν, ὁ νῦν Γαλάτῳ καλεῖσιν. ἐπὶ αὐτὰ δὴ θεῖς ὁ Πο-
λυπέρχων τὸν χρυσὸν ἐραπίσκον, ἢ καθίσας ὑπὲρ αὐτῶ τὸν βασιλέα ἢ
τῶς φίλους, τὸν μὲν Διναρέχον διθύς ἐκ προόδῃ λαβεῖν ἐκέλευσεν, ἢ
σεβλώσαντας σκοπεῖναι, τοῖς ἣ Ἀθηναίοις ἀπέδωκε λόγον. ὡς ἣ θόρυ-
βον ἢ κρυαυτῶ ἐποίησεν, ἀνικατηγοροῦντες ἀλλήλων ἐν τῷ συνεδρίῳ, ἢ
προσελθὼν ὁ Ἀγωνίδης εἶπεν, Ἐπειὶς ἡμᾶς εἰς μίαν ἐμβαλόνην γα-
λεάγραν, Ἀθηναίοις ἀναπέμψατε λόγον ὑφέξοντας· ὁ μὲν βασιλεὺς ἐγέ-
λασεν, οἱ ἣ παρὶς αὐτῶ τῷ συνεδρίῳ Μακεδόνες ἢ ξένοι χολῶ ἀγούτες,
ἐπεθύμην ἀκείνῃ, ἢ τῶς πρέσβεις παρεκάλεν ἀπὸ νύμφῃ, ἐπὶ αὐτὰ ποιῶ-
νται τῷ κατηγορίαν. ὡς ἣ ἔδεν ἴσον, ἀλλὰ τῷ μὲν Φωκίωνι πολλάκις
ἀνέκρουσεν ὁ Πολυπέρχων λέγοντι· μέγιστος ἔστι τῆ βασιλείᾳ πατάξας τῷ
γῶ, ἀπέστη ἢ κατεσιώπησεν. Ἡγήμονῃς ἣ φήσαντο ὅτι μάγιστος αὐτῶ τῷ
πρὸς τὸν δῆμον δινοίας Πολυπέρχων ἐστίν· ἢ τῷ Πολυπέρχοντι σκοπεῖναι-
μύς πρὸς ὄρεγῳ, Παῦσαι μὲ πρὸς τὸν βασιλέα καταψυδόμενοι, ἀνα-
πιδήσας ὁ βασιλεὺς ὤρησε λόγῃ τὸν Ἡγήμονα πατάξαι. ταχὺ ἣ τῷ
Πολυπέρχοντι παρὶ λαβόντι αὐτὸν, ἔτω διελύθη τὸ συνέδριον.

Τὸν ἣ Φωκίωνα ἢ τῶς μετ' αὐτῶ φυλακῆς παρὶ ἐσχέσης, ὅσοι τῷ ἐταί-

ti. Hi complures dies Elateæ propter Dinar-
chi adversam valetudinem morati sunt. In-
terea populus, suafore Agnonide, scriptaque
ab Archestrato rogatione, legationem misit
ad accusandum Phocionem. Utrique sub i-
dem tempus adierunt Polyperchontem, qui
iter faciebat cum rege circa vicum Phocidis
Pharygas, juxta montem Acrorion situm,
quem nunc Galatem appellant. Ibi Polyper-
chon, posita aurea testudine, collatisque sub
ea rege & amicis, maturans Dinarchum sta-
tim arripi jussit, & excruciatum necari. In-
de dedit Atheniensibus audientiam: qui ut
ex mutuis accusationibus complerunt tumultu
& clamore concilium, accedens autem Ag-
nonides ait, Conjicite nos unam in caveam

Vo L. IV.

omnes, atque Athenas ad causam dicendam
remittere: arrisit rex. At corona Macedo-
num militumque mercenariorum feriantium a-
vebat eos audire. Itaque annuerunt legatis,
accusationem ut ibi instituerent. Nihil tam-
en erat æqui: sed dicenti Phocioni crebro
obstrepuit Polyperchon. Is denique percussa
baculo tellure destitit & conticuit. Quum He-
gemon testem sui erga populum studii Polyper-
chontem nominasset, Polyperchon vero respon-
disset infensus, Desine me apud regem onerare
mendaciis, exiliens rex Hegemonem contendit
lancea ferire. Verum Polyperchon eum cito
amplexus est, atque ita dimissum est concilium.

At Phocione illisque qui circa eum e-
rant custodia septis, quotquot ejus amici

D d

non

ρων ἔτυχον ἐκ ἐγγύς ἐσῶτες, ὡς τῆτο εἶδον, ἐκαλυψάμενοι, ἢ διαφυγόν-
τες ἐσώθησαν. ἐμείνας ἢ Κλεῖτῳ εἰς Ἀθῶνας ἀνῆγε, λόγῳ μὲν κερησο-
μήρας, ἔργῳ ἢ ἀποθανεῖν κατακεκεμημένους. ἢ προσῆλθ' τὸ χῆμα τῆ κομιδῆ
λυπηρὸν, ἐφ' αἰμάξαις κομιζομένων αὐτῶν διὰ τῆ Κεραμικῆ πρὸς τὸ θέ-
ατρον. ἐμῆ γὰρ αὐτὲς προσαγαγὼν ὁ Κλεῖτῳ σιωπῆσαι ἄχρως ἔτι τὴν ἐκ-
κλησίαν ἐπλήρωσαν οἱ ἀρχόντες, ἔθελον, ἔξενον, ἐκ ἀτιμον ἀποκρίναν-
τες, ἀλλὰ πᾶσι ἢ πάσαις ἀναπεπλάμενον τὸ βῆμα ἢ τὸ θέατρον ᾤξα-
ρχόντες. ἐπεὶ ἢ ἢ τ' Ἐπιστολὴ τῆ βασιλείας ἀνεγνώσθη, λέγοντι αὐτὰ μὲν
ἐγνώσθαι προδότας γεγονέναι τὰς ἀνδρας, ἐμείνοις ἢ διδόναι τὴν κρίσιν
ἐλευθέροις τε δὴ ἢ αὐτονόμοις ἔσι, ἢ τὰς ἀνδρας ὁ Κλεῖτῳ εἰσήγαγ' οἱ
μὲν βέλτιστοι τῶ πολιτῶ ὀφθέντι τῆ Φωκίωνῳ ἐνεκαλύψαντο, ἢ κάτω
κύψαντες ἐδάκρυον εἰς ἢ ἀνασὰς ἐτόλμησεν εἰπεῖν, ὅτι τηλικαύτῳ κρίσιν
ἐπεχειροκότη τῶ δήμῳ τῆ βασιλείας, καλῶς ἔχει τὰς δόλους ἢ τὰς ξέ-
νης ἀπελθεῖν ἐκ τ' ἐκκλησίας. ἐκ ἀναχομητῶν ἢ τῶ πολλῶν, ἀλλ' ἀνακρα-
γόντων βάλλειν τὰς ὀλιγαρχικὰς ἢ μισοδήμας, ἀλλῳ μὲν εἰδὲς ὑπὲρ τῆ
Φωκίωνῳ ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, αὐτὸς ἢ χαλεπῶς ἢ μόλις ἔξακροαίς, Πό-
τερον, εἶπεν, ἀδικῶς, ἢ δικαίως ἀποκτείναι βέλεσθε ἡμᾶς; ἀποκτεναμένων
δέ τινων ὅτι δικαίως, Καὶ τῆτο, ἔφη, πῶς γνώσεσθε, μὴ ἀκέραιες; ἐπεὶ
ἢ εἶδεν μᾶλλον ἢ κρον, ἐγγυτέρῳ προσελθὼν, Ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ἀδικεῖν ὁμο-
λογῶ, ἢ θανάτῳ τιμῶμαι τὰ πεπολιτευμένα ἐμαυτὰ· τὰς ἢ, ἀνδρες
Ἀθηναῖοι, διὰ τί ἀποκτενεῖτε, μηδὲν ἀδικεῖσθε; ἀποκτεναμένων ἢ πολλῶν,

Ὅτι

non prope assistebant, ubi hoc viderunt, ca-
pite obvelato fuga salutem quæsiere. Re-
duxit illos Athenas Clitus, verbo ad causam
dicendam, revera capitis damnatos. Species
fuit perquam tristis vesturæ. Plaustris vesti
per Ceramicum fuerunt ad theatrum. Eo ad-
ductos Clitus custodivit, quoad archontes
concionem advocaverunt, non servis, non
peregrinis, non famosis remotis: sed omni-
bus viris & fœminis suggestu ac theatro pa-
tesfacto. Ut vero epistola lecta est regis,
qui scripsit constare sibi hos proditores esse,
verum illis, qui liberi jam & suis legi-
bus immunes essent, permittere se iudicium,
& reos introduxit Clitus: optimates civita-
tis Phocione conspecto rubore perfusi sunt,
capiteque dejecto lacrymas profuderunt. U-

mus autem exsurgens dicere est ausus, quum
tanti iudicii populo rex potestatem permi-
serit, debere servos & peregrinos concione
summoveri. Non ferente id plebe, sed vo-
ciferante lapidibus cooperiendos eos qui pau-
corum foveant potentiam, populique hostes
sint, nemo ultra verba facere tentavit pro
Phocione. Ille vix tandem auditus. Utrum,
inquit, jure nos, an per injuriam statuistis in-
terficere? Respondentibus quibusdam, Jure:
Hoc qui cognoscetis, inquit, nisi audiverit-
tis? Quum nihilo magis aures præberent,
accedens propius, Ego, inquit, fateor pec-
casse me, atque ob actiones meas rei capi-
talis me iudico: verum hos, Athenienses,
qui nihil commiserunt, quamobrem neca-
bitis? Respondente multitudine: Quia ami-
ci

Ὅτι σοὶ φίλοι εἰσὶν, ὁ μὲν Φωκίων ἄποσας ἡσυχίαν ἤγχε· ὁ δὲ Ἄγωνίδης ψήφισμα γεγραμμένον ἔχων ἀνέγνω, καθ' ὃ τὸν δῆμον ἔδει χειροτονεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν, εἰ δοκῶσιν ἀδικεῖν τὰς δὲ ἀνδρας, ἀν καταχειροτονηθῶσιν, ἀποθνήσκειν.

Ἀναγνωθῆντι δὲ τῷ ψηφίσματι, ἤξιεν τινὲς προσγράψαι, ὅπως καὶ σρεβλωθεὶς Φωκίων ἀποθάνοι, ἢ τὸν τροχὸν εἰσφέρειν, ἢ τὰς ὑπερέτας καλεῖν προσέτατον. ὁ δὲ Ἄγωνίδης ἢ τὸν Κλεῖτον ὀρεῶν δυσχεραίνοντα, καὶ τὸ πρᾶγμα βαρβαρικὸν εἶναι ἢ μιαιφόνον ἡγάμενος, Ὅταν, ἔφη, Καλλιμέδοντα τὸν μασιγίαν λάβωμεν, ὧ ἀνδρες Ἀθλωαῖοι, λαβόντες σρεβλώσομεν· περὶ δὲ τῶν Φωκίων ἐδέν ἐγὼ γράφω τοιῶτον. ἐπλάυθα τῷ Ἰππεῶν τις ὑπεφώνησεν, ὀρεθῶς γε σὺ ποιῶν· ἀν γὰρ Φωκίωνα βασανίσωμεν, σὲ τί ποιήσομεν; Ἰπκυρωθῆντι δὲ τῷ ψηφίσματι, ἢ τὴν χειροτονίας ἀποδοθείσης, ἐδείς καθήμενος, ἀλλὰ πάντες Ἰξανασάντες, οἱ δὲ πλείοσι ἢ σεφανωσάμενοι κατεχειροτόνησαν αὐτῷ θάνατον. ἦσαν δὲ σὺ τῶν Φωκίων, Νικοκλῆς, Θεδιππος, Ἡγήμων, Πυθοκλῆς· Δημητεῖς δὲ τῶν Φαληρέως ἢ Καλλιμέδοντι, ἢ Χαερκλέες, καὶ τινων ἄλλων ἀπόλων κατεψηφίσθη θάνατος.

Ὡς ἔν διαλύσαντες τὴν ἐκκλησίαν ἤγον εἰς τὸ δεσμοτήριον τὰς ἀνδρας, οἱ μὲν ἄλλοι πεπλεκωμένων τῶν φίλων αὐτοῖς ἢ οἰκείων, ὀδυρόμενοι ἢ καταθρηνησάντες ἐβάδιζον τὸν δὲ Φωκίων πρόσωπον, οἷον ὅτε στρατηγῶν ἀπὸ ἐκκλησίας πρὸςπέμπετο, βλέποντες, ἐθαύμαζον τὴν ἀπάθειαν ἢ μεγαλοψυχίαν τῶν ἀνδρῶν. οἱ δὲ ἐχθροὶ κακῶς ἔλεγον ὡς αὐτῶν ἐχθροὶ εἰς δὲ
ἢ

ci tui sunt, abscedens Phocion conticuit. Ibi Agnonides recitavit plebiscitum, quod habebat scriptum, ex quo laturi erant suffragia an deliquisse viderentur: si damnati essent, sumendum erat de iis supplicium.

Recitato plebiscito postulerunt quidam, adderetur ut Phocion ante supplicium tormentis laceraretur, inferrique rotam & tortores jufferunt acciri. At Agnonides etiam Clitum videns indignantem, eamque rem barbaricam censens & tetram, Ubi Callimedontem, inquit, verberonem Athenienses tenuerimus, eum tum excarnificemus: de Phocione nihil ego fero ejuscemodi. Hic probus quidam vir succlamavit, Recte tu sane: nam Phocionem si torserimus, tibi quid fa-

ciamus? Comprobato plebiscito, populoque in suffragia misso, nemo sedens, sed exsurgentes omnes, plerique & coronati, damnauerunt illos rei capitalis. Erant cum Phocione Nicocles, Thudippus, Hegemon, Pythocles. Insuper Demetrium Phalereum, Callimedontem, Chariclem, nonnullosque alios capitis absentes damnauerunt.

Postquam igitur dimissa concione illos ad carcerem duxerunt, alii complectentibus eos amicis & familiaribus ejulantes & lamentantes ibant: At Phocionis vultum, quum talem viderent sicut quum dux solet a concione deduci, stupebant imperterritum & excelsum animum ejus. Inimici vero praetercurrentes incessabant eum convitiis. Unus

ἢ προσέπλευσεν Ἰξεναντίας προσελθών. ὅτε ἢ τὸν Φωκίωνα λέγει βλέψαι πρὸς τὰς ἀρχοντας εἰπεῖν, ἔπαύσει τις ἀχρημονεῖν τῶτον; ἐπεὶ ἦ Θυδιππὸς ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ἡρόμηντο, ἢ τὸ κώνειον ὄρων τριβόμενον ἠγανάκει, ἢ κατέκλαιε τὴν συμφορὰν, ὡς ἔπροσηκόνητος τῷ Φωκίῳ συναπολλύμενος. Εἶτα ἐκ ἀγαπᾶς, εἶπεν, ὅτι μὴ Φωκίωνος ἀποθνήσκεις; ἔρομην ἦ τινὸς τῶν φίλων εἶτι πρὸς Φῶκον λέγει τὸν υἱόν, Πάνυ μὲν ἔν, ἔφη, λέγω μὴ μνησικακεῖν Ἀθηναίοις. τῷ ἦ Νικοκλῆς, ὃς ἠὲ αὐτῷ πισότατος τῶν φίλων, ᾤδρακαλεῖτο ὅπως αὐτὸν ἐάσῃ τὸ φάρμακον πιεῖν πρότερον, Βαρὺ μὲν, εἶπεν, ὦ Νικόκλεις, ἐμοὶ τὸ αἴτημα ἢ λυπηρόν· ἐπεὶ ἦ ἔδεν ἄλλο ἔδέποτε σοι ᾤδρα τὸν βίον ἔδεν ἠχαρίσησα, ἢ τῶτο συγχωρῶ πεπωκότων ἦ ἤδη πάντων τὸ φάρμακον ἐπέλιπε, ἢ ὁ δημόσιος ἐκ ἔφη τείψαι ἕτερον, εἰ μὴ λάβοι δώδεκα δραχμάς, ὅσα τὴν ὀλίκην ὠνεῖται· χρένε ἦ ἡρόμηντο ἢ διατελεῖς, ὁ Φωκίων καλέσας τινὰ τῶν φίλων, καὶ εἰπὼν, εἰ μὴδὲ ἀποθανεῖν Ἀθλήσει δωρεάν ἐστὶ, ἐκέλευσε τῷ ἀνδρῶπι δεῖναι τὸ κεράτιον.

Ἦν ἦ ἡμέρα μὲνὸς Μυνηχιῶνος ἐνάτη Ἰπὶ δέκα, ἢ τῷ Διὶ τὴν πομπὴν πέμποντες οἱ ἰππεῖς παρεξήσαν. ὧν οἱ μὲν ἀφείλοντο τὰς σεφάνους, οἱ ἦ πρὸς τὰς θύρας δεδακρυμμένοι τ' εἰρηκτῆς ἀπέβλεψαν. ἐφάνη ἦ τοῖς μὴ πανάπασι ὡμοῖς ἢ διεφθαρημένοις ὑπ' ὀργῆς ἢ φθόνου τὴν ψυχῇ, ἀνοσιώτατον γεχονεῖναι, τὸ μὴδ' Ἰπικεῖν τὴν ἡμέραν ἐκείνῃ, μὴδὲ καθαρῆσαι

etiam inspuit in eum. Ibi Phocionem fama est conversum ad Archontas dixisse, Nemo hujus reprimet petulantiam? Quum Thudippus in carcere cicutam cerneret teri, questus est & deploravit calamitatem suam, quod injuste cum Phocione occideretur: & tu non præclare agi, inquit, putas tecum, quod sustollaris cum Phocione? Rogante quodam amico num quid ad filium vellet Phocum: Maxime, inquit, jubeo ut injuriarum populi Atheniensis obliviscatur. Nicocle, qui amicus ejus fidissimus erat, rogante sibi ut permetteret priori venenum haurire, Hæc quidem, inquit, gravis mihi Nicocle, & dura est petitio: verum quia nihil tibi per omnem vitam denegavi aliud, hoc quoque largior. Ubi biberunt jam

omnes, defecit venenum, & carnifex aliud negavit se triturum, nisi duodecim drachmæ essent sibi numeratæ, quanti denarii pondus venibat. Quum intercederet mora & tempus traheretur, Phocion accersito quodam amico, ait, anne gratis quidem mori Athenis liceret, petiitque ut carnifici illud æris daret.

Dies erat mensis Munychionis nonusdecimus, ac pompam Jovi agentes prætervehantur equites, quorum alii coronas detraxerunt, alii fuscis lacrymis fores carceris respexerunt. Existimaverunt illi qui non profus erant immanes perverfoque ira atque invidia animo, rem maxime detestandam, quod non sustinisset illo die, neque a cæde publica solenne agens abstinisset

εἶδουσαι δημοσίᾳ φόνε τῷ πόλιν ἐορτάζουσιν. ἔ μὲν ἀλλ' ὥσπερ ἐνδέεσθαι
 ἤγωνισμῶσι τοῖς ἐχθροῖς ἔδοξε ἢ τὸ σῶμα τῷ Φωκίωνῳ ἔξορίσαι,
 ἢ μηδὲ πῦρ ἐναῦσαι μηδένα πρὸς τῷ ταφῷ Ἀθηναίων. δι' ὃ φίλῳ
 μὲν ἐδείξαι ἐτόλμησεν ἄψαυτ' τῷ σώματι. Κωνωπίων δὲ τις ὑπεργαῖν εἰ-
 σισμῶσι τὰ τσαῦτα, μιᾷ κομιθέντα τὸν νεκρὸν ὑπὲρ τῷ Ἐλευσίᾳ,
 πῦρ λαβὼν ἐκ τῆς Μεγαρικῆς ἔκαυσεν. ἢ ἡ Μεγαρικὴ γυνὴ παρεῖσα μὲν
 τῷ θεραπαινίδων, ἔχασεν μὲν αὐτόθι χῶμα κενὸν ἢ κατέσπεισεν ἐνθεμῶν
 ἢ τῷ κόλπῳ τὰ ὄσα, ἢ κομίσασα νύκτωρ εἰς τῷ οἰκίαν, κατώρυξε πῶρ
 τῷ ἐσίαν, εἰπέσα, Σοί, ὦ φίλη ἐσία, πῶρακατατίθεμαι ταῦτα ἀνδρὸς
 ἀγαθῆς λείψανα· σὺ ἢ αὐτὰ τοῖς πατρώοις δόδος ἡέοις, ὅταν Ἀθηναῖοι
 σωφρονήσωσιν.

Καὶ μῦθοι χρένε βραχέῳ διαγρομῶσι, ἢ τῷ πραγμάτων διδασκόν-
 των οἶον Ἐπιδάτῳ ἢ Φύλακα σωφροσύνης ἢ δικαιοσύνης ὁ δῆμῳ ἀπώ-
 λησεν, ἀνδραῖνα μὲν αὐτῷ χαλκῶν ἀνέστησαν, ἔθαψαν ἢ δημοσίῳις τέ-
 λησιν τὰ ὄσα. τῷ ἢ κατηγορῶν Ἀγνωνίδῳ μὲν αὐτοῖς θάνατον καταχει-
 ρητονήσαντες ἀπέκλειναν· Ἐπίκωρον ἢ ἢ Δημόφιλον, δόποδράνας ἐκ τῆς πό-
 λεως, ἀνδρῶν ὁ τῷ Φωκίωνῳ υἱὸς ἐτιμωρήσατο. τῷτον ἔτε τὰλλα πω-
 δαῖον ἀνδρα γυῖα φασίν, ἢ παιδίσκης ἐξέτιλα πῶρα πορνοβοσκῷ τρεφο-
 μῶσι, κτ' τύχῳ Θεοδώρῳ τῷ ἀθῶ πῶρα γυῖα, λόγον ἐν Λυκίῳ διαλε-
 γομῶσι τοῖτον, Εἰ τὸν φίλον λύσσαδ' μὴ αἰσχρὸν ἐσιν, ἐδὲ τὸ φίλῳ
 ὁμοίως· εἰ ἢ μὴ τὸ ἐταῖρον, ἐδὲ τὸ ἐταῖρον· θέμῳρον ἐν ἑαυτῷ πρὸς τῷ
 Ἐπ.

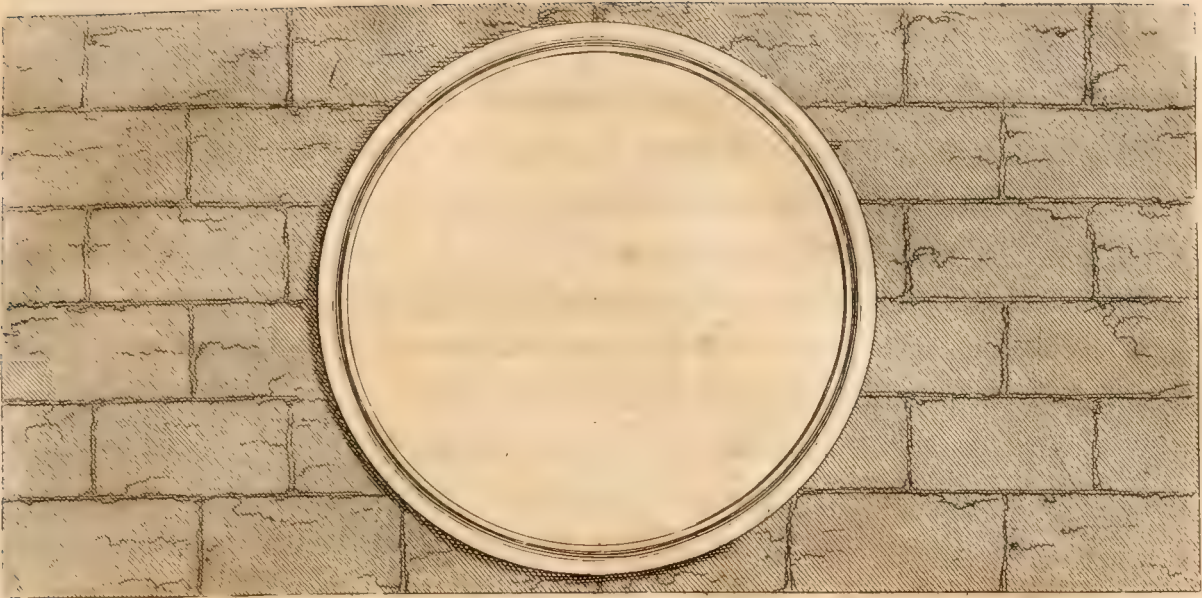
civitas. Atqui, quasi nondum victoria saturatis sua, visum inimicis est ut etiam corpus extra fines projiceretur Phocionis, ac ne quis Atheniensis rogum funeri incenderet. Quamobrem nemo amicorum corpus fuit ausus attingere. Conopion quidam tali assuetus ministerio operam locare, exportatum ultra Eleusina cadaver igni ex æde mulieris Megaricæ sumpto combussit. Ibi mulier Megarica cum ancillis assistens tumulum honorarium aggressit, atque inferias dedit Phocioni. Ossa in sinu collegit, eaque nocte domum deportata defodit apud focum cum his verbis, Apud vos, optimi penates, has boni viri reliquias depono. Eas vos, quum Athenienses ad mentem redierint, patrio reddite sepulchro.

Et sane brevi intervallo rebus docti Athenienses qualem moderationis & justitiæ præsidem custodemque amisissent, statuat ei ex ære posuere, & ossa publice extulere. Accusatores, Agnonidem rei capitalis ipsi damnaverunt necaveruntque: Epicurum & Demophilum ex urbe profugos Phocionis filius confectatus est, pœnasque ab eis exegit. Hunc ferunt nec alias probum virum fuisse, & quum adamaret puellam quæ apud lenonem alebatur, forte Theodori Athei disputationi interfuisse in Lyceo habitæ hujuscemodi: Si dilectum redimere turpe non est, nec dilectam: item, quod si non amicum, nec amicam. Hanc disputationem ad libidinem suam accommodatam, ut præclaram,

Ἐπιθυμίαν τὸν λόγον ὡς οὐ ἔχοντα, λύσασθαι τὴν ἑταίραν. ἀλλὰ τὰ μὲν
 πρὸς Φωκίωνα προχθέντα τῷ πρὸς Σωκράτῳ πάλιν ἀνέμνησε τὰς Ἑλ-
 λώνας, ὡς ὁμοιοτάτης ἐκείνης τῆς ἀμαρτίας ταύτης καὶ δυσυχίας τῆ πόλεως
 γρομύνης.

claram, redemisse eum meretricem. At hoc Græcos, quod germanissimum huic illud ad-
 quod commissum in Phocionem fuit, illam missum peccatum & vulnus appareret a civi-
 in Socratem noxam denuo refricuit apud tate acceptum.

ΚΑΤΩΝ Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ.

ΚΑΤΩΝΙ ἦ τὸ μὲν γένος ἀρχὴν ἐμφανείας ἔλαβεν ἢ δόξης ἀπὸ τῆς προπάππης Κάτωνος, ἀνδρὸς ἐν δόξῃ ἢ δυνάμει μάλιστα Ῥωμαίων ἡρωϊκῆς δι' ἀρετῆν, ὡς ἐν τοῖς ᾠδαῖς ἐκείνῃς γέγραπται· κατελείφθη ἢ γονέων ὀρφανὸς μετ' ἀδελφῶν Καπιώνος ἢ Πορκίας ἀδελφῆς. Ἰὼ ἢ ἢ Σεργιλία Κάτωνος ὁμομήτερος ἀδελφή. ἢ πάντες ἕτοι ᾠδὰ Λιβίῳ Δρῦσῳ τροφῷ ἢ διαίταν εἶχον, θείῳ μὲν ὄντι τ' μητρὸς, ἀγόντι ἢ τῷ πολιτείαν τότε. ἢ γὰρ εἶπεν δεινότητος Ἰὼ, ἢ τὰλλα σώφρων ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα, ἢ φρονήματος ἕθεν Ῥωμαίων ὑφιέμενος. λέγει ἢ Κάτων διδύς ἐκ παιδὸς τῇ τε φωνῇ, ἢ τῷ προσώπῳ, ἢ ταῖς ᾠδαῖς τὰς παιδιὰς διατειβαῖς ἦντος ὑποφαίνειν ἀτρεπίον ἢ ἀπαθῆς ἢ βέβαιον ἐν παῖσιν. ἰσχυρὸν τε γὰρ εἶχον αὐτῶν παρ' ἡλικίαν τελεσιεργὸν αἱ ὄρμαι ἢ τοῖς κολακδύσι τραχὺς ὡν ἢ προσάντης, ἔτι μᾶλλον ἐκράτει τῷ ἐκφοβέλιον. Ἰὼ ἢ ἢ πρὸς γέλωτα

CATONIS natales, claritatis incunabula & gloria a proavo acceperunt, viro Romæ ob virtutem clarissimo & potentissimo, ut in vita illius recensuimus. Relictus est hic cum fratre Cæpione & Porcia sorore parentibus orbus. Fuit præterea Catonis Servilia soror uterina. Omnes hi apud Livium Drusum avunculum ac principem tunc civitatis educati fuere. Etenim fuit ille disertissimus &

cætera vir cum primis bonus, ac si quis alius Romanorum, prudens. Fama est a prima statim ætate mores Catonem, voce, vultu & per ludum præ se tulisse ubique inflexibiles, immobiles & stabiles: quippe vis perficiendi quæcunque animus impulerit ad aggrediendum major quam pro ætate affuit, eratque cum adulatoribus asper & horridus, tum magis obnitebatur terrentibus. A risu tam alienus,

γέλωτα κομιδῇ δυσκίνητῳ, ἄχει μειδιάματῳ σπανίως τὰ πρόσωπῳ δια-
 χεόμενῳ, ἢ πρὸς ὀφθαλμῷ ἢ ταχὺς, εἰδὲ ὀλισηρῆς ὀφθαλμοὺς ἢ, δυσπαρ-
 αίτητῳ. ὡς ἔν εἰς τὸ μανθάνειν ἦκε, νωθρὸς ἢ ἀναλαβεῖν ἢ βραδύς·
 ἀναλαβῶν ἢ, κάτοχῳ ἢ μνημονικός. ὃ δὴ ἢ πέφυκεν ἄλλως, τὰς μὲν
 δὴ φύεις ἀναμνηστικὰς μᾶλλον εἶναι, μνημονικὰς ἢ, τὰς μετὰ πόνον ἢ πραγ-
 ματείας ὡσαυτεχομύρας. γινέ) γὰρ οἷον ἔκκαυμα τῆ ψυχῆς, τῶ μαθημά-
 των ἕκαστον. ἔοικε ἢ ἢ τὸ δύσπιστον τὰ Κάτωνι ποιεῖν ἐργωδεσέρον τὴν μάθη-
 σιν. πᾶσχειν γάρ τι τὸ μανθάνειν ἀτεχνῶς ἐστίν, ἢ τὸ πείθεσθαι ταχὺ τοῖς ἥτιον
 ἀνέχειν δυναμύοις συμβέβηκεν. διὸ πείθον) μᾶλλον νέοι γερόντων, ἢ νο-
 σενίτες ὑγιαινότων. ἢ ὅλως ἐν οἷς τὸ ἄπειρον ἀδυνάτατον ἐστίν, ῥᾶλλον τὸ
 πρῶτον ἐπιμέτρον. τὰ μὲντοι παιδαγωγῶ τὸν Κάτωνα πείθεσθαι μὲν λέγασθαι, ἢ
 ποιεῖν ἅπαν τὸ πρῶτον ἐπιμέτρον, ἕκαστῳ ἢ τὴν αἰτίαν ἀπατεῖν, ἢ τὸ διὰ
 τί πωθάνεσθαι. ἢ γὰρ ἢ χαίρειας ὁ παιδαγωγὸς αὐτῷ, ἢ λόγον ἔχων τῷ
 κονδύλῳ προχειρότερον, ὄνομα Σαρπηδῶν.

Ἔτι ἢ παιδὸς τῷ Κάτωνι ὄντι, ἐπραττόντο οἱ σύμμαχοι τῶ Ῥωμαίων
 ὅπως μεθέξουσι τῶ ἐν Ῥώμῃ πολιτείας· ἢ Πομπαιδῶ Σίλλων, ἀνὴρ πολε-
 μικός, ἢ μέγιστον ἔχων ἀξίωμα, τῷ δὲ Δρέσῳ φίλῳ, κατέλυσεν παρ'
 αὐτῷ πλείονας ἡμέρας· ἐν αἷς γεγονῶς τοῖς παιδίοις σιωπῆς, ἄγε, εἶπεν,
 ὅπως ὑπὲρ ἡμῶν δεήσεσθε τῷ θεῷ σωμαγωνίσασθαι περὶ τῆ πολιτείας. ὁ μὲν
 ἐν Καπιλίῳ διαμειδιάσας ἐπέδυσεν· τῷ δὲ Κάτωνι εἰδὲν ἀποκρινάμενος, ἢ
 βλέ-

enus, raro ut ad levem risum deduceret supercilia. Non præceps neque proclivis ad iram: ubi vero exarsit, placatu difficilis. Ut igitur literis admotus est, stupidus erat ad percipiendum & tardus: at quod semel percipisset, id retinebat neque dabat oblivioni. Quod alioquin est natura comparatum, ut memoria minus valeant sagaces: valeant autem memoria, qui cum labore & sudore res arripuerunt; quippe existit unaquæque disciplinæ comprehensio quasi fax animi. Atque apparet Catonem, quod ægre induceretur, difficiliter arripuisse literas: nam profecto patitur aliquid qui deficit; & persuaderi citius solent qui minus valent reluctari. Quare persuadentur facilius juvenes quam senes, ægri quam sani.

Denique in quibus hæsitatio est imbecillima, ibi facillima est assensio. Magistro tamen Catonem dicto audientem perhibent fuisse, & fecisse quicquid ille juberet: sed causam requisisse singulorum, & rationem percunctatum. Erat namque præceptor ejus urbanus, promptiorque ad inducendum ratione quam pugno, Sarpedo nomine.

Catone etiamnum puero focii populi Romani de civitate Romana obtinenda agebant, & Silo Pompedius, insignis bello vir maxime autoritate, atque Drusi amicus, complures dies divertit apud eum. Interea factus pueris familiaris, Facite, inquit, ut avunculum pro nobis oretis quo adiutor nobis in assequenda civitate sit. Ac Cæpio arridens annuit. Quum Cato nihil responderet, & in-

βλέποντι εἰς τὰς ξένους ἀτενὲς ἢ βλοσυρὸν, ὁ Πομπαιδίῳ, σὺ δὲ, εἶπεν, ἡμῖν ὧ νεανία τί λέγεις; ἔχῃ οἷόν τι τοῖς ξένοις συλλαμβάνεσθαι πρὸς τὸν θεῖον, ὡσπερ ὁ ἀδελφός; μὴ φθειρομένης ἢ τῆς Κάτωνος, ἀλλὰ τῆς σιωπῆς ἢ τῆς προσώπου δοκῆς ἀπολέγεσθαι τὴν δέσπον, ἀράμην αὐτὸν ὁ Πομπαιδίῳ ὑπὲρ θυεῖδος, ὡς ἀφίπων, ὁμολογεῖν ἐπέλθω, ἢ ρίψω ἐφασκεν ἅμα τῆς τε Φωνῆς τραχυτέρα χροῖον, ἢ ταῖς χερσὶν ἀπρητημῆρον τὸ σῶμα πολλάκις ὑπὲρ τῆς θυεῖδος κραδαίνων. ἐπεὶ ἢ πολὺ χρόνον ἔτω διακαρτέρησεν ὁ Κάτων ἀνέκπληκτῆ ἢ ἀδεῖς, καταθέμεν αὐτὸν ὁ Πομπαιδίῳ, ἡτυχηῖ πρὸς τὰς φίλους εἶπεν, Οἷον δὲ τύχημα τῆς Ἰταλίας ὁ πᾶσι ἔτος ἐστίν. εἰ ἢ ἀνὴρ ᾧ, μίαν ἐκ ἀνὸς οἶμαι ψῆφον ἡμῖν ἐν τῇ δῆμῳ γνέσθαι. πάλιν ἢ συγχεῖς τινὸς ἐν γυμνασίοις καλέσασθαι ἐπὶ δεῖπνον ἄλλους τε παιδας ἢ τὰς παῖδας Κάτωνος, ἡχοῦν ἀγούσας ἐν τινὶ μέρει τῆς οἰκίας ἐπαιζόντων αὐτοῖς καθ' ἑαυτὰς ἀναμειγνύμενοι νεώτεροι ἢ πρεσβύτεροι. τὸ ἢ παιζόμενον ᾧ, δίκαιον ἢ κατηγορία, ἢ ἀγωγὰ τῶν ἀλίσκομένων. εἰς ἐν τῷ ἐλαφρότερον παιδῶν ὑπερεπὴς τὴν ὄψιν, ὑπὸ πρεσβυτέρας παιδὸς ἀχθεῖς εἰς τι δωμάτιον ἢ εἰσχεῖς, ἐπεκαλεῖτο τὸν Κάτωνος. ταχὺ δὲ τὸ γινόμενον σιωπῆς, ἤκεν ἐπὶ τὰς θυρας ὁ Κάτωνος, ἢ διωσάμεν τὰς πρεσβυτάς ἢ διακωλύοντας, ἔξήγαγε τὸν παῖδα ἢ μετ' ὀργῆς ἔχων ἀπῆλθεν οἰκάδε, ἢ παῖδες ἕτεροι συνηκολούθησαν.

Οὕτω δ' ᾧ φειδότης, ὡς ἐπεὶ Σύλλας τὴν παιδικὴν ἢ ἰσχυρὴν ἰπποδρομίαν, ἢ καλεῖσι Τροίαν, ἐπὶ θεῶν διδάσκων, ἢ σωμαγωγῶν τὰς δὲ γυμνασίου παιδας, ἀπέδειξεν ἡγεμόνας δύο, ὧν τὸν μὲν ἕτερον οἱ παῖδες ἐδέ-

ξασθαι

tentis oculis torve intueretur hospites, Pompeius, Tu vero, inquit, quid respondes adolescens? nonne tu etiam potes hospitibus apud avunculum sicut frater praesto esse? Obmutescente Catone, silentioque & vultu praeseferente petitionem abnuere, sustollens eum Pompeius quasi de fenestra praecipitaturus, promittere iussit, alioqui ipsum dejecturum se minatus est, simulque voce est asperiore usus, & suspensum corpus identidem ex fenestra libravit. Quod ubi ita diu Cato sustinuit intrepidus & imperterritus, Pompeius eo deposito submisit ait ad amicos, Quantum Italiae promittit hic puer boni? qui si vir sit, ne unum quidem suffragium opinor in populo ferremus. Alio tempore quum propinquus quidam Catonis inter alios pueros

ipsum quoque ad coenam natalibus suis vocasset, feriantes in parte quadam aedium colludebant inter se promiscue juniores & majores. Ludus erat judicium, accusationes & abductiones damnatorum. Ex judicatis pueris unus facie speciosa a majore puero ductus in conclave quoddam & vinculus appellavit Catonem. Mox Cato re intellecta perrexit ad fores, repulsaque statione & obsistentibus eduxit puerum, atque ira percitus recepit secum domum, comitatuque sunt eum pueri caeteri.

Usque eo autem celebris erat, ut quum esset Sylla certamen sacrum equestre puerorum, quam Troiam nominant, editurus, & contractis nobilibus pueris, duos designasset duces eorum, quorum pueri alterum matris cau-

Ξάνθο δια τῶν μητέρων (Μετέλλης γὰρ ἡ μήτηρ ἦν Σύλλα γυναικὸς) τὸν ἴτερον, ἀδελφίδην ὄνομα Πομπήϊα, Σέξτον, ἐκ εἰων ἐδὲ ἐβόλοντο μελετᾶν ἐδὲ ἔπειθε. πωθανομύθε ἡ τῆ Σύλλα τίνα βέλοντο, πάντες ἐβόησαν, Κάτωνα ἢ ὅ, τε Σέξτῳ αὐτὸς εἶξας παρεῖχεν ὡς κρείττονι τῶν φιλοτιμίαν. ἔτυχε ἡ ἢ φίλῳ ὡν ὁ Σύλλας πατρικὸς αὐτοῖς, καὶ ποτε προσηγάγετο ἢ προσωμίλησεν ὀλίγοις πάντων νέμων τοιαύτῳ φιλοφροσύνῳ δια βάρῳ ἢ ὄγκον ἧς εἶχεν ἀρχῆς ἢ δυνάμεως. μέγα δὲ ποιήθη ὁ Σαρπηδῶν τῆτο πρὸς τιμὴν ἅμα ἢ ἀσφάλειαν, ἢ ἦν ἀσπασόμενον τὸν Κάτωνα σιωχῶς εἰς τῶν οἰκίαν τῆ Σύλλα, μηδὲν τότε προσιδεῖν ἀσεβῶν χώρος διαφέρουσαν, ὑπὸ πλήθους τῶν ἀγομύρων ἢ σερβλημύρων. ἡ μὲν ἔν ἔτῳ ἐκείνῳ τῶν Κάτωνι τεσσαρεσκαίδεκατον. ἰδὼν ἡ κεφαλὰς Ἐπιφανῶν ἀνδρῶν λεγομύρων ἐκκομιζομύρας, ἢ κρύφα τὰς παρήλιας Ἐπιστένοιας, ἠρώτησε τὸν παιδαγωγόν, ὅτι δὴ τῆτον τὸν ἀνθρώπον ἐδεῖς ἀποκλίνουσιν. εἰπόντῳ δ' ἐκείνῳ, Φοβῶν) γὰρ αὐτὸν, ὡ παῖ, μάλλον ἢ μισῶσιν. τί ἔν, εἶπεν, ἐκ ἐμοὶ ξίφῳ ἔδωκας, ἵνα αὐτὸν ἀνελὼν ἀπήλλαξα δευλείας τῶν πατερίδα; τῆτον τὸν λόγον ἀκῆσας ὁ Σαρπηδῶν, ἅμα ἢ τὸ βλέμμα ἢ τὸ πρόσωπον πημπλάμῳ αὐτῆ ὀργῆς ἢ μύρας κατιδὼν, ἔτως ἔδεισεν, ὡστε τὸ λοιπὸν ἡδὴ προσέχευ ἀκείβῳς ἢ πῶσαφυλάτῳ μὴ τι τολμήσῃ πῶσαβολώτερον. ἔτι μὲν ἔν παιδάειον ὡν μικρὸν, ἀπεκείνατο τοῖς ἐρωτῶσιν, τίνα φιλεῖ μάλις, τὸν ἀδελφόν; τίνα δευτέρον, ὁμοίως τὸν ἀδελφόν; ἢ τρίτον, ἀχρῆς ἔ

πολ-

fa acceperunt (nam Metellæ erat uxoris Syllæ filius) alterum non admiserunt, quamvis Pompeii fratris filius esset, Sextus nomine, neque exercere se sub eo neque sequi eum sustinuerunt. Percunctante Sylla quem vellent, omnes alta voce postulaverunt Catonem, submittentisque se ipse Sextus Catoni, id decus concessit ut præstantiori. Erat etiam eorum Sylla amicus paternus. Unde eos aliquando accerserat admittebatque ad colloquium: quam familiaritatem tribuebat ob majestatem & fastigium imperii, quod obtinebat, & potentiam, perquam paucis. Quod Sarpedo magnum ducens juxta ad honorem & ad securitatem, Catonem ducebat assidue salutandi Syllæ causa domum ejus: quæ ob multos qui ducebantur & torquebantur, nihil a carnificina ab-

horrebat. Annum agebat tunc Cato quartumdecimum. Is multorum qui illustres viri dicebantur, capita efferrî videns, & præsentibus occulte ingemiscentes, rogavit magistrum, Eum hominem cur interficeret nemo? Subiciente illo, Nempe timent, puer, eum magis quam oderunt. Quin igitur, inquit, mihi gladium dedisti, ut eo interempto assererim ex servitute patriam? His verbis auditis Sarpedo obtutumque ejus & vultum iræ atque ardoris plenum considerans, usque ad eo metuit, ut deinceps attenderet & observaret diligenter ne quid periculosius conareretur. Quum adhuc admodum puer esset, responsum dedit exquirentibus quem maxime amaret? fratrem: quem secundum? æque fratrem: & tertium, quousque eodem sub-

πολλάκις λέγουσι ἀπέπειν ὁ ἐρωτῶν. γυρόμενος ὃ ἐν ἡλικίᾳ, μᾶλλον ἐβεβαίει τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν δύνοιαν. ἔτη γὰρ εἴκοσι γεγονώς, χωρὶς Καπίωνος ἐκ ἐδέπησεν, ἐκ ἀπεδήμησεν, εἰς ἀγορὰν ἐπροῆλθεν. μύρον ὃ ἐκείναι λαμβάνουσι, αὐτὸς παρητέτο· ἢ τᾶλλα τὰ περὶ τὴν διαίταν ἢ ἀκλειδῆς ἢ σῦτον. ὁ γὰρ ἐν Καπίων Ἰπὶ σωφροσυνῆ ἢ μετριότητι Φωμαζόμενος, ὡμολόγει τοῖσιτῃ εἶναι, πρὸς τὰς ἄλλας Ἰξεταζόμενος· ἀλλ' ὅταν, ἔφη, περὶ τὸν Κάτωνος βίον περὶ ἀβάλω τὸν ἐμὸν, ἐδὲν ἐμαυτῷ φαίνομαι Σιππίου διαφέρειν· τῷ Ἰπὶ τρυφῇ τινὰ ἢ μαλακίᾳ περιβοήτων ὀνομάσας.

Ὁ δὲ Κάτων, ἐπειδὴ τὴν ἰερωσύνην ἔλαβεν τῷ Ἀπόλλωνος, μετοικήσας, ἢ ναιμάμενος μοῖραν τῷ πατρῶων, ἑκατὸν εἴκοσι ταλάντων γυρομένην, τὴν μὲν διαίταν ἔτι μᾶλλον σωφροσύνην Ἀντίπατρον ἢ Τύριον τῷ δὲ τῷ σοῦς φιλοσόφου προσεταιρισάμενος, τοῖς ἠθικοῖς μάλιστα ἢ πολιτικοῖς ἐνεφύετο δόγμασι, περὶ πᾶσαν μὲν ἀρετὴν ὥσπερ Ἰππυνοῖα τινὲς κατὰσχετο γεγονώς, διαφόρως δὲ τῷ καλῷ τὸ περὶ τὴν δικαιοσύνην ἀτενῆς ἢ ἀκαμπτον εἰς Ἰπείκειαν ἢ χάριν ὑπερηγαπικῶς. ἤσκει δὲ ἢ τὸν ὄργανικὸν εἰς πλήθη λόγον, ἀξίων, ὥσπερ ἐν πόλει μεγάλη, τῇ πολιτικῇ φιλοσοφίᾳ ἢ μάχιμον εἶναι τι περὶ ἀρετῆς. ἐ μὲντοι μετ' ἐτέρων ἐποιεῖτο τὰς μελέτας, ἐδὲ ἠεροῦσα λέγουσι ἐδέει· ἀλλὰ ἢ πρὸς τινὰ τῷ ἐταίρων ἐπέονα, Μέμφονται σε Κάτων οἱ ἄνθρωποι τὴν σιωπὴν· Μόνον, ἔφη, μὴ τὸν βίον. ἀξίωμα ὃ λέγειν, ὅταν μὴ μέλλω λέγειν ἀξία σιωπῆς.

subinde repetito responso, destitit alter a percunctando. Ubi adolevit, confirmavit etiam atque etiam eam benevolentiam in fratrem: siquidem annos natus viginti sine Cæpione nunquam cenaverat, non peregre profectus, non in forum progressus fuerat: verum unguentum fumente illo repellebat id, cæteraque restrictam vitam & rigidam tenebat. Ac Cæpio, quum frugalitas ejus & moderatio extolleretur, fatebatur talem se esse, si cum aliis contenderetur. At ubi cum Catonis vita, inquit, comparo meam, nihil mihi ipse videor a Sippio differre: nominans quendam decantati luxus & mollitiæ.

Cato autem postquam sacerdos Apollinis est factus, mutato domicilio, partitus patris hæreditatem, ex qua portio fuit ejus centum &

viginti talentum, vivendi rationem impendio magis adstrinxit: atque Antipatro Tyrio, Stoicæ sectæ philosopho, in contubernium allecto, incubuit potissimum ethicis & politicis præceptis, atque ad omne genus virtutum quasi afflatu aliquo lymphatus est raptus. Supra tamen cætera officia justitiam amplexus est rigidam & inflexam vel ad benignitatem vel gratiam. Excoluit etiam dicendi in concione facultatem, volens in politica Philosophia, tanquam ampla civitate, etiam vires quasdam obiter ali bellicas. Haud præsentibus aliis tamen exercuit se, neque quisquam audivit declamantem: sed & amico dicenti, Homines filentium tuum Cato reprehendunt, Modo, inquit, ne vitam: tunc ad dicendum accingar, quum non dicturus sim silentio digna.

Ἡ ὃ καλεσμένη Πορκία βασιλικὴ τιμητικὸν ἦν ἀνάθημα τῷ παλαιῷ Κάτωνῳ· εἰωθότες ἔν ἐκείνῃ χερματίζεν οἱ δήμαρχοι, καὶ κίονῳ τοῖς δίφροις ἐμποδῶν εἶναι δοκεῖνῳ, ἔγνωσαν ὑφελεῖν αὐτὸν ἢ μεταστῆσαι. τῷτο Κάτω-να πρῶτον εἰς ἀγορὰν ἀκούσα προήγαγν. ἀνέστη γὰρ αὐτοῖς, καὶ πῆραν ἅμα τῷ λόγῳ καὶ τῷ φρονήματῳ δὲς ἐθαυμάσθη. καὶ γὰρ ὁ λόγῳ νεαρὸν μὲν εἶδεν εἶδὲ κομψὸν εἶχεν, ἀλλ' ἦν ὄρθιῳ καὶ περὶ πληθῆς καὶ τραχύς. εἰ μὴν ἀλλὰ καὶ χάρις ἀγωγὸς ἀκοῆς ἐπέτρεχεν τῇ βραχύτητι τῷ νοημάτων, καὶ τὸ ἦθῳ αὐτῷ καταμιγνύμενον ἠδονὴν τινα καὶ μειδίαμα τῷ σεμνῷ παρ-εἶχεν ἐκ ἀπάνθρωπον. Ἡ ὃ Φωνή, μεγέθει μὲν ἀποχεῶσα, καὶ διαρκῆς εἰς τοσῶτον Ἰξικέως δῆμον, ἰσχὺν ὃ καὶ τόνον ἀρρηκτὸν εἶχεν καὶ ἀτρυτον. ἡμέ-ραν γὰρ ὅλῳ εἰπὼν πολλάκις, ἐκ ἀπηγόρευσεν. τότε δ' ἔν κρατήσας τῆς δίκης, πάλιν ἑαυτὸν εἰς τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἀσκησιν σιωπῆσειεν καὶ διεπύνα τὸ σῶμα γυμνασίοις ἐνεργοῖς, ἐπιζόμενον ἀνέχεσθαι καὶ καύματα καὶ νιφε-τὸν ἀκαλύπτῳ κεφαλῇ, καὶ βαδίζεν ἐν ταῖς ὁδοῖς πᾶσαν ὥραν ἄτερ ὀχή-ματῳ. τῷ ὃ φίλων οἱ συνεκδημῶντες ἵπποις ἐχεῶντο, καὶ πολλάκις ἐκάσῳ παρέβαλλεν ὁ Κάτων, ἐν μέρει προσδιαλεγόμενον, περὶ αὐτῳ, ὀχ-μῶν. θαυμαστῇ ὃ καὶ περὶ τὰς νόσους ὑπομονῇ μετ' ἐκράτειας ἐχεῶτο. πυρέτων γὰρ μόνῳ ἐφ' ἑαυτῷ διημέρευε, μηδένα προσιέμενον ἄχει εἰ βέ-βαιον αἰδοῖτο ῥασώνῳ καὶ μεταβολὴν τῷ νοσήματῳ.

Ἐν ὃ τοῖς δειπνοῖς ἐκλήροτο περὶ τῷ μερίδων. εἰ ὃ ἀπολάχοι, πρῶτον αἶρειν

Basilicam, quæ Porcia dicitur, dedicaverat in censura Cato Major. In ea tribuni plebis dare audientiam soliti, quum columna subselliis officere videretur, eam deliberaverant remove-re vel trajicere. Id Catonem primum protraxit in forum invitum. Nam objecit se illis, mirificumque dedit eloquentiæ pariter & animorum specimen. Etenim nihil oratio ejus juvenile, nihil fucatum habebat: sed erat elata, plena & aspera. Urbanitas tamen aures mulcens sententiarum distinguebat brevitate, moresque ejus in oratione elucens condimentum quoddam & leporem severitati præbebant non injucundum. Vox fatis erat canora, & sufficiens ut a tanto populo exaudiretur. Vires & latera firmissima habebat & indefatigata. Nam subinde quum integrum

diem diceret, non est confectus. Quum eam causam obtinuisset, reduxit se ad silentium de integro, & ad exercitationes. Corpus validis exercitationibus subigebat, assuefaciens se ad æstum & nivem aperto capite ferendam, atque ad iter omnibus anni temporibus pedibus faciendum. Amici qui eum comitabantur, utebantur equis, ac sæpe modo huic, modo illi vicissim adjuungebat se Cato, colloquens cum vehementibus, ipse pedibus ingrediens. Ad hæc incredibile erat in morbis tolerantia cum continentia: febricitans enim solus secum diem traducebat nemine admisso, quoad firmam allevationem & conversionem sentiret morbi.

In cœnis fortem mittebat de portionibus. Si fors ipsum destituisset, amicis ut pri-

αἶρειν τῷ φίλων κελδούλων, ἔλεγον μὴ καλῶς ἔχειν ἀκρίσης τ' Ἀφροδίτης. καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπαξ Ἰππιῶν Ἰππὶ τὸ δεῖπνον ἀνέλυεν, προῖόντι ἢ τῷ χρόνῳ μάλιστα προσέτετο πίνειν, ὥστε πολλάκις ἐν οἴνῳ διάγειν εἰς ὄρθρον. αἰτίαν δ' ἔλεγον οἱ φίλοι τέττε τῷ πολιτείαν καὶ τὰ δημόσια πράγματα, πρὸς οἷς ὅλας τὸν Κάτωνα τὰς ἡμέρας ὄντα, καὶ κωλυόμενον φιλολογεῖν, νύκτωρ καὶ πρὸς πότον συγγίνεας τοῖς φιλοσόφοις. διὸ καὶ Μемμίας τινὸς ἐν συλλόγῳ φήσαντι ὅλας τὸν Κάτωνα μεθύσκεας τὰς νύκτας, ὑπελαβὼν ὁ Κικέρων, ἐκείνο ἢ εἰ λέγεις, εἶπεν, ὅτι καὶ τὰς ἡμέρας ὅλας κωδύει. καθόλου ἢ τοῖς τότε βίοις καὶ τοῖς Ἰππιηδύμασιν ὁ Κάτων τῷ ἐναλίαν ὁδὸν οἰόμενοι δεῖν βαδίζειν, ὡς ἔσι φαύλοις καὶ μεγάλης δεομύοις μεταβολῆς ἐπεὶ πορφύρεων ἑώρα τῷ κατακόρως ἐρυφρῶν καὶ ὀξεῖαν ἀγαπωμύρω, αὐτὸς ἐφόρει τῷ μέλαιναν. πολλάκις δ' ἀνυπόδητοι καὶ ἀχίτων εἰς τὸ δημόσιον προήει μετ' ἀρεισον, εἰ δόξαν ἐκ ταύτης τ' καινότητι φηρώμενοι, ἀλλὰ ἐτίζων ἑαυτὸν Ἰππὶ τοῖς ἀίχρησι ἀσχυώεας μόνοις, τῷ ἢ ἄλλων ἀδόξων καταφρονεῖν. καὶ κληρονομίαν ἢ αὐτῷ προσήρομύρω ἀνεψιῶ Κάτωνι ἐκατὸν ταλάμων εἰς ἀργύριον συναγαγὼν, παρῆχεν ἀνδρὶ τόκων χρεῖας τῷ δεομύρω τῷ φίλων. ἐνοιε ἢ καὶ χρεῖα καὶ φερέπονας αὐτῷ δίδόντων καὶ βεβαιῶν, ὑπέθεντο πρὸς τὸ δημόσιον.

Ἐπεὶ ἢ ὄραν ὤετο πρὸς γάμον ἔχειν, εἰδεμιαῖ γυναικὶ σινεληλυθῶς, ἡμόσατο Λεπίδαν, πρότερον μὲν ἐγγυηθεῖσαν Σικιπίωνι Μετέλλῳ, τότε ἢ ἀπειπαμύρε τῷ Σικιπίωνι, καὶ τ' ἐγγύης λυθείσης σχολάζεσαν. εἰ μὴν ἄλλα

mam tolleret instantibus, parum id ait convenire invita Venere. Initio semel tantum quum bibisset super cœnam, digrediebatur: verum p̄gressu ætatis maxime dedit se potui, ac subinde in vino usque ad diluculum transegit. Prætendebant hic rempub. amici & publica negotia, in quibus totos dies districtum, & prohibitum philosophiæ vacare Catonem, noctu atque inter pocula ferere cum philosophis colloquia. Quapropter quum Memmius quidam diceret in cœtu totas comessari noctes Catonem: subjiciens Cicero, Sed illud non addis, inquit, totos dies eum alea ludere. Omnino autem ab illius temporis moribus & studiis diversam censens Cato viam capiendam, tanquam corruptis & magnam requirentibus correctionem, quum purpu-

ram videret affatim rubore fulgentem & fatu-ram in pretio esse, ipse ferebat nigram. Crebro sine calceis & tunica procedebat a prandio in publicum: non quod gloriam ex hac novitate aucuparetur, sed quo assuefaceret sese ob solam turpitudinem erubescere & infamias contemnere reliquas. Quum hæreditas ei venisset patruelis Catonis centum talentum, redegit eam in argentum, & cui opus erat ex amicis, mutuo dabat sine fœnore. Alii prædia quoque & servitia ejus concedentis & autoritatem accommodantis ærario oppignerabant.

Ubi jam ætatem suam connubio putavit maturam, nullius antea consuetudinē mulieris usō desponsa fuit Lepida, Scipioni Metello ante pacta, quæ sponsalibus diremptis, tunc sui jûris erat. Cæterum quod pœnitentia

πρὸ τῆ γάμου μεταμεληθεὶς πάλιν ὁ Σκιπίων, ἢ πάντα ποιήσας, ἔλαβε τὴν κόρην. ὁ δὲ Κάτων σφόδρα παροξυνθεὶς ἢ διακαεὶς, ἐπεχείρησε μὴ ἐπεξελθεῖν διὰ δίκης· ὡς δὲ οἱ φίλοι τῆτο ἐκώλυσαν, ὀργῇ ἢ νεότητι τρέψας ἑαυτὸν εἰς ἰάμβους, πολλὰ τὸν Σκιπίωνα καθύβρισε, τῶ πικρῷ προσχησάμενος τῆ Ἀρχιλόχου, τὸ δὲ ἀκόλαστον ἀφείς ἢ παιδαριῶδες. ἔγημεν δὲ Ἀτιλίαν Σωρράνη θυγατέρα, ἢ ταύτη πρῶτον σωήληθεν, εἰ μὴν δὲ, καθάπερ Λαίλιος ὁ Σκιπίωνος ἐταῖρος· ἀλλ' ὀτυχέεσθαι ἐμείνθαι, ἐν πολλοῖς οἷς ἐβίωσε χρόνοις, μίαν μὲν ἔγημεν Ἰξ ἀρχῆς γνῆς γυναικα.

Τῆ δὲ δελικῆ πολέμου σωεσῶθαι, ὃν Σπαρτάκειον ἐκάλειν, Γέλλιος μὲν ἐσρατήγει, Κάτων δὲ τὴν στρατηγίαν μετῴχεν ἐβελονίης, διὰ τὸν ἀδελφόν ἐχιλιάρχου γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆ Καιπίων. ἢ χρησαδὲ μὲν εἰς ὅσον ἐβέλετο τῇ προθυμίᾳ ἢ ἀσκήσει τὴν ἀρετῆς εἰς ὑπῆρξεν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ καλῶς στρατηγεῖσθαι τὸν πόλεμον· ἄλλως δὲ, ὡς πολλὴν μαλακίαν ἢ τρυφὴν τῷ ἐμεί στρατιωτῶν, Ἰπδικηνύμενος ὀταξίαν, ἢ ἀναγκαίαν ἀνδρείαν, ἢ τὸ θαρράλεον ἐν πᾶσι ἢ ξυμετὸν, ἐδόκει μηθεὶν ἀποδεῖν τῆ παλαιῆ Κάτωνος. ὁ δὲ Γέλλιος ἀριστείας ἢ τιμᾶς αὐτῷ διαπρεπεῖς ἐγραψεν, ἃς ἐμείνθαι ἐκ ἔλαβεν, εἰδὲ προσήκατο, φήσας ἀξιὸν μηθεὶν εἰργάζεσθαι τιμῆ. ἐκ τε δὲ τῶν ἀλλόκοτων ἐδόκει ἢ νόμος γραφείθαι, ὅπως τοῖς ὡσαύγελλοσιν εἰς ἀρχὴν ὀνοματολόγοι μὴ παρῶσιν, χιλιαρχίαν μετιῶν, μόνθαι ἐπέθετο τῷ νόμῳ, ἢ δι' αὐτῆ ποιησάμενος ἔργον ἀσπάζεσθαι ἢ προσ-
αγορεύειν τῆς ἐπιτυχάνουσας, εἰδὲ αὐτοῖς ἀνεπαχθῆς μὲν τοῖς ἐπαινεῖσιν,

ὅσον

tentia Scipionem ante nuptias subisset, omnia molitus duxit eam. Qua re incensus vehementer est & exarsit Cato, voluitque id iudicio persequi: sed retentus ab amicis, ira & iuventute consultricibus, ad iambica se convertit, multisque probris Scipionem proscidit. Felle in eo scripto usus est Archilochi, relicta ejus lascivia & nugis puerilibus. Inde Atiliam Sorani filiam matrimonio sibi conjungit, cum qua prima concubuit: verum non cum sola, ut Scipionis familiaris Lælius. cæterum felicior ille longo quo vixit tempore unam, quam primam duxerat, cognovit mulierem.

Bello servili conflato, quod Spartacium vocaverunt, præerat exercitui Gellius. Eo in bello voluntaria stipendia Cato fecit, fratris

causa Cæpionis, qui tribunus militum erat. Atqui explicare quantam cupiebat alacritatem & exercitationem virtutis, quod dux gereret rem imperite, nequivit. Dum tamen in magna militum illorum ignavia & luxu præstitit disciplinam, atque, ubi usus quæreret, virtutem, omnibusque in rebus audaciam & prudentiam, nihil concedere existimatus est veteri Catoni. Unde Gellius præmia ei & eximios honores tribuit, quos ille non accepit neque admisit, nihil gestum ferens honoribus dignum. Hinc perversus habitus est. Deinde lege latine candidati nomenclatores haberent, tribunatum militum petens solus legi paruit, & per se elaboravit salutare atque appellare cives. Quamobrem non caruit invidia vel apud eos ipsos qui eum commendabant: quod quo

ma-

ὅσον μᾶλλον ἐνόηεν τὸ καλὸν ὧν ἐπετήδευεν, τὸ δυσμίμητον αὐτῷ βαρυνομήτοις.

Ἀποδειχθεὶς ἡ χιλίαρχος εἰς Μακεδονίαν, ἐπέμπετο πρὸς Ῥέβειον τὸν στρατηγόν. ἔνθα δὴ λέγει, ἡ γυναικὸς ἀχθομήρης ἢ δακευέσης, ἕνα τῶν φίλων τῶν Κάτωνος Μενάτιον εἰπεῖν, ὅτι Ἀτιλία θάξσει τέτον ἐγὼ σοι φυλάξω πάνυ μὲν εἶναι, φάναι τὸν Κάτωνα ἢ προελθόντα μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν, οὐθὺς εἰπεῖν μὲν τὸ δαῖπνον, ἄγε ὅπως ὦ Μενάτιε τῇ Ἀτιλίᾳ τὴν ὑπόχεσιν ἐμπεδώσης, μήτε ἡμέρας ἐμὲ μήτε νυκτὸς ἀφισάμην. ἐκὼς ἡ δὲ τέτε δύο κλίνας εἰς ταῦτ' ὀνομάσκει τίθεσθαι, ἢ τὸν Μενάτιον ἕτως αἰεὶ καθύδου μετὰ παιδιᾶς φυλασόμενον ὑπὸ τῶν Κάτωνος. εἶποντο ἡ αὐτῷ πεντεκαίδεκα μὲν οἰκέται, δύο ἡ ἀπελευθέροι, φίλοι ἡ τέσσαρες. ὧν ὄχμα μύρων ἵπποις, αὐτὸς αἰεὶ ᾤειπατῶν ἐκάστω παρεβάλλεν, ἐν μέρει προσδιαλεγόμενος. ἐπεὶ ἡ ἤκειν εἰς τὸ στρατόπεδον, πλειόνων ταγμάτων ὄντων, ἐνὸς ἀρχῶν ἀποδειχθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἡ μὲν ἰδίας ἀρετῆς μιᾶς ἕσης μικρὸν ἔργον ἠγάθειτο ἢ ἡ βασιλικὸν τὴν ἐπίδειξιν αὐτῷ ἡ ποιῆσαι τὰς ἀρχομένους ὁμοίως μάλιστα φιλοτιμόμενος, ἡ τὸν φόβον ἀφείλεν ἡ ἡξισίας, ἀλλὰ προσέθηκε τὸν λόγον ὡς πείθων ᾤει ἐκάστω ἢ διδάσκων, ἐπομήρης τιμῆς ἢ κολάσεως, χαλεπὸν ὡς εἰπεῖν πότερον εἰρημικῶς μᾶλλον ἢ πολεμικῶς ἢ προθυμότερος ἢ δικαιότερος παρεσκίασε τὰς ἀνδρας. ἕτως ἐφαίνοντο φοβεροὶ μὲν τοῖς πολεμίοις, ἡμεροὶ ἡ τοῖς συμμαχοῖς, ἀτολμοὶ ἡ πρὸς τὸ ἀδικεῖν, φιλότιμοι ἡ πρὸς τὰς ἐπαίνας. ἡ ἡ ἡ Κάτων ἐπεμελήθη,

τῶ-

magis laudabilia studia, quæ sectabatur, considerarent, hoc gravarentur magis eorum, quam non valerent imitari, excellentiam.

Tribunus militum creatus in Macedoniam missus est ad Rubrium prætorem. Hic ferunt uxore Catonis mœrore pressa & flente, quum unus ex amicis ejus Munatius dixisset, Bono animo es Atilia, hunc ego custodiam tibi: Sane quidem, dixisse Catonem: progressumque iter unius diei statim a cœna dixisse, Age Munati ut præstes Atiliæ promissa, neque die vel nocte abscedas a me. Inde duos lectos eodem in cubiculo jussit sterni, ut ibi dormiret Munatius: atque ita fuisse illum per jocum a Catone asservatum. Comitabantur eum servi quin-

decim, duo liberti & quatuor amici: quibus equo vectis ipse pedibus incedens applicabat se vicissim cuique colloquebaturque. Ut in castra venit, ex pluribus legionibus uni a prætore præfectus, suam unius virtutem exiguum opus nec regium ducebat explicare: sed milites sui reddere similes maxime enitens, non formidinem detraxit imperio, sed adjecit admonitionem per rationem: qua singula persuadens iis, docensque adjuncto honore & pœna, difficile erat dicere quietiores an belliciosiores, an alacriores, an justiores milites reddiderit. Adeo præbuerunt se hostibus formidabiles, mansuetos sociis, timidos ad malum, & acres ad laudem. Unde quod minime Ca-

to

τῆτο πλείστον αὐτῷ ὑπῆρχεν, ἢ δόξα ἢ χάρις ἢ ὑπερβάλλουσα τιμὴ, καὶ φιλοφροσυνὴ ὡς τῷ στρατιωτῷ. ἂν γὰρ ἑτέροις ἐπέταττον, ἐκσιώσας διαπονηῶν, ἢ σολὴν μὲν ἢ δίαίταν ἢ πορείαν ἐκείνοις μᾶλλον ἢ τοῖς ἀρχασι ὁμοιέμενοι, ἢται ἢ ἢ φρονήματι ἢ λόγῳ πάντας ὑπεραίρων τὰς αὐτοκράτορας ἢ στρατηγὰς προσαγορευομένους, ἔλαθε διὰ τῶν ἅμα τὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν ἐργασάμενοι τοῖς ἀνδράσι. ἀρετῆς γὰρ ἀληθινὸς ἐκ ἐγγίνε) ζήλω, ἢ δι' ἀρετῆς τῆς ὡσαυδιδόνη) δύνοιας ἢ τιμῆς. οἱ ἢ ἀνδρὶ τῆς φιλεῖν ἐπαινεῖτες τὰς ἀγαθὰς, αἰδέν) τὴν δόξαν αὐτῷ, ἢ θαυμάζουσι ἢ τὴν ἀρετῶν, ἢ δὲ μιμῆν).

Πυθόμενοι ἢ Ἀθηνόδωρον τὸν Ἐπικαλέμενον Κορδυλίωνα μεγάλῳ ἔξιν ἐν τοῖς Στωϊκοῖς λόγοις ἐχούσα, διατεῖβεν ὡς Πέργαμον, ἢδη γηραιὸν ὄντα, ἢ πάσαις ἐρρωμένεσσι ταῖς ἡγεμονικαῖς ἢ βασιλικαῖς σινηθείαις ἢ φιλικαῖς διαμεμηχανημένον, ἢδὲν ὦτο πέμπων ἢ γράφων περαίνειν πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ ἔχων ὡς τῆ νόμῳ δεδομένῳ λυποδημίαν δεῖν μιλῶν, ἐπλευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν ἔπῃ τὸν ἄνδρα, πισύων τοῖς ἐν αὐτῷ καλοῖς μὴ ἀτυχήσειν τ' ἀγρας. συγγρόμενοι ἢ ἢ καταγωνισάμενοι ἢ μετασήσας ἐκ τ' προαιρέσεως αὐτὸν, ἢκεν ἄγων εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡς χαρῆς ἢ μεγαλοφρονῶν, ὡς τι κάλλιστον ἢσηκῶς, ἢ λαμπρότερον ὢν Πομπήϊ) τότε ἢ Δύκολλ) ἐθνῶν ἢ βασιλειῶν κατεσρέφοντο σὺ ὅπλοις ὡς ἰόντες.

Ἔτι ἢ αὐτῷ ὡς τὴν στρατηγίαν ὄν), ὁ ἀδελφὸς εἰς τὴν Ἀσίαν βαδίζων, ἐνόσησε ὡς Θεράκῳ ἐν Αἰνῳ. ἢ γράμματα μὲν αὐτῷ ἢκε πρὸς τὸν

to morabatur, id est imprimis assequutus, gloriam & benevolentiam, & eximium honorem, & studium militum. Nam quæ aliis imperabat, ea quia ultro præstabat ipse, vestitu autem & victu itinerisque labore comparabat se illis magis quam ducibus, gravitate vero, prudentia, facundia, omnibus antecellebat qui nomen obtinebant imperatorum & ducum: simul his artibus devinxit clam sibi animos eorum. Quippe germanus virtutis amor non influit nisi per summum imprimientis eum studium & reverentiam. Sine amore qui celebrant bonos, eorum gloriam reverentur, non suspiciunt neque imitantur virtutem.

Athenodorum autem quum intellexisset, Cordylionem cognomine, in Stoica disciplina

præclare exercitatum apud Pergamum agere ætate jam provectum, qui pertinacissime omnium imperatorum regumque consuetudinem & amicitiam repulerat: nihil arbitrabatur se nuntiis & literis apud eum effecturum: verum quod in duos menses jus haberet liberæ legationis, in Asiam est ad eum profectus, confidens virtutibus suis non frustratum iri se præda. Colloquutus cum eo, expugnatum & de proposito dejectum deduxit in castra, ovans & glorians ut re præclarissima capta, & splendidiore gentibus regnisque quæ Pompeius tunc & Lucullus armis circumvolantes subjugabant.

Interea dum in militia agit, frater ejus Asiam petens Æni in Thracia in morbum incidit: de quo confestim factus est per literas Cato cer-

τὸν Κάτωνα. χειρῶν ὃ πολλὰ κατέχοντι τὴν θάλατταν, καὶ νεὸς ἰκανῆς μεγέθει μὴ παρέσης, εἰς μικρὰν ὀκκάδα, μόνον δύο φίλους καὶ τρεῖς οἰκέτας ἀναλαβὼν, ἐκ Θεσσαλονίκης ἀνήχθη ἢ παρ' ἑδρὸν ἐλθὼν καταπολιωθῆναι, τύχη τινὶ παρὰ λόγῳ σωθεὶς, ἄρτι τεθνηκότῳ τῷ Καίπῳ, ἐμπαθέσσερον ἔδοξεν ἢ φιλοσοφώτερον ἐνεκῆν τὴν συμφορὰν ἔμνονον κλαυθμοῖς ἢ περιπέξεσι τῷ νεκρῷ, ἢ βαρύτητι λύπης, ἀλλὰ ἢ δαπάνῃ περὶ τὴν ταφὴν, ἢ πραγματείαις θυμιαμάτων, ἢ ἱματίων πολυτελῶν συγκατακαέντων, ἢ μνήματῳ ξεστῶ λίθων Θασίων ἀπὸ ταλάντων ὀκτώ κατασκευασθέντῳ ἐν τῇ Αἰνίῳ ἀγορᾷ. ταῦτα γὰρ ἔνοιον ἐσυκοφάνει πρὸς τὴν ἄλλω ἀτυφίᾳ τῷ Κάτῳ, ἔκαθορῶντες ὅσον ἐν τῷ πρὸς ἡδονὰς ἢ φόβου ἢ δεισιμασίας ἀναγκαστὸν ἀγνάμπτῳ ἢ σερρῷ τῷ ἀνδρὸς τὸ ἡμέτερον ἐνὶ τῷ φιλόσοφον. εἰς ὃ ταῦτα ἢ πόλεις αὐτῶν ἢ διδάσκει πολλὰ καὶ τιμὴν τῷ τεθνεῶτῳ ἔπεμπον ὧν ἐκείνῳ χρήματα μὴ παρ' ἑδρῆς ἐδέξατο, θυμιάματα ὃ ἢ κόσμον ἐλάμβανεν, τιμὴν ἀποδιδὼς τοῖς πέμπουσιν. τῷ ὃ κληρονομίας εἰς αὐτὸν τε ἢ θυγάτριον τῷ Καίπῳ ἠέσσης ἔθεν ὧν ἀνήλωσε περὶ τὸν τάφον ἀπήτησεν ἐν τῇ νεμήσει. ἢ ταῦτα προέξαιλῳ αὐτῷ ἢ πράττειν, ἢ ὁ γράψας ὅτι κοσκίνῳ τὴν τέφραν τῷ νεκρῷ μετέβαλε ἢ δέησεν, χρυσίον ζητῶν κατακεκαυμένον. ἔτως ἔτῳ ξίφει μόνον, ἀλλὰ ἢ τῷ γραφείῳ τὸν ἀνυπόδικον ἢ ἀνυπόδικον ἔπισθεν.

Ἐπεὶ ὃ τέλος εἶχεν ἢ σαρτία τῷ Κάτῳ, προεπέμφθη ἐκ δὲ χαῖς, ὃ κοινὸν ἐστίν, ἔδδ' ἐπαίνοισι, ἀλλὰ δάκρυσι ἢ περιβολαῖς ἀπλήσοις, ἢ πατιθέν-

των

certior. Quum autem gravis in mari tempestas saeviret, neque esset ad manum amplior navis, in exigua oneraria cum duobus tantum amicis & tribus servis ex Thessalonica solvit. Pene submersus insperata quadam fortuna incolumis evasit Cæpione modo defuncto. Vifus est autem animo imbecilliore casum quam pro philosopho tulisse, non lamentationibus solum & cadaveris amplexibus mærorisque magnitudine, verum etiam sumptu funeris, odorum magnificentia, & vestibis pretiosis cum cadavere crematis, ac monumento polito ex Thasio marmore, quod constitit octo talentis, in Æniorum foro locato. Hæc enim in cætera Catonis moderatione vellicabant quidam, non animadvertentes quantum in illius adversus voluptates, terrores, & impu-

dentis preces inflexibilitate & asperitate, ineffet lenitatis & pietatis. Multa vero ei ad funus civitates & dynastæ honoris defuncti causa miserunt: ex quibus pecuniam ille a nemine, sed odores & ornamenta accepit, reddito mittentibus pretio. Cæpionis autem hæreditate sibi & illius filia delata, nihil eorum quæ in funus impendit, repetiit in partitione. Quæ quum fecisset & faceret, inventus est tamen qui scriberet, quo aurum conflatum investigaret, in cerniculo cribrasse eum & colasse mortui cineres. Ita non gladio solum, verum etiam stylo, putavit impune sibi quod liberet, facere.

Expleta militia Catonis, non votis eum, quod translaticium erat, neque præconiis, sed lacrymis complexibusque prosequuti sunt,

των τὰ ἱμάτια τοῖς ποσὶν ἢ βαδίζοι, ἢ καταφιλέλων τὰς χεῖρας· ἃ τῶν αὐτοκρατόρων ὀλίγοις μόλις ἐποίεν οἱ τότε Ῥωμαῖοι. Βαληθεῖς ὃ πρὸ τῆ πολιτείας προσελθεῖν, ἅμα μὲν πλανηθῆναι καθ' ἰσορίαν τ' Ἀσίας, ἢ γῆρας θεατῆς ἠθῶν ἢ βίων ἢ δυνάμεως τ' ὡεὶ ἐκάστῳ ἐπαρχίαν· ἅμα ὃ τῷ Γαλάτῃ Δηϊοτάρω, διὰ ξενίαν καὶ φιλίαν πατρῶαν δεομῶν πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, μὴ ἀχαρισῆσαι τῆτον τὸν τρόπον ἐποιᾶτο τὴν ἀποδημίαν. πρὸς πεμπεν ἅμ' ἡμέρα τὸν ἀρτοποιὸν ἢ τὸν μάγειρον, ὅπως καταλύσειν ἔμελλεν. οἱ ὃ πάνυ κοσμίως ἢ μεθ' ἡσυχίας εἰσελθόντες ἀν εἰς τὴν πόλιν, εἰ μηδεὶς τύχοι τῷ Κάτωνι φίλῳ ὢν αὐτόθι πατρῶῳ ἢ γνώριμῳ, ἐν πανδοκείῳ τὴν ὑποδοχὴν αὐτῷ παρεσκόδωζον, ἐνοχλεῖντες ἑδενί· πανδοκεῖς δ' ἐμὴ ὄνῃ, ἕτως πρὸς τὰς ἀρχοντας τραπόμυροι, ξενίαν ἐλάμβανον, ἀγαπῶντες τὴν δοθεῖσαν. πολλάκις ὃ ἀπιστέμυροι, ἢ ἀειροῦμυροι διὰ τὸ μὴ φοβῆσθαι μηδὲ ἀπειλῆ ταῦτα πρῶτον πρὸς τὰς ἀρχοντας, ὑπὸ τῷ Κάτωνι ἀπράκτοι κατελαμβάνοντο, ἢ μᾶλλον αὐτὸς ὀφθεῖς ὠλιγωρεῖτο, ἢ παρεῖχεν ἐπὶ τῷ φορτίῳ σιωπῆ καθεζόμενῳ ὑπόνοιαν ἀνθρώπων ταπεινῶν ἢ ἀειδέων. ἔμιν ἄλλὰ ἢ προσκαλέμενῳ αὐτὸς εἰσθεὶ λέγειν, Ὡ μοχθηροὶ μεταβάλλετε ταύτης τ' κακοξενίας. ἔ πάντες ὑμῖν ἀφίξον) Κάτωνες. ἀμβλύνατε ταῖς φιλοφροσύναις τὴν ἐξουσίαν αὐτῷ, δεομῶν προφάσεως, ἵνα βία λαμβάνωσιν, ὡς παρ' ἐκόντων μὴ τυγχάνοντες.

Ἐν ὃ Συρία ἢ γελοῖόν τι λέγε) παθεῖν· βαδίζων γὰρ εἰς Ἀντιόχειαν, εἶδε ὡεὶ τὰς πύλας ἔξω πλήθῳ ἀνθρώπων ἐκατέρωθεν τ' ὁδῷ ἀνακεκλειμμένων.

substernentes in via qua pergebat veltes, manusque ejus deosculantes: quæ vix paucis imperatoribus præstabant illius temporis Romani milites. Quum in animo haberet, prius quam ad rempublicam accederet, peragrarè & visere Asiam, moresque & instituta atque vires cujusque provinciæ contemplari: simul Deiotarò Galatarum regi, ob jus hospitii & amicitiam paternam, ut inviseret se oranti, non abnuere: hoc modo instituit iter suum. Præmittebat lucis principio, quo divertere intenderat, pistorem & coquum. Illi perquam modeste & sedate oppidum ingressi, si nullum ibi amicum paternum aut notum haberet, parabant ei in diversorio publico cibum, neque erant ulli importuni: si diversorium non esset, tum demum

magistratibus aditis hospitium accipiebant, contenti attributo. Sæpe iis pro vanis habitis despectisque, quia non exigebant hoc a magistratibus strepitu vel minis, superveniebat Cato nulla dum re parata. Magis autem ipse contemnebatur ubi fuit conspectus, præbebatque, super sarcinas tacitus sedens, imaginem hominis abjecti & trepidi. Veruntamen accersitis aliquando magistratibus dicere solebat, Deponite improbi homines hanc inhospitalitatem: non omnes ad vos venient Catones. Hebetate comitate potentiam eorum qui occasionem quærunt vi ut capiant, quasi non impetrent a volentibus.

In Syria etiam rem ridiculam ei fama est accidisse. Antiochiam petens, extra portam catervam hominum spectavit ex utraque parte viæ digestorum.

μύρων. ἐν αἷς ἔφηβοι μὲν χερσὶ ἐν χλαμύσι, καὶ παῖδες ἐτέρωθεν κοσμίως εἰσήκασαν· ἐδῆτας δὲ καθαρὰς ἐνοιὶ καὶ σεφάνους εἶχον, ἱερεῖς Θεῶν ὄντες, ἢ ἀρχόντες. πάντων ἔν μαλλον οἰηθεὶς ὁ Κάτων αὐτὰ τινὰ προτέλειος τιμῆ καὶ δεξιῶσιν ὑπὸ τῆ πόλεως, ὠργίζετο μὲν τοῖς προπεμφθεῖσι τῶν ἰδίων, ὡς μὴ κωλύσασιν ἐμέλθωσι δὲ καταβῶναι τὰς φίλους, καὶ πεζῆ προῆι μετ' αὐτῶν. ὡς δ' ἐγγὺς ἦσαν, ὁ πάντα διακοσμήσας ἐκείνα, καὶ τὸν ὄχλον εἰς τάξιν καθίστας, ἀνὴρ πρεσβύτερος ἦδη, ράβδον ἐν τῇ χειρὶ καὶ σέφανον κρατῆρ, ἀπήντησεν τῷ Κάτωνι πρὸς τῶν ἄλλων, καὶ μηδὲ ἀσπασάμενος, ἡρώτα πᾶς Δημήτριον ἀπολελοίπασιν, καὶ πωλικά παρέσαι. Πομπήεις δὲ ἰὼ γεγονὼς ὁ Δημήτριος οἰκέτης· τότε δὲ πάντων, ὡς ἐπὶ εἶπεν, ἀνθρώπων εἰς Πομπήιον ἀποβλεπόντων, ἐθεραπεύετο παρ' ἀξίαν, μέγα παρ' αὐτῶν δυνάμενος. τοῖς μὲν ἔν φίλοις τῶν Κάτωνος γέλωσ ἐπέπεσε τοσούτος, ὥστε ἀναλαβεῖν ἑαυτὰς ἐκ ἐδωάτιο, διὰ τῶν πλήθους ἅμα βαδίζοντες. ὁ δὲ Κάτων τότε μὲν ἰχυρῶς διατραπέας, ὦ τὸ κακοδαίμονος, ἔφη, πόλεως· ἄλλο δὲ εἰδέν ἐφθέγγετο· χρένω δὲ ὑπερῶν εἰώθει γελαῖν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τέτρω καὶ διηγέμενος καὶ μνημονύων.

Οὐ μὲν ἀλλὰ Πομπήιος αὐτὸς ἐπέσειψε τὰς ἀνθρώπους ἔτω πλημμελεῖας εἰς τὸν Κάτωνα δι' ἀγνοίαν. ὡς γὰρ εἰς Ἐφεσον ἐλθὼν, ἐπορεύετο πρὸς αὐτὸν ἀσπασόμενος πρεσβύτερον ὄντα, καὶ δόξην πολὺν προήκοιλα, καὶ δυνάμεων τότε μεγίστων ἡγέμενον, ἰδὼν ὁ Πομπήιος, ἐκ ἔμεινεν εἰδὲ εἶασεν καθέζομενος προσελθεῖν, ἀλλ' ὡς τινὶ τῶν κρείττωνων ἀναθορῶν ἀπώτη-

σε,

digestorum. Inter quos in chlamyidibus stabant decore scorsum adulti, scorsum pueri. Candidas vestes aliqui & coronas gerebant. Sacerdotes hi Deorum erant aut magistratus. Ratus omnino Cato honorandi & excipiendi sui causa ea a civitate institui, stomachatus est in suos quos praemiserat, quod id non prohibuissent: iussitque amicos descendere, atque incessit cum iis pedes. Ut prope ventum est, ille qui omnia ista adornabat & turbam componebat, vir aetate jam provectiore, virgam & coronam manu tenens obtulit se praeter alios Catoni, ac ne salute quidem data quaesivit ubi Demetrium reliquissent, & quando esset adfuturus: Pompeii erat Demetrius libertus. Omnibus autem tunc prope mortalibus in Pompeiam o-

culos defigentibus colebatur, quod multum posset apud eum supra dignitatem suam. Ibi coeperunt amici Catonis usque adeo cachinnari, ut interea dum transirent per coetum non possent se colligere. Cato vero tunc oppido confusus, O miseram, inquit, civitatem! Nichil praeterea loquutus est. Post autem quoties id narrabat vel meminerat, solebat ipse quoque ridere.

Verum suo exemplo erudit ipse Pompeius eos qui per inscitiam inofficiosi in Catonem fuissent. Ut enim Ephesum ad eum salutandum aetate majorem, dignitateque praecellentem, & maximorum tunc ducem exercituum profectus est, conspiciens hunc Pompeius non tenuit se loco, neque permisit ut sedentem adiret se, sed tanquam ex primoribus alicui exiliens processit

σε, ἢ τὴν δεξιάν ἐπέβαλε. ἢ πολλὰ μὲν αὐτὸς ἐν τῷ φιλοφρονεῖσθαι ἢ ἀσπάζεσθαι παρόντα, πλείω δ' ἔτι μεταστέλλετο ἐκώμια διήλθεν αὐτῷ τὴν ἀρετῆς ὥστε πάντας ἑπηρεφομένους ἢ προσέχουσις ἤδη τῷ Κάτωνι, θαυμάζειν ἔξ ὧν πρότερον κατεφρονεῖτο, ἢ πραότητα ἢ μεγαλοψυχίαν ἀναθεωρεῖν. ἢ γὰρ ἡ Πομπηίς ἀπεδὴ ὡς αὐτὸν ἐκ ἐλάνθανεν θεραπεύοντι ἔσα μᾶλλον ἢ φιλεῖντι· ἀλλ' ἐγνωσαν ὅτι θαυμάζει μὲν παρόντα, χαίρει δ' ἀπερχομένῳ. τὰς γὰρ ἄλλας νέες ὅσοι παρ' αὐτὸν ἀφικνεῖτο, φιλοτιμέμεντι κατεῖχεν, ἢ πορθῶν αὐτὰ σωεῖναι τὰ δὲ τῷ Κάτωνι ἔδεν ἐδέηθη τοιῆστον, ἀλλ' ὡς περ ἐκ ἀνυπόθιμῳ ἀρχῶν ἐκείνῃ παρόντι, ἔξέπεμψεν ἄσμεντι, μόνῳ σχεδὸν ἐκείνῳ τῷ εἰς Ῥώμην πλεόντων τὰ τέκνα ἢ τὴν γυναῖκα ὡς ἀκαταδέμεντι, ἄλλως αὐτὰ προσήκουσα ἢ διὰ συγγένειαν. ἐκ τούτων δόξα ἢ ἀπεδὴ ἢ ἀμιλλα ὡς αὐτὸν ὡς τῷ πόλεων, ἢ δειπνα, ἢ κλήσεις· ἐν οἷς τὰς φίλους ἐκέλευεν προσέχειν αὐτῷ, μὴ λάθῃ βεβαιώσας τὸν Κρείωντι λόγον. ὁ γὰρ Κρείων ἀχθόμεντι τῷ αὐστηρῷ τῷ Κάτωνι φίλος ἢ σωτήρας ὄντι, ἠρώτησεν αὐτὸν εἰ πρόθυμός ἐστι μὲν τὴν στρατείαν ἡρώτας τὴν Ἀσίας θεατής. τὰ δὲ ἢ ἢ πάνυ φήσαντι, οὐ λέγεις, εἶπεν ὁ Κρείων, ἠδῶν γὰρ ἐπανήξεις ἐκείθεν, ἢ μᾶλλον ἡμερῶν· ἔτω πως ἢ τῷ ῥήματι χρησάμεντι.

Διήτοις δὲ ὁ Γαλάτης μετεπέμψατο μὲν τὸν Κάτονα, πρεσβύτερον ὧν ἤδη, ὡς ἀθεῖς τὰς παῖδας αὐτῷ βελομένῳ, ἢ τὸν οἶκον ἐλθόντι δὲ προσφύρων δῶρα παῖδοσιν, ἢ πειρῶν ἢ δειόμεντι πάντα τρόπον, ἔτω παρῶξιν,

ei obviam, dextramque porrexit, & multis laudibus statim in amplectendo & salutando praesentem, pluribus etiam digressi virtutem extulit. Unde inflexi omnes, animoque jam ad Catonem converso, habebant eum in admiratione ex iisdem ex quibus fastidiebatur pridem, quum lenitatem & animi celsitudinem ejus considerarent. Namque Pompeii in eum studium non obscurum erat suspicientis eum potius quam diligentis esse: verum adverterunt honorasse praesentem, & gavisum fuisse discedente. Quippe alios juvenes qui ad eum commeabant, hos invitans & desiderans eorum consuetudinem, retinebat: a Catone nihil contendit ejuscemodi, sed, quasi non haberet illo praesente liberum imperium, dimisit eum

libenter: cui pene soli eorum qui Romam navigabant liberos suos & uxorem commendavit, alioquin propinquitate ei conjunctos. Hinc celebris opinio & studium certatim erga eum civitatum extitit, coenae etiam & invitationes, in quibus attendere sibi iussit amicos num Curionis dictum imprudens comprobasset. Curio enim Catonis amicus & familiaris austeritate ejus offensus, quaesivit de eo statuisse ne post completa stipendia Afiam visere. Annuente illo, Bene est, inquit Curio: jucundior enim illinc reverteris & mansuetior. Nam eo est verbo usus.

Porro Deiotarus jam gravis annis accivit Catonem, ut liberos suos & domum ei commendaret: quem postquam advenit, varia dona ei offerens, instansque atque enixe rogans ut acciperet,

ξυων, ὥστε δείλης ἐλθόντα ἢ νυκτερδύσαντα, τῇ ὑσεραία πρὸς τρίτῳ ὥρῳ ἀπᾶραι. προσελθὼν μύθοι μιᾶς ἡμέρας ὁδόν, εἶδεν ἐν Πρασινῶντι πλείονα τῷ ἐκεῖ δώρων αὐτῷ αὐτὸν ὑπομνήσια, ἢ γράμματα τῷ Γαλάτῃ, δεομένους λαβεῖν αὐτόν· εἰ δὲ μὴ πρόθυμός ἐστιν, ἀλλὰ τὰς φίλους εἶσαι, πάντως μὴ ἀξίους ὄντας εἰ παθεῖν δι' ἐκεῖνον, ἐκ ὄντων δὲ τῷ ἰδίων τῷ Κάτωνος τούτων. ἀλλ' ἐδὲ τέτοις ἐπέδωκεν ὁ Κάτων, καίπερ ἐπίεσε τῷ φίλων μαλασομύθους ἢ ὑπομεμφομύθους ὁρῶν· ἀλλὰ φήσας ὅτι πᾶσα δωροδοκία προφάσεως ἂν ὑπορήσειεν, οἱ δὲ φίλοι μεθέξουσιν ὧν ἂν ἔχη καλῶς ἢ δικαίως κλησάμενος, ἀπέπεμψε τὰ δῶρα πρὸς τὸν Διόταρον. ἐπεὶ δὲ μέλλουσι ἀπαίρειν εἰς τὸ Βρενέσιον, ὄοντο δὲ οἱ φίλοι τὰ λείψανα τῷ Καπίῳ εἰς ἕτερον θιάζον πλοῖον, εἰπὼν ὅτι τὸ ψυχῆς μεθήσει μᾶλλον ἢ τῶν ἀνήχθη. ἢ μύθοι λέγει) καὶ τύχῃ ἐπισηφάλεστα περᾶσαι, τῷ ἄλλων μετρίως κομιζομένων.

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ῥώμην, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον κατ' οἶκον Ἀθηνόδωρον, ἢ κατ' ἀγορὰν τοῖς φίλοις παισιάμενος διετέλεσεν. ἐπὶ ἄλλοισιν δὲ αὐτῷ τῷ ταμιευτικῷ ἀρχῇ ἐπρότερον μετήλθεν, ἢ τὰς τε νόμους ἀναγνώσκει τὰς ταμιευτικὰς, ἢ διαφυλάττει τῷ ἐμπείρων ἕκαστα, ἢ τύπῳ τινὶ τῷ ἀρχῆς τῷ δυνάμει πειλαβεῖν. ὅθεν διθύς εἰς τῷ ἀρχῇ καταστάς, μεγάλῳ ἐποίησεν μεταβολῇ τῷ πρὸς τὸ ταμεῖον ὑπηρετῶν, ἢ γραμματέων· οἱ διὰ χειρὸς αἰεὶ τὰ δημόσια γράμματα ἢ τὰς νόμους ἔχοντες, εἴτα νέας ἀρχοντας πειλαμβάνουσι, δι' ἀπειρίαν ἢ ἀγνοίαν ἀτεχνῶς διδασκάλων

ret, adeo exacerbavit, ut vesperi quum venisset & ibi pernoctasset, postridie abierit tertia hora. Progressus tamen unius diei iter, offendit Pessinunte plura etiam prioribus quæ ipsum manebant dona, litterasque regis quibus orabat cum ne ea repudiaret: sin abhorreret, at permetteret ea amicis qui omnino ipsius causa beneficiis forent digni; præsertim quod non perinde haberet lautum patrimonium Cato. Verum ne his quidem indulgit Cato, quantumvis nonnullos amicos flecti perciperet & nonnihil conqueri. Cæterum nulli munerum acceptioni defuturum demonstravit prætextum, amicos vero in consortium venturos eorum quæ honeste & juste possideret: atque ita dona Deiotaro remisit. Vela facturus Brundisium, quum consulerent amici ut

Cæpionis reliquias alio in navigio collocaret, animam se prius quam has respondit relicturnum, atque ita solvit. Et sane maximo forte cum periculo, quum alii cursu mediocri uterentur, dicitur trajecisse.

Reversus ad urbem, tempus traducebat perpetuo domi Athenodoro aut amicis in foro vacans. Quum petere quæsturam legitime posset, non ante accessit ad petendum quam leges perlegisset quæstorias, singulaque ex peritis investigasset, & summam vim esset complexus muneris illius. Unde simul atque factus quæstor est, multa in ministris ærarii & scribis novavit: qui quum perpetuo acta publica & leges tractarent, novosque quæstores acciperent, plane indigentes ob imperitiam & incitiam aliorum docto-
rum

λων ἐτέρων ἢ παιδαγωγῶν δεομένων, ἐχ' ὑφίεθλο τ' Ἰξασίας ἐκείνοις, ἀλλὰ ἦσαν ἀρχοντες αὐτοί. μέγιστος ἔστω Κάτων Ἰππίας τοῖς πράγμασι νεανικῶς, ἐκ ὄνομα ἢ τιμῶν ἔχων ἀρχοῦν, ἀλλὰ ἢ νῦν ἢ φρόνημα ἢ λόγον, ὑπηρεταίς, ὅπερ ἦσαν, ἠξίως χρῆσθαι τοῖς γραμματέσι, τὰ μὲν Ἰξελέχων κακουργίας αὐτῶν, τὰ δὲ ἀμαρτάνοις ἀπειρία διδάσκων. ὡς δὲ ἦσαν ἰταμοί, ἢ τῶν ἄλλων ἐθώπυον ὑποτρέχοντες, ἐκείνῳ δὲ ἐπολέμειν, τὸν μὲν πρῶτον αὐτῶν καταγνῆς παρὰ πῖσιν ἐν κληρονομία γεγονέναι πονηρὸν, ἀπήλασε τῶν ταμείων δευτέρῳ δὲ τινι ῥαδιουργίας πρῆθηκε κείσιν. ὦ Κάτω Λεγάτω ὁ τιμητῆς ἀνέβη βοηθῶν, ἀνῆρ μέγας τὸ τ' ἀρχῆς ἔχων ἀξίωμα, τὸ δὲ ἀρετῆς ἔχων μέγιστον, ὡς πάντων δικαιοσύνη ἢ σωφροσύνη Ῥωμαίων διαφέρων. ὡς δὲ ἢ τῶν Κάτων ἐπαινήτης ἢ σωφροσύνης διὰ τὸν βίον. ὡς ἐν ἡττώμεν τοῖς δικαίοις, ἐξητήτο φανερώς τὸν ἀνθρώπον, ἐκ εἰς ταῦτα ποιεῖν αὐτὸν ὁ Κάτων. ἔτι δὲ μᾶλλον προσλιπαρῶν, αἰχρῶν, εἶπεν, ὦ Κάτω, σὲ τὸν τιμητῶν ἢ τῶν ἡμετέρων βίος ὀφείλοντα δοκιμάζειν, ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ὑπηρετῶν ἐβάλλεσθαι. ταύτῳ τῶν φωνῶν ἀφείλω τῶν Κάτων, ὁ Κάτω προσέβλεψε μὲν αὐτὸν, ὡς ἀμειψόμεν, εἶπεν δὲ ἔδεν, ἀλλ' εἴτε ὑπὸ ὀργῆς, εἴτε ὑπὸ αἰχρῆς, ἀπῆλθε σιωπῇ διηπορημένῳ. ἔστω μὲν ἦλω γε ὁ ἀνθρώπος ἀλλ' ἐπεὶ μιᾷ ψήφῳ τὰς ἀφείσας ὑπερέβαλον αἱ καθαίρεσθαι, καὶ Λόλλιῳ Μάρκῳ, εἰς σωάρχων τῶν Κάτων, ὑπὸ ἀδυναμίας ἀπελέλειπτο τ' δίκης, πέμπει πρὸς τῶν Κάτων δεόμενῳ βοηθῆσαι τῷ ἀνθρώπῳ· καὶ κείνῳ ἐν φορεῖῳ κομιθεῖς μὲν τὴν δίκην, ἔθετο τὴν ἀπολύ-

rum & magistrorum, non cedebant illis auctoritate, sed erant ipsi revera quaestores: donec Cato strenue negotium capessens, non satis habuit nomen & honorem tenere tunc officii, sed mentem etiam, animos & rationem, scribis uti (sicut erant) sicut ministris voluit, hinc scelera eorum coarguens, hinc peccantes ignorantia docens: qui ut fuerunt impudentes, aliisque surrepentes assentionibus, illi reluctabantur, principem inter eos admittens in hereditate fraudis convictum exegit aerario. Alteri testamenti subjecti formulam intendit: cujus defensionem Lutatius Catulus censor obtulit se, magna vir ob illum magistratum auctoritatis, sed ob virtutem maximam, quod omnibus civibus justitia & vitae integritate praecelleret. Erat hic Catonis quoque vitae ejus nomine lauda-

tor & familiaris. Cui, quum eripere jure non valeret, precibus suis condonari reum postulanti, non concessit Cato. Quum ille magis magisque contenderet, Turpe, inquit, tibi Catule est censori, qui vitas nostras probare debes, a ministris nostris de gradu dimoveri. Hac a Catone missa voce Catulus intuitu suo responsurum se praeferebat aliquid, nihil respondit tamen: sed, sive ira sive pudore, tacitus atque animo conturbato abscessit. At ille non est damnatus tamen: verum quum una sententia superarent liberatorias damnatoriae, neque ex collegis Catonis M. Lollius judicio propter adversam valetudinem interesset: ad hunc allegavit Catulus, orans ut reum sublevaret; qui lectica post judicium advectus, liberavit eum sententia sua. Non est

σαν. ἔ μιν ἐχρήσατό γε τῷ γραμματεῖ ὁ Κάτων, ἐδὲ τὸν μισθὸν ἀπέδωκεν, ἐδὲ ὅλως ἐνάειθμον τῷ Λολλίε τινὶ ψῆφον ἔχεν.

Οὕτω ἢ τὰς γραμματεῖς ταπεινώσας ἢ ποιήσας ὑποχείριαι, ἢ τοῖς γραμμασιν ὡς αὐτὸς ἐβέβητο χρωμένῳ, ὀλίγῳ χρόνῳ τὸ ταμεῖον ἀπέδειξε τῷ βελούττειε σεμνότερον, ὡς ἢ λέγειν ἢ φρονεῖν ἅπαντας ὅτι Κάτων ὑπατείας ἀξίωμα τῇ ταμείᾳ πεποιθήκεν. πρότερον μὲν γὰρ διῶν χρεῖα παλαιὰ τῷ δημοσίῳ πολλὰς ὀφείλοντας, ἢ πολλοῖς τὸ δημόσιον, ἅμα τινὶ πόλιν ἐπαύσειν ἀδικημένῳ καὶ ἀδικῆσαν τὰς μὲν δούτους ἢ ἀδικαιότητος ἀπαιτῶ, τοῖς ἢ ταχέως ἀποδιδῆς ἢ προθύμως ὥστε τὸν δῆμον ἀιδεῖσθαι, τὰς μὲν οἰομένους ἀποσερήσειν, ἐπὶ λίνου ἀρῶντα, τὰς ἢ ἀ μὴ προσεδόκων ἀπολαμβάνουσι. ἔπειτα γράμματα τῷ πολλῶν ἔ προσηκότως ἀναφερόμενον, ἢ δόγματα ψευδῆ ἀπαδέχεσθαι χάριτι ἢ δεήσει τῷ πρότερον εἰωθότων, ἐδὲν αὐτὸν ἔλαθε γρόμνον τοῖστον ἄλλ' ὑπὲρ ἑνός ποτε δόγματῳ ἐνδοιάσας, εἰ κύριον γέγονε, πολλῶν μαρτυρήτων ἐκ ἐπίσθυσεν, ἐδὲ κατέταξε πρότερον ἢ τὰς ὑπάτους ἐπομόσαι ἀπαγορεύσας. ὅντων ἢ πολλῶν οἷς Σύλλας ἐκείνῳ ἀποκρίνασιν ἀνδρας ἐκ προγραφήε ἐτέρας ἔδωκεν ἀνὰ μυριάδας διαχιλίας δραχμῶν, ἅπαντες μὲν αὐτὰς ὡς ἐναγῆς ἢ μιαιφῶν ἐμίσην, ἀμύνασθαι ἢ ἐδῆς ἐτόλμα. Κάτων ἢ, προσκαλέμεν ἕκαστον ἔχοντα δημόσιον ἀργύριον ἀδίκως, ἐξέπραττεν ἅμα θυμῷ ἢ λόγῳ τὸ τὴν πρῶξιν ἀνόσιον καὶ ἀδύνατον ἐξονειδίζων. οἱ ἢ τῷτο παθόντες, δούτους ἦσαν ἐνοχοὶ φόνῳ,

est usus tamen. Cato illo scriba, neque salari-
um ei solvit, neque prorsus ullam habuit Lol-
lii sententiæ rationem.

Ita depressis & subactis scribis, tabulis pu-
blicis & arbitrio suo usus, brevi tempore æ-
rarium curia reddidit augustius: ferebantque
& sentiebant omnes consularem amplitudinem
adjunctam a Catone quaesturæ. Nam quum
primum nomina vetera multa ærarii compe-
risset, & ærarium multorum æs alienum ha-
bere, effecit simul ut nec a quoquam respub.
fraudaretur, nec illa fraudaret quenquam, ab
his rigide & acerbe exigendo, illis cito &
prompte solvendo: ut revereretur eum popu-
lus, quum cerneret illos qui existimabant se
decocturos, dependere, & his qui nihil ex-
pectabant satisfieri. Deinde quum plerique

tabulas publicas non rite referrent, & falsa
senatusconsulta solerent superiores gratia &
precibus recipere, nihil eum simile fecellit:
sed de uno senatus decreto, an ratum esset,
quum hæsitaret, multis adstipulantibus non ha-
buit fidem, neque retulit id ad ærarium prius
quam præsentibus consules jurassent. Quum
multi essent quibus dictator Sylla, quod com-
prehensos cives ex secunda proscriptione sua
interfecissent, in capita duodecies millenos de-
narios largitus fuerat, hos cuncti ut nefarios
ac detestabiles oderant, ulcisci tamen audebat
nemo: at Cato singulos accersivit qui pe-
cuniam publicam injuste tenebant, eamque
exegit, acerbe & cum ratione eis facti atroci-
tatem & fæditatem exprobrans. Ad hunc
modum ab eo accepti, mox affines erant cæ-
dis,

φόνω, ἢ τρέπον τινὰ προηλωκότες, ἀπήγοντο πρὸς τὰς δικαστὰς, ἢ δίκας ἔτινον, ἢ δομῶν πάντων, ἢ νομιζόντων σωεξαλείφειν τὴν τότε τυραννίδα, ἢ Σύλλαν αὐτὸν ἐφορᾶν κολαζόμενον.

Ἦρει δὲ τὰς πολλὰς ἢ τὸ ἐνδεδεχὲς αὐτῷ τῷ Ἰπμελείας ἢ ἀτρυτον. ἔτε γὰρ πρῶτός τις ἀνέβη τῷ σωμαρχόντων εἰς τὸ ταμῆιον Κάτωνος, ἔτε ὕστερος ἀπῆλθεν. ἐκκλησίαν δὲ ἢ βαλὼν ἐδεμίαν παρεῖκεν, δεδιώς ἢ παρὰ φυλάτων τὰς ἐτοιμὰς ἢ πρὸς χάριν ὀφλημάτων ἢ τελῶν ἀνέσεις ἢ δόσεις οἷς ἔτυχεν Ἰπψηφιζομένων. Ἰπδεικνύμενος δὲ τὸ ταμῆιον ἀβατόν τε ἢ καθαρὸν συκοφαντῶν, πλήρες δὲ χρημάτων, ἐδίδασκεν ὅτι τῇ πόλει πλαστῆν ἔξει μὴ ἀδικῆσαι. κατ' ἀρχὰς δὲ τῷ σωμαρχόντων ἐνόησε ἐπαχθῆς ἢ χαλεπὸς φανῆς, ὕστερον ἠγαπάτο, ταῖς ἐν τῷ μὴ χαρίζεσθαι τὰ δημόσια, μηδὲ κρίνειν κακῶς, ἀπεχθείας ὑποτιθεὶς ἑαυτὸν ἀντὶ πάντων, ἢ παρῆχων ἀπολογεῖσθαι πρὸς τὰς δεομένους ἢ βιαζομένους ἐκείνας, ὡς ἀμύχανόν ἐστιν ἀκούειν Κάτωνος. τῷ δὲ ἡμερῶν τῇ τελευταίᾳ σχεδὸν ὑπὸ πάντων πολιτῶν προπεμφθεὶς εἰς οἶκον, ἠέκασεν ὅτι Μαρκέλλω πολλοὶ σιωπῆσαι ἢ δωματοὶ προσπεσόντες ἐν τῷ ταμῆιῳ ἢ παρῆχοντες, ἐκδιάζοντες γράψαι τινὰ δόσιν χρημάτων ὀφειλομένων. ἡ δὲ ὁ Μάρκελλος ἐν παίδων φίλος τῷ Κάτωνι, ἢ σὺν ἐκείνῳ βέλτιστος ἀρχων, αὐτὸς δὲ καθ' αὐτὸν ἀγώγιμος ὑπὸ αἰδῆς τοῖς δεομένοις, ἢ κατὰ τῆς πρὸς πᾶσαν χάριν. διὸ ἐν ὁ Κάτων Ἰπηρεψας, ἢ τὸν Μάρκελλον διζῶν ἐκβεβιασμένον γράψαι

dis, & quodammodo præjudicio jugulati abripiantur ad iudices, pœnaque pendebant, omnibus exultantibus, existimantibusque eare illam deleri tyrannidem, Syllamque ipsum se supplicium videre persolventem.

Plebem etiam assidua sua atque indefatigata diligentia cepit: quippe nemo ex collegio ad ærarium ventitabat prior, neque posterior abscedebat. Nullam concionem vel senatum prætermisit, metuens & observans eos qui leviter & ambitiose debitorum & vestigalium remissiones & condonationes quibusvis decernebant. Quum jam ab sycophantis ærarium repurgasset, nullumque iis reliquisset ad id accessum, atque ære replevisset: docuit posse rempub. citra ullius injuriam esse locupletem. Initio fuit quibusdam collegis gravis & odiosus: sed postmodum ab iisdem dilectus, quod offen-

siones, quas incurrebant eo quod pecuniam publicam non largiebantur, neque perperam judicabant, ipse subiret pro omnibus,mitteretque iis apud illos qui orabant ipsos & instabant, excusationem adferre, effici non posse invito Catone. Novissimo quæsturæ die domum a cunctis prope civibus deductus, audivit Marcellum multos familiares & potentes in ærario supplices circumfisteri, contendereque ut largitionem pecuniæ quandam in tabulas referret ut debitam. Erat autem Catonis Marcellus a pueritia amicus, & laudatissime cum eo quæsturam administrabat: verum solus quum esset, flecebatur rubore a precantibus, & proclivis ad omnem erat gratiam ineundam. Igitur Cato confestim convertit se eo, Marcellumque offendens perscripsisse expugnatum il-

ψαι τῷ δόσῳ, ἤτησε τὰς δέλτας, καὶ ἀπήλειψεν, αὐτῆ παρῆσῳ σιω-
πῆ· καὶ τῆτο πράξας, κατήγαγε αὐτὸν ἐκ τῆ ταμείας, καὶ κατέστησεν εἰς
οἶκον, ἔτε τότε μεμψάμῳ, ἔτε ὕστερον, ἀλλ' ἐμμέναντα τῆ σωηθεία
καὶ φιλία μέχει παντός. ἐ μὲν ἐδὲ ἀπαλλαγείς τῆ ταμείας, ἀφῆκε τῆς
φρεσῶς ἔρημον τὸ ταμειῶν, ἀλλ' οἰκέται μὲν αὐτῆ καθ' ἡμέραν ἀπογρα-
φόμενοι τὰς διοικήσεις παρῆσαν, αὐτὸς ὅ βιβλία λόγους φείδοντα δημο-
σίων οικονομῶν ἀπὸ τῆ Σύλλα χρόνων εἰς τῷ ἑαυτῆ ταμειῶν ὠνησά-
μῳ πέντε ταλάντων, αἰετὰ διὰ χειρὸς εἶχεν.

Εἰς ὅ σύγκλητον εἰσήει τε πρῶτῳ, καὶ τελευτῶν ἀπὸ ἀπλάτῳ πολλὰ-
κας ὅ τῆ ἄλλων χολῆ συναγομῶν, καθεζόμενῳ ἀνεγίνωσκεν ἡσυχῆ, τὸ
ἱμάτιον τῆ βιβλίας περιχόμενῳ. ἀπεδήμησεν ὅ ἐδέποτε βελῆς γρομῆς.
ἐπεὶ ὅ ὕστερον οἱ φεῖ Πομπήιον, ὄρῳντες αὐτὸν ἐν οἷς ἐσπῆδαζον ἀδί-
κως, ἀμετάπεισον καὶ δυσεκβίασον αἰετὰ, διεμιχανῶντο φιλικαῖς τισι συνη-
γοραῖς, ἢ διαίταις, ἢ πραγματείαις ἔξω φεισῶν· σωαῖς ἐν ταχὺ τῷ
ἐπὶ βελῶ, ἀπέπε παῖσι, καὶ παρετάξατο βελῆς ἀγομῆς μηδὲν ἄλλο
πράττειν. ἔτε γὰρ δόξης χάριν, ἔτε πλεονεξίας, ἔτε αὐτομάτως καὶ κατὰ
τύ-
χην, ὡσπερ ἕτεροι τινές, ἐμπεσῶν εἰς τὸ πρῶτῳ τὰ τῆ πόλεως, ἀλλ' ὡς
ἴδιον ἔργον ἀνδρὸς ἀγαθῆ, τῷ πολιτείαν ἐλόμῳ, μᾶλλον ὤετο δεῖν
προσέχεσθαι τοῖς κοινοῖς, ἢ τῶ κρείων τῷ μέλιτῳ ὅς γε καὶ τὰ τῆ ἐπαρχι-
ῶν πράγματα, καὶ δόγματα, καὶ κρίσεις, καὶ πράξεις τὰς μεγίστας, ἔργον
πεποίητο διὰ τῆ ἑκάσταχόθι ξένων καὶ φίλων πέμπεσθαι πρὸς αὐτόν. ἐνσῶς δέ

ΠΟΤΕ

lam largitionem, tabulis postulatis hanc mu-
to assistente illo induxit, eamque rem exe-
quutus deduxit illum ex arario domum: qui
neque tunc neque postea cum eo hac de re
expostulavit, sed familiaritatem ejus & amici-
tiam coluit perpetuo. At enim nec postquam
quæstura abiit, a statione decessit ararii, sed
fervi ejus quotidie agebant ibi acta describen-
tes. Ipse codices, quibus rationes procura-
tionis publicæ pecuniæ descriptæ ab Syllæ
temporibus usque ad quæsturam suam erant,
comparatos quinque talentis semper in mani-
bus terebat.

Curiam ingrediebatur primus, postremus
digrediebatur. Quum frequenter cæteri coi-
rent segniter, sedens legebatur submissæ præ-
tensæ libro toga. Nunquam quum senatus

haberetur, peregre aberat. Quum postea vi-
deret eum Pompeius in conatibus iniquis suis
rigidum semper & inflexibilem adversarium,
moliebatur eum amicorum quorundam defen-
sionibus vel arbitriis vel negotiis extra cu-
riam distrahere: qui cito animadversis infi-
diis, declinavit simul omnia, secumque sta-
tuit: quum senatus ageretur, nulli se alteri rei
dare. Quum enim neque gloriæ causa vel
avaritiæ, neque casu & fortuito, ut alii non-
nulli, esset ad rempub. capessendam dela-
tus, sed eam actionem ut munus boni viri
proprium elegisset: acriorem reipub. cu-
ram sibi quam apud ducebat intendendam.
Nempe etiam provincialia negotia, decre-
ta, judicia, & acta potissima curavit per amicos,
quos passim habebat, ad se transmitti. Quum

ποτε Κλωδίω τῷ δημαγωγῷ κινῆσι ἢ πρῶτῳ μεγάλων ἀρχαῖς νεωτερισμῶν, ἢ διαβάλλουσι πρὸς τὸν δῆμον ἰερεῖς ἢ ἰερείας, ἐν οἷς ἢ Φαβία Τερεντία, ἀδελφὴ τῆς Κικέρωνος γυναικὸς ἐκινδυνώδυσεν τὸν μὲν Κλωδίον αἰσχρῶν φειλαβῶν, ἠνάγκασεν ὑπεκλιῶναι τὴν πόλεως τῆς δὲ Κικέρωνος δὺχαριστῆρα, τῇ πόλει δὲ ἔχειν ἔφη χάριν αὐτὸν, ὡς ἐκείνης ἕνεκα πάντα ποιῶν ἢ πολιτῶν. ἐν τῆσδε μεγάλῃ δόξῃ αὐτὸν ἰὼν ὥστε ῥήτορα μὲν, δίκη τινὶ μαρτυρίας μιᾶς φερρομένης, εἰπεῖν πρὸς τὰς δικαστὰς, ὡς ἐνὶ μαρτυρίῃ πρῶτον, εἰδὲ Κάτωνι, καλῶς ἔχει πολλὰς τῆς ἡδὴ αὐτῷ ἀπίστων ἢ ἀδολογῶν ὥσπερ ἐν παρηγορίᾳ τινὶ λέγειν, ὅτι τῆσδε μὲν εἰδὲ Κάτωνος λέγουσι πιθανόν ἐστιν. μοχθηρὸν δὲ ἀνθρώπου ἢ πολυτελεῖς λόγον ἐν συκλήτῳ διαθεμῆκε πρὸς εὐτέλειαν ἢ σωφρονισμόν, ἐπαναστὰς Ἀμναῖος, ὦ ἀνθρώπε, εἶπεν, τίς ἀνέξεται σε, δεῖπνῆρα μὲν ὡς Κράσος, οἰκοδομῆρα δὲ ὡς Λουκῆλλος, δημηγορῆρα δὲ ἡμῖν ὡς Κάτων; ἢ τῶν ἄλλων δὲ τὰς φαύλας ἢ ἀκολάστους, τοῖς λόγοις δὲ σεμνῆς ἢ αὐστηρῆς, χλευάζοντες ἐμάχον Κάτωνας.

Πολλῶν δὲ αὐτὸν ἐπὶ δημαρχίαν καλέσων, ἐκ ὧντο καλῶς ἔχειν μεγάλης ἰξουσίας ἢ ἀρχῆς, ὥσπερ ἰχυρῆ φαρμάκω δύναντι ἐν πράγμασιν ἐκ ἀναγκαίους ἰξαναλῶσαι. καὶ ἅμα χολῆς ἔσης τῶν δημοσίων, ἀδολογῶν βιβλία καὶ φιλοσόφους, ἐλάδιζεν εἰς Λουκανίαν, ἀγρῶν αὐτόφθι κελημῶν ἔχοντας ἐκ ἀνελευθέρους διατελεῖας. εἶτα καθ' ὁδὸν πολλοῖς τισιν ὑποζυγίοις ἢ σκυῖσι ἢ ἀκολάστοις ἀπανήσας, καὶ πυθόμενος Νέπωτα

aliquando Clodio tribuno plebis obviam isset moventi & molienti magnarum initia novationum, sacerdotisque & virgines Vestales ad populum calumnianti: inter quas Fabia Terentia, Ciceronis uxoris soror, in periculum fuit vocata; Clodium involvit infamia, atque cedere urbe coegit. Cui quum ageret Cicero gratias, reipub. inquit, agenda est: quod ejus causa omnia ageret & faceret. Hinc ingens adeptus est nomen. Unde orator quidam, quum proferretur in judicio unum testimonium, ad judices ait, Uni testi, ne si Cato quidem is esset, standum esse. Et vulgus jam de incredibilibus & absonis velut proverbio quodam dicebat hoc, Ne si Cato quidem autor sit, esse probabile. Quum homo quidam perditus & sumptuosus oratio-

nem in senatu de frugalitate & continentia haberet, exsurgens Amnaeus, Quis, inquit, te bone vir ferat coenantem ut Crassus, aedificantem ut Lucullus, concionantem nobis ut Cato? Jam alios quoque turpes & nullius frugi, oratione autem severos & austeros, per risum Catones appellabant.

Quum incitaretur a multis ad ambiendum tribunatum plebis, alienum existimavit magnae potestatis & magistratus sicut validi vim medicamento in rebus exhaurire non necessariis. Quod autem eadem tempestate vacatio esset negotiorum publicorum, deportans secum libros & philosophos, ad praedia sua profectus est in Lucaniam, ubi villas otio haud illiberali idoneas habebat. Hinc multis in itinere jumentis, impedimentis, & ministris occurrens, audito Metellum

Με-

Νε-

Μέτελλον εἰς Ῥώμῳ ἐπ' ἀνέχεσθαι, δημαρχίαν μετιέναι παρεσκευασμένον, ἐπέση σιωπῆ, καὶ διαλιπὼν μικρὸν, ἐκέλευσεν ἀναστρέφειν ὀπίσω τὰς ἑαυτῆ. τῷ δὲ φίλων θυμασάντων, Οὐκ ἴσσε, εἶπεν, ὅτι καθ' αὐτὸν ὑπὸ ἐμπληξί-
 ας φοβερός ἐστιν Μέτελλος· καὶ νῦν ἐκ τῆς Πομπηίας γνώμης ἀφιγμένῳ,
 εἰς τὴν πολιτείαν ἐμπεσεῖται δίκῳ σκηπτιῶ, πάντα πράγματα ταράττων;
 ἔκκεν χολῆς ἐδὲ ἀποδημίας καιρὸς, ἀλλὰ δεῖ κρατῆσαι τῶ ἀνδρὸς, ἢ κα-
 λῶς ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενον. ὅμως δὲ τῷ φίλων θυμα-
 νεσάντων, ἀφίκετο πρῶτον εἰς τὰ χωρία, καὶ δίσταψεν ἐπὶ πολὺ χρόνον,
 εἶτα ἐπανῆκεν εἰς πόλιν. ἐσπέρει δὲ ἐλθὼν, αὐτὸς ἔωθεν εἰς ἀγορὰν κατέ-
 βαινε δημαρχίαν μετιών, ὡς ἀλιταξόμηνος πρὸς τὸν Μέτελλον. τὸ γὰρ
 ἰχυρὸν ἢ ἀρχὴ πρὸς τὸ κωλύειν ἔχει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ πράττειν καὶ πάν-
 τες οἱ λοιποὶ παρ' ἑνα ψηφίσονται, τῶ μὴ θέλοιτο μηδὲ ἐὼντο τὸ κρά-
 τος ἐστίν.

Τὸ μὲν ἔν πρῶτον ὀλίγοι παρὶ τὸν Κάτωνα τῷ φίλων ἦσαν φανεραῖς
 δὲ τῆς γνώμης αὐτῆς ἡγομένης, ὀλίγα χρόνα πάντες οἱ χρηστοὶ καὶ γνώριμοι
 σιωπέτευον καὶ παρεκάλεν καὶ παρεθάρρυνον αὐτὸν, ὡς ἐ λαμβάνοντα χά-
 ρειν, ἀλλὰ τὴν μεγίστην διδόντα τῇ πατρίδι καὶ τοῖς Ἰπαικεσάτοις τῷ πο-
 λιτῷ, ὅτι πολλάκις ἀπραγμόνως ἀρξάμενοι παρὸν, ἐφελήσασιν, νῦν ὑπὲρ τῆς
 ἐλευθερίας καὶ πολιτείας ἀγωνιζόμενοι ἐκ ἀκινδύνως κάτεισι. λέγει δὲ πολ-
 λῶν ὑπὸ σκεδῆς καὶ φιλοφροσύνης ὠθευμένων πρὸς αὐτὸν, ἐν κινδύνῳ ἡγο-
 μένοι, μόλις ἔξικέσθαι διὰ πλῆθος εἰς τὴν ἀγορὰν. ἀποδειχθεὶς δὲ δῆμαρ-
 χος

Nepotem Romam ad petendum tribunatum plebis contendere, restitit cogitabundus, ac mox convertere suis retro iter præcepit. Stupentibus amicis, Nescitis, inquit, ob stoliditatem Metellum sua sponte formidabilem esse, nunc vero adesse ex Pompeii sententia atque instar fulminis in rempub. casurum, omniaque perturbaturum? Non est igitur in præsentia nec feriandi nec rusticandi locus: verum reprimendus iste est mihi, aut pro libertate pugnantem honeste cadendum. Munitu amicorum tamen profectus ad prædia sua est, & quum non diu esset ibi commoratus, regressus est ad urbem. Vesperi ingressus illico summo mane in forum ad petendum tribunatum descendit, velut adversarius futurus Metello. Habet enim magistra-

tus ille vim in intercedendo potius quam in agendo: & ubi reliqui uno dempto quid decreverunt omnes, is obtinet qui adversatur & intercedit.

Primum pauci amici Catonem deduxerunt: ut vero consilium ejus palam factum est, brevi frequentes boni viri & familiares ejus concurrerunt, acueruntque eum & incitaverunt, quasi non accipientem beneficium, sed summum patriæ & optimatibus dantem: quod quum sæpe tribuno esse ei licuisset citra negotium, noluisse, nunc autem pro libertate & repub. non sine discrimine descenderet decertaturus. Fama est Catonem, quum multi illius studio & favore ad eum ruerent, ægre ob frequentiam potuisse in forum evadere. Tribunus creatus cum aliis &

χ^θ σὺν ἐτέροις, ἢ τῷ Μετέλλῳ, τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιεσίας ὀρέων ὠνίεας
 ἔσας, ἐπετίμησεν τῷ δήμῳ ἢ καταπαύων τὸν λόγον, ἐπώμοσε τῷ δόλιθ^θ
 ἀργύριον, ὅστις ἀν' ἧ, κατηγορήσειν ἕνα Σιλανὸν ὑπέξελομένη^θ δι' οἰκει-
 ὄτητα. Σεργιλίαν γὰρ ἀδελφὴν Κάτων^θ ὁ Σιλανὸς εἶχεν. διὸ τῷτον μὲν
 παρήκεν, Λούκιον δὲ Μερῶν ἐδίωκεν, ἀργυρίῳ διαπραξάμενον ἀρχοντα
 μὲν τῷ Σιλανῷ γράει. νόμῳ δὲ τινι τῷ φύγονι^θ αἰεὶ φύλακα τῷ κατη-
 γόρῳ διδόμι^θ, ὥστε μὴ λαθεῖν ἂν σωάγει ἢ πῶσασκυά(ε') πρὸς τὴν κατη-
 ηγορίαν, ὃ τῷ Κάτωνι δοθεὶς ὑπὸ τῷ Μερῶ, πῶσακολεθῶν ἢ πῶσαφυ-
 λάτων, ὡς ἐώρα μηθὲν ἑπιβέλωσ πρῶτιονία, μηδὲ ἀδίκως, ἀλλὰ γρηναί-
 ως ἢ φιλανθρώπως ἀπλῶ τινὰ τὴν κατηγορίας ἢ δικαίαν ὁδὸν προθυόμενον,
 ἔτως ἐθαύμαζε τὸ φρόνημα ἢ τὸ ἦθ^θ, ὥστε κατ' ἀγορᾶν προσιῶν καὶ
 φοιτῶν ἑπὶ θύραις πωθάνεας τῷ Κάτων^θ, εἰ μέλλει τί σήμερον πραγ-
 ματούσαδ^θ τῷ πρὸς τὴν κατηγορίαν εἰ δὲ μὴ φαίη, πισύων ἀπήει. τῆς δὲ
 δίκης λεγομένης, ὃ Κικέρων ὑπατ^θ ὦν τότε, ἢ τῷ Μερῶ συνδικῶν,
 πολλὰ διὰ τὸν Κάτωνα τὰς Στωικὰς φιλοσόφους, ἢ ταῦτα δὴ τὰ πῶσα-
 δοξα καλέμενα δόγματα χλυάζων ἢ πῶσασκώπων, γέλωτα παρεῖχε
 τοῖς δικασαῖς. τὸν ἔν Κάτωνα φασὶ διαμειδιάσαίνα πρὸς τὰς παρόντας
 εἰπεῖν, ὦ ἄνδρες, ὡς γελοῖον ὑπατον ἔχομεν. ἀποφυγῶν δὲ ὁ Μερῶ-
 νας, ἔπονηε^θ πάθ^θ ἐδὲ ἀφρον^θ ἔπαθεν ἀνθρώπε πρὸς τὸν Κάτωνα.
 ἢ γὰρ ὑπατούων ἐχρη^θτο συμβέλω πρὸς τῷ μεγίστων, καὶ τὰλλα τιμῶν
 καὶ πισύων ἑπὶ τῷ βήματ^θ διετέλεσεν. αἴτι^θ δὲ ἢ ἢ ὁ Κάτων αὐτός,

cum Metello, ubi advertit comitia consula-
 ria venalia esse, populum castigavit, ac fini-
 ta oratione juravit, qui dedisset nummos,
 qui ille cunque foret, ejus se nomen dela-
 turum, uno ob propinquitatem excepto Si-
 lano, qui sororem ejus Serviliam habebat in
 matrimonio: quapropter hunc pratermisit.
 At L. Murenam, quod per largitionem obtinu-
 issent ut consul fieret cum Silano, accusavit.
 Quum autem lege quadam reus apponere ac-
 cusatori posset custodem, ne quid clam com-
 pararet & instrueret ad accusationem: qui ad-
 junctus a Murena affectator & observator
 fuerat, ubi nihil infidiose, nihil improbe
 struentem, sed candide & benigne viam in-
 gredientem eum accusandi apertam & ve-
 ram conspexit: usque eo spiritus ejus &

gravitatem est admiratus, ut in foro adiret
 Catonem, domumque ejus ventitaret: &
 quum rogasset ecquid eo die acturus de ac-
 cusatione esset: si negaret, habita ei fide ab-
 scederet. Quum accusatio institueretur, Ci-
 cero, tunc consul & Murenæ defensor,
 multum propter Catonem Stoicos philoso-
 phos & præcepta hæc paradoxa, quæ ap-
 pellant, irridens atque illudens, risum movit
 iudicibus. Ac Catonem arridentem aiunt
 ad adstantes dixisse, Dii boni quam ridicu-
 lum consulem habemus? Absolutus Murena
 non ut improbus & stolidus homo egit cum
 Catone; quippe consilio ejus consul gravissi-
 mis in rebus usus, perpetuoque eum veneratus
 est, & consilia ejus in administrando magistra-
 tu sequutus. In causa ipse erat Cato usque ad
 rostra

ἄχει τῶ βήματῳ καὶ τῶ συνεδρείῳ χαλεπὸς ὢν καὶ φοβερὸς ὑπὲρ τῆς δικαίων, εἶτα πᾶσιν δυνόικῶς ἢ φιλανθρωπῶς προσφερόμενῳ.

Πρὶν ὃ εἰς τὴν δημαρχίαν καθίστασθαι, Κικέρωνῳ ὑπατεύοντι, ἄλλοις τε πολλοῖς ἀγῶσι τὴν ἀρχὴν ἄρθωσεν αὐτῷ, ἢ ταῖς παρὰ Κατιλίαν πράξεσι μεγίσταις ἢ καλλίσταις χρομήταις τέλει ἐπέθηκεν. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ Κατιλίνας, ὀλέθειόν τε ἢ πανελῆ μεταβολῶν ἐπάγων τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι, ἢ εἰσεὶς ὁμοῦ ἢ πολέμουσιν ταραχῶν ἐξελεγχθεὶς ὑπὸ τῶ Κικέρωνῳ, ἐξέπεσε τῆ πόλεως. Λέντλῳ ὃ ἢ Κέθηγῳ, ἢ μετ' αὐτῶ ἕτεροι συχνοὶ, δεξιάμενοι τὴν σωμοσίαν, ἢ τῶ Κατιλίαν δειλίαν ἢ μικρολογίαν τῆς τολμημάτων Ἰπποκλέους, αὐτοὶ διανοῶντο τὴν πόλιν ἀρδῶν ἀνατρέειν πυρὶ, ἢ τὴν ἡγεμονίαν ἐθνῶν ἀποσάσει ἢ πολέμοις ἀλλοφύλοις ἀνατρέειν. Φανεράς ὃ τῆ ἀσκακῆς αὐτῶ χρομήτης, ὡς ἐν τοῖς παρὰ Κικέρωνῳ γεγραπτοῖς, ἐν βελῆ γνώμῳ προθέλοντι, ὁ μὲν πρῶτῳ εἰπὼν Σιλανὸς, ἀπεφίηατο δοκεῖν αὐτῶ τὰ ἔχματα παθεῖν χερῶναι τῶ ἀνδρας. οἱ ὃ μετ' αὐτὸν ἐφεξῆς ἠκολούθησαν, ἄχει Καίσαρῳ. Καίσαρ ὃ ἀναστὰς (ἄτε δὴ καὶ δεινὸς εἶπεν, ἢ πᾶσαν ἐν τῆ πόλει μεταβολῶν ἢ κίνησιν, ὡσπερ ὕλῳ ὢν αὐτὸς διανοῶτο, βελόμενῳ αὖξεν μᾶλλον ἢ σβεννυμῶν παρορῶν) ἐπαγωγὰ πολλὰ ἢ φιλάνθρωπα διαλεχθεὶς, ἀποκλιῖναι μὲν ἀκείτους ἐκ εἰα τῶ ἀνδρας, εἰχθένας ὃ τηρεῖν ἐκέλευσεν. ἔτω ὃ τὰς γνώμας μετέστησε τῆ βελῆς φοβηθείσης τὸν δῆμον, ὡστε ἢ Σιλανὸν ἐξαρον εἶναι λέγειν, ὡς ἐδ' αὐτὸς εἶποι θάνατον, ἀλλ' εἰργμὸν ἔχατον γὰρ ἀνδρῶν Ῥωμαίων τῶτο κακῶν ἀπάντων.

Γενο-

rostra & subsellia durus atque terribilis pro justitia: inde benevolum se & humanum praebebat omnibus.

Prius quam iniret tribunatum consule Cicerone, cum aliis multis illius magistratum contentionibus erexit, tum actionibus adversus Catilinam maximis & pulcherrimis imposuit fastigium. Namque ipse quidem Catilina, qui funestam & perniciosam mutationem imperio Romano moliebatur, miscebatque una seditiones & bella, a Cicerone detectus urbe profugerat: Lentulus vero & Cethegus, & cum iis frequentes alii, conjuratione inita, Catilinæque timiditate ac nimis anxia cura coeptorum increpita, ipsi totam urbem inflammare, imperiumque nationum rebellionibus externisque bellis statuerant evertere. Horum nū-

datis consiliis, ut in vita Ciceronis exposuimus, quum sententias Cicero rogaret, qui primus dixit Silanus animadvertendum in conjuratos ultimo supplicio censuit: cui deinceps alii usque ad Caesarem sunt assensu. Caesar surgens (utpote disertus atque omnem in republica conversionem motumque quasi furorum materiam consiliorum amplificare potius quam restingui permittere cupiens) blanda & benigna oratione pro sententia dixit, non esse indicta causa conjuratos necandos, verum in custodia tenendos: adeoque flexit sententias, metuente populum senatu, ut Silanus quoque retractaret suam, ostenderetque nec se de poena capitali, sed sensisse de carcere. Id enim civi Romano ultimum esse supplicium.

Hac

Γενομένης ἢ τοιαύτης ἔ τρωπῆς, ἢ ἀπάλλων ἐπὶ τὸ πρῶτον ῥυτίων ἢ φιλανθρωπότερον, ὁ Κάτων πρὸς τὴν γνώμην ἀναστὰς, οὕτως ἔειπε πρὸς τὸν λόγον μετ' ὀργῆς ἢ πάθους, τόν τε Σιλανὸν κακίζων ἔ μεταβολῆς, ἢ κατατόμῳ τῷ Καίσαρι, ὡς χήματι δημοτικῷ ἢ λόγῳ φιλανθρωπῶ τὴν πόλιν ἀνατρέποι, ἢ δεδιτομένη τὴν βελίαν, ἐφ' οἷς αὐτὸν ἔδει δεδιέναι, ἢ ἀγαπᾶν εἰ τῷ γεγονότων ἀθῶν ἀπαλλάξαι ἢ ἀνύποπτον, ἔ τως περὶ φανῶς ἢ ἰταμῶς τὰς κοινὰς ἔ ξαρπάζων πολεμίας, καὶ τὴν παρ' ἑδὲν ἔ λθῆσαν ἀπολέας πατερίδα τοιαύτην καὶ τοσαύτην ὁμολογῶν μὴ ἔλεειν, ἀλλ' ἔς ἔδει μὴ χυεῖς μηδὲ φεῖσαι, δακρύων καὶ ἀνακλαιόμῳ, εἰ φόρων μεγάλων καὶ κινδύνων ἀπαλλάξωσι τὴν πόλιν ἀποθανόντες. τῆτον μόνον ὃν Κάτων εἶπεν διασώζεσθαι φασὶ τὸν λόγον, Κικέρων τῷ ὑπάτῳ τὰς διαφέρουσας ὀξύτητι τῶν γραφῶν σημεῖα προδιδάξαντι, ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων ἔχοντα δύναμιν, εἶτα ἄλλον ἀλλαχόσε τῷ βελουτικῷ ἀποράδῳ ἐμβαλόμῳ. ἔ πω γὰρ ἤσκην, ἔδ' ἐκέκτιν τὰς καλεσθῆσες σημειογράφους, ἀλλὰ τότε πρῶτον εἰς ἔχνοσ τι καταστῆσαι λέγασθαι. ἐκράτησεν δ' ἔν ὁ Κάτων, καὶ μετέστησε τὰς γνώμας ὥστε θάνατον καταψηφίσασθαι τῶν ἀνδρῶν.

Εἰ ἢ δὲ μὴδὲ τὰ μικρὰ τῶν ἠθῶν σημεῖα ὡσαυτεῖν, ὡσπερ εἰκόνα ψυχῆς ὑπογραφομένης, λέγει, τότε πολλῶν ἀμιλλαν καὶ μέγαν ἀγῶνα πρὸς τὸν Κάτωνα τῷ Καίσαρι ἔχοντι, καὶ ἔ βελίης εἰς ἐκείνους ἀνηστημένης, δελταίον τι μικρὸν ἔξωθεν εἰσκομιδῆσαι πρὸς Καίσαρι. τῷ ἢ Κάτων

Hac facta inclinatione, omnibusque ad mitiorem & leniorem labentibus sententiam: Cato ei reluctans, initio statim flagrante oratione & vehemente proventus, hinc Silani inconstantiam laceravit, hinc Cæsarem momordit, quod sub specie populari & placidis verbis rempub. subversum iret, senatumque perterreret ea in causa, in qua metuere sibi ipse deberet, & præclare putare secum agi, si istorum scelerum insons & suspicione abiret liber: qui hostes publicos adeo aperte & impudenter institueret eripere, confitereturque in extremum adductam periculum patriam talem & tantam se non miserari, sed illos quos præstabat nec genitos nec natos fuisse, deploraret mæreretque, quod urbem supplicio suo essent magna cæde & periculis liberaturi. Hanc

orationem Catonis perhibent unam extare, quod consul Cicero expeditissimos scribas ante docuisset notas quæ minutis & brevibus figuris multarum vim literarum complectebantur, inde alium alibi passim disposuisset in curia. Nondum enim usi fuerant neque habebant exceptores actuarios, sed tunc primum rudimenta eos asserunt posuisse. Cato igitur obtinuit, atque in ejus sententiam discessum est, ut fumeretur de conjuratis capitale supplicium.

Quod si nec minutula nobis omittenda vestigia morum ejus sunt, qui depingimus ejus animi tanquam effigiem, fama est Catone id temporis vehementer cum Cæsare concertante & contendente, senatuque in illos intento, parvum epistolum foris Cæsari fuisse allatum. Quod

των⊕ εἰς ὑποψίαν ἄγουσι⊕ τὸ πρῶγμα, ἢ διαβάλλουσι⊕, εἶναι τινὰς τὰς κινεμάδας, ἢ κελδούνας ἀναγινώσκειν τὰ γεγραμμένα, τὸν Καίσαρα τῷ Κάτωνι προσδέναι τὸ δελτάειον ἐγγὺς ἐσῶτι. τὸν δ' ἀναγνόντα Σερβιλίας τῆ ἀδελφῆς Ἐπιστόλιον ἀκόλασον πρὸς τὸν Καίσαρα γεγραμμένης, ἐρώσης ἢ διεφθαρμένης ὑπ' αὐτῆ, προσείψαι τε τῷ Καίσαρι ἢ εἰπεῖν, Κράτει μέθυσε· καὶ πάλιν ἔτως ἔπι τὸν ἔξ ἀρχῆς λόγον τραπέσαι. φαίνε⊕) ἢ ὅλως ἀτύχημα γινέσθαι τῷ Κάτωνι⊕ ἢ γυναικωνίτις. αὕτη μὲν γὰρ ἔπι Καίσαρι κακῶς ἤκασεν· τὰ δ' ἢ τῆ ἑτέρας Σερβιλίας, ἀδελφῆς ἢ Κάτωνι⊕, ἀχημονέερα. Δουκέλλω γὰρ γαμηθεῖσα πρῶτῶσαντι Ῥωμαίων κτ' δόξαν ἀνδρῶν, καὶ τεκῶσα παιδίον, ἔξέπεσε τῷ οἴκῳ δι' ἀκολασίαν. τὸ δ' αἰχίον, εἰδ' ἢ γυνὴ τῷ Κάτωνι⊕ Ἀτιλία τοιούτων ἐκαθάρευσεν ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ καίπερ ἔξ αὐτῆς δύο παιδιά πεποιημένη⊕, ἀνάγκῃ ἔχεν ἐμβαλεῖν ἀχημονέσαν.

Εἶτα ἔγνημε θυγατέρα Φιλίππου Μακεδόνου, Ἐπεικῆ δοκῶσαν εἶναι γυναῖκα· ὧν ἢς ὁ πλεῖστος λόγ⊕. κατὰπερ ἐν δράματι τῷ βίῳ, τῆτο τὸ μέγε⊕ προβληματῶδες γέγονε ἢ ἀπορρῆ. ἐπράχθη ἢ τῆτον τὸν τρόπον, ὡς ἰσορεῖ Θρασύας, εἰς Μενάτιον ἄνδρα Κάτωνι⊕ ἐταῖρον ἢ συμβιωτῶ ἀναφέρον τῶ πῖσιν. ἐν πολλοῖς ἐρασαῖς ἢ θαυμασαῖς τῷ Κάτωνι⊕, ἦσαν ἑτέρων ἑτέροι μαῖλλον ἐκδηλοὶ ἢ διαφανεῖς, ὧν ἢ Κόιντι⊕ Ὀρετήσι⊕ ἀνῆξ ἀξιώματός τε λαμπρῆ, ἢ τὸν τρόπον Ἐπεικῆς. Ἐπιθυμῶν ἐν τῷ Κάτωνι μὴ σωήτης εἶναι, μηδὲ ἐταῖρ⊕ μόνον, ἀλλ' ἀμωσγέπως εἰς οἰκειότητα κα-

τα-

Cato quum in suspicionem traheret & exagitareret, motos aliquos iussisse ut recitaret literas. Ibi Cæsarem prope adstanti tradidisse Catoni epistolium. Quod quum legisset (scripserat enim soror ejus Servilia literas ad Cæsarem, quem amabat corrupta ab eo, impudicas) ad pedes id Cæsaris eum projecisse, cum hisce verbis, Cape ebrie: itaque demum ad institutam orationem rediisse. Nempe omnino apparet fortuna Catonem usum in mulieribus parum prospera. Hæc enim Cæsaris nomine male audivit. Altera Servilia Catonis soror fœdior fuit: nam principi inter Romanos gloria nupta Lucullo, ex quo genuerat filium, ob prostratam pudicitiam fuit repudiata. Et, quod turpissimum fuit, ne uxor qui-

dem Catonis eo crimine vacavit Atilia: verum hanc, tametsi duos ex ea tulisset liberos, exigere impudicam est compulsus.

Hinc Martiam duxit Philippi filiam, quæ est proba fœmina habita. Fuit hujus célèbre nomen. Atque in vita Catonis quomodo in fabula hæc pars ambigua extitit & perplexa. Gesta autem in hunc modum res fuit, ut memoriæ prodidit Thræseas, qui Munatium Catonis amicum & contubernalem laudat autorem. Inter multos qui Catonem diligebant & suspiciebant, alii aliis perspicue magis & apertius id declarabant: in quibus Q. Hortensius erat, magna vir autoritate & probatis moribus. Hic Catonis gestiens non familiaris modo & amicus esse, sed omnem semel necessitudine &

con-

ταμίξαι ἢ κοινωνίαν πάντα τὸν οἶκον ἢ τὸ γένος, ἐπεχείρησε συμπεῖθειν, ὅπως τὴν θυγατέρα Πορκίαν, Βύβλω στυοικῆσαν, ἢ πεποικημένῃ ἐκείνῃ δύο παῖδας, αὐτὰ πάλιν, ὥσπερ δι' ἡμῶν χῶραν, ἐνικνώσασθαι ᾤξασθαι. δόξῃ μὲν γὰρ ἀνθρώπων ἄτοπον εἶναι τὸ τοιοῦτον, φύσει δὲ καλὸν ἢ πολιτικὸν, ἐν ὧρα ἢ ἀκμῇ γυναικῶν μῆτε ἀργεῖν τὸ γόνιμον ἀποσβέσασαν, μῆτε πλείονα τῶν ἰκανῶν ἐπιτίκισαν, ἐνοχλεῖν ἢ καταπίωχθεῖν ἐδὲν δεόμενον κοινωμένους δὲ τὰς διαδοχὰς ἀξίοις ἀνδράσι, τὴν τε ἀρετὴν ἀφθονον ποιεῖν, καὶ πολύχυτον τοῖς γένεσι, ἢ τὴν πόλιν αὐτὴν πρὸς αὐτὴν ἀνακεραυνωῦσαι ταῖς οἰκειότησιν. εἰ δὲ πάντως ἀειέχοιτο τὸ γυναικὸς ὁ Βύβλω, ἀποδώσειν αὐτὴν τεκῆσαν, οἰκειότερον αὐτὰν τε Βύβλω ἢ Κάτωνι κοινωνίᾳ παίδων γενόμενον. ἀποκλεισμένη δὲ τῆ Κάτωνος, ὡς Ὀρεθίσιον μὲν ἀγαπᾷ ἢ δοκιμάζει κοινωνὸν οἰκειότητος, ἄτοπον δὲ ἠγεῖται ποιῆσαι λόγον πρὸς γάμον θυγατρὸς ἐτέρῃ δεδομένης, μεταβαλὼν ἐκείνην, ἐκ ὠκνησεν ἀποκαλυψάμενον αἰτεῖν αὐτῆ γυναικῶν Κάτωνος, νέαν μὲν ἔσαν ἔτι πρὸς τὸ τίκλειν, ἐχούσῃ δὲ τῆ Κάτωνος ἀποχεῶσαν διαδοχίῳ. ἢ ἐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς ταῦτα ἐπρατίεν εἰδὼς ἐπὶ προσέχουσα τῇ Μαρκίᾳ τὸν Κάτωνα· κύεσαν γὰρ αὐτὴν τότε τυγχάνειν λέγασιν. ὁ δὲ ἐν Κάτων, ὁρῶν τὴν τῆ Ὀρεθίσίς σπερδὴν ἢ προθυμίαν, ἐκ ἀνείπειν, ἀλλ' ἔφη δεῖν ἢ Φιλίππῳ ταῦτα στυδοῦσαι τὰ πατεῖ τῆ Μαρκίας. ὡς ἐν ὁ Κίλιππος ἐνιδυχθεῖς, ἔγνω τὴν στυχώρησιν, ἐκ ἄλλως ἐνεγύησε τὴν Μαρκίαν, ἢ παρόντῃ τῆ Κάτωνος αὐτῆ ἢ στυεγγυῶντῃ.

confortio familiam & genus suum cum eo confociare, non dubitavit cum eo agere ut filiam Porciam. Bibulo nuptam, cui partus duos ediderat, sibi invicem velut frugiferum agrum collocaret ad ferendam stirpem. Nam esse hominum quidem illud opinione novum, natura pulcrum tamen & civile, mulierem in ætatis flore non vacare vel fœcunditatem extinguere, neque majore quam necesse esset progenita sobole onerare & obruere domum non requirentem: communicationem autem inter probatos viros invicem mulierum, tum virtutem prorogare & dilatare stirpibus, tum civitatem mutuis necessitudinibus conglutinare. Quod si retinere Bibulus omnino vellet conjugem, simul atque peperisset, ubi arctiore communium liberorum esset vinculo

cum Bibulo & Catone conglutinatus, restitutum se eam. Quum respondisset Cato, Hortensium se charum habere, probareque necessitudinis socium, verum alienum arbitrari ipsum de filia nuptiis verba facere alteri collocata: mutato ille sermone non dubitavit ei aperire ipsius Catonis se petere uxorem, quod juvenis etiamnum esset, & Catoni satis magna esset proles. Neque hic dicas illum eo progressum quod alieniorem a Martia cognovisset Catonem: quippe ferunt prægnantem tunc fuisse. Anadvertens ergo Cato Hortensii desiderium & studium, non adversatus est ei, sed oportere respondit Philippum quoque hoc probare Martia parentem. Ut igitur appellatus Philippus concedere id cognovit Catonem, non aliter respondit ei Martiam quam præsentem illo & sponsalia

γυῶνι. ταῦτα μὲν εἰς ἡμέρας ἕξ ἐπὶ χρονοῖς ὕστερον ἐπράχθη, μνησθέντι μοι τὸ τῆς γυῶνι προλαβεῖν ἔδοξε.

Τῶν δὲ πρὸς τὸν Λένιλον ἀναειρεθέντων, καὶ τῶν Καίσαρος, πρὸς ὧν εἰσηγέληται καὶ διεβλήθη πρὸς τὴν σύγκλητον, εἰς τὸν δῆμον καταφυγόντι, καὶ τὰ πολλὰ νοσηῖα καὶ διεφθαρμένα τῆς πολιτείας μέρη ταράττοντι καὶ σινάγοντι πρὸς αὐτόν, ὁ Κάτων φοβηθεὶς ἔπεισε τὴν βελλῶ ἀναλαβεῖν τὸν ἀπορρὸν καὶ ἀνέμητον ὄχλον εἰς τὸ σιτηρέσιον, ἀναλώματι μὲν ὅντι ἐπιαιτῆ χιλίων καὶ διακοσίων καὶ πενήκοντα ταλάντων. πρὸς τῆς φιλανθρωπίας ταύτης καὶ χάριτι τῆς ἀπειλῆς ἐκείνης διαλυθείσης, ἐβίβθεν εἰς τὴν δημαρχίαν ἐμπεσὼν ὁ Μέτελλος, ἐκκλησίας τε φορβώδεις σιωπῆσθαι, καὶ νόμον ἔγραψεν, Πομπηίου Μάγνον ἵνα καὶ τὰ τῆς δυνάμεων εἰς Ἰταλίαν, καὶ πρὸς ἀλαβόνην σώζων τὴν πόλιν, ὡς ὑπὸ Κατιλίαν κινδυνεύσαν. ὡς δὲ τῆς λόγου δὲ πρὸς τῆς νόμου καὶ τέλους, ἔχει τὰ πράγματα Πομπηίου, καὶ πρὸς ἀδυναμίαν τὴν ἡγεμονίαν. γρομῆς δὲ βελλῆς, καὶ τῶν Κάτωνος ἔχων, ὡς περ εἰώθει, τῶν Μετέλλω σφοδρῶς ἐμπεσόντι, ἀλλ' Ἰπαικῆ πολλὰ καὶ μέτρια πρὸς ἀδυναμίαν, τέλους δὲ καὶ πρὸς δεήσεις τραπομῆς, καὶ τὴν Μετέλλων οἰκίαν αἰεὶ γρομῆν ἀεισοκρατικῶς ἐπανέσταντι, ἐτι μᾶλλον πρὸς ἀδυναμίαν καὶ καταφρονησας ὁ Μέτελλος ὡς ἐνδιδόντι αὐτῆ καὶ πρὸς ἀδυναμίαν, εἰς ὑπερηφάνους ἀπειλὰς καὶ λόγους πρὸς ἀδυναμίαν, ὡς βία πάντα τῆς βελλῆς διαπραξόμενος. ἔτω δὲ μεταβαλὼν ὁ Κάτων καὶ γῆμα καὶ φωνῶν καὶ λόγον, ἐπειπὼν δὲ πᾶσι τοῖς ἄλλοις διατεταμῆως, ὅτι

ζῶντι

falia comprobante. Hæc quanquam temporibus consequuta sunt, agenti tamen de mulieribus visum est mihi anticipare.

Igitur necatis conjuratis, & Cæsare ob crimina & calumnias in senatu jactatas ad populum confugiente, multaque ægrotantia & putrida civitatis membra conciente atque ad se trahente, timens Cato autor fuit senatui, ut inopem & turbulentam multitudinem frumenti congiario deliniret. In quam rem etsi impenderetur anno trecenties ftertium, hæc plane benignitate & munificentia tamen minæ sunt illæ discussæ. At Metellus mox inito tribunatu conciones feditiosas habuit, legemque promulgavit ut Pompeius Magnus prope copias transportaret in Italiam, ur-

Vol. IV.

benque adventu suo quasi Catilinæ causa periclitantem servaret. Id in speciem dicebatur, revera lex eo spectabat ut rempub. dederet Pompeio, atque ei imperium traderet. Coacto senatu quum Cato non more suo in Metellum invexisset acriter, sed leniter & modeste monuisset eum, atque ad preces denique convertisset se, subjiceretque Metello ipsius familiam stetisse semper ab optimatibus, multo magis intumescens & contemnens eum Metellus, quasi succumbentem & paventem, in impotentes minas & ferocia erupit dicta, se invito senatu cœpta sua executurum. Tunc Cato vocis, vultus, orationis commutata specie, adjectoque discrete omnibus aliis, Pompeium vivo se ur-

H h

ben

ζῶντι αὐτῷ Πομπηῖος ἐπαρέσαι μεθ' ὀπλων εἰς τὴν πόλιν, ἐπαῖνο τῇ βελῆ παρέστησεν, ὡς ἐδέτερος μὲν καθέστηκεν, ἐδὲ χρῆται λογισμοῖς ἀσφαλῆσιν ἔσι ἢ ἢ μὲν Μετέλλου πολιτεία, μανία δὲ ὑπερβολῶ κακίας φερμυρή πρὸς ὄλεθρον ἢ σύγχυσιν ἀπάντων ἢ ἢ Κάτωνος ἀρετῇ, ἐπιθεσιασμός ὑπὲρ τῶν καλῶν ἢ δικαίων ἀγωνιζόμενος.

Ἐπεὶ ἢ τὴν ψῆφον ὑπὲρ τῶ νόμου φέρειν ὁ δῆμος ἐμελλεν, ἢ Μετέλλου μὲν ὄπλα ἢ ξένοι καὶ μονομάχοι καὶ θεράποντες ἐπὶ τῷ ἀγορᾶν τεταγμένοι παρεῖσαν, καὶ τὸ ποθεῖν μεταβολῆς ἐλπίδι Πομπηῖος ὑπῆρχεν τῷ δήμῳ μέρος ἐκ ὀλίγον, ἦν ἢ μεγάλη καὶ ἀπὸ Καίσαρος ῥώμη, στρατηγῶντος τότε Κάτωνι ἢ οἱ πρῶτοι τῶ πολιτῶ σινηγανάκιον, καὶ συνηδικῆλο μᾶλλον ἢ συνηγωνίζοντο, πολλή ἢ τὴν οἰκίαν αὐτῷ κατήφεια καὶ φόβος εἶχεν, ὥστε τῶ φίλων ἐνὶς ἀσίτες διαγρυπνῆσαι μετ' ἀλλήλων, ἐν ἀπόροις ὄντας ὑπὲρ αὐτῷ λογισμοῖς, καὶ γυναῖκας καὶ ἀδελφὰς ποτνωμυρίας καὶ δακρυόσας· αὐτὸς ἢ ἀδελῶς καὶ τεθαρρηκότως ἐνυχῶν πᾶσι, καὶ παραγορήσας, καὶ ἠρόμενος περὶ δᾶπνον, ὥσπερ εἰώθει, καὶ νυκτερεύσας, ὑφ' ἐνὸς τῶ συναρχόντων Μινυκίος Θέρεος βαθείως καθύδων ἐπηγέσθη· καὶ κατέβησαν εἰς ἀγορᾶν, ὀλίγων μὲν αὐτῶς προπεμπόντων, πολλῶν ἢ ἀπάντωντων, καὶ φυλάττεας διακελευομένων. ὡς ἐν Ἐπιστᾶς ὁ Κάτων κατεῖδε τὸν νεῶν τῶ Διοσκύρων ὄπλοις περικείμενον, καὶ τὰς ἀναβάσεις φερμυρίας ἐπὶ μονομάχων, αὐτὸν ἢ κατήμενον ἀνω μὲν Καίσαρος τὸν Μετέλλον, Ἐπιστρέψας πρὸς τὰς φίλους, ὦ θεράσῃ, εἶπεν, ἀνθρώπε καὶ δειλῷ, ὅς

καθ'

bem armatum non ingressurum, illud fenatui representavit, neutri mentem consistere, neque uti eos sanis consiliis; ac Metelli quidem institutum, insaniam esse ex singulari improbitate ad rerum omnium ruentis interitum & confusionem: Catonis autem virtutem divinam esse quandam animi commotionem pro jure & aequitate digladiantem.

Quum populus suffragia de lege initurus esset, Metelloque armati, peregrini, gladiatores, & servi occupato foro essent praesto, ac qui mutationem Pompeii desiderio cupiebant (quae pars erat populi non exigua) adessent, insuper eo accederent Caesaris opes praetoris tunc haud modicae: principes vero civitatis item ac Cato eam actionem detestaren-

tur, magisque focii ejus in accipienda injuria essent quam defendenda republica: teneretur autem domus ejus ingenti mœrore & metu, adeo ut aliquot amici ejus sine cibo una pernoctarent ei timentes, mulieres vero sororesque quiritarentur & plorarent: ipse secure & fidenti animo appellavit omnes atque excitavit, caenaeque & nocte ex more suo peracta ab uno collegarum suorum Minutio Thermo arcte dormiens excitatus est. In forum descendit paucis quidem eum deducantibus, sed multis occurrentibus ei, atque ut caveret sibi momentibus. Ut igitur resistens Cato adem Castoris conspexit armatis septem, inessos a gladiatoribus gradus, ipsum Metellum edito loco cum Caesare conspexit confidentem, in amicos versus, O hominem, inquit, ferocem juxta ac timidum,

καθ' ἐνὸς ἀνόπλου ἢ γυμνοῦ τοσούτους ἐστρατολόγησεν. ἅμα δ' αὐτὸς ἐβάδιζε μὲν τῷ Θέρμῳ. ἢ διέστησαν αὐτοῖς ἐκείνοι οἱ τὰς ἀναβάσεις κατέχουτες, ἄλλον δ' ἐδένα παρεῖχαν, ἢ μόλις Ἰπασάσας τῷ χειρὸς ὁ Κάτων τὸν Μενάτιον ἀνήγαγῃ ἢ βαδίζων αὐτὸς ὡς εἶχεν, καθίζει μέσον ἐμβαλὼν ἑαυτὸν τῷ Μετέλλῳ ἢ τῷ Καίσαρῳ, ὥστε διακόψαι τὴν κοινολογίαν. καὶ κείνοι μὲν διπλόρησαν, οἱ δ' ἡμετέροις θεασάμενοι ἢ θαυμάσαντες τὸ πρόσωπον ἢ τὸ φρόνημα ἢ τὸ θάρσος τῷ Κάτωνῳ, ἐγγυτέρω προσῆλθον, ἢ βοῆ διεκελεύσαντο, τῷ μὲν Κάτωνι θάρρειν, μὴ εἶναι δ' ἀλλήλοις, ἢ συσφραζεσθαι, καὶ μὴ προδιδόναι τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενον.

Ἐνθα δὴ τῷ ὑπηρετεῖ τὸν νόμον προχειρισάμενος, τῷ δ' Κάτωνῳ ἐκ ἐὼντος ἀναγνώσκων τῷ δ' Μετέλλῳ ἀναλαβόντι αὐτὸν, ἢ ἀναγνώσκοντος, ὁ μὲν Κάτων ἔξήρασε τὸ βιβλίον ὁ δ' ἄλλος, ἀπὸ σώματος τῷ Μετέλλῳ τὸν νόμον Ἰπασάσας ἢ λέγοντι, ἐπέχε τῇ χειρὶ τὸ σῶμα, ἢ τὴν φωνὴν ἀπέκλεισεν, ἄλλοι δ' ἅμαχον ὄρων ἀγῶνα τῶν ἀνδρῶν ὁ Μετέλλῳ ἀγωνιζόμενος, ἢ τὸν δῆμον ἠπλώμενον, πρὸς τὸ συμφέρον τρεπόμενος, ἐκέλευσεν οἰκοθεν ὀπλίτας μὲν φόβῳ ἢ κραυγῆς Ἰπασάσας. ἡγομένη δ' ἔτετε, ἢ πάντων διασκεδασθέντων, ἢ ἑσπέρῳ μόνον τὸν Κάτωνα, ἢ βαλλόμενον λίθοις ἢ ξύλοις ἀνωθεν, ἢ ἀπειθεῖς Μεσσηνίας ὁ τὴν δίκην φυγῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἢ κατηγορηθεῖς, ἀλλὰ τὴν τήβεννον περιχόμενος, ἢ βοῶν ἀνασχῆν τοῖς βάλλουσι, καὶ τέλει αὐτὸν τὸν Κάτωνα πείθων καὶ ἀειπύουσαν,

timidum, qui adversus unum inermem & nudum tantum habuit delectum! protinusque illuc cum Thermo contendit. Quibus illi qui gradus tenebant, viam dedere: ceterum neminem admiserunt praeterea. Munatium tantum aegre manu Cato secum trahens adduxit, pergensque illico medium se inter Metellum & Caesarem ad dirimenda eorum colloquia coniecit. Quibus perplexis boni viri contemplantes stupentesque Catonis vultum, spiritus & fidenciam, admoverunt se propius, voceque Catonem ut bono animo esset cohortati sunt, atque se ut inter se confisterent cohaerentque, neque proderent libertatem & ejus vindicem.

Ibi quum accensus legem in manibus ac-

ciperet, Cato recitare prohiberet, Metellus autem arriperet eam & legeret, extorsit ei Cato libellum. Thermus memoriter Metello legem tenenti & exponere eam agredienti os manu obturavit, vocemque includit, quousque pertinacissime luctari illos videns Metellus, succumbentemque populum & utilitati cedentem, armatos domo excivit, ut cum terrore & clamore accurrerent. Dum id agitur, omnibus disturbatis solum resistentem Catonem, qui lapidibus & lignis superne petebatur, non defecit Murena, qui reus ab illo factus & accusatus fuerat, verum obtenta toga clamavit, ommitterent jacere, atque ipsum denique Catonem movens amplectensque abdu-

πύσων, εἰς τὸν νεῶν τῷ Διοσκέων ἀπήγαγν. ἐπεὶ ᾗ κατέειδεν ὁ Μέτελλος ἐρημίαν παρὰ τὸ βῆμα καὶ φυγὴν δι' ἀγορᾶς τῷ ἐναντιωμένων, παντάπασι πειθεῖς κρατεῖν, ἐκέλευσεν ἀπῆναι πάλιν τὰς ὀπλοφόρους, καὶ προσελθὼν κοσμίως αὐτὸς ἐπεχείρει πράττειν τὰ παρὰ τὸν νόμον. οἱ ᾗ ἐναντίοι ταχέως ἀναλαβόντες ἑαυτοὺς ἐκ τῆς τρηπῆς ἐπήσαν αὐτοῖς, ἐμβοήσαντες μέγα καὶ θαρράλεον ὥστε τοῖς παρὰ τὸν Μέτελλον ἐμπεσεῖν ταραχὴν καὶ δέουσι, οἰομένων ὅπλων ποθεν ὑπορήσαντας αὐτοὺς Ἰπφάρεως, καὶ μηδένα μῦρον, ἀλλὰ φεύγειν ἀπαντας παρὰ τὰ βήματα. ἔτω δὲ σκεδασθέντων ἐκείνων, τὰ ᾗ Κάτωνος προσελθόντων, καὶ τὰ μὲν ἐπαινέσαντων, τὰ δ' Ἰππύρωσαντων τὸν δῆμον, οἱ τε πολλοὶ παρετάξαντο παντὶ τρόπῳ καταλύσαι τὸν Μέτελλον, ἢ τε σύγκλητος ἀθροισθεῖσα παρέγγειλεν ἀρχῆθεν βοηθεῖν τῷ Κάτωνι, καὶ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν νόμον, ὡς εἶσιν ἐπιστάγοντα τῇ Ῥώμῃ, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον.

Ὁ ᾗ Μέτελλος, αὐτὸς μὲν ἦν ἀτρεπὴς καὶ θαρσύνος ἔτι, ὄρων ᾗ τὰς παρὰ αὐτὸν ἐπεπληγμένους κομιδῇ τὸν Κάτωνα, καὶ νομίζοντας ἀμαχὸν καὶ δυσεκβίασον, αἰφνίδιον ἔξεπήδησεν εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ σωμαγαγὼν τὸν δῆμον, ἀλλὰ τε πολλὰ παρὰ τῷ Κάτωνος Ἰππύθονα διήλθεν, καὶ φεύγειν τὴν τυρρανίδα βοῶν τὴν ἐκείνην, καὶ τὴν κατὰ Πομπηίαν σωμαμοσίαν, ἐφ' ἣ μετανοήσῃ ταχὺ τὴν πόλιν ἀτιμάζουσαν ἀνδρα τοσούτον, ὡς ἔρημῃ εὐθὺς εἰς Ἀσίαν, ὡς ταῦτα πρὸς ἐκείνον κατηγορήσων. ἦν ἔν δόξα μεγάλη τῷ Κάτωνος, ἀχθὸς ἔ μιν ἀπεσκυδασμένης τῆς δημοκρατίας, καὶ τρόπον
τινά

xit in Castoris ædem. Ut solitudinem Metellus in rostris vidit, & fugam in foro adversariorum, existimans profus se voti com-
potem, abscedere imperavit armatis, tum modeste accedens institit legem perferre. Adversarii vero ejus mox ex fuga sese colligentes adfuerunt denuo cum magno & fidenti clamore. Itaque consternata & attonita Metelli cohors, atque armis rata alicunde correptis illos incurrere, tota diffugit, omnesque rostra reliquere. Ita illis disjectis quum Cato progredetur, populumque hinc laudasset, hinc confirmasset, plebs ad opprimendum semel Metellum, obfirmavit se, ac senatus coactus pro auctoritate sua edixit ut omnes Catoni suppeditas venirent & impugna-

rent legem, ut quæ seditionem Romæ & bellum civile excitaret.

At Metellus erat ipse quidem immotus adhuc & ferox, verum suos videns Catonem valde trepidantes, invictumque & insuperabilem arbitrantes, profiliit repente in forum: atque advocata concione cum alia multa in Catonem concionatus est invidiose, tum illius vociferatus est se fugere tyrannidem & contra Pompeium conspirationem, cujus brevi fore ut civitatem pœniteret, quod tantum virum affecisset ignominia. Hinc repente contendit in Asiam, ut hæc ad Pompeium deferret. Fuit igitur magna in laude Cato, qui non leve excusserat a republica tribunatus Metelli pondus; ac Pompeii quodam-

τινὰ τὴν Πομπηίαν δυνάμιν ἐν Μετέλλῳ καθηρηκότῳ. ἔτι δὲ μᾶλλον διδοκίμησε, τὴν σύγκλητον ὡρμηυμένην ἀτιμῆν καὶ ἀποψηφίζεσθαι τὸν Μέτελλον ἐκ ἐάσεως, ἀλλ' ἐναντιωθεὶς καὶ ἀφαιτησάμενος. οἷτε γὰρ πολλοὶ φιλανθρωπίας ἐποιῶντο καὶ μετεριότητῳ, τὸ μὴ ἐπεμβῆναι τῷ ἐχθρῷ, μηδὲ ἐνυβεῖσαι, καὶ κράτῳ ἀειχρόμενον τοῖς τε φρονημοῖς ὁρθῶς ἐφαίνετο καὶ συμφερόντως μὴ παρξενίας Πομπηίου. ἐν τῷτε Λούκιλλον ἐπανελθὼν ἐν τῇ στρατείᾳ, ἧς ἔδοξε τὸ τέλος καὶ τὴν δόξαν ἀφηρεῖσθαι Πομπηίως, εἰς κίνδυνον ἦλθεν τῷ μὴ θριαμβεῦσαι, Γαίῳ Μερμίο κατασασιάζοντι αὐτὸν ἐν τῷ δήμῳ, καὶ δίκας ἐπάγοντι, εἰς τὴν Πομπηίαν χάειν μᾶλλον ἢ καὶ ἐχθῆρι ἴδιον. ὁ δὲ Κάτων, οἰκειότητός τε πρὸς Λούκιλλον αὐτῷ γενηυμένης, ἔχοντῳ Σερβιλίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, καὶ τὸ πρᾶγμα δεινὸν ἠγέμενος, ἀνέστη τῷ Μερμίῳ, καὶ πολλὰς ὑπέμεινε διαβολὰς καὶ κατηγορίας. τέλος δὲ τῆς ἀρχῆς ἐκβαλλόμενος ὡς τυραννίδῳ, τοσῆτον ἐκράτησεν ὥστε τὸν Μέμμιον αὐτὸν ἀναγκάσαι τῷ δίκων ἀποσιῶναι, καὶ φυγεῖν τὸν ἀγῶνα. Λούκιλλον μὲν ἐν θριαμβούσῃ, ἔτι μᾶλλον ἐνεφύετο τῇ φιλίᾳ τῷ Κάτωνῳ, ἔχων ἔξυμα καὶ πρόβλημα μέγα πρὸς τὴν Πομπηίαν δυνάμιν.

Πομπηίως δὲ μέγας δὸς τῇ στρατείᾳ ἐπανιών, καὶ τῇ λαμπρότητι καὶ προθυμίᾳ τῆς ὑποδοχῆς πεποιθὼς εἶδεν ἂν δεηθεὶς ἀποτυχεῖν τῷ πολίτῳ, πρὸς ἐμπειν ἀξιών τὰς ὑπατικάς ἀρχαιεσίας ἀναβάλλεσθαι τὴν σύγκλητον, ὡς ἂν αὐτὸς παρὼν Πείσωνι συναρχαιεσιάζοι. τῷ δὲ πλείστων ὑπεικόντων, εἰ τὴν ἀναβολὴν μέγιστον ὁ Κάτων ἠγέμενος, ἀλλὰ τὴν πεί-

dammodo in Metello conculcaverat potenti-
am. Multo magis celebratus est quod infamia
afficere Metellum & abrogare ei magistrat-
um molienti obstiterit senatui, in eoque ad-
versatus sit, & precibus placaverit eum ordi-
nem. Nam vulgus humanitati & modera-
tioni ejus adscripsit, quod inimico non in-
sultasset, neque ludibrio habuisset eum quem
vi superaverat. Prudentibus vero recte visus
est & salubriter non lacezivisse Pompeium. In-
de reversus Lucullus a bello, cujus apparebat
finem & decus ei eripuisse Pompeium, C. Mem-
mio populum in eum concitante, criminaque
intentante, quo fuit magis Pompeii gratia quam
odio adductus privato, in periculum venit a-
mittendi triumphi. Hinc Cato cum propin-
quitate causa, quæ cum Lucullo ei intercedebat
per Serviliam sororem suam, quæ erat nupta

Lucullo, tum quia rem censebat iniquam, resti-
tit Memmio, multasque calumnias & crimina
fubiit. Postremo quum elaboraret ille ut tan-
quam regno expelleret ipsum tribunatu, eo ta-
men valuit, ut Memmium ipsum judicium dese-
rere, & litem cogeret defugere. Quare peracto
triumpho Lucullus multo magis Catonis amici-
tiam sectatus est, arcem eam existimans & pro-
pugnaculum sibi adversus potentiam Pompeii
grande.

At Pompeius ingens ex provincia regressus,
splendoreque & benevolentia recipientium se
fretus, nihil verebatur se frustra a civibus pe-
titurum. Itaque præmisit ad senatum postu-
latum ut comitia consularia producerent,
quo præsens studio suo Pisonis petitionem
valeret adjuvare. Labascentibus plerisque non
tanti Cato dilationem faciens, verum quo

Pom-

ραν ἀποκόψαι ἢ τὴν ἐλπίδα τῆς Πομπηίας βυλόμεν, ἀνέειπε, ἢ μετέστησε τὴν βελήν, ὥστε ἀποψηφίσααδ. τῆτο τὸν Πομπηίον ἐχ ἡσυχῇ διατάραξε: ἢ νομίζων ἐ μικρὰ προσπλάσειν τῷ Κάτωνι μὴ φίλῳ γυρομῶ, μετεπέμψατο Μενάτιον ἐταῖρον αὐτῆ: ἢ δύο τῆς Κάτωνος ἀδελφιδᾶς Ἰπγάμους ἐχολῆ, ἢται τὴν μὲν πρεσβυτέραν ἑαυτῷ γυναικα, τὴν δὲ νεωτέραν τῷ ἡῶ. τινὲς δὲ φασιν ἐ τῷ ἀδελφιδῶν ἀλλὰ τῷ θυγατέρων τὴν μνησεῖαν γυράδ. τῆ δὲ Μενάτις ταῦτα πρὸς τὸν Κάτωνα ἢ τὴν γυναικα ἢ τὰς ἀδελφὰς φράσαντο, αἱ μὲν ὑπερηγάπησαν τὴν οἰκειότητα, πρὸς τὸ μέγεθος ἢ τὸ ἀξίωμα τῆ ἀνδρός: ὃ δὲ Κάτων, ἔτ Ἰπγαῶν ἔτε βυλοσάμεν, ἀλλὰ πληγὴς διθύς εἶπεν, Βάδιζε Μενάτιε, βάδιζε, καὶ λέγε πρὸς Πομπηίον, ὡς Κάτων ἐκ ἐσι διὰ τῆ γυραικωνίτιδος ἀλώσιμος, ἀλλὰ τὴν μὲν ὄνοϊαν ἀγαπᾶ, ἢ τὰ δίκαια ποιῶνι φιλίαν παρέξει πάσης πισοτέραν οἰκειότητος, ὄμηρα δὲ ἐ πρῆσε) τῆ Πομπηίης δόξη κτ) τῆ πατεῖδος. Ἰπ τῆτοις ἢχθουλο μὲν αἱ γυναικες, ἢτιῶνλο δὲ οἱ φίλοι τῆς Κάτωνος ὡς ἀγροικον ἄμα ἢ ὑπερήφανον τὴν ἀπόκεισιν. εἶτα μῦτοι πρᾶτῶν τινὶ τῷ φίλων ὑπατεῖαν ὃ Πομπηίος, ἀργύριον εἰς τὰς φυλὰς ἐπεμπεν, ἢ φειδότητος ὃ δεκασμὸς ἦν, ἐν κήποις ἐκείνε τῷ χρημάτων ἀειθμεμῶν. εἰπόντο ἐν τῆς Κάτωνος πρὸς τὰς γυναῖκας, ὅτι τοῖστων ἦν κοινωεῖν ἢ ἀναπίμπλααδ πραγμάτων ἀνάγκη, Πομπηίῳ συναφθῆνα δι' οἰκειότητος, ὡμολόγηεν ἐκείναι κάλλιον αὐτὸν βεβελεῦσθαι διακρεσάμενον. εἰ δὲ πρὸς τὰ συμβᾶνλα κείναι, τῆ πανλὸς εἰοικεν ὃ Κά-

ΤΩΝ

Pompeii conatum & spem præcideret, reclamavit, eoque traduxit senatum ut id negaret Pompeio. Permovit hoc magnopere Pompeium: existimansque nisi sibi Catonem conjunxisset, non parum sibi fore eum obstaculo, familiarem ejus accersit Munatium, atque ex duabus Catonis fratris & sororis filiabus nubilibus majorem sibi uxorem, filio minorem petiit. Aliqui non sororis filiarum autumant illum, sed suarum nuptias ambivisse. Quod ubi retulit Munatius Catoni ejusque conjugii & sororibus, affinitas mulieribus in magnitudinem & dignitatem illius oculos conjicientibus placuit mirifice: verum Cato nihil moratus, neque deliberatione habita, sed ictus statim, respondit, I Munati, i, & Pompeio renuncia, irretiri Catonem non posse per foeminas:

amplecti me benevolentiam ejus, ac recte agenti amicitiam præstiturum omni firmiorem necessitudine, verum obsides adversus patriam non daturum Pompeii gloriae. Memordit hoc mulieres, & amici reprehenderunt Catonis ut incivile & superbum responsum. Post tamen Pompeius, quum consulatum amico cuidam quaereret, pronunciavit in tribus pecuniam, eratque in ore omnium illa largitio, quod in hortis ejus pecunia numeraretur. Docuit ergo mulieres Cato, si conglutinatus cum Pompeio fuisset propinquitate, necesse fore ut in harum rerum veniret societatem, iisque aspergeretur. Quæ fatebantur consuluisse ipsum rectius quod Pompeium repudiasset. Quod si existimandum ex eventu est, penitus apparet errasse Catonem, qui affini-

mita-

των ἀμαρτην τῷ οἰκειότητι μὴ δεξάμενος, ἀλλ' ἐάσας πρὸς Καίσαρα τραπέει, ἢ γῆμαι γάμον, ὃς τῷ Πομπηίῳ δυνάμει ἢ Καίσαρος εἰς ταυτὸ σωενεγκῶν, ὀλίγα τὰ μὲν Ῥωμαίων ἀνέβρεψε πράγματα, τῷ δὲ πολιτείαν ἀνῆλθεν. ὣν ἕθεν ἀν' ἴσως συνέπεσεν, εἰ μὴ Κάτων τὰ μικρὰ τῶ Πομπηίῳ φοβηθεὶς ἀμαρτήματα, τῷ μεγίστων φειθεὶς αὐτὸν ἐτέρων δυνάμει προσγενόμενον.

Ταῦτα μὲν ἔν ἔμελλεν ἔτι. Λουκέλλε δὲ φεῖ τῷ ἐν Πόντῳ διατάξεων σασιάσαντος πρὸς Πομπηίον (ἠξίον γὰρ ἰχύνει ἐκάτερος τὰ ὑφ' αὐτῶ γενόμενα) ἢ Λουκέλλῳ Κάτωνος ἀδικημάτων φειφανῶς προσαμύνοιτος, ἐλατιέμενος ὁ Πομπηίος ἐν σύγκλητῳ, ἢ δημογωγῶν, ἐπὶ νομῶν χώρας ἐκάλεσε τὸ στρατιωτικόν. ὡς δὲ κἀναῦθα Κάτων ἐπισάμενος ἐξέκρεσε τὸν νόμον, ἔτω Κλωδῖος τε φειθεὶς τῶ τότε στραυτάτῳ τῷ δημογωγῶν ἢ Καίσαρα προσήγετο, τρέπον τινὰ Κάτωνος αὐτῶ φραχόντος ἀρχῶν. ὁ γὰρ Καῖσαρ ἀπὸ τῶ ἐν Ἰβηρία στρατηγίας ἐπανήκων, ἀμα μὲν ὑπατείαν ἐβέλετο φραγγέλλειν, ἀμα δὲ ἦται θείαμβον. ἐπεὶ δὲ κτ' νόμον ἔδει τὸς μὲν ἀρχῶν μειόνας παρῆναι, τὸς δὲ μέλλονας εἰσελαύνειν θείαμβον, ἐξω τείχεος ὑπομεῖναι, ἠξίον φραγὰ τῶ βελήης ἀπὸ δοθλῶναι, δι' ἐτέρων αἰτεῖσθαι τῷ ἀρχῶν. βελομεῖων δὲ πολλῶν, ἀνιέλεγμα ὁ Κάτων ὡς δὲ ἦσθετο χαριζομεῖνος τῷ Καίσαρι, λέγων ὄλλω κατανάλωσε τὴν ἡμέραν, ἢ τὴν βελήν ἔτως ἐξέκρεσε. χαίρειν ἔν ἐάσας τὸν θείαμβον ὁ Καῖσαρ, εἰσελθὼν δὴθὺς εἶχετο Πομπηίῳ ἢ τῶ ὑπατείας. ἀποδειχθεὶς δὲ ὑπατος, τὴν τε Ἰβηλίαν ἐνεγύησεν

nitatem hanc non inierit, sed permiserit illum devolvi ad Cæsarem, & conciliare nuptias, quæ Pompeii & Cæsaris opes in unum contrahentes, pene everterunt Romanum imperium, rempub. certe extinxere. Quorum fortasse accidisset nihil, nisi levia veritus Pompeii offensa Cato in maximis connivisset, ut adjungeret se aliorum potentia.

Verum ea adhuc impendebant. Lucullo de actis suis Ponticis controversiam cum Pompeio habente, (uterque enim acta sua rata volebat) quum Lucullo, qui aperte lædebatur, adesset Cato, inferior in senatu Pompeius populariter in gratiam militum legem agrariam instituit ferre. Quia vero etiam Cato hic sese opponens legem rejiciebat, ita ad Clodium se

contulit tribunum plebis tunc violentissimum, Cæsaremque conjunxit sibi, Catone ipso quasi exordium præbente. Cæsar enim ex provincia Hispania reversus, pariter consulatum intendebat petere & postulabat triumphum. Quum autem lex eos qui magistratum ambirent, præsentibus petere, triumphaturos verò extra muros cogeret subsistere, flagitavit a senatu ut absentis sui ratio haberetur. Inclinantibus eo frequentibus, contradixit Cato: qui animadvertens illos studere Cæsari, totum diem dicendo consumpsit, atque ita senatus decretum exclusit. Quare deposito Cæsar triumpho urbem extemplo ingressus, amicitiam Pompeii & consulatum sectatus est. Consul designatus despondit illi Juliam, fac-

taque

γύησεν αὐτῷ, ἢ συσάντες ἤδη μετ' ἀλλήλων ἐπὶ τὴν πόλιν, ὃ μὲν εἰσέφερε νόμους τοῖς πένησι κληροχίαν ἢ νομὴν χώρας διδόντας, ὃ δὲ παρῆν τοῖς νόμοις βοηθῶν. οἱ δὲ παρὶ Λεύκελλον ἢ Κικέρωνα, Βύβλω τῷ ἐτέρῳ τῷ ὑπάρχοντων συνάξαντες ἑαυτὸς ἀνιέπραττον· μάλιστ' ἢ Κάτων, ἤδη μὲν ὑφορώμενος τὴν Καίσαρος ἢ Πομπηίας Φιλίαν ἢ σύσασιν ἐπ' ἔδενι δικαίῳ γενημύλω· φοβεῖσθε δὲ τὸ φάσκων ἐ τὴν νομὴν τῆς χώρας, ἀλλ' ὃν ἀντὶ ταύτης ἀπαιτήσασσι μισθὸν οἱ χαριζόμενοι ἢ δελεάζοντες τὸ πλῆθος.

Ὡς δὲ ταῦτα λέγων τὴν τε βελὴν ὁμόψηφον εἶχεν, ἢ τῷ ἐπιλοῦς ἀνθρώπων ἐκ ὀλίγοι παρείσαντο, δυσχεραίνοντες τὴν ἀτοπίαν τῆς Καίσαρος· ἀλλ' οἱ θρασυτάτοι δῆμαρχοι ἢ ὀλιγωρότατοι πρὸς χάριν ἐπολιτεύοντο τῷ πολλῶν, ταῦτα ἀπ' ἔξουσίας ὑπατικῆς αἰσχυρῶς ἢ ταπεινῶς ὑποδύμενος τὸν δῆμον ἐπραττεν· φοβηθέντες ἐν ἐχώρην διὰ βίας, ἢ πρῶτον μὲν αὐτῷ τῷ Βύβλω καταβαίνοντι κοπείων ἐπεσκεδάσθη κόφινος, ἔπειτα τοῖς ῥαβδέχοις προσπεσόντες αὐτῷ κατέκλασαν τὰς ῥάβδους· τέλος δὲ, ἢ βελῶν φερθμένων ἢ πολλῶν συνιτρωσκομῶν, ἔφυγον ἔξ ἀγορᾶς δρόμῳ μὲν οἱ λοιποὶ πάντες, ἔσχατος δὲ Κάτων ἀπῆει βιάδῳ, μεταστροφόμενος ἢ καταστροφόμενος τὰς πολίτας· ἐμόνον ἐν τὴν διανομὴν ἐκύρωσαν, ἀλλὰ ἢ προσεψηφίσαντο τὴν σύγκλητον ὁμόσαι πᾶσαν, ἢ μὴν ἐπιβεβαιώσαι τὸν νόμον, ἢ βοηθήσαι ἂν τις τάναντία πράττη· μεγάλα τάξαντες ἐπιτίμια κτ' τῷ μὴ ὁμοσάσῃων. ὤμνυσαν ἐν ἀπάντες ἔξ ἀνάγκης, τὸ Μετέλλου τῆς παλαιῆς πάθος ἐν νῶ λαμβάνοντες, ὃν εἰς νόμον ὅμοιον ὁμόσαι μὴ θελήσαντα παρῆιδεν ὃ δῆμος ἐκπεσόντα φυγῆ τῆ

taque inter se adversus rempub. coitione, Cæsar leges agrarias ferebat, alter promulganti aderat. Lucullus & Cicero alteri consuli se Bibulo aggregantes reluctabantur iis, imprimis Cato, qui Cæsaris & Pompeii amicitiam ac conspirationem ad perniciem suspicabatur jam reipub. conflata, & timere dicebat se non agrorum divisionem, sed quam hujus mercedem largitionis & inescationis petituri essent a populo.

Hæc dicenti & senatus assensus est, & ex populo non pauci comprobarunt, ob rei indignitatem Cæsari infensi. Quæ enim audacissimi tribuni & amentissimi populariter agebant, hæc ille ex consulari potestate fœde & abjecte populo subrepens moliebatur. Qua-

re metuens factio Cæsaris convertit se ad vim. Ac primum in Bibulum, dum ad forum pergit, corbem stercoreis projecit. Deinde lictores ejus adortus, fasces fregit. Ad extremum telis volantibus multisque convulneratis profugerunt ex foro, cæteri omnes cursu, Cato novissimus lento gradu discessit respectans & in capita civium detestans. Igitur non legem agrariam modo pertulerunt, verum etiam addiderunt ut totus senatus juraret legem se comprobaturum, & futurum auxilio si quis eam convelleret, multa sancita gravi in eum qui non jurasset. Quare omnes necessitate adacti juraverunt, exempli Metelli patrum memoria recordantes, quem jurare pari in re recusantem permisit populus pelli Italia

τῆ Ἰταλίας. διὸ καὶ τὸν Κάτωνα πολλὰ μὲν αἱ γυναῖκες οἴκοι δακρύουσαι καθικέθουσι εἶξαι καὶ ὁμόσαι, πολλὰ δὲ οἱ φίλοι καὶ σωήθεις. ὁ δὲ μάλις καὶ συμπέσας καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ὄρεον, ἦν Κικέρων ὁ ῥήτωρ, ᾠδαιῶν καὶ διδασκῶν ὡς τάχα μὲν εἰδὲ δίκαιόν ἐστιν τοῖς ἐγνωσμένοις κοινῇ μόνον οἰεῖσθαι δεῖν ἀπειθεῖν, ἐν δὲ ἀδιωάτῳ τῷ μετασησαί τι τῶ γεγονότων ἀφαιδεῖν ἑαυτῷ, παντάπασι ἀνόητον καὶ μανικόν. ἔχατον δὲ κακῶν, εἰ δὲ ἦν ἀπάνια πράττει πόλιν ἀφείς καὶ προέμμετο τοῖς Ἰππευλάδοισιν, ὡσπερ ἄσμετρο ἀπαλλάξε) τῶ ὑπὲρ αὐτῆς ἀγώνων. καὶ γὰρ εἰ μὴ Κάτων τῆ Ῥώμης, ἀλλ' ἡ Ῥώμη δεῖται Κάτωνος. δέον) δὲ οἱ φίλοι πάντες, ὧν αὐτὸν εἶναι πρῶτον ὁ Κικέρων ἔλεγε, Ἰππευλάδομενον ὑπὸ Κλωδίου διὰ δημοκρατίας ἀντικεῖς ἐπ' αὐτὸν βαδίζοντο. ὑπὸ τῶν φασὶ καὶ τοιούτων τὸν Κάτωνα λόγων καὶ δεήσεων μαλασόμενον οἴκοι καὶ κατ' ἀγορᾶν, ἐκβιασθῆναι μόλις, καὶ προσελθεῖν πρὸς τὸν ὄρεον, ἔχατον ἀπάντων, πλὴν ἐνὸς Φαωνίος τῶ φίλων καὶ σωήθων.

Ἐπαρθεῖς ἔν ὁ Καῖσαρ ἄλλον εἰσέφερε νόμον, τὴν Καμπανίαν σχεδὸν ὅλῳ προσκατανέμοντα τοῖς δούροις καὶ πένησιν. ἀνιέλεγε δὲ εἰς, πλὴν τῶ Κάτωνος. καὶ τῶτον δὴ τῶ βήματι ὁ Καῖσαρ εἶλκεν εἰς δεσποτικόν, εἰδὲν τι μᾶλλον ὑφιέμενον τῆ παρρησίας, ἀλλ' ἐν τῶ βαδίζειν ἅμα ᾧ τῶ νόμῳ διαλεγόμενον, καὶ ᾠδαιῶν παύσατο τοιαῦτα πολιτῶν ἄρχων. ἐπηκολάθει δὲ ἡ βελή μὲν κατηφείας, καὶ τῶ δῆμος τὸ βέλτισον, ἀγανακτῶν σιωπῆ

lia in exilium. Quare Catonem multum foeminae domi lacrymabundae obsecraverunt ut infringeret se & juraret, multum amici & familiares. Praecipue vero impulit eum & induxit ad juramentum Cicero orator, monens docensque ne justum quidem fortassis esse si publice decretis unum se debere putaret refragari: in apertum vero se conjicere periculum ejus rei causa, quae nullo modo rescindi posset, stulti prorsus esse & amentis: id extremum vero malum, si, cujus causa omnia movet, permittat & objiciat insidiantibus republicae. quasi lubens explicaret se obeundis pro ea certaminibus. Etenim si Cato minus Roma, Romam certe opus habere Catone, opus eo etiam omnes habere amicos: quorum esse ostendit se Cicero primum, cui insidiae pa-

rarentur a Clodio, qui per tribunatum non obscure sibi immineret. His ferunt atque hujuscemodi Catonem verbis & precibus molitum domi & in foro aegre fuisse expugnatum, atque ad jurandum omnium, uno dempto amico & familiari Favonio, accessisse novissimum.

Hinc elatus Caesar aliam tulit legem de agro Campano ferme toto insuper pauperibus & tenuibus dividendo, neque objecit se ei quisquam praeter Catonem. Hunc ex rostris traxit Caesar atque in carcerem duxit, qui nihilo magis libertatem linguae summisit, verum inter eundem simul de lege differuit, & commonuit cives ut reprimerent eas actiones. Sequutus Catonem est maestus senatus & optimi quique ex populo stomachantes tacite

πῆ ἢ ἀχθόμερον, ὥστε τὸν Καίσαρα μὴ λανθάνειν βαρέως φέροντας, ἀλλὰ φιλονεικῶν ἢ περιμύων ὑπὸ τῷ Κάτωνῳ ἐπικλήσει γυμνάς ἢ δέησι, προῆ-
 γμ. ἐπεὶ ὃ ἐκείνῳ ἦν δῆλῳ εἶδὲ μελλήσων τι ποιῆν, ἠτήθη εἰς ὑπὸ αἰ-
 χμῆς ἢ ἀδοξίας ὁ Καίσαρ, αὐτὸς τινα τῶν δημάρχων ὑφῆκεν, πείσας
 ἐξελέσθαι τὸν Κάτωνα. τοῖς μύθοι νόμοις ἐκείνοις, ἢ ταῖς χάρισι τιθασ-
 σούσασιν τὸν ὄχλον, ἐψηφίσαντο Καίσαρι μὲν Ἰλλυριῶν ἢ Γαλατίας ἀρ-
 χαι ἀπάσης, ἢ τέσσαρα τάγματα στρατίας εἰς πενταετίαν, προλέγουσιν
 Κάτωνῳ, εἰς ἀκρόπολιν τὸν τύραννον αὐτοῖ ταῖς ἑαυτῶν ψήφοις ἰδρύσων.
 Πόπλιον ὃ Κλώδιον ἐκ πατρικίων εἰς δημοτικὰς ἀξιοτάτως μετασῆσασιν,
 ἀπέδειξαν δήμαρχον, ἐπὶ μισθῷ τῆ Κικέρωνῳ ἐξελάσει, πάντα πρὸς χά-
 ριν ἐκείνοις πολιθυόμερον. ὑπάτες ὃ Πείσωνα τε Καλπέριον, ὅς ἦν πα-
 τῆς τῷ Καίσαρῳ γυναικὸς, ἢ Γαβίνιον Παῦλον, ἐκ τῶν Πομπηίε κόλπων
 ἀνθρώπων, ὡς φασιν οἱ τὸν τρόπον αὐτῶ ἢ τὸν βίον εἰδότες.

Ἄλλὰ καίπερ ἔτι τὰ πράγματα κατελιφότες ἐκτραπῶς, ἢ τὸ μὲν
 χάριτι τῷ πόλεως, τὸ ὃ φόβῳ μέγῳ ὑφ' ἑαυτὸς ἐχούτες, ὅμως ἐφοβῶντο
 τὸν Κάτωνα. ἢ γὰρ ἐν οἷς περιῆσαν αὐτῶ, τότε χαλεπῶς ἢ μὲν πόνων ἢ
 μὴ χωρὶς αἰχμῆς, ἀλλ' ἐλεγχόμενος βιάζεσθαι μόλις, ἀνιαρὸν ἦν ἢ πρόσ-
 σασιν. ὁ ὃ Κλώδιῳ εἶδὲ Κικέρωνα καταλύσειν ἠλπίζεν, Κάτωνῳ παρόν-
 τῳ· ἀλλὰ τῷτο διαμηχανώμενῳ πρῶτον ὡς εἰς ἀρχὴν κατέστη, μετεπέμ-
 ψατο Κάτωνα, ἢ λόγους αὐτῷ προσήνεκεν, ὡς πάντων ἐκείνων ἢ γέμενῳ
 ἀνδρῶν Ῥωμαίων καθαρῶτατον, ἕργῳ διδόναι πίσιν ἔτοιμός ἐστιν. πολλῶν

& indignantes. Nec látuit Cæsarem id illos indigne ferre, sed ex ambitione expectans dum provocaret Cato & supplex fieret, perrexit eum ducere. Quem ut perspicue advertit nihil minus facturum, victus pudore & infamia Cæsar summisit unum ex tribunis ut Catonem eximeret. Multitudine tamen legibus illis & muneribus delinita, effecerunt ut provincia Cæsari Illyricum & tota Gallia, adhæc quatuor legiones in quinquennium decernerentur, præcinente Catone, in arce suis ipsos decretis collocare tyrannum. Adhæc P. Clodium ex patriciis contra leges ad populum traductum tribunum plebis creaverunt: qui pacta Ciceronis exterminatione, omnia egit ad illorum nutum. Consules fecerunt Calpurnium Pisonem, qui focer erat

Cæsaris, & Aulum Gabinium, hominem ex Pompeii sinu, ut aiunt qui mores ejus & vitam norunt.

Atqui licet adeo rempub. obnoxiam tenerent, & partem civitatis beneficiis, partem metu subegissent, timebant tamen Catonem. Etenim quum considerarent quantas subissent molestias & labores in eo tunc superando, quod ægre fecerant tamen & magno molimento, neque sine macula, sed apertum esse vix vi fuisse illum convulsam, id erat illis molestum & asperum. Clodius vero nec Ciceronem affligere sperabat se præsentem Catone posse: verum id machinans, ut primum iniit magistratum, accersivit Catonem, ac cum eo sermocinatus est, Romanorum omnium putare se illum innocentissimum: id paratum esse facto probare. Quum enim

γὰ ἀιτεμύρων τὴν Ἐπὶ Κύπρον ἀρχὴν, ἢ δεομύρων ἄποσαλῆναι, μόνον ἀξιον ἐμείνον ἠγαῖας, ἢ δίδοναι τὴν χάριν ἠδέως. ἀνακραγόντων δὲ τῶν Κάτωνος ὡς ἐνέδρα τὸ πρῶγμα ἢ προπηλακισμός, ἐχάρις ἐστίν, ὑπερηφάνως ὁ Κλωδιὸς ἢ ὀλιγώρως, ἔκβεν, εἶπεν, εἰ μὴ χάριν ἔχεις, ἀνιώμενος πλῆσθι ἢ προελθὼν δούτως εἰς τὸν δῆμον, ἐκύρωσεν νόμῳ τὴν ἐκπεμψὴν τῶν Κάτωνος. Ἰξιοῖσι δὲ ἐναῦν, ἐσρατιώτῳ, ἔχ ὑπερέτῳ ἔδωκεν, πλὴν ἢ δύο γραμματεῖς μόνον, ὧν ὁ μὲν κλέπτης ἢ παμπόνητος, ἄτερος δὲ Κλωδίῳ πελάτης. ὡς δὲ μικρὸν ἔργον αὐτῷ Κύπρον ἢ Πτολεμαῖον ἀναθεῖς, ἔτι ἢ Βυζαντίων φυγάδας κατάγειν προσέταξεν, βεβλόμενος ὅτι πλείστον χρόνον ἐμποδὼν ἀρχόντων αὐτῶν ἡμέρας τὸν Κάτονα.

Τοιαύτη δὲ καταληφθεὶς ἀνάγκη, Κικέρωνι μὲν ἐλαυνομύρῳ παρήνευσεν μὴ σασιάσαι, μηδὲ εἰς ὅπλα ἢ φόνας τὴν πόλιν ἐμβαλεῖν, ἀλλ' ὑπεκσάλλει τῷ καιρῷ πάλιν ἡμέρας σωτῆρα τῷ πατερίδῳ. Κανίδιον δὲ τινα τῶν φίλων προπέμψας εἰς Κύπρον, ἐπέθετο τὸν Πτολεμαῖον ἀνδραμάχης εἶκεν, ὡς ἔτε χρημάτων, ἔτε τιμῆς ἐνδεῶ βιωσόμενον ἱερωσιῶν γὰρ αὐτῷ τῷ ἐν Πάφῳ Θεῶ δῶσεν τὸν δῆμον. αὐτὸς δὲ διέτριβεν ἐν Ῥόδῳ, πρῶτον ἀσκησάμενος ἅμα ἢ τὰς ἀποκείσεις ἀναμύρων. ἐν δὲ τῷ Πτολεμαῖῳ ὁ Αἰγύπτῳ βασιλεύς ὑπὲρ ὀργῆς τῶν ἢ διαφορῶς πρὸς τὰς πολίτας, ἀπολελοιπῶς μὲν Ἀλεξάνδρειαν, εἰς δὲ Ῥώμῳ πλέων, ὡς Πομπήϊος ἢ Καίσαρος αὐτῶν αὐτὸν μὲν δυνάμεως καταξοῖων, ἐλυχεῖν τῷ Κάτωνι βεβληθεὶς, προπέμψεν ἐλπίζων ἐμείνον ὡς αὐτὸν ἦξεν. ὁ δὲ Κάτων ἐτύχανε μὲν ὧν τότε πρὸ

κοι-

enim multi sint qui provinciam Cyprum ambiant, eoque petant mitti, solum ipsum existimare se dignum, atque hoc beneficium ei libenter dare. Vociferante Catone insidias illas & contumeliam, non beneficium esse, arroganter Clodius & ferociter, Igitur si gratum non est, inquit, ingratiis ibis. Ac profectus extemplo in concionem, legem pertulit de Catonis legatione. Proficiscenti non navem, non militem, non ministrum attribuit, extra quam duos duntaxat scribas, quorum fur, & improbissimus alter, alter cliens erat Clodii. Quasi autem leve munus ei Cyprum & Ptolemaeum imposuisset, insuper Byzantinorum exules imperavit ei reducere, moliens ut in tribunatu suo abesset Cato quam diutissime.

Ei implicatus necessitati, Ciceronem, qui

jam exagitabatur, monuit ne seditionem concitaret, neu civitatem conjiceret in bellum & sanguinem civilem, sed cedens temporis conservaret iterum patriam. Per Canidium amicum, quem praemisit in Cyprum, egit cum Ptolemaeo ut sine certamine cederet, ostensa spe neque inopem neque abjectum ipsum victurum: sacerdotium enim ei Veneris Paphiae populum daturum. Ipse substitit Rhodi, simul & apparatus intentus & responsum operiens. Inter haec rex Aegypti Ptolemaeus ex certa offensione & diffensione cum civibus suis Alexandria relicta Romam navigavit, ut Pompeius & Caesar se cum exercitu reducerent. Cupiens autem convenire Catonem, misit ad eum, sperans illum ad se venturum. Erat forte tunc Cato in levanda

κοιλίας κάθαρσιν, ἤκειν ᾗ τὸν Πτολεμαῖον, εἰ βέλαιτο, κελύσας πρὸς αὐτόν· ὡς ᾗ ἦλθεν, ἔτε ἀπαλήσας, ἔτε ὑπέξανασας, ἀλλ' ὡς ἕνα τῷ Ἐπιτυχόντων ἀσπασάμεν, ἢ καθίσαι κελύσας, πρῶτον αὐτὸν τῆτο διατάραξε, θαυμάζοντα πρὸς τὸ δημοτικὸν ἢ λιτὸν αὐτῆ τ' κατασκευῆς, τὴν ὑπεροψίαν καὶ βαρύτητα τῆ ἡθῆς. ἐπεὶ ᾗ καὶ διαλέγεσθαι πρὸς τῷ καθ' αὐτὸν ἀξιάμεν, ἠεροάσατο λόγων νέον πολὺν ἐχόντων καὶ παρρησίαν, Ἐπιτιμῆται αὐτῶ τῆ Κάτων, καὶ διδάσκοντι ὅσω δὴ δαιμονίαν ἀπολιπὼν ὅσαις ἑαυτὸν ὑποτίθησι λατρείαις καὶ πόνοις, καὶ δωροδοκίαις, καὶ πλεονεξίαις τῷ ἐν Ῥώμῃ δισσασῶν, ἔς μόλις ἔξαργυρωθεῖσαν ἐμπλήσειν Αἴγυπτον· συμβεβούνηται ᾗ πλεῖν ὀπίσω, καὶ διαλλάττειν τοῖς πολίταις, αὐτῆ ᾗ ἢ συμπλεῖν ἢ συνδιαλλάττειν ἐτοίμως ἔχοντα, οἷον ἐκ μανίας τινὸς ἢ πρῶτοκῆς ὑπὸ τῷ λόγων ἐμφρων καθιστάμεν, κατανοῶν τὴν ἀλήθειαν ἢ τὴν σωῆσιν τῆ ἀνδρῶς, ὥρμησε μὲν χρεῖσθαι τοῖς ἐμείνε λογισμοῖς· ἀνατραπείς ᾗ ὑπὸ τῷ φίλων αὐτοῖς, ἅμα τῶ πρῶτον ἐν Ῥώμῃ γυεῖσθαι, ἢ θύρας ἐνὸς ἀρχοντι προσελθεῖν, ἔσενε τὴν αὐτῆ κακοβελίαν, ὡς ἐκ ἀνδρῶς ἀγαθῆ λόγον, Θεῶ ᾗ μανίας καταφρονήσας.

Ὁ ᾗ ἐν Κύπρῳ Πτολεμαῖοι δὴ τυχία τινὶ τῆ Κάτων ἑαυτὸν φαρμάκοις ἀπέκλεινε. πολλῶν ᾗ χρημάτων ἀπολελεῖσθαι λεγομένων, αὐτὸς μὲν ἔγνω πλεῖν εἰς Βυζάντιον, πρὸς ᾗ τὴν Κύπρον ἐξέπεμψε τὸν ἀδελφιδῶν Βεῆτον, ἔ πάνυ τὶ πισθῶν τῶ Κανιδίῳ. τῆς ᾗ φυγάδας διαλλάξας, ἢ κα-

τα-

occupatus alvo: qui Ptolemæum iussit, si ei visum esset, ad se venire. Postquam venit, neque obviam ei processit, neque assurrexit, sed quasi unum de vulgo salutavit & affidere iussit: id primum commovit illum, qui miratus est tantum in populari & exiguo ornatu supercilium & severitatem. Verum ubi sermonem de rebus suis exorsus cordatam orationem liberamque audivit, quum incusaret eum Cato, atque subjiceret quanta relicta felicitate quantis sese exponeret ministeriis, laboribus, largitionibus, & avaritiæ principum Romanorum, quos redactam in argentum Ægyptum vix expleturam: consuleret autem ut cum classe reciperet se & cum civibus rediret in gratiam, comitem etiam se offerret & in reconci-

liando adiutorem: ille quasi ex infania & amentia ab ea oratione ad mentem reductus, veritate perspecta & Catonis prudentia, instituit quidem illius uti consiliis; cæterum aversus iterum ab amicis, ut primum Romam appulit atque ad fores unius accessit in magistratu positi, deflevit inconsulta sua cœpta, quod non viri boni verba, sed Dei fastidivisset oracula.

Porro Cyprius Ptolemæus felicitate quadam Catonis necavit semetipse veneno. Quum autem magna vis pecuniæ relicta diceretur, decrevit ipse Byzantium proficisci. In Cyprium fororis filium Brutum misit, quod non satis fideret Canidio. Reconciliatis exulibus cum cæteris civibus, compositoque con-

ταλιπὼν ἐν ὁμοιοίᾳ τὸ Βυζάντιον, ἕως εἰς Κύπρον ἐπλευσεν. ἕσης ἢ πολλῆς ἢ βασιλικῆς ἐν ἐμπώμασι ἢ τραπέζαις ἢ λίθοις ἢ πορφύραις κατασκυῆς, καὶ ἔδει παραθεῖσαν Ἰξαργυριδιῶναι, πάντα βελόμην Ἰξαχειβῆν, ἢ πάντα κατατάειν εἰς ἄκραν τιμῶν, ἢ πᾶσιν αὐτὸς παρεῖναι, ἢ προσάγειν τὸν ἕχατον ἐκλογισμὸν, ἐδὲ τοῖς ἔθεσι τὴν ἀγορᾶν Ἰπίσθουεν, ἀλλὰ ὑπονοῶν ὁμῶς πάντας ὑπηρέτας, κήρυκας, ὠνητάς, φίλους, τέλῃ αὐτὸς ἰδίᾳ τοῖς ὠνευμένοις διαλεγόμενῃ ἢ προβιβάζων ἕκαστον, ἕτω τὰ πλεῖστα τῶν ἀγορασμάτων ἐπώλει. διὸ τοῖς τε ἄλλοις φίλοις ὡς ἀπιστῶν προσέκρησε, ἢ τὸν σωηθέστατον ἀπάντων Μενάτιον εἰς ὀργῶν ὀλίγῃ δὲν ἀνήκεσον ἡγομένην ἐπέβαλεν· ὥστε ἢ Καίσαρι γραφοῦναι λόγον καὶ τῶν Κάτωνῃ, πικροτάτῃ τῆτο τὸ μέρος τὴν κατηγορίας διατελεῖν ὡς ἔδει.

Ὁ μὲντοι Μενάτιῃ ἐκ ἀπιστίας τῶν Κάτωνῃ, ἀλλ' ἐκείνῃ μὲν ὀλιγωρία πρὸς αὐτὸν, αὐτῆ δὲ τινὶ ζηλοτυπία πρὸς τὸν Κανιδίον, ἰσορεῖ ἡγεῖσθαι τῶν ὀργῶν. ἢ γὰρ αὐτὸς σύγγραμμα πρὸς Κάτωνῃ Ἰξέδωκεν, ᾧ μάλιστα Θρασείας ἐπικολέθησεν. λέγει ἢ ὑστερῃ μὲν εἰς Κύπρον ἀφικέσθαι, ἢ λαβεῖν παρημελημένην ξενίαν ἐλθὼν ἢ Ἰπὶ θύρας, ἀπωδιῶναι, σκυδωρεμένην τὴν Κάτωνῃ οἴκοι σὺν τῶν Κανιδίῃ μεμψάμενῃ ἢ μετερίως, ἐ μετερίας τυχαῖν ἀποκρίσεως, ὅτι κινδυνώει τὸ λίαν φιλεῖν, (ὡς φησι Θεόφραστος) αἴτιον τῶν μισῶν γίνεσθαι πολλάκις. Ἐπεὶ ἢ σὺ, φάναι, πρὸς μάλιστα

φι-

concordia Byzantio; tunc demum navigavit in Cyprum. Amplum invenit & regium in poculis, mensis, gemmis, purpura instrumentum, quod distrahendum & redigendum in argentum erat. Hic curiose omnia quum persequi vellet, omniaque ad summum intendere pretium, atque ipse interesse omnibus, & adhibere extremum calculum, ne consuetudini quidem credidit fori: verum simul omnes suspectabat apparitores, præcones, sectores, amicos. Ipse denique cum licitantibus colloquebatur seorsum, & propellebat singulos, atque ea ratione pleraque promercalia addixit. Quare cum multos amicos quasi diffidens eis offendit, tum intimum omnium Munatium ad offensionem laceffivit prope implacabilem. Ac scribenti orationem

in Catonem Cæsari materiam dedit criminandi locus hic amarissimam.

Munatius tamen non Catonis diffidentia, sed illius erga se negligentia, & æmulatione quadam cum Canidio sua extitisse istam scribit similitatem. Nam edidit ipse de Catone commentarium, quem potissimum est Thræseas sequutus. Serius ibi ostendit se in Cyprum venisse, atque sordidum atque ab aliis relictum hospitium accepisse. Ubi autem ad januam Catonis venit, fuisse repulsum, quod componeret in abdito aliquid cum Canidio. Quum moderate cum illo expoſtullasset, non tulisse se moderatum responsum: Solere nimium amorem, ut ait Theophrastus, causam esse frequenter odii: quandoquidem tu quoque, dixisse illum, quia me dili-

gis

φιλεῖν, ἥτιον οἰόμεθα ἢ προσήκει τιμᾶσθαι, χαλεπαίνεις. Κανιδίῳ δὲ ἢ δι' ἐμπειρίαν χρωμαῖ ἢ διὰ πίσειν ἐτέρων μάλλον, ἔξ ἀρχῆς μὲν ἀφιγμένῳ, καθαρώ δὲ φαινομένῳ. ταῦτα μύθοι μόνον αὐτῷ μόνῳ διαλεχθέντα τὸν Κάτωνα πρὸς τὸν Κανιδίον ἔξενεγκέν. αἰδομένῳ ἔν αὐτὸς, ἔτε ἔπι δεῖπνον ἔτι φοιτᾶν, ἔτε σύμβελῳ ὑπακένει καλέμενῳ. ἀπειθείῳ δὲ τῷ Κάτωνῳ ὡσπερ εἰώθασιν τῷ ἀπειθείῳ ἐνέχυρα λήψεσθαι, μηδὲν φρογτίσας ἐμπλῦσαι, ἢ πολὺ χρόνον ἐν ὄργῃ διατελεῖν· εἶτα τῷ Μαρκίας (ἔτι γὰρ σωφεί τῷ Κάτωνι) διαλεχθείσης, τυχεῖν μὲν ὑπὸ Βάρκα κεκλημμένος ἔπι δεῖπνον εἰσελθόντα δὲ ὑπερῶν τὸν Κάτωνα τῷ ἄλλων κατακλιμένων, ἐρωτᾶν ὅπως κατακλιθείη. τῷ δὲ Βάρκα κελύσαντι ὅπως βέλεθαι, ὡς βλεψάμενον εἰπεῖν, ὅτι ὡς Μενάτιον ἢ ὡς εἰσελθόντα πλησίον αὐτῷ κατακλιθῆναι, πλέον δὲ μηδὲν φιλοφρονήσασθαι ὡς τὸ δεῖπνον. ἀλλὰ πάλιν τῷ Μαρκίας δεομένης, τὸν μὲν Κάτωνα γράψαι πρὸς αὐτὸν ὡς ἐπιχεῖν τι βελόμενον, αὐτὸν δὲ ἦκειν ἔωθεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἢ ὑπὸ τῷ Μαρκίας καταχεθῆναι μέχρι πάντες ἀπηλλάγησαν· ἔτω δὲ εἰσελθόντα τὸν Κάτωνα ἢ ὡς εἰσελθόντα τὰς χεῖρας ἀμφοτέρων, ἀπάσασθαι ἢ φιλοφρονεῖσθαι. ταῦτα μὲν εἶχ ἥτιον οἰόμενοι τῷ ὑπαίθερον ἢ μεγάλων πράξεων πρὸς ἐνδειξὴν ἤθεος ἢ κατανόησιν ἔχειν τινὰ σαφήνειαν, ἔπι πλέον διήλθομεν.

Τῷ δὲ Κάτωνι σωήχθη μὲν ἀργυρεῖς τάλαλλα μικρὸν ἐπιλακιχιλίων δρομέοντα· δεδιώς δὲ τῷ πλέον τὸ μῆκος, ἀγγεῖα πολλὰ κατασκευάσας, ὧν

ἕκα-

gis plurimum, quum minus quam deceat exi-
stimes te haberi in honore, stomacharis. Ca-
nidio vero & propter rerum usum utor, &
propter fidem magis quam cæteris, qui initio
adfuit, & præbuit se, ut animadverti, absti-
nentem. Hæc verba tamen, quæ remotis ar-
bitris fecerat secum, apud Canidium Cato-
nem effutiisse. Quod ipse ubi rescivit, nec ad
cœnam ejus se deinceps ivisse, nec ad concilium
vocatum paruisse. Denuntiante Catone
ut solenne habebant a non obtemperantibus,
pignora se ab ipso capturum, id floccipenden-
tem abnavigasse, diuque perflitisse in simulta-
te. Inde Martia, quæ adhuc in matrimonio
erat Catonis, cum ipso colloquuta, fuisse ad
cœnam a Barca invitatum. Quum tardius Ca-
to venisset, accubantibus cæteris, ubi cubaret,

rogasse. Jubente Barca ubi vellet, circumlatis
oculis dixisse, apud Munatium velle. Ita cir-
cumisse atque juxta ipsum recubuisse, nihil
ultra tamen super cœna egisse illum secum a-
mice. Verum instante jam denuo Martia, Ca-
tonem sibi scripsisse cupere ipsum conventum:
venisse se mane ad eum domum, ac detentum
a Martia fuisse quoad digressi essent omnes:
tum ingressum Catonem complexumque am-
babus manibus, salutasse se & accepisse huma-
niter. Hæc nos, quod ea non minus quam in
publico patratas & magnas actiones ad decla-
randos & subjiendos mores habere lumen ar-
bitremur, prosequuti sumus prolixius.

Porro Cato paulo minus septem millia ar-
genti talentorum coegit. Veritus autem longam
navigationem, multa vasa paravit, quorum ca-
piebant

ἕκαστον ἐχώρει δύο τάλαντα ἢ δραχμὰς πεντακοσίας, καλῶδιον ἐκάστω μακρὸν προσήτησεν, ἔ τῆ ἀρχῆ προσίχετο φελλὸς διμεγέθης, ὅπως, εἰ ῥαγεῖν τὸ πλοῖον, ἔχων διὰ βυθῆ τὸ ἄρτημα σημαῖνοι τὸν τόπον. τὰ μὲν ἔν χρεμάτα, πλὴν ὀλίγων τινῶν, ἀσφαλῶς διεκομίσθη· λόγος ἢ πάντων ὧν διώκησε γεγραμμένους Ἰπμελῶς ἔχων ἐν δυσὶ βιβλίοις, εἰδέτερον ἔσωσεν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπελεύθερον αὐτῆ κομίζων, ὄνομα Φιλᾶργυρον, ἐν Κελεχρεῶν ἀναχθεῖς, ἀντεγράπη ἢ σωμαπώλεσε τοῖς φορτίοις· τὸ ἢ αὐτὸς ἄχει Κερεύρας φυλάξας, ἐν ἀγορᾷ κατεσκήνωσεν τῷ ἢ ναυτῷ διὰ τὸ ῥιγεῖν πυρὰ πολλὰ καιόων τῷ νυκτὸς, ἤφθησαν αἱ σκλωαὶ, ἢ τὸ βιβλίον ἠφανίσθη. τὰς μὲν ἔν ἐχθερῆς ἢ συκοφάνιας Ἰπισομαῖν ἤμελλον οἱ βασιλικοὶ διοικηταὶ παρόντες· ἄλλως τε τῷ Κάτωνι τὸ πρᾶγμα δηγμὸν ἠνεῖκεν. εἰ γὰρ εἰς πίσιν ὑπὲρ αὐτῆ τὰς λόγους, ἀλλὰ πρῶτον δειγμα τοῖς ἄλλοις ἀκερβείας ἔξενεγκεῖν φιλοτιμῆμεν ἐνεμεσήθη.

Περαιωθείς ἢ ταῖς ναυσὶν ἐκ ἔλαθε τὰς Ῥωμαίους, ἀλλὰ πάντες μὲν ἀρχοῦντες ἢ ἱερεῖς, πᾶσα ἢ ἡ βελή, πολὺ ἢ τῆ δῆμα μέρει ἀπώτων πρὸς τὸν ποταμόν· ὥστε τὰς ὄχθας ἀμφοτέρως ἀποκεκρύφθαι, ἢ φειάμβε μηδὲν ὄψει ἢ φιλοτιμία λείπει τὸν ἀνάπλεον αὐτῆ. καίτοι σκαιὸν τῆτο ἐφαίνετο ἢ αὐθαδῆς, ὅτι τῷ ὑπάτων ἢ τῷ στρατηγῶν παρόντων, ἔτε ἀπέβη πρὸς αὐτῆς, ἔτε ἐπέχε τὸν πλεῖν, ἀλλὰ ῥοθίω τὴν ὄχθην παρεξελάντων Ἰπὶ νεῶς ἐξήρης βασιλικῆς, ἐκ ἀῖνεκε πρότερον ἢ καθορμῖσαι τὸν σόλον εἰς τὸ νεώριον. εἰ μὲν ἀλλὰ τῷ χρεμμάτων πρῶτον κομίζομένων δι' ἀγο-

piebant singula bina talenta & drachmas quin-
genas. Singulis longum alligavit funiculum,
cujus capiti corticem suberis prægrandem an-
nexuit, quo si afflictum esset navigium, alliga-
tus ab imo locum demonstraret. Atque argen-
tum quidem omne paucis excepto prospere
transvectum est: at rationes omnium quæ
procuraverat, habebat in duobus codicibus
descriptas diligenter; neutrum servavit tamen,
sed alterum libertus ejus, Philargyrus nomine,
ferens, quum ex Cenchreis solvisset, demerso
navigio una cum sarcinis amisit. Alterum ipse
Corcyram usque servaverat, verum quum
in foro tetendisset, nautæ autem crebras py-
ras ob gelu nocte incendissent, inflammatis
tentoriis simul codex est desideratus. Quam-
vis vero inimicos quidem & calumniatores

reddituri erant procuratores præsentis regii
elinguës, pupugit res tamen Catonem. Ne-
que enim ad suam probandam fidem confecerat
rationes, sed sedulitatis præbere aliis exem-
plum gestienti fortuna invidit.

Ut trajecisse eum navibus nuntiatum Ro-
mam est, illico omnibus magistratibus & sa-
cerdotibus, universo senatu & frequenti popu-
lo obviam ei ad flumen prodeuntibus, comple-
tæ utrinque ripæ fuere, nihilque a triumphii
specie & splendore discessit ejus subvectio. Ta-
metsi quibusdam absurdum hoc & insolens vi-
sum, quod ad consules & prætores effulos ob-
viam non descenderit, neque cursum inhibuerit,
sed incitata hexeri regia ripam prævectus non
ante remisit cursum, quam classe sit navale in-
vectus. Attamen translata per forum pecuniæ

cepit

εἶς, ὅ, τε δῆμῳ ἐθαύμαζε τὸ πλῆθῳ, ἢ τε βελὴ συναχθεῖσα μὲ τῶν
πρεπόλων ἐπαίνων ἐψηφίσατο τῷ Κάτωνι στρατηγίαν ἐξαίρετον δοθῆναι, καὶ
τὰς θεὰς αὐτὸν ἐν ἐδῆτι ἀειπορφύρω θεάσατο. ταῦτα μὲν ἐν ὁ Κάτων
παρητήσατο· Νικίαν δὲ, τὸν οἰκονόμον τῶν βασιλικῶν, ἐλδύθερον ἐπέισε τῷ
βελῶ ἀφῆναι, μαρτυρήσας Ἰπμέλειαν καὶ πίσι. ὑπάτῳ δὲ Φιλίππῳ
ὁ πατὴρ τῆ Μαρκίας, καὶ τρόπον τινα τὸ ἀξίωμα τῆ ἀρχῆς καὶ ἡ δυνάμις
εἰς Κάτωνα ἀειῆλθεν, ἐκ ἐλάττονα τῆ σωμαρχονίῳ δι' ἀρετῶν, ἢ δι' οἰ-
κειότητα τῆ Φιλίππου τῷ Κάτωνι τιμὴν προστιθέντι.

Ἐπεὶ δὲ Κικέρων ἐκ τῆ φυγῆς ἦν ἐφυγὼν ὑπὸ Κλωδίῳ κατελθὼν, καὶ δυνά-
μει μέγα, τὰς δημοκρατίας δέλτες, ἀς ὁ Κλωδίῳ ἐθηκεν ἀναγράφας
εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἀπέσπασε βία καὶ καθείλε, τῆ Κλωδίῳ μὴ παρόντι·
ἐπὶ τέτοις δὲ βελῆς ἀθροισθείσης, καὶ τῆ Κλωδίῳ κατηγοροῦντι, ἔλε-
γε, ὡσανόμως τῷ Κλωδίῳ τῆ δημοκρατίας ἡμιόμις, ἀτελεῆ καὶ ἀκυρα
δεῖν εἶναι τὰ τότε πραχθέντα καὶ γεραφέντα, προσέειπεν ὁ Κάτων αὐτῷ λέ-
γοντι, καὶ τέλῳ ἀνασὰς ἔφη, τῆ μὲν Κλωδίῳ πολιτείας μηδὲν ὑγιὲς μηδὲ
χρησὸν ὅπως νομίζειν εἰ δὲ ἀναιρεῖ τις ὅσα δημοκρατῶν ἐπραξεν, ἀναιρεῖται
πᾶσαν αὐτῆ τῷ ἀεὶ Κύπρον πραγματείαν, καὶ μὴ γεγόνενα τὴν ἄποσο-
λὴν νόμιμον, ἀρχονίῳ ὡσανόμως ψηφισαμένης. ὡσανόμως μὲν ἐν δήμαρ-
χον αἰρεθῆναι τὸν Κλωδίον, ἐκ πατερικίων μετασάλλα, νόμος διδόντι, εἰς
δημοτικὸν οἶκον. εἰ δὲ μοχθηρὸς, ὡσπερ ἄλλοι, γέγονεν ἀρχων, αὐτὸν εὐθύ-
νειν τὸν ἀδικήσαντα, μὴ λύειν τὴν συναδικηθεῖσαν ἀρχὴν εἶναι προσῆκον. ἐν

τῆς

cepit populum admiratio, & senatus coactus
Catonem meritis tulit laudibus, eique prætu-
ram extra ordinem decrevit, & jus spectan-
di in prætexta ludos. Cæterum hæc Ca-
to repudiavit. Nicias autem regius procu-
rator, cui testimonium præbuit diligentia &
fidei, petivit ab senatu ut manu mitteretur.
Consul id temporis Philippus erat Martia
pater, reciditque autoritas & vis magistratus
quodam modo ad Catonem, quod non mino-
rem Philippi collega Catoni ob virtutem,
quam ob affinitatem Philippus honorem ha-
beret.

Postquam Cicero ab exilio, quod ei irro-
gatum fuerat a Clodio, rediit, multumque
pollens tabulas tribunitias, quas publice Clo-
dius in Capitolio fixerat, vi absente revul-

fit & detraxit Clodio: hac de re senatu
convocato quum accusaret Clodius Cicero-
nem, ille vero defenderet, quia contra leges
esset tribunus factus Clodius, cassa illius tem-
poris acta & scripta irritaque esse debere, di-
centi obstrepuit Cato, ac postremo exfur-
gens ostendit nihil prorsus in tribunatu se
Clodium putare sani vel boni egisse. Sed si
quis omnia ejus tribunatus acta rescindat, re-
scindi suam quoque in Cypro procurationem,
neque missum se fuisse ex illegitimi rogatio-
ne tribuni legitime. Non illegitime autem
creatum tribunum Clodium, qui legis permis-
su ex patriciis in familiam plebeiam transive-
rat. Quod si tribunatum gessisset sicut alii im-
probe, ipsum qui peccavit postulandum, non
qui pariter esset violatus, retexendum magi-
stratum.

τέτε δι' ὀργῆς ὁ Κικέρων ἔχε τὸν Κάτωνα, ἢ φίλῳ χρώμῳ ἐπαύσατο χρέον πολυῶ, εἶτα μῦθοι διηλλάγησαν.

Ἐκ τέτε Πομπήιος ἢ Κράσῳ ὑπερβάλλουσι τὰς Ἄλπεις Καίσαρι συγχρόμῳ, γνώμῳ ἐποίησαντο κοινῇ δουτέραν ὑπατείαν μετιέναι· ἢ κα-
τασάντες εἰς αὐτῷ, Καίσαρι μὲν τ' ἀρχῆς ἄλλον τοσῶτον Ἐπιψηφίζεσθαι
χρέον, αὐτοῖς ἢ τῷ ἐπαρχιῶν τὰς μεγίστας, ἢ χρήματα ἢ στρατιωτικὰς
δωάμεις. ὅπερ ἡ Ἐπι νεμίσει τ' ἡγεμονίας ἢ καταλύσει τ' πολιτείας
συνωμοσία. πολλῶν ἢ ἢ ἀγαθῶν ἀνδρῶν μετιέναι τῷ ἀρχῷ τότε ᾧσα-
σκυδαζομῶν, τὰς μὲν ἄλλας ὀφθελίας ἐν ταῖς ᾧσαγγελίαις ἀπέτρεψαν,
μόνον ἢ Λούκιον Δομίτιον, Πορκία συνοικῆσα τῇ ἀδελφῇ, Κάτων ἐπίσει
μὴ ἐκσιῶσαι, μὴδ' ὑφείσθαι τῷ ἀγῶνῳ, ἢ ᾧσα ἀρχῆς ὄνῳ, ἀλλὰ ᾧσα
τ' Ῥωμαίων ἐλευθερίας. ἢ μῦθοι ἢ λόγῳ ἐχώρει διὰ τῷ σωφρονεῖῳ
ἔτι τ' πόλεως μέρεσ, ὡς ἢ ᾧσαπλίον, εἰς ταῦτῳ τ' Κράσῳ ἢ Πομπήιος δυ-
νάμειως συνελθῶσης, πανάπασιν ὑπέσθαι ἢ βαρεῖαν τῷ ἀρχῷ χρομέ-
νῳ, ἀλλ' ἀφαιρετέον αὐτῆς τὸν ἔτερον. ἢ συνίσαντο πρὸς τὸν Δομίτιον,
παρορμηῖτες ἢ ᾧσαφάρρύνοντες ἀνιλαμβάνεσθαι πολλὰς γῶ αὐτῷ ἢ τῷ σιω-
πῶντων διὰ δέῳ ἐν ταῖς ψήφοις ὑπάρξαι. τῷτο δὴ δέισαντες οἱ ᾧσα Πομ-
πήιον, ὑφείσαν ἐνέδραν τῷ Δομιτίῳ καταβαίνοντι ὄρθειον ὑπὸ λαμπάδων εἰς τὸ
πεδίον. ἢ πρῶτῳ μὲν ὁ προφαίνων Ἐπισὰς τῷ Δομιτίῳ, πληγῆς ἢ πεσῶν
ἀπέθανεν· μὲν ἢ τῷτον ἢδῃ ἢ τῷ ἄλλων συνιτρωσκομῶν, ἐγένετο φυγῆ,
πλῶ Κάτωνῳ ἢ Δομιτίῳ. κατεῖχεν γῶ αὐτὸν ὁ Κάτων, καίπερ αὐτὸς εἰς
τὸν

stratum. Hinc similtas inter Ciceronem & Catonem extitit, diuque mutuus est intermis-
sus usus; post tamen redierunt in gratiam.

Inde Pompeius & Crassus Cæsarem, qui ex Gallia transalpina venerat, convenerunt, ha-
bitoque concilio secundum consulatum una statuerunt petere: quem adepti provinciam Cæsari in quinquennium alterum prorogare, sibi maximas provincias, stipendia, & exercitus decernere. Ea ad partiendum imperium & opprimendam rempub. erat conjuratio. Quum vero multi & præstantes virtute viri petere pararent consulatum, alios horum in comitiis conspectus deterruit: unum L. Domitium, fororis maritum, impulit Cato ne cederet, nec certamen deponeret, quod non de

VOL. IV.

consulatu, sed de populi Romani esset libertate. Ferebatur etiam per sanam adhuc civitatis partem sermo, non esse permittendum ut coeunte Crassi & Pompeii potentia plusquam modicus & enormis evaderet consulatus, sed detrahendum ei alterum; conspiraveruntque cum Domitio, incitantes eum & cohortantes ut se offerret: multa enim eum illorum quoque qui ob metum obmutescerent, laturum suffragia. Hoc timens Pompeius, Domitio in campum ante lucem ad faces descendentem locavit insidias, ac primus, qui prælucebat proxime Domitium, ictus cecidit. Post eum quum alii præterea fauciarentur, fit fuga omnium præter Catonem & Domitium. Nam Cato quamvis in brachio vulneratus, retinuit

Kk

eum,

τὸν βραχίονα τετραμήνῳ, ἢ παρεκελεύετο μῆνιν, ἢ μὴ προλιπεῖν ἕως ἐμπνέωσι τὸν ὑπὲρ τῆ ἐλευθερίας ἀγῶνα πρὸς τὰς τυράννας· οἱ τίνα τρόπον χρεῖσονται τῇ ἀρχῇ δηλοῦσι, διὰ τηλικύτων ἀδικημάτων ἐπ' αὐτῷ βαδίζοντες.

Οὐχ ὑποσάνλυ ἢ τῷ Δομιτίῳ τὸ δεινόν, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν καταφυγόνλυ, ἠρέθησαν μὲν ὕπατοι, Πομπήϊος ἢ Κράσῳ· ἐκ ἀπέκαμψ ἢ ὁ Κάτων, ἀλλ' αὐτὸς προελθὼν στρατηγίαν μετήει, βελόμην ὀρμητικέον ἔχων τῷ πρὸς ἐκείνας ἀγῶνων, ἢ πρὸς ἀρχούνας ἀνικαθίσασθαι μὴ ἰδιώτης. οἱ ἢ τῷ τῆτο δέισαντες, ὡς τῆ στρατηγίας ἀξιωμαχὸς διὰ Κάτωνα πρὸς τὴν ὕπατείαν γρηγομήνης, πρῶτον μὲν Ἰξάϊφνης ἢ τῷ πολλῶν ἀγνοήτων βελὼ συναγαγόντες, ἐψηφίσαντο τὰς αἰρετένας στρατηγὰς διθύς ἀρχεῖν, ἢ μὴ διαλιπόντας τὸν νόμιμον χρόνον, ἐν ᾧ ἢ τῷ τοῖς δεκάσασι τὸν δῆμον ἦσαν. ἔπειτα διὰ τῷ ψηφίσματῳ τὸ δίδοναι δίκας ἀνυπόθυτον κατασκευάσαντες, ὑπηρέτας αὐτῷ ἢ φίλους Ἰπὶ τὴν στρατηγίαν προσῆγον, αὐτοὶ μὲν δίδουτες ἀργύριον, αὐτοὶ ἢ ταῖς ψήφοις φερομήναις ἐφεσῶτες. ὡς ἢ ἢ τῷτων ἢ Κάτωνῳ ἀρετὴ ἢ δόξα φειλῷ, ὑπ' αἰδῆς τῷ πολλῶν ἐν δεινῷ πολλῷ τιθεμένων ἀποδόσθαι Κάτωνα ταῖς ψήφοις, ὃν καλῶς εἶχε πείσθαι τῇ πόλει στρατηγόν, ἢ τε πρῶτη κληθεῖσα τῷ φυλῶν ἐκείνον ἀπέδειξεν, Ἰξάϊφνης ὁ Πομπήϊος βροντῆς ἀκηκοέναι ψυσάμην, αἰχίσα ἔλυσε τὴν ἐκκλησίαν, εἰσισημένων ἀφοσιῶσθαι τὰ τοιαῦτα, ἢ μηδὲν Ἰπικυρῆν διοσημείας γρηγομήνης. αὐτοῖς ἢ πολλῷ χρεσάμηναι τῷ δεκάσμῳ, τὰς βελτίστους ὄσαν-

eum, acuitque ut maneret, neque propugnationem defereret, quoad spiraret, pro libertate adversus tyrannos: qui quemadmodum gesturi magistratum essent, per tanta scelera irruentes in eum declararent.

Verum quia non sustinens periculum domum refugit Domitius, Pompeius & Crassus consules designati sunt. Nec destitit tamen Cato, sed praeturam institit petere, quo hanc quasi arcem haberet ex qua cum illis contenderet, nec cum consulibus depugnaret privatus. Illi id ipsum metuentes, aequaturam ex Catonis persona consulatum praeturam, primum advocaverunt repente senatum. Ubi per infrequentiam decretum fuit ut designati praetores extemplo magistratum inirent, praeciso

legitimo tempore quo illos qui populum corrupissent largitionibus, postulare licebat: deinde quum plebiscito effecissent ut soluti essent a causa dicenda, clientes & amicos suos ad praeturam provexerunt, ipsi pecuniam praebuerunt, ipsi suffragiis praefuerunt. Quibus etiam quum esset Catonis virtus & auctoritas superior, plebe praereverencia rem indignam censente ut venderet suffragiis Catonem, quae emere reipub. eum praetorem deberet, ac praerogativa tribus illum diceret praetorem, Pompeius subito tonitruo audivisse se ementitus, foedissime comitia dimisit. Abominari enim id solent, nec quicquam Jove tonante ratum habere. Grandi autem iterum pronuntiata pecunia, atque optimis quibusque

ὡσανίαις ἐν τῷ πεδίῳ, βία διεπράξαντο Βατίσιον ἀντὶ Κάτωνος αἰρεθῆναι στρατηγόν. ἔνθα δὲ λέγει) τὰς μὲν ἔτι παλαιότως ἢ ἀδίκως φερόμενος τῶν ψήφων, οὐθὺς ὡσπερ ἀποδράσας οἴχεως τοῖς ἢ ἄλλοις σωισαμένοις καὶ ἀγανακλῆσι δημάρχοις τινὸς αὐτοῦ παλαιόθεν ἐκκλησίαν, ἢ κατασάλα τὸν Κάτωνα, ἅπαντα μὲν ὡσπερ ἐν Θεῶν ἑπίπνευ τα μέλλοντα τῇ πόλει προειπεῖν, παρερηῆσαι ἢ τὰς πολίτας ἐπὶ Πομπήιον ἢ Κράσσον, ὡς τοιαῦτα σωειδότες αὐτοῖς, ἢ τοιαύτης ἀπλομήδους πολιτείας, δι' ἣν ἔδεισαν Κάτωνα μὴ στρατηγὸς αὐτῷ παλαιῶν). τέλος ἢ, ἀπὸ τῆς εἰς τῶν οἰκίαν πρὸς περὶ πλῆθος τὸσούτων, ὅσον ἔδει σύμπαντας ἅμα τὰς ἀποδεδειγμένους στρατηγούς.

Γαῖς ἢ Τρεβονίαις γράψαντες νόμον ὑπὲρ νομῆς ἐπαρχιῶν τοῖς ὑπάτοις, ὡστε τὸν μὲν Ἰβηρίαν ἐχούσα ἢ Λιβύην ὑπὸ αὐτῶν, τὸν ἢ Συρίαν ἢ Αἴγυπτον, οἷς βέλωντο πολεμεῖν ἢ καταστρέφειν, ναυτικαῖς ἢ πεζικαῖς δυνάμεσιν ἐπιόνας, οἱ μὲν ἄλλοι τῶν ἀντιπράξιν ἢ κώλυσιν ἀπεινωκότες, ἐξέλιπον ἢ τὸ ἀντιπρῶτον Κάτωνι ἢ ἀναβάλλει πρὸς τὴν ψηφοφορίαν ἐπὶ τὸ βῆμα, ἢ βελονόμενος λέγειν, μόλις ὡρῶν δυεῖν λόγον ἔδωκαν. ὡς ἢ πολλὰ λέγων ἢ διδάσκων ἢ προφασίζων κατανάλωσε τὸν χρόνον, ἔκ ἔτι λέγειν αὐτὸν εἶων, ἀλλ' ἐπιμύοντα κατέσπασεν ὑπηρέτης προσελθὼν. ὡς ἢ ἢ κάτωνα ἰσάμενος ἔβόα, ἢ τὰς ἀκρόντας ἢ συναγανακλήσας εἶχεν, πάλιν ὁ ὑπηρέτης ἐπιλαβόμενος ἢ ἀγαγὼν αὐτὸν, ἔξω τὴν ἀγορᾶς κατέστησε. καὶ ἔκ ἔφθη πρῶτον ἀφαιεῖς, ἢ πάλιν ἀναστρέψας ἔειπε πρὸς τὸ βῆμα, μετὰ

busque comitio expulsis, per vim obtinuerunt ut renuntiaretur Vatinius pro Catone praetor. Ibi perhibent illos qui tam prave & inique suffragia tulerant, confestim sicut fugientes abiisse. Caeteris vero coeuntibus & indignantibus, concionis habendae potestatem quum Catoni statim unus ex tribunis faceret, progressum eum imminentia reipub. quasi numine afflatum omnia praedixisse, concitasseque populum in Pompeium & Crassum, qui essent talium rerum sibi conscii, atque ita rempub. intenderent gerere, ut timerent Catonem ne praetor eos premeret. Postremo domum regredientem adeo frequens populus est prosequutus, ut nec cunctos simul designatos praetores.

Quum jam C. Trebonius rogationem de

provinciis consularibus promulgasset, ut unus Hispaniam & Africam, alter Syriam & Aegyptum obtinerent, ac quibus videretur terra marique bellum facerent & domarent, caeteri intercedere & impedire desperantes se posse, omiserunt & contradicere. Catoni vero antequam populus in suffragia mitteretur rostra conscendenti, atque concionem habere volenti, vix duarum horarum permiserunt spatium. Quem, quum multa commemorando, subjiciendo & praecinendo tempus consumeret, interpellarunt dicentem, persistentemque accedens licitor detraxit ex rostris. Quum etiam ex inferiore loco vociferaret, essentque qui eum audirent, & fremerent, corripuit iterum eum licitor, ac foro emovit. At ille statim, ut dimissus est, repetiit forum,

κραιγγῆς ἐκελευόμενον τοῖς πολίταις ἀμύνειν. πολλάκις ἢ τέττα ἡμερῶν, παρπαθῶν ὁ Τρεβόνιος ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμοτήριον ἀγεσθαι ἢ πληθῶ ἐπικολέθει λέγοντι ἅμα σὺ τῷ βαδίζειν ἀκροώμενον ὥστε δεῖσαι τὸν Τρεβόνιον ἀφῆναι. κακείνῳ μὲν ἔτω τῷ ἡμέραν ὁ Κάτων κατωάλωσε· ταῖς δ' ἐφεξῆς, εἰς μὲν δεδιξάμενοι τῷ πολιτῷ, εἰς ἢ συσκευασάμενοι χάρισι ἢ δωροδοκίαις, ἕνα ἢ τῷ δημάρχῳ Ἀκύλλιον ὅπλοις ἐξελθόντες ἐπὶ τῷ βαλυτηρίῳ προσελθεῖν, αὐτὸν ἢ τὸν Κάτωνα βροντῶν γεγονέναι βοῶντα τ' ἀγορεύει ἐμβαλόντες, ἐκ ὀλίγης ἢ τρώσαντες, ἐνίων ἢ ἢ πεσόντων, βία τὸν νόμον ἐκέρωσαν ὥστε πολλὰς συστροφείας ὀργῇ τὰς Πομπηίους βάλλειν ἀνδραγαθίας. ἀλλὰ τῷ ἐπελθῶν ὁ Κάτων διεκώλυσε τῷ ἢ Καίσαρι πάλιν νόμον γραφομένης παρὶ τῷ ἐπαρχιῶν ἢ τῷ στρατοπέδων, ἐκ ἔτι πρὸς τὸν δῆμον ὁ Κάτων, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν τραπέζην Πομπηίου, ἐμαρτύρατο ἢ πρέσβη, ὡς ἐπὶ τὸν αὐτὸν τραπέζην ἀναλαμβάνων Καίσαρα νῦν μὲν ἐκ οἴδεν, ὅταν ἢ ἀρχῇ βαρυνέσθαι ἢ κρατεῖσθαι, μήτε ἀποθέσθαι δυνάμενον, μήτε φέρειν ὑπομνήτων, εἰς τῷ πόλιν ἐμπειεῖται σὺν αὐτῷ ἢ μεμνήσει) τότε τῷ Κάτωνος παραινέσεων, ὡς εἶδεν ἦτον ἐν αὐταῖς τὸ Πομπηίους συμφέρον ἐνῶν, ἢ τὸ καλὸν ἢ δίκαιον. ταῦτα πολλάκις ἀκῶν ὁ Πομπηίους ἡμέλει ἢ παρέπεμπεν ἀπιστία τ' Καίσαρος μεταβολῆς, διὰ πίσει δυνάμει τ' αὐτῷ ἢ δυνάμει.

Εἰς ἢ τὸ ἐξῆς ἔτ' αἰεθεῖς ὁ Κάτων στρατηγός, εἶδεν ἔδοξε προστιθέναι τῷ ἀρχῇ τοσούτον εἰς σεμνότητα ἢ μέγεθος ἀρχῶν καλῶς, ὅσον ἀφαιρεῖν
ἢ

sublato clamore incitans populum ut succurreret. Quod quum faceret sapius, æstuans Trebonius duci eum iussit in carcerem. Sequuta eum plebs est, audiens inter eundem differentem. Ita Trebonius metu eum missum fecit. Atque eum diem Cato hoc modo exemit. Insequentibus, populo partim consternato, partim præmiis & largitione redempto, uno etiam tribuno plebis Aquilio armis prohibito ex curia prodire, ipso vero Catone, qui Jovem clamabat tonasse, a foro summoto, multisque vulneratis & nonnullis interfectis, legem vi pertulere. Unde multi globo facto infecti Pompeii statuas dejicere cœperunt. Cæterum id superveniens interpellavit Cato. Quum mox alia lex de Cæsaris provinciis &

legionibus promulgaretur, non jam ad populum Cato, sed ad ipsum conversus Pompeium testato denunciavit non intelligere ipsum nunc recipere in humeros suos Cæsarem: ubi vero gravari cœpisset & opprimi, nec deponere posset, nec sustineret ferre, facturum ipsum ut secum onus conjiceret in rempub. ac tunc Catonis admonitionum memorem fore, non minus Pompeio salutarium quam honestarum atque iustarum. Ea Pompeius quum crebro audiret, felicitate sua & potentia fretus contempsit & transmisit, non credens futurum ut se immutaret Cæsar.

In proximum annum Cato prætor factus est: neque tantum habitus est magistratui majestatis & fastigii recte administrando adjecisse,

ἢ καταχμῶειν ἀνυπόδητο ἢ ἀχίτων πολλάκις ἐπὶ τὸ βῆμα προσερχόμενος, ἢ θανατικὰς δίκας ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἔτω βραβύων. ἔνιοι δὲ φασὶ ἢ μετ' αἰεσον οἶνον πεπωκότα χρηματίζειν. ἀλλὰ τῆτο μὲν ἐκ ἀληθῶς λέγει). διαφθειρομένης ἢ τῆ δῆμος ταῖς δωρεδοκίαις ὑπὸ τῆ φιλαρχείων, ἢ χρωμένων τῷ δεκάζουθι καθάπερ ἐργασία σιωπῆται τῶ πολλῶν, βελόμενος ἐκκόψαι παντάπασι τὸ νόσημα τῆτο τὶ πόλεως, ἔπεισε δόγμα θέσθαι τῶ σύγκλητον, ὅπως οἱ κατασταθέντες ἀρχόντες, εἰ μηδένα κατήγορον ἔχοιεν, αὐτοὶ παριόντες ἐξ ἀνάγκης εἰς ἕνορκον δικασήριον δὴθύναισιν διδῶσιν. ἐπὶ τῆτω χαλεπῶς μὲν ἔχον οἱ μετιόντες ἀρχαί, ἔτι ἢ χαλεπώτερον ὁ μιθαρῶν ὄχλοσ. ἔωθεν ἔν ἐπὶ τὸ βῆμα τῆ Κάτωνος προελθόντοσ, ἀθρόοι προσπεσόντες ἐβόων, ἐβλασφήμεν, ἐβαλλον ὥστε φύγειν ἀπὸ τῆ βήματοσ ἀπάντας, αὐτὸν ἢ ἐκείνον ἐξωθέντα τῷ πλήθει ἢ πῶσφερρόμερον μόλις ἐππλαθέσθαι τῆ ἐμβόλων. ἐπαιῦθα ἀνασάσ, τῷ μὲν ἰταμῶ ἢ θαρρῆι τὶ ὄψεωσ δὴθὺς ἐκράτησε τῆ θορύβοσ, ἢ τῶ κρωγῶ ἐπαυσειν εἰπῶν ἢ τὰ πρέποντα, ἢ μεθ' ἡσυχίας ἀκροθεῖσ, παντάπασι διέλυσε τῶ ταραχῶ. ἐπαινέσθης ἢ τὶ βελῆσ αὐτὸν, ἐγὼ ἢ, εἶπεσ, ὑμᾶσ ἐκ ἐπαιῶ, κινδυνδύοντα στρατηγὸν ἐγκαταλιπόντασ, ἢ μὴ προσαμύνοντασ. τῶ ἢ μετιόντων ἀρχῶ ἐκαστοσ ἀπόρω πάθει σιωείχετο, φοβέμενοσ μὲν αὐτὸσ δεκάζειν, φοβέμενοσ ἢ ἑτέρεσ τῆτο πράξαιτοσ ἐκπεσεῖν τὶ ἀρχῆσ. ἐδοξεν ἔν αὐτοῖσ, εἰσ ταὐτὸ σινελθεῖσ, πῶσβαλέσθαι δεραχμῶ ἐκασον ἀργυρεῖσ δέκα δύο ἡμισυ μυριάδασ, εἶτα μετιέναι τῶ ἀρχῶ πάντας ὀρθῶσ ἢ δικαίωσ τὸν ἢ πῶσβαλέσθαι

quantum detraxisse & deformasse, quod frequenter sine calceis & tunica ad tribunal accederet, & de capite illustrium virorum dispensaret eo habitu judicia. Nonnulli autumant etiam a prandio, postquam potasset, jus eum dicere solitum: verum id falsum est. Adulterato candidatorum largitionibus populo, plebeque nundinationem sicut opificium exercente, cupiens hunc morbum radicitus e repub. excindere, suavit in senatu ut lex ferretur qua designati magistratus, si nullum haberent accusatorem, ipsi cogarentur iudicio jurato se offerre, atque ibi rationem reddere parati magistratus. Id candidatos offendit, magisque mercenariam multitudinem. Itaque quum mane Cato progrediretur ad tribunal, magna manus incurrens obstrepuit ei, convi-

tia ingessit, lapidibus incessit; ut a tribunali diffugerent omnes, ipse Cato a multitudine impulsus jactatusque ægre evaserit in rostra. Ibi restitans vultus fidentia & constantia illico compescuit turbam, & clamorem sedavit. Quum vero differuisset quæ ad rem pertinebant, & esset magno silentio auditus, tumultum semel compressit. Ibi laudante eum senatu, Ego vos, inquit, non laudo, qui prætorem deseruistis in discrimine, neque ei succurristis. At candidati omnes malo fluctuabant ancipiti, quod quisque hinc timeret largiri nummos, hinc vereretur ne si id fecisset alius, decideret a magistratu. Visum igitur iis est ut ex compromisso deponerent singuli quingena sestertia, deinde magistratum omnes peterent legitime: qui secus fecisset

βάνια ἢ χρησάμενον δεκασμῷ εἶρεσθαι τῷ ἀργυρίῳ. ταῦτα ὁμολογήσαντες, αἰεὶν) φύλακα ἢ βραβυτιῶ ἢ μάρτυρα τὸν Κάτωνα, ἢ χρέματα φέροντες ἐκείνῳ προστίθειτο· ἢ τὰς συνθήκας ἐγγράψαιτο πρὸς ἐκείνον ἀντὶ τῶν χρημάτων ἐγγυητὰς λαβόντα, τὰ δὲ χρέματα μὴ δεξάμενον. ὡς δὲ ἦκεν ἡ κυρία τῆ ἀναδείξεως, πῶστας ὁ Κάτων τῷ βραβυτιῶνι δημάρχῳ, ἢ πῶσαφυλάξας τὴν ψῆφον, ἕνα τῶν πῶσαβαλλομένων ἀπέφηνε κακουργῆτα, ἢ προσέταξεν λαποδῆναι τοῖς ἄλλοις τὸ ἀργύριον. ἀλλ' ἐκείνοι μὲν ἐπαινέσαντες αὐτῷ τὴν ὀρθότητα ἢ θαυμάσαντες, ἀνεῖλον τὸ πρόστιμον, ὡς ἰκανῶ δικῶ ἔχοντες πῶσα τῷ ἀδικήσαντι. τὰς δὲ ἄλλας ἐλύπησεν ὁ Κάτων, ἢ φθόνον ἔχεν ἀπὸ τῆς πλείστον, ὡς βελῆς ἢ δικαστικῆς ἢ ἀρχόντων δύναμιν αὐτῷ πεποιτισάμενον. ἐδεμῖα γὰρ ἀρετῆς δόξα ἢ πίστις ἴσχυθόντες ποιεῖ μᾶλλον ἢ τῆ δικαιοσύνης, ὅτι καὶ δύναμις αὐτῇ ἢ πίστις ἔπει) μάλιστα πῶσα τῶν πολλῶν. ἐ γὰρ τιμῶσι μόνον, ὡς τὰς ἀνδρείας, ἐδὲ θαυμάζουσιν, ὡς τὰς φρονίμους, ἀλλὰ ἢ φιλοῦσι τὰς δικαίους, ἢ θαρρῶσιν αὐτοῖς ἢ πιστεύουσιν. ἐκείνων δὲ τὰς μὲν φοβῶν), τοῖς δὲ ἀπιστοῦσι πρὸς δὲ τέτοις, ἐκείνους μὲν οἶον) φύσει μᾶλλον ἢ τῷ βέλεσθαι διαφέρειν ἀνδρείαν ἢ φρόνησιν, τὴν μὲν, ὀξύτητα τινα, τὴν δὲ, εὐρωσίαν ψυχῆς τιθέμενοι. δικαίους δὲ ὑπάρχοντι) εὐθὺς εἶναι τῷ βελομένη, μάλιστα τὴν ἀδικίαν ὡς κακίαν ἀπροφάσιτον αἰχύνον).

Διὸ ἢ τῷ Κάτωνι πάντες οἱ μεγάλοι προσεπολέμουν, ὡς ἐλεγχόμενοι. Πομπηῖος δὲ ἢ κατὰ λυσιν τῆ ἑαυτῷ δυνάμει τὴν ἐκείνους δόξαν ἠγάμενον,

set & largitionem adhibuisset, is ut eam pecuniam perderet. Hæc pacti, custodem, arbitrum & testem capiunt Catonem, pecuniam allatam ei offerunt, atque apud eum pacta conscribunt. Ille pro pecunia prædes accepit, quum pecuniam nollet. Ut dies comitiorum venit, assistens Cato tribuno, qui præerat comitiis, observatisque suffragiis, unum ex iis qui compromiserant dolo usum pronunciauit, præcepitque ei ut competitoribus suis solveret pecuniam: qui commendantes & extollentes integritatem ejus, multam remiserunt, quod satis se habere poenæ ab illius fraude existimarent. Enimvero reliquis odiosus fuit Cato, eaque de re invidiosissimus, quasi curiæ & fori, & magistratuum sibi vendicasset potestatem. Quippe nullius gloria &

autoritas virtutis invidiam conciliat majorem quam justitiæ: quod potentia eam & fides potissimum comitetur apud multitudinem. Neque enim colunt solum ut fortes, neque suspiciunt ut prudentes, sed diligunt etiam justos, eisque fidunt & credunt. Illorum superiores metuunt, his diffidunt. Adhæc illos natura potius censent quam voluntate præcellere; prudentiam, sagacitatem quandam: firmitatem, mentis fortitudinem esse ducentes. At quum statim justus esse qui velit, possit, injustitia præcipue ut vitio inexcusabili erubescunt homines.

Quapropter omnes principes quasi ab eo reprehensi oppugnabant Catonem. Pompeius vero, etiam illius gloriam pro potentia suæ everfione habens, objiciebat ei assidue ali-

αἰεί τινος προσέβαλλεν αὐτῷ λοιδορησομύνης ὧν ἢ Κλώδιου ἢ ὁ δημαγωγός, αὐθις εἰς Πομπήϊον καταρρύνας, ἢ καταβοῶν τῷ Κάτωνι, ὡς πολλὰ μὲν ἐν Κύπρῳ χεῖματα νοσφισαμύνης, Πομπηϊῶν δὲ πολεμικῶν, ἀπαξιώσαντι γάμον αὐτῷ θυγατρὸς. ὁ δὲ Κάτων ἔλεγε ὅτι χεῖματα μὲν ἐν Κύπρῳ τοσαῦτα τῇ πόλει συναγάγοι, μῆτε ἵππον ἓνα μῆτε στρατιώτην λαβῶν, ὅσα Πομπηϊῶν ἐκ πολέμων τοσάτων ἢ θειάμβων τῷ οἰκετικῷ κωκίσας ἐκ ἀνήνεγκε κηδέσῃ δὲ μηδέποτε προελέσθαι Πομπηϊῶν, ἐκ ἀνάξιον ἠγέμεν, ἀλλ' ὁρῶν τῷ ἐν τῇ πολιτείᾳ διαφορὰν. Αὐτὸς μὲν γὰρ, ἔφη, διδομύνης μοι μὲν τῷ στρατηγίᾳ ἐπαρχίας, ἀπέσῃ δὲ τῶν μὲν ἔχει λαβῶν, τὰς δὲ δίδωσιν ἐτέροις. νυνὶ δὲ ἢ τέλει ἑξαμυριάδων ὀπλιτῶν δυνάμει Καίσαρι κέχρηκεν εἰς Γαλατίαν, ἀ δὲ ἐκείνῳ ἤτησε παρ' ὑμῶν, ἔτε ἔτε ἔδωκε μεθ' ὑμῶν, ἀλλὰ δυνάμεις τηλικαῦται ἢ ὅπλα ἢ ἵπποι, χάρητες εἰσὶν ἰδιωτῶν ἢ ἀνιδόσεις. καλέμεν δὲ αὐτοκράτωρ ἢ στρατηγός, ἄλλοις τὰ στρατεύματα καὶ τὰς ἐπαρχίας πρῶτα δέδωκεν αὐτὸς δὲ τῇ πόλει πρῶτα ἀθήσει, τὰς αἰσας ἀγωνοθετῶν ἐν ταῖς πρῶτα ἀγγελίαις, ἢ θορυβῶν μηχανώμεν, ὅτι ὧν ἐ λέληθε δι' ἀναρχίας μοναρχίαν ἐαυτῷ μνησθῶμεν.

Οὕτως μὲν ἠμῶν τὸν Πομπηϊῶν. ἢ δὲ Μάρκου Φαώνιου, ἐταῖρος αὐτῷ ἢ ζηλωτὴς, οἷον ὁ Φαληρεὺς Ἀπολλόδορος ἰσορεῖται πρὸς Σωκράτην ἠρώσας τὸν παλαιὸν, ἐμπαθὴς ἢ πρῶτα κεινηκῶς πρὸς τὸν λόγον, ἐ χέδῃ ἐδὲ πρῶτος, ἀλλ' ἀκράτον αὐτῷ καθαψάμενον ὡς πάργινον ἢ μανικῶ-

aliquos convitatores. Ex quibus Clodius ille plebis concitator, qui se denuo ad Pompeium aggregaverat, traducebat Catonem, multum eum ex Cypria gaza intervertisse, & adversari Pompeio, quia filiae ejus nuptias repudiavisset. Cato contra tantum praedicavit se ex Cypro argenti reipub. coegisse, quum ne unum quidem equum vel militem accepisset, quantum ex tot bellis & triumphis exagitato orbe terrae non retulisset Pompeius. Affinem nequaquam optavisse Pompeium, non quin dignum censeret, sed quod videret diffensionem inter ipsos in reipub. Ego enim, inquit, provinciam mihi ex praetura oblatam abdicavi: hic habet alias quas ipse sumpsit, alias tribuit aliis. Ac nunc denique Caesari in Gallia com-

modavit sex millia militum: quae neque ille a vobis petiit, neque hic dedit de sententia vestra. Sed tanti exercitus, arma, & equi beneficia sunt & dona mutua privatorum. Imperator appellatur & dux, quum aliis legiones & provincias tradiderit, ipse vero muris adfideat seditionum in comitiis arbiter & tumultuum architectus. Ex quibus patet eum confusione publica dominatum sibi quaerere.

Ita Pompeium ultus est. Erat M. Favonius familiaris ejus & aemulator, qualis Apollodorus Phalereus traditur quondam fuisse Socratis, incitatus & mente motus ab ejus oratione, quae non sensim neque modice, sed acrius eum rapuerat quasi ebrium & fana-

κώτερον. ἔτ' ἀγορανομίαν μετιὼν ἠπλάτο, συμπαζὼν δ' ὁ Κάτων προσέχε ταῖς δέλτοις μιᾷ χειρὶ γεγραμμένας· καὶ τῷ κακεργίῳ ἔξελέγξας, τότε μὲν Ἐπικλήσει δημάρχων ἔλυσε τὸν ἀναδειξίῳ ὕπερον δ' τῷ Φαωνίῳ καλασαθέῳ ἀγορανόμῳ, τὰ τε ἄλλα δ' ἀρετῆς ἐπεμελεῖτο, καὶ τὰς θεὰς διαίπεν τῷ θεάτρῳ, διδῶς καὶ τοῖς θυμηλικοῖς σεφάνης μὲν ἔχρυσος, ἀλλ', ὥσπερ ἐν Ὀλυμπίᾳ, κοτίνων δῶρα δ' ἀντὶ τῶν πολυτελῶν, τοῖς μὲν Ἑλλήσι τεύτλα καὶ θείδακας, καὶ ραφανίδας καὶ ἀπίς· τοῖς δ' Ῥωμαίοις οἶνς κεράμια, καὶ κρέα ὕβια, καὶ σῦκα, καὶ σικκίς, καὶ ξύλων ἀγκαλίδας· ὧν τῷ δυτέλειαν οἱ μὲν ἐγέλων, οἱ δ' ἠδύνοντο, τῷ Κάτωνι δ' τὸ αὐστηρὸν κατεσυμμάρον ἐξῶντες, ἠσυχῆ μετέβαλλον εἰς διάχυσιν. τέλει δ' ὁ Φαωνίῳ, εἰς τὸν ὄχλον ἐμβαλὼν ἑαυτὸν, καὶ καθέζοντο οὖν τοῖς θεαταῖς, ἐκέρταται τὸν Κάτωνα, καὶ δίδοναι τοῖς διήμεροῖς καὶ τιμᾶν ἔδωκε, καὶ συμπαρεκάλει τὰς θεατάς, ὡς ἐκείνῳ τῷ ἔξεσίῳ παρὰ δαδεδωκῶς. ἐν δ' τῷ ἑτέρῳ θεάτρῳ Κρείων ὁ Φαωνίῳ συνάρχων ἐχορήγει πολυτελῶς· ἀλλ' ἐκείνῳ δπολιπόντες οἱ ἀνθρώποι, μετέβαινον ἐπὶ αὐτῶν, καὶ συνέπαιζον προθύμως ὑποκεινομένῳ τῷ Φαωνίῳ τὸν ἰδιώτῳ, καὶ τῷ Κάτωνι τὸν ἀγνοθετῳ. ἐπραγίε δ' ταῦτα, διασύρων τὸ πρᾶγμα, καὶ διδάσκων ὅτι παίζοντα δὲ τῇ παιδιᾷ χερῶν, καὶ χάρει παρὰ πέμπειν ἀτύφῳ μᾶλλον ἢ παρὰ σκδυαῖς καὶ πολυτελείαις, εἰς τὰ μηδενὸς ἀξία φρονίδας μεγάλας καὶ παρὰ δας κατατιθέμενον.

Ἐπεὶ δ' Σκιπίων καὶ Ὑψαῖος καὶ Μίλων ὑπατείαν μετερχομένων, ἔμῶνον ἐκείνοις τοῖς συνήροφοις ἠδὲ καὶ συμπολιτδομένοις ἀδικήμασι, δωροδοκίας

ticum. Hic ædilitius candid tus repulsam tulit. Cato autem qui assistebat, observavit tabulas eadem manu scriptas: ac demonstrans fraudem, in præsentia quidem renunciationem eam tribunis appellatis circumduxit. Post Favonio ædili creato, cum in cæteris magistratus muneribus præsto fuit, tum ludos ejus in theatro curavit, deditque coronas thymelicis non aureas, sed, ut Olympiis, ex oleastro: dona loco magnificorum, Græcis betam, lactucam, raphanum, pira: Romanis vini amphoras, carnem suillam, ficus, cucumeres, lignorum fasciculos: quorum vilitatem alii irridebant, alii oblectabantur, Catonis austeritatem & contractionem videntes transire sensim in remissionem. Postremo Favonius im-

miscens se plebi atque inter spectatores confidens plaudit Catoni: ac donaret honoraretque merentes clamavit, testatusque spectatores est in illius potestate se omnia posuisse. In altero theatro collega Favonii Curio splendidum exhibebat munus. Spectatores tamen relicto illo huc transferunt applauseruntque effuse agenti Favonio privatum, & Catoni agonothetam. Hæc autem designavit quo consuetudinem eam irrideret, doceretque ludentem oportere ludo uti, ac benignitate potius defungi communi quam apparatus & sumptibus, in rebus nihili magnas curas & sollicitudines ponentes.

Quum Scipio, Hypsæus & Milo consulum peterent, nec solum receptis illis jam atque usitatis improbitatibus, largitionibus &

δοκίαις ἢ δεκασμοῖς, ἀλλ' ἀνίκρευς δι' ὄπλων ἢ φόνων εἰς ἐμφύλιον πόλεμον ὠθευμένων τόλμῃ ἢ ἀπονοίᾳ, Πομπηίου τινὲς ἤξιεν Ἰταλῶναι ταῖς ἀρχαιεσσίαις· τὸ μὲν πρῶτον ἀνείπεν ὁ Κάτων, ἔ τοῖς νόμοις ἐν Πομπηίᾳ φάμμεθ, ἀλλ' ἐν τῇ νόμων Πομπηίᾳ δεῖν ὑπάρχειν τῷ ἀσφάλειαν. ὡς ἢ πολὺν χρόνον ἀναρχίας ἔσης, ἢ τελῶν στρατοπέδων τῷ ἀγορᾶν ὁσημέραι ἀειεχόντων, ὀλίγον ἀπέλειπεν ἀνεπίχρετον γεγονέναι τὸ κακόν, ἔγνω τὰ πράγματα πρὸς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην εἰς Πομπηίον ἐκείνῳ χάριτι τὴν βελῆς ἀειεῖναι, ἢ τῷ μετειωτάτῳ τῷ ἀξιοσημειώτων χρησάμμεθ ἰάματι τὴν μεγίστων καταστάσεως, τῷ μοναρχίαν ἐπαγαγέμεθ μᾶλλον, ἢ ἀειεῖναι τῷ εἶσιν εἰς μοναρχίαν τελουτώσαν. εἶπεν ἔν ἐν τῇ βελῆ γνώμῃ Βύβλλεθ, ὡν οἰκᾶθ Κάτωνεθ, ὡς χρῆ μόνον ἐλέμεθ Πομπηίου ὑπατον· ἢ γὰρ ἔξεν καλῶς τὰ πράγματα, ἐκείνους καταστήσανθ, ἢ τῷ κρατίσῳ δαλύσειν τῷ πόλιν. ἀναστὰς ἢ ὁ Κάτων, ἔδενός ἀν προσδοκήσανθ, ἐπήνεσε τῷ γνώμῃ, καὶ συβεβέλλουε πᾶσαν ἀρχὴν ὡς ἀναρχίας κρείττονα· Πομπηίου ἢ ἢ προσδοκᾶν ἄεῖσα τοῖς παρεῖσι χρῆσεμεθ πράγματι, ἢ φυλάξειν διαπισυθῆναι τῷ πόλιν.

Οὕτω ἢ ἀποδειχθεῖς ὑπατῶθ ὁ Πομπηίος, ἐδεήθη τῷ Κάτωνεθ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ πρῶτον. ἐλθόντα ἢ δεξάμμεθ φιλοφρόνως ἀσπασμοῖς ἢ δεξιώσεσι, ἢ χάειν ὁμολογήσας, παρεκάλει σύμβουλον αὐτῷ ἢ πρέδρον εἶναι τὴν ἀρχῆς. ὁ ἢ Κάτων ἀπεκείνατο, μῆτε τὰ πρῶτα πρὸς ἀπέχθειαν εἶπεν Πομπηίᾳ, μῆτε ταῦτα πρὸς χάειν, ἀλλ' ἔπι συμφέροντι πάντα

corruptionibus, sed propalam per arma & caedes in bellum civile ruerent amentia & audacia, atque ideo Pompeium quidam praepone-re vellent comitiis: primum repugnavit Cato, negans legibus ex Pompeio, sed ex legibus debere Pompeio suppetere securitatem. Ut vero per diuturnum interregnum, & tribus exercitibus forum quotidie obsidentibus parum absuit quin malum fisci non posset, statuit ante ultimam necessitatem summam rerum spontaneo senatus beneficio conferre in Pompeium, & quam minimo malo pro medicina utens ad maximas lites componendas, dominatum invenire potius quam permittere ut seditio terminaret in dominatum. Igitur Bibulus Catonis necessarius sententiam dixit, Pompeium solum

consulem creandum: aut enim rempub. eum ordinaturum recte, aut civitatem optimo ferivituram. Unde surgens Cato eam sententiam praeter omnium expectationem probavit, docuitque quodvis imperium praestare, quam vacare magistratibus civitatem. Pompeium etiam expectare se optime usurum potestate, & concreditam sibi rempublicam conservaturum.

Ita consul Pompeius declaratus Catonem oravit ut in suburbium veniret ad se: quem, ut venit, excepit benigne salutationibus & complexibus, gratiisque actis rogavit ut consilio adesse sibi & praesse vellet in consulatu. Respondit Cato neque primo odio se dixisse Pompeii, neque haec studio, sed omnia bo-

πάντα τὴ πόλεως. ἰδίᾳ μὲν ἔν αὐτῷ ᾠδακαλεῖν σύμβουλον ἔσεσθαι, δημοσία δὲ, καὶ μὴ ᾠδακαλεῖται, πάντως ἐρεῖν τὸ φαινόμενον. καὶ ταῦτα ἔπρατ-
 τεν ὡς εἶπε. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς δεκάσαντας ἤδη τὸν δῆμον ἐπιτίμια
 καινὰ καὶ δίκας μεγάλας τῷ Πομπηίῳ νομοθετεῖν, ἀμελεῖν ἐκέλευε τῶν
 γεγονότων, καὶ προσέχειν τοῖς μέλλουσιν. ἔτε γὰρ ὅπερ εἴσε) τὰ προημαρτη-
 μῆνα ζητεῖν οὐδεὶς αὐτὸν ἰσχυροῦν, εἰάν τε νεώτερα γράφῃ) τῶν ἀδικημάτων ἐπιτί-
 μια, δευτέρᾳ πείσεσθαι, τῆτον ὃν ἐ παρέβαινον ἔτ' ἠδίκειν νόμον, καὶ τῆτον
 κολαζομένης. ἔπειτα, πολλῶν κεινομένων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ἐνίων δὲ καὶ
 φίλων τῷ Πομπηίῳ καὶ οἰκείων, ὁρῶν αὐτὸν ἐνδιδόντα ἐν πολλοῖς καὶ καμπιό-
 μῆρον, ἐπετίμα σφοδρῶς καὶ διήγειρεν. ἐπεὶ δὲ νόμῳ τῆς εὐθότας λέγεσθαι
 πρὸς τῶν κεινομένων ἐπαίνους αὐτὸς ἀφελὼν, Μενατίῳ Φλάκκῳ συγγρά-
 ψας ἐπαινον ἐπὶ τῇ δίκῃ ἔδωκεν, ἐπιχόμῳ ὁ Κάτων τὰ ὅσα ταῖς χει-
 ρσίν (ἔτυχεν γὰρ δικάζων) ἐκώλυεν ἀναγνώσκειν τὴν μαρτυρίαν. ὁ δὲ
 Φλάκκῳ ἀπέλεξεν αὐτὸν ἐκ τῶν δικαστῶν μὲν τῆς λόγους, καὶ ἔδεν ἠπίου
 ἤλω. καὶ ὅπως ἀπορον ἡ πρᾶγμα καὶ δυσμεταχείρισον ὁ Κάτων τοῖς φύ-
 γασιν, μήτε βελομήτοις αὐτὸν ἀπολιπεῖν δικαστῆν, μήτε ἀπολέγειν τολμῶ-
 σιν. ἤλωσαν γὰρ ἐκ ὀλίγοι, τὸν Κάτωνα φύγειν δόξαντες, ἐ θάρρειν τοῖς
 δικαίοις. ἐνίκα δὲ καὶ πρὸς φερον οἱ λοιδορεῖντες, ὡς ὄνειδῶν μέγα, τὸ μὴ δέ-
 ξασθαι κριτῶν Κάτωνα, προτεινόμενοι.

Ἐπεὶ δὲ Καίσαρ αὐτῷ μὲν ἐμπεφυκότῳ τοῖς στρατόμασιν ἐν Γαλα-
 τία,

ni publici causa. Privatim igitur petenti confi-
 lium daturum, publice etiam si non petat, om-
 nino diciturum quod sibi esset visum. Atque
 hæc ut dixit, ita egit. Primum namque ad-
 versus eos qui pecuniam in populo pronuncia-
 verant, novas multas & pœnas graves paranti
 promulgare Pompeio, omittere consuluit præ-
 terita & providere in futurum. Haud enim u-
 bi præteritis peccatis subsisteret excutiendis,
 proclive futurum statuere: & si recentiores
 fanciantur multæ offensæ, injuriam passu-
 ros hos, si quam non violaverunt, neque
 peruperunt legem, ea puniantur. Deinde
 quum multi rei fierent clari viri, aliqui etiam
 Pompeii amici & necessarii, animadvertens
 multis conniventem & remissum, increpavit
 acriter & excitavit eum. Quum vero laudatio-

nes, quæ dici pro reis solebant, ipse Pom-
 peius lege interdixisset, & tamen Munatio
 Flacco scriptam dedisset in judicio laudatio-
 nem: obturans Cato manibus aures, (erat e-
 nim inter iudices) prohibuit illud testimoni-
 um recitari. At Flaccus ex iudiciis eum
 post actiones rejecit, nec minus est damna-
 tus. Omnino vero curam præbebat Cato reis
 ancipitem atque implicatam: quod neque re-
 linquere vellent eum iudicem, neque aude-
 rent rejicere. Multi enim everfi iudicio
 sunt, quod Catonem declinare, non niti in-
 nocentia putarentur. Nonnullos etiam no-
 minabant infectatores, velut magnum pro-
 brum, quod Catonem iudicem repulissent, ob-
 jicientes.

Porro quum ipse Cæsar legionibus Gallicis in-
 cubaret,

τία, ἢ τῶ ὄπλων ἐχομύς, δώροισι ἢ ἢ κρήμασι ἢ φίλοις μάλιστα πρὸς τὴν ἐν τῇ πόλει χρωμύς δυνάμιν, ἥδη μὲν αἱ Κάτων⊕ πραγμαγορβύσεις ἀνέφερον τὸν Πομπήϊον ἐκ πολλῆς ἥδη τῆ πρόθεν ἀπιστίας ὄνειροπολῆτα τὸ δεινόν· ἐπεὶ ἢ ἢ ὄνευ ἢ μελλήσεως ἀτόλμω πρὸς τὸ κωλύειν ἢ ἐπιχειρεῖν ὑπόπλευς, ὤρησεν ὁ Κάτων ὑπατείαν ἀπαγγέλλειν, ὡς ἀφαιρησόμεν⊕ δὴ τὰ ὄπλα τῷ Καίσαρ⊕, ἢ τὴν ἐπιβελῶν ἐξελέγξων. οἱ δ' ἀνιπαγγέλλοντες αὐτῷ, χαριέντες μὲν ἦσαν ἀμφοτέρω, Σελπίκι⊕ ἢ ἢ πολλὰ τῆ τῷ Κάτων⊕ ἐν τῇ πόλει δόξης τε ἢ δυνάμεως ἀπλελευκώς. ἢ μέτερον ἐν ἐδόκει πρῶτα ποιεῖν, ἢ δ' ἀχάριτον· ἢ μὲν ὁ γε Κάτων ἐνεκάλει. Τί γάρ, ἔφη, θαυμαστόν, εἰ ὁ τις νομίζει τῶ ἀγαθῶν μέγιστον, ἐτέρω μὴ παύσει; πείσας ἢ τὴν βελῶν ψηφίσασθαι τὴν μετιότηας τὴν ἀρχῶν αὐτῶν δεξιῶν τὸν δῆμον, δι' ἐτέρω ἢ μὴ δεῖσθαι, μηδὲ ἐπιγυμνασθῆναι ὑπὲρ αὐτῶν ἀριότηας, ἐτι μᾶλλον ἐξηγείαντες τὴν ἀνθρώπων· εἰ μὴ μόνον τὸ λαβεῖν μισθόν, ἀλλὰ ἢ τὸ δίδόναι χάριν αὐτῶν ἀφρησόμεν⊕, ἀπορῶν ἢ ἀτιμῶν ὁμῶς τὸν δῆμον πεποιήκει. πρὸς ἢ τῆ μὴ αὐτὸς ἐπιγυμνασθῆναι ὑπὲρ αὐτῶν πιθανὸς ὢν, ἀλλ' ἐν ἢ τὸ τῷ βίῳ μᾶλλον ἀξίωμα βελόμεν⊕ φυλάσσειν, ἢ προσλαβεῖν τὸ τῆ ἀρχῆς, ποιόμεν⊕ τὰς δεξιῶσιν, μὴτε τὴν φίλων ἐάσας, οἷς ὄχλ⊕ ἀλίσκε) ἢ θεραπεύεται, ποιεῖν, ἀπέτυχεν τῆ ἀρχῆς.

Φέρων⊕ ἢ τῶ πρῶτα ἐκ αὐτοῖς μόνοις τοῖς ἀποτυχῆσιν, ἀλλὰ ἢ φίλοις

cubaret, & armis insisteret, dona autem, largitionem & amicos potissimum adhiberet ad urbanam potentiam parandam, jam præmonita Catonis excitabant Pompeium ex securitate magna priore veluti per insomnium imaginantem periculum. Quia vero nimium erat lentus & segnus ad obfistendum Cæsari, atque ad rem aggrediendam, constituit Cato consulatum petere, ut confestim Cæsari arma extorqueret, aut denudaret ejus consilia. Competitores Catonis ambo boni viri erant: Sulpitius etiam multum ex Catonis in re. pub. autoritate & opibus acceperat emolumentum. Quare habebatur non boni neque grati viri officio fungi: nihil est tamen offensus Cato. Quid est enim, inquit, miri, si quod quis summum arbitratur bonum, non

concedat alteri? Suafit autem senatui decernere, candidati populum ut per se prensarent, nec per alium rogarent vel appellarent pro se circumeuntes. Quare exasperavit multo magis homines, quod non modo mercedem capiendam, verum etiam beneficii ipsis collationem adimens, inopem simul & contemptam plebem efficeret. Ad hæc quum nec ad ambiendum esset pro se ipse appositus, verum in gravitate mallet morum suorum retinere dignitatem, quam amplitudinem acquirere consulatus, atque sic prensans, neque amicis permittens facere ea quibus ducitur & capitur multitudo, repulsam consulatus tulit.

Quæ res quum adferre solita esset non ipsis modo qui repulsam tulerant, sed & eorum a-

Φίλοις αὐτῷ ἢ οἰκείοις σὺν αἰχύνῃ τινὶ κατήφειαν ἢ πένθος ἐφ' ἡμέρας πολλὰς, ἕως ἠνεγκε ραθύμως τὸ συμβεβηκός, ὥστε ἀλειψάμενος μὲν ἐν τῷ πεδίῳ σφαιεῖσαι, μετ' ἄριστον δὲ πάλιν, ὥσπερ εἶδισο, καταβάς εἰς ἀγορὰν ἀνυπόδητος ἢ ἀχίτων, πατατῆσαι μὲν τῷ συνήθων. αἰτιαταὶ δὲ Κικέρων ὅτι τῷ πραγμάτων ἀρχοῦντος τοιαῦτα δεομένων, ἐκ ἐποίησατο σπυρίδιον, εἰς δὲ ὑπῆλθεν ὀμιλίᾳ φιλανθρώπων τὸν δῆμον, ἀλλὰ ἢ πρὸς τὸ λοιπὸν ἐξέκαμε ἢ ἀπηγόρευε, καίτοι τὴν στρατηγίαν αὐτῷ δὲ ὑπαρχῆς μεταελθῶν. ἔλεγε γὰρ ἔν ὁ Κάτων ὅτι τὸ μὲν στρατηγίας εἰς κτ' γνώμῃ ἐξέπεσε τῷ πολλῶν, ἀλλὰ βιασθέντων, ἢ διαφθαρέντων· ἐν δὲ ταῖς ὑπατικαῖς ψήφοις μηδεμιᾶς κακουργίας ἡρομῆνης, ἔγνω ἢ τῷ δήμῳ προσκεκερακιῶς διὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν ἔτε μεταθέσθαι πρὸς ἐτέρων χάριν, ἔτε χρωμένον ὁμοίῳ πάλιν ὁμοία παθεῖν, νέον ἔχοντος ἀνδρός ἐσιν.

Τῷ δὲ Καίσαρι ἐμβαλόντι εἰς ἔθνη μάχισμα, ἢ παρὰ βόλως κρατήσαντος, Γερμανοῖς δὲ ἢ σπονδῶν ἡρομῆρων δοκῶντι ἐπιθέσθαι ἢ καταβαλεῖν τριάκοντα μυριάδας, οἱ μὲν ἄλλοι τὸν δῆμον ἠξίου διαγέλια θύειν· ὁ δὲ Κάτων ἐκέλευεν ἐκδιδόναι τὸν Καίσαρα τοῖς παρὰ νομοθεῖσι, ἢ μὴ τρέπαιν εἰς αὐτὰς μηδὲ ἀναδέχεσθαι τὸ ἄγος εἰς τὴν πόλιν. εἰ μὴν ἀλλὰ ἢ τοῖς Θεοῖς, ἔφη, θύομεν, ὅτι τῆς τῷ στρατηγῷ μαρίας ἢ ἀπονοίας τὴν δίκην εἰς τὰς στρατιώτας εἰ τρέψωσιν, ἀλλὰ φείδοντ' τὴν πόλεως. ἐν τῷ Καίσαρι ἐπιστολὴν γράψας ἀπέστειλεν εἰς τὴν σύγκλητον· ὡς δὲ ἀνεγνώσθη βλασφημίας πολλὰς ἔχουσα ἢ κατηγορίας τῷ Κάτωνι, ἀναστὰς ἐκείνῳ, εἰς ὑπ

micis familiaribusque permultos dies cum aliquo rubore tristitiam ac mœrorem: adeo eum casum tulit lente, ut unctus pila luderet in comitio, & a prandio rursus in forum more suo sine calceis & absque tunica descendens deambularet cum familiaribus. Culpatum Cicero, quod quum respub. talem consulem desideraret, non incubuerit sedulo, nec comiter populum subierit, sed & elanguerit in futurum obtorpueritque, quamvis præteritam iterum petiisset. At Cato prætura respondit se non plebis voluntate, sed ea vi compulsam vel redemptam fuisse dejectum: in comitiis vero consularibus, quum fraus nulla intercessisset, populum cognosse sibi offensum ob eosdem mores: quos neque

immutare aliorum gratia, neque paribus utentem pariter denuo incurrere viri foret cordati.

Porro quum Cæsar nationibus bellicosis arma movisset, easque magno cum periculo videretur, Germanos etiam pace adortus esse videretur, & stravisset trecenta millia, alii supplicationem a populo censabant decernendam: Cato vero Cæsarem violatis dedendum dixit pro sententia, ne in se verterent piaculum, vel obstringerent religione civitatem. Veruntamen Diis, inquit, honos habeatur: quod infantiæ & flagitii ducis pœnam non in milites vertant sed parcant civitati nostræ. Hinc litteras Cæsar ad senatum plenas convitiatorum & probrorum in Catonem misit: quibus recitatis surgens ille, non stomachose neque

ὑπ' ὀργῆς ἐδὲ φιλονεικίας, ἀλλ' ὥσπερ ἐκ λογισμῶ ἢ πῶρασκουῆς, τὰ μὲν εἰς ἑαυτὸν ἐκλήματα λαιδορείαις ἢ σκώμμασιν ὅμοια, ἢ παιδιάν τινα ἢ βωμολοχίαν τῷ Καίσαρι ἀπέδειξεν ἀψάμῃ ἢ τῷ ἐκείνου βελυμάτων ἀπ' ἀρχῆς, ἢ πᾶσαν αὐτῷ τὴν διάνοιαν, ὥσπερ ἐκ ἐχθρῶς, ἀλλὰ σωωμότης ἢ κοινῶς ἐγκαλύψας, ἢ διδάξας ὡς ἐ Βρετανῶν, ἐδὲ Κελτῶν παῖδας, ἀλλ' ἐκείνον αὐτὸν, εἰ σωφρονῶσιν, φοβητέον ἐστὶν αὐτοῖς, ἕτως ἐπέσβεψε ἢ παρώξωεν, ὡς τὸς φίλους τῷ Καίσαρι μετανοῶν, ὅτι τὴν Ἐπιστολὴν ἀναγνόντες ἐν τῇ βελῆ καίρῳ τῷ Κάτωνι λόγων δικαίων ἢ κατηγοριῶν ἀληθῶν παρέχον. ἐκυρώθη μὲν ἔν ἐδὲν, ἀλλ' ἐλέχθη μόνον ὅτι καλῶς ἔχει διάδοχον Καίσαρι δοθῆναι. τῷ ἢ φίλων ἀξιέντων ἢ Πομπηίου ἔξ ἴσα τὰ ὅπλα καταθέων, ἢ ἀποδῆναι τὰς ἐπαρχίας, ἢ μηδὲ Καίσαρα, νῦν ἐκεῖνα βοῶν ὁ Κάτων ἀπὸ πρῶτον αὐτοῖς ἤκειν, ἢ βιάζεσθαι τὸν ἀνθρώπον, ἀναφανδὸν ἤδη τῇ δουράμει χρώμῳ μὲν ἔχεν ἔξαπατῆν ἢ φανακίζων τὴν πόλιν, ἔξω μὲν ἔν ἐδὲν ἐπέβαινε, τῷ δὲ μὲν φέροντι αἰεὶ τὸν Καίσαρα μέγιστον εἶναι, τὴν ἢ σύγκλητον εἶχε πειθομένην, ἢ φοβεμένην τὸν δῆμον.

Ὡς ἢ Ἀείμινον κατέληπτο, ἢ Καίσαρ κατηγγέλλετο μὲν στρατιᾶς ἐλαύνειν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἐλαῦθα δὲ πάντες ἐπ' ἐκείνον ἀφείρων, οἳ τε πολλοὶ, ἢ Πομπηίος, ὡς μόνον μὲν ἔξ ἀρχῆς προαιδομένην, πρῶτον ἢ φανερώς προειπόντα τὴν Καίσαρι γνώμην. εἶπεν ἔν ὁ Κάτων, Ἄλλ' εἶγε οἷς ἐγὼ πρῶτον αἰεὶ ἢ συνεβέβητον ἐπέειπε τις ὑμῶν, ἄνδρες, ἕτ' ἂν ἕνα ἐφοβῶ-

διε

que contentioſe, verum quaſi cogitato & præmeditato quæ ſibi objecta eſſent, ea probrorum & diſteriorum ſimilia diverſionemque quandam & cavillationem oſtendit Cæſaris eſſe. Inde exorſus, illius a fonte conſilia mentemque omnem, non ſicut inimicus, ſed conjuratus & ſocius detegens, demonſtransque non Britannos neque Gallos ipſis, verum ipſum illum eſſe, ſi ſaperent, formidandum: uſque eo commovit concitavitque ſenatum, ut pœniteret amicos Cæſaris quod Catoni lecta in ſenatu Cæſaris epiſtola juſtæ querelæ & verorum criminum dediffent occaſionem. Ac nihil quidem tunc decretum eſt: tantum jactatum, ex re eſſe ut ſucceſſor Cæſari mitteretur. Poſtulantibus Cæſaris amicis ut ab exercitibus æque diſcederet Pompeius, red-

deretque provincias, aut nec cogi Cæſarem: nunc illa vociferatus Cato eſt quæ prædixerat ipſis venire, & vim illum adferre, non obſcure jam vires uſurpantem quas imponendo & decipiendo civitatem comparaffet. Extra curiam autem quod populus quam ampliffimum Cæſarem eſſe perpetuo vellet, nihil effecit. Senatus præbebat ei aures, ſed timebat populum.

Ut vero Ariminum occupavit Cæſar, & cum exercitu ad urbem nunciatus eſt contendere: ibi omnes in illum & populus & Pompeius intenderunt oculos; quod unus a principio præſenſiffet & Cæſaris conſilia primus aperte prænuntiaſſet. Ait igitur Cato, Si monitis & conſiliis meis aliquis veſtrum Patres Conſcripti paruiſſet, nunc unum non timeretis, nec

δε νῦν, ἔτε ἐν ἐνὶ τὰς ἐλπίδας εἶχετε. Πομπηίᾳ ἢ εἰπόνῳ, μαλίκωτέρα
 μὲν εἰρῆσαι Κάτωνι, φιλικώτερα ἢ αὐτῷ πεπεῖσθαι, σιωβέσθαι ὁ Κά-
 των ἐν Πομπηίῳ τὰ πράγματα τὴν σύγκλητον ἐχρεῖσαι· τῷ γὰρ αὐτῷ εἶ-
 ναι ἢ ποιῆν τὰ μεγάλα κακὰ ἢ παύειν. ὁ μὲν ἐν Πομπηίῳ ἔτε δύναμιν
 ἔχων ἐτοίμω, ἔτε εἰς κατέλεγε τότε προθύμως ὄρων, ἔξελιπε τὴν Ῥώμην.
 (ὁ ἢ Κάτων ἐπεσθαι ἢ συμφύγειν ἐγνωκῶς, τὸν μὲν νεώτερον υἱὸν εἰς Βρετ-
 τίς ὑπεξέθετο πρὸς Μουνάτιον, τὸν ἢ πρεσβύτερον εἶχε σὺν ἑαυτῷ. τὸ ἢ οἰ-
 κίας ἢ τῷ θυγατέρων κηδεμόνῳ δεομένων, ἀνέλαβε πάλιν τὴν Μαρκίαν
 χερσίσαν ἐπὶ χερίμασι πολλοῖς. ὁ γὰρ Ὀρεθίσῳ θνήσκων ἐκείνῳ ἀπέ-
 λιπεν κληρονόμον. εἰς ὃ δὴ μάλιστα λαιδορέμῳ ὁ Καῖσαρ τῷ Κάτωνι
 φιλοπλετίαν προσφέρει ἢμισθαρίαν ἐπὶ τῷ γάμῳ. Τί γὰρ ἔδει ὄραχ-
 ρεῖν δεόμενον γυναικός; ἢ τί μὴ δεόμενον αὐτῷ ἀναλαμβάνειν; εἰ μὴ
 δέλεαρ ἔξ ἀρχῆς ὑφείθη τὸ γύναιον Ὀρεθίσῳ, ἢ νέαν ἔχρησεν, ἢνα πλε-
 σίαν ἀπολάβῃ; πρὸς μὲν ἐν ταῦτα μετεῖως ἔχει τὸ Εὐριπίδειον ἐκεῖνο,

Πρῶτα μὲν ἐν τὰ ρήτ' ἐν ἀρρήτοισι γὰρ
 Τὴν σὴν νομίζω δαιλίαν, ὡς Ἡρακλῆις.

ὅμοιον γὰρ ἐστὶ τῷ Ἡρακλεῖ μαλακίαν ὀνειδίζεν, ἢ κατηγορεῖν αἰχροκέδε-
 αν Κάτωνῳ. εἰ ἢ ἀλλήπη μὴ καλῶς πέπερακ' ὡς τὸν γάμον, ἔπισκεπ-
 τέον. ἐγυυσάμῳ γὰρ τὴν Μαρκίαν ὁ Κάτων, ἢ τὸν οἶκον ἔπιτρέψας ἐκεί-
 νῳ, ἢ τὰς θυγατέρας, αὐτὸς ἐδίωκε Πομπηίον.

Ἄπ'

in uno spem reponeretis. Quum diceret Pom-
 peius melius Catonem divinasse, se vero egis-
 se amicus: consuluit Cato ut uni Pompeio
 senatus summam rerum permitteret. Nam
 eorundem esse & facere magna mala & com-
 primere. Pompeius, quod nec copias para-
 tas haberet, nec quas conscripserat, videret
 alacres, deseruit urbem. Cato sequi & comi-
 tari fugientem certum habens, minorem fili-
 um clam in Brutios misit ad Munatium, ma-
 jorem traxit secum. Quia vero domus ejus
 & filiaē curatorem requirebant, accepit ite-
 rum Martiam viduam cum grandi dote: si-
 quidem Hortensius eam moriens reliquerat
 hæredem. Quod præcipue objectans Cæsar
 Catoni, exprobrat ei avaritiam, & mercena-

rium maritum appellat. Quid enim concède-
 re eam opus erat, inquit, alteri, si require-
 bat uxorem? aut si non requirebat, iterum
 recipere, nisi esca ab initio hæc mulier sub-
 missa Hortensio fuisset, & juvenem commo-
 dasset ut divitem reciperet? Ad id refellen-
 dum satis quadrat Euripideum illud,

*Primum nefanda redarguam. Nefas enim est
 Labem timoris exprobrarier Herculi.*

Quippe perinde sit ac Herculi mollitiem ob-
 jicere, exprobrare turpem quæstum Catoni.
 Quod si alias hæ improbandæ sunt nuptiæ, id
 quidem æstimandum. Nam ut adjunxit ma-
 trimonio Martiam, domum commisit ei & fi-
 lias suas, sequutusque est Pompeium.

Ex

Ἄπ' ἐκείνης ἢ λέγει) τὴν ἡμέραν μίτε κεφαλῶν ἔτι κείραδ', μίτε γέ-
νεια, μίτε σέφανον Ἰπθιάδ', πένθος ἢ κατηφείας ἢ βαρύτητ' Ἰπ-
ταῖς συμφοραῖς τὴν πατρίδ' ἐν γῆμα, νικῶντων ὁμοίως ἢ νικηθῶντων, ἄχρη
τελευτῆς διαφυλάξαι. τότε ἢ κλήρω λαχὼν Σικελίαν, διέβη μὲν εἰς Συ-
ρακῆσας· πυθόμεν' ἢ Ἀσίνιον Πολλίωνα ὡσαύτ' τῶν πολεμίων ἀφίχθαι
μὲν δυνάμεως εἰς Μεσσήνιον, ἐπεμψε λόγον ἀπαιτῶν παρ' αὐτῶν τὴν διαβά-
σεως. ἀνταπαντηθεὶς ἢ λόγον ὑπὲρ ἐκείνης τὴν πρᾶγματων μεταβολῆς, ἢ
Πομπηίου ἀκῆσας ἐκλελοιπότες παντὸς Ἰταλίαν ἐν Δυρράχῳ στρατοπε-
δοῦναι, πολὺν ἔφη ὡσαύτ' τὰ θεῖα πλάνον εἶναι ἢ ἀσάφειαν, εἰ Πομπηίου,
ἐν οἷς ὑγιᾶς ἔδεν ἔδεν δίκαιον ἐπῆρατῆν, ἀήτητον γυρόμενον, νῦν ὅτε τῶν πα-
τρίδα βέλε' ἰσώζειν, ἢ τὴν ἐλευθερίας ὑπερμάχῃ, προέλεοιπε τὸ δῆτυ-
χεῖν. Ἀσίνιον μὲν ἔν ἔφη δυνατὸς εἶναι Σικελίας ἐμβαλεῖν, ἄλλης ἢ μεί-
ζον' ὑπερχομῆς δυνάμεως, εἰ βέλεαδ' τῶν νῆσον ἐν πολέμῳ ἀπολέαδ'
χωρεῖν ἢ πρὸς τὸ κρατῆν ἢ σῶζεαδ' ὡσαυτίστας Συρακυσίοις ἰξέπλευσεν.
ἀφικόμεν' ἢ πρὸς Πομπηίου, αἰεὶ μὲν εἶχετο μιᾶς γνώμης, χρονοτελεῖν
τὸν πόλεμον· ἐλπίζων διαλύσεις, ἢ μὴ βελομένη ἐν ἀγῶνι χείρῳ γυ-
ρόμεν τῶν πόλιν αὐτῶν ὑφ' αὐτῆς παθεῖν τὰ ἔχρατα σιδήρῳ διακείθε-
σαν. ἄλλα ἢ τῶν ἀδελφῶν Πομπηίου ἔπεισε ἢ τὰς συνόδους ψηφίσαδ',
μίτε πόλιν ὑπήκοον Ῥωμαίων διαρπάξαι, μίτε ἄνδρα Ῥωμαῖον ἔξω πα-
ρατάξιος ἀναερεῖν· ἢ δόξαν ἠνεγκε, ἢ προσηγάγετο πολλὰς τῆν Πομπηί-
αδ' μερίδι, τῶν Ἰπθίαιαν αὐτῶν ἢ τὸ ἡμερον ἀπασαμῶν.

Ἐκ-

Ex ea die dicitur neque capillum neque
barbam totondisse, neque coronam sumpsisse:
luctus, mœstitiæ, doloris ob calamitatem pa-
triæ unum habitum, sive vincerent, sive vin-
cerentur, retinuisse usque ad extremum. Si-
ciliam tunc fortitus Syracusas trajecit. Quum
nunciatum ei esset missum ab hostibus Asini-
um Pollionem appulisse cum exercitu Messa-
nam, misit ad eum quæsitum quamobrem eo
trajecisset. Quum ille ex altera parte requi-
sivisset ab eo rerum commutataram rationem,
nunciatoque Pompeium Italia semel relicta
Dyrrachii castra habere, magnam ait esse de
providentia Deorum perplexitatem & incer-
titudinem: quod Pompeium, ubi nihil sani
vel recti egisset, invictum, nunc quum pa-
triam cupiat servare & libertatem tueri, de-

feruisset felicitas. Atque Asinium quidem po-
tuisse ostendit se Sicilia expellere: cæterum
quia majores copiarum subveniebant illi, noluisse
eam infulam bello implicare. Ita Syracusanos
monuit adjungerent se fortioribus & saluti
confulerent: mox abnavigavit. Postquam ad
Pompeium venit, in una persistit sententia,
bellum ducendum esse, pacem sperans, nolens-
que certamine accisam civitatem ferroque de-
cernentem ab se ipsam extrema mala pati. A-
lia his consimilia Pompeio & concilio autor
fuit decernendi, ut ne quam urbem populo
Romano pacatam diriperent, neque civem
Romanum extra aciem interficerent. Hac
re gloriam comparavit magnam, multosque
partibus associavit Pompeii, humanitate & le-
nitate sua captos.

Ἐκπεμφθεὶς ἰς εἰς Ἀσίαν, ὡς τοῖς ἐκεί σιγάγεσι πλοῖα ἢ στρατιὰν ὠφέλιμῳ ἤρριτο, Σεργιλίαν ἐπιγάγετο ἀδελφιδῶ, ἢ τὸ Λουκίλλε παιδίον ἐξ ἐκείνης γεγονός. ἠκολούθησε γὰρ αὐτῷ χερσὺς, ἢ πολὺ τῶν εἰς τὸ ἀκόλασον αὐτῆς διαβολῶν ἀφείλεν, ὑποδύσα τὴν ὑπὸ Κάτωνι φερραὶν ἢ πλάνην ἢ δίαιταν ἐκσίως. ἀλλ' ὁ γε Καῖσαρ εἶδε τῶν ἐπ' ἐκείνη βλασφημιῶν τῆ Κάτωνῳ ἐφείσατο. πρὸς μὲν ἐν τάλλα, τῆ Κάτωνῳ εἶδεν, ὡς ἔοικεν, ἐδείθησαν οἱ Πομπηῖε στρατηγοὶ Ῥοδίε ἰ πείθει προσαγαγόμενῳ, ἢ τὴν Σεργιλίαν αὐτόθι ἢ τὸ παιδίον ἀπολιπὼν, ἐπανῆλθε πρὸς Πομπηῖον, ἥδη πεζικῆς τε λαμπρῆς ἢ ναυτικῆς δυνάμεως ὡς αὐτὸν ἔσης. ἐνθα ἰ ἢ μάλισα τὸ γνώμησιν κατάφωρῳ ἔδοξε γεγονέναι Πομπηῖος. ὤρμησε μὲν γὰρ ἐξχειρῖσαι τὰ Κάτωνι τὴν τῶν νεῶν ἡγεμονίαν ἣσαν ἰ πεπλακοσίῳν μὲν ἐκ ἐλάττεσ ἀι μάχιμοι, λιβυρικὰ ἰ ἢ κατασκοπικὰ ἢ ἀφρακία, παμπληθῆ. ταχὺ ἰ ἐνοήσας, ἢ διδαχθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων, ὡς ἐν ἐστὶ κεφάλαιον Κάτωνι, πάσης πολιτείας ἐλευθερῶσαι τὴν πατρίδα, καὶν ἡρή) κύριῳ τηλικαύτης δυνάμεως, ἣσ ἀν ἡμέρας καταγωνίσων) Καῖσαρ, τὸ αὐτῆς ἐκείνης ἀξιώσει ἢ Πομπηῖον τὰ ὄπλα καταθέσθαι, ἢ τοῖς νόμοις ἐπεσθαι, μετέγνω καίπερ ἥδη διαλεγμῶν αὐτῷ, ἢ Βύβλον ἀπέδειξεν ναύαρχον. ἰ μὲν ἡσθετό γε ὡσαύτῳ τῆτο τὸ προθυμίας τῆ Κάτωνῳ ἀμβλυτέρης· ἀλλὰ ἢ λέγε) πρὸς τινα μάχην πρὸ τῆ Δυρράχίε, αὐτῆ τε Πομπηῖε παρρημῶν τὴν δυνάμιν, ἢ τῶν ἄλλων ἕκασον ἡγεμόνων εἰπεῖν τι ἢ προτρέψασθαι κελδούνη, ἀργῶσ ἢ σιωπῆ τῆσ στρατιώτας ἀκείνῳ

In Asiam missus, ut cogentes illic navigia & milites adjuvaret, duxit secum sororem Serviliam, atque natum ex ea Luculli filium. Quippe adhæsit ei vidua, quæ impudicitiae crimina multum elevavit quod Catonis se custodiae, peregrinationibus & contubernio ultro subjecisset. Atqui Cæsar ne illius quidem nomine abstinuit Catoni obtrectare. Cæteris nihil sane duces Pompeii Catonem adhibuere. Rhodios vero benevolentia adjunxit: apud quos Servilia cum filio relicta, ad Pompeium reversus est, quum esset jam ille egregiis pedestribus & navalibus viribus succinctus. Hic maxime denudasse mentem suam videtur Pompeius: siquidem statuit classi præficere Catonem. Erant naves bellicæ hæud infra quingen-

tas: liburnicarum, speculatoriarum, & apertarum immensus numerus. Mox autem reputans aut edoctus ab amicis, hoc caput esse in omnibus actionibus suis Catoni, ut undequaque liberaret rempub. unius dominatu: qui si virium tantarum factus potens esset, quo die superassent Cæsarem, eodem coacturum eum arma Pompeium ponere ac legibus parere, mutavit sententiam, tametsi ea de re jam fuisset cum eo colloquutus, imposuitque classi Bibulum. Nihil ob id tamen promptitudinem sensit Catonis languidiorem. Immo vero quum ad conflictum quendam apud Dyrrhachium, & ipse exercitum Pompeius adhortaretur, & ducem quemque alium incitare oratione aliqua imperaret milites, segniter eos & cum silentio fama est audivisse

ἀκέραιον Κάτωνος ἢ μὲν πάντας, ὅσα καιρὸς εἶχε, τῷ ὑπὸ φιλοσοφίας ἀκέραιον λεγομένων ἀεὶ ἐλευθερίας ἢ ἀρετῆς ἢ θανάτου ἢ δόξης διεκλιόντων ὡς παρὲν ἢ ἐφορώτων τὸν ὑπὲρ τῆς πατρειδῆς ἀγῶνα, τηλικῶτον ἀλλαγμὸν γῆρας ἢ τοσούτον κίνημα τῆς στρατιᾶς ἐπαρθείσης, ὥστε πάντας ἐλπίδων μετὰς ἐπὶ τὸν κίνδυνον ὁρμηῆσαι τὰς ἠγεμόνας. τρεψαυμένων ἢ καὶ κρατησάντων ἀφείλετο τῷ παλαιῇ νίκῃ ὁ Καίσαρος δαίμων, τῇ τῆς Πομπηίου χερσαύων δὴλαβεία ἢ ἀπιστία ἀεὶ τὸ δτύχημα. ταῦτα μὲν ἔν ἐν τοῖς ἀεὶ Πομπηίου γέγραπτον. χαίρων ἢ πάντων ἢ μεγαλιωόντων τὸ ἔργον, ὁ Κάτων ἀπεδάκρυε τῷ πατρειδῇ, ἢ τὴν ὀλέθειον καὶ κακοδαίμονα φιλαρχίαν ὠδύρετο, πολλὰς καὶ ἀγαθὰς ὁρῶν πολίτας ὑπ' ἀλλήλων πεπλωκότας.

Ἐπεὶ ἢ Καίσαρα διώκων Πομπηίου εἰς Θεσσαλίαν ἀνεζδύγνυε, πολλὰ καταλιπὼν ἀεὶ Δυρράχιον ὅπλα καὶ χεῖματα καὶ σώματα συγγῆ καὶ οἰκεία, πάντων ἀπέδειξεν ἠγεμόνα καὶ φύλακα τὸν Κάτωνα, πεντεκαίδεκα σείρας ἔχοντα στρατιωτῶν, δι' ἀπιστίαν ἅμα καὶ φόβον τῆς ἀνδρός. ἠπλωμῶ μὲν γὰρ πάντων εἶναι βεβαιότατον ἐνόμιζεν εἰ ἢ νικῶν, μὴ ἐπιτρέψειν παρὲν χεῖσασθαι τοῖς πράγμασιν, ὡς προείρητον. πολλοὶ ἢ καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἀπερρίψαν ἐν Δυρράχῳ μὲν Κάτωνος. γρομῶν ἢ τῆς κτ' Φάσσαλον ἠτίης, ἔτως ἔση τοῖς λογισμοῖς ὁ Κάτων, ὡς εἰ μὲν τεθνήκοι

Πομ-

audivisse ceteros: at ubi omnium novissimus Cato, quæ tempus suggerebat ex philosophia afferre, de libertate, virtute, morte, gloria, magno animi sui motu differuit, atque extremam orationem ad Deorum implorationem quasi præsentium, & illud pro patria inspectantium certamen, convertit, tantum sublatum clamorem fuisse, tantumque excitati motum exercitus, ut duces concitarentur spei pleni omnes ad discrimen. Cæterum vincentibus & pellentibus hostes extorsit consummatam victoriam fortuna Cæsaris, nimia Pompeii usa cautione & successus diffidentia. Cæterum hæc sunt in historia Pompeii explicata. Ovantibus omnibus atque rem gestam extollentibus, Cato patriam desolebat, ambitionemque lamentabatur

funestam & infelicem, quod multos & egregios cives conspiceret mutua cæde confectos.

Quum jam Pompeius ad persequendum Cæsarem in Thessaliam castra moveret, magnam autem vim relinqueret apud Dyrrhachium armorum, hominumque propinquorum & necessariorum: ducem & custodem omnibus Catonem præposuit, attribuitque ei quindecim cohortes, quod nec satis fideret ei & timeret. Nam victo, omnium fore existimabat sibi firmissimum: sin vinceret, non permissurum, ut diximus, præsentem rebus ad nutum suum uti. Complures præterea cum Catone illustres viri ablegati Dyrrhachium sunt. Devicto ad Pharsalum Pompeio ita constituerat Cato, si cecidisset Pom-

Πομπήιος, εἰς Ἰταλίαν τὰς σὺν αὐτῷ περαιώσων, αὐτὸς ᾗ προσωτάτῳ τῷ τυραννίδῳ Ἰππὶ φυγῆ βιωσόμῳ· εἰ ᾗ σώζοιτο, πάντως ἐκείνῳ διαφυλάξων τὴν δυνάμιν. ἔτω δὲ διαβαλὼν εἰς Κέρκυραν, ὅπερ τὸ ναυτικὸν ἔω, ἔξιστατο μὲν Κικέρωνι τῷ ἀρχῆς, ὡς ὑπατικῷ στρατηγικός· ἐδεξαμὲν δὲ Κικέρωνῳ, ἀλλ' ἀπέρανην εἰς Ἰταλίαν, ἰδὼν τὸν Πομπήιον ὑπὲρ αὐθαδείας ἢ φρονημάτων ἀκαίερα βεβαιομένον κολάζειν τὰς ἀποπλέοντας, πρῶτον δὲ μέλλοντα τῷ Κικέρωνι προσφέρειν τὰς χεῖρας, ἐνθέτησεν ἰδίᾳ ἢ κατεπεύειν· ὥστε τὸν Κικέρωνα περὶσῶσαι σαφῶς ἐν θανάτῳ, ἢ τοῖς ἄλλοις ἀδελφίαν ὄψασθαι.

Τεκμαρομένῳ δὲ Πομπήιον Μάγνον εἰς Αἴγυπτον ἢ Λιβύην διεκπεσεῖσθαι, καὶ σπύδων πρὸς ἐκείνον, ἀνήχθη μὲν ἔχων ἀπανίας, ἔπλει δὲ, πρῶτον ἀπείναι διδῶς ἢ ὑπολείπειν τὰς ἐπὶ προθύμῳ συστρατιωμάδας. ἀψάμῳ δὲ Λιβύης ἢ ὄψασθαι ἐντυγχάνει Σέξτω τῷ νεωτέρῳ τῷ Πομπήιου παίδων, ἀγγέλλοι τὴν ἐπὶ Αἴγυπτον τῶ πατρὸς τελευτήν. πάντες μὲν εἰς βαρέως ἠνεγκαν, ἐδεῖς δὲ μὲν Πομπήιον ἠξίει Κάτωνῳ παρόντι· ἐδὲ ἀκίεον ἄλλον ἡγεμόνα. διὸ ἢ Κάτων ἀιδέμῳ ἢ οἰκλείων ἀνδρας ἀγαθὸς ἢ πίστεως δεδοκὸτας πείραν Ἰππὶ ξένης ἐρήμης ἢ ἀπόρους ἀπολιπεῖν, ὑπέστη τὴν ἀρχὴν, ἢ παρεῖληθεν εἰς Κυρηνάων. ἐδέξατο γὰρ ἐκείνον, ὀλίγαις ἡμέραις ἔμπροσθεν ἀποκλείσαντες Λαβιδίων. ἐνταῦθα πωθανόμενῳ Σκιπίωνα τὸν Πομπήιου πενθερὸν ὑπὸ Ἰόβα τῷ βασιλέως ἀνείληφθαι, ἢ Οὐάρον Ἄπιον, ὃς ἔω ὑπὸ Πομπήιου Λιβύης ἀποδεδειγμένῳ ἡγεμῶν, εἶναι σὺν αὐτοῖς μετὰ

δυνάμειος,

Pompeius, eos quos secum habebat in Italiam transportare, atque ipse quam remotissime a dominatu transigere vitam in exilio: quod si incolumis foret, omnino eas copias illi conservare. Ita in Corcyram, ubi classis erat, trajecit, & Ciceroni imperio, ut consulari prætorius cessit. Rejiciente id Cicerone & abnavigare in Italiam parante, videns Pompeium minorem ex intempestiva pervicacia & ferocia gravius consulere in discedentes, ac primo manus afferre moliri Ciceroni, castigavit seorsum eum placavitque. Atque ita Ciceronem haud obscure a morte eripuit, ac securitatem præbuit aliis.

Pompeium Magnum in Ægyptum vel Africam conjiciens elapsurum, properansque ad illum, conscendit cum omnibus, atque vela fe-

cit: potestate tamen ante abeundi & remanendi facta illis qui non prompti erant ad sequendum. Ut Africam attigit, in legendo littore Sextum convenit minorem Pompeii filium, ex quo Pompeii Magni fatum intellexit. Eam rem tulerunt omnes graviter, nec cujusquam a Pompeio voluerunt præsentem Catone alterius ducis audire mentionem. Quapropter Cato pudore & miseratione bonorum virorum qui fidem suam probaverant, in terra peregrina desolatos relinquere & inopes non sustinens, suscepit imperium, atque Cyrenas appulit, ubi a civibus est admissus, quum paucis ante diebus portas clausissent Labieno. Ibi Scipionem Pompeii socerum ab rege Juba intelligit receptum, & Appium Varum, cui data a Pompeio provincia Africa fuerat, illis se cum exercitu conjunxisse.

Ita

δυνάμει, ἔξωρμησε πεζῇ χαμῶν ὄρα, πολλὰς μὲν ὄνας ὑδωρ κομίζουσας σωμαγαγῶν, πολλὴν δὲ λείαν ἐλαύνων, ἔτι δὲ ἄεματα καὶ τὰς καλερμύες Ψύλλας ἐπαγόμω, οἱ τὰ τε δῆγματα τῷ θηρίων ἰῶνται τοῖς σώμασιν ἔλκοιτες ἰόν, αὐτὰ τε τὰ θηρία κατεπάδουσι ἀμβλύνοσι ἢ κηλῆσιν. ἡμέρας δὲ συνεχῶς ἐπὶ τῆς πορείας γηρομύης, πρῶτον ἠγήσατο, μήτε ἵππῳ μήτε ὑποζυγίῳ χρεσάμω. ἐδείπνει δὲ καθήμω ἀφ' ἧς ἡμέρας τὴν κτ' Φάεσαλον ἐγνω ἦταν ἢ τῆτο τῶ λοιπῶ προσέθηκε πίνει, τὸ μὴ κατακλιθῆναι πλὴν καθύδων. ἐν δὲ Λιβύῃ διαγαγῶν τῆ χαμῶν ἔξήγαγε τὴν στρατιάν ἦσαν δὲ μυρίων ὀλίγον ἀποδέουσι.

Τὰ δὲ πρῶτα κακῶς εἶχε τοῖς ἀεὶ Σκιπίωνα ἢ Οὐάργον, ἐκ διαφορῆς ἢ γάσεως ὑποδυομύοις ἢ θραπύεσι τὸν Ἰόβαν, ἐκ ἀνεκλόν ὄνια βαρύτερη φρονημάτων ἢ ὄκω διὰ πλεον ἢ δύναμιν ὅς γε Κάτωνι πρῶτον ἐπιγχανεὶν μέλλων, μέσον ἔθηκε τὸν ἑαυτῆ θρόνον τῆ Σκιπίων ἢ τῆ Κάτων. ὁ μύτοι Κάτων ὡς εἶδεν, ἄρας τὸν ἑαυτῆ θρόνον μετέθηκεν ἐπὶ θάτερα, μέσον λαμβάνων τὸν Σκιπίωνα, καίπερ ἐχθρὸν ὄνια, καί τι ἢ βιβλίον ἐκδεδωκότα βλασφημίας ἔχον τῆ Κάτων. εἶτα τῆτο μὲν εἰς ἔδνα τίθεν λόγον εἰ δὲ Φιλόστρατον ἐν Σικελίᾳ μέσον εἶχεν ἀειπατῆ ἐπὶ τιμῇ φιλοσοφίας, ἐκαλῆσι. τότε δ' ἔν καὶ τὸν Ἰόβαν ἐπαυσε, μονοεχὶ σατραπῆς πεποιτημύον ἑαυτῆ τὰς ἀεὶ τὸν Σκιπίωνα, καί κείνας διήλλαξεν. ἀξιέτιον δὲ πάλιν ἄρα αὐτὸν, καὶ πρῶτον τῷ ἀεὶ Σκιπίωνα καὶ Οὐάργον ἔξισαμύων καὶ ὠσαδιδύων τὴν ἡγεμονίαν, ἐκ ἔφη καταλύ-

σειν

Ita itinere pedestri brumali hora est profectus. Magnam vim afinorum ad aquam portandam coegerat, magnam etiam praedam egerat. Currus insuper & Psyllos appellatos trahebat secum, qui serpentium ictibus medentur venenum ore exfugentes, ipsasque incantationibus hebetant & sopiunt serpentes. Dies septem continuos itinere facto signa antecessit, neque equo vel jumento est usus. Caenabat sedens ex eo die quo cladem Pharsalicam intellexisset, idque ad caeterum luctum addidit, neque recumbebat nisi somni causa. Exacta in Africa hyeme eduxit milites, qui non multo minus decem millia erant.

Res erant Scipionis & Vari malo in loco ob dissensionem & distractionem assentantium atque observantium Jubam: cujus ob

opes & vires intolerabile erat supercilium & fastus; utpote qui quum congressurus primo esset cum Catone, fellam suam mediam posuerit inter Scipionem & Catonem. Quod ut vidit Cato, transposuit ad alterum latus fellam suam, mediumque Scipionem quamvis inimicum, qui ediderat etiam in ipsum probris refertum scriptum, accepit. Et hoc nihili faciunt: quod vero Philostratum in Sicilia philosophiae honoris causa acceperit in deambulando medium, id exagitant. In praesentia igitur retudit Jubam, qui Scipionem & Varum tantum non pro satrapis suis habuerat, illosque reduxit in gratiam. Penitentibus omnibus ut imperium susciperet, Scipioneque & Varo cedentibus ei ac potestatem tradentibus, negavit convulsurum

σαν τὰς νόμους, καὶ ὧν τὰ καταλύοντι πολεμῶσιν, εἶδε ἑαυτὸν ἀνιστράτηγον ὄντα παρῶν ἀνθύπατα προστάξιν. ἀνθύπατος γὰρ ὁ Σκιπίων ἀπεδέδεικτο, καὶ θάρσος εἶχον οἱ πολλοὶ διὰ τὸνομα κατορθώσιν, ἀρχὸν ἐν Λιβύῃ Σκιπίωνος.

Ἐπεὶ μύθοι τῶν ἀρχῶν ὁ Σκιπίων πύλας διθύς ἐβάλετο Ἰόβα χειζόμενος Ἰτυκαίης ἠβηδὸν ἀποκτείνει, καὶ κατασκάψαι τὴν πόλιν, ὡς τὰ Καίσαρος φρηῶσαν, εἶχε ὑπέμεινεν ὁ Κάτων, ἀλλὰ μαρτυρῶν καὶ κεραιῶν ἐν τῇ συνεδίῳ, καὶ θεοκλυτῶν, μόλις ἐξείλετο τὴν ὁμότητος αὐτῶν τὰς ἀνθρώπους καὶ τὰ μὲν αὐτῶν δευτέρων, τὰ δὲ τῶν Σκιπίωνος ἀξίει, ἀνεδέξατο φρενῶσιν τὴν πόλιν, ὡς μήτε ἐκῆσα, μήτε ἀκῆσα Καίσαρι προσηύχοιτο. καὶ γὰρ ἦν εἰς ἀπάνια τὸ χωρεῖον ὠφέλιμον καὶ διαρκὲς τοῖς ἔχουσιν· ἐτι δὲ μᾶλλον ὑπὸ τῶν Κάτωνος ἐρρώθη. καὶ γὰρ σῆτον αἰσθητῶν ὑπερβάλλοντα πλήθει, καὶ κατεσκεύασε τὰ τεῖχη πύργους ἐπαυρῶν, καὶ τὰ φρενῶν ὀχυρὰς καὶ χαρῶματα περὶ τὴν πόλιν βαλλόμενος. Ἰτυκαίων δὲ τὰς μὲν ἠβῶνας ἐν τοῖς χαρῶμασιν ἔταξεν οἰκῆν, τὰ ὅπλα πύργωντας αὐτῶν, τὰς δὲ ἄλλας ἐν τῇ πόλει σκεύεσθαι, ἰχυρῶς ἐπιμελόμενος μὴ ἀδικεῖν μηδὲ πάχαιν κακῶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. ὅπλα δὲ πολλὰ καὶ χρήματα καὶ σῆτον ἐξέπεμψε τοῖς ἐπὶ στρατοπέδῳ, καὶ ὅλως εἶχε τῶν πολέμων τὴν πόλιν ταμιεῖον. ἀλλὰ δὲ Πομπηῖον συνεβάλετο πρότερον, καὶ τότε Σκιπίων, μὴ μάχεσθαι πρὸς ἄνδρα πολεμιστὴν καὶ δεινόν, ἀλλὰ τὰ χροῖα χροῖσθαι πᾶσαν ἀκμὴν ἢν τυραννὶς ἰχυεῖ μαρμαίνοντι· τῶν δὲ Σκιπίων ὑπὸ ἀνθαδεί-

ας

se leges, quarum causa oppugnarent convellentem, neque se propratorem proconsule praesente imperatorum. Nam creatus Scipio proconsul fuerat, ac spem victoriae vulgus ex nomine trahebat imperantis in Africa Scipionis.

Ut tamen assumpto imperio Scipio Uticenses statuit in gratiam Jubae omnes sine discrimine aetatis interficere, urbemque quasi cum Caesare sentientem exscindere, non tulit id Cato, verum praesentes testatus, vociferatusque in concilio & Deorum fidem implorans, aegre exemit illos miseros horum crudelitati, ac partim eis orantibus, partim contentente Scipione custodiam urbis recepit, ut neque volens neque invita conjungeretur Caesa-

ri. Erat enim locus ille ad omnia opportunus & affluens obtinentibus, qui multo magis est a Catone firmatus. Siquidem eo ingentem numerum frumenti invexit, muros fulcivit, turres in altum excitavit, fossis altis & vallis urbem sepsit. Uticenses puberes armis sibi traditis intra vallum imperavit commorari, reliquos in urbe continuit magna adhibita cura, ne qua iis a Romanis injuria vel malum offerretur. Magnam vim armorum, pecuniae, frumenti in castra misit, atque ita prorsus fecit belli illam urbem promptuarium. Quod autem ante Pompeio, idem tunc consulebat Scipioni, ne cum homine bellatore & acri signa conferret, sed traheret tempus, quo omnis ille vigor, quo valet tyrannis, emarcescat. Haec Scipio ex per-

vicacia

ας κατεφρόνει· καὶ ποτε τῷ Κάτωνι δειλίαν ὀνειδίζων ἔγραψεν, εἰ μὴ μόνον αὐτὸς ἀγαπᾷ καθήμερον ἐν πόλει ἢ τείχεσιν, ἀλλὰ μηδὲ ἑτέροις ἐὰν πρὸς τὸν καιρὸν διΰθασθῶς χρῆσθαι τοῖς λογισμοῖς. πρὸς ταῦτα ὁ Κάτων ἀνέγραψεν, ὡς ἑτοιμὸς ἐσιν ἔς ἡγαγῆν αὐτὸς εἰς Λιβύην ὀπλίτας καὶ ἰππεῖς ᾠθαλαβῶν, εἰς Ἰταλίαν περαιῶν, ἢ Καίσαρα μεθιστάμεν ἢ τρέπειν ἀπὸ κείνων πρὸς αὐτόν. ὡς ἢ ἢ τῶν ὁ Σκιπίων κατεγέλα, πάνυ δῆλον ἦν ἢ ἀχθόμενον ὁ Κάτων τῇ ᾠθαλωσῆσει τῆ ἀρχῆς, ὡς ἔτε τῷ πολέμῳ καλῶς τὸν Σκιπίωνα χρῆσόμενον, ἔτε, ἀν ᾠθαλόγως δύτυχήσῃ, μέτερον ἐν τῷ κρατεῖν πρὸς τὰς πολίτας ἐσόμενον. διὸ ἢ γνώμῳ εἶχεν ὁ Κάτων, καὶ πρὸς τὰς σωήθεις ἔλεγχον, ἔ χρῆσας μὴ ἐλπίδας ἔχεν ὑπὲρ τῆ πολέμου δι' ἀπειρίαν καὶ θρασυτέτη τῷ ἡγεμόνων· εἰ δ' ἐν δύτυχία τις γήροιο, καὶ καταλυθείη Καῖσαρ, ἔ μῦρεν ἐν Ῥώμῃ, φύξεσθαι ἢ τὴν χαλεπότητα καὶ πικρίαν τῆ Σκιπίων, ἢ δὴ τότε δεινὰ καὶ ὑπερηφάνους ποιημένους καὶ πολλῶν ἀπειλὰς. ἀπέβη ἢ μᾶλλον ἢ προσεδόκα· καὶ ᾠθὲ ἐσπέραν βαθείαν ἢ κέν τις ἀπὸ στρατοπέδου τριταῖον, ἀγγέλλων ὅτι μάχης μεγάλης πρὸς Θάψῳ γηρομῆς, διέφθαρον παντάπασιν τὰ πράγματα, καὶ κρατεῖ Καῖσαρ τῷ στρατοπέδων Σκιπίων ἢ καὶ Ἰόδας σὺν ὀλίγοις ἐμπεφύγασιν, ἢ ἢ ἄλλη δύναμις ἀπόλωλεν.

Τῶν προσπεσόντων, ἢ μὴ πόλις οἷον εἰκὸς ἐν νυκτὶ καὶ πολέμῳ, πρὸς τοῖστον ἀγγελμα μικρῶ δειν ἔκφρων γηρομῆς, μόλις ἑαυτὴν ἐνὸς τειχῶν κατεῖχεν· ὁ ἢ Κάτων προσελθὼν, τότε μὴ ὡς ἐκάσους ἀπήντα διαθέσει
καὶ

viciacia floccifecit, ac Catoni semel ignaviam objiciens scripsit, Satisne esset ei quod in urbe & intra moenia desideret, nisi etiam prohiberet aliis consilio pro tempore uti audacter? Ad ea rescripsit Cato, paratum se cum eo peditatu & equitatu quos in Africam advexerat trajicere in Italiam, Caesaremque retrahere & vertere ab ipsis in se. Quae ubi irrisit Scipio, praese tulit aperte poenitere se quod imperium permisisset ei, ratus nec bellum recte Scipionem administraturum, nec (si praeter spem successum habuisset,) usurum victoria in cives moderate. Itaque haec sententia fuit Catonis, atque apud familiares praedicavit, ob ducum imperitiam & ferociam nullam habere se de bello bonam spem: quod si

prosperè quid cecidisset & oppressus esset Caesar, non remansurum se Romae, sed saevitiam & acerbiter fugiturum Scipionis, qui jam tum graviter & superbe multis minitaretur. Id vero citius quam exspectabat evenit: ac circa primas tenebras accurrit quidam qui tertio die venerat ex castris, annuncians ingenti proelio ad Thapsum contracto omnia perdita esse; Caesarem castris potitum; Scipionem & Jubam cum paucis effugisse; omnem caelum reliquum exercitum.

Hoc casu cives, ut verisimile est nocte & in bello, ad eum nuncium pene amentes facti, vix continuerunt sese intra moenia. At Cato progressus, ut cuique occurrit, discurrentes & clamantes retinens con-

ἢ βοῶσιν Ἰπλανθανόμην ἢ ᾤσαμυθέμην, ἀφῆρει τῆ δέξ τὸ παρ-
 θαμβῆς ἢ ταραχῶδες, ὡς ἐ τληκίτων ἴσως γεγονότων, ἀλλὰ Ἰπὶ μᾶζον
 αἰρημῶν πᾶ λόγῳ ἢ κατέστησε τὸν δόρυβον. ἅμα δ' ἡμέρα τῆς τετακο-
 σίης, οἷς ἐχεῖτο βελή, Ῥωμαίης μὲ ὄνας, ἐν ἣ Λιβύη πραγματδομῆς
 ἀπὸ ἐμπορείας ἢ δανεισμῶ, εἰς ἰερὸν Διὸς ἐκήρυττεν σιωπῆσαι, ἢ ὅσοι παρ-
 ἦσαν ἀπὸ συκλήτε, ἢ παῖδας αὐτῶ. ἔτι ἣ συλλεγομῶν ἐκείνων, πρῶ-
 ελθῶν ἀθοξύως ἢ μῆ, ὕσαθείας, ὡσπερ ἐδενὸς καινῆ γεγονότῳ, βιβλίον
 ἔχων ἐν ταῖς χερσὶν ἀνεγίνωσκεν. ἠὲ ἣ ἀναγραφή τῶ πρὸς τὸν πόλεμον
 ὀργάνων, ὄπλων, σίτε, τόξων, ὀπλιτῶ. ἐπεὶ ἣ σιωπῆθον, ἀρξάμην ἀπὸ
 τῶ τετακοσίων, ἢ διελθῶν πολὺ ἔπαινον τῆ πρῶθυμίας αὐτῶ ἢ τῆ πίσεως,
 ἠὲ ἐπεδείξαντο ἢ χρεῖμασι ἢ σώμασι ἢ βελαῖς ὠφελιμώτατοι γρόμφοι,
 παρῆκαλει μὴ διαλυθῆναι ταῖς ἐλπίσιν ἕκαστον αὐτῶ, φυγῶ ἰδίαν ἢ ἀπό-
 δρασην τινὰ ποιεζόμενον. ἀν γὰ ἐν ταῦτῳ συμμῶσιν, ἢ πολεμῆθων ἦ-
 τον καταφρρηθῆσαν Καίσαρα, ἢ φείσεαδ μαλλον δεομῶν. βελδύεαδ δ'
 ἐκείλθεν αὐτῆς ὑπὲρ αὐτῶ, ἐδέτερα μεμψάμην, ἀλλ' εἰ μὲ τρέποι-
 το τῆ γνώμη πρὸς τὴν τύχην, τῆς ἀνάγκης θησομῶ τὴν μεταβο-
 λῶ ἰσαμῶν ἣ πρὸς τὰ δανα, καὶ δεχομῶν τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλθε-
 ρίας κίνδυνον, ἐκ ἐπαινεσόμην μόνον, ἀλλὰ καὶ θαυμασόμην τὴν
 ἀρετῶ, ἢ παρῆξων ἑαυτὸν ἀρχοῖα ἢ σωμαγωνιζόμενον ἀχεις ἔ τὴν
 ἐχάτῳ τύχην τῆς πατερίδῳ Ἰξελέγξωσιν, ἠὲ ἐχὶ Ἰτύκῳ, ἐδὲ Ἀδρῆ-
 μητον ἔσαν, ἀλλὰ Ῥώμῳ, πολλάνις ἐν χαλεπωτέρων σφαλμάτων ὑπὸ
 μεγέ-

folansque, abstergebat timentibus trepidatio-
 nem & exanimationem, clamem dicens forsi-
 tam non esse tantam, sed extolli sermone in
 majus. Ita turbam composuit. Simul atque
 diluxit, convocavit per praconem in tem-
 plum Jovis trecentos, (hi cives Romani erant
 qui in Africa negotiabantur, & foenus exer-
 cebant) simulque omnes senatores & eorum
 filios. Dum illi coguntur, accedens compo-
 sito & tranquillo vultu, quasi nihil accidisset
 novi, libellum quem tenebat manibus lege-
 bat. Breviarium erat instrumenti bellici, ar-
 morum, frumenti, telorum, militum. Ubi
 convenerunt, exorsus a trecentis, laudata exi-
 mie eorum alacritate & fide quam demonstra-
 verant, quod pecunia, corporibus, consiliis
 rempublicam enixissime juvissent, exhortatus

eos est ne diversam spem intenderent, alius
 aliam fugam & errorem quaerentes. Nam
 si una cohaerent, & bellantes minus Ca-
 sareum despecturum, & magis parsurum sup-
 plicibus. Monuit autem eos ut de rebus
 suis deliberarent; de neutro se consilio in-
 cusaturum ipsos: verum si animo ad fortuna-
 nam inclinarent, adscripturum mutationem
 eorum necessitati. Quod si resisterent ma-
 lis, & discrimen pro libertate subirent, non
 commendaturum modo, sed etiam virtu-
 tem eorum admiraturum, praebiturumque
 ipsis ducem se & commilitonem, quoad
 novissimam patriae fortunam explorassent:
 non Uticam eam neque Adrumetum, sed
 Romam esse; quae saepe ob magnitudinem
 suam crexisset se ex gravioribus lapsibus.

μεγέθους ἀναφέρεσθαι. πολλῶν ὃ αὐτοῖς εἰς σωτηρίαν ἢ ἀσφάλειαν ὑποκει-
 μῶν, ἢ μεγίστα, πρὸς ἄνδρα πολεμῶν ἐπὶ πολλὰ τοῖς καιροῖς ἀνθελκό-
 μῶν, Ἰβηρίας τε πρὸς Πομπηϊὸν ἀφεσώσης τὸν νέον, αὐτῆς τε τῆ Ῥώμης
 ἔπω δι' ἀθήειαν παντάπασι δεδεγμῶν τὸν χαλινόν, ἀλλ' ἀναξιοπαθέ-
 σης, ἢ σωεξάνισαμῶν πρὸς πᾶσαν μεταβολὴν ἔδε τὸν κίνδυνον εἶναι
 φθυκλέον, ἀλλὰ ἔχειν διδάσκαλον τὸν πολέμιον, ἀφειδέντα τῆ ψυχῆς ἐπὶ
 ταῖς μεγίσταις ἀδικίαις, ἔχ ὥσπερ ἑαυτοῖς, εἰς τὸν δύτυχέστατον βίον κατ-
 ορθῶσιν, ἢ πλάισιν εἰς τὸν δύκλειέστατον θάνατον, τὴν ἀδηλότητα τῆ πο-
 λέμικτελευτῶν. ἔ μὴν ἀλλ' ἐκείνους γε δεῖν ἔφη βελούεσθαι καθ' ἑαυτῆς, συν-
 δυχομῶν ἀντὶ τῆ πρόωθεν ἀρετῆς ἢ προθυμίας αὐτοῖς τὰ δόξαίηα σωε-
 νεῖναι.

Τοιαῦτα τῆ Κάτωνος εἰπόντος, ἦσαν μὲν οἱ ἢ τοῖς λόγοις ἀγόμενοι
 πρὸς τὸ θάρρειν, οἱ ὃ πλείστοι πρὸς τὸ ἀδέες ἢ θηναῖον αὐτῆ ἢ Φιλάνθρω-
 πον ὀλίγα δεῖν ἐκλαθόμενοι τῶν παρόντων, ὡς μόνον ὄντα τῆτον ἀήτητον
 ἠγεμόνα, ἢ πάσης κρείττονα τύχης ἐδέουτο χρεῖσθαι ἢ σώμασιν αὐτῶν καὶ
 χρεῖμασιν καὶ ὄπλοις, ὅπως αὐτὸς ἔγνωκε κρείττον γὰρ ἐκείνη παθομῶν
 ἀποθανεῖν, ἢ σώζεσθαι προδόντας ἀρετὴν τοσαύτην. εἰπόντος δὲ τινος ὡς χρεῖ
 ψηφίσασθαι δέλοισ ἐλύθερίαν, καὶ τῶν πλείστων σωεπαινεσάντων, ἐκ ἔφη
 τῆτο ποιήσειν ὁ Κάτων· ἔ γὰρ εἶναι νόμιμον ἔδε δίκαιον αὐτῶν μῦθοι τῶν
 δεσποτῶν ἀφίεντων, τῆς ἐν ἡλικίᾳ δέχεσθαι. θηρομῶν ὃ πολλῶν ὑποσχέσεων,

κε-

Ipsis vero cum multa ad salutem & incolumita-
 tem patere, tum illud maxime, quod bellum
 gererent cum homine qui in diversa temporibus
 retraheretur: Hispaniam ad Pompeium
 juvenem defecisse, ipsam Romam jugi in-
 solentem nondum plane recepisse frænum,
 verum indigne calcari, atque ad omnem ex-
 furrectionem mutationem. Neque porro re-
 fugiendum esse periculum, sed doctorem eos
 habere hostem ipsum, qui quo maxima sce-
 lera transigat, minime parcat vitæ: cui non
 sicut ipsis in felicissimam vitam, si victores
 fuerint, aut, si impegerint, in mortem glo-
 riosissimam incerta belli terminatura. Ve-
 runtamen debere eos ait secum rem perpen-
 dere, vota facientes ut superiore pro virtu-
 te atque animi propensa voluntate quæ de-

liberassent fauste ac feliciter evenirent.

Postquam finem dicendi Cato fecit, fue-
 runt quibus etiam faceret oratio ejus animos.
 Plerique vero ob constantiam ejus, animi
 celsitudinem & humanitatem, periculi pene-
 obliti præsentis, tanquam unum hunc invic-
 tum ducem & omni superiore fortuna, ora-
 verunt uteretur ex sententia sua & ipso-
 rum corporibus & facultatibus & armis: præsta-
 re enim illi parentes vitam abjicere, quam
 incolumes esse virtute prodita tam excellen-
 te. Quum ibi mentionem quidam intulisset,
 decernendam servis libertatem, idque compro-
 bassent plerique, negavit id se Cato factu-
 rum: neque enim id legitimum vel justum es-
 se: verum si domini ipsi manumississent eos, re-
 cepturum se adultos. Multis hic pollicitationi-
 bus

κελεύσας ἀπογραφῆσαι τὸν βελόμῃνον, ἀπηλλάττετο, καὶ μὴ μικρὸν ἦκεν αὐτῷ γράμματα πρὸς Ἰόβα καὶ Σκιπίων^Θ. Ἰόβα μὲν, ἐν ὄρει κεκρυμμένος μὴ ὀλίγων, ἐρωτῆσθ^Θ ὅ, τι πρᾶττεν δέδοκ^Θ τῷ Κάτωνι· ἢ γὰρ πεμψείην Ἰτύκιον ἐκλιπόντα, ἢ πολιορκηθῆναι μετὰ στρατίας Ἰπσονθήσειν Σκιπίων^Θ ἢ πρὸς ἄλλα τινὶ ναυλοχῆναι^Θ, ἢ πόρρω τ^Θ Ἰτύκης Ἰπὶ τοῖς αὐτοῖς παραδοχῆναι^Θ.

Ἐδοξεν ἔν τῷ Κάτωνι τὰς γραμματοφόρους Ἰπσχεῖν, ἄχει ἔ βεβαιώση τὰ πρὸς τῆς τετρακοσίων. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ βελῆς ἦσαν πρόθυμοι, ἢ τὰς οἰκέτας διθυς ἀφιέντες ἐλευθέρους ὠπλιζον. τῷ ἢ τετρακοσίων, ἅτε δὴ πλωτικῶν ἢ δανεικῶν ἀνθρώπων, ἢ τὸ πλείστον ἐν τοῖς οἰκέταις τ^Θ εἰσίας ἐχόντων, ἢ πολλῶ οἱ Κάτων^Θ λόγοι χρένον ἐμμέναντες Ἰξερρύησαν. καθάπερ τῷ σωμάτων τὰ μὲν ἀναδέχε^Θ ῥαδίως τὴν θερμότητα, ἢ πάλιν μεθίησι, τῷ πρὸς ἀπαχθείη^Θ ψυχόμενα· πρὸς ἀπλησίως ἐκείνης ὁ μὲν Κάτων ὁρώμε^Θ ἀνεζωπύρει ἢ διεθέρμαιεν, αὐτὰς δ^Θ ἑαυτοῖς λόγον διδοῦσας ὁ Καίσαρ^Θ φόβ^Θ Ἰξέκερσε τ^Θ πρὸς Κάτωνα καὶ τὸ καλὸν αἰδέε. Τινες γὰρ, ἔφασαν, ὅτι, καὶ τινὶ τὸ προστασόμενον ποιεῖν ἀπαξιῶμεν; ἐχὶ Καίσαρ μὲν ἔστ^Θ, εἰς ὃν ἢ Ῥωμαίων ἅπαντα πειρῆσθην ἰχὺς; ἢ μὲν ἢ Σκιπίων εἰδῆς, εἰδῆ Πομπήιος, εἰδῆ Κάτων. ἀλλὰ ἐν οἷς καιροῖς πάντες ἀνθρώποι ταπεινότερα τῷ προσηκόντων διὰ φόβον φρονῆσιν, ἐν τέτοις ἡμεῖς ὑπερμαχῆνες τ^Θ Ῥωμαίων ἐλευθερίας, πολεμῶμεν Ἰξ Ἰτύκης ὢ Κάτων μετὰ Πομπήιου Μάγνη φύγων ὑφεῖτο τ^Θ Ἰταλίας· καὶ δέλεος ἐλευθερῶμεν καὶ

Καί.

bus factis, quum nomina dare quibus placeret iussisset, digressus est. Paulo post literæ ei a Juba & Scipione sunt redditæ. Juba in monte quodam abditus quærebat quid consilii cepisset Cato. Nam expectaturum ostendit se eum, si Uticam deseret: & si ferre decrevisset obsidionem, suppetias ei cum exercitu venturum. Scipio sub promontorio quodam non procul Utica in ancoris stans eundem in finem præstolabatur.

Igitur Catoni visum retinere tabellarios, dum certi quid statuissent trecenti. Omnes enim fenatorii ordinis alacres erant, servosque extemplo manumissos armabant. At trecentis, viris naviculariis scilicet & fœneratoribus, qui maximam facultatum partem habebant in

servitiis, non diu Catonis oratio adhærescens effluxit. Sicut corpora aliqua facile calorem admittunt, rursusque emittunt, amoto igne frigescentia: haud aliter illos adspæctus excitabat & fervefaciebat Catonis, cæterum reputantibus rem secum, extorquebat Cæsaris metus Catonis & honesti reverentiam. Ita enim dicebant, Qui nos, & cui dedignamur dicto esse audientes? Nonne Cæsar hic, ad quem omnis populi Romani recidit potentia? Nemo nostrum Scipio est, vel Pompeius, vel Cato: at quo tempore omnes mortales animos præter dignitatem ex metu summisserunt, hoc nos ad tuendam populi Romani libertatem gerimus ex Utica bellum, adversus eum cui fugiens Cato cum Pompeio Magno Italia cessit? Servos libertate

Καίσαρ, οἷς αὐτοῖς ἐλευθερίας ὅσον ἂν ἐκῆν θέλη μέτεσιν; ἀλλ' ἔτι νῦν, ὡς μοχθηροὶ, γνόντες ἑαυτὰς, παρὰ τὸν κρατεῖναι, καὶ πέμψωμεν τὰς δευσομήδους. ταῦτα οἱ μετεωτάτοι τῶν τελακοσίων παρεῖνεν. οἱ δὲ πλεῖστοι τοῖς συκλητικοῖς ἐπέβλυσον, ὡς, εἰ τῆς συλλαβοῖεν, ἰλασόμενοι τῶν πρὸς αὐτὰς ὀργῶν τῆς Καίσαρος.

Ὁ δὲ Κάτων ὑπονοῶν τῶν μεταβολῶν, ἐκ ἠλέσεν. τῶν μὲντοι Σκιπίων καὶ τῶν Ἰόβαν γραψάσας ἀπέχεσθαι τῆς Ἰτύκης ἀπιστία τῶν τελακοσίων, ἐξέπεμψε τὰς γραμματοφόρους. τῶν δὲ ἰππέων οἱ διαφυγόντες ἀπὸ τῆς μάχης, ἀειθροῦς ἐκ δικάταφρονῆτος, προσελάσαντες τῇ Ἰτύκῃ, πέμπουσι πρὸς τὸν Κάτων τρεῖς ἄνδρας, ἐκ τῶν αὐτῶν γνώμων ἀπὸ πάντων ἐχούσας. οἱ μὲν γὰρ ἀπίνουσι πρὸς Ἰόβαν, οἱ δὲ τῶν Κάτωνι προσχωρεῖν ὤρεμιλλοῦ τὰς δὲ καὶ εἶχεν εἰς Ἰτύκῃν παρῆναι. ταῦτα ὁ Κάτων ἀκῆσας, τοῖς μὲν τελακοσίοις ἐκέλευσε προσέχειν Μάρκον Ῥέβειον, ἀτρέμα τὰς ἀπογραφὰς τῶν ἐλευθερέων δεχομένων, καὶ μὴ προσβιαζόμενον· αὐτὸς δὲ τὰς συκλητικὰς ἀναλαβὼν, προῆλθεν ἔξω τῆς Ἰτύκης, καὶ τοῖς ἰππέεσιν ἐπέτυχεν, δεόμενον μὴ πρὸς τὰς Ῥωμαίων ἄνδρας ἀπὸ βελῆς τοσάτας, μηδὲ Ἰόβαν ἐλέσθαι στρατηγὸν ἀντὶ Κάτωνος· ἀλλὰ σώζεσθαι κοινῇ καὶ σώζειν, παρελθόντας εἰς πόλιν ἔτε κατάχευς ἀλώσιμον, εἰς ἔτη δὲ πάμπολλα σῖτον καὶ τῶν ἄλλων παρὰ σκιδῶν ἔχεσαν. ταῦτα δὲ καὶ τῶν συκλητικῶν δεομένων καὶ δακρυόων, οἱ μὲν ἰππαρχοὶ διηλέγοντο τοῖς ἰππεῦσιν· ὁ δὲ Κάτων ἐπὶ χώματός τινος καθίσας μετὰ τῶν συκλητικῶν, ἀνέμεινεν τὰς ἀποκρίσεις.

Ἐν

bertate donamus, quibus ipsis tantum est libertatis quantum illi visum erit relictum? At etiam nunc o miseri cognoscentes nosmetipsos, veniam petamus a victore, & legatos supplices mittamus. Hæc moderatissimi trecentorum subiciebant. Maxima vero pars infidiabatur senatoribus, tanquam si hos corripuissent, iram in se Cæsaris placaturi.

Odoratus est Cato consilii mutationem, non tamen excussit, sed Scipioni & Jubæ remisit tabellarios, per quos scripsit iis Utica ut abstinerent, ob suam de trecentis diffidentiam. At equites qui profugerant ex pugna non contemnendo numero, profecti Uticam tres miserunt ad Catonem; non erant tamen ejusdem omnes sententiæ. Nam alii recipere

re se ad Jubam, alii adjungere Catoni moliebantur, pars intrare timebant Uticam. His Catoni nunciatis, M. Rubrio imperat ut trecentis intendat, ac nomina silentio recipiat feros manumittentium, nec cogat quenquam. Tum assumptis secum senatoribus extra urbem progressus præfectos equitum convenit, orans ne projicerent tot Romanos senatores, neque ducem pro Catone caperent Jubam, verum in communi salutem quærerent, & urbem ingrederentur. Esse eam prorsus inexpugnabilem, in qua commeatus & alia necessaria in multos annos sint. Eadem senatoribus rogantibus lacrymantibusque præfecti conveniunt equites. Interea Cato in aggere quodam sedens cum senatoribus, responsum operiebatur.

Ἐν ᾗ τῷ παρῶ ὁ Ῥέβειϑ, σὺ ὀργῇ κατηγορῶν τῶν τριακοσίων ἀκοσίαν πολλῶν ἢ θόρυβον, ὡς ἀφισαμύρων ἢ διαταραχθέντων τὴν πόλιν. ἐφ' οἷς οἱ μὲν ἄλλοι παλιάρχοι ἀπογνόντες ἑαυτῶν εἰς δάκρυα καὶ ὀδυρμὸς ἔξέπεσον· ὁ δὲ Κάτων ἐκείνης τε θαρσύνειν ἐπειρᾶτο, ἢ πρὸς τὰς τριακοσίους ἐπέμψεν, ἀναμῆναι κελύων. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἰππέων ἦγον, ἐ μέτρια προστάττοντες. ἔφασαν γὰρ ἔτε Ἰόβα δαΐδῳ μυθολογῆσαι, ἔτε Καίσαρα φοβεῖσθαι, Κάτων δὲ αὐτῶν ἀρχοῦν. Ἰτυκαίοις δὲ, Φοίνιξιν ἀνθρώποις δὲ μεταβόλοις συγκαθέρχουσι, δεινὸν εἶναι. ἢ γὰρ εἰ νῦν ἀτρεμεῖσιν, ὅταν Καῖσαρ ἴπῃ, σιωπηθῆσθε καὶ προδώσειν. εἶπερ ἔν δαίτῃ τις αὐτῶν συμπολεμῆσιν ἢ συμπαρόντων, ἐμβαλὼν ἀπαύλας Ἰτυκαίους ἢ διαφθείρας, ἔτις εἰς πόλιν καθαρὰν πολεμίων ἢ βαρβάρων καλείτω. ταῦτα ὁ Κάτων ἀγείρα μὲν δεινῶς ἠγάτο ἢ βαρβάρων, πρῶτος δὲ ἀπεκείνατο, βελούσθαι μετὰ τῶν τριακοσίων. ἢ παρελθὼν αὐτοῖς εἰς τὴν πόλιν ἐνετύχχανε τοῖς ἀνδράσι, ἐκ Ἰπσκήψης ἐδὲ πᾶσαυτὰς πλασομύροις ὑπ' αἰδῆς πρὸς αὐτὸν, ἀντικεῖν ἢ χαλεπαίνεσιν, εἴτις αὐτὰς βιάζοιτο πολεμεῖν Καίσαρι, μὴ δυνάμευς μηδὲ βελούμυροις. ἔνοι δὲ ἢ παρεφθέρχοντο πρὸς τῶν συκλητικῶν, ὡς καθελεῖον ἐν τῇ πόλει Καίσαρ δὲ παρόντων. ἀλλὰ τῷ μὲν ἐκ ἀκέρειας ὁ Κάτων παρήκεν· ἢ γὰρ ἦν ὑποκωφότερος· ὡς δὲ τις αὐτῷ προσελθὼν ἀπήγγειλε, τὰς μὲν ἰππεὺς ἀπέναι, φοβηθεὶς μὴ παλιάρχοι οἱ τριακοσίοι καὶ τῶν συκλητικῶν ἀπονοηθῶσιν, ἐβάδιζε μὲν τῶν φίλων ἔξανασάς· ἢ θεασάμενος ἤδη προκεχωρηκότας, ἵππον λαβὼν, ἐδίωκε πρὸς αὐτὰς.

Rubrius inter hæc advenit ira inflammatus, trecentorumque magnum fluctum & tumultum infectatus est, deficientium & civitatem sollicitantium. Unde multi abjecta semel salutis spe in lacrymas & lamentationes se conjecere. Cato vero cum hos confirmavit, tum ad trecentos misit petitem ut aliquantisper sustinerent. At præfecti non mediocria postulata equitum retulere. Ostenderunt enim nec quærere eos ut Juba forent mercenarii, nec se Cæsarem duce formidare Catone, cæterum cum Uticensibus ut concluderentur, hominibus Punicis & levibus, id sibi esse grave. Etenim ut nunc conquiescant, ubi advenerit Cæsar, conspiraturos in ipsos, proditurosque. Proinde si quis societatem & præsentiam expetatur suam, ut ille ejectionis vel

interfectis Uticensibus cunctis ita ipsos in vacuum invitaret hostibus ac barbaris urbem. Hæc nimium fera Cato & barbara censens, respondit benigne tamen, cum trecentis se deliberaturum. Reversus in urbem convenit eos. At illi non jam circuitiones reverentia ejus neque delinimenta in speciem fingere, sed aperte stomachari, si quis non valentes & nolentes bellum gerere cogeret cum Cæsare. Aliqui etiam obiter senatorum meminerunt, retinendos in urbe in adventum Cæsaris. Verum id se audisse dissimulavit Cato: etenim erat nonnihil surdaster. Quum autem nunciasset ei quidam abscedere equites, veritus ne omnino consulerent crudeliter aliquid trecenti in senatores, confestim profectus est cum amicis ad illos. Ubi conspexit aliquantulum progressos, equo accepto, est eos insequutus.

αὐτὰς. οἱ δὲ ἰδόντες ἄσπυροι προσελάνοντα, ἢ ἐδέξατο ἢ παρεκάλεν σώ-
ζεσθαι μετ' αὐτῶν. τότε ἢ δακρύσαι τὸν Κάτωνα φασίν, ὑπὲρ τῶν συκλιητι-
κῶν δεόμενον ἢ προτείνοντα τὰς χεῖρας, ἐνίων δὲ ἢ τὰς ἵππους ἀνατρέφουσα,
ἢ τῶν ὀπλων ἀνιλαμειανόμενον, μέχρι ἔ καταεργάσατο τὴν γῆν ἡμέραν
ἐκείνην Ἰπμείνιας ἀσφαλῆ τοῖς ἀνδράσι φυγῆν ὡς ἀρχαῖν.

Ὡς ἔν ἔχων αὐτὰς ἀφίκετο, ἢ τὰς μὲν Ἰπμείνιας κατέστησεν, τοῖς
δὲ τὴν ἀκροὴν φυλάττειν παρέδωκεν, ἔδωκεν οἱ τριακόσιοι μὴ δύναιτο δῶσιν
τὴ μεταβολῆς ἢ πρὸς τὸν Κάτωνα πέμποντες, ἐδέξατο πάντως ἀφικέσθαι πρὸς
αὐτὰς. οἱ δὲ συκλιητικοὶ περικυβέτες ἐκ εἰων, ἐδὲ ἔφαταν προήσεσθαι τὸν
κηδεμόνα ἢ σωτῆρα τοῖς ἀπίστοις ἢ προδόταις. σαφεστάτη γὰρ, ὡς ἔοικεν,
αἰσθητὴς τότε παρέστη ἢ πόθος ἢ θαῦμα τὸ Κάτωνος ἀρετῆς πᾶσιν ὁμαλῶς
τοῖς ἐν τῇ Ἰτύκῃ χρομύροις, ὡς ἐδὲν ἄρα κίβδηλον ἔτε ἀπατηλὸν ἐμέμικτο
τοῖς πραγματέροις ὑπ' αὐτῶν. πάλαι δὲ ἀνθρώπος ἑαυτὸν ἐγνωκῶς ἀνελεῖν,
δεινὸς πόνος ἐπόνη, ἢ φρονηδίας ἢ ὠδύνας εἶχεν ὑπὲρ ἄλλων, ὅπως εἰς ἀσ-
φαλῆς καταστήσας ἀπανίας ἀπαλλάξαιτο τῷ ζῆν. ἔ γὰρ ἴω ἀδηλοῦ ἢ
πρὸς τὸν θάνατον αὐτῶν φορὰ, καίπερ ἔ πάχοντο. ὑπήκουσεν ἔν τότε τοῖς
τριακόσιοις, ὡς ἀμυθησάμενος τὰς συκλιητικὰς ἢ μόνος ἦκεν πρὸς αὐτὰς,
χάειν ἔχειν ὁμολογεῖσθαι, ἢ δεομένους τὰ μὲν ἄλλα χεῖρας ἢ πισθύνειν εἰ
δὲ Κάτωνος ἐκ εἰσίν, ἐδὲ τὸ Κάτωνος φρόνημα χωρῆσθαι, οὐκ εἶσαι τὴν
ἀδύναμιν αὐτῶν. ἐγνωκότες δ' ἔν Καίσαρος δῆσθαι ἢ πέμπειν πρὸς αὐτὸν,
ὑπὲρ

insequutus. Illi læti advehentem viderunt re-
ceperuntque, orantes secum quæreret salu-
tem. Ibi Catonem lacrymas quoque ferunt
profudisse, dum precatur pro senatoribus &
manus supplices tendit: aliquorum equos quo-
que circumegisse, atque arma corripuisse, quo-
usque impetravit ut illum saltem diem remane-
rent, & fugam præstarent senatoribus securam.

Postquam cum his rediit, ac partim in por-
tis collocavit, partim tradidit eis arcem cu-
stodiendam, trepidaverunt trecenti, ne pœnas
penderent inconstantiae suæ: missisque certis
ad Catonem, obsecraverunt eum ut omnino
ad ipsos veniret. Verum circumfusi ei senato-
res prohibuerunt, negaveruntque perfidis &
proditoribus permissoiros se tutorem suum &
servatorem. Tunc enim clarissime, meo ju-

dicio, amplexi & admirati sunt, senseruntque
Catonis virtutem ex æquo omnes qui Uticæ
tunc erant, nihil fuisse profecto in Catonis
factis admistum, adulterinum vel fucatum. Qui
quum jamdudum mortem sibi statuisset affer-
re, miros labores, sollicitudines, dolores susce-
pit pro aliis, quo illos quum in tuto collocaf-
set, tum ipse suam deponeret vitam. Neque
vero erat obscurum, quantumvis dissimularet,
fixum ei esse consciscere sibi necem. Itaque
lenitis senatoribus, gessit morem trecentis, so-
lusque est ad eos profectus. Illi gratias ei ege-
runt, precatique in cæteris ut opera sua ute-
retur ac fideret ipsis. Quod autem Catones
non essent, neque animos caperent Catonis, ig-
nosceret infirmitati suæ. Decrevisse se depre-
cari Cæsarem, atque legatos ad eum mittere,

ὑπὲρ ἐκείνῃ μάλις αἰ πρώτῃ ποιήσασθαι δέησιν· εἰ δὲ μὴ πείθοιεν, εἰδὲ αὐτοῖς διδομῆναι δέξασθαι τιλὴ χάριν, ἀλλ' ἄχει ἀν' ἐμπνέωσιν πολεμήσασιν ὑπὲρ ἐκείνῃ. πρὸς ταῦτα ὁ Κάτων ἐπαινέσας τιλὴ δύνοιαν, ἔφη χερῶναι· τὴ αὐτῶν σωτηρίας ἕνεκα πέμπειν κτ' τάχῃ, ὑπὲρ αὐτῆ δὲ μὴ δεῖσθαι κεραιτημῶν γὰρ εἶναι δέησιν, καὶ ἀδικημάτων ᾧζαίτησιν. αὐτὸς δὲ ἔ μόνον ἀήττητῃ γεγονέναι ᾧζα πάντα τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ νικᾶν ἐφ' ὅσον ἐβέλετο, καὶ κρατεῖν Καίσαρῃ τοῖς καλοῖς καὶ δικαίοις. ἐκείνον δὲ εἶναι τὸν ἐαλωκότα καὶ νενικημῆνον· ἀ γὰρ ἠγνῆτο πρᾶττων κτ' τὴ πατερίδῃ πάλαι, νικῶ δὲ ξηλέχθαι καὶ πεφωρεῖσθαι.

Ταῦτα διαλεχθεὶς τοῖς τετρακοσίοις ἀπηλλάττετο· καὶ πυθόμενῃ Καίσαρῃ πᾶσαν ἀγῶνι τιλὴ στρατιὰν ἤδη καθ' ὁδὸν εἶναι, Παπαὶ, εἶπεν, ὡς ἐπ' ἀνδρας ἡμᾶς ἐκείνῃ. καὶ τραπόμενῃ πρὸς τὰς συκλητικὰς, ἐκέλευε μὴ μέλλειν, ἀλλ' ἕως ᾧζαμῆρσιν οἱ ἱππεῖς σώζεσθαι. καὶ τὰς μὲν ἄλλας ἀπέκλασε θύρας, μίαν δὲ τῇ πρὸς θάλασσαν φερέσῃ τὰ τε πλοῖα τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν διένημῃ, καὶ τάξεως ἐπεμελείτο, παύων τὰς ἀδικίας, καὶ διαλύων τὰς φορέβας, καὶ τὰς ἀπόρους ἔχοντας ἐφοδιάζων. ἐπεὶ δὲ Μάρκῃ Ὀκτιάειῃ ἀγῶν δύο τάγματα πλησίον κατεστρατοπέδδυσεν, καὶ πέμπων ἠξίε τὸν Κάτωνα ᾧζι ἀρχῆς διορίσασθαι πρὸς αὐτὸν, ἐκείνῃ μὲν ἔθεν ἀπεκείνατο, πρὸς δὲ τὰς φίλους εἶπεν, Εἶτα θαυμάζομεν ὅπως ἀπόλωλε τὰ πρᾶγματα, τιλὴ φιλαρχίαν ἀρῶντες ἡμῖν ἐν αὐτῷ τῷ ὀλέθρῳ βεβηκόσι ᾧζαμῆνυσαν; ἐν τῷτῳ δὲ τὰς ἱππεῖς ἀκῆσας ἀπιόντας ἤδη φέρειν καὶ ἀγειν τὰ τῶν

Ἴτυ-

qui præcipue pro ipso essent & primo deprecaturum. Si non obtinuissent, ne concessum quidem ipsis beneficium recepturos, verum dum spirarent propugnaturus pro eo. Ad ea Cato commendata illorum benevolentia respondit, prope eis esse pro ipsorum salute mittendum, at nihil pro se exposcendum precibus. Victos enim supplices esse, atque eos qui deliquerunt veniam debere petere: se vero per totam vitam non invictum modo permanuisse a Cæsare, verum etiam esse quatenus vellet, victorem, Cæsaremque virtute superare & iustitia, illum victum esse & captum: quæ enim moliri iam dudum inficiatus esset in patriam, nunc convictum de his atque deprehensum.

Ita ad trecentos fatus, abscessit. Quum

allatum esset Cæsarem jam cum toto exercitu esse in itinere, Papæ, inquit, ut in viros nos ille! Ac conversus ad senatores, monuit eos ut maturarent, & dum equites ibi operirentur, consulerent salutem. Inde cæteris obsecratis portis, ex una, quæ spectabat ad mare, distribuit suis naves, curamque gessit ut fierent omnia ordine. Injurias repressit, tumultus sedavit, inopibusque præbuit viaticum. Quum vero M. Octavius cum duabus legionibus prope urbem confedisset, missisque legatis postularet a Catone ut statueret secum quatenus utriusque imperium esset: nihil illi respondit, sed ait ad amicos, Et miramur nos res concidisse nostras, quum ambitionem retinere nos in ipso videamus exitio versatos? Interea equites audiens discedere, & bona Uticensium

um

Ἰτυκαίων ὥσπερ λάφυρα, δρόμῳ συέτινε πρὸς αὐτὰς, καὶ τοῖς πρώτοις ἐλυχὼν ἀφηρεῖτο· τῷ δὲ ἄλλων ἕκαστος ἐφθανε ρίπων καὶ κατατιθέμενος, πάντες δὲ ὑπὲρ αἰχμῆς σιωπῆ καὶ κάτω βλέπουσες ἀπήεσαν. ὁ δὲ Κάτων εἰς τὴν πόλιν τὰς Ἰτυκαίας σωμαγαγὼν, εἶδε τοὺς τριακοσίων, μὴ παροξύναι Καίσαρα κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ κοινῇ τὴν σωτηρίαν πράττειν ἀλλήλοις. εἶτα πάλιν τραπόμενος πρὸς τὴν θάλατταν, ἐπεσκόπει τὰς ἐμβάινονας, καὶ τῶν φίλων καὶ ξένων ὅσους ἐπέσειν, ἠσπάζετο καὶ προῖκεν. τὸν δὲ ἕκαστος ἐπέσειε λαβεῖν πλοῖον, εἰ δὲ ἄλλο δαῖν ἀποτρέπειν φεισχομένην τῶν πατέρων. ἦν δὲ τις Στατύλλιος, ἀνὴρ τῇ μὲν ἡλικίᾳ νέος, ἰσχυρὸς δὲ τῇ γνώμῃ βεβλήμενος εἶναι, καὶ τῶν Κάτωνος ἀπομιμῆσαι τὴν ἀπάθειαν. τῆτον ἠξίως πλεῖν καὶ γὰρ ἦν καταφανὴς μισοκαῖσαρ' ὡς δὲ ἐκ ἠθέλειν, Ἀπολλωνίδης τῷ Στωϊκῷ καὶ Δημητρίῳ τῷ Περιπατητικῷ προσβλέψας ὁ Κάτων, Ἰμέτερον, εἶπεν, ἔργον οἰδέναι τῆτον μαλάξαι, καὶ καταρτίσαι πρὸς τὸ συμφέρον. αὐτὸς δὲ τὰς λοιπὰς σωεκπέμπων, καὶ χρηματίζων τοῖς δεομένοις, τὴν τε νύκτα διέτριβεν ὡς ταῦτα, καὶ τῆς ἑπόμενης ἡμέρας τὸ πλεῖστον μένος.

Ἐπεὶ δὲ Λύκιος Καῖσαρ, οἰκείῳ μὲν ὄντι Καίσαρος ἐκείνου, μέλλων δὲ προσβύειν ὑπὲρ τῶν τριακοσίων, παρεκάλει τὸν Κάτωνα λόγον αὐτῷ συνοποθεῖσθαι πιθανόν, ὃ χρησέῃ ὡς ἐκείνων ὑπὲρ σὲ μὲν γὰρ αὐτὸς καὶ χειρῶν ἐμοὶ καλὸν ἄψασθαι, καὶ γόνασι προσπεσεῖν Καίσαρος ἐκ εἰς ταῦτα ποιεῖν ὁ Κάτων αὐτόν. Ἐμοὶ γὰρ, εἶπεν, εἰ σώζεσθαι χάριτι Καίσαρος ἐβελόμενος,

um pro prædâ diripere, properavit ad eos incitato cursu, assequutusque primos extorsit ablata. Mox reliquorum quisque festinavit id quod haberet projicere & deponere, omnesque præ rubore muti & dejectis in terram oculis facessere. Tum Cato convocatis in urbem Uticensibus oravit pro trecentis, ne Cæsarem incenderent in illos, verum procurarent in communi inter se salutem. Mox reversus ad mare, consideravit conscendentes, amicosque & hospites, quos quidem perpelle-re potuit, salutavit & prosequutus est. Filio non persuasit ut navem arriperet; neque adhaerentem parenti duxit avertendum. Statyllius quidam erat vir in flore ætatis, qui fortè pectore esse & Catonis subsequi obstinatum & immotum affectabat animum. Hunc

oravit ut abnavigaret: nam illustre erat ejus in Cæsarem odium. Ubi recusavit, Apollonidem Stoicum & Demetrium Peripateticum intuitus Cato, Vestri, inquit, muneris est tumentem hunc animo mollire atque adducere ad id quod ex usu ejus est. Inde reliquos dimisit; & vacavit illis qui operam requirebant suam: qua in re totam noctem consumpsit & magna ex parte diem posterum.

Quum L. Cæsar C. Cæsaris propinquus, qui legatus erat pro trecentis iturus, oraret Catonem ut adjuvaret se in concinnanda apta oratione quam esset pro illis habiturus. Nam pro te, inquit, etiam manus ejus attingere; & ad genua mihi fuerit honestum procumbere; vetuit id Cato ei ne faceret. Mihi enim, inquit, si incolumitatem habere Cæsaris beneficio

λόμω, αὐτῷ βαδισέον ὡς πρὸς ἐκείνον μόνον. ἔ βέλομαι ἢ τῷ τυράννῳ χάειν ἔχειν ὑπὲρ ὧν παύνομαι. παύνομαι ἢ, σώζων ὡς κύεισθαι ὧν αὐτῷ δεασόζην εἶδεν προσῆκεν. ὅπως μῦθοι παύνομαί τες τελακοσίους, κοινῇ σκοπῶν εἰ βέλοι. ἠρόμω ἢ πρὸς τέτῳ μετὰ τῷ Λουκίῳ, τὸν υἱὸν αὐτῷ σωῆσθαι ἢ τες ἑταῖρος ἀπιόντι ἢ προπέμψας ἐκείνον ἢ δεξιωσάμω, ἐπανῆλθεν οἰκαδε, ἢ τὸν υἱὸν ἢ τες φίλος σωμαγαγῶν, ἀλλὰ τε πολλὰ διελέχθη, ἢ πολιτείας ἀπέπειν ἀψαδῶ τῷ μαρκεῖῳ. τὸ μὲν γὰρ ἀξίως Κάτωνος, ἐκ ἐτι τὰ πράγματα δέξαδῶ τὸ ἢ ἄλλως, αἰχρὸν εἶναι. καὶ παρὶ ἐσπέρας ἤδη τρέπε) πρὸς τὸ βαλανεῖον. ἐν ἢ τῷ λέεσθαι τῷ Στατυλλίῳ μνηστῆς, ἢ μέγα φθεγξάμω, Ἐξέπεμψας, εἶπεν, ὦ Ἀπολλωνίδη τὸν Στατυλλίον ἀπὸ τῷ φρονήματῷ ἐκείνε καθελῶν; ἢ πέπλωκεν ὁ ἀνὴρ, μηδὲ ἀσπασάμω ἡμᾶς; Πόθεν; εἶπεν ὁ Ἀπολλωνίδης, καίτοι πολλὰ διελέχθημω, ἀλλὰ ὑψηλός ἐσι ἢ ἀτρεπί, ἢ μῦθω φησὶ καὶ πράττειν ὅ, τι ἀνὸν σὺ πράττης. πρὸς ταῦτα φασὶ τὸν Κάτωνα μειδιάσαι, ἢ εἰπῶν, Ἀλλὰ τέτο μὲν αὐτίκα φανείται.

Λουκίῳ ἢ μὲν πολλῶν εἰδέπνει καθήμω, ὡσπερ εἰώθει μετὰ τῷ μάχῳ. ἔ γὰρ κατεκλίθη πλῶ καθύδων. συνεδέπνειν ἢ πάντες οἱ ἑταῖροι, ἢ τῷ Ἰτυκαίων οἱ ἀρχοῖτες. ἢ μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ πότῳ ἔχε μῆσαν πολλῶ ἢ χάειν, ἀλλων ἐπ' ἄλλοις λόγων φιλοσόφων κυκλέων. ἀχει ἔ παρὶ ἤλθεν ἢ ζήτησις εἰς ταῦτα δὴ τὰ παρὰδοξα καλέμω τῷ Στωϊκῶν, τὸ, μόνον εἶναι τὸν ἀγαθόν, ἐλδύθερον δέλας ἢ, τες φαύλας ἀπανίας. ἐν-
ταῦθα

neficio vellem, ipse erat ad eum soli eundum: sed nolo tyranno habere de ipsius flagitiis gratiam. Quippe in eo flagitium committit, quod conservat ut dominus illos in quos non spectat ad eum dominatio. Verum quemadmodum pro trecentis deprecari, inter nos, si videtur, consideremus. Cui rei postquam cum Lucio vacavit, filium abeunti & amicos commendavit. Prosequutus illum dextramque complexus, inde domum regressus est, filioque & amicis contractis, cum alia multa differuit, tum filio ne attingeret rempub. interdixit: quippe eam, ut dignum esset Catone, haud integrum fore posthac capeffere: alia ratione turpe esse. Circa vesperum jam vertit se ad balneum. In balneo Statyllii memor, atque alta voce loquutus: Dimisisti, inquit, A-

pollonide, Statyllum, eique spiritus illos detraxisti, & discessit ille infalutatis nobis? Haudquaquam, inquit, tametsi multa disputaverimus, Apollonides: verum animo celfo est & inflexibili, aitque permansurum se, & quicquid te viderit agentem, id se sequiturum. Ad id Cato ferunt arrisisse ac dixisse, Id vero mox patebit.

Lotus inter frequentes cœnavit, ut consueverat post prælium, sedens: neque enim nisi somni causa decumbebat. Cœnaverunt cum eo amici omnes & magistratus Uticensium. Sub cœnam multa fuit inter pocula erudita confabulatio & festivitas, aliasque ex aliis disputationes philosophicas versarunt. Dum disputat, devenit ad hæc Stoicorum admirabilia, quæ Paradoxa vocantur, Solum bonum virum liberum esse, omnes malos servos. Ibi jam

ταῦθα δὴ, ὡς εἰκός, ἀνιβάλλῃ τῷ περὶ πατητικῆ, σφοδρῶς ἐμπεσὼν ὁ Κάτων, καὶ τόνον προδῶς καὶ τραχύτητα φωνῆς, ἀπέτεινε πορρωτάτω τὸν λόγον, ἀγῶνι θαυμαστῶ χρησάμενος ὥστε μηδένα λαθεῖν ὅτι τῷ βίῳ πέρας ἐγνωκεν ἴππῆς ἀπαλλάττεσθαι τῷ παρόντων. διὸ καὶ μετὰ τὸν λόγον σιωπῆς καὶ κατηφείας γυρομένης, ἐν πᾶσιν ἀναλαμβάνων αὐτὸς καὶ ἀπάγων τὴν ὑποψίαν ὁ Κάτων, αὐτὸς ὑπὲρ τῷ παρόντων ἐπέβαλλεν ἐρωτήματα καὶ φροντίδας, ὡς δεδιὼς μὲν ὑπὲρ τῷ πλεονῶν, δεδιὼς δὲ ὑπὲρ τῶν ὀδυσίων ἐρημίαν ἀνδρῶν καὶ βάρβαρον.

Οὕτω δὲ διαλύσας τὸ σιωπῆτικον, καὶ περὶ πατήσας μετὰ τῶν φίλων τὸν σιωπήτη μετὰ τὸ δεῖπνον περὶ πατον, καὶ τοῖς ἀρχαῖσι τῶν φυλάκων ἀ καιρῶς ἰὼ προστάξας ἀπὼν εἰς τὸ δωματίον, ἤδη τὸν τε παῖδα καὶ τῶν φίλων ἕκαστον, μᾶλλον ἢ πρότερον εἰώθει, προσαγαγόμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς, πάλιν ὑποψίαν παρέχε τῷ μέλλοντι. εἰσελθὼν δὲ καὶ κατακλιθεὶς, ἔλαβεν εἰς χεῖρας τῶν Πλάτωνος διαλόγων τὸν περὶ ψυχῆς καὶ διελθὼν τῷ βιβλίῳ τὸ πλεῖστον, καὶ ἀναβλέψας ὑπὲρ κεφαλῆς, ὡς ἐκ εἶδεν κρεμᾶμενον τὸ ξίφος (ὑφῆρτο γὰρ ὁ παῖς ἐτι δεῖπνεῖν αὐτῷ) καλέσας οἰκέτην ἠρώτησεν ὅστις λάβοι τὸ ἔγχειδιον. σιωπῶντι δὲ ἐκείνῳ, πάλιν ἰὼ πρὸς τὸ βιβλίον καὶ μικρὸν διαλιπὼν, ὡσπερ ἐ σπύδων ἐδὲ ἐπειγόμενος, ἄλλως δὲ τὸ ξίφος ἴππῆτων, ἐκέλευσε κομίσαι. διατειθεὶς δὲ γυρομένης, καὶ μηδενὸς κομιζοντος, ἴξαναγενὲς τὸ βιβλίον, αὐτὸς ἐνάλει καθ' ἕνα τῶν οἰκετῶν, καὶ μᾶλλον ἐπέτεινε τῷ φωνῶν, τὸ ξίφος ἀπαιτῶν ἐνὸς δὲ καὶ πύξ τὸ σῶμα πα-

τάξας,

jam insurgenti Peripatetico acriter objiciens se Cato, contenta & aspera voce produxit in longum disputationem, ac mirifice pugnavit, neminem ut falleret statuisse vitæ eum finem imponere, seque ex presentibus explicare molestiis. Quapropter quum silentium & coestitia esset hanc disputationem consequuta, quo omnibus modis erigeret eos, & abduceret ab ista suspitione Cato, disceptationes iterum de rebus presentibus & curas movit, quasi metuens navigantibus, metuens etiam terra pergentibus per sitientem & barbaricam soli-

ita soluto convivio, ubi solennem a cœna deambulationem cum amicis absolvit, & perfectis excubiarum quæ tempus requirebat imperavit, recipiens jam se in cubiculum, si-

lium & amicorum quemque arctius quam assueverat amplexus est & salutavit: qua re suspicionem de integro movit consilii sui. Ingressus cubiculum ubi decubuit, Platonis dialogum de anima sumpsit in manus, libroque prope evoluto suspexit supra caput: ubi non vidit suspensum gladium, (filius enim cœnante adhuc patre subtraxerat eum) servum vocavit rogavitque quisnam ens abtulisset. Conticescente illo repetiit librum, parvoque interposito intervallo, quasi non instaret, neque urgeret, sed fortuito requiret gladium, præcepit eum adferri. Intercedente mora quum adferret nemo gladium, perlecto libro accivit denuo singulos servos, ac vocem magis intendit, eorumque reproscit, unum etiam pugno percussit, manum-

τάξας, ἤμαξε τὴν αὐτὴ χεῖρα, χαλεπαίνων, ἢ βοῶν ἤδη μέγα, παρὰ δίδου τῶν πολεμίων γυμνὸς ὑπὸ τῶν παιδῶν αὐτῆ καὶ τῆς οἰκετῆς. ἄχει δὲ κλαίων ὁ υἱὸς εἰσέδραμε μετὰ τῆς φίλων, καὶ ὤπισθεν ὠδύρετο καὶ καθιέμενον. ὁ δὲ Κάτων Ἰξανασιὰς ἀνέβλεψεν τε δεινόν, καὶ τότε, εἶπεν, ἐγὼ καὶ πᾶς λέληθα ὡρανοῖας ἠλωκῶς; ὅτι διδάσκει μὴ εἰδὲς εἰδὲ μεταπίθει ὡς ὧν δοκῶ κακῶς βεβελεῦσθαι, κωλύομαι δὲ χρεῖσθαι τοῖς ἐμαυτῆ λογισμοῖς, καὶ παροπλίζομαι; τί δ' εἴχῃ καὶ συνδεῖς, ὦ γυναιε, τὸν πατέρα, καὶ τὰς χεῖρας ἀποστέφεις, μέχρι ἀνελθῶν Καῖσαρ δύσει με μηδὲ ἀμύνασθαι δυνάμενον; εἰ γὰρ ἐπ' ἐμαυτὸν γε δέομαι ξίφους, ὅπως καὶ τὸ πνεῦμα βραχυῶ χρένον ἔπιχόντα, καὶ τὴν κεφαλῆν ἀπαξ πατάξαι πρὸς τὸν τοῖχον, ἀποθανεῖν ἐνεσιν.

Ταῦτα λέγοντι αὐτῆ, τὸ μὴ μεράκιον ἔζηθε μετὰ κλαυθμῶ, καὶ πάντες οἱ λοιποὶ τῶν δὲ Δημητρίῳ ἢ τῶν Ἀπολλωνίδῃ μόνοις ὑπολειφθεῖσι πρῶτον ἤδη λαλῶν, Ἦ περὶ ὑμῖν, ἔφη, δέδοκ' ἰβία κατέχειν ἄνδρα τοσούτον ἡλικίας ἐν τῷ βίῳ, ἢ καθημέρας αὐτῆ σιωπῆ ὡραφυλάσσειν, ἢ λόγον ἠέτετε κομίζοντες, ὡς εἰ δεινὸν εἰδὲ αἰχρὸν ἐσιν ἀπορῆνα σωτηρίας ἑτέρας Κάτωνα τὴν ἀπὸ τῶν πολεμίων ὤπισθεν; τί εἴν' εἰ λέγετε πείθοντες ἡμᾶς ταῦτα ἢ μεταδιδάσκοντες, ἵνα τὰς προτέρας δόξας ἐκείνας ἢ λόγους οἷς συμβεβηκόμεν ἐμβαλόντες, ἢ γρόμφοι διὰ Καίσαρα σοφώτεροι, μείζονα χάριν εἰδῶμεν αὐτῶ; καίτοι βεβέλωμαι μὴ εἴθις ἐγώ γε ὡς ἐμαυτῆ

que cruentavit, fremens atque alta jam voce vociferans nudum se prodi a filio & servis hosti; quousque flens filius accurrit cum amicis, ruenisque in complexum ejus cœpit lamentari & obsecrare eum. Ibi exurgens Cato, ac sustollens oculos torve, Quando tandem, inquit, ego & ubi in apertam dementiam incidi imprudens? Cur admonet nemo me, nec abducit ab his, ubi parum recte videar consuluisse, sed consilia mea prohibeor exequi, armisque denudor? Quin simul homo præclare constringis parentem, manusque post tergum illigas, donec veniens Cæsar offendant ne defendere quidem me ipsum valentem? Neque enim in me ipsum requiro gladium, quum etiam spiritu brevi tempore compresso atque af-

flicto semel ad parietem capite exanimari liceat.

Dum ita fatur, ejulans adolescens omnesque reliqui cubiculo excessere. Demetrium vero & Apollonidem solos intus manentes lenius jam compellans: Utrum vos quoque, inquit, hujus ætatis virum retinere vi statuistis in vita, defidentesque hic taciti asservare? An rationem affertis, non esse indignum neque fœdum, quum aliunde desperet salutem Cato, eam expectare ab hoste? Quin igitur hoc demonstratis nobis persuadetisque atque docetis, ut placitis & doctrinis illis prioribus, in quibus ætatem trivimus, explosis, redditi per Cæsarem sapientiores majores ei agamus gratias? Atque nihil equidem de me ipso constitutum habeo, sed

ἑμαυτῷ· δεῖ δέ με βελουσάμυρον εἶναι κύριον οἷς ἔγνωκα χρῆσθαι. βελου-
σομαι ὃ τρέπον τινα μεθ' ὑμῶν, βελουόμυρον μὲν τῶν λόγων, οἷς καὶ ὑμᾶς
φιλοσοφεῖτε, χρῆσθαι. θαρρῶντες ἔν' ἀπίτε, καὶ κελύετε τὸν υἱόν, ἀ μὴ δύ-
νασθαι τὸν πατέρα πείθειν, μὴ βιάζεσθαι.

Πρὸς ταῦτα μηθὲν ἀνυπακούσας οἱ πατρὶ τὸν Δημήτριον, ἀλλὰ δακρύσαν-
τες ὑπεξῆλθον. εἰσπέμπεσθαι ὃ διὰ παιδῶν μικρῶν τὸ ἐγχειρίδιον καὶ λαβῶν
ἐσπάσατο, καὶ κατενόησεν. ὡς ὃ εἶδεν ἐσῶτα τὸν ἀθέρα καὶ τὴν ἀκμὴν δια-
μήσαν, εἰπὼν, Νυνὶ ἐμός εἰμι, τὸ μὲν ξίφος ἔθηκεν, τὸ δὲ βιβλίον αὐτῷ
ἀνεγίνωσκε, καὶ λέγεσθαι δις ὅλον διεξελθεῖν. εἶτα κοιμηθεὶς ὑπνον βαθύν, ὥστε
τὰς ἐπιτοὺς αἰδέσθαι, πατρὶ μέσας νύκτας ἐκάλει τῶν ἀπελευθέρων Κλεάνθῳ
τὸν ἰατρὸν, καὶ Βέταν, ὃ μάλιστα πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις ἐχρηῖτο. καὶ
τῆτον μὲν ἐπὶ θάλασσαν ἐπέμψεν, ὅπως σκεψάμενος εἰ πάντες ἀνηγμῶρι
τυγχάνωσι, φράσει πρὸς αὐτόν· τῶν δὲ ἰατρῶν τὴν χεῖρα φλεγμαίνουσαν
ὑπὸ τῆς πληγῆς ἡ ἐπληξε τὸν οἰκέτῳ ἐπιδήσει παρέχευεν. καὶ τῆτον ἐποίησεν
ἡδῆς ἀπαύσιας, ὡς ζωτικῶς ἐχονίεσθαι αὐτῷ. μετ' ὀλίγον δὲ παρῶν ὁ Βέτας,
ἀπαγγέλλων τὰς μὲν ἄλλας ἀνῆχθαι, Κράσων δὲ λείπεσθαι ὑπὸ ἀρχολίας
τινός· ὅσον δὲ ἔπω καὶ τῆτον ἐμβαίνειν πολὺν δὲ χειμῶνα καὶ μέγα πνεῦμα κατ-
έχειν τὴν θάλασσαν. τῆτον ἀκέρως ὁ Κάτων ἐσέταξεν οἰκίῳ τῶν πλέον-
των, καὶ πάλιν ἐπέμψεν τὸν Βέταν ἐπὶ θάλασσαν, εἰ τις ἄρα παλινοδρ-
μήσας δέοιτο τινὸς τῶν ἀναγκαίων, ἀπαγγελέσθαι πρὸς αὐτόν. ἡδῆ δὲ ὄρεσθαι
ἦδον, καὶ μικρὸν αὐτῷ κατῴχεσθαι πρὸς ὑπνον. ἐπανελθόντι δὲ τῷ Βέτα, καὶ

φρά-

sed debet in manu esse mea, ubi deliberavi,
exequi consilium. Consulam autem quodam
modo vobiscum, quum deliberem cum præ-
ceptis quibus vos cum philosophamini uti so-
letis. Abite igitur fidenter, atque filio meo
dicite, quæ persuadere non valet patri, ea ne
cogat.

His nihil Demetrius & Apollonides relucta-
ti, sed manantibus lacrymis digressi sunt. In-
de per pusillum puerum intro fertur gladius:
quem ut accepit, distinxit & consideravit e-
um. Ubi mucronem directum vidit atque a-
ciem integram, proloquutus, Nunc mei juris
sum: posuit enses & librum ex integro re-
legit. Bis eum referunt totum pervolutasse. Mox
alto somno dormivit, ut qui foris erant perci-
perent stertentem. Circa noctis conticinium

VOL. IV,

libertum Cleanthem medicum appellavit & Butam, quo præcipue in reipub. negotiis utebatur. Hunc misit ad mare visum an solvissent omnes, idque ut sibi referret. Medico autem manum ex ictu, quem seruo infixerat, inflammata, præbuit obligandam: id quod omnes, quasi vivere vellet, reddidit hilariores. Mox adfuit Buta renuntians cæteros vela fecisse, Crassum vero propter occupationes aliquas hæere adhuc illic, sed eum quoque jamjam conscensurum; tempestatem autem ingentem & vehementem ventum in mare incubuisse. Quo audito ingemuit Cato navigantium miseratione, Butamque misit iterum ad portum visum si quis forte recurrisset rei alicujus indigus, id sibi ut referret. Jam aves concinebant, ac paululum denuo in somnum est relapsus. Reverso Buta, magnum

O O

num-

Φράσαντο πολλῶ ἡσυχίαν πρὸς τὰς λιμῆρας εἶναι, προσέταξεν αὐτῷ τὴν θύραν κλεῖσαι, καὶ καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς τὸ κλινίδιον, ὡς τὸ λοιπὸν ἔτι τ' νυκτὸς ἀναπαυσόμενος. Ἐξελητόν τ' ἡ Βύτα, πασάμενος τὸ ξίφος, ἔωσε μὲν ὑπὸ τὸ σῆθος τῆ ἡ χειρὶ κεφώτερον διὰ τὴν φλεγμονὴν χερσάμενος, ἐκ οὐθὺς ἀπήλλαξεν ἑαυτὸν, ἀλλὰ δυσθανάτῳ ἔξέπεσε τ' κλίνης, καὶ ψόφον ἐποίησεν, καταβαλὼν ἀβάκιόν τι τῷ γεωμετρικῶν ᾠδακίμων ὥστε τὰς θεράποντας αἰδομένους ἀναβοῆσαι, καὶ τὸν υἱὸν αὐτίκα καὶ τὰς φίλους ὑπεισελθεῖν. ἰδόντες ἡ πεφυμένον αἵματι, καὶ τῷ ἐλίερον τὰ πολλὰ προπεπλωκότα, ζῶντα δ' αὐτὸν ἔτι καὶ βλέποντα, δεινῶς μὲν ἀπάντες ἔχον, ὁ ἡ ἰατρὸς προσελθὼν ἐπερᾶτο, τῶν ἐντέρων ἀτρώτων διαμεινάντων, ταῦτά τε καθιστᾶν, καὶ τὸ τραῦμα διαρράπτεν. ὡς ἔν ἀνλώεσκεν ὁ Κάτων καὶ συνεφρόνησεν, τὸν μὲν ἰατρὸν ἀπέωσατο, ταῖς χερσὶ ἡ τὰ ἔληρα παρᾶξας καὶ τὸ τραῦμα ἐπανάρρηξας ἀπέθανεν.

Ἐν ᾧ ἡ ἐκ ἂν τις ᾤετο χρόνω τὰς καὶ τὴν οἰκίαν πάντας ἡδῆσας τὸ πάθος, ἔπ' ταῖς θύραις ἦσαν οἱ τριακόσιοι, καὶ μικρὸν ὑστερον ὁ δῆμος ἡθροισο τῶν Ἰτυκαίων, μιᾶ φωνῇ τὸν διεργέτω καὶ σωτήρα, καὶ μόνον ἐλδύθερον καὶ μόνον ἀήτητον καλέειν. καὶ ταῦτα ἐπραττον ἐπαγγελιομένους προσίνα. Καίσαρος ἄλλ' ἔτε φόβος αὐτὰς, ἔτε κολακεία τῷ κρατῆτι, ἔτε ἡ πρὸς ἀλλήλους διαφορὰ καὶ εἰς ἀμβλυτέρας ἐποίησεν τῆ πρὸς Κάτωνα τιμῇ. κοσμήσαντες ἡ τὸ σῶμα λαμπρῶς, καὶ πομπῶ ἔπ' φανῆ ᾠδαχόντες, καὶ θάψαντες ᾠδα τὴν θάλασσαν, ἔ νῦν ἀνδραὶς ἐφέσηκεν αὐτῷ ξιφίης, ἔτως ἐτεράποντο πρὸς τὸ σῶζεν ἑαυτὰς καὶ τὴν πόλιν.

Καὶ numque silentium renuntiante in portu esse, jussit ei januam claudere, reposuitque in lectulum se, quasi reliquum noctis quieturus. Digressio Buta strictum gladium sub pectore impressit: quia vero ictus fuit ex manus inflammatione levior, non subito exanimatus est, verum animam ægre agens decidit cubili, & strepitum edidit dejecto abaculo quodam geometrico, qui juxta locatus erat. Quod sentientes ministri sustulerunt clamorem, filiusque & amici confestim ingressi sunt ad eum. Qui conspicientes sanguine fœdatum, & intestina pleraque procidisse, spirantem eum tamen adhuc & intuentem, omnes ingenti perfusi sunt dolore. Medicus accurrens intestina conabatur, quia manserant illæsa, reponere & vulnus confuere. Ut igitur recreari Cato cepit atque ad

se redire, repulit medicum, interanea manibus laceravit, divulsoque exspiravit vulnere.

Quo autem spatio non crederes eum casum resciscere omnes domesticos potuisse, adfuerunt ad fores trecenti, ac mox populus Uticensis concurrir, una voce benefactorem, servatorem, solum liberum, solum invictum appellantes; eaque agebant quum nunciaretur adesse Cæsarem. Cæterum neque metus eos, neque assentatio victoris, neque mutua dissensio vel discordia ab honorando retardavit Catone: sed corpus ejus magnifice exornatum & splendidis elatum exequiis funeraverunt juxta mare, ubi nunc quoque statua ejus ensen tenens posita est. Inde conversi sunt ad suam urbemque salutem expediendam.

Καῖσαρ ἢ πωθανόμενος πρὸ τῆς ἀφικουμένης ἐπορεύει ἐν Ἰτύκῃ τὸν Κάτωνα μηδὲ φύγειν, ἀλλὰ τὰς ἄλλας προπέμπει, αὐτὸν ἢ ἢ τὰς ἐταίρους ἢ τὸν υἱὸν ἀδελφῶς ἀνασρέφει, δυστέμαστον ἠγάτο τῷ γνώμῳ τῶ ἀνδρὸς, ἅτε δὴ τὸν πλείστον λόγον ἔχων ἐκείνη, ἢ προσηῆγε μὲν τὸ δυνάμεως ἐπαγομένους. ὡς ἢ ἤκασεν τὸν θάνατον αὐτῆ, λέγει) τοσῶτον εἰπεῖν, ὦ Κάτων, φθονῶ σοι τῶ θανάτῳ ἢ γὰρ ἐμοὶ σὺ τὸ σαυτῆ σωτηρίας ἐφθόνησας. πῶ γὰρ ὄντι σωθῆναι Κάτων ἀναχόμενος ὑπὸ Καίσαρος ἐκ ἀν ἔτω δοκεῖ κατακλιθεῖν τῷ αὐτῆ δόξαν, ὡς κοσμηῆσαι τῷ ἐκείνη. τὸ ἢ πραχθεῖν, ἀδελφον. εἰκά(ζῆ) ἢ τὰ χερσότερα πρὸς Καίσαρος.

Ἐτελεύτησε ἢ Κάτων ἔτη δυεῖν δέοντα πενήκοντα βεβιωκώς. ὁ ἢ υἱὸς αὐτῆ ὑπὸ Καίσαρος μὲν εἶδεν ἠδικήθη λέγει) ἢ ῥάθυμος γυναικῶς, ἢ πρὸς γυναῖκας ἐκ ἀνεπίληπτος. ἐν ἢ Καππαδοκίᾳ ξένῳ τινὶ χερσάμενος Μαρφαδάτη τῆς βασιλικῶν, ἔχοντι γυναῖον ὑπέρπτες, ἢ πλείονα παρ' αὐτοῖς ἢ καλῶς εἶχε διατεῖδων χερόν, ἐσκώπτετο, τοιαῦτα γραφόντων εἰς αὐτὸν.

Αὐτεὸν Κάτων βαδίζει μὲν τετράκονθ' ἡμέρας.

ἢ,

Πόρκιος ἢ Μαρφαδάτης, δύο φίλοι, Ψυχὴ μία.

Ψυχὴ γὰρ ἐκαλεῖτο τῶ Μαρφαδάτῳ τὸ γυναῖον. ἢ ἔτι,

Εὐχρηστὸς ἢ λαμπρὸς ὁ Κάτων βασιλικῶς Ψυχῶν ἔχει.

ἀλλὰ πᾶσαν γε τῷ τοιαύτῳ ἐξήλειψε ἢ ἠφάνισε πρὸ θανάτῳ δύσκληταν. ἀγωνιζόμενος γὰρ ἐν Φιλίπποις πρὸς Καίσαρα ἢ Ἀντώνιον ὑπὲρ τὴν ἐλευθερίας, ἢ κλινομένης τὴν φάλαγγος, ἔτε φυγεῖν ἔτε λαθεῖν ἀξιώσας,

ἀλ-

Cæsar accipiens de iis qui ad ipsum ventitabant, remanere Uticæ Catonem, neque fugæ consulere, verum alios dimittere, ipsum vero cum amicis & filio intrepide ibi versari, non potuit explicare ejus consilium. Quare, quod illius haberet maximum respectum, cito agmine perrexit. Ut fatum ejus audivit, tantum aiunt eum dixisse, Invideo tibi Cato mortem, quando salutem mihi tuam invidisti. Nam revera si recipere Cato a Cæsare tulisset incolumitatem, non ita suas videtur maculaturus fuisse, quam illustraturus Cæsaris laudes. Eventus autem in obscuro est, sed benigniorem augurantur a Cæsare.

Decessit Cato annos natus duodequingua-

ginta. Filius ejus nihil est a Cæsare violatus. Perhibetur hic segnis fuisse, nec vacasse lascivia circa mulieres. In Cappadocia enim diversatus apud quendam ex familia regia, cui venusta erat uxor, quia diutius apud eum quam honestum foret, agebat, derisus est a scribentibus in eum hæc, Cras Cato discedet post triginta dies: & Porcius & Marphadates amici duo, animus unus: Psyche enim nomen erat Marphadatis uxori, quod animum significat. Præterea, Generosus & egregius Cato regium habet animum. Cæterum omnem eam morte expunxit & delevit notam. Nam in Philippis contra Octavianum Cæsarem & Antonium pro libertate decertans, quum inclinata acie neque fugere,

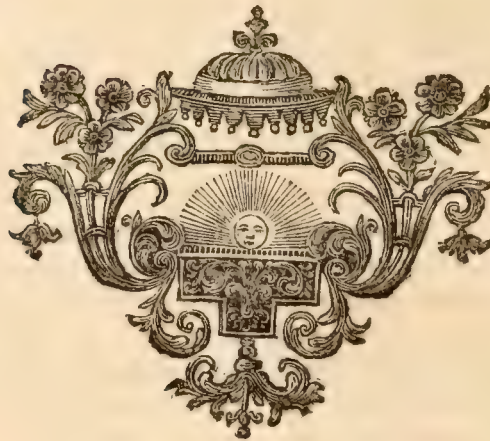
Ο ο 2.

neque:

ἀλλὰ προκαλέσθη τὰς πολεμίας, ἔμπροσθεν ἑαυτὸν ἐμφανίζων ἢ συν-
 εξομῶν τὰς συμμύονας, ἔπεσεν, θαῦμα τὴν ἀρετῆς τοῖς ἐναντίοις ᾤδα-
 χῶν. ἔτι ἢ μᾶλλον ἢ θυγάτηρ τῆς Κάτωνος, ἔτε σωφροσύνης, ἔτε ἀν-
 δρείας ἀπολειφθεῖσα (Βρότω γὰρ σωώκει τῷ κλείναλι Καίσαρα) αὐτῆς τε τὴν
 σωωμοσίας μετέχεν, ἢ προήκατο τὸν βίον ἀξίως τὴν δόξης ἢ ἀρετῆς,
 ὡς ἐν τοῖς ᾠδα Βρότω γέγραπται). Στατύλλιος ἢ φήσας μιμῆσαι Κάτω-
 να, τότε μὴ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων ἐκωλύθη, βελόμην ἑαυτὸν ἀνελεῖν
 ὑπερῶν ἢ τῷ Βρότῳ πιστότατον ἑαυτὸν ᾤδαχῶν ἢ χρησιμώτατον, ἐν Φι-
 λίπποις ἀπέθανεν.

neque latebras sustineret quaerere, hostes la-
 cessivit, coramque iis qui esset declarans, ac
 stantes adhuc in acie incitans, cecidit magna
 virtutis suæ apud inimicos relicta admira-
 tione. Multo magis filia, Catone nec ca-
 stitate nec fortitudine inferior. Nam quum
 Bruto nupta Cæsaris interfectori, & conjuratio-

nis illius esset conscia, vitam ut nobilitate &
 virtute ejus erat dignum, profudit, ut in vita
 Bruti differuimus. Statyllius, qui Catonem æ-
 mulaturum dixerat se, invitus id temporis ma-
 nus prohibitus est a philosophis sibi inferre.
 Hic postea insignem fidem & operam præbuit
 Bruto, atque in Philippenſi acie occubuit.

ΑΓΙΣ ΚΑΙ ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ.

ΥΚ ἀτόπως τινὲς ἐδὲ φαύλως συγκαίθαι πρὸς τὰς Φιλο-
δόξους ὑπονοῶσι τὸν Ἰπὶ τῷ Ἰξίονι μῦθον, ὡς δὴ λαβόντι
τιῷ νεφέλω ἀντὶ τῆς Ἥρας, καὶ τῷ Κενταύρων ἕτως χρομέ-
νων. καὶ γὰρ ἔτοι τῆς ἀρετῆς ὡσπερ εἰδῶλω τινὶ, τῇ δόξῃ συν-
όντες, ἐδὲν εἰλικρινὲς ἐδὲ ὁμολογέμενον, ἀλλὰ νόθα καὶ
μικρὰ πολλὰ πρᾶττισιν, ἄλλοτε ἄλλας φορὰς φερόμενοι, ζήλοισ καὶ πάθε-
σιν ἐπακολοθεῖντες. ὅπερ οἱ Σοφοκλῆες βοτῆρες Ἰπὶ τῷ ποιμνίων λέγασιν,

Τέτοις γὰρ ὄντες δεασόται δευδύομυ,
καὶ τῷδ' ἀνάγκη καὶ σιωπῶντων κλύειν.

ὅπερ ἀληθῶς οἱ πρὸς Ἰπθυμίας ὄχλων καὶ ὄρμας πολιτῶν πάχασιν,
δευδύομυ καὶ ἀκολοθεῖντες ἵνα δημαγωγοὶ καὶ ἀρχόντες ὀνομάζων). καθα-

περ

Non absurde neque male compositam qui-
dam adversus ambitiosos existimant Ixionis
fabulam: quod scilicet pro Junone nubem
complexus sit, atque ita geniti Centauri. Quip-
pe cum gloria hi tanquam virtutis simulacro
habentes consuetudinem, nihil sincere agunt
vel constanter: verum alias aliis rapti studiis,
& cupiditates & æmulationes sequentes alias,
res gerunt adulterinas & minutas multas: si-

cut Sophoclis pastores de gregibus suis di-
cunt,

*Servimus his qui jure nobis subjacent,
Ac mos gerendus his sit & tacentibus.*

Quod revera illis usu venit pro multitudinis
libidine & appetitu qui rempub. gerunt, an-
cillantes & pedissequi, ut dominatores in con-
cionibus & magistratus appellentur. Ut enim
pro-

περὶ γὰρ οἱ πρῶτοι τὰ ἔμπροσθεν προορώμενοι τῷ κυβερνητῷ, ἀφορῶσι πρὸς ἐκείνους, καὶ τὸ προστασόμενον ὑπὲρ ἐκείνων ποιῶσιν· ἕτως οἱ πολιτοδόμενοι καὶ πρὸς δόξαν ὁρῶντες, ὑπηρετῶνται τῷ πολλῶν μὲν εἶσιν, ὄνομα δὲ ἀρχόντων ἔχουσιν.

Ὁ μὲν γὰρ ἀπικριβωμένως καὶ τελείως ἀγαθός, εἰδ' ἂν ὅπως δόξης δέοιτο, πλὴν ὅση πάροδον ἐπὶ τὰς πράξεις καὶ διὰ τῆς πιστεύσεως δίδωσι. νέω δὲ ἔτι ὄντι καὶ φιλοτίμῳ δοτέον διὰ τῆς καλῶν ἔργων καὶ δόξης τι καλλωπίζεσθαι καὶ κομπάσαι. Φυόμενοι γὰρ ἐν τοῖς τηλικύτοις αἱ ἀρεταὶ καὶ βλασάνεσαι, τότε κατορθόμενον, ὡς φησὶ Θεόφραστος, ἐπιβεβαιῶν) τοῖς ἐπαίνοις, καὶ τὸ λοιπὸν αὖξον) μὲν φρονήματ' ἐπαιρέμεναι. τὸ δὲ ἄγαν, πανταχῶ μὲν ἐπισφαλές, ἐν δὲ ταῖς πολιτικαῖς φιλοτιμίαις ὀλέθειον. ἐκφέρει γὰρ εἰς μαγνίαν καὶ πῶραφροσύνην ὑπαίθερον ἐξουσίας μεγάλης ἐπιλαβομένους, ὅταν μὴ τὸ καλὸν ἐνδοξον εἶναι θέλωσιν, ἀλλ' ἀγαθὸν ἠγῶν) τὸ ἐνδοξον εἶναι. ὡς περὶ ἐν Φωκίῳ πρὸς Ἀντίπατρον ἀξιῶν) τι παρ' αὐτῶ τῷ μὴ καλῶν, εἰ δυνάσασθαι, εἶπεν, ἅμα καὶ φίλῳ Φωκίῳ χρηστῶ καὶ κόλακι· τῆτο λεκτέον ἢ ὁμοίον τι τέτω πρὸς τὰς πολλὰς, Οὐ δύνασθε τὸν αὐτὸν ἔχειν καὶ ἀρχοντα καὶ ἀκόλαστον. ἐπεὶ συμβαίνει γὰρ καὶ ἕτως τὸ τῶ δράκοντ', εἰ φησὶν ὁ μῦθος τὴν εἰρὴν τῆ κεφαλῆς εἰσαίασασαν ἀξίῶν) ἠγῶν) πῶρα μέρ', καὶ μὴ διὰ παντὸς ἀκόλαστον ἐκείνη λαβῶσαν δὲ τὴν ἠγεμονίαν, αὐτῷ τε κακῶς ἀπαλλάττειν, ἀνοίῃ πορβορῶν), καὶ τὴν κεφαλὴν καταξάινειν, τυφλοῖς καὶ

proretæ, quamvis ea quæ ante cursum sunt, prospectent melius quam gubernatores, respiciunt tamen illos, atque ab iis exequentur imperata: perinde qui rempub. tractant, & gloriam spectant, ministri sunt plebis, licet appellatione fruantur magistratuum.

Nam consummatus quidem & plene bonus nihil omnino requirat gloriam, nisi quæ aditum per auctoritatem ad res gerendas tribuat. At juveni etiamnum & gloriæ cupidus, ex honestis factis non nihil concedendum sit gloriari atque sese venditare: siquidem nascentes in ea ætate & suppullulantes virtutes, ut Theophrastus autor est, recte factorum fulciuntur laudibus, adolefcuntque in reliquum animis simul sese efferentibus. Immodicum vero, cum ubique lubricum, tum

in civilibus ambitionibus est perniciosum: aufert enim in insaniam & furorem manifestum eos qui potestatem sunt magnam adepti, quum non, honestum quod est, volunt esse gloriosum, sed quod est gloriosum, idem bonum ducunt. Sicut igitur ad Antipatrum Phocionem postulanti ab se rem parum honestam, Non vales, inquit, Phocionem amicum simul & adulatorem habere: hoc, vel simile quid ad multitudinem dicendum sit, Non potestis eundem habere & ducem & assecclam. Quandoquidem tunc eveniat idem quod draconi: cujus refert fabula dissidentem a capite caudam, vicissim postulavisse ut ipsa præiret, neque perpetuo illud sequeretur: accepto vero ducendi munere, cum ipsam vexatam fuisset, quod stulte institueret iter, tum ca-

ἢ κωφοῖς μέρεσιν ἀναγκαζομένων πρὸς φύσιν ἕπεσθαι. τὲτο πολλὰς τῶν πρὸς χάριν ἀπαντα πολιτομορῶν ὀρεῶν πεπονητότας. Ἰξαρητήσαντες γὰρ αὐτὰς ὄχλων εἰκὴ φερομένων, εἰδ' ἀναλαβεῖν ὕπερον εἰδ' Ἰπσηῆσαι τὴν ἀταξίαν ἐδωθήσαν. ταῦτα ἢ ἡμῖν εἰς τὴν πρὸς τῶν πολλῶν δόξαν ἐπῆλθεν εἰπεῖν, ἐννοήσασιν ἡλικίῳ ἔχει δύναμιν ἐκ τῶν Τιβερίου ἢ Γαίῳ τοῖς Γράκχοις συμπεσόντων. εἰς κάλλιπα μὲν φύνας, κάλλιπα ἢ τραφένας, καλλίστω ἢ τῇ πολιτείας ὑπόθεσιν λαβόντας, ἀπώλεσεν εἰς ἔτος Ἰπθυμία δόξης ἀμετρεῖται, ὡς φόβος ἀδοξίας ἐν προφάσεως ἐκ ἀγνῶν πεφυκῶς. μεγάλῳ γὰρ δύνωσαν προσηληφότες πρὸς τῶν πολιτῶν, ἠγχύθησαν ἐγκαταλιπεῖν, ὡσπερ χρέεται. ἀμιλλώμενοι ἢ αἰεὶ πολιτομάσιν χηροῖς τὰς τιμὰς ὑπερβάλλεσθαι, ἢ τιμώμενοι μᾶλλον εἰς ὧν ἐπολιτομόνιο κεχαρισμένως, ἢ τῆτον τὸν τρόπον ἴση φιλοτιμία πρὸς τε τὸν δῆμον ἑαυτὰς, καὶ τὸν δῆμον πρὸς ἑαυτὰς ἐκκαύσαντες, ἔλαθον ἀψάμενοι πραγμάτων ἐν οἷς ἐκέτ' ὡς τὸ, ἐπεὶ μὴ καλὸν, ἀίχρὸν ἦδη τοπάσασθαι. ταῦτα μὲν εἰς Ἰπικενεῖς αὐτὸς ἐκ τῆς διηγήσεως. πρὸς ἀλάμην ἢ αὐτοῖς Λακωνικὸν ζεύγος δημαγωγῶν, Ἄγιν ἢ Κλεομένῳ τὰς βασιλεῖς. ἢ γὰρ εἶτοι τὸν δῆμον αὐξόντες, ὡσπερ ἐκείνοι, ἢ πολιτείαν καλῶ ἢ δικαίαν ἐκκλειοπιῆσαν πολλὸν χρόνον ἀναλαμβάνοντες, ὁμοίως ἀπηχθάνοντο τοῖς δυνατοῖς, μὴ βελομορῶσι ἀφείναι τὴν σωτήρη πλεονεξίαν. ἀδελφοὶ μὲν εἰς ἐκ ἦσαν ἀλλήλων οἱ Λάκωνες, συγγχεῖς ἢ ἢ ἀδελφῆς ἦσαν πολιτείας, ἀρχὴν τοιαύτῳ λαβόντες.

Ἐπεὶ

put lacerasse, quod membra furda & cæca sequi cogeretur contra naturam. Idem cernimus multis, qui rempublicam ubique gesserunt populariter, accidisse: quum enim multitudini temere se jactanti addixissent se, neque revocare post, neque sistere potuerunt confusionem. Hæc nobis in mentem venire contra popularis laudis studium referre, considerantibus quid valeat ex casibus Tiberii & Caii Gracchorum: quos optima præditos indole, optime eductos, optimo etiam ad rempublicam gerendam ingressos instituto, convulsit non ita enormis gloriæ aviditas, ut metus infamiæ ex non improba natus occasione. Provocati enim magno favore a civibus, erubuerunt, velut ære alieno obstricti, eos frustrari. Dum vero certant assidue egregiis actionibus delatos sibi

honores vincere, & ob eas coluntur magis, itaque pari certamine & sese erga populum, & erga se inflammant populum: in eas delati res imprudentes sunt, ubi jam non erat illud dici quod solet,

Rectum licet non sit, turpe est desistere.

Hæc vero statues ipse ex narratione. Cum his contendamus Laconicum popularium hominum par, Agim & Cleomenem reges: etenim quia populum hi, sicut illi, instituerent amplificare, egregiaque reipublicæ instituta & justa reducere diu exoleta, æque offenderunt potentes, qui assuetam inæqualitatem civilem detrectabant relinquere. Germani quidem inter se hi Lacones non fuerunt, at congeneres & germanas in republica actiones susceperunt, hujuscemodi capto exordio.

Post-

Ἐπεὶ παρσιδέου πρῶτον εἰς τὴν πόλιν ἀργύρεα καὶ χρυσᾶ ζῆλον, καὶ σιωπολόγησε τὰ πλάττει τῇ μὲν κήσει πλεονεξία ἢ μικρολογία, τῇ δὲ χρησῆσαι ἢ ἀπολαύσει τρυφή ἢ μαλακία ἢ πολυτέλεια· τῇ δὲ πλείων ἐξέπεσεν ἢ Σπάρτη καλῶν, ἢ ταπεινὰ πράγματα παρ' ἀξίαν διετέλει, μέχει τῇ δὲ χρέων ἐκείνων ἐν οἷς Ἄγισ ἢ Λεωνίδας ἐβασίλευον. Ἄγισ μὲν Εὐρυτιωνίδης, ἢ Εὐδαμίδα παῖς, ἐκλήθη ἀπὸ Ἀγησιλάου τῷ διαβάλλῃ εἰς τὴν Ἀσίαν, ἢ μέγιστον Ἑλλήνων διωθῆναι. ὡς γὰρ Ἀγησιλάου μὲν, Ἀρχίδαμου, ὁ αὖτε Μανδόνιον τῆς Ἰταλίας ὑπὸ Μεσαπίων ἀποθανόντων. Ἀρχίδαμος δὲ πρεσβύτερος μὲν υἱὸς Ἄγισ, Εὐδαμίδας δὲ, νεώτερος, ὅς, Ἀγιδῶ ὑπὸ Ἀλιπάτρων αὖτε Μεγάλῃ πόλιν ἀναρῆθῃ ἀτέκνη, τὴν βασιλείαν ἔχε. τέτρα δὲ, Ἀρχίδαμου, Ἀρχίδαμος δὲ, ἕτερος Εὐδαμίδας, Εὐδαμίδα δὲ, Ἄγισ, ἔπει δὲ τὰδε γέγραπται). Λεωνίδας δὲ, ὁ Κλεωνύμου, τῷ μὲν ἐτέρου οἰκίας ὡς Ἀγιάδης· ὄγδοος δὲ ἀπὸ Πausanias τῷ νικήσαντι ἐν Πλαταιαῖς μάχῃ Μαρδόνιον. Πausanias γὰρ υἱὸν ἔχε Πλεισώνακτα, Πλεισώναξ δὲ Πausanias. ἔφυγον εἰς Τεγέαν ἐκ Λακεδαιμόνων, ὅ, τε πρεσβύτερος υἱὸς Ἀγησιπόλις ἐβασίλευσε, ἢ τέτρα τελευτήσαντι ἀτέκνη, Κλεομβροτος ὁ νεώτερος. ἐκ δὲ Κλεομβρότου, πάλιν ἄλλος Ἀγησιπόλις ὡς, ἢ Κλεομήνης. ὡς Ἀγησιπόλις μὲν ἔτε ἤρξε πολὺν χρόνον, ἔτε παῖδας ἔχε· Κλεομήνης δὲ βασιλεύσας μὲν Ἀγησιπόλιν, τὸν μὲν πρεσβύτερον τῷ υἱῶν Ἀκροτάτου ἐτιζῶν ἀπέβαλε· νεώτερον δὲ Κλεώνυμον κατέλιπεν, ὅς ἐκ ἐβασίλευσεν, ἀλλ' Ἄρεως, υἱὸς ὡς Κλεομήνης. Ἀκροτάτου δὲ υἱὸς Ἄρεως. Ἄρεως δὲ πεσόνη

Postquam in civitatem Spartanam semel irrepfit auri & argenti admiratio, comitataque est divitiarum possessionem avaritia & sordes; usum earum & fruitionem, luxus, molitia, & profusio: bonis est Sparta plurimis nudata, & diu indigne abjecta jacuit, usque in illam diem qua Agis & Leonidas regnaverunt. Fuit Agis Eurytionides & Eudamidæ filius, ab Agelilao, qui expeditionem in Asiam fecit, & plurimum polluit ex Grecis, sextus. Agelilai Archidamus filius fuit, qui in Italia apud Mandonium fuit a Messapiis interfectus. Archidami major filius Agis, Eudamidas minor; qui, Agide apud Megalopolim ab Antipatro occiso, nullis relictis liberis, regnum obtinuit. Hujus fuit Archidami alter Eudamidas,

Eudamidæ Agis, de quo hic agimus. Leonidas Cleonymi, alterius fuit familiae Agiades, octavus a Pausania, qui apud Plateas Mardonium acie vicit. Nam filium Pausanias Plistonactem habuit, Plistonax Pausaniam: quo ex Lacedæmone solum exilii causa Tegeam vertente, major stirpis filius regnavit Agesipolis: hoc sine sobole extincto, Cleombrotus minor. Cleombrotus rursus alium Agesipolim & Cleomenem edidit: ex quibus Agesipolis nec diu regnavit, nec stirpem habuit. Cleomenes, qui obtinuit post Agesipolim regnum, filium natu majorem etiam superstes Acrotatum amisit: Cleonymum reliquit minorem, qui regnum non tenuit, sed nepos Cleomenis Areus Acrotati filius. Cæso ad Corinthum Areo, reg-

ᾤει Κόρινθον, υἱὸς ὧν Ἀκρότατος, τῷ βασιλείᾳ κατέχευεν. ἀπέθανε ὃ καὶ ἔπειτα, ἠτληθεὶς μάχῃ ᾤει Μεγάλῳ πόλιν ὑπὸ Ἀριστοδήμῳ τῷ τυράννῳ, καταλιπὼν ἐγκύμονα τῷ γυναικί. παιδίε ὃ ἄρρεν ἤκουσεν, Λεωνίδας ὁ Κλεωνύμῳ τῷ Ἰππυρῳ ἐγένετο. εἶτα, πρὶν ἐν ἡλικίᾳ γυνεῶς, τελευτήσαντος, ἔτις εἰς αὐτὸν ἡ βασιλεία ᾤειήθη, ἔπειτα πάντοτε τοῖς πολίταις διάρρητον ὄντα. καίπερ γὰρ ἐκκεκλικότων ἤδη τῇ διαφθορᾷ τῷ πολιτεύματι ὁμολῶς ἀπάντων, ὡς τις ἐν τῷ Λεωνίδᾳ τῷ πατρῷ Ἰππυρῳ ἐκιδιαιτήσις, ἄτε δὴ χρόνον εἰληδημένῳ πολὺν ἐν αὐλαῖς σατραπικαῖς, καὶ τετραπολικῶν Σέλδουκον· εἶτα τὸν ἐκείθεν ὄκνον εἰς Ἑλλήνικα πράγματα καὶ νόμιμον ἀρχὴν ἐκ ἐμμελῶς μεταφέρειν.

Ὁ δὲ Ἅγιος ἔτι πολὺ παρήλλαττον διφύια καὶ φρονήματι ψυχῆς ἔμνον τῶτον, ἀλλὰ σχεδὸν ἀπάντας ὅσοι μετ' Ἀγησίλαον τὸν μέγαν ἐβασίλευσαν, ὥστε μήπω γεγονὸς εἰκοσὸν ἔπειτα, ἐλευθερωμένῳ ὃ πλείστοις καὶ τρυφαῖς γυναικῶν, τὸ τε μητρὸς Ἀγησιγέρας, καὶ τὸ μᾶμμις Ἀρχιδαμίας, αἱ πλείστα χρήματα Λακεδαιμονίων ἐπέκλυτο, πρὸς τε τὰς ἡδονὰς διθύς ἀπιχεύσασθαι, καὶ τὸ μὴ Ἰππυρῶν μάλιστα τῇ χεῖρι τὸ μορφή, ὠραϊσμόν δοκεῖν ᾤεισπᾶσας τῷ σώματι, καὶ πᾶσαν ἐκδύς καὶ διαφυγὼν πολυτέλειαν, ἐκαλλωπίζεσθαι τῷ τειβωνίῳ, καὶ δαίπνα καὶ λειψὰ καὶ διαίτας Λακωνικὰς ζητεῖν καὶ λέγειν ὡς ἔδει δέοιτο τὴν βασιλείας εἰ μὴ δι' αὐτὸν ἀναλήψοιτο τὰς νόμους καὶ τὴν πάτριον ἀγωγὴν.

Ἀρχὴν μὲν ἐν διαφθορᾷ καὶ τῷ νοσηῖν ἔχε τὰ πράγματα τῷ Λακεδαιμονίων, σχεδὸν ἀφ' ἑ τὴν Ἀθηναίων καταλύσασθαι ἡγεμονίαν, χερσὶς

TE

regnum ad Acrotatum ejus filium descendit: qui etiam in prælio apud Megalopolim ab Aristodemo tyranno fufus cecidit, uxore relicta prægnante. Virilis sexus stirpe edita, Cleonymi filius tutor Leonidas fuit. Illo ante pubertatem defuncto ita regnum ad hunc recidit, non admodum civibus suis commodum. Quamvis enim omnibus jam ob reipub. corruptelam juxta deflecentibus, erat tamen veterum institutorum in Leonida conspicua enormitas. Nempe diu in aulis satrapicis volutatus fuerat, & sequutus Seleucum: mox factum inde in Græcorum rempublicam & legitimum regnum parum scite transtulit.

Agis vero ita longe excessit indole & magnitudine animi non hunc modo, sed & qui ab

VOL. IV.

Agésilao magno regnaverunt prope omnes, ut quum nondum vigesimum ætatis annum excessisset, & enutritus esset in opibus & deliciis muliebribus matris Agésistratæ & Archidamiæ aviæ, quæ in Lacedæmoniis erant pecuniosissimæ, statim voluptatibus bellum indixerit, ac ne indulgeret eximie formæ venustati, detracto qui adesse videbatur corpori fuce, cultuque exuto & rejecto omni magnifico, in palliolo sese ostentaret, cœnas, balnea, victum Laconicum quæreret: jactaretque nihil desiderare regnum se, nisi leges id per se & majorum institutiones reciperet.

Incunabula quidem corruptionis & morbi reipub. habuit Lacedæmoniorum, ab eo ferme tempore quo everfo Atheniensium imperio repleve-

P p

pleve-

τε ἢ ἀργυρεῖς κατέπλησαν ἑαυτοὺς. ἔ μὴ ἀλλὰ ἢ τὸν οἶκον ὃν ὁ Λυκῦργος ὤκεισε φυλάττειν τὸν ἀειθμὸν ἐν ταῖς διαδοχαῖς, ἢ πατρὸς παιδὶ τὸν κληρὸν ἀπολιπόντι, ἀμωσγέπως ἢ τάξις αὐτῆ ἢ ἰσότης διαμύθεσα τῷ πόλει ἐν τῷ ἄλλων ἀνέφερον ἀμαρτημάτων. ἐφορβύσας δέ τις ἀνὴρ δωματὸς, αὐθάδης ἢ ἢ χαλεπὸς τὸν τρόπον, Ἐπιτάδου ὄνομα, πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γνομῆνης διαφορᾶς, ῥήτραν ἔγραψεν, ἵξειναι τὸν οἶκον αὐτῆ ἢ τὸν κληρὸν ὃ τις ἐθέλοι ἢ ζῶντα δέξαι ἢ, καταλιπεῖν διατιθέμενον. ἔτ μὴ ἔν αὐτῆ τινὰ θυμὸν ἀποπιμπλάς ἴδιον, εἰσώεικε τὸν νόμον· οἱ ἢ ἄλλοι πλεονεξίας ἕνεκα δεξάμενοι ἢ κυρώσαντες, ἀπώλεσαν τῷ ἀείτῳ κατὰσασιν. ἐπιπλοῦ γὰρ ἀφειδῶς ἤδη παρωθέντες οἱ δωματοὶ τὰς προσηκούσας ἐν τῷ διαδοχῶν ἢ ταχὺ τῆ δὴ πορείας εἰς ὀλίγας συρρῦείσης, πενία τῷ πόλει κατέχευε, ἀνελευθερίαν τῷ καλῶν ἢ ἀχολίαν ἐπιφέρεισα μὴ φθόνος ἢ δυσμύθεας πρὸς τὰς ἐχούσας. ἀπελείφθησαν ἔν ἐπικροσίῳν ἔ πλείονες Σπαρτιάται, ἢ τέτων ἴσως ἑκατὸν ἦσαν οἱ γὰρ κλημενοὶ ἢ κληρὸν ὁ ἢ ἄλλο ὄχλο ἀπορεῖ ἢ ἀτιμῶ ἐν τῇ πόλει παρεκάθητο, τὰς μὴ ἐξωθεν πολέμους ἀργῶς ἢ ἀπροθύμως ἀμυόμενοι, ἀεὶ δέ τινὰ καιρὸν ἐπιτηρῶν μεταβολῆς ἢ μετασάσεως τῶν παρόντων.

Διὰ ταῦτα δὴ καλὸν ὁ Ἄγις, ὡς περὶ ἡμῶν, ποιέμενοι, ἵξεισῶσαι ἢ ἀναπληρῶσαι τῷ πόλει, ἐπειρᾶτο τῶν ἀνθρώπων. οἱ μὴ ἔν νέοι ταχὺ ἢ παρ' ἐλπίδας ὑπήκουσαν αὐτοῦ, ἢ σωμαπεδύσαντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, ὡς περὶ ἐδῆ-

τα

pleverunt se auro & argento. Verum quum retinerentur tamen fortes hæreditatum, quarum Lycurgus servari in successione numero sanxit, & pater filio sortem suam relinqueret: idem ordo & æqualitas utcunque permanens, civitatem ex aliis allevavit peccatis. Ut vero Ephorus fuit vir factiosus quidem, sed præfractis & acerbis moribus, Epitadeus nomine: hic simultate ei cum filio exorta, rētram promulgavit, jus ut cuique esset hæreditatem suam & sortem, cuicunque vellet, & inter vivos donandi, & relinquendi testamento. Atque hic quidem, quo iræ suæ privata indulgeret, eam tulit legem: quam avaritia consultrice comprobantes & sciscentes alii, optimam constitutionem convulsere. Nam citra delectum jam possessiones quærebant

potentiores, propinquos pellentes successioneibus, brevique, opulentia ad paucos confluente, occupavit civitatem inopia, quæ, expulsi bonis artibus, occupationem illiberalem traxit secum in sordidis cum invidia & odio locupletium. Superaverunt ergo non plus septingenti Spartiatae, atque horum fuerunt fortasse centum qui agrum & sortem tenerent: reliqua turba inops & abjecta residebat cum illis in urbe. Hæc & bella foris illata ignaviter segniterque propellebat, & semper opportunitatem aliquam captabat mutationis ac rerum novarum.

Quapropter operæ pretium, ut erat, existimans Agis exæquare atque ita frequentare civitatem, animos periclitatus est civium. Ac juvenis mox præter spem præbens ei aures, accinxit se

τα τὴν δίαιταν ἐπ' ἐλευθερία συμμεταβάλλουτες. τῶν ἢ πρεσβυτέρων, ἅτε δὴ πόρρω διαφθορᾶς γεγονότων, σωέβαινε τοῖς πλείοις, ὥσπερ ἔπι δεσπότῳ ἀγομῆρας ἐν δρασμῷ δεδιέναι ἢ τρέμειν τὸν Λυκῆρον. ἢ καθήπτοίλο τῷ Ἁγιδῷ ὀδυρμῶν τὰ παρόντα πράγματα, ἢ τὸ παλαιὸν ἀξίωμα τῷ Σπάρτης Ἐπιποθέλλῳ. Λύσανδρῳ ἢ ὁ Λίβυς, ἢ Μανδροκλείδας ὁ Ἐκφανῆς, ἔτι ἢ Ἁγησίλαῳ, ἀπεδέξαντο ἢ συμπαρώρησαν αὐτῷ τὴν φιλοτιμίαν. ἦν ἢ Λύσανδρῳ μὲν ἐν δόξῃ μάλιστα τῶν πολιτῶν, Μανδροκλείδας ἢ, δεινότητῳ Ἑλλήνων πράγματα συσκυάσαας, ἢ τὸ σωματὸν τῷτο ἢ δουρὸν τόλμη μεμιγμῶν ἔχων Ἁγησίλαον μὲν, θεῖον ὄντα τῷ βασιλέως ἢ δυνατὸν εἰπεῖν, ἄλλως ἢ μαλακὸν ἢ φιλοχρημάτων, ἐμφανῶς μὲν ὁ υἱὸς Ἰππομέδων ἐκίει καὶ παρεθάρρυνεν, δῖδοκιμῳ ἐν πολλοῖς πολέμοις ἀνῆς, καὶ μέγα δι' ὄνοιαν τῶν νέων δυναμῶν ἢ ἢ ἀληθῶς ἀναπέισασα τὸν Ἁγησίλαον αἰτία τῶν πρατίομῶν μεταχεῖν, ὀφλημάτων πλήθῳ ἦν, ὧν ἠλπιζεν ἀπαλλαγῆσεας, μεταβάλλον τὴν πολιτείαν. ὡς ἔν τάχιστα προσηγάγετο τῷτον ὁ Ἁγίς, δῆθῳ Ἐπιχειρεῖ μετ' αὐτῷ τὴν μητέρα πείθειν, ἀδελφὴν ἔσαν τῷ Ἁγησίλαῳ, πλήθει ἢ πελατῶν καὶ φίλων καὶ χρεωστῶν μέγα δυναμῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ πολλὰ τῶν κοινῶν διαπρατίομῶν.

Ἡ ἢ ἀκῆσασα, τὸ μὲν πρῶτον ἔξεπλάγη, καὶ κατέπαυε τὸ μειράκιον, ὡς ἔτε δυνατῶν ἔτε λυσιτελῶν ἐφιέρῳν ἐπεὶ ἢ ταῦτα μὲν ὁ Ἁγησίλαῳ ἐδίδασκειν ὡς καλῶς ἔξει καὶ πραχθήσε') συμφερόντως, αὐτὸς ἢ ὁ βα-

se ad virtutem, vestis modo vitam libertatis causa mutans. Majoribus vero natu, ut qui provecti ad corruptionem erant, accidit ple-risque, velut ad dominum ex fuga retracti ut timerent & expavescerent Lycurgum. Ita-que infectabantur deplorantem reipub. statum Agim, ac veterem dignitatem Spartæ deside-rantem. At Lyfander Libyis filius, & Man-droclidas Ecphanis, insuper Agesilaus, pro-baverunt extimulaveruntque studium ejus. E-rat Lyfandri summa apud cives autoritas: Mandroclidas ad consilia adornanda Græco-rum solertissimus, prudentiamque hanc & a-stutiam temperatam audacia habebat: Age-silaum, regis avunculum & eloquentem vi-rum, de cætero mollem & avarum, ut ap-

parebat quidem, filius Hippomedon excita-vit erexitque, multis bellis vir clarus, atque ob-juventutis in ipsum studium præpollens. Cæte-rum vera causa quæ ad hujus negotii societatem impulit Agesilaum, æris alieni magnitudo fuit, quo conversione reipub. sperabat se sublevatum iri. Ut primum igitur hunc adjunxit sibi Agis, illico matrem inducere ejus sororem, adhibi-to Agesilao, aggreditur. Hæc clientium, ami-corum, & debitorum numero, magnas in civita-te opes habebat, multa que transigebat in reipub.

Qua re audita, obstupescere illa primum, ac comprimere adolescentem tanquam impossi-bilia & damnosa affectantem. Ut vero do-cuit Agesilaus facile hæc confici & magnò cum fructu posse, ipse autem obsecravit rex

βασιλεύς ἐδάτο τ' μητρὸς Ἰπιδῆναι πρὸς δόξαν αὐτῶ καὶ φιλοτιμίαν τὸν πλεῖτον, ὡς χρέμασι μὲν ἐδωάμην πρὸς τὰς ἄλλας βασιλεῖς Ἰξισωθίῳ σατραπῶν γὰρ οἰκέτας, ἢ δὲ ἄλλας Ἰπιδρόπων Πτολεμαῖς ἢ Σελδύκῃ κελήσας πλείονα συμπάντων ὁμῶ τῶ ἐν Σπάρτῃ βασιλέων· ἐὰν ᾗ σωφροσύνη ἢ λιτότητι ἢ μεγαλοψυχία τὰς ἐκείνους ὑπερβαλλόμεναι τρυφᾶς, ἰσότητα ἢ κοινωνίαν καταστήσῃ τοῖς πολίταις, ὄνομα ἢ δόξαν ὡς ἀληθῶς βασιλέως μεγάλης κλησόμεναι· ἔτω μετέπεσον ταῖς γνώμασι αἱ γυναῖκες, ὑπὸ τ' φιλοτιμίας ἐπαρθεῖσαι τῶ νεανίσκῃ, ἢ τοσαύτη κατεχέθησαν οἶον Ἰπιδροῖα πρὸς τὸ καλόν, ὥστε τὸν μὲν Ἄγιν σωεξορμᾶν ἢ σωεπιταχύνειν, μεταπεμπομένης ᾗ τὰς φίλας ᾤσακαλεῖν, ἢ ταῖς ἄλλαις διαλέγεσθαι γυναῖξιν, ἅτε δὴ τὰς Λακεδαιμονίους Ἰπιδροῖας κατηκόους ὄντας αἰεὶ τῶ γυναικῶν, ἢ πλείον ἐκείναις τῶ δημοσίων, ἢ τῶ ἰδίων αὐτοῖς πολυπραγμονεῖν διδούσας. ἦν ᾗ τότε τῶν Λακωνικῶν πλεῖτων ἐν ταῖς γυναῖξι τὸ πλεῖστον, ἢ τῶτο τὴν προῖξιν τῶ Ἄγιδι δύσεργον καὶ χαλεπὴν ἐποίησεν. αἰδέσθησαν γὰρ αἱ γυναῖκες, ἐ μόνον τρυφῆς ἐκπίπτεισαι δι' ἀπειροκαλίαν δίδαιμονίζομεν, ἀλλὰ ἢ τιμὴν ἢ δωάμην, ἢ ἐκ τῶ πλεστῶν ἐκαρπύλλοι, ἀεικοπιόμεναι αὐτῶν ὀρεῖσαι. καὶ πρὸς τὸν Λεωνίδα τραπεύειν, παρεκάλεν ὄντα πρεσβύτερον Ἰπιδροῖας τῶ Ἄγιδι, ἢ τὰ πραττόμενα διακωλύειν. ἐβέλετο μὲν ἐν ὁ Λεωνίδας τοῖς πλεσίοις βοηθεῖν· δεδιὼς ᾗ τὸν δῆμον Ἰπιδροῖα τ' μεταβολῆς, ἐδὲν ἀνέπραττε φανερώς, λάθρα ᾗ τὴν προῖξιν

gēnitricem, ut opes suas sibi ad gloriam & decus comparandum condonaret: nam pecunia quidem non posse se cum aliis conferri regibus: (quippe satraparum famulos & servos Ptolemæi & Seleuci procuratorum plus quam cunctos Spartanos reges possidere) quod si temperantia & frugalitate & magnitudine animi illorum prævalens luxui, exæquationem & communicationem constituisset bonorum civibus, nomen se regis vere magni paraturum: ita flexæ hæ mulieres sententia sunt, ab adolescentis erectæ ambitione, tantoque occupatæ quasi afflatu ad virtutem, ut ultro exstimularent Agim, eique calcar adderent, adhæc amicos accitos adhortarentur, aliasque appellarent mulieres; nempe sciebant uxoribus semper Lacedæmonios dicto audientes

esse, plusque de negotiis publicis cum illis, quam secum illas communicare de privatis. Erant autem id temporis fere penes mulieres opes Laconicæ: id quod Agidi cœpta difficiliora & laboriosiora reddidit. Siquidem intercesserunt mulieres, non modo quia delicias amittebant, ob ineptias, in quibus summum bonum virtutis ignorantione collocabant, verum etiam quod honorem & potentiam, quam ex divitiis obtinebant, viderent detrahi sibi. Ita ad Leonidam confugiunt, adhortanturque eum, ut qui natu sit major, reprimat Agim, & quæ in manibus ille habeat, impediatur. Cupiebat quidem adesse Leonidas locupletibus, sed cupidum rerum novarum populum formidans nihil propalam adversabatur: verum clam moliebatur cœpta

πρᾶξιν ἐζήτει κακουργεῖν καὶ διαφθεῖραι, ἐλυγχάνων τοῖς ἄρχεσσι, καὶ διαβάλλων τὸν Ἄγιον, ὡς τυραννίδῳ μιᾶν τοῖς πένησι τὰ τῶν πλεσίων προτένοια, καὶ γῆς μετάδοσιν, καὶ χρεῶν ἄφεσιν, πολλὰς ὠνέμενον ἑαυτῷ δορυφόρους, ἔ τῇ Σπάρτῃ πολίτας.

Οὐ μὴν ἀλλὰ διαπραξάμενος ὁ Ἄγιος ἔφορον γῆρας τὸν Λύσανδρον, οὗτος εἰσέφερεν ἑαυτῷ ῥήτραν εἰς τὰς γέροντας· ἧς ἦν κεφάλαια, χρεῶν μὴ ἀφεθῆναι τὰς ὀφείλουσας, τὴν δὲ γῆς ἀναδαθείσης, τὴν μὴ ἀπὸ τῆς κατὰ Πελλήνην χαράδρου πρὸς τὸ Ταύγετον καὶ Μαλέαν, καὶ Σελλασίαν, κλήρας γῆρας τετρακιχίλις πεντακοσίαι· τὴν δὲ ἔξω, μείρας πεντακιχίλις· καὶ ταῦτα μὴ τοῖς ὀπλοφορεῖν δυναμύοις τῶν φειοίκων μεριθῆναι· τὴν δὲ ἐνὸς, αὐτοῖς Σπαρτιάταις. ἀναπληρωθῆναι δὲ τέτταρας ἕκ τε φειοίκων καὶ ξένων, ὅσοι τροφῆς μετεχνηκότες ἐλυθερεῖς καὶ χάριτος, ἄλλως τοῖς σώμασι καὶ καθ' ἡλικίαν ἀκμάζοντες εἶεν· σωτάξιν δὲ τέττων εἰς πεντεκαίδεκα γῆρας φιδίτια, καὶ τετρακοσίαις καὶ διακοσίαις, καὶ διαίταν ἦν εἶχον οἱ πρόγονοι διαιτᾶσθαι.

Γραφείσης δὲ τὴν ῥήτραν, καὶ τῶν γερόνων εἰς ταυτὸ ταῖς γνώμας ἔ συμφερομένων, ἐκκλησίαν συναγαγὼν ὁ Λύσανδρος, αὐτὸς τε διελέχθη τοῖς πολίταις, καὶ Μανδροκλείδας καὶ Ἀγησίλαος ἐδέοντο μὴ δι' ὀλίγας ἐλυφῶντας αὐτοῖς, φειδεῖν ἐρριμμόν τὸ ἀξίωμα τῆς Σπάρτης· ἀλλὰ τῶν προτέρων χρησμῶν μνημονεῦσαι, τὴν φιλοχρημοσύνην, ὡς ὀλέθειον τῇ Σπάρτῃ, φυλάττεσθαι διακελευομένων, καὶ τῷ ἑναλχῶ ἐν Πασιφάας.

ισθῶν

cæpta labefactare & convellere, appellando magistratus, & Agim criminando tyrannidis mercedem pauperibus divitum fortunas objicere, agrique communicationem, & tabulas novas, quo multos autoraret sibi satellites, non Spartaë cives.

Verum enimvero quum effecisset Agis ut Ephorus Lyfander crearetur, extemplo retulit rhetram suam ad senatum. Hujus capita erant, ut obæratæ æs alienum remitteretur, atque ager divideretur: cujus quod intra Pelienes vallem, Taygetum, Maleam, & Sellasiam est, in quatuor millia quingentas fortes fecaretur: quod ultra eos limites, in quindecim millia; atque hæ finitimis, qui arma ferre possent, dividerentur: quæ intra illos terminos sint, ipsis Spartiatis; hi ut suppleren-

tur ex finitimis peregrinis, qui liberaliter & ingenuè instituti forent, præterea ætate atque robore florent: ut autem ii in quindecim contribuirerentur convivia, partim quadrageni, partim duceni in singula: item victum more majorum haberent.

Hæc promulgata rhetra, quum senatus sententiis dissideret, advocavit Lyfander populi concilium: ubi & ipse differuit, & Mandroclidas Agefilausque oraverunt populum, ne permetterent ut per paucos qui ipsum ob delicias suas deludant, civitatis Spartaë conculareretur majestas: sed in superiorum oraculorum revocarentur memoriam, monentium, avaritiam ut tanquam pestem Spartaë declinarent: illorum quoque recentium

um

ἱερὸν δὲ Πασιφάας ἢ μαλιῖον ἡν ἔνθα ἑν Θαλαμίαις τιμώμενον, ἦν τινὲς μὲν ἰσορῶσι τῷ Ἀτλαντίδων μίαν ἔσαν τῷ ἐκ Διὸς τὸν Ἀμμωνα τεκεῖν τινὲς δὲ Κασάνδραν τὴν Πειάμει, τελουτήσασαν ἐπλαῦθα· ἢ διὰ τὸ πᾶσι φαίνεν τὰ μαλιῖα, Πασιφάαν προσαγορευθεῖσαν. ὁ δὲ Φύλαρχος Ἀμύκλα θυγατέρα, Δάφνιω τέτομα, φησὶν ὑποφύγασαν Ἀπόλλωνα βελόμενον αὐτῇ μυγῶναι, ἢ μεταβάλλεσαν εἰς τὸ φυτὸν, ἐν τιμῇ τῷ Θεῷ χρέσθαι, καὶ μαλικὴν λαβεῖν δύναμιν. ἔφασαν ἔν καὶ τὰ ἄλλα ταύτης μαλιῖα προστάττειν τοῖς Σπαρτιάταις, ἴσως χρέσθαι πάντας καθ' ὃν ὁ Λυκῆργος ἔξ ἀρχῆς ἔταξεν νόμον. Ἐπὶ πᾶσι δὲ βασιλεὺς Ἄγις, εἰς μέσον παρελθὼν, καὶ βραχέα διαλεχθεὶς, ἔφη συμβολὰς διδόναι τῇ πολιτείᾳ μεγίστας, ἦν καθίστησι τὴν γὰρ αὐτῆ πρῶτον ἔσιαν εἰς μέσον τιθέναι, πολλὴν μὲν ἔσαν ἐν τοῖς γεωργεμένοις καὶ νεμομένοις, ἀνδρῶν δὲ τέτων, ἑξακόσια τάλαντα νομίσματα ἔχουσαν τὸ δὲ αὐτὸ καὶ τὰς μητέρας ποιεῖν, ἢ τὰς φίλους ἢ οἰκείας, πλεσιωτάτας ὄντας Σπαρτιατῶν.

Ὁ μὲν ἔν δῆμος ἔξεπλάγη τὴν μεγαλοψυχίαν τῆ νεανίσκου, ἢ φιλοχρηστῆς ἦν, ὡς δὲ ἐτῶν ὀμῆ τετρακοσίων πεφηνότος ἀξίως τῆ Σπάρτης βασιλείας. ὁ δὲ Λεωνίδας τότε δὴ μάλις πρὸς τὸ ναυλίου ἐφιλονεῖκησε. λογίζομενος γὰρ ὅτι ταῦτα μὲν ἀναγκαθῆσεν ποιεῖν, ἢ τὴν αὐτὴν δὲ χάριν ἔξει ἄλλα τοῖς πολίταις, ἀλλὰ πάντων ὁμοίως ἀ κείλῳ κατατιθεμένων, μόνω τῷ ἀξαρμῶν προδῆσσι τὴν τιμὴν, ἢ ῥῶτα τὸν Ἄγιον εἰ δίκαιον ἀνδρα ἢ

σπ8-

um Pasiphaes. Templum enim & oraculum Thalamiis celebre erat Pasiphaes, quam Atlantidum unam Jove prognatarum tradunt quidam fuisse, atque edidisse Ammonem: nonnulli Priami Cassandram ibi defunctam, quam quod omnibus oracula declararet, (ita enim vox graece sonat) Pasiphaen fuisse dictam. Phylarchus, Amyclae filiam, Daphnen nomine, quum fugeret Apollinem, qui stuprum parabat ei offerre, in arborem versam: a quo Deo fuisse honoratam, vaticinandique donatam dote: cujus etiam canebant sortes, ediceretur Spartiatis, ut omnia inter eos aequarentur ea lege quam sanxerat quondam Lycurgus. Novissimus omnium progressus in medium rex Agis, brevi oratione, reipub. ait se,

quam institueret, stipem amplissimam conferre: primum nempe patrimonium suum in medio ponere arvis & pasuis lautum, in quo insuper pecuniae signatae sexcenta talenta sint. Idem facere parentes suas, amicos necessariosque, qui Spartiatarum sint opulentissimi.

Hanc juvenis celsitudinem animi obstupuit populus, exultavitque, dicens solum dignum Sparta regem annis fere trecentis extitisse. At Leonidas tunc vel maxime reluctatus est: reputans enim coacturos sequi se illos, nec parem gratiam apud cives relaturum, sed, quum omnes ex aequo facultates suas conferrent, uni attributuros rem auspiciato honorem: rogavit Agim, Ecquid virum justum

Ly-

παρδαῖον ἠγάται γεγονέναι Λυκῆρον. ὁμολογήσαντο δ' ἐκείνῃ, Πῆ τοίνυν, ἔφη, Λυκῆρον ἢ χρεῶν ἀποκοπὰς ἔδωκεν, ἢ ξένους κατέταξεν εἰς τὴν πολιτείαν, ὃς εἰδὲ ὅπως ἐνόμιζεν ὑγιαίνειν τῷ πόλιν μὴ χρωμένῳ ξηνηλασίαις; ὁ ἦ Ἄγις ἀπεκρίνατο μὴ θαυμάζειν τὸν Λεωνίδα, εἰ τετραμμένον ἐν ξένη, ἢ πεπαιδοποιημένον ἐκ γάμων σατραπικῶν, ἀγνοεῖ τὸν Λυκῆρον, ὅτι τὸ μὲν οὐκ οὐκ εἶναι ἢ δανείζειν ἅμα τῷ νομίσματι σιωπῆσαι ἐκ τῆ πόλεως· τῷ δ' ἐν ταῖς πόλεσι ξένων τὰς τοῖς ἑπιτηδύμασι ἢ ταῖς διαίταις ἀσυμφύλως μᾶλλον ἐδουχέριαι. ἢ γὰρ ἐκείνους ἤλαυνεν, εἰ τοῖς σώμασι πολεμῶν, ἀλλὰ τὰς βίβας αὐτῶν ἢ τὰς τρέφους δεδιώς, μὴ σωαναχρῶν ἢ τοῖς πολίταις, τευφῆς ἢ μαλακίας ἢ πλεονεξίας ἐνέκωσι ζῆλον· ἐπεὶ Τέρπανδρον τε ἢ Θάλητα, ἢ Φερεκύδην, ξένους ὄντας, ὅτι τὰ αὐτὰ τῷ Λυκῆρω διετέλεον ἀδούλις ἢ φιλοσοφῆς, ἐν Σπάρτῃ τιμηθῆναι διαφερόντως. Σὺ ἦ Ἐκπρεπῆ μὲν ἐπαινεῖς, ἔφησεν, ὃς ἐφορδύων Φρύνιδον τῆ μυσικῆ σκεπάσεν τὰς δύο τῶν ἐννέα χορδῶν Ἰξέτεμε, ἢ τὰς ἑπὶ Τιμοθέῳ πάλιν τὸ αὐτὸ τῆτο πράξιαις· ἡμᾶς ἦ μέμφῃ, τευφῶν ἢ πολυτέλειαν ἢ ἀλαζονείαν ἐκ τῆ Σπάρτης ἀναιρεῖν· ὡσπερ εἰ κακίων τὸ ἐν μυσικῇ σοβαρὸν ἢ περὶ τὸν, ὅπως ἐνλαῦθα μὴ προέλθῃ, φυλαττομένων, ὅπερ γρομῶν βίων ἢ τρέφων ἀμετεία ἢ πλημμέλεια τῷ πόλιν ἀσύμφωνον ἢ ἀνάεμοςον ἐαυτῇ πεποίηκεν.

Ἐκ τῆτε τῷ μὲν Ἄγιδι τὸ πλῆθος ἐπικολέθησεν· οἱ ἦ πλέσιοι τὸν τε Λεωνίδα παρῆκαλῶν μὴ σφᾶς προέσθ, ἢ τὰς γέροντας, οἷς τὸ κρατίστον ἦν ἐν

Lycurgum & bonum sentiat fuisse. Annuente illo, An unquam igitur, inquit, Lycurgus vel novas tabulas concessit, vel civitate donavit peregrinos: qui profus non putavit fanam civitatem peregrinos quæ non abigeret? Huic occurrit Agis, Haud mirari Leonidam se, si, qui peregre educatus liberos ex nuptiis satrapicis quæsisset, ignoret Lycurgum debita & credita una cum nummis civitate exterminavisse: jam institutis & vita hospites potius quam versantes in civitatibus peregrinos fuisse averfatum. Etenim illos, inquit, abigebat, non corpora insectans, sed vitam eorum & mores veritus, ne confusi civibus, luxus & mollitiæ & compendii imprimerent iis amorem privati: quando Terpander,

Thales, Pherecydes advenæ, quia eadem ac Lycurgus assidue canebant ac tractabant, honores habuerunt Spartæ eximios. Tu vero Ecprepem celebras, qui Ephorus Phrynidis musici ascia duas ex novem fides incidit, illoque qui in Timotheo id sunt post imitati: nos laceras, qui delicias, luxum, insolentiam Sparta summovemus: quasi vero non illi quoque ostentationem in musica & luxuriam caverint, ne ad eam progrediretur corruptionem vitæ & morum, ut inæqualitas & imparitas civium dissonam secum civitatem & discrepantem efficeret.

Hinc Agidi adhæsit plebs. Locupletes Leonidam rogaverunt ne destitueret ipsos: tantumque effecerunt obsecrando & impellendo senatum,

tum,

ἐν τῷ προεβλῦεν, δεόμενοι ἢ πείθοντες ἴχυσαν, ὅσον ἐνὶ πλείονας χυμέας
 τὰς ἀποψηφισαμένους τὴν ῥήτραν. ὁ δὲ Λύσανδρος ἔτι τὴν ἀρχὴν ἔχων,
 ὤρμησε τὸν Λεωνίδα διώκειν καὶ δὴ τινα νόμον παλαιόν, ὃς ἐκ ἐὰ τὸν
 Ἡρακλείδῳ ἐκ γυναικὸς ἀλλοδαπῆς τεκνεῖσθαι, τὸν δὲ ἀπελθόντα τὸ Σπάρ-
 τῆς Ἰπὶ μετοικισμῷ πρὸς ἑτέρας, ἀποθνήσκειν κελύει. ταῦτα καὶ τῷ Λεω-
 νίδῳ λέγειν ἑτέρας διδάξας, αὐτὸς παρεφύλαττε μὲν τῆς συναρχόντων τὸ
 σημεῖον. ἐστὶ δὲ τοιόνδε· δι' ἐπὶ ἐννεα λαβόντες οἱ ἔφοροι νύκτα καθαρὰν ἢ
 ἀσέλλων, σιωπῇ καθέζοντες πρὸς τὸν ἕρανὸν ἀποβλέποντες. εἰν ἕν ἐκ μέρας
 τινὸς εἰς ἑτέρον μέρος ἀσῆς διάξει, κείνους τὰς βασιλείς, ὡς παρὰ τὸ θεῖον
 Ἰξάμαρτάνουλας, ἢ καταπαύσει τῆς ἀρχῆς, μέχεις ἀνὲκ Δελφῶν ἢ
 Ὀλυμπίας χρησμὸς ἔλθῃ τοῖς ἡλωκόσι τῶν βασιλέων βοηθῶν. τῷτο δὴ τὸ
 σημεῖον αὐτῷ γεγονέναι λέγων ὁ Λύσανδρος, κείσιν τῷ Λεωνίδῳ πρῆθηκε,
 ἢ μάρτυρας παρεῖχεν, ὡς ἐκ γυναικὸς Ἀσιατῆς, καὶ τῶν Σελεύκων τινὸς
 ὑπάρχων αὐτῷ συνοικήσαντι ἔχε, τεκνεῖσθαι δύο παιδιά· δυσχερανόμηνον
 δὲ ἢ καὶ μισέμηνον ὑπὸ τῆς γυναικὸς, ἐπανέλθῃ παρὰ γνώμῃ οἴκαδε, ἢ δια-
 δοχῆς ἕρημον ἀνέλοι τὸ βασίλειον. ἅμα δὲ τῆς δίκῃ Κλεόμβροτον ἔπειθε τὸ
 βασιλείας ἀνιποιεῖσθαι, γαμβρὸν ὄντα τῷ Λεωνίδῳ, γῆρας δὲ τῷ βασιλικῷ.
 Φοβηθεὶς ἔνθα ὁ Λεωνίδας, ἐκέτης γινέσθαι τὸ Χαλκιόικον, ἢ συνικέτθουεν ἢ θυγά-
 τῆς τῷ πατρὶ, τὸν Κλεόμβροτον ἀπολιπέσσα. καλεμένης δὲ πρὸς τὴν δίκην
 αὐτῆς, ἢ μὴ καταβαίνοισθαι ἐκείνη, ἀποψηφισάμενοι τὴν βασιλείαν τῷ Κλε-
 ομβρότῳ παρέδωκαν.

Ἐν

tum, cujus potissima vis erat in præjudicio
 deliberationis, ut uno suffragio qui abrogave-
 runt rhethram superarent. At Lyfander adhuc
 in magistratu positus, institit Leonidam ar-
 cessere lege quadam vetusta, quæ Heraclidem
 liberos vetat ex muliere alienigena tollere: &
 in eum qui alio ex Sparta demigraverit, pœ-
 nam fancit capitalem. Hæc quum objicere a-
 lios docuisset Leonidæ, ipse cum collegis fig-
 num observavit. Id hujuscemodi est: Nono
 quoque anno, capta Ephori serena nocte &
 intermestri luna, confident silentio in cœlum
 intenti. Quod si aliqua ex parte stella in ali-
 am trajecerit, reges judicant Deos offendisse:
 iisque regnum eo usque abrogant dum fuerit
 Delphis vel Olympia oraculum allatum, quod

damnatos sublevet reges. Hoc signum obla-
 tum sibi Lyfander jactans, judicium dictavit
 Leonidæ, ac testes edidit ex muliere e-
 um Asiatica, quam quidam Seleuci præfectus
 ei collocaverat, duos filios tulisse; ingratum &
 invisum uxori domum invitum revertisse, &
 successore orbum rapuisse regnum. Simul dum
 eum accusat, impellit Cleombrotum ad reg-
 num asserendum, generum Leonidæ & stirpis
 regis. Trepidus igitur Leonidas supplex ad
 Chalciæcum ædem Minervæ refugit. Fuit
 una cum parente in fordibus filia, divertitque
 a Cleombroto. Citato ad judicium, quum
 non apparuisset, regnum abrogantes contule-
 runt id Cleombroto.

Inter-

Ἐν τῷ δ' ἀρχῆς ὁ Λύσανδρος ἀπηλλάγη, τῷ χρόνῳ διεληθόντων. οἱ κατὰσθέντες ἔφορον τὸν μὲν Λεωνίδα ἀνέστησαν ἰκετεύοντες, τῷ δ' Ἰνδοῦ ἢ Λυσάνδρῳ ἢ τῷ Μανδροκλείδῃ δίκῃ ἐπήγον, ὡς πρὸς τὸν νόμον χρεῶν ἀποκοπᾶς ἢ γὰρ ἀναδάσασθαι ψηφισαμύροις. κινδυνεύοντες ἔν κείνοι, πείθεσσι τὰς βασιλεῖς ὁμῶς ἡγομένους χαίρειν ἂν τὰ τῶν ἐφόρων βελούματα. τῷ δ' ἔτι τὸ ἀρχεῖον ἰχύνει ἐκ διαφορᾶς τῶν βασιλέων, τὰ τὰ βελτίονα λέγοντι προστιθέμενον τῷ ψῆφον, ὅταν ἄτερος εἰρήνην πρὸς τὸ συμφέρον ἀμφοῖν ἢ ταῦτα βελουμένων, ἄλυτον εἶναι τῷ Ἰξασίαν, ἢ πρὸς ἀνόμως μαχεῖσθαι πρὸς τὰς βασιλεῖς ὡς μαχομένων, διατᾶν ἢ βραβεύειν αὐτοῖς εἶναι προσῆκον, ἔχι πολυπραγμονεῖν ὁμοφρονούντων. ἔτι δὲ πειθέντες ἀμφοτέρω, ἢ μὲν τῶν φίλων εἰς ἀγορᾶν καταβάλλειν, ἀνέστησαν μὲν ἐκ τῶν διφορῶν τὰς ἐφόρους, ἄλλος δ' ἀντὶ αὐτῶν ἀπέδειξαν, ὡς εἰς ἦν Ἀγησίλαος. ὀπίσθαι ἢ τῶν νέων πολλὰς, ἢ λύσαντες τὰς δεδεμένους, ἐγγύοντο φοβεροῖς τοῖς ὑπεναλίτοις, ὡς πολλὰς ἀποκτείνουσι. ἀπέθανε ἢ ἔδειξεν ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ ἢ Λεωνίδα εἰς Τεγέα ὑπεξίοντα βελουθέντων διαφθεῖραι τῷ Ἀγησίλαῳ, ἢ πέμψαντων ἐπ' αὐτὸν εἰς τῷ ὁδὸν ἀνδρας, πυθόμενος ὁ Ἄγιος ἔτερος ἀπέσειλε πεισῶν, οἱ τὸν Λεωνίδα πεισθέντες, ἀσφαλῶς εἰς Τεγέα κατέστησαν.

Οὕτω ἢ τῷ πρᾶξιν αὐτοῖς ὁδῶ βαδίζοντες, ἢ μηδενὸς ἐνισαμύροις μήτε διακωλύοντων, εἰς ἀντὶ Ἀγησίλαῳ ἀνέτερεψεν πάντα ἢ διελυμήνατο, κάλλιστον νόμον ἢ Λακωνικώτατον αἰχίω νοσήματι τῷ φιλοπλεστία διαφθεῖρας.

Interea exacto tempore Lyfander abiit magistratu. Tum qui successerunt Ephori, supplicem excitaverunt Leonidam: Lyfandrum autem & Mandroclidam in iudicium adduxerunt, quod contra leges novas tabulas & legem agrariam promulgassent. Igitur in periculum illi adducti, persuadent regibus ut conspirantes Ephorum consulta repudient. Nam ejus magistratus in regum dissensione arbitrium esse, quum alter contendat pro bono publico, ut in sententiam transeant rectius sentientis: amborum consentientium indissolubilem esse potestatem, & inique dissentire illos a regibus, quibus dissidentibus arbitrari eis & disceptare jus esse, non ingerere se concinentibus. His rationibus induceti ambo, profecti sunt cum amicis in

forum, summoveruntque Ephoros sellis, atque alios eis furrogaverunt, quorum fuit Agefilaus unus. Jam quum armassent frequentem juventutem, & solvissent custodias, trepidaverunt adversarii eorum, quasi imminente multorum caede. Caeterum nihil sanguinis factum est, immo vero profugientem Tegeam Leonidam quum pararet interficere Agefilaus, summitteretque in viam percussores: re comperta misit Agis alios fidos; qui Leonidam stipantes deduxerunt eum Tegeam secure.

Ita consilio iis ex animo procedente, neque intercedente aut impediante ullo, unus vir omnia Agefilaus evertit & convulsit: qui pulcherimam legem atque Sparta dignissimam foedissimo morbo labefactavit, avaritia.

ρας. ἐπειδὴ γὰρ ἐκέκλιτο μὲν ἐν τοῖς μάλιςα πολλῶν ἢ ἀγαθῶν χώραν, ὠφείλε ἢ πάμπολλα, μίτε διαλυῖσθαι δυνάμει τὰ χρεῖα, μίτε τὴν χώραν πρὸς βελόμει, ἔπεισε τὸν Ἄγιν, ὡς ἀμφοτέρων μὲν ἅμα πραγματούμενος μέγας ἔσοιτο πρὸς τὴν πόλιν νεωτερισμός· εἰ δὲ τῶν χρεῶν ἀφαιρέσει θεραπευθεῖεν οἱ κληματικοὶ πρότερον, δυνάμει ἂν αὐτῶν ἢ καθ' ἡσυχίαν ὑστερον ἐνδεξομένου τὸν ἀναδασμόν. ταῦτα ἢ ἢ τοῖς πρὸς τὸν Λύσανδρον ἐδόκει, συνεξαπατωμένοις ὑπὸ τῶν Ἀγησιλάου. ἢ τὰ πρὸς τῶν χρεῶν γραμματεῖα συνεισενέγκαντες εἰς ἀγορᾶν, ἀ κλάεια καλῶσι, ἢ πάντα συνθέτες εἰς ἓν, ἐνέπρηνσαν. ἀρθείσης ἢ φλογός, οἱ μὲν πλείστοι ἢ δανειστικοὶ πρὸς ἀπαθείας ἀπῆλθον· ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ὡς περ ἐφυερίζων, ἐκ ἔφθ λαμπρότερον ἐωρακέναι φῶς, εἶδε πῦρ ἐκείναι καθαρώτερον. ἀξίον ἢ τῶν πολλῶν ἢ τὴν γλῶσσιν εὐθὺς νέμεσθαι, ἢ τῶν βασιλέων ἔτω ποιεῖν κελδοσίαν, ἀχολίας τινὰς ἐμβαλῶν ὁ Ἀγησίλαος αἰ, ἢ πρὸς φάσεις λέγων, παρήγαγε τὸν χρόνον· ἀχολίας δὲ στρατεία συνέβη τῶν Ἀγιδι, μεταπεμπομένων τῶν Ἀχαιῶν, συμμάχων ὄντων, βοήθειαν ἐκ Λακεδαιμόνου. Αἰτωλοὶ γὰρ ἦσαν ἐπίδοξοι διὰ τὴν Μεγαρικῆς ἐμβαλῶντες εἰς Πελοπόννησον· ἢ τῶν κωλύσων Ἀρατῶν, ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγός, ἢ θροῖσε δυνάμει, ἢ τοῖς ἐφόροις ἔγραφεν.

Οἱ δὲ τὸν Ἄγιν εὐθὺς ἐξέπεμπον, ἐπημερόν τῇ φιλοτιμίᾳ ἢ προθυμίᾳ τῶν συστρατούμενων. νέοι γὰρ ὄντες οἱ πλείστοι ἢ πένητες, ἢ τὴν ἀπὸ τῶν χρεῶν ἀδύνατον ἔχοντες ἢ δὴ, ἢ λευκοί, τὰς δὲ ἀγρὰς ἐλπίζοντες ἂν ἐπανέλ-

ritia. Quum enim possideret latissimum & uberrimum agrum; ære autem alieno multo demersus esset; quia non erat solvendo, neque agrum dimittere inducebat in animum, persuasit Agidi, si utrumque pariter tentaretur, magnum in civitate exoriturum motum: quod si novis tabulis ante deliniti locupletes forent, facile eos & placide accepturos legem agrariam. Idem etiam Lysandro, qui item seductus ab Agésilao fuit, visum. Ita congestas in forum debitorum syngraphas, quas claritia appellant, omnes coacervatas concremaverunt: sublata flamma pecuniosi & fœneratores ægre ferentes digressi sunt. At Agésilaus, quasi illudens illis, negavit clarius se lumen vel ignem puriorem vidisse. Postu-

lante autem plebe ut ager quoque confestim divideretur, imperantibusque hoc regibus, semper Agésilaus obstacula aliqua interponendo & causando tempus protrahebat, quoad proficiscendum Agidi ad bellum fuisset, quum accivissent socii Achæi Lacedæmone auxilia. Expectabant enim per fines Megaricos, Ætolos in Peloponnesum incurfatos. Ad quod prohibendum prætor Achæorum Aratus delectum habuit, & Ephoris ut mitterent auxilia scripsit.

Miserunt illi confestim Agim alacritate & promptitudine erectum commilitonum: juvenes enim erant plerique & egeni, jamque fœnore liberati & soluti, atque agri expectantes, si a bello revertissent, partitionem,

έλθωσιν ἐκ τῆς στρατείας νειμηθήσεως, θαυμαστὸς τῷ Ἄγιδι παρῆχον ἑαυ-
 τὸς· ἢ θάματα ταῖς πόλεσιν ἦσαν, ἀβλαβῶς ἢ πρᾶως ἢ μονονὲ ἢ ἀψο-
 φητὶ διαπορευόμενοι τὴν Πελοπόννησον. ὥστε θαυμάζειν ἢ διαλογίζεσθαι
 τὰς Ἑλλάδας, οἷον ἢ ἄρα κόσμον Λακωνικῆ στρατεύματι, Ἀγισί-
 λαον ἔχοντι, ἢ Λύσανδρον ἐκείνον, ἢ Λεωνίδα τὸν παλαιὸν ἡγέμενον,
 ὅτε πρὸς μαιράκιον ὀλίγῃ δειν νεώτατον ἀπάντων αἰδῶς τοσαύτη ἢ φό-
 βῳ ἐστὶ τῷ στρατοδύμῳ. ἢ μύθοι ἢ αὐτὸς ὁ νεανίσκος δὴτελεία ἢ φι-
 λοπονία ἢ τῷ μηδὲν ιδιώτῃ λαμπρότερον ἡμφιέσθαι ἢ ὠπλιάσθαι σεμνωόμε-
 νῳ, ἀξιούματι ἢ ἢ ἢ ζηλωτὸς ὑπὸ τῷ πολλῶν. ἐπεὶ τοῖς γε πλεσίοις
 ἐκ ἡρεσκεν ὁ νεωτερισμὸς αὐτῆ, δεδιόσι μὴ κίνημα ἢ πᾶσιδειγμα τοῖς
 παναχόσε δήμοις γῆν).

Συμμίξας ἢ τῷ Ἀράτῳ πρὸς Κόρινθον ὁ Ἄγις, ἐτι βελουομένη πρὸς
 μάχης ἢ πᾶσιτάξεως πρὸς τὰς πολεμίς, ἐπεδείξατο ἢ προθυμίαν πολ-
 λῶν, ἢ τόλμαν ἢ μανικῶν ἢ δὲ ἀλόγισον. ἔφη γὰρ αὐτῷ μὴ δοκεῖν δια-
 μάχεσθαι, ἢ μὴ παρῆναι τὸν πόλεμον εἰσω τὰς πύλας τῆς Πελοποννήσου
 προεμύρας· ποιήσειν ἢ τὸ δοκεῖν Ἀράτῳ ἢ γὰρ πρᾶσιότερόν τε εἶναι, ἢ
 στρατηγεῖν Ἀχαιῶν, οἷς ἔχῃ πρᾶσιτάξων ἢ δὲ ἡγησόμενον, ἀλλὰ συστρα-
 τισόμενον ἢκοι ἢ βοηθήσων. ὁ ἢ Σινοπιδὸς Βάτων αὐτὸν ἐκ ἐθέλειν μά-
 χεσθαι φησὶ τὸν Ἄγιον, Ἀράτῳ κελεύοντι· ἐκ ἐπιτυχικῶς οἷς Ἀρατῳ
 γέγραφε πρὸς τῶν ἀπολογισόμενον, ὅτι βέλτιον ἡγεῖτο, τὰς καρπὸς
 χερδὸν ἀπάντας συσκευομισμένων ἢ δὲ τῷ γεωργῶν, παρελθεῖν τὰς πολεμί-

85,

nem, impigros præbebant se Agidi, civitati-
 busque erant miraculo, quod citra noxam pla-
 cideque & tantum non sine strepitu Pelopon-
 nesum transmitterent: ut obstupescerent, re-
 putarentque animis Græci, quæ modestia &
 ordo exercitus Laconici fuisset, Agésilao, vel
 Lysandro illo, vel prisco duce Leonida, ubi
 tanta adversus adolescentem, omnibus fere æ-
 tate inferiorem, militum esset reverentia &
 metus. Et vero ipse ille juvenis qui frugali-
 tate & laboris tolerantia, & quod nihilo splen-
 didius amictus vel vestitus privato esset, osten-
 taret se, visendus erat & charus multitudini.
 Verum opulentis ingrata novatio ejus erat,
 metuentibus ne commoveret & ad exemplum
 passim concitaret populos.

Conjunctus apud Corinthum Arato Agis,
 deliberanti etiam tum de pugna & signis cum
 hostibus conferendis, præ se tulit insignem a-
 lacritatem & audaciam non vecordem vel sto-
 lidam. Declaravit enim videri sibi prælio de-
 cernendum, neque intra Peloponnesi portas
 admittendum bellum: facturum tamen se quod
 visum esset Arato. Quippe grandiosem eum
 & prætorem esse Achæorum: quibus non im-
 perator, non dux, sed auxilio venisset ut belli
 focus. Baton autem Sinopenfis detrectasse
 Agim refert prælium, quum id vellet Ara-
 tus: verum non legit hic scripta Arati qui se
 de hoc consilio excusat; quod fatius duceret,
 quia fruges propemodum omnes agricolæ con-
 vexerant, ut hostes transfirent, quam præ-

ες, ἢ μάχη διακινδυνεύσαι πρὸς ὅλων. ἐπεὶ δ' ἔν' Ἄρατῳ ἀπέγνω μάχεσθαι, καὶ τὰς συμμάχους ἐπαίνεσας διαφῆκε, θαυμασταὶς ὁ Ἄγισ ἀνεξέγγυεν, ἥδη τῷ ἔνδον ἐν Σπάρτῃ θόρυβον πολὺν ἐχούτων καὶ μεταβολῶν.

Ὁ γὰρ Ἀγησίλαος ἐφορεύων, ἀπηλλαγμῶς οἷς ταπεινὸς ὡς πρότερον, εὐδενὸς ἐφείδετο φέρουσι ἀργύριον ἀδικημάτων, ἀλλὰ μῶνα τεισκαδέκατον, ἐκ ἀπαιτήσεως τότε τῷ πρῶτῳ, πρὸς τὴν νενομισμῶν τάξιν τῶν χρόνων ἐπέβαλε τοῖς τέλεσι, καὶ παρέπραπτε. δεδιὼς ὅτι τὰς ἀδικημάτων, καὶ μισέμεν ὑπὸ πάντων, ἔτρεφε μαχαιροφόρους, καὶ φυλαττόμεν ὑπὸ τέτων κατέβαινε εἰς τὸ ἀρχεῖον. καὶ τῶν βασιλείων, τὰ μὲν ὅπως καταφρονεῖν, τὸν δ' Ἄγισ ἐβέλετο δοκεῖν διὰ τὴν συγγένειαν μᾶλλον ἢ διὰ τὴν βασιλείαν ἐν τινὶ τιμῇ τίθεσθαι. δίδωκε δ' λόγον ὡς καὶ αὐτὸς ἐφορεύσων. διὸ θάσσον ἀποκινδυνεύσαντες οἱ ἐχθροὶ, καὶ συσάντες, ἐκ Τεγέας ἀναφανδὸν τὸν Λεωνίδα ἐπὶ τὴν ἀρχὴν κατήγαγον, ἠδέως καὶ τῶν πολλῶν θαυμασίων. ὡργίζοντο γὰρ πεφρακισμῶν τῆς χώρας μὴ νεμηθείσης. τὸν μὲν ἔν' Ἀγησίλαον ὁ υἱὸς Ἰππομέδων, δεόμεν τῶν πολιτῶν, καὶ πᾶσι προσφιλεῖς ὢν δι' ἀνδραγαθίαν, ὑπέξήγαγε καὶ δέσσωσε. τῶν δ' βασιλείων ὁ μὲν Ἄγισ ἐπὶ τὴν Χαλκιοικὸν κατέφυγε· ὁ δ' Κλεόμβροτος εἰς τὰ Ποσειδῶν ἱερὸν ἐλθὼν ἰκέτευε· καὶ γὰρ ἐδόκει τῷ μᾶλλον ὁ Λεωνίδας χαλεπὸς εἶναι, καὶ παρὲς τὸν Ἄγισ, ἐπὶ τῶτον ἀνέβη στρατιώτας ἔχων καὶ κατηγορεῖ μετ' ὀργῆς, ὅτι γαμβρὸς ὢν ἐπέβλησεν αὐτῷ, καὶ τὴν βασιλείαν ἀφείλετο, καὶ συνεξέβαλε τῷ πατρίδῳ.

lio de summa jaceret aleam. Postquam igitur defugit Aratus aciem, & laudatos dimisit focios: in magna habitus admiratione Agis, retro signa domum movit, rebus Spartæ ingenti tumultu & mutatione concitatis.

Siquidem Ephorus tunc Agefilaus exoneratus eo, quo depressus ante fuerat onere, a nullo scelere, quod adferret quaestum, abhorruit: sed mensē tertium decimum, quem ambitus anni non requirebat in præsentia, præter usū receptum temporum ordinem censui intercalavit, exegitque ejus mensis nomine censum indebitum. Quod vero extimesceret læsos, & omnes offendisset, aluit satellites, quibus stipatus descendebat in curiam. Regum alterum semel despiciere, Agim videri volebat propinquitatis potius quam regni causa suspi-

cere: insuper divulgavit iterum se Ephorum fore. Quocirca maturantes periculum adire inimici ejus, coitione facta reduxerunt palam Leonidam ex Tegea ad regnum recipiendum: quem plebs quoque vidit libenter. Exarserat enim, quod esset non diviso agro delusa. Atque Agefilaum filius Hippomedon, qui obstrenuitatem omnibus erat charus, exoratis civibus clam eduxit urbe ac servavit. Reges, Agis ad Chalcioecum confugit: Cleombrotus in æde Neptuni sedebat supplex: nam in eum apparebat gravius incensum Leonidam esse, missoque facto Agide in hunc contendit armis septus, accusavitque eum infense, quod gener struxisset sibi insidias, regnoque spoliatum patria expulisset.

Ὁ μὲν ἔν Κλεόμβροτῷ εἶδεν εἶπεν, ἀλλ' ἠπορημὸς ἐνάθητο
 ἢ σιωπῶν ἢ ἢ Χαλωνίς ἢ τῆ Λεωνίδα θυγάτηρ, πρότερον μὲν ἀδικημῶν
 τῷ πατρὶ σιωπικεῖτο, ἢ τῆ Κλεομβρότῃ τῷ βασιλείαν ἀδραλαβόλῃ,
 λησῶσα τῷ τῆ πατρὸς συμφορὰν ἐφερέπυε, ἢ παρόντι μὲν σιωικέτῳ,
 φύγοντος ἢ πενθεσα ἢ χαλεπῶς ἔχουσα πρὸς τὸν Κλεόμβροτον διετέλει.
 τότε ἢ αὖ πάλιν ταῖς τύχαις συμμεταβάλλουσα, μὲν τῆ ἀνδρὸς ἰκέτις ὠφ-
 θη καθεζομένη, περιβεβληκῆα χεῖρας ἐκείνῳ, ἢ τῷ παιδίῳ τὸ μὲν ἔνθεν,
 τὸ ἢ ἔνθεν ὑπ' αὐτῷ ἔχουσα. θαυμαζόντων ἢ πάντων, ἢ δακρυόντων ἐπὶ
 τῇ χριστότητι ἢ φιλοσοφίᾳ τῆ γυναικὸς, ἀψαμμένη τῷ πέπλων ἢ τῆ κόμης
 ἀτημελῶς ἐχόντων, Τῆτο, εἶπεν, ὦ πάτερ, ἐμοὶ τὸ γῆμα ἢ τῷ ὄψιν
 ἔχ ὁ Κλεομβρότῃ περιτέθεικεν ἔλεος, ἀλλὰ λητὸ τῶν σῶν κακῶν ἢ τῆ σῆς
 φυγῆς μεμνημένῃ μοι σωτῆροφον ἢ σωσικον τὸ πένθος. πότερον ἔν δεῖ με
 σὲ βασιλοῦσιν ἐν Σπάρτῃ ἢ νικῶσιν ἐγκαταβιώναι ταύταις ταῖς συμ-
 φοραῖς, ἢ λαβεῖν ἐδῆτα λαμπρὰν ἢ βασιλικὴν, ἐπιδῶσαν ἰσὸς σὲ τὸν
 παρθένιον ἀνδρα φονδύμῳ; ὅς εἰ μὴ ἀδραϊτῆται σε, μηδὲ πείθει τέκνων
 καὶ γυναικὸς δάκρυσι, χαλεπωτέρων ἢ σὺ βάλει δίκῃ ὑφέξει τῆ κακοδε-
 λίας, ἐπιδῶν ἐμὲ τῷ φιλάτῳ αὐτῷ προαποθανῶσαν. τίνοι γὰρ ἐμὲ δεῖ
 ζῆν παρρησία πρὸς τὰς ἄλλας γυναῖκας, ἢ μήτε παρ' ἀνδρὸς δεομένη
 μήτε ἀδρα πατρὸς ἔλεός ἐσιν; ἀλλὰ καὶ γυνὴ καὶ θυγάτηρ συνατυχεῖν
 καὶ συνατιμάζεσθαι τοῖς ἐμαυτῆς ἐγρόμῳ. τῆτω μὲν ἔν εἰ καὶ τις ἦν λόγος
 εὐπρεπῆς, ἐγὼ τῆτον ἀφειλόμῳ, τότε σοι συνεξεταδῆσα, καὶ καταμαρτυ-
 ρήσασα

Cleombrotus quod diceret nihil habebat, sed sedebat perplexus mutusque. At Chelonis Leonidæ filia, quæ ante paternæ calamitatis fuerat consors, atque a Cleombroto, ubi accepit regnum, digressa, patris miseriam foverat, fueratque cum præsentē supplex, cum exulante in lætu & simultate persisterat adversus Cleombrotum: tum vero conversa fortuna palam sociam se viri in squalore præbuit, confeditque manibus illum complexa, filiosque hinc inde apud se tenens. Mirantibus omnibus humanitatem & pietatem mulieris, vestem & comas incomtas manu tangens, Hunc mihi (pater) inquit, habitum & speciem non Cleombroti imposuit miseratio, sed a tuis ærumnis & exilio inventeratus mihi & familiaris mansit lætus. U-

trum igitur te Spartæ superatis adversariis regnante consensendum mihi in hisce est calamitatibus, an vestis sumenda splendida & regia, virum aspicienti, cui nupsi virgo, a te trucidari? Qui nisi liberorum & conjugis te lacrymis exoret & placet, graviora quam tu petis piacula præbebit consiliorum suorum pravorum: me enim intuebitur sibi charissimam ante oculos suos vitam profundentem. Qua enim fronte cæteras mulieres unquam viva intuebor, cujus neque vir precantis, neque pater capit misericordiam: sed & uxor & filia ad id sum nata, cum meis ut sim in calamitate & infamia? Atque huic quidem siqua honesta causa fuisset, hanc ego quæ tum tibi fui agnoscata, facta ejus meo premens testimonio de-

ῥήσασα τῶν ὑπὸ τέττε χρομῶν· σὺ ᾗ αὐτῷ τὸ ἀδίκημα ποιεῖς εὐαπολόγητον, ἔτω μέγα καὶ παρμαχίτην ἀποφαίνων τὸ βασιλεύειν, ὥστε δι' αὐτὸ καὶ γαμβρὸς φονεύειν καὶ τέκνων ἀμελεῖν εἶναι δίκαιον.

Ἡ μὲν Χελωνὶς τοιαῦτα ποτηνωμένη, τότε πρόσωπον ἔπι τὴν κεφαλὴν ἐπέθηκε τῷ Κλεομβρότῳ, καὶ τὸ βλέμμα διεφθαρμένον καὶ συλετηκὸς ὑπὸ λύπης παρῆνεκεν εἰς τὰς παρόνας. ὁ δὲ Λεωνίδας διαλεχθεὶς τοῖς φίλοις, τὸν μὲν Κλεομβροτὸν ἐκέλευσεν ἀνασάμει φεύγειν· τὸ δὲ παιδὸς μένειν ἰδέϊτο, ἢ μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν ἔτω φιλέϊα, ἢ δεδωκότα χάριν, τὴν τῷ ἀνδρὶ σπυριάν. ἔ μὲν ἐπεισεν· ἀλλ' ἀνισαμῶ τῷ ἀνδρὶ θάτερον τῷ παιδίῳ ἐχειρίσασα, θάτερον δὲ ἀναλαβῶσα, ἢ προσκυνήσασα τὸν βωμὸν τῷ Θεῷ συνεξῆλθεν. ὥστε, εἰ μὴ πάνυ διεφθαρμένῳ ἦν ὑπὸ κενῆς δόξης ὁ Κλεομβροτὸς, εὐτύχημα ἂν ἠγήσατο τῷ φυγῆ αὐτῷ τῷ βασιλείας μείζον εἶναι διὰ τὴν γυναῖκα. μετασησάμει δὲ τὸν Κλεομβροτὸν ὁ Λεωνίδας, ἢ τὰς πρώτας ἐφόρους ἐμβαλὼν τῷ ἀρχῆς, ἐτέρας δὲ ποιησάμενοι, εὐθὺς ἐπέβλεψε τῷ Ἀγίδι. ἢ πρῶτον μὲν ἐπέθετο αὐτὸν ἀνασάμει ἢ συμβασιλεύειν, ὡς δεδωκότων συγγνώμῃ τῷ πολιτῷ· συνεξηπατηθῶν γὰρ ὑπὸ τῷ Ἀγησιλάῳ, νέον ὄντα ἢ φιλότιμον. ἐκείνη δὲ ὑφορμηρὸς, ἢ κτ' ἑτέραν μῆρινος, αὐτὸς μὲν ἐπαύσατο φανακίζων καὶ κατερωνεύομενοι· Ἀμφάρης δὲ καὶ Δημοχάρης καὶ Ἀρκεσίλαος ἀναβαίνοντες εἰώθεσαν αὐτῷ διαλέγεσθαι καὶ ποτε καὶ παρῆνεκεν ἔπι τὸ λατρεῖν ἀπὸ τῷ ἱερῷ κατήγαγον, καὶ λαοσάμειον πάλιν εἰς τὸ ἱερὸν κατέστησαν. καὶ ἦσαν πάντες μὲν αὐτῷ

συνή-

traxi. Verum tu facinus illius reddis ei egregie excusabile, qui rem ostendis regnum esse ita grandem & expetendam, ut ejus gratia & generos trucidare, & liberos justum sit postmittere.

Hæc Chelonis quiritas, faciem capiti Cleombroti imposuit, oculosque tabescentes & mæstitia emarcidos ad coronam circumtulit. Leonidas cum amicis colloquutus, Cleombrotum jussit exulem esse: natam oravit ut remaneret, neque se, qui adeo diligeret ipsam, & viri salutem esset ei largitus, desereret. Non paruit illa tamen, sed exsurgenti viro alterum filium tradidit, alterum tenens ipsa, adorata Dei ara, concessit cum illo in exilium. Itaque nisi plane labefactatus Cle-

ombrotus ab inani gloria fuisset, felicitatem duxisset exilium sibi quam regnum uxoris causa majorem. Cleombrotus exacto, & primis Ephoris magistratu amotis, atque suffectis aliis, extemplo insidias tetendit Leonidas Agidi. Primum hortatus cum est ut surgeret, atque administraret secum regnum, quasi cives ei ignovissent: nam deceptum ab Agesilao fuisse juvenem & gloriæ cupidum. Verum suspectanti ipsum Agidi, neque loco cedenti, omisit verba dare & deludere. Amphares autem & Demochares, Arcesilausque adire Agim & colloqui solebant cum eo. Interim etiam ducebant eum secum ex templo ad balneum, lotumque reducebant in templum. Erant hi omnes familiares ejus.

σιμήθαι. ὁ δὲ Ἀμφάρεσ κῆ κεχημημένῳ ἑνάχῳ ἱμάτια κῆ ποτήρια τῷ πολυτελῶν παρὰ τῆ Ἀγισιστράτας, ἐπέβλυε διὰ ταῦτα τῷ βασιλεῖ κῆ ταῖς γυναῖξιν, ὡς ἀποσερήσων. κῆ μάλιστ' ἀγε αὐτὸς ὑπακῆσαι τῷ Λεωνίδῃ λέγει, κῆ παρξέναι τὰς ἐφόρους, ὧν κῆ αὐτὸς εἰς ἑῷ.

Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἄγις τὸν μὲν ἄλλον ἐν τῷ ἱερῷ διέτριβε χρόνον, εἰώθει δὲ καταβαίνειν ὅτε τύχοι πρὸς τὸ λατρεῖν, ἐκεῖ συλλαβεῖν αὐτὸν ἔγνωσαν, ὅταν ἔξω τῷ ἱερῷ γῆ. κῆ παρφυλάξαντες λεληθμένον, ἀπώπησαν κῆ ἠσπασάντο, κῆ συμπρηθῆγον ἅμα διαλεγόμενοι, κῆ παίζοντες ὡς πρὸς συνήθη κῆ νέον. ἐπρηθῆ δὲ τινα τῷ ὁδῷ πλαγίαν πρὸς τὸ δεσμοτήριον ἐχέσσης, ὡς ἐχθόντο κατ' αὐτῷ βαδίζοντες, ὁ μὲν Ἀμφάρεσ διὰ τὸ ἀρεχεῖν ἀψάμην τῷ Ἄγιδι, Ἄγω σε, εἶπεν, πρὸς τὰς ἐφόρους, ὧ Ἄγι, λόγον ὑφέξοντα τῷ πεπολιτωμένῳ ὁ δὲ Δημοχάρεσ, ὄρωσθ' ὧν καὶ μέγας, τὸ ἱμάτιον παρβαλὼν παρὶ τὸν τρέχιλον, εἶλεν. ἄλλων δὲ ἐπωθέντων ὀπίσθεν ἐν παρσκαυῆσ, ἐδενὸς δὲ βοθηθέν, ἀλλ' ἐρημίας ἕσσης, ἐμβάλλασιν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμοτήριον. διθὺς δὲ παρῆ ὁ μὲν Λεωνίδας μισθοφόρος ἔχων πολλὰς, καὶ τὸ οἶκημα παρῆεν ἔξωθεν οἱ δὲ ἐφοροι πρὸς τὸν Ἄγιν εἰσῆλθον, καὶ τῷ γερόντων εἰς τὸ οἶκημα μεταπεμψάμενοι τὰς ταυτὰ βελομένους, ὡς δὴ κείσεως αὐτῷ γνωμένης, ἐκέλυον ὑπὲρ τῷ πεπραγμένων ἀπολογείσθ. γελάσαντι δὲ τῷ νεανίσκῳ πρὸς τῷ εἰρωνείαν αὐτῷ, ὁ μὲν Ἀμφάρεσ οἰμωξόμενον ἐκάλει, καὶ δίκῃ ὑφέξοντα τῷ ἰταμότητι. ἄλλῳ δὲ τῶν ἐφόρων, οἷον ἐνδιδὸς τῷ Ἄγιδι, καὶ δεικνύων ἀποφυγῆ τῷ αἰτίας, ἠρώτησεν εἰ ταυτ'

ejus. Amphares autem vestes quoque & pociula preciosa nuper ab Agisistrata acceperat commodato, quæ ut non redderet, prodere deliberavit regem & fœminas ejus parentes. Et vero hic præcipue servivisse Leonidæ, & Ephoros, inter quos ipse erat, dicitur inflammasse.

Quum Agis autem per reliquum temporis permaneret in templo, & suevisset ad balneum per occasionem descendere: ibi eum, ubi templo excessit, statuerunt arripere, captatoque articulo, quum lavisset, occurrerunt & salutaverunt eum, comitatique sunt, colloquentes & jocantes sicut cum familiari & juvene. Divortium obliquum via ad carcerem habebat: ad quod quum pervenissent, Amphares jure magistratus manibus Agidi injectis, Du-

co te, inquit, Agi, ad Ephoros, ut rationem reipub. gestæ reddas. Demochares autem, homo valens & eminentis statura, obvolvens collum pallio traxit illum. Aliis ex composito impellentibus a tergo, & opitulante Agidi in solitudine nemine, conjiciunt eum in carcerem. Mox adfuit Leonidas cum magna mercenariorum militum manu, quibus carcerem foris circumfudit. Ephori ad Agim ingressi, senibus, qui ejusdem erant consilii, accitis, tanquam cum eo acturi judicio, jusserunt eum actionum suarum causam dicere. Ridente illo dissimulantiam istorum, Amphares haud impune ait laturum, pœnasque daturum temeritatis. Hic alius Ephorus, tanquam lenior in Agim & culpæ effugium ostendens, requisivit, patrassetne ea a Lyfandro

ταῦτ' ἐπραξεν ὑπὸ Λυσάνδρου ἢ Ἀγησιλάου βιαδαίης. Διοκλεωναμύνης δὲ τῆς Ἀγιδῶς, ὡς βιαδαίης μὲν ὑπὲρ ἑδενός, ζηλῶν δὲ ἢ μιμνήσκων τὸν Λυκέργον ἵππὶ τῷ αὐτῷ ἔλθοι πολιτείαν, πάλιν ὁ αὐτὸς ἠρώτησεν εἰ μετανοεῖ τοῖς πεπραγμένοις. Φήσασί τε δὲ νεανίσκου μὴ μετανοεῖν ἵππὶ τοῖς κάλλιπα βεβηλομένοις, καὶ τὰ ἔχματα πεισόμενον αὐτὸν ἰδὴ, θάνατον αὐτῷ κατεψηφίσασί τε, ἢ τὰς ὑπηρέτας ἐκέλευον ἀπάγειν εἰς τὴν καλεσμένην Δεκάδα. τῆτο δὲ ἐστὶν οἶκημα τῆς εἰρηλῆς ἐν ᾧ θανατῶσι τὰς καταδίκας ἀποπνίγούσας. ὁρῶν δὲ τὰς ὑπηρέτας ὁ Δαμοχάρης ἔτολμήσας ἄψαθ' τῆς Ἀγιδῶς, ὁμοίως δὲ ἢ τῶν μισοφόρων τὰς παρεστώσας ἀποσρεφομένους ἢ φούγους τὸ ἔργον, ὡς ἔθεμιτὸν ἔδει νενομισμένον βασιλέως σώματι τὰς χεῖρας προσφέρειν, διαπειλησάμενος αὐτοῖς, ἢ λαιδορηθεῖς, εἶλκεν αὐτὸς εἰς τὸ οἶκημα τὸν Ἀγιν. ἤδη γὰρ ἠδύλο πολλοὶ τῷ σύλληψιν, ἢ θόρυβῳ ἵππὶ ταῖς θύραις, ἢ φῶτα πολλὰ, ἢ παρῆσαν ἢ τε μήτηρ ἢ τῆς Ἀγιδῶς ἢ μάμη, βοᾶσαι ἢ δεόμεναι τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιατῶν λόγῳ ἢ κείσεως τυχεῖν ἐν τοῖς πολίταις. διὸ ἢ μάλις κατήπειξαν τῷ ἀναίρεσιν, ὡς ἕξαρχαγοσόμενος νυκλὸς, ἀνὴρ πλείονες ἐπέλθωσιν.

Ὁ μὲν ἔν Ἀγίσι ἵππὶ τῷ στραγάλῳ παρεστώμενος, ὡς εἶδε τινα τῶν ὑπηρετῶν δακρυόσπιν ἢ παρῆσαν, Παῦσαι με, εἶπεν, ὦ ἄνθρωπε, κλαίων ἢ γὰρ ἔτῳς ἄδίκως ἢ ἀνόμως ἀπολλύμενος, κρείττων εἰμὶ τῶν ἀναίρετων ἢ ταῦτ' εἰπὼν, παρέδωκε τῷ βρόχῳ τὸν τραχίλον ἐκασίως. ὁ δὲ Ἀμφάρης παρελθὼν ἵππὶ τὰς θύρας, ἢ τῷ Ἀγησιθέῳταν προσπεσῶσαν αὐτῷ

dro & Agefilao coactus. Ubi respondit Agis coactum a nemine, sed æmulatione & exemplo Lycurgi eadem persecutum se instituta: iterum idem rogavit, Ecquid eum pœniteret factorum. Negante juvene, quamvis extrema pericula ante oculos cerneret, pœnitere optimorum consiliorum: damnaverunt eum rei capitalis, imperaveruntque licitoribus ut in Decadem, quam appellant, eum auferrent. Is locus in carcere est in quo judicatos strangulant. Cernens autem ministros Demochares dubitantes attingere Agim, itemque mercenarios, qui assistebant, avertentes se & refugientes facinus, ut nefarium & insolens, ut corpori regis quis admoveret manus: comminatus iis & convitiatus, rapuit Agim ipse

in illam cameram. Jam enim fenserant multi comprehensum, tumultusque ad fores erat & crebra lumina. Aderant etiam Agidis mater & avia vociferantes, obsecrantisque ut rex Spartiarum audiretur, causamque diceret ad populum. Unde potissimum necem maturaverunt, veriti ne, si supervenissent plures, nocte eriperetur.

Igitur progrediens ad locum supplicii Agis, ut conspexit quendam ex ministris flentem & ingemiscentem, Mitte tu me (inquit) desistere: etenim ego, qui ita nefarie & violenter pereo, præstantior sum interfectori- bus. Ita fatus, collum ultro obtulit laqueo. Amphares ad januam progressus, & Agefilam ad genua sua ex familiaritate &

αὐτὰρ διὰ σωήθειαν ἢ Φιλίαν, ἀναστήσας, εἰδὲν ἔφη ὡς τὸν Ἄγιν ἔσεσθαι βίαιον εἰδὲ ἀνήκεστον ἐκέλευε ἢ κακείνῳ, εἰ βέλοιοτο, πρὸς τὸν υἱὸν εἰσελθεῖν. ἐκείνης ἢ καὶ τῷ μητέρῳ μετ' αὐτῆς παρεῖναι δεομένης, εἰδὲν ἔφη κωλύειν ὁ Ἀμφάρης ἢ δεξιὰ μὲν ἀμφοτέρως, ἢ πάλιν κλείσαι τὰς θύρας τῆ δεσμοπηγῆς κελύσας, προτέρῳ μὲν τῷ Ἀρχιδάμειαν παρέδωκεν, ἥδη σφόδρα πρεσβύτιν ἔσαν, καὶ καταγεγηρακῆσαν ἐν ἀξιώματι μεγίστῳ τῷ πολιτικῶν. ἀποθανόντος ἢ ἐκείνης, ἐκέλευσε τῷ Ἀγησιζέατῳ ἔσω βαδίζειν. ὡς ἢ εἰσελθῆσα τὸν τε υἱὸν ἐθεάσατο χαμαὶ κείμενον, καὶ τῷ μητέρῳ νεκρῶν ἐκ τῆ βρόχου κρεμασμένην, ἐκείνῳ μὲν αὐτῇ τοῖς ὑπηρεταῖς συγκαθεῖλε, καὶ παρεκλίνασα τῷ Ἄγιδι τὸ σῶμα, ὡφείετο καὶ κατεκάλυψε τῷ ἢ ἡὼ προσπεσῶσα, καὶ φιλήσασα τὸ πρόσωπον, Ἥ πολλή σε, εἶπεν, ὦ παῖ, δολάβεια καὶ τὸ πρᾶον καὶ φιλόανθρωπον ἀπώλεσε μεθ' ἡμῶν. ὁ ἢ Ἀμφάρης ἀπὸ τῆ θύρας ὄρων τὰ γιγνόμενα, καὶ τὰς φωνὰς ἀκρῶν, ἐπεισῆλθε. καὶ πρὸς τῷ Ἀγησιζέατῳ μετ' ὀργῆς ἔφη, Εἰ τοίνυν ταυτὰ ἐδοκίμαζες τῷ ἡὼ, ταυτὰ καὶ πείσῃ. καὶ ἡ Ἀγησιζέατα πρὸς τὸ βρόχον ἀνισταμένη, μόνον ἔφη σωενέκῃ ταῦτα τῇ Σπάρτῃ.

Τῆ ἢ πάθος εἰς τῷ πόλιν ἐξαγγελθέντι, καὶ τῷ τειῶν σωμάτων ἐκκομιζομένων, ἐκ τῷ ὁ φόβος ἔτω μέγας, ὥστε μὴ καταφανεῖς εἶναι τὰς πολίτας ἀλγῶνας μὲν ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, μισῶνας ἢ τὸν Λεωνίδα καὶ τὸν Ἀμφάρεν μὴδὲν δεινότερον μὴδὲ ἀνοσιώτερον, ἔξ ἔ Δωρεῖς Πελοπόννησον οἰκίσσιν, οἰομένης ἐν Σπάρτῃ πεπεραχθῆαι. βασιλεῖ γὰρ, ὡς ἔοικε, Λακεδαιμονίων, εἰδὲ

amicitia provolutam excitans, Nihil, inquit, gravis in Agim, vel atrocius consuletur. Jusfit etiam illam, si videretur, ad filium ingredi. Illa matrem quoque admitti secum precante, Nihil, inquit, vetat, Amphares. Ambas quum admisisset, & iterum claudi præcepisset ostium carceris, priorem Archidamiam, jam admodum anum, quæ in summa inter cives dignitate consenuerat, ad mortem tradidit. Ea interfecta, Agefistratam jusfit introire. Quæ ingressa, ut filium spectavit humi jacentem, & exanimem ex recti pendentem matrem: ipsa ministros adjuvit in ea detrahenda, collocatumque juxta Agim corpus ejus cooperuit & velavit. Inde in filium ruens & faciem ejus osculata, Nimia tua te, (in-

VOL. IV.

quit) fili, modestia, lenitas & humanitas nobiscum perdidit. Ibi Amphares, qui ex janua speculabatur quid ageretur, & voces excipiebat, irrupit, frendensque Agefistratæ dixit, Ergo si filii facta probasti, eadem quoque ratione in te consuletur. Agefistrata autem ad laqueum exsurgens, Tantum sint hæc, inquit, ex usu rempublicæ Spartanae.

Eo facinore inter cives enuntiato, tribusque elatis cadaveribus, non fuit metus tantus quin præ se ferrent cives graviter istis angi, Leonidamque & Ampharem detestari; nihil atrocius vel scelestius, ex quo Peloponnesum incoluissent Dorii, admissum Sparta existimantes. Quippe regem Lacedæmoniorum ne hostes

R r

quidem

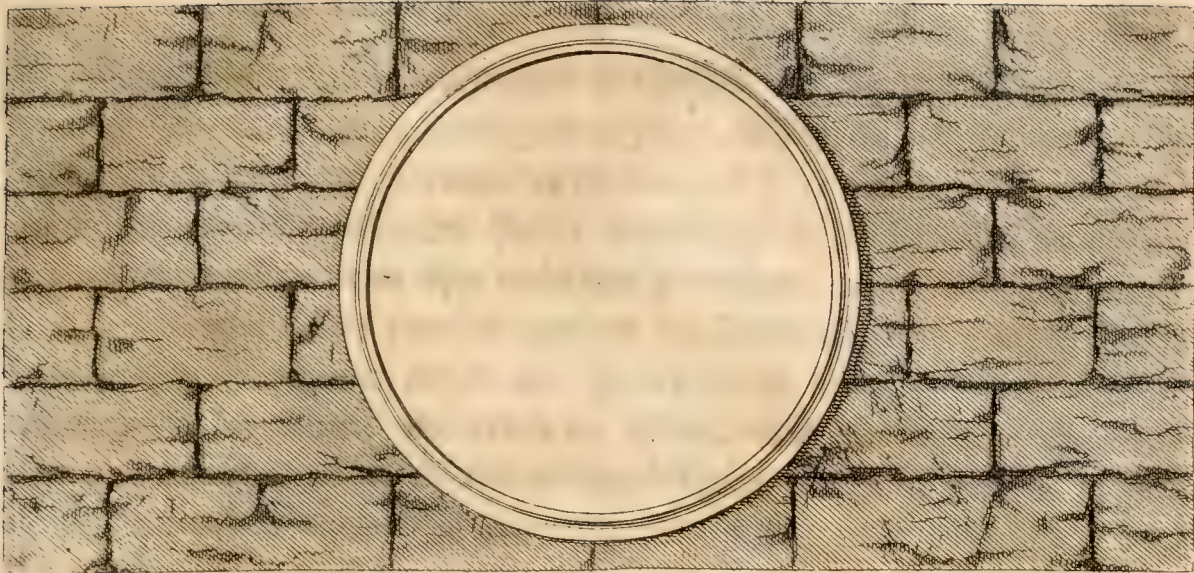
ἔδὲ οἱ πολέμοι ῥαδίως ἐν ταῖς μάχαις ἀπαντῶντες προσέφερον τὰς χεῖρας, ἀλλ' ἀπετρέποντο, δεδιότες ἢ σεβόμενοι τὸ ἀξίωμα. διὸ ἢ πολλῶν γεγονότων Λακεδαιμονίοις ἀγώνων πρὸς Ἑλλῶνας, εἰς μόνον ἀνῆρέθη πρὸ τῷ Φιλιππικῶν δόρατι πληγεὶς ᾧ Λευκίρα, Κλεόμβροτος. Μεσσηνίων ἢ ἢ Θεόπομπον ὑπ' Ἀεισομήδους πεσεῖν λεγόντων, ἔφασι Λακεδαιμόνιοι, πληγῶν ἢ μόνον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔχει τινὰς ἀμφιβολίας. ἐν ἢ Λακεδαίμονι πρῶτον Ἄγις βασιλεύων ὑπὸ ἐφόρων ἀπέθανε, καλὰ μὲν ἔργα ἢ πρέποντα τῇ Σπάρτῃ προετόμησεν, ἡλικία ἢ γεγονώς ἐν ἢ ἀμαρτάνοντες ἄνθρωποι συγγνώμης τυγχάνουσι μεμφθεὶς ἢ ὑπὸ τῷ φίλων δικαιότερον ἢ τῷ ἐχθρῶν, ὅτι ἢ Λεωνίδα ἀειέσωσε, ἢ τοῖς ἄλλοις ἔπιςδυσεν, ἡμερώτατος ἢ πρῶτατος ἢ ἡρόμυτος.

quidem temere, quum occurreret eis in acie, attingebant: sed deflectebant, verentes venerantesque ejus majestatem. Itaque multis in conflictibus, quos conseruerunt cum Græcis Lacedæmonii, unus ante Philippi ævum lancea ictus cecidit in Leuctris, Cleombrotus. Messeniis autem Theopompum quoque ab Aristomene asserentibus cæsum, inficiantur Lacedæmonii, tantummodo aiunt vulneratum.

Cæterum hæc aliquatenus controversa sunt. Lacedæmone vero primus ab Ephoris rex est necatus Agis: qui egregium factum & Sparta dignum susceperat, & erat ætate qua hominibus, etiam qui deliquerint, ignoscitur: culpatus ab amicis rectius quam ab adversariis, quod Leonidam servasset, & aliis fidisset placidissimus & mansuetissimus juvenis.

Κ Λ Ε Ο Μ Ε Ν Η Σ .

Ποθανόντος ἢ αὐτῆ, τὸν μὲν ἀδελφὸν Ἀρχίδαμον ἐκ ἔφθη
 συλλαβεῖν ὁ Λεωνίδας, οὗτος ἐκφυγόντα· τὴν ἢ γυναι-
 κα, παιδίον ἔχουσαν νεογνὸν ἐκ τῆς οἰκίας ἀπαγαγὼν, βία
 Κλεομένη τῷ υἱῷ σωώκισεν, ἐπ' αὐτῷ γάμων ὄραν ἔχουσα, τὴν
 ἢ ἀνθρώπον ἄλλω δοθῆναι μὴ βελομένη. ἡ γὰρ ἑστίας τε
 μεγάλης Ἰπικλησῆς ἢ Ἀγιατίς, Γυλίππυος πατρὸς, ὡρα τε καὶ κάλλει πολὺ
 τῷ Ἑλλωίδων διαφέρουσα, καὶ τὸν τρόπον Ἰπικλής. διὸ πολλὰ μὲν ἐποίησεν,
 ὡς φασί, μὴ βιασθῆναι δεομένη· σιωπῶσα ἢ εἰς ταυτὸ τῷ Κλεομένη,
 τὸν μὲν Λεωνίδα ἐμίσει, αὐτὸν τὸν νεανίσκον ἡ ἀγαθὴ γυνὴ καὶ
 φιλόσογος, ἐρωτικῶς ἅμα τῷ λαβεῖν πρὸς αὐτὴν διατέθειλα, καὶ τινὰ
 τρόπον συμπαθεῖν τῇ πρὸς τὸν Ἄγιον οὐνοῖα καὶ μνήμη τῆς γυναικός· ὥστε καὶ
 πυνθάνεσθαι πολλάκις αὐτῷ γεγονότων, καὶ προσέχειν Ἰπικλησῶς διηγεμέ-

175

EO extincto parum gnavus Leonidas fuit
 ut fratrem ejus Archidamum comprehende-
 ret: verum consulit ille actutum fugæ. U-
 xorem autem Agidis, Agiatidem nomine,
 quæ nuper pepererat filium, quod collocari
 eam nollet alteri, (erat enim opulenti hæ-
 res matrimonii Agiatidis, Gylippi patris, ata-
 cisque & formæ flore inter fœminas Græcas
 longe præcellente, & probatis moribus) do-

mo extractam filio Cleomeni despondit haud
 satis ad nuptias maturo. Quapropter mul-
 ta movit illa, uti ferunt, orans ne compel-
 leretur invita. Ut vero connubio juncta Cle-
 omeni fuit, Leonidam oderat, erga ipsum ado-
 lescentem bona uxor & amans fuit viri: qui
 mox a nuptiis dilexit eam, atque aliquatenus a-
 more uxoris in Agim, quæ reminisceretur ejus,
 motus fuit: ac subinde iis de rebus percuncta-

νης ἐκείνης ἡ δὲ Ὁ Ἅγις ἔχε διάνοιαν ἢ προαίρεσιν. ἡ δὲ ἢ ἢ φιλότιμῳ μὲν ἢ μεγαλόφρων ὁ Κλεομένης, ἢ πρὸς ἐγκράτειαν ἢ ἀφέλειαν ἔχ ἦτιον τῷ Ἅγιδῳ εὖ πεφυκώς. τὸ δὲ δὴ δὴ λαβὴς ἀγαν ἐκείνη ἢ πρᾶον ἔκ ἔχεν, ἀλλὰ κέντην τὶ θυμῷ τῆ φύσει προσέκειτο, ἢ μὲν σφοδρότητῳ ὄρημ πρὸς τὸ φαινόμενον αἰεὶ καλόν. ἐφαίνετο δὲ κάλλισον μὲν αὐτῷ κρατεῖν ἐκόνην, καλὸν δὲ ἢ ἢ μὴ παιθομένων φειδῖναι, πρὸς τὸ βέλτιον ἐκβιαζόμενον.

Οὐκ ἤρεσκε μὲν ἔν αὐτῷ τὰ κτὴ τὴν πόλιν, ἀπραγμοσύνη ἢ ἢ ἢ κατακεκλημημένων τῶν πολιτῶν, ἢ τῷ βασιλέως πάντα τὰ πρᾶγματα χαίρειν ἐῶντῳ, εἰ μηδεὶς αὐτὸν ἐνοχλοῖη χολάζειν ἐν ἀφθόνοις καὶ τρυφᾷν βεβλόμενον. ἀμελεμένων δὲ τῶν κοινῶν, κατ' οἰκίαν ἐκάστω πρὸς αὐτὸν ἔλκοντῳ τὸ κερδαλέον· ἀσκήσεως δὲ καὶ σωφροσύνης νέων καὶ καρτερίας καὶ ἰσότητῳ, ἔδδ' ἀσφαλὲς ἦν τῷ τῶν φεῖ Ἅγιν ἀπολωλότων, μνημονοῦν- λέγει) δὲ καὶ λόγων φιλοσόφων τὸν Κλεομένην μεταχεῖν ἔτι μειράκιον ὄν- τα, Σφαίρα τῷ Βορυσθενίτῳ παρὰ ἀλλοτῳ εἰς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ πε- ρὶ τῶν νέων καὶ τῶν ἐφήβων ἔκ ἀμελῶς διατεῖβοντῳ. ὁ δὲ Σφαῖρῳ ὄν- τοῖς πρώτοις ἐγεγόνει τῶν Ζήνωντῳ τῷ Κιτιέως μαθητῶν, καὶ τῷ Κλεομέ- νῳ ἔοικε τῷ φύσεως τὸ ἀνδρῶδες ἀγαπήσαί τε, καὶ προσεκαῦσαι τὴν φι- λοτιμίαν. Λεωνίδα μὲν γὰρ τὸν παλαιὸν λέγουσιν ἐπερωτηθέντα, ποῖός τις αὐτῷ φαίνε) ποιητῆς γεγονέναι Τυρταῖτῳ, εἰπεῖν, ἀγαθὸς νέων ψυχὰς αἰ- κάλλειν. ἐμπιπλάμφοι γὰρ ὑπὸ τῶν ποιημάτων ἐνθουσιασμῷ, πρὸ τὰς μά-
χας

batur, & attente exponentem audiebat Agidis consilium & institutum. Erat quidem gloriæ Cleomenes cupidus magnanimusque, ad temperantiamque & simplicitatem non fecus ac Agis egregie natura comparatus: sed magna ejus cautione atque lenitate carebat. Inerat autem ingenio ejus aculeus quidam animorum, & cum ardore impetus semper ad id quod videbatur ei honestum. Videbatur ei honestissimum volentibus imperare, honestum etiam expugnare reluctantes, & ad id quod rectum esset adigere.

Non placebant porro ei mores civitatis, in qua otio & voluptatibus demulcerentur cives, rex reipub. curam abjiceret, si nemo obtunderet eum, feriari in luxu & deliciis gessentem: negligenter res publicæ, & sin-

guli privatim emolumentum ad se raperent: exercitationis vero, frugalitatis juventutis, tolerantia, æquabilitatis etiam, lubricum erat Agide. ea de causa perempto facere mentionem. Perhibent insuper non expertem sermonum philosophicorum adolescentem etiamnum Cleomenem fuisse, quum Sphærus Borysthenites Lacedæmonem appulisset, atque cum pube & adolescentia usu habito studiosè eam doceret. Fuit inter primarios auditores Sphærus Zenonis Citici, ac Cleomenem videtur, fortitudinem ingenii ejus amplexus, inflammasse ad gloriam. Nam Leonidam priscum ferunt rogatum, qui ei Tyrtaeus poeta fuisse videretur, respondisse, Bonus ad demulcendos juventutis animos: si quidem quasi afflati carminibus ejus ruebant

χας ἠφείδεν ἑαυτῶν. ὁ δὲ Στωϊκὸς λόγος ἔχει τὶ πρὸς τὰς μεγάλας φύσεις ἢ ὀξείας Ἰπποφάλης ἢ Πάριον βαθεῖ ἢ ἢ πρῶτον κεραυνύμενος ἦθει, μάλιστα εἰς τὸ οἰκίον ἀγαθὸν Ἰππιδίδωσι.

Ἐπεὶ δὲ τελευτήσαντος τῆς Λεωνίδου τῆς βασιλείαν παρέλαβε, ἢ τὸς πολίτας τότε δὴ παντάπασιν ἐκλελυμένους ἐώρα, τῷ μὲν πλεσίαν καθ' ἡδονὰς ἰδίας ἢ πλεονεξίας παρερώντων τὰ κοινὰ, τῷ δὲ πολλῶν, διὰ τὸ πρῶτον κακῶς δεῖ τὰ οἰκία, ἢ πρὸς τὸν πόλεμον ἀπερθύμων, ἢ πρὸς τῷ ἀγωγῷ ἀφιλοτίμων γεγονότων· αὐτῶν δὲ ὄνομα βασιλεύοντος ἦν μόνον, ἢ ἢ ἀρχὴ πᾶσα τῷ ἐφόρων· οὗτος μὲν εἰς νῦν ἔθετο τὰ παρόντα μετρίαναι ἢ κινεῖν. ὅστις δὲ αὐτῷ φίλος Ξεναρεὺς ἐραστὴ γεγονότος (τῆτο δὲ ἐμπνεύσας Λακεδαιμόνιοι καλεῖσιν) ἀπειρεῖτο τέτρα, διαπυθανόμενος τὸν Ἄγιον ὁποῖος γήροιο βασιλεύς, ἢ τίνι τρόπῳ ἢ μὲν τίνων Ἰππὶ ταύτῳ ἔλθοι τῷ ὁδόν. ὁ δὲ Ξεναρεὺς τὸ μὲν πρῶτον ἐκ ἀηδῶς ἐμέμνητο τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ὡς ἐπράχθη καθ' ἕκαστα μυθολογῶν ἢ διηγέμενος· ὡς δὲ ἢ καταφανῆς αὐτῷ ὁ Κλεομένης ἐμπαθέσασθαι πρὸς τῶν, ἢ κινέμενος ὑπερφῶς πρὸς τῷ καινοτομίαν τῆς Ἄγιδος, ἢ ταυτὰ πολλάκις ἀκείνῳ βαλόμενος, ἐπέπληξεν αὐτῷ πρὸς ὀργῶν ὁ Ξεναρεὺς, ὡς ἐκ ὑγίαινοῦσι καὶ τέλει ἀπέστη τῆς διαλέγεσθαι ἢ φοιτᾶν πρὸς αὐτόν. ἔθεν μὲντοι τῷ αἰτίαν ἔφρασε τὴν διαφορᾶς, ἀλλ' αὐτόν ἔφη γινώσκειν ἐκείνον. ἔτω δὲ τῆς Ξεναρεὺς ἀνικεῖσασθαι, ὁ Κλεομένης ἢ τὸς ἄλλους ὁμοίως ἔχειν ἢ γέμενος, αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ συνετίθει τὴν πρᾶξιν. οἰόμενος δ' ἂν ἐν πολέμῳ μάλλον ἢ κατ' εἰρήνην

in proelia salutis suæ prodigi. Stoica vero disciplina magna & acria ingenia in ancipitia & temeraria nonnihil inclinât: quæ si cum gravi & mansueto temperata animo sit, assurgit imprimis, & reddit fructum suum pecuniariam.

Postquam defuncto Leonida regnum accepit Cleomenes, & cives ea tempestate penitus animadvertit dissolutos, postponentibus obprivatum luxum & compendium rempub. divitibus, plebe autem propter rei familiaris angustias ad bellum pigra, & ad disciplinam pueritiæ socordi reddita: nomine vero ipse tantum regis fruebatur, rerum erat penes Ephoros omnium arbitrium: adjecit protinus ad res novandas & movendas animum. Qui amicam quum haberet Xenarem, qui amator

ejus fuerat, (Lacedæmonii dicunt ἐμπνεύσας) hujus animum coëpit periclitari, percunctando qui rex Agis fuisset, & qua ratione, & quibuscum in ea esset delatus consilia. Xenares primum meminit non invitum illarum rerum, ut quæque gestæ erant narrans atque exponens. Ut vero Cleomenem sensit intentum ardentius, & mirifice duci Agidis innovatione, eademque crebrius audire aventem: castigavit eum acriter Xenares quasi insanientem, ac postremo præscidit cum eo colloquia & usum: nemini causam tamen detexit alienationis, sed illum ipsum ait eam nosse. Ita reluctato Xenare, existimans Cleomenes ejusdem animi cæteros esse, ipse rei aggrediendæ struxit secum consilium. Quia vero in bello magis quam otio moturum se arbitrabatur

εἰρώλω μετασῆσαι τὰ παρόνια, σωέκρεσε πρὸς τὰς Ἀχαιοὺς τὴν πόλιν, αὐτὰς διδόντας ἐκκλημάτων προφάσεις. ὁ γὰρ Ἄρατος ἰσχύων μέγιστον ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς, ἐβέλετο μὲν ἕξ ἀρχῆς εἰς μίαν σὺντάξιν ἀγαγεῖν Πελοποννησίους· καὶ τῆτο τῶν πολλῶν στρατηγιῶν αὐτῷ καὶ τῆ μακρῆς πολιτείας ἡ τῆλῃ, ἠγεμῶν μόνως ἀν' ἕτως ἀνεπιχειρήτες ἕσεσθαι τοῖς ἐπὶ πολέμοις. ἐπεὶ δὲ τῆ ἄλλων σχεδὸν ἀπάντων αὐτῷ προσγεγονότων, ἀπελείποντο Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἡλεῖοι, καὶ ὅσοι Λακεδαιμόνιοις Ἀρκάδων προσεῖχον, ἀμα τῷ τὸν Λεωνίδα ἀποθανεῖν παρηνώχλει τοῖς Ἀρκάσι, καὶ ἀείεκοπτεν αὐτῷ μάλιστ' αὐτὰς τοῖς Ἀχαιοῖς ὁμοεθίας· ἀποπειρώμενος τῆ Λακεδαιμονίων, καὶ τῆ Κλεομένης ὡς νέος καὶ ἀπίερος καταφρονῶν.

Ἐκ τῆτε Κλεομένη τῷ πρώτῳ οἱ ἔφοροι πέμπουσι καταληψόμενον τὸ πρὸς τὴν Βελβίαν Ἀθώσιον. ἐμβολὴ δὲ τῆ Λακωνικῆς τὸ χωρεῖον ἐστὶ, καὶ τότε πρὸς τὰς Μεγαλοπολίτας ἡ Ἰπίδικον. καταλαβόντες δὲ τῆτο καὶ ταχίσαντες τῆ Κλεομένης, ὁ Ἄρατος ἔθεν ἐγκαλέσας, ἀλλὰ νυκτὸς ἐκστρατεύσας, ἐπεχείρησε Τεγεάταις καὶ Ὀρχομενίοις τῆ δὲ προδοτῆ ἀποδειλιάσαντων, ὁ μὲν Ἄρατος ἀνεχώρησε, λελθῆναι νομίζων· ὁ δὲ Κλεομένης εἰρωνεῖα χρώμενος ἔγραψε πρὸς αὐτὸν, ὡς δὴ πρὸς φίλον πωθανόμενος, πῶς τῆ νυκτὸς ἔξελθοι. τῆ δὲ ἀνιγγραψάντων, ὡς ἐκείνον Βελβίαν μέλλειν ταχίζεσθαι ἀκῆσας, καταβαίη τῆτο κωλύσων· πάλιν ὁ Κλεομένης ἀποδείλας, τῆτο μὲν ἕτως ἔχειν ἔφη πεπεῖσθαι τὰς δὲ φανῆς καὶ τὰς κλίμακας, εἶπεν, εἰ μὴ τί σοι διαφέρει, γράψον ἡμῖν, ἵπτι τί σοι παρηκολέθεν; τῆ δὲ Ἄρατος πρὸς

statum reipub. commisit civitatem cum Achæis: qui ipsi querelarum ansas dederant. Aratus namque, cujus erat autoritas apud Achæos summa, moliebatur a primo ut in unum corpus Peloponnesios redigeret; eoque multæ ejus domi belliquæ actiones spectabant: quod una ea ratione liberos censeret ab hostibus externis fore. Quum vero reliquis ei sociatis ferè omnibus, superessent Lacedæmonii, Elei, & qui Arcadum Lacedæmoniiis adhærebant: simul ut deceffit Leonidas, infestavit Arcadas, vastavitque præcipue eos qui Achæis erant finitimi; Lacedæmonios tentans, ac Cleomenem ut juvenem & tyronem despiciens.

Hinc Cleomenem primum Ephori mittunt ad Athenæum (templum est Minervæ) prope

Belbinam occupandum. Aditus ea arx Lacedæmoniæ est, eratque Lacedæmoniiis ea tempestate cum Megalopolitanis controversa. Hanc quum occupasset & munivisset Cleomenes, Aratus sine ulla expostulatione infesto exercitu Tegeatas & Orchomenios est nocte adortus. At proditorum ignavia Aratus re infesta retro cessit, neminem id arbitratus sensit. At Cleomenes jocosè per literas ab eo sicut amico requisivit quo movisset nocte. Qui ut rescripsit, nuntiato Belbinam ipsum sepire parare, profectum se ad id impediendum: Cleomenes iterum per nuntios ita rem habere significavit credere se: verum hoc, faces, inquit, & scalæ, nisi quid tua interest, scribe mihi quo te sequebantur? Ridente ad facetias ejus

πρὸς τὸ σκῶμμα γελᾶσαίῃ, ἢ πυνθανομένη ποιός τις ὁ νεανίσκῃ εἶη, Δημοκράτης ὁ Λακεδαιμόνιῃ φυγὰς, Εἴ τι πράτεις, ἔφη, πρὸς Λακεδαιμονίαις, ὥρα σοι ταχύνειν πρὸ τῆς κήρα φύσαι τῶτον τὸν νεοσσόν. ἐν τῷ Κλεομένει μὲν ἰππέων ὀλίγων ἢ πεζῶν τετακοσίων ἐν Ἀρκαδία στρατοπεδουμένῳ προσέταξαν ἀναχωρεῖν οἱ ἔφοροι, φοβέμενοι τὸν πόλεμον. ἐπεὶ δὲ ἀναχωρήσαίῃ αὐτῆς Καφύας ἔλαβεν ὁ Ἄρατῃ, αὐτῆς ἔξεπεμπον τὸν Κλεομένην. λαβόντῃ δὲ αὐτῆς Μεθύδειον, ἢ τὴν Ἀργολικὴν καταδραμόντῃ, ἔξεστράτευσαν οἱ Ἀχαιοὶ δισμυείοις πεζοῖς ἢ χιλίοις ἰπποῦσιν, Ἄριστομάχῃ στρατηγῷ. ἀπαλήσαίῃ δὲ τῷ Παλάντιον Κλεομένει, ἢ βελομένει μάχεσθαι, φοβηθεὶς τὴν τόλμαν ὁ Ἄρατῃ, ἐκ εἴασε διακινδυνῶσαι τὸν στρατηγόν, ἀλλ' ἀπήλθε, λοιδορέμενός μιν ὑπὸ τῷ Ἀχαιῶν, χλοαζόμενός δὲ ἢ καταφρονέμενός ὑπὸ τῷ Λακεδαιμονίων, ἐδὲ πενταχιλίων τὸ πλῆθος ὄντων. μέγας ἔν τῷ φρονήματι γεγονώς ὁ Κλεομένει, ἐθρασύετο πρὸς τὰς πολίτας ἢ τῶν παλαιῶν τινῃ αὐτῆς ἀνεμίμησκε βασιλέων, εἰπόντῃ ὅτι μάτῃ Λακεδαιμόνιοι πυνθάνοντῃ τῷ τῶν πολεμίων ἐ πόσοι εἰσιν, ἀλλὰ πῆ εἰσιν.

Ἐπεὶ δὲ τοῖς Ἠλείοις πολεμίοις ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν βοηθήσας, ἢ τῷ τὸ Λύκαιον ἀπίσσω ἤδη τοῖς Ἀχαιοῖς ἔπβαλὼν, ἅπαν μὲν ἐτρέψατο ἢ διεπίσησεν αὐτῶν τὸ στρατόμα, συχνὰς δὲ ἀνεῖλε ἢ ζῶντας ἔλαβεν, ὥστε ἢ τῷ Ἄρατῃ φήμῃ ἐκπεσεῖν εἰς τὰς Ἑλλάδας ὡς τεθνηκότῃ. ὁ μὲν ἔν Ἄρατῃ, ἀείσα τῷ καιρῷ χερσάμενός, ἐκ τῆς τροπῆς ἐκείνης διθύς ἔπ

Μαν-

ejus Arato, roganteque qui juvenis esset, Democrates Lacedæmonius exul, Siquid in animo habes, inquit, contra Lacedæmonios, properandum tibi est prius quam huic pullo crescant aculei. Inde Cleomeni cum paucis equitibus & peditibus trecentis in Arcadia stativa habenti, edixerunt ei, metuentes belli, Ephori, ut se reciperet. Ut secundum decessum ejus cepit Aratus Caphyas, miserunt denuo Cleomenem cum copiis. Qui ut Methydrium cepit, & fines Argolicos est populatus, infesti Achæi viginti millibus peditum & mille equitibus signa prætoris Aristomacho extulere. Occurrente ad Palantium Cleomene, & dimicare gestiente, trepidans audaciam ejus Aratus dissuasit prætori rem in

discrimen adducere, abscessitque: unde probris profcissus ab Achæis est, a Lacedæmoniiis vero, qui quinque millium numerum non explebant, derisus & despectus. Itaque inflatus animo Cleomenes gloriansque apud cives, commonuit veteris cujuspiam regis, qui dixerat nunquam de hostibus quærere Lacedæmonios quot essent, sed ubi essent.

Postquam vero Eleis, quibus armo inferebant Achæi, opem tulit, & ad Lycæum in recipientes jam se Achæos investus, totum perculit & pepulit exercitum, multos occidit cepitque, ut fama manaret per Græciam Aratum cecidisse: optime usus Aratus tempore, raptim ex illa fuga Mantineam petiit,

Μαντινείαν ἦλθε, καὶ μηδενὸς ἀν' προσδοκῆσαν ἴσθαι, εἶλε τὴν πόλιν καὶ κατέχευε τῆνδε τὴν Λακεδαιμονίων παντάπασιν ταῖς γνώμαις ἀναπεσόντων, καὶ τῶν Κλεομύρων πρὸς τὰς στρατείας ἐπιστραφέντων, ὥρμησε μεταπέμπεσθαι τὸν Ἄγιδον ἀδελφὸν Ἀρχίδαμον ἐκ Μεσσηνίας, ὃ βασιλεύειν ἀπὸ τῆς ἐτέρας οἰκίας ἡμετέρας προσήκον, οἰόμενον ἀμβλυτέρην τὴν τῆνδε ἐφόρων ἀρχὴν ἔσεσθαι, τῆς βασιλείας ἰσορροπία καὶ ὁλοκλήρως γνησίως. οἱ δὲ ἀνηρηκότες πρότερον τὸν Ἄγιν, αἰδομένοι τῆς τοῦ Κλεομύρων φοβηθείης μὴ δίκην δώσιν τῆς Ἀρχιδάμου κατελευθέρου, ἐδέξαντο μὲν αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ὡς ἀγαθὸν κερύφα, καὶ συγκατήγον, διδύς δὲ ἀπέκλειναν εἴτε ἀκούσθαι τῆς Κλεομύρων, ὡς οἱεῖτο Φύλαρχον, εἴτε πειθεῖσθαι ὑπὸ τῆνδε φίλων καὶ προσεμύρων τὸν ἀνθρώπον αὐτοῖς. τῆνδε αἰτίας τὸ πλεῖστον ἐπ' ἐκείνης ἦλθε, βεβιάσθαι τὸν Κλεομύρον δοκεῖν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ κινεῖν διδύς ἐγνωκὼς τὰ κατὰ τὴν πόλιν, ἔπεισε τὰς ἐφόρους χρήμασιν, ὅπως αὐτῶν ψηφίσαντες στρατείαν. ἐθεράπευσε δὲ καὶ τῶν ἄλλων συχνὰς διὰ τῆς μητρὸς Κρατισικλείας ἀφειδῶς συλχορηγίας καὶ συμφιλοτιμίας. ἢ γε καὶ γὰρ μὴ δεομένη, λέγειν διὰ τὸν ἕνδρον ἄνδρα λαβεῖν πρωτόνοια δόξῃ καὶ δωάμει τῆνδε πολιτῶν. ὄξαγαγὼν δὲ τὴν στρατείαν, λαμβάνει τῆς Μεγαλοπολίτιδος χερσὶν Λευκτρα. καὶ γνησίως πρὸς αὐτὸν ὄξείας τῶν Ἀχαιῶν βοήθειας, Ἀράτῃ στρατηγῆν, ὑπὸ τὴν πόλιν αὐτὴν ὡς ἀταξάμενον ἠτήθη μέρει τινὶ τῆς στρατιᾶς. ἐπεὶ δὲ χερσὶν τινὰ βαθεῖαν ἐκ εἶσε διαβῆναι τὰς Ἀχαιῶν ὁ Ἀράτῃ, ἀλλ' ἐπέστησε τὴν δίωξιν, ἀγανακτῶν δὲ Λυδιάδας ὁ Μεγαλοπολίτης σιωπῶν.

petiit, atque ex improvise potitus oppido, imposuit praesidium. Lacedaemoniis vero semel animo fractis, & Cleomeni bellum agitantibus refragantibus, institit Agidis fratrem Archidamum a Messene revocare, ad quem regnum ex altera familia spectabat; potestatem obtusiores existimans Ephorum fore, si aequilibre illi regnum & integrum esset. Verum ubi senserunt id qui Agin ante interfecerant, formidantes ne reverio ab exilio Archidamo luere poenas, acceperunt illum quidem in civitatem clam ingressum, & reditum ejus adjuverunt: sed illico interemerunt eum, sive invito Cleomene, ut opinio est Phylarchi, sive expugnato & condonante illis Archidamum: nam crimen maxima ex parte in illos recidit, quod vim adhibuisse

crederentur Cleomeni.

Novare nihilominus ex continenti rempublicam certus, induxit pecunia Ephoros quo bellum permitterent sibi. Conciliavit & alios multos matre interprete Cratesiclea, quae nummos ei suppeditabat large, ejusque serviebat gloria: quippe etiam dicitur filii gratia nupsisse, quum id non affectaret, viro principi autoritate & opibus civitatis. Eductis copiis occupat Leuctra, agri Megalopolitani oppidum. Quum prope Achaei eo succurrissent praetore Arato, sub oppidi moenibus signa conferens aliqua parte exercitus inclinavit. Quia vero locum quendam cavum non permisit Achaeos Aratus transmittere, sed receptui cecinit: Lydiadas autem Megalopolitanus frendens concitavit e-

σε τὰς ᾧ αὐτὸν ἰππεῖς, ἢ διώκων, εἰς χωεῖον ἀμπέλων ἢ τάφρων ἢ τοίχων μεσὸν ἐνσείσας, ἢ διασπαθεῖς ᾧ ταῦτα, κακῶς ἀπήλλαττε· κατ-
ιδῶν ὁ Κλεομένης ἀνῆκε τὰς Ταραντίνους ἢ τὰς Κρηῖτας ἐπ' αὐτὸν, ὑφ' ὧν
ὁ Λυδιάδας ἀμυνόμενος δὲ βρώσως ἔπεσε. πρὸς τῷτο θάρρησαντες οἱ Λακε-
δαιμόνιοι, μετ' βοῆς ἐνέβαλον τοῖς Ἀχαιοῖς, ἢ τρηπῶ ὅλα τῷ στρατόμα-
τῷ ἐποίησαν. ἀποθανόντων ἢ συχῶν, τὰς μὲν ἄλλας ὑποσπόνδους ὁ Κλεο-
μένης ἀπέδωκε, τὸν ἢ Λυδιάδα νεκρὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κελύσας,
κοσμήσας πορφυρείδι, ἢ σέφανον Ἰπθίους, πρὸς τὰς πύλας τῷ Μεγαλο-
πολιτῷ ἀπέσειλεν. ἔτῳ μὲν Λυδιάδας, ὁ καταθέμενος τῷ τυραννίδα, ἢ
τοῖς πολίταις ἀποδὲς τὴν ἐλευθερίαν, ἢ τὴν πόλιν προσκομίσας Ἀχαιοῖς.

Ἐκ τῶν Κλεομένης μέγα φροσῶν ἤδη, ἢ πεπεισμένος, ἀν' ὡς βέλετο
τοῖς πράγμασι χρώμενος πολεμῆ πρὸς τὰς Ἀχαιῶς, ῥαδίως Ἰπικρατή-
σαν, ἐδίδασκε τὸν τ' μητρὸς ἀνδρα Μεγιστόνευ, ὡς χρὴ τῷ ἐφόρων ἀπαλ-
λαγῆτας εἰς μέσον θεῖναι τὰ κήματα τοῖς πολίταις, ἢ τὴν Σπάρτην
ἴσῳ γρομῆν ἐγείρειν ἢ προάγειν Ἰπὶ τὴν τ' Ἑλλάδῳ ἡγεμονίαν. παι-
δείῳ δ' ἐκείνῃ, δύο τῶν ἄλλων φίλων ἢ τρεῖς προσέλαβε. σιωπῆ ἢ ᾧ
τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἢ τῶν ἐφόρων ἕνα κοιμώμενον ἐν Πασιφάας ὄναρ
ἰδεῖν θαυμαστόν. ἐδόκει γὰρ ἐν ᾧ τόπῳ τοῖς ἐφόροις ἐστὶ καθέζομενοις χρημα-
τίζειν, ἕνα δίφρον κείσθαι, τὰς ἢ τέτραρας ἀνησῆσθαι ἢ θαυμάζοντες αὐτῷ,
Φωνὴν ἐκ τῶν ἰσῆν γυῖσθαι, φράζεσαν ὡς τῷτο τῇ Σπάρτῃ λῶόν ἐστι. ταύ-
τῳ τὴν ὄψιν διηγεμῆς τῷ ἐφόρῳ πρὸς τὸν Κλεομένην, τὸ μὲν πρῶτον
διε-

quites qui circa eum erant, dumque inhaeret
tergis hostium, in locum vineis, fossis & ma-
ceriis impeditum praecipitatus, divulso in his
equitatu, aegre expediebat se: Cleomenes re
animadversa immisit in eum Tarentinos &
Cretenses, a quibus Lydiadas fortiter pugnans
interfectus est. Inde erecti Lacedaemonii,
clamore sublato impressionem dederunt in A-
chaeos: quorum universum profligaverunt ex-
ercitum. Caeso ingenti numero, reliquos Cleo-
menes datis induciis reddidit. Lydiadae cor-
pus ad se praecipit afferrī: quod purpura ex-
ornatum, injecta corona, ad portas Me-
galopolitanorum remisit. Hic fuit Lydia-
das qui posita tyrannide & libertate popu-
laribus reddita civitatem suam associavit A-
chaeis.

VOL. IV.

Hinc Cleomenes animis sublatus, sibi que
persuadens, si ex arbitrio suo agere posset, bel-
lum cum Achæis gerens, proclivi se potitu-
rum victoria: vitrico Megistono demonstrat
missos faciendos Ephoros, possessionesque esse
inter cives communicandas, Spartamque ad
æqualitatem redigendam, atque ita erigendam
atque ad imperium provehendam Græciæ:
quo assentiente, duos aut tres amicos alios ad-
juxit. Per eosdem forte dies uni ex Ephoris
in fano Pasiphaes dormienti mirum somnium
fuit oblatum. Videbatur ei, quo loco consi-
dere Ephoris solenne est ad jus dicendum, una
sella posita, & quatuor sublata: quum obstu-
pesceret, vox ex fano reddita, quæ id diceret
Spartæ conducibilis esse. Hanc visionem
narrante Cleomeni Ephoro, primum percul-
sus

S I

sus

διεταράχθη, καθ' ὑποψίαν τινὰ πειράζουσα δοκῶν ὡς ἢ ἐπέειπεν μὴ ψεύ-
δειν τὸν διηγέμενον, ἐθάρρησε, καὶ λαβὼν ὅσους ὑπώπιδυσε μάλιστα τῶν
πολιτῶν ἐναντιώσεως πρὸς τὴν πρᾶξιν, Ἡραίαν καὶ Ἀλσαίαν τὰς πόλεις
ταττομένης ὑπὸ τοῖς Ἀχαιοῖς εἴλε' καὶ σίτον εἰσήγαγον Ὀρχομενίοις, καὶ
Μαντινεία παρεστρατοπέδουσε' καὶ ὅλως ἀνω καὶ κάτω μακρῶς πορείαις διπο-
τρέυσας τὰς Λακεδαιμονίους, ἀπέλιπεν αὐτῶν δευθέρων τὰς πολλὰς ἐν Ἀρ-
καδίᾳ, τὰς ἢ μισθοφόρους ἔχων αὐτὸς ἐπὶ τὴν Σπάρτην ἐχώρει. καὶ καθ'
ὁδὸν οἷς ἐπίστυε μάλιστα καλῶς πρὸς αὐτὸν ἔχειν, ἀνεκοινῆτο τὴν γνώμην,
καὶ προῆει χέδρῳ, ὡς ᾤει τὸ δαῖπνον εἶσι τοῖς ἐφόροις ἐπιπέσοι.

Γενόμενον ἢ τὴν πόλεως ἐγγύς, Εὐρυκλείδαν μὲν εἰς τὸ τῶν ἐφόρων συσ-
σίτιον ἀπέστειλεν, ὡς τινα παρ' αὐτῶν λόγον διὰ στρατείας κομίζοντα. Θη-
ρικίων ἢ καὶ Φοῖβις, καὶ δύο τῶν σωτρώφων τῶν Κλεομένων, εἰς Σαμοθράκας
καλεῖσθαι, ἐπηκολύθησαν στρατιώτας ὀλίγους ἔχοντες. ἔτι ἢ τῶν Εὐρυκλείδα δια-
λεγόμενα τοῖς ἐφόροις, ἐπιδραμόντες ἐσπασμέναις ταῖς μαχαίραις ἔπαιον
αὐτούς. ὁ μὲν εἰς πρῶτον Ἀγυσίλαον ὡς ἐπλήγη πεσῶν, καὶ τεθνήσκει δό-
ξας, ἀτρέμα σωμαγαγῶν καὶ παρελκῶν ἑαυτὸν ἐν τῶν οἰκήματων, ἔλαθεν
εἰς τὸ δωματίον εἰσερπύσας μικρὸν, ὃ φόβος μὲν ἦν ἰσρὸν, ἀλλῶς ἢ κεκλεισ-
μένον αἰεὶ, τότε ἢ ἐν τύχῃ ἀνεωγμένον ἐτύχχανεν. εἰς τῶντο σωυενεῖκῶν
ἑαυτὸν ἀπέκλεισε τὸ θυρεόν. οἱ ἢ τέσσαρες ἀνηρέθησαν, καὶ τῶν ἐπιβοηθέν-
των αὐτοῖς πλείονες ἢ δέκα. τὰς γὰρ ἡσυχίαν ἀγούσας ἐκ ἐκλεινον, εἰδὲ τὰς
ἀπι-

fus fuit, pertentari se ex aliqua suspicione ra-
tus. Ut fides facta ei est non fingere nar-
rantem, confirmatus est, ductisque secum ci-
vibus, quos maxime suspicabatur coepta sua
oppugnaturus, Heræam & Alæam contri-
buita Achæis oppida cepit, commeatusque
importavit Orchomeniis, & sub muris Man-
tineæ castra locavit. Denique longis itine-
ribus sursum atque deorsum fatigatos Lace-
dæmonios reliquit majore ex parte, quum id
peterent, in Arcadia: mercenarium autem
militem secum trahens, Spartam contendit,
atque in itinere illis quos maxime fidos sibi
credebat, aperuit consilium suum. Lento ag-
mine progrediebatur, ut cœnantes occuparet
Ephoros.

Ut prope urbem venit, Euryclidam præ-

misit ad convivium Ephorum, quasi cer-
ta mandata ab ipso haberet ad eos de bel-
lo. Hunc subsequuti sunt Thericion Phœ-
bisque, & duo qui cum Cleomene fuerant
educati, quos Samothracas vocabant, cum
modica militum manu. Hi, colloquente
adhuc cum Ephoris Euryclida, districtis ir-
rumpentes gladiis conciderunt eos. Primus
Agefilaus, ut concidit videreturque esse mor-
tuus, colligens sensim se & evolvens ex tri-
clinio, irrepfit clam in ædiculam quæ Ti-
moris fanum erat, aliasque perpetuo clau-
sum, tum forte patebat. Eo postquam se
intro conjecit, januam occlusit. Reliqui
quatuor occisi sunt, & qui subveniebant
his, plus decem. Nam siqui quiescerent,
hos non interfecerunt, neque retinuerunt

ἀπιόντας ἐν τῇ πόλει ἐκάλυον. ἐφείσαντο δὲ καὶ τῷ Ἀγησιλάῳ μεθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἰσθμῷ παρελθόντι.

Ἔστι δὲ καὶ Λακεδαιμονίοις ἔ Φόβος μόνον, ἀλλὰ καὶ Θανάτης καὶ Γέλως καὶ τοιούτων ἄλλων παθημάτων ἱερά. τιμῶσι δὲ τὸν Φόβον, ἔχοντες ὡσπερ ἐς ἀποτρέπον) δαίμονας, ἠγέρων βλαβερόν, ἀλλὰ τῷ πολιτείαν μάλιστα σπυριχέως νόμῳ νομίζουσι. διὸ καὶ παρεκλήρυτον οἱ ἔφοροι τοῖς πολίταις εἰς τῷ ἀρχῆν εἰσιόντες, ὡς Ἀριστοτέλης φησὶ, κείρας τὸν μύσακα, καὶ προσέχειν τοῖς νόμοις, ἵνα μὴ χαλεποὶ ᾖσιν αὐτοῖς τὸ τῷ μύσακι, οἶμαι, παρεκλήρυτον, ὅπως καὶ παρὰ τὰ μικρότατα τὰς νέας πεθαρχεῖν ἐθίζουσι. καὶ τῷ ἀνδρείαν δὲ μοι δοκῶσιν, ἐκ ἀφοβίας, ἀλλὰ φόβον ψόγῃ καὶ δέου ἀδοξίας οἱ παλαιοὶ νομίζουσι. οἱ γὰρ δειλότατοι πρὸς τὰς νόμους, παρρηλατώτατοι πρὸς τὰς πολεμίας εἰσὶ καὶ τὸ παθεῖν ἥμισυ δέδασιν, οἱ μάλιστα φοβέμενοι τὸ κακῶς ἀκῆσαι. διὸ καὶ καλῶς ὁ εἰπὼν,

— ἵνα γὰρ δέου, ἐνθα καὶ αἰδώς.

καὶ Ὀμηροῦ,

Αἰδοῖός τέ μοι ἐσὶ Φίλιε ἐκυρὲ δεινός τε.

καὶ,

Σιγῇ δειδιότες σημάλλορας.

τὸ γὰρ αἰχμῶδες μάλιστα συμβαίνει πρὸς ἐς καὶ τὸ δεδοικέναι τοῖς πολλοῖς. διὸ καὶ παρὰ τὸ τῷ ἐφόρων συσσίτιον ἰδρῦσαντο τὸν Φόβον, ἐν Λακεδαιμονίᾳ μοναρχίας ἐγγυτάτω κατασκευασάμενοι τὸ ἀρχεῖον.

Ο

excedentes urbe. Pepercerunt etiam Agesilaos postero die ex fano prodeunti.

Sunt apud Lacedæmonios non Timoris modo, verum Mortis etiam, Risusque, atque aliorum ejuscemodi affectuum templa. Timorem autem venerantur, non quod, sicut quos detestantur genios, arbitrentur noxium: sed quod contineri rempub. imprimis arbitrentur timore. Quapropter proclamari jubebant Ephori in concione, quum magistratum inirent, (ut autor est Aristoteles) mentum ut raderent, & legibus adverterent animum, ne sævirent in ipsos. Quod ad mentum attinet, proponunt, meo judicio, ut etiam in minimis affuescat juvenus parere. Ac fortitudinem mihi videntur prisca non intrepidum animum,

sed probri trepidationem atque infamiae metum existimasse: siquidem timidissimi legum, sunt adversus hostes animosissimi: & pati quidvis minime timent, qui maxime trepidant male audire. Quapropter dixit quidam recte,

Namque verecundus metus comes est pudor.

Et Homerus,

Tu mihi chare socer reverendus, tu metuendus.

Et,

Ductorumque metu taciti—

Nam erubescere potissimum illos solet vulgus quos metuit. Quare juxta Ephorum triclinium posuerunt Lacedæmone ædem Timoris, quod fere in regiam potestatem evxissent magistratum.

Ὁ δ' ἐν Κλεομένης ἡμέρας ἡγομένης παρέγραψεν ὀδοήκοια τῷ πολι-
τῷ, ἔς ἔδει μεταστώαι, ἢ τὰς δίφρους ἀνείλε τῷ ἐφόρων, πλὴν ἑνός, ἐν ᾧ
καθήμενος ἔμελλεν αὐτὸς χρηματίζειν. ἐκκλησίαν ᾗ ποιήσας, ἀπελογέετο
πρὸς τῷ πεπραγμένων. ἔφη γὰρ ὑπὸ τῷ Λυκέρῳ τοῖς βασιλεῦσι συμμι-
χθῆναι τὰς γέροντας, ἢ πολὺν χρόνον ἔτι διοικεῖσθαι τὴν πόλιν, ἔδεν ἑτέ-
ρας ἀρχῆς δεομένης. ὑπερῶν ᾗ τῷ πρὸς Μεσσηνίους πόλεμος μακρῶς ἡγομέ-
νος, τὰς βασιλεῖς διὰ τὰς στρατείας ἀχόλους ὄντας αὐτὰς πρὸς τὸ κείναι,
αἰετῶς τινὰς ἐκ τῷ φίλων ἢ ἀπολείπειν τοῖς πολίταις ἀντ' ἑαυτῶν, ἐφό-
ρους προσαγορευθέντας, ἢ διατελεῖν τε τέττα τὸ πρῶτον ὑπηρέτας τῷ
βασιλέων ὄντας, εἶτα κτ' μικρὸν εἰς ἑαυτὰς τὴν Ἰξασίαν Ἰπσρέφονας, ἢ
ἔτι λαθεῖν ἴδιον ἀρχεῖον κατεσκευασμένης. σημεῖον ᾗ τέττα, τὸ μέλειν,
μεταπεμπομένων τὸν βασιλέα τῷ ἐφόρων, τὸ πρῶτον ἀνιλέγειν ἢ τὸ δεύ-
τερον τὸ ᾗ τρίτον καλέων, ἀνασάντα βαδίζειν πρὸς αὐτὰς ἢ τὸν πρῶ-
τον Ἰπσοφοδρύναντα τὴν ἀρχὴν ἢ ἀνατενάμενον Ἀσερωπὸν, ἡλικίας ὑπε-
ρῶν πολλὰς ἔφορον ἡγέας. μετὰ τὸν χρόνον μὲν ἐν αὐτὰς κρείττον ἢ ὑπο-
μένειν, Ἰξασία ᾗ Ἰπθῆτω τὴν πάτριον καταλύοντας ἀρχὴν, ὥστε τῷ βα-
σιλέων τὰς μὲν Ἰξελάνειν, τὰς ᾗ ἀποκλινησάσαι ἀκείτως, ἀπειλεῖν ᾗ ταῖς
ποθέσει αὐθις Ἰπιδεῖν τὴν καλλίστην ἢ θειοτάτην ἐν Σπάρτῃ κατάσασιν,
ἐκ ἀνεκλόν. εἰ μὲν ἐν δωματὸν ἢ ἀνδρὸς σφαγῆς ἀπαλλάξαι τὰς ἐπεισάκ-
τες τῷ Λακεδαίμονος κῆρας, τρυφὰς ἢ πολυτελείας, ἢ χρεῖα ἢ δανεισ-
μὸς, ἢ πρῶτον τεττων κακὰ, πέναν ἢ πλῆστον, δύτυχέστατον ἀν' ἡγῆ-
σαι

Igitur Cleomenes ubi diluxit, proscripsit
octoginta cives, quos solum vertere impera-
vit, & Ephorum fellas sustulit, dempta u-
na, qua sedens jus dicturus erat. Hinc advo-
cata concione excusavit acta. Docuit enim
regibus senes ab Lycurgo adjunctos fuisse,
diuque ea ratione procuratam rempubli-
cam magistratu non quaesito alio. Post
quia bellum cum Messeniis gerebatur diuti-
num, districtos expeditionibus reges dele-
gisse ad judicia reddenda certos amicos, e-
osque reliquisse civibus vicarios, qui dic-
ti Ephori fuerunt: longo ævo hos primum
regum administratos fuisse, deinde sensim
summam sibi usurpassent potestatem, atque ita
clam peculiarem suam magistratum reddi-
dissent. Indicio esse morem qui in hanc diem

observetur, ut accersentibus regem Epho-
ris semel atque iterum contradicat, tertio
vocantibus surgat & pergat ad eos. Qui
hunc magistratum princeps illustraverit &
ampliaverit, Asteropum multis post æta-
tibus Ephorum fuisse. Quos, si modice a-
gerent, inquit, præstaret ferre: verum po-
testate accersita ut vetus pessudent impe-
rium, atque reges partim exigant, partim
indicta causa occidant, aliis aspiciere iterum
Spartæ pulcherrimum & divinissimum sta-
tum aventibus minitentur, id vero non est
ferendum. Quocirca si fieri potuisset sine
cæde ut excuterentur adscititiæ civitatis pe-
stes, delicta, & luxus, & æs alienum, & fæ-
nora, antiquioraque his mala, paupertas &
divitiæ, regum omnium existimaturus me sim
fe-

δαι πάντων βασιλέων ἑαυτὸν, ὥσπερ ἰατρὸν ἀνωδυῶς ἰασάμενον τὴν πα-
τείδα· νῦν ᾗ τὸ ἀνάγκης ἔχειν συγγνώμονα τὸν Λυκῆργον, ὃς ἔτε βασι-
λευς ὢν, ἔτε ἀρχων, ιδιώτης ᾗ βασιλεύειν Ἐπιχειρῶν, ἐν τοῖς ὅπλοις
πρηθῆθεν εἰς ἀγορᾶν· ὥστε δέισαντα τὸν βασιλέα Χαερίλαον Ἐπὶ βωμὸν
καταφυγεῖν· ἀλλ' ἐκείνον μὲρ ὄντα χρεῖσόν κ' ἢ φιλόπατριον, ταχὺ τὰ Λυ-
κῆργω τῶν πραγμάτων μεταχᾶν, κ' τὴν μεταβολὴν δέξασθαι τὸ πολιτεί-
ας. ἔργω ᾗ μαρτυρῆσαι τὸν Λυκῆργον, ὅτι πολιτείαν μεταβαλεῖν ἀνδρὶ
βίας κ' φόβου χαλεπὸν ἐστίν, οἷς αὐτὸν ἔφη μετρώτατα κεχεῖσθαι, τὰς ἐπι-
σημῆρας τῆ σωτηρίας τὸ Λακεδαιμόνων ἐμποδῶν ποιησάμενον. τοῖς ᾗ ἄλ-
λοις ἔφη πᾶσι τὴν τε γῆν ἅπασαν εἰς μέσον τιθέναι, κ' χρεῶν τὰς ὀφείλον-
τας ἀπαλλάττειν, κ' τῶν ξένων κείσιν ποιεῖν κ' δοκιμασίαν ὅπως οἱ κρείτ-
τοι γυρόμενοι Σπαρτιάται σώζωσι τὴν πόλιν τοῖς ὅπλοις, κ' παύσωμεν
τὴν Λακωνικὴν Αἰτωλῶν κ' Ἰλλυριῶν λείαν ἔσαν ἐρημία τῶν ἀμυνόντων
ἐφορῶντες.

Ἐκ τούτου πρῶτον μὲρ αὐτὸς εἰς μέσον τὴν ἐσίαν ἔθηκε, κ' Μεγιστόνης ὁ
πατρῶος αὐτῆ, κ' τῶν ἄλλων φίλων ἕκαστος, ἔπειτα κ' οἱ λοιποὶ πολῖται
πάντες, ἢ ᾗ χώρα διενεμήθη. κληῖρον ᾗ κ' τῶν ὑπ' αὐτῆ γεγονότων φυγά-
δων ἀπένειμεν ἕκαστῳ, κ' κατὰξεν ἅπαντας ὡμολόγησε τῶν πραγμάτων
ἐν ἡσυχίᾳ γυρόμενων. ἀναπληρώσας ᾗ τὸ πολίτευμα τοῖς χαλεπώτατοις τῶν
καταστροφῶν, ὅπλα τὰς τετρακισχιλίους ἐποίησε, κ' διδάξας αὐτὰς ἀντὶ δόξα-
τος χρεῖσθαι σαείσῃ δι' ἀμφοτέρων, κ' τὴν ἀσπίδα φορεῖν δι' ὀχάνης, μὴ
διὰ

felicissimum, si ut medicus patriam valuissem
citra dolorem sanare. Nunc ejus quod facere
sum adactus, veniam a Lycurgo concessam
habeo, qui quum neque rex esset, neque in
magistratu positus, sed regem agere priva-
tus aggredere, irrupit armatus in forum.
Unde exanimis rex Charilaus confugit ad aram.
Verum placidus ille & patriæ amans, mox
consortem se Lycurgo præbuit consiliorum,
ac reipub. mutationem comprobavit. Porro
testatus factus est Lycurgus convertere sine
vi & metu rempublicam arduum esse: quibus
se demonstravit moderatissime usum, iis qui ad-
versabantur Lacedæmoniorum salutem summotis.
Cæteris omnibus agrum totum ostendit se in
medio ponere, atque ære alieno obæratos ex-

solvere: de peregrinis judicium se facturum,
& habiturum eorum delectum, quo fortissimi
in civitatem adscripti tueantur urbem armis:
ut desinamus, inquit, Laconiam contemplari
Ætolorum & Illyriorum esse præ defensorum
inopia prædam.

Hinc ipse patrimonium suum primus in me-
dio posuit, inde Megistonus vitricus ejus, &
cæterorum amicorum quisque, tum reliqui cives
cuncti. Divisus ager est. Sortes etiam cuique e-
orum quos exegerat in exilium, attribuit: revo-
caturumque omnes se rebus pacatis ostendit.
Suppleta ex optimis finitimis civitate, effecit
peditum quatuor millia: quos ubi docuit pro
lancea sarissam ambabus manibus tractare, &
clypeum ferre amento, non appensum, ad ju-
ventutem

juventutem

διὰ πόρπανθ, Ἰπὶ τῷ παιδείαν τῷ νέων ἐτρέφη, ἢ τῷ λεγομένῳ ἀγωγῆν, ἧς τὰ πλείστα παρὼν ὁ Σφαῖρθ αὐτῷ συγκαθίστη, ταχὺ τὸν προσηκούσα τῷ τε γυμνασίων ἢ τῷ συσιτίων κόσμον ἀναλαμβάνοντων, ἢ συσελλομένων ὀλίγων μὲν ὑπ' ἀνάγκης, ἐκασίως δ' τῶν πλείστων εἰς τὴν δὴγη ἢ Λακωνικὴν ἐκείνῳ διαίταν. ὅμως δ' τὸ τ' μοναρχίας ὄνομα ᾤδαμ-θέμερθ, ἀπέδαξε μεθ' ἑαυτῆ βασιλέα τὸν ἀδελφὸν Εὐκλείδαν. ἢ τότε μόνον Σπαρτιάταις ἐν μιᾷς οἰκίας σιωπῆ δὺο χεῖν βασιλέας.

Αἰδομένθ δ' τὰς Ἀχαιῆς ἢ τὸν Ἄρατον, ὡς Ἰπσοφαλῶς αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐχούτων διὰ τὸν νεωτερισμὸν, ἐκ ἀν οἰομένους προελθεῖν ἔξω τ' Λακεδαίμονθ, ἔτε ἀπολιπεῖν μετέωρον ἐν κινήματι τηλικύτῳ τὴν πόλιν, ἐκ ἀγνῆς εἰδὲ ἀχρηστον ἠγήσατο τὴν Ἰπθυμίαν τῆ στρατεύματθ Ἰπιδεῖξαι τοῖς πολεμίοις. ἐμβαλὼν δ' ἐν εἰς τὴν Μεγαλοπολιτικὴν, ὠφελείας τε μεγάλας ἠθροισε, ἢ φθορὰν πολλὴν ἀπειργάσατο τ' χώρας. τέλθ δ', τὰς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίτας ἐν Μεσσηνίᾳ διαπορευομένους λαβὼν, ἢ πιξάμερθ θέατρον ἐν τῇ πολεμίᾳ, ἢ προθεῖς ἀπὸ τετραράκουσα μῶν ἀγῶνα, μίαν ἡμέραν ἐθεᾶτο καθήμερθ· εἰ δεόμερθ θέας, ἀλλ' οἷον ἐντευφῶν τοῖς πολεμίοις, ἢ περὶσσίαν τιὰ τῆ κρατεῖν πολὺ τῷ καταφρονεῖν Ἰπδεικνύμερθ. ἐπεὶ ἄλλως γε τῶν ἑλληνικῶν ἢ βασιλικῶν στρατευμάτων ἐκείνο μόνον εἰ μίμης ᾤδακολογίας εἶχεν, εἰ θαυματοποιῆς, ἐκ ὀρχησείδας, εἰ ψαλτείας, ἀλλὰ πάσης ἀκολασίας ἢ βωμολοχίας ἢ πανηγυρισμῶ καθαρὸν ἦν τὰ μὲν πολλὰ μελετώντων τῶν νέων, ἢ τῶν πρεσβυτέρων διδασκόντων,

τάς

ventutem formandam convertit animum & ad disciplinam Laonicam: qua ferme omni in re constituenda praesens Sphaerus fuit adjutor. Cito ordinem exercitationes & convivia convenientem receperunt, redactique sunt in generosam illam & Laonicam vitam pauci necessitate, plerique sponte. Ne nomen tamen quenquam offenderet unius dominatus, regem sibi cooptavit fratrem Euclidam: ac tunc solum habuerunt Spartiatae una ex domo duos reges.

Porro Achaeos & Aratum advertens tanquam rebus suis ex innovatione ancipitibus arbitrari non exiturum se Lacedaemone, neque tanto in motu suspensam relicturum civitatem: magnificentem & operae pertium putavit esse ut exercitus sui promptitudinem &

alacritatem ostenderet hostibus. Igitur populabundus fines Megalopolitanos ingressus, tum ingentem praedam congeffit, tum magnam vastitatem edidit agri. Denique captis artificibus qui ludicram artem faciebant, & veniebant ex Messene, excitavit in hostico theatrum, exhibitisque quadraginta minarum sumptu in unum diem ludis, sedit illic ad eos spectandos: non quo duceretur eo spectaculo, sed ut hostibus quasi insultaret, & quam longe illis esset superior cumulate ex illorum demonstraret despicientia: quando alioquin inter Graecorum & regum exercitus unus ille non mimos trahebat secum, non praestigiatos, non saltatrices vel psaltrias: sed omni lascivia, vernilitate, pompa vacabat; quod fere exerceret se juvenus; majores natu doce-

rent

τάς τε παιδίας, ὅποτε χολάζοιεν, ταῖς σιωπῆσιν δὴ θεραπεύειαι, ἢ τὸ λέγειν τί χάριεν ἢ Λακωνικὸν πρὸς ἀλλήλους διατιθεμένων. ἦν ᾗ ἔχει τὸ τοιοῦτον τὸ παιδίας εἶδος ὠφέλιον, ἐν τῷ Λυκέρῳ βίῳ γέγραπτον).

Πάντων ᾗ αὐτὸς ἐγένετο διδάσκαλος, δὴ τελεῖν ἢ ἀφελῆ ἢ φορτικὸν εἶδεν εἶδεν ὑπὲρ τὰς πολλὰς ἐχούσα τὸν ἑαυτῆ βίον, ὡς περὶ πρῶτον σωφροσύνης, ἐν μέσῳ φέρει. ὃ ἢ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις ῥοπήν τινα παρέχεν αὐτῷ. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἐπιγυμνάσι οἱ ἄνθρωποι βασιλευσιν, εἶχ' ἔτι κατεπλήθειον τὰς πλάτας ἢ τὰς πολυτελείας, ὡς ἐβδελύθειον τὴν ὑπεροψίαν αὐτῶν ἢ τὸν οἶκον, ἐπαχθῶς ἢ τραχέως προσφερομένων τοῖς ἐπιγυμνάσι πρὸς τὴν Κλεομένη βαδίζουσαι, ὅσα τε δὴ βασιλέα ἢ καλέμενον, εἶτα ὁρῶντες εἰ πορφύρας τινὰς εἶδεν χλαίνας περὶ αὐτὸν, εἶδεν κλιβίων ἢ φορέων κατασκευὰς, εἶδ' ὑπὲρ ἀγγέλων ὄχλους καὶ θυρωρῶν, ἢ διὰ γραμματίων χρηματίζουσα χαλεπῶς καὶ μόλις, ἀλλ' αὐτὸν ἐν ἱματίῳ τῷ τυχόντι πρὸς τὰς δεξιώσεις ἀπανθῶντα, καὶ διαλεγόμενον καὶ χολάζουσα τοῖς χηρῆσιν ἰατρῶς καὶ φιλανθρώπως, ἐκπλήθειον καὶ κατεδημαγωγῆντο, καὶ μόνον ἀφ' Ἡρακλέους ἐκείνου ἔφασαν γεγονέναι. τῶν ᾗ δέειπων αὐτῆ τὸ μὲν καθημερινὸν ἦν ἐν τεκλίῳ, σφόδρα σιωπασαλῆρον καὶ Λακωνικόν· εἰ ᾗ πρέσβεις ἢ ξένους δέχοιτο, δύο μὲν ἄλλαι προσπαρεβάλλουσα κλίνας, μικρῶν ᾗ μᾶλλον οἱ ὑπηρεταὶ τὴν τράπεζαν ἐπελάμπρυνον, εἰ καρυκείαις τισὶν εἶδεν πέμμασιν, ἀλλ' ὥστε ἀφθονωτέρας εἶναι τὰς πρῶτας, καὶ φιλανθρωπότερον τὸν οἶνον. καὶ γὰρ ἐπετίμησε τινὶ τῶν φίλων, ἀκέρως

ὅτι

rent eam: ludosque, quum otium esset, in solitis facetiis & festivis Laconicisque inter se dictis ponerent. Quid autem id ludi genus afferret emolumenti, in vita Lycurgi retulimus.

Omnium ipse rex erat doctor. Frugalem, simplicem, nulla re licentiosem aut splendidiosem ceterorum victum suum tanquam temperantiae exemplum proponebat: quod ad negotia Graeciae ei praebuit nonnihil momenti. Siquidem quum alios reges Graeci adirent, non ita opes & luxum eorum stupebant, ut execrabantur superbiam & fastum tumide & asperere cum appellantis ipsos agentium. Cleomenem quum audirent, qui rex & vere erat & dicebatur, neque purpuras circa eum, neque laenas, neque lectulorum

conspicerent vel lecticarum instrumentum, neque per nuntiorum & janitorum gregem, vel per libellos gravatim & cum difficultate respondentem, verum illum ipsum pallio amictum plebeio ad salutationes occurrentem, colloquentemque & vacantem exporrecto vultu humanoque addeuntibus: his artibus capiebantur & ducebantur, solumque ab Hercule illum praedicabant ortum. Coena ejus quotidiana in triclinio erat perquam restricta & Laconica. Quod si legatos vel hospites exciperet, lecti duo alii adjiciebantur, & mensam instruebant ministri paulo splendidiosem, non condimentis vel bellariis, sed fercula ut pleniora essent, & liberalius vinum. Etenim castigavit aliquando amicum quendam, quum intel-

ὅτι ξένους ἐσιῶν, ζωμὸν αὐτοῖς μέλανα ἢ μάζαν, ὡσπερ ἔθ' ἰὼ ἐν τοῖς Φιδιτίοις, παρέθηκεν. ἔ γ' ἔφη δ' αἶν ἐν τέτοις, ἔδ' ἐπὶ τὰς ξένους λίαν ἀκρεβῶς λακωνίζειν. ἐπαρθείσης ἢ τ' τραπέζης, εἰσεκομίζετο τείπες, κρατῆρα χαλκῆν ἔχων οἶνον μεσὸν, ἢ φιάλας ἀργυρᾶς δικουτύλας δύο, ἢ ποτήρια τῶν ἀργυρῶν ὀλίγα παντάπασιν, ἃς ὧν ἔπινεν ὁ βελόμυρ' ἄκοιλι ἢ ἔδειξ ποτήριον προσέφερεν. ἀκρόαμα ἢ ἔτ' ἰὼ, ἔτε ἐπεζητήτο· ἐπαιδαγωγὸν γ' αὐτὸς ὀμιλία τὸ ποτόν, τὰ μὲν ἐρωτῶν, τὰ δ' διηγέμεν' ἔτε τὴν σαρδω ἀνδρῶν τῶν λόγων, τὴν τε παιδιὰν ἐπίχαρον ἢ ἀσόλοικον ἐχόντων. ἄς μὲν γ' οἱ λοιποὶ τῶν βασιλέων ἐπὶ τὰς ἀνθρώπους θήρας ἐποιεῖτο, χερίμασι ἢ δωρεῶν δειλάζοντες αὐτὰς ἢ διαφθείροντες, ἀτέχνους ἢ ἀδίκους ἐνόμιζεν εἶναι τὸ ἢ ὀμιλία ἢ λόγῳ χάριν ἐχόντων ἢ πίσιν οἰκιστῶν ἢ προσάγεσθαι τὰς ἐπιτοχάνους, ἐφαίνετο κάλλιστον αὐτῶν ἢ βασιλικώτατον ὡς ἔδειξ φίλα διαφείροντα μισθωτὸν, ἢ τῶν τὸν μὲν ἠθεῖ ἢ λόγῳ, τὸν δ' ὑπὸ χερμάτων ἀλίσκων.

Πρῶτον μὲν ἔν οἱ Μαντινεῖς αὐτὸν ἐπηγάγοντο· ἢ ἰὼ εἰς τὴν πόλιν παρεισπεσόντες, τὴν φεραὴν τὴν Ἀχαιῶν σικεβαλόντες ἐνεχείρισαν αὐτὰς. ὁ δ' ἢ τὰς νόμους ἢ τὴν πολιτείαν αὐτοῖς ἀποδῆς, αὐθημερὸν ἀπῆλθεν εἰς Τεγέαν. ὀλίγῳ δ' ὑστερὸν ἐκασειληθὼν δι' Ἀρκαδίας, κατέβαινον ἐπὶ τὰς Ἀχαικὰς φεράς, βελόμυρ' ἢ μάχην θείας πρὸς τὰς Ἀχαιῆς, ἢ διαβάλλειν τὸν Ἄρατον, ὡς ἀποδιδρασκόντα ἢ προϊέμενον αὐτῶν τὴν χώραν. ἐσρατήγει μὲν γ' ὑπερβατᾶς τότε, τῶν δ' Ἄρατος τὸ πᾶν ἦν κρατῶν

ἐν

intellexisset hospitibus invitatis nigrum jus eum & offam pro Laconicorum more convivorum apposuisse. Negavit enim in his vel apud hospites nimium Laconice agendum. Sublata mensa, altera inferebatur mensa tribus pedibus, in qua crater æneus ponebatur vini plenus, & phialæ argenteæ binas heminas capientes, poculaque argentea admodum pauca, ex quibus, cui liberet, bibebat: invitum invitabat ad bibendum nemo. Acroama neque adhibebatur, neque requirebatur: quippe computationem ipse condiebat sermone, nunc quærendo, nunc narrando: neque inerat severitas orationi ejus tristis, sed lepidus & honestus jocus. Quas enim reliqui reges fabricabant hominibus captiones, qui inescabant & corrumpabant eos pecunia: has & artis vacuas & iniquas ducebat. At comi con-

fuetudine & lepida oratione alienaque a fuce congregientes conciliare & adjungere, hoc pulcherrimum ei & rege videbatur dignissimum. Nam nihil inter amicum interesse & mercenarium rebatur, nisi quod pecunia hic, civilitate ille & festivis verbis capiat.

Ergo invitarunt eum primum Mantinci: qui clam nocte in urbem suam eo duce irrumpentes, præsidium Achæorum ejecerunt, atque in fidem ejus se dedidere. Hic vero legibus & repub. illis restituta, eodem die digressus Tegæam est. Mox circumvectus per Arcadiam, petiit Pheras Achæicas, quo aut signa cum Achæis conferret, aut calumniis objiceret Aratum, quod vitabundus agrum sibi conciliandum condonaret. Prætor tunc Hyperbatas erat Achæorum, sed omnis penes Aratum

erat

ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς. Ἰξεληθόντων ἢ πανδημῆ τῶν Ἀχαιῶν ἢ στρατοπεδουσαμένων ἐν Δυμαίαις παρὰ τὸ Ἐκατόμβαιον, ἐπελθὼν ὁ Κλεομένης, ἔδοξε μὴ εἶ καλῶς ἐν μέσῳ τῆ τε Δυμαίων πόλεως πολεμίας ἕσης ἢ τῆ στρατόματ^ο τῶν Ἀχαιῶν αὐλίσασθαι τολμηρῶς ἢ προκαλέμεν^ο τὰς Ἀχαιεὺς ἠνάγκασε συμβαλεῖν, ἢ κηρύσσας κτ^η κράτ^ο ἢ τρεψάμεν^ο τὴν φάλαγγα, πολλὰς μὲν ἐν τῇ μάχῃ διέφθειρεν αὐτῶν, πολλῶν ἢ ἢ ζώντων ἐκνεύουσαν. ἐπελθὼν ἢ Λάργωνι, ἢ τῶν Ἀχαιῶν τὰς φρεσὺν Ἰξελάσας, ἀπέδωκεν Ἡλείοις τὴν πόλιν.

Οὕτω ἢ σωλετεριμύροις τοῖς Ἀχαιοῖς ὁ μὲν Ἄρατ^ο, εἰωθῶς παρ' ἐν-αυτὸν αἰεὶ στρατηγεῖν, ἀπέπατο τὴν ἀρχὴν ἢ παρητήσατο, καλέων ἢ δεομένων εἶ καλῶς, οἷον ἐν χειμῶνι πραγμάτων μείζονι, μεθεὶς ἐτέρῳ τὸν οἶακα ἢ προέμεν^ο τὴν Ἰξασίαν. ὁ ἢ Κλεομένης πρῶτον μὲν μέτρια τοῖς Ἀχαιοῖς ἔδοκεν πρέσβεισιν Ἰπιτάτιν, ἐτέρους ἢ πέμπων ἐκέλευεν αὐτὰ πῶσα-διδόναι τὴν ἡγεμονίαν, ὡς τὰλλα μὴ διοισόμεν^ο πρὸς αὐτὰς, ἀλλὰ ἢ τὰς αἰχμαλώτας δούλους ἀποδώσων ἢ τὰ χρεῖα. βελομένων ἢ τῶν Ἀχαιῶν Ἰπὶ τῆτοις δέχεσθαι τὰς διαλύσεις, ἢ τὸν Κλεομένην καλέων εἰς Λέρναν, ὅπερ τὴν ἐκκλησίαν ἐμελλον ἔχειν, ἔτυχε τὸν Κλεομένην σωλόνως ὁδύ-σαίνα, ἢ χρεσάμενον πῶσά καιρὸν ὑδροποσία, αἵματ^ο πλήθ^ο ἀνενεγκῆν, ἢ τὴν φωνὴν ἀποκοπῆναι. διὸ τῶν μὲν αἰχμαλώτων ἀπέπεμψε τοῖς Ἀχαιοῖς τὰς Ἰπιφανεσάτας, τὸν ἢ σύλλογον ὑπεβέμεν^ο, ἀνεχώρησεν εἰς Λακεδαιμόνα.

Τῆτο

erat autoritas. Quum Achæi omni nomine suo excitato castra haberent in Dymæis ad Hecatombæum, movit in eos Cleomenes, ac parum prudenter existimatus est inter Dymæorum urbem hostilem & castra Achæorum confedisse. Verum Achæos audacter lacefens, coegit eos ad signa conferenda: quibus acie fufis fugatifque, multos in prælio concidit, multis etiam captivis potitus est. Lango-nem inde adortus, præsidio dejecto Achæorum, reddidit Eleis oppidum.

Ita contufis Achæis Aratus, qui altero quoque anno prætura erat fungi solitus, abdicavit & detrectavit magistratum, invitantibus cum & orantibus Achæis; parum honeste, sicut in sæviore rerum tempestate, alteri clavum

permittens & tradens rerum arbitrium. At Cleomenes primum tolerabilia visus est legatis Achæorum imperasse. Inde alios misit ad eos postulatam, sibi ut permetterent imperium, de cætero facile sibi cum ipsis conventurum: immo se captivos quoque statim & quæ occupasset restitutum. Quum Achæi ad pacem his conditionibus accipiendam parati essent, & Cleomenem accirent Lernam, quo concilium gentis indixerant: forte Cleomenes agmine properantius acto, & aqua intempeftive hausta, vim sanguinis rejecit, & vox est ei interclusa. Itaque nobilissimos quoque captivorum remisit Achæis, ac die prorogata conventus Lacedæmonem secessit.

Τῷτο διελυμῆνατο τὰ πράγματα τῷ Ἑλλάδῳ, ἄλλως τέ πως ἐν τῷ παρόντων ἀναλαβῆν αὐτῷ ἔτι ἢ διαφυγῆν τῷ Μακεδόνων ὕβρει ἢ πλεονεξίαν διωαμῆν. ὁ γὰρ Ἄρατῳ, εἴτε ἀπιστία ἢ φόβῳ τῷ Κλεομῆνῳ, εἴτε φθονῶν δύτυχῆν παρ' ἐλπίδα, ἢ νομίζων ἔτη τεῖα ἢ τεράκοντα πρῶτῶν αὐτῷ δεινὸν εἶναι τῷ δόξαν ἅμα ἢ τῷ δυνάμει Ἰπφίωτα νέον ἄνδρα καθελῆν, ἢ ᾤσαλαβῆν πραγμάτων ἠύξημῶν ὑπ' αὐτῷ ἢ κερρατημῶν χρόνον τοσῶτον ἀρχῶν, πρῶτον μὲν ἐπειρᾶτο τῷ Ἀχαιῶν ᾤσαλαβῆν ἢ διακωλύειν ὡς ἢ ἐπρῶτον αὐτῷ, τῷ Κλεομῆνῳ ἐπιπληγῆν τὸ φράσῳ, ἀλλὰ ἢ δικαίαν ἐποιεῖτο τῷ ἀξίωσιν τῷ Λακεδαιμονίων εἰς τὸ πάτερον γῆμα κοσμήτων τῷ Πελοπόννησον, τρέπεῖ) πρὸς ἔργον, ἐδενὶ μὲν τῷ Ἑλλῶν πρῶτον, αἰχισον δ' ἐκείνῳ, ἢ τῷ πεπραγῆν ὑπ' αὐτῷ ἢ πέπολιτῶν ἀναξιώτατον Ἄνιγονον Ἰπὶ τῷ Ἑλλάδα καλεῖν, ἢ Μακεδόνων ἐπιπλάναν τῷ Πελοπόννησον, εἰς αὐτὸς ἐν Πελοποννήσῳ μειράκιον ὦν Ἰξήλασεν, ἐλευθερώσας τὸν Ἀκροκόρινθον. καὶ πᾶσι μὲν τοῖς βασιλεύσιν ὑποπῆν ἢ διάφορῳ γρόμῳ, τῶν δ' αὐτὸν Ἄνιγονον εἰρηκῶς κακὰ μείρα δι' ὦν ἀπολέλοιπεν ἰσομνημάτων. καίτοι πολλὰ παθεῖν ἢ ᾤσαλαβῆν φησὶν αὐτὸς ὑπὲρ Ἀθιναίων, ὅπως ἢ πόλις ἀπαλλαγῆν φερεῖ ἢ Μακεδόνων· εἶτα τῷ Ἰπὶ τὴν πατεῖδα ἢ τὴν ἐσίαν τῷ ἑαυτῷ μετ' ὅπλων εἰσήγαγῳ, ἄχει τῷ γυναικωνίτῳ· τὸν δ' ἐκ' Ἡρακλέους γεγονότα, ἢ βασιλεύσῳ Σπαρτιατῷ, ἢ τὴν πάτερον πολιτείαν, ὡσπερ ἀρμονίαν ἐκλελυμῆν, ἀνακερῶν αὐτῷ Ἰπὶ τὸν σώφρανα

Id res Græciæ labefecit: quæ alioquin nonnihil ex præsentibus malis attollere oculos, Macedonumque impotentiam & dominatum potuisset declinare. Aratus enim sive diffidentia & timore Cleomenis, sive insperatæ prosperitati ejus invidens, ac probrosum putans ut sibi, qui tres & triginta annos principatum obtinuerat, nomen simul & opes juvenis subito exortus detraheret, atque extorqueret rerum ab se auctarum & tam diu recitarum imperium: primum deterrere Achæos & prohibere annisus est a fœdere; ubi non paruerunt ei, Cleomenis audacia attoniti, immo etiam æqua arbitrati Lacedæmoniorum postulata, qui Peloponnesum in veterem statum instituebant reducere: ad factum con-

vertit se cum nulli honestum Græco, tum turpissimum illi, ejusque rebus gestis & actionibus indignissimum; in Græciam ut Antigonus acciret, Macedonibusque impleret Peloponnesum: quos ipse inde adolescens pepulerat liberato Acrocorintho, omnibusque regibus suspectum se & inimicum reddiderat, atque in hunc ipsum Antigonus in editis abs se commentariis infinita effuderat probra. Qui quum multa sustinuisse & subiisse pericula se Atheniensium causa jactet, quo urbs illa præsidio & Macedonibus levaretur: tamen hos in patriam suosque ipsius penates armatos usque ad gynæcium introduxit; regem vero Spartiatarum, Herculis progeniem, qui veterem reipublicam velut concentum discrepantem ad tem-

pera-

φρονα ἢ Δώειον ἐκείνῳ τῷ Λυκέρῳ νόμον ἢ βίον, ἐκ ἡξίε Σικυωνίων ἡγεμόνα ἢ Τεικκαίων γράφεας. Φύγων δὲ τὴν μάζαν ἢ τὸν τείβωνα, καὶ τὸ δεινότατον ὧν κατηγορεῖ Κλεομένης, ἀναίρεσιν πλῆττε, ἢ πενίας ἐπανόρθωσιν, διαδήματι ἢ πορφύρα καὶ Μακεδονικοῖς καὶ σατραπικοῖς προστάγμασιν ὑπέριψε μὲν τῷ Ἀχαιῶν αὐτὸν, ἵνα μὴ Κλεομένης ποιεῖν δοκῇ τὸ προστατιόμῃον, Ἀλιγόνεια θύων, καὶ παιᾶνας ἄδων αὐτὸς ἐσεφανώμενος εἰς ἀνθρώπον ὑπὸ φθόνης κατασηπόμενον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ Ἀράττε κατηγορεῖν βεβλόμῃοι γράφομεν (ἐν πολλοῖς γὰρ ὁ ἀνὴρ ἔτῳ Ἑλληνικὸς γέγονε καὶ μέγας) οἰκλείρητες δὲ τῷ ἀνθρωπίνῃ φύσει τὴν ἀδένειαν, εἰ μὴδὲ ἐν ἡέσει ἔτως ἀξιολόγοις καὶ διαφορῆσι πρὸς ἀρετὴν, ἐκφέρειν δυνάτῃ τὸ καλὸν ἀνεμέσητον.

Ἐλθόντων δὲ Ἀχαιῶν εἰς Ἄργον αὐτῶν ἔπῃ τὸν σύλλογον, καὶ τῷ Κλεομένης ἐκ Τεγέας καταβεβηκότῳ, ἐλπίς ἦν πολλὴ τῷ ἀνθρώπων ἔσεσθαι τὴν διάλυσιν. ὁ δὲ Ἄρατῳ ἤδη διωμολογημένων αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀλιγόνων τῷ μεγίστων, φοβέμενος τὸν Κλεομένην μὴ πάντα διαπράξῃ, καθομιλήσας τὸ πλῆθος, ἢ καὶ βιασάμενος, ἡξίε λαβόντα τελακοσίεσ ὀμήρεσ μόνον εἰσέναι πρὸς αὐτῶν, ἢ κτῆ γυμνάσιον ἔξωθεν τὸ Κυλλαράδιον προσελθόντα μὲν τῷ δυνάμειωσ διαλέγεσθαι. ταῦτα ἀκῆσας ὁ Κλεομένης ἀδίκῃ πάχῃ ἐφασκε· δεῖν γὰρ αὐτῷ τότε πραιπεῖν, εἰ νῦν, ἡκούσῃ ἔπῃ τὰς θύρας τὰς ἐκείνων, ἀπισεῖν καὶ ἀπελαύνειν. καὶ γράψας δὲ πρὸς τῶν ἑπῶν πρὸς τὴν Ἄργον πρὸς τὴν Ἀχαιῶν, ἥε ἦν τὸ πλεῖστον κατηγορεῖ Ἀράττε, πολλὰ

δ

peratam nitebatur reducere illam Lycurgi disciplinam & vitam Doricam, habuit indignum qui Sicyoniorum & Tricæorum appellaretur dux. Refugiens autem offam & lænam & durissimum quod Cleomeni impinxit, excidium opulentiae & paupertatis correctionem: diademati, purpuræ, Macedonicisque & satrapicis semetipse cum Achaia edictis subjecit, ne Cleomenis facere videretur imperata, Antigonia celebrans, atque præanas ipse coronatus in hominis laudem tabe confecti canens. Neque vero hæc Arati causa traducendi scribimus, (multis enim in rebus vir hic Græcia dignus & celsus fuit) sed quod misereat nos naturæ humanæ imbecillitatis, quæ ne in moribus quidem adeo insignibus & ad virtutem egregie aptis bonum producere valeat omni

labe vacuum.

Quum Achæi iterum Argos convenissent, atque ex Tegea eodem descendisset Cleomenes, erant magna in spe pacis homines. Ibi Aratus, quum de maximis capitibus ei jam cum Antigono convenisset, metuens ne omnia transigeret Cleomenes, inducta multitudine aut etiam vi coacta, proposuit ut acceptis trecentis obsidibus solus ille ad ipsos veniret, aut extra oppidum in gymnasio, quod Cyllarabium dicitur, exercitu admoto ageret cum ipsis. Quibus nuntiatis, Cleomenes injuria dixit se affici; debuisse enim initio statim id illos prædicere sibi: non nunc, quum venisset ad ipsorum fores, diffidere & abigere se. Itaque scripta de his ad Achæos epistola, quæ plena erat de Arato querelarum, multisque

ἢ ἢ τῷ Ἄρατῳ λοιδορήσαντ' αὐτὸν πρὸς τὸ πλῆθος, ἀνέζωξε διὰ ταχέων ἢ κήρυκα πόλεμον παρεξήλα τοῖς Ἀχαιοῖς ἔπεμψεν, ἕκ εἰς Ἄργον, ἀλλ' εἰς Αἴγιον, ὡς φησὶν Ἄρατος, ὅπως φθάσῃ τὴν ᾠδασκιδὴν αὐτῷ. ἐγεγόνει ἢ κίνημα τῷ Ἀχαιῶν, ἢ πρὸς ἄποσασιν ὤρμησαν αἱ πόλεις, τῷ μὲν δήμων νομῶ τ' ἡρώων ἢ χερῶν ἄποκοπὰς ἐλπισάντων, τῷ ἢ πρώτων πολλαχῶ βαρυνομένων τὸν Ἄρατον, ἐνίῳν ἢ ἢ δι' ὀργῆς ἐχόντων, ὡς ἐπάγοντα τῇ Πελοποννήσῳ Μακεδόνας. διὸ τέτοις ἐπαρθεῖς ὁ Κλεομένης, εἰς Ἀχαιῶν ἐνέβαλε ἢ πρῶτον μὲν εἶλε Πελλήνῳ Ἰξαπίνης Ἰππεσῶν, ἢ τὰς φρεξέλλας Ἰξέβαλε μὲν τῷ Ἀχαιῶν μὲν ἢ ταῦτα Φενεὸν προσηγάγετο ἢ Πελλέλειον. ἐπεὶ ἢ φοβηθέντες οἱ Ἀχαιοὶ προδοσίαν τινα πρατομένην ἐν Κορίνθῳ ἢ Σικυῶνι, τὰς ἰππεῖς ἢ τὰς ξένους ἀπέστειλαν Ἰξ Ἄργους ἐπὶ ᾠδασκιδῶν, αὐτοὶ ἢ τὰ Νέμεια καταβάλλει εἰς Ἄργον ἢ ἡγον, ἐλπίσας, ὅπερ ἦν, ὁ Κλεομένης, ὅχλε πανηγυρικῶς ἢ θεατῶ τῷ πόλιν γέμισαν ἀπροσδοκῆτως ἐπελθὼν μάλλον ταραξέειν, νυκτὸς ἢ γει πρὸς τὰ τεῖχη τὸ στρατόμαχον, ἢ τὸν αὐτὸ τῷ Ἀσπίδα τόπον καταλαβὼν ὑπὲρ τῶ θεάτρους χαλεπὸν ὄντα ἢ δυσπρόσοδον, ἔτω τὰς ἀνθρώπους Ἰξέπληξεν, ὥστε μηδένα τραπέζῳ πρὸς ἀλκίῳ, ἀλλὰ ἢ φρεξὸν λαβεῖν, ἢ δεῖναι τῷ πολιτῶ ὁμήρους εἴκοσι, ἢ γυῖα συμμάχους Λακεδαιμονίων, ἐχούσῳ ἐκείνη τὴν ἡγεμονίαν.

Οὐ μικρὸν ἔν τετο ἢ πρὸς δόξαν αὐτῷ ἢ δυνάμει ὑπῆρχεν. ἔτε γὰ οἱ πάλαι βασιλεῖς Λακεδαιμονίων πολλὰ πραγματὸσάμμοι προσαγαγέω τὸ Ἄργον βεβαίως ἢ δωμήθησαν ὅ, τε δαινότατος τῶν στρατηγῶν Πύρ-

invicem ab Arato probris in conventu lacertus reduxit prope exercitum, caduceatorumque ad bellum Achæis indicendum misit non Argos, sed Ægium, ut ait Aratus, quo imparatos opprimeret. Erant jam in motu Achæi, & civitates ad defectionem spectabant, populis legem agrariam & novas tabulas sperantibus: principibus vero passim Aratum gravatis, nonnullis & infensis, quod traheret in Peloponnesum Macedonas. Quibus Cleomenes elatus intulit Achæiæ arma. Primum subito adventu cepit Pellenen, expulitque cum Achæis præsidium: hinc Pheneo & Penteleo potitus est. Quia vero prodicionem veriti Achæi Corinthi & Sicyone parari, equites & mercenarios milites illuc in præsidium

miserant, & ipsi Argos profecti agitabant Nemea: Cleomenes, id quod erat, sperans si urbem in tempestiva convivia & spectaculum effusam subito esset adortus, impensius se percussurum eam, nocte admovit muris exercitum. Occupata regione ad Aspidem supra theatrum, qui locus difficilis est & pene inaccessus, ita exanimavit populum ut nemo arma caperet, sed præsidium acciperent, atque ex civibus darent viginti obfides, inirentque cum Lacedæmoniis societatem sub illius ductu.

Peperit id ei non exiguum nomen & auctoritatem: neque enim prisici Lacedæmoniorum reges, quum multa movissent, adjungere firmiter valuerunt Argos: neque dux acerrimus Pyrrhus

ῥῶ εἰσελθὼν ἢ βιασάμενος ἔκατέχε τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀπέθανε, καὶ πολὺ στυδεδιφθάρη μέγῳ αὐτῷ τῷ δυνάμει. ὅθεν ἐθαύμαζον τὴν ὀξύτητα ἢ διάνοιαν τῷ Κλεομένης· ἢ πρότερον αὐτῷ τὸν Σόλωνα ἢ τὸν Λυκῆργον ἀπομιμήσατο φάσκοις ἐν τῇ τῶν χρεῶν ἀφέσει ἢ τῇ τῶν χρημάτων ἰξισώσει, καταγελοῦντες, τότε πανήλωτος ἐπέθουτο τῷτον αἴτιον εἶναι τῷ αὐτῷ τῶν Σπαρτιατῶν μεταβολῆς. ἔτω γὰρ ἐπραττόν τε πρὸς ταπεινά, καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς ἀδυνάτως εἶχον, ὥστε πέντε μυριάδας ἀνδραπόδων ἐμβαλόνας εἰς τὴν Λακωνικὴν Αἰτωλὸς ἀπαγαγεῖν. ὅτε φασὶν εἰπεῖν τινα τῶν πρεσβυτέρων Σπαρτιατῶν, ὡς ὤνησαν οἱ πολέμιοι τὴν Λακωνικὴν ἀποκρίσαντες. ὀλίγῳ ἢ χρόνῳ διεθόνητο ἀψάμενοι μόνων τῶν πατρῶν ἐθῶν, ἢ κατασάντες εἰς ἴχνη ἐκείνης τῷ ἀγωγῆς, ὥσπερ παρόνη ἢ συμπολιτομορῶ τῷ Λυκῆργῳ πολλὰ ἐπίδειξιν ἀνδρείας ἐποιεῖτο ἢ πειθαρχίαν, τὴν τῷ Ἑλλάδῳ ἀναλαμβάνουσι ἡγεμονίαν τὴν Λακεδαίμονα, ἢ ἀνακλιόμενοι τὴν Πελοπόννησον.

Ἐαλωκότῳ ἢ Ἀργεῖς, ἢ κατόπιον δούτος προσημῶν τῷ Κλεομένη Κλεωνῶν ἢ Φλιεῖς, ἐτύχανε μὲν ὁ Ἀργεῖς ἐν Κορινθῷ ποιέμενος τινα τῶν λεγομένων λακωνίζων ἰξέτασιν ἀγγελίας ἢ αὐτῶν τέτων προσπεσῆς διαταραχθεῖς, ἢ τὴν πόλιν ἀποκλίνεσαν αἰσόμενος πρὸς τὸν Κλεομένην, ἢ τῶν Ἀχαιῶν ἀπαλλαγῆναι βελομένων, ἐκάλε μὲν εἰς τὸ βελουθήριον τὰς πολίτας, ἔλαθε ἢ διολιθήσας ἄχει τῷ πύλης. ἐκεῖ ἢ τῷ ἴππε προσαχθείς ἀναβάς, ἔφυγε εἰς Σικυῶνα. τῶν ἢ Κορινθίων ἀμιλλωμένων

thus potuit vi facta irruptione urbem in potestatem redigere: sed occubuit ibi, atque exercitus ejus fuit cum eo magna ex parte deletus. Unde stupuerunt solertiam & consilia Cleomenis: & qui ante deriserant eum, quum Solonis se & Lycurgi insistere vestigiis in novis tabulis permittendis & bonorum exaequatione ferret, tunc plane crediderunt Spartiarum mutationis eum esse autorem. Usque adeo enim fuerant ante degeneres, & ad semetipsos inidonei tuendos, ut quinquaginta millia mancipiorum incurfantes in Laconiam abduxerint Aetoli. Quo tempore senem Spartiatam dixisse memorant, profuisse ipsis hostes, quod exonerassent Laconiam. At tempore interposito exiguo gustantes tantum veteres leges, & in vestigium reducti dif-

ciplinae Lycurgi, tanquam praesenti illi & una tractanti rempub. egregium virtutis documentum & obedientiam erga magistratus praebuerunt recuperando Lacedaemonii imperio Graeciae, recipiendaque Peloponneso.

Argis captis permiserunt se eodem cursu Cleonae & Phlius Cleomeni. Interea habebat forte quaestionem Aratus Corinthi de iis qui ferebantur studere Lacedaemoniorum partibus: qui hoc objecto nuntio, iactus atque civitatem in Cleomenem proclivem sentiens, properantibus etiam domum Achaiae, advocavit cives in curiam, atque interim clam subduxit se ad portam. Ibi equo, qui admotus ei fuit, conscenso, profugit Sicyonem. Corinthiis certatim ad Cleomenem

Argos

εἰς Ἄργον πρὸς τὸν Κλεομένην, φησὶν ὁ Ἄρατος τὰς ἵππους πάντας ῥα-
γῶσαι τὸν δὲ Κλεομένην μέμφεσθαι τὰς Κορινθίους μὴ συλλαβόντας αὐτὸν,
ἀλλ' εἰσαίτας διαφυγεῖν ἐμὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν Μεγιστόνῃ
παρ' αὐτῷ Κλεομένει, δεομένην ᾧσαλαβεῖν τὸν Ἀκροκόρινθον (εἶχε γὰρ
φερεθὲν Ἀχαιῶν) καὶ πολλὰ χεῖματα διδόναι. ὑποκρίνασθαι δὲ αὐτὸν, ὡς
ἐκ ἔχει τὰ πράγματα, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τῷ πραγμάτων αὐτὸς ἔχεται.
ταῦτα μὲν ὁ Ἄρατος γέγραφε. ὁ δὲ Κλεομένης ἐκ τῶν Ἀργεῶν ἐπελθὼν,
καὶ προσαγαγόμενος Τριζυγίαις, Ἐπιδαυρίαις, Ἑρμιονίαις, ἤκεν εἰς Κόριν-
θον καὶ τῷ μὲν ἄκρον ᾧσαχαράκωσε, τῷ Ἀχαιῶν δὲ βελομένην ἐπι-
παῖν. τῷ δὲ Ἄρατι τὰς φίλας καὶ τὰς ὑπερέχουσας μεταπεμφάμενος, ἐπέ-
λθουσε τῷ οἰκίαν καὶ τὰ χεῖματα λαβόντας φυλάττειν καὶ διοικεῖν. Τριτύ-
μαλλον δὲ πάλιν τὸν Μεσσηνίον ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν, ἀξίων ὑπὸ τῷ
Ἀχαιῶν καὶ τῷ Λακεδαιμονίων ὁμοῦ φυλάττεσθαι τὸν Ἀκροκόρινθον, ἰδίᾳ δὲ
τῷ Ἄρατι διπλῶν ἐπαγγελλόμενος τῷ σωτάξει ἧς ἐλάμβανε ᾧσα
Πτολεμαίει τῷ βασιλέως. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἄρατος ἐκ ὑπέκασεν, ἀλλὰ τὸν
τε ὑὸν ἐπεμψε πρὸς τὸν Ἀντιγόνην μὲν τῷ ἄλλων ὁμήρων, καὶ ψηφισα-
σθαι τὰς Ἀχαιῶν ἐπίσειν Ἀντιγόνῳ ᾧσαδιδόναι τὸν Ἀκροκόρινθον ἕως ὅ
Κλεομένης τῷ τε Σικυωνίαν ἐμβαλὼν ἐπόρθησε, καὶ τὰ χεῖματα τῷ Ἄρα-
τι, τῷ Κορινθίων αὐτῷ ψηφισαμένων, δωρεὰν ἔλαβε.

Τῷ δὲ Ἀντιγόνῳ μὲν πολλῆς δυνάμεως τῷ Γερανίαν ὑπερβάλλουσι, ἐκ
ᾧστο δὲ τὸν Ἴσθμον ἀλλὰ τὰ ὄνια χαρῶσας καὶ ταχίσας φυλάττειν,
καὶ

Argos contententibus, equos omnes refert A-
ratus diruptos: verum exproptulasse cum Co-
rinthiis Cleomenem, quod ipsum non corri-
puissent, sed permisissent elabi: attamen Me-
gistonum ad se ab ipso missum Cleomene pe-
titum, ingenti pecuniæ summa ostensa, ut A-
crocorinthus, in quo præsidium Achæorum
erat, traderetur sibi: dedisse se responsum,
non esse res in sua potestate, sed potius in
rerum se. Hæc Aratus scriptis mandavit. At
Cleomenes Argis profectus, acceptis in fidem
Træzeniis, Epidauriis, Hermionensibusque,
venit Corinthum. Arcem, quam excedere
renuerunt Achæi, circumvallavit. Arati ve-
ro amicos & procuratores accersivit, præce-
pitque eis ut domum & rem familiarem illius

servarent & procurarent. Tritymallum Mes-
senium iterum misit ad eum postulatum, ut
ab Achæis simul & Lacedæmoniiis Acrocorin-
thus custodiretur, obtulitque seorsum Arato
duplex annum quam quantum acciperet a Pto-
lemæo. Postquam repudiavit Aratus condi-
tionem, filiumque cum obsidibus aliis mi-
sit ad Antigonom, & Achæis autor fuit ut
decernerent tradendum Antigono Acroco-
rinthum: ita fines Sicyonios Cleomenes in-
festo exercitu vastavit, & pecuniam Arati acce-
pit, quam Corinthii ei decreto donaverunt.

Antigono autem magnis copiis Geraniam
transcendente, non putavit faciendum sibi ut
Isthmum, sed montes, Onia dicunt, vallo
muroque munita tueretur, atque loci op-
por-

ἢ τοπομαχῶν ἀποτρέψας τὰς Μακεδόνας μᾶλλον, ἢ συμπλέκεσθαι πρὸς Φάλαγγα σωσηκημύλιω. ἢ τέτοις χρωμένῳ τοῖς λογισμοῖς, εἰς ἀπορίαν καθίστη τὸν Ἀντίγονον. ἔτε γὰρ σίτον εἶχεν ἐκ ᾧδασκευῆς ἰκανόν, ἔτε βιάσαθαι τὴν πάροδον καθημέρις τῷ Κλεομένης ῥάδιον. Ἐπιχειρήσας ὁ ᾧδασκευῆς διὰ τῷ Λεχαῖς νυκτός, ἔξέπεσε, καὶ τινὰς ἀπέβαλε τῷ στρατιωτῷ. ὥστε παντάπασι θάρρησαι τὸν Κλεομένην, ἢ τὰς αὐτὸν ἐπιημέρις τῇ νίκῃ τραπέσθαι πρὸς τὸ δαῖνον. ἀθυμῶν ὁ τὸν Ἀντίγονον εἰς ἐκ δὺπόρου κατακλειόμενον ὑπὸ τῷ ἀνάγκης λογισμῶς. ἐβέλετο γὰρ ἐπὶ τὴν ἀκρὴν ἀναζωγυῖαι τὸ Ἡραῖον, κακῆθεν εἰς Σικυῶνα πλοίοις περαιῶσαι τὴν διώμιν. ὁ ἢ χρόνος πολλῶς ἢ ᾧδασκευῆς ἢ ἔ τῷ τυχέσης. ἤδη ὁ πρὸς ἐσπέραν ἦκον ἔξ Ἀργεῶς καὶ θάλατταν ἀνδρες Ἀράτε φίλοι καλεῖν αὐτὸν, ὡς ἀφισαμύρων τῷ Ἀργεῶν τῷ Κλεομένης. ὁ ὁ πρῶτον ἢ τὴν ἀπόσασιν Ἀριστοτέλης ἢ τὸ πλῆθος ἔ χαλεπῶς ἐπίσειεν, ἀγανακτῶν ὅτι χρεῶν ἀποκοπὰς ἐκ ἐποίησεν αὐτοῖς ὁ Κλεομένης ἐλπίσασιν. λαβὼν ἔν ὁ Ἀρατῶ παρ' Ἀντιγόνου στρατιώτας χιλίας ἢ πεντακοσίας, παρέπλευσεν εἰς Ἐπίδαυρον. ὁ ὁ Ἀριστοτέλης ἐκείνον ἔ αὐτιέμενεν, ἀλλὰ τὰς πολίτας ᾧδασκευῆς, προσεμάχετο τοῖς φερεῶσι τὴν ἀκρόπολιν ἢ παρῆν αὐτῷ Τιμόξενῳ μετὰ τῷ Ἀχαιῶν ἐκ Σικυῶν ἢ βοηθῶν.

Ταῦτα αὐτῷ δευτέρῳ φυλακῆν τῷ νυκτός ἀκέρως ὁ Κλεομένης, μετεπέμψατο Μεγιστόνῳ, ἢ πρὸς ὀργὴν ἐκέλευσεν αὐτὸς εἰς Ἀργῶ βοηθεῖν. ὁ γὰρ ὑπὲρ τῷ Ἀργεῶν μάλιστα καταπιεσάμενῳ πρὸς αὐτὸν ἐκείνῳ ἦν, ἢ

δικῶ-

portunitate arceret potius Macedonas, quam signa cum legionibus exercitatis conferret. Hoc sequens consilium, redegit ad summam perplexitatem Antigonum. Neque enim factis commectus praepraverat, neque vi per-rumpere insidente Cleomene pronum erat per transitum. Aggressus per Lechaum nocte irrepere, repulsus est, ubi aliquot milites desideravit. Unde plane erectus animo Cleomenes, & sublata victoria milites ejus, verterunt se ad coenam: Antigonus vero animo fractus est, in non expedita necessitate detrusus consilia. Deliberavit enim in promontorium se Heraeum recipere, inde Sicyonem navigiis transportare exercitum: quod & longum temporis spatium, & apparatus requirebat non vulgarem. Hic sub vesperum

advenerunt Argis per mare nonnulli Arati amici, qui accersiverunt eum, nuntiantes deficere a Cleomene Argivos. Rebellionis fuit Aristoteles architectus, qui non aegre impulit multitudinem freudentem, quod tabulas novas, quas exspectaverat, non praestitisset Cleomenes. Igitur Aratus sumptis ab Antigono mille quingentis militibus, Epidaurum trans-misit. Non praestolatus est autem illum Aristoteles, sed oppugnavit cum civibus arcis praesidium, & succurrit ei ex Sicyone cum Achæis Timoxenus.

His circa secundam noctis vigiliam nuntiat, accersit Cleomenes Megistonum, frensque jubet ei ut suppetias propere Argos ferat. Hic enim erat qui praecipue sponderat pro Argivis, obstiteratque ne

suf-

διεκώλυσεν ἐμβαλεῖν τὰς ὑπόπλους. Λαπολύσας ἔν τὸν Μεγιστόνῃ μετὰ δι-
 χιλίων στρατιωτῶν, αὐτὸς προσῆχε τῷ Ἀλιγόνῳ, ἢ τὰς Κορινθίους παρε-
 θάρρυνεν, ὡς εἰδένος μεγάλης παρὰ τὸ Ἄργον, ἀλλὰ ταραχῆς τινὸς ἀπὸ
 ἀνθρώπων ὀλίγων γεγηρημένος. ἐπεὶ ὁ Μεγιστόνος τε παρεσπεσὼν εἰς τὸ
 Ἄργον ἀνέβη μαχόμενον, ἢ μόγις ἀνείχον οἱ Φεραῖ, ἢ διεπέμπούλο
 συχνὰς πρὸς τὸν Κλεομένην. φοβηθεὶς μὴ τῷ Ἄργῳ οἱ πολέμοι κρατή-
 σαντες, ἢ τὰς παροῦσας λαοκλείσαντες, αὐτοὶ πορθῶσιν ἀδεῶς τὴν Λακω-
 νικὴν, ἢ πολιορκῶσι τὴν Σπάρτην, ἔξημον ἔσαν, ἀπῆγγον ἐν Κορίνθῳ τὸ
 στρατόμαχον. ἢ ταύτης μὲν οὐκ ἐξέστητο τὴ πόλεως, εἰσελθόντι Ἀλιγόνῳ
 ἢ Φεραῖν καταστήσαντι. Ἐπιβαλὼν ὁ τῷ Ἄργῳ κτὴ τὸ τείχος, ἐπεχείρη-
 σεν εἰσάλλεσθαι, ἢ συνέσβεψεν ἐν τῇ πορείᾳ τὴν δυνάμιν. ἐκκόψας ὁ τὰς
 ὑπὸ τὴν Ἀσπίδα ψαλίδας, ἀνέβη ἢ συνέμιξε τοῖς ἔνδον, ἔτι πρὸς τὰς
 Ἀχαιὰς ἀνέχεσθαι. ἢ τῶν οὐκ ἔνια κλίμακας προβαίει κατέλαβε, ἢ τὰς
 σενωπὰς ἐρήμους πολεμίων ἐποίησεν, τοῖς βέλεσι χρῆσασθαι προτάξας τὰς
 Κρητὰς. ὡς ὁ κατείδε τὸν Ἀλιγόνον λατὸ τῶν ἄκρων εἰς τὸ πεδῖον καταβαί-
 νουσα μετὰ τῇ φάλαγγι, τὰς δ' ἵππεῖς ἤδη ῥύθμῳ ἐλαύνουσας εἰς τὴν πό-
 λιν, ἀπέγνω κρατήσῃν ἢ σωμαγαγὼν ἀπάντας πρὸς αὐτὸν, ἀσφαλῶς
 κατέβη, ἢ παρὰ τὸ τείχος ἀπηλλάττετο, μεγίστων μὲν ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ
 πραγμάτων ἔπικρατήσας, ἢ μετὰ μικρὸν ὅλης ὁμᾶ τι μιᾶ παροῦσῳ Πε-
 λοποννήσῃ κύειν ἡρώδῃ δεήσας, ταχὺ ὁ αὐτῷ ἐμπροσθεν ἀπάντων. οἱ μὲν
 γὰρ οὐκ ἀπεχώρησαν αὐτῷ τῶν στρατονομῶν, οἱ ὁλίγον ὑπερῶν τῷ Ἀλι-
 γόνῳ τὰς πόλεις παρέδωκαν.

Οὕτω

suspecti eijcerentur. Dimisso cum duobus
 milibus militum Megistono, ipse in Antigo-
 num intendit, Corinthiosque confirmavit, ni-
 hil gravius accidisse Argis, sed tumultum do-
 cens a paucis hominibus concitatum. Ut ir-
 rupit Megistonus in urbem Argos, ibique
 pugnant interfectus est, & ægre restitit præ-
 sidium, atque crebros nuntios ad Cleome-
 nem misit: veritus ne potiti Argis hostes in-
 tercluso transitu popularentur impune Laco-
 niam, Spartamque vacuam obsiderent, redu-
 xit exercitum a Corintho. Confestim ea urbe
 spoliatus est ingresso Antigono, qui præsi-
 dium ibi collocavit. Adortus Argos coacto ex
 itinere exercitu suo, institit per murum in-
 vadere urbem. Excisis autem sub Aspide for-

nicibus ascendit, conjunxitque præsidio quod
 resistebat adhuc Achæis, ac loca quædam
 urbis scalis cepit, hostesque expulit viis, tela
 Cretensibus imperans ingerere. Ut vero An-
 tigonum ex montium cacuminibus conspexit
 in campum cum legionibus descendente, e-
 quitesque magno impetu irrumpentes in ur-
 bem, desperavit tenere se urbem posse, om-
 nibusque ad se contractis, incolumis descen-
 dit, atque præter murum recepit se. Ita
 qui brevissimo spatio maximas perpetravit res,
 & parum abfuit quin universa uno ambitu po-
 titus sit Peloponneso, puncto temporis rursus
 ab omnibus excidit: quippe alii qui in præsi-
 diis ejus erant, desciverunt statim ab eo, alii
 paulo post oppida Antigono tradiderunt.

Hoc

Οὕτω ᾗ αὐτῷ πεπραχότι κῆ τῷ στρατείαν, ἢ ἀπαγαγόντι τῷ δυνάμιν, ἐσπέρας ἤδη αὐτὸν Τεγέαν ἀφίκοντο τινὲς ἐκ Λακεδαιμόνων, ἐκ ἐλάττονα τῶν ἐν χερσὶ δυστυχίας ἀπαγγέλλοντες, τεθνάναι τῷ γυναικί δι' ἡμῶν ἐδὲ ταῖς πάνυ κατορθωμαῖς ἐκείνῳ ἐνεκαρτέρει στρατείαις, ἀλλὰ συνεχῶς κατέβαιναν εἰς Σπάρτην, ἐρῶν τὸ Ἀγιατίδῳ, ἢ αὐτὸν πλείους ποιήμαρ' ἐκείνῳ. ἐπλήγη μὲν ἔν κῆ ἤλγησεν, ὡς εἰκὸς ἡνέον ἀνδρα καλλίστης ἢ σωφρονεστάτης ἀφηρημένον γυναικός. ἔ μὲν κατήχυνεν ἐδὲ προήκατο τῷ πάθει τὸ μέγεθ' ἢ ψυχῆς· ἀλλὰ ἢ φωνήν, ἢ χῆμα, ἢ μορφὴν ἐν ᾗ πρότερον εἶχεν ἢθι διαφυλάττων, τά τε προστάγματα τοῖς ἡγεμόσιν ἐδίδα, ἢ αὐτὸν τὸ ἀσφαλείας τῷ Τεγεατῷ ἐφρόνιζεν. ἅμα ᾗ ἡμέρα κατέβαιναν εἰς Λακεδαίμονα, ἢ μετὰ τῶν μητρὸς οἴκοι ἢ μετὰ τῶν παίδων ἀπαγγήσας τὸ πέθ' ἢ, οὕτως ἢ ἐν τοῖς αὐτῶν ὅλων λογισμοῖς. ἐπεὶ δὲ Πτολεμαῖ' ὁ τὸ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἐπαγγελλόμεν' αὐτῷ βοήθειαν, ἢ ξίε λαβεῖν ὄμμερα τὲς παῖδας καὶ τὴν μητέρα, χρονον μὲν τινα συχνὸν ἢ χυῖετο φράσαι τῇ μητρὶ, καὶ πολλάκις εἰσελθὼν καὶ πρὸς αὐτῷ γυρόμεν' τῷ λόγῳ κατεσιώπησεν· ὥστε κακείνῳ ὑπονοεῖν, καὶ αὐτῶν τῶν φίλων αὐτῷ διαπυθάνεω μῆτι κατοικεῖν βελόμεν' ἐνυχεῖν αὐτῇ. τέλ' ᾗ τῷ Κλεομένης ἀποτολμήσαντι εἰπεῖν, ἢ ξεγέλασέ τε μέγα, καὶ τῷ ἢ ἦν, εἶπεν, ὁ πολλάκις ὄρμησας λέγειν ἀπεδειξάσας; ἔ θάττον ἡμᾶς ἐνθήμεν' εἰς πλοῖον ἀποσελαῖς ὅπως ποτὲ τῇ Σπάρτῃ νομίζεις τῷ τὸ σῶμα χερσιμώτατον ἔσεω, πρὶν ὑπὸ γήρωσ αὐτῷ καθήμενον διαλυθῆναι; πάντων

των

Hoc successu per expeditionem uso, & copias retro reducenti, vesperi jam prope Tegeam supervenerunt certi Lacedæmone, qui non minorem præsentem calamitatem einuntiarent, exspirasse uxorem ejus: cujus amore nec in medio rerum cursu secundissimarum poterat temperare sibi quin recurreret affidue Spartam, quod Agiatidem amaret, & faceret eam plurimi. Itaque non immerito obtoruit & dolore fuit confectus, ut juvenis formosissima & castissima orbatus uxore. Non succubuit tamen mœrori; neque ægritudini magnitudinem animi submitit: sed vocem, habitum, & vultum in eodem conservans tenore, & imperia ducibus dedit, & Tegeatarum salutem curæ habuit. Summo mane est

VOL. IV.

Lacedæmonem ingressus, luctuque cum matre & liberis domi peracto, mox de summa rerum consilium instituit. Quia vero rex Ægypti Ptolemæus auxilium Cleomeni ostendens, liberos ejus & matrem obsides postulabat, diu indicare id veritus est matri, ac subinde ad eam ingressus & sermonem exorsurus obmutuit: ut illa quoque suspicaretur, & ex amicis ejus exquireret ecqua res sit de qua cupiens agere secum dubitaret. Postremo auso Cleomene rem effari, in magnum effusa risum, Hoccine erat, inquit, quod sæpe dicere aggressum desistit animus? Non impositos nos navigio prius mittis ubicunque hoc corpus Sparta censes maxime usui fore, quam senio hic reses exstinguatur? I-

U a

gitur

των ἐν ἐτοίμων ἡρωιδῶν, ἀφίκοντο μὲν εἰς Ταίναρον πεζῆ, καὶ πρὸς πεμπεν ἡ δυνάμις αὐτὸς σὺν τοῖς ὅπλοις μέλλουσα ἢ τὴν νέως Ἰπβαίνειν ἢ Κρατησίκλεια, τὸν Κλεομῆν μόνον εἰς τὸν νεῶν τῷ Ποσειδῶνι ἀπήγαγε, καὶ ᾤβησα καὶ κατασασαμῆρη διαλεγῆσα καὶ συληταραγμῶν, Ἄγε, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ Λακεδαιμονίων, ὅπως ἐπὶ ἐξω ἡρώμεθα, μηδεὶς ἴδη δακρυούνας ἡμᾶς, μηδὲ ἀνάξιόν τι τῆ Σπάρτης παιδίας. τῆτο γὰρ ἐφ' ἡμῖν μόνον αἱ τύχαι ἢ, ὅπως ἂν ὁ δαίμων διδῶ, πάρεσι. ταῦτα ἢ εἶπῆσα, καὶ κατασήσασα τὸ πρόσωπον, Ἰπὶ τῷ ναῦν ἐχώρει τὸ παιδίον ἔχουσα καὶ διὰ τάχως ἐκέλευσεν ἀπαίρειν τὸν κυβερνήτην. ἐπεὶ ἢ εἰς Αἴγυπτον ἀφίκετο, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐπέθετο λόγους παρ' Ἀλιγόνος καὶ πρεσβείας δεχόμενον, περὶ ἢ τῷ Κλεομῆνός ἠκασεν ὅτι τῶν Ἀχαιῶν προκαλημῶν αὐτὸν εἰς διαλύσεως, φοβοῖτο δὲ ἐπείνῳ ἀνθ' Πτολεμαῖος καταθέσθαι τὸν πόλεμον, ἐπέσειλεν αὐτῷ τὰ τῆ Σπάρτην πρέποντα καὶ συμφέροντα πράττειν, καὶ μὴ διὰ μίαν γραῦν καὶ παιδάριον αἰεὶ δεδιέναι Πτολεμαῖον. αὕτη μὲν ἐν ᾧ τὰς τύχας τοιαύτη λέγει) γεγῆσθαι.

Τῆ ἢ Ἀλιγόνος Τεγέαν μὲν ᾤβησα, Ὁρχομῶν ἢ καὶ Μαντίνειαν διαρπάσαι, εἰς αὐτῷ τὴν Λακωνικὴν συνεσαμῶν ὁ Κλεομῆνός, τῶν μὲν εἰλώτων τὸς πέντε μνᾶς Ἀττικὰς καταβαλόνας ἐλευθέρως ἐποίησεν καὶ τάλαντα πεντακόσια συνέλεξε. διχίλις ἢ προσκαθοπίσας Μακεδονικῶς, ἀλίταγμα τοῖς παρ' Ἀλιγόνος λουκάσσιον, ἔργον Ἰπὶ νεῶν βάλλε) μέγα, καὶ πᾶσιν ἀπροσδόκητον. ἡ Μεγάλη πόλις ἦν μὲν τότε καὶ κατ' ἑαυτὴν

gitur omnibus paratis pedestri itinere Tænarium profecti sunt, atque exercitus eos in armis prosequutus est. Navem Cratesiclea conscensura, seduxit Cleomenem remotis arbitris in fanum Neptuni. Ibi complexa deosculataque mœrentem & commotum, Age, inquit, rex Lacedæmoniorum, cave, ubi foras egressi erimus, quisnam nos lacrymantes conspiciat, aut quid Sparta indignum admittentes. Hoc enim in arbitrio nostro est unum: casuum vero, prout permiserit Deus, erit exitus. Sic fata, vultu composito perrexit ad navem puerum tenens, iussitque gubernatori ut propere solveret. Ut in Ægyptum appulit, & Ptolemæum accepit mandata Antigoni legatosque admittere, intellexit item

Cleomenem invitatum ad pacem faciendam ab Achæis, vereri ipsius causa bellum non assentiente Ptolemæo componere, scripsit ei, ageret quod ex dignitate Spartæ atque e repub. esset, neque unius gratia anus & parvi pueri semper trepidaret Ptolemæum. Atque hæc eam se perhibetur asperis in rebus præstitisse.

Porro occupata ab Antigono Tegea, Orchomeno & Mantinea direptis, redactus in fines Laconicos Cleomenes, Ilotas, qui quinque minas Atticas præstitissent, manumisit. Ea ratione talenta quingenta coegit, ac duobus milibus insuper ex illis more Macedonico, ut adversus Antigoni Leucaspidas opponerentur, armatis, rem animo agitat grandem & omnibus inexpectatam. Erat Megalopolis ea tempestate per

ἑαυτῷ ἔδεν τι μείων, ἔδὲ ἀσθενεστέρα τῷ Λακεδαιμόνῳ· εἶχε δὲ ἢ ἢ τῷ
 ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἢ τῶν Ἀνιγόνων βοήθειαν, ἐν πλοῦραϊς καθεζομένης, ἢ δο-
 κῆντι ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν Ἰπικεκλήδης, μάλις τῶν Μεγαλοπολιτῶν σπυδα-
 σάτων. ταῦτα διαρπάσαι διανοηθεὶς ὁ Κλεομένης (ἔ γάρ ἐστιν ὃ μᾶλλον
 ἔοικε τὸ ταχὺ ἢ ἀπροσδόκητον ἐκείνης τῆς πράξεως) ἡμερῶν πέντε σιτία
 λαβεῖν κελύσας, ἔξῃγε τῷ δυνάμιν Ἰπικεκλήδης τῷ Σελλασίαν, ὡς τῷ Ἀρ-
 γολικῶν κακουργῶν ἐκείθεν ἢ καταβάς Ἰπικεκλήδης τῷ Μεγαλοπολιτικῆν, καὶ
 δεῖπνα ποιησάμενος πρὸς τὸ Ῥοίτιον, οὕτως ἐπορεύετο τὴν δι' Ἐλικῆντι
 Ἰπικεκλήδης τὴν πόλιν. ἀποχῶν δὲ ἔ πολλὴν, Πανίεα μὲν ἔχοντα δύο τάγματα τῶν
 Λακεδαιμονίων ἀπέστειλε, καταλαβέας κελύσας μεσοπύργιον, ὃ τῶν τει-
 χῶν ἐρημότατον εἶναι τοῖς Μεγαλοπολίταις ἐπιωθάνετο, τῇ δὲ ἄλλῃ δυνά-
 μει χολαίως ἐπικολέθει. τῷ δὲ Πανίεως ἔ μόνον ἐκείνον τὸν τόπον, ἀλλὰ ἢ
 πολὺ μέρῳ ἐκείνης τῆς τείχεος ἀφύλακτον εὐρύνηντι, ἢ τὰ μὲν καθαιρένηντι
 οὕτως, τὰ δὲ διασκάπτουνηντι, τῶν δὲ φρεσῶν οἷς ἐνέτυχε πάντας ἀποκλείναν-
 τῳ, ἔφθασε προσμίξας ὁ Κλεομένης, ἢ πρὶν αἰσθῆσαι τὰς Μεγαλοπολί-
 τας, ἔνδον ἦν μὲν τῆς δυνάμεως.

Φανεροὺς δὲ μόλις τῷ κακῷ χρομῆρας τοῖς κτῆ τὴν πόλιν, οἱ μὲν οὕτως ἔξε-
 πιπτον, ὅσα τυχεῖνοι τῶν χρημάτων λαμβάνουνης· οἱ δὲ σωσερέφοντο μετὰ
 τῶν ὀπλων, ἢ τοῖς πολεμίοις ἐπιστάμενοι ἢ προσβαλόντες, ἐκείνης μὲν ἐκ
 ἰχυσαν ἐκκεῖσαι, τοῖς δὲ φύγασιν τῶν πολιτῶν ἀσφαλῶς ἀπελθεῖν παρέχον·
 ὥστε μὴ πλείονα τῶν χιλίων ἔγκαταλειφθῆναι σώματα, τὰς δὲ ἄλλας ἀπαν-

τας

per se nihilo Lacedæmone minor neque infir-
 mior. Jam erant ibi Achæorum quoque &
 Antigoni auxilia ad latus sedentis: qui ab A-
 chæis imploratus putabatur imprimis Mega-
 lopolitanis instantibus. Hanc urbem diripe-
 re Cleomenes certus (neque enim quicquam
 magis celeritas improvisa illius facti refert)
 quinque dierum cibaria secum ferre iussas co-
 pias versus Sellasiam duxit, sicut fines Argo-
 licos incurfurus. Inde descendit in agrum
 Megalopolitanum, cœnatusque apud Rhœti-
 um confestim perrexerat per Helicuntem ad il-
 lam urbem. A qua quum non longe abesset,
 præmisit Pantea cum duabus Lacedæmonio-
 rum cohortibus ad occupandum murum inter
 duas turres: quam partem esse Megalopolita-

nis intelligebat desertissimam. Cum cæteris
 copiis lento agmine sequutus est. Ut Panteus
 non illum modo locum, sed & magnam illius
 muri partem offendit neglectam, cujus partim
 statim dissipavit, partim diruit, & vigiles, in
 quos incidit, omnes interfecit: maturavit Cle-
 omenes irrumpere, ac prius quam sentirent
 Megalopolitani, fuit cum exercitu intra muros.

Ubi tandem animadverterunt cives cladem,
 alii protinus in fugam effusi, quod præ mani-
 bus esset rerum suarum, rapuerunt: alii corri-
 puerunt arma, globoque facto hostibus resi-
 stentes & manum conferentes, illos quidem ne-
 quiverunt summovere, sed fugientibus civibus
 securitatem præbuerunt abundi. Unde non
 plus mille ibi relictis fuere. Cæteri omnes

τας ὁμῶς μετὰ τέκνων ἢ γυναικῶν φθάσαι διαφυγόντας εἰς Μεσσηνίαν. ἐσώθη ὃ ἢ τῶν προσβοηθέντων ἢ μαχομένων τὸ πλῆθος· ὀλίγοι ὃ παλιάρσιν ἤλασαν, ὧν ἦν Λυσανδρίδας ἢ Θεαρίδας, ἄνδρες ἐνδοξοὶ ἢ δυνατοὶ μάχισα τῶν Μεγαλοπολιτῶν. διὸ ἢ λαβόντες αὐτὰς οἱ στρατιῶται τῷ Κλεομένει προσῆγον. ὁ ὃ Λυσανδρίδας ὡς εἶδε τὸν Κλεομένην πόρρωθεν, ἀναβήσας, Ἐξέσι σοι νῦν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ Λακεδαιμονίων, ἔργον ἔπιδειξάμεν τῷ πεπραγμένῳ κάλλιον ἢ βασιλικώτατον, ἐνδοξοτάτῳ γυνάτῳ. ὁ ὃ Κλεομένης ὑποβύσας αὐτῷ τὴν ἐπίδωξιν, Τί ὃ, εἶπεν, ὦ Λυσανδρίδα λέγεις; ἔ γ' ὃ δὴ περὶ τὴν πόλιν ὑμῖν ἀποδῆναι κελύσεις; ἢ ὁ Λυσανδρίδας, Αὐτὸ μὲν, ἔφη, λέγω, ἢ συμβεβύλω μὴ διαφθεῖραι πόλιν τηλικαύτην, ἀλλ' ἐμπλήσαι φίλων ἢ συμμαχῶν πισῶν ἢ βεβαίων, ἀποδόντα Μεγαλοπολίταις τὴν πατρίδα, ἢ σωτήρα δήμῳ τούτῳ γυμνοῦτον. μικρὸν ἐν ὁ Κλεομένης διασιωπήσας, Χαλεπὸν μὲν, ἔφη, ταῦτα τῷ πιεῦσαι, νικάτω ὃ τὸ πρὸς δόξαν αἰεὶ μάλλον, ἢ τὸ λυσιτελὲς παρ' ἡμῖν. ἢ ταῦτα εἰπὼν ἀπέστειλε τὰς ἄνδρας εἰς Μεσσηνίαν, ἢ κήρυκα παρ' ἑαυτῷ, τοῖς Μεγαλοπολίταις ἀποδῆναι τὴν πόλιν ἔπι τῷ συμμαχῆς εἶναι ἢ φίλης, ἀποστάντας Ἀχαιῶν. ἔτω ὃ τῷ Κλεομένει δὴ γινώμονα ἢ φιλόνητοπα προτείναντο, ἔκ ἑάσε τὰς Μεγαλοπολίτας ὁ Φιλοποίμην ἐγκαταλιπεῖν τὴν πρὸς τὰς Ἀχαιῆς πίσιν, ἀλλὰ κατηγορῶν τῷ Κλεομένει ὡς ἔ ζητεῖν ἀποδῆναι τὴν πόλιν, ἀλλὰ προσλαβεῖν τὰς πολίτας, ἔξέβαλε τὸν Θεαρίδαν ἢ τὸν Λυσανδρίδαν ἐκ τῆς Μεσσηνίας. ἔτω ὃ ἦν Φιλοποίμην ὁ πρωτόστας ὕστερον

præverterunt una cum conjugibus & liberis Messenem per fugere. Magna etiam pars illorum qui arma ceperant & prælium confecerant, evaserunt incolumes. Pauci omnino in potestatem hostium venerunt: in quibus Lyfandridas & Thearidas, illustres viri & principes Megalopolitanorum. Quare captos hos extemplo attraxerunt milites ad Cleomenem. Lyfandridas, ut procul Cleomenem aspexit, alta voce, Licet tibi nunc, inquit, rex Lacedæmoniorum, opus edere quam perpetratum majus & rege dignius, quod efficiat te clarissimum. Suspiciatus quid postularet, Cleomenes, Quid adfers, inquit, Lyfandrida? Num urbem mihi suades ut vobis restituum? Idipsum dico & consulo, inquit ei Lyfandridas, ne urbem

tantam evertas: verum ut reddita Megalopolitanis patria, tanti conservator populi, amicis eam sociisque repleas fide & firmis. Cleomenes quum paulisper subticuisset, Difficile id, inquit, creditu est: at vincat apud nos potius quod gloriosum sit quam utilitas. Ita fatus misit eos Messenem adjuncto suo nomine caduceatore, urbem Megalopolitanis offerens reddere, si relictis Achæis societatem & amicitiam secum junxissent. Eam Cleomene benignitatem & humanitatem offerente, non permisit Megalopolitanos Philopœmen desciscere ab Achæis: Cleomenem autem vociferans non quærere ut urbem reddat, sed acquirat insuper cives, Thearidam & Lyfandridam Messene exegit. Hic est ille Philopœmen qui principatum post in

ὑπερῶν Ἀχαιῶν, ἢ μεγίστω κλησαμένῳ ἐν τοῖς Ἑλλησι δόξαν, ὡς ἰδία
 παρ' αὐτῶν γέγραπ'.

Τῶν δ' ἀπαγγελθέντων τῷ Κλεομένει, τετηρηκῶς τῷ πόλιν ἄθικτον καὶ
 ἀέροισον, ὥστε μηδένα λαθεῖν μηδὲ τετράχιστον λαβόντα, τότε παντάπασι
 τραχυθεῖς ἢ ἀγανακλήσας, τὰ μὲν χεῖματα διήρπασεν, ἀνδραγίας δ'
 ἢ γραφὰς ἀπέσειλεν εἰς Σπάρτην· τὴν δ' πόλεως τὰ πλείστα ἢ μέγιστα μέ-
 ρη κατασκάψας ἢ διαφθείρας, ἀνέζυξεν ἐπ' οἶκον, φοβέμενόν τὸν Ἀντί-
 γονον ἢ τὸς Ἀχαιούς. ἐπράχθη δ' ἔδεν ἀπ' αὐτῶν ἐτύγχανον μὲν γὰρ ἐν
 Αἰγίῳ βελῶ ἐχούτες. ἐπεὶ δ' Ἄρατος ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, πολλῶν μὲν
 χρόνον ἔκλαιε, τῷ χλαμύδα φέρμενόν τε πρός τῶν προσώπων· θαυματολόγων δ'
 ἢ λέγειν κελδούλων, εἶπεν ὅτι Μεγάλη πόλις ἀπόλωλεν ὑπὸ Κλεομένους· ἢ
 μὲν δὲ σύνοδον δὴθὺς διελύθη, τῶν Ἀχαιῶν καταπλαγῆτων τῷ ὀξύτητι
 ἢ τὸ μέγεθος τῶ πάθος. ὁ δ' Ἀντίγονος ἐπιχειρήσας βοηθεῖν, εἶτα βρα-
 δέως αὐτῶν τὴν δυνάμειον ἐκ τῶν χειμαδίων ἀνισαμένους, ταύτῃ ἡμῶν αὐθις
 ἐπέλυσε καὶ χώραν μῦθεν· αὐτὸς δ' παρεῖληθεν εἰς Ἄργον, πολλὰς ἔχων
 στρατιώτας μετ' ἑαυτῶν. διὸ ἢ τὸ δεύτερον ἐγκλίσημα τῶ Κλεομένους ἔδοξε
 μὲν τετολιμῆσθαι παρὰ βόλῳ ἢ μανικῶς, ἐπράχθη δ' μὲν πολλῆς προνοίας,
 ὡς Φησι Πολύβιος. εἰδὼς γὰρ εἰς τὰ χειμάδια διεσπασμένους καὶ πόλιν, ὡς
 Φησι, τὸς Μακεδόνας, ἢ τὸν Ἀντίγονον ἢ πολλὰς ἐχούσας μισοφόρους ἐν
 Ἄργει διαχειμάζοντα μετὰ τῶν φίλων, ἐπέβαλεν εἰς τῷ Ἀργείαν, λογι-
 ζόμενόν ἢ δι' αἰχμύλῳ τῶ Ἀντιγόνοιο παρεξωθήσειν ἐπικρατήσειν, ἢ μὴ

τολ-

Achæis tenuit, maximamque quæsit apud
 Græcos gloriam, ut peculiariter de illo scrip-
 simus.

His renunciatis Cleomenes, qui urbem in-
 tactam conservaverat & illæsam, ut ne mini-
 mam quidem rem quisquam clam furripuerit,
 tunc semel efferatus & ira frendens, fortunas
 civium in prædam concessit, signa & tabulas
 pictas Spartam misit, urbis plurimas & maxi-
 mas partes solo æquavit ac proruit: inde do-
 mum se Antigoni & Achæorum metu recep-
 it. Cæterum nihil illi moverunt. Ægii e-
 nim consilium habebant. Ut vero Aratus
 conscenso suggestu faciem chlamyde integens
 diu flevit: mirante autem concione, atque ut
 diceret conclamante, Megalopolis, inquit, a

Cleomene everfa est: conventus e vestigio dif-
 sipatus est, Achæis celeritate & mole atto-
 nitis calamitatis. At Antigonus succurrere
 molitus, quum copiarum ejus segnius ex hyber-
 nis moverent, imperavit mox iis ut remane-
 rent ibi: ipse Argos frequentibus comitatus
 militibus ingressus est. Unde secundus Cleo-
 menis conatus habitus quidem est temere &
 furiose susceptus, verum magno consilio, ut
 Polybius est autor, gesta res fuit. Quum e-
 nim rescivisset in hyberna dispersos per urbes,
 ut ait, Macedonas, Antigonom autem merce-
 nariis militibus stipatum paucis, Argis cum
 amicis hyemem traducere: incurfionem fecit
 in agrum Argolicum, reputans vel stimulum
 rubore superatum iri ab se Antigonom, aut
 in-

τολμήσαντα μάχεσθαι διαβάλλειν πρὸς τὰς Ἀργείους. ὃ κὶ σωέβη. διαφθειρομένης γὰρ τῆς χώρας ὑπ' αὐτῆ, κὶ πάντων ἀγομένων κὶ φερομένων, οἱ μὲν Ἀργεῖοι δυσαναχετεύεις ἐπὶ τὰς θύρας ἀνεσρέφοντο τῆ βασιλείας, κὶ κατεβόων, μάχεσθαι κελδύοντες, ἢ τοῖς κρείττοσιν ἐξίσασθαι τῆ ἡγεμονίας· ὃ ἦ Ἀντίγονος, ὡς ἔδει στρατηγὸν ἔμφρονα, τὸ κινδυνῶσαι παρὰ λόγως, κὶ προέδει τὴν ἀσφάλειαν, αἰχρὸν, ἔ τὸ κακῶς ἀκῆσαι παρὰ τοῖς ἐπιλοῖς, ἡγάμενος, ἔ προήλθεν, ἀλλ' ἐνέμεινεν ἐν τοῖς αὐτῆ λογισμοῖς. ὃ ἦ Κλεομένης ἀχει τῶν τειχῶν τῶ στρατῶ προσελθῶν, κὶ καθυβείσας, κὶ διαλυμηνάμενος ἀδεῶς, ἀνεχώρησεν.

Ὀλίγω ἦ ὕστερον αὐθις εἰς Τεγέαν ἀκῆσας προίεναι τὸν Ἀντίγονον, ὡς ἐπαίθειν εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐμβαλεῖν, ταχὺ τὰς στρατιώτας ἀναλαβῶν, κὶ καθ' ἐτέρας ὁδὰς παρὰ γαλάξας, ἅμ' ἡμέραν πρὸς τῆ πόλει τῶν Ἀργείων ἀνεφάνη πορθῶν τὸ πεδίον, κὶ τὸν σῆτον ἔ κείρων, ὡσπερ οἱ λοιποὶ, δρεπάνας κὶ μαχαίρας, ἀλλὰ κόπλων ξύλοις μεγάλοις εἰς γῆμα ῥομφαίας ἀπειρασμένοις, ὡς ἐπὶ παιδιᾷ χρωμένους ἐν τῶ πορθέειν σὺν μηδενὶ πόνῳ πάντα συγκατατρέψαι τὸν καρπὸν. ὡς μέντοι κτ' τὴν Κυλλάβαριν γυμνασίον ἐπεχείρειν προσφέρειν πῦρ, ἐκώλυσεν, ὡς καὶ τῶν παρὰ Μεγάλῳ πόλιν ὑπ' ὀργῆς μᾶλλον ἢ καλῶς αὐτῶ πεπεραγμένων. τῆ ἦ Ἀντίγονος πρῶτον μὲν αὐτὸς εἰς Ἀργὸν ἀναχωρήσας, ἔπειτα τὰ ὄρη καὶ τὰς ὑπερβολὰς πάσας φυλακαῖς καταλαβόντες, ἀμελεῖν καὶ καταφρονεῖν προσποιήμενος, ἐπεμψε κήρυκας, τὰς κλεῖς ἀξίων τῆ Ἡραῖς λαβεῖν,

infamem apud Argivos fore pugnam detrectantem: quod & evenit. Nam desolato per eum agro quum omnia ferrentur agerenturque, graviter ferentes Argivi obverfabantur vestibulo regis, & maledictis incessabant eum, clamantes ut dimicaret, aut imperio cederet praestantioribus. Antigonus vero, ut prudentem imperatorem decebat, temere periculum adire & missam facere securitatem, turpe, non male apud externos audire, ducens, non est progressus ad proelium, sed perstitit in consiliis suis. At Cleomenes postquam signa admovit muris, omnibus impune saecidatis & conculcatis retro recepit se.

Paulo post nuptio iterum allato petere Antigonum Tegeam, Laconiam ut inde incur-

faret: propere raptο agmine Antigonum alia via praetergressus, lucis principio ad portas Argivorum populari campos conspectus est. Non autem totondit, ut alii, falcibus & cultris: sed magnis lignis in frameae figuram effectis cecidit frumentum: ita velut per ludum in ducendo agmine segetem omnem nullo labore obtrivit corruptique. Postquam tamen ventum ad Cyllabarin est, & subdere faces aggressi sunt gymnasio, obstitit: ostendens illa se Megalopoli irate potius quam honeste designasse. Quum vero Antigonus primum Argos ex templo retro tetendisset, deinde montes & transitus stationibus omnes infedisset: simulans nihil laborare & floccipendere, caduceatores misit claves fani Junonis peti-

tum,

εἶν, ὅπως ἀπαλλάττοιο τῆ Θεῶ Ζύσας. ἔτω ἢ παίξας ἢ καταξωνδυσά-
 μρω, ἢ τῆ Θεῶ Ζύσας ἰσὸ τὸν νεῶν κεκλεισμένον, ἀπήγαγν εἰς Φλι-
 εῖνα τὸν στρατόν· ἐμείθεν ἢ τὰς φρεξέλλας τὸ Ὀλόγυλον Ἰξελάσας, κατ-
 ἔβη πρὸ τὸν Ὀρχομῶν· εἰ μόνον τοῖς πολίταις φρόνημα ἢ θάρσος
 ἐμπεποικῶς, ἀλλὰ ἢ τοῖς πολεμίοις ἀνῆς ἡγεμονικὸς δοκῶν εἶναι, καὶ
 πραγμάτων μεγάλων ἀξιό. τὸ γὰρ ἐκ μιᾶς πόλεως ὀρμώμενον, ὁμῶς τῆ
 Μακεδόνων διδάμει, ἢ Πελοποννησίοις ἀπασι ἢ χορηγία βασιλικῆ πολε-
 μῆν, ἢ μὴ μόνον ἀθικτὸν διαφυλάττοια τῆ Λακωνικῆν, ἀλλὰ ἢ χῶραν
 κακῶς ποιεῖνα τὴν ἐκείνων, ἢ πόλεις αἰρεῖνα τηλικαύτας, εἰ τὶ τυχεύσης
 ἐδόκει δεινότητος εἶναι ἢ μεγαλοφροσύνης.

Ἄλλ' ὁ πρῶτος τὰ χρήματα, νεῦρα τῶν πραγμάτων προσειπὼν, εἰς
 τὰ τῶ πολέμου τὰ μάλις βλέψας τῆτο εἰπεῖν ἔοικε. ἢ Δημάδης, τὰς
 τειρήεις μὲν κατέλκειν ἢ πληρῆν ποτὲ τῶν Ἀθιναίων κελδούων, χρήματα
 δ' ἐκ ἐχούων, Πρῶτερόν ἐστιν, ἔφη, τῶ πρῶτα τὸ φυράσαι. λέγει) ἢ καὶ
 Ἀρχίδαμος ὁ παλαιός, ἰσὸ τὴν ἀρχὴν τῶ Πελοποννησιακῶ πολέμου, κε-
 λδούων εἰσφορὰς τάξαι τῶν συμμάχων αὐτόν, εἰπεῖν ὡς ὁ πόλεμος εἰ
 τεταγμένα σιτεῖται. καθάπερ γὰρ οἱ σεσωμασκηκότες ἀθληταὶ τὰ χρένη κα-
 ταβαρῆσι ἢ καταγωνίζον) τὰς δυνάμεις ἢ τεχνίτας, ἔτως ὁ Ἀντίγονος
 ἐκ πολλῆς ἀναφύων διδάμειως πρὸς τὸν πόλεμον, Ἰξεπόμεν ἢ κατήθει
 τὸν Κλεομῶν, γλίχεως ἢ μόλις ποιεῖζονα τοῖς ξένοις μισθόν, ἢ τροφήν
 τοῖς πολίταις. ἐπεὶ τὰλλα γε πρὸς τῶ Κλεομῶν ὁ χρένος ἦν, τῶν οἰκοί

πραγ-

tum, ut sacris Deae factis faceretur. Ubi il-
 lum ad eum modum derisit, atque per diffi-
 mulantiam delusit, re divina Junoni sub tem-
 plo clauso facta reduxit exercitum Phliunta:
 inde praesidio Ologunti dejecto, praeter Or-
 chomenum recepit se. Hinc non civibus mo-
 do spiritus & animos fecit, verum hostibus
 quoque insignis bello dux, dignusque qui res
 magnas tractaret, est habitus. Quippe simul
 Macedonum vires & cunctos Peloponnesios
 regiumque ararium sustinere unius subsidio
 urbis, ac non tantum intactam conservare
 Laconiam, sed ultrò illorum fines deforma-
 re, tantasque capere urbes, haud vulgaris
 virtutis esse vel magnanimitatis videba-
 tur.

Verum qui pecuniam primus rerum nervos

appellavit, rei bellicae potissimum respectu
 hoc videtur dixisse. Ac Demades jubentibus
 aliquando deduci & compleri naves Athenien-
 sibus, quum inopia pecuniae laborarent, Pa-
 nis confectio, inquit, prior est proreta. Me-
 moratur etiam Archidamus ille priscus sub
 belli Peloponnesiaci exordium postulantibus
 focis ut tributum certum indiceret, bellum,
 respondisse, certum modum non habet pa-
 buli. Ut enim exercitatione corporis robur
 adepti athletae diuturnitate deprimunt & ex-
 pugnant illos qui agiles sunt & artifices: ita
 Antigonus ingentibus viribus ad bellum resur-
 gens conficiebat & degravabat Cleomenem,
 sufficientem anguste & difficulter stipendium
 mercenariis, & civibus comeatum. Nam erat
 alioqui pro Cleomene tempus, revocantibus

Anti-

πραγμάτων ἀντιστάτων τὸν Ἀντίγονον. βάεβαροι γὰρ ᾤκείκοπιον δὲπόλιθ ἢ κατέτρεχον τὴν Μακεδονίαν. ἢ τότε δὴ πολὺς ἄνωθεν Ἰλλυριῶν ἐμβεβλήκει στρατός, ὑφ' ἧ πορθέμενοι μετεπέμποντο τὸν Ἀντίγονον οἱ Μακεδόνες. καὶ παρ' ὀλίγον, εἰ πρὸ τῆ μάχης σωέτυχε ταῦτα τὰ γράμματα κομιδῆναι πρὸς αὐτόν, ὧν κομιθέντων, δὴθὺς ἀν ἀπῆλθε, μακρὰ χαίρειν φράσας Ἀχαιοῖς. ἀλλ' ἢ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων κείνεσα τῷ ᾤκεί μικρὸν τύχη, τηλικαύτῳ ἀπεδείξατο ῥοπήν καιεῖ ἢ δύναμιν, ὥστε τῆ μάχης ἐν Σελλασίᾳ γηρομένης, ἢ τῆ Κλεομένης ἀποβεβληκότῳ τὴν δύναμιν ἢ τὴν πόλιν, δὴθὺς ᾤκείγεγόνασιν οἱ καλῶντες τὸν Ἀντίγονον. ὃ ἢ μάλις τὴν δυστυχίαν τῆ Κλεομένης οἰκιστοτέρα ἐποίησεν. εἰ γὰρ ἡμέρας δύο μόνας ἐπέχε καὶ παρήγαγε Φυγομαχῶν, ἐκ ἀν ἐδέησεν αὐτῷ μάχης, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἠέβλετο διηλλάγη πρὸς τὰς Ἀχαιοὺς, ἀπελθόντων τῶν Μακεδόνων νῦν ἦ, ὥσπερ εἶρη), διὰ τὴν ἀχρηματίαν ἐν τοῖς ὅπλοις τὸ πᾶν θέρμεθ, ἠναγκάστη δισμυεῖς, ὡς Πολύβιθ φησὶ, πρὸς τεισμυεῖς ἀνιῶσατάξ-αδ.

Καὶ θαυμαστὸν μὲν ἐν τῷ κινδύνῳ ᾤκείαχὼν ἑαυτὸν στρατηγόν, ἐκθύμοις ἦ χρησάμεθ τοῖς πολίταις, ἔ μὴν ἐδέ τῶν ξένων μεμπῶς ἀγωνισαμένων, τῷ τρόπῳ τῆ ὀπλίσεως καὶ τῷ βάει τῆ ὀπλιτικῆς φάλαγγθ ἔξεθλίβη. Φύλαρχθ ἦ καὶ προδοσίαν γηροδὸ φησὶ τὴν μάλις τῷ Κλεομένει τὰ πράγματα διεργασαμένῳ. τῆ γὰρ Ἀντιγόνος τὰς Ἰλλυριῶν καὶ τὰς Ἀκαρνανίας ἐκᾤκειελθῆν κρύφα κελύσασιθ, καὶ κυκλώσαθαι θάτερον κέ-
ρας

Antigonum negotiis domesticis. Barbari enim eo absente incurfabant & vastabant Macedoniam. Tunc vero etiam de superioribus regionibus ingens Illyriorum exercitus eruperat, a quibus vastati acciverunt Macedones Antigonum. Quod si aliquantisper ante praelium hæ literæ allatæ ad eum essent, extemplo abscefferat, ac diu Achæis salutem dixerat. Sed quæ res maximas puncto decernit fortuna, tantum edidit temporis momentum atque vim, ut quum depugnatum ad Sellasiam esset, Cleomenes vero exercitu & urbe exutus, supervenerint statim qui retraherent Antigonum. Quod quidem imprimis fortunam effecit Cleomenis miserabiliorem. Nam biduum modo si protraxisset, & vitabundus

proelium prolataffet: nihil esset ei pugna opus, sed quibus voluisset legibus pacem Macedone digressus esset cum Achæis pactus. Nunc, sicut retulimus, dum ob rei pecuniariae angustias omnia in armis ponit, coactus est viginti millibus, ut Polybius tradit, signa cum triginta millibus conferre.

Qui quum mirificum se præbuisset in discrimine ducem, & civibus usus impigris esset, & vero haud ignaviter certassent mercenarii: armaturæ modo & pondere gravis phalangis impulsus est. Proditionem quoque ait Phylarchus adhibitam, quæ Cleomeni potissimum intulit cladem. Siquidem quum Illyrios & Acarnanas clam Antigonus circumire, & circumfundere alterum cornu quod

ρας ἐφ' ἧ τεταγμένῳ ἰὼ Εὐκλείδης ὁ τῆ Κλεομένης ἀδελφός, εἶτα τὴν ἄλλῳ ἔπι μάχῃ δυνάμει ἐπιάτοισι· ἀπὸ σκοπῆς θρωῶν ὁ Κλεομένης, ὡς εἶδαμὲ τὰ ὄπλα τῶν Ἰλλυριῶν ἢ τῶν Ἀκαρνάνων κατείδεν, ἐφοβήθη μὴ πρός τι τοῖστον αὐτοῖς ὁ Ἀντίγονος κέχηται). καλέσας ἢ Δαμοτέλη τὸν ἔπι τῆ κρυπείας τεταγμένον, ὁρᾷν ἐκέλευε ἢ ζητεῖν ὅπως ἔχει τὰ κτ' ἰώτα ἢ κύκλω τῆ πρῶταξως. τῆ ἢ Δαμοτέλης (ἰὼ γῶ, ὡς λέγει), πρότερον χρήμασιν ὑπ' αὐτῆ διεφθαρμένῳ) ἀμελεῖν ἐκείνων εἰπόντι, ὡς καλῶς ἐχόντων, τοῖς ἢ σωματίσιν ἐξ ἐναντίας προσέχειν ἢ τέτρε ἀμύνεσθαι, πεισθῆσας ἔπι τὸν Ἀντίγονον ἐχώρει, ἢ τῆ ῥύμη τῶν πρὸ αὐτὸν Σπαρτιατῶν ὡσαύτω τὴν φάλαγγα τῶν Μακεδόνων, ἔπι πέλιε πρὸ σαδίας ὑποχωρήτων, ἐκβιαζόμενος ἢ κρατῶν ἢ κολέθησεν. εἶτα τῶν πρὸ τὸν Εὐκλείδαν ἀπὸ θρωῶν κυκλωθέντων, ἔπισας, ἢ κατιδὼν τὸν κίνδυνον, Οἴχη μοι φίλτατε ἀδελφε, εἶπεν, οἴχη γυναῖκα ὦν, ἢ παισὶ ζηλωτὸς Σπαρτιατῶν ἢ γυναιξὶν ἀοίδιμοι. ἔτω ἢ τῶν πρὸ τὸν Εὐκλείδαν ἀναρθεθέντων, ἢ τῶν ἐκείθεν ὡς ἐκράτην ἔπιφρομένων, ταραττομένους ὁρῶν τῆς στρατιώτας, ἢ μένειν ἐκέτι τολμῆστας, ἔσωζεν αὐτόν. ἀποθανεῖν ἢ ἢ τῶν ξένων πολλὰς λέγασσι, καὶ Λακεδαιμονίους ἀπαίτας πλὴν διακοσίων, ἐξακιχιλίους ὄντας.

Ἐπεὶ ἢ εἰς τὴν πόλιν ἀφίκετο, τοῖς μὲν ἀπαλήθασσι τῶν πολιτῶν παρήνει δέχεσθαι τὸν Ἀντίγονον, αὐτὸς ἢ εἶπεν, εἴτε ζῶν εἴτε ἀποθανὼν μέλλοι τῆ Σπάρτη σωοῖσθαι, τῆτο πράξαι. ὁρῶν ἢ τὰς γυναῖκας τοῖς μετ' αὐτῆ

quod frater Cleomenis ducebat Euclidas, praecepisset, mox caeteras copias ad praelium instrueret: contemplans ex specula Cleomenes, ut nusquam conspexit Illyriorum & Acarnanum signa, metuit ne qua illis Antigonus ad talem machinam uteretur. Accitum igitur Damotelem, qui insidiis curandis praefectus erat, animadvertere imperavit & speculari quid a tergo & in ambitu aciei ageretur. Quum Damoteles (quippe fama est eum pecunia ante ab Antigono redemptum fuisse) dixisset ut nihil laboraret de illis, recte ea habere, sed intentus esset in eos quos in fronte objectos haberet, atque hos profligaret: habita ei fide, movit in Antigonom, atque impressione Spartiatarum, quos circa se habebat, impulit. Macedonum pha-

πε-
langem, referentibusque pedem ferme ad quinque stadia victor institit, vi eos premens. Inde Euclida ab altero cornu circumvento, resistens, & conspiciatus periculum ejus, Actum de te charissime frater, inquit, actum est vir strenue, Spartiatarumque filiis praecclarum exemplum, & mulieribus celebris. Ita interfecto Euclida, atque hostibus inde, qui illum fuderant, inferentibus se in suum cornu: perculsos milites cernens, & fugam respec-
tantes, servavit seipsum. Multos cecidisse mercenarios milites ferunt, & demptis ducentis cunctos Lacedaemonios, qui sex millia fuerant.

Postquam ad urbem venit, monuit occurrentes cives ut reciperent Antigonom. Ego, inquit, sive vita mea sive mors profutura reipub. est, eam ad id accommodabo. Mulieres autem videns

πυργόσι προστρέχέσας, ἢ δεχομένης τὰ ὄπλα, ἢ ποτὸν προσφερέσας, αὐτὸς εἰσῆλθε μὲν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτῆ, τῆ ᾧ παιδίσκης, ἣν εἶχεν, ἐλθούσαν ἔσαν ἐκ Μεγάλης πόλεως ἀνεληφῶς μετὰ τὴν τῆ γυναικὸς τελευτήν, ὡς εἶπιο, προσίσσης ἢ βελομένης ἀπὸ στρατείας ἠκούσα φεραπύειν, ἔτε πιεῖν ἐκδεδιψηκῶς ὑπέμεινεν, ἔτε καθῆσαι κεκμηκῶς, ἀλλ' ὡσπερ ἐτύγχανε τεθωρακισμένῳ τῶν κίωνων τινὶ τὴν χεῖρα προσβαλὼν πλαγίαν, καὶ τὸ πρόσωπον ἔπι τὸν πῆχυν ἔπιθεῖς, ἢ χρόνον ἔ πολὺν διαναπαυσάμενῳ τὸ σῶμα, ἢ τῆ διανοία φειδραμῶν ἀπάνιας τῆς λογισμῆς, ὤρηψε μετὰ τῶν φίλων εἰς τὸ Γύθιον. καίκειθεν ἔπιθάλλες ἐπ' αὐτὸ τῆτο παρεσκιδνασμένων πλοίων, ἀνήχθησαν.

Ὁ ᾧ Ἀνίγονῳ ἐξ ἐφόδου ἀγαλαβῶν τὴν πόλιν, ἢ χρησάμενῳ τοῖς Λακεδαιμονίοις φιλανθρώπως, ἢ τὸ ἀξίωμα τῆ Σπάρτης ἔ προπηλακίσας, ἔδ' ἐνυβείσας, ἀλλὰ καὶ νόμους καὶ πολιτείαν ἀποδῆς, καὶ τοῖς Θεοῖς θυῆσας, ἀνεχώρησεν ἡμέρα τρίτη, πυθόμενῳ ἐν Μακεδονίᾳ πολὺν πόλεμον εἶναι, καὶ προθεῖδς τὴν χώραν ὑπὸ τῶν βαρβάρων. ἤδη ᾧ καὶ τὸ νόσημα κατεῖχεν αὐτὸν, εἰς φθίσιν ἐκβεβηκῶς ἰχυρᾶν καὶ κατάρρεν συνλεῖνον. ἔ μὴν ἀπεῖπεν, ἀλλ' ἀνῆκεσε πρὸς τῆς οἰκείας ἀγῶνας, ὅσον ἔπι νίκη μεγίστη καὶ φόνῳ πλείῳ τῶν βαρβάρων εὐκλέεστρον ἀποθανεῖν. ὡς μὲν εἰκὸς ἐστὶ καὶ λέγασιν οἱ φεῖ Φύλαρχον, αὐτῆ τῆ φεῖ τὸν ἀγῶνα κρωγῆ τὸ σῶμα προσαναρρήξας. ἐν ᾧ ταῖς χολαῖς ἦν ἀκέρειν ὅτι βοῶν μετὰ τὴν νίκην ὑπὸ χαρῆς, ᾧ καλῆς ἡμέρας, πλήθῳ αἵματῳ ἀνήγαγε, καὶ πυρέξας

concurrentes ad eos qui fugam suam fuerant comitati, armaque eis dementes, & potum offerentes: ipse domum suam ingressus est. Quum puella, quam Megalopoli ingenuam abduxerat, & post uxoris obitum habebat, eum more suo exciperet, velletque regressum a bello curare: neque bibere siti afflictus, neque sedere defatigatus sustinuit, sed ut erat armatus, columnæ uni manu obliqua admota ac capite in cubitum inclinato quum paulisper corpus quieti dedisset, atque omnia consilia animo volutasset, Gythium cum amicis contendit. Ibi conscenderunt ad ipsum præparata navigia, solveruntque inde.

Urbem Antigonus, simul atque signa admovit, accepit in potestatem. In Lacedæ-

monios vero consuluit clementer, neque Spartæ dignitatem habuit ludibrio, neque ei insultavit: verum legibus & republica illis reddita & sacro Diis facto, recessit tertio die, quum grave bellum accepisset Macedoniæ illatum, & vastari a barbaris fines suos. Jam morbus quoque tentabat eum, in gravem tabem & destillationem erumpens violentam. Non succubuit tamen huic malo: cæterum hætenus perduravit in certaminibus domesticis, ut in maxima victoria atque ingenti barbarorum strage exiraret gloriose. Ut verisimile est & perhibet Phylarchus, vociferationibus in prælio pulmonem dirupit. In ludis vero narrabant clamantem præ lætitia post victoriam, O faustum diem, vim sanguinis effudisse atque acri febre

σωλήνως, ἐτελεύτησε. ταῦτα μὲν τὰ παρὰ Ἀντίγονον.

Κλεομένης ᾗ, πλέων δὲ Κυθήρων, εἰς νῆσον ἐτέραν Αἰγιαλίαν κατέχεν. ὅθεν εἰς Κυθῶν περαιῶσ μείλλοιτο αὐτῷ, τῷ φίλων εἰς ὄνομα Θηρυκίων, ἀνῆς πρὸς τε τὰς πράξεις φρονήματι κεχηρημένῳ μεγάλῳ, ἢ τοῖς λόγοις γεγονώς τις ὑψηλὸς αἰεὶ ἢ μεγάλων, ἐπιτυχῶν αὐτῷ κατ' ἰδίαν, Τὸν μὲν κάλλισον, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, θάνατον ἐν τῇ μάχῃ προηκάμεθα. καίτοι πάντες ἠέκασαν ἡμῶν λεγόντων ὡς ἐχ' ὑπερβήσεται τὸν βασιλέα τῷ Σπαρτιατῷ Ἀντίγονῳ, εἰ μὴ νεκρὸν. ὁ ᾗ δούτερος δόξη ἢ ἀρετῇ νῦν πάρεσιν ἡμῖν. ποῖ πλέονα ἀλογίστως, ἀποφύγοντες ἐγγὺς ὄντα, ἢ μακροδιώκοντες; εἰ γὰρ ἐκ αἰχρῶν ἐσιν δευδύειν τοῖς ἀπὸ Φιλίππου ἢ Ἀλεξάνδρου τὰς ἀφ' Ἡρακλέους, πλεῖν πολὺν κερδάνωμεν Ἀντιγόνῳ παρὰ δούλους ἑαυτὰς, ὃν εἰκὸς ἐστὶ Πτολεμαῖον διαφέρειν, ὅσον Αἰγυπτίων Μακεδόνας. εἰ ᾗ ὑφ' ὧν κεκρατήμεθα τοῖς ὅπλοις, ἐκ ἀξιῶμεν ἀρχεῶσ, τί τὸν μὴ νενικηκότα, δευπότῳ ποιῶμεν αὐτῷ; ἵνα ἀνθ' ἐνὸς δυοῖν κακίους φανῶμεν, Ἀντίγονον μὲν φύγοντες, Πτολεμαῖον ᾗ κολακεύοντες; ἢ διὰ τὴν μητέρα φήσομεν εἰς Αἴγυπτον ἠέκιν; καλὸν μὲν ἀν' αὐτῇ θέαμα γόοιο ἢ ζηλωτῶν, ἐπιδακνυμένη ταῖς Πτολεμαῖον γυναιξὶν αἰχμάλωτον ἐν βασιλείῳ ἢ φυγάδα τὸν υἱόν. ἐχ' ἕως ἐτι τῷ ἰδίων ξιφῶν ἀρχομεν, ἢ τὴν Λακωνικὴν ἀφορῶμεν, ἐπὶ αὐθὰ τ' τύχης ἀπαλλάξαιτες ἑαυτὰς, ἀπολογησόμεθα τοῖς ἐν Σελλασία κειμένοις ὑπὲρ τ' Σπάρτης; ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ καθεδόμεθα, πωθανό-

μῆροι

febre correptum exspirasse. Haecenus de Antigono.

At Cleomenes ex Cythera velis factis aliam tenuit insulam Aegialiam. Inde Cyrenas transfurum unus ex amicis Therycion nomine, vir qui in factis semper animo fuerat ingenti, verbisque celsus ac gloriosus, remotis arbitris affatus est, Pulcherrimam, inquit, mortem, rex, in acie amisimus: quamvis omnes audiverant nos jactantes non fore ut regem Spartiarum Antigonus nisi mortuum transfunderet. Nunc secunda nobis gloria & virtute offertur. Quo temere navigamus? Quid propinquam refugimus, & quaerimus longinquam? Nam si caedum non est Philippi & Alexandri successoribus posteros Herculis fervire, longam navigationem lucrifaciamus, at-

que in fidem nos tradamus Antigoni, quem oportet tanto excellere Ptolemaeo, quanto Aegyptiis Macedonas. Quod si parere his a quibus victi armis sumus, indignum putamus: quid eum qui non vicit, constituimus nobis dominum, ut pro uno duobus videamur deteriores: qui fugimus Antigoni, & Ptolemaeo assentamur? An proficisci te in Aegyptum dicemus matris gratia? Enimvero egregium ei & praclarum his spectaculum, ostendenti Ptolemaei uxoribus captivum, ex rege & exulem filium. Non igitur quamdiu gladiatorum nostrorum adhuc arbitrium, & Laconiam habemus in conspectu, hic nosmet ipsi hac fortuna expediemus, atque ad illos qui apud Sellasiam pro Sparta occubuerunt, nos purgabimus: potius quam in Aegypto desideamus, interro-

μῆροι τίνα τῷ Λακεδαιμόνῳ σατραπίῳ Ἀντίγονῳ ἀπολέλοιπεν; τοιαῦτα τῷ Θηρυκίῳ εἰπόντι, Κλεομένης ἀπεκείνατο, τῶν ἀνθρώπων τὸ ῥᾶσον, ὃ πονηρὸν, ἢ πᾶσιν ἐτοιμότατον διώκων, ἀποθανεῖν, ἀνδρεῖν εἶναι δοκεῖς, φεύγων αἰχίονα φυγῶν τῷ πρότερον; πολεμίους μὲν γὰρ ἐνέδωκαν ἤδη καὶ κρείττονες ἡμῶν, ἢ τύχη σφαλῆνες, ἢ βιασθέντες ὑπὸ πλήθους. ὁ δὲ πρὸς πόνους ἢ ταλαιπωρίας, ἢ δόξας ἢ ψόγους ἀνθρώπων ἀπαγορευῶν, ἠτιᾶται τῷ ἑαυτῷ μαλακίας. δεῖ γὰρ τὸν αὐθαίρετον θάνατον ἢ φυγῶν εἶναι πράξεων, ἀλλὰ πράξιν. αἰχρὸν γὰρ ζῆν μόνους ἑαυτοῖς ἢ ἀποθνήσκειν ἐφ' ὃ νῦν σὺ ᾤσθα καλεῖς ἡμᾶς, πωεύδων ἀπαλλαγῶναι τῷ παρόντων, καλὸν δὲ εἶναι εἰς χεῖρα χρησίμον ἄλλο διαπραττόμενον. ἐγὼ δὲ καὶ σε καὶ ἑμαυτὸν οἶομαι δεῖν τὰς ὑπὲρ τῷ πατερίδῳ ἐλπίδας μὴ καταλιπεῖν ὅπως δ' ἂν ἡμᾶς ἐκείναι καταλείπωσι, ῥᾶσα βελομήτοις ἀποθανεῖν ὑπάρξει. πρὸς ταῦτα Θηρυκίῳ εἰδὲν ἀνλείπων, ὅτε πρῶτον ἔχε καιρὸν ἀποσιῶναι τῷ Κλεομένει, ἐκλήρατόμενον ᾤσθα τὸν αἰγιαλὸν, ἐσφαξεν ἑαυτόν.

Ὁ δὲ Κλεομένης ἀπὸ τῷ αἰγιαλῶν ἀναχθεὶς, τῇ Λιβύῃ προσέβαλε καὶ διὰ τῷ βασιλικῶν ᾤσθαπεμπόμενον, ἦκεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. ὁφθαῖς δὲ τῷ Πτολεμαίῳ, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτύχανε κοινῶς φιλιανθρώπων καὶ μετεῖε πρὸς αὐτόν. ἐπεὶ δὲ γνώμης διδῶς πείρα, ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐμφρων, καὶ τῷ κατ' ἡμέραν ὀμιλίας αὐτῷ τὸ Λακωνικὸν καὶ ἀφελὲς τῷ χάριν ἐλευθέριον εἶχε, καὶ τῷ εὐχρίαν εἰδαμῶν καταιχύνων, εἰδὲ καμπτόμενον ὑπὸ τῷ τύχης, τῶν πρὸς ἠδονῶν καὶ κολακείαν διαλεγόμενων πιθανώτερον ἐφαίνετο. πολλὴ μὲν αἰδῶς

gantes quem Antigonus Lacedæmone satrapam reliquerit? Sic fatus Therycioni respondit Cleomenes, Quod in rebus mortalium est facillimum, scelestè, & omnibus promptissimum, captando, vitam finire, existimas esse te fortem, quum fugam consciscas priore fœdiorem? Nam hostibus cesserunt jam & nobis præstantiores, vel fortuna titubantes vel oppressi numero: qui vero laboribus & ærumnis, vel præconiis & probriis hominum fatiscit, is a sua ipsius superatur mollitie. Debet enim spontanea mors non fuga esse actionum, sed actio. Siquidem deforme est sibi soli vivere & mori: quo tu nunc nos vocas, qui præfenti fortuna properas expedire te, nec quicquam egregie aut utiliter efficis aliud. Ego vero & te & me existimo non debere spem dese-

rere patriæ salutarem; ubi nos illa deseret, facillime emori, ubi voluerimus, licebit. Nihil ad hæc respondit Therycion: verum ut primum opportunitatem habuit à Cleomene digrediendi, deflexit per littus, ibique semetipse confodit.

Cleomenes postquam solvit ex Ægialia, Africam appulit: deductusque a ministris regiis pervenit Alexandriam. Initio adventus sui Ptolemæum sic satis humanum & benignum erga se expertus est. Ut vero ingenii dato documento vir prudens habitus est, & quotidianæ ejus consuetudinis Laconica simplicitas urbanitate ingenua fuit condita, neque nobilitatem usquam fœdans, neque fortuna inflexus, blandientibus & adulantibus fuit Ptolemæo gratior: magna cepit eum

αἰδῶς ἢ μετάνοια τὸν Πτολεμαῖον εἶχεν, ἀνδρὸς ἀμελήσαντα τοιούτου, ἢ πρῶτον τῷ Ἀντιγόνῳ, δόξαν ἅμα κεκλημητῶν τηλικαύτῳ ἢ δυνάμιν ἀναλαμβάνων ἢ τιμαῖς ἢ φιλοφροσύναις τὸν Κλεομένην παρεθάρρυνεν, ὡς μὲν νεῶν ἢ χρημάτων ὑποσελῶν αὐτὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ κατασῆσιν εἰς τὴν βασιλείαν. ἐδίδου ἢ ἢ σύλαξιν αὐτῷ, τέσσαρα ἢ εἴκοσι τάλαντα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀφ' ὧν ἐκείνῳ αὐτὸν ἢ τὰς φίλους ὑπελάῳς ἢ σωφρόνως διοικῶν, τὰ πλεῖστα κατανήλισκεν εἰς Φιλανθρωπίας καὶ μεταδόσεις τῷ ἅπλῳ τῆς Ἑλλάδος εἰς Αἴγυπτον ἐπιπεπλωκότων.

Ὁ μὲν ἔν τε πρεσβύτερος Πτολεμαῖος πρὶν ἐπιλέσαι τῷ Κλεομένει τὴν ἐκπεμψὴν ἐτελεύτησε τὴν βασιλείαν εὐθύς εἰς πολλὴν ἀσέλγειαν ἢ παρρησίαν ἢ γυναικοκρασίαν ἐμπροσθέντος, ἢ μελεῖτο ἢ τὰ τῶν Κλεομήδους. ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς αὐτὸς ἔτι διεφθάρτο τὴν ψυχὴν ὑπὸ γυναικῶν ἢ πότων, ὥστε ὁπότε νήφοι μάλιστα ἢ σπασματώτα αὐτῷ γήροιτο, τελετὰς τελεῖν, ἢ τύμπανον ἔχων ἐν τοῖς βασιλείοις ἀγέρειν, τὰ ἢ μέγιστα τῆς ἀρχῆς πράγματα διοικεῖν Ἀγαθοκλέαν τὴν ἐρωμένην τῆς βασιλέως, ἢ τὴν ταύτης μητέρα, ἢ πορονοσοῦν Οἰνάνθην. ὅμως δ' ἔν ἐδοξέ τις ἐν ἀρχῇ ἢ τῶν Κλεομήδους χρεία γεγονέναι. δεδιὼς γὰρ Μάγαν τὸν ἀδελφὸν Πτολεμαῖου, ὡς ἰσχυρότατα διὰ τῆς μητρὸς ἐν τῷ στρατιωτικῷ, τὸν Κλεομένην προσελάμβανε, ἢ μετεδίδου τῷ ἁπορρήτων συνεδρείων, βελουόμην ἀνελεῖν τὸν ἀδελφόν. ὁ ἢ, καίπερ ἀπάντων τῶν πραγμάτων κελυθίων, μόνῳ ἀπηγόρευσε, εἰπὼν ὡς μᾶλλον, εἰ δυνατόν ἴω, ἔδει φύσαι τῷ βασιλεῖ πλεί-

ονας

verecundia poenitentiaque, quod talem virum neglexisset, & everti permisisset ab Antigono, unde pariter tantam gloriam & opes comparasset. Itaque honoribus & benevolentia complectens Cleomenem, spem fecit cum navibus & pecunia remissurum eum se in Græciam, atque in regnum repositurum. Attribuit etiam ei annua viginti quatuor talenta: quibus ille se & amicos frugaliter ac modice tolerabat, & reliqua in beneficentiam & munificentiam impendebat erga illos qui Græcia extorres in Ægyptum se contulerant.

At senior Ptolemæus prius quam præstitisset ei quæ ad restitutionem pertinebant, decessit. Mox regno in multam lasciviam,

vinolentiam, & foeminarum arbitrium delapso, postmissum est & Cleomenis negotium. Quippe usque eo rex ipse effœminatus lustris & vino erat, ut ubi sobrius magis & sedulus erat solito, ludos celebraret, sacrificaret, cum tympano circumcursitaret: dum interim præcipua regni negotia amica ejus Agathoclea ejusque mater & leno OEnanthes procurarent. Attamen apparet primo aliquem usum Cleomenis fuisse: nam fratrem Ptolemæus Magam, qui per matrem apud milites pollebat, formidans, Cleomenem ascivit atque arcanis adhibuit consiliis, deliberans fratrem de medio tollere. Cæterum Cleomenes, licet assentientibus omnibus, deterruit eum, plures ferens, si fieri posset, gignendos regi

ονας ἀδελφές, πρὸς ἀσφάλειαν καὶ διανομίῃ τῶν πραγμάτων. Σωσίβιος δὲ τῶν πλείστον τοῖς ἐν φίλοις δυναμύς, φήσαντι ἔκ εἶναι τὰ τῶν μιδοφόρων αὐτοῖς βέβαια τῶν Μάγα ζῶντι, ἀμελεῖν ἐκέλευεν ὁ Κλεομένης ἕνεκά γε τέττα· πλείους γὰρ ἢ τριχίλις τῶν ξένων εἶναι Πελοποννησίους προσέχοντάς αὐτῶν, καὶ μόνον νεύσει, προθύμως μετὰ τῶν ὀπλων παρεσομένους. ἔτῳ ὁ λόγος τότε μὲν εἰς μικρὰν τῶν Κλεομένης καὶ πίσει εὐνοίας καὶ δόκησιν ἰχθυῶν προσέθηκεν ὑπερῶν δὲ τῶν Πτολεμαίων τὴν ἀδελφείας Ἰππεινῆς τὴν δειλίαν, καὶ, καθάπερ εἶπεν ἐν τῶν μηδὲν φρονεῖν, τῶν πάντα δεδιόντων καὶ πᾶσιν ἀπίσειν ἀσφαλεσάτω δοκῶντι εἶναι, φοβερὸν ἐποίει τὸν Κλεομένην τοῖς ἀλικίοις, ὡς ἰχθυῶντα πρὸς τοῖς ξένοις. καὶ πολλῶν αὖ ἀκούειν λεγόντων ὅτι ἔτῳ ὁ λέων ἐν τέτοις τοῖς προβάτοις ἀναστρέφεται. τῶν γὰρ ὄντι τοῖσδε διέφαινεν ἦθῳ ἐν τοῖς βασιλικίοις ὑποβλέπων ἀτρέμα καὶ ἀεισκοπῶν τὰ προτιόμια.

Ναῦς μὲν ἐν αὐτῶν καὶ στρατείαν ἀπέπει· πυρθανόμην δὲ τεθνήσκει τὸν Ἀντίγονον, Αἰτωλικῶν δὲ πολέμῳ συμπεπλέχθαι τὰς Ἀχαιούς, τὰ δὲ πράγματα ποθεῖν αὐτὸν καὶ πρὸς ἀκαλεῖν ἐκείνον, ἐν ταραχῇ καὶ διασπασμῶν τῶν Πελοποννησίων γυρομένης, ἡξίς μὲν μόνος ἀποσαλῶναι μετὰ τῶν φίλων, ἔπειθε δὲ ἐδένα, τῶν μὲν βασιλείας ἐκ εἰσακούσθη, ἀλλὰ ἐν γυναιξὶ καὶ θιάσοις καὶ κώμοις συνέχοντι ἑαυτόν. ὁ δὲ τῶν ὄλων προεσηκῶς καὶ προεβλεῦων Σωσίβιου, μένοντα μὲν τὸν Κλεομένην πρὸς γνώμην, ἠγάτο δυσμεταχείριστον εἶναι καὶ φοβερόν, ἀφεθένη δὲ, τολμηρόν ἄνδρα καὶ μεγαλοπράγμονα,

regi fratres esse ad regni securitatem & perpetuitatem. Quum vero Sosibius, cujus maxima inter amicos regis erat autoritas, fidem diceret mercenariorum militum, quamdiu viveret Magas, non fore ipsis firmam: respondit Cleomenes, quod ad id attineret, ut securi essent. Plus enim tria millia ex mercenariis Peloponnesios esse sui studiosos: qui, si annuisset modo, prompte advolaturi essent cum armis. Hæc oratio non modicam in præsentia Cleomeni & fidem in regem benevolentia & opinionem autoritatis peperit. Post imbecillitate Ptolemæi timiditatem intendente, & quum omnia formidare omnibusque diffidere, ut solet ubi nulla est mens, tutissimum esse videretur, Cleomenem reddidit aulicis, quod valeret apud mercenarios, for-

midolosum: multosque audires, qui dicerent verfare hunc inter oves leonem. Nam revera eos mores præ se ferebat, in regia tacite limis intuens, & quæ agerentur, speculans.

Ergo spem petendi naves & milites deposuit. Accipiens autem defunctum Antigonus esse, implicatos bello Ætolico Achæos, ac res præsentiam suam flagitare hortarique adventum, Peloponneso tumultu & diffidio agitata, petiit solus ut cum amicis dimitteretur: verum neminem flexit, rege non vacante ei, sed iustis tripudiisque & comestationibus immerso. Ille vero qui omnia regebat, omnibus moderabatur Sosibius, si retineretur contra animi sententiam, intractabilem Cleomenem ducebat fore & formidabilem: sin dimissus esset, audacem virum & inquietum,

να, ἢ τῆ βασιλείας νοσέσης θεατῶ γενημηρόν. εἶδεν γὰρ αἱ δωρεαὶ κατε-
 πρέονον αὐτὸν, ἀλλ' ὡσπερ τὸν Ἄπιν ἐν ἀφθόνοις διαιωόμενον ἢ τρυφᾶν
 δοκῶντα, τῆ κτ' φύσιν βίβη ἢ δρόμων ἀφέτων ἢ σκιετήσεων ἡμερῶ ἔχει, ἢ
 δῆλός ἐστι δυσαναχετῆ τῶ ἐν ταῖς χερσὶ τῆ ἱερέως διατριβῶ, ἔτως ἐμεί-
 νον εἶδεν ἡρέσκε τῶ μαλθακῶν,

— ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ,

ὡσπερ Ἀχιλλεύς,

Αὐτὸν μῦθον, ποθέεσκε δ' αὐτῶ τε πολεμόν τε.

Τοιούτων ἢ τῶ κατ' αὐτὸν ὄντων πραγμάτων, ἀφικνεῖται Νικαγόρας ὁ
 Μεσσήνιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἀνὴρ μισῶν μὲν τὸν Κλεομένην, προσποιέ-
 μῶν ἢ φίλῶ εἶναι· χωρίον δὲ ποτε καλὸν αὐτῶ πεπρακῶς, δι' ἀπορίαν,
 οἶμαι, ἢ δι' ἀχολίαν, ὡς ἔοικε, ἢ διὰ πολέμου ἐκ ἀπειληφῶς τὸ ἀργύ-
 ριον. τῆτον ἐν ἐμβαίνοισα τότε τῆ ὀλκάδῶ ἰδὼν ὁ Κλεομένης (ἔτυχεν γὰρ ἐν
 τῆ κρηπίδι τῆ λιμῶν ᾤπιστῶ) ἠσπάζετο προθύμως, ἢ τίς αὐτὸν εἰς
 Αἴγυπτον ἀγοὶ πρέφασιν ἡρώτα. τῆ ἢ Νικαγόρας φιλοφρόνως ἀνίστασθαι
 μῦθον, ἢ φήσαντῶ ἵππευ ἀγειν τῶ βασιλεῖ καλῶς τῶ πολεμισθειῶν, γε-
 λάσας ὁ Κλεομένης, Ἐβελόμην ἀν, ἔφη, σε μᾶλλον ἢκειν ἀγοῖσα σαμ-
 βουκισείας ἢ κιναιδῶς· ταῦτα γὰρ νῦν μάλιστα κατεπέγει τὸν βασιλέα. ἢ
 ὁ Νικαγόρας τότε μὲν ἐμειδίασεν ἡμέρας ἢ ὑπερῶ ὀλίγαις ὑπομνήσας
 τῆ χεῖρ τὸν Κλεομένην, νῦν γὰρ εἶδεν τῶ τιμῶ ἀπολαβεῖν, ὡς ἐκ
 ἀν ἐνοχλήσας, εἰ μὴ πᾶσι τῶ φορτίων διάθεσιν μετρίως ἐζημιῶτο. τῆ
 ἢ Κλεομένης φήσαντῶ εἶδεν αὐτῶ πᾶσι τῶ δεδομῶν, λυπηθεῖς ὁ

Ni-

quietum, & regni spectatorem ægrotantis. Neque enim demulcebant eum munera, sed sicut Apin, quanquam laute & opipare victitet, naturalis vitæ tamen liberorum cursuum & subsultuum desiderium tenet, ac clare ostendit moleste ferre se in sacerdotis. manibus moram: ita ille nullis capiebatur deliciis,

— at charo pectore tabem,

sicut Achilles,

Traxit ibi residens, aciem bellumque sitivit.

Quum in hoc essent statu res ejus, appulit Alexandriam Messenius Nicagoras: hic odebat Cleomenem, in specie tamen pro amico gerebat se. Prædium nempe ei aliquando amœnum vendiderat: cujus pretium ille vel ob inopiam pecuniæ, vel per occupationes,

atque bellis impeditus non dissolverat. Hunc igitur e navi oneraria tunc egredientem Cleomenes videns, (nam forte deambulabat in crepidine littoris) diligenter salutavit eum, & qua de re in Ægyptum venisset, percunctatus est. Quum Nicagoras, comiter salute reddita, equos bellatores regi se insignes diceret adducere: Malle, inquit, sambucifrias & cinædos; nam hæc rex nunc moratur imprimis. Nicagoras in præsentia quidem arrisit: paucis vero post diebus mentione illata apud Cleomenem fundi, tunc certe oravit eum ut numeraret pretium, non facturus ut illum obtunderet nisi in distrahendis mercibus satis magnam jacturam fecisset. Ubi Cleomenes ostendit nihil sibi ex donis regis superesse, offensus

Νικαγόρας, ἐκφέρει τῷ Σωσιβίῳ τὸ σκῶμμα τῷ Κλεομένει. ὁ δὲ ἢ τῷτο μὲν ἀσμερῶς ἔλαβεν, ἐκ δὲ μείζονος αἰτίας τὸν βασιλέα παροξύναι ζητῶν, ἔπεισε τὸν Νικαγόραν Ἐπιστολῇ γράψαι καὶ τῷ Κλεομένει ἀπολιπεῖν, ὡς ἐγνωκότες, εἰ λάβοι τειχῆρας ἢ στρατιώτας παρ' αὐτῷ, Κυρήνην καταχεῖν. ὁ μὲν δὲν Νικαγόρας ταῦτα γράψας ἀπέπλευσε τῷ Σωσιβίῳ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας τῷ Ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Πτολεμαῖον ἀνενεγκόντι, ὡς ἀγρίως αὐτῷ δεδομένῳ, ἢ παροξυνόντι τὸ μεράκιον, ἔδοξεν εἰς οἰκίαν μεγάλην εἰσαγαγεῖν τὸν Κλεομένην, ἢ τῷ ἄλλῳ ὁμοίως παρέχουσας δίαιταν ἔξόδων εἶργειν.

Ἦν μὲν δὲ καὶ ταῦτα λυπηρὰ τῷ Κλεομένει, μοχθηροτέρας δὲ τὰς αὐτῷ τῷ μέλλοντι ἐλπίδας ἔχεν ἐκ τοιαύτης σωτηρίας. Πτολεμαῖος ὁ Χρυσέμευς, φίλος ὢν τῷ βασιλέως, πάντα τὸν χρόνον Ἐπεικῶς διείλετο τῷ Κλεομένει, ἢ σωθήσεται τις ὑπῆρχεν αὐτοῖς ἢ παρρησία πρὸς ἀλλήλους. ἔτι δὲν τότε τῷ Κλεομένει δεηθέντι ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, ἦλθε μὲν ἢ διηλέχθη μέτρια, τὸ ὑπόπιον ἔξαιρων, ἢ αὐτῷ τῷ βασιλέως ἀπολογεῖσθαι ἀπιὼν δὲ πάλιν ἐκ τῆς οἰκίας, ἢ μὴ προνοήσας ἐξόπιθεν ἀχειτῶν θυρῶν ἐπακολοθεῖν τὸν Κλεομένην, πικρῶς ἐπετίμησε τοῖς φύλαξιν, ὡς δὴ μέγα θηρόν ἢ δυσθήρητον ἀμελῶς φυλάττεισιν ἢ ραθύμως. τῶν δὲ Κλεομένης αὐτήκοος ἠρόμενος, ἢ πρὶν αἰδέσθαι τὸν Πτολεμαῖον ἀναχωρήσας, ἔφρασε τοῖς φίλοις. οὕτως δὲν πάντες αἱ πρότερον εἶχον ἐλπίδας ἐμβαλόνας, πρὸς ὀργῇ ἐβαλύσαντο, τῷ Πτολεμαίῳ τῷ ἀδικίαν ἀμυρόμενοι ἢ τῷ ὕβρει, ἀξίως δὲ Σπάρτης ἀποθανεῖν, ἢ μὴ αἰεμένειν, ὥσπερ ἰερεῖα πιανθέντα, κατακοπῶνται.

offensus Nicagoras denudat Cleomenis dictorium Sosibio. Hanc ille ansam accepit luhens. Cæterum regem majori de causâ querens irritare, induxit Nicagoram ut epistolam adversus Cleomenem regi scriptam relinqueret, statuisse illum, si naves & milites ab ipso accepisset, Cyrenas occupare. Ac Nicagoras quidem his scriptis literis vela fecit. Quum Sosibius triduo post obtulisset Ptolemæo quasi modo sibi redditam epistolam, atque adolescentem inflammasset: visum est in amplis ædibus Cleomenem recludere, præbitoque reliquo consimili cultu arcere ex-itu.

Erant hæc acerba Cleomeni, sed infestiorum in futurum spem concepit ex hujuscemodi causa: Ptolemæus Chrysermi filius, regis

amicus, appellaverat semper Cleomenem benigne, usufque inter eos & libera mutuo colloquia intercedebant. Hic tunc petentem adiit Cleomenem, lenique oratione suspicionem elevavit, & regem excusavit. Digrediens rursus ex ædibus, quum prosequentem a tergo usque ad ostium Cleomenem non animadvertisset: castigavit acriter custodes quod sævam feram captuque difficilem servarent segniter & socorditer. Hoc Cleomenes ipse excepit, & prius quam sentiret Ptolemæus, recepit se & narravit amicis. Mox omnes, quam ante habuerant spe in iram versa, deliberaverunt, Ptolemæi injuriam & contumeliam ulciscentes, ut dignum Spartiatis esset mortem occumbere, neque operiri donec sicut victimæ faginatæ mactarentur: indignum

πύλαι. δεινὸν γὰρ εἰ τὰς πρὸς Ἀντίγονον ἀνδρα πολέμιστῶ καὶ δραστήριον δι-
αλύσεις ὑπεριδὼν Κλεομένης, καθή) μπεραγύρετ βασιλέως χολῶ ἀνα-
μύρων, ὅταν πρῶτον ἀπόθῃ) τὸ τύμπανον καὶ καταπαύσῃ τὸν θιασον, ἀπο-
κλεινῶ) αὐτόν.

Ἐπεὶ ὃ ἔδοξε ταῦτα, καὶ κτ) τύχῃ ὁ Πτολεμαῖ) εἰς Κάνωρον ἔξωρε-
μισε, πρῶτον μὲν δίδωκαν λόγον ὡς πῶσθαι τοῦ φυλακῆς ὑπὸ τῆ βα-
σιλέως· ἔπειτα, ἐκ τιν) ἔθες βασιλικῆ τοῖς μέλλουσιν εἰς εἰρήνης ἀπολύε-
σθαι δείπνε τε πεμπομένη καὶ ξενίων, οἱ φίλοι πολλὰ τοιαῦτα πρὸ Κλεο-
μένης πῶσθαι ἀσπίδες, ἔξωθεν εἰσέπεμψαν, ἔξαπατῶντες τὴς φύλακας,
οἰομένης ὑπὸ τῆ βασιλέως ἀπεσάλθαι. καὶ γὰρ ἔδνε καὶ μετεδίδο τέτων
ἀφθόνως αὐτοῖς, ἔπιτιθεῖς σεφάνες, καὶ κατακλιθεῖς εἰσιᾶτο μὲ) τῶ φίλων.
λέγε) ὃ τάχιον ἢ διεγνώκει πρὸς τῶ πρᾶξιν ὀρμησαι, σωματόμνη) οἰ-
κέτῃ ἕνα τῶ σωματότων τῶ πρᾶξιν, ἔξω πῶσθαι γυναικὶ κεκοιμημένη ἦς
ἦρα. καὶ φοβηθεῖς μήνυσιν, ἐπειδὴ μέσον ἡμέρας ἦν, καὶ τὴς φύλακας ἦδε-
το καθύδουλας ὑπὸ τῆ μέθης, ἐνδυσάμνη) τὸν χιτῶνα, καὶ τῶ ῥαφίῳ ἐν
τῆ δεξιᾷ πῶσθαι ἀμνη) ὄμα, γυμνῶ πρὸ ξιφῆ μὲ) τῶ φίλων ἔξεπήδησεν
ἔξεσκαυμένη ὁμοίως, δεκατριῶν ὄνων. Ἴπποτας ὃ χολός ὢν, τῆ μὲν
πρῶτῃ σωματόπεσεν ὀρμῇ προθύμως, ὡς ὃ ἔώρα χολαιτερον πορευομένης
δι' αὐτόν, ἐμέλθουσεν ἀνελεῖν, καὶ μὴ διαφθείρειν τῶ πρᾶξιν, ἀχρησον ἀν-
δρωπον ἀμνη) ὄμα. ἔτυχε ὃ τῶ Ἀλεξανδρέων τις ἵππον ἄγων πῶσθαι τὰς
θύρας· τέτον ἀφελόμενοι καὶ τὸν Ἴπποταν ἀναλαβόμενος, ἐφέρετο δρόμῳ
διὰ

num enim esse, Cleomenem, qui foedus pa-
cifici cum Antigono fallidierat, bellicoso vi-
ro & strenuo, desiderare Matri Idææ initiati re-
gis otium manentem, ut ubi primum tympa-
num deposuerit atque a tripudio quieverit, ip-
sum obtruncaret.

Postquam in eam sententiam itum est,
Ptolemæo forte Canopum profecto, primo
vulgaverunt rumore liberari eum a rege cu-
stodia: deinde, quod in more regi esset ut
quos erat carcere soluturus, cœnam his &
munera mitteret, amici multa talia appara-
ta miserunt foris in urbem Cleomeni, quo
circumvenirent custodes, qui ista missa pu-
tabant a rege: quippe sacrificavit & parti-
cipavit eis hæc liberaliter, impostaque coro-
na accubens cum amicis epulatus est. Fa-

Vol. IV.

ma est autem maturius eum quam institue-
rat, ad rem exequendam erupisse: quod per-
cepisset servum unum ex facti conscis fo-
ris cum muliere, quam amabat, cubuisse:
ac metuens indicium, quum meridies esset,
& custodes sensisset ex temulentia sopitos,
induit tunicam, ac futura ex dextro hume-
ro aperta, strictoque gladio ejecit se domo
cum amicis pariter instructis. Tredecim hi
erant. Hippotas, qui erat claudus, primo
impetu erupit cum eis alacriter: quos ut
lentius sui causa pergere vidit, petiit ut in-
terficerent se, neque hominem inutilem ex-
spectando cœpta corrumpere. Forte A-
lexandrinorum quispiam equum præter ja-
nuam ducebat. Hunc abstulerunt, imposi-
toque Hippota cursu lati sunt per plateas,

Y y

ple-

διὰ τῆς σενωπῶν, ἢ παρεκάλειν τὸν ὄχλον Ἰππὶ τὴν ἐλευθερίαν. τοῖς ᾗ τοσ-
 ἔτον, ὡς ἔοικεν, ἀλκῆς μετῆν, ὅσον ἐπαινεῖν ἢ θαυμάζειν τὴν τῆ Κλεο-
 μύρου τόλμαν, ἀκολοθεῖν ᾗ ἢ βοηθεῖν εἰς ἐθάρρει. τὸν μὲν ἔν Χερσέρεμα
 Πτολεμαῖον ἐκ τῆ αὐτῆς Ἰξιοῖνα τρεῖς δούτους προσησόντες ἀπέκλειναν· ἑτέροι
 ᾗ Πτολεμαῖος τῆ φυλάσονται τὴν πόλιν ἐλαύνονται ἄεματι πρὸς αὐτούς,
 ὁρμήσαντες ἐναντίοι, τὰς μὲν ὑπερέτας ἢ δορυφόρους διεσκέδασαν, αὐτὸν ᾗ
 κατασπᾶσαντες ἀπὸ τῆ ἄεματι ἀπέκλειναν. εἶτα πρὸς τὴν ἄκρην ἐχώ-
 ρηεν, ἀναρρῆσαι διανομήροι τὸ δεσμοτήριον, ἢ χρεῖσαδς πᾶ πλήθει τῆ δε-
 δεμμένων. ἐφθασαν ᾗ φραξάμενοι καλῶς οἱ φύλακες· ὥστε ἢ ταύτης ἀπο-
 κρηδέλια τῆ πείρας τὸν Κλεομύρου διαφέρεσδς ἢ πλανᾶδς κτῆ τὴν πόλιν,
 εἰδένος αὐτᾶ προσησῶνται, ἀλλὰ φουγόντων ἢ φοβεμμένων ἀπάντων. ἔτως
 ἔν ἀποσᾶς, ἢ πρὸς τὰς φίλους εἰπὼν, Οὐδὲν ἦν ἄρα θαυμαστὸν ἄρχειν γυ-
 ναῖκας ἀνθρώπων φουγόντων τὴν ἐλευθερίαν, παρεκάλεισε πάντας ἀξίως
 αὐτῆ ἢ τῶν πεπραγμένων τελουτᾶν. ἢ πρῶτῶ μὲν Ἰππότας ἔσὸ τῶν
 νεωτέρων τινὸς ἐπλήγη δεηθείς, ἔπειτα τῶν ἄλλων ἕκαστῶ δούκως ἢ ἀδε-
 ῶς ἑαυτὸν ἀποσφᾶται, πλὴν Πανίως τῆ πρῶτη Μεγάλω πόλιν καταλα-
 βόνται. τῆτον ᾗ κάλλισον ὄρα ἢ πρὸς τὴν ἀγωγὴν δούφύεσάτον τῶν νέων
 γυμνήριον, ἐρώμενον ἐχνηκῶς ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευεν, ὅταν αὐτὸν τε ἢ τὰς
 ἄλλας ἴδη πεπλωκότας, ἔτω τελουτᾶν. ἦδη ᾗ κειμένων ἀπάντων Ἰππορῶ-
 μῶτῶ ὁ Πανίδος ἢ πᾶ ξιφιδίῳ πῶραπτόμετῶ καθᾗ ἕκαστον, ἀπεπειρᾶτο μή τις
 διαλαυθάνοι ζῶν. ἐπεὶ ᾗ ἢ τὸν Κλεομύρου νύξας πῶρα τὸ σφυρὸν εἶδε συ-
 σρέ-

plebemque vocaverunt ad libertatem. Illi tantum sane habuerunt roboris, quod probarent admirarenturque audaciam Cleomenis: sequi eum & opem ferre ausus fuit nemo. Ptolemæum Chrysermi aula digredientem tres statim adorti occiderunt. Alterum Ptolemæum urbis præfectum, qui curru ad eos pergebat, infesti invadentes, ministros & satellites ejus disjecerunt: illum curru detractum interfecerunt. Hinc ad arcem contenderunt, eo consilio ut carcerem effringerent, uterenturque custodiarum manu. Verum maturaverant custodes diligenter fores obturare. Ita ubi hoc lapsus conatu Cleomenes est, palatus est vagabundus per urbem, neque ei quisquam adjunxit se, sed fugerunt trepidaveruntque omnes. Igitur a cœpto desistens, atque ad

amicos fatus, Nihil sane miri est imperare fœminas viris libertatem refugientibus: hortatusque cunctos est ut vitam deponerent, sicut se rebusque gestis esset dignum. Primus igitur Hippotas precibus a quodam ex junioribus obtinuit ut occideret se. Mox aliorum quisque æquo animo & intrepide seipsum interemit, præter Panteum, qui Megalopolim primus ingressus erat. Huic, quem rex specie formosissimum, & juventutis disciplina præter æquales optime institutum amaverat, præcepit, quum ipsum atque alios vidisset jam occubuisse, tum sibi conscisceret mortem. Omnibus jam humi stratis accedens Panteus, & pugione singulos fodiens, tentavit num quis adhuc forte spiraret. Quum Cleomenem quoque in planta pedis punxisset, atque ad-

σρέψαιλα τὸ πρόσωπον, ἐφίλησεν αὐτὸν, εἶτα παρεκάθισε· ἢ τέλει ἔχον-
 τῷ ἤδη περὶ τὸν νεκρὸν, ἑαυτὸν Ἰπικατέσφαξε.

Κλεομένης μὲν ἐν ἑκαταίδεκα τῷ Σπάρτης βασιλεύσας ἔτη, ἢ τοιῶν-
 ἀνῆς γυναικῶν, ἔτως κατέσρεψε. τῷ ἢ φήμης εἰς τὴν πόλιν ὄλιω σκεδα-
 σθείσης, ἢ μὲν Κρατησίκλαια, καίπερ ἔσα γυναικῶν γυνή, πρὸς τὸ φρέ-
 νημα πρὸς τὸ τῷ συμφορᾷ μέγεθῷ, ἢ περὶ τὰ παῖδια τῷ Κλεο-
 μένης ὀλοφύρετο. τῷ ἢ παιδίων τὸ πρῶτον ἀποπνῆσαν, ἐδενὸς ἀν-
 προσδοκῆσαν, ἀπὸ τῷ τέγος Ἰπικατέσφαξε ἑαυτόν· ἢ κακῶς
 μὲν ἔχεν, ἢ μὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἤσθη βοῶν ἢ ἀγανακτεῖν Ἰπικατέ-
 σφαια τελευτᾶν. ὁ ἢ Πτολεμαῖος ὡς ἔγνω ταῦτα, προσέταξε τὸ μὲν σῶ-
 μα τῷ Κλεομένους κρεμάσαι καταβυσσῶσάντας, ἀποκτεῖναι ἢ τὰ παῖδια, ἢ
 τὴν μητέρα, ἢ τὰς περὶ αὐτὴν γυναῖκας. ἐν ἢ ταύταις μὲν ἢ Πανίως
 γυνή, καλλίστη ἢ γυναικοτάτη τὸ εἶδος. ἔτι ἢ αὐτοῖς νεογάμοις ἔσιν, ἐν
 ἀκμαῖς ἐρώτων αἱ τύχαι συνέβησαν. οὕτως μὲν ἐν συνεκπλεῦσαι τῷ Πανί-
 βελομένῳ αὐτὴν ἐκ εἶσαν οἱ γονεῖς, ἀλλὰ βία κατακτεῖσάντας ἐφύ-
 λατον· ὀλίγῳ ἢ ὑπερῶν ἵππων ἑαυτῇ περὶ τὴν ἀσπιδάσασα ἢ χρυσίδιον ἢ πολὺ,
 νυκτὸς ἀπέδρα, ἢ διώξασα συνίονως Ἰπικατέσφαια, ἐκείθεν ἐπέβη νεῶς εἰς
 Αἴγυπτον πλεῖστος· ἢ διεκομίσθη πρὸς τὸν ἄνδρα, ἢ συνδιώκειν αὐτῷ τὸν
 Ἰπικατέσφαια βίον ἀλύπως ἢ ἰλαρῶς. αὕτη τότε τὴν Κρατησίκλαιαν ὑπὸ τῷ
 στρατιωτῷ Ἰξαγομένῳ ἐχειραγῶγει, τὸν τε πέπλον αὐτῆς ὑπολαμβάνου-
 σα ἢ παρρηῖν περὶ τὴν ἀσπιδάσασα, μηδὲν τι μηδ' αὐτὴν ἐκπεπληγμένῳ τὸν θά-

νατον

advertisset faciem eum contrahere: osculum
 illi tulit, inde affedit ei, hinc exanimem jam
 complexus, semetipsum super eum confodit.

Ac Cleomenes quidem, postquam regnum
 sexdecim annos obtinuit, talemque se præ-
 stitit, ad hunc occubuit modum. Ut vero
 rumor est per totam urbem dilatus, Cratesi-
 clea, quamvis generosa mulier, demisit ex
 magnitudine calamitatis animos, liberosque
 complexa Cleomenis projecit se in lamenta-
 tiones. Ex filiis stirpis major, ex fastigio
 domus præter omnium expectationem desi-
 liens in caput se præcipitem dedit: atque af-
 flictus quidem fuit, non exspiravit tamen, sed
 sublatus est clamans & fremens quod inter-
 pellaretur mori. Ptolemæus ubi hæc accep-
 tit, corpus imperavit Cleomenis excoriatum

in crucem agi, necari insuper liberos ejus,
 matrem & foeminas ejus comites. In his Pan-
 tei quoque uxor erat eximia & ingenua im-
 primis forma. Hi brevi post nuptias in ipso
 amorum fervore in has inciderunt ærummas.
 Eam comitari Pantei fugam per mare cu-
 pientem prohibuerant parentes, ac vi inclu-
 sam asservabant: at illa paulo post parato e-
 quo ac pauculo ære, arripuit nocte fugam,
 Tænarumque citato profecta cursu, navem
 quæ inde solvebat in Ægyptum, conscendit,
 & ad virum pervenit, fortique animo & hi-
 lari peregrinationis se præbuit viro sociam.
 Hæc tunc Cratesicleam, dum a militibus
 ad supplicium rapitur, manu duxit, replum
 ejus sublevans, ac confirmans ne illam qui-
 dem mortem trepidantem, verum unum

νατον, ἀλλ' ἐν μόνον αἰτεμύλῳ, πρὸ τῶν παιδίων λυποθανεῖν. ἐπεὶ ᾗ ἤλθον εἰς τὸν τόπον ἐν ᾧ ταῦτα δρᾶν εἰώθασιν οἱ ὑπηρέται, πρῶτον μὲν τὰ παιδία τῆ Κρατησικλείας ὀρώσης ἐσφατίον, εἶτα ἐκείνῳ, ἐν τῷτο μόνον Ἰπὶ τηλικύτοις φθελξαμύλῳ πάθεσιν, ὦ τέκνα ποῖ ἐμόλτε; ἢ ᾗ τῆ Πανίεως γυνή, φειζωσαμύρη τὸ ἱμάτιον, εὖρωσθ' ἔσα κὺ μεγάλη, τῶ ἀποθησκασῶν ἐκάσῳ σιωπῇ κὺ μεθ' ἡσυχίας ἐθεράπυε, κὺ φειέσελλεν ἐν τῶ ἐνδεχομύλων. τέλθ' ᾗ μὲν πάσας ἐαυτῷ κοσμήσασα, κὺ καταγαγῆσα τὴν φειβολῶ, κὺ μηδένα προσελθεῖν ἐάσασα μηδ' ἐιδεῖν ἄλλον ἢ τὸν Ἰπὶ τῆ σφαγῆς τεταγμύρον, ἡρωικῶς κατέσρεψεν, ἐδενὸς δεηθεῖσα κοσμεῖνθ' κὺ φεικαλύπτεινθ' μὲν τῷ τελουτῷ. ἔτω παρέμεινε τῷ θανάτῳ τὸ κόσμιον τῆ ψυχῆς, κὺ διεφύλαξεν ἡ ζῶσα φερεῖν τῷ σώματι φειέθηκεν.

Ἡ μὲν ἐν Λακεδαιμόνι ἐφαμίλλως ἀγωνισαμένη τῷ γυναικείῳ δράματι πρὸς τὸ ἀνδρεῖον ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς, ἐπέδειξε τὴν ἀρετὴν ὑβριδῆναι μὴ δυναμένην ὑπὸ τῆ τύχης. ὀλίγαις ᾗ ὑσερῶν ἡμέραις, οἱ τὸ σῶμα τῆ Κλεομένης ἀνεσαυρωμένον φειφυλάττοιες, εἶδον εὐμεγέθη δράκοντα τῆ κεφαλῇ φειπεπλεγμένον, κὺ λυοκρύπτοινα τὸ πρόσωπον, ὥστε μηδὲν ὄρνεον ἐφίπιαθ' σαροφάγον. ἐκ ᾗ τέττε δεισιδαιμονία προσέπεσε τῷ βασιλεῖ, κὺ φόβθ' ἄλλων καθαμύρ' ταῖς γυναῖξιν ἀρχὴν φειασχῶν, ὡς ἀνδρὸς ἀνηρημένε θεοφιλέε, κὺ κρείττεινθ' τὴν φύσιν. οἱ ᾗ Ἀλεξανδρεῖς κὺ προέτρεπον, φοιτῶντες Ἰπὶ τὸν τόπον, ἤρωα τὸν Κλεομένῳ κὺ Θεῶν παῖδα προσαγορεύοντες· ἀχει ἔ κατέπαυσαν αὐτῆς οἱ σοφώτεροι, διδόντες λόγον, ὡς μελίπιας μὲν

modo petentem, ut ante pueros sustolleretur. Postquam ad supplicii locum perventum est: pueros primum sub oculis Cratēscleæ, deinde illam interfecerunt. Illa unam hanc vocem tantis in malis misit, Quo pueri estis profecti? At Pantei uxor stola succincta, valens mulier & eminenti statura, unamquamque morientium silentio & sedate curavit, atque ex presenti copia velavit. Tandem omnium novissima semetipsam composuit: deductoque amictu neminem accedere permittebat neque contueri se, extra unum qui ad jugulandum ipsam præpositus erat, vitam deposuit fortissime, neque eguit quoquam qui se adornaret & obnuberet ab excessu. Ad hoc in mortē animi decus usque retinuit, conservavitque quam viva corpori custodi-

endo adhibuerat curam.

Ita Lacedæmon, quæ muliebri actu ex æquo cum virili extremis temporibus certavit, virtutem ostendit non posse a fortuna violari. Paucis post diebus, qui Cleomenis corpus cruci suffixum custodiebant, draconem ingentem conspexerunt, qui caput illius circumplicabat, faciemque contegebat, ne avis carnivora eam ulla attingeret. Hinc superstitio invasit regem trepidatioque, aliarum expiationum mulieribus aditum præbens, quasi virum interfecisset divinum & humana forte majorem. Alexandrini quoque excurrerant ad ipsum locum, ac heroem Cleomenem Deorumque filium appellabant, usque dum reflexerunt eos doctiores, qui docuerunt, apes ex bo-

bus,

μὲν βόες, σφῆκας ἢ ἵπποι κατασαπέντες ἐξανθῆσι, κάρθαρι ἢ ὄνων τὸ αὐτὸ παθόντων (ζωογονεῖν). τὰ ἢ ἀνθρώπινα σώματα, τῷ περὶ τὸν μυελὸν ἰχώρων συρροῦν τινα ἢ σύσασιν ἐν ἑαυτοῖς λαβόντων, ὄφεις ἀναδίδωσι. ἢ τῆτο κατιδόντες οἱ παλαιοὶ, μάλιστα τῷ ζῶν τὸν δράκοντα τοῖς ἥρωσι συν-
ωκείωσαν.

bus, ex equis vespas putrescentibus germinare, compacta & concreta edere angues. Qua re
scarabeos ex asinis pullulare eodem deductis: veteres animadversa, inter omnes animantes
humana vero corpora tabe medullæ inter se heroibus draconem consecraverunt.

ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΑΙ ΓΑΙΟΣ ΓΡΑΚΧΟΙ.

ΜΕΙΣ ἢ τὴν πρῶτῳ ἰσορίαν ἀποδεδωκότες, ἔχομεν ἐκ ἐλάττονα πάθη τέτων ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ συζυγίᾳ θεωρῆσαι, τὸν Τιβερίῳ καὶ Γαίῳ βίον ἀνικαθάβαλλοῦτες. ἔτσι Τιβερίῳ Γράκχῳ παῖδες ἦσαν ᾧ τιμητῇ τε Ῥωμαίων γρομῶν, καὶ δις ὑπατεύσαντι, καὶ θειάμβας δύο καταγαγόντι, λαμπρότερον ὡς τὸ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἀξίωμα. διὸ καὶ τὴν Σκιπίωνος τῆς καταπολεμήσαντος Ἀννίβαν θυγατέρα Κορηθίαν ἐκ ὧν φίλος, ἀλλὰ καὶ διαφορῶς πρὸς ἀνδρὶ γεγονώς, λαβεῖν ἠξιώθη μὲν τὴν ἐκείνης τελευτῶν. λέγει) ἢ ποτε συλλαβεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης ζυγῶν δρακόντων· τὰς ἢ μάλιστα σεψαμῶν τὸ τέρας, ἀμφω μὲν ἐκ ἐᾶν ἀνελεῖν, ἐδὲ ἀφεῖναι· πρὸς ἢ θάττες διερεῖν, ὡς ὁ μὲν ἄρρῳ πρὸς Τιβερίῳ φέρει θάνατον ἀναρεθεῖς, ἢ ἢ θήλεια τῇ Κορηθία. τὸν ἐν Τιβέριον καὶ Φιλῆνα τὴν γυναικα, καὶ μάλλον αὐ-

Prima explicata historia, haud minores habemus in Romano pari contemplari calamitates, dum cum illis Tiberii & Caii vitam comparamus. Patre hi fuerunt Tiberio Graccho: qui censor Romae quum fuisset & bis Consul, duosque reportasset triumphos, dignitatem tamen quaesivit ex virtute majorem: quapropter habitus dignus est, ut Scipionis, qui Annibalem debellavit, nulla conjunctus

necessitudine, immo alienus ab eo, filiam Corneliam in matrimonium acciperet post illius obitum. Hunc fama est duos angues in cubili comprehendisse, atque aruspices perpenso prodigio ambos vetasse interfici vel dimitti: de altero asseverasse, si necatus mas foret, funestum Tiberio esse: Corneliam, si foemina: Tiberium vero, qui uxorem diligebat, ac sibi maturiorem mortem

αὐτῷ προσήκειν ὄντι πρεσβυτέρῳ τελευτῶν ἠγέρμων, ἔτι νέας ἔσης ἐκείνης, τὸν μὲν ἄρρενα κτείνειν τῷ δρακόντων, ἀφείναι δὲ τὴν θήλειαν ἔτα ὕστερον ἔ πολλῶν χρόνῳ τελευτῆσαι, δεκαδύο παῖδας ἐκ τῆς Κορηλίας αὐτῷ γεγονότας καταλιπόντα. Κορηλία δὲ ἀναλαβῶσα τὰς παῖδας καὶ τὸν οἶκον, ἔτω σώφρονα καὶ φιλότεκνον καὶ μεγαλόψυχον αὐτῷ παρέχεν, ὥστε μὴ κακῶς δόξαι βεβελεύσας τὸν Τιβέριον, ἀντὶ τοιαύτης γυναικὸς ἀποθανεῖν ἐλόμενον. ἢ γε καὶ Πτολεμαῖος τῷ βασιλέως κοινωρῶν τὸ διάδημα, καὶ μνωρῶν τὸν γάμον αὐτῆς, ἠνθήσατο, καὶ χερσὶν αὐτῆς τὰς μὲν ἄλλας ἀπέβαλε παῖδας, μίαν δὲ τῷ θυγατέρων, ἢ Σικιπίωνι τῷ νεωτέρῳ σιωπήσασα, καὶ δύο ἕξ, ὧν ἑκατέρωθεν γέγραπται, Τιβέριον καὶ Γαίον, διαχρησάμενος ἔτω φιλοτίμως ἔξέτρεψεν, ὥστε πάντων ἀφουεσάτους Ῥωμαίων ὁμολογημένως γεγονότας, πεπαιδευῶν δοκεῖν βέλτιον ἢ πεφυκέναι πρὸς ἀρετῇ.

Ἐπεὶ δὲ ὥσπερ ἢ τῷ πλαστοματῶν καὶ γραφοματῶν Διοσκύρων ὁμοίότης ἔχει τινὰ τῷ πυκτικῷ πρὸς τὸν δρομικὸν ἔπὶ τῷ μορφοῦ διαφορᾶν, ἔτω τῷ νεανίσκων ἐκείνων ἐν πολλῇ τῇ πρὸς ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην, ἔτι δὲ ἐλευθεριότητα καὶ λογιότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ἐμφερέα, μεγάλα ὧν τὰ ἔργα καὶ τὰς πολιτείας οἷον ἔξωθήσαν καὶ διεφάνησαν ἀνομοιότητες· ἔ χειρὸν εἶναι μοι δοκεῖ ταύτας προεχθεῖν. πρῶτον μὲν ἔν ἰδέα προσώπων καὶ βλέμματι καὶ κινήματι πρῶτον καὶ κατασηματικὸς ἦν ὁ Τιβέριος, ἐν ἑνὶ δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ Γαῖος, ὥστε καὶ δημηγορεῖν τὸν μὲν ἐν μιᾷ χώρᾳ βεβηκότα κοσμίως, τὸν δὲ Ῥωμαίων πρῶτον ἔπὶ τῷ βήματι περιπάτω τε χρεῖσασαι,

ætate priori quam juveni illi ducebat, draconem marem sustulisse emissâ foemina: inde non multo post fato functum duodecim liberos ex Cornelia susceptos reliquisse. Suscipiens liberos & rei familiaris curam, vitam exegit Cornelia in tanta castitate, tanta pietate, tanta denique animi magnitudine, ut non male visus sit consuluisse Tiberius, qui pro tali muliere animum induxit emori. Nempe quæ etiam regi Ptolemæo nuptias ejus ambienti, & ad consortium eam vocanti regni, abnuvit: atque in viduitate manens reliquam amisit prolem, excepta unica filia quæ Scipioni Africano minori nupsit, & filiis duobus, de quibus hic tractamus, superstites, Tiberio & Caio. Hos tanta eduxit cura, ut quum in pube Romana essent citra contro-

versiam summa indole, præclarius tamen instituti quam geniti viderentur ad virtutem.

Quando vero ut in signis & picturis habet Castoris & Pollucis similitudo quoddam pugilis cum cursore figuræ discrimen: ita illorum adolescentium in magna ad fortitudinem & moderationem, insuper ad liberalitatem, eloquentiam, animi celsitudinem affinitate, grandes quasi effloruerunt & eluxerunt in actibus eorum & reipublicæ procuracione disparitates: non ab re visum mihi est ante eas expedire. Primum vultu & obtutu & motu blandus erat & compositus Tiberius, acer Caius & vehemens. Itaque in concionando, ille modeste non se movebat loco: hic, primus Romæ in rostris deambulavit inter dicendum,

δαι, ἢ ἀπεισάσαι τὴν τήβεννον ἕξ ὧμα, καθὰ αὖτε Κλέωνος τῆς Ἀθηναίης ἰσορεῖται, ἀπεισάσαι τε τὴν ἀειβολὴν ἢ τὸν μηρὸν ἀλοῦσαι πρῶτον τῷ δημηγορῶντι. ἔπειτα ὁ λόγος τῆς μὲν Γαίης φοβερός ἢ ἀπεισάτης εἰς δαίωσιν, ἢ δίων ἢ ὁ τῆς Τιβερίας, ἢ μᾶλλον ἐπαγωγὸς οἴκη. τῆς δὲ λέξις καθαρὸς ἢ διαπεπονημῶς ἀκριβῶς ἐκείνῳ, ὁ δὲ Γαίης, πιθανὸς ἢ γεγωνημῶς. ἔτω δὲ ἢ αὖτε τὴν δίαυταν ἢ τραπέζαν δυτελής ἢ ἀφελής ὁ Τιβερίας, ὁ δὲ Γαίης, τοῖς μὲν ἄλλοις ἀσάβαλεῖν, σώφρων ἢ αὐστηρὸς, τῆς δὲ πρὸς τὸν ἀδελφὸν διαφορᾶ νεοπρεπής ἢ ἀείρεγος ὡς οἱ αὖτε Δρεῖσον ἠλέγχον ὅτι δελφίνας ἀργυρεῖς ἐπέιατο τιμῆς εἰς ἐκάστῳ λιτραν δραχμῶν χιλίων ἢ διακοσίων πενήκοντα. τῆς δὲ ἦται, καὶ τὴν τῆς λόγος διαφορᾶν, ὁ μὲν Ἰπικῆς ἢ πρᾶτος, ὁ δὲ τραχύς ἢ θυμοειδής ὥστε ἢ ἀσά γνώμην ἐν τῷ λέγειν ἐκφερόμενον πολλάκις ὑπὲρ ὀργῆς, τὴν τε φωνὴν ἀποξιώνειν, ἢ βλασφημεῖν, ἢ σιωπράττειν τὸν λόγον. ὅθεν ἢ βοήθημα τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἐποίησατο τὸν Δικίνιον οἰκέτην, ἐκ ἀνόητον, ὃς ἔχων φωναστικὸν ὄργανον, ὃ τὰς φθόγγας ἀναβιάζουσι, ὅπιθεν ἔσως τῆς Γαίης λέγοντι, ὀπλῆκα τραχωμόμενον αἰδοῖτο τῆς φωνῆς ἢ ἀσά ῥηγνύμενον δι' ὀργῆς, ἐνεδίδε τόνον μαλακόν, ὃ τὸ σφοδρὸν ἐκείνῳ δὴθὺς ἅμα τῆς πάθης καὶ τῆς φωνῆς ἀνίεις ἐπρᾶνεντο, καὶ παρεῖχεν ἑαυτὸν δυνάμνητον.

Αἱ μὲν ἔν διαφοραὶ τοιαῦταί τινες ἦσαν αὐτῶν ἀνδραγαθία ἢ πρὸς τὰς πολεμίας, καὶ πρὸς τὰς ὑπηκόας δικαιοσύνη, καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς Ἰπμέλεια, καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἐκράτεια ἀσά ἄλλα. ὡς δὲ πρὸς βύ-
τερος

cendum, & togam ex humero divulgavit, ut de Atheniense memoriae proditum est Cleone, diloricasse eum in dicendo pallium ac femur percussisse inter oratores primum. Deinde oratio fulminans Caii, exaggerataque affectibus: dulcior Tiberii, magisque commiserationem movens. Dictione pura haec atque exquisita elaborata, Caii artificiosa & splendida. Pari modo in victu & mensa frugalis ac simplex Tiberius: Caius, si cum aliis eum contendas, continens & restrictus, verum si compares cum fratre, delicatus & exquisitus: quod objecit ei Drusus, delphinas comparasse eum argento repensos in libras quinque millibus nummorum. Moribus respondebant orationi, superior lenis & placidus, confragosus

alter & fervens. Unde in dicendo frequenter auferebatur invitus ab ira, ut vocem concitaret, in maledicta erumperet, & conturbaret orationem. Quare remedium adhibuit huius excessus Licinium servum non infusum, qui tenens instrumentum phonascicum, quo excitant sonos, & a tergo Caii concionantis consistens, ubi voce sensit concitatum & ira erumpentem, remittebat molliter tenorem, quo fulmen orationis confestim ille una cum affectu & voce molliens, refervescebat revocabaturque facile.

Dissonantiae erant eorum haec: audacia vero adversus hostes, iustitia adversus populares, officiorum in muneribus eorum sedulitas, & adversus voluptates continentia par in utroque. Major erat

τέρεισθε ἐνιαυτοῖς ἐνεία ὁ Τιβέριεσθε, καὶ τῆτο τῶ ἐκατέρη πολιτείαν ἀπηρητηρήσω τοῖς χρόνοις ἐποίησε, καὶ τὰς πράξεις ἔχ ἥμισυ διαλυμήνατο, μὴ σωμακμασάτων, μηδὲ συμβαλότων εἰς τὸ αὐτὸ τῶ δυνάμιν, μεγάλην ἀν ἕξ ἀμφοῖν ὁμῆ καὶ ἀνυπέβλητον ἡρομήσω. λεκίον ἔν ἰδίᾳ αὐεὶ ἐκατέρη, καὶ αὐεὶ τῆ πρεσβυτέρη πρότερον.

ΕΚΕΙΝΟΣ τοίνυν δὴθὺς ἐν παίδων ἡρομήσω, ἔτωσ ἦν αὐεὶβόησθε, ὥστε τὶ τῶ ἀγέρον λεγομήρησ ἰερωσιῶησ ἀξιοθῆναι δι ἀρετήν μάλλον ἢ δια τὴν δὴχρῆαν. ἐδήλωσε ἡ Ἀππιεσθε Κλαυδίεσθε, ἀνήσ ὑπατικὸς καὶ τιμητικὸς καὶ προγεγεραμήσω κατ' ἀξίωμα τὶ Ῥωμαίων βελῆσ, καὶ πολὺ φρονήματι τῆσ κατ' αὐτὸν ὑπεραίρων. ἐσιωμήτων γῶ ἐν ταυτῶ τῶ ἰερέων, προσαγορεύσας τὸν Τιβέριον καὶ Φιλοφρονηθεῖσ, αὐτὸς ἐμνάτο τῆ θυγατεὶ νυμφίον. δεξαμήρησ ἡ ἀσμήρωσ ἐκείνησ, καὶ τὶ καταινέσεωσ ἔτω ἡρομένησ, εἰσιῶν ὁ Ἀππιεσθε οἰκαδε πρὸς αὐτὸν, λατὸ τὶ θυρασ δὴθὺς ἐνάλει τὴν γυναικα, καὶ μεγάλη τῆ φωνῆ βοῶν, Ὡ Ἀντισία, τὴν Κλαυδιαν ἡμῶσ ἀνδρὶ καθωμολόγηκα. κακείνη θαυμάσασα, Τίσ, εἶπεν, ἡ σασδή; ἢ τί τὸ τάχθε, εἰ μὴ Τιβέριον αὐτῆ Γράκχον δεισκαῖσ νυμφίον; ἐκ ἀγνωῶ ἡ ὅτι τῆτο τινὲσ ἕπὶ τὸν πατέρησ τῶ Γράκχων Τιβέριον καὶ Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν ἀναφέρεσιν ἀλλ' οἱ πλείησ ὡσ ἡμεῖσ γεράφομη ἰσορῆσιν, καὶ Πολύβιεσθε, μῆ τὴν Σκιπίωνεσθε Ἀφρικανῆ τελουτήν, τῆσ οἰκείησ φησὶν ἐν πάντων προκεινάτωσ τὸν Τιβέριον δῆναι τὴν Κορνηλιαν, ὡσ ἕπὸ τῆ πατρὸσ ἀνέκδοτον καὶ ἀνέγνωον ἀπολειφθεῖσαν. ὁ δ' ἔν νεώτεροσ Τιβέριεσθε,

59α-

erat annis novem Tiberius: quod actiones utriusque distraxit temporibus, & maxime coepta evertit, quod non simul floruerint, neque opes suas conferre potuerint in unum, quæ ingentes ex ambobus conflatae atque inexsuperabiles fuissent. Quare seorsum de utroque, atque primum de natu majore dicendum.

ILLE simul atque ex pueris excessit, adeo fuit celebris ut in collegium augurum virtutis magis quam nobilitatis nomine fuerit coopatus. Ostendit id Appius Claudius, vir consularis & censorius & princeps senatus, multoque æquales suos prudentia antecellens. Nam in cæna augurali Tiberium comiter ap-

pellans, nuptias ipse ei obtulit filiaæ. Quam conditionem quum ille accepisset læte, ac mox factis sponsaliis domum Appius ad se ingressus vocavit mox a limine uxorem, altaque voce clamans, Claudiam nostram, (inquit) Antistia, viro despondi: illa obstupescens, Quid festinato aut properato, inquit, opus erat? an Tiberium Gracchum ei sponsum invenisti? Non me fugit esse qui ad patrem hoc Gracchorum Tiberium & Scipionem referant Africanum: verum plerique scriptores nobis astipulantur, & Polybius post Scipionis Africani fata necessarios ejus ait omnibus prælato Tiberio collocasse Corneliam, ut a parente nulli elocata vel pactam. Igitur minor Tiberius in

στρατοδρόμῳ ἐν Λιβύῃ μὲν τῆ δαυτέρῃ Σκιπίωνῳ, ἔχοντι αὐτῆ τὴν ἀδελφῶν, ὁμῶς συνδιατριβῶν ὑπὸ σκηνῶν τῶν στρατηγῶν, ταχὺ μὲν αὐτῆ τὴν φύσιν κατέμαθε, πολλὰ καὶ μεγάλα πρὸς ζῆλον ἀρετῆς καὶ μίμησιν ἐπὶ τῶν πράξεων ἐκφέρεσαν. ταχὺ ἢ τῶν νέων πάντων ἐπρώτῳ δὲ ταξία καὶ ἀνδρεία· καὶ τῆ γε τείχεος ἐπέβη τῶν πολεμίων πρῶτῳ, ὡς φησι Φάνιῳ, λέγων καὶ αὐτὸς τῶν Τιβερίῳ συνεπιβῆναι, καὶ συμμεταχεῖν ἐκείνης τῆ ἀεισείας. πολλῶν ἢ καὶ παρῶν δύνοιαν εἶχεν ἐν τῶν στρατοπέδῳ, καὶ πόθον ἀπαλλατρίῳ αὐτῆ κατέλειπε.

Μετὰ ἢ τὴν στρατείαν ἐκείνῃ αἰρεθεὶς ταμίας, ἔλαχε τῶν ὑπάτων Γαῖῳ Μαρκίνῳ συστρατεύειν ἐπὶ Νομαντίνης, ἀνθρώπῳ μὲν εὖ ποιητῶν, βαρυπομοτάτῳ ἢ Ῥωμαίων στρατηγῶν. διὸ καὶ μᾶλλον ἐν τύχαις ἀσφαλῶν καὶ πράγμασιν ἐναντίοις τῆ Τιβερίῳ διέλαμψεν εὖ μόνον τὸ συνετόν καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλ', ὃ θαυμάσιον ἦν, αἰδῶς τε πολλῆ καὶ τιμῆ τῆ ἀρχοῦν, ὑπὸ τῶν κακῶν ἐδ' ἑαυτὸν εἰ στρατηγός ἐστιν ἐπιγινώσκοντι. ἠτήθει γὰρ μάχαις μεγάλαις, ἐπεχείρησε μὲν ἀναζυγνῶσαι νυκτὸς, ἐκλιπὼν τὸ στρατόπεδον· αἰδομένων ἢ τῶν Νομαντίνων, καὶ τὸ μὲν στρατόπεδον δὴθὺς λαβόντων, τοῖς ἢ ἀνθρώποις ἐπιπεσόντων φύγασιν, καὶ τὰς ἐσχάτας φονδύλων, τὰ ἢ πᾶν ἐκκυκλωμένων στρατόπεδον, καὶ σωθέντων εἰς τόπους χαλεπὸς καὶ διάφυξιν εὖ ἔχοντα, λατογνῶς τὴν ἐν τῆ βιάζουσιν σωτηρίαν ὁ Μαρκίνῳ, ἐπεκηρυκδέτο παρὶ σπονδῶν καὶ διαλύσεων πρὸς αὐτῆς· οἱ ἢ πισθῆναι ἔφασαν ἐδένι,

Africa, merens sub Africano sequente, qui fororem ipsius habebat in matrimonio, & in contubernio imperatoris agens, brevi notavit ingenium: quod multa & eximia ad virtutis excitandum amorem & factorum suorum emulationem edebat exempla. Brevi etiam omnem juventutem parendo & strenue agendo superavit: ac vero murum hostium primus ascendit, ut autor est Fannius, qui praedicat una cum Tiberio se in murum evasisse confortemque fuisse illius decoris. Jam studium ingens sui in exercitu praesens concitavit, & desiderium reliquit discedens.

Ab illa expeditione quaestor est designatus. Obvenit ei fors ut consulem C. Mancinum ad bellum Numantinum sequeretur, hominem non malum, sed ducem Romanorum

omnium infelicissimum. At tamen in fortunis adversis & duris casibus, eluxit Tiberii non prudentia modo & virtus, verum etiam, quod miraculum erat, observantia magna & reverentia imperatoris: qui ob ærumnarum molem ne ipse quidem meminerat se esse ducem. Quippe quum ingentibus fufus proeliis esset, adortus est nocte relictis castris se recipere. Caterum odorati id Numantini, ceperunt extemplo castra ejus, exercitum insequuti fugientem sunt, extremum agmen conciderunt, omnes circumvenerunt copias, conjeceruntque in loca aspera unde nullum patebat effugium. Hic diffidens vi expedire se salutem posse Mancinus, legatos misit ad illos inducias & pacem flagitatum: illi vero fidem negaverunt adjungere se ulli praeter-

ἐδένι, πλὴν μόνῳ Τιβερίῳ, ἢ τῆτον ἐμέλδον ἄποσέλλειν πρὸς αὐτὸς. ἐπε-
 πόθεισαν ᾗ τῆτο ἢ δι' αὐτὸν τὸν νεανίσκον· ἦν γὰρ αὐτῷ πλείστῳ λόγῳ
 ἐπὶ στρατιᾶς ἢ μεμνημένοι τῶ πατρὸς Τιβερίου, ὃς πολεμήσας Ἰβησι, ἢ
 πολλὰς κατασφραγίσας, εἰρήνῃ ἐθετο πρὸς Νομαντίους, ἢ ταύτῃ ἐμ-
 πεδύνα τὸν δῆμον ὀρθῶς ἢ δικαίως αἰεὶ παρέχευ. ἔτω δὴ πεμφθεὶς ὁ Τι-
 βερίῳ, ἢ συγγνώμῃ τοῖς ἀνδράσι, ἢ τὰ μὲν πείσας, τὰ δὲ δεξάμῃ
 ἐσπίσατο, ἢ δισμυρίους ἐσωσε ᾠριφανῶς Ῥωμαίων πολίτας, ἀνδρῶν δερα-
 πείας ἢ τῶν ἐξω τάξεως ἐπομῶν.

Τὰ δὲ ἐν τῷ χάρακι λειφθέντα χρήματα πάντα κατέχευ οἱ Νομαντίοι
 ἢ διεπόρθησαν. ἐν δὲ τῆτοις ἢ πινακίδες ἦσαν τῶ Τιβερίῳ, γράμματα καὶ
 λόγους ἔχεσαι τῆ ταμιευτικῆς ἀρχῆς, ἀς ᾠρι πολλῶ ποιέμῃ ἄπολα-
 βῆν, ἢδη τῶ στρατῷ προκεχωρηκῶτῳ ἀνέσφραξε πρὸς τὴν πόλιν, ἔχευ μεθ'
 ἑαυτῷ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἐταίρους. ἐκαλέσας δὲ τῶ Νομαντίων τῶς ἀρχον-
 τας, ἢξίς κομίσασθαι τῶς δέλτους, ὡς μὴ ᾠρι ἀρχοὶ τοῖς ἐχθροῖς διαβολὴν, ἐκ
 ἔχευ ἄπολογησασθαι ᾠρι τῶν ᾠκονομημένων. ἢδένιες δὲ οἱ Νομαντίοι τῆ
 συντυχία τῆ χρείας, παρεκάλευ αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· ὡς δὲ εἰσήκει
 βελουόμῃ, ἐγγὺς προσελθόντες ἐνεφύοντο ταῖς χερσὶ, καὶ λιπαρεῖς ἦσαν,
 δεόμενοι μηκέτι νομίζευν αὐτῶς πολεμίσας, ἀλλ' ὡς φίλοις χρεῖσθαι καὶ πι-
 σεύειν. ἔδοξεν δὲ τῶ Τιβερίῳ ταῦτα ποιέειν· τῶν δὲ δέλτων ᾠριεχομῶ καὶ
 δεδοικῶτι παρξυώειν ὡς ἀπιστημένους τῶς Νομαντίους, εἰσελθόντι δὲ εἰς τὴν
 πόλιν,

terquam uni Tiberio, atque ut hic mitteretur ad se poposcerunt. Expetiverunt id tum ip-
 sius virtute adolescentis, quod nomen ejus in castris foret ingens: tum patris memoria Ti-
 berii, qui bello cum Hispanis gesto, multif-
 que domitis, fœdus cum Numantinis fecerat, quod servari a populo recte atque ordine præ-
 stiterat illibatam. Ita missus Tiberius egit cum Numantinis, ac quædam ab iis impe-
 trans, quædam concedens, fœdus fecit, atque viginti millia civium, præter servitia eosque qui extra ordinem castra secuti sunt, non ob-
 scure conservavit.

Quicquid autem relictum in castris fuerat, eo potiti Numantini omni sunt & diripu-
 erunt. In his tabulæ erant Tiberii, in quibus quæsturæ acta & rationes contineban-

tur: quas recipere magni faciens, quum ex-
 ercitus jam in itinere esset, tribus aut quatu-
 or amicis comitantibus eum, regressus est Numantiam. Excitos Numantinorum ma-
 gistratus oravit ut tabulas sibi redderent, ne iniquis calumniandi præberet ansam, quod referre rationes non posset. Læti oblata præstandi beneficii occasione Numantini, invitaverunt eum ut urbem ingrederetur: ut deliberabundus constitit, propius accedentes manus ejus corripuerunt, majorem in mo-
 dum precantes ne ultra in hostibus numeraret ipsos, sed uteretur pro amicis & fidem haberet. Itaque visum Tiberio est morem eis gerere, tum tabularum desiderio, tum ti-
 mens etiam exasperare diffidentia Numanti-
 nos. Ingresso urbem, primo prandium pro-

πόλιν, πρῶτον μὲν ἄριστον παρέθεσαν, καὶ πᾶσαν ἐποίησαντο δέησιν ἐμφαγεῖν τι κοινῇ μετ' αὐτῶ καθήμερον. ἔπειτα τὰς δέλτας ἀπέδωσαν, ἢ τῶν ἄλλων ἂν βέλαιοτο χρημάτων λαβεῖν ἐκέλευον. ὁ δ' ἔδεν ἢ τὸν λιβανωτὸν, ὃ πρὸς τὰς δημοσίας ἐχεῖτο θυσίας, λαβὼν, ἀπῆλθεν ἀσπασάμενος ἢ φιλοφρονηθεὶς τὰς ἀνδρας.

Ἐπεὶ δ' εἰς Ῥώμην ἐπανῆλθεν, ἢ μὲν ὅλη προῖξις, ὡς δεινὴ ἢ κατακύνουσα τῷ Ῥώμην, αἰτίαν εἶχε ἢ κατηγορίαν οἱ δ' τῶ στρατιωτῶν οἰκείοι ἢ φίλοι, μέγα μέγεθος ὄντες τῷ δήμῳ, συνέτρεχον πρὸς τὸν Τιβέριον, τὰ μὲν αἰχρὰ τῶν γεγονότων ἀναφέρουσαι εἰς τὸν ἀρχόντα, δι' αὐτὸν δ' ἰσχυροῦς τοσούτους πολίτας φάσκουσαι. οἱ μὲντοι δυσχεραίνουσαι τὰ πεπραγμένα, μιμνήσκουσαι τὰς προγόνους ἐκέλευον. ἢ γὰρ ἐκείνοι τὰς ἀγαπήσαντας ἐπὶ Σαυιτῶν ἀφελῶσαι στρατηγούς, αὐτὰς τε τοῖς πολεμίοις γυμνούς προσέριψαν, ἢ τὰς ἐφαψαμένους ἢ μεταχόνας τῶν σπονδῶν, οἷον ταμίας ἢ χιλιάρχους, ὁμοίως πρὸς ἔβαλον, εἰς ἐκείνους τῷ Ἰπποκρίαν ἢ τῷ διάλυσιν τῶν ὁμολογημένων τρέποντες. ἔνθα δὴ ἢ μάλιστα τῷ πρὸς τὸν Τιβέριον δύνοιαν ἢ σπασθὴν ἐξέφηνεν ὁ δῆμος. τὸν μὲν γὰρ ὑπατοὺς ἐψηφίσαντο γυμνὸν ἢ δεδεμένον ἀξιδεῖναι τοῖς Νομανθίνοις, τῶν δ' ἄλλων ἐφείσαντο πάντων διὰ Τιβέριον. δοκεῖ δ' ἢ Σκιπίων βοηθῆσαι, μέγιστος ὢν τότε, ἢ πλείστον δυνάμενος Ῥωμαίων· ἀλλ' ἔδεν ἢ τιον ἐν αἰτίαις ἦν, ὅτι τὸν Μακρίνον ἐπέδωκεν, ἔδεν τὰς σπονδὰς ἐμπεδωθῆναι τοῖς Νομανθίνοις ἐπέδωκεν, δι' ἀνδρὸς οἰκείας ἢ φίλας τῷ Τιβέριῳ γυμνούς. τὸ δ' ἢ πλείστον, εἰσὶν ἐν φιλοτιμίας,

posuerunt, atque obsecrauerunt enixe ut aliquid communi mensa secum cibi caperet. Inde tabulas ei reddiderunt, iusseruntque ut de reliqua praeda sumeret quicquid ei cordi esset. Ille vero praeter thus quo ad sacra publica utebatur, nihil cepit, atque ita, postquam eos comiter salutavit, digressus est.

Ut Romam rediit, pacem eam totam exagitauerunt, & infectati sunt ut indignam & foedam civitati. At militum necessarii, quae portio erat ingens populi, concursu ad Tiberium facto, quod inerat rei gestae maculae ascribentur duci, salutem vero tam multorum civium ei tribuebant. Enimvero hi quos pax illa offendebat, proponebant exemplum majorum. Quippe illi duces qui cupide fue-

rant amplexi foedus quo dimiserant eos Samnites, nudos hostibus dederunt, confortesque & participes illius foederis faciendi, velut quaestores & tribunos, aequae tradiderunt: quo verterent in eos perjurium & violationem pacis. Hic vero praecipue suam erga Tiberium benevolentiam & studium declaravit populus: qui consulem Numantinis nudum & vincitum iussit dedit, caeteris omnibus Tiberii causa pepercit. Arbitror etiam eum qui ea tempestate Romae summus erat & plurimum pollebat, opem ei tulisse Scipionem: fuit ei tamen datum crimini quod Mancinum non protexerit, neque pacem Numantinam elaboraverit confirmari, per propinquum suum & familiarem compositam Tiberium. Caeterum has querelas maxima

μίας, ἢ τῶν ἐπαρρήτων τὸν Τιβέριον φίλων καὶ σοφιστῶν, ἐκχρυσῆς τὰ τ' διαφορᾶς. ἀλλ' αὕτη γε πρὸς εἰδὲν ἀνήκεσον εἰδὲ φαῦλον εἰδέπεσε. δοκεῖ δ' ἂν μοι μηδαμῶς ᾤπιπεσεῖν ὁ Τιβέριος οἷς ἔπαθεν, εἰ παρῆν αὐτῷ τοῖς πολιτομάσι Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός· νῦν ᾧ ἐκείνε ᾤπι Νομαντίαν ὄντος ἤδη καὶ πολεμεῖντος, ἤψατο τ' ᾤπι τὴν νόμους πολιτείας ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

Ῥωμαῖοι τ' τῶν ἀσυγγειτόνων χώρας ὅσπν ἐπετέμοντο πολέμῳ, τὴν μὲν Ἰππύρασκον, τὴν ᾧ ποιέμενοι δημοσίαν, εἰδίδοσαν νέμεσθ τοῖς ἀκλήμοσι καὶ δπόροις τῶν πολιτῶν, ἀποφορᾶν εἰ πολλὴν εἰς τὸ δημόσιον τελέσπν. ἀρξάμενων ᾧ τῶν πλοσίων ὑπερβάλλειν τὰς ἀποφορᾶς, καὶ τὴν πένιαν εἰσελαυνόντων, ἐγράφη νόμος, ἐκ ἑῶν πλέθρα γῆς ἔχειν πλείονα πεντακοσίων. καὶ βραχυῶ μὲν χρόνῳ ἐπέχε τὴν πλεονεξίαν τὸ γράμμα τῷτο, καὶ τοῖς πένιαις εἰδοθήσε, καὶ χώραν μύρσπν Ἰππὶ τῶν μεμωτωμένων, καὶ νεμομύοις ἦν ἕκαστος εἰς ἀρχῆς εἶχε μοῖραν. ὕσπερ ᾧ τῶν γειτνιώντων πλοσίων ὑποβλήτοις προσώποις μεταφερότων τὰς μωτώσεις εἰς ἑαυτὴς, τέλεσθ ᾧ φανερώς ἤδη δι' ἑαυτῶν τὰ πλείσα κατεχόντων, εἰσελάτοις οἱ πένιαις, ἔτε ταῖς στρατείαις ἔτι προθύμους παρῆχον ἑαυτὴς, ἠμέλεν τε παίδων ἀνατροφῆς, ὡς ταχυῶ τὴν Ἰταλίαν ἀπασαν ὀλιγανθείας εἰσελάτοις ἔσεσθ, δεσποτειῶν ᾧ βαρβαρικῶν ἐμπεπλήσθ, δι' ὧν ἐγεώργεν οἱ πλοσίοι τὰ χωρία, τὴν πολιτας εἰσελάτοις. ἐπεχείρησε μὲν ἐν τῇ διορθώσει Γαίος Λαίλιος ὁ Σκιπίωντος ἑταῖρος· ἀνικερασίων ᾧ τῶν δυνατῶν, φοβηθείς τὸν Φόρβον καὶ παυσάμενος, ἐπεκλήθη σοφός, ἢ φρόνιμος. ἐκότερον γὰρ εἰδοκεῖ

ex parte ex ambitione Tiberii amicorum & doctorum, qui concitabant eum in Scipionem, apparet manasse. In inimicitiam hæc tamen acerbiorum aut incommodum non erupere. Immo vero nequaquam mihi videtur Tiberius in eos casus incurfurus fuisse, si actionibus ejus interfuisset Scipio Africanus. Nunc dum ille jam ad Numantiam agit & res gerit, leges ferre ex causa hujuscemodi auspicatus est.

Populus Romanus agrum quem finitimis bello eripuerat, partim vendiderat sub hasta, partim publicum fecerat. Eum inopibus & tenuioribus civibus sub exigua pensione, quam ærario ferrent, locabant. Ut pecuniosi mercedem intendere, & pauperes ceperunt summovere, lex lata est quæ vetuit ne quis plus

quingentis jugeribus agri possideret. Frænavit aliquandiu hæc sanctio cupiditatem opulentorum, sublevavitque egenos qui locata retinebant, fruebanturque forte quam quisque a primo acceperat. Post per appositas personas transferentibus conductiones in se opulentis, ac denique propalam jam suo nomine plerasque detinentibus, expulsi pauperes neque ad militiam se præstabant alacres, abjiciebantque educandorum curam liberorum: unde brevi Italia infrequentia laboravit omnis liberorum hominum, & ergastulis completa est barbaricis: quibus colebant agros opulenti exactis civibus. Id corrigere familiaris Scipionis adortus C. Lælius, quia renitentibus potentibus destitit ob tumultus metum,

Sapiens

ἐδόκει σημαίνει ὁ σαπίως. ὁ Τιβέριος ἢ δῆμαρχος ἀποδειχθεὶς, διὗτος ἐπ' αὐτῷ ὤρμησε τὴν προᾶξιν, ὡς μὲν οἱ πλείστοι λέγουσι, Διοφάνης τῷ ῥήτορος ἢ Βλοσίου τῷ φιλοσόφου παρορημασίῳ αὐτόν. ὧν ὁ μὲν Διοφάνης, φυγὰς ἦν Μιτυληναῖος· ὁ δ' αὐτόθεν ἐξ Ἰταλίας Κυμαῖος, Ἄνιπάτριος τῷ Ταρσέως γεγονώς ἐν ἄσει σιωπῆτης, ἢ τετιμημένον ὑπ' αὐτῷ προσφωνήσας γραμμάτων φιλοσόφων. ἐνιοὶ δ' ἢ Κορηλίαν σιωπευατιῶν) τὴν μητέρα, πολλάκις τὰς ἕως ὀνειδίζουσαν, ὅτι Ῥωμαῖοι Σκιπίωνος αὐτῷ ἔτι πενθερῶν, ἔπω δ' μητέρα Γράκχων προσαγορεύουσι. ἄλλοι δ' Σπόριον τινὰ Πυρρῶν λέγουσι αἴτιον ἡρέσθαι, ἡλικιώτῳ τῷ Τιβέριος, ἢ πρὸς δόξαν ἐφάμιλλον αὐτῷ καὶ τὰς σιωπηγορίας. ὃν, ὡς ἐπανήλθεν ἀπὸ τῆς στρατείας, διδῶν πολὺ τῇ δόξῃ ἢ τῇ δυνάμει παρηλλαχότα ἢ θαυμάζομενον, ἠθέλησεν, ὡς ἔοικεν, ὑπερβαλέως, πολιτεύματός τῷ ἀβόλῳ ἢ μεγάλῳ προσδοκίαν ἔχειν αἰψάμενον. ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτῷ Γαίος ἐν τινὶ βιβλίῳ γέγραπεν, εἰς Νομανίαν πορευόμενον διὰ τῆς Τυρρηνίας τὸν Τιβέριον, ἢ τὴν ἐρημίαν τῆς χώρας ὀρεῶν, ἢ τὰς γεωργίας ἢ νέμοινας, οἰκίας ἐπιστάτας ἢ βαρβάρους, τότε πρῶτον ἐπὶ νῦν βαλέως τὴν μυσίαν κακῶν ἀρεξάσαν αὐτοῖς πολιτείαν. τὴν δ' πλείστῳ αὐτὸς ὁ δῆμος ὀρμὴν ἢ φιλοτιμίαν ἐξῆψε, προκαλέμενος διὰ γραμμάτων αὐτόν ἐν σοαῖς ἢ τοίχοις ἢ μνήμασι γραφομένων, ἀναλαβεῖν τοῖς πένησι τὴν δημοσίαν χώραν.

Οὐ μὴν ἐφ' αὐτῷ γε συνέθηκε τὸν νόμον, τοῖς δ' πρῶτος ἀρετῇ ἢ δόξῃ

Sapiens est appellatus. At Tiberius tribunus plebis creatus, ei actioni illico admovit manum, a Diophane oratore & Blossio philosopho (ut tradunt plerique) incensus: quorum Diophanes, exul erat Mitylenæus, alter ex Italia Cumanus. Hic in urbe Tarsensem Antipatrum audiverat, a quo honoratus fuerat commentariorum philosophicorum nuncupationibus. Nonnulli Corneliæ quoque matri adscribunt aliquid culpæ: quæ filiis crebro objiceret quod populus Romanus Scipionis se adhuc focrum, nondum matrem Gracchorum vocaret. Alii Sp. quendam Posthumium perhibent autorem fuisse, Tiberii æqualem, atque in gloria causarum dicendarum æmulum: quem post reditum a militia offendens longe

gloria potentiaque præfulgentem & celebrem, voluit eum meo iudicio transgredi actione suscepta ancipiti & magnæ expectationis. At frater ejus Caius in quodam libro reliquit scriptum, quum Numantiam pergeret per Hetruriam Tiberius, solitudinemque agrorum spectaret, agricolas autem & pastores servitia esse peregrina & barbara, tunc primum illam actionem, ex qua infinita iis fluxerunt mala, animo complexum. Maxima vero ex parte ipse ardorem & contentionem hujus inflammavit populus, per libellos provocando eum in porticibus, muris & monumentis perscriptos, ut inopibus agrum publicum redderet.

Legem non composuit tamen solus, sed adhibuit

δόξη τῷ πολιτῷ συμβέλοισ χρησάμεν· ὧν ἡ Κράσος ἦν ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ Μάκιος Σαικόλας ὁ νομοδείκτης, ὑπατεύων τότε, ἡ Κλαύδιος Ἀππιος ὁ κηδεστὴς τῆς Τιβερίας. ἡ δοκῆ νόμος εἰς ἀδικίαν ἢ πλεονεξίαν τοσαύτῃ μηδέποτε πρῶτον γραφῆναι ἢ μαλακώτερον. εἰς γὰρ εἶδει δίκῃ τῆς ἀπειρίας δέναι, ἢ μὲν ζήμιας ἢν ὡσαύτως τὰς νόμους ἐκαρπύητο χάραν ἀφῆναι, τέτρε ἐκέλευσε τιμὴν προσηλαμβάνουσα ἐκβαίνειν ὧν ἀδίκως ἐκέκλυτο, ἢ ὡσαύτως τὰς βοηθείας δεομένων τῷ πολιτῶν. ἀλλὰ καίπερ ἔτω τῆς ἐπανορθώσεως ἔσης δὲ γνώμων, ὁ μὲν δῆμος ἠγάπα, παρείς τὰ γενημένα, παύσατο τὸ λοιπὸν ἀδικήμενοι· οἱ δὲ πλείοσι ἢ κληματικοὶ πλεονεξία μὲν τὸν νόμον, ὀργῆ δὲ ἢ φιλονεικία τὸν νομοθέτην δι' ἔχθρας ἐχούσας, ἐπεχείρουν ἀποτρέπειν τὸν δῆμον, ὡς γῆς ἀναδασμὸν ἐπὶ συγχύσει τῆς πολιτείας εἰσάγουσι τῆς Τιβερίας, ἢ πάντα πράγματα κινῆναι. ἀλλ' ἔδεν ἐπεραινόν· ὁ γὰρ Τίβειος πρὸς καλὴν ἰσότησιν ἢ δικαίαν ἀγωνιζόμενος λόγῳ ἢ φαιλότερον κοσμήσαι δυναμῶν πράγματα, δεινὸς ἦν ἢ ἀμαχός, ὁπότε τῆς δῆμος τῷ βήματι ὡσεὶ κεχυμένον κατασὰς λέγοι ὡς τῶν πενήτων, ὡς τὰ μὲν θηρία τὰ τὴν Ἰταλίαν νεμόμενα, ἢ φωλεὸν ἔχει καὶ κοιταῖον ἐστὶν αὐτῶν ἐκάσῳ καὶ καταδύσεις, τοῖς δὲ ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας μαχομένοις καὶ ἀποθνήσκουσιν, ἀέρος καὶ φωτός, ἀλλὰ δὲ ἔδενος μέτεσιν, ἀλλ' αἰοικοὶ καὶ ἀνίδρυτοι μετὰ τέκνων πλανῶν) καὶ γυναικῶν· οἱ δὲ αὐτοκράτορες ψεύδον), τὰς στρατιώτας ἐν ταῖς μάχαις ὡσαύτως ἐπὶ τῶν τάφων

καὶ

buit in consilium principes virtute & autoritate cives: in quibus Crassus fuit Pontifex Max. Mutius Scævola jurisconsultus, qui id temporis consulatuungebatur, & Appius Claudius focer ejus. Neque videtur lex in injuriam & iniquitatem adeo grandem fuisse unquam lata mitior vel mollior: quippe a quibus exigenda violatæ legis piacula erant, & quibus cum multa agri quostenebant contra legem erant dimittendi: ab his postulavit ut accepto insuper præmio relinquerent ea quæ inique usurpaverant, redderentque ea civibus qui sublevandi erant. Verum quamvis adeo esset levis correctio, fat habuit tamen populus dissimulatis antea actis, ne læderetur in posterum cavere. At divites & locupletes per cupiditatem legi, per iram & pervicaci-

am infensi legislatori, populum abducere moliebantur ab ea: quasi legem agrariam ad rempub. conturbandam Tiberius induceret, & res novas undique moliretur. Verum nihil proficiebant. Siquidem in præclaro argumento & justo decertans Tiberius facundia, qua valebat ornare vel turpiores materias, vehemens erat & inexpugnabilis, quum circumfusa concione consistens in rostris hoc modo ageret pauperum causam, Feras etiam Italiam incolentes iustra habere & cubilia singulas stabulaque: illis vero qui arma ferrent pro Italia & sanguinem profunderent, nihil præter æra & lucem concedi, sed sine teetis sedibusque cum liberis & conjugibus vagari: ludibrio haberi ad imperatoribus milites, quum eos adhortantur in acie ut pro

aris

καὶ ἰερῶν ἀμυώεσσι τὰς πολεμίας. ἐδὲνὶ γὰρ ἔστιν ἔβωμὸς πατρῶν, ἐκ
ἡείων προγονικὸν τῷ τούτων Ῥωμαίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἀλλοτείας τρυφῆς ἢ
πλῆτε πολεμῶσι ἢ ἀποθνήσκουσι, κύριοι τ' οἰκιστῆρας εἶναι λεγόμενοι, μίαν
ἢ βῶλον ἰδίαν ἐκ ἔχουτες.

Τέττες ἀπὸ φρονημάτων μεγάλας ἢ πάθος ἀληθινῶς τὰς λόγους κατιόν-
τας εἰς τὸν δῆμον ἐνθεσιῶντα ἢ σωεξανιστάμενον ἐδὲς ὑφίστατο τῷ ἐναν-
τίων. ἑσάντες ἔν τὸ ἀνιλέγειν, Ἰπὶ Μάρκον Ὀκτιάβιον τρέπον) τῷ δη-
μάρχων ἕνα, νεανίαν ἐμβειθῆ τὸ ἦθ' ἢ κόσμιον, ἐταῦρον ἢ τῷ Τιβερίῳ ἢ
σωήθη. διὸ τὸ μὲν πρῶτον αἰδέμενον ἀνεδύετο· πολλῶν ἢ ἢ δυ-
νατῆς δεομένων ἢ λιπαρῶν, ὡσπερ ἐκβιασθεὶς ἀνικαθίστατο πᾶ Τιβερίῳ,
ἢ διεκρέετο τὸν νόμον. ἔστι ἢ τῷ κωλύοντι ἐν τοῖς δημάρχοις τὸ κράτ'.
ἐδὲν γὰρ οἱ πολλοὶ κελύοντες περαινῶσι ἐνὸς ἐπισταμῆρα. πρὸς τῷτο παρ-
ξυθεὶς ὁ Τιβερίῳ, τὸν μὲν Φιλάνθρωπον ἐπανείλετο νόμον· τὸν ἢ ἡδίω τε
τοῖς πολλοῖς ἢ σφοδρότερον Ἰπὶ τὰς ἀδικῆρας εἰσέφερον, ἢ κελύων Ἰξί-
σαδς τ' χάρας μὲν ἐκέκλιτο πᾶ τὰς πρῶτες νόμους. ἦσαν ἔν ὁμῶ τι
καθ' ἐκάστῳ ἡμέραν ἀγῶνες αὐτῶ πρὸς τὸν Ὀκτιάβιον Ἰπὶ τῷ βήματ'.
ἐν οἷς καίπερ Ἰξ ἀκρας πωδῆς ἢ φιλονεικίας ἀνιερῶντες, ἐδὲν εἰπεῖν λέ-
γον) πᾶ ἀλλήλων φλαῦρον, ἐδὲ ῥῆμα πρῶσπεσῖν φατέρας πρὸς τὸν ἔτε-
ρον δι' ὄργῳ ἀνεπιτήδειον. ἐ γὰρ μόνον ἐν βακχύμασιν, ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ
ἢ ἐν φιλοτιμίαις ἢ ὄργῳ τὸ πεφυκέναι καλῶς, ἢ πεπαιδευῶς σωφρόνως,
ἐφί-

aris & focis dimicent: nemini enim in tanto numero civium vel aram paternam esse vel monumentum avitum, verum pro alienis deliciis opulentiaque belligerare & emori: nominari orbis terræ dominos, qui ne glebam quidem, ubi pedem ponant in suo, habeant.

Hæc verba a magno spiritu & vero animi motu in populum demissa, quæ fanaticum eum & lymphatum reddebant, nemo sustinebat adversariorum. Igitur absistentes a digladiatione verborum, ad unum ex tribunis convertunt se, M. Octavium, gravibus juvenem moribus & modestum, Tiberii autem amicis & familiarem: unde illius pudore detrectavit primum se ei objicere; verum potentibus magna caterva orantibus eum atque infantibus, tanquam expugnatus objecit se

Tiberio & legem institit antiquare. Prævalet autem inter tribunos illius potestas qui quid vetat: nihil enim sciscere plebs uno valet intercedente. Hinc incensus Tiberius, legi illi benigniori salutem dixit, gratioremque multitudini & flagrantiorum promulgavit in fraudatores, jubens extemplo illo excedere eos agro cui contra superiores leges incubabant. Erant fere quotidie ei in rostris cum Octavio certamina: in quibus etsi summo studio ac contentione decertarent inter se, nihil contumeliose tamen feruntur invicem dixisse, neque verbum excidisse in alterum alteri ex indignatione importunum. Neque enim in bacchanalibus solum, sed & in contentionibus & ira stomacho coercet & componit præclara indoles & bona institutio

ἐφίσησι καὶ κατακοσμεῖ τὴν διάνοιαν. ἐπεὶ ὃ ἐώρα τὸν Ὀκτάβιον ἐνεχόμενον πρὸ νόμου, καὶ κατέχοντα τὴν δημοσίας χώρας συχνήν, ὁ Τιβέριος ἐδάϊτο παρῆναι τὴν φιλονεικίαν, ὑφιστάμενος αὐτῷ τὴν τιμὴν ἀποδώσειν ἐκ τῶν ἰδίων, καίπερ ἐ λαμπρῶν ὀνίων. ἐκ ἀναχομῆς ὃ τῷ Ὀκταβίῳ, διαγράμματι τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἀπάσας ἐκώλυσε χρηματίζειν, ἄλλως ἂν ἢ πρὸς τῷ νόμῳ διενεχθῆ ᾤκησεν. πρὸς ὃ τῷ Κρόνῳ ναῶν σφραγίδας ἰδίας ἐπέβαλεν, ὅπως οἱ ταμίαι μηδὲν ἐξ αὐτῶν λαμβάνοιεν μηδ' εἰσφέρουεν καὶ τοῖς ἀπειθήσασιν τῶν στρατηγῶν ζημίαν ἐπεκέρυξεν, ὥστε πάντας ὑποδείσασθαι ἀφείναι τὴν ἐκάστῳ προσηκῆσαν οἰκονομίαν. ἐνὶ δὲ οἱ κληματικοὶ τὰς μὲν ἐδοῦκας μετέβαλον, καὶ πωλοῦσαν οἰκιστῶν καὶ ταπεινῶν κτλ τὴν ἀγοράν. ἐπεβέβηκεν ὃ πρὸς Τιβέριον κρύφα, καὶ συνέτασαν ἐπ' αὐτὸν τρεῖς ἀναμνηστικῶν ὥστε κακῶν ἐδενὸς ἀγνοεῖν ὑποζώνουσι ξιφίδιον ληστρικόν, ὃ δόλωνα καλεῖσιν.

Ἐντάσας ὃ τὴν ἡμέραν, καὶ τὸν δῆμον αὐτῷ καλεῖν ἐπὶ τὴν ψῆφον, ἠεπάθησαν ὑπὸ τῶν πλεσίων αἱ ὑδαίαι, καὶ τὰ γνώμενα πολλὴν εἶχε σύγχυσιν. ἐ μὴν ἀλλὰ τῷ πρὸς τὸν Τιβέριον πλήθει βιάσασθαι δυναμῶν, καὶ συσσεφομῶν ἐπὶ τῷ τῷ, Μάλλιῳ καὶ Φάλβιῳ, ἄνδρες ὑπατικοί, προσπεσόντες Τιβέριῳ, καὶ χειρῶν ἀπλόμφοι καὶ δακρυόεις ἐδέοντο παύσασθαι. τῷ ὃ καὶ τὸ μέλλον ὅσον ἔπω δεινὸν ἤδη συμφρονεῖν, καὶ δι' αἰδῶ τῷ ἀνδρῶν πυθομένῳ τί κελεύσει πρὸς αὐτὸν, ἐκ ἔφασαν ἀξιοχρεῶς εἶναι πρὸς τηλικαύτῳ συμβελίαν. Ἐπιτρέψαι ὃ τῷ βελῆ κελεύοντες
καὶ

tutio mentem. Ut vero Octavium advertit in legem commisisse, & multum tenere agri publici: rogavit eum Tiberius ut abjiceret certamen, pretium se ostendens ei ex facultatibus suis, quamvis non lautis, dependurum. Abnuente Octavio, vetuit alios magistratus omnes per edictum muneribus suis fungi, dum perlata lex esset. Templum Saturni annulo suo consignavit, ne quid quaestores inde vel sumerent vel inferrent, adscriptisque mulctam, ni parerent, praetoribus. Ita territi, omiserunt omnes suorum quisque officiorum partes. Hinc locupletes vestem mutare, fordidatque & squalidi in foro circumire, struere etiam clam Tiberio insidias, subornareque ei

percussiores. Ita ille quoque aperte fica, quam dolonem vocant, accinctus fuit.

Appetente die, populumque Tiberio in suffragia mittente, quia subtractae a divitibus fuerunt urnae, res ad tumultum spectabat. Enimvero quum Tiberii factio numero vim facere posset, atque ad id se conglobaret: Manlius & Fulvius, viri consulares, ad genua Tiberii accidentes, manusque cum lacrymis tangentes, oraverunt eum ut rem desereret. Qui quum hinc jamjam imminens malum animadverteret, hinc illorum moveretur reverentia, requisivit ab eis quid ab se vellent fieri: qui negaverunt se tantae consultationi pares esse, hortantes autem precantesque ut permitteret

ἢ δεόμενοι συνέπεισαν. ὡς ἢ εἶδεν ἐπέβαινε ἢ βελή συνελθῆσα διὰ τὰς πλοσίαις ἰχθύοις ἐν αὐτῇ, τρέπε) πρὸς ἔργον εἰ νόμιμον, εἰδὲ Ἰπικῆς, ἀφελῆς τῆ ἀρχῆς τὸν Ὀκλάβιον, ἀμηχανῶν ἄλλως ἐπαγαγεῖν τὰ νόμοι τὴν Ψῆφον ἢ πρῶτον μὲν εἰδεῖτο φανερώς, αὐτὰ λόγους τε προσφῆρων φιλανθρώπους, ἢ χειρῶν ἀπλόμυθ, ἐνδεῖναι ἢ χαίσειας τὰ δῆμῳ δίκαια μὲν ἀξιῶντι, μικρὰ ἢ ἀντὶ μεγάλων πόνων ἢ κινδύων ληψομῶν. διωθεμύς ἢ τῆ Ὀκλαβίε τὴν ἐνδοξίαν, ὑπαπὼν ὁ Τιβέριε) ὡς ἐκ ἔστιν ἀρχοῦντας ἀμφοτέρους, ἢ περὶ πραγμάτων μεγάλων ἀπ' ἴσης ἐξουσίας διαφερομύς, ἀνδρὸς πολέμου διεξελθεῖν τὸν χρόνον, ἐν ἴαμα τῆτο μόνον ὄραν ἔφη, τὸ παύσειας τῆ ἀρχῆς τὸν ἕτερον. ἢ περὶ αὐτῆ γε πρῶτος τὸν Ὀκλάβιον ἐκέλευσε τὰ δῆμῳ Ψῆφον ἀναδεῖναι· καταβήσειας γὰρ αὐτὸς ἰδιώτης γυρόμυθ, ἀντῆτο δόξῃ τοῖς πολίταις. τῆ ἢ Ὀκλαβίε μὴ θέλοντε, αὐτὸς ἔφη περὶ ἐπείνας Ψῆφον ἀναδώσειν, ἐὰν μὴ μεταγνῶ βελδυσάμυθ.

Καὶ τότε μὲν Ἰπὶ τέτοις διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν· τῆ δ' ὑπεραία τῆ δῆμῳ συνελθόντε, ἀναβὰς Ἰπὶ τὸ βῆμα, πάλιν ἐπειρῆτο πείθειν τὸν Ὀκλάβιον ὡς ἢ ἡ ἀμετάπειθε, εἰσώεικε νόμον ἀφαιρέμυθον αὐτῆ τὴν δημοκρασίαν, ἢ τὰς πολίτας αὐτὸς ἐκάλει τὴν Ψῆφον Ἰπὶφέροιας. εἰσῶν ἢ πέντε ἢ τετράκοινα φυλῶν, ὡς αἱ δεκαεπτά τὴν Ψῆφον ἐπεινώχεισαν, ἢ μιᾶς ἔτι προσγυνομύς εἶδε τὸν Ὀκλάβιον ἰδιώτῳ γυρόμυθ, κελύσας Ἰπὶ χεῖν, αὐτὸς εἰδεῖτο τῆ Ὀκλαβίε. ἢ περὶ ἐβάλλεν αὐτὸν ἐν ὄψει τῆ δῆμῳ ἢ καταπαύετο, λιπαρῶν ἢ δεόμεντε μῆτε αὐτὸν ἀτιμον περὶδεῖν γυρόμυθ;

eam senatui, induxerunt eum. Ut vero nihil senatus coactus propter opes in curia locupletum, expedivit: transit jam ad facinus nec legitimum nec probum, Octavio ut potestatem tribunitiam abroget, certus non posse alioqui perferre se legem. Ac primum in publico oravit eum, benignis verbis & supplicibus cum eo agens, ut concederet & accommodaret se populo æqua petenti, & exigua pro magnis laboribus & periculis accepturo. Rejiciente hanc interpellationem Octavio, testificatus Tiberius non posse in tribunatu ambos magnis de rebus a pari potestate diffidentes traducere sine bello tempus, unum se ostendit hujus videre remedium, alteri si magistratus sit abrogatus: ac de se jussit priore Octavium ad suffragia populum vocare: con-

festim enim se, si ita visum sit civibus, potestate abiturum. Detrectante Octavio, jam de ipso ait se, nisi re deliberata meliora consilia cepisset, suffragia propositurum.

Atque his in præsentī denunciatis concionem dimisit. Insequenti die convocato populo conscendit rostra, annisusque denuo est Octavium inducere ad desistendum: qui ut fuit inflexibilis, legem rogavit qua tribunatus ei abrogabatur, populumque extemplo misit in suffragia. Ex quinque & triginta tribubus ut septemdecim legem jusserunt, una autem si insuper accederet privatus fiebat Octavius: jussō sustineri suffragia, aggreditur ex integro Octavium precibus, ac complectitur hominem conspiciente populo, osculaturque eum supplex atque obsecrans, ne admittat

ista

μῦρον, μήτε ἐκείνω βαρέσθ' ἔτω ἢ σκυθρωπῆ πολιτῶματ' αἰτίαν προσάψαι. τέτων τῶν δειήσεων ἐ πανελῶς ἀτεκίλον ἐδὲ ἀτενῆ λέγασιν ἀκροῶσθαι τὸν Ὀκλιάβιον, ἀλλὰ ἢ δακρύων ὑποπίμπλασθαι τὰ ὄμματα, ἢ σιωπᾶν ἐπὶ πολὺ χρόνον. ὡς μύρτοι πρὸς τὰς πλεσίς ἢ τὰς κληματικὰς συνεσῶτας ἀπέβλεψεν, αἰδέσθεις δοκεῖ ἢ φοβηθεῖς τὴν παρ' ἐκείνοις ἀδοξίαν ὑποσιῶναι ἢ πᾶν δεινόν, ἐκ ἀγχνῶς κελεῦσαι πρῶτῳ ὁ βέλε' τὸν Τιβερίον. ἔτω δὴ τὸ νόμος κρυθῆναι, ὁ μὲν Τιβερίος τῶν ἀπελευθέρων τινὲ προσέταξεν ἄπο τῶ βήματ' ἐλκύσαι τὸν Ὀκλιάβιον ἐχεῖτο ἢ ὑπηρέταις, ἀπελευθέρους ἰδίους ἢ τέτο τὴν ὄψιν οἰκιστέραν τῶ Ὀκλιάβιου παρέχεν, ἐλκομῆς πρὸς ὕβριν. ὁ ἢ δῆμ' ἐφώρμησεν αὐτῶ, ἢ τῶ πλεσίων συνδραμόντων, ἢ διαχόντων τὰς χεῖρας, ὁ μὲν Ὀκλιάβιος ἐσώθη μόνος, ἔξαπαγεῖς ἢ διαφυγῶν τὸν ὄχλον, οἰκέτω ἢ αὐτῶ πιστὸν ἐμπροσθεν ἐσῶτα ἢ προτεταγμῶν ἔξετύφλωσαν, ἀκούσθαι τῶ Τιβερίου, ἢ πρὸς τὸν θόρυβον, ὡς ἦθετο τὰ γινόμενα, πολλῆ σπασθῆ καταδραμόντ'.

Ἐκ τέτων κρυθῆται μὲν ὁ πῶς τὴ χώρας νόμος, αἰετῶν ἢ τρεῖς ἄνδρες ἐπὶ τὴν διάκρισιν καὶ τὴν διανομὴν, αὐτὸς Τιβερίος, καὶ Κλαύδιος Ἀππιος ὁ πενθερός, καὶ Γάιος ὁ Γράκχος ὁ ἀδελφός, ἐ παρῶν ἔστ' ἀλλὰ ὑπὸ Σκιπίωνι πρὸς Νομαίλιαν στρατῶματ'. ταῦτα τῶ Τιβερίου διαπραξαμῆς καθ' ἡσυχίαν, μηδενὸς ἐπισταμῆς, καὶ πρὸς τέτοις δήμαρχον ἀνικαταστήσαντ' ἐδένα τῶ ἐπιφανῶν, ἀλλὰ Μάκιόν τινα πελάτω αὐτῶ, πρὸς πάντα δυσχεραίνοντες οἱ δυνατοί, καὶ φοβέμενοι τῶ Τιβερίου τὴν αὔξη-

ista ut ei infligatur infamia, neve tam acerbi sibi & tristis facti culpam inuri patiatur. Has preces haud undequaque memorant immotum & rigidum audivisse Octavium: sed oculos ei lacrymis quoque repletos fuisse, ac per diu silentium tenuisse. Postquam tamen ad pecuniosos & locupletes conglobatos convertit oculos, rubore apparet eum & metu ne incurreret apud illos probum, omnia acerba substituisse: nec ingenerose dixisse, ageret, quod ei visum esset, Tiberius. Ita perlata lege, imperavit Tiberius uni ex libertis ut Octavium de rostris detraheret. Apparitoribus autem utebatur libertis suis: idque speciem indignitatis reddidit, quod detraheretur Octavium contumeliose. Ibi quum populus impetum

in eum faceret, concurrentibus divitibus ac vim repellentibus, unus incolumis ereptus est & effugit populum Octavius: servo autem ejus fido, qui quasi in fronte pro eo objecerat se, oculos eruerunt, invito Tiberio, & ad tumultum, ubi animadvertit quid ageretur, propere devolante.

Hinc lex agraria sciscitur. Triumviri creantur disquirendo & distribuendo agro, ipse Tiberius, Appius Claudius fover ejus, frater C. Gracchus absens, qui sub Scipione apud Numantiam militabat. His quiete a Tiberio nemine obsistente perpetratis, ad hanc tribuno subrogato non ex claris viro ullis, sed Mutio quodam ejus cliente, indignantes ad omnia potentes & Tiberium formidantes

αἴξουσιν, ἐν τῇ βελῆ προεπιλάκιζον αὐτὸν, αἰτεμύρῳ μὲν, ὡς ἔθ^ο εἶναι, ἐν δημοσίᾳ σκλιῶν, ὅπως ἔχοι διανεμῶν τὴν χώραν, ἔ δούλες, ἐτέρων ἐπ' ἐλάττοσι χρεῖαις πολλάκις λαβόντων, ἀνάλωμα ἧ εἰς ἐκάστῳ ἡμέραν ἐννέα ὀβολοὺς τάξαιτες· εἰσηγεμύρῳ ταῦτα Ποπλίᾳ Νασικᾷ, ἢ δεδωκότ^ο ἑαυτὸν εἰς τὴν πρὸς ἐκείνον ἐχθερὰν ἀφειδῶς· πλείστῳ γὰρ ἐπέκλητο γὰρ δημοσίαν, ἢ χαλεπῶς ἔφερεν ἐκβαίνειν αὐτῆς ἀναγκαζόμεν^ο. ὁ δὲ δῆμ^ο ἔτι μᾶλλον ἐξεκάετο· ἢ φίλῃ τινὸς τῶ Τιβερίῳ τελουτήσαντ^ο αἰφνιδίως, ἢ σημείων τῶ νεκρῶ μοχθηρῶν Ἐπιδραμόντων, βοῶντες ὑπὸ φαρμάκων ἀνηρῶσθαι τὸν ἀνθρώπον, Ἐπὶ τὴν ἐκφορὰν σωέδραμον, ἢ τὸ λέχος ἠερίλο, ἢ θαπτομύρῳ παρέστησαν, ἔ φαύλως ὑπονοῆσαι τὴν φαρμακείαν δόξαντες. ἐρράγη γὰρ ὁ νεκρὸς, ἢ διεφθορότων ὑγρῶν πλῆθ^ο ἐξέβλυσεν, ὥστε ἀποσβέσαι τὴν φλόγα. ἢ φερόντων ἄλλῳ αὐτῆς ἐκ ἐνάετο, πρὶν εἰς ἕτερον τόπον μετακομιθῆναι. ἢ πολλὰ πραγματουσαμύρων, μόλις ἤψατο τὸ πῦρ αὐτῆ. πρὸς ταῦτα τὰς πολλὰς ἔτι μᾶλλον ὁ Τιβερει^ο παροξυῶν, μετέβαλε τὴν ἐσθῆτα, ἢ τὰς παῖδας προγαγῶν, εἶδειτο τῆ δῆμ^ο τῶν κήδεσθαι ἢ τῆ μητρὸς, ὡς αὐτὸς ἀπεγνωκῶς ἑαυτὸν.

Ἐπεὶ δὲ τῆ Φιλοπάτορ^ο Ἀττάλῃ τελουτήσαντ^ο, Εὐδημ^ο ὁ Περγαμῶν ἀνήνεγκε διαθήκην, ἐν ἣ κληρονόμ^ο ἐγγεγραπτο τῆ βασιλείῳ ὁ Ῥωμαίων δῆμ^ο. διὸς ὁ Τιβερει^ο δημαγωγῶν εἰσώλεκε νόμον, ὅπως τὰ βασιλικά χεῖματα κομιθῆναι τοῖς τὴν χώραν διαλαγχάνουσι τῶ πολιτῶ ὑπάρχοι πρὸς κατασκευὴν ἢ γεωργίας ἀφορμῶν. πρὶν δὲ τῶ πόλεων
όσαι

incrementa, omni contumelia affecerunt eum in curia. Postulanti de more ex publico tentorium, quo in agro dividendo uteretur, non dedere, quum levioribus in negotiis subinde accepissent alii. Ad sumptum festertios in diem senos attribuerunt, P. Nasica referente, qui non dubitavit aperte objicere se illius inimicitiae: quippe agrum publicum late possidebat, graviterque ferebat inde se expelli. At populus magis magisque exarsit. Ac quum amicus quispiam Tiberii subito decessisset, in cujus cadavere tetra signa comparebant, vociferantes veneno hominem sublatum, concurrerunt ad funus, lectumque subierunt: quum cremaretur, affiterunt, atque ibi haud ab re visi sunt veneficii suspicionem habuisse. Nam-

que diruptum cadaver fuit, ex quo pravorum humorum vis erupit: unde extincta flamma est, aliaque allata nihilo magis flagravat, donec fuit alio translatum, magnoque negotio aegre id attigit ignis. Ad haec quo plebem Tiberius etiam atque etiam inflammaret, vestem mutavit, & liberos producens, quasi deplorata salute sua, commendavit eos matremque eorum populo.

Circa hanc tempestatem defunctus est Attalus Philopater: cujus tabulas testamenti, quibus populus Romanus scriptus haeres regis fuerat, Pergamenus Eudemus attulit. Hic mox Tiberius ambitiose ad populum promulgavit legem, ut pecunia advecta regia fortitis agrum civibus ad instrumentum parandum & subsidium agri colendi praeretur. De oppidis vero quae
regni

ὄσαι τ' Ἀττάλα βασιλείας ἦσαν, εἰδὲν ἔφη τῇ συγκλήτῳ βελεύεσθαι προσήκειν, ἀλλὰ τῷ δήμῳ γνώμῳ αὐτὸς προθήσειν. ἐκ τούτου μάλιστ' προσέκρουσε τῇ βελῆϊ ἢ Πομπήϊος μὲν ἀναστὰς ἔφη γειτνιαῖν τῷ Τιβερίῳ, ἢ διὰ τούτου γνώσκων Εὐδήμον αὐτῷ τὸν Περγαμῶν τῷ βασιλικῶν διάδημα δαδωκότα ἢ πορφύρεαν, ὡς μέλλοντι βασιλεύειν ἐν Ῥώμῃ· Κόιντος ἢ Μετελλὸς ὠνείδισε τὸν Τιβέριον, ὅτι τῷ μὲν πατρὸς αὐτῷ τιμητεύουσι, ὅσακις ἀναλύοι μετὰ δεῖπνον οἴκαδε, τὰ φῶτα κατεσβέννυσαν οἱ πολῖται, φοβέμενοι μὴ πορρωτέρω τῷ μετεῖε δόξωσιν ἐν σιωπαῖς εἶναι ἢ πότοις· τούτῳ ἢ ἀπαφάνεσι νυκτὸς οἱ θρασυτάτοι ἢ ἀπορώτατοι τῷ δημοτῷ. Τίτος ἢ Ἄννιος ἐκ Ἰπικῆς μὲν εἰδὲν σώφρων ἄνθρωπος, ἐν ἣ ῥήτῳ ἀεὶ τὰς ἐρωτήσεις ἢ ἀποκρίσεις ἀμαχῶς εἶναι δοκῶν, εἰς ὀρισμὸν τινα προκαλεῖτο τὸν Τιβέριον, ἢ μὲν ἰερὸν ὄνια ἢ ἄσυλον ἐκ τῶν νόμων ἠτιμηκέναι τὸν συναρχοντα. Θουρβύλων ἢ πολλῶν, ἐκπηδήσας ὁ Τιβερίος τὸν τε δῆμον συνεκάλει, ἢ τὸν Ἄννιον ἀθλιῶσαι κελεύσας ἐβέλετο κατηγορεῖν. ὁ ἢ, ἢ τῷ ῥήτῳ ἢ τῇ δόξῃ πολὺ λειπόμηνος, εἰς τὴν ἑαυτῷ δεινότητα κατεδύετο, ἢ παρεκάλει μικρὰ πρὸς τῷ ῥήτῳ λόγων ἀποκρίσεως τὸν Τιβέριον. συγχωρεῖν ἢ ἐρωτῶν ἐκείνον, ἢ σιωπῆς ἡρμοδύτης, εἶπεν ὁ Ἄννιος, Ἄν σὺ μὲν ἀτιμῶν με βέλη καὶ προπηλακίζεις, ἐγὼ δὲ τινα τῷ σῶν Ἰπικαλέσωμαι συναρχόντων, ὁ ἢ ἀναβῆ βοηθήσων, σὺ ἢ ὀργισθῆς ἀεὶ γε αὐτῷ τῷ ἀρχὴν ἀφαιρήσει; πρὸς ταύτῳ λέγει τὴν ἐρώτησιν ἔτω διαπορηθῆναι τὸν Τιβέριον, ὥστε πάντων ὄνια καὶ τῷ λέγειν ἐτοιμώτατον, καὶ τῷ θαρρῆν ἰταμώτατον, ἀποσιωπῆσαι.

Τότε

regni Attali fuissent, negavit quicquam ad curiam senatus pertinere, sed de iis ad concilium se populi relaturum. Hinc senatum offendit gravissime. Exurgens autem Pompeius, vicinum se ait Tiberii esse, atque ideo sibi Eudemum Pergamenum constare diadema regum & purpuram ei, quasi Romæ regnatura, donasse. Quintus Metellus exprobravit Tiberio, patre ejus censore, quum reverteretur a cæna domum, lumina cives restinguere solitos, quod timerent ne longius quam oporteret, conviviis & poculis indulgisse viderentur: huic vero nocte audacissimos quosque & mendicissimos de plebe prælucere. Porro Titus Annius, nec probitate nec modestia commendatus homo, sed qui inter dicendum interrogationum & responsum argutiis invictus haberetur,

provocavit Tiberium ad sponsonem, ni sacrosanctum inviolandumque legibus collegam violasset. Obstrepente plebe, exsiliens Tiberius advocavit concionem: & quum jussisset Annum adduci, instituit eum postulare. Hic vero & facundia & dignitate longe illi concedens, ad artes se recepit suas, petivitque a Tiberio ut pauca ante disceptationes requirere de eo liceret. Quo dante ut interrogaret, & silentio facto, ait Annius, Si tu infamem reddere me & dehonestare in animo habeas, ego autem aliquem ex collegis tuis appellem, atque ille auxilio mihi fuerit, tu vero ira sis incensus, extorquebisne ei magistratum? Ad hanc questionem referunt ita Tiberium hæsitasse, ut qui omnium esset ad dicendum expeditissimus, & projectissimus ad audendum, obmutuerit.

Ita:

Τότε μὲν ἔν διελύσε τὴν ἐκκλησίαν. αἰθανόμενος ὅτι τῆς πολιτικότη-
των τὸ πρὸς τὸν Ὀκλάβιον ἔ τοῖς δυνατοῖς μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἐκ-
παθέερον (μέγα γὰρ τι καὶ καλὸν ἐδόκει τὸ τῆς δημαρχων ἀξίωμα μέ-
χει τῆς ἡμέρας ἐκείνης διατετηρημένον ἀνηγήσας καὶ καθυβείας) λόγον ἐν τῷ
δήμῳ διεξῆλθεν, ἔ μικρὰ πρὸς αὐτὴν ἐπιχειρημάτων ἐκ ἀτοπον ἴω,
ὥστε ὑπονοηθῆναι τὴν πιθανότητα καὶ πυκνότητα τῶ ἀνδρός. ἔφη γὰρ ἰερὸν
τὸν δήμαρχον εἶναι καὶ ἄσυλον, ὅτι τῷ δήμῳ καθωσίω, καὶ τῶ δήμῳ πρὸς
σηκεν. ἀν ἔν μεταβαλλόμενος τὸν δήμον ἀδικῆ, καὶ τὴν ἰαχὴν κωλύη, καὶ
πρὸς αὐτὴν τὴν ψῆφον, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπεσέβηκε τῆ τιμῆς, ἐφ' οἷς ἔλαβεν ἔ
ποιῶν. ἐπεὶ καὶ τὸ Καπετώλιον κατασκάπτοια, καὶ τὸ νεώριον ἐμπιπράντα
δήμαρχον ἔαν δεήσει. καὶ ταῦτα μὲν ποιῶν, δήμαρχός ἐστι πονηρός· ἐάν ὅ
καταλύη τὸν δήμον, ἔ δήμαρχός ἐστι. πῶς ἔν ἔ δεινόν, εἰ τὸν μὲν ὑπάτον
ὁ δήμαρχος ἄξει, τὸν ὅ δήμαρχον ἐκ ἀφαιρήσει) τὴν ἔξισίαν ὁ δήμος,
ὅταν αὐτῆ καὶ τῶ δεδωκότος χεῖται; καὶ γὰρ ὑπάτον καὶ δήμαρχον ὁμοίως
δήμος αἰρεῖται. καὶ μὴν ἢ γε βασιλεία, πρὸς τῶ πᾶσαν ἀρχὴν ἔχεν ἐν
ἑαυτῇ συλλαβῶσα, καὶ ταῖς μεγίσταις ἰεραρχίαις καθωσίω) πρὸς τὸ θεῖον
ἀλλὰ Ταρκυνίου ἔξέβαλεν ἢ πόλις ἀδικῆναι, καὶ δι' ἐνὸς ἀνδρός ὑβείν ἢ
πάτερος ἀρχὴ καὶ κλίσασα τὴν Ῥώμην κατελύθη. τί ὅ ἔτως ἄγιον ἐν Ῥώ-
μη καὶ σεμνόν, ὡς αἱ πρὸς αὐτὴν παρθέναι καὶ φυλάττεισαι τὸ ἀφθιτον πῦρ;
ἀλλ' εἴ τις ἀν ἀμάρετη αὐτῆς, (ὡσα κατορεύσει). τὸ γὰρ ἄσυλον ἔ φυλάτ-

ΤΡΩΣΙΝ

Ita dimisit in praesenti concionem. Quia
vero advertit ex actionibus suis illam de Oc-
tavio non principibus tantum, verum etiam
plebi odiosorem esse (siquidem eximia habe-
batur & praeclara tribunorum plebis dignitas,
quae fuerat in eum usque diem intacta, oppres-
sa fuisse & conculcata) orationem habuit ad
populum, cujus pauca argumenta, quo vim in
dicendo ejus & nervos hinc cognoscere queas,
non ab re erit attexere. Nam factus est sacro-
sanctum tribunum esse, quod consecratus po-
pulo sit, & populi curam gerat. At si trans-
fuga populum laedat, & potestatem ejus re-
tundat, spolietque eum suffragio, ipse sese ex-
uit honore, quum, cujus gratia eum accepit,
id non praestet: alioqui & Capitolium diru-
entem & navalia inflammantem attingere non
licebit tribunum. Quae quum faciat, improbus

quidem est tribunus: populum vero si pessun-
det, non est jam tribunus plebis. Annon igitur
res sit absurda si consulem tribuno in carcerem
jus erit ducendi, populo potestatem tribuno, u-
bi ea adversus autorem utatur, detrahare non li-
cebit? Etenim consulem & tribunum juxta
populus creat. Jam imperium regium, praeter-
quam quod magistratum in se complectatur
omnem, etiam maximis ceremoniis & religio-
nibus Deorum immortalium est consecratum.
Tarquinium civitas tamen flagitia committen-
tem exegit, atque ob unius admessa hominis
imperium antiquum, a quo condita Roma fu-
erat, fuit abrogatum. Quid perinde Romae
sanctum & augustum ut virgines Vestales,
quae sacro igni praesident custodes? At si
qua tamen harum stupro obstrinxerit se, vi-
va defoditur: quippe sacrosanctae non sunt
quae

τῶσιν ἀσεβῆσαι εἰς τὰς Θεάς, ὃ διὰ τὰς Θεάς ἔχουσιν. ἔκιν' ἔδ' ἡμαρ-
 χῶ ἀδικῶν δῆμον, ἔχειν τὴν διὰ τὸν δῆμον ἀσυλίαν δίκαιός ἐστιν ἢ γὰρ
 ἰσχυρὴ δυνάμει, ταύτῃ ἀναρῆι. καὶ μὴ εἰ δίκαιως ἔλαβε τὴν δημοκρατίαν
 τῶν πλείων φυλῶν ψηφισαμένων, πῶς ἐχὶ καὶ ἀφαιρεθείη δίκαιότερον πα-
 σῶν ἀποψηφισαμένων; ἱερὸν γὰρ καὶ ἀσυλον ἔδ' ἔτι ἐστίν, ὡς τὰ τῶν Θεῶν
 ἀνάθηματ'· χρῆσθαι γὰρ τέτοις, καὶ κινεῖν καὶ μεταφέρειν ὡς βέλε', τὸν δῆμον
 ἐδ' εἰς κειώλυκεν. Ἰξίω γὰρ αὐτῷ καὶ τὴν δημοκρατίαν ὡς ἀνάθημα μετενεγ-
 κεῖν εἰς ἕτερον. ὅτι γὰρ ἐκ ἀσυλον ἔδ' ἀναφαίρετον ἢ ἀρχή, δῆλόν ἐστι τὰ
 πολλάκις ἐχούσας τινὰς ἀρχὴν ἰξόμνουσας καὶ παρὰ τῆς δι' αὐτῆς.

Τοιαῦτα μὲν ἰὼ τὰ κεφάλαια τῆς τῆς Τιβερίας δικαιολογίας. ἐπεὶ γὰρ συν-
 ορῶντες οἱ φίλοι τὰς ἀπειλὰς καὶ τὴν σύστασιν, ὥσπερ δεῖν ἕτερας παρὰ τῆς
 δημοκρατίας εἰς τὸ μέλλον, αὐτοῖς ἄλλοις νόμοις ἀνελάμβανε τὸ πλῆθος,
 τὰς τε χρόνας τῶν στρατιῶν ἀφαιρῶν, καὶ διδὸς ἰσχυροῦς τὸν δῆμον ἀπο-
 τῶν δικασῶν καὶ τοῖς κείνοισι τότε συκλητικαῖς ἔσι καταμιγνύς ἐκ τῶν ἰπ-
 πέων τὸν ἴσον ἀριθμὸν, καὶ πάντα τρόπον ἤδη τῆς βελῆς τὴν ἰσχυρὴν κολέων,
 πρὸς ὀργὴν καὶ φιλονεικίαν μᾶλλον, ἢ τὸν τῆς δίκαιας καὶ συμφέρουσας λογισ-
 μόν. ἐπεὶ γὰρ τῆς ψήφου φερομένης ἡσυχίας τὰς ἐναντίας κρατερίας (καὶ γὰρ παρ-
 ῆν ἅπασ' ὁ δῆμος) πρῶτον μὲν εἰς βλασφημίας τραπόμενοι τῶν σωμα-
 χόνων, εἰλον τὸν χρόνον ἔπειτα τὴν ἐκκλησίαν ἀφῆκαν, εἰς τὴν ὑστεραί-
 αν ἀπαντᾶν κελύσαντες. καὶ πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἀγορὰν καταβὰς ὁ Τιβέριος,
 ἰκέ-

quæ in Deos sunt impiæ, quorum causa sunt
 sacrosanctæ. Ita neque eum qui opprimit po-
 pulum, tribunum, sacrosanctum esse populi
 causa par est: qua enim pollet, hanc abolet
 potestatem. Atqui si jure tribunatum maxi-
 mæ partis tribuum suffragiis cepit, quidni ma-
 jore jure privetur abrogantibus omnibus? Jam
 nihil tam sacrum vel sanctum sit ut res Diis
 immortalibus consecratæ: at his uti populo,
 movere, transferre pro arbitrio, nemo prohi-
 buit. Quare jus ei fuit tribunatum quoque,
 ut quod consecratum est, in alium traducere.
 Neque enim inviolatum esse hunc, ut extor-
 queri nequeat, magistratum, ex eo patet quod
 identidem, qui obtinebant magistratum, ul-
 tro se eo abdicaverunt.

Hæc summa est Tiberii defensionis. Ut ve-

ro minas amici perspicientes & coitionem, au-
 tores fuerunt ei ut tribunatum in proximum
 annum iterum peteret: tum denuo cæpit aliis
 legibus illicere plebem. Illis legibus annos
 stipendiorum contrahebat, & provocationem
 a iudicibus concedebat ad populum: obtinen-
 tibus etiam id temporis iudicia senatoribus;
 parem numerum ex equestri ordine affunde-
 bat, atque ita vires senatus omnibus modis
 coercerat, felle magis atque pervicacia, quam
 æqui & commodi ratione adductus. Ut senserunt
 illius amici suffragiis adversarios superiores esse,
 (neque enim populus omnis aderat) ad convi-
 tia primum verterunt collegarum, diem exe-
 merunt, inde dimiserunt concionem, eamque
 in posterum diem indixerunt. Ibi primum,
 descendens in forum Tiberius, sordidatus

ικέτωε τὰς ἀνθρώπους ταπεινὸς ἢ δεδακρυμῶν, ἔπειτα δεδοικέναι φήσας μὴ νυκλὸς ἐκκόψωσι τὴν οἰκίαν οἱ ἐχθροί, ἢ διαφθείρωσιν αὐτὸν, ἕτως τὰς ἀνθρώπους δέδθηκεν ὥστε αὐτὸν οἰκίαν αὐτῆ παμπόλλης τινὰς αὐλίσασθαι ἢ διανυκτερεῦσαι ἀσφαυλάτῳνας.

Ἄμα ἢ ἡμέρᾳ παρῶν ὁ τὰς ὄρενθας αἷς διαμανθῶν) κομίζων, ἢ προέβαλε τροφῶν αὐταῖς. αἱ ἢ εἰ προῆλθον, εἰ μὴ μία μόνη, διασεισάσθαι δὲ μάλα τῆ ἀνθρώπου τὸ ἀγγεῖον. εἰ δὲ αὐτῆ ἢ τῆ τροφῆς ἐπιγῆ, ἀλλ' ἐπάρασα τὴν ἀεισερᾶν πύργου, ἢ ἀσφατεῖνασα τὸ σκέλθ, πάλιν εἰς τὸ ἀγγεῖον κατέφυγε. τῆτο ἢ τῆ προτέρη σημεῖα τὸν Τιβέριον ἀνέμνησεν. ἢ γὰρ αὐτῷ κερᾶν ὧ πρὸς τὰς μάχας ἐχεῖτο, κεκοσμημῶν ἐκπρεπῶς ἢ διάσημον· εἰς τῆτο καταδωῖτες ὄφεις, ἔλαθον ἐπιεικόνες ὡς, ἢ ταῦτα ἐξεγλύψαντο. διὸ ἢ μᾶλλον ὁ Τιβέριος τοῖς αὐτῶ τὰς ὄρενθας ἐταράττετο. προσῆει ἢ ὅμως ἀνω τὸν δῆμον ἡθροῖα αὐτῶ τὸ Καπετώλιον πωθανόμην ἢ πρὸν ἐξελθεῖν, προσέπαισε πρὸς τὸν εἰδὸν, σφοδρῶς ἕτω πληγῆς γρομῆνης, ὥστε τὸν μὲν ὄνοχα τῆ μεγάλῃ δακτύλῃ ραγῶναι, τὸ ἢ αἷμα διὰ τῆ ὑποδήματῶ ἐξω φέρεσθαι. μικρὸν ἢ αὐτῆ προελθόνθαι ὡφθησαν ὑπὲρ κερᾶμα μαχόμενοι κόρακες ἐν ἀεισερᾶ· ἢ πολλῶν, ὡς εἰκὸς, ἀνθρώπων παρερχομῶν καὶ αὐτὸν τὸν Τιβέριον, λίθῶ ἀπωδαῖς ὑπὸ θάτερος τῶν κοράκων ἔπεσε αὐτῶ τὸν πόδα. τῆτο ἢ τὰς θρασυτάτας τῶν αὐτῶν ἐπέσησεν· ἀλλὰ Βλάσος ὁ Κυμαῖος παρῶν, αἰχμῶν ἐφη ἢ κατήφειαν παρεῖναι πολλὴν, εἰ Τιβέριος Γράκχῃ μὲν ὑὸς, Ἀφρικανῶ ἢ

Σκι-

et lacrymis oppletus cum suppliciis prensavit cives. Mox vereri jactans se ne domum suam inimici nocte excinderent, atque obtruncarent se: adeo permovit homines ut circa aedes ejus magna caterva tabernaculis erectis excubarent stationem agentes.

Ut diluxit, adfuit cum avibus pullarius, & augurii captandi causa escam eis objecit. Illae praeter unam solam non prodire, quamvis homo caveam sedulo concussisset. Ac ne haec quidem pavit, sed sublata sinistra ala protenfoque crure refugit rursus in caveam. Hoc etiam prioris prodigii commonuit Tiberium. Erat ei galea qua in acie utebatur, exornata eximie & splendida: in eam irrepserant angues, & clam in ea posuerant

excluserantque ova. Quo magis cohorrui hoc auspicio Tiberius. Scandit tamen in Capitolium, ut populi concilium ibi esse accepit. Ante quam egressus domo est, in limen impedit ictu adeo duro ut pollicis pedis unguis dilaceraretur, sanguisque subter per calceum prorumperet. Ubi paululum processit, super fastigium domus ex sinistra conspecti sunt corvi pugnantes, atque in frequentia mortalium (ut verisimile est) Tiberium praetereuntium, propulsus ab altero corvo lapis juxta pedem ejus delapsus est: quod vel ferocissimos est eorum qui illum stipabant remoratum. Caeterum Blossius Cumanus, qui aderat, perquam turpe jactavit esse & graviter dolendum, Tib. Gracchi filium, Scipionis

Σκιπίων^Θ θυγατριδῆς, προπάτης ἢ τῆ Ῥωμαίων δῆμος, κόρακα δείσας, εἶχ ὑπακῆσαι τοῖς πολίταις καλῶσι τῆτο μῆτοι τὸ αἰχρὸν ἐκ ἐν γέλωτι θήσεως τῆς ἐχθρῆς, ἀλλὰ ὡς τυραννῆν^Θ ἢ τυφῶν^Θ ἤδη καταβοήσεται πρὸς τὸν δῆμον. ἅμα ἢ ἢ πρὸς θεὸν πολλοὶ τῶ Τιβερίῳ πρὸς τῶ ἐν Καπετωλίῳ φίλων, ἐπέγεσθαι κελδούνας, ὡς τῶ ἐκεῖ καλῶς ἐχόντων. καὶ τά γε πρῶτα λαμπρῶς ἀπῶτα τῶ Τιβερίῳ, φανέντι μὲν δὴθὺς ἀραμῶν βολῶ φίλιον, ἀναβαίνοντα ἢ πρὸς θυμῶς δεχομῶν, ἢ πρὸς αὐτὸν ὡς μηδεὶς πελάσειεν ἀγνῶς πρὸς τῶμῶν.

Ἀρξάμῶς ἢ πάλιν τῆ Μεκίς τὰς φυλὰς ἀναγορεύειν, εἶδεν ἐπεραίνετο τῶ εἰωθότων, διὰ τὸν δὴ τῶ ἐχάτων θόρυβον ὠθεμῶν ἢ ὠθέων τῆς ἐναντίως εἰσβιαζομῶς ἢ ἀναμιγνυμῶς. ἐν ἢ τῆτω Φλάβι^Θ Φλάκκ^Θ δὴ βελῆς ἀνῆς εἰς ἐμφανῆς κατασῆς, ὡς ἐκ τῶ φθειγόμενον ἐφικέσθαι, διεσήμυνε τῆ χειρὶ φρεῖσαι τὶ βελόμενον αὐτὸν ἰδίᾳ τῶ Τιβερίῳ. ἢ κελδούσῶν^Θ ἐκείνε διαχεῖν τὸ πλῆθ^Θ, ἀναβὰς μόλις ἢ πρὸς σελθῶν, ἀπήγγειλεν ὅτι τῆ βελῆς συγκαθεζομῶς οἱ πλῆστοι τὸν ὑπατον μὴ πείθουτες, αὐτοὶ διανοῶν^Θ καθ' αὐτῆς δὴποκλινωῶν τὸν Τιβέριον, πολλὰς ἐπὶ τῆτω δόξης ἢ φίλης ὠπλισμῶς ἐχούτες.

Ὡς ἐν ταῦτα τοῖς πρὸς αὐτὸν ἐξήγγειλεν ὁ Τιβέρι^Θ, εἶτοι μὲν δὴθὺς τὰς τε τηβένως πρὸς ἐζώννυλο, ἢ τὰ τῶ ὑπηρετῶ δόρατα συγκαλῶντες, οἷς ἀνέργασι τὸν ὄχλον, διελάμβανον, ὡς ἀμυμῶροι τοῖς κλάσμασι τῆς ἐπερσομῶς. τῶ ἢ ἀπωτέρω θαυμαζόντων τὰ γνώμῶν, ἢ πωθανομῶν, ὁ

pionis Africani nepotem, præsidem populi Romani, corvi metu accersentibus civibus non parere: atqui eam labem haud pro joco inimicos transmissuros, sed ut tyrannidem agentem & ludibrio cives jam habentem, ad populum eum proficissuros. Simul accurrerunt frequentes qui Tiberium ut maturaret, mandato amicorum, qui in Capitolio erant, adhortarentur; omnia illic ex voto esse. Prima certe magna Tiberio fuere. Nam simul atque conspectus est, festa acclamatione exceperunt eum, ascendentem receperunt alacriter: & ne quis eum ignotus attingeret, sepiverunt.

Instituente de integro Mucio tribus citare, nihil ordine agebatur ob novissimorum tumultum, dum impelluntur & impellunt adversos, qui irrumpebant & immiscebant se turbæ. In-

terea Flavius Flaccus senator loco conspicuo stans, quum exaudiri verba ejus non possent, manu significavit habere se quod seorsum indicaret Tiberio. Jussit multitudini Tiberius ut viam ei daret. Ita ægre ascendit. Ubi pervenit ad eum, nunciavit ei, quum in senatus concilio consulem locupletes adducere non valuissent in sententiam suam, deliberatum habere ipsos per se interficere Tiberium: in quam rem habere eos frequentes servos & amicos in armis.

Quod ut circumstantibus aperuit Tiberius, præcingunt hi confestim togas, frangentisque apparitorum hastilia, quibus cœtum summovent, arripiunt fragmenta, ut iis repellant vim inferentes. Id fieri mirantibus longinquioribus, & quid rei esset percunctantibus, admovit ma-

ὁ Τιβέριος ἤψατο τῆ χειρὶ τὴ κεφαλῆς, ἐνδεικνύμενος τῆ ὄψει τὸν κίνδυνον, ἐπεὶ τὸ φωνῆς ἔκ ἐπήκων. οἱ δὲ ἐναντίοι τῆτο ἰδόντες, ἔβρον πρὸς τὴν βαλὼν, ἀπαγγέλλοντες αἰτεῖν διάδημα τὸν Τιβέριον ἢ τῆτο σημεῖον εἶναι τὸ τὴ κεφαλῆς ἐπιθιγάνειν. πάντες μὲν ἐν ἐφορευθήθησαν ὁ δὲ Νασικᾶς ἠξίε τὸν ὑπατον τῆ πόλει βοηθεῖν, ἢ καταλύειν τὸν τύραννον. ἀποκρινάμενος δὲ πρῶτος ἐκείνους, βίας μὲν ἐδεμιᾶς ὑπάρξειν, ἐδὲ ἀνακρήσειν ἐδένα τῷ πολιτῷ ἀκρίτον, εἰ μὲν τι ψηφίσαιτό τι τῶν ἀδανόμων ὁ δὲ δῆμος ὑπὸ τῷ Τιβέριος πειθεῖς ἢ βιασθεῖς, τῆτο κύριον μὴ φυλάξειν ἀναπνδῆσας ὁ Νασικᾶς, ἐπεὶ τοίνυν, ἔφη, προδίδωσιν ὁ ἀρχων τὴν πόλιν, οἱ βελομήτροι τοῖς νόμοις βοηθεῖν ἀκολουθεῖτε. ἢ ταῦτα λέγων, ἅμα ἢ τὸ κράσπεδον τῷ ἱματίος ἀνέμενος ἐπὶ τὴ κεφαλῆς ἐχώρει πρὸς τὸ Καπετώλιον. ἕκαστος δὲ τῶν ἐπομένων αὐτῷ, τῆ χειρὶ τὴν τήβεννον ἀειλιξας, ὅθι τὰς ἐμποδῶν, ἐδενὸς ἐπισαμῶνος πρὸς τὸ ἀξίωμα τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ φευγόντων ἢ πατάτων ἀλλήλων. οἱ μὲν ἐν ἀεὶ αὐτὰς ῥόπαλα ἢ σκυτάλας ἐνόμιζον οἰκοθεν αὐτοὶ δὲ τῶν δίφρων καταγνυμένων ὑπὸ τῷ φεύγοντι ὄχλῳ τὰ κλάσματα ἢ τὰς πόδας λαμβάνοντες, ἀνέβαινον ἐπὶ τὸν Τιβέριον, ἅμα παίοντες τὰς προτεταγμένους. ἢ τέτων μὲν ἦν τροπή ἢ φόνος αὐτῷ δὲ τῷ Τιβέριος φεύγοντι ἀνελάβετό τις τῶν ἱματίων. ὁ δὲ τὴν τήβεννον ἀφείς, ἢ φεύγων ἐν τοῖς χιτῶσιν ἐσφάλη, ἢ κατὼ ἐχθη ἀεὶ τινος τῶν πρὸ αὐτῷ πεπτωκότας. ἀνισάμενος δὲ αὐτὸν ὁ μὲν ἐμφανῶς ἢ πρῶτος εἰς τὴν κεφαλὴν πατάξας ποδὶ δίφρου, Πόπλιος ἦν Σαταρξήιος, εἰς τῶν σωμαρχόντων τὸ δδ-

num Tiberius capiti, discrimen suum ea specie demonstrans, quando non assequebantur vocem. Quod quum adversarii intuerentur, properaverunt ad fenatum, asserentes poscere Tiberium diadema: cujus significationem esse quod caput attigisset. Hinc commoti, omnes fuere. Nasica autem petiit à consule ut reipublicæ opem ferret, tollereturque tyrannum. Quo leniter respondente nullam se vim auspicaturum, neque civem ullum indicta, causa necaturum: quod si quid, contra leges populus Tiberii suafu vel coactus scivisset, id se ratum non habiturum: exsiliens Nasica, Quando igitur, inquit, rempub. prodit consul, sequimini me qui leges salvas vultis. Sic fatus lacinia togæ capite obvoluto contendit ad

Capitolium. Quotquot illum sequebantur toga brachium circumjecta propulerunt obvios, renitente illis ob. eorum dignitatem nemine, sed fugientibus omnibus atque se mutuo obterentibus. Horum comitatus attulerat domo clavas & fudes: ipsi defractorum ab effuso in fugam cœtu subfelliorum fragmenta & fulcra corripientes, perrexerunt in Tiberium, simulque ceciderunt in fronte locatos. Horum fuga & strages edita: ipsius Tiberii fugæ consulenti.prehendit quispiam togam. Ille toga relicta fugiens in tunica, cespitavit, prolapsusque est super eos qui antecum ceciderant. Attollentem se primus a parte caput ejus affixit subfellii pede unus ex collegis ejus Satureius. Secundum ic-

δευτέρως ἀνέποιεῖτο πληγῆς Λαίικιϑ Ὶϑϑϑ, ὡς Ἐπὶ καλῶ τινι σεμνυ-
νόμνϑ. τῷ ἢ ἄλλων ἀπέθανον ὑπὲρ τριακοσίς ξύλοις ἢ λίθοις συσκοπέ-
τες, σιδήρῳ ἢ ἔδαίς.

Ταύτῳ πρώτῳ ἰσορῆσιν ἐν Ὶώμῃ εἴσιν, ἀφ' ἑ τὸ βασιλεύεας κατέ-
λυσαν, αἵματι ἢ φόνῳ πολιτῶν διακεθῶναι· τὰς ἢ ἄλλας, ἔτε μικρὰς,
ἔτε πρὸ μικρῶν γυρομύας, ἀνθυπέκοντες ἀλλήλοις, φόβῳ μὲν οἱ δωατοὶ
τῷ πολλῶν, αἰδέμενοι ἢ τῷ βασιλῶ ὁ δῆμϑ, ἔπαυον. ἐδόκει ἢ ἢ τότε
μὴ χαλεπῶς ἀν ἐνδῆναι παρηγορηθεῖς ὁ Τιβερίϑ· ἔτι ἢ Ὶῶν εἶξε δίχα
φόνῳ ἢ τραυμάτων Ἐπῆσιν· ἔ γδ πλείονες ἢ τριχίλιοι πρὸ αὐτὸν ἦσαν.
ἀλλ' ἔοικεν ὄργῃ τῷ πλυσίων, ἢ μίσει, πλέον ἢ δι' αἰς ἐσκήπιοντο προφά-
σεις, ἢ σύσασις ἐπ' αὐτὸν γυῖας. ἢ τέτρα μέγα τεκμήριον, ὡμῶς ἢ πρῶ-
νόμῳς ὑβριστεῖς ὁ νεκρῶς. ἔ γδ ἐπέτρεψαν ἀνελέως τὸ σῶμα τῷ ἀδελφῶ
δεομύῳ, ἢ θάψαι νυκτὸς, ἀλλὰ μῆ τῷ ἄλλων νεκρῶν εἰς τὸν ποταμὸν
ἔρριψαν. ἢ τέτρο πέρας ἐκ τῷ, ἀλλὰ ἢ τῷ φίλων αὐτῶ τὰς μὲν ἔξεκῆ-
ρυττον ἀκρίτες, τὰς ἢ συλλαμβάνοντες ἀπεκλίνυσαν. ἐν οἷς ἢ Διοφάνης ὁ
ρήτωρ ἀπώλετο. Γάϊον δὲ τῶ Βίλλιον εἰς ἀγγεῖον καθείρξαυτες, ἢ σωμα-
βαλόντες ἐχίδνας ἢ δράκοντας, ἔτω διέφθειραν. ὁ ἢ Κυμαῖϑ Βλόσιϑ
ἀνήχθη μὲν Ἐπὶ τὰς ὑπάτας, ἐρωτώμενϑ ἢ πρὸ τῷ γεγονότων, ὡμολό-
γει πεποιηκέναι πάντα Τιβερίῳ κελδούῳϑ. εἰπόνῳ ἢ τῶ Νασικῶ πρὸς
αὐτὸν, Τί ἐν εἰ σε Τιβερίϑ ἐκέλευεν ἐμπρῆσαι τὸ Καπετώλιον; τὸ μὲν
πρῶ-

tum se ei ingessisse affirmavit L. Rufus, qui de eo velut re præclara gesta gloriabatur. Ex coetu plus trecenti occubuerunt fustibus & lapidibus comminuti, ferro nullus.

Hanc Romæ primam memoria produnt a regno sublato seditionem fuisse sanguine & cæde civili diremptam. Cæteras vero neque modicas neque de modica exortas re, invicem concedentes terrore principes plebis, reverentia Senatus populus, pacaverant. Et quidem tunc quoque, si actum secum leniter esset, Tiberius fuisse videtur se haud gravate submissurus: multoque facilius citra cædem & vulnera invehentibus cessisset. Neque enim plus tria millia secum habebat. Verum ira apparet divitum atque simultate potius, quam ob eas quas prætexebant causas, con-

spiratum in illum fuisse. Magno indicio est, quod atrociter & fæde insultaverunt cada- veri. Neque enim oranti fratri ut tollere li- ceret corpus ejus & funerare nocte, permi- serunt, verum id cum aliis cadaveribus pro- jecerunt in amnem. Neque hætenus tan- tum progressi sunt; sed amicis quoque ejus partim inauditis aqua & igni interdixerunt, partim quos potuerunt corripere, trucidave- runt: inter quos orator Diophanes periit. Caium quendam Billium caveæ inclusum cum vipæris & draconibus, ad eum modum necavere. Blossius Cumanus ad consules at- tractus est. Hic rogatus de his quæ acta e- rant, omnia se professus est Tiberii jussu fac- turum fuisse. Subjiciente Nasica, Quid igitur si tibi Tiberius Capitolium cremare præcepisset?

πρῶτον ἀπέλεγε, ὡς ἐκ ἀν τῆτο Τιβερίε κελύσαντι πολλὰκις ἢ καὶ πολλῶν τὸ αὐτὸ πωθανομένων, ἀλλ' ἐκείνε γε προστάσοντι, ἔφη, καλῶς καὶ μοι τῆτο πράξει ἔχεν. ἐ γὰρ ἀν Τιβέριε τῆτο προσέταξεν, εἰ μὴ τῷ δήμῳ σωέφερον. ἔτ' μὲν ἐν διαφυγῶν, ὕστερον ὤχετο πρὸς Ἀριστόνικον εἰς Ἀσίαν· καὶ τῶν ἐκείνε πραγμάτων διαφθαρέτων ἑαυτὸν ἀνείλεν.

Ἡ δὲ βελή, θεραπύσσα τὸν δῆμον ἐκ τῷ παρόντων, ἔτε πρὸς τῷ διανομῷ ἔτι τὴν χώρας ἠναλίετο, καὶ Τίτον ἀντὶ τῆ Τιβερίε προέθηκε τοῖς πολλοῖς ὀρεσὴν ἐλέαθ. λαβόντες δὲ τὰς ψήφους, εἰλοντο Πόπλιον Κράσον οἰκεῖον ὄντα Γράκχῳ. θυγάτηρ γὰρ αὐτῆ Λικινία Γαίῳ Γράκχῳ σωάκει καίτοι Νέπως ὁ Κορνήλιε Φησίν, ἐ Κράσσῳ, Βερέτῳ δὲ τῆ θεραμβύσαντι ἀπὸ Λυσιτανῶν θυγατέρα γῆμαι Γαίον. ἀλλὰ οἱ πλείους, ὡς ἡμεῖς γράφομεν, ἰσορῆσιν. ἐπεὶ δὲ χαλεπῶς μὲν ὁ δῆμος εἶχε τῷ θανάτῳ τῆ Τιβερίε, καὶ φανερὸς ἦν ἀμύνης ἀειμένων καιρὸν, ἦδη δὲ καὶ δίκαι τῷ Νασικῷ προσανεσείοντο, δείσασα αὐτὴ τῆ ἀνδρὸς ἢ βελή, ψηφίζε) μηδὲν δεομένη, πέμπειν αὐτὸν εἰς Ἀσίαν. ἐ γὰρ ἀπεκρύπτοντο καὶ τὰς ἀπανήσεις οἱ ἀνθρώποι τῷ δυσμύειαν, ἀλλ' ἔζηργιαινοῦτο, καὶ κατεβίων, ὅπως προστύχοιεν, ἐναγῆ καὶ τύραννον καὶ μεμιαγκότα φόνῳ σώματι ἀσύλα καὶ ἰερεῖ τὸ ἀγιώτατον καὶ φρικωδέστατον ἐν τῇ πόλει τῶν ἰερέων ἀποκαλέει. ἔτω μὲν ὑπεξῆλθε τὴν Ἰταλίαν ὁ Νασικῶς, καίπερ ἐνδεδεμένῳ ταῖς μεγίσταις ἰερεργίαις. ἦν γὰρ ὁ μέγιστος καὶ πρῶτος τῶν ἰερέων. ἔξω δὲ ἀλύων καὶ πλανώμενος ἄλλως, ἐ μὲν πολὺ χρόνον κατέσχεψε αὐτὸν Πέργαμον. ἐ

δεῖ.

Primum abnuvit, dicens. hoc Tiberium jussurum non fuisse. Subinde aliis idem requirentibus, respondit, Enimvero si ille imperasset, non duxissem mihi id exequi turpe: neque enim, nisi ex usu esset populi, id imperaret Tiberius. Atque hic discrimen in presenti transmisit. Ceterum post in Asiam contulit se ad Aristonicum: cujus labefactatis fortunis, intulit sibi ipse manus.

At senatus, quo populum ob ea acta leniret, neque legi agrariae ultra refragatus est, & plebi permisit ut Tiberii loco alium triumvirum agris dividendis designaret. In suffragia igitur missi, P. Crassum Gracchi propinquum legere. Nam filia hujus Licinia in matrimonio erat C. Gracchi: quamvis Corn. Nepos autemet non Crassi, sed Bruti, qui de Lus-

tanis triumphaverat, Caium filiam in matrimonio habuisse. Ceterum plerique scriptores nobis subscribunt. At acerba populo Tiberii caedes erat, & praese ferebat ultionis opportunitatem expectare: & vero jam Nasicæ judicia intentabantur; cui ad securitatem senatus nulla urgente necessitate legationem in Asiam decernit. Neque enim obscure ferebant homines in officio ejus indignationem suam, sed efferabantur & clamore insurgebant in eum, si quando obviam daretur, nefarium & tyrannum appellantes, qui corporis necesse sacrosancti sanctissimum & religiosissimum urbis templum polluerat. Quare cessit Italia Nasicæ, licet maximis sacrificiis esset devinctus: nam Pontifex Maximus erat. Peregre autem palans vagansque huc illuc, brevi post apud Pergamum obiit. Neque mi-

rum

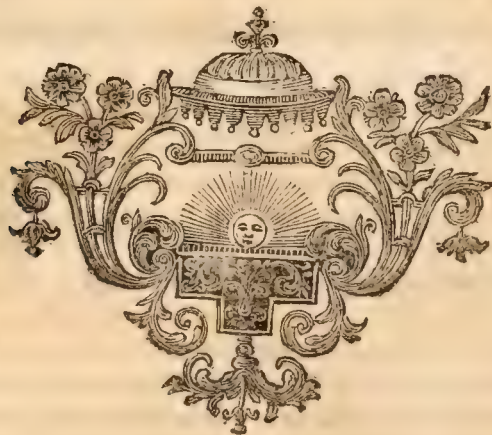
δεῖ ἢ θαυμάζειν εἰ Νασικᾶν μερίσθηκε ἕτως ὁ δῆμος, ὅπως ἢ Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός, ἔδοκᾶσι Ῥωμαῖοι μηδένα δικαιότερον μηδὲ μᾶλλον ἀγαπήσαι, ὡδὲ μικρὸν ἦλθεν ἐκπεσεῖν ἢ εἴρεσθαι τὴν πρὸς τὸν δῆμον δινοίας, ὅτι πρῶτον μὲν ἐν Νομαντία τῷ τελευτῶν τῷ Τιβερίῳ πυθόμενος, ἀνεφώνησεν ἐκ τῆς Ὀμηρικῆς,

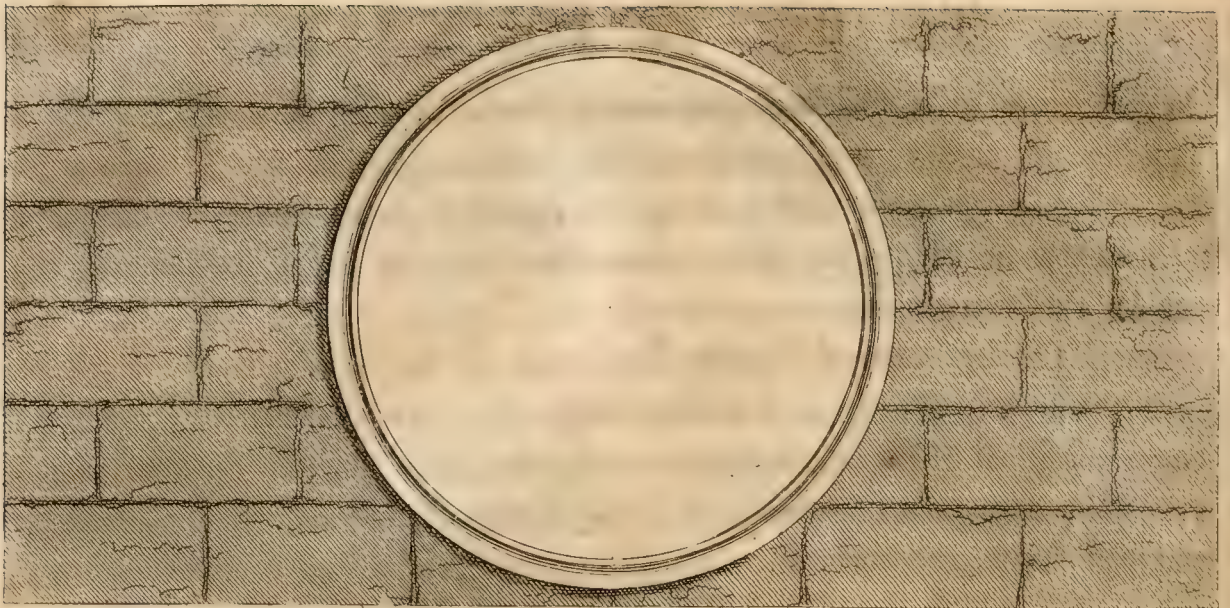
Ὡς λπόλοιτο ἢ ἄλλο ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι.

ἔπειτα τῷ δεῖ Γάϊον ἢ Φέλβιον αὐτῷ δι' ἐκκλησίας πρυθανομηδίων τὴν Φρονοίῃ δεῖ τὴν Τιβερίῳ τελευτῆς, ἐκ ἀρεσκομηδίων τοῖς ὑπὲρ ἐκείνης πεπολιτουμεδίοις λπόκρῖσιν ἔδωκεν. ἐκ τέττα γὰρ ὁ μὲν δῆμος ἀνέκρεσεν αὐτῷ λέγοντι, μηδέπω τέττα ποιήσας. πρότερον αὐτὸς ἢ τὸν δῆμον εἰπεῖν κακῶς προήχθη. δεῖ μὲν ἐν τέτων ἐν τῷ Σκιπίωνο βίῳ τὰ καθ' ἕκαστα γέγραπῃ.

rum est infestum adeo Nasicæ populum fuif-
se, quum Scipio Africanus, quo populus Ro-
manus neminem videtur justioribus de causis
vel impensius dilexiffe, nihil propius factum
fit quam ut excideret & dejiceretur ejus be-
nevolentia, quod ad Numantiam primum nun-
tiato Tiberii exitu, exclamasset Homericum
illud,

Sic pereat quisquis designet talia facta:
deinde Caio & Fulvio in concione rogantibus
eum quid ei de morte Tiberii videretur, non
placere sibi respondisset illius acta. Inde enim
concionanti populus obstrepuit; quod antea
fecerat nunquam: & ille eo est provectus, in
populum ut inveheretur. Verum hæc in Sci-
pionis vita singulatim retulimus.

Γ. Γ Ρ Α Κ Χ Ο Σ.

Αἶος ὃ Γράκχῳ, ὃν ἀρχῇ μὲν ἢ δεδιώς τὰς ἐχθρὰς, ἢ φθόνον συναγωγῶν ἐπ' αὐτὰς, ὑπεξέστη τε τῆ ἀγορᾶς, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχίαν ἔχων διέτριβεν, ὡς ἂν τις ἐν τε τῷ παρ-
ούτῃ ταπεινὰ πράττων, καὶ τὸ λοιπὸν ἔτιως ἀπραγμόνως βιωσόμην· ὥστε καὶ λόγον τισὶ κατ' αὐτῆ παρᾶχειν, ὡς δυσχεραίνουσι καὶ προβεβλημῆκε τῷ τῆ Τιβερίε πολιτείαν. ἦν ὃ καὶ μισθῶ-
κιον παλιάρπασιν. ἐννεα γὰρ ἐνιαυτοῖς ἐλείπετο τὰ δελφῶ καθ' ἡλικίαν ἐμείνῃ
ὃ ἔπω τεράκοντα γεγονώς ἀπέθανεν. ἐπεὶ ὃ περιόνη τῆ χρέου τὸν τε τρέπον ἡσυχῇ διέφαινε ἀργίας καὶ μαλακίας καὶ πότων καὶ χρηματισμῶν ἀλ-
λότριον ὄντα, καὶ τὸν λόγον, ὡσπερ ὠκύπτερα, κατασκυβαζόμενος ἐπὶ τῷ πολιτείαν, δῆλον ἦν ἐκ ἡρεμῶν δίκην τε τινὶ τῶ φίλων Φύγονι Βελίω σωμαπῶν, καὶ τῆ δῆμος σωμαπῶν ὑφ' ἡδονῆς καὶ βακχόουσι πρὸς αὐ-
τὸν, ἀπέδειξε τὰς ἄλλας ῥήτορας παίδων μηδὲν διαφέρουσας, εἰς φόβον αὐτοῦ

C. Gracchus initio sine metu inimicorum, sine invidiæ illis conflandæ gratia, reliquit forum, & domi in otio vitam egit: sicut qui & in præsentī abjectus sit, & deinceps ita in tranquillitate victurus: ut etiam in sermonem quibusdam venerit, improbare & detestari eum fratris actiones. Erat vero admodum tunc adolescens. Siquidem ætate novem annis fratre erat minor: ille nondum annos natus tri-

ginta occubuit. At temporis progressu quum mores ejus sensim eluxerunt a fœcordia, molitia, vino & quæstu remoti: tum dicendi facultatem, sicut alas, ad rempub. concinnavit, tum vero significavit non quieturum se. Atque quum amici cujusdam Vestii rei causam defenderet, populo præ gaudio lymphato & bacchante quum eum audiret, ostendit ceteros oratores nihilo pueris præstare. Hic offusus iterum

αὐθις οἱ δυνατοὶ καθίσαντο, καὶ πολὺς ἰὼ ἐν αὐτοῖς λόγῳ ὅπως ἐκ ἐάσω-
σιν Ἰπὶ δημοκρατίαν τὸν Γαίον προελθεῖν. συνελθάνει ἡ δὲ ἀπὸ ταυτομάτε λα-
χεῖν αὐτῷ εἰς Σαρδίαν ταμίαν Ὀρέστη τῷ ὑπάτῳ, καὶ τῆτο τοῖς μὲν ἐχθροῖς
καθ' ἡδονὴν ἐγεγόνει, τὸν δὲ Γαίον ἐκ ἐλύπησεν. ἄτε γὰρ ὢν πολεμικός, καὶ
χειρὸν εἶδεν πρὸς στρατείας ἠσκημένῳ ἢ δίκαις, ἔτι ἡ τὴν πολιτείαν καὶ τὸ
βῆμα φείτων, ἀνέχετο ἡ καλῶν τῶν δῆμῳ καὶ τοῖς φίλοις ἐδυναμύθη,
παντάπασιν τὴν ἀποδημίαν ἐκείνῳ ἠγάπησεν. καίτοι κρατεῖ δόξα πολλή,
τῆτον ἀκρατον γνέσθαι δημογωγόν, καὶ πολὺ τῷ Τιβερίῳ λαμπρότερον πρὸς
τὴν ἀπὸ τῶν ὄχλων δόξαν. ἐκ ἔχει ἡ ἔτω τὸ ἀληθές· ἀλλ' ἔοικεν ὑπ'
ἀνάγκης τινὸς μᾶλλον ἔτῳ ἢ προαιρέσεως ἐμπειεῖν εἰς τὴν πολιτείαν. ἰσο-
ρεῖ ἡ καὶ Κικέρων ὁ ῥήτωρ, ὡς ἄρα φύγοντι πᾶσαν ἀρχὴν τῷ Γαίῳ, καὶ
μεθ' ἡσυχίας ἠσκημένῳ ζῆν, ὁ ἀδελφὸς ὄναρ Φανείας, καὶ προσαγορευθείσας, τί
δήτα, Φαίη, Γαίῳ βραδυώεις; ἐκ ἔσω ἀπόδρασις, ἀλλ' εἰς μὲν ἡμῖν ἀμ-
φοτέρως βίῳ, εἰς ἡ θάνατῳ ὑπὲρ τῶν δῆμῳ πολιτῶν προέσται.

Γενόμενῳ γὰρ ὁ Γαίῳ ἐν Σαρδίῳ, πᾶσαν ἀρετῆς ἀπόδειξιν ἐδίδα, καὶ
πολὺ πάντων διέφερε τῷ νέῳ ἐν τοῖς πρὸς τὰς πολεμίας ἀγῶσι, καὶ ἐν τοῖς
πρὸς τὰς ὑπὸ νόμους δικαίαις, καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν στρατηγὸν ὀνοία καὶ τιμῇ. σω-
φροσύνη ἡ καὶ λιτότητι καὶ φιλοπονία παρήλλαττε καὶ τὰς πρεσβυτέρας. ἰχυ-
ρεῖ ἡ καὶ νοσώδεις ἅμα χειμῶν ἐν Σαρδίῳ γρομύς, καὶ τῷ στρατηγῷ τὰς
πόλεις ἐδῆτα τοῖς στρατιώταις αἰτῶν, ἐπεμψαν εἰς Ῥώμῳ ἀδραϊτέμε-
νοι. δεξασμένης ἡ τῷ βελῆς τὴν ἀδραϊτήσιν αὐτῷ, καὶ τὸν στρατηγὸν ἄλλο-

θεν

iterum primoribus pavor est, multumque inter
se consultabant ne ad tribunatum permitte-
rent Caium aspirare. Evenit autem forte for-
tuna ut quaesturam in Sardinia cum Oreste
consule fortiretur: quae res laeta fuit inimicis
Caii, sed nihil eum torfit. Nam qui vir mi-
litaris esset, & haud secus in armis quam liti-
bus exercitatus, rempub. autem etiam tum
rostraque horreret, neque tamen vocanti ob-
luctari populo & amicis valeret, omnino il-
lam peregrinationem boni consuluit. Quan-
quam obtinet crebra fama, impotentem eum
populi ducem, & longe Tiberio ad auram po-
pularum captandam fuisse acriorem. Cate-
rum non ita se res habet. Immo apparet in-
victum potius hunc incidisse in reipub. tracta-
tionem quam consilio: siquidem Cicero ora-

tor est autor, omnem honorem declinanti
Caio, vitamque sectanti otiosam, oblatum in
somnia fratrem hunc eum appellasse verbis,
Quid cunctaris Cai? nullum patet effugium,
sed eadem utrique nostrum vita, idem exitus
pro populo agentibus in fatiis est.

Caius igitur dedit in Sardinia omnis speci-
men virtutis, multoque omnem juventutem
audacia adversus hostes & iustitia adversus pa-
catos colenda antecelluit, etiam benevolentia
& reverentia erga ducem: temperantia vero,
frugalitate, industria praefulsit vel natu ma-
joribus. Quum vero atrox simul & infalu-
bris hyems occurrisset in Sardinia, vestemque
imperator in exercitum civitatibus imperaret:
miserunt Romam id deprecatum. Quorum
accepta a senatu excusatione, jussuque duce
aliun-

θεν ἀμφιέζειν τὰς στρατιώτας κελδυσίας· ἀπορῆναι δὲ ἐκείνη καὶ τῆς στρατιωτῶν κακοπαθείων, ἐπελθὼν τὰς πόλεις ὁ Γάιος, αὐτὰς ἀφ' ἑαυτῶν ἐποίησεν ἐδῆτα πέμψαι, καὶ βοηθῆσαι τοῖς Ῥωμαίοις. ταῦτα πάλιν εἰς Ῥώμην ἀπαγγελλόμενα, καὶ δοκεῖν αἰμαγωγίας προγαῶνες εἶναι, διατάραττε τὴν βασιλίαν. καὶ πρῶτον μὲν ἐκ Λιβύης πρὸς Μικιψᾶ τῆ βασιλείως πρέσβεις πρὸς ἀφροσύνας, καὶ λέγοντας ὡς ὁ βασιλεὺς χάριτι Γαίῳ Γράκχῳ πέμψειν εἰς Σαρδόνια σίτον τῆ στρατηγῶ, δυοχεραίνοντες Ἰξέβαλον· ἔπειτα δόγμα ποιῆναι, τοῖς μὲν στρατιώταις διαδοχικῶς ἀποσαλῆναι, τὸν δὲ Ὀρέσιον ἐπιμύρην, ὡς δὴ καὶ τῆ Γαίῳ διὰ τὴν ἀρχὴν πρὸς ἀφροσύνας. ὁ δὲ, τῶν αὐτῶν προσπεσόντων, οὕτως Ἰξέβαλον πρὸς ὀργὴν, καὶ φανείας ἐν Ῥώμῃ παρ' ἐλπίδας, ἔ μόνον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αἰτίαν εἶχεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἀλλόκοτον ἐδόκει, τὸ ταμίαν ὄντα προποσῶναι τῆ ἀρχῆναι. ἔ μὲν ἀλλὰ κατηγορίας αὐτῶν γρομύνης ἐπὶ τῶν τιμητῶν, αἰτησάμενος λόγον, ἔτω μετέστησε τὰς γνώμας τῶν ἀκασάντων, ὡς ἀπελθεῖν ἠδικῆσθαι τὰ μέγιστα δόξας. ἐστρατεύσθαι μὲν γὰρ ἔφη δώδεκα ἔτη, τῶν ἄλλων δέκα στρατομαρτύρων ἐν ἀνάγκαις· ταμιδίων δὲ τῆ στρατηγῶ πρὸς ἀφροσύνας τελεσίαν, τῆ νόμος μετ' ἐνιαυτὸν ἐπανελθεῖν διδόναι. μόνον δὲ τῶν στρατομαρτύρων πληθεῖς τὸ βαλλάνιον εἰσενλωχέναι, τὰς δὲ ἄλλας ἐκπιόντας ὅν εἰσώεσαν οἶνον, ἀργυρεῖς καὶ χρυσίς μεστὰς δούρα τὰς ἀμφορεῖς ἤκειν κομίζοντας.

Ἐκ τῆτων πάλιν ἄλλας αἰτίας αὐτῶν καὶ δίκας ἐπῆγον, ὡς τὰς συμμάχους ἀφισάνει, καὶ κεκοινωνηκότι τῶ πρὸς Φρέγγελλαν ἐνδειχθείσης συωμοσίας.

aliunde vestitum militibus parare: quum consilio ille deficeretur, & affligerentur milites, adiit Caius civitates, induxitque ut sua sponte mitterent vestem, & Romanis opitularentur. Hæc iterum Romam perlata, visaque plebis illicitæ præludia esse, terrorem iniecerunt patribus. Hi primum missos ex Africa a rege Micipsa legatos, qui ostenderunt in gratiam Caii regem imperatori in Sardiniam frumentum misisse, offensi rejecerunt. Deinde senatusconsultum fecerunt, ut militibus succederetur, Orestes autem permaneret ibi, quo Caius quoque ob quaesturam ibidem remaneret. Quod ei quum oblatum esset, extemplo ira frendens decessit, ac Romæ nec opinantibus conspectus, non ab iniquis modo est reprehensus, sed plebi etiam visum inusi-

tatum ante consulem decedere quaestorem. Veruntamen quum dies ei dicta apud censores esset, postulata audientia, ita animos vertit auditorum, ut cum ea discederent opinione, eum quam maxime læsum fuisse. Stipendia enim se demonstravit duodecim fecisse, quum alii cogerentur facere decem: quaestorem apud imperatorem triennium permanuisse, quum lege sibi reverti exacto liceret anno. Solum ex militibus zonam se, quam in provinciam plenam intulisset, exportasse inanem: cæteros exhausto quod importaverant vino, auro & argento domum plenas amphoras retulisse.

Inde alia rursus crimina & lites ei impegerunt, sollicitasse eum socios; conjurationis Fregellanæ, quæ fuerat detecta, conscium fuisse.

ὁ δὲ πᾶσαν ὑποψίαν ἀπολυσάμενος, καὶ φανεῖς καθαροῦς, διὸς ἐπὶ δημοκρασίαν ὤρμησε, τῶν μὲν γνωρίμων ἀνδρῶν ὁμαλῶς ἀπάντων ἐναλιεμένων πρὸς αὐτὸν, ὅχλη δὲ τοσάδε συρρέουσι εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς Ἰταλίας, καὶ συναρξαίεσι ζούσι, ὡς πολλοῖς μὲν οἰκήσεις ἐπιλιπεῖν τῆ δὲ πεδίε μὴ δεξαμένη τὸ πλῆθος, ἀπὸ τῶν τεγῶν καὶ τῶν κεράμων τὰς φωνὰς συναρξῆν. τοσῶτον δ' ἐν ἐξεβιάσαντο τὸν δῆμον οἱ δωματοὶ, καὶ τῆ ἐλπίδι τῆς Γαίης καθείλον, ὅσον ἔχ, ὡς προσεδόκησε, πρῶτον, ἀλλὰ τέταρτον ἀναγορευθῆναι. ὡσαυτῶν δὲ τὴν ἀρχὴν, διὸς ἦν ἀπάντων πρῶτος, ἰσχύων τε τῷ λέγειν, ὡς ἄλλος ἔδει, καὶ τῆ πάσης αὐτῷ παρρησίαν πολλὴν διδούσι ἀνακλαιομένη τὸν ἀδελφόν. ἐπὶ αὐτῶν γὰρ ἐξ ἀπάσης προφάσεως ὡσεὶ τὸν δῆμον, ἀναμιμνήσκων τῶν γεγονότων, καὶ ὡσαυτῶν τὰ τῶν προγόνων, ὡς ἐκείνοι μὲν καὶ Φαλίσκοις ἐπολέμησαν ὑπὲρ Γενουκίης τινὸς δημοκράτου λαιδορηθῆναι, καὶ Γαίης Βαβυλωνίους θάνατον κατέγνωσαν ὅτι δημοκράτου προδομένῳ δι' ἀγορῆς ἔχ ὑπεξέστη μόνος ὑμῶν δὲ ὁρώτων, ἔφη, Τιβέριον ξύλοις σιμύκοπιον ἔτοι, καὶ διὰ μέσης τῆ πόλεως ἐσύρετο νεκρὸς ἐν Καπετωλίσ, ριψοσώμενος εἰς τὸν ποταμόν· οἱ δὲ ἀλισκόμοιοι τῷ φίλων ἀπέθνησκον ἀκείνοι. καίτοι πάτριον ἐστὶν ἡμῖν, εἴτις ἔχων δίκην θανατικὴν μὴ ὑπακῆσαι τέττε πρὸς τὰς θύρας ἔωθεν ἐλθόντα σαλπικίην, ἀνακαλεῖσθαι τῆ σαλπικί, καὶ μὴ πρότερον ἐπιφέρειν ψῆφον αὐτῶν τὰς δικασίας. ἔτως δὲ λαβεῖς καὶ πεφυλαγμένοι ὡσεὶ τὰς κρίσεις ἦσαν.

Τοι-

isse. At hic omnem amolitus suspicionem, & insons compertus, e vestigio intendit animum ad tribunatum plebis petendum, universa eum pariter impugnante nobilitate. Cæterum tantus cœtus in urbem influxit ex Italia, suffragataque ejus petitioni est, multos ut diversoria defecerint, ex testisque & fastigiis ædificiorum, non capiente tantam multitudinem campo, voces eorum resonarent. Tantum tamen expresserunt populo principes, & spei detraxerunt Caii, quod non pro exspectatione sua primus, sed renuntiatus fuerit quartus. At inuito magistratu mox omnium fuit primus, quod tum facundia, ut nemo alius, polleret, tum quia calamitas amplum libere dicendi campum suppeditabat fratrem suum deploranti. Eo enim ex omni oc-

casione circumagebat populum, refricans ejus facinoris memoriam, attexensque exempla majorum: quemadmodum Faliscis arma illi ob Genucium quendam tribunum plebis convitiis proficissum moverint: & C. Vulturium, quod incedenti per forum tribuno unus via non decessisset, rei capitalis damnaverint. At vobis inspectantibus, inquit, Tiberium baculis hi conciderunt, mediamque per urbem raptus est ille exanimis ex Capitolio, ut in flumen projiceretur. Amicos ejus, quos comprehenderunt, indefensos sustulerunt. Et quidem more majorum, si quis rei capitalis postulatus ad judicium non occurrerit, hujus ad januam profectus mane tubicen tuba eum citat, neque ante ferunt sententiam judices. Adeo religiosi & circumspecti in judiciis fuerunt.

Τοιούτοις λόγοις προανασείσας τὸν δῆμον (ἦν δὲ καὶ μεγαλοφωνότατος καὶ ῥωμαλεώτατος ἐν τῷ λέγειν) δύο νόμους εἰσέφερε, τὸν μὲν, εἰ τιμῶν ἀρχόντων ἀφίητο τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος, ἐκ ἐῶντα τῷ δούτερος ἀρχῆς μετεσίαν εἶναι τὸν δὲ, εἴ τις ἀρχὸν ἀκείρον ἐκκεκρηύχοι πολίτῳ, καὶ τετρακείσιν διδόντα τῷ δήμῳ. τῶν τῶν νόμων ἀντικεινὸς ὁ μὲν Μάρκον Ὀκτάβιον ἠτίμα, τὸν ὑπὸ Τιβερίου τὴν δημοκρατίαν ἐπέσόντα· τῷ δ' ἐνείχεται Ποπίλλιος. ἔτι δὲ στρατηγῶν τὸς Τιβερίου φίλους ἐξεκέρυξε. καὶ Ποπίλλιος μὲν ἔχ' ὑποσῶν τὴν κείσιν, ἔφυγε εἰς Ἰταλίαν· τὸν δὲ ἕτερον νόμον Γάιος αὐτὸς ἐπανείλετο, φήσας τῇ μητρὶ Κορηλία δειθείσῃ χαρίζεσθαι τὸν Ὀκτάβιον. καὶ ὁ δῆμος ἠγάθη καὶ συνεχώρησε, τιμῶν τὴν Κορηλίαν εἶδεν ἦτον διὰ τῶν παίδων, ἢ τῶν πατέρων. ἦς γε χαλκῆν εἰκόνα σῆσας ὑστερον, ἐπέγραψε Κορηλίαν μητέρα Γράκχων. ἀπομνημονεύει δὲ καὶ τῶν Γάιος πολλὰ ῥητορικῶς καὶ ἀγοραίως ὑπὲρ αὐτῆς εἰρημύα πρὸς τινὰ τῶν ἐχθρῶν· σὺ δὲ, ἔφη, Κορηλίαν λοιδορεῖς τὴν Τιβερίου τεκῶσαν; ἐπεὶ δὲ διαβεβλημένος ἦν εἰς μαλακίαν ὁ λοιδορηθεὶς, τίνα δὲ, εἶπεν, ἔχων παρρησίαν, συκρίνεις Κορηλίαν σεαυτῷ; ἔτεκες γὰρ ὡς ἐμείνη; καὶ μὴν πάντες ἴσασι Ῥωμαῖοι πλείω χρόνον ἐμείνω ἀπ' ἀνδρῶν ἔσαν, ἢ σε τὸν ἄνδρα. τοιαύτη μὲν ἡ πικρία τῶν λόγων ἦν αὐτῶν, καὶ πολλὰ λαβεῖν ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐστὶν ὅμοια.

Τῶν δὲ νόμων εἰς εἰσέφερε τῷ δήμῳ χαρίζομενος, καὶ καταλύων τὴν σύγκλητον;

Hujuscemodi orationibus ad motum præparato populo, (erat enim vocalissimus & firmissimis lateribus in dicendo) duas leges promulgavit: Unam, sicui populus magistratum abrogaverit, ne aditus huic ad secundum magistratum sit: alteram, si quis magistratus civi indicta causa exilium irrogaverit, ut is causam dicat ad populum. Harum legum altera non obscure M. Octavium notabat a Tiberio tribunatu dejectum, altera tenebatur Popilius. Hic enim in prætura sua amicos Tiberii in exilium egerat. At Popilius non expectato iudicio, ex Italia solum vertit: alteram legem Caius ipse antiquavit, professus matri se Cornelie precibus dare Octavium. Id placuit populo, comprobatumque ab eo est, quod Corneliam in honore haberet non

minus liberorum suorum quam parentis gratia. Nempe statuum æneam ei posuit postea, inscripsitque, Corneliae matri Gracchorum. Memorantur etiam multa oratorie & forensi modo a Caio pro illa in quendam inimicum-torta, Tunc Corneliam, inquit, insectaris Tiberii parentem? Quia vero infamis erat ille quem insectabatur, quod adolescentia ejus obnoxia aliorum libidinibus fuisset, Qua fronte, inquit, tecum confers Corneliam? Peperisti vero ut illa? Atqui toti populo Romano notum est diutius illam quam te virum a viro abstinuisse. Ea erat illius in dicendo mordacitas, pariaque ex scriptis orationibus multa licet colligere.

Leges quas pro commodo plebis & ad opprimendum senatum rogavit, una fuit agrar-

κλητον, ὁ μὲν ἦν κληρονομικός, ἅμα νέμων τοῖς πένησι τὴν δημοσίαν· ὁ δὲ, στρατιωτικός, ἐδίητα τε κελύων δημοσία χορηγεῖσθαι, ἢ μηδὲν εἰς τῆτο τὸ μισθοφορᾶς ὑφαιρεῖσθαι τῷ στρατοδουρῶν, ἢ νεώτερον ἐπὶ ἐπὶ ἢ δέκα μὴ καταλέγεσθαι στρατιώτῳ· ὁ δὲ, συμμαχικός, ἰσοψηφῆσαι ποῖων τοῖς πολίταις τὴν Ἰταλιώτας· ὁ δὲ, σιτικός, ἐπιδωκίζων τοῖς πένησι τὴν ἀγορᾶν· ὁ δὲ, δικαστικός, ὃ τὸ πλεῖστον ἀπέκοψε τὸ τῷ σικλητικῶν διωάμεως. μόνου γὰρ ἔκρινον τὰς δίκας, ἢ δια τῆτο φοβεροὶ τῷ δήμῳ ἢ τοῖς ἰππεύσιν ἦσαν· ὁ δὲ τριακοσίους τῶν ἰππέων προσκατέλεξεν αὐτοῖς ἕσι τριακοσίοις, ἢ τὰς κρίσεις κοινὰς τῶν ἑξακοσίων ἐποίησε. τῆτον τὸν νόμον εἰσφέρειν, τὰ τε ἄλλα λέγει) ἀπαρτάσαι διαφερόντως, ἢ τῶν πρὸ αὐτῆ πάντων δημαγωγῶν πρὸς τὴν σύγκλητον ἀφορώντων ἢ τὸ καλέμενον κομίτιον, πρῶτον τότε στραφῆς ἕξω πρὸς τὴν ἀγορᾶν δημηγορεῖσαι, ἢ τὸ λοιπὸν ἔτω ποιεῖν ἕξ ἐκείνης, μικρὰ παρεκλίσει ἢ μεταθέσει χήματ' ἢ μέγα πρᾶγμα κινήσας, ἢ μετενεγκῶν τρόπον τινα τὴν πολιτείαν ἐκ τῆ ἀριστοκρατίας εἰς τὴν δημοκρατίαν· ὡς τῶν πολλῶν δέον, ἢ τὸ βελῆς, σοχάζεσθαι τὴν λέγοντας.

Ἐπεὶ δὲ ἔ μόνον ἐδέξατο τὸν νόμον τῆτον ὁ δῆμος, ἀλλὰ κακείνῳ τὴν κρίνοντας ἐκ τῶν ἰππέων ἔδωκε καταλέξαι, μοναρχική τις ἰχὺς ἐγγεγόνει περὶ αὐτόν· ὥστε ἢ τὴν σύγκλητον ἀνέχεσθαι συμβουλῶν αὐτῆ. συνεβέβηκε δὲ αἰεὶ τι τῶν ἐκείνη πρεπόντων εἰσηγῆμεν· οἷον ἦν ἢ τὸ πρὸ τῆ σίτη δόγμα μετριώτατον ἢ κάλλιστον, ὃν ἐπεμψε μὲν ἕξ Ἰβηρίας Φάβιος ἀντιστρατήγ' ἐκείν' δ' ἐπεισε τὴν βελῆν ἀποδομῆσαι τὸν σῆτον, ἀναπέμψαι

agraria, de agro publico inopibus dividendo, altera militaris, qua sancitum ut vestes publice præberentur, neque quicquam ejus nomine stipendio militum detraheretur, ac ne quis minor decem & septem annis ad nomen cogeretur respondere: socialis alia, qua jus suffragii ferendi cum civibus dabatur Italis: alia frumentaria, pretium elevans annonæ: alia judiciaria, qua plurimum circumcidit opes senatus. Soli enim judicia in potestate senatorum habebant, atque ideo populo & ordini equestri erant formidabiles. Hic vero trecentos equites Romanos trecentis admiscuit senatoribus, atque judicia hisce sexcentis communicavit. Dum hanc legem rogat, cum in alia dicitur magnopere incubuisse, tum ubi superiores concionatores omnes respicere ad curiam

assueverant & ad comitium, primus tunc foras versus ad forum fuisse concionatus, atque id deinceps sequutus, brevique declinatione & circumactu corporis magnam rem movisse, ac rempub. quasi ab optimatibus ad arbitrium transfuisse populi, tanquam plebem spectare concionatores, non senatum deberent.

Ut vero non modo hanc legem scivit populus, sed & iudices illi deligere ex equitibus permisit: potestatem obtinuit regiam quandam, adeo ut senatus quoque reciperet ejus consilia. Consultor semper erat & autor rei alicujus quæ eum ordinem decebat. Cujuscemodi fuit decretum de frumento ex Hispania a Fabio proprætore misso moderatissimum & laudatissimum. Suasit Caius senatui ut distracto frumento remitteret civitatibus pretium,

ψαι ταῖς πόλεσι τὸ ἀργύριον, ἢ προσεπαυσιάσαδς τὸν Φάβιον, ὡς ἐπαχ-
θῆ ἢ ἀφόρητον ποιῆναι τὴν ἀρχὴν τοῖς ἀνθρώποις. ἐφ' ᾧ μεγάλῳ ἔχε
δόξαν μετ' ὀνοίας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. ἔγραψε ἢ ἢ πόλεις ἀποικίδας ἐκ-
πέμπεαδς, ἢ τὰς ὁδὰς ποιῆαδς, ἢ κατασκευάζαδς σιτοβόλια. τέτοις ἅπασι
πρατιομήροις αὐτὸν ἀρχοῖνα ἢ διοικητικῶ ἐφισαδς, ἢ πρὸς μηδέν ἀποτρού-
μηθ' τῷ τοςέτων ἢ τηλικέτων, ἀλλὰ ἢ θαυμασῶ τινὶ τάχει ἢ πόνῳ
τῷ γνωμηρύων, ὡς μόνον ἕκασον ἔξεργαζόμεθ' ὥστε ἢ τὰς πάνυ μισθῶ-
τας αὐτὸν ἢ δεδοκίτας ἐκπλήττειναι τὸ διὰ πάντων ἀνύσιμον ἢ τελεσι-
εργόν. οἱ ἢ πολλοὶ ἢ τὴν ὄψιν αὐτῷ ἐθαύμαζον, ἔζηρητημένον ὀρῶντες
αὐτῷ πλήθ' ἐργολάβων, τεχνιτῶν, πρεσβυτῶν, ἀρχόντων, στρατιωτῶν, φι-
λολόγων· οἷς πᾶσιν ἐνυψχάνων μτ' ὀκολίας, ἢ τὸ σεμνὸν ἐν τῷ φιλαν-
θρώπῳ διαφυλάττων, ἢ νέμων αὐτῷ τὸ ἀερότιον οἰκείως ἐκάσῳ, χαλεπὰς
ἀπεδείκνυε συκοφάνιας, τὰς φοβερὸν αὐτὸν ἢ φορτικὸν ὅλως ἢ βίαιον ἀπο-
καλέντας. ἔτω δεινότερο ἦν ἐν ταῖς ὀμιλίαις ἢ ταῖς πράξεσιν, ἢ τοῖς ἀπὸ
τῷ βήματ' λόγοις δημαγωγός.

Ἐσπέδασε ἢ μάλιςα πρὸς τὴν ὀδοποιίαν, τ' τε χρεῖας ἅμα ἢ τῷ πρὸς
χάειν ἢ κάλλ' ἔπιμεληθείς. οὐθεῖαι γ' ἢ ἡγούτο διὰ τῷ χωρείων ἀτρεμεῖς
ἢ τὸ μὴ ἐσόμεντο πέτρα ξεσῆ, τὸ ἢ ἄμμεχ χώμασιν ἀλλοῖς ἐπυκνέτο. πιμ-
πλαμηρύων ἢ τῷ κοίλων ἢ ζουγνημηρύων γεφύραις, ὅσα χεῖμαρροι δέικοπλον
ἢ φάραγγες, ὑψ' ἢ τῶν ἐκατέρωθεν ἴσον ἢ πρὸς ἀλλήλων λαμβανόντων,
ὀμαλῶ

Fabiumque insuper castigaret, quod invidio-
sum & intolerandum redderet provincialibus
imperium: quæ res ei in provinciis magnam
paravit cum benevolentia laudem. Ad hæc
leges tulit de coloniis deducendis, de viis muni-
endiis, de ædificandis horreis. His muneri-
bus omnibus rectorem se & dispensatorem præ-
fecit, nihil in tot tantisque fatiscens negotiis:
immo incredibili celeritate & labore, quasi
singulis tantum incumberet, consummavit in-
stituta opera: ut etiam illi qui impense ode-
rant & timebant eum, obstupescerent expe-
ditam ubique ejus atque efficacem industri-
am. Plebs vero etiam ipsum rei mirabatur
conspicuum, quum affectari eum conspicerent
catervam operariorum, artificum, legatorum,
magistratum, militum, doctorum hominum:

quibus omnibus placidum aditum præbens,
atque in humanitate tuens gravitatem, ac-
commodansque se ad id quod cuique proprie
conveniret, effecit ut graves calumniatores
haberentur qui trucem ipsum aut omnino mo-
rosam dicebant aut præfractum. Adeo habe-
bat excitatiorem in consuetudine & actionibus
quam in concionibus popularitatem.

Elaboravit autem potissimum in viis muni-
endiis, tam utilitatis quam oblectamenti & or-
natus curam gerens. Ducebantur enim direc-
tæ ad amussim per agros viæ, atque hinc la-
pide quadrato sternebantur, hinc glareæ ag-
geribus advectis referiebantur. Complebat
& pontibus jungebat lacunas torrentibus vel
specubus excavatas, ac lateribus pari in-
ter se fastigio utrinque comparatis, aqua-
bilem

ομαλήν ἢ καλήν ὄψιν εἶχε διόλα τὸ ἔργον. πρὸς ᾧ τέτοις διαμετρήσας κτ' μίλιον ὁδὸν πᾶσαν (τὸ ᾧ μίλιον ὀκτώ-σαδίων ὀλίγον ὑποδεί) κίονας λιθίνους σημεῖα τῶ μέτρῳ κατέστησεν. ἄλλες ᾧ λίθους ἑλατίον ἀπέχοντες ἀλλήλων ἐκατέξωθεν τ' ὁδὸν διέθηκαν, ὡς εἶη ῥαδίως τοῖς ἵππεσιν ἔχασιν Ἰππιδάινειν ἐπ' αὐτῶν, ἀναβολέως μὴ δεομένων.

Ἐπὶ τέτοις τῶ δήμῳ μεγαλυούσι αὐτὸν, ἢ πᾶν ὅτιεν ἐτοιμῶς ἔχοντα ἐνδείκνυσθαι πρὸς Ὀνοίαν, ἔφη ποτὲ δημογορῶν αὐτὸς αἰτήσιν χάριν, ἢ λαβὼν μὲν, ἀντὶ παλῶς ἔξιν· εἰ ᾧ ὑποτύχοι, μηδὲν ἐκείνοις μεμψιμοιρήσιν. τῆτο ῥήθην ἔδοξεν αἰτήσεις ὑπατείας εἶναι, ἢ προσηδοκίαν πᾶσιν ὡς ἅμα μὲν ὑπατείαν, ἅμα ᾧ δημοκρατίαν μετιῶν παρέχεν. ἐνσάντων ᾧ τῶν ὑπατικῶν ἀρχαιρεσιῶν, ἢ μετεώρων ὄντων ἀπάντων, ὤφθη Γάϊον Φάννιον κατάγων εἰς τὸ πεδίον, ἢ συναρχαιρεσιάζων ἐκείνῳ μὲν τῶν φίλων. τῆτο ῥοπήν ἤνεκε τῶ Φαννίῳ μεγάλῳ. κακεῖν μὲν ὑπατα, Γάϊῳ ᾧ δημοκρατίαν ἀπεδείχθη τὸ δεύτερον· εἰ ὡσαύτῳ ἀλλῶν, εἰδὲ μετιῶν, ἀλλὰ τῶ δήμῳ συναδάσασιν. ἐπεὶ ᾧ ἔωρα τὴν μὲν σύγκλητον ἐχθρὰν ἀνίκευς, ἀμβλύν ᾧ τῆ πρὸς αὐτὸν Ὀνοίαν τὸν Φάννιον, αὐτῶς ἐτέρῳ νόμοις ἀπήρησε τὸ πλῆθος· ὑποκίνας μὲν εἰς Τάρανθα ἢ Καπύλιω πέμπεσθαι γράφων, καλῶν ᾧ Ἰππὶ κοινῶν πολιτείας τῶς Λατίνους. ἢ ᾧ βελή, δείσασα μὴ πανάπασι ἅμαχῳ ἤνῃ, καινὴν ἢ ἀσυνήθη πείραν ἐπῆγε τοῖς πολλοῖς ὑποτροπῆς, ἀνιδημαγωγῆσα ἢ χαριζομένη ὡσαύτῳ τὸ βέλτισον. ἢν γὰρ εἰς τῶν τῶ Γάϊῳ συναρχόντων

bilem habebat & visendam undique opus faciem. Ad hæc viam omnem per miliaria diemensus (capit autem paulo minus octo stadia miliare) columnas lapideas spatii signandi gratia locavit. Alios lapides modicis inter se intervallis hinc inde secundum viam disposuit: quibus equitantes sine servis in equos attollentibus conscenderent commodius equos.

Hæc ob res populo eum in cælum laudibus ferente, & nihil non ejus studio facere parato, jecit aliquando in concione gratiam se petiturum, quam si esset adeptus, instar se habiturum omnium: sin tulisset repulsam, nihil de illis conquesturum. Id dictum petitio visum consulatus esse: atque opinionem omnibus præbuit pariter se consulatum & tribunatum petiturum. Instantibus comitiis consularibus,

omnibusque suspensis prodiit Caius ad Fannium in campum deducendum, atque ad juvenandum studio suo cum amicis illius petitionem. Momentum hoc Fannio non exiguum attulit: qui consul, & Caius iterum tribunus plebis renunciatus est, non candidatus neque ambiens, verum populi studio. Quum vero senatum non obscure infestum cerneret sibi, frigida autem in se benevolentia Fannium: institit aliis de integro legibus devincire sibi plebem, legem promulgans de coloniis Tarentum & Capuam deducendis, & de adsciscendis in civitatem Latinis. At senatus, veritus ne profus evaderet insuperabilis, viam ad multitudinem avertebam molitus est novam & insolitam, malo exemplo blandimentis erga populum cum Caio, & obsequiis certans. Erat enim ex collegis Caii

αρχόντων Λίβιου Δρέσκου, ἀνὴρ ἔτε γεγονώς τινὸς Ῥωμαίων ἔτε τετραμυρίου χειρὸν ἤδη ἢ ἢ λόγῳ ἢ πλῆτῳ ἐν τοῖς μάλις τιμωμένοις ἢ δυναμένοις ἀπὸ τέτων ἐνάμιλλου. Ἐπὶ τῆτον μὲν ἐν οἱ γνωριμώτατοι τρέπον) ἢ παρεκάλεν αὐτὸν ἄψαδς τῆ Γαίε, ἢ μετ' αὐτῆ Ἐπὶ τὸν ἀνδρα συσιῶσαι, μὴ βιαζόμενον, μηδὲ ἀνικερόντα τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ πρὸς ἡδονῶν ἀρχοντα, ἢ χαριζόμενον ὑπὲρ ὧν ἢ ἀπεχθάνεας καλῶς εἶχεν.

Ἐπιδὲς ἐν ὁ Λίβιου εἰς ταῦτα τῆ βελῆ τὴν ἑαυτῆ δημαρχίαν, νόμους ἔγραψεν, ἔτε τῆ καλῶν τινὸς, ἔτε τῆ λυσιτελῶν ἐχομύς· ἀλλὰ ἐν μόνον, ὑπερβαλέας τὸν Γαίον ἡδονῆ ἢ χάριτι τῆ πολλῶν, ὡσπερ ἐν κωμωδία, σπύδων ἢ διαμιλλώμεν. ὧ ἢ καταφανεσάτῳ ἐποίησεν ἑαυτὴν ἢ σύγκλητου, ἐ δυχεραίνεσα τοῖς τῆ Γαίε πολιτόμασι, ἀλλὰ αὐτὸν ἐπείνον ἀνελεῖν ἢ ταπεινῶσαι παντάπασι βελομένη. τὸν μὲν γὰρ ἀποικίας δύο γράψαντα, ἢ τὰς χαριεσάτας τῶν πολιτῶν εἰσάγοντα, δημοκοπεῖν ἠτιῶντο· Λιβίῳ ἢ δώδεκα κατοικίζοντι, ἢ τριχιλίς εἰς ἐκάστῳ ἀποσέλλοντι τῆ ἀπόρων, σωελαμβάνοντο. κακείνω μὲν, ὅτι χῶραν διένειμε τοῖς πένησι, προστάξας ἐκάστῳ τελεῖν ἀποφορὰν εἰς τὸ δημόσιον, ὡς κολακδύοντι τὰς πολλὰς ἀπηχθάνοντο· Λίβιου ἢ ἢ τὴν ἀποφορὰν ταύτῳ τῶν νειμαμένων ἀφαιρῶν, ἤρεσκεν αὐτοῖς. ἔτι ἢ, ὁ μὲν τοῖς Λατίνοις ἰσοψηφίαν διδὲς ἐλύπει τῆ ἢ, ὅπως μηδ' Ἐπὶ στρατείας ἔξῃ τινὰ Λατίνων ῥάβδοις αἰκίσασθαι, γράψαντο, ἐβοήθεν τὰ νόμῳ. ἢ μύρτοι ἢ αὐτὸς ὁ Λίβιου αἰὲ δημη-

unus Livius Drusus, vir neque indole ulli Romano neque tyrocinio secundus, ad hæc eloquentia & divitiis inter primos celebris, atque pollentibus horum præsidio par. Ad hunc igitur vertunt se primores, hortanturque ut Caium adoriatur, atque in eum conspiret fecum, non vi agendo neque incurrando in plebem, sed mulcendo in magistratu, concedendoque tanta quorum causa vel laceffenda esset honeste.

Itaque tribunatum suum Livius ad senatus voluntatem aggregans, leges promulgavit non illam in rem honestam aut frugiferam, sed id modo, superare Caium sicut in comædia blandimentis & popularitate enitens & certans: quo apertissime declaravit senatus non actionibus offendi se Caii, sed illum ipsum

tollere aut conculcare modis omnibus in animo habere. Huic enim de duabus promulganti coloniis deducendis rogationem, & honestissimos cives in eas scribenti, lenocinari eum multitudini objiciebant: Livio de duodecim coloniis deducendis legem ferenti, & de ternis millibus in singulas inopum scribendis, erant auxilio. Illi, quod agrum partiretur pauperibus indicta singulis pensione quam inferrent ærario, succensebant ut plebis assentatori: Livius, qui etiam pensione hac agrorum possessores levabat, erat iis probatus. Ad hæc ille, quod Latinis suffragii ferendi jus faceret, cruciabat eos: hujus ne quem Latinum militem virgis mulctare duci liceret ferentis legi præsto erant. Et quidem Livius ipse in concionando assidue jac-

μηγορῶν ἔλεγχον, ὡς γράφει ταῦτα τῇ βελῆ δοκεῖν κηδομένη τῶν πολλῶν· ὃ δὴ ἢ μόνον ἀπὸ τῶν πολιτοδυσμάτων αὐτῆ χρησίμων ὑπῆρχεν. ἡμερώτερον γὰρ ἔχε πρὸς τὴν βελὴν ὁ δῆμος, ἢ τὰς γνωριμωτάτας αὐτῆ πρότερον ὑφορεμένης ἢ μισθῆναι, ἔξελυσε ἢ κατεπεράυνε τὴν μνησικακίαν ἢ χαλεπότητα ταύτῃ ὁ Λίβιος, ὡς ἐκ τῶν ἐκείνων ὁρμηθῆναι γνώμης ἐπὶ τὸ δημαγωγεῖν ἢ χαρίζεσθαι τοῖς πολλοῖς.

Μεγίστη ἢ τῷ Δρέσῳ πίστις δυνόιας πρὸς τὸν δῆμον ἐγένετο ἢ δικαιοσύνης, τὸ μηδὲν αὐτῷ μηδ' ὑπὲρ ἑαυτῆ φαίνεσθαι γράφοντα. ἢ γὰρ οἰκιστὰς ἐτέρας ἔξέπεμπε τῶν πόλεων, ἢ διοικήσει χρημάτων ἐ προσήει, τῆ Γαίᾳ τὰ πλεῖστα ἢ μέγιστα τῶν τοιούτων αὐτῷ προστιθέσθαι. ἐπεὶ ἢ Ῥαβεία, τῶν σωμαρχόντων ἐνός, οἰκίζεσθαι Καρχηδόνα γράψανθαι ἀνηρηθῆναι ὑπὸ Σκιπίωνος, κλήρω λαχὼν ὁ Γαίος ἔξέπλευσεν εἰς Λιβύην ἐπὶ τὸν κατοικισμὸν, ἔτι μᾶλλον ἐπιβάς ὁ Δρέσος ἀπόλῃ αὐτῆ, τὸν δῆμον ὑπελάμβανε ἢ προσήγετο, μάλιστα ταῖς τῆ Φελβίᾳ διαβολαῖς. ὁ ἢ Φέλβιος ἔτῃ, ἦν τῆ Γαίᾳ φίλος, καὶ σωμαρχων ἐπὶ τὴν διανομὴν τῆ χώρας ἡρηθῆναι ἦν ἢ Φορβώδης, καὶ μισέσθαι μὲν ὑπὸ τῆ βελῆς ἀνίκετος, ὑποπλῆναι ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς τὰ συμμαχικὰ διακινῶν, καὶ παροξυνῶν κρύφα τὰς Ἰταλιώτας πρὸς ἀπόστασιν. οἷς ἀναποδείκτως καὶ ἀνελέγκτως λεγομένοις αὐτὸς προσετίθει πίστιν ὁ Φέλβιος, ἐχ' ὑγιανέσης ἐδὲ εἰρηνικῆς ὦν προαιρέσεως. τῆτο μάλιστα κατέλυε τὸν Γαίον, ἀπολαύοντα τῆ μίσους. καὶ ὅτε Σκιπίων Ἀφρικανὸς ἔξ ἐδενὸς αἰτίαι προφανῆς ἐτελεύτησε, καὶ σημειᾷ

τινα

jaçtabat hæc ferre se ex senatus de plebe solliciti sententia: quod sane in actionibus ejus unum extitit utile. Placatior enim evasit erga senatum populus: qui quum principes ante suspectos & invisos habuisset, diluit & molivit hanc simultatem & iram Livius, ostendens auspicari se illis autoribus popularibus esse & plebi indulgere.

Summam vero sibi Drusus benevolentiae in populum & justitiae fidem eo quaesivit, quod nihil sibi aut in usum suum videretur promulgare. Etenim triumphos deducendis coloniis misit alios, neque ad pecuniam tractandam accessit, quum ejuscemodi munera pleuraque & maxima sibi quaereret Caius. Ut vero unus ex collegio eorum Rubrius roga-

tionem tulit de colonia Carthaginem ab Scipione excisam deducenda, Caius autem id muneris fortitus eo navigavit: absentem Drusus adortus acrius, populum subiit, conciliavitque praesertim Fulvium calumniando. Fulvius hic Caii erat familiaris, & collega in triumphatu agri dividendi creatus, homo feditiosus & senatui palam invisus, suspectus etiam aliis bellum sociale movere, Italosque in occulto sollicitare ad rebellandum. Quae quum sine ullo indicio vel argumento jaçtarentur, ea ipse confirmabat. Fulvius, quod parum sana & quieta consilia ostenderet se habere. Id Caium imprimis evertit hujusce participem invidiae. Ac quum Scipio Africanus nulla liquida de causa decessisset, atque notæ

in

τινα τῶ νεκρῶ πληγῶν ἢ βίας Ἰπιδραμεῖν ἔδοξεν, ὡς ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐκείνῃ γέγραπῆ)· τὸ μὲν πλείστον Ἰπὶ τὸν Φέλβιον ἦλθε τῆ διαβολῆς, ἐχθρὸν ὄντα, ἢ τῶ ἡμέραν ἐκείνῃ Ἰπὶ τῆ βήματῳ τῶ Σκιπίωνι λελοιδορημῶν ἤψατο ἢ ἢ τῆ Γαίῃ ὑπόνοια. ἢ δεινὸν ἔτις ἔργον ἐπ' ἀνδρὶ τῶ πρώτῳ ἢ μεγίστῳ Ῥωμαίων τολμηθῆν ἐκ ἔτυχε δίκης, ἐδὲ εἰς ἔλεγχον προῆλθεν. ἐνέστησαν γὰρ οἱ πολλοὶ, ἢ κατέλυσαν τῶ κρίσιν, ὑπὲρ τῆ Γαίῃ φοβηθέντες, μὴ αὐτοπετῆς τῆ αἰτία τῆ φόνος (ζητημῶν γῆ). τὰ μὲν ἐν ἐγεγόνει πρότερον.

Ἐν δὲ τῆ Λιβύῃ αὐτὸν τῆ Καρχηδόνῳ κατοικισμὸν, ἢ ὁ Γαίῳ Ἰακωνίαν, ὅπῃ ἐστὶν Ἡραίαν, ὠνόμασε, πολλὰ κωλύματα γῆρας αὐτῶ τῆ δαιμονίῃ λέγασιν. ἢ τε γὰρ πρώτη σημαία, πνύματῳ ἀφαρπάζοντῳ αὐτῶ, τῆ δὲ φέρωντῳ ἐκτρατῶς ἀνλεχομῶν, σιωπεύειν ἢ τὰ ἱερὰ τοῖς βωμοῖς Ἰπικέμῶν διασκέδασεν ἀνέμῃ θυέλλα, ἢ διέριψεν ὑπὲρ τῆς ὄρας τῆ γελημῶν ὑπεργραφῆς. αὐτῆς δὲ τῆς ὄρας ἀνέσπασαν ἐπελθόντες λύκοι, ἢ μακρὰν ὄχοντο φέρωντες. ἐ μὲν ἀλλὰ πάντα σιωτάξας ἢ διακοσμήσας ὁ Γαίος ἡμέραις ἑβδομήκοντα ταῖς πάσαις, ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμῃ, πῆζατῳ τὸν Φέλβιον ὑπὸ τῆ Δρέσσα πωθανόμῳ, ἢ τῆ πραγματῶν τῆ αὐτῆ παρσσίας δεομῶν. Λύκιῳ γὰρ Ὀσίλιῳ, ἀνῆρ ὀλιγαρχικὸς ἢ δυνατὸς ἐν τῆ βελῆ, πρότερον μὲν ἔξέπεσεν, ὑπατείαν αὐτῶ ἀγγέλλων, τῆ Γαίῃ τὸν Φάννιον προαγαγόντῳ, ἐκείνον δὲ καταρχαιρεσιάσαντῳ· τότε δὲ πολλῶν βοηθέντων, Ἰπιδόξος ἢ ὑπατεύσειν, ὑπατεύων δὲ, καταλύσειν τὸν Γαίον, ἢ δὲ

τρέ-

in cadavere plagarum impressionisque elucere, (ut in illius historia retulimus) calumnia magna ex parte in Fulvium cecidit: ejus hostem, qui eodem die Scipionem pro rostris profciderat convitiis. Neque vero exfors Caius suspicionis fuit. Facinus autem adeo nefandum in virum principem & summum civitatis conceptum, impunitum mansit, neque fuit de eo acta quaestio. Siquidem interpellavit & oppressit plebs cognitionem, Caio metuens: ne si de caede illius inquireretur, noxae comperiretur affinis. Caeterum haec antecessere.

Porro in Africa quum deduceretur Carthaginem colonia, quam Caius Junoniam appellavit: prodigia feruntur ei divinitus obscena fuisse oblata. Siquidem primum signum ven-

to rapiente & signifero summa ope renitente defractum est. Item victimas aris impositas dissipavit venti procella, & super ductorum urbis lineamentorum terminos disjecit. Ipsos terminos irruentes lupi abreptos longe abstulere. Attamen omnibus digestis & compositis diebus non amplius septuaginta, regressus Caius est Romam, quum premia a Druso Fulvium accepisset, atque ipsae res praesentiam suam requirerent. Quippe Lucius Opimius, vir de principum factione, & magnis in curia opibus, ante consulatus candidatus, quod Caius Fannium commendaret, illumque factione sua dejiceret, repulsam tulerat. Hic tunc multorum opibus nixus consulatum sibi spondebat, & in consulatu Caium

pu-

τρόπον τινὰ τῷ δυνάμεως αὐτῆ μαραινομένης, καὶ τῆ δῆμος μεσῆ γεγονότῳ τῷ τοιούτων πολιτευμάτων, διὰ τὸ πολλὰς τὰς πρὸς χάριν δημαγωγένας εἶναι, καὶ τὴν βελίαν ὑπέκειν ἐκῆσαν.

Ἐπανελθὼν δὲ, πρῶτον μὲν ἐν τῆ παλατίᾳ μετόκησεν εἰς τὸν ὑπὸ τῷ ἀγορᾶν τόπον, ὡς δημοτικώτερον, ὅπερ πλείους τῷ ταπεινῶν καὶ πενήτων σιωβῶσαν οἰκεῖν· ἔπειτα τῷ νόμων ἐξέβηκε τὰς λοιπὰς, ὡς ἐπάξων τῷ ψῆφον αὐτοῖς. ὅχλος δὲ πανταχόθεν αὐτῷ συνιόντῳ, ἐπεισεν ἡ βελίη τὸν ὑπατον Φάννιον ἐμβαλεῖν τὰς ἄλλας πλὴν Ῥωμαίων ἀπαντίας. ἤρομύς δὲ κηρύγματῳ ἀθήτας καὶ ἀλλοκότας, μηδένα τῷ συμμαχῶν μηδὲ τῷ φίλων ἐν Ῥώμῃ φανῶναι πρὸς τὰς ἡμέρας ἐκείνας, ἀντιέβηκεν ὁ Γαίῳ διάγραμμα, κατηγορῶν τῆ ὑπάτου, καὶ τοῖς συμμαχοῖς, ἀν μύσει, βοηθήσειν ἐπαγγελλόμεντῳ. ἔ μὲν ἐβοήθησεν, ἀλλὰ ὄρων ἕνα τῷ ξένων αὐτῆ καὶ συνήθων ἐλκόμην ὑπὸ τῷ ὑπηρετῶν τῆ Φανίης, παρεῆλθε, καὶ ἐπροσήμυνεν εἴτε τῷ ἰχυρῷ ἐπλείευσαν ἤδη δεδιῶς ἐλέγχειν, εἴτε μὴ βελόμηντῳ, ὡς ἐλεγχῆ, ἀψιμαχίας αὐτὸς καὶ συμπλοκῆς ἀρχαῖς ζητῶσι τοῖς ἐχθροῖς πρὸς αὐτῶν. συνέτυχεν δὲ αὐτῷ καὶ πρὸς τὰς συνάρχοντας ἐν ὄργῃ ἡμέρας διὰ τοιαύτῳ αἰτίαν. ἐμελλεν ὁ δῆμῳ θεῶν μονομάχας ἐν ἀγορᾷ, καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ πλείοι θεωρητήρια κύκλῳ κατασκευάσαντες ἐξεμίθων. ταῦτα ὁ Γαίῳ ἐκέλευεν αὐτὰς καθαιρεῖν, ὅπως οἱ πένητες ἐν τῶν τόπων ἐκείνων ἀμιδί θεάσαντες δυνῶν). μηδενὸς δὲ προσέχοντῳ, ἀναμείνας τῷ πρὸ τῆ
θεῶν

um putabatur obtriturus, flaccescente jam quodammodo ejus potentia, & quia, quum multi se populo venditarent, & senatus ultro concederet, fatietas ceperat populum hujuscemodi actionum.

Reversus primum ex Palatio demigravit sub forum, velut locum magis popularem, ubi frequentissimi abjecti & pauperes domicilia habebant. Deinde reliquas promulgavit leges, missurus de iis populum in suffragia. Quum turba undequaque conflueret ad eum, induxit senatus consulem Fannium ut prae-ter cives Romanos caeteros urbe summove- ret omnes. Edicto novo & inusitato propo- sito, ne quis sociorum vel amicorum illis diebus Romae esset: proposuit ex adverso e- dictum Caius, incusans consulem, sociisque,

VOL. IV.

si remanerent, auxilio se futurum ostendens. Haud tulit tamen eis opem: verum quum unus ex hospitibus & familiaribus ipsius sub oculis suis raperetur a licitoribus Fannii, prae-teriiit, neque subvenit ei, vel quod vim suam prodere vereretur jam elanguescentem, vel ne certaminis, uti ferebat ipse, & conflictus ex-ordium affectantibus id inimicis praeberet. Accessit forte quod offensio illi cum collegis intercederet ex causa hujuscemodi. Ludi gladiatorii populo in foro exhibendi erant, & plerique eorum qui magistratibus fungebantur, cuneos in orbem ad spectandum instruxerant, quos mercede locabant. Eos Caius imperavit illis ut tollerent, quo inopes ex cavea spectare gratis valerent. Nemine ei auscultante, praestolatus noctem cui spectaculum

D d d

il-

θέας νύκτα, ἢ τῶν τεχνιτῶν ὅσας εἶχεν ἐργολάβας ὑφ' ἑαυτῶν ᾠδαλαβῶν, τὰ θεωρητήρια καθείλε, ἢ τῶν δήμῳ χολάζοντα μεθ' ἡμέραν ἀπέδειξε τὸν τόπον. ἐφ' ᾧ τοῖς μὲν πολλοῖς ἀνὴρ ἔδοξεν εἶναι, τὰς δὲ συνάρχοντας ὡς ἰταμὸς ἢ βίαιος ἐλύπησεν. ἐκ τέρτε ἢ τῶν τρίτῳ ἔδοξεν δημαρχίαν ἀφηρεῖσθαι, ψήφων μὲν αὐτῶν πλείων ἡγομῶν, ἀδίκως δὲ ἢ κακῶς τῶν συναρχόντων ποιησαμῶν τῶν ἀναγόμεθυσιν ἢ ἀνάδειξιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀμφισβήτησιν εἶχεν. ἤνεγκε δὲ ἔ μετείως ἀποτυχῶν, ἢ πρὸς γε τὰς ἐχθρὰς ἐπεγγελοῦσας αὐτῶν λέγει) θρασύτερον τῶν δέοντων εἶπεν, ὡς Σαρδόνιον γέλωτα γελῶσιν, ἔ γνώσκοντες ὅσον αὐτοῖς σκότῳ ἐκ τῶν αὐτῶν ᾠδαλαβῶν πολιτοδυσμάτων.

Ἐπεὶ δὲ ἢ τὸν Ὀπίμιον κατασήσαντες ὑπατον, τῶν νόμων πολλὰς διέγραφον, ἢ τῶν Καρχηδόνων ἐκίνευ διάταξιν, ἐρεθίζοντες τὸν Γάϊον, ὡς ἀν αὐτίαν ὀργῆς ᾠδαλαβῶν ἀναιρεθείη, τὸν μὲν πρῶτον χρόνον ἐκατέρεθρι, τῶν δὲ φίλων, ἢ μάλιστα τῶν Φελβίῳ παρξύνοντων, ὤρημσε πάλιν συνάγειν τὰς ἀνιταξομῶνας πρὸς τὸν ὑπατον. ἐνλαῦθα ἢ τῶν μητέρα λέγασιν αὐτῶν συσασιάσαι, μισθωμῶν δὲ τῶν ξένης κρύφα ἢ πέμπασαν εἰς Ῥώμῳ ἀνδρας, ὡς δὴ θειράς. ταῦτα γὰρ ἐν τοῖς ἑπιστολίῳις αὐτῆς ἠνιγμῶνα γεγραφεῖται πρὸς τὸν υἱόν. ἔτεθρι δὲ ἢ πάνυ τῶν Κορηλιάς δυσχεραίνεσης ταῦτα πρῶτῳ λέγασιν. ἢ δ' ἔν ἐμελλον ἡμέρα τὰς νόμους λύσειν οἱ ᾠδα τὸν Ὀπίμιον, κατείληπτο μὲν ὑπὸ ἀμφοτέρων ἔωθεν διθύς τὸ Καπετώλιον. θύσαντος δὲ τῶν ὑπάτε, τῶν ὑπηρετῶν τις αὐτῶν Κόϊλλος Ἀνύλλιος, διαφῆρων ἐτέρωσε.

illucescebat, evertit per opifices, quos habebat penes se conductos, cuneos illos, populoque postridie locum vacuum exhibuit. Quo facto apud multitudinem magni vir animi habitus est, verum collegas offendit ut ferox & violentus. Hinc etiam tertio tribunatu lapsus apparet, non quin plurima tulerit suffragia, sed quod improbe & fraudulenter renuntiaverint designatos collegæ ejus. Cæterum ea controversa fuerunt. Non tulit modice repulsam, & ad illudentes ei æmulos perhibetur insolentius quam par erat dixisse, risum Sardonium eos ridere, ignaros quantas eis tenebras actionibus suis offudisset.

Ut vero Opimio lecto consule multas Caii leges circumduxerunt, & Carthagine acta

moverunt, stimulantés eum, quo, quum causam iræ præbuisset, interficeretur: toleravit id aliquamdiu. Cæterum quia ab amicis fuit, præcipue a Fulvio, accensus, aggressus denuo est factionem adversus consulem contrahere. Hic matrem quoque ejus ferunt sociam se præbuisse seditionis, peregrinos clam conducendo atque in urbem messorum specie mittendo: hæc enim in epistolis ejus perplexe sunt ad filium scripta. Alii Cornelia admodum improbante hæc asserunt ab eo patrata. Ergo qua die leges ejus Opimius antiquaturus erat, utraque pars infederat prima luce Capitolium. Quum rem divinam consul faceret, unus ex lictoribus ejus Quintus Antyllius auferens alio exta,

ad

ρωσε τὰ σπλάγχνα πρὸς τὰς αἰεὶ τὸν Φάλδιον, εἶπε, Δότε τόπον ἀγαθοῖς κακοὶ πολῖται. τινὲς δὲ φασιν ἅμα τῇ φωνῇ ταύτῃ καὶ τὸν βραχίονα γυμνὸν οἶον ἐφ' ὕβρει χηματίζοντα παρενεγκῆν. ἀποθνήσκει γὰρ διθύς ὁ Ἀνύλλι^{ος} ἐκεῖ, μεγάλοις γραφείοις κεντήμενος, ἐπ' αὐτὸ τῆτο πεποῖστος λεγομένοισι. καὶ τὸ μὴ πλήθος διαταράχθη πρὸς τὸν φόνον, ἐναντία δὲ τὰς ἡγεμόνας ἔχε διαθέσις. ὁ μὴ γὰρ Γάϊος ἤχθητο, καὶ κακῶς ἔλεγε τὰς αἰεὶ αὐτὸν, ὡς αἰτίας δεομένοισι πάσαι καθ' ἑαυτῷ τοῖς ἐχθροῖς δεδωκότας· ὁ δὲ Ὀπίμι^{ος}, ὡσπερ ἐνδύσιμον λαβὼν, ἐπῆρτο, καὶ παρῶξωε τὸν δῆμον ἐπὶ τὴν ἀμυραν.

Καὶ τότε μὴ ὄμβρε χρομένοισι διελύθησαν· ἅμα δ' ἡμέρα τὴν μὴν βελιῶν ὁ ὕπατος^{ος} σωμαγαγὼν, ἔδον ἐχηματίζεν, ἔτεργε δὲ τὸ τῆ Ἀνύλλιος σῶμα γυμνὸν ἐπὶ κλίνης προθέμενοι, δι' ἀγορᾶς ἐπὶ τὸ βελουτήριον ἐπιτηδῆς παρεκόμιζον, οἰμογῆ χρώμενοι καὶ θελῶν, γιγνώσκοντες μὴ τῆ Ὀπίμι^{ος} τὰ προτιόμενα, προσποιουμένους δὲ θαυμάζεν· ὥστε καὶ τὰς βελουτὰς προελθεῖν. καταταθείσης δὲ τῆ κλίνης εἰς μέσον, οἱ μὴ ἐχετλίαζον, ὡς ἐπὶ δεινῶ καὶ μεγάλῳ πάθει τοῖς δὲ πολλοῖς ἐπήει μισεῖν καὶ προβάλλεσθαι τὰς ὀλιγαρχικὰς, ὡς Τιβέριον μὴ Γράκχον ἐν Καπετωλίῳ Φονόσαντες αὐτοὶ δῆμαρχον οἶα, καὶ τὸν νεκρὸν προσεξέβαλον· ὁ δὲ ὑπηρέτης Ἀνύλλι^{ος}, ἐδίκαια μὴ ἴσως πεπονθὼς, τὴν δὲ πλείω αἰτίαν εἰς τὸ παθεῖν αὐτὰς ὡσαύτων, ἐν ἀγορᾷ πρόκει^{ται}), καὶ αἰεῖσθηκεν ἡ Ῥωμαίων βελὴ θελωῖσα, καὶ συνελοκόμενα μισθωτὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ ταῖς τὸν ἔτι λοιπόμενον ἀνελεῖν τῶν τῆ δῆμα

ad Fulvii cohortem ait, Date locum bonis improbi cives. Sunt qui ferant simul cum voce hac etiam nudum brachium tanquam ad contumeliam compositum trajecisse. Ibi e vestigio confoditur Antyllius longis stylis fodicatus, ad id ipsum, ut aiunt, paratis. Hæc cædes multitudinem consternavit. Duces vero factionum diversæ fuerunt animati. Excanduit enim Caius, & castigavit suos quod colorem quærentibus jampridem adversus ipsos præbuisent adversariis. Opimius autem sicut ansa accepta erectus exasperavit ad sumendum supplicium populum.

Ac tum quidem imbre excusso dirempti sunt. Primo mane dum senatum coactum consulit in curia consul, alii nudum Antyllii cor-

pus in lecto prolatum transfulerunt ex composito per forum ad curiam cum gemitu & lamentatione, non nescio eorum quæ agerentur Opimio, sed mirari se quid id esset fingente. Itaque patres quoque progressi sunt. Deposito in medio lecto, cæperunt alii quiritari ut in horrendo & gravi facinore. Compluribus vero subiit odisse & execrari istos de principum factione, quod quum Tiberium Gracchum in Capitolio tribunatu fungentem ipsi interemissent, & cadaver insuper projecissent, licetor vero Antyllius fortassis quidem indigna passus, sed qui mali sui fuerat potissimus autor, in foro proponeretur, & senatus populi Romani circumfisteret lugens, suaque frequentia exequias honoraret hominis mercenarii, quo residuum adhuc peri-

δήμα κηδομένων. ἐν τῷ τῷ πάλιν εἰς τὸ βαλδύθειον ἀπελθόντες, ἐψηφίσαντο ἢ προσέταξαν Ὀπιμῖω τῷ ὑπάτῳ σώζειν τὴν πόλιν ὅπως δύναιτο, ἢ καταλύειν τὰς τυράννας. ἐκείνη ἡ προειπόνησεν ἵπτα τὰ ὄπλα χωρεῖν τὰς συκλητικὰς, ἢ τῷ ἱππέων ἐκάσῳ πρῶτον ἀγγελμα δόντι ἄγειν ἕωθεν οἰκέτας δύο καθωπλισμένους, ὁ μὲν Φέλβιον ἀντιπαρεσκευάζετο, ἢ σωτήριον ὄχλον ὁ δὲ Γάιος ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπερχόμενος, ἔστη κτῆ τὸν τῷ πατρὸς ἀνδραία, ἢ πολλὴν χρεὼν ἐμβλέψας εἰς αὐτὸν, εἰδὲν ἐφθέγγετο, δακρύσας ἢ ἢ σενάξας ἀπήει. τῷτο πολλοῖς τῷ ἰδόντων οἰκίεσαι τὸν Γάιον ἐπῆλθε ἢ κακίσαντες αὐτὰς, ὡς ἐκαταλείποντες τὸν ἄνδρα ἢ προδιδόντες, ἦγον ἵπτα τὴν οἰκίαν, ἢ παρενυκίεσθον ἵπτα τῷ θυρῶν, εἰς ὁμοίως τοῖς τὸν Φέλβιον φυλάττεσιν. ἐκείνοι μὲν γὰρ ἐν κρήτοις ἢ ἀλαλαγμοῖς πίνοντες ἢ θρασυνομήροι διέτελεσαν, αὐτὰ τῷ Φελβίῳ πρῶτε μεθυσκομένους, ἢ πολλὰ φορετικῶς παρ' ἡλικίαν φθειγομένους ἢ πρᾶττοντι. οἱ δὲ πρὸ τὸν Γάιον ὡς ἵπτα συμφορᾶ κοινῇ τῷ πατερίδῳ ἡσυχίαν ἀγούτες, ἢ πρῶσοκοπέμενοι τὸ μέλλον, ἐν μέρει φυλάττοντες ἢ ἀναπαυόμενοι διῆγον.

Ἄμα δὲ ἡμέρα τὸν μὲν Φέλβιον ἐκ τῷ ποτῷ καθύδουλα μόλις ἐπεγείραντες, ὡπλίζοντο τοῖς πρὸ τὴν οἰκίαν λαφύροις, ἀ Γαλάτας νενικηκῶς ὅτε ὑπάτῳ εἰλήφει, ἢ μτ' πολλῆς ἀπειλῆς ἢ κραιωγῆς ἐχώρεν καταληψόμενοι τὸν Ἀβελίνον λόφον. ὁ δὲ Γάιος ὀπλίσατο μὲν ἐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ὡσπερ εἰς ἀγορᾶν, ἐν τηβένῳ προήει μικρὴν ἐπεζωσμένον ἐχειρίδιον. Ἰξίοντι δὲ αὐτῷ πρὸ τὰς θυρας ἢ γυνὴ προσπεσῶσα, ἢ καταχῶσα τῷ χειρῶν τῷ μὲν

αὐτὸν

mere valeret populi tutorum. Regressi inde in curiam, senatusconsulto facto mandant consuli Opimio, daret diligenter operam ne quid respublica detrimenti pateretur, & opprimeret tyrannos. Ille quum denunciaffet ut patres ad arma irent, & equitibus edixisset singuli ut cum luce binos servos armis instructos adducerent: Fulvius e diverso adornavit se, & coegit multitudinem. At Caius foro digrediens subtitit ante patris statuam, diuque eum intuitus nullum verbum fecit: tantum lacrymis effusus atque edito gemitu abscessit. Id multi spectantes misereri Caii coeperunt: ac semetipsi culpantes quod deferebant & proderent eum, profecti sunt domum ejus, ubi ad fores excubuerunt, non perinde atque illi qui stipabant Fulvium. Illi enim

per plausus & ululatus potantes ferocientisque transfegerunt noctem: ipse fuit primus Fulvius vino merfus, multaue odiose præter ætatem effudit & designavit. Caii cohors, ut in publica patriæ pernicie pacata volensque eventum, vicissim excubias agendo & quiescendo noctem transmittibat.

Ubi diluxit, ægre excitaverunt sopitum mero Fulvium, armaveruntque se spoliis, quæ domi habebat Gallis in consulatu suo devictis detracta, magnisque cum minis & clamore ad occupandum Aventinum collem contenderunt. Caius noluit arma induere, verum sicut in forum toga amictus progreditur, tantum modico pugione accinxit se. Ad exeuntem accurrit apud januam uxor, tenensque una manu illum, altera

αὐτὸν ἐκείνον, τῆ ᾗ τὸ παιδίον, Οὐκ ἔπι τὸ βῆμά σε, εἶπεν, ὦ Γαίε, προπέμπω δῆμαρχον, ὡς πρότερον, καὶ νομοθέτην, ἐδ' ἔπι πόλεμον ἐνδοξον, ἵνα μοι καὶ παθῶν τι τῷ κοινῶν ἀπολίτης τιμώμενον γένεθαι· ἀλλὰ τοῖς Τιβερίας φονεῦσιν ἐπαβάλλεις σεαυτὸν, ἀνοπλον μὲν καλῶς, ἵνα πάθῃς τι μᾶλλον ἢ δρασθῆς, πρὸς ἐδ' ἐν τῷ τοῖς κοινοῖς ὀφελῶ ἀπολῆ. κεκράτηκεν ἤδη τὰ χεῖρα, βία καὶ σιδήρῳ τὰς δίκας ἤδη πράττεισιν. εἰ περὶ Νομαλῖαν ὁ σὸς ἀδελφὸς ἔπεσεν, ἐπάσπονδ' ἂν ἡμῖν ἀπεδόθη νεκρός· νῦν ᾗ ἴσως καὶ γὰρ ποταμῶ τινῶ ἢ θαλάσσης ἰκέτης ἔσομαι, φῆναι ποτὲ τὸ σὸν σῶμα φρεξεμέμενον. τί γὰρ ἢ νόμοις ἐτι πιστὸν ἢ Θεοῖς μὲν τὸν Τιβερίας φόνον; τοιαῦτα τ' Λικιννίας ὀδυρμένης, ἀτρέμα τὰς φειβολάς ἀπολυσάμεν' αὐτῆς ὁ Γαίος, ἐχώρει σιωπῆ μὲν τῷ φίλων. ἢ ᾗ τῆ ἱματίῃ λαεῖα γλιχομένη, καταρρυῖσα πρὸς τ' ἐδάφ', ἔκειτο πολὺ χρόνον ἀναυδ' ἄχει ἔλειποθυμήσασαν αὐτῷ οἱ θεράποντες ἀράμενοι, πρὸς Κράσον ὄχοιλο τὸν ἀδελφὸν κομίζοντες.

Ὁ ᾗ Φέλβι', ὡς ἐγχοῖλο πάντες ἀθρόοι, παιδαῖς ἐπὶ τῆ Γαίε, πέμπει τῷ ἡῶν τὸν νεώτερον ἐχοῖλα κηρύκιον εἰς ἀγοράν. ἡ ᾗ κάλλις' ὁ νεανίσκος' ὀφθῶναι καὶ τότε κατασὰς κοσμίως καὶ μετ' αἰδῆς δεδακρυμέν', ἐποίησατο συμβατικὰς λόγους πρὸς τὸν ὑπάτον καὶ τῷ σύγκλητον. οἱ μὲν ἔν πολλοῖ τῷ παρόντων ἐκ ἀηδῶς πρὸς τὰς διαλύσεις εἶχον· ὁ ᾗ Ὀπίμι' ἔδ' ἀγγέλων ἔφη χεῖρῶν πείθειν τῷ σύγκλητον, ἀλλὰ καταβάντας, ὡς ὑποθυῶς πολίτας, ἔπι κείσιν, καὶ ᾗ ἀδούλιας αὐτὰς ᾗ ἀιτεῖα τῷ ὀργῶν.

ra puerum, Non ad rostra te, inquit, Cai, dimitto tribunum ut ante & legislatorem, neque ad bellum gloriosum; ut mihi, si quid humanitus tibi acciderit, honorificum certe luctum relinquant: sed Tiberii temetipsum percussoribus objicis, inermem quidem recte, ut accipias potius quam feras injuriam, verum in nullum reipublicæ usum te is perditum. Viget improbitas: vis & ferrum dominantur jam in subfelliis. Si apud Numantiam frater tuus occubisset, cadaver petitis induciis reddissent nobis: nunc forsitan & ego quoque fluvio alicui aut mari supplex ero, ut ostendat quo loco corpus tuum detineatur. Quid enim ultra legibus post Tiberii cædem aut Diis confidas? Ita lamentante Licinnia

Caius sensim amplexibus ejus laxatis processit tacitus cum amicis. Illa quum arripere togam ejus anniteretur, humi delapsa diu sine ulla voce jacuit: quoad animo defectam sustulerunt servi, & ad Crassum fratrem deportaverunt.

At Fulvius, ubi frequentes convenerunt, filium minorem de Caii consilio mittit cum caduceo in forum. Erat adolescens facie elegantissima, & tunc vultu modesto atque cum rubore lacrymabundus, de pace cum consule & senatu egit. Magna pars assidentium non abhorrebant a pacificatione: verum Opimius, Non per nuncios, inquit, oportebat eos senatui satisfacere, sed descendere ut cives fontes ad causam dicendam, permittentesque se ei ita deprecari poenam:

γνώ. τῷ ᾧ μαιρακίῳ ἢ διηγόρευσεν ἔπι τέτοις κατιέναι πάλιν, ἢ μὴ κατιέναι. Γαίος μὲν εἶν, ὡς φασιν, ἐβέλετο βαδίζειν ἢ πείθειν τῷ σύγκλητον ἔδενός ᾧ τῶν ἄλλων συγχωρεῖν, αὐτοῖς ἐπεμψεν ὁ Φέλβιος τὸν παῖδα διαλεξόμενον ὑπὲρ αὐτῶν ὅμοια τοῖς προτέροις. ὁ ᾧ Ὀπίμιος παύδων μάχην συνάψαι, τὸ μὲν μαιρακίον διθύς συνέλαβε ἢ παρέδωκεν εἰς φυλακῷ τοῖς ᾧ παρὶ τὸν Φέλβιον ἐπῆει μὲν πολλῶν ὀπλιτῶν, ἢ τοξοτῶν Κρητῶν, οἱ μάλιστα βάλλουτες αὐτὰς ἢ κατατραυματίζουτες συνετάραξαν. γυρομένης ᾧ τῆς τροπῆς, ὁ μὲν Φέλβιος εἰς τι βαλανεῖον ἡμελημένον καταφυγὼν, ἢ μὲν μικρὸν ἀνδρεθεῖς, κατεσφάγη μετὰ τῷ πρεσβυτέρῳ παιδός ὁ ᾧ Γαίος ὠφθη μὲν ὑπὲρ ἔδενός μαχόμενος, ἀλλὰ δυσαναχετῶν τοῖς γινομένοις, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν ἐκεῖ ᾧ βελόμενος ἑαυτὸν ἀνελεῖν, ὑπὸ τῶν πισοτάτων ἐταίρων ἐκωλύθη, Πομπωνίῳ ἢ Λικιννίῳ παρόντες γὰρ εἶτοι τότε ξίφος ἀφείλοντο, ἢ φύγειν ἐπῆραν αὐτόν. ἔνθα δὴ λέγεται καθεστῆαι εἰς γόνυ, ἢ τὰς χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τῷ Θεόν, ἐπύξααθ, τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἀντὶ τῆς ἀχαρείας ἐκείνης ἢ προδοσίας μηδέποτε παύσααθ δαλδύοντα. φανερώς γὰρ οἱ πλεῖστοι μετεβάλλοντο, κηρύγματι δοθείσης ἀδείας.

Φεύγοντι γὰρ τῷ Γαίῳ τῶν ἐχθρῶν ἐπιφερομένων, ἢ καταλαμβανόντων παρὶ τῷ ξυλίῳ γέφυραν, οἱ μὲν δύο φίλοι προχωρεῖν αὐτὸν κελεύσαντες, αὐτοὶ τὰς διώκοντας ὑπέστησαν, ἢ μαχόμενοι πρὸ τῆς γέφυρας, ἔδνα παρεῖκαν ἕως ἀπέθανον. τῷ ᾧ Γαίῳ συνέφουγῳ εἰς οἰκῆτης, ὄνομα Φιλοκράτης

πάντων

praenam: adolescenti vero edixit ut, nisi his conditionibus, ne rediret. Caius autem fuit, uti fama est, paratus ire, & purgare apud senatum se: sed quum id nemo aliorum permetteret, misit filium Fulvius iterum ad agendum pro ipsis sicut ante. At Opimius, qui cupiebat pugnam committere, injecit exemplo adolescenti manus, tradiditque eum in custodiam. In Fulvii cohortem fecit impressionem cum multis peditibus & sagittariis Cretenfibus: qui potissimum missilibus petentes adversarios convulnerantesque dissipaverunt eos. Data fuga, Fulvius in balneum quoddam obsoletum confugit. Mox extractus inde cum filio natu majore obruncatus est. Caius vero a nemine proeliari conspectus est, verum ista feri dolens recepit se in aedem Dianæ. Illic

quum manus inferre sibi conaretur, a fidissimis amicis, Pomponio & Licinio, est interpellatus. Hi enim praesentes gladium ei abstulerunt, perpuleruntque eum ad fugam capessendam. Ita dicitur positus genibus tenisque ad Deam manibus populo Romano imprecat, ut ista pro ingratitude & proditione perpetua servitute premeretur. Fecerunt enim propalam plerique pronuntiata per praconem impunitate transitionem.

Igitur in Caium fugam capessentem inferentibus se hostibus, & assequutis ad pontem sublicium, duo illi amici hortati sunt eum ut iter ante caperet. Ipsi sustinuerunt instantes, dimicantesque pro ponte, nemini, quoad occubuerunt, viam dedere. Comitum fugae Caius unum habuit servum, Philocratem nomine.

Ad-

πάντων μὲν ὡσπερ ἐν ἀμίλλῃ ᾧσακελευομένων, εὐδενὸς ᾗ βοηθεῖν, εὐδὲ ἵππον αἰταμένῳ ᾧσαρχεῖν ἐθέλησαν. ἐπέκειντο γὰρ ἐγγύς οἱ διώκοιτες. ὁ δὲ φθάνει μικρὸν εἰς ἱερὸν ἄλσος Ἐρινύων καταφυγὼν, καὶ κεῖ διαφθείρεται, τῷ Φιλοκράτῳ ἀνελόντι ἐκείνον, εἶτα ἑαυτὸν Ἰπσοφάξαντι. ὡς δὲ ἔνοιον φασίν, ἀμφοτέρω μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων κατελήφθησαν ζῶντες τῷ δὲ θεράποντι τὸν δεσπότην φειδαλόντι, εὐδὲ ἐκείνον ἠδωκῆθη πατάξαι πρότερον ἢ τῷτον ὑπὸ πολλῶν παιόμενον ἀναιρεθῆναι. τῷ δὲ κεφαλῶν τῷ Γαίῳ λέγουσιν ἄλλον μὲν ἀποκόψαι καὶ κομίζειν, ἀφελῆσαι δὲ τῷτον, φίλον Ὀπίμιον τινὰ Σεπίεμεληῖον. ἡ γὰρ προκεκηρυγμένον ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης ἰσοσάσιον χρυσίον τοῖς ἀνεγκῆσι τῷ Γαίῳ καὶ Φελβίῳ κεφαλῶν. ἀνλώχθη δὲ ὑπὸ τῷ Σεπίεμεληῖ ᾧσαπεπαρημένη δόρατι πρὸς τὸν Ὀπίμιον, καὶ ζυγῶ κομιθέντι ἐντεθείσα λίτρας ἐπιακαίδεκα καὶ δίμοιρον ἔλκυσε τῷ Σεπίεμεληῖ καὶ ᾧσα τῷτον μιαρῶ γηρομένῳ κακουργήσαντι. Ἰξελὼν γὰρ τὸν ἐκέφαλον, ἐνέτηξε μόλιδον. οἱ δὲ τῷ Φελβίῳ τὴν κεφαλὴν κομίσαντες (ἦσαν γὰρ τῶν ἀσημοτέρων) εὐδὲν ἔλαβον. τὰ δὲ σώματα καὶ τέτων καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὸν ποταμὸν ἐρίφη, τειχιλίων ἀναιρεθέντων καὶ τὰς εὐσίας αὐτῶν ἀπέδοντο πρὸς τὸ δημόσιον. ἀπέπαιον δὲ πενθῆν ταῖς γυναῖξι, τὴν δὲ Γαίῳ Λικινίαν καὶ τῷ προικὸς ἀπεσέρισαν. ὡμότατα δὲ προσεργάσαντο τῷ Φελβίῳ τὸν νεώτερον υἱὸν, ἔτε χεῖρας ἀνιερῶν, ἔτε ἐν τοῖς μαχομένοις γηρομένον, ἀλλὰ Ἰπὶ σπονδὰς ἐλθόντα πρὸς τὴν μάχην συλλαβόντες, καὶ μὲν τὴν μάχην ἀνε-
λόντες.

Adhortabantur quidem eum ut in certamine omnes, sed subveniebat nemo, neque subministrare petenti quisquam animum induxit equum: quippe inhærebant tergo illi qui eum persequiebantur. Occupavit autem aliquantisper in lucum Furinæ confugere. Ibi obtruncatur a Philocrate: qui postquam illum interemit, mox super eum trajecit semetipsum. Ut vero alii tradunt, ab hostibus ambo vivi comprehensi fuere. Cæterum quum dominum servus complecteretur, nemo ferire illum prius valuit quam hic a multis vulnera ingerentibus fuit interemptus. Caput Caii dicunt, quum ab nescio quo præcisum & ablatum esset, huic ademisse amicum Opimii Septimuleium: siquidem pronunciatum initio pugnæ fuerat Caii & Fulvii capita referentibus præ-

mium, ut pari auri pondere rependerentur. Relatum a Septimuleio fuit ad Opimium lanceæ præfixum. Stateræ allatæ impositum pendit pondo septendecim cum besse. Atque hic quoque consceleratus Septimuleius & fraudulentus fuit. Nam exempto cerebro infuderat plumbum. Qui vero Fulvii caput attulerunt, quod essent obscuriores, nihil accepere. Cadavera tam horum quam aliorum qui trucidati fuerunt, tria millia, in amnem projecta; bona eorum sub hasta vendita; interdictus insuper conjugibus eorum luctus: Licinia Caii & dote spoliata. Ad hæc necaverunt truculentissime minorem Fulvii filium: qui non arma contra tulerat, neque in cœtu fuerat præliantium, sed ad pacificandum venientem ante pugnam corripuerunt, & post pugnam occiderunt.

At-

λόγους. εἰ μὴν ἀλλὰ καὶ τέττα καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων μᾶλλον ἠνάσσει τὰς πολλὰς τὸ κατασκευασθῆναι Ὀμοιοῦς ἱερὸν ὑπὸ τῆ Ὀπιμίου. σεμνιώεως γὰρ ἐδόκει καὶ μέγα φρονεῖν, καὶ τρόπον τινα θεαμβάδιον ἐπὶ φόνοις τοσούτοις πολιτῶν. διὸ καὶ νυκτὸς ὑπὸ τῷ ἐπιγραφῶν τῆ νεὼ παρενέγραψαν τινὲς τὸν εἶχον τῆτον,

Ἔργον Ὀμοιοῦς, ναὸν Ὀμοιοῦς ποιῆ.

Οὗτοι μὲντοι πρῶτοι ἐξουσία δικιάντων ἐν ὑπατεία χρησάμενοι, καὶ κατακρίνας ἀκρίτους ἐπὶ τειχιλίσι πολιταῖς Γάϊον Γράκχον καὶ Φέλβιον Φλάκκον· ὧν ὁ μὲν ἡ ὑπατικός καὶ θεαμβικός, ὁ δὲ τὸ καθ' αὐτὸν ἡλικίας ἀρετῆ καὶ δόξῃ πεπερωτωκώς. Ὀπιμίου δὲ ἐκ ἀπέχετο κλοπῆς, ἀλλὰ πεμφθεὶς ὡς Ἰαγέρθαν τὸν Νομάδα πρεσβυτῆς, διεφθάρη χρημασιν ὑπ' αὐτῆ καὶ δίκῃ ὄφλων αἰχίσιω δωροδοκίας, ἐν ἀτιμία κατεγήρασε, μισόμενοι καὶ προπηλακισθέντες ὑπὸ τῆ δήμῳ, παρ' αὐτὰ μὲν τὰ προχθόνια ταπεινῆ ἡμοιῶν καὶ συσαλένῃ, ὀλίγω δὲ ὑπερον ἐκφήναυτο ὅσον εἶχεν ἡμέρας καὶ πόθῃ τῶν Γράκχων. εἰκόνας τε γὰρ αὐτῶν ἀναδείξαντες, ἐν φανερωῶν πρεσβυτέρῳ, καὶ τὰς τόπῃς ἐν οἷς ἐφονεύθησαν ἀφιερώσαντες, ἀπήρχοντο μὲν ὧν ὄρα φέρεσι πάντων ἔθνον δὲ καθ' ἡμέραν πολλοὶ καὶ προσέπιπτον, ὥσπερ θεῶν ἱεροῖς ἐπιφοιτῆτες.

Καὶ μὲντοι καὶ ἡ Κορηλία λέγει τὰ τε ἄλλα τὴ συμφορῆς ἀγνώως καὶ μεγαλοψύχως ἐνεγκεῖν, καὶ ὡς τῶν ἱερῶν ἐν οἷς ἀνιέρθησαν εἰπεῖν, ὡς ἀξίως οἱ νεκροὶ τάφῃς ἔχουσιν. αὕτη δὲ ὡς τὰς καλιμῆρας Μισωὺς διέτριβεν, εἰδὲν

Atqui supra hoc & alia omnia torfit plebem extructa ab Opimio aedes Concordiae. Gloriarum enim, & insolescere atque triumphare quodammodo de tanta civium strage videbatur. Unde inscriptioni aedis noctu attexuerunt quidam hunc versum,

Aedis vecors templum facit Concordiae.

Hic potestate in consulatu est primus dictator usus, damnavitque indicta causa, praeter tria millia civium, Caium Gracchum & Fulvium Flaccum: quorum hic, consularis & triumphalis: ille suorum aequalium virtute & gloria primus fuit. At Opimius non temperavit a furto se, sed legatus ad Jugurtham regem Numidiae missus quum esset, pecunia fuit ab eo corruptus, ac turpissime repetun-

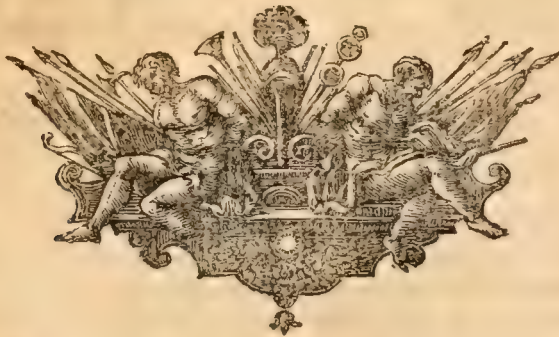
darum judicatus in labe pudoris confenuit, invisusque fuit & probris agitatus a populo, qui recenti illo facto abjecto fuit & infracto animo. At brevi post aperuit quanto ardore & desiderio teneretur Gracchorum. Si quidem simulacra eorum fecerunt, eaque in aperto proposuerunt. Loca in quibus fuerant interempti, consecrantes, primitias ibi omnium quae temporum articuli ferunt, libabant. Multi etiam quotidie ibi sacra faciebant & adorabant, eo sicut ad Deorum templa com-meantes.

Jam vero etiam Cornelia perhibetur cum alia illius cladis forti magnoque animo tulisse, tum de locis sacris in quibus fuerunt oppressi, retulisse dignos mortuis tumulos esse. Haec ad Misenum aetatem egit, nihil con-

εἶδεν μεταλλάξασα τὴν σωήθους διαίτης. ἡ δὲ ἢ καὶ πολὺφιλοῦ, καὶ διὰ φιλοξενίαν εὐτερέπειζεν, αἰεὶ μὴ Ἑλλήνων καὶ φιλολόγων παρὰ αὐτὴν ὄντων, ἀπάλλων ἢ τῶν βασιλέων καὶ δεχομένων παρ' αὐτῆς δῶρα καὶ πεμπόντων. ἠδίστη μὲν ἔν αὐτῇ τοῖς ἀφικνευμένοις καὶ σωῆσι διηγμένη τὸν τῶν πατρῶς Ἀφεικανῶν βίον καὶ διαίταν, θαυμασιωτάτη δὲ, τῶν παιδῶν ἀπειθῆς καὶ ἀδάκρυτῶν μνημονεύουσα, καὶ πάθη καὶ πράξεις ὡσπερ ἀρχαίων τινῶν ἐξηγημένη τοῖς πωθανομένοις. ὅθεν ἔδοξεν ἐπίοις ἕκαστος ὑπὸ γήραος ἢ μεγέθους κακῶν γεγονέναι, καὶ τῶν ἀτυχημάτων ἀνάσσειν αὐτοῖς ὡς ἀληθῶς ἀνασθέντες ἔσιν, ὅσον ἐξ εὐφύας καὶ τῶν γεγονέναι καὶ τεθράφθαι καλῶς ὀφελός ἐστι πρὸς ἀλυπίαν ἀνθρώποις, καὶ ὅτι τὴν ἀρετῆς ἢ τύχης φυλαττομένοις μὲν τὰ καλὰ πολλάκις παύεισιν, ἐν δὲ τῶν πλάσσει τὰ φέρον εὐλογίως ἐπαίτῃται.

conversa pristina vita. Multorum colebatur amicitia, & ob hospitalitatem patebat mensa ejus, semperque Græcos & doctos secum habebat, atque reges omnes invicem munera ab ea accipiebant mittebantque. Erat jucundissima hæc invisentibus ipsam & familiaribus, dum patris vitam & instituta domestica Africani commemoraret: verum stupendissima, dum filiorum faceret sine luctu & lacrymis mentionem, casusque acerbos atque actus eorum quasi priscorum hominum exponeret re-

quirentibus. Unde amens ex senio vel ex cladum magnitudine habita quibusdam est evassisse, atque occalluisse ad sensum calamitatum: quum revera illi sensum nullum haberint, quantum ex præclara indole bonisque natalibus & disciplina momenti ad pellendum hominibus mærorem accedat, & quod virtutem fortuna usquequaque sequentem honestum sæpenumero vincat: cæterum in cespitando infortunia prudenter ferendi facultatem non adimat.

 Μῖν ἢ καὶ ταύτης πέρας ἐχέσης τῆς διηγήσεως, ὑπολείπεται λαβεῖν ἐκ ἀδελφῶν τῶν βίων τὴν ἀποθεώρησιν. τὰς μὲν ἔν Γρακχοῦ ἐδ' οἱ πάνυ τ' ἄλλα κακῶς λέγοντες καὶ μισῶντες, ἐτόλμησαν εἰπεῖν ὡς ἐκ δ' ὕφ' ἑσάτοιο πρὸς ἀρετῶν ἐγένοντο Ῥωμαίων ἀπάντων, καὶ τροφῆς τε καὶ παιδύσεως ἐκπρεπῆς ἔτυχον· ἢ ἢ Ἄγιδος καὶ Κλεομένης φύσις ἐρρωμηδμετέρα φαίνε) τ' ἐκείνων ἡγομένη, παρ' ὅσον ἔτε παιδείας μεταλαβόντες ὁρθῆς, ἔθεσί τε καὶ διαίταις ἐληραφείας, ὑφ' ὧν οἱ πρεσβύτεροι πάλαι διεφθάρησαν, αὐτὰς ἠγεμόνας δ' ὑπελείας καὶ σωφροσύνης παρέχον. ἔτι ἢ οἱ μὲν, ὅτε λαμπρότατον εἶχεν ἡ Ῥώμη καὶ μέγιστον ἀξίωμα, καὶ καλῶν ἔργων ζῆλον, ὡς περ διαδοχὴν ἀρετῆς πατρῴας καὶ προγονικῆς ἠχύνθησαν ἐγκαταλιπεῖν· οἱ ἢ καὶ πατέρων τ' ἀναντία προσημνῶν γεγονότες, καὶ τὴν πατείδα μοχθηρὰ πράττεισαν καὶ νοσῶσαν ἀδελφῶντες, ἐδέν τι διὰ ταῦτα τὴν πρὸς τὸ καλὸν ἀπήμβλυσαν ὁρμήν. καὶ μὴν τ' γε Γρακχῶν ἀφιλοχρηματίας καὶ πρὸς ἀργύριον ἐκροατίας μέγιστον ἔστιν, ὅτι λημμάτων ἀδίκων καθαρῶς ἐν ἀρχαῖς καὶ πολιτείαις διεφύλαξαν ἑαυτὰς· Ἄγισ ἢ καὶ διηγανάλησεν ἔπι τῷ μηδὲν ἀλλότριον λαβεῖν ἐπαινέμεν,

H A C absoluta a nobis historia, superest ut vitas horum contemplemur invicem. Atque Gracchos vel mordacissimi alias & inimicissimi non sustinuerunt dicere quin præclarissima omnium Romanorum ad virtutem indole fuerint, educationemque & institutionem habuerint eximiam: verum apparet Agidis & Cleomenis quam illorum solidius ingenium fuisse, quatenus neque disciplina imbuti recta, moribusque & vivendi ratione educati, a quibus fuerant majores natu jam pridem labefactati, duces se frugalitatis & continentiae exhibuerunt. Ad

hæc superiores, quum in splendidissima & summa severitate Roma atque in egregiorum factorum esset studio, quasi paternæ & avitæ hæreditatem virtutis erubuerunt repudiare: hi, parentibus nati diversa sectantibus, patriamque male affectam & ægram nacti, nihil idcirco hebetaverunt ardorem ad honestum. Jam Gracchorum abstinentiæ, & in pecunia temperantiæ hoc summum est, quod ab improbis quæstibus integros se in magistratibus & repub. gerenda conservaverunt: Agis vero etiam stomachatus esset, ideo si commendaretur quod nihil alieni cepisset,

ὅς τὴν εὐσίαν τὴν ἑαυτῆ τοῖς πολίταις ἐπέδωκεν, ἀνδρὶ τῷ ἄλλων κλημάτων, ἑξακόσια τάλαντα νομίσματα ἔχουσιν. πηλίκον ἔν ὀνόμιζε κακὸν εἶναι τὸ κερδαίνειν ἀδίκως, ὃ καὶ δικαίως πλέον ἔχεν ἑτέροις πλεονεξίαν ἠγάθη;

Ἡ γε μὴν Ἰπποβόλη καὶ τόλμα τῷ καινοτομημάτων πολὺ τὰ μεγάλα παρ-
ήλλαττεν. ἐπολιτεύοντο γὰρ ὁ μὲν, ὁ δὲ κατασκευὰς καὶ πόλεων κλίσεις· καὶ
τὸ πάντων νεανικώτατον ἦν Τιβερίω μὲν ἀνασῶσαι δημοσίαις ἀγροῖς, Γαίω
δὲ, μίξαι τὰ δικαστήρια, προσεμβαλόντι τῷ ἰππικῶν τετακοσίαις· ὃ δὲ Ἄγι-
δος καὶ Κλεομένης νεωτερισμὸς, τὸ μικρὰ καὶ κατὰ μέρος τῷ ἡμαρτημάτων
ἰατρῶν καὶ ἀποκόπτεν, ὑδραν τινὰ τέμνοντι, ὡς φησὶν ὁ Πλάτων, ἠγασάμε-
νοι εἶναι, τὴν ἅμα πάντα ἀπαλλάξαι κακὰ καὶ ἀνασῶσαι διωαμῶν
μεταβολὴν ἐπῆγε τοῖς πράγμασιν. ἀληθέστερον δ' ἴσως εἰπεῖν ἐστίν, ὅτι τὴν
πάντα ἀπεργασαμῶν κακὰ μεταβολὴν ἐξήλαυνεν, ἀπάγων καὶ καθιστὰς
εἰς τὸ οἰκίον χῆμα τὴν πόλιν. ἐπεὶ καὶ τῆτο ἄν τις εἴποι, τῇ μὲν Γραχχῶν
πολιτεία τὰς μεγίστας ἐνίσταται Ῥωμαίων, οἷς δὲ Ἄγιος ἐνεχέρισσε Κλεομέ-
νης δὲ τὸ ἔργον ἐπέθηκε, τῷ ἀναδειγμάτων τὸ κάλλιστον ὑπέκειτο καὶ με-
γαλοπρεπέστατον, αἱ πάτεροι ρῆτραι καὶ σωφροσύνης καὶ ἰσότητος ὧν
τέτοις μὲν ὁ Λυκῆργος, ἐκείνοις δὲ ὁ Πύθιος Βεβαιώτης. ὃ δὲ μέγιστον, ὅτι
τοῖς μὲν ἐκείνων πολιτεύμασιν εἰς εὐδην ἢ Ῥώμη μείζον ἐπέδωκε τῷ ὑπαρ-
χόντων· ἐκ δὲ ὧν ὁ Κλεομένης ἐπραξεν, ὀλίγα χρόνος τὴν Σπάρτην τὴν Πε-
λοποννήσον κρατῆσαν ἢ Ἑλλάδα ἐπέειδε, καὶ τοῖς τότε μέγιστον διωαμένοις
διαγωνιζομένων ἀγῶνα τὸν καὶ τὴν ἡγεμονίας· εἰ τέλος ἦν, ἀπαλλαγῶσαν

Ἰλ-

cepisset, qui fortunas suas, in quibus extra fa-
cultates alias sexcenta talenta pecuniae nume-
ratae fuerunt, profudit in cives. Quantum igitur
esse vitium iniquum compendium duxit, qui
plus alio etiam iuste tenere habuit pro avaritia?

Jam in rebus novandis cepta & ausa longe
mole variaverunt. Designaverunt enim actio-
nibus suis, Caius, viarum munitiones, & co-
loniarum deductiones: & quod omnium fuit
quae gessit Tiberius animosissimum, quod a-
grum publicum receperit: Caius, quod com-
miserit judicia adjectis ex equestri ordine
trecentis. At Agidis & Cleomenis novatio
pederentim & paulatim medicinam peccatis
facere eaque rescare, hydræ cujusdam caput
præcedentis, ut ait Plato, censens esse, eam quæ
omnia simul tollere & exscindere mala vale-

ret, vicissitudinem reipublicæ invexit: immo
verius dicas fortasse eos deflectenda & trahen-
da in proprium suum ordinem repub. mutatio-
nem omnis autorem pravitatis exegisse. Quin
hoc quoque addas, Gracchorum actionibus
principes Romanos reluctatos. Quæ vero in-
stituit Agis, & Cleomenes consummavit, hæc
pulcherrimo & præclarissimo exemplo fulcie-
bantur, antiquis rhetris de frugalitate & exæ-
quatione bonorum: quarum partim Lycur-
gus, Apollo partim fuit autor. Quod vero
maximum est, ex illorum actis nihilo Roma
plus quam haberet, accepit incrementi: quum
ex actis Cleomenis exiguo tempore dominam
Spartam Peloponnesi conspexerit Græcia, &
cum illius ævi potentissimis de imperio cer-
tantem: cujus certaminis erat finis, ut soluta

Ἰλλυρικῶν ὄπλων ἢ Γαλατικῶν τῶν Ἑλλάδα, κοσμεῖσθαι πάλιν ὑφ' Ἡρακλείδαις.

Οἶμαι ὅτι καὶ τὰς τελευταίας τῶν ἀνδρῶν ἐμφαίνειν τινα τὴν ἀρετῆς διαφορῆν. ἐπαῖνοι μὲν γὰρ μαχόμενοι πρὸς τὰς πολίτας, εἴτα φεύγοντες ἐτελεύτησαν. τῶν δὲ Ἄγισ μὲν ὑπὲρ τῶν μηδένα κτείνειν τῶν πολιτῶν, ὀλίγας δὲ ἐκὼν ἀπέθανε· Κλεομένης δὲ προπηλακιστὴς καὶ ἀδικηθεὶς, ὤρμησε μὲν ἀμύνασθαι, τῶν δὲ κακῶν μὴ ἀναχρόνως, αὐτὸν διτόλμως ἀνείλε. πάλιν δὲ τὰν ἀνλία σκοπεῖσιν, Ἄγισ μὲν εὐδὲν ἀπεδείξατο στρατηγίας ἔργον, ἀλλὰ προσηρέθη ταῖς δὲ Κλεομένους νίκαις, πολλαῖς καὶ καλαῖς χρονοῖς, ἀναβαλεῖν ἐστὶ Τιβεριῶν τῶν ἐν Καρχηδόνι τῶν τεύχεα κατάληψιν, εἰ μικρὸν ἔργον, καὶ τὰς ἐν Νομαντία σπονδὰς, αἷσι δισμυεῖς στρατιώτας Ῥωμαίων ἐκ ἐχούσας ἀλλῶ ἐλπίδα σωτηρίας ὤφειλοίη. καὶ Γαίος δὲ πολλῶν μὲν αὐτόθι, πολλῶν δὲ ἐν Σαρδόνι στρατοῦ μὲν ἀνδραγαθίαν ἔφηνεν· ὥστε τοῖς πρώτοις ἐναμίλλας Ῥωμαίων χυθεὶς στρατηγοῖς, εἰ μὴ προσηρέθησαν.

Τῆς δὲ πολιτείας ὁ μὲν Ἄγισ ἔοικεν ἄψαδς μαλακώτερον, ἐκκεραθεὶς ὑπὸ Ἀγησιλάου, καὶ ψυδασμῶν τὸν ἀναδασμὸν τοῖς πολίταις, καὶ ὅλως ἐλλειπῆς καὶ ἀτελεῆς ὧν προέλετο καὶ κατήγγειλεν ὑπὸ ἀτολμίας διὰ τὴν ἡλικίαν χρονοῖς· ὁ δὲ Κλεομένης τὴν ἀνλίον θρασύτερον καὶ βιαιότερον ἐπὶ τῶν μεταβολῶν ἦλθε τὴν πολιτείας, ἀποκτείνοντας τὰς ἐφόρους ἀνανόμως, εἰς καὶ προσαγαγέας τοῖς ὄπλοις κρατῆρια, καὶ μεταστῆσαι ῥάδιον ἔργον, ὥσπερ ἐκ ὀλίγας ἀλλας μετέστησαν ἐν τῇ πόλει. τὸ γὰρ ἀνθὶ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης

Ἰπ.

Illyricis & Gallicis armis denuo ab Herculis progenie ordinaretur Gracia.

Fata etiam horum virorum mea sententia aliquod discrimen virtutis produnt. Illi enim cum civibus suis confligentes, denique in fuga occubuerunt. Horum, Agis, ne ullum perimeret civem, sponte pene occidit: Cleomenes, violatus & laceffitus resurrexit in ultionem, verum privatus opportunitate semetipso fortiter peremit. Rursus si ex altera parte perpendas, nullum Agis edidit ducis factum, sed præventus fuit nece. Cleomenis vero trophæis crebris & splendidis Tiberii opponas muri Carthaginensis occupationem, facinus non vulgare; & pacem Numantinam, qua militum Romanorum viginti millia spem

omnem salutis aliam despondentium conservavit: & Caius multa ibidem, multa etiam in Sardinia miles, virtutis opera edidit: ut primis Romanis ducibus, nisi occupati fato forent, fuerint conferendi.

Rempub. Agis domi videtur mollius tractasse, quod abreptus a cursu fuerit per Agefilaum, & in lege agraria cives fefellerit, atque omnino rudia mutilaque cœpta sua ac sollicitationes ex timiditate ob ætatem reliquerit: Cleomenes contra est ad rempub. movendam progressus ferocius & violentius: occidit enim per nefas Ephoros, quos adjungere armis prævalenti, atque urbe pellere pronius erat, quo modo alios ex urbe non paucos in exilium pepulere. Nam nisi extrema necessitate ferrum ad-

ad-

ἔπιφέρειν σίδηρον, ἔτε ἰατρικόν, ἔτε πολιτικόν, ἀλλ' ἀτεχνίας μὲν ἀμφοτέ-
ρα τῶν ἢ καὶ τὸ ἀδικεῖν μετ' ὀμότητος πρόσσει. τῶν ἢ Γρακχῶν ἐδέτε-
ρα μὲν ἤρξατο σφαγῆς ἐμφυλίας· Γαίῳ ἢ λέγεται) μηδὲ βαλλόμενος ὀρ-
μῆσαι πρὸς ἄμωσαν, ἀλλὰ λαμπρότατος ὢν ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἀργό-
τατος ἐν τῇ γάσει γυῖας. καὶ γὰρ προσήλθεν ἀνοπλῶς, καὶ μαχομένων ἀνε-
χώρησεν, καὶ ὅλως πλείονα τῆ μῆτι δρᾶσαι πρόνοιαν, ἢ τῆ μὴ παθεῖν ἔχων
ἐωρεῖτο. διὸ καὶ τὴν φυγὴν αὐτῶν ἐκ ἀτολμίας σημεῖον, ἀλλ' ὀυλαβεί-
ας ποιητέον. ἔδει γὰρ ὑπεῖξαι τοῖς ἐπιφερομένοις, ἢ μένοινας ὑπὲρ τῆ μὴ πα-
θεῖν τὰ δρᾶν ἀμωῶσας.

Τῶν τοίνυν ἐκκλημάτων τῶν καὶ Τιβερίας μέγιστόν ἐστιν, ὅτι τὸν σωμα-
ρχοῖα τὴν δημαρχίας ἐξέβαλε, καὶ δευτέραν αὐτὸς τῶν Γαίῳ δημαρχίαν μετήει·
Γαίῳ ἢ τὸν Ἀντυλλίης φόνον ἐδικαίως ἐδὲ ἀληθῶς προσετείβοντο· διεφθά-
ρη γὰρ ἀκούσθαι αὐτῆ καὶ ἀγανακτεῖντο. Κλεομένης ἢ, ἵνα τὰς σφαγὰς τῶν
ἐφόρων ἐάσωμεν, ἐλευθέρωσε μὲν ἅπαντας τὰς οἰκέτας, ἐβασίλευσε ἢ τῶν
μὲν ἔργω μόνος, τῶν ἢ ὀνόματι δευτέρως, Εὐκλείδαν τὸν ἀδελφὸν ἐν μιᾷς
οἰκίας αὐτῶν προσελόμηντο. Ἀρχίδαμον ἢ, ὃν προσήκον ἡ δὲ τὴν ἑτέρας οἰκί-
ας ὄντι βασιλεύειν, ἔπεισε μὲν ἐκ Μεσσηνίας κατελθεῖν, ἀποθανόντι ἢ τὸν
φόνον ἐκ ἐπέξεληθὼν, ἐβεβαίωσε τὴν αἰτίαν καθ' αὐτῆ τὴν ἀναρρέσεως. καίτοι
Λυκῆρος, ὃν προσεποιεῖτο μιμῆσας, τὴν μὲν βασιλείαν ἐκὼν ἀπέδωκε τῶν
παιδὶ τῆ ἀδελφῆ Χαεῖλλῳ· φοβόμενος ἢ μὴ καὶ ἄλλως ἀποθανῆ τὸ
μειράκιον, αἰτία τις ἐπ' αὐτὸν ἔλθη, πολὺν χρόνον ἔξω πλανηθεὶς, ἐπρό-
τερον

adhibere, neque medicum est neque civile,
sed imperitiæ utrobique. Huic vero adjuncta
etiam cum sævitia injuria est. At Graccho-
rum sanguinem civilem neuter est effundere
exorsus. Caium vero nec telis petitum memo-
rant ad vindictam se convertisse: verum for-
tissimum adversus hostes fuisse, in seditione
ignavissimum. Quippe processit domo iner-
mis, & inter pugnandum recepit se, & denique
plus nequam inferret, quam ne acciperet inju-
riam, conspicitur consuluisse. Itaque fuga e-
orum non pavoris, sed est cautionis statuenda
indicium. Cedere enim impressionem facien-
tibus, aut, si manerent, ne violarentur, manu
oportebat se protegere.

Porro peccatorum Tiberii maximum est,

quod exiit collegam tribunatu, & secundum
tribunatum ipse sibi ambivit. Caio necem
Antyllii inusserunt immerito & falso: nam
invito eo & ægre ferente confossus fuit. At
Cleomenes, ut necem prætereamus Ephoro-
rum, omnia servitia libertate donavit. Reg-
navit re solus, nomine alter, quod fratrem
Euclidam ex eadem domo sibi allegisset. Ar-
chidamum vero, ad quem spectabat ortum ex
altera familia regnum, perpulit domum ex
Messene redire: cujus quia cædem occisi non
est persequutus, crimen adversus se confirma-
vit cædis. Quanquam quem æmulari prætexe-
bat, regnum Lycurgus fratris filio Charilao ul-
tro reddidit, timensque ne si deceisset vel casu
alio adolescens, attingeret ipsum suspicio, diu

pere-

τερον ἐπανήλθεν ἢ παῖδα τῷ Χαρίλλῳ γυνεὺς διάδοχον τῆ ἀρχῆς. ἀλλὰ Λυκέρῳ μὲν εἰδὲ ἄλλός τις Ἑλλήνων πῶδαβλητὸς εἰδείς. ὅτι ἢ τοῖς Κλεομένης πολιτεύμασι καινοτομίαι ἢ πῶδανομίαι μείζονες ἔνευσι, δεδήλωται. ἢ μὲν οἱ γε τὸν τρόπον αὐτῷ ψέγοντες, τῆτον μὲν εἰς ἀρχῆς τυραννικὸν ἢ πολεμοποιὸν αἰτιῶν) γυνεὺς, τῆ ἢ ἐκείνων φύσει φιλοτιμίας ἀμετείαν, ἀλλο ἢ εἰδὲν οἱ φθονεῖτες Ἰπικαλεῖν εἶχον ἐκλειπιδένιας ἢ τῷ πρὸς τὰς ἐπισημύτας ἀγῶνι ἢ θυμῷ πῶδα τὴν αὐτῷ φύσιν, ὡσπερ πνοαῖς ἐφείναι περὶ τὰ ἔχματα τὴν πολιτείαν ὠμολόγηεν. ἐπεὶ τῆ γε πρώτης ὑποθέσεως τί κάλλιον ἢ δικαιότερον ἴσῳ, εἰ μὴ κτῆ βίαν ἢ δυναστείαν Ἰπικηρήσαντες εἰξῶσαι τὸν νόμον οἱ πλέσιοι, πειθήνησαν ἀμφοτέρῳ ἀγῶνας, τῷ μὲν, Φοβεμύτῳ ὑπὲρ αὐτῆ, τῷ ἢ ἐκδικεῖν τὸν ἀδελφὸν ἀνδρὸς δίκης ἢ δόγματος εἰδὲ ὑπάρχοντι ἀναρεθένια; σωροῶς μὲν εἰν αὐτὸς ἐκ τῷ εἰσημύτων τὴν διαφορῶν. εἰ ἢ δεῖ ἢ καθ' ἕκαστον ἀποφίναας, Τιβέριον μὲν ἀρετῆ πεπερωτῶκεναι τίθημι πάντων, ἐλάχισα ἢ τὸ μαιράκιον ἢ μαρτυκίαναι Ἄγιν, πρῶξι ἢ ἢ τόλμη Γαίον ἐκ ὀλίγω Κλεομένης ὑστερον γεγονέναι.

peregre palatus est, neque ante regressus domum quam filius Charilao regni successor fuit natus. Cæterum cum Lycurgo quidem nec alius sit quisquam Græcorum contendendus. Cleomenis vero acta majores novationes & iniquitates demonstravimus habuisse. Jam vero qui mores eorum perstringunt, his a primo tyrannicos & bellaces notant fuisse, & illis ingenia quidem immodica prædita ambitione: præterea quod insectarentur, habebant æmuli nihil: verum excitatos eos certamine cum adversariis contracto & ira præter ipsorum naturam, quasi ventis se in actionibus suis

extremis fatebantur permisisse. Quando instituto quidem horum primo quid honestius erat aut justius, nisi vi & factione adorti legem divites antiquare, in certamina utrumque conjecissent: Tiberium, quia sibi metuebat: alterum, dum necem fratris ulciscitur sine judicio vel ullo extante decreto necati? Ex antedictis igitur animadvertas ipse horum disparitatem. Quod si etiam pronunciandum de singulis est, Tiberium statuo virtute omnibus his præstitisse, minus cæteris adolescentem peccasse Agim; rebus gestis atque audacia non paulo Caium Cleomeni postferendum.

Δ Η Μ Ο Σ Ο Ε Ν Η Σ .

ΜΕΝ γράψας τὸ ἐπὶ τῇ νίκῃ τῆ Ὀλυμπιάσιν ἵπποδρομίας εἰς Ἀλκιβιάδῳ ἐγκώμιον, εἴτ' Εὐριπίδης, (ὡς ὁ πολὺς κρατᾷ λόγῳ) εἶθ' ἕτερός τις ὤ, Σόοσιε, Φησὶ χρεῖναι τῷ Διδαίμονι πρῶτον ὑπάρξαι τὴν πόλιν διδόκιμον· ἐγὼ δ' ἢ τῷ μὲν Διδαίμονήσειν μέλλοντι τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν, ἣς ἐν ἡβῇ καὶ διαθέσει τὸ πλεῖστον ἔστιν, εἰδέν διαφέρειν ἠγᾶμαι, ἀδόξου καὶ ταπεινῆς πατείδῳ, ἢ μητρὸς ἀμόρφου καὶ μικρᾶς γυναικός. γελοῖον γὰρ εἶ τις οἴοιτο τὴν Ἰαλίδα, μέγῳ μικρὸν ἔσσαν εἰς μεγάλης νήσου τῆ Κέω, καὶ τὴν Αἴγιαν, ἣν τῷ Ἀττικῶν τις ἐκέλευεν ὡς λήμιον ἀφαιρῆναι τῆ Πειραιῶς, ὑποκειτὰς μὲν ἀγαθὸς τρέφειν καὶ ποιητὰς, ἀνδρα δ' ἐκ ἀν ποτε δυνάστω δίκαιον καὶ αὐτάρκη καὶ νῦν ἔχοντα καὶ μεγαλόψυχον προενεγκῆν. τὰς γὰρ ἄλλας τέχνας εἰκὸς ἔστιν πρὸς ἐργασίαν ἢ δόξαν συνισαμένας ἐν ταῖς ἀδόξοις καὶ ταπειναῖς πόλεσιν ἀπομαρταί-

QUI laudationem in victorem ludo equestri Olympiaco Alcibiadem scripsit, sive Euripides ille, Soffi, quod vulgatum est, sive quis alius fuit, oportere ait virum foelicem in clara genitum urbe esse. Ego vero ei qui veram adepturus foelicitatem est, cujus in moribus plurimum & animo est positum, nihil referre arbitror, obscura & humili patria, an deformi & pusilla natus sit matre.

Ridiculum enim sit Iulidem, quæ exigua pars insulæ non amplæ est Cææ, & Æginam, quam Atheniensis quidam iussit ut lemmam detrahere Piræeo, histriones bonos & poetas alere, virum bonum & abstinentem & cordatum & magnanimum nunquam posse producere. Nam reliquas quidem artes probabile sit, quibus quæstus propositus est & gloria, in obscuris & contemptis oppidis

μαραίνεσθαι, τὴν δ' ἀρετὴν, ὡς περὶ ἰσχυρὸν ἢ διαρκὲς φυτὸν, ἐν ἀπαυλί ριζῶ-
σαι τόπω, φύσεώς τε χρηστῆς ἢ φιλοπόνου ψυχῆς Ἐπιλαμβανομένη. ὅθεν
ἔδ' ἡμεῖς, εἰ τῷ φρονεῖν ὡς δεῖ ἢ βίβην ἐλλείπομεν, τῷτο τῇ σμικρότητι τ'
πατείδῃ, ἀλλ' αὐτοῖς δικαίως ἀναθήσομεν.

Τῷ μύτοι σιύταξιν ὑποβεβλημένην ἢ ἰσοείαν ἔξ ἐ προχέειρων ἔδ' οἰ-
κείων, ἀλλὰ ξένων τε τῷ πολλῶν ἢ διεσπαρμένων ἐν ἐτέροις σιυῖσαν
ἀναγνωσμάτων, τῷ ὄντι χεῖρ πρῶτον ὑπάεχαι ἢ μάλις τὴν πόλιν δὴδό-
κιμον ἢ φιλόκαλον ἢ πολυάνθρωπον, ὡς βιβλίων τε παλοδαπῶν ἀφθονίαν
ἔχειν, ἢ ὅσα τὰς γράφοντας διαφύγοντα σωτηρία μνήμης Ἐπιφανέστερον
εἴληφε πίσιν, ὑπολαμβάνων ἀκοῆ ἢ διαπυθανόμην, μὴ πολλῶν μὴδ'
ἀναγκαίων ἐνδῆς λαποδιδόει τὸ ἔργον. ἡμεῖς ὅ μικρὰν οἰκῶντες πόλιν, ἢ, ἴνα
μὴ μικροτέρα γῆ), φιλοχωρεῖντες, ἐν ὅ Ῥώμη ἢ ταῖς παρὶ τὴν Ἰταλίαν
διατεταῖς ἐ χολῆς ἔσης γυμνάζεσθαι παρὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον, ὑπο
χερῶν πολιτικῶν ἢ τῶν δια φιλοσοφίαν πλησιαζόντων, ὁψέποτε ἢ πόρρω
τ' ἠλικίας ἠψάμεθα Ῥωμαϊκοῖς γράμμασιν ἐπιγυγάνειν. ἢ πρᾶγμα θαυ-
μασὸν μὴ ἀλλ' ἀληθῆς ἐπάχομεν. ἢ γὰρ ἔτως ἐκ τῶν ὀνομάτων τὰ πρᾶγ-
ματα συνίεναι ἢ γνωεῖζαι συνέβαινει ἡμῖν, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἀμωσ-
γέπως εἴχομεν ἐμπειρίας ἐπακολεθῆν δια ταῦτα καὶ τοῖς ὀνόμασι. κάλ-
λας ὅ Ῥωμαϊκῆς ἀπαγγελίας καὶ τάχως αἰδάνεσθαι, καὶ μεταφορᾶς ὀνο-
μάτων καὶ ἀεμονίας, καὶ τῶν ἄλλων οἷς ὁ λόγῃ ἀγάλλε), χάρειν μὴ
ἠγέ-

pidis elanguescere: virtutem vero instar ro-
bustæ & vivacis plantæ, ubi ingenium nasci
sit bonum & animum industrium, omni in lo-
co radices agere: Itaque nos si minus recte
quam decet vel sentimus vel vivimus, non
patriæ id angustiis, sed nobis ipsis merito re-
feremus acceptum.

At qui commentari instituit, & conscribere
historiam, non ex iis quæ ad manum sunt
& domesticis, sed ex multis externis & diffu-
sa apud alios collectam lectione, hic profec-
to primum & præcipue requirat insignem ci-
vitatem, elegantem, & populosam: quo va-
riorum librorum promptam habeat copiam,
& quæ scriptores præterierunt, fideli memo-
ria tamen clariorem acceperunt fidem, audi-
endo percipiat, percuncteturque sedulo, ne

opus edat rebus mutilum multis & necessariis.
Nos vero qui exiguum colimus oppidum, &
ne minus reddatur, fere ibi commorari ave-
mus, (quia quum Romæ ageremus & in Ita-
lia, propter negotia publica, & eos qui ad
nos philosophiæ causâ ventitabant, non vaca-
bat in lingua Romana studium ponere) fero
tandem & ætate provectiore latinas attigi-
mus literas. Usu venit autem nobis res qui-
dem mira, sed vera tamen, ut non tam ex
verbis res cognosceremus & perciperemus,
quam notitiam utcunque assequuti rerum, ha-
rum subsidio ut assequeremur etiam verba.
Pronunciationis vero Romanæ assequi orna-
menta & volubilitatem, ad hæc verborum
translationes & compositiones, cæteraque qui-
bus illustratur oratio, elegans quidem duci-
mus

ἠγάμεθα ἢ ἐκ ἀτερεπέε· ἢ ἢ πρὸς τῆτο μελέτη ἢ ἀσκησις ἐκ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλ' οἷς τισι πλείων τε χολή ἢ τὰ τ' ὥρας ἔτι πρὸς τὰς τοιαύτας ἔπιχωρεῖ φιλοτιμίας.

Διὸ ἢ γράφοντες ἐν τῷ βιβλίῳ τῆτω, τῷ παλαιῶν βίων ὄντι πέμπω, παρὶ Δημοσθένεος ἢ Κικέρωνο, ἀπὸ τῶν πράξεων ἢ τῶν πολιτικῶν τὰς φύσεις αὐτῶν ἢ τὰς διαθέσεις πρὸς ἀλλήλας ἐπισκεψόμεθα· τὸ ἢ τὰς λόγους ἀνιξετάζειν, ἢ ἀποφαίνεσθαι πότερο ἢ δεινότερο εἶπαιν ἐάσομεν. Κακῆ γὰρ, ὡς φησὶν ὁ Ἴων, δελφῖνον ἐν χέρσῳ βία. ἢ ὁ παλαιὸς ἐν ἀπασὶ κακίλιον ἀγνοήσας, ἐνεανιδύσατο σύγκρισιν τῶν Δημοσθένεος καὶ Κικέρωνο ἔξευκῆν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως εἰ παντὸς ἢ τὸ Γνωθὶ σαυτὸν ἔχειν πρὸς ἑαυτὸν, ἐκ ἀν' ἐδόκει πρὸς ταῦτα θεῖον εἶναι. Δημοσθένης γὰρ ἢ Κικέρωνας τὸν αὐτὸν εἰκοιε πλάτων ἀπ' ἀρχῆς ὁ δαίμων, πολλὰς μὲν ἐμβαλεῖν εἰς τῷ φύσιν αὐτῶν τῶν ὁμοιοτήτων, ὡσπερ τὸ φιλότιμον ἢ φιλελεύθερον ἐν τῇ πολιτείᾳ, πρὸς ἢ κινδυνῶς ἢ πολέμου ἀτολμον· πολλὰ δ' ἀναμίξαι ἢ τῶν τυχεῶν. δύο γὰρ ἑτέρας ἐκ ἀν' διεβλήθη δοκῶ ῥήτορας, ἐκ μὲν ἀδόξων ἢ μικρῶν ἰσχυρῶς ἢ μεγάλως ἡμιόλιος, πρὸς ἑσθίας ἢ βασιλεύσιν καὶ τυράννοις, θυγατέρας δ' ἀποβαλόντας, ἐπεσονίας ἢ τ' πατερίδον, κατελθόντας ἢ μὲν τιμῆς ἀποδράνας δ' αὐτίς, ἢ ληφθέντας ἐπὶ τῶν πολεμίων· ἄμα ἢ παυσανδρῆ τῇ τῶν πολιτῶν ἐλευθερία τὸν βίον συγκαταστέψαντας. ὡστε εἰ γρόιτο τῇ φύσει ἢ τῇ τύχῃ καθάπερ τεχνίταις ἀμίλλα, χαλεπῶς μὲν ἀν' διακεθῆναι πότερον αὐτῇ τοῖς τρόποις, ἢ τοῖς πράγμασιν ἐκείνῃ

mus & non injucundum; sed eorum est adeo non prompta meditatio & usus, ut conveniat iis solum quibus abundat otium, & ætas ad ea studia suppetit.

Quare hoc in libro, qui vitarum parallelarum est quintus, in quo de Demosthene & Cicerone tractamus, ex rebus gestis & actionibus publicis ingenia eorum & mores considerabimus invicem: at orationes inter se contendere, atque uter venustior in dicendo aut acrior fuerit, decernere superfedebimus. Nam ut ait Ion,

Delphinis hic in continente cursus est.

Quod nimius ubique Cæcilius quum ignoraret, temere inconfulteque aufus est collationem cum Demosthene Ciceronis proferre. Verum enimvero si cuivis promptum esset ha-

bere hoc quod dicitur, Nosce teipsum, non haberetur fortasse divinum oraculum. Quum enim Demosthenem & Ciceronem eadem moneta conformaret ab initio Deus, multis modis naturam inferuisset iis similem videtur, ut ambitionem, libertatis in repub. amorem, timiditatem in periculis & armis: immiscuisset etiam fortuita multa. Haud enim duos reperiri oratores arbitror alios, qui ex obscuris & parvis potentes & magni evaserint, regibus & tyrannis se objecerint, filias amiserint, patria extorres redierint honorifice, iterum profugerint, & in manus inciderint hostium, vitam præterea cum exspirante deposuerint patriæ libertate. Itaque si in certamen natura & fortuna sicut artifices descenderint, haud expeditum sit, hæc negotiis, an moribus illa

ἐκείνη τὸς ἄνδρας ὁμοιοτέρους ἀπέργασαι. λελλέον ἢ ᾧ τῷ πρεσβυτέρῳ πρῶτερον.

Δημοσθένης ὁ πατὴρ Δημοσθένης, ἦν μὲν τῶν καλῶν ἢ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὡς ἰσορῆ Θεόπομπῳ ἐπεκαλεῖτο ἢ μαχαιροποιὸς, ἐργαστήριον ἔχων μέγα, ἢ δ' ἄλλας τεχνίτας τῷτο πρῶτονίαις. ἃ δ' Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ εἶρηκε ᾧ τῷ μητρὸς, ὡς ἐκ Γύλωνός τινῳ ἐπ' αἰτία προδοσίας φυγόντι ἔξ ἄσεῳ ἐγεγόνει, ἢ βαρβάρῳ γυναικὸς, ἐκ ἔχουμν εἰπεῖν εἴτ' ἀληθῶς εἶρηκεν, εἴτε βλασφημῆν ἢ καταψευδόμην. ἀπολειφθεὶς δ' ὁ Δημοσθένης ὑπὸ τῷ πατρὸς ἐπλάετης ἐν δ' ὑπορίᾳ (μικρὸν γὰρ ἀπέλιπεν ἢ σύμπασα τίμησις αὐτῷ τῷ εὐσίας πεντεκαίδεκα ταλάντων) ὑπὸ τῶν ἑπιτρόπων ἠδικήθη, τὰ μὲν νοσοφισαμῶν, τὰ δ' ἀμελησάντων ὥστε ἢ τῶν διδασκάλων αὐτῷ τὸν μισθὸν ἀπσερεῖσαι. διὰ τε δὴ τῷτο τῶν ἐμμελῶν ἢ προσηκόντων ἐλθούτων παιδῶν μαθημάτων ἀπαίδουτῳ δοκεῖ γυῖος, ἢ διὰ τῷ τῷ σώματι ἀδένειαν ἢ θρύψιν, ἐπ' ἐπιμελῆς τοῖς πόνοις τῷ μητρὸς αὐτὸν, ἐδὲ προσηκόντων τῶν παιδαγωγῶν. ἦν γὰρ ἔξ ἀρχῆς κάτιχῳ καὶ νοσώδης, καὶ τῷ λοιδορημῶν ἐπωνυμίαν τὸν Βάταλον εἰς τὸ σῶμα λέγεῖ) σκωπτόμην ὑπὸ τῶν παίδων λαβεῖν. ἦν ἢ ὁ Βάταλῳ, ὡς μὲν ἔνιοι φασίν, ἀληθῆς τῶν κατεαγόντων καὶ δραμάτιον εἰς τῷτο κωμῶδων αὐτὸν Ἀντιφάνης πεποίηκεν. ἔνιοι δὲ τινες ὡς ποιητῷ τρυφερὰ καὶ παρρησια γράφοντι τῷ Βατάλε μίμνην). δοκεῖ ἢ καὶ τῶν ἐκ ὑπερῶν τι λεχθῆναι τῷ σώματι μοειῶν ᾧ τῷ τοῖς Ἀττικοῖς τότε καλεῖσθαι Βάταλῳ. ὁ δ' Ἄργας (καὶ τῷτο γὰρ φασί

magis eos adæquaverit, adjudicare. Differe-
mus autem priore loco de antiquiore.

Demosthenis pater Demosthenes fuit, ut tradit Theopompus, ex optimatibus. Cognomen fuit ei Machæropæo, quod officinam magnam gladiatorum faciendorum exerceret, & seruos ejus artificii haberet peritos. Nam quæ de matre Æschines orator retulit, ex Gulone quodam qui ob crimen prodicionis solum verterit, natam, & ex barbara fuisse muliere, non habemus dicere vere objecerit, an calumniose & mendaciter. Accepto a patre, quæ eo septimum ætatis annum agente deceffit, lauto patrimonio, (taxatum fuit enim universum quindecim fere talentis) damno affectus a tutoribus est: qui id partim averterunt, partim negligenter curaverunt,

ut præceptores ejus etiam fraudarent mercede. Quod quidem fuit in causa ut honestarum & ingenuarum artium fuisse videatur rudis, simul quia ob imbecillitatem corporis & teneritudinem abstinere eum a laboribus mater, neque urgerent pædagogi: Quippe fuit a prima ætate gracilis & valetudinarius: unde cognomen probrosum Batalum deridentibus corporis ejus debilitatem pueris dicitur invenisse. Fuit Batalus, ut quidam volunt, tibicen effœminatus, ac fabellam hujus rei causa eum mordens fecit Antiphanes. Alii Batali meminerunt ut poetæ qui molliter & proterve scriberet. Videtur etiam Batalus dicta tunc fuisse apud Atticos pars corporis quædam quæ nominari honeste non potest. Argas (nam & hoc cognominis Demosthe-

φασι τῷ Δημοσθένει γηρέας παρώνυμον) ἢ πρὸς τὸν τρόπον ὡς θηριώδη ἢ πικρὸν ἐτέθη· τὸν γὰρ ὄφιν ἔνιοι τῷ ποιητῷ ἄγαν ὀνομάζουσιν· ἢ πρὸς τὸν λόγον, ὡς ἀνιῶντα τὰς ἀκρωμύνας. ἢ γὰρ Ἄργας τῆνομα ποιητῆς ἢ νόμων πομπῶν ἢ ἀεγαλέων. ἢ ταῦτα μὴ ταῦτη, κτ' Πλάτωνα.

Τῆς δὲ πρὸς τὰς λόγους ὁρμῆς ἀρχὴν αὐτῷ φασι τοιαύτῳ γηρέας. Καλλι-
στράτης τῷ ῥήτορι ἀγωνίζεσθαι τὴν αἰετὴν Ὠρωπέην κείσιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ
μέλλουσι, ἢ προσηγορία τῆς δίκης μεγάλη, διὰ τε τὴν τῷ ῥήτορι δυνά-
μιν ἀνθῆναι τότε μάλιστα τῇ δόξῃ, ἢ διὰ τὴν πρᾶξιν ἔσαν αἰσιβόητον.
ἀκέραιος ἔν ὁ Δημοσθένης τῷ διδασκάλῳ ἢ τῷ παιδαγωγῷ συνιθεμένων
τῇ δίκῃ ᾤξατοχεῖν, ἐπίσειε τὸν ἑαυτῷ παιδαγωγὸν δεόμενος ἢ προθυμέ-
μενος, ὅπως αὐτὸν ἀγάγοι πρὸς τὴν ἀκρόασιν. ὁ δ' ἔχων πρὸς τὰς ἀνοί-
γούσας τὰ δικαστήρια δημοσίαις συνιθεῖαι, διπρόσθετος χάρας ἐν ἡ καθήμενος
ὁ παῖς ἀδήλως ἀκέραιος τῷ λεγομένῳ. διημερήσαντι δὲ τῷ Καλλιστράτῃ,
ἢ θαυμασθέντι ὑπερφυῶς, ἐκείνους μὴ ἐζήλωσε τὴν δόξαν, ὁρῶν προπεμ-
πόμενον ὑπὸ τῷ πολλῶν ἢ μακαριζόμενον· τῷ δὲ λόγῳ μᾶλλον ἐθαύμασε
τὴν ἰσχυρὰ πάντα χειρῶν ἢ τιτασθῆναι πεφυκότος. ὅθεν ἐάσας τὰ λοιπὰ
μαθήματα, ἢ τὰς παιδικὰς διατριβὰς, αὐτὸς αὐτὸν ἤσκει ἢ διεπύθει ταῖς
μελέταις, ὡς τῷ λεγόντων ἐσόμενος· ἐχρήσατο δὲ Ἰσοκράτῃ πρὸς τὸν λόγον
ὑψηλῆς, καίπερ Ἰσοκράτης τότε χολάζουσι, εἶτε, ὡς τινες λέγουσι, τὸν
ὠρεσμένον μισθὸν Ἰσοκράτῃ τελέσαι μὴ δωάμενος, τὰς δέκα μνᾶς, διὰ
τὴν ὁρῶσαν εἶτε μᾶλλον τῷ Ἰσοκράτῃ τὸν λόγον, ὡς δραστήριον ἢ πανῆ-
γον,

ni ferunt fuisse) dictus est vel ex morum feritate & acerbitate, (anguem enim appellant quidam poetæ Argam) vel ex oratione offendente aures, quod hoc nomine poeta fuerit malorum & molestorum modorum. Sed de his, ut Plato ait, hæcenus.

Auspicium ardoris ejus ad dicendi facultatem hoc ferunt fuisse. Quum orator Callistratus causam acturus in foro esset de Oropo, magna erat hujus judicii expectatio, cum ob oratoris illius præstantiam, cujus tunc maxime illustre nomen erat, tum propter ipsam actionem celebratam. Quum igitur præceptores & pædagogos audierat Demosthenes constituisse inter se huic judicio interesse, precibus contendit a pædagoگو suo, ut ad audiendam causam duceret se. Ille, quod con-

fuetudinem haberet cum ministris publicis qui auditorium aperiebant, locum accepit ubi puer federet in occulto & audiret orationes. Quum placuisset Callistratus & mirifice celebraretur, gloriam æmulatus est illius, quod cerneret a multis eum deduci & in cœlum ferri. Multo vero magis orationis vi, quæ rapere ad se & pellicere valeret omnia, obstupuit. Itaque salutem dicens disciplinis & studiis reliquis puerilibus, exercuit & subegit se ipse, tanquam inter oratores futurus, declamationibus. Isæo usus est ad dicendum duce, quamvis scholam eo tempore haberet Isocrates: vel quod ob orbitatem pendere Isocrati præfinitam mercedem non valeret, decem minas, vel quod dictionem Isæi, ut nervosam & versutam, ad usum

γον, ἔπει τὴν χρεῖαν ἀποδεχόμενος. Ἑρμιππος δὲ φησὶν ἀδεασότοις ὑπομνήμασιν ἐπιλυχεῖν, ἐν οἷς ἐγγράφῳ τὸν Δημοσθένη σωμαχολακίαν Πλάτωνι, ἢ πλείστον εἰς τὰς λόγους ὠφελείας. Κτησιεῖς ὃ μέμνη λέγοντες, ὡς δὲ Καλλίς τῷ Συρακυσίῳ, καὶ τινῶν ἄλλων τὰς Ἰσοκράτους τέχνας ἢ τὰς Ἀλκιδάμαντος κρύφα λαβόντα τὸν Δημοσθένη καταμαθεῖν.

Ὡς γὰρ ἐν ἡλικίᾳ ἡρόμενος τοῖς ἑπτέροποις ἤρξατο δικάζου, ἢ λογογραφεῖν ἐπ' αὐτὰς, πολλὰς διαδύσεις ἢ παλιωνδικίας δειρίσκου, ἐγυμνασάμενος, καὶ τὸν Θεκυδίδω, ταῖς μελέταις, ἐκ ἀκινδύως ἐδιδάκων κατόπυχίσας, ἐπερᾶσαι μὴ ἐδὲ πολλοσὸν ἠδυνήθη μέγιστον τῶν πατρῶν τόλμαν ὃ πρὸς τὸ λέγειν ἢ σωήθειαν ἰκανὴν λαβὼν, ἢ γούσαμενος τὸ πρὸς τὰς ἀγῶνας φιλοτιμίας ἢ δυνάμεως, ἐπεχέρισεν εἰς μέσον παρῆναι, ἢ τὰ κοινὰ πράττειν. ἢ καθάπερ Λαομέδοντα τὸν Ὀρχομενίον λέγουσι καχεξίαν τινὰ σπληνὸς ἀμυώμενον δρόμοις μακροῖς χρεῖας, τῶν ἰατρῶν κελδυσάντων, εἶθ' ἔτιω διαπονήσασθαι τὴν ἕξιν ἑπτά τοῖς σεφανίταις ἀγῶσι, καὶ τῶν ἀκρῶν γούσας δολιχοδρόμων ἔτιω τῷ Δημοσθένει συνέβη, τὸ πρῶτον ἐπανορθώσεως ἕνεκα τῶν ἰδίων ἀποδύσει πρὸς τὸ λέγειν, ἐπὶ ὃ τέτρα κλησαμῶν δεινότητα καὶ δύναμιν, ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἤδη καθάπερ σεφανίταις ἀγῶσι πρῶτον τῶν ἀπὸ τῶ βήματων ἀγωνιζομένων πολιτῶν. καίτοι τὸ πρῶτον ἐντυγχάνων τῷ δήμῳ φορέβοις ἀειέπιπτε, καὶ κατεγελάτο δι' ἀήθεια ἐ λόγῳ, συγκεχύθαι ταῖς ἀειόδοις καὶ βεβασανίαις τοῖς ἐν-

ἑν-

præferret. At Hermippus libros legisse commemorat se carentes auctoris titulo, in quibus scriptum esset fuisse Platonis Demosthenem auditorem: atque illud plurimum ei contulisse ad dicendum. Refert item Ctesibium dicere, Demosthenem a Callia Syracusano & nonnullis aliis clam accepisse & considerasse Isocratis atque Alcidasantis præcepta.

Quum igitur esset factus suæ tutelæ, coepit cum tutoribus suis experiri, & scribere in eos orationes: qui quum iterum atque iterum petitiones ejus eluderent, e damnatis causis & emortuis redivivas controversias exsuscitantes: Demosthenes interim declamitando, ut Thucydidis verbis utar, exercitatus, hæctenus profecit, idque non sine pulvere & discrimine, ut vel felicem adeptus actionum exitum, tamen ne quotamvis quidem partem patrimonii abis-

servare potuerit. Verum ut inde audaciam ad dicendum & usum cepit, gustavitque honores & potentiam forensis: institit in solem prodire atque rempublicam capeffere. Sicut autem Orchomenium Laomedontem ad repellendum splenis vitium, aiunt ex medicorum præceptis longis cursibus usum, atque ita corpore laboribus subacto certaminibus sese dedisse sacris, & inter optimos evasisse cursores: ita Demostheni usu venit, qui primum reparandæ rei familiaris causa accinxerat se ad dicendum, ut parata hinc arte & facultate in republica jam quasi coronatorum certaminibus primatum inter cives in dicendi palæstra certantes obtineret. Quanquam ubi primum ad populum egit, obstrepitum ei est, fuitque derisus propter insolentiam orationis, quæ confusa periculis & argumentis acerbis & immodice vi-

de-

θυμήμασι πικρῶς ἄγαν καὶ κατακόρως δοκεῖν. ἦν δέ τις, ὡς ἔοικε, καὶ Φωνῆς ἀδένεια, ἢ γλώττης ἀσάφεια, ἢ πνύματ^ο κολοβότης, Ἰπταράτιχσα τὸν νῆν τῷ λεγομένῳ τῷ διασπᾶσθαι τὰς φειόδας. τέλ^ο δ' ἄποσανίλα τῆ δῆμος, ἢ ρεμβόμυρον ἐν Πειραιεὶ δι' ἀθυμίαν, Εὐνομ^ο ὁ Θεῖσι^ο ἤδη πάνυ γέρον θεασάμεν^ο ἐπετίμησεν, ὅτι τὸν λόγον ἔχων ὁμοιότατον τῷ Περικλέει, προδίδωσιν ὑπ' ἀτολμίας ἢ μαλακίας ἑαυτὸν, ἔτε τῆς ὄχλης ὑφιστάμεν^ο δὴθαρσῶς, ἔτε τὸ σῶμα πρὸς τῆς ἀγῶνας Ἰξαρυτόμεν^ο, ἀλλὰ τρυφῇ φειορῶν μαραινόμενον.

Πάλιν δέ ποτε φασίν, ἐκπεσόνοιο αὐτῆ, ἢ ἀπιόν^ο οἰκάδε συγκεκαλυμμέν^ο ἢ βαρέως φέρων^ο, ὑπακολεθῆσαι Σάτυρον τὸν ὑποκριτῶν, Ἰπτήδειον ὄνομα, ἢ σινελθεῖν. ὀδυρμέν^ο ἢ τῆ Δημοσθένει πρὸς αὐτὸν, ὅτι πάντων φιλοπονώτατ^ο ὦν τῷ λεγόντων, ἢ μικρῆ δέων καταναλωκέναι τῷ τῆ σώματ^ο ἀκμῶν εἰς τῆτο, χάειν ἐκ ἔχει πρὸς τὸν δῆμον, ἀλλὰ κραιπαλῶν^ο ἀνθρωποι ναῦται ἢ ἀμαθεῖς ἀκρόν^ο ἢ κατέχουσι τὸ βῆμα, παρορᾶται δ' αὐτὸς ἀληθῆ λέγει, ὡς Δημοσθένει, φάναι τὸν Σάτυρον ἀλλ' ἐγὼ τὸ αἴτιον ἰάσομαι ταχέως, ἂν μοι τῷ Εὐριπίδ^ε τινα ῥήσεων ἢ Σοφοκλέει ἐθελήσης εἰπεῖν ἀπὸ σώματ^ο. εἰπόν^ο ἢ τῆ Δημοσθένει, μεταλαβόν^ο τὸν Σάτυρον, ἔτω πλάσαι ἢ διεξελθεῖν ἐν ἠθ^ει πρέπον^ο ἢ διαδέσει τῷ αὐτῷ ῥῆσιν, ὡς ὅπως ἑτέρον τῷ Δημοσθένει φαίνωμαι. παιδέν^ο δ' ὅσον ἐν τῷ ὑποκρίσει τῷ λόγῳ κόσμ^ο ἢ χάειτ^ο πρόσσει, μικρὸν ἠγῆσαδαι ἢ τὸ μηδὲν εἶναι τῷ ἀσκησιν, ἀμελεῖν^ο τῷ προφορᾶς ἢ διαδέσει τῷ

debat^{ur} elaborata. Laboravit vero etiam vocis exilitate, lingua inexplanata, spiritus angustia, quæ distractis periodis sensum interpellabat orationis. Postremo quum foro cefisset, & errantem in Piræo abjecto animo conspexisset jam exacta ætate Eunomus Thirasius, increpavit eum quod quum facundia sua germana esset Periclis, sibi ipse deesset præ timiditate & ignavia: qui neque turbas sustineret animose, neque corpus ad actiones instrueret, sed inertia sineret torpescere.

Alio tempore aiunt, quum explosus domum se capite obvoluto & mœsto animo reciperet, sequutum Satyrum mimum, appellasse eum. Conquerente lamentabiliter apud eum Demosthene, quod qui inter omnes esset

oratores laboriosissimus, corporisque in eo vigorem pene consumpsisset, non placeret populo tamen, sed temulenti, nautæ, indocti audirentur, tenerentque suggestum, ipse rejiceretur: Recte ais, Demosthenes, dixisse Satyrum, at ego cito medebor causæ, si mihi carmina aliqua Euripidis aut Sophoclis memoriter velis pronuntiare. Quæ ubi pronuntiavit Demosthenes, repetiisse eadem post Demosthenem Satyrum, itaque formasse & reddidisse vultu decenti & apta actione eisdem versus, ut plane Demosthenes alios putaret. Ut jam intellexit quantum ex actione dignitatis atque venustatis accederet orationi, rem tenuem atque inanem duxisse meditationem sermonis, si pronuntiationem & actionem

τῷ λεγομένῳ. ἐν τῷ καταγειν μὴ οἰκοδομῆσαι μελετητήριον, ὃ δὴ διεσώζετο καὶ καθ' ἡμᾶς ἐπὶ αὐτὰ ἢ πάντως μὴ ἐκάστης ἡμέρας προσιόντα πλάττειν τὴν ὑπόκεισιν, καὶ διαπονεῖν τὴν φωνὴν πολλάκις ἢ καὶ μῶνας ἐξῆς δύο καὶ τρεῖς σωματίων, ξυρέμενον τὴν κεφαλῆς θάτερον μέρος, ὑπὲρ τῶν μηδὲ βελομένων πάντων προσελθεῖν ἐνδέχεσθαι δι' αἰσχυρῶν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς πρὸς τὰς ἐπιλοὺς ἐπιβύξεις καὶ λόγους καὶ ἀσχολίας, ὑποθέσεις ἐποιεῖτο καὶ ἀφορμὰς τῶν φιλοπονεῖν. ἀπαλλαγὴς γὰρ αὐτῶν, τάχιστα κατέβαινε εἰς τὸ μελετητήριον, καὶ διεξήκει τὰς τε πράξεις ἐφεξῆς καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογισμούς. ἔτι ἢ τῶν λόγων οἷς παρέτυχε λεγομένοις, ἀναλαμβάνων εἰς ἑαυτὸν, εἰς γνώμας ἀνήγε καὶ ἀειόδους ἐπανορθώσεις τε παντοδαπὰς καὶ μεταφράσεις ἐκαινοτόμει τῶν εἰρημῶν ὑφ' ἑτέρων πρὸς αὐτὸν, ἢ ὑφ' αὐτῶν πάλιν εἰς ἄλλον. ἐν τῷ δόξαν εἶχεν ὡς ἐκ διφυῆς ὄντων, ἀλλ' ἐν πόνῳ συσκευαζόμενος δεινότητι καὶ δυνάμει χρώμενος. ἐδόκει τε τῷ σημεῖον εἶναι μέγα, τὸ μὴ ῥαδίως ἀκῆσαι τινα Δημοσθένους ἐπὶ καιρῷ λέγοντος, ἀλλὰ καὶ καθήμερον ἐν ἐκκλησίᾳ πολλάκις τῶν δήμων καλεῖν τὸ ὄνομασὶ μὴ παρελθεῖν, εἰ μὴ τύχοι πεφρονητικῶς καὶ παρεσκευασμένως εἰς τῷτο. ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν δημαγωγῶν ἐχλεύαζον αὐτὸν, καὶ Πυθέας ἐπισκώπιον, ἐλλυχνίων ἔφησεν ὅτι αὐτῷ τὰ ἐνθυμήματα. τῷτον μὴ εἶναι ἡμῶν πικρῶς ὁ Δημοσθένης, Οὐ ταυτὰ γὰρ, εἶπεν, ἐμοὶ καὶ σοὶ, ὦ Πυθέα, ὁ λύχνος σωοῖδε. πρὸς ἢ τὰς ἄλλους ἐπανόπασιν ἦν ἔξαρτος, ἀλλ'

onem negligas. Hinc cellam ædificasse subterraneam, in qua lucubraret: quæ exitit etiam nostro ævo. Huc se omnino quidem quotidie contulisse ad formandam actionem & effingendam vocem: sæpe menses ibi continuasse duos aut tres, ac rasisse capitis alteram partem, quo, ne si summe quidem cuperet, prodire auderet verecundiæ causa.

Quinetiam ex colloquiis cum aliis habitis, & sermonibus & negotiis, materiam sumpsit & occasiones industriæ. Ubi enim ab illis discesserat, confestim descendebat in palastram illam, recensabatque ordine acta, & quæ pro iis aut contra dici possent. Præterea orationes quas audivisset, secum repetens, eas in sententias reducebat & periodos: correctiones etiam varias comminisc-

batur eorum quæ dicta sibi ab aliis essent, aut contra ab ipso ad alios, eaque alia dicendi figura meditabatur reddere. Unde est habitus parum ingeniosus, sed vim & facultatem dicendi parare ex labore. Cujus magnum indicium videbatur, quod haud temere quisquam Demosthenem audierit ex tempore dicentem: sed quum in concione sæpe federet, & populus nominatim eum exciret ad dicendum, nisi esset meditatus ad id & paratus, non procederet. Hinc alii multi concionatores illudebant eum, & Pytheas irridens, lucernam olere ait enthymemata ejus. Cæterum hunc amare Demosthenes retudit, Nempe non eorundem, inquit, tibi & mihi Pythea conscia est lucerna. Ad alios non plane id ibat inficias, sed fatebatur non omnino

ἀλλ' ἔτε γράψας, ἔτ' ἀγραφα κομιδῇ λέγειν ὠμολόγει. ἢ μύθοι δημοτικὸν ἀπέφαινεν ἄνδρα, τὸν λέγειν μελετήματα. Θεραπείας γὰρ εἶναι τῆτο δήμαστροσκυλί. τὸ δ' ὅπως ἔξεσιν οἱ πολλοὶ πρὸς τὸν λόγον ἀφρογίσειν, ὀλιγαρχικῶ, ἢ βία μᾶλλον ἢ πειθοῖ προσέχουσι. τ' ἢ πρὸς καιρὸν ἀτολμίας αὐτῶ ἢ τῆτο ποιῶν) σημείον, ὅτι Δημάδης μὴ ἐκείνω θορυβηθῆναι πολλάκις ἀνασὰς ἐκ προχείρου σιωπῆεν, ἐκείνῳ δ' ἐδέποτε Δημάδην.

Πόθεν εἶναι, φαίη τις ἂν, ὁ Αἰχίνης πρὸς τὴν ἐν τοῖς λόγοις τόλμαν θαυμασιώτατον ἀπεκάλεε τὸν ἄνδρα; πῶς ἢ Πύθωνι τῷ Βυζαντίῳ θαλασσομένῳ ἢ ῥέοντι πολλῶ ἢ τῷ Ἀθλωαίων, ἀνασὰς μόνῳ ἀντέπει; ἢ Λαμάχῃ τῷ Μυρρηνάει γεγραφοτῶ ἐκώμιον Ἀλεξάνδρου ἢ Φιλίππου τῷ βασιλέων, ἐν ᾧ πολλὰ Θεβαίους ἢ Ὀλυθίους εἰρήκει κακῶς, ἢ ἀναγινώσκουσι Ὀλυμπιάσι, ἄστρονασὰς, ἢ διεξελθὼν μεθ' ἰσορείας ἢ ἀποδείξεως ὅσα Θεβαίοις ἢ Χαλκιδεῦσιν ὑπάρχει καλὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἢ πάλιν ὅσων αἴτιοι κακῶν γεγονόσιν οἱ κολακούμενοι Μακεδόνας, ἔτως ἐπέσρεψε τὰς παρόντας, ὥστε δέσσαντα τῷ θορύβῳ τὸν σοφιστὴν ὑπεκδιῶναι τ' πανηγύρεως. ἀλλ' ἔοικεν ὁ ἀνὴρ τῷ Περικλέει τὰ μὴ ἄλλα μὴ πρὸς αὐτὸν ἠγήσατο, τὸ ἢ πλάσμα ἢ τὸν χηματισμὸν αὐτῶ, ἢ τὸ μὴ ταχέως μηδὲ πρὸς πάντοσ ἐκ τῶ παρειαμύρου λέγειν, ὥσπερ ἐκ τῶτων μεγάλῃ γεγονότῳ, ζηλῶν καὶ μιμνήσκῳ, εἰ πάντο προίετο τὴν ἐν τῷ καιρῷ δόξαν, εἰδ' ἢ τὴν τύχην πολλάκις ἐκὼν εἶναι ποιῶν τὴν δυνάμιν. ἐπεὶ τόλμαν γε καὶ

θάλασ-

nino scriptionem adhibere ad dicendum, neque dicere tamen etiam se sine scriptione. Immo popularem hominem ostendebat esse eum qui ad dicendum meditaretur: eum enim pertinere ad observantiam populi apparatus: ac floccipendere quid de dictione sentiat populus, id contemnentis auctoritatem populi esse, & vi potius freti quam persuasione. Jam hac etiam nota utuntur ejus timiditatis ad subito dicendum, quod Demades illo percusso subinde exfurrexerit prompte, eumque in dicendo expedite juverit, Demadem ille nunquam.

Unde igitur, roget forsitan aliquis, Æschines ejus in dicendo supra modum admirandam esse dixit audaciam? Qui Byzantium Pytho-nem insultantem & invehentem flumine orationis in Athenienses, solus surgens refutavit? Aut quum Lamachus Myrrinæus regum lau-

dationem conscripsisset Alexandri & Philippi, qua multa probra congestit in Thebanos & Olynthios, eamque in mercatu recitavit Olympiaco: subito surgens, commemoratis exemplis & argumentis multorum Thebanorum & Chalcidensium adversus Græciam meritorum, contra multis calamitatibus quæ adulatoribus Macedonum referendæ acceptæ essent, usque adeo commovit auditores ut percussus tumultu sophista subduceret se ex conventu. Atqui apparet Demosthenem cætera Periclis neglexisse, actionem vero ejus & conformationem, neve repente, neque omni de re diceret fortuito, velut hinc famam sibi comparasset, sequutum & representantem, non sane repudiasse, quam dabat occasio dicendi gloriam: neque frequenter voluisse tamen suam facultatem sponte credere fortunæ. Audaciam certe

certe

ἄριστοι οἱ λεχθέντες ὑπ' αὐτῶν λόγοι τῶν γραφείων μᾶλλον εἶχον, εἴ τι δεῖ πισθύνει Ἐρατοσθένει, ἢ Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ, ἢ τοῖς κωμικοῖς. ὧν Ἐρατοσθένης μὲν φησὶν αὐτὸν ἐν τοῖς λόγοις πολλαχῆ γεγονέναι πῶδ' ἀκχον· ὁ δὲ Φαληρεὺς τὸν ἔμμετρον ἐκείνον ὄρεον ὁμόσαι ποτὲ πρὸς τὸν δῆμον, ὥσπερ ἐνθεσιῶντα,

Μὰ γῆν, μὰ κελύας, μὰ ποταμούς, μὰ νάματα.

τῶν δὲ κωμικῶν ὁ μὲν τις αὐτὸν ἀποκαλεῖ ῥωποπερεπερήθεον. ὁ δὲ πῶδ' ἀκχῶπτων, ὡς κελύαρον τῷ ἀνιθέτῳ, φησὶν, ἔτως ἀπέλαβεν ὥσπερ ἔλαβεν. ἠγάπησε γὰρ τὸ ῥῆμα τῆτο πῶδα λαβὼν Δημοσθένης· ἐκίος εἰ μὴ νῆ Δία πρὸς τὸν ὑπὲρ Ἀλονήσε λόγον ὁ Ἀνιφάνης ἢ τρεῖς πέπαιχεν, ἢν Ἀθλωαίοις Δημοσθένης σωεβέλωσε μὴ λαμβάνειν, ἀλλ' ἀπολαμβάνειν πῶδ' ἀκχῶ Φιλίππου.

Ἡλιῶ τὸν γε Δημάδῳ πάντες ὁμολόγησαν τῇ φύσει κελύαρον ἀνίκητον εἶναι, ἢ πῶδ' ἀκχῶσειν αὐτὸν κελύαζοντα τὰς τῶν Δημοσθένους σκέψεις ἢ πῶδ' ἀκχῶσῶν. Ἀείδων δ' ὁ Χίος ἢ Θεοφράστῃ τινὰ δόξαν ἰσόρηκε πῶδ' ἀκχῶ τῶν ῥητόρων. ἐρωτηθέντα γὰρ, ὁποῖός τις αὐτῶν φαίνεται ῥήτωρ ὁ Δημοσθένης, εἰπεῖν, ἀξιῶ τὴ πόλεως· ὁποῖος δὲ Δημάδης, ὑπὲρ τῶν πόλιν. ὁ δ' αὐτὸς φιλόσοφος Πολύδουλον ἰσορεῖ τὸν Σφήτιον, ἕνα τῶν τότε πολιτθουμένων Ἀθηνῶν, ἀποφαίνεσθαι μέγιστον μὲν εἶναι ῥήτορα Δημοσθένη, δειωατώτατον δὲ εἰπεῖν Φωκίωνα· πλείστον γὰρ ἐν βραχυτάτῃ λέξει νῶν ἐκφέρειν. ἢ μὲντοι ἢ τὸν Δημοσθένη φασὶν αὐτὸν, ὁσάκις ἀν' ἀνιθεῶν αὐτῶν Φωκίων ἀναβαῖνοι,

certe & confidentiam orationes quas dixit, quam quas scripsit, habuerunt majorem, siquid est Eratostheni credendum & Demetrio Phalereo, comicisque. Eratosthenes enim sæpe ait eum in dicendo furore abreptum. Phalereus jusjurandum versu comprehensum illud aliquando velut numine afflatum peregrisse,

Per terram & amnes, perque fontes ac aquas.
Ex comicis quispiam appellat eum Rhopperperethram, quasi dicas futilem & loquacem. Alius obiter cavillans quod antitheto uteretur, ait, Sic recepit sicut cepit. Frequenter enim hoc verbum usurpabat affectatum Demosthenes: nisi sane Antiphanes hic ad orationem de Haloneso alludit, quam Demosthenes ut reciperent non acciperent consuluit a Philippo.

Cæterum Demadem quidem omnes, ubi naturam suam sequeretur, fatentur cæteris præfulsisse, ac superatas ab ejus extemporanea dictione Demosthenis lucubrations & apparatus. Aristo Chius Theophrasti quoque censuram quandam prodit de oratoribus. Interrogatum enim qui sibi videretur Demosthenes orator, respondisse, Dignus hac urbe: Qualis Demades? Supra urbem. Idem philosophus Polyeuclum Sphettium scribit, unum ex iis qui per id tempus rempub. Athenis gerebant, dixisse summum Demosthenem oratorem esse, sed acerrimum in dicendo Phocionem: plurimum enim eum paucissimis verbis sententiæ complecti. Et vero ipsum etiam aiunt Demosthenem, quoties contra se dicturus pulpitem conscenderet Phocion, ad fami-

λέγειν πρὸς τὰς σωήθεις, Ἡ τῷ ἐμῷ λόγων κοπίς ἀνίστα). τῆτο μὲν ἔν
ἀδελφον εἶτε πρὸς τὸν λόγον τῆ ἀνδρὸς ὁ Δημοσθένης, εἶτε πρὸς τὸν βίου
ἢ τὴν δόξαν ἐπεπόνθει, πολλῶν πάνυ ἢ μακρῶν ᾠειδῶν ἐν ῥήμα ἢ νοῦ-
μα πίσιν ἔχοντο ἀνθρώπε κρείωτερον ἢ γέμμετο.

Τοῖς ἢ σωματικοῖς ἐλαττώμασι τοιαύτῳ ἐπὶ γῆρ ἄσκησιν, ὡς ὁ Φαλη-
ρεὺς Δημήτριον ἰσορεῖ, λέγων αὐτῷ Δημοσθένης ἀκέρειν πρεσβύτερον γεγονό-
το· τὴν μὲν ἀσάφειαν ἢ τραυλότητα τῆ γλώττης ἐκβιάζεσθαι ἢ διαρθεῖν
εἰς τὸ σῶμα ψήφους λαμβάνοντα, ἢ ῥήσεις ἅμα λέγοντα· τὴν ἢ φωνὴν ἐν
τοῖς δρόμοις γυμνάζεσθαι, ἢ ταῖς πρὸς τὰ σιμὰ πρὸβάσει διαλεγόμενον,
ἢ λόγους τινὰς ἢ εἰχῆς ἅμα τῷ πνύματι πυκνεμῶν πρὸσφερόμενον· εἶναι
δ' αὐτὰ μέγα κάτοπλον οἴκοι, ἢ πρὸς τῆτο τὰς μελέτας εἰς ἐναντίας
ἰσάμενον περαίνειν. λέγει δ' ἀνθρώπε πρὸσελθόντο δειομήδης σωηγορίας,
ἢ διεξιόντο ὡς ὑπὸ τε λάβοι πληγὰς, ἀλλὰ σύ γε, φάναι τὸν Δημο-
σθένω, τῆτων ὧν λέγεις εἰδὲν πέπονθα. Ἰπτεῖνατο ἢ τὴν φωνὴν τῆ
ἀνθρώπε, ἢ βοῶντο, ἐγὼ Δημοσθένης εἰδὲν πέπονθα; νῆ Δία, φάναι, νῦν
ἀκέρω φωνὴν ἀδικεμῶν ἢ πεπονθότο. ἔτως ᾤετο μέγα πρὸς πίσιν εἶναι
τὸν τόνον, ἢ τὴν ὑπὸ κρῆσιν τῷ λεγόντων. τοῖς μὲν ἔν πολλοῖς ὑποκρινόμε-
νο ἤρεσκε θαυμασῶς· οἱ ἢ χαλεπῆς ταπεινὸν ἢ γέμμετο ἢ ἀχρῆνες αὐ-
τῆ τὸ πλάσμα ἢ μαλακόν, ὧν ἢ Δημήτριον ὁ Φαληρεὺς εἶσιν. Αἰ-
σίωνα δὲ φησιν Ἐρμιπποτο ἐρωτηθέντα περὶ τῷ πάλαι ῥητόρων καὶ τῶν
καθ' αὐτὸν εἶπειν, ὡς ἀκέρων μὲν ἂν τις ἐθαύμασεν ἐκείνης δὴκόσμως
ἢ

miliares suos dicere solitum, Mearum securis orationum exsurgit. Incertum est autem de oratione illius sic sentiret Demosthenes, an de vita & existimatione: quod permultis & prolixis circuitibus unum verbum & nutum existimaret probati viri esse validiorem.

Corporis vitiis hanc adhibuit exercitacionem, ut autor Phalereus est Demetrius, qui ex ipso audiisse se jam magno natu Demosthene refert: Linguam inexplanatam hæsitantemque conjectis in os calculis versus simul recitando expugnasse & correxisse: vocem currendo & ascensu ingrediendo arduo exercitasse differentem, simulque orationem aut versus intento spiritu pronunciantem; habuisse domi magnum speculum, cujus ex adver-

so stantem declamare solitum. Quum eum adisset quidam ut causam suam susciperet orans, commemoraretque a quoquam se cæsum: dicitur Demosthenes respondisse, Tu vero nullam injuriam, ut dicis, passus es. Hic quum homo vocem intenderet, ac vociferaretur, Ego Demosthenes injuriam non sum passus? Nunc, dixisse, ego vocem audio læsi & violati. Tanti referre arbitrabatur ad fidem faciendam vocis contentionem, & actionem dicentium. Porro multitudini quidem mirifice actio ejus placebat. Elegantiores, in quibus est Demetrius Phalereus, humilem ejus gestum, abjectum & mollem censebant esse. Æsiona refert Hermippus de veteribus rogatum oratoribus & de suis æqualibus dixisse, Illos si audires,

μεγαλοπρεπῶς τῷ δήμῳ διαλεγομένης· ἀναγνωσκόμενοι δ' οἱ Δημοσθένες λόγοι, πολὺ τῇ κατασκευῇ ἢ δυνάμει διαφέρουσιν. οἱ μὲν ἔν γε γραμμῆσι τῶν λόγων ὅτι τὸ αὐστηρὸν πολὺ ἢ πικρὸν ἔχουσι, τί ἂν λέγοι τις; ἐν ᾗ ταῖς ἀπαντήσεσι ταῖς παρὰ τὸν καιρὸν, ἐχεῖτο ἢ τῷ γελοίῳ. Δημοσθεὺς μὲν γὰρ εἰπὼν, Ἐμὲ Δημοσθένης, ἢ ὡς τινὲς Ἀθῶν αὐτῆ, εἶπεν, ἢ Ἀθῶν πρώτῳ ἐν Κολλυτῶ μοιχθύσσει ἐλήφθη. πρὸς ᾗ τὸν κλέπτην, ὃς ἐπεκαλεῖτο Χαλκῆς, ἢ αὐτὸν εἰς τὰς ἀγρυπνίας αὐτῆ ἢ νυκτογραφίας· πειρώμενόν τι λέγειν, αἶσα, εἶπεν, ὅτι σε λυπῶ λύχνον καίων. ὑμεῖς ᾗ, ὦ ἄνδρες Ἀθῶν, μὴ θαυμάζετε τὰς γυμνάδας κλοπὰς, ὅταν τὰς μὲν κλέπτας χαλκῆς, τὰς δ' οἰκίας πηλίνους ἔχωμεν. ἀλλὰ παρὶ μὲν τῶν καίπερ ἔτι πλείω λέγειν ἔχουσιν ἐν αὐτῶ παυσόμεθα· τὸν δ' ἄλλον αὐτῆ τρόπον, ἢ τὸ ἦθῶ, ἀπὸ τῶν πράξεων ἢ τῆς πολιτείας θεωρεῖσθαι δίκαιόν ἐστιν.

Ἦρμησε μὲν ἔν ᾗ τὸ πρᾶττεν τὰ κοινὰ, τῆ Φωκικῆ πολέμου συνεστῶτῶ, ὡς αὐτὸς τε φησὶ, ἢ λαβεῖν ἐστιν ἀπὸ τῶν Φιλιππικῶν δημογοριῶν. αἱ μὲν γὰρ ἤδη διαπεπραγμένων ἐκείνων γεγονόσιν, αἱ δ' πρὸς τὰ τῶν ἔργων πραγμάτων ἀπλοῦν). δὴλῶ δ' ἐστὶ ἢ τινὲς Μειδίαι παρὰ τὸν ἀσάμενον εἰπεῖν δίκην, δύο μὲν ᾗ τοῖς τεράκοντα γεγονόσιν ἔτη, μηδέπω δ' ἔχων ἰσχὺν ἐν τῇ πολιτείᾳ μηδὲ δόξαν. ὃ ἢ μάλιστα μοι δοκεῖ δεῖσθαι ἐπ' ἀγρυπνίᾳ καταθέσθαι τινὲ πρὸς τὸν ἀνθρώπον ἔχθραν.

Οὐ γὰρ τι γλυκύθυμῶ ἀνὴρ ἦν, εἰδ' ἀγανόφρων,

ἀλλ'

admirareris modestiam & magnificentiam eorum quæ ad populum differebant. Demosthenis vero orationes, si eas legas, multum excellent artificio & acrimonia. Sane orationes scriptæ ejus nemo negat quin multum austeri habeant & amari. In responsionibus vero subitis utebatur ridiculo quoque. Quum enim dixisset Demades, Me Demosthenes, sus Minervam: Hæc, inquit, Minerva non ita dudum in Colyitto deprehensa in adulterio fuit. Furi, cui cognomen erat Chalco, id est æreo, quum tenderet & ipse vigilias & lucubrationes ejus perstringere: Novi, inquit, molestum tibi esse quod lucernam habeam accensam: at vos nolite mirari, Athenienses, si furta committantur, quum fures æreos, parietes habeamus luteos. Verum de his quamvis re-

ferre plura habeamus, satis fit. Reliquum ingenium & mores ex rebus ejus gestis & reipublicæ procuratione æquum est contemplari.

Ad rempublicam accessit bello commissio Phocico, ut ipse testatur, & discere licet ex orationibus Philippicis: siquidem aliquæ harum illis perpetratis rebus habitæ sunt, antiquissimæ autem attingunt res novissimas. Constat etiam constituisse eum accusare Midadiam, annos natum duos & triginta, quum opes in republica nondum ulla vel auctoritatem haberet: cujus mihi metu potissimum videtur pecunia accepta inimicitiam cum isto decidisse.

Nam non ingenio facili fuit, aut generoso,

sed

ἀλλ' ἔηλον ἢ βίαιον πρὸς τὰς ἀμύνας. ὁρῶν δ' εἰ φαῦλον, εἰ δὲ τὸ αὐτὸ
 δυνάμειος ἔργον, ἄνδρα ἢ πλάττω ἢ φίλοις δὴ πεφραγμένον καταλαῖν τὸν
 Μαιδίαν, ἐνέδωκε τοῖς ὑπὲρ αὐτῆς δεομένοις. αἱ γ' τριχίλια καθ' ἑαυτὰς
 εἰς ἂν μοι δοκῶσι τὴν Δημοσθένους ἀμβλύται πικρίαν, ἐλπίζοντες ἢ δυ-
 ναμῶς πειρημένους. λαβὼν γ' τὴν πολιτείαν καλῶς ὑπέθεσεν, τὴν πρὸς Φί-
 λιππον ὑπὲρ τῆς Ἑλληνῶν δικαιολογίαν, ἢ πρὸς ταύτην ἀγωνιζόμενον
 ἀξίως, ταχὺ δόξαν ἔχε, ἢ πείθεσθαι ὑπὸ τῶν λόγων ἤσθη ἢ τὴν παρρη-
 σίαν ὥστε θαυμάζεσθαι μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι, φεραπύεσθαι δ' ὑπὸ τῆς με-
 γάλου βασιλείας, πλείστον δ' αὐτῆς λόγον εἶναι πρὸς τὸν Φιλίππῳ τῆς δημα-
 γωγείων ὁμολογεῖν ἢ ἢ τὰς ἀπεχθανομένους, ὅτι πρὸς ἐνδοξον αὐτοῖς ἀν-
 θρωπον ὁ ἀγὼν ἐστίν. ἢ γὰρ Αἰσχίνης ἢ Ἰσθμίου τοιαῦτα ὑπὲρ αὐτῆς κατηγο-
 ρεῖν εἰρήκασιν.

Ὅθεν εἰς οὐδ' ὅπως παρέστη Θεοπόμπῳ λέγειν αὐτὸν ἀβέβαιον πρὸς τὴν
 γεγονέναι, ἢ μήτε πράγμασι, μήτ' ἀνθρώποις πολὺν χρόνον τοῖς αὐτοῖς
 ἔπιμνησκόμενον. φαίνεται γὰρ, εἰς ἣν ἀπ' ἀρχῆς τῆς πραγμάτων μερί-
 δια ἢ τάξιν αὐτὸν ἐν τῇ πολιτείᾳ κατέστησε, ταύτην ἄχρι τέλους δια-
 φυλάξας, καὶ εἰ μόνον ἐν τῇ βίῳ μὴ μεταβαλλόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸν
 βίον ἐν τῇ μὴ μεταβαλλέσθαι προέμενον. εἰ γὰρ, ὡς Δημάδης ἀπολογέμε-
 νος διὰ τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταβολὴν, ἔλεγε αὐτῷ μὲν αὐτὸν τὰναντία
 πολλάκις εἰρηκέναι, τῇ γ' πόλει μηδέποτε καὶ Μελάνοπῳ ἀντιπολιτευό-
 μενον Καλλιστρατῶ, καὶ πολλάκις ὑπ' αὐτῆς χρήμασι μετατιθέμενον,
 εἰώθει

sed fervidus & ardens ad vindictam. Cæte-
 rum quum animadverteret non leve esse, ne-
 que suæ facultatis, virum opulentia, facundia
 & amicis valide succinctum evertere Midiam,
 deprecantibus pro eo concessit. Nam solas
 ter mille drachmas illas non arbitror Demo-
 sthenis retundere acerbiter potuisse, si spe-
 rasset & valuisset obtinere causam. Accepta
 materia in republica præclara, Græcorum con-
 tra Philippum defensione; quum in ea splen-
 dide decertaret, brevi evasit clarus & cele-
 bris ex eloquentia & in dicendo libertate.
 Unde magno in honore apud Græcos fuit.
 Rex magnus coluit eum: maxima existimatio
 apud Philippum ejus fuit præ cæteris orato-
 ribus: nec dissimulabant vel inimici ejus esse

ipsis cum præstanti viro dimicationem. Ete-
 nim Æschines & Hyperides hæc de eo, vel
 quum accusabant eum, facti sunt.

Quare Theopompo miror quid in mentem
 venerit, ingenio ut eum mobili dicat fuisse, ne-
 que vel rebus vel hominibus diu iisdem delect-
 atum. Palam est enim quarum actionum in
 republica partes & sectam a primo suscepit, in
 his persistisse eum usque ad extremum: neque
 solum in vita non inflexisse se, sed & vitam,
 dum invertere se non sustinet, profudisse.
 Neque enim, ut Demades excusans actionum
 suarum varietatem dixit, sibi ipsum contraria
 sæpe, reipub. nunquam dixisse: & Melano-
 pus a Callistrato de republica dissentiens,
 quum subinde ab hoc pecunia de sententia de-

εἰώθει λέγειν πρὸς τὸν δῆμον, Ὁ μὲν ἀνὴρ, ἐχθρὸς, τὸ δὲ τῆ πόλεως νικᾶ-
τω συμφέρον· Νικόδημος δ' ὁ Μεσσήνιος· Κασάνδρῳ προστιθέμενος πρό-
τερον, εἶτ' αὖτις ὑπὲρ τῆ Δημητρίου πολιτεύμενος, ἐκ ἐφητὰν ἀνῆλθα λέγειν·
αἰεὶ γὰρ εἶναι συμφέρον ἀκροῦσθαι τῆ κρατερίων· ἔτω ἢ καὶ Δημοσθένες ἔχο-
μενος εἰπεῖν, οἷον ἐκτρεπομένης ἢ πλαγιάζοντος ἢ φωνῆς ἢ προῶξιν, ἀλλ'
ὥσπερ ἐφ' ἐνὸς ἢ ἀμεταβλήτου διαγράμματος τῆ πολιτείας, ἓνα τόνον
ἔχων ἐν τοῖς πράγμασιν αἰεὶ διετέλεσε. Παναίτιος δ' ὁ φιλόσοφος ἢ τῆ
λόγων αὐτῆ φησὶν ἔτω γεγράφθαι τὰς πλείους, ὡς μόνον τῆ καλῆ δι'
αὐτὸ ἀρετῆ ὄντος, τὸν καὶ τῆ σεφάνου, τὸν καὶ Ἄριστοκράτους, τὸν ὑπὲρ
τῆ ἀτελειῶν, τὰς Φιλιππικὰς· ἐν οἷς πᾶσιν ἔπρὸς τὸ ἡδίστον ἢ ῥᾶσον ἢ
λυσιτελέστατον ἀγαθὸν τὰς πολίτας, ἀλλὰ πολλαχῆ τιμῶ ἀσφάλειαν ἢ τιμῶ
σωτηρίαν οἷον δέειν ἐν δευτέρᾳ τάξει τῆ καλῆ ποιήσθαι ἢ τῆ πρόνοιου. ὡς,
εἶγε καὶ τὰς ὑποθέσεις αὐτῆ φιλοτιμία ἢ τῆ τῆ λόγων δι' ἡμέρας παρῶν
ἀνδρείᾳ τε πολεμιστήριου, ἢ τὸ καθαρῶς ἕκαστα πράττειν, ἐκ ἐν τῶ καὶ
Μυροκλέα ἢ Πολύδουκλον ἢ Ὑπερίδην ἀεθμῶ τῆ ῥητόρων, ἀλλ' ἀνω μὲν
Κίμωνος ἢ Θεκυδίδου ἢ Περικλέους ἀξίους ἢ τίθεσθαι.

Τῶν γὰρ μετ' αὐτὸν ὁ Φωκίων, ἐκ ἐπαινεμένης προσιδάμενος πολιτείας,
ἀλλὰ δοκῶν μακεδονίζειν, ὅμως δι' ἀνδρείαν ἢ δικαιοσύνην ἐδὲν ἐδαμῆ
χείρων ἔδοξε τῆ Ἐφιάλτου ἢ Ἀριστίδου ἢ Κίμωνος ἀνὴρ ἡμέρας. Δημοσθέ-
νης δ' ἐκ ὧν ἐν τοῖς ὅπλοις ἀξιοπίστου, ὡς φησὶν ὁ Δημήτριος, ἐδὲ πρὸς
τὸ λαμβάνειν παντάπασιν ἀποχωρησόμενος, ἀλλὰ τῶ μὲν καὶ Φιλίππου ἢ

Μα-

duceretur, dicere apud populum solitus erat, Est ille quidem inimicus, sed vincat bonum publicum: Messenius item Nicodemus, qui ante faverat Cassandro, mox aggregavit se ad Demetrium, negavit se pugnatura dicere: semper enim conducere dicto audientem esse victoribus: non perinde, inquam, dicere de Demosthene queamus; convertisse aut variasse eum vocem vel actionem: sed quasi in eadem & immutabili formula unum in rebus reipub. tractandis conservavit tenorem. Panætius philosophus vel orationes ejus ita refert conscriptas plerasque, ut qui decernat honestum propter seipsum esse expetendum, ut illam De corona, Contra Aristocratem, Pro immunitatibus, Philippicas: quibus in omnibus non ad id quod jucundissimum est, aut facillimum, aut

utilissimum cohortatur cives, sed identidem securitatem atque salutem postponendam censet honesto & decoro. Adeo ut si cum contentione ejus in rebus susceptis & dicendi divinitate virtus conjuncta bellica sit & abstinentia, non in albo oratorum quo Myrocles fuit, & Polyuctus, & Hyperides, sed excelsa loco cum Cimone, Thucydide & Pericle dignus sit qui recensetur.

Quippe ex illis qui ei succedere, Phocionem, quamvis non optimas partes in reipub. tueri; sed stare videbatur a Macedonibus, fortitudinis tamen & justitiae laude nulla usquam re inferior Ephialte, vel Aristide, vel Cimone existimabatur. Demosthenes vero nec in armis memorabilis, ut Demetrius perhibet, neque adversus munera capienda satis vallatus, quanquam à Philip-

Μακεδονίας ἀνάλωτ' ὦν, τῷ δ' ἄνωθεν ἐκ Σέσων ἢ Ἐκβατάνων Ἰπβα-
 τὸς χρυσίῳ γεγονὼς ἢ κατακεκλυσμῶτ', ἐπαινέσαι μὲν ἰκανώτατ' ὡ
 τὰ τῷ προγόνων καλὰ, μιμήσασθαι ᾧ ἔχ' ὅμοι' ἔπει τὲς γε καθ' αὐ-
 τὸν ῥήτορας, ἔξω ᾧ λόγῳ τίθεμαι Φωκίωνα, ἢ τῷ βίῳ παρεῆλθε. φαίνε') ᾧ
 ἢ μὲν παρρησίας μάλιστα τῷ δήμῳ διαλεγόμεν' ἢ πρὸς τὰς Ἰπθυμίας
 τῷ πολλῶν ἀνιτείων, ἢ τοῖς ἀμαρτήμασιν αὐτῷ Ἰπιφυόμεν', ὡς ἐκ
 τῷ λόγων λαβεῖν ἔστιν. ἰσορεῖ ᾧ ἢ Θεόπομπ', ὅτι τῷ Ἀθιῶν Ἰπὶ τινα
 προβαλλομένων αὐτὸν κατηγορίαν, ὡς ἔχ' ὑπήκεε θορυβέλιον, ἀναστὰς
 εἶπεν, Ὑμεῖς ἐμοί, ὧ ἄνδρες Ἀθιῶται, συμβέλω μὲν, καὶ μὴ θέλητε,
 χρῆσεσθε συκοφάνη ᾧ, ἐδὲ εἴαν θέλητε. σφόδρα δ' ἀεισοκρατικὸν αὐτῷ
 πολίτευμα ἢ τὸ πρὸ Ἀνιφῶν' ὃν ὑπὸ τ' ἐκκλησίας ἀφθέρια συλλα-
 βῶν, Ἰπὶ τῷ Ἰξ' Ἀρεῖε πάγῳ βελίῳ παρεῆγαγε, ἢ παρ' ἐδὲν τὸ προσ-
 κρῆσαι τῷ δήμῳ θέμεν', ἢλεγξεν ὑπερηχυμένον Φιλίππῳ τὰ νεώεια ἐμ-
 πρήσειν ἢ πρὸς ἀδοθεῖς ὁ ἄνθρωπ' ὑπὸ τ' βελίῳ ἀπέθανε. κατηγορήσει ᾧ
 ἢ τ' ἰερείας Θεωρίδ', ὡς ἄλλα ῥαδιεργάσης πολλά, ἢ τὲς δέχας Ἰξα-
 πατῶν διδασκῆσης· καὶ θανάτῳ τιμησάμεν' ἀπέκλεινε.

Λέγει) ᾧ καὶ τὸν κτ' Τιμοθέε τῷ στρατηγῷ λόγον, ὧ χρῆσάμεν' Ἀπολ-
 λόδωρ' εἶλε τὸν ἄνδρα τῷ ὀφλήματ', Δημοσθένε γεράψαι τῷ Ἀπολ-
 λόδωρῳ, καθάπερ καὶ τὲς πρὸς Φορμίωνα καὶ Στέφανον, ἐφ' οἷς εἰκότως
 ἠδόξεσε. καὶ γὰρ Φορμίῳ ἠγωνίζετο λόγῳ Δημοσθένε πρὸς τὸν Ἀπολλό-
 δωρον, ἀτεχνῶς, καθάπερ Ἰξ' ἐνὸς μαχαιροπωλῆε, τὰ κατ' ἀλλήλων ἐγ-

ri & Macedonum pecunia invictus: superiori-
 bus tamen ex regionibus Sufis & Ecbatanis al-
 lato auro expositus & demersus, prædicare
 majorum virtutes præclarissime potuit, imitari
 non potuit. Quanquam cæteris certe sui tem-
 poris oratoribus, Phocionem excipio, etiam
 vita præcelluit. Videtur etiam libere præfer-
 tim ad populum egisse, reluctans plebis libi-
 dini, peccataque ejus infectans, ut accipere ex
 ejus orationibus licet. Jam scribit Theopom-
 pus, quum populus Atheniensis accusatorem
 in causa quadam eum nominaret, obstreperet
 autem morem non gerenti, surrexisse cum ac
 dixisse, Vos me Athenienses consiliarium vel
 invitum habebitis, calumniatorem ne si voluerit-
 is quidem. Minime vero populare fuit id
 quod contra Antiphontem egit, quem in con-

χει-
 cione liberatum ad consilium rapuit Areopa-
 gi: contemptaque populi offensione, docuit
 pollicitum Philippo inflammaturum se nava-
 lia, de cujus consilii sententia vir ille est tra-
 ditus ad necem. Ad hæc sacerdotis Theori-
 dis nomen detulit cum de aliis delictis, tum
 quod fallere servos doceret, atque quum li-
 tem capitis æstimasset, damnavit eam.

Fama quoque est orationem contra Ti-
 motheum prætorem, qua Apollodorus usus
 pecuniam se ei mutuo dedisse probavit,
 scripsisse Apollodoro Demosthenem, necnon
 orationes contra Phormionem & Step-
 hanum: quo nomine haud immerito est im-
 probatus. Pugnavit enim sine dubio contra
 Apollodorum oratione Demosthenis Phormio,
 quasi ex eadem taberna vendentis judicio con-

ten-

χειρίδια πωλέειν αὐτῆ τοῖς ἀνιδίκοις. τῷ δὲ δημοσίῳ, ὁ μὲν κατ' Ἀνδροτίωνος ἢ Τιμοκράτους ἢ Ἀεισοκράτους, ἑτέροις ἐγράφησαν, ἔγω τῆ πολιτεία προσεληλυθότος. δοκεῖ γὰρ δυοῖν ἢ τριῶν δέοντα ἔτη τεράκοντα γεγονώς ἄξενεῖν τὰς λόγους ἐκείνας. τὸν δὲ κατ' Ἀεισογείτονος αὐτὸς ἠγωνίσαστο, ἢ τὸν παρὶ τῶν ἀτελειῶν, διὰ τὸν Χαβεῖς παῖδα Κτήσιππον, ὡς φησὶν αὐτός· ὡς δ' ἔνιοι λέγουσι, τὴν μητέρα τῆ νεανίσκου μνώμενος. ἔμινω ἔγνημε ταύτην, ἀλλὰ Σαμία τινὶ σωώκησεν, ὡς ἰσορῆι Δημήτριος ὁ Μάγνης ἐν τοῖς παρὶ σωωνύμων. ὁ δὲ κατ' Αἰχίνου τὸν παρὰ πρεσβείας, ἀδελφὸν εἰ λέλειπτο. καίτοι φησὶν Ἰδομενίδης παρὰ τεράκοντα μόνος τὸν Αἰχίνου ἀποφυγεῖν. ἀλλ' ἐκ ἴοικεν ἕτως ἔχειν τάληθες, εἰ δὲ τοῖς παρὶ σεφάνου γεγραμμένοις ἐκατέρων λόγοις τεκμαίρεσθαι. μέμνηται γὰρ ἐδέτερος αὐτῶν ἑναργῶς ἐδὲ τραυῶς ἐκείνας τῆ ἀγῶντος, ὡς ἄχει δίκης προελθόντος. ταυτὶ μὲν ἐν ἑτέροι διακενῶσι μᾶλλον.

Ἡ δὲ τῆ Δημοσθένους πολιτεία φανερά μὲν ἦν, ἔτι καὶ τὴ εἰρῆνης ὑπαρχέσης, ἐδὲν ἐὼντος ἀνεπιτίμητον τῷ πρακτομέτρῳ ὑπὸ τῆ Μακεδόνος, ἀλλ' ἐφ' ἑκάστῳ παρὰ τῶν τὰς Ἀθηναίους, ἢ διακαίοντος ἐπὶ τὸν ἀνδρωπον. διὸ καὶ παρὰ Φίλιππου πλείους ἢ λόγους αὐτῆ, ἢ ὅτε πρεσβύτων δέκατος ἦκεν εἰς Μακεδονίαν, ἠκαστε μὲν πάντων Φίλιππος, ἀντίπε δὲ μὲν πλείους ἐπιμελείας πρὸς τὸν ἐκείνας λόγον. ἔμινω ἔν γε ταῖς ἄλλαις τιμαῖς ἢ φιλοφροσύναις ὅμοιον αὐτὸν τῷ Δημοσθένει παρᾶσθεν, ἀλλὰ προσήγετο τὰς παρὶ Αἰχίνου ἢ Φιλοκράτη μᾶλλον. ὅθεν ἐπαινεῖων ἐκείνων τὸν Φίλιππον

πον

tendentibus in se mutuo gladios. Ex publicis illas contra Androktionem, Timocratem, Aristocratem, quum nondum attigisset rempub. aliis scripsit. Apparet enim eum, quum eas orationes ederet, annos natum fuisse viginti septem aut octo. Orationem contra Aristogitonem ipse dixit, & illam de immunitatibus, in gratiam, ut testatur ipse, Ctesippi Chabriæ filii; ut nonnulli autumant, nuptias ambiens matris adolescentis. Non duxit eam tamen uxorem, sed Samiam quandam, ut tradit Demetrius Magnesianus in libris de synonymis, in matrimonio habuit. Oratio illa de falsa legatione in Æschinem haud liquet an habitasit, quamvis Idomeneus sententiis demptis foliis triginta dicat Æschinem absolutum. Verum quatenus ex utriusque de corona scriptis

orationibus licet conijcere, res videtur secus se habere. Neuter enim horum aperte vel perspicue istius contentionis meminit ut ad iudicium usque progressæ. Sed malo hæc ut alii melius disceptent.

Actiones publicæ Demosthenis hoc aperte vel tempore pacis præ se ferebant, ut quicquid conabatur Macedo, omne id infimularet, & ad singula concitaret populum Atheniensem, atque adversus eum inflammaret. Unde plurimam ejus Philippus rationem habuit. Ac quum inter decem legatos venisset in Macedoniam, audivit quidem Philippus omnes, ad illius verò orationem accuratissime respondit. Non accepit alioqui perinde Demosthenem honorifice & comiter, sed Æschinem & Philocratem impensius amplexus est. Quare quum hi Philippum

com-

πον ὡς ἢ λέγειν δυνατώτατον, ἢ κάλλιστον ὀφθῶαι, ἢ νῆ Δία συμπιῶν
ικανώτατον, ἠναγκάζετο βασκαίνων Ἰπποκώπειν, ὡς τὸ μῦθ, σοφιστῆ, τὸ ᾧ,
γυμνακὸς, τὸ ᾧ, ἀπολογίᾳς εἶη, βασιλέως δ' ἐδέν ἐγκώμιον.

Ἐπεὶ ᾧ εἰς τὸ πολεμεῖν ἄρρεπε τὰ πράγματα, τῷ μὲν Φιλίππῳ μὴ δυ-
ναμῶν τὴν ἰσυχίαν ἄγειν, τῷ δ' Ἀθηναίων ἐγειρομῶν ὑπὸ τῷ Δημο-
σθένει, πρῶτον μὲν εἰς Εὐβοίαν Ἰξώρησε τὰς Ἀθηναίους, καταδεδυλωμέ-
νῳ ὑπὸ τῷ τυράννῳ Φιλίππῳ ἢ διαβάντες, ἐκείνῃ τὸ ψήφισμα γρά-
ψαντες, Ἰξήλασαν τὰς Μακεδόνας. δεύτερον ᾧ Βυζαντίοις ἐβοήθησε ἢ Πε-
ρενθίοις ὑπὸ τῷ Μακεδόνῳ πολεμημένοις· πείσας τὸν δῆμον, ἀφέντα τὴν
ἐχθρῶν, ἢ τὸ μεμνησθῆναι τῷ πρὸς τὸν συμμαχικὸν ἡμαρτημῶν ἐκατέρῃς
πόλεμον, ἀποσεῖλαι δυνάμιν αὐτοῖς, ὑφ' ἧς ἐσώθησαν. ἔπειτα πρὸς ἑδὼν
ἢ διαλεγόμενος τοῖς Ἑλλησι, ἢ παροξύνων, συνέστησε πλὴν ὀλίγων ἅπαν-
τας Ἰππὸ τὸν Φίλιππον· ὥστε σιώταξιν γυμνῶν πεζῶν μὲν μυρίων ἢ πεντα-
κισχλίων, ἢ ἰππέων ᾧ διχιλίων, ἀνθὶ τῷ πολιτικῶν δυνάμεων χεῖρα τῷ ἢ
μισθὸς τοῖς ξένοις εἰσφέρεισθαι πρῶτον. ὅτε καὶ φησι Θεόφραστος, ἀξι-
έτων τῷ συμμαχῶν ὀρεσθῆναι τὰς εἰσφοράς, εἰπεῖν Κρόβυλον τὸν δημα-
γωγὸν, ὡς ἐ τεταγμῶν σιταῖται πόλεμος. ἐπιημῶν ᾧ τῷ Ἑλλάδῳ
πρὸς τὸ μέλλον, ἢ συνιστάμενων κατ' ἔθνη ἢ πόλεις Εὐβοέων, Ἀχαιῶν,
Κορινθίων, Μεγαρέων, Λοκῶν, Κερκυραίων, ὁ μέγιστος ὑπελείπετο τῷ
Δημοσθένει τῷ ἀγῶνι, Θεβαίους πρὸς αὐτὸν τῷ συμμαχίᾳ, χῶ-
ραν τε σιώρησιν τῷ Ἀττικῆς, ἢ δυνάμιν ἐναγῶνιον ἐχούσας, ἢ μάλιστα τό-

TE

commendarent, ut disertissimum, & specie pul-
cherrimum, & vero etiam strenuum potato-
rem & hilarem in convivio: non potuit absti-
nere quin interverteret ea, & cavillaretur, pri-
mum sophistæ, fœminæ alterum, postremum
esse spongiæ, regis laudem esse ibi nullam.

Quum res ad bellum inclinarent, non feren-
te otium Philippo, Atheniensibus autem a
Demosthene incensis: primum concitavit A-
theniensis ad aggrediendam Eubœam, quam
tyranni subjugaverant Philippo: quo quum
trajecissent ex plebiscito, quod ille scripserat,
exegerunt Macedonas. Inde Byzantiis & Pe-
rinthiis, quibus bellum faciebat Philippus, o-
pem tulit, suadens populo ut posita simulta-
te, oblitteratisque quæ utrique bello sociali ad-
miserant, submitteret iis auxilium, a quo fue-

rant conservati. Mox in legationem profec-
tus, convenit civitates Græcas, sollicitavitque;
atque omnes in Philippum, demptis paucis,
conconvit, ut præter urbanas copias conscribe-
rent quindecim millia peditum & duo equi-
tum, pecunia & stipendium in externos mili-
tes prompte conferretur. Quo tempore ait
Theophrastus, quum postularent socii ut cer-
ta summa definiretur tributis, dixisse Croby-
lum concionatorem, bellum certum modum
non habere pabuli. Erecta Græcia ad even-
tum, quum coirent per singulas gentes & ur-
bes Eubœi, Achæi, Corinthii, Megarenses,
Leucadii, Corcyræi: maximus supererat De-
mostheni labor, societati ut adjungeret The-
banos, qui finitimi sunt Atticæ, & vires ha-
bebant ad bellum faciendum, & imprimis

tunc

τε τῶν Ἑλλώων δύδοκιμῆς ἐν τοῖς ὅπλοις. ἦν δ' ἐράδιον Ἰπὶ προσηφάτοις δι-
εργετήμασι τοῖς αὐτοῖς τὸν Φωκικὸν πόλεμον τετιθασυμένους ὑπὸ τῆς Φιλίππου
μετασῆσαι τὰς Θεβαίους, ἢ μάλις ταῖς διὰ τὴν γαυνίασιν ἀψιμαχίαις ἀνα-
ξαινομένων ἐκάστοτε τῶν πολεμικῶν πρὸς ἀλλήλας διαφορῶν ταῖς πόλεσιν.

Οὐ μὲν ἀλλ' ἐπεὶ Φίλιππος ὑπὸ τῆς αὐτῆς τῶν Ἀμφισσῶν δυνάστεως
ἐπαυρόμενος, εἰς τὴν Ἐλατείαν Ἰξάφνης ἐπέπεσε, ἢ τὴν Φωκίδα κατέ-
χευεν, ἐκπεπληγμένων τῶν Ἀθηναίων, ἢ μηδενὸς τολμήσαντος ἀναβαίνειν Ἰπὶ
τὸ βῆμα, μηδ' ἐχούσαντος ὅ, τι χερὶ λέγειν, ἀπορίας ἕσης ἐν μέσῳ ἢ σιω-
πῆς, παρελθὼν μόνος ὁ Δημοσθένης, συνεβέβηκε τῶν Θεβαίων ἔχουσαν ἢ
τάλλα ᾧσα φάρμακας ἢ μετεωρίσας, ὥσπερ εἴωθει, τὸν δῆμον ταῖς ἐλπί-
σιν, ἀπεσάλη πρὸς βουτῆς μετ' ἐτέρων εἰς Θήβας. ἐπεμψεν ἢ ἢ Φίλιππος,
ὡς Μαρσύας Φησίαν, Ἀμύνταν μὲν ἢ Κλέαρχον Μακεδόνας, Δάοχον ἢ ἢ
Θεσσαλὸν ἢ Θρασύδαϊον, ἀνιερῆς. τὸ μὲν ἔν συμφέρον ἐδέφυγε τὰς
τῶν Θεβαίων λογισμῶν, ἀλλ' ἐν ὁμῶσιν ἕκαστος εἶχε τὰ τῆς πολέμου
δεινὰ, ἔτι τῶν Φωκικῶν τραυμάτων νεαυῶν ᾧσα μὲν ἴσταν. ἢ ἢ τῆς ῥήτορος δύ-
ναμις, ὡς Φησι Θεόπομπος, ἐκπεπληγμένους τὸν θυμὸν αὐτῶν, ἢ διακαίεσα
τὴν φιλοτιμίαν, ἐπεσκόπησε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὥστε φόβον ἢ λογισμὸν
καὶ χάριν ἐκβαλεῖν αὐτὰς, ἐνθεσιῶν ὑπὸ τῆς λόγου πρὸς τὸ καλόν. ἔτω
ἢ μέγα καὶ λαμπρὸν ἐφάνη τὸ τῆς ῥήτορος ἔργον, ὥστε τὸν μὲν Φίλιπ-
πον δούλον Ἰπικηρυκδέατος, δεόμενον εἰρήνης, ὀρεθὴν ἢ τὴν Ἑλλάδα γυῖατος,
καὶ σωεξανασηῆναι πρὸς τὸ μέλλον, ὑπηρετεῖν ἢ μὴ μόνον τὰς στρατηγῶν
τῶν

tunc numerabantur inter Græcos bellatores. Verum non erat proclive recentibus Phocico bello beneficiis Philippo mancipatos ab eo revocare Thebanos, maxime quod levibus ex vicinitate certaminibus indies refricarentur, quas illæ civitates inter se habebant, bellicæ controversiæ.

Verum enimvero postquam Philippus successu ad Amphissam elatus, raptim Elateam irrupit, & Phocidem occupavit, percussis Atheniensibus, quum conscendere suggestum nemo auderet, nec quid diceret haberet, omnia autem desperatio & silentium teneret, solus prodiit Demosthenes, autorque fuit ut sollicitarent Thebanos: quumque de cætero animasset & spe more suo erexisset populum, Thebas cum aliis legatus est. Ad eos

refellendos misit etiam Philippus, ut Marsyas tradit, Amyntam & Clearchum Macedonas, præterea Daochum Thessalum, & Thrasydæum. Quid expediret non fallebat in deliberando Thebanos, sed erant omnibus ante oculos belli incommoda, recentibus adhuc Phocicis vulneribus. At hujus vis oratoris, ut autor est Theopompus, quæ excitabat animos eorum & incendebat ad gloriam, obstruxit omnibus reliquis: ut quasi lymphati, ab oratione ejus rapti ad honestum, metum, rationem, gratiam abjicerent. Factum autem hujus oratoris tantum extitit & tam insigne, ut legatos extemplo mitteret Philippus ad pacem petendam, omnis erigeret se Græcia, & confurgeret ad id quod impendebat, accommodarent vero se Demo-
sthe-

τῷ Δημοσθένει ποιῆσας τὸ προστατόμηρον, ἀλλὰ καὶ τὸς Βοιωτάρχας· διοικεῖσθε τὰς ἐκκλησίας ἀπάσας, εἰδέν ἦτον ὑπὲρ ἐκείνων τότε τὰς Θεβαίων καὶ τὰς Ἀθωαίων, ἀγαπωμένους παρ' ἀμφοτέρους καὶ δυνατούς, ἐκ ἀδίκως, εἰδέν παρ' ἄξιαν, ὡσπερ ἀποφαίνε) Θεόπομπος, ἀλλὰ καὶ πάνυ προσηκόντως.

Τύχη δὲ τις, ὡς ἔοικε, δαιμόνιος ἐν ἀειφορέῃ πραγμάτων, εἰς ἐκείνο καιρῷ συμπεραίνουσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐναντιῶσθε τοῖς προσηκόντοισι, καὶ πολλὰ σημεῖα τῷ μέλλοντι ἀναφαίνειν, ἐν οἷς ἢ τε Πυθία δεινὰ προφάνει μανθόμενα, καὶ χρησμός ἦδετο παλαιὸς ἐν τῷ Σιβυλλείῳ,

Τῆς Ἰπὶ Θερμόδοντι μάχης ἀπάνουθε γροίμην,

Αἰετὸς ἐν νεφέεσι καὶ ἦερε θήσασθε.

Κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλε.

τὸν δὲ Θερμόδοντα φασὶν εἶναι παρ' ἡμῖν ἐν Χαιρωνείᾳ ποτάμιον μικρὸν εἰς τὸν Κηφισὸν ἐμβάλλον· ἡμεῖς δὲ νῦν μὲν εἰδέν ἴσμεν ἔτι τῷ ῥουμάτων ὀνομαζόμενον, εἰκάζομεν δὲ τὸν καλέμενον Αἴμονα, Θερμόδοντα λέγεσθε τότε, καὶ ᾧ ἀρρεῖ ᾧ τὸ Ἡράκλειον, ὅπερ κατεστρατοπέδουον οἱ Ἕλληες· καὶ τεκμαιρόμεθα, τῆς μάχης γρομῆς, αἵματός ἐμπλησθέντα καὶ νεκρῶν τὸν ποταμὸν, ταυτῆι διαλλάξαι τὴν προσηγορίαν. ὁ δὲ Δεῖρις εἰ ποταμὸν εἶναι φησι τὸν Θερμόδοντα, ἀλλ' ἰσάντας τινὰς σκηνῶν καὶ ἀειροῦτόντας, ἀνδραλίσκον διξεῖν λίθινον ὑπὸ γραμμάτων τινῶν διασημανόμενον, ὡς εἶη Θερμόδων,

ftheni, non modo prætores Athenienses dicto ei audientes, sed & Bœotarchæ: concionibus ille præflet omnibus non secus tunc Thebanorum quam Atheniensium: charus erat enim utrobique, & dominabatur non immerito neque abs re, ut ait Theopompus, sed optimo jure.

Atqui fatalis quædam fortuna, quæ conversione rerum in articulo definiebat Græciæ libertatem, videtur cœptis reluctata fuisse, multaque signa edidisse insequentium: in quibus vaticinia Apollinis horrenda prænuñciabant. Vetus etiam canebatur ex carminibus Sibyllinis oraculum,

Ad Thermodontem pugna cupio procul esse,

Atque modo hanc aquilam ex caelo atque e nube videre:

VOL. IV.

Flet victus, periit quoque cui victoria cessit.

Thermodontem aiunt apud nos Chæroneæ parvum amnem esse, qui in Cephisum illabatur. Nos profluentem qui ita nominetur nulum hoc tempore novimus: conjicimus tamen eum qui nunc vocatur Hæmon, fuisse tunc Thermodontem dictum. Præterlabitur fanum Herculis, ubi castra Græci habuere. Ducimur autem conjectura, quum secundum prælium cruore cadaveribusque exundasset amnis, hoc nomen commutasse. Fluvium negat Duris Thermodontem esse: sed quum tentorium quidam erigerent & fossa cingerent, sigillum eos reperisse marmoreum, cum inscriptione, Thermodontem esse, qui

H h h

ul-

μώδων, ἐν ταῖς ἀγκάλαις Ἀμαζόνα φέρον τετραμύριω. Ἐπὶ τῷ χρησ-
μὸν ἄλλον ἄδεαζ, λέγοντα,

Τὴν Ἐπὶ Θερμόδοντι μάχῳ μύρε παμμέλαν ὄρεν,
Τίθει τοι κρέα πολλὰ παρέοσε) ἀνθρώποισι.

Ταῦτα μὲν ἐν ὅπως ἔχει διαιτηῆσαι χαλεπόν. ὁ δὲ Δημοσθένης λέγει) τοῖς τῷ Ἑλλώων ὅπλοις ἐντεταρρήκως, ἢ λαμπρῶς ὑπὸ ῥώμης ἢ προθυμίας ἀνδρῶν τοσούτων προκαλυμμένων τὰς πολεμίας αἰρέμενται, ἔτε χρησμοῖς ἔαν προσχεῖν, ἔτε μανθείας ἀκείνῃ ἀλλὰ ἢ τὴν Πυθίαν ὑπονοεῖν ὡς φιλιππίζουσαν, ἀναμιμνήσκων Ἐπαμινώνδῃ τὰς Θεβαίους, ἢ Περικλέους τὰς Ἀθηναίους, ὡς ἐκείνοι τὰ τοιαῦτα δειλίας ἢ γέμφοι προφάσεις, ἐχρῶντο τοῖς λογισμοῖς. μέχει μὲν ἐν τῶν ἀνῆς ἢ ἀγαθός. ἐν δὲ τῇ μάχῃ καλὸν εἶδεν εἶδ' ὁμολογέμενον ἔργον οἷς εἶπεν ἀποδειξάμενται, ὥχετο τὴν τάξιν ἀποδραῖς αἰχίαια ἢ τὰ ὅπλα ῥίψας, εἶδ' ἐπὶ τὴν Ἐπιγραφὴν τὴν ἀσπίδα, ὡς ἔλεγε Πυθίας, αἰχμηθεῖς, Ἐπιγεγραμμένης γραμμασι χερσοῖς, Ἀγαθὴ τύχη. πῶσα μὲν ἐν ὁ Φίλιππος Ἐπὶ τῇ νίκῃ διὰ τὴν χαρὰν ἐξυθείσας, καὶ κωμάσας Ἐπὶ τὰς νεκρὰς μεθύων, ἢ δὲ τὴν ἀρχὴν τῆ Δημοσθένος ψηφίσματῃ, πρὸς πόδα διαίρων ἢ ὑποκρέων,

Δημοσθένης Δημοσθένης Παιανιδὺς τὰδ' εἶπεν.

ἐνήψας δὲ, ἢ τὸ μέγεθῃ τῆ πεισάλλῃ αὐτὸν ἀγῶνῃ ἐν νῶ λαβῶν, ἔφειτε τὴν δεινότητα καὶ τὴν δυνάμιν τῆ ῥήτορῃ, ἐν μέρει μικρῷ μιᾷς ἡμέρας τὸν ὑπὲρ τῆ ἡγεμονίας ἢ τῆ σώματῃ ἀναρρίψαι κίνδυμον ἀναγκασθεῖς ὑπ' αὐτῆ. δῆκλον δ' ἢ δόξα μέχει τῆ Περσῶν βασιλέ-

ulis ferebat fauciam Amazonem. Hac de re aliud oraculum in hunc modum cani:

Ad Thermodontem pugnam exspectes avis atra:

Corpora tunc hominum campo per multa jacebunt.

Verum quid hujus rei sit, difficile existimatu est. Demosthenes autem fertur Græcorum fretus armis, atque mire ob vires & alacritatem tanti exercitus hostem laceffentis elatus, non permisissè ut oraculis moverentur aut attenderent vaticinia, immo vatem Delphicam dixisse suspectam esse, ut quæ cum Philippo faceret: suggerens Epaminondam Thebanis, & Atheniensibus Periclem, quos viros ista timiditatis ratos prætextum suis consiliis esse ufos. Hactenus vir ille strenuus fuit. In conflictu autem nihil præclari vel quod

consentaneum effet orationibus suis edidit: sed cepit fugam turpissime deserto ordine & armis abjectis, nec inscriptionem, ut dixit Pytheas, veritus clypei, cui fuit literis inscriptum aureis, Bona fortuna. At Philippus recenti exultans victoria, & vino gravis, cadaveribus insultans, initium cecinit Demosthenis plebisciti, ad pedem attollens vocem & supplodens,

Demosthenes Demosthenis sic censuit Pæoniensis. Discussa vero crapula quum magnitudinem secum reputasset propositi periculi, horror eum perstrinxit eloquentiæ & nervorum illius oratoris: qui in diei momento unius aleam ipsum jacere de imperio & vita compulisset. Nomen autem ejus ad regem usque Persarum per-

ως. καὶ κείνῳ ἔπεμψε τοῖς σατράπαις γράμματα, χρήματα Δημοσθένη διδόναι κελύων ἢ προσέχειν ἐκείνῳ μάλιστα τῷ Ἑλλώων, ὡς παρῆσθαι διωγμένῳ ἢ καταχεῖν ταῖς Ἑλλωικαῖς ταραχαῖς τὸν Μακεδόνα. ταῦτα μὲν ἔν ὑστέρῳ ἐφώρασεν Ἀλέξανδρος, ἐν Σάρδεσιν Ἐπιστολὰς ἀνδρῶν τῶ Δημοσθένες, ἢ γράμματα τῷ βασιλέως στρατηγῶν, δηλοῦντα τὸ πλῆθος τῶ δοθέντων αὐτῷ χρημάτων.

Τότε ἢ τὴ ἀτυχίας τοῖς Ἑλλησι γρομφήης, οἱ μὲν ἀντιπολιτευόμενοι ῥήτορες, ἐπεμβαίνοντες πρὸ Δημοσθένει, κατεσκόδαζον δεινῶς ἢ γραφὰς ἐπ' αὐτόν· ὁ ἢ δῆμος ἔ μόνον τέτων ἀπέλυεν, ἀλλὰ ἢ τιμῆ διετέλει, καὶ προσκαλέμενος αὐτῶν ὡς οὖν εἰς τὴν πολιτείαν, ὥστε ἢ τῶ ὁσέων ἐκ Χαιρώνειας κομισθέντων, ἢ Σαρδιῶν, τὸν Ἐπὶ τοῖς ἀνδράσιν ἔπαινον εἰπεῖν ἀπέδωκεν, ἔ ταπεινῶς ἔδ' ἀγνῶς φέρον τὸ συμβεβηκός, ὡς γράφει καὶ τραγωδῆ Θεόπομπῳ, ἀλλὰ πρὸ τιμῶν μάλιστα ἢ κοσμεῖν τὸν σύμβουλον, ἀποδεικνύμενος τὸ μὴ μεταμέλει τῶ βεβηλόμενοι. τὸν μὲν ἔν λόγον εἶπεν ὁ Δημοσθένης, τοῖς ἢ ψηφίσμασιν ἐχ' ἑαυτόν, ἀλλὰ ἐν μέρει τῶ φίλων ἕκαστον ἐπέγραψεν, Ἐξοιωνίζομενος τὸν ἴδιον δαίμονα ἢ τὴν τύχην, ἕως αὐτῶν ἀνεθάρρησε, Φιλίππε τελευτήσαντι. ἐτελεύτησε ἢ τῆ παρὶ Χαιρώνειαν εὐτυχία χρόνον ἔ πολὺν Ἐπιβιώσας. ἢ τέτο δοκεῖ πρὸ τελευταίῳ τῶ ἐπῶν ὁ χρῆσμός ἀποθεασίσει,

Κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ ἢ νικήσας ἀπόλωλεν.

Ἔγνω

perlatum est: qui per literas satrapis imperavit pecuniam ut darent Demostheni, atque consiliis ejus prae omnibus Graecis obtemperarent: quod tumultibus Graecorum distinere Macedonem & involvere valeret. Comperit haec postea Alexander: qui epistolas quasdam Demosthenis, & Sardibus invenit ducum regionum monumenta, quibus exprimebatur pecuniae ei datae summa.

Hac ictis clade Graecis, oratores qui diversam sectam in repub. sequebantur, insultantes Demostheni, quaestiones & judicia struebant ei: at populus non his modo exemit eum, sed colere quoque non destitit, atque ad rempub. capessendam ut bonum civem revocavit. Itaque quum relata a Chæronea conderentur tumulto ossa, permisit Demosthe-

ni ut eos qui occubuerant, laudaret. Nec abjecto vel fracto animo tulit, ut scribit & exagitat Theopompus, casum: sed eo quod ut quum maxime honoraret & ornaret suaforem, declaravit non poenitere se illius consiliorum. Ac Demosthenes quidem eam orationem habuit. Plebiscitis vero, quod averfaretur & pro inauspicata haberet sortem & fortunam suam, non suam sed amicorum vicissim perscripsit nomen, dum extincto Philippo recepit animum. Neque enim diu fuit ab hac ad Chæroneam victoria superstes: id quod novissimo versu videtur praenunciasse oraculum,

Flet victus, perit quoque cui victoria cessit.

Ἔγνω μὲν ἔν κρύφα τὴν τῆς Φιλίππου τελευταίαν τὴν Δημοσθένους. προκαταλαμβάνων ἢ τὸ θάρρειν ἐπὶ τὰ μέλλοντα τὰς Ἀθηναίους, προῆλθε Φαιδρὸς εἰς τὴν βελίαν, ὡς ὄναρ ἐωρακὸς ἀφ' ἧς τί μέγα προσδοκᾷ Ἀθηναίοις ἀγαθόν· ἢ μετ' ἑὸν πολὺ παρήσαν οἱ τὸν Φιλίππου θάνατον ἀπαγγέλλοντες. εὐθύς ἔν ἔθνον εὐαγγέλια, ἢ σεφανῶν ἐψηφίσαντο Πausanίαν. ἢ προῆλθεν ὁ Δημοσθένης ἔχων λαμπρὸν ἱμάτιον ἐσεφανωμένῳ, ἐβδόμην ἡμέραν τ' θυγατρὸς αὐτῆς τεθνηκυίας, ὡς Αἰχίνης Φησί, λοιδορῶν ἐπὶ τῆτι, ἢ κατηγορῶν αὐτῆς μισοτεκνίαν, αὐτὸς ὢν ἀγνῆς ἢ μαλακός, εἰ τὰ πένθη ἢ τὰς ὀδυρμὰς ἡμέρας ἢ φιλοσόφου ψυχῆς ἐποιεῖτο σημεῖα, τὸ δ' ἀλύπως φέρειν ταῦτα ἢ πρῶτος, ἀπεδοκίμαζεν. ἐγὼ ἢ, ὡς μὲν ἐπὶ θανάτῳ βασιλέως ἡμέρας ἔτω ἢ φιλανθρωπῶς ἐν οἷς κτύχησε χρησαμένη πλάισασιν αὐτοῖς, σεφανηφορεῖν καλῶς, εἰ ἢ ἢ θύειν, ἐκ ἂν εἶποιμι πρὸς γὰρ τῶν νεμεσητῶν ἢ ἀγνῆς, ζῶντα μὲν τιμᾶν ἢ ποιεῖσθαι πολίτῳ, πεσόντῳ δ' ὑφ' ἑτέροις, μὴ φέρειν τὴν χαρὰν μετεῖως, ἀλλ' ἐπισκιστᾶν τῶν νεκρῶν ἢ παιωνίζεν, ὡσπερ αὐτὸς ἀνδραγαθήσασσας. ὅτι μὲντοι τὰς οἰκοτύχας ἢ δάκρυα ἢ ὀδυρμὰς ἀπολιπὼν ταῖς γυναιξίν ὁ Δημοσθένης, ἀτῆ πόλει συμφέρειν ὤετο, ταῦτ' ἐπραττεν, ἐπαινῶ, ἢ τίθεμαι πολιτικῆς ἢ ἀνδρώδους ψυχῆς, ἀεὶ πρὸς τὸ κοινὸν ἰσάμενον, ἢ τὰ οἰκεία πάθη καὶ πράγματα τοῖς δημοσίοις ἐπανεχούσα, τηρεῖν τὸ ἀξίωμα πολὺ μᾶλλον ἢ τὰς ὑποκειτὰς τῶν βασιλικῶν ἢ τυραννικῶν προσώπων· ἐς ὁρῶμεν ἔτε

κλαί-

Rescivit autem clam mortem Philippi Demosthenes. Preparans vero Athenienses ad audendum in futurum, hilaris in curiam, ut si somnium vidisset ex quo ingens bonum expectandum esset populo Atheniensi, processit: nec multo post adfuerunt de Philippi obitu nuncii. Laeti nuncii causa, illico Diis honorem habuerunt, & coronam decreverunt Pausaniae. Demosthenes vero prodiit splendide amictus & coronatus, septimo die quam defuncta ejus filia esset, ut refert Aeschines: qui ei hoc exprobat, odium inculans liberorum, ipse quum degener fuerit & effœminatus, si luctum & ejulatum lenis & pii fecit animi signa, eosque qui moderate & placide ferant eos casus, improbavit. Equidem ob necem eos regis, qui adeo cum ipsis victis in succes-

su rerum egit clementer & humaniter, sumpsisse honeste coronas, vel etiam Diis immortalibus immolasse, nequaquam dixerim. Est enim cum odio digni, tum imbecillis animi, venerari & civitate donare viventem, interfecto ab alio, non ferre modice gaudium, sed insultare in mortuum, &, quasi præclaram ipsi rem gessissent, triumphum canere. Quod vero domesticas calamitates & lacrymas lamentationesque foeminis reliquerit Demosthenes, ac quæ censuit in publicum utilia, hæc egerit, id comprobo: existimoque politici animi & fortis multo magis cum, qui semper respicit rempublicam, & privata incommoda perturbationesque allevat negotiis publicis, tueri dignitatem, quam histriones, qui personas regum agunt vel tyrannorum, quos in theatris

κλαίουσας ἔτε γελῶσας ἐν τοῖς θεάτροις ὡς αὐτοὶ θέλουσιν, ἀλλ' ὡς ὁ ἀγὼν ἀπαιτεῖ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν. χωρὶς ὅ τῶν, εἰ δεῖ τὸν ἀτυχήσαντα μὴ ᾤκειον ἀπαρηγόρητον ἐν τῷ πάθει κείμηνον, ἀλλὰ καὶ λόγοις χρησθῆς κερφίσασσι, καὶ πρὸς ἰδίω πράγματα τρέπειν τὴν διάνοιαν, ὡσπερὶ τὰς ὀφθαλμῶσας, ἀπὸ τῶν λαμπρῶν καὶ ἀνιτύπων ἐπὶ τὰ χλωρὰ καὶ μαλακὰ χρώματα τὴν ὄψιν ἀπάγειν κελδούσας· πόθεν ἂν τις ἀπαγάγοιτο βελτίω παρηγορίαν, ἢ πατείδῃ ἀτυχέσης ἐν τῶν κοινῶν παθῶν ἐπὶ τὰ οἰκεία σύγκρασιν ποιεζόμενῃ τοῖς βελτίοσιν ἀφανίζουσαν τὰ χείρω; ταῦτα μὲν ἔν εἰπεῖν προήχθημεν, ὁρῶσιν ἐπικλώσιν πολλὰς καὶ ἀποθηλιώσιν τὸν Αἰχίνω τῷ λόγῳ τῶν πρὸς οἶκτον.

Αἱ ὅ πόλεις, πάλιν τῶ Δημοσθένεσ ἀναρρίπιζούσιν αὐτὰς, σωίσαντο καὶ Θεβαῖοι μὲν ἐπέθεντο τῇ Φερεῶ, καὶ πολλὰς ἀνείλον, ὅπλα τῶ Δημοσθένεσ αὐτοῖς ᾤξασκιδάσαντο. Ἀθλωαῖοι δ' ὡς πολεμήσουσιν μετ' αὐτῶ παρεσκιδάζουσι. καὶ τὸ βῆμα κατεῖχεν ὁ Δημοσθένης, καὶ πρὸς τὰς ἐν Ἀσία στρατηγὰς τῶ βασιλέωσ ἐγραφε, τὸν ἐκείθεν ἐπεγείρων πόλεμον Ἀλεξάνδρω, παῖδα καὶ μαργίτω ἀποκαλῶν αὐτόν. ἐπεὶ μὲντοι τὰ ᾤει τὴν χώραν θέμεν, παρεῖω αὐτὸς μὲν τῶ δυνάμεωσ εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐξεκέκοπι μὲν ἢ στρατύουσ τῶ Ἀθλωαίων, καὶ ὁ Δημοσθένης ἀπεσβήκει Θεβαῖοι ὅ προδοθέντεσ ὑπ' ἐκείνων, ἠγωνίσαντο καθ' αὐτὰς, καὶ τὴν πόλιν ἀπέβαλον. Σοφύεσ ὅ μεγάλα τὰς Ἀθλωαίωσ ᾤειεσῶντο, ἀπεσάλη μὲν ὁ Δημοσθένης αἰρεθεῖσ ὅ μετ' ἐτέρων προεσβυτήσ πρὸς Ἀλέξανδρον, δέισασ

theatris nec plorantes pro libitu suo nec ridentes cernimus, sed ut argumentum requirit fabulae. Ad haec si afflictus non est relinquendus, ut inopia consolationis in mœrore contabescat, verum sermone adhibenda allevatio, & mens ad jucundiora traducenda: perinde ut iis qui laborant oculis, ad virides colores & molles praescribimus a splendidis & visum ferientibus ut aciem convertant: undenam praesentiosem sumas consolationem, quam oppressa republica ex publicis miseriis temperaturam privatarum quaerendo, quae latioribus obruat tristiora? Haec ut diceremus impulsus sumus, quod Aeschinem videamus ea oratione inflectere plerosque & mollire ad commiserationem.

Porro civitates iterum inflammatae ab De-

mosthene conspiraverunt. Thebani, quum iis arma suppeditasset Demosthenes, adorti praesidium, multos obruncarunt: Athenienses accingebant se ad jungenda cum iis socia arma: dominabatur in concionibus Demosthenes, & ad regios in Asia duces scripsit ad bellum inde Alexandro concitandum, puerum vocans & margitem, id est morionem. Postquam vero rebus domi compositis cum exercitu ille in Boeotiam movit, concidit ferocitas Atheniensium, obtorpuit Demosthenes, Thebani ab his deserti signa solum cum illo contulere, quorum fuit urbs expugnata. At Athenienses ingenti circumventi perturbatione, instituerunt ad illum mittere Demosthenem. Hic delectus cum aliis ad Alexandrum legatus, quod iram ejus formida-

ἢ τὴν ὀργὴν, ἐν τῷ Κιθαιρῶνι ἀνεχώρησεν ὀπίσω, καὶ τὴν πρεσβείαν ἀφῆκεν. οὕτως δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐζήτην πέμπων τῷ δημαγωγῶν δέκα μὲν, ὡς Ἰδομνίδης καὶ Δῆρις εἰρήκασιν ὀκτώ δ', ὡς οἱ πλείστοι καὶ δοκιμώτατοι τῶν συγγραφέων, τέσσε, Δημοσθένης, Πολύδουκλον, Ἐφιάλτιν, Λυκῆργον, Μυροκλέα, Δάμωνα, Καλλισθένη, Χαρίδημον. ὅτε καὶ τὸν περὶ τῶν πρεσβύτων λόγον ὁ Δημοσθένης, ὃς τοῖς λύκοις τὰς κύνας ἐξέδωκε, διηγησάμενος, αὐτὸν μὲν εἰκάσει καὶ τὰς σὺν αὐτῷ κυσὶν ὑπὲρ τῶν δήμαρχομνῶν, Ἀλέξανδρον ἢ τὸν Μακεδόνα, μονόλυκον προσηγόρευσεν. ἔτι δ' ὡς, ἔφη, τὰς ἐμπόρους ὀρῶμεν ὅταν ἐν τρυβλίῳ δαῖγμα περὶ φέρωσι, δι' ὀλίγων πυρῶν τὰς πολλὰς πιπεράσκειας, ἕτως ἐν ἡμῖν λαθάνετε πάντας αὐτὰς συνεκιδόντες. ταῦτα μὲν ἐν Ἀριστοβελῶνι ὁ Κασανδρὸς ἰσόρηκε. βελουομνῶν ἢ τῶν Ἀθωαίων καὶ διαπορῆων, ὁ Δημάδης λαβὼν πέντε τάλανα πῶρα τῶν ἀνδρῶν, ὡμολόγησε πρεσβύσειν καὶ δεήσειν τῷ βασιλέως ὑπὲρ αὐτῶν εἴτε τῇ φιλίᾳ πιτεύων, εἴτε προσδοκῶν μετὸν εὐρήσειν, ὥσπερ λέοντα, φόνος κεκορησμένον. ἔπεισε δ' ἐν καὶ παρητήσατο τὰς ἀνδρας ὁ Δημάδης, καὶ διήλλαξεν αὐτῶν τὴν πόλιν.

Ἀπελθόντι ἢ Ἀλεξάνδρῳ, μεγάλοι μὲν ἦσαν ἔτοι, ταπεινά δ' ἔπραττεν ὁ Δημοσθένης. κινεμνῶν ἢ Ἀγιδί τῷ Σπαρτιάτῃ βραχέα συνεκινήθη πάλιν, εἴτ' ἐπλήξε, τῶν μὲν Ἀθωαίων καὶ συνεξανασάνων, τῶν δ' Ἀγιδῶν πεσόντων, καὶ τῶν Λακεδαιμονίων συνελθόντων. εἰσῆχθη ἢ τότε καὶ ἡ περὶ τῶν σεφάνων γραφὴ καὶ Κτησιφῶντι, γραφεῖσα μὲν ἐπὶ Χαίρωνος ἀρχοῦ, μικρὸν ἔπειτα

daret, omiffa legatione ex Cithærone retro domum est regressus. Extemplo depoposcit per legatos Alexander ex oratoribus, ut Idomeneus & Duris tradidere, decem: ut plerique & probatissimi scriptores, octo hosce, Demosthenem, Polyuctum, Ephialtem, Lycurgum, Myroclum, Damonem, Callisthenem, Charidemum. Ibi fabulam Demosthenes recensuit de ovibus, quemadmodum lupis canes dederunt: qua se sociosque canibus assimilavit pro populo propugnantibus, atque Alexandrum Macedonem unicum lupum appellavit. Adjecit etiam, ut mercatores videmus, quum in patella circumferunt specimen, per grana tritici pauca magnum distrahentes numerum: ita una nobiscum vos omnes nec opinantes ipsi proditis. Hæc Aristobulus Cassandreu scrip-

ta reliquit. Consultantibus Atheniensibus neque expedientibus, Demades quinque talentorum ab illis mercede accepta, legatum obtulit se iturum & deprecatores pro iis ad regem; sive amicitia ejus fretus, sive sperans expletum se reperturum velut leonem cruore exfatiatum. Induxit regem, eripuitque illos Demades, ac reduxit cum eo in gratiam civitatem.

Post discessum Alexandri, extollebantur hi: Demosthenes abjectus agebat. Ad motum Agidis Lacedæmonii erexit de integro nonnihil caput: mox metu trepidavit quiescentibus Atheniensibus, Agide cæso & obtritis Lacedæmoniis. Hac tempestate contra Ctesiphontem judicium de corona constitutum est. Nomen ejus delatum fuit Chæronda archonte paulo ante cladem Chæ-

ἐπάνω τῷ Χαιρωνικῶν, κελθεῖσα δ' ὕστερον ἔτεσι δέκα ἐπ' Ἀριστοφῶντι, γενομένη ἧ, ὡς εἰδεμία τῷ δημοσίῳν, ἀειβόηται, διὰ τε τὴν δόξαν τῷ λεγόντων, ἢ τὴν τῷ δικαζόντων δύστηναν· οἱ τοῖς ἐλαύνουσι τὸν Δημοσθένη, τότε πλείστον διωαμύροις ἢ μακεδονίζουσι, εἰ προήκοντο τὴν κατ' αὐτῆ ψήφον, ἀλλ' ἔτω λαμπρῶς ἀπέλυσαν, ὥστε τὸ πέμπτον μέρος τῷ ψήφον Αἰχίνῳ μὴ μεταλαβεῖν. ἐκείνῳ μὲν ἐν δούτις ἐκ τῆ πόλεως ὄχετ' ἀπιών, ἢ ἀεὶ Ῥόδον ἢ Ἰωνίαν σοφιστῶν κατεβίωσε.

Μετ' εἰ πολὺ ἧ Ἄρπαλῳ ἦκεν εἰς Ἀσίας εἰς τὰς Ἀθῶνας, λαποδρῶς Ἀλέξανδρον, αὐτῷ τε τὰ πράγματα σωειδῶς ποιητὰ δι' ἀσωτίαν, κακείνον ἤδη χαλεπὸν ὄντα τοῖς φίλοις δεδοικῶς. καταφυγόντι ἧ πρὸς τὸν δῆμον αὐτῆ, ἢ μὲν τῷ χρημάτων ἢ τῷ νεῶν αὐτὸν ἀπαδιδόνη, οἱ μὲν ἄλλοι ῥήτορες δούτις ἐπόφθαλμιάσαντες πρὸς τὸν πλεῖστον, ἐβοήθησαν, ἢ συνέπειστον τῆς Ἀθῶναις δέχεσθαι ἢ σώζειν τὸν ἐκέλευ. ὁ ἧ Δημοσθένης πρῶτον μὲν ἀπελαύνειν συνεβέβηκε τὸν Ἄρπαλον, ἢ φυλάττειν μὴ τὴν πόλιν ἐμβάλωσιν εἰς πόλεμον εἰς ἀναγκαίας ἢ ἀδίκας προφάσεως· ἡμέρας δ' ὀλίγαις ὕστερον εἰξεταζομένων τῷ χρημάτων, ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ἄρπαλῳ ἠδένει βασιλικῇ κύλικι, ἢ καταμανθάνοντα τὴν τορείαν ἢ τὸ εἶδῳ, ἐκέλευε διαβασάσαντα, τὴν ὀκλίῳ τῆ χρυσίῳ σκέψασθαι. θαυμάσαντι ἧ τῆ Δημοσθένης τὸ βάρῳ, ἢ πυθομένη πόσον ἄγει, μειδιάσας ὁ Ἄρπαλῳ, ἄξει σοι, φησὶν, εἴκοσι τάλαντα· ἢ γρομῆνης τάχιστα τῆ νυκτός, ἐπεμψεν αὐτῷ τὴν κύλικα μὲν τῶν εἴκοσι τάλαντων. ἢ δ' ἄρα δεινὸς ὁ Ἄρπαλῳ

ἔρω-

ronensem, judicatum decem annis post, archonte Aristophonte. Fuit hoc iudicium ut aliud publicum nullum celebratum, quia oratorum fama qua iudicium fortitudine. Qui, quum accusatores Demosthenis plurimum id temporis pollerent, Macedonibusque studebant, non condonavertunt iis Demosthenis caput: sed ita splendide absolverunt, ut minus quinta quaque sententia secundum Aeschinam iudicaretur. Ille confestim cessit urbe, Rhodique atque in Ionia ludum habuit, ibique aetatem exegit.

Brevi post Harpalus, qui & male sibi ex luxu confcius, & Alexandrum jam terribilem amicis tremens, profugit eum, ex Asia delatus Athenas est. Huic ad populum confu-

gienti, seque in fidem ejus cum pecunia & navibus permittenti, caeteri oratores auro oculos adjicientes praesto fuerunt, consulueruntque populo ut supplicem reciperet ac tutaretur. Demosthenes suasit primum Harpalum ut abigerent, caverentque ne ullo necessario aut iusto praetextu civitatem implicarent bello: inde paucis diebus quum recensentur divitiarum, conspicatus delectatum calice regio Harpalus, caelaturamque considerantem & speciem, iussit ut manibus eum tractaret, & libramentum pensaret auri. Admirante pondus Demosthene, atque quantum penderet, requirente, arri dicens, Pendet, inquit Harpalus, viginti talenta. Mox insequente nocte calicem ei cum viginti talentis misit. Acute autem Harpalus ex ob-

τι-

ἔρωτικῆ πρὸς χρυσίον ἀνδρὸς ὄψιν, ἢ διαχύσει ἢ βολαῖς ὀμμάτων ἀνδρῶν ἦθ'. ἔ γ' ἀνέλαθεν ὁ Δημοσθένης, ἀλλὰ πληγεὶς ὑπὸ τῆ δωροδοκίας, ὡς περ ᾠδαδεγεμνῶ φεραῖν, προσκεχωρήκει τῷ Ἀρπάλῳ. ἢ μεθ' ἡμέραν εὖ ἢ καλῶς ἐρείοις ἢ ταινίαις κτ' τῆ τραχίλῃ κατελιξάμην, εἰς τὴν ἐκκλησίαν προῆλθε ἢ κελυθίων ἀνίστασθαι ἢ λέγειν, διένδυεν ὡς ἀποκεκομμένης αὐτῷ τῆ φωνῆς. οἱ δ' εὐφραδίᾳ χλωδάζοντες, ἐκ ὑπὸ συνάγκης ἔφραζον, ἀλλὰ ἀπ' ἀργυροφίης εἰληφθαι ὑκίως τὸν δημαγωγόν. ὕστερον ὅ τῆ δῆμα πάντος αἰδομένης τὴν δωροδοκίαν, καὶ βελομύθῳ ἀπολογεῖσθαι καὶ πείθειν, ἐκ ἐὼν, ἀλλὰ χαλεπαίνοντι καὶ φοβεῖσθαι, ἀναστάς τις ἔσκωψεν, εἰπὼν, Οὐκ ἀκέραιε, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῆ τὴν κύλικα ἔχοντι; τότε μὲν ἔν ἀπέπεμψαν ἐκ τῆ πόλεως τὸν Ἀρπαλὸν δεδιότες ὅ μὴ λόγον ἀπαιτῶν χρημάτων ὧν διηπάκουσαν οἱ ῥήτορες, ζήτησιν ἐποιῶντο νεανικὴν, ἢ τὰς οἰκίας ἐπιόντες ἡγεύων, πλὴν τῆ Καλλικλέους τῆ Ἀρρενίδος. μόνῳ γ' τὴν τέττα νεωστὶ γεγαμηκότη ἐκ εἴασαν ἐλεγχθῆναι, ὑμφοῖς ἔνδον ἔσης, ὡς ἰσορεῖ Θεόπομπ'.

Ὁ δὲ Δημοσθένης ὁμοίως χωρῶν, εἰσήνεκε ψήφισμα, τὴν δὲ Ἀρεῖα πάγῃ βελὴν ἐξετάσαι τὸ πρᾶγμα, ἢ τὰς ἐκείνη δόξαντας ἀδικεῖν, δεῖναι δίκην. ἐν ὅ πρώτοις αὐτῆ τῆ βελῆς ἐκείνη καταψηφισαμένης, εἰσηλθε μὲν εἰς τὸ δικαστήριον, ὄφλων ὅ πενήκοντα ταλάντων δίκην, ἢ ᾠδαδοθεὶς εἰς τὸ δεσμοπήριον, αἰχύνῃ τῆ αἰτίας, φασὶ, ἢ δι' ἀδένειαν τῆ σώματι, ἔ δυναμύθῳ φέρεν τὸν εἰργμὸν, ἀποδραῖναι, τὰς μὲν λαθόντα, τῶν δὲ λαθεῖν
ἐξοσίαν

tutu, fronte exporrecta, conjectu oculorum, notavit cupidi auri hominis ingenium. Neque enim restitit Demosthenes, sed ictus munere, ut si praesidium recepisset, adjunxit se Harpalo. Postridie collo lana & fasciis diligenter obligato in concionem progressus, quum excitaretur ad dicendum, nutu ostendit praclusam sibi vocem esse. Ibi homines faceti cavillantes, non angina dixerunt, sed argentangina oratorem nocte correptum. Post ubi universus populus donis sensit labefactatum, purgareque se parantem atque placare ipsum non audivit, sed obstrepuit infensus: exurgens quidam false ait, Non audietis Athenienses istum, qui manu calicem tenet? Harpalum autem urbe extemplo interdixerunt: ac veriti ne rationem reddere cogeren-

tur pecuniae, quam ceperant oratores, quaestionem accurate habuerunt, domosque perscrutati sunt, praeterquam Calliclis filii Arrenidae. Unum hujus domicilium, ut autor est Theopompus, quod nuper uxorem domum duxisset, sponsae causa quae intus erat, non permiserunt excuti.

At Demosthenes re dissimulata plebiscitum scripsit, ut curia Areopagi hac de re quaereret, & quos judicaret illa hujus affines culpa, ut punirentur. Quum a consilio imprimis esset ille ipse damnatus, stitit quidem se iudicio: verum lite quinquaginta talentis aestimata, quum conjectus in vincula esset, ob pudorem criminis & valetudinis infirmitatem imparem carceri ferendo aiunt fugae consuluisse, nonnullis inficiis, aliis ad tegendam fugam

ἔχουσαν δόλων. λέγει γὰρ ὡς ἔμακρον τῷ ἄσεθ φεύγων, αἰδοί-
τό τινὰς τῶν διαφόρων αὐτῶν πολιτῶν Ἐπιδιώκουσας, καὶ βέλοιο μὴ αὐ-
τὸν ἀποκρύπτειν ὡς δ' ἐκείνοι φθελγᾶμφοι τῆνομα, καὶ προσελθόντες ἐλ-
γὺς, ἐδέοντο λαβεῖν ἐφόδια παρ' αὐτῶν, ἐπ' αὐτὸ τῆτο κομίζοντες ἀργύρι-
ον οἴκοθεν, καὶ τῆτε χᾶρει Ἐπιδιώξαντες αὐτὰ, ἅμα ἢ θάρρειν παρεκάλεν,
καὶ μὴ φέρειν ἀναρῶς τὸ συμβεβηκός· ἔτι μᾶλλον ἀνακλαύσαδς τὸν Δημο-
θένη, καὶ εἰπεῖν, Πῶς δ' ἔμέλλω φέρειν βαρέως, ἀπολιπὼν πόλιν ἐχθρὸς
τοιᾶτες ἔχουσαν, οἷς ἐν ἑτέρᾳ φίλκς δῦρειν ἔράδιόν ἐστιν; ἤνεγκε ἢ τῶ
φυγῶ μαλακῶς, ἐν Αἰγίνῃ καὶ Τροιζίνι καθεζόμεθ τὰ πολλὰ καὶ πρὸς
τῶν Ἀτικῶν ἀποβλέπων δεδακρυμῶθ, ὥστε φωνὰς ἐκ δῦγνώμονας ἐδ'
ὁμολογῆσας τοῖς ἐν τῇ πολιτείᾳ νεανιδύμασιν ἀπομνημονεύεδς. λέγει γὰρ
ἐκ τῷ ἄσεθ ἀπαλλατιόμεθ, καὶ πρὸς τῶν ἀκρόπολιν ἀνατείνας τὰς
χᾶρας εἰπεῖν, ὦ δέσπονα πολιὰς, τί δὴ τεισὶ τοῖς χαλεπωτάτοις χᾶραις
θνείοις, γλαυκὶ καὶ δράκοντι καὶ δῆμῳ; τῆς ἢ προσιόντας αὐτὰ καὶ στυδια-
τείδουτας νεανίσκκς ἀπέτρεπε τὴν πολιτείας, λέγων, ὡς εἰ δυοῖν προκειμῶν
ὀδῶν ἀπ' ἀρχῆς, τῆς μὴ ἔπὶ τὸ βῆμα καὶ ἐκκλησίαν, τὴν δ' ἀνίκευς εἰς τὸν
ὄλεθρον, ἐτύχχανε ἢ προειδὼς τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν κακὰ, φόβκς καὶ φθόνκς,
καὶ διαβολὰς, καὶ ἀγῶνας, ἔπὶ ταύτῳ ἀν' ὀρμηῆσαι τὴν δῦθὺ τῷ θανάτῳ τεί-
νουσαν.

Ἄλλὰ γὰρ ἔτι φεύγονθ αὐτῷ τὴν εἰρημύτῳ φυγὴν, Ἀλέξανδρῳ μὲν
ἐτελεύτησε, τὰ δ' Ἑλλῶνικὰ στυίσατο πάλιν, Λεοθένης ἀνδραγαθῆθ,

gam adjuvantibus. Quum non procul urbe
profugisset, ferunt percipientem aliquot ci-
ves ex adversariis, qui ipsum persequebantur,
quaesivisse latebras: cæterum quum illi nomi-
ne eum compellassent, & prope congressi pe-
tissent viaticum ut acciperet ab se, (in id e-
nim attulisse domo se pecuniam, atque ejus
rei gratia insequitos ipsum) confirmarentque
ac monerent ne casum ferret acerbe: in ma-
jorem erupisse lamentationem, ac dixisse De-
mosthenem, Qui valeam non graviter ferre,
qui reliqui urbem ubi tales habeam inimicos,
quales non promptum sit invenire in alia ami-
cos? Tulit exilium imbecilli animo. Ægi-
næ & Træzene fere sedens Atticam lacry-
mis oppletus respectabat. Voces etiam pa-
rum generosæ neque magnificis ejus in trac-

tanda republica ausis commemorantur con-
sentaneæ. Fertur urbe excedens porrectis
ad arcem manibus dixisse, O domina Miner-
va, quid bestiis tribus teterrimis delectaris,
noctua, dracone, & populo? Illos qui vise-
bant se & agebant secum, deterruit a repu-
blica adolescentes. Dixit enim, si duabus
propositis ab initio viis, una quæ ad fug-
gestum & concionem duceret, altera recta
ad perniciem, impendentia autem in repu-
blica mala providisset, terrores, invidias, ca-
lumnias, concertationes: in eam sese quæ ad
præsentem ferret pestem, præcipitaturum fu-
isse.

Sed enim quum adhuc in eo de quo dixi-
mus esset exilio, decessit Alexander, ac Græ-
cia denuo conspiravit, Leosthene præclaras

ἢ ἀπειχίζοντι Ἀντίπατρον ἐν Λαμία πολιορκέμενον. Πυθέας μὲν ἔν ὁ
 ῥήτωρ ἢ Καλλιμέδων ὁ Κάρβατος, ἢ Ἀθιωῶν Φεύγοντες, Ἀντιπάτρω προσ-
 εγένοντο, ἢ μὲν τῷ ἐκείνῳ φίλων ἢ πρέσβων ἀειδίοντες ἐκ εἰῶν ἀφίστασθαι
 τὰς Ἑλλήνας, εἰ δὲ προσέχειν τοῖς Ἀθωαίοις. Δημοσθένης δὲ τοῖς ἢ ἄσπετος
 πρεσβεύσει προσμίζας ἑαυτὸν, ἠγωνίζετο ἢ σωπέρατρεν ὅπως αἱ πόλεις
 σωεπιθήσονται τοῖς Μακεδόσι, ἢ σωεκβαλεῖσιν αὐτὰς τῇ Ἑλλάδι. ἐν δὲ
 Ἀρκαδία ἢ λοιδορίαν τῷ Πυθέῳ ἢ τῷ Δημοσθένει γυρεύσας πρὸς ἀλλήλους
 εἰρηκεν ὁ Φύλαρχος, ἐν ἐκκλησίᾳ τῷ μὲν ὑπὲρ τῷ Μακεδόνων, τῷ δὲ ὑπὲρ
 τῷ Ἑλλήνων λέγοντι. λέγει δὲ τὸν μὲν Πυθέαν εἰπεῖν, ὅτι κατάπερ οἰκίαν,
 εἰς ἣν ὄνειον εἰσφέρει γάλα, κακὸν τι πάντως ἔχειν νομίζομεν, ἔτω ἢ πόλιν
 ἀνάγκη νοσεῖν εἰς ἣν Ἀθωαίων πρεσβεία ἀσπασίει. τὸν δὲ Δημοσθένη σρέψαι
 τὸ ἀσπασίει, φήσαντα καὶ τὸ γάλα τὸ ὄνειον ἐφ' ὑγείᾳ, ἢ τὰς Ἀθωαίας
 ἀσπασίεισιν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν νοσούντων. ἐφ' οἷς ἡδεῖς ὁ τῶν Ἀθωαίων δή-
 μος, ψηφίζετῃ τῷ Δημοσθένει κάθοδον. τὸ μὲν ἔν ψήφισμα Δήμων ὁ
 Παιανεύς ἀνεψιὸς ὢν Δημοσθένει εἰσήνεκεν. ἐπέμφθη δὲ τριήρης ἐπ' αὐτὸν
 εἰς Αἴγιον. ἐν δὲ Πειραιῶς ἀνέβαινον, ἔτε ἀρχόντι, ἔτε ἱερέως ἀπολειφ-
 θήσῃ, ἀλλὰ ἢ τῶν ἄλλων πολιτῶν ὁμῶ πάντων ἀπανώτων καὶ δεχομέ-
 νων προθύμως. ὅτε καὶ φησιν αὐτὸν ὁ Μάγνης Δημήτριος ἀνατείναντα
 τὰς χεῖρας μακαρίζειν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ αὐτὸν, ὡς βέλτιον Ἀλκιβιά-
 δε κατιόντα πεπεισμένους γὰρ εἰ βεβιασμένους ὑπ' αὐτῷ δέχεσθαι τὰς πολί-
 τας.

res gerente, Antipatrumque Lamiae obsiden-
 te atque muro circumvallante. Pytheas au-
 tem orator & Callimedon Carabus, Athenis
 profugi, contulerunt se ad Antipatrum: qui
 cum hujus amicis & legatis circumibant
 Græciam, hortantes ne desciscerent neu A-
 thenienses sequerentur. Demosthenes vero
 legatis Atheniensium associans se, conatus e-
 orum adjuvit, instititque una quo civitates
 conjunctis viribus Macedonas adorirentur &
 exigèrent Græcia. In Arcadia Pytheam &
 Demosthenem memorat Phylarchus, dum
 hic pro Græcis, ille verba facit pro Mace-
 donibus, ad mutua progressos convitia fuisse.
 Perhibetur Pytheas dixisse, ut domum in
 quam lac asininum infertur, omnino laborare
 aliquo morbo arbitramur: ita urbs non pos-

se fieri quin ægrotet quam legatio adiret A-
 theniensium: Demosthenem vero retorfisse
 exemplum hisce verbis, & lac asininum ad
 sanitatem inferri, & ad salutem ægrotantium
 adeste Athenienses. Quibus populus Athe-
 niensis captus, scivit Demostheni reditum.
 Id plebiscitum Demetrii Præaniensis, Demo-
 sthenis fratris filius, rogavit. Miserunt Æ-
 ginam ad eum triremem. Ex Piræo scan-
 dens in urbem, universa civitate, ut ne ar-
 chon quidem vel sacerdos domi remaneret,
 obviam effusa lætis animis exceptus est.
 Quo tempore eum ait Demetrius Magnesi-
 us, sublatis manibus gratulatum de illo die
 sibi, quod suus quam Alcibiadis præclarior
 foret reditus: benevolentia enim adductos,
 non compulsos ab se vi, cives se excipere.

Quum

τας. τὸ δὲ χρηματικῆς ζημίας αὐτῷ μέρους (εἰ γὰρ εἴλω χάριτι λῦσαι καταδίκην) ἐσοφίζοντο πρὸς τὸν νόμον. εἰωθότες γὰρ ἐν τῇ θυσίᾳ τῷ Διὸς τῷ σωτῆρι ἀεγύειον τελεῖν τοῖς κατασκοδάζουσι καὶ κοσμοῦσι τὸν βωμὸν, ἐκείνῳ τότε ταῦτα ποιῆσαι καὶ ᾠδαχεῖν πενήκοινα ταλάντων εἰσέδωκαν, ὅπερ ἴδιον τμήμα τὸ καταδίκης.

Οὐ μὲν ἔτι πολὺν χρόνον ἀπέλαυσε τὸ πατείδου κατελθὼν, ἀλλὰ ταχὺ τῷ Ἑλληνικῶν πραγμάτων σωλευθέντων, Μεταγαειτιῶν δὲ μὴ ἢ ᾠεὶ Κρανῶνα μάχῃ σωέπεσε, Βοηδρομιῶν δὲ παρεῆλθεν εἰς Μενυχίαν ἢ Φερεᾶ, Πυανεψιῶν δὲ Δημοσθένος ἀπέθανε τὸνδε τὸν τρόπον. ὡς Ἀντίπατρον καὶ Κρατερόν ἠγέλλοντο προσιόντες ἐπὶ τὰς Ἀθῆνας, οἱ μὲν ᾠεὶ τὸν Δημοσθένη φθάσαντες ὑπεξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, ὁ δὲ δῆμον αὐτῷ θάνατον κατέγνω, Δημάδου γράψαντι. ἄλλων δ' ἀλλαχῆ διασπαρείων, ὁ Ἀντίπατρον ᾠεῖε πεμπε τὰς συλλαμβάνοντας, ὧν ἠγεμὼν ἴδιον Ἀρχίας ὁ κληθεὶς Φυγαδοθήρας. τῆτον δὲ, Θέρον ὄντα τῷ γῆρι, λόγον ἔχει τραγωδίας ὑποκρίνεσθαι ποτὲ, καὶ τὸν Αἰγινήτῳ Πῶλον, τὸν ὑπερβαλόντα τῇ τέχνῃ πάντας, ἐκείνου γεγονέναι μαθητῶν ἰσοεῶσιν. Ἐρμιππον δὲ τὸν Ἀρχίαν ἐν τοῖς Λακεῖταις τῷ ῥήτορι μαθητῶν ἀναγράφει. Δημήτριον δὲ τὸ Ἀναξιμῆρος διατελεῖς μετεχρῆναι φησὶν αὐτόν. ἔτι δὲ ὁ Ἀρχίας Ὑπερίδῳ μὲν τὸν ῥήτορα, καὶ Ἀεισόικον τὸν Μαραθῶνιον, καὶ τὸν Δημητρίον τῷ Φαληρέως ἀδελφόν Ἰμεραῖον ἐν Αἰγίῃ καταφυγόντας ἐπὶ τὸ Αἰάκειον ἀπασάσας, ἐπεμψεν εἰς Κλεωναὺς πρὸς Ἀντίπατρον καὶ ἐκείνους διεφθάρσαν. Ὑπερίδου δὲ καὶ τῷ γλωττῆρι ἐκμηθῶναι λέγουσι.

Τὸν

Quum vero multa pecuniaria districtus maneret, (neque enim gratis jus erat eam remittere) hoc modo eluserunt legem. Morem habebant ut in Jovis servatoris sacrificio ei qui aram instrueret & adornaret, argentum penderent. Hoc munus & illa præbenda Demostheni locaverunt quinquaginta talentis: quanti lis fuerat ei æstimata.

Non licuit ei tamen a reditu diu frui patria, sed convulsis illico Græcorum cæptis, mense Munychione pugnatum apud Cranona est, Bœdromione impositum Munychiæ præsidium, Pyanepsione interiit ad hunc modum Demosthenes. Quum allatum esset Antipatrum & Craterum contendere Athenas, Demosthenes cum suis occupaverunt clam urbe excedere. Eos po-

pulus ex Demadis rogatione rei capitalis damnavit. Aliis alio dilapsis, circummisit ad eos arripandos Antipater satellites: quorum fuit Archias dux, quem Phygadotheram, quasi exulum venatorem, appellabant. Hunc Thurium origine fama tenet tragœdias aliquando actitasse, atque Æginetam Polum, qui arte superavit omnes, illius tradunt discipulum fuisse. Hermippus Archiam, inter Lacriti oratoris auditores recenset. Demetrius operam dedisse scribit eum Anaximeni. Hic igitur Archias Hyperidem oratorem, Aristonicum Marathonium, & Demetrii Phalerei fratrem Himeræum, ex Ajacis fano, quo Æginæ confugerant, extractos, Cléonas misit ad Antipatrum, ubi interfecit sunt. Hyperidi linguam quoque tradunt excisam.

Τὸν Ἰ Δημοσθένι πυθόμενος ἰκέτω ἐν Καλαβείᾳ ἐν τῷ ἱερῷ Ποσειδῶ-
 νος καθέζεσθαι, διαπλύσας ὑπηρετικοῖς, ἢ λυποῦσας μὲν Θρακῶν δορυφόρων,
 ἔπειθεν ἀνασάνια βαδίζειν μετ' αὐτῆ πρὸς Ἀντίπατρον, ὡς δυχερῆς πεισό-
 μῃρον εἶδεν. ὁ Ἰ Δημοσθένης ἐτύχανεν ὄψιν ἐωρακῶς καὶ τὰς ὑπὸν ἐκείνης τῆ
 νυκτὸς ἀλλόκοτον. εἶδοκει γὰρ ἀνταγωνίζεσθαι τῷ Ἀρχίᾳ τραγωδίαν ὑποκεινό-
 μῃρος· διημερῶν Ἰ ἢ κατέχων τὸ θέατρον, ἐνδεία πῶρασκουῆς ἢ χορηγί-
 ας κρατεῖσθαι. διὸ τῷ Ἀρχίᾳ πολλὰ φιλόφρονεα διαλεχθέντι, ἀναβλέψας
 πρὸς αὐτὸν, ὡσπερ ἐτύχανε καθήμενος, ὃ Ἀρχία, εἶπεν, ἔτε ὑποκεινό-
 μῃρος με ἔπεισας πώποτε, ἔτε νῦν πείσεις ἐπαγγελόμενος. ἀρξάμενος
 δ' ἀπειλεῖν τῷ Ἀρχίᾳ μετ' ὀργῆς, νῦν, ἔφη, λέγεις τὰ ἐκ τῷ Μακεδονικῷ
 τρίποδος, ἄρετι Ἰ ὑπεκρίνα. μικρὸν ἔν Ἰπῆρες, ὅπως Ἰπῆσιάλω τι τοῖς οἴ-
 κοι. ἢ ταῦτ' εἰπὼν, ὀλίγος ἀνεχώρησε τῷ ναῷ ἢ λαβὼν βιβλίον, ὡς γρά-
 φειν μέλλων, προσώεκε τῷ σώματι τὸν κάλαμον, ἢ δακῶν, ὡσπερ ἐν
 τῷ διανοεῖσθαι ἢ γράφειν εἰώθει, χρόνον τινὰ κατέχεν, εἶτα συγκαλυψάμε-
 νος ἀπέκλινε τὴν κεφαλὴν. οἱ μὲν ἔν πῶρα τὰς θύρας ἐσῶτες δορυφόροι,
 κατεγέλων ὡς ἀποδειλιῶντι αὐτῆ, καὶ μαλακὸν ἐκάλεν ἢ ἀνανδρον· ὁ δ'
 Ἀρχίας προσελθὼν ἀνίστασθαι παρεκάλει, καὶ τὰς αὐτῆς ἀνακυκλῶν λόγους,
 αὐτῆς ἐπηγγέλλετο διαλλαγὰς πρὸς τὸν Ἀντίπατρον. ἤδη Ἰ σωπηθημῆρος
 ὁ Δημοσθένης ἐμπεφυκότες αὐτῷ τῷ φαρμάκῳ ἢ κρατεῖντι, Ἰξεκαλύψα-
 το· ἢ διαβλέψας πρὸς τὸν Ἀρχίαν, ἐκ ἂν φθάνοις, εἶπεν, ἤδη τὸν ἐκ τῆ
 τραγωδίας ὑποκεινόμῃρος Κρέοντα, ἢ τὸ σῶμα τῆτο ρίπτων ἀταφον. ἐγὼ δ',
 ὦ

Ad Demosthenem, quem in Calauria fedcre
 supplicem in delubro Neptuni acceperat, navi-
 giis actuariis eo trajecit. Ut descendit cum
 Thracibus satellitibus, institit ei suadere ut
 surgeret, ac secum pergeret ad Antipatrum,
 quod nihil ei gravius metuendum esset. In-
 somnium Demosthenes illa nocte novum ha-
 buerat. Visus est sibi tragœdiam agere, &
 adversus Archiam certare: quanquam autem
 placeret & delectaret spectatores, apparatus
 esse tamen & sumptus inopia inferior. Ita-
 que quum multa Archias benigna verba ad-
 ferret ei, suspiciens ut sedebat in illum, Nec
 histrio, inquit, Archia, me movisti unquam,
 nec nunc movebis promissor. Quo mox ad
 bilem & minas converso, Nunc oracula, in-
 quit, edis Macedonica, modo mimum agebas:

sustine autem quæso parumper, dum nonnihil
 domum scribam. Sic fatus, recessit in inte-
 riora templi. Sumpto libello sicut scriptu-
 rus, calamum ori admovit: quem mordens,
 ut in cogitando & scribendo affueverat, ali-
 quantum temporis ita calamum tenuit, tum
 caput obvolutum reclinavit. Stipatores qui
 ad fores stabant, riserunt eum velut ignavum,
 mollemque & effœminatum vocaverunt. Ar-
 chias accedens ad illum, hortatus eum est ut
 surgeret, atque eisdem iterans sermones, re-
 ditum in gratiam ostendit ei cum Antipa-
 tro. Jam sentiebat Demosthenes vim vene-
 ni præcordia penetrasse. Tum aperto capi-
 te & intentis in Archiam oculis, Fac jam,
 inquit, agas ex tragœdia Creontem, corpus-
 que hoc abjicias inhumatum. Ego vero
 optime

ὦ φίλε Πόσειδον, ἔτι ζῶν ἔξανίσταμαι τῷ ἱερῷ τῷ ἢ Ἀντιπάτρῳ ἢ Μακεδόσιν ἐδ' ὁ σὸς ναὸς καθαρὸς ἀπολέλειπ'· ταῦτ' εἰπὼν, ἢ κελύσας ὑπολαβῆν αὐτὸν ἤδη τρέμοντα ἢ σφαλλόμενον, ἅμα τῷ προελθεῖν ἢ παλάσσει τὸν βωμὸν ἔπεσε, ἢ σενάξας ἀφῆκε τὴν ψυχὴν.

Τὸ ἢ φάρμακον Ἀείτων μὲν ἐν τῷ καλάμῳ λαβεῖν φησὶν αὐτὸν, ὡς εἶρη). Πάππῳ δέ τις, ἔτι τὴν ἰσοεῖαν Ἑρμιππῳ ἀνείληφε, φησὶ πεσόντῳ αὐτῷ παρὰ τὸν βωμὸν, ἐν μὲν τῷ βιβλίῳ γεγραμμένης Ἐπιστολῆς ἀρχὴν διέτριψαι, Δημοσθένος Ἀντιπάτρῳ, ἢ μηδὲν ἄλλο. θαυμάζομένης ἢ τῷ παρὰ τὸν θάνατον ὀξύτητῳ, διηγείων τὰς παρὰ ταῖς θύραις Θεῶν, ὡς ἐκ τινῶν ῥακίς λαβὼν εἰς τὴν χεῖρα, προδοῖτο τῷ σώματι ἢ καταπίοι τὸ φάρμακον· αὐτοὶ δ' ἄρα χρυσὸν ᾗθησαν εἶναι τὸ καταπιόμενον. ἢ δ' ὑπερεῖσα παιδίσκη, πωθανομένων τῶν παρὰ τὸν Ἀρχίαν, φαίη πολλῶν εἶναι χρόνον ἔξ ἢ φορητὴν τὸν ἀπόδεσμον ἐκείνου ὁ Δημοσθένος ὡς φυλακίθειον. Ἐρατοσθένος ἢ ἢ αὐτὸς ἐν κείῳ φησὶ κοίλῳ τὸ φάρμακον φυλάσσειν τὸν ἢ κείον εἶναι τῶν αὐτῶν φόρημα παρὰ βραχιόνιον. τῶν δ' ἄλλων ὅσοι γεγράφασιν παρὰ αὐτῷ, πάνπολλοι δέ εἰσι, τὰς διαφορὰς ἐκ ἀναγκαῖον ἐπεξελεῖν· πλὴν ὅτι Δημόχαιος, ὁ τῷ Δημοσθένος οἰκείῳ, οἶετο φησὶν αὐτὸν ἐχ' ὑπὸ φαρμάκῳ, Θεῶν ἢ τιμῇ ἢ προνοίᾳ τῶν Μακεδόνων ὁμοίτητῳ ἔξαεπαγίῳ, σωλόμενος καταστέψαι ἢ ἀλύπως. κατέσχεψε ἢ ἔκλιε Ἐπίδεκα τῷ Πυανεψιῶν μίῳ, ἐν ἢ τὴν σκυθρωποτάτῳ τῶν θεομοφορέων ἡμέραν ἀγασαί παρὰ τῇ Θεῷ νησύσσει αἱ γυναῖκες. τέτῳ μὲν ὀλίγον ὑσεργον

optime Neptune tuo templo spirans adhuc excedo: Antipater & Macedones ne ædem quidem tuam reliquerunt inviolatam. Sic factus, quum jussisset ut trementem jam se & labentem sustinerent, simul quum progrediretur & præteriret aram, concidit, missoque suspirio efflavit animam.

Venenum scribit eum Aristo ex calamo, ut dictum est, sumpsisse: Pappus quidam, cujus historiam confarcinavit Hermippus, refert, quum prolapsus ille apud aram esset, reperiunt in libello initium scriptum epistolæ, Demosthenes Antipatro; præterea nihil. Quum celeritas mortis miraculo esset, narrasse eos qui ad valvas stabant Thraces, ex panniculo sumpsisse, manuque admotum ori venenum de-

glutuisse; se vero quod deglutiret, aurum ratos. At puellam quæ ei ministrabat, quærenti Archiæ, diu esse dixisse quum hoc alligatum pro amuleto tulisset Demosthenes. Ipse quoque Eratosthenes in cavo eum annulo refert venenum habuisse: hunc annulum pro brachiali eum gestasse. Reliquorum qui de eo scripserunt (sunt autem multi) nihil refert diffensiones exequi, nisi quod Demosthenis familiaris arbitrari se dicat Democharis, non vi medicamenti, sed Deorum beneficio & providentia Macedonum immanitati fuisse repentina morte & leni ereptum. Decessit decimo sexto die mensis Pyanepsionis, quem diem sacris Cereris tristissimum agentes in templo Deæ, jejnant fœminæ. Ei paulo post

ὑσερρον ὁ τῷ Ἀθιναίων δῆμῳ ἀξίαν ἀποδιδῶς τιμῶ, εἰκόνα τε χαλκῶ ἀνέστησε, καὶ τὸν πρεσβύτατον ἐψηφισατο τῷ ἀπὸ τῆς γῆρας ἐν Πρυτανείῳ σίτησιν ἔχειν. καὶ τὸ Ἐπίγραμμα τὸ θρυλλόμενον ἐπεγράφη τῇ βάσει τῆς ἀνδριάντης,

Εἶπερ ἴστω ῥώμην γνώμη Δημόθενες εἶχες,

Οὐποτ' ἂν Ἑλλώων ἤρξεν ἀγῆς Μακεδόν.

οἱ γὰρ αὐτὸν τὸν Δημοσθένη τέτο ποιῆσαι λέγοντες ἐν Καλαβείᾳ, μέλλουσα τὸ Φάεμακον προσφέρεσθαι, κομιδῇ φλυαροῦσι.

Μικρὸν δὲ πρόθεν ἢ πῶσα βαλαῖν ἡμᾶς Ἀθίναζε, λέγεται τι τοιοῦτον συμβῆναι. στρατιώτης ἐπὶ κείσιν τινὰ καλόμενον ὑφ' ἡγεμόνῳ, ὅσον εἶχε χρυσίδιον εἰς τὰς χεῖρας ἀνέθηκε τῷ ἀνδριάντῳ. ἔθηκε δὲ τῆς δακτύλου σωέχων δι' ἀλλήλων, καὶ πῶσάπεφυκεν ἐ μεγάλη πλάτανῳ. ἀπὸ ταύτης πολλὰ τῷ φύλλων, εἴτε πνύματῳ ἐν τύχης καταβαλόμην, εἴτ' αὐτὸς ἔτος τρεῖς ἐνάλυψε, πῶσα κείμην καὶ συμπεσόμην λαθεῖν ἐποίησε τὸ χρυσίδιον ἐκ ὀλίγον χρόνον. ὡς δ' ὁ ἀνθρώπῳ ἐπανελθὼν ἀνεῦρε, καὶ διεδόθη λόγῳ ὑπὲρ τέττα, πολλοὶ τῷ δύφω ἑσπίθεσιν λαβόντες εἰς τὸ ἀδωροδόκητον τῷ Δημοσθένει, διημιλλῶντο τοῖς Ἐπιγράμμασι. Δημάδῳ δὲ χρόνον ἐ πολὺ ἀπολαύσαντα τῆς φουρμύνης δόξης ἢ Δημοσθένει δίκη κατήγαγε εἰς Μακεδονίαν, ἐς ἐπολάκδουεν αἰχρῶς, ἐπὸ τέτων ἔξολόμενον δικαίως ἐπαχθῆ μὲν ὄμια καὶ πρότερον αὐτοῖς, τότε δ' εἰς αἰτίαν ἀφυκίλον ἐμπεσόμην. γράμματα γὰρ ἔξέπεσεν αὐτῷ, δι' ὧν παρεκάλει Περδικκάν Ἐπιχερεῖν Μακεδονία,

populus Atheniensis meritum honorem habens, statuam ex aere posuit, & maximo gentis victum decrevit in Prytaneo præbendum. Inscrisit præterea basi statuæ hoc pervulgatum epigramma,

*Menti Demosthenes par si tu robur haberes,
Non erat Æmathia Græcia victa manu.*

Nam qui ipsum hoc Demosthenem paulo ante quam venenum hauriret, autumant in Calauria fecisse, plane nugantur.

Paulo ante quam nos accessimus Athenas, hoc ferunt contigisse: Evocatus a præside miles ad causam dicendam fuit. Hic quicquid haberet auri, in manibus statuæ Demosthenis deposuit. Habuit illa digitos inter se impli-

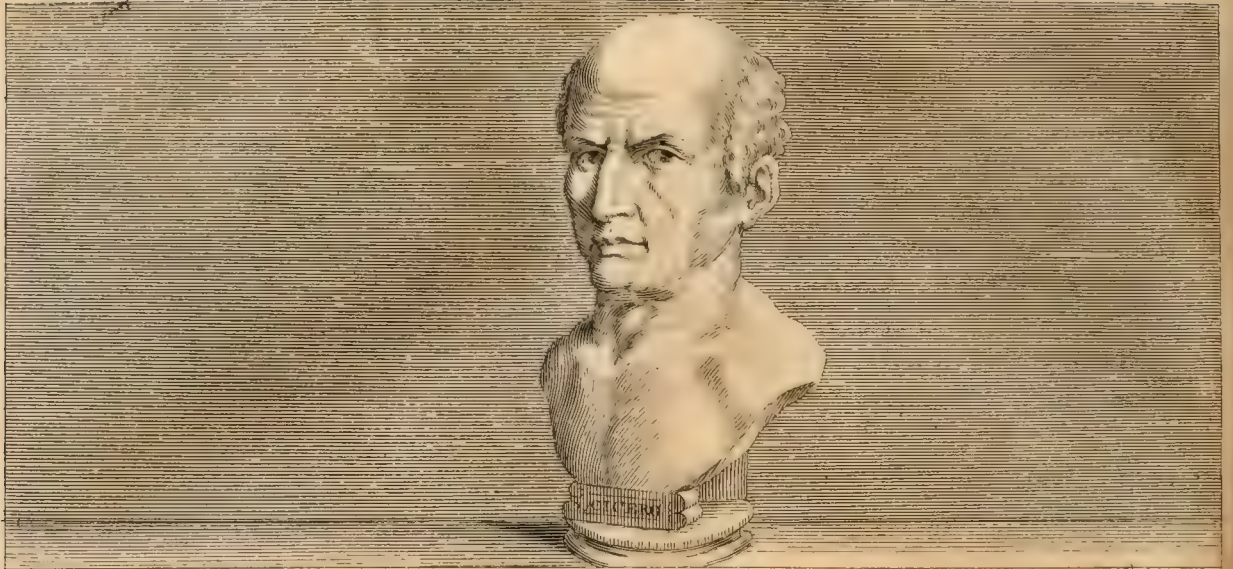
catos, & juxta enata fuit non magna platanus. Ex ea multa folia (sive ventus ea decusserat, sive idem qui deposuerat aurum, injecerat) circumjacentia & circumfusa aurum longo tempore occuluerunt. Postquam homo ille reversus eodem loco inventum aurum recepit, ac fuit rumor hic dissipatus, multi adolescentes urbani sumpto hinc in Demosthenis abstinentiam argumento, certarunt inter se epigrammatibus. Demadem, qui non diuturnum fructum cepit crescentis gloriæ, ultio Demosthenis egit in Macedoniam, & quibus fœde fuerat adulatus, ab iisdem est perditus juste, odiosus iis vel ante, tunc vero noxæ compertus manifestæ. Literæ ejus emanarant quibus Perdiccam ad Macedoni-

νία, ἢ σώζειν τὰς Ἑλλῆδας, ὡς δὴ πρὸ σαπρῆ ἢ παλαιῆ σήμονος, λέγων τὸν Ἀντίπατρον, ἡτηνάρης. ἐφ' οἷς Δανάρχος τῆ Κορινθίᾳ κατηγορήσασθαι, παροξυνθεὶς ὁ Κάσανδρος ἑκατέσφαξεν αὐτῆ τῷ κόλπῳ τὸν ὕον, εἶτα ἔτως ἐκείνον ἀνελεῖν προσέταξεν, ἐν τοῖς μεγίστοις διδασκόμηνον ἀτυχήμασιν, ὅτι πρῶτος ἑαυτὸς οἱ προδότηι πωλῆσιν. ὁ πολλάκις Δημοσθένης προαγορεύσας, ἐκ Ἐπίδουρον. τὸν μὲν ἐν Δημοσθένης ἔχεις Σόσιε βίον, ἔξ ὧν ἡμεῖς ἀνέγνωμεν ἢ διηκῆσαμεν.

am tentandam adhortabatur, & ad conservandos Græcos, ut a marcido & vetere filo dependentes, Antipatrum significans. De his quum cum Dinarchus Corinthius accusasset, infensus Cassander filium ejus in ipsius jugulavit sinu, deinde eum jussit necari. Hic maxi-

mis calamitatibus didicit proditores semetipfos vendere primos, quod sæpius prædicente non crediderat Demosthene. Habes jam Soffi quatenus nos quidem legendo & audiendo consequi potuimus, Demosthenis vitam.

Apud Ful. Ursin.

Sp. J. G. S. Sculpt.

Κ Ι Κ Ε Ρ Ω Ν .

ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ ἢ τὴν μητέρα λέγουσιν Ὀλβίαν ἢ
γεγονέναι ἢ καλῶς βεβιωκέναι· ἀλλ' ἢ τῶ πατρὸς εἶδέν ἢν
πυθέας μέτερον. οἱ μὲν γὰρ ἐν κναφείῳ τινὶ ἢ γυέας καὶ
τραφίῳ τὸν ἄνδρα λέγουσιν· οἱ δ' εἰς Τύλλιον Ἀπιὸν
ἀνάγουσι τὴν ἀρχὴν τῶ γένος, βασιλεύσαντα λαμπρῶς ἐν
Ουόλσχοις. ὁ μὲντοι πρῶτος ἐκ τῶ γένος Κικέρων ἐπονομαστὴς, ἀξιῶ
λόγῃ δοκεῖ γυέας· διὸ τὴν Ἰπικλησίῳ ἐκ ἀπερρίψαν οἱ μετ' αὐτὸν, ἀλλ'
ἠσπασάντο, καίπερ ὑπὸ πολλῶν χλευαζομένων. κίκερ γὰρ οἱ Λατῖνοι τὸν
ἐρέβινθον καλεῖσι. κακεῖνος ἐν τῶ πέρατι τ' ῥινόσ διασολῶ ἀμβλείαν εἶχεν,
ὥσπερ ἐρέβινθος διαφυλῶ, ἀφ' ἧς ἐλήθησάτο τὴν ἐπωνυμίαν. αὐτὸς γε μὲν
Κικέρων, ὑπὲρ ἧ τάδε γέγραπ', τῶ φίλων αὐτὸν οἰομένων δεῖν, ὅτε πρῶ-
τον ἀρχὴν μετήει ἢ πολιτείας ἤπλετο, φυγεῖν τ' ἄνομα ἢ μεταθέας, λέ-
γέ').

CICERONIS matrem tradunt Helviam
claro genere & honesta vita fuisse: de patre
nihil mediocre refertur. Alii in officina ful-
lonia & natum volunt & educatum: alii ad
Appium Tullium clarum Volscorum regem
originem familiæ ejus referunt. Verum is
qui hujus gentis Cicero primus est cogno-
minatus, virum egregium arbitror fuisse.
Quare non repudiaverunt ejus posterii hoc

cognomentum: sed licet etiam vulgo in ora
hominum pro ludibrio abiret, sunt id tamen
amplexi. A cicere enim trahitur. Habuit
nempe ille in extremo nasi in modum ci-
ceris cæcam incisuram, unde cognomen qua-
sivit. Ipse quidem, quo de hic scribimus
Cicero, admonentibus amicis, quum primum
honores peteret & rempub. attingeret, ut
abjiceret hoc nomen immutaretve, fertur
glori.

γέ) νεανιδυσάμην⊕ εἶπεν, ὡς ἀγωνιᾶται τὸν Κικέρωνα τῷ Σκαύρων ἢ τῷ Κάτλων ἐνδοξότερον ἀποδείξαι. ταμιδίων δ' ἐν Σικελία, ἢ τοῖς Θεοῖς ἀνάθημα ποιήσας⊕ ἀεγυρεῖν, τὰ μὲν πρῶτα τῷ δύο ὀνομάτων ἐπέγραψεν, τὸν τε Μάρκον ἢ τὸν Τύλλιον· ἀντὶ ᾧ τῷ τρίτῳ σκώπιων, ἐρέβινθον ἐκέλευσε πρὸς τὰ γράμματα τὸν τεχνίτην ἐπιθεῖν. ταῦτα μὲν ἐν πρῶτῳ τῷ ὀνόματι⊕ ἰσορή).

Τεχνίται ᾧ Κικέρωνα λέγουσι, ἀνωδύως ἢ ἀπόνως λοχουθείσης αὐτῷ τῷ μητρὸς, ἡμέρα τρίτη τῷ νέων καλανδῶν ἐν ἣ νυκτὶ οἱ ἀρχόντες ἀύχον) ἢ θύουσιν ὑπὲρ τῷ ἡγεμόν⊕. τῇ ᾧ τίθηται φάσμα δοκεῖ γυῖος, ἢ προειπεῖν ὡς ὄφελ⊕ μέγα πᾶσι Ῥωμαίοις ἐκλεφεθή. ταῦτα δ' ἄλλως ὀνειράτα ἢ φλύαρον εἶναι δοκεῖν, ταχέως αὐτὸς ἀπέδειξε μαυρίαν ἀληθινήν, ἐν ἡλικίᾳ τῷ μανθάνειν γρόμην⊕, δι' ἀφύϊαν ἐκλάμψας, ἢ λαβῶν ὄνομα ἢ δόξαν ἐν τοῖς παισίν, ὥστε τὸς πατέρας αὐτῷ Ἐπιφοιτῶν τοῖς διδασκαλείοις, ὄψει τε βελομήτης ἰδῆν τὸν Κικέρωνα, ἢ τῷ ὑμνησάμενον αὐτῷ πρὸς τὰς μαθήσεις ὀξύτητα ἢ σωῖσιν ἰσορήσαι· τὸς δ' ἀγροικότερος ὀργίζεσθαι τοῖς ἡέσιν, ὀρῶντας ἐν ταῖς ὁδοῖς τὸν Κικέρωνα μέσον αὐτῷ Ἐπὶ τιμῇ λαμβάνοντας. γρόμην⊕ δ', ὡσπερ ὁ Πλάτων ἀξιοῖ τὴν φιλομαθῆ ἢ φιλόσοφον φύσιν, οἷ⊕ ἀσπάζεσθαι πᾶν μάθημα, ἢ μηδὲν λόγῳ μηδὲ παιδείας ἀτιμάζειν εἶδ⊕; ἐρρύη πως προθυμότερον Ἐπὶ ποιητικῆν καὶ τι ποιημάτων ἔτι παιδὸς αὐτῷ διασώζε), Πόνι⊕ Γλαυκ⊕, ἐν τετραμέτρῳ πεποιημένων. προῖων ᾧ τῷ χρόνῳ, ἢ ποικιλώτερον ἀπλόμην⊕ τῷ πρῶτῳ

ταῦτα

glorians dixisse enifurum se illustrius Ciceronis nomen Scauris & Catulis reddere. Quæstor in Sicilia donum argenteum Diis consecravit, in quo initia inscripsit duorum nominum, Marci & Tullii, tertii loco ludens, cicer jussit artificii proxime illas literas incidere. De nomine hæc prodita sunt.

Editum ferunt Ciceronem, facili partu & nullo matris dolore, tertio Nonas Januarias; quo die magistratus nunc vota faciunt & sacrificant pro incolumitate principis. Nutrici ejus spectrum aiunt se obtulisse, ac prædixisse ingens eam bonum omnibus Romanis nutrire. Hæc quum somnia esse & vana aliquin viderentur, ipse brevi ostendit certum fuisse oraculum. Nam ubi literarum fuit per ætatem capax, tanta in eo eluxit indoles, tan-

tumque nomen inter pueros & laudem comparavit, quæ parentes eorum excitaret ut ad ludum pergerent ad Ciceronem oculis contemplandum, celebratumque ejus in discendo acumen & solertiam considerandam: agrestiores succenserent filiis, quum cernerent in media eos caterva Ciceronem honoris causa per vias stipantes. Hic quum esset, qualem esse Plato vult studiosam & philosophiæ naturam amantem, ad omnes natus artes complectendas, nec ad ullum doctrinæ aut eruditionis prætereundum genus, ad poesim sane fuit proclivior. Extat poema quoddam parvum, quod puer etiamnum edidit, Pontius Glaucus, versibus tetrametris compositum. Progressu temporis, quum magis ac magis hoc studium excoleret, non modo

ταῦτα μέσης, ἔδοξεν ἔ μόνον ῥήτωρ ἀλλὰ καὶ ποιητὴς ἀεὶ εἶναι Ῥωμαίων. ἢ μὲν ἔν τῇ τῆ ῥητορικῇ δόξῃ μέχει νυν διαμυρεῖ, καίπερ ἔ μικρῶς γεγηρημένης περὶ τὰς λόγους καινοτομίας· τὴν δὲ ποιητικῶν αὐτῆ, πολλῶν δὲ φυῶν ἑπιγρομῶν, πανάπασιν ἀκλεῖ καὶ ἀτιμον ἔρρειν συμβέβηκεν.

Ἀπαλλαγὴς δὲ τῆ ἐν πασι διατεδῶν, Φίλων εἴηκε τῆ Ἰακ. Ἀκαδημίας, ὃν μάλιστα Ῥωμαῖοι τῆ Κλειτομάχου σωήτων καὶ διὰ τὸν λόγον ἐθαύμασαν, καὶ διὰ τὸν τρόπον ἠγάπησαν. ἅμα δὲ τοῖς περὶ Μάκιον ἀνδράσι σωῶν πολιτικοῖς καὶ πρωτόεσι τῆ βελῆς, εἰς ἐμπειρίαν τῆ νόμων ὠφελῆτο· καὶ τινὰ χρόνον καὶ στρατείας μετέχεν ὑπὸ Σύλλα περὶ τὸν Μαρσικὸν πόλεμον. εἴθ' ὄρων εἰς εἴσιν, ἐκ δὲ τῆ εἴσεως εἰς ἀκρατον ἐμπίπλονα τὰ πράγματα μοναρχίαν, ἐπὶ τὸν χολασίω καὶ θεωρητικὸν ἐλθὼν βίον, Ἑλλησι σωῶν φιλολόγοις, καὶ προσέειπε τοῖς μαθήμασι ἀχρῆς ἔ Σύλλας ἐκράτησε, καὶ κατάσασιν τινὰ λαμβάνειν ἔδοξεν ἢ πόλις. ἐν δὲ τῆ χρόνῳ τῆ τῶ Χρυσόγονο ἀπελδύθη Σύλλα, προσαγαλάνιος τινὲ εἴσαν ὡς ἐκ προσγραφῆς ἀναεθελῆ, αὐτὸς ἐωνήσατο διαχιλίω δραχμῶν. ἐπεὶ δὲ Ῥώσκιο ὁ υἱὸς καὶ κληρονομῆ τῆ τεθνηκότῃ ἠγανάκτει, καὶ τὴν εἴσαν ἀπεδείκνυε πενήκονα καὶ διακοσίων ταλάνω εἴσαν ἀξίαν, ὃ, τε Σύλλας ἐλεγχόμεν ἐχαλέπαινε, καὶ δίκῃ πατροκλονίας ἐπῆγε τῆ Ῥωσκίω, τῆ Χρυσόγονε κατασκιδάσαντο, ἐβοήθει δ' εὐδαίς, ἀλλ' ἀπετρέποντο, τῆ Σύλλα τὴν χαλεπότητα δεδοικότες· ἔτω δὲ δι' ἐρημίαν τῆ μισρακίε τῆ Κικέρωνι προσφυγόντο, οἱ φίλοι συμπαρῶμεν, ὡς ἐκ ἀν αὐτῶ λαμπροτέρων αὐ-

θις

orator habitus est, sed & poeta inter Romanos præstantissimus. Cæterum laus oratoria, licet multa in dicendo novata fuerint, vel hac manet ætate: poetica vero, quia multi ei insignes successerunt, neglecta jacet & obsoleta.

Schola relicta puerili, Philoni dedit operam Academico: quem Romani supra ceteros Clitomachi alumnos & ob dicendi facultatem admirati sunt, & dilexerunt ob morum suavitatem. Simul etiam Mucium Scævolum affectatus est, consultum virum & principem senatus, ex quo jurisprudentiam hausit. Meruit & aliquantisper sub Sylla bello Marfico. Inde tempus in seditionem quum conspiceret, ex seditione in effraenem

ruere dominatum, ad castra se retulit Musarum & bonarum artium studia, vixitque cum eruditis Græcis, atque literas coluit, donec rerum est Sylla potitus, ac certum aliquem statum vidit reipublicæ. Hac tempestate libertus Syllæ Chryfogonus bona cujusdam, quem detulerat ut inter proscriptos interfectum, viginti millibus æris emit. Id acerbum interfecti filio & hæredi quum esset Roscio, probaretque hæreditatem sexagies valere: offensus Sylla quod argueretur, crimen ei interprete Chryfogono intulit parricidii. Hic quum nullum appareret auxilium, sed omnes Syllæ favitiam exhorrescerent, destitutus ab omnibus adolescens contulit se ad Ciceronem: quem accenderunt amici, subjeceruntque gradum ipsum ad

ἦς ἀρχὴν πρὸς δόξαν ἐτέραν εἶδ'ε καλλιῶ γηυσομύλω. ἀναδεδάμνη
 ἐν τῷ σιωηγοείαν, ἢ κατορθώσας, ἐθαυμάσθη δεδιῶς ἢ τὸν Σύλλαν,
 ἀπεδήμησεν εἰς τῷ Ἑλλάδα, διασπείρας λόγον ὡς τῆ σῶματ' αὐτῆ
 θεραπείας δεομύς. ἢ γ' ἦν ὄντως ἰχνὸς ἢ ἀσαρκ', ἀρρώστια σωμαχε μι-
 κρὰ ἢ γλιχρὰ μόγις ὄψ'ε τ' ὥρας προσφερέμνη. ἢ ἢ φωνή, πολλή μὲν
 ἢ ἀγαθὴ, σκληρὰ ἢ ἢ ἀπλὰσ'. ὑπὸ ἢ τῆ λόγ'ε σφοδρότητα ἢ πά-
 ρ' ἔχοιτ' αἰεὶ διὰ τῶ ἀνω τόνων ἐλαυνομύη, φόβον παρεῖχεν ὑπὲρ τῆ
 σῶματ'.

Ἄφικόμεν' δ' εἰς Ἀθήνας Ἀλιόχε τῆ Ἀσκαλωνίτε δῆκεσε, τῇ μὲν
 δ' ὀργία τῶ λόγων αὐτῆ ἢ χάριτι κηλέμνη, ἀ δ' ἐν τοῖς δ' ὄγμασιν ἐνε-
 ωτέριζεν, ἐκ ἐπαινῶν. ἦδη γ' ἔξιστατο τ' νέας λεγομύης ἀκαδημίας ὁ Ἀν-
 τίοχ', ἢ τὴν Καρνεάδε εἰσιν ἐγκατέλειπεν, εἴτε καμπιόμνη ὑπὸ τῆς
 ἐναργείας ἢ τῶ αἰσθήσεων, εἴτε, ὡς φασιν ἔνιοι, φιλοτιμία τινὶ ἢ διαφο-
 ρᾶ πρὸς τῆς Κλειτομάχε ἢ Φίλων' σιωήθεις τὸν Στωϊκὸν ἐκ μεταβο-
 λῆς θεραπύων λόγον ἐν τοῖς πλείοις. ὁ ἢ Κικέρων ἐκείνα ἠγάπα, κα-
 κείνοις προσεῖχε μᾶλλον, διανοέμνη, εἰ παυλάπασιν ἐκπέσοι τῆ τὰ κοινὰ
 πράσων, δεύρη μετενεγκάμνη τὸν βίον ἐκ τ' ἀγορᾶς ἢ τ' πολιτείας, ἐν
 ἠσυχία μ' φιλοσοφίας καταζῆν. ἐπεὶ δ' αὐτῶ Σύλλας τε προσηγγέλθη
 τεθνηκῶς, ἢ τὸ σῶμα τοῖς γυμνασίοις ἀναρρῶννύμνη εἰς ἔξιν ἐβάδιζε νεα-
 νικὴν, ἢ τε φωνὴ λαμβάνουσα πλάσιν, ἠδεῖα μὲν πρὸς ἀκοὴν ἐτέθεραπτο ἢ
 πολλή, μετείως ἢ πρὸς τὴν ἔξιν ἠρμωσο τῆ σῶματ', πολλὰ μὲν τῶ δ' ὑπὸ
 Ῥώμης

ad gloriam habiturum posthac speciosiore
 & pulchriorem nullum. Suscepta defensione,
 obtinuit causam: unde laudem consequutus
 magnam est. Cæterum metu Syllæ in Græ-
 ciam profectus est, vulgans ob corporis cu-
 ram abire. Et profecto erat corpore gracili
 atque macilento, & propter stomachi infir-
 mitatem modicum & exiguum cibi vix ad-
 modum fero capiebat. Vox ejus canora
 quidem erat & bona, sed dura & incondita:
 quæ ex orationis ardore & commotione semper
 altis incedens tonis minabatur vitæ periculum.

Ut applicuit Athenas, Antiochum Ascalo-
 nitam audivit, volubilitate captus & venusta-
 te ejus orationis: opinionum vero ejus non
 probavit novationem. Jam enim a nova

quam vocant Academia desciverat Carneadeæ
 sectæ Antiochus defertor, vel evidentia per-
 motus & sensibus, vel (ut alii dicunt) am-
 bitione aliqua & diffensione cum Clitomachi
 & Philonis discipulis, Stoica præcepta ubi-
 que fere mutata sententia amplexus: Cicero
 autem maluit illis inhærere, atque illa sequi.
 Rationem vero inierat hanc, si nullus ei in
 repub. capessenda foret locus, huc ut se ex
 foro & publicis negotiis transferret, ac vitam in
 philosophia traduceret tranquillam. Postquam
 vero accepit mortem Syllæ, & corpus exerci-
 tatione firmatum validum comparavit habi-
 tum: vox autem conformata jucunda auribus
 & plena accidit, fuitque mediocriter ad corpo-
 ris habitum composita: hinc amicis quotidie ex

Ρώμης φίλων γραφόντων ἢ δεομένων, πολλά δ' Ἀντιόχῃ ἀξιακελευσθησὶ τοῖς κοινοῖς Ἐπιβαλεῖν πράγμασιν, αὐθις ὡσπερ ὄργανον ἐξήγευε τὸν ῥητορικὸν λόγον, ἢ ἀνεκίνει τὴν πολιτικὴν δυνάμιν, αὐτὸν τε ταῖς μελέταις διαπονῶν, ἢ τὰς ἐπαινευόμενας μετιῶν ῥητορας. ὅθεν εἰς Ἀσίαν ἢ Ῥόδον ἐπλεύσει, ἢ τῷ μὲν Ἀσιανῶν ῥητόρων Ξενοκλεῖ τῷ Ἀδραμυττιῶ, ἢ Διονυσίῳ τῷ Μάγνητι ἢ Μενίπῳ τῷ Καρὶ συνεχόλασεν· ἐν δ' Ῥόδῳ, ῥήτοσι μὲν Ἀπολλωνίῳ τῷ Μολώνῳ, φιλοσόφῳ δ' Ποσειδωνίῳ. λέγεται δ' τὸν Ἀπολλώνιον, ἔσυνεῖλα τὴν Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον, δεηθῆναι τῶν Κικέρων^ῶ Ἑλλωισὶ μελετῆσαι· τὸν δ' ὑπακῆσαι προθύμως, οἰόμενον ἔτι βελτίονα τὴν ἐπανόρθωσιν. ἐπεὶ δ' ἐμελέτησε, τὰς μὲν ἄλλας ἐμπειπλήχθαι ἢ διαμιλλᾶσθαι πρὸς ἀλλήλους τοῖς ἐπαίνοις, τὸν δ' Ἀπολλώνιον ἔτι ἀκροώμενον αὐτῶν διαχυθῆναι, ἢ παυσαμένη σιώνειν κατέξασθαι πολὺν χρόνον· ἀχθομένη δ' τῶν Κικέρων^ῶ, εἰπεῖν, Σὲ μὲν, ὦ Κικέρων, ἐπαινῶ ἢ θαυμάζω, τὸ δ' Ἑλλάδ^ῶ οἰκίεω τὴν τύχην, ὅρων, ἃ μόνον τῶν καλῶν ἡμῖν ὑπελείπετο, ἢ ταῦτα Ῥωμαίοις διὰ σὲ προσχρόμημα, παιδείαν τε ἢ λόγον.

Ὁ γὰρ Κικέρων ἐλπίδων μεσὸς ἐπὶ τὴν πολιτείαν φερόμενος, ἰσὺς χρεσμῶν τινὸς ἀπημβλύθη τὴν ὁρμήν. ἐρρημῶ γὰρ αὐτῷ τὸν ἐν Δελφοῖς Θεὸν ὅπως ἐνδοξότατος ἦροίτο, προσέταξεν ἢ Πυθία τὴν ἑαυτῶν φύσιν, ἀλλὰ μὴ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἡγεμόνα ποιῆσθαι τῶν βίαι. ἢ τὸν τε πρῶτον ἐν Ῥώμῃ χρόνον δὺλαβῶς διῆγε, ἢ ταῖς ἀρχαῖς ὀκνηρῶς

προσ-

Roma scribentibus sollicitantibusque eum, hinc Antiocho ut ad rempub. accederet cohortante, facultatem dicendi de integro tanquam organum instruxit ad potentiam parandam civilem, declamationibus se subigens, atque ad insignes se applicans oratores. Itaque in Asiam & Rhodum navigavit. In Asia Xenoclem Adramyttenum, & Magnetem Dionysium, & Menippum Carem audivit: Rhodi Apollonium oratorem Molonis filium, & philosophum Posidonium. Hunc Apollonium fama est, quod imperitus esset Romanæ linguæ, a Cicerone ut declamaret Græcè contendisse: Ciceronem ei morem gefuisse libenter, ita fore ratum, melius ut corrigeret se ille: postquam declamavit, cæteris stupore defixis & certatim collaudanti-

bus eum, Apollonium non hilarem fuisse dum audiret dicentem: & quum perorasset, diu sedisse cogitabundum: tandem ubi id momordit Ciceronem, dixisse, Te quidem laudo, Cicero, & admiror: Græciæ vero miseret me conditionis, quum cernam, quæ reliqua nobis sola erant ornamenta, ea quoque te ad Romanos transtulisse, literas & eloquentiam.

Ergo quum ingenti Cicero spe erectus ad rempub. gerendam pergeret, retudit inpetum eius oraculum quoddam. Nam consulenti Apollinem Delphicum qua potissimum ratione summam gloriam assequeretur, sortes datæ fuerunt ut suum ipsius ingenium, non vulgi existimationem, ducem sequeretur vitæ. Ac primum quidem tempus Romæ magna cum cautione transegit, timideque ad honores pen-

προσῆει, ἢ παρεμελεῖτο· ταῦτα δὴ τὰ Ῥωμαίων τοῖς βαναυσοτάτοις πρὸς
 χεῖρα ἢ σωήθη ῥήματα, Γραικὸς ἢ χολαστικός, ἀκάν. ἐπεὶ ὃ φύσει φι-
 λότιμος ὢν, ἢ παρεξωμόμην ὑπὸ τῆ πατρὸς ἢ τῷ φίλων, ἐπέδωκεν
 εἰς τὸ συνηγορεῖν ἑαυτὸν, ἐκ ἡρέμα τῷ πρῶτῷ προσῆγν, ἀλλ' οὐθὺς ἐξέ-
 λαμψε τῆ δόξῃ, ἢ διέφερε πολὺ τῷ ἀγωνιζομένων ἐπ' ἀγορᾶς. λέγεται
 ὃ ἢ αὐτὸς εἶδεν ἦτιον νοσήσας τῆ Δημοθένης πρὸς τὴν ὑπέκεισιν, τῆτο
 μὲν Ῥωσκήν τῷ κωμῶδῳ, τῆτο δ' Αἰσώπῳ τῷ τραγωδῳ προσέχειν Ἰπμιε-
 λῶς. τὸν δ' Αἰσώπον τῆτον ἰσορῆσιν ὑποκρινόμενον ἐν θεάτρῳ τὸν αἰεὶ τῆ
 τιμωρίας τῆ Θυέσθ βελδομόμην Ἀτρέα, τῷ ὑπηρετῷ τινὸς ἀφῶνα πῶρα-
 δραμόμην, ἔξω τῷ ἑαυτῆ λογισμῷ διὰ τὸ πάθῳ ὄντα, τῷ σκήπτρῳ πα-
 τάξαι ἢ ἀνελεῖν. εἰ μικρὰ ὃ πρὸς τὸ πείθειν ὑπῆρχεν ἐκ τῆ ὑποκρίνεσθαι
 ῥοπή τῷ Κικέρωνι. ἢ τῆς γε τῷ βοᾶν μεγάλα χρωμῆς ῥήτορας Ἰπσκώ-
 πλων, ἔλεγε δι' ἀδένειαν Ἰπὶ τὴν κραυγὴν, ὡσπερ χολῆς ἐφ' ἵππον πη-
 δᾶν. ἢ ὃ αἰεὶ τὰ σκώμματα ἢ τὴν παιδιὰν ταύτῃ δὴτραπελία, δικανι-
 κὸν μὲν ἐδόκει ἢ γλαφυρὸν χρωμῷ δ' αὐτῆ κατακόρως, πολλὰς ἐλύ-
 πει, ἢ κακοφείας ἐλάμβανε δόξαν.

Ἀποδειχθεὶς ὃ ταμίας ἐν σιτοδείᾳ, ἢ λαχὼν Σικελίαν, ἠνώχλησε τοῖς
 ἀνθρώποις ἐν ἀρχῇ, σίτον εἰς Ῥώμῃ ἀποσέλλειν ἀναγκαζόμενος. ὑστερον ὃ
 τῆ Ἰπμιελείας ἢ δικαιοσύνης ἢ πραότητῳ αὐτῆ πείραν λαμβάνουτες, ὡς
 εἶδεν τῷ πῶποθ' ἡγεμόνων ἐτίμησαν. ἐπεὶ ὃ πολλοὶ τῷ ἀπὸ Ῥώμης νέων
 ἐνδοξοὶ ἢ γεγονότες καλῶς, αἰτίαν ἔχουτες ἀταξίας ἢ μαλακίας αἰεὶ τὸν
 πόλε-

tendos accessit, neque honore erat in ullo, appellabantque eum, quæ nomina vilissimus quisque Romanorum prompta & assueta in ore habet, Græcum & otiosum. Sed qui flagraret natura cupiditate gloriæ, atque a patre & necessariis incenderetur, ut contulit ad causas dicendas se, non sensim aspiravit ad primas, sed confestim gloria effulsit, longè que cæteris qui causas agebant in foro excelluit. Dicitur hic non secus ac Demosthenes in actione laboravisse, eaque de causa sedulo nunc Roscio comædo, nunc Æsopo tragædo operam dedisse. Hunc Æsopum tradunt dum in theatro agit Atreum de puniendo deliberantem Thyeste, ita fuisse motum ut impos mentis ministrum quendam qui repente prætercurrebat, feriret sæptro & occideret.

Neque sane parum contulit ad persuadendum Ciceroni actio adjumenti, atque oratores qui magnos edebant clamores irridens, ex impotentia dicebat in clamorem sicut claudos in equum insilire. Urbanitas in facetiis ejus & in salibus hisce forensis visa est & lepida: sed quum esset in ea effusior, multos offendit, & habitus est malignus.

Quæstor designatus in difficultate annonæ, ac fortitus Siciliam, primum multis mortalibus, quos mittere frumentum compulit ad urbem, parum fuit gratus. Inde ut industriæ ejus, ut innocentia, ut lenitatis cepere gustum, ut nullum unquam alium honoraverunt prætores. Porro multi Romæ clari adolescentēs & nobili orti familia, vocati in crimen fuere quod molli-ter se & contra disciplinam militarem gessissent

πόλεμον, ἀνεπέμφθησαν ἑπὶ τὸν στρατηγὸν τῆς Σικελίας, σιωεῖπεν αὐτοῖς ὁ Κικέρων ἑπιφανῶς, καὶ παρειποίησεν. ἑπὶ τέτοις ἔν μεγά φρονηῶν εἰς Ῥώμῃ βαδίζων, γελοῖόν τι παθεῖν φησι. σωτυχῶν γὰρ ἀνδρῶν τῶν ἑπιφανῶν φίλῳ δοκῶντι παρὶ Καμπανίαν, ἔρεσθ τίνα δὴ τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτῶν λόγον ἔχουσι Ῥωμαῖοι, καὶ τί φρονησῖν ὡς ὀνόματ' αὐτῶν καὶ δόξης τῶν πεπραγμένων αὐτῶν τῷ πόλιν ἀπασαν ἐμπεπληκῶς τὸν δ' εἰπεῖν, Πῶς γὰρ ἦς, ὦ Κικέρων, τὸν χρόνον τῆτον; τότε μὲν ἔν Ἰθαθυμῆσαι παντάπασιν, εἰ, καθάπερ εἰς πέλαγ' ἀχανές τῷ πόλιν ἐμπεσῶν ὁ παρὶ αὐτῶν λόγ' αὐτῶν, εἰδέν εἰς δόξαν ἑπίδηλον πεποίηκεν ὑσερρον ἢ λογισμὸν ἑαυτῶν διδῶς, πολὺ τῆ φιλοτιμίας ὑφείλεν, ὡς πρὸς ἀόριστον πρᾶγμα τῷ δόξαν ἀμιλλώμεν, καὶ πέρας ἐκ ἐφικτὸν ἔχουσαν. εἰ μὴν ἀλλὰ τό γε χαίρειν ἐπαινέμενον διαφερόντως, καὶ πρὸς δόξαν ἐμπαθέσερον ἔχειν, ἄχει παντὸς αὐτῶν παρέμεινε, καὶ πολλὰς πολλάκις τῶν ὀρθῶν ἐπετάραξε λογισμῶν.

Ἀπὸ μὲν τῆς πολιτείας προθυμότερον, αἰχρὸν ἠγάετο, τὰς μὲν βασιλεύσας ὀργάνοις χρωμένους καὶ σκῶσειν ἀψύχοις, μηδενὸς ἀγνοεῖν ὄνομα, μηδὲ χώραν ἢ δυνάμιν αὐτῶν, τὸν δὲ πολιτικὸν, ὅς δι' ἀνθρώπων αἰ κοινὰ πράξεις περαίνον, ῥαθύμως καὶ ἀμελῶς ἔχειν παρὶ τὴν τῶν πολιτικῶν γνώσιν. ὅθεν εἰ μόνον τῶν ὀνομάτων εἰθίζεν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ τῶν γνωρίμων ἕκαστ' οἰκεῖ, καὶ χωρίον εἰ κέληται, καὶ φίλους οἷς τισι χρῆται, καὶ γείτονας ἐγίνωσκε καὶ πᾶσαν ὁδὸν Ἰταλίας διαπορευομένην Κικέρωνι παρέχει

εθν

in stipendiis faciendis. His ad prætorem Siciliae remissis egregie patrociniatus est, & liberavit eos. Quibus rebus elato Romam regredienti quiddam sibi accidisse ridiculum ipse ait. Nam quum in Campania incidisset in quendam ex primoribus, quicum sibi existimabat intercedere gratiam, qui sermo esset quaesivisse se inter cives de rebus suis gestis, & quid sentirent, arbitratum nomine & gloriae actionum suarum totam implevissent civitatem: respondisse illum, Tu vero Cicero ubi hoc spatium fuisti? Ibi animo se plane concidisse, si mentio sui in urbem tanquam in vastum incidens pelagus, nihilo se ad gloriam reddidisset conspectiorem. Post collectis rationibus suis, videns rem immensam esse ad quam contenderet, gloriam, cujus nullum cerneret

exitum, multum de ambitione remisit. Verum enimvero avebat supra modum celebrari, tenebatque eum perpetuo cupiditas immensa gloriae, quae multa ejus praecleara consilia frequenter interpellavit.

Quum jam animum ad rempub. totum convertisset, turpe duxit, si opifices instrumenta qui tractarent & armamenta furda, nullius nomen fugeret, nec locus, nec vis, in repub. autem versans, qui hominum opera publica munera obiret, socors esset in cognoscendis civibus & supinus. Quare non modo in comprehendendis elaboravit nominibus, sed locum etiam ubi insignis quisque habitaret, praedia ubi haberet, quibus uteretur amicis, & quos haberet vicinos, tenuit, atque in via Italiam peragrans expedite nuncupabat Cicero,

&c

ρον ἦν εἰπεῖν, ἢ Ἐπιδεῖξαι τὰς τῶν φίλων ἀγεῖς ἢ τὰς ἐπαύλους. εἴσαν ἢ μικρὰν μὲν, ἰκανὴν δ', ἢ τὰς δαπάναις ἐπαρκῆ κεκμημένῃ, ἐθαυμάζετο μήτε μισθὸς μήτε δῶρα προσιέρμῃ ἀπὸ τῆς σωτηροῦ μά-
 λισα δ' ὅτε τὴν κτ' Βέρρη δίκῃ ἀνέλαβε. τῆτον γὰρ στρατηγὸν γεγονότα τῆ
 Σικελίας, ἢ πολλὰ πεπονησμένον, τῶν Σικελιωτῶν διωκότων, εἶλεν, ἐκ
 εἰπὼν, ἀλλ' εἴ αὐτῆ τρέπον τιὰ τῆ μὴ εἰπῶν. τῶν γὰρ στρατηγῶν τῶν Βέρ-
 ρη χαριζομένων, ἢ τὴν δίκῃ ὑπερθέσει πολλὰς εἰς τὴν ὑσάτῃ ἐκβαλ-
 λότων, ὡς ἦν πρόδηλον ὅτι τοῖς λόγοις ὁ τῆ ἡμέρας ἐκ εἴσαρκέσει χρόνῃ,
 εἰδὲ λήψε) πέρας ἢ κρίσις, ἀναστὰς ὁ Κικέρων ἔφη μὴ δεῖσθαι λόγων, ἀλλ'
 ἐπαγαγὼν τὰς μάστιγας ἢ Ἐπικρίνας, ἐκέλευσε φέρειν τὴν ψῆφον τὰς
 δικασίας. ὅμως ἢ πολλὰ χαριένια διαμνημονύε) ἢ αὐτὸ ἐκείνῃ αὐτῆ τὴν
 δίκῃ. Βέρρῃ γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἐπιτετημημένον χοῖρον καλεῖσιν. ὡς ἔν
 ἀπελευθερικὸς ἀνθρώπῃ ἐνοχῃ τῶν ἰσθαίρειν, ὄνομα Κακίλιῃ, ἐβέλετο
 παρωσάμῃ τὰς Σικελιώτας κατηγορεῖν τῆ Βέρρη, Τί Ἰσθαίω πρὸς χοῖ-
 ρον; ἔφη ὁ Κικέρων. ἦν ἢ τῶν Βέρρη ἀντίπαις ὑός, ἐκ ἐλευθερίας δοκῶν
 προϊσαθαι τῆ ὥρας. λοιδορηθεῖς ἔν ὁ Κικέρων εἰς μαλακίαν ὑπὸ τῆ Βέρρη,
 τοῖς ὑοῖς, εἶπεν, ἐντὸς θυρῶν δεῖ λοιδορεῖσθαι. τῆ ἢ ῥήτορῃ Ὁρτησίῃ τὴν
 μὲν οὐθεῖαν τῶν Βέρρη σωματεῖν μὴ τολμήσαντῃ, ἐν ἢ τῶν τιμήματι πει-
 δέντῃ αὐτῆ ἀφ' ἑαυτῆς, ἢ λαβόντῃ ἐλεφαντίνῃ Σφίγγα μισθόν, εἶπέ τι πλα-
 γίως ὁ Κικέρων πρὸς αὐτόν. τῆ ἢ φήσαντῃ ἀινιγμάτων λύσεων ἀπίεως
 ἔχεν, Καὶ μὴν Ἐπὶ τῆ οἰκίας τὴν Σφίγγα ἔχεις.

Οὕτω

& demonstrabat amicorum possessiones & vil-
 las. Rem habuit familiarem modicam quidem,
 sed sufficientem & qua tueri se facile poterat.
 Quo magis in admiratione habebatur, quod
 patrocinii causa neque mercedem neque mu-
 nera caperet, præcipue quum Verrem susce-
 pissæt accusandum. Siciliam hic prætor obti-
 nuerat, quem multa ob fæda facinora Siculis
 persequentibus damnavit, non dicendo, sed eo
 quodammodo quod non diceret. Siquidem
 quum prætores in gratiam Verris sæpius com-
 perendinando causam in ultimam diem traxis-
 sent, appareretque diem causæ perorandæ non
 satis futuram, neque exitum habiturum judi-
 cium: exurgens Cicero negavit opus esse ora-
 tione, productisque & interrogatis testibus sen-
 tentiam jussit ferre iudicibus. Quo tamen in

judicio multa ejus commemorantur facete dic-
 ta. Verrem Romani castratum porcum vo-
 cant. Quum autem conditionis homo liber-
 tinæ, studio aspersus superstitionum Judaica-
 rum, Cæcilius nomine, tenderet summotis Si-
 culis nomen deferre Verris, Quid, inquit Ci-
 cero, Judæo cum porco? Erat filius Verri a-
 dultus, quem parum pudice fama tenebat for-
 mam habere. Igitur Verre Ciceroni mollitiem
 objiciente, Liberis, inquit, intra januam con-
 vitandum est. Orator Hortensius rectam &
 plenam non sustinuit Verris suscipere defensi-
 onem, verum in litis æstimatione adductus est
 ut ei adesset. Qui quum Sphingem eburneam
 mercede accepisset, dixit quiddam in eum Ci-
 cero oblique. Scire neganti se solvere ænig-
 mata, Atqui Sphingem, inquit, domi habes.

Ita

Οὕτω ἢ τῷ Βέρρε καταδικασθέντος, ἐβδομήκοινα πέντε μυριάδων τιμησάμενος τὴν δίκην ὁ Κικέρων, διαβολῶν ἔχεν ὡς ἐπ' ἀργυρίῳ τὸ τίμημα καθυφειμένον. ἔτι μὲν ἄλλ' οἱ Σικελιώται χάριν εἰδότες, ἀγορανομήσαντες αὐτῷ πολλὰ μὲν ἀγορῆς ἀπὸ τῆς νήσου, πολλὰ ἢ φέροντες ἤκου' ὧν εἶδεν ἐποίησατο κέρδιον, ἀλλ' ὅσον ἐπιδυνίσει τὴν ἀγορᾶν, ἀπεχρήσατο τῇ φιλοτιμίᾳ τῆς ἀνθρώπων. ἐπέκλιτο ἢ χροῖον καλὸν ἐν Ἀρπείοις, ἢ πρὸς Νέαν πόλιν ἢ ἀγορᾶς, ἢ πρὸς Πομπηίους ἕτερον, ἔτι μεγάλοι' Φερνή τε Τερεντίας τῆς γυναικὸς προσεγγύετο μυριάδων δώδεκα, ἢ κληρονομία τις εἰς ἐννέα δωδεκάσι σωμασθεῖσα μυριάδας. ἀπὸ τέτων ἐλευθερίως ἅμα ἢ σωφρόνως διήγε μὲν τῆς συμβιβίων Ἑλλήνων ἢ Ῥωμαίων φιλολόγων ἁπάντων εἰ ποτε πρὸς δυσμῶν ἤλις κατακλινομένη, ἔχ' ἔτι ἀχολίαν, ὡς διὰ τὸ σῶμα τῷ σομάχῳ μοχθηρῶς διακείμενον. ἦν ἢ ἢ τὴν ἄλλω πρὸς τὸ σῶμα θεραπείαν ἀκείβητος ἢ πρὸς τὸν πνεῦμα, ὥστε ἢ τείψεσι ἢ πρὸς ἀειπάτοις ἀειθρῶς τεταγμένοις χροῖσιν. τῷτον τὸν τρόπον διαπαιδαγωγῶν τὴν ἑξίν, ἀνοσον ἢ διαρκῆ πρὸς πολλὰς ἢ μεγάλας ἀγῶνας ἢ πόνους συνέιχεν. οἰκίαν ἢ τὴν μὲν πατρῶαν τῷ ἀδελφῷ παρεχώρησεν, αὐτὸς δ' ὤκει πρὸς τὸ Παλάτιον, ὑπὲρ τῷ μὴ μακρὰν βαδίζοντις ἐνοχλεῖσθαι τῷς θεραπεύοντις αὐτόν. ἐθεράπευον ἢ καθ' ἡμέραν ἐπὶ θύρας φοιτῶντες ἐκ ἐλάττων ἢ Κράσον ἐπὶ πλάτῳ, ἢ Πομπηίου διὰ τὴν ἐν τοῖς στρατεύμασι δυνάμιν, θεραπεύοντες μάλιστα Ῥωμαίων, ἢ μεγίστους ὄντας. Πομπηίου ἢ ἢ Κικέρωνα ἐθεράπευε, ἢ μεγάλα πρὸς δυνάμιν αὐτῷ ἢ δόξαν ἢ Κικέρωνος συνέπραξε πολιτεία.

Στρα-

Ita damnato Verre & lite aestimata tricies H. S. male audivit Cicero, quasi pecunia corruptus in aestimanda lite esset praevaricatus. Siculi tamen quo gratos se ostenderent, in aedilitate ejus multa ex ea insula advecta obtulerunt ei, quorum in suos usus nihil vertit, tantum ad levandam annonam illorum hominum usus liberalitate est. Villam amoenam Arpini, praedium etiam prope Neapolim, & alterum Pompeiis non lata habuit. Huc accessit uxoris dos Terentiae quadringentorum octoginta millium nummum. Praeterea haereditas ei venit, quae ad trecenta sexaginta millia nummum est redacta. His facultatibus liberaliter se & frugaliter toleravit cum familiaribus Graecis & civibus literarum cultoribus. Haud temere ante occasum solis accumbebat, non

tam distinctus occupationibus, quam valetudinis causa ob stomachi imbecillitatem. Fuit alioquin in corporis cura curiosus & nimius, ut & ad certum numerum frictionibus & ambulationibus uteretur. Ad hunc modum serviens habitui, validum eum & firmum ad multas & graves contentiones laboresque conservavit. Domum paternam concessit fratri: ipse, ne esset clientibus suis molestum longius ire, juxta Palatium habitavit. Colebant eum qui domum ejus quotidie ventitarent, non pauciores quam ob divitias Crassum, & Pompeium ob militarem potentiam: quorum erant eo tempore autoritas & opes maximae. Et ipse quoque Ciceronem observabat Pompeius, multumque Ciceronis actiones Pompeii potentiam & gloriam auxere.

Præ-

Στρατηγίαν ἢ μετιόντων ἅμα σὺν αὐτῶν πολλῶν ἢ μεγάλων, πρῶτῳ ἀπάντων ἀνηγορεύθη ἢ τὰς κείσας ἐδοξε καθαρῶς ἢ καλῶς βραβεῦσαι. λέγει) ἢ ἢ Δικίῳ Μάκρῳ, ἀνὴρ ἢ καθ' αὐτὸν ἰσχύων ἐν τῇ πόλει μέγα, ἢ Κράσῳ χρώμῳ βοηθῶ, κεινόμενῳ κλοπῆς ὑπὸ αὐτῶ, τῇ δυνάμει ἢ σπεδῇ πεπορθῶς, ἔτι τὴν ψῆφον τῷ κριτῷ διαφερόντων ἀπαλλαγείς οἰκάδε, κείραδαί τε τὴν κεφαλῶν κτ' τάχῳ, ἢ καθαρὸν ἱμάτιον ὡς νεμνηκῶς λαβὼν, αὐτὸς εἰς ἀγορὰν προίεναι· τῷ ἢ Κράσῳ αὖτε τὴν αὐλῆον ἀπαλήσαντῳ αὐτῷ, ἢ φράσαντῳ ὅτι πάσαις ἐάλωκε ταῖς ψήφοις, ἀνασρέψας ἢ κατακλιθεὶς ἀποθανεῖν. τὸ ἢ πρῶγμα τῷ Κικέρωνι δόξαν ἠνεῖκεν, ὡς Ἰπμελῶς βραβεύσαντι τὸ δικαστήριον. ἐπεὶ ἢ Οὐατίνῳ, ἀνὴρ ἔχων τὴν τραχὺ ἢ πρὸς τὰς ἀρχοντίας ολίγωρον ἐν ταῖς σωμαγορείαις, χοιράδων ἢ τὸν τραχίλον αὐτίπλευς, ἠτέϊτό τι κατασὰς αὐτῶ τῷ Κικέρωνῳ ἢ μὴ διδοῖντῳ, ἀλλὰ βελουομῶς πολὺν χρόνον, εἰπεῖν ὡς ἐκ αὐτὸς διασείε αὐτῶ τέττα στρατηγῶν Ἰππεραφῆς ὁ Κικέρων, ἀλλ' ἐγὼ, εἶπεν, ἐκ ἔχω τηλικῶτον τραχίλον. ἔτι δ' ἡμέρας δύο ἢ τρεῖς ἔχοντι τ' ἀρχῆς αὐτῶ προσήγαγέ τις Μανίλιον, δὴθῶν κλοπῆς. ὁ ἢ Μανίλιῳ ἔτῳ ὄνοισαν εἶχε ἢ σπεδῶ ὑπὸ τῷ δήμῳ, δοκῶν ἐλαύνεσθαι διὰ Πομπηίου ἐμείνε γδ ἦν φίλῳ. αἰτεμῶς δ' ἡμέραν αὐτῷ μίαν, ὁ Κικέρων μόνῳ τὴν Ἰπῆσαν ἐδῶκε ἢ ὁ δῆμῳ ἠγανάκησεν, εἰσιμῶν τῷ στρατηγῶν δέκα τελάχισον ἡμέρας διδοῖναι τοῖς κινδιδύσσι. τῷ ἢ δημῶν αὐτὸν διαγαγόντων Ἰππὶ τὸ βῆμα, καλέντων, ἢ κατηγοροῦντων, ἀκροθῆναι δεηθεὶς, εἶπεν, ὅτι τοῖς κιν-
δυ-

Præturæ candidatus, quum multos haberet & insignes competitores, omnium est renunciatus primus, in qua iudicia integre & innocenter dispensavit. Fama est Licinium Macrum, virum Romæ & suis prævalidum opibus, & Crassi auxilio subnixum, ad tribunal Ciceronis repetundarum fuisse postulatam. Hunc ista fretum potentia & studio, dum iudices adhuc sententias ferunt, domum reversum illico comam totondisse, ac sumpta toga candida quasi foret absolutus, redire ad forum parantem: quum Crassus ad vestibulum ei occurrisset, & cunctis damnatum renuntiasset sententiis, recepisse se intro, mox decubuisse, ac vitam depofuisse. Fuit Ciceroni ea res honori, quod accurate fortitus esset iudices. Vatinus homo fuit asperior & minus reverens

in causis dicendis magistratum, collo frumoso. Hic ad tribunal petiit quippiam a Cicerone: quo non concedente, sed diu deliberante, Equidem, inquit, si prætor sum, de eo non hæsitarem. Tum conversus, Atqui ego, inquit Cicero, non habeo tantum collum. Quum dies ei non plus duo aut tres superessent magistratus, Manilium quidam de peculatu detulit. Erat Manilius hic, quod fatigari eum Pompeii causa, quo utebatur familiariter, crederet, gratus & acceptus plebi. Ei postulanti diem, unam solam concessit Cicero insequentem: quæ res offendit populum, quod reis consuevissent prætores non minus decem dies tribuere. Tribunis plebis eum hac de causa in rostra vocantibus lacerantibusque, postulata audientia, ait, quum perpe-

διωδύσιν αἰὲ καθ' ὅσον οἱ νόμοι παρέϊκσι κεχημηδύθη. Ἰπικῶς ἢ φιλαν-
 θρώπως, δεινὸν ἠγάτο τῷ Μανιλίῳ ταῦτα μὴ ᾤδαρχεῖν· ἥς ἔν ἐτι μόνης κύ-
 ρειθη ἦν ἡμέρας στρατηγῶν, ταύτῳ Ἰπικῶδες οἰεῖσαι· τὸ γὰρ εἰς ἄλλον ἀρ-
 χονία τὴν κείσιν ἐκβαλεῖν, ἐκ εἶναι βελομηδύων βοηθεῖν. ταῦτα λεχθέντα.
 θαυμαστὴν ἐποίησε τῷ δήμῳ μεταβολήν· ἢ πολλὰ κατρυφημηδύτες αὐτὸν,
 ἐδέοντο τὴν ὑπὲρ τῷ Μανιλίῳ σωμαγορίαν ἀναλαβεῖν. ὁ δ' ὑπέστη προθύμως,
 ἐχ ἠκίσα διὰ Πομπηίου δότιον· ἢ κατασὰς πάλιν Ἰξ ὑπαρχῆς ἐδημηγό-
 ησε, νεανικῶς τῷ ὀλιγαρχικῶν ἢ τῷ Πομπηίῳ φθονέτων καταπύομηδύθη.

Ἐπὶ ὃ τὴν ὑπατείαν ἐχ ἠτίον ὑπὸ τῷ ἀριστοκρατικῶν ἢ τῷ πολλῶν
 προήχθη διὰ τὴν πόλιν, Ἰξ αἰτίας αὐτῷ τοιαύτης σωμαγωνισαμηδύων. τ' ὑπὸ
 Σύλλῃ ἀρομηδύτης μεταβολῆς πρὸς τὴν πολιτείαν, ἐν ἀρχῇ μὲν ἀτόπε φα-
 νείσης, τότε ὃ τοῖς πολλοῖς ὑπὸ χρέους ἢ συνθείας ἠδὴ τινὰ κατάσασιν
 ἔχαι ἐ φαύλῳ δοκείσης, ἦσαν οἱ τὰ παρόντα διασεῖσαι ἢ μεταθεῖναι ζη-
 τήτες, ἰδίῳ ἔνεκα πλεονεξιῶν, ἐ πρὸς τὸ βέλτισον· Πομπηίῳ μὲν ἔτι τοῖς
 βασιλεῦσιν ἐν Πόντῳ ἢ Ἀρμενίᾳ πολεμηδύθη, ἐν ὃ τῇ Ῥώμῃ μηδεμιάς
 ὑφεισώσης πρὸς τῷ νεωτερίζοντα ἀξιωμαχε δυνάμεως. ἔτοι κορυφαῖον
 εἶχον, ἀνδρα τολμητὴν ἢ μεγαλοπράγμονα ἢ ποικίλον τὸ ἦθη, Λούκιον
 Κατιλίαν· ὃς αἰτίαν ποτὲ πρὸς ἄλλοις ἀδικήμασι μεγάλοις ἔλαβε παρ-
 θένῳ συγγεγονέναι θυγατρὶ, κτεῖναι ὃ ἀδελφὸν αὐτῷ· ἢ δίκῳ Ἰπὶ τῷ τῷ φο-
 βέμηδύθη, ἔπεισε Σύλλαν, ὡς ἔτι ζῶντα τὸν ἀνθρώπον, ἐν τοῖς δὲποθανεμέ-
 νοις προγράψαι. τῷτον ἐν προσάτῳ οἱ πονηροὶ λαβόντες, ἄλλας τε πίσεις
 ἀλ-

tuo in reos fuisset, quatenus per leges liceret, æquus & benignus, durum arbitratum se si idem denegaret Manilio. Quæ ergo dies esset in prætura sui juris sola, eam de industria statuisse: neque enim ad alium rejiciendam prætorem causam fuisse, opem si ferre stude- ret. Hæc oratio mirum quantum populi animum commutavit. Multis enim laudibus cumularunt eum, rogaveruntque ut defensionem susciperet Manilii: quod subiit Cicero libenter, maxime absentis causa Pompeii, habuitque de integro concionem, in qua acriter factiosos & Pompeii æmulos perstrinxit.

Ad consulatum non minus ab optimatibus est quam a plebe proventus. Suffragati nempe ei ob reipub. salutem sunt hujuscemodi ex causa. Conversio status reipub. quæ facta a Sylla

fuerat, etsi principio non probaretur, dies tamen & usus tandem utilem esse ad otium servandum ostendit populo. Præsentem rerum statum moliebantur nonnulli, nullo quidem bono publico, sed rerum respectu privatarum, convellere atque mutare. Pompeius id temporis in Ponto & Armenia bellum cum regibus gerebat, Romæ vis non erat præsto satis valida ad reprimendos eos qui rebus novis studebant. Ducem habebant hi hominem audacem, inquietum & versipellem, L. Catilinam. Huic ante fuerat, præter alia infanda scelera, crimini datum quod cum virgine filia stuprum fecisset, & necasset fratrem: cujus metu criminis egit cum Sylla, ut fratrem suum velut adhuc vivum referret in proscriptos. Eo delecto improbi cives duce fidem cum aliis mor-

ἀλλήλοις ἔδοσαν, καὶ καταθύσαντες ἀνθρώπων, ἐγούσαντο τῷ σαρκῶν. διέφραστο δ' ὑπ' αὐτῆ πολὺ μέροσ τ' ἐν τῇ πόλει νεότητοσ, ἡδονὰς καὶ πότες καὶ γυναικῶν ἑρώτας αἰεὶ προξενῶντο ἑκάστω, καὶ τὴν εἰς ταῦτα δαπάνην ἀφειδῶσ ἀσασκιδάζοντο. ἐπῆστο δ' ἡ τε Τυρρῶνία πρὸσ δόψασιν ὄλη, καὶ τὰ πολλὰ τ' ἐντοσ Ἀλπεων Γαλατίας. Ἰπτοφαλέσαστα δ' ἡ Ῥώμη πρὸσ μεταβολῶν εἶχε διατὴν ἐν ταῖσ ἐσίαισ ἀνωμαλίαν, τῷ μὲν ἐν δόξῃ μάλισσ καὶ φρονήματι κατεπίλωχυδύρων εἰσ θεάτροσ καὶ δαῖπνα καὶ φιλασχιὰσ καὶ οἰκοδομίας, τῷ δ' πλέτων εἰσ ἀγῆναισ καὶ ταπεινῆσ στωεῤῥυηκότων ἀνθρώπων· ὥστε μικρῶσ ῥοπήσ δαῖδσ τὰ πράγματα, καὶ παντοσ εἶναι τῆσ τολμήσαντο ἐκσιῶσαι τὴν πολιτείαν, αὐτῶν ὑφ' αὐτῆσ νοσῆσαν.

Οὐ μὲν ἀλλὰ βελόμυροσ ὁ Κατιλίνας ἰχυρόν τι προκαταλαβεῖν ὀσμυτήριον, ὑπατείαν μετήει καὶ λαμπροσ ἰὼ ταῖσ ἐλπίσιν, ὡσ Γαίω Ἀλιώνω στυπατύσων, ἀνδρὲσ καθ' αὐτόν μὲν ἔτε πρὸσ τὸ βέλτιον ἔτε πρὸσ τὸ χείρον ἡγεμονικῶ, προσθήκῶ δ' ἀγοῦντο ἑτέροσ δυνάμειωσ ἐσομύροσ. ταῦτα δὴ τῷ καλῶν καὶ ἀγαθῶν οἱ πλείοσι προαιδομύροι, τὸν Κικέρωνα προῆγον Ἰπὶ τὴν ὑπατείαν καὶ τῆσ δήμωσ δεξαμύροσ προθύμωσ, ὁ μὲν Κατιλίνας Ἰξέπεσε, Κικέρων δ' καὶ Γαίωσ Ἀλιώνω ἡξέθησαν. καίτοι τῷ μετιόλιων ὁ Κικέρων μόνω ἰὼ Ἰξ ἰπικῆσ πατροσ, ἔ βελδυτῆ γεγονώσ.

Καὶ τὰ μὲν δεῖ Κατιλίαν ἐμυρεν ἔτι τῆσ πολλῆσ λανθάνουσα· προαγῶνεσ δ' μεγάλοσ τὴν Κικέρωνω ὑπατείαν Ἰξεδέξαντο. τῆτο μὲν γῶ, οἱ κωλυμύροι καὶ τῆσ Σύλλα νόμωσ ἀρχειν, ἔτ' ἀδενεῖσ ὄλησ, ἔτ' ὀλίγοσ, μετιόν-

dis sanxerant inter se, tum mastati hominis gustata carne. Corruerat hic magna ex parte juventutem urbanam, illecebras, comestationes, scorta cuique semper praebendo, neque ulli sumptui in his suppeditandis modum faciendō. Spectabat tota ad defectionem Hetruria, & Gallia pleraque cisalpina: ipsa vero propter bonorum inaequalitatem maxime ad mutationem rerum opportuna erat Roma. Nam ut quisque nobilissimus erat, & animosissimus, ita opes in spectacula, viscerationes, largitiones magistratuum assequendorum causa, insanias substructiones profuderat: Pecunia ad homines defluserat ignavos & humiles, ut parvo momento quivis cui foret animus, valeret rempub. per se aegram versare.

Arcem tamen quod ad nova coepta haberet

validam, consulatum Catilina petebat, magnamque conceperat spem C. Antonium se collegam habiturum, virum neque ad bonum publicum neque ad perniciem idoneum principem, sed accessionem futurum alterius ducis virium. Haec studia plurimorum bonorum, qui ea prospiciebant, accenderunt ad consulatum petendum Ciceronem: qui quum populo valde acceptus esset, tulit Catilina repulsam. Creati consules sunt M. T. Cicero, & C. Antonius; licet inter candidatos solus patrem Cicero habuerit equestris ordinis non patritii.

Quamvis vero Catilinae consilia nondum emanaverant in vulgus, magna praeludia tamen contentionum exceperunt Ciceronis consulatum. Hinc illi qui per leges Cornelias ab honoribus petendis arcebantur, quorum opes

τιόντες ἀρχαὶς ἐδημαγώγων, πολλὰ δὲ Σύλλα τυραννίδῳ ἀληθῆ μὲν καὶ δίκαια κατηγορεῖντες, εἰ μὴ ἐν δέοντι τὴν πολιτείαν εἰδὲ σὺν καιρῷ κινεῖντες. τῆτο δὲ νόμους εἰσήγον οἱ δήμαρχοι πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, δεκαδραχμῶν καθιστάντες αὐτοκρατόρων ἀνδρῶν οἷς ἐφείτο, πάσης μὲν Ἰταλίας, πάσης δὲ Συρίας, καὶ ὅσα διὰ Πομπηίας νεωστὶ προσώριστο, κυρίως ὄντας, πωλεῖν τὰ δημόσια, κτείνειν εἰς δοκοίη, φυγάδας ἐκβάλλειν, συνοικίσειν πόλεις, χρήματα λαμβάνειν ἐκ τῶν ταμείων, στρατιώτας τρέφειν καὶ καταλέγειν ὁπόσων δέοντο. διὸ καὶ τῶν νόμων προσεῖχον ἄλλοι τε τῶν Ἰππικῶν, καὶ πρῶτος Ἀντώνιος ὁ τῶν Κικέρων συνάρχων, ὡς τῶν δέκα χρησιόμῳ. ἐδόκει δὲ καὶ τὸν Κατιλίνα νεωτερισμὸν εἰδὼς εἰς δυσχεραίνειν ὑπὸ πλήθους δανείων ὁ μάλιστα τοῖς ἀείσοις φόβον παρεῖχε. καὶ τῆτο πρῶτον στρατιῶν ὁ Κικέρων ἐκείνῳ μὲν ἐψηφίσαστο τῶν ἐπαρχιῶν Μακεδονίαν, αὐτῷ δὲ τὴν Γαλατίαν διδομῆναι παρεστήσαστο, καὶ κατεργάσαστο τῇ χάριτι ταύτῃ τὸν Ἀντώνιον, ὡς περ ὑποκειτὴν ἔμμισθον, αὐτῷ τὰ δεύτερα λέγειν ὑπὲρ τῶν πατρῶν. ὡς δ' εἶπῳ ἐαλώκει καὶ χειροῖσθε ἐγεγόνει, μᾶλλον ἤδη Φαρρῶν ὁ Κικέρων ἐνίσαστο πρὸς τὰς καινοτομίας. ἐν μὲν ἐν τῇ βελῆ κατηγορίαν τινα τῶν νόμων διατιθέμενῳ, ἔτως ἐξέπληξεν αὐτὰς τὰς εἰσφροσύνας, ὥστε μηδὲν ἀντιλέγειν. ἐπεὶ δ' αὖθις ἐπεχείρουν, καὶ παρεσκευασμένοι προεκαλεῖτο τὰς ὑπάτους Ἰππικῶν τὸν δῆμον, εἰδὲν ὑποδείξας ὁ Κικέρων, ἀλλὰ τὴν βελῆν ἐπεαδὲς κελύσας καὶ προελθῶν, εἰ μόνον ἐξέβαλε τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων

ἀπο-

ingentes, nec exiguus erat numerus, orationes in prensando populares habebant, graviterque in Syllæ tyrannidem invehebantur. Adferebant illi quidem de isto argumento & vera & æqua, alieno tamen & incongruo turbabant rempub. tempore. Hinc tribuni plebis leges rogabant huic materiæ convenientes. Promulgabant nempe legem de creandis cum summa potestate decemviris, quibus jus esset agrum publicum tota Italia, tota Syria, & nuper a Pompeio partum vendere, quæstionem habere de omnibus quos liberet extermi- nare, colonias deducere, pecuniam ex ærario sumere, habere conscribereque exercitum, quanto haberent opus. Quare favebant huic legi cum alii ex nobilitate, tum primus collega Ciceronis, Antonius, unum sperans se fore ex decemviris. Quæ vero res

perculit optimates præcipue, videbatur con- jurationem Catilinæ, cujus esset conscius, non moleste ferre, quod oppressus esset multo ære alieno. Huic vulnere primum medicinam faciens, provinciam ei Macedoniam concessit Cicero, Galliam sibi decretam deposuit. Hoc sibi beneficio devinxit Antonium, ut velut mercenarius histrio sibi in tuenda patriæ salute secundas partes ageret. Hunc jam ut sibi habuit obsequentem & tractabilem, tunc majore animo Cicero eos qui moliebantur res novas aggressus est. Igitur in senatu contra legem dixit: ubi pavorem legislatoribus offudit tantum ut quid responderent non haberent. Verum quum urgerent de integro legem, & instructi consules in rostra traherent, nihil Cicero trepidans senatu sequi jussu progressus est. Nec solum legem antiquavit, sed & adeo con- fter-

ἀπογνῶναι τὰς δημάρχους ἐποίησε, ὡς τὸν τῶν λόγων κρατηθείας ὑπὸ αὐτῶν.

Μάλισα γὰρ ἔτι ὁ ἀνὴρ ἐπέδειξε Ῥωμαίοις ὅσον ἠδονῆς λόγῳ τὰ καλῶ προστίθησι, ἢ ὅτι τὸ δίκαιον ἀήτητόν ἐστιν, ἀνὸς ὁρθῶς λέγῃ. ἢ δὲ τὸν ἐμμελῶς πολιτοδόμῳ, αἰ τὰ μὲν ἔργῳ τὸ καλὸν ἀντὶ τῶν κολακδιῶν αἰρεῖται, τὰ δὲ λόγῳ τὸ λυπεῖν ἀφαιρεῖν τῶν συμφέρων. δεῖγμα δὲ αὐτῶν τὸ ὡς τὸν λόγον χάρειται, ἢ τὸ ὡς τὰς θεάς ἐν τῇ ὑπατείᾳ χυρόμῳ. τῶν γὰρ ἰππικῶν πρότερον ἐν τοῖς θεάτροις ἀναμειγνυμένων τοῖς πολλοῖς, ἢ μὲν τῶν δήμων θεωμάτων ὡς ἔτυχεν, πρῶτον διεκρινεν. Ἐπὶ τιμῇ τὰς ἰππείας ἀπὸ τῶν ἄλλων πολιτῶν Μάρεον Ὀθων στρατηγῶν, ἢ διενειμῶν ἰδίαν ἐκείνοις θεάν, ἢ ἔτι ἢ νῦν ἄξιαρετον ἔχουσι τῶν πρὸς ἀτιμίαν ὁ δῆμος ἔλαβε, ἢ φανείτω ἐν θεάτρῳ τῶν Ὀθων, ἐφυβεῖζων ἐσύριπεν, οἱ δὲ ἰππῆες ὑπέλαβον κρότῳ τὸν ἄνδρα λαμπρῶς. αὐτῶν δὲ ὁ δῆμος ἐπέτεινε τὸν συειγμὸν, εἶτα ἐκείνοι τὸν κρότον. ἐν δὲ τῶν τετραπόμῳ πρὸς ἀλλήλους ἐχρῶντο λοιδορίαις, ἢ τὰ θεάτρον ἀκοσμία κατεῖχεν. ἐπεὶ δὲ ὁ Κικέρων ἦκε πυθόμῳ, ἢ τὸν δῆμον ἐκκαλέσας πρὸς τὸ ἔνυξ ἱερὸν, ἐπετίμησε ἢ παρενήσεν, ἀπελθόντες αὐτῶν εἰς τὸ θεάτρον ἐκρότην τὸν Ὀθωνα λαμπρῶς, ἢ πρὸς τὰς ἰππείας ἀμιλλαν ἐποιεῖτο ὡς τιμῆς ἢ δόξης τῶν ἀνδρῶν.

Ἡ δὲ ὡς τὸν Κατιλίαν σωμοσία πῆξασα ἢ καταδείσασα τῶν ἀρχῶν, αὐτῶν ἀνεθάρρει, ἢ σωῆγον ἀλλήλους, ἢ παρεκάλεσεν ὑπολμότερον ἀπείδει τῶν

sternavit dicendo tribunos, ut etiam suscepta omnia abjicerent alia:

Nempe hic vir potissimum quantum adferat honesto condimentum eloquentia, ostendit populo Romano, atque invincibile quod est justum esse; si recte dicatur, debereque eum qui sedulo tractare rempub. intendit, semper in rebus quidem agendis honestum blandienti anteferre, sed in dicendo acerbum eximere conducibili. Indicat eius in dicendo suavitatem id quod in consulatu eius circa spectacula accidit. Quum enim ante equites in theatris permisti plebi & una cum populo indifferenti spectarent, M. Otho praetor equites honoris causa primus a caetera plebe discrevit, ac separatim iis locum in teatro, quem nunc

quoque tenent praecipuum, attribuit. Id interpretatus in contumeliam factum suam populus, ingressum in theatrum exhibilavit Othonem probrose: equites invicem magno plausu exceperunt eum. Intendit ex integro populus sibilum, mox plausum illi. Ita inter se commissi laceraverunt se mutuo-maledictis, ac confusio theatrum magna tenebat. Qua re audita quum contulisset se illuc Cicero, concioneque ad Bellonae convocata increpasset populum, castigassetque, reversi in theatrum ingentem plausum Othoni dederunt, certaveruntque cum equitibus de illius honoribus & laude.

At conjuratio Catilinae trepida initio & perculsa, resumpsit animos. Conventu autem coacto cohortati sese mutuo sunt ut majore

τῶν πραγμάτων, πρὶν ἐπανελθεῖν Πομπήιον, ἤδη λεγόμενον ὑποσρέφειν μὲν τὸ δυνάμειος. μάλις δὲ τὸν Κατιλίαν ἐξηρέθιζον οἱ Σύλλα πάλαι στρατιῶται, διαπεφυγότες μὲν ὅλης τῆς Ἰταλίας, πλείοι δὲ καὶ μαχिमώτατοι ταῖς Τυρρηνικαῖς ἑκατεσπαρμηροῖ πόλεσιν, ἀεργαγὰς πάλιν καὶ διαφορήσεις πλέτων ἐτοιμῶν ὀνειργπωλεῖτες. ἔτοι γὰρ ἠγεμόνα Μάλλιον ἔχουσις, ἀνδρα τῆς Ἐπιφανῶς ὑπὸ Σύλλα στρατοῦσαρμηρῶν, συνίστατο τῷ Κατιλίαν, καὶ παρεῖσαν εἰς Ῥώμην συναρχαιρεσιῶσιν. ὑπατείαν γὰρ αὐτῶς μετήει, βεβηλυμῶν ἀνελεῖν τὸν Κικέρωνα καὶ αὐτὸν τῆς ἀρχαιρεσιῶν τὸν θόρυβον. ἐδόκει δὲ καὶ τὸ δαιμόνιον προσημαίνειν τὰ προσόμενα σεισμοῖς καὶ κεραινοῖς καὶ φασμασιν. αἱ δ' ἀπ' ἀνθρώπων μινύσεις, ἀληθεῖς μὲν ἦσαν, ἔπειθ' εἰς ἐλεγχον ἀποχερῶσαι κατ' ἀνδρῶς ἐνδόξε καὶ δυναμῶς μέγα τῷ Κατιλίαν. διὸ τῷ ἡμέραν τῆς ἀρχαιρεσιῶν ὑπερθέμῳ ὁ Κικέρων, ἐνάλα τὸν Κατιλίαν εἰς τῷ σύγκλητον, καὶ καὶ τῶν λεγομένων ἀνέκερυνεν. ὁ δὲ πολλὰς οἰόμενός ἐστιν τὰς πραγμάτων καινῶν ἐπιμετῶν ἐν τῇ βελῆ, καὶ ἅμα τοῖς συνωμόταις ἐνδεικνύμενός, ἀπεκείνατο τῷ Κικέρωνι μαλακῶς ὑπόκεισιν. τί γὰρ, ἔφη, πρῶτῳ δεινόν, εἰ δυοῖν σωμάτων ὄντων, τῷ μὲν ἰχνῶ καὶ κατεφθνηκότη, ἔχοντός δὲ κεφαλῶ, τῷ δ' ἀκεφάλῳ μὲν, ἰχυρῶ δὲ καὶ μεγάλῳ, τέτῳ κεφαλῶ αὐτὸς Ἐπιθήμι; τέτῳ εἰς τε τῷ βελῶ καὶ τὸν δῆμον ἠνιγμῶν ὑπ' αὐτῷ, μάλλον ὁ Κικέρων ἔδεισε, καὶ τεθωρακισμῶν αὐτὸν οἷτε δυνατοὶ πάντες ἀπὸ τῆς οἰκίας, καὶ τῶν νέων πολλοὶ κατήγαγον εἰς τὸ πεδίον. τῷ δὲ θῶρακῷ Ἐπιτήδες ὑπέφαινε τι καὶ ἀλύσας ἐν τῷ

mole rem suscipere, prius quam Pompeius, quem cum legionibus esse audiebant in itinere, reverteretur. Inflammaverunt Catilinam potissimum veteres Syllani milites: qui per totam quidem Italiam fusi, sed plurimi & fortissimi Hetruriae admisti oppidis, quum novas rapinas & direptiones paratas locupletum somniarent, duce Manlio, egregio viro qui sub Sylla meruerat, conspiraverunt cum Catilina, veneruntque Romam ad comitia, ut ejus petitionem suffragiis suis juvarent. Petebat enim iterum consulatum, certus Ciceronem in ipso comitiorum tumultu occidere. Porro Dii quoque clare imminencia mala terrae motibus, fulguribus & ostentis praenuntiarunt. Indicia hominum erant illa quidem vera, sed ad coargu-

endum virum nobilem & praepotentem Catilinam non satis firma. Quare producta comitiorum die accersivit in curiam Catilinam Cicero, atque de iis quae agitata rumoribus erant interrogavit. Ille, multos ratus in senatu esse rerum novarum cupidos, simul etiam conjuratis ostentans se, respondit Ciceroni leniter, Quidnam pecco, (inquit) duo quum sint corpora, alterum gracile & tabidum, quod caput habeat, expers alterum capitis, sed validum & magnum, huic si ego caput addo? Haec eo involute de senatu & populo jactante, major Ciceronem incessit metus: quem lorica munitum primores omnes ac frequens juvenus ab ipsius domo & curia deduxerunt in campum. Diffusa de industria ex humeris tunica partem aperuit

τῶν ὤμων τῆ χιτῶν, ἐνδεικνύμεν τοῖς ὄρωσι τὸν κίνδυνον. οἱ δ' ἠγανάκτεον ἢ συνεστέφοντο πρὸς αὐτόν· ἢ τέλ, ἐν ταῖς ψήφοις τὸν μὴ Κατιλίαν αὐτῆς ἐξέβαλον, εἰλοντο δὲ Σιλανὸν ὑπάτον, ἢ Μερήναν.

Οὐ πολλῶ δ' ὑπερῶν τέτων ἤδη τῷ Κατιλίᾳ τῶν ἐν Τυρρηνίᾳ συνερχομένων, ἢ τ' ὠρισμένης πρὸς τὴν ἐπίθεσιν ἡμέρας ἐγγὺς ἔσης, ἦκον ἐπὶ τὴν Κικέρων οἰκίαν πρὸς μέσας νύκτας ἄνδρες οἱ πρῶτοι ἢ δυνατώτατοι Ῥωμαίων, Μάρκ, τε Κράσ, ἢ Μάρκ, Μάρκελλ, ἢ Σκιπίων Μέτελλ. κόψαντες δὲ τὰς θύρας, ἢ καλέσαντες τὸν θυρωρὸν, ἐπέδωκαν ἐπεγεῖραι, ἢ φράσαι Κικέρων τὴν παρεσίαν αὐτῶν. ἦν δὲ τοιούδε· τῷ Κράσ, σω μὲ, δεῖπνον ἐπισολὰς ἀποδίδωσιν ὁ θυρωρὸς ὑπὸ δὴ τιν, ἀνθρώπων κομιθεῖσας ἀγνώστ, ἀλλὰς ἄλλοις ἐπιγεγραμμένας, αὐτῷ δὲ Κράσ, μίαν ἀδέσποτον. ἦν μόνον ἀναγνῶς ὁ Κράσ, ὡς ἐφραζε τὰ γεράματα φόνον χηυσόμενον πολὺν διὰ Κατιλίαν, ἢ παρήνει τ' πόλεως ὑπεξελεθεῖν, τὰς ἄλλας ἐκ ἔλυσεν, ἀλλ' ἦκεν εὐθύς πρὸς τὸν Κικέρωνα, πληγῆς ὑπὸ τῆ δεινῆ, καὶ τι τ' αἰτίας ἀποδύομεν ἦν ἔχε διὰ φιλίαν τῆ Κατιλίᾳ. βελυσάμεν, ἐν ὁ Κικέρων, ἅμ' ἡμέρᾳ βελήν συνήγαγε, ἢ τὰς ἐπισολὰς κομίσας ἀπέδωκεν οἷς ἦσαν ἐπεσαλημένα, κελύσας φανερώς ἀναγνῶναι. πᾶσαι δ' ἦσαν ὁμοίως ἐπιβελήν φράζουσαι. ἐπεὶ δὲ ἢ Κόιντ, Ἄρρι, ἀνήρ, στρατηγικὸς ἀπήγγαλε τὰς ἐν Τυρρηνίᾳ καταλοχισμῶς, ἢ Μάλλι, ἀπηγγέλλετο σὺν χειρὶ μεγάλη πρὸς τὰς πόλεις ἐκείνας αἰωρέμεν, αἰεὶ τι προσδοκᾶν καιρὸν ἀπὸ τ' Ῥώμης, γίνε, δόγμα τ' βελῆς, πρὸς κατατίθεσθαι τοῖς

ruit loricae, quo conspectior contemplantibus periculi sui esset magnitudo: qui graviter commoti latera ejus cinxere. Postremo repulso iterum suffragiis Catilina, declarantur consules Decius Syllanus & C. Muraena.

Non multis post diebus dum milites Catilinæ in Hetruria contrahuntur, & definita ad cœpta patranda dies instat: intempesta nocte principes & potentissimi civitatis venerunt domum ad Ciceronem, M. Crassus, M. Marcellus, Scipio Metellus. Pulsatis foribus & janitore appellato, excire ex somno Ciceronem, & se adesse, jusserunt nuntiare. Erat autem res hæc: Crasso a cœna epistolas reddiderat janitor ab homine allatas ignoto, alias aliis inscriptas, ipsi Crasso unam sine nomine. Ea

Crassus sola lecta, ubi literæ significarunt multorum moliri Catilinam cædem, monueruntque ut civitate se subduceret, non aperuit reliquas, sed confestim, tanto attonitus periculo, properavit ad Ciceronem, simul nonnullam, in qua ob familiaritatem erat Catilinæ, diluturus suspicionem. Cicero, re delibata, prima luce convocat senatum, epistolas reddit iis quibus erant destinatæ, jubetque ut eas publice legant. Continebant omnes ex æquo, instare insidias. Cæterum postquam delectum in Hetruria haberi Quintus Martius, vir prætorius, significavit, & Manlium nuntiatum est magna cum manu illic circa oppida constanter hære, operientem aliquem motum urbanum: fit senatus.

ποῖς ὑπάτοις τὰ πράγματα· δεξαμένης δ' ἐκείνης, ὡς ἔπισαν) διοικεῖν
ἢ σώζειν τὴν πόλιν. τῆτο δ' εἰς πολλάκις, ἀλλ' ὅταν τι μέγα δέισι, ποι-
εῖν εἴωθεν ἢ σύγκλητῳ.

Ἐπεὶ ᾗ ταύτῃ λαβὼν τὴν Ἰεξσίαν ὁ Κικέρων τὰ μὲν ἔξω πράγματα
Κοῖνῳ Μετέλλῳ διεπίσδουε, τὴν δ' πόλιν εἶχε διὰ χειρὸς, ἢ καθ' ἡμέραν
προΐει δορυφορέμῳ ὑπ' ἀνδρῶν τοσούτων τὸ πλῆθῳ, ὥστε τ' ἀγορᾶς
πολὺ μέρῳ κατέχεν ἐμβάλλοντ' αὐτῷ τὰς ᾠραπέμποντας· ἐκέτι κατε-
ρῶν τὴν μέλλησιν ὁ Κατιλίνας, αὐτὸς μὲν ἐκπηδᾷν ἐγνω πρὸς τὸν Μάλ-
λιον ἔπι τὸ σράτδυμα· ἢ Μάρκιον ᾗ ἢ Κέδηγον ἐκέλευσε ξίφη λαβόντας
ἐλθεῖν ἔπι τὰς θύρας ἔωθεν, ὡς ἀσπασομένης τὸν Κικέρωνα, ἢ διαχερήσα-
σθαι προσπεσόνας. τῆτο Φελβία γυνὴ τῆν ἔπιφανῶν Ἰξαγγέλλει τῷ Κι-
κέρωνι, νυκτὸς ἐλθεῖσα, ἢ διακελευσαμένη φυλάττεας τὰς πρὸς τὸν Κέ-
δηγον. οἱ δ' ἦκον ἅμ' ἡμέρα, καὶ κωλυθέντες εἰσελθεῖν, ἠγανάκτεον, καὶ
κατεβόων ἔπι θύραις, ὥστε ὑποπλίτεροι γινέσθαι. προελθὼν δ' ὁ Κικέ-
ρων, ἐνάλει τὴν σύγκλητον εἰς τὸ τῷ Στησίε Διὸς ἱερῶν, ὃν Στατόωρα Ῥω-
μαῖοι καλεῖσιν, ἰδρυμένην ἐν ἀρχῇ τ' ἱερᾶς ὁδοῦ, πρὸς τὸ Παλάτιον ἀνιόν-
των. ἐπὶ αὐτῷ ἢ τῷ Κατιλίνα μὲν τῶν ἄλλων ἐλθόντῳ, ὡς ἀπολογησομένης,
συγκαθίσαι μὲν εἰς ὑπέμεινε τῆν σύγκλητικῶν, ἀλλὰ πάντες ἀπὸ τῷ βιά-
θρα μετήλθον. ἀρξάμεντ' ᾗ λέγειν ἐθορυβεῖτο, ἢ τέλῳ ἀνασᾶς ὁ Κικέ-
ρων, προσέταξεν αὐτῷ τ' πόλεως ἀπαλλάττεας δεῖν γῶ, αὐτῷ μὲν λόγοις,
ἐκείνη δ' ὅπλοις πολιτδομένης, μέσον εἶναι τὸ τείχεῳ. ὁ μὲν εἰς Κατιλίνας
διθύς

tusconsultum ut committeretur consulibus
respublica, ii viderent ne quid respub. detri-
menti caperet. Id non frequenter, sed in gra-
vi discrimine facere senatus solebat.

Hac potestate Ciceroni permisa, quæ agen-
da foris erant, Q. Metello commisit: urbi
ipse præsidio fuit. Quotidie in publicum tan-
ta stipatus caterva processit, ut ejus comitatus
ingredientis magna ex parte forum occupa-
ret. Tunc Catilina, longioris moræ impa-
tiens, excurrere ad Manlium constituit in ca-
stra, Martium & Cethegum cum gladiis jussit
sicuti salutatum mane ad januam Ciceronis
pergere, & irruentes eum occidere. At Ful-
via hoc, nobilis foemina, Ciceroni nocte ad
eum profecta enuntiavit, monuitque eum ut

caveret a Cethego & Martio. Hi quum di-
luculo accessissent, janua prohibiti coepe-
runt frendere & clamoribus incessere pro fo-
ribus: quæ res magis eos suspectos reddi-
dit. At Cicero progressus coegit senatum
in ædem Jovis Statoris, quæ est in initio
Sacrae viæ, qua ascenditur in Palatium.
Quo quum & Catilina venisset inter reli-
quos, velut purgaturus se, nemo fuit sena-
tor qui ei assidere sustineret, sed relicto sub-
sellio in alteram partem transferunt omnes.
Dicere incipienti obstrepuerunt. Denique
exurgens Cicero urbe præcepit ei ut exce-
deret. Opus enim esse, dum ipse verbis,
ille rempub. armis tractaret, ut muri in me-
dio essent. Ibi Catilina confestim trecentis ar-

αὐτὸς ἔξελθὼν μὲν τριακοσίων ὀπλοφόρων, καὶ πεντησάμυρτον αὐτῷ ῥαβ-
 δεχίας, ὡς ἀρχοὺν, καὶ πελέκει, καὶ σημαίας ἐπὶ δάμυρτον, πρὸς τὸν Μάλ-
 λιον ἐχώρει. καὶ δισμυρίων ὁμῶς τι σιωπηθροισμῶν, ἐπήει τὰς πόλεις ἀνα-
 πείθων καὶ ἀφισιάς· ὥστε τῷ πολέμῳ φανερῶ γεγονότῳ, τὸν Ἀνώνιον ἀπο-
 σαλιῶναι διαμαχεῖσθον.

Τὰς δ' ὑπολειφθέντας ἐν τῇ πόλει τῷ διεφθαρημῶν ὑπὸ τῷ Κατιλίνα
 σωῆγε καὶ παρεθάρρυνε Κορηίλιον Λέντιον, Σέρας Ἐπίκλησιν, ἀνὴρ γέ-
 νος μὲν ἐνδόξου, βεβιωκῶς ὁ φαύλος, καὶ δι' ἀσέλγειαν ἔξεληλαμῶν τὸ βε-
 λῆς πρότερον· τότε ὁ στρατηγῶν τὸ δεύτερον, ὡς ἔθῳ ἐστὶ τοῖς ἔξ ὑπαρ-
 χῆς ἀνακλιμῶν τὸ βελουτικὸν ἀξίωμα. λέγει δὲ καὶ τῷ Ἐπίκλησιν αὐ-
 τῷ ἡρώδης τὸν Σέραν ἔξ αἰτίας τοιαύτης· ἐν τοῖς καὶ Σύλλαν χρόνοις τα-
 μιθίων συχνὰ τῷ δημοσίων χρημάτων ἀπώλεσε καὶ διέφθειρεν ἀγανακτεῖν-
 τῳ ὁ τῷ Σύλλα, καὶ λόγον ἀπαιτεῖσθαι ἐν τῇ συγκλήτῳ, προελθὼν ὀλι-
 γώρως πάνυ καὶ καταφρονητικῶς, λόγον μὲν ἐκ ἔφῃ διδόναι, παρέχειν δὲ
 τῷ κνήμῳ ὥσπερ πάνυ εἰώθεισαν οἱ παῖδες ὅταν ἐν τῷ σφαιεῖζεν ἀμάρ-
 τωσιν. ἐκ τῆς Σέρας παρενομάθη Σέραν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τῷ κνήμῳ
 λέγεσθαι. πάλιν ὁ δίκῳ ἔχων, καὶ διαφθείρας ἐνὶ τῷ δικαστῶν, ἐπεὶ δυσί-
 μόναις ἀπέφυγε ψήφοις, ἔφῃ ὡδανάλωμα γεγονέναι τὸ φατέρω κριτῇ δο-
 θέν· ἀρεκῆν γὰρ εἰ καὶ μιᾷ ψήφῳ μόνον ἀπελύθη. τῆτον ὄντα τῇ φύσει τοῖς-
 τον, κεννημῶν ὑπὸ τῷ Κατιλίνα, προσδιέφθειραν ἐλπίσι κεναῖς ψυδο-
 μάλλεις καὶ γόητες, ἐπὶ πεπλασματῶν καὶ χρησμῶν ἀδούλων, ὡς ἐκ τῶν Σι-
 βυλλείων

armatis comitatus urbem reliquit, ac quasi
 cum imperio esset, cum licitoribus fascibus-
 que & signis correptis ad Manlium contendit.
 Contractis ferme viginti millibus, adiit oppi-
 da, ad defectionem ea sollicitans. Itaque quum
 apertum esset bellum, missus est cum exercitu
 contra eum Antonius.

Relictos in urbe, quos labefactaverat Catilina,
 convocavit & confirmavit Cornelius
 Lentulus, Sura cognomine, claro vir genere,
 sed vita turpi, atque ob vitam flagitiosam an-
 te senatu motus. Prætor tunc iterum erat,
 ut mos est quum quis in senatum est denuo
 electus. Fama est Suram eum appellatum fuisse
 ex hujuscemodi causa. Dominante Sylla
 quæstor magnam summam profuderat abligu-

Vol. IV.

rieratque pecuniæ publicæ. Stomachante Syl-
 la, ac rationes ab eo in curia reposcente, pro-
 cedens in medium secure admodum & con-
 temptim, rationes ait se reddere non posse,
 sed præbere furam, puerorum scilicet more:
 quum in ludo pilæ offenderunt. Hinc appel-
 latus est Sura. Protractus iterum in iudicium,
 quum nonnullos iudices pecunia redemisset,
 atque duabus duntaxat sententiis superasset ab-
 solutoriis damnatorias, quod alteri iudici de-
 diffet nequicquam ait impensum fuisse: satis
 enim esse modo una tantum sententia plus es-
 set liberatus. Tali hunc ingenio & a Catili-
 na incensum vani insuper vates & præstigia-
 tores spe dementaverant inani, carmina con-
 ficta & fortes canentes, quasi ex libris Sibyl-

M n m

linis

Ευλλείων προδηλῆνας εἰμαρδύες εἶναι τῇ Ῥώμῃ Κορηλίς τρεῖς μονάρχες ὧν δύο μὲν ἤδη πεπληρωκέναι τὸ χρεῶν, Κίνναν τε ἢ Σύλλαν, τρίτῳ ἢ λοιπῷ Κορηλίῳ ἐκείνῳ φέρουσα τὴν μοναρχίαν ἤκειν τὸν δαίμονα, ἢ δὲ ἄν πάντως δέχεσθαι, ἢ μὴ διαφθεῖσθαι μέλλουσα τὰς καιρὰς, ὡς περ Κατιλίνας.

Οὐδὲν ἔν ἐπενόει μικρὸν ὁ Λένιλλος ἢ ἀσημον, ἀλλ' ἐδέδοκτο τὴν βελήν ἀπασαν ἀναιρεῖν, τῶν τ' ἄλλων πολιτῶν ὅσους δυνάτο, τὴν πόλιν δ' αὐτὴν καταπιμπρέναι· φείδεσθαι τε μηδενὸς ἢ τῶν Πομπηίῳ τέκνων· ταῦτα δ' ἐξαεργασαμένους ἔχειν ὑφ' αὐτοῖς, ἢ φυλάττειν, ὅμηρα τῶν πρὸς Πομπηίον διαλύσεων. ἤδη γὰρ ἐφοῖτα πολὺς λόγος ἢ βέβαιος ὑπὲρ αὐτῆς κατιούσης ἀπὸ τῆς μεγάλης στρατείας. ἢ καὶ μὲν ὤριστο πρὸς τὴν Ἰππίθου μία τῶν Κορημιάδων· ξίφη ἢ ἢ συπῆα ἢ θῆον εἰς τὴν Κεθήγῃ φέρουσαι οἰκίαν ἀπέκρυψαν. ἀνδρας ἢ τάξαντες ἑκατὸν, ἢ μέση τοσαῦτα τῇ Ῥώμῃ, ἕκασον ἐφ' ἑκάστῳ διεκλήρωσαν, ὡς δὲ ὀλίγῃ πολλῶν ἀψάντων φλέγοιτο παναχόθεν ἢ πόλις. ἄλλοι ἢ τὰς ὀχρεὰς ἐμελλον ἐμφράξαντες ἀποσφάττειν τὰς ὑδρομοδύρας. πραιτοριῶν ἢ τέτων, ἔτυχον Ἰππιδημῆνες Ἀλλοβείγων δύο πρέσβεις, ἔθνης μάλισα δὴ τότε πονηρὰ πρᾶξιόν, ἢ βαρυμοδύρας τὴν ἡγεμονίαν. τέτρες οἱ παρὶ Λένιλλον ὠφελίμως ἢ γέμμοι πρὸς τὸ κινήσαι ἢ μεταβαλεῖν τὴν Γαλατίαν, ἐποίησαντα σωμότηας. ἢ γράμματα μὲν αὐτοῖς πρὸς τὴν ἐκεί βελήν, γράμματα ἢ πρὸς Κατιλίαν ἔδωσαν, τῇ μὲν ὑπὸ χιρῆμοι τὴν ἐλευθερίαν, τὸν ἢ Κατιλίαν παρκαλεῖντες ἐλευθερώσαντα τὰς δέχρας Ἰππὶ τὴν Ῥώμῃ ἐλαύνειν. συναπέστειλλον ἢ μετ' αὐτῶν πρὸς τὸν Κατιλίαν Τίτον τινὰ Κορτωνιάτῳ, κο-

μίζοντα

linis prænuntiantes in fatis esse ut tres Cornelii Romæ rerum potirentur: eorum duos fatum jam implevisse, Cinnam & Syllam: tertio, qui superesset, Cornelio Deos ipsi dominationem deferre: quin susciperet, nec cunctando sicut Catilina corrumpere oportunitatem.

Igitur nihil Lentulus mediocre aut leve agitavit, sed totum statuit senatum interficere, & ex cæteris civibus quos possit, urbem ipsam incendere, parcere præter Pompeii liberos nemini: hos incolumes suæ potestatis facere, & pignora retinere suæ ad Pompeium securitatis. Frequens jam enim rumor & constans advolebat, confecto cum illo ingenti bello ad urbem redire. Noctem huic facinori destinaverant unam ex Saturnalibus. Enses;

stuppam, sulphur clam domum Cethegi comportaverant. Urbem in centum partes descriperant, iisque centum viros præfecerant, singulos singulis forte ductos, ut momento multis ignem subjicientibus urbs undique conflagraret. Alii obstruendi erant aquæductus & aquantes obtruncaturi. Dum hæc parantur, forte legati duo Allobrogum Romæ agebant, gentis tum plurimum afflictæ atque exosæ Romani imperii jugum. Hos Lentulus cum suis, rati opportunos ad movendam sollicitandamque Galliam, associaverunt conjurationi, & literas iis ad ipsorum magistratus, alias dederant ad Catilinam. Illis ostendebant libertatem, his Catilinam adhortabantur, ut vocatis ad libertatem servitiis duceret ad urbem. Cum his Titum quendam Crotoniensem, qui literas fer-

μίζοντα τὰς Ἐπιστάτας. οἷα ἢ ἀνθρώπων ἀσαθριότητων ἢ μετ' οὐκ τὰ πολ-
λὰ ἢ γυναικῶν ἀλλήλοις ἐπιβουλιῶν βελδύματα, πόνω ἢ λογισμῶ
νήφοντι ἢ σωῖται φειτῆ διώκων ὁ Κικέρων, ἢ πολλὰς μὲν ἔχων ἕξωθεν
Ἐπισκοπεύσας τὰ πραττόμενα ἢ σωσεξιχνυδύσας αὐτὰ πολλοῖς ἢ τῷ μετέχειν
δοκίμων τ' σωωμοσίας διαλεγόμενον κεύφα, καὶ πισδύων, ἔγνω τὴν
πρὸς τὰς ξένας κοινολογίαν ἢ νυκτὸς ἐνεδεδύσας, ἔλαβε τὸν Κροτωνιάτην
ἢ τὰ γράμματα, συνεργέτων ἀλλήλοις ἀδήλως τῷ Ἀλλοβεργῶν.

Ἄμα δ' ἡμέρα βελὼν ἀφροίσας εἰς τὸ τ' Ὀμονοίας ἱερὸν, Ἰξάνεγνω
τὰ γράμματα, ἢ τῷ μνηστῆρι δῆκεσεν. ἔφη ἢ ἢ Σιλανὸς Ἰένιον ἀκη-
κοῖναι τινὰς Κεθήγας λέγοντι, ὡς ὑπατοὶ τε τρεῖς ἢ στρατηγοὶ τέτταρες
ἀναρξῆσθαι μέλλουσι. τοιαῦτα δ' ἕτερα ἢ Πείσων ἀνὴρ ὑπατικός εἰσήγε-
λε. Γαίον ἢ Σελπίκιον, εἰς τῶν στρατηγῶν, Ἐπὶ τὴν οἰκίαν πεμφθεὶς τῷ
Κεθήγῃ, πολλὰ μὲν ἐν αὐτῇ βέλῃ ἢ ὄπλα, πλείστα ἢ ξίφη ἢ μαχαίρας
εὔρε νεοθήκας ἀπάσας. τέλει ἢ τῷ Κροτωνιάτῃ Ψηφισαμῆρος ἀδειαν
Ἐπὶ μινύσει τ' βελῆς, Ἰξελεγχθεὶς ὁ Λένιλον ἀπωμόσατο τὴν ἀρχὴν
(στρατηγῶν γὰρ ἐτύχανε) ἢ τὴν φειπόρφυρον ἐν τῇ βελῇ καταθέμενον,
δήλλαξεν ἐδοῆτα τῇ συμφορᾷ πρέπεσαν. ἔτῳ μὲν ἔν ἢ οἱ σωὼ αὐτὰ
παρεδόθησαν εἰς ἀδεσμον φυλακῆν τοῖς στρατηγοῖς. ἤδη δ' ἑσπέρας ἔσης,
ἢ τῷ δήμῳ φειμῆσθαι ἀφροῦς, προσελθὼν ὁ Κικέρων, ἢ φράσας τὸ πρᾶγ-
μα τοῖς πολίταις, ἢ προπεμφθεὶς, παρεῆλθεν εἰς οἰκίαν φίλου γειτνιῶντι
ἐπεὶ τὴν ἐκείνης γυναῖκες κατέχον, ἱεροῖς ἀπορρήτοις ὀργιάζουσαι Θεὸν, ὡ

Ῥω-

ferret, miserunt. Hæc, ut hominum teme-
rariorum, & per vinum fere atque cum mu-
lieribus inter se conferentium consilia, indu-
stria Cicero ac sobria mente magnaue pru-
dentia venans, quum multos haberet etiam
foris emissarios, qui observarent & sibi inve-
stigarent quæ gererentur: cum multis quo-
que qui esse consortes credebantur conjura-
tionis, secreta colloquia haberet, quibus fide-
ret: cognovit quæ cum legatis fuerant acta:
collocatisque nocte insidiis, Crotoniensem
cum epistolis comprehendit, facientibus oc-
culte cum eo Allobrogibus.

Senatu, ubi illuxit, in ædem Concordiæ
advocato, recitavit literas, & indices diligen-
ter interrogavit. Addidit Junius Silanus, es-
se qui ex Cethego audivissent brevi fore ut

tres consules & quatuor prætores interfice-
rentur. Alia etiam hujuscemodi Piso, vir
consularis, retulit. C. Sulpitius prætor domum
Cethegi missus, magnam vim ibi telorum &
armorum, plurimos pugiones & gladios, om-
nes recens exacutos, deprehendit. Postremo
Crotoniensi fide publica dicere a senatu quæ
sciret jussu, convictus Lentulus, magistratum,
quod prætor esset, abdicavit, depositaque in
curia prætexta, vestem sumpsit præsentis cala-
mitati convenientem: atque is itemque con-
sortes ejus prætoribus traditi sunt, ut in liberis
custodiis haberentur. Obscura jam luce quum
frequens plebs expectaret, progressus Cice-
ro, quæ acta essent, exposuit populo. In-
de deduxerunt eum in ædes amici vicini:
nam ipse domum tenebant mulieres quæ

Ῥωμαῖοι μὲν Ἀγαθῶν, Ἑλλήνες δὲ Γυναικείαν ὀνομάζουσι. θύε) δ' αὐτῆ κατ' ἐπιαιτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆ ὑπάτε δια γυναικὸς ἢ μητρὸς αὐτῆ, τῶν ἐσιαδῶν παρθένων παρυσῶν. εἰσελθὼν ἔν ὁ Κικέρων καθ' αὐτὸν, ὀλίγων παλιάπασιν αὐτῶ παρόντων, ἐφρόνιζεν ὅπως χεῖσαιτο τοῖς ἀνδράσι. τῷ τε γὰρ ἀκρῶν ἢ προσήκασαν ἀδικήμασι τηλικύτοις τιμωρίαν ἔξυλαβεῖτο ἢ κατῶκει, δι' Ἰπείκειαν ἠδὲ ἄμα, ἢ ὡς μὴ δοκοίη τ' ἐξουσίας ἄγαν ἐμφορεῖσθαι, ἢ πικρῶς ἐπεμβαίνειν ἀνδράσι γῆμι τε πρώτοις, ἢ φίλος δυνατῆς ἐν τῇ πόλει κελημύροις μαλακώτερόν τε χεῖσαιμῶ, ὠρρώδει τὸν ἀπ' αὐτῶν κίνδυνον. εἰ γὰρ ἀγαπήσειν μετρώτερόν τι θανάτε παθόντας, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἀναρράγησεως τόλμης, τῇ παλαιᾷ κακίᾳ νέαν ὀργὴν προσλαβόντας αὐτὸς τε δόξειν ἀνανδρῶ καὶ μαλακός, εἰδ' ἄλλως δοκῶν δύτολμότη) εἶναι τοῖς πολλοῖς.

Ταῦτα τῆ Κικέρων) διαπορῶν), γίνεται τι ταῖς γυναιξὶ σημεῖον θύε) σαις. ὁ γὰρ βωμὸς, ἠδὲ τῆ πρὸς κατακεκοιμητῆς δοκῶν), ἐκ τ' τέφρας καὶ τῶν κεκαυμῶν φλοῶν φλόγα πολλὴν ἀνῆκε καὶ λαμπράν. ὑφ' ἧς αἱ μὲν ἄλλαι διεπλοήθησαν, αἱ δ' ἱεραὶ παρθένοι τὴν τῆ Κικέρων) γυναῖκα Τερεντίαν ἐκέλυσαν ἢ τάχ) χωρεῖν πρὸς τὸν ἄνδρα, ἢ κελύειν οἷς ἐγνωνκεν ἐφχειρεῖν ὑπὲρ τ' πατερίδ). ὡς μέγα πρὸς τε σωτηρίαν καὶ δόξαν αὐτῶ τ' Θεῶ φῶς διδύσης. ἢ δὲ Τερεντία (καὶ γὰρ εἰδ' ἄλλως ἦν πραεῖά τις εἰδ' ἀτολμ) τὴν φύσιν, ἀλλὰ φιλότιμ) γυνή, καὶ μάλλον, ὡς αὐτὸς φησιν ὁ Κικέρων, τῶν πολιτικῶν μεταλαμβάνουσα παρ' ἐμείνε φρονίδων, ἢ

με-

arcanis sacris Bonæ Deæ, quam Græci appellant Muliebrem, operabantur. Hæc sacra quotannis in ædibus consulis uxore ejus aut mater virginibus Vestalibus præsentibus obit. Ingressus Cicero, perpaucis præsentibus volvit secum quid de istis hominibus statueret. Siquidem extremum & tam atrocibus par facinoribus supplicium dubitabat & verebatur persequi, cum miti suo inductus ingenio, tum ne potestate sua luxuriare videretur, insolentiusque insultare viris nobilissimis & potentibus amicis: sin mollius confuleret, formidabat propositum sibi ab iis periculum: neque enim acquieturos eos si levitate quam capitali defungerentur pœna, sed adjuncta ad pristinam improbitatem nova ira

in omnem exarsuros audaciam: deinde notam se timiditatis & mollitiei incursum, qui alioqui non haberetur vulgo nimium animosus.

Hæc agitante Cicerone, fœminis offertur in solennibus ostentum. Ara, quum ignem jam appareret sopitum, ex cinere & deustis corticibus ingentem & luculentam edidit flammam: quæ res alias defixit terrore, verum virgines Vestales uxori Ciceronis Terentia imperarunt ad virum properaret, moneretque eum consilia sua pro patriæ incolumitate ut exequeretur: magnum ei a Dea adferri ad salutem & gloriam lumen. Terentia, quæ nec alias leni esset, nec pavido ingenio, verum ambitioso, magisque, (ut ipse refert Cicero) in consilia quæ de republica ha-

ha-

μεταδιδῶσα τῷ οικειακῶν ἐκείνῳ ταῦτά τε πρὸς αὐτὸν ἔφρασε, ἢ παρ-
 ὄξωεν Ἐπὶ τὰς ἀνδρας. ὁμοίως ἢ ἢ Κόιντῳ ὁ ἀδελφός, ἢ τῷ ἀπὸ
 φιλοσοφίας ἐταίρων Πόπλιῳ Νιγίδιῳ, ὃ τὰ πλεῖστα ἢ μέγιστα πρῶτα
 τὰς πολιτικὰς ἐχεῖτο πράξεις. τῇ δ' ὑπεραία γρομύων ἐν συκλήτῳ λό-
 γων πρὸς τιμωρίας τῷ ἀνδρῶν, ὁ πρῶτῳ ἐρωτηθεὶς γνώμῳ Σιλανός,
 εἶπε τὴν ἐχάτῳ δίκῳ δεῖναι προσήκειν, ἀχθένιας εἰς τὸ δεσμοτήριον. ἢ
 προσετίθειτο τέτῳ πάντες ἐφεξῆς, μέχρι Γαῖο Καίσαρῳ, τῷ μὲν ταῦτα
 δικιάτῳ γρομύκ. τότε ἢ νέῳ ὦν ἔτι, ἢ τὰς πρώτας ἔχων τ' αὐξήσε-
 ως ἀρχὰς, ἦδη ἢ τῇ πολιτείᾳ ἢ ταῖς ἐλπίσιν εἰς ἐκείνῳ τὴν ὁδὸν ἐμβε-
 βηκῶς ἢ τὰ Ῥωμαίων εἰς μοναρχίαν μετέστησε πράγματα, τὰς μὲν ἄλ-
 λας ἐλάνθανε, πρὸ ἢ Κικέρωνι πολλὰς μὲν ὑποψίας, λαβῶν δ' ἐδεμίαν
 εἰς ἐλεγχον παρέδωκεν, ἀλλὰ ἢ λεγόντων ἢ ἐνίων ἀκείν, ὡς ἐγγὺς ἐλθὼν
 ἀλῶναι, διεκφύγοι τὸν ἀνδρα. τινὲς δὲ φασὶ παρδῆν ἐκόνια ἢ πρῶταλιπῆν
 τὴν κατ' ἐκείνους μύουσιν, φόβῳ τῷ φίλων αὐτῶ ἢ τ' δυναμείως· παντὶ γὰρ
 εἶναι πρόδηλον ὅτι μᾶλλον ἂν ἐκείνοι γρομύλο προσηθήκη Καίσαρι σωτηρίας,
 ἢ Καίσαρ ἐκείνοις κολάσεως.

Ἐπεὶ δ' ἔν ἢ γνώμη πειρήθηεν εἰς αὐτὸν, ἀνασὰς ἀπεφῆνατο μὴ θα-
 νατῆν τὰς ἀνδρας, ἀλλὰ τὰς ἐσίας εἶναι δημοσίας, αὐτὰς δ' ἀπαχθέν-
 τας εἰς πόλεις τ' Ἰταλίας αἰς ἂν δοκῆ Κικέρωνι, τηρεῖσθαι δεδεμύκας, ἀχθεις
 ἂν ἔ καταπολεμηθῆ Κατιλίνας. ἐστὶς ἢ τ' γνώμης Ἐπικῆς, ἢ τῶ λέγον-
 τῳ εἶπῆν δυνατωτάτῳ, ῥοπλῶ ὁ Κικέρων προσέθηκεν ἔ μικράν. αὐτὸς τε
 γ

haberet, inferret se, quam ei participaret do-
 mestica: aperuit ei hæc, & in conjuratos in-
 cendit: Quintus item ejus frater & in philo-
 sophia socius P. Nigidius, cujus fere gravif-
 simis in negotiis publicis utebatur consilio.
 Postero die quum ad senatum de conjurato-
 rum supplicio esset relatum, Silanus primo
 loco sententiam rogatus condendos censuit in
 carcerem, atque ibi ultimo supplicio in eos
 animadvertendum. Hujus sententiæ omnes
 deinceps assensu sunt usque ad C. Cæsarem,
 qui post dictator fuit. Juvenis tunc erat &
 in primis incrementi rudimentis: qui jam tum
 actionibus suis & spe eam ingressus viam qua
 rempub. vertit in principatum, cæteros fe-
 fellit, Ciceroni multis modis suspectus, cavit

tamen ne aliquo indicio se teneret: immo
 multi sunt qui dicunt quamvis esset tantum
 non compertus, elapsum fuisse Ciceroni ta-
 men. Alii referunt metu ejus amicorum &
 opum ultro eum connivisse, & repudiasse de-
 lata adversus eum indicia. Omnibus enim
 constitit citius illos Cæsari accessionem fore
 ad salutem, quam ad punitionem illis Cæsarem.

Ut vero ad eum ventum est ut diceret sen-
 tentiam, exurgens censuit non infligendam
 iis mortem, sed publicandam pecuniam, ip-
 sos per municipia, quæ Cicero probaret,
 dum esset cum Catilina debellatum, in vincu-
 lis habendos. Cui sententiæ, quia mitis erat,
 & ille qui dixerat, disertissimus, non parum
 Cicero adjecit momenti. Surgens enim dif-
 seruit

γὰ ἀνάσας ἐνεχέρισεν εἰς ἑκάτερον, τὰ μὲν τῆ προτέρα, τὰ δὲ τῆ γνώμη Καίσαρ^Ϟ συνειπών· οἱ τε φίλοι πάντες, οἰόμενοι τῷ Κικέρωνι συμφέρον τῷ Καίσαρ^Ϟ γνώμῳ (ἦτιον γὰρ ἐν αἰτίαις ἔσεσθαι μὴ θανατώσῃα τὰς ἀνδρας) ἠρῆλο τῷ δευτέρῳ μάλλον γνώμῳ, ὥστε καὶ τὸν Σιλανὸν αὐθις μεταβαλλόμενον παραιτεῖσθαι, καὶ λέγειν ὡς εἶδ' αὐτὸς εἶποι θανατικῶν γνώμῳ· ἐχάτῳ γὰρ ἀνδρὶ βελουτῆ Ῥωμαίων εἶναι δίκῳ τὸ δεσποτικόν. εἰρημίας δὲ τῆς γνώμης, πρῶτ^Ϟ ἀνέκρουσεν αὐτῆ Κάτλ^Ϟ Λατάτι^Ϟ· εἶτα δεξάμῳ Κάτων, καὶ τῷ λόγῳ σφοδρῶς συναπερείσας ἐπὶ τὸν Καίσαρα τῷ ὑπόνοιαν, ἐπέπλησε θυμῷ καὶ φρονήματ^Ϟ τῷ σύγκλητον, ὥστε θάνατον καταψηφίσασθαι τῶν ἀνδρῶν. πρὸς δὲ δημοσύσεως χρημάτων ἐτίσασθαι Καίσαρ, ἐκ ἀξιών τὰ φιλόφρονα τὸ εἰσαυτῷ γνώμης ἐμβαλόντας, ἐνὶ χρεῖσασθαι τῷ σκυθρωποτάτῳ. βιαζομένων δὲ πολλῶν, ἐπεκαλεῖτο τὰς δημάρχους· οἱ δ' ἐχ' ὑπήκουον, ἀλλὰ Κικέρων αὐτὸς ἐνδὲς ἀνῆκε τῷ πρὸς δημοσύσεως γνώμῳ.

Ἐχώρει δὲ μὲν τὸ βελῆς ἐπὶ τὰς ἀνδρας· ἐκ ἐν ταυτῷ δὲ πάντες ἦσαν, ἀλλ^Ϟ δὲ ἄλλον ἐφύλαττε τῷ στρατηγῶν. καὶ πρῶτον ἐν Παλατίῳ παλαβῶν τὸν Λένιλον, ἦγε διὰ τὸ ἱερῶς ὀδῶ, καὶ τὸ ἀγορῶς μέσης, τῷ μὲν ἡγεμονικωτάτων ἀνδρῶν κύκλῳ παραισθημάτων καὶ δορυφορέτων, τῷ δὲ δήμῳ φείτῳ τὰ δρώμενα, καὶ παρῳ σιωπῆ· μάλιστα δὲ τῶν νέων, ὥστε ἱεροῖς τισὶ πατερίοις ἀριστοκρατικῆς τινὸς ἕξσεως, τελεῖσθαι μετὰ φόβῳ

feruit in utramque partem, hinc priori, hinc Cæsaris astipulans sententiæ. Amici quoque magis arbitrati omnes sententiam expedire Cæsaris Ciceroni, (minus enim calumniæ subitum si non interfecisset conjuratos) maluerunt in alteram sententiam discedere: ut etiam immutatus Silanus retractaret se, negaretque capitalem se dixisse sententiam: ultimum enim senatori populi Romani esse carcerem supplicium. Postquam assedit Cæsar, primus eam sententiam Lutatius Catulus impugnavit. Hunc Cato sequutus, & in dicendo gravi suspicione aspergens Cæsarem, inflammavit erexitque senatum. Decernunt itaque in eos supplicium capitale. De publicandis bonis, repugnavit Cæsar, ne, qui mi-

tissimam partem sententiæ suæ rejecissent, exciperent ex ea quod haberet tristissimum. Insistentibus multis appellavit tribunos, nec illi intercessere, at cessit Cicero ipse, remisitque illam de publicandis bonis sententiæ partem.

Inde profectus cum senatu Cicero ad conjuratos: non erant autem eodem omnes loco, sed diversi prætores alius alium in custodia habebat. Primum ex palatio Lentulum accepit, quem sacra via medioque foro deduxit. Primores civitatis undique circumfusi stipabant eum. Populus silentio præteribat trepidus ea rerum facie. Juventus præcipue speciem præbebat quasi sacris patriis summx optimatum potestatis cum trepidatione &

φόβος ἢ θάμβος δοκέειν. διελθὼν ὃ τὴν ἀγορὴν, ἢ γυρόμενος πρὸς τὰ δεσμοτηρία, παρέδωκε τὸν Λέντλον τῷ δημίῳ, ἢ προσέταξεν ἀνελεῖν εἴθ' ἐξῆς τὸν Κέθηγον, ἢ ἔτω τῶν ἄλλων ἕκαστον καταγαγὼν ἀπέκλειεν. ὁρῶν ὃ πολλὰς ἔτι τὴν συνωμοσίας ἐν ἀγορᾷ σωεσῶτας ἀθρώους, ἢ τὴν μὲν προῆξεν ἀγνοῦντας, τὴν δὲ νύκτα προσμύοντας, ὡς ἔτι ζώντων τῶν ἀνδρῶν ἢ δυναμῶν ἔξαρπαδιῶναι, φθεγγάμενος μέγα πρὸς αὐτὰς, ἔζησαν, εἶπεν. ἔτω ὃ Ῥωμαίων οἱ δυσφημεῖν μὴ βελόμενοι, τὸ τεθνήσκει σημαίνουσιν. ἤδη δ' ἴω ἑσπέρα, ἢ δι' ἀγορᾶς ἀνέβαινον εἰς τὴν οἰκίαν, ἐκέτι σιωπῇ τῶν πολιτῶν εἰς τὰς προπεμπόων αὐτὸν, ἀλλὰ φωναῖς ἢ κρότοις δεχομένων καθ' ἕνα ἤχοιτο, σωτῆρα ἢ κίσιον ἀνακαλέειν τὴν πατερίδου. τὰ δὲ φῶτα πολλὰ κατέλαμπε τὰς σενωπὰς, λαμπάδια ἢ δᾶδας ἰσώντων ἐπὶ ταῖς θυραῖς. αἱ δὲ γυναῖκες ἐκ τῶν τεγῶν προέφαινον ἐπὶ τιμῇ ἢ θείᾳ τῶν ἀνδρῶν ὑπὸ πομπῇ τῶν αἰείων μάλα σεμνῶς ἀνιόντων ὧν οἱ πλείστοι πολέμους τε καταεργασμένοι μεγάλης, ἢ διὰ θειάμβων εἰσεληλακότες, καὶ προσκεκλημένοι γυνὴ ἢ θάλατταν ἐκ ὀλίγου, ἐβάδιζον ἀνομολογέμενοι πρὸς ἀλλήλους, πολλοῖς μὲν τῶν τότε ἡγεμόνων ἢ στρατηγῶν πλάττε καὶ λαφύρων ἢ δυνάμεως χάριν ὀφείλειν τὸν Ῥωμαίων δῆμον, ἀσφαλείας ὃ ἢ σωτηρίας ἐνὶ μόνῳ Κικέρωνι, τηλικῶτον ἀφελόντι ἢ τοσῶτον αὐτῶ κίνδυνον. εἰ γὰρ τὸ κωλύσαι τὰ πραπίσματα, ἢ κολάσαι τὰς πράξινας, ἐδόκει θαυμαστόν· ἀλλ' ὅτι μέγιστος ἴω τῶν πώποτε νεωτερισμῶν, ἔτῳ ἐλαχί-

5015

et horrore initiarentur. Ut medio foro ad carcerem accessit, tradidit Lentulum carnifici necandum. Inde Cethegum, mox reliquorum quemque deduxit in carcerem, ac supplicio affecit. Qui quum frequentes adhuc conspiceret conjurationis consortes in foro stantes conglobatos, ignaros eorum quæ facta fuerant, & quasi etiamnum superessent isti atque eripi valerent, noctem operientes, alta voce dixit ad eos, Vixerunt. Ita Romani vitantes verbi atrocitatem, interfectos significant esse. Jam nox erat quum per forum reciperet se domum: tum non ultra tenuerunt silentium cives, neque sedate deduxerunt eum: sed ut quosque præteribat, acclamationibus exceperunt & plausibus, servatorem & conditorem patriæ appellantes. Vix crebris lam-

padibus & facibus, quas accenderant pro foribus, collucebant. Prælucebant ex tectis matronæ, ornandi & contemplandi causa Ciceronis, quem amplissima frequentia domum reducebant principes: quorum plerique magnis perpetratis bellis, post triumphos actos, & in multum auctum terra marique imperium, incedebant aperte inter se ferentes populum Romanum multis ejus ævi imperatoribus & ducibus pecuniam, manubias, & incrementum potentiae referre accepta: securitatem & salutem uni tantum Ciceroni, qui tantum & tam sævum ipsorum discussisset periculum. Neque enim reprimere coepta potuisse & punire flagitiosos videbatur mirandum: sed quæ maxima fuisset omnis memoriae conjuratio, hanc quod quam minimo detrimento sine

se-

σοις κακοῖς ἀνδρὶ σάσεως ἢ ταραχῆς κατέσβεσε. ἢ γὰρ τὸν Κατιλίαν οἱ πλείοι τῶν σωεργυκῶτων πρὸς αὐτὸν, ἅμα τὰ πυθιάς τὰ παρὶ Λέντλον ἢ Κέθηγον, ἐκκαταλιπόντες ὄχλοιο· ἢ μὲν τῶν συμμεμνηκῶτων αὐτῷ διαγωνισάμενοι πρὸς Ἀνώνιον, αὐτὸς τε διεφθάρη ἢ τὸ στρατόπεδον.

Οὐ μὴν ἀλλ' ἦσαν οἱ τὸν Κικέρωνα παρεσκιδασμένοι ἢ λέγειν ἐπὶ τέτοις ἢ ποιεῖν κακῶς· ἔχοντες ἡγεμόνας τῶν εἰς τὸ μέλλον ἀρχόντων, Καίσαρα μὲν στρατηγῆνα, Μέτελλον δ' ἢ Βησίαν δημαρχεῖνας. οἱ τὴν ἀρχὴν παλαβόντες ἔτι τῶ Κικέρωνι ἡμέρας ὀλίγας ἀρχοῦσι, ἐκ εἰῶν δημηγορεῖν αὐτὸν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων βάθρα θείεις, ἐπαείσαν, ἐδ' ἐπέτρεπον λέγειν· ἀλλ' ἐκέλευον, εἰ βέλοιο μόνον παρὶ τ' ἀρχῆς ἀπομόσασθαι, καταβαίνειν. κακεῖνοι ἐπὶ τέτοις ὡς ὁμόσων προῆλθε· ἢ γρηγορήεις αὐτῷ σιωπῆς, ὡμνυεν ἐ τὸν πάτερον ἀλλ' ἰδιόν τινα ἢ καινὸν ὄρεον, ἢ μὴν σεσωκέναι τὴν πατερίδα, καὶ διατετηρηκέναι τὴν ἡγεμονίαν. ἐπώμνυε δ' τὸν ὄρεον αὐτῷ σύμπας ὁ δῆμος. ἐφ' οἷς ἔτι μᾶλλον ὅ, τε Καίσαρ οἷ, τε χιλίαρχοι χαλεπαίνοντες, ἄλλας τε τὰ Κικέρωνι ταραχὰς ἐμηχανῶντο· καὶ νόμοι ὑπ' αὐτῶν εἰσήγετο, καλεῖν Πομπήιον μετὰ τ' στρατιάς, ὡς δὴ καταλύσοντα τὴν Κικέρωνι δυναστείαν. ἀλλ' ἦν ὄφελος μέγα τὰ Κικέρωνι καὶ πάση τῇ πόλει δημαρχῶν τότε Κάτων, καὶ τοῖς ἐκείναις πολιτῶμασι ἀπ' ἴσης μὲν ἐξουσίας, μίζοντο δ' ὁδοῖς ἀνιτασόμενοι. τὰ τε γὰρ ἄλλα ῥαδίως ἔλυσε, καὶ τὴν Κικέρωνι ὑπατείαν ἔτως ἤρε τὰ λόγῳ μεγάλῳ δημηγορήσας, ὅστε τιμὰς αὐτῷ τῶν πώποτε μεγίστας ψηφίσασθαι, καὶ προσαγορευθῆσαι

πα-

feditione & motu restinxisset. Etenim Catilinam plerique, qui ad eum confluxerant, audito casu Lentuli & Cethegi illico deseruerunt. Ille iis copiis quas reliquas secum habebat, collatis cum Antonio signis, cum exercitu est caesus.

Neque vero defuerunt nonnulli qui horum factorum ratione lacerare Ciceronem & fatigare intenderent, ducibus designatis magistratibus Cæsare prætore, Metello & Bestia tribunis plebis: qui inuito magistratu, quum pauci adhuc dies Ciceroni consulatus superessent, non fecerunt ei copiam concionis habendæ: sed positis pro rostris subselliis, non fecerunt ei jus neque potestatem dicendi: tantum permisit, si ei videretur, ut ejuraret magistratum, statimque descenderet. Ita

ille ut juraturus progressus, facto silentio juravit non solenne, sed peculiare quoddam & novum jusjurandum, Se patriam conservasse & tutatum imperium: quod vere eum iurasse, populus universus iuravit. Qua re vehementius Cæsar & tribuni acerbat, cum alias procellas excitaverunt Ciceroni, tum legem suaserunt, ut Pompeius acciretur cum exercitu ad dominatum reprimendum Ciceronis. Verum cecidit opportune Ciceroni atque universæ reipublicæ quod id temporis tribunus plebis esset Cato: qui illorum actionibus pari præditus potestate & majore existimatione objecit se. Hic enim & alia nullo negotio reflexit, & Ciceronis consulatum ita extulit concionibus suis, ut honores ei decernerentur omnium amplissimi, & pater patriæ

ap-

πατέρα πατείδ^θ. πρώτῳ γὰρ ἐκείνῳ δοκεῖ τῆτο καθυπάρξει, Κάτων^θ αὐτὸν ἔτως ἐν τῷ δήμῳ προσαγορεύσαι^θ.

Καὶ μέγισον μὲν ἴχυσεν ἐν τῇ πόλει τότε, πολλοῖς δ' ἐπίφθονον ἑαυτὸν ἐποίησεν ἀπ' ἐδενὸς ἔργου πονηροῦ, τῷ δ' ἐπαινεῖν αἰεὶ καὶ μεγαλύνειν αὐτὸς ἑαυτὸν ὑπὸ πολλῶν δυσχερανόμην^θ. ἔτε γὰρ βελῶ, ἔτε δῆμον, ἔτε δικαστήριον ἠὲ σωελθεῖν, ἐν ᾧ μὴ Κατιλίαν ἔδει θρυλλέμενον ἀκῆσαι καὶ Λένιλον. ἀλλὰ καὶ τὰ βιβλία τελευτή^θ κατέπλησε καὶ τὰ συγγράμματα τῷ ἐγκωμίων. καὶ τὸν λόγον ἤδισον ὄντα καὶ χάριν ἔχοντα πλείω, ἐπαχθῆ καὶ φορτικὸν ἐποίησε τοῖς ἀκρωμεύοις, ὡσπέρ τι^θ αἰεὶ κηρὸς αὐτῷ τ' ἀηδίας ταύτης προσέσης. ὁμως ἡ καίπερ ἔτως ἀκρότῳ φιλοτιμία σωῶν, ἀπῆλλακτο τῷ φθονεῖν ἐτέρους, ἀφθονώτατ^θ ὧν ἐν τῷ τῶς πρὸ αὐτῶ καὶ τῶς καθ' αὐτὸν ἀνδρας ἐγκωμιάζειν, ὡς ἐκ τῶν συγγραμμάτων λαβεῖν ἐστι. πολλὰ δ' αὐτῷ καὶ ἀπομνημονύσιν οἷον περὶ Ἀεισοτέλους, ὅτι χρυσὸς ποταμὸς εἶη ῥέοντ^θ καὶ περὶ τῶν Πλάτων^θ διαλόγων, ὡς τῷ Διὸς, εἰ λόγῳ χρῆσθαι πέφυκεν, ἔτω διαλεγομένη. τὸν ἡ Θεόφραστος εἰώθει τρυφῶν ἰδίαν ἀποκαλεῖν. περὶ ἡ τῶν Δημοσθένους λόγων ἐρωτηθεὶς τίνα δοκοῖν κάλλιστον εἶναι, τὸν μέγιστον εἶπε. καίτοι τινες τῶν προσποιουμένων δημοσθενίζεν, (Ἰππύον^θ) Φωνῆ τῷ Κικέρων^θ, ἣν πρὸς τινὰς τῶν ἐταίρων ἔθηκεν ἐν Ἰππυολῆ, γραψας ἐνιαχῶ τῶν λόγων ἀπονυσάζειν τὸν Δημοσθένω. τῶν ἡ μεγάλων καὶ θαυμασῶν ἐπαίνων οἷς πολλαχῶ χεῖται περὶ τῷ ἀνδρὸς, καὶ ὅτι περὶ ἑς μάλιστα τῶν ἰδίων ἐσπέδασε λόγων, τῶς κατ' Ἀλιωνίς, Φιλιππηκὸς ἐπέγραψεν,

appellaretur. Quod ei nomen tributum sane est primo, quum eum ita in concione nominasset Cato.

Fuit ea tempestate autoritas ejus in civitate summa: verum invidiam conflagavit sibi, nullo ille quidem flagitio, sed quod se ipse laudaret & celebraret assidue, offendit multos. Ubique enim, sive in senatu, sive in concione, sive in judiciis, habuit in ore Catilinam & Lentulum. Libros denique & scripta laudibus complevit suis, jucundissimamque suam & venustissimam dictionem odiosam reddidit & ingratis auditoribus, hac eum quasi morbo aliquo semper comitante importunitate. Veruntamen quanquam supra modum cupiditate flagravat gloriae, caruit invidiae tamen adver-

Vol. IV.

sus alios vitio. Quippe, ut testantur ejus monumenta, effusissime & veteres & æquales suos celebravit, & multa memorantur dicta ejus: velut de Aristotele, manantis esse eum flumen auri: & de dialogis Platonis, Jovem si loqui vellet, ita dicturum. Theophrastum assueverat delicias suas vocare. De orationibus Demosthenis rogatus quam maxime probaret, longissimam respondit. Licet nonnulli, qui se Demostheni simulant favere, mordeant dictum Ciceronis, quod in epistola ad quosdam amicos scripta posuerit, in orationibus interdum indormire Demosthenem: immemores quantis & quam insignibus laudibus illum passim extollat, & quod orationes, in quibus præ cæteris suis elaboravit, in Antonium habitas, appella-

N n n

verit

Ψεν, ἀμνημονῆσι. τῷ ἧ κατ' αὐτὸν ἐνδόξων ἀπὸ λόγου ἢ σοφίας ἐκ ἔσω
 εἰδὲς ὃν ἐκ ἐποίησεν ἐνδοξότερον, ἢ λέγων ἢ γράφων διμῆρως πρὸς ἑκάστου.
 Κρατίππῳ ἧ τῷ Περικατητικῷ διεπεράξατο μὲν Ῥωμαίῳ ἡγεῖσθαι πρὸς Καί-
 σαρος ἀρχόντῳ ἡδὴ διεπεράξατο ἧ τὴν Ἰξ' Ἀρεῖα πάλιν βαλὴν ψηφίσα-
 σθαι ἢ δεηθῆναι μὲν αὐτὸν ἐν Ἀθήναις, ἢ διαλέγεσθαι τοῖς νέοις, ὡς κο-
 μῆλα τὴν πόλιν. Ἰππολαῖ ἧ πρὸς τῷ Κικέρωντῳ εἰσὶ πρὸς Ἡρώδῳ, ἔτε-
 ραι ἧ πρὸς τὸν υἱόν, ἐκελθουμῆς συμφιλοσοφεῖν Κρατίππῳ. Γοργίαν ἧ
 τὸν ῥήτορα αἰτιώμην εἰς ἡδονὰς ἢ πότους προάγειν τὸ μεράκιον, ἀπε-
 λαύει τὴν σωστικὰς αὐτῆ. ἢ σχεδὸν αὕτη τε τῷ Ἑλληνικῶν μία, ἢ δευτέ-
 ρα πρὸς Πέλοπα τὸν Βυζανθίων ἐν ὄργῃ τινι γέγραπῆ, τὸν μὲν Γοργίαν
 αὐτῆ προσκύνων Ἰπποκρίωντῳ, εἶπερ ἦν Φαῦλτῳ ἢ ἀκόλαστῳ, ἢ περ
 ἐδόκει πρὸς ἧ τὸν Πέλοπα μικρολογουμῆς ἢ μεμψιμοιεῖντῳ, ὥσπερ
 ἀμελήσαί τε τιμὰς τινὰς αὐτῆ ἢ ψηφίσματα πρὸς Βυζανθίων ἡγεῖσθαι.

Ταῦτά τε δὴ φιλότιμα, καὶ τὸ πολλάκις ἐπαυρομῆς τῆς λόγῃ τῆς δει-
 νότητι τὸ πρέπον προῖεσθαι. Νυματίῳ μὲν γὰρ ποτε συνηγορήσας, ὡς ἀπο-
 φυγὼν τὴν δίκην ἐκείντῳ ἐδίωκεν ἑταῖρον αὐτῆ Σαβῖνον, ἔτω λέγεῖν προσ-
 πεσεῖν ὑπὸ ὄργῃς ὁ Κικέρων, ὡς εἶπεν, Σὺ γὰρ ἐκείνῳ ὧ Νυματίε τὴν
 δίκην ἀπέφυγες διὰ σαυτὸν, ἐκ ἐμῆ πολὺ σκότῳ ἐν φωτὶ τῷ δικαστηρίῳ
 πειχέαντῳ; Μάρκον ἧ Κράσσον ἐκωμιάζων ἀπὸ τῆς βήματῳ δὴμῆρη-
 σε, καὶ μετ' ἡμέρας αὐτῆς ὀλίγας λαιδορῶν αὐτὸν, ὡς ἐκείντῳ εἶπεν, Οὐ
 γὰρ

verit Philippicas. Ex coævis suis, qui eloquen-
 tia aut sapientia præcelleret, prætermisit ne-
 minem, quem non dicendo vel scribendo can-
 dide de unoquoque magis illustraverit. Cra-
 tippo Peripatetico impetravit a Cæsare jam
 rerum potito civitatem Romanam. Perfecit
 præterea ut senatus Areopagitarum per de-
 cretum peteret ab eo, sicut ornamento urbis,
 ut Athenis remaneret & institueret juventu-
 tem. Extant Ciceronis ad Herodem epistolæ,
 & ad filium aliæ, præcipientis ei ut in stu-
 dio sapientiæ Cratippum sectaretur. Gorgi-
 am rhetorem infimulavit deliciis & computa-
 tionibus adolescentem assuefacere, ideoque
 interdicit illi hujus consuetudine. Hæc pe-
 nie una ex Græcis est, & altera ad Byzanti-
 num Pelopem cum stomacho scripta, Gor-

giam quidem merito momordit: siquidem fu-
 it, ut habebatur, improbus & luxui deditus.
 Cum Pelope abjecte expostulat & queritur,
 quod neglexisset honores quosdam sibi decer-
 ni a Byzantinis.

Cæterum ista ambitioni ejus expensa ferenda
 sunt, item quod crebro vi dicendi elatus proje-
 cerit decorum. Quum enim aliquando Num-
 matio patrociniatus esset, atque absolutus ne-
 cessarium ille Ciceronis postularet Sabinum,
 eo prorupisse Ciceronem ira ferunt, ut jac-
 taverit, Quid? an tu ex illo judicio tua, Nu-
 mati, evasisti innocentia? annon mea opera,
 qui multum caliginis lumini offudi tribunalis?
 Quum pro rostris M. Crassum magno populi
 plausu ornasset, eundemque rursus haud magno
 interposito intervallo laceraret probri: ubi ille
 dixit,

ἄλλοι αὐτὸς ἡμᾶς ἐπὶ νῆϊ, καὶ φησὶ, μελέτης ἕνεκεν γυμνά-
ζων τὸν λόγον εἰς φάυλιν ὑπόθεσιν. εἰπόντων δὲ ποτε τῷ Κράσῳ μηδένα
Κράσων ἐν Ῥώμῃ βεβιωκέναι μακρότερον ἐξηκονταετίας, εἴθ' ὕστερον ἀρε-
μῆς ἢ λέγονται, Τί δ' ἂν ἐγὼ παθὼν τῶν εἰρησίων; ἡ δὲ εἰρησίη, ἔφη, Ῥωμαίους
ἡδέως ἀκροατοὺς, ἢ διὰ τῆς ἐδημαγωγίας. ἀρέσκεις δὲ τῷ Κράσῳ τοῖς
Στωϊκοῖς φήσαντων, ὅτι πλέσιον εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἀποφαίνουσιν, ὅρα μὴ
μᾶλλον, εἶπεν, ὅτι πάντα τῷ σοφῷ λέγεται εἶναι. διεβάλλετο δ' εἰς φι-
λαργειάν οὗ Κράσου. ἐπεὶ δὲ τῷ Κράσῳ τῶν παίδων ὁ ἕτερος, Ἀξίῳ τινὶ
δοκῶν ὅμοιος εἶναι, ἢ διὰ τῆς μητρὸς προσηγορίας αἰχρᾶν ἐπὶ
τῷ Ἀξίῳ διαβολὴν, ἀδοκίμησε λόγον ἐν βελῆ διελθῶν, ἐρωτηθεὶς ὁ Κικέ-
ρων τί φαίνεται αὐτῷ, ἀξίος, εἶπε, Κράσος.

Μέλλων δὲ Κράσῳ εἰς Συρίαν ἀπαίρειν, ἐβέλετο τὸν Κικέρωνα μᾶλλον
αὐτῷ φίλον ἢ ἐχθρὸν εἶναι· ἢ φιλοφρονέμενος ἔφη βέλεαι δειπνῆσαι
παρ' αὐτῷ. κακεῖνος ὑπεδέξατο προθύμως. ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις πε-
ρὶ Βατινίου φίλων τινῶν ἐπιγυμνασίου, ὡς μνηστικῶς διαλύσεις ἢ φιλίαν ἦν
ἄλλοι ἐχθρῶς ἐδήμῳ ἢ Βατινίῳ, εἶπεν, δειπνῆσαι παρ' ἐμοὶ βέλεαι; πρὸς
μὲν ἐν Κράσῳ τοιαῦτα. αὐτὸν δὲ τὸν Βατινίον ἐχθρῶς χαιρέσας ἐν τῷ
τραχίλῳ, ἢ λέγοντα δίκην, οἰδῆνα ῥήτορα προσηγορεύειν. ἀκῶσας δ' ὅτι
τέθηκεν, εἶτα μὲν μικρὸν πυθόμενος σαφῶς ὅτι ζῆ, Κακὸς τοίνυν ἀπόλοιτο
κακῶς ὁ ψευδόμενος. ἐπεὶ δὲ Καίσαρ ψηφισαμένῳ τὴν ἐν Καμπανίᾳ
χώ-

dixit, Annon me ex hoc loco non ita pridem
laudasti? Ego vero, inquit, sed commentan-
di gratia argumentum infame declamans.
Quum Crassus aliquando dixisset, neminem
suae gentis superasse Romae sexagesimum æ-
tatis annum, & post iret id inficias, diceret-
que, Qui factum est, hoc dictum ut excide-
rit mihi? Sciebas, inquit, auditurum id po-
pulum Romanum libenter, ideo dedisti hoc
ejus auribus. Quum placere sibi Stoicorum
ferret sententiam Crassus, Bonum virum di-
vitem esse: subjecit, Vide ne magis, quod
contendant omnia esse sapientis: infamis e-
nim erat Crassi avaritia. Alter Crassi filius
Axium quendam videbatur specie referre, i-
deoque matri maculam Axii causa turpem in-
urebat. Quum hic orationem in senatu magna

comprobatione habuisset, interrogatus Cicero
quid ei videretur, Ἀξίος, inquit, Græce, Κράσος.
Profecturus Crassus in Syriam, maluit ami-
cum quam inimicum Ciceronem relinquere:
quare amice eum appellans, apud eum dixit
velle se cœnare: invitavit Cicero eum comi-
ter. Paucis interpositis diebus adierunt Cice-
ronem amici aliquot rogatu Vatinius de recon-
ciliatione gratiæ: nam erat inter eos similtas.
Ibi inquit Cicero, Num & Vatinius apud me
cœnare vult? Ac cum Crasso quidem ad hunc
modum egit. Vatinius ipsum, cui strumæ e-
rant in collo, quum causam diceret, tumidum
oratore appellavit. Quum nuntiatum ei esset
de illius morte, mox intelligeret incolumem
esse: Male pereat, inquit, qui male mentitus
est. Quum Cæsar legem tulisset de agro

χώραν κατανεμηθῆναι τοῖς στρατιώταις, πολλοὶ μὲν ἐδυαχέρινον ἐν τῇ βε-
 λῆ· Λούκιος ἢ Γέλλιός τις πρὸς τὸν ὄν, εἶπεν ὡς ἐ γρήσει) τῆ-
 το ζῶντος αὐτοῦ, ἀειμένωμν, εἶπεν ὁ Κικέρων· μακρὰν γὰρ ἐκ αἰτεῖται Γέλ-
 λιός τις ὑπέθεσιν. ἦν δὲ τις Ὀκλαίος αἰτίαν ἔχων ἐκ Λιβύης γεγονέναι·
 πρὸς τῆτον ἐν τινὶ δίκῃ λέγοντα τῶ Κικέρωνος μὴ ἴξασθαι, ἢ μὴν ἐκ ἔχεις,
 εἶπε, τὸ ἔς ἀτρέπητον. Μετέλλος ἢ Νέπωτος εἰπόντος ὅτι πλείονας κατα-
 μαρτυρῶν ἀνήσκειν, ἢ σωτηγορῶν σέσωκεν· ὁμολογῶ γὰρ, ἔφη, πίστεως ἐν-
 ἐμοὶ πλέον ἢ δεινότητος εἶναι. νεανίσκος δὲ τινός, αἰτίαν ἔχοντος ἐν πλα-
 κῆντι φάρμακον τῷ πατρὶ δέδωκεναι, θρασυομήτης, ἢ λέγοντος ὅτι λοιδο-
 ρήσει τὸν Κικέρωνα, τῆτον, ἔφη, πῶς σὲ βέλομαι μᾶλλον ἢ πλακῆντα.
 Ποπίλιος ἢ Σησίς συνήγορον μὲν αὐτὸν ἐν τινὶ δίκῃ πῶς λαβόντος μετ' ἑτέρων,
 αὐτὸς ἢ πάντα βελομήτης λέγειν, ἢ μηδὲν παρόντος εἰπεῖν, ὡς δῆλόν ἦν
 ἀφιεμένης ὑπὸ τῶ δικαστῶν, ἤδη τ' ψήφου φερομένης, χερῶ σήμερον, ἔφη,
 τῷ καιρῷ Σησίε· μέλλεις γὰρ αὐτεῖον ἰδιώτης εἶναι. Πόπλιον ἢ Κώνσαν, νομι-
 κὸν εἶναι βελομήτην, ὄντα δ' ἀμαθῆ ἢ ἀφυῆ, πρὸς τινὰ δίκῃ ἐπάλεσε
 μαρτυρα. τῶ ἢ μηδὲν εἰδέναι φάσκοντος, ἴσως, ἔφη, δοκεῖς πῶς νομι-
 κῶν ἐρωτᾶσθαι. Μετέλλος ἢ Νέπωτος ἐν διαφορᾷ τινὶ πολλάκις λέγοντος,
 Τίς σὲ πατήρ ἐστιν, ὁ Κικέρων; σοὶ ταύτῃ τὴν ἀπόκρισιν, ἔφη, ἡ μήτηρ
 χαλεπωτέραν ἐποίησεν. ἐδόκει δ' ἀκόλαστος ἡ μήτηρ εἶναι τῶ Νέπωτος, αὐ-
 τὸς ἢ τις δὲ μεταβολός. καὶ ποτε τὴν δημαρχίαν ἀπολιπὼν ἀφνω, πρὸς

Πομ-

Campano militibus dividendo; multis res in
 senatu displicuit: L. Gellius autem, qui fere
 natu erat maximus, hoc se vivo negavit fu-
 turum. Hic Cicero, Exspectemus, inquit,
 haud longam diem postulat Gellius. Octa-
 vius erat quidam, quem dicitabant ex Africa
 ortum: huic in causa quadam Ciceronem se
 non exaudire dicenti, Atqui auris tua, in-
 quit, non caret foramine. Quum Metellus
 Nepos objiceret ei, plures ipsum testimonio
 suo oppressisse, quam servasse patrocini-
 o: Fateor, inquit, plus mihi fidei quam eloquen-
 tia esse. Adolescens erat quidam in crimi-
 ne, virus parenti obtulisse in placenta: Eo
 ferociter jactante Ciceronem probris se in-
 sectaturum, Hoc, inquit Cicero, malo abs-
 te, quam placentam, P. Sestius adhibuerat e-

um cum nonnullis aliis in judicio advoca-
 tum: qui quum dicere ipse omnia vellet, ne-
 que cuiquam permetteret verbum facere, ubi
 patuit absolutum iri, quia iudices jam senten-
 tias ferebant, Utere hodie, inquit, Sesti, tem-
 pore: cras enim privatus eris. Publium Cot-
 tam, qui haberi jurisperitus affectabat, quum
 indoctus esset & iners, ad testimonium dicen-
 dum in quadam causa citavit. Nihil quum
 diceret se scire, Putas fortassis, inquit, te ali-
 quid de jure interrogari. Quum Metellus Ne-
 pos aliquando inter disputandum identidem re-
 peteret, Quis est pater tuus Cicero? Tibi, in-
 quit, hanc responsum mater tua effecit diffi-
 ciliorem: siquidem Nepotis matrem fama erat
 impudicam esse: ipse autem habebatur levior;
 ac relicto aliquando tribunatu plebis raptim

Πομπήϊον ἔξελθὺς εἰς Συρίαν, εἶτ' ἐκείθεν ἐπανῆλθεν ἀλογώτερον. Θάψας ἡ Φίλαργον τὸν καθηγητὴν Ἰπμελέσερον, ἐπέστησεν αὐτῷ τὰ τάφῳ κόρακα λίθινον. ἢ ὁ Κικέρων, τῷτ', ἔφη, σοφώτερον ἐποίησας. πέτεσθ' γὰρ σε μᾶλλον ἢ λέγειν ἐδίδαξεν. ἐπεὶ ἡ Μάρκῳ Ἀππιῳ ἐν τινὶ δίκῃ προοιμιαζόμενος εἶπε φίλον αὐτῷ δεδεῆσθαι ᾧδραχεῖν Ἰπμέλειαν ἢ λογιότητα ἢ πίσυν. εἶθ' ἔτως, ἔφη, σιδηρῆς γέγονας ἄνθρωπος, ὥστε μηδὲν ἐκ τούτων ὧν ἠτήσατο φίλῳ ᾧδραχεῖν;

Τὸ μὲν ἐν πρὸς ἐχθρῶς ἢ ἀλλοτρίων σκώμμασι χερῶν πικροτέρως, δοκεῖ ῥητορικὸν εἶναι· τὸ δ' οἷς ἔτυχε προσκεῖν ἕνεκα τῶν γελοίων, πολὺ σωφρονισμῶς αὐτῶν. γράψω ἡ ἢ τῶν ὀλίγα. Μάρκον Ἀκύνιον ἔχοντα δύο γαμβρῶς φυγάδας, Ἀδρασσον ἐκάλεσε. Λουκίαν ἡ Κότταν τιμητικῶς ἔχοντα ἀρχῶν, φιλοποτάτα ἡ ὄντι, ὑπατείαν μετιῶν ὁ Κικέρων ἐδίψησε, ἢ τῶν φίλων κύκλῳ ᾧδραχέων, ὡς ἔπινεν, ὀρθῶς φοβεῖσθε, εἶπε, μή μοι γένοιτο χαλεπὸς ὁ τιμητῆς, ὅτι ὕδωρ πίνω. Βωκωνίῳ δ' ἀπαντήσας ἀγόνῳ μεθ' ἑαυτῷ τρεῖς ἀμορφοτάτας θυγατέρας, ἀνεφθέγγετο,

Φοῖβε ποτ' ἐκ ἐῶντι ἔσπειρεν τέκνα.

Μάρκῳ ἡ Γελλίῳ δοκῶντι ἐκ ἑλδύθρων γεγονέναι, λαμπρῶς ἡ τῆ φωνῆ ἢ μεγάλη γράμματα πρὸς τῷ σύγκλητον Ἰξαναγνόοντι, μὴ θαυμάζετε, εἶπε, ἢ αὐτὸς εἰς ἐσι τῶν ἀναπεφωνηκῶν. ἐπεὶ ἡ Φαῦστῳ ὁ Σύλλα τῷ μοναρχήσαντι ἐν Ῥώμῃ, ἢ πολλὰς ἐπὶ θανάτῳ προγγράψαντι,

ὅν

in Syriam navigavit ad Pompeium, mox inde majore est inconstantia reversus. Quum Philagrum præceptorem tumulasset accuratius, imposuit ejus tumulo marmoreum corvum. Tum Cicero, Intelligentius, inquit, hoc fecisti: volare enim potius docuit te quam dicere. M. Appio in exordio causæ cujusdam amicum suum orasse se dicenti ut curam & facundiam & fidem sibi præstaret, Adeone tu, inquit, durus es, nihil ut omnium quæ te oraverit amicus, præstiteris?

Sane cavillari quidem in inimicos & adversarios in foro acerbius, oratori dicas convenire: verum quod incurrerit in quosvis risus excitandi causa, id similitates ei paravit multas. Horum quoque pauca commemorabo. M. A.

quilius, qui duos generos habebat exules, vocabat Adraftum. L. Cotta censore, qui supra modum effusus in vinum erat, candidatus Cicero consularis in prensando quum sitisset: circumfusis amicis, ut bibit, Recte veremini, inquit, ne quod aquam bibam, succenseat mihi censor. Voconio occurrens fecum ducenti tres insigniter deformes filias, exclamavit,

Invito Apolline seminavit liberos.

M. Gellius, quem rumor erat non esse ingenuis natalibus ortum, quum clara voce & alta literas in senatu recitasset, Nolite mirari, inquit, & hic ex iis est qui proclamaverunt. Quum Faustus Sylla, dictatoris Syllæ, qui multos proscripserat, filius, ære alieno obrutus,

tus,

ἐν δανείοις χρομῶσιν, καὶ πολλὰ τῆς ἐξίας διασπαθήσας, ἀμαρτίαν προέγραψε, ταύτῃ ἐφη μᾶλλον αὐτῷ τῷ προγεγραφῶ ἀρέσκειν, ἢ τὴν πατρίαν.

Ἐκ τούτων ἐγένετο πολλοῖς ἐπαχθῆς· καὶ οἱ μετὰ Κλωδίῳ συνέστησαν ἐπ' αὐτὸν, ἀρχὴν τοιαύτῃ λαβόντες. ὧν Κλωδίῳ ἀνὴρ δὲ γῆρας, τῇ μὲν ἡλικίᾳ νέος, τῷ δὲ φρονήματι θρασυὸς καὶ αὐθάδης. ἔτι δὲ ἐργῶν Πομπηίας τῆς Καίσαρος γυναικὸς, εἰς τῷ οἰκίᾳ αὐτῆς παρεστῆλθε κρύφα, λαβὼν ἐπιθήματα καὶ σκευὴν ψαλτείας. ἔβουον γὰρ αἱ γυναῖκες τῷ ἀπόρρητον ἐκείνῳ καὶ ἀθέατον ἀνδράσι θυσίαν εἶναι τῇ τῆς Καίσαρος οἰκίᾳ· καὶ παρῆν ἀνὴρ ἐδέξαι. ἀλλὰ μειράκιον ὡν ἔτι καὶ μήπω γῆρας ὁ Κλωδίος, ἠλπίζε λήσεως διαδύς πρὸς τὴν Πομπηίαν μετὰ τῶν γυναικῶν. ὡς δ' εἰσῆλθε τυκλὸς εἰς οἰκίαν μεγάλην, ἠπορεύετο τῷ δρόμῳ καὶ πλανώμενον αὐτὸν ἰδῶσα Αὐρηλία θεραπευτικῆς τῆς Καίσαρος μητρὸς, ἤτησεν ὄνομα. φθέγγασθαι δ' ἀναγκασθέντος ἐκείνου, καὶ φήσαντος ἀκόλαστον Πομπηίας ζητεῖν Αὐραν τῆς ὀνόματι, συνείσα τὴν φωνὴν καὶ γυναικίαν ἔσαν, ἀνέκραγε καὶ συνεκάλει τὰς γυναῖκας. αἱ δὲ ἀποκλείσασθαι τὰς θύρας, καὶ πάντα διεξδυνώμεναι, λαμβάνουσι τὸν Κλωδίον εἰς οἶκημα παιδίσκης, ἣ συνῆλθε, καταπεφυγότα. τῆ δὲ πράγματος φεισότης χρομῶν, Καίσαρ τε τὴν Πομπηίαν ἀφῆκε, καὶ δίκῃ ἀσεβείας ἀπεγράψατο τῷ Κλωδίῳ.

Κικέρων δ' ἦν μὲν αὐτῷ φίλος, καὶ τῷ φεῖ Κατιλίαν προτιμῶν ἐχεῖντο προθυμοτάτῳ συνεργῶ καὶ φύλακι τῆς σώματος· ἰχυρίζουμνος δὲ πρὸς τὸ ἐγ-

tus, re familiarj magna ex parte dissipata, bonorum auctorem proscripsisset, Hanc, inquit, proscriptionem malo quam paternam.

Hinc multos offendit. At Clodij factio coitionem adversus eum fecit, ex hac causa incitata. Clodius nobili familia erat, ætate florente, feroci animo & procaci. Hic captus uxoris Cæsaris amore Pompeiæ, assumpta veste & ornatu psaltriæ furtim penetravit in domum ejus. Nam sacra tum in ædibus Cæsaris arcana illa, quibus nefas est viros interesse, agebantur, nec aderat vir ullus: sed ille, quod adolescens esset, & imberbis etiam tum, sperabat occulte posse cum mulieribus ad Pompeiam pervenire. Noctu in amplas ingressus ædes, hæsit in diverticulis. Va-

gantem conspicata Aurelia matris Cæsaris ancilla, quæsit nomen ejus: coacta loqui illo, atque pedissequam demonstrante quærere se Pompeiæ, nomine Auram, ut vocem animadvertit abhorrentem a fœmina, tollit clamorem, convocatque mulieres: quæ obsertis foribus, omnibusque excussis, deprehendunt Clodium in cubiculo puellæ, cum qua ingressus fuerat, latitantem. Quum ea res percrebuisset, repudiavit Cæsar Pompeiam, ac nomen Clodii de violatis sacris detulit.

Erat Ciceroni cum eo amicitia, & conjuratione flagrante Catilinæ expertus promptissimum fuerat adiutorem & custodem corporis sui. Quum cardinem ille hujus depellen-

ἔγκλημα, τῷ μίτε γεγονέναι κατ' ἐπαῖνον ἐν Ῥώμῃ τὸν χρόνον, ἀλλ' ἐν τοῖς πορρωτάτω χωρίοις διατεῖδεν, καταμαρτύρησεν ὡς ἀφιγμῆς πρὸς αὐτὸν οὐκ ἄρα, ἢ διαλεγμῆς παρ' ἑτέρων. ὅπερ ἡ ἀλήθεια. ἔ μὲν ἐδόκει μαρτυρεῖν ὁ Κικέρων διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν αὐτῆ γυναῖκα Τερεντίαν ἀπολογεῖται. ἡ γὰρ αὐτῆ πρὸς τὸν Κλωδίον ἀπέχθεια, διὰ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐκείνης Κλωδίαν, ὡς τῷ Κικέρωνι βελομυθίῳ γαμηθῆναι, ἢ τῆτο διὰ Τύλλου τινὸς πρῶτον, ὃς ἐταῖρος μὲν ἦν ἢ συνήθης ἐν τοῖς μάλισα Κικέρωνος, αἰετὶ πρὸς τὴν Κλωδίαν φοιτῶν, ἢ θεραπεύων ἐγγὺς οἰκῆσαν, ὑποψίαν τῇ Τερεντίᾳ παρέχευ. χαλεπὴ τὸν τρόπον ἔσα, ἢ τῆ Κικέρωνος ἀρχαία, παρῶξυνε τῷ Κλωδίῳ συνεπιθέας ἢ καταμαρτυρησάμε καταμαρτύρησεν τῆ Κλωδίᾳ πολλοὶ τῶν καλῶν καγαθῶν ἀνδρῶν Ἰπποκρίτας, ῥαδικεργίας, ὄχλων δεκασμῶς, φθορᾶς γυναικῶν. Λούκιλλος τὸ καὶ θεραπευτὴς παρεῖχεν, ὡς συγγήροιο τῇ νεωτάτῃ τῶν ἀδελφῶν ὁ Κλωδίος, ὅτε Λούκιλλος συνῶκει. πολλὴ τὸ ἦν δόξα ἢ ταῖς ἄλλαις δυσὶν ἀδελφαῖς πλησιάζειν τὸν Κλωδίον, ὧν Τερεντίαν μὲν Μάρκιος Ῥήξ, Κλωδίαν τὸ Μήτελλος ὁ Κέλερ εἶχεν· ἢν Κσαδρανήνῃ ἐκάλειν, ὅτι τῶν ἐρασῶν τις αὐτῆ χαλκῶς ἐμβαλὼν εἰς βαλάντιον, ὡς ἀργύριον εἰσέπειμψε. τὸ τὸ λεπτότατον τῆ χαλκῆ νομίσματὸς κσαδρανήνῃ ἐκάλειν. Ἰππὶ ταύτῃ μάλισα τῶν ἀδελφῶν κακῶς ἤκισεν ὁ Κλωδίος. ἔ μὲν ἀλλὰ τότε τῆ δῆμῃ πρὸς τὰς καταμαρτυρηθῆσας αὐτῆ ἢ συνεσῶτας ἀνιτατομῆς, φοβηθέντες οἱ

δι-

lendi criminis poneret in eo quod contenderet ne Romæ quidem eo die se fuisse, sed procul urbe egisse: dixit pro testimonio in eum Cicero, venisse ad se domum eum, certisque de rebus sermonem secum habuisse. Quod licet verum foret, testimonium dixisse tamen visus est Cicero non veritatis causa, sed uxori ut satisfaceret Terentia. Simultas enim huic cum Clodio erat causa sororis Clodia, quam ambire Ciceronis nuptias suspicabatur, & eam ad rem interprete uti Tullo quodam, cui familiaritas cum Cicero & consuetudo intercedebat arctissima: qui, quod ad Clodiam frequens ventitaret, & coleret vicinam, in suspicionem venit Terentia. Acerba autem mulier & viri potens, stimulavit Ciceronem ad conspirandum contra Clodium, & ad eum testimo-

nio suo premendum. Multa etiam a bonis & honestis viris testimonia dicta fuerunt de Clodii perjuriis, testamentorum suppositionibus, ambitu, stupris matronarum: Lucullus etiam ancillas produxit, stuprasset Clodium minimam sororem suam, quum in matronio suo esset. Fama divulgata erat & cum duabus fororibus aliis eum consuevisse: quarum Martius Rex Terentiam, Clodium duxerat uxorem Metellus Celer, quam Quadrantulam appellabant, quod quidam amatorum ejus pro argenteis minuta æra in oculos ejus immisisset. Minutissimum æreum nummum quadrantem vocabant. Hujus nomine fororis fuit infamatus potissimum Clodius. Verum enimvero quum plebs id temporis adversus eos qui in eum testimonium dixerant coierantque, in-

fur-

δικασαὶ φυλακὴν ἀπειθήσαντο, ἢ τὰς δέλτας οἱ πλείστοι συγκεχυμένας τοῖς γράμμασιν ἤνεκαν. ὅμως ᾗ πλείονες ἔδοξαν οἱ ἀπολύοντες γνῶσθαι καὶ τις ἐλέχθη ἢ δεκάσμος διελθεῖν. ἔθεν ὁ μὲν Κάτλιος ἀπαλήσας τοῖς κελταῖς, ὑμεῖς, εἶπεν, ὡς ἀληθῶς ὑπὲρ ἀσφαλείας ἠτήσατε τὴν φυλακὴν, φοβέμενοι μή τις ὑμῶν ἀφελῆ) τὸ ἀργύριον. Κικέρων ᾗ, τῷ Κλωδίῳ πρὸς αὐτὸν λέγοντι ὅτι μαρτυρῶν ἐκ ἔχει πῖσιν ὡσαύτως τοῖς δικασαῖς, ἀλλ' ἐμοὶ μὲν, εἶπεν, οἱ πέντε ἢ εἴκοσι τῶν δικασῶν ἐπίστυσαν· τοσῶτοι γὰρ σε κατεψηφίσαντο. σοὶ ᾗ τεράκοντα ἐκ ἐπίστυσαν· εἰ γὰρ πρότερον ἀπέλυσαν ἢ ἔλαβον τὸ ἀργύριον. ὁ μὲντοι Καῖσαρ εἰ κατεμαρτύρησε κληθεὶς ἐπὶ τὸν Κλώδιον, εἰδὲν ἔφη μοιχείαν κατεγνωκέναι τῆς γυναικὸς· ἀφαικέναι δ' αὐτὴν, ὅτι τὸν Καῖσαρ εἶδε γάμον εἰ πράξιως ἀιχρῶς μόνον, ἀλλὰ ἢ φήμης κατὰρξόν εἶναι.

Διαφυγὼν ᾗ τὸν κίνδυνον ὁ Κλώδιος, ἢ δῆμαρχος αἰρεθείς, δούτις εἶχετο τῷ Κικέρωνι, πάνθ' ὁμῶς πράγματα ἢ πάντας ἀνθρώπους συνάγων ἢ ταράττων ἐπ' αὐτόν. τὸν τε γὰρ δῆμον ὠκείωσατο νόμοις φιλανθρώποις, ἢ τῶν ὑπάτων ἑκατέρω μεγάλας ἐπαρχίας ἐψηφίσασατο, Πείσωνι μὲν Μακεδονίαν, Γαβινίῳ ᾗ Συρίαν. πολλὰς ᾗ τῶν ἀπόρων συνέτασεν εἰς τὸ πολίτευμα, ἢ δέλας ὠπλισμένους ὡσαύτως αὐτὸν εἶχε. τῶν ᾗ πλείστον δυναμῶν τότε τειῶν ἀνδρῶν Κράσας μὲν ἀντικεῖς Κικέρωνι πολεμῶντι, Πομπηίῳ ᾗ θρυπιόμηνος πρὸς ἀμφοτέρους, Καῖσαρ εἰ μέλλοντι εἰς Γαλατίαν ἐξίεναι μὲν στρατεύματι, ὑπὸ τῷτον ὑποδύς ὁ Κικέρων, καίπερ ἐκ ὄντα φίλον,

surgeret, trepidantes iudices sepeferunt se praesidio, tabulaeque plerique confusis literis attulere. Videbatur a maiore tamen parte absolutus fuisse. Rumor autem fuit etiam adulteratum pecunia iudicium fuisse. Quare Catulus quum occurrisset iudicibus, Recte vos, inquit, ad securitatem praesidium petistis: verubamini enim ne quis vobis eriperet nummos. Cicero exprobrante sibi Clodio quod testimonium dicenti iudices non credidissent, Immo, inquit, quinque & viginti iudices mihi crediderunt. tot enim damnaverunt te: triginta, quia ante nummos, quam absolverunt te, acceperunt, tibi vero nihil crediderunt. Caesar tamen citatus non dixit in Clodium testimonium, neque uxorem sibi compertam

adulterii esse: dimisisse eam autem, quod Caesaris cubile non modo crimine oporteret, sed & suspicione vacare.

Ex hac elapsus flamma Clodius, & factus tribunus plebis, protinus appetivit Cicero-nem, simulque omnes res atque omnes homines adversus eum sollicitavit concitavitque. Populum demulfit legibus popularibus, utri-que consuli amplas provincias decrevit, Pisoni Macedoniam, Syriam Gabinio; colluviem inopum ad caepa sua decuriavit, servitiis armatis latera sua sepsit. Ex tribus quorum ea tempestate summa potentia erat, Crassus Cicero-nem aperte oppugnabat, Pompeius venditabat se utrique. Ad Caesaris igitur gratiam, qui cum exercitu profecturus in Galliam erat, quam-

ρον, ἀλλ' ὑποπτον ἐν τῷ περὶ Κατιλίαν, ἠξίωσε πρεσβυτῶ αὐτῷ συ-
 στρατίαν. δεξαμένη δὲ τῷ Καίσαρι, ὁ Κλώδιος ὄρων ἐμφύγοντα τῷ
 δημαρχίαν αὐτῷ τὸν Κικέρωνα, προσεποιεῖτο συμβατικῶς ἔχειν, καὶ τῇ Τε-
 ρεντία τῷ πλείστῳ ἀνατιθεῖς αἰτίαν, ἐκείνῃ δὲ μεμνημένῳ Ἰπαικῶς αἰεὶ,
 καὶ λόγους ὀγνώμονας ἐνδιδόντες, ὡς ἂν τις ἐμισῶν ἐδὲ χαλεπαίνων, ἀλλ'
 ἔγκαλῶν μέτρια καὶ φιλικὰ, παντάπασι αὐτῷ τὸν φόβον ἀνῆκεν ὥστ' ἀπει-
 παῖν τῷ Καίσαρι τῷ πρεσβείαν, καὶ πάλιν ἔχευε τὴν πολιτείαν. ἐφ' ᾧ παρ-
 οξωθεὶς ὁ Καῖσαρ, τότε Κλώδιον ἐπέρρωσε καὶ Πομπηίου ἀπέστρεψε κομι-
 δῆ τῷ Κικέρωνι. αὐτὸς τε κατεμαρτύρησεν ἐν τῷ δήμῳ, μὴ δοκεῖν αὐτῷ
 καλῶς μηδὲ νομίμως ἀνδρας ἀκείτους ἀνησῆκεν τὰς περὶ Λέϊλλον καὶ Κέθη-
 γον. αὕτη γὰρ ἡ κατηγορία, καὶ Ἰπαικῶς ὁ Κικέρων ἐκαλεῖτο. κινδυνύων
 ἐν καὶ διωκόμενος, ἐδῆτα μετέλλαξε καὶ κόμης ἀνάπλευσας περὶ τὸν
 τὸν δῆμον. πανταχῶς δ' ὁ Κλώδιος ἀπώτα καὶ τὰς φενοπέρας, ἀνθρώπους
 ἔχων ὑβριστὰς περὶ αὐτὸν καὶ φρασεῖς, οἱ πολλὰ μὲν χλευάζοντες ἀκολά-
 σως εἰς τὸν μεταβολῶν καὶ τὸ γῆμα τῷ Κικέρωνι, πολλαχῶς δὲ πηλῶ καὶ
 λίθοις βάλλοντες, ἐνίσαντο ταῖς ἰκεσίαις.

Οὐ μὲν ἀλλὰ τῷ Κικέρωνι προῶτον μὲν ὀλίγας δᾶν σύμπαν τὸ τῷ ἰπ-
 πικῶν πληθῶν συμμετέβαλε τῷ ἐδῆτα, καὶ δισμυρίων ἐκ ἐλάττις νέων παρ-
 ηκολέθεν κομῆτες καὶ σωικετούσιντες. ἔπειτα δὲ βελῆς σωελθῆσης, ὅπως
 ψηφίσαιτο τὸν δῆμον ὡς Ἰπαικῶς πένθεσι μεταβαλεῖν τὰ ἱμάτια, καὶ τῷ ὑπά-
 των ἐναντιωθέντων, Κλωδίος δὲ σιδηροφορεμένης περὶ τὸ βελουτήριον, Ἰξέδρα-
 μων

vīs ab se alieni & suspecti ex Catilinæ tempo-
 ribus; recurrit, contenditque ab eo legatum
 ut se duceret in provinciam. Quum recepisset
 eum Cæsar, cernens evadere Clodius Ci-
 ceronem ex tribunatu suo, simulavit non ab-
 horrere se a reconciliatione: rejectaque in Te-
 rentiam maxima culpæ parte, factaque ubi-
 que benigna ejus mentione, & leniter agen-
 do, quasi non odisset hominem, nec esset ei
 infensus, sed modice & amice exprophetaret,
 omnem illius metum discussit. Itaque renun-
 tiavit Cæsari Cicero legationem, vertitque ite-
 rum se ad rempub. gerendam. Unde Cæsar
 acerbat, hinc corroboravit Clodium, hinc
 Pompeium plane a Cicerone alienavit. Dixit
 præterea aperte in concione, Lentulum &
 VOL. IV.

Cethegum non videri sibi recte aut jure neca-
 tos: hoc enim fuit ejus Cicero arceffebatur
 crimen. Reus igitur factus, vestem in periculo
 mutavit, sordidatusque ac supplex preffavit
 populum. Omnibus in viis Clodius cum impro-
 borum & audacium manu occurrit Ciceroni:
 qui mira protervia illudentes conditioni &
 squalori ejus, passimque cœnum & lapides in
 eum jactantes, interpellabant supplicantem.

At primum ordo equestris vestem cum eo pe-
 ne totus mutavit. Ex juventute comitabantur
 eum non minus viginti millia, qui pro eo sordi-
 dati deprecabantur. Deinde ubi senatus conve-
 nit ad decernendum, ut populus sicut in luctu
 mutaret vestem, consulibus adversantibus, &
 obfidente cum gladiis curiam Clodio, permulti
 patrum

μον ἐκ ὀλίγοι τῶν βαλδουτικῶν καταρρήγνυμφοι τὰς χιτῆρας, ἢ βοῶντες, ὡς δ' ὡς ἔτ' οἶκίῳ ἔτε τις αἰδῶς πρὸς τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἔδει τὸν Κικέρωνα φύγειν, ἢ σιδήρῳ κειθῆναι πρὸς τὸν Κλωδίον, ἐδάτο Πομπηίε βοηθεῖν, Ἰππίτηδες ἐμποδῶν γεγονότῳ, ἢ διατειρόντῳ ἐν ἀγροῖς παρὶ τὸν Ἄλβανόν. ἢ πρῶτον μὲν ἔπεισε Πείσωνα τὸν γαμβρὸν δευσομόνον, ἔπειτα ἢ αὐτὸς ἀνέβη. πυθόμενῳ δ' ὁ Πομπηίος, ἐχ' ὑπέμεινεν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν δεινὴ γὰρ αὐτὸν αἰδῶς εἶχε πρὸς τὸν ἄνδρα, μεγάλας ἠγωνισμῶν ἀγῶνας ὑπὲρ αὐτῆ, ἢ πολλὰ πρὸς χάριν ἐκείνῳ πεπολιτωμῶν· ἀλλὰ Καίσαρ γαμβρὸς ἐν δευσομῶν πρῆδωκε τὰς παλαιὰς χάριτας, ἢ κτ' εὐραίας ἀλλὰς ὑπέξελθῶν, ἀπεδίδρασκε τὴν ἐπίδουξιν. ἔτω δὴ προδοταῖς ὁ Κικέρων ὑπ' αὐτῆ, ἢ γεγονῶς ἔρημῳ, Ἰππὶ τὰς ὑπάτας κατέφυγε. ἢ Γαβίνῳ μὲν ἦν χαλεπὸς αἰεὶ Πείσων ἢ διελέχθη πρῶτοτερον, αὐτὸν παρῶν ἐκστῆναι, ἢ ὑποχωρεῖσθαι τῇ τῆ Κλωδίε ρύμη, ἢ τὴν μεταβολὴν τῶν καιρῶν ἐνεγκεῖν, ἢ γρη῏ς πάλιν σωτῆρα τ' πατείδῳ ἐν σάσει ἢ κακοῖς δι' ἐκείνον ἔσης. τοιαύτης τυχῶν ἀποκείσεως ὁ Κικέρων, ἐβελδέτο σὺ τοῖς φίλοις ἢ Λούκιλλῳ μὲν ἐκέλευε μῦεν ὡς παρῶν, ἄλλοι ἢ φύγειν, ὡς ταχὺ τῆ δῆμα ποθήσοιῳ αὐτὸν, ὅταν ἐμπλησθῆ τ' Κλωδίε μανίας ἢ ἀπονοίας. ταῦτ' ἔδοξε Κικέρωνι ἢ τὸ μὲν ἀγαλμα τ' Ἀθηνῶν, ὃ πολὺν χρόνον ἔχων Ἰππὶ τ' οἰκίας ἰδρυμῶν, ἐτίμα διαφερόντως, εἰς Καπετώλιον κομίσας ἀνέθηκεν, Ἰππυγράφας. ΑΘΗΝΑ ΡΩΜΗΣ ΦΥΛΑΚΙ. πομπῆς ἢ

patrum vestibibus laceratis curia se cum magno fremitu effudere. Postquam nec misericordiam nec verecundiam ea movit facies, sed aut eundem in exilium fuit Ciceroni, aut ferro cum Clodio decernendum, opem imploravit Pompeii: qui ex composito abscesserat, & ruri agebat in Albano suo. Primum generum ad orandum eum, Pisonem allegavit, inde est ipse quoque profectus. Eo nunciato non sustinuit in conspectum ejus venire Pompeius. Mirum enim ei pudorem incussit vir ille, qui contentiones subierat pro eo maximas, multasque suas in republica actiones ad ejus instituerat commodum. Verum quod gener esset Cæsaris, huic instanti prodidit veteres necessitudines: ac ne cum eo colloqueretur, alia subduxit se janua. Ita ab eo pro-

ditus & defertus confugit ad consules Cicero. Ac Gabinius quidem semper erat durus: benignius eum est Piso affatus, monuitque ut cedendo & locum dando Clodii impetui, temporisque ferendo vicissitudinem, iterum servaret rempublicam ipsius causa seditionibus & procellis jactatam. Eo accepto responso deliberavit Cicero cum amicis. Lucullus mandandum censuit, ipsius fore victoriam; alii fugiendum: futurum enim brevi ut exsatiatus Clodii furore & scelere populus ipsum esset desideraturus. Hoc consilium Cicero sequutus est, ac signum Minervæ, quod magna in veneratione diu habuerat domi, in Capitolio posuit, ibique dedicavit cum hac inscriptione, MINERVÆ URBIS ROMÆ PRÆSIDII. Inde accepto ab amicis præsidio

πῶς τῷ φίλων λαβῶν, πρὸ μέσας νύκτας ὑπεξῆλθε τὴν πόλιν, καὶ πεζῇ διαὶ Λουκανίας ἐπορεύετο, λαβέας Σικελίας βελόνην.

Ὡς δ' ἦν φανερός ἤδη πεφουγῶς, ἐπήγαγον αὐτῷ Φυγῆς ψήφον ὁ Κλώδιος, καὶ διάγραμμα πρῆθηκεν, εἶργειν πύργους καὶ ὑδάτων τὸν ἄνδρα, καὶ μὴ παρέχειν σέλιον ἐπὶς μιλίων πεντακοσίων Ἰταλίας. τοῖς μὲν ἐν ἄλλοις ἐλάχιστος ἦν τῷ διαγράμματι τέτρα λόγος, αἰδέμενοι τὸν Κικέρωνα· καὶ πᾶσαν ἐνδοκνήσαν φιλοφροσύνῃ, παρέπεμπον αὐτόν. ἐν δ' Ἰππωνία πόλει τὴν Λουκανίας, καὶ Οὐβῶνα νῦν καλεῖται, Οὐβίος Σικελὸς ἀνὴρ ἄλλα τε πολλὰ τῷ Κικέρωνι φιλίας ἀπολελαυκῶς, καὶ γεγονῶς ὑπατεύσει αὐτῷ τεκνόντων ὑπαρχῶς, οἰκία μὲν ἐκ ἐδέξατο, τὸ χωρεῖον δὲ καταγράψαι ἐπιγγέλλετο. καὶ Γάιος Οὐεργίνιος, ὁ τὴν Σικελίας στρατηγός, ἐν τοῖς μάλιστα Κικέρωνι κεχηρημένος, ἔγραψεν ἀπέχεσθαι τῆν Σικελίας. ἐφ' οἷς ἀθυμήσας, ὤρησεν ἐπὶ Βρενέσιον, ἀνακίθειν εἰς Δυρράχιον ἀνέμῳ φορῶν περαιτέρω, ἀνιπνύσαι τε πελαγίε μεθ' ἡμέραν ἐπαλινδρόμησεν, εἶτα αὐτῷ ἀνήχθη. λέγει δὲ καὶ καταπλύσαι εἰς Δυρράχιον αὐτῷ, καὶ μέλλοντος ἀποβαίνειν, σεισμόν τε τῆν γῆς καὶ σπασμόν ἅμα γῆρας τῆν θαλάττης. ἀφ' ὧν σωέβαλλον οἱ μαυρικοὶ μὴ μόνιμον αὐτῷ τῷ φυγῶν ἔσεσθαι μεταβολῆς γὰρ εἶναι ταῦτα σημεῖα. πολλῶν δὲ φοιτώντων ἀνδρῶν ὑπὸ δυνάμει, καὶ τῷ Ἑλλωίδων πόλεων διαμιλλωμένων πρὸς αὐτόν, ὅμως ἀθυμῶν καὶ περιλυπῶν διῆγε, τὰ πολλὰ πρὸς τῷ Ἰταλίαν, ὥσπερ οἱ δυσέρωτες, ἀφορῶν, καὶ πρὸς φρονήματι μικρῶς ἄγαν καὶ ταπεινῶς ὑπὸ τῆν συμφορῆς γεγονῶς

dio clam media nocte profugit ex urbe. Lucaniam pedestri itinere percurrit, cupiens Siciliam tenere.

Ubi vulgatum est eum fugisse, Clodius scivit ei exilium, edictumque proposuit, quo aqua & igni interdixit, ac ne quis eum intra quingenta millia passuum ab Italia tecto reciperet. At aliis adeo fuit Cicero venerandus ut semel contemnerent edictum, omnique eum officiorum genere prosequerentur. Hipponii vero (quod oppidum est Lucaniae, Vibonem dicunt nunc) Vibius, Siculus genere, qui cum alios fructus ex Ciceronis amicitia retulerat, tum fuerat eo consule praefectus fabrum, non admisit eum domi, sed locum ostendit ei se designaturum in agro quo posset se recipere. Praetor Siciliae C. Verginius,

Ciceroni arctissima conjunctus familiaritate, scripsit ei ut Sicilia abstineret. Tum vero fracto animo contendit Brundisium. Inde quum secundo vento solvisset, vento a mari exorto adverso rejectus postero die ad Italiam est. Mox altum repetiit. Fama tenet, postquam Dyrrhachium appulsus exiturus erat, terram movisse, & fuisse aestu retro absorptum aequor. Unde conjectarunt haud fore diuturnum ei exilium vates: praenuntiare enim ea mutationem. Quamvis autem frequentes eum celebrarent amici, Graeciae quoque civitates officiis erga eum certarent, animo tamen mansit abjecto & maeſto, crebro Italiam insanorum more amatorum respiciens, itaque fractus calamitate & dejectus & aeger animi, ut non expectares de viro in

ἢ σωεσαυμνῶ, ὡς ἐκ ἂν τις ἄνδρα παιδεία συμβεβιωκότα τοσαύτη προσεδόκησε. καίτοι πολλάκις αὐτὸς ἤξις τὰς φίλους μὴ ῥήτορα καλεῖν αὐτὸν, ἀλλὰ φιλόσοφον· φιλοσοφίαν γὰρ, ὡς ἔργον, ἤξις, ῥητορικῇ δ' ὀργάνῳ χρῆσις πολιτῶν. Ἐπὶ τὰς χρείας. ἀλλ' ἡ δόξα δεινὴ τὸν λόγον, ὡσπερ βαφίῳ, ἀποκλύσαι τὴν ψυχῆς, ἢ τὰ τῶν πολλῶν ἀνομοξασθῆαι πάθῃ δι' ὁμιλίαν ἢ συνήθειαν τοῖς πολιτῶν, ἂν μὴ τις δι' μάλα φυλαττόμενος, ἔτω συμφέρῃ) τοῖς ἐπὶ, ὡς τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἢ τῶν ἑπὶ τοῖς πράγμασι παθῶν συμμεθέξων.

Ὁ δὲ Κλωδίος ἔξελάσας τὸν Κικέρωνα, κατέπρησε μὲν αὐτῷ τὰς ἐπαύλεις, κατέπρησε δὲ τὴν οἰκίαν, ἢ τὰ τόπων ναὸν Ἐλευθερίας ἐπωκοδόμησε. τὴν δ' ἄλλω ἐσίαν ἐπώλησε, ἢ διεκῆρυττε καθ' ἡμέραν, μηδὲν ἀνεμύρε μηδενός. ἐκ δὲ τέτρα φοβερός ὢν τοῖς ἀριστοκρατικοῖς ἢ τὸν δῆμον ἀνεμύρον εἰς ὑβρίαν πολλῶν ἢ θρασυτήτα σωεφελκόμενος, ἐπεχείρει τὰ Πομπηῖα, τῶν διοικητῶν ὑπ' αὐτῷ καὶ τὴν στρατείαν ἕνα παρὰ τῶν φίλων. ἐφ' οἷς ὁ Πομπηῖος ἀδοξῶν, ἐνάκιζεν αὐτὸς αὐτὸν, προέμνη τὸν Κικέρωνα· ἢ πάλιν ἐν μεταβολῆς παντοῖα ἐγένετο, πράττων καθόδον αὐτῷ μὲν τῶν φίλων. ἐνισαμένως δὲ τῷ Κλωδίῳ, σωέδοξε τῇ βελῇ μηδὲν διὰ μέσων πράγμα κυρῶν μηδὲ πράττειν δημόσιον, εἰ μὴ Κικέρωνι καθοδῶ γῆροιο. τῶν δὲ αἰεὶ Λένιλον ὑπατοδύλων, ἢ τὴν εἰσεως πρὸς βασιζέσης, ὡστε τρωθῆναι μὲν ἐν ἀγορᾷ δημάρχους, Κόινλον δὲ τὸν Κικέρωνος ἀδελφὸν ἐν τοῖς νεκροῖς, ὡς τεθηκότα κείμενον, διαλαθεῖν, ὅ, τε δῆμος ἤεχετο τρέπεσθαι τῇ γνώμῃ ἢ τῶν δῆ-

literis enutrito tam multis. Quanquam ab amicis petiit subinde ne oratorem se, sed appellarent philosophum. Philosophiam enim se ut opus sectatum: eloquentia ad rempublicam gerendam, ubi usus sit, uti tanquam instrumento. Atqui mirificam vim habet gloria doctrinam menti veluti colorem abluendi, imprimendique longo usu & consuetudine sensus vulgi iis qui rempublicam tractant, nisi admodum religiose eam capessas: ut in negotiorum offeras te societatem, non, quos negotia secum trahunt, affectuum.

Exterminato Cicerone, Clodius villas ejus incendit, concremavit domum, & areæ ædem Libertatis inædificavit, reliqua bona hastæ subjecit: quæ quotidie quum proclamaret, ne-

mo ad hastam accessit tamen. Hinc trepidis ejus timore optimatibus, populo, quem in omnem præcipitaverat insolentiam & audaciam, stipatus adoritur Pompeium, vellicatque nonnulla ejus in bello acta. Quorum causa quum male audiret ille, pœnituit eum quod Ciceronem dereliquisset, mutatoque animo in omnes se partes incubuit cum amicis ad eum revocandum. Quum repugnaret Clodius, senatusconsultum factum est ut nulla de re antequam ad rempublicam pertineret, decerneretur aut ageretur, quam de Ciceronis reditu latum esset. Gliscebant Lentulo consule seditio: tribuni plebis vulnerati in foro fuere. Quintus, Ciceronis frater, inter cadavera pro mortuo latuit. Hic demum cœpit animum plebs

δημάρχων Ἄννιου Μίλων πρῶτος ἐτόλμησε τὸν Κλώδιον εἰς δίκην ἀπάγειν βιαίως, καὶ Πομπηῖον πολλοὶ σωῆλλον ἕκ τε τῶ δῆμος καὶ τῶν πόλεων. μετ' ὧν παρελθὼν, καὶ τὸν Κλώδιον ἀναστήσας ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ἐπὶ τὴν ψῆφον ἐκάλει τὰς πολίτας. καὶ λέγει μὴδέποτε μὴδὲν ἐκ τοσαύτης ὁμοφροσύνης ἐπιψηφίσασθαι τὸν δῆμον. ἢ ὅτι συγκλητῶν ἀμιλλωμένη πρὸς τὸν δῆμον, ἔγραψεν ἐπαινεθῆναι τὰς πόλεις ὅσαι τὸν Κικέρωνα ὡς τὴν φυγῆν ἐθεράπευσαν, καὶ τὴν οἰκίαν αὐτῶ καὶ τὰς ἐπαύλεις αἰς Κλώδιον διεφθάρκει, τέλεσι δημοσίοις ἀνασταθῆναι. κατήκει ὅτι Κικέρων ἐκκαιδεκάτῳ μηνὶ μὲν τὴν φυγῆν καὶ τοσαύτη τὰς πόλεις χαρὰ, καὶ σπερδὴ τὰς ἀνθρώπους ὡς τὴν ἀπάνησιν εἶχεν, ὥστε τὸ ρηθῆν ὑπὸ Κικέρωνος ὑσερρον, ἐνδεέσερον εἶναι τῆ ἀληθείας. ἔφη γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν Ἰταλίαν φέρεσαν, εἰς τὴν Ῥώμην εἰσενεγκεῖν. ὅπερ καὶ Κράσος ἐχθρὸς ὧν αὐτῶ πρὸς τὴν φυγῆς, τότε προθύμως ἀπώτα καὶ διελύετο, τῶ παιδί Ποπλίῳ χαριζόμενος, ὡς ἔλεγε, ζηλωτῆ τῶ Κικέρωνος ὄντι.

Χρόνον δ' εἰς πολὺν διαλιπὼν, καὶ ὡσαυφύλαξας ἀποδηξίλα τὸν Κλώδιον, ἐπῆλθε μὲν πολλῶν τῶ Καπετωλίῳ, καὶ τὰς δημαρχικὰς δέλτας ἐν αἷς ἀναγεγραφαὶ τῶν διωκητῶν ἦσαν, ἀπέσπασε καὶ διέφθειρεν. ἐγκαλεῖται ὅτι ὡς τὰς τῶ Κλώδιου, τῶ ὅτι Κικέρωνος λέγουσι ὡς ὡσανόμως ἐκ πατρικίων εἰς δημαρχίαν παρέλθοι, καὶ κύριον εἶδεν εἶναι τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτῶ. Κάτων ἠγανάκησε καὶ ἀνείπε, τὸν μὲν Κλώδιον ἐκ ἐπαινῶν, ἀλλὰ καὶ δυσχεραίνων τοῖς πεπολιτευμένοις· δεινὸν ὅτι καὶ βίαιον ἀποφαίνων, ἀναίρε-

σιν

flectere. Annii Milo tribunus plebis ausus primus vi fuit Clodium in iudicium trahere. Magna pars populi, frequentesque ex municipiis cum Pompeio conspiravere. Horum ille agmine forum occupavit dejecto Clodio, ac populum in suffragia misit. Proditum memoriae est nullam unquam rem tanto consensu scivisse populum. Senatus cum populo certans decrevit ut honos haberetur civitatibus quae in Ciceronem, dum exulasset, fuissent officiosae: domus ejus & villae, quas diruerat Clodius, ut ex publico instaurarentur. Reversus ab exilio Cicero est mense decimo sexto, tantaque municipiorum omnium laetitia & favore hominum proditum ei obviam est, ut quod jactavit postea Cicero, minus esset vero.

Ait enim Italiae se humeris Romam reportatum. Siquidem ipse quoque Crassus, qui gesserat ante exilium cum eo inimicitias, magno studio tunc ei occurrit, rediitque cum eo in gratiam, indulgens, ut ferebat, filio Publio, studioso Ciceronis.

Non multo interjecto spatio, quum captasset opportunitatem Cicero per absentiam Clodii, magna frequentia scandit in Capitolium, tabulasque, quae acta continebant Clodii tribunatus, revulsit corrumpitque. De eo querente Clodio, non rite respondit eum Cicero ex patriciis aspirasse ad tribunatum, neque esse ejus actorum quicquam ratum. Quo offensus restitit Cato Ciceroni, non in gratiam Clodii, (quippe cui displicerent istius actiones) verum grave contendit

eTe

σι ψηφίσασθαι δογμάτων ἢ πράξεων τούτων τὴν σύγκλητον· ἐν αἷς εἶναι ἢ τὴν ἑαυτῆ τῆν αὐτῆ Κύπρον ἢ Βυζάντιον διοίκησιν. ἐν τῆτε προσέκρουσεν ὁ Κικέρων αὐτῶν πρόσκρουσιν εἰς ἑδρὴν ἐμφανῆς παρελθεσαν, ἀλλ' ὥστε τῆ φιλοφροσυνῇ χεῖρῶν πρὸς ἀλλήλους ἀμαυρότερον.

Μετὰ ταῦτα Κλώδιον μὲν Ἰσποκλίνουσι Μίλων ἢ διωκόμην Φόνε, Κικέρωνα παρεστήσατο σιωπήγορον. ἢ ἡ βελή φοβηθεῖσα μὴ κινδυνεύουσι ἀνδρὸς ἐνδόξου ἢ θυμοειδῆς τῆ Μίλων, ταραχὴ γῆν) αὐτῆ τὴν πόλιν, ἐπέτρεψε Πομπηῖω ταύτῃ τε ἢ τὰς ἄλλας κείσας βραβεῦσαι, παρέχοντα τῆ πόλει ἢ τοῖς δικαστηρίοις ἀσφάλειαν. ἐκείνῃ ἡ τὴν ἀγορὰν ἐτι νυκτὸς ἀπὸ τῆν ἀκρῶν αὐλαβόουσι τοῖς στρατιώταις, ὁ Μίλων τὸν Κικέρωνα δέισας, μὴ πρὸς τὴν ὄψιν ἀθηαία διαταραχθεῖς, χεῖρον διαγωνίσῃ), συνέπεισεν ἐν φορείῳ κομιθέντα πρὸς τὴν ἀγορὰν ἠσυχάζειν, ἄχεις ἔ συνίασιν οἱ κείται, ἢ πληρεται τὸ δικαστήριον. ὁ δ' ἔ μόνον ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐν ὄπλοις ἀθαρσῆς, ἀλλὰ ἢ τῶ λέγειν μὲν φόβου προσήει, ἢ μόλις ἐπαύσατο παλλόμεν ἢ τρέμων ἐπὶ πολλῶν ἀγώνων, ἀκμὴν τῆ λόγῃ ἢ εἰσιν λαβόουσι. Δικινῶν ἡ Μερῆνα φύγουσι δίκῃ ὑπὸ Κάτων, ἢ φιλοτιμύμην Ὀρεθῆσιον ὑπεβάλλειν εὐήμερήσαντα, μέρῃ ἑδρὴν ἀνεπαύσατο τῆ νυκτὸς, ὡς ὑπὸ τῆ σφόδρα φροσύσαι ἢ διαγευπηῆσαι κακωθεῖς, ἐνδεέστερῃ αὐτῆ φαῖναι. τότε δ' ἐν ἐπὶ τὴν τῆ Μίλων δίκῃ ἐκ τῆ φορείῃ παρελθὼν, ἢ θεασάμην τὸν Πομπηῖον ἀνω καθεζόμενον, ὡσπερ ἐν στρατοπέδῳ, ἢ κύκλῳ τὰ ὄπλα αὐλάμποντα τὴν ἀγορὰν, συνεχύθη, ἢ μόλις ἐνήξετο τῆ λόγῃ.

esse neque tolerandum, ut aboleret senatus tam multa decreta & acta: in quibus continerentur etiam ea quæ in Cypro & Byzantii ipse gesserat. Hinc offensio extitit inter Ciceronem & Catonem: quæ in inimicitiam tamen non erupit apertam, tantum frequentiorum consuetudinem diremit.

Sub hæc Clodium occidit Milo. Defensorem hic in iudicium adductus adhibuit Ciceronem. At senatus timens ne viro claro & acri reo civitatis quies turbaretur, permisit Pompeio ut huic & cæteris iudicii præesset, præsidiumque haberet ad securitatem urbis & iudiciorum. Quum ille ante lucem summa fori cum armatis infedisset, metuens Milo ne spectaculo infolito Cicero territus minus recte causam di-

ceret, persuasit ei ut lectica delatus in forum, quiesceret dum convenirent iudices, & frequens esset corona. Enimvero non modo scilicet in bello ille timidus erat, sed accedebat etiam ad dicendum trepidus, ac multis in causis vix tandem horrere & tremere medio desinebat ardore & statu orationis. L. Murænam, quem accusavit Cato, defensurus, totam noctem lucubrauit, dum Hortensium contēdit, cujus mire placuerat oratio, superare: ut præ nimia sollicitudine & vigiliis ita affecerit valetudinem, ut concedere illi videretur. Ac tunc ut ad iudicium Milonis lectica delatus fuit, & Pompeium contemplatus locis superioribus velut in castris confidentem, atque circumfulgens undique armis forum, obstupuit, & orationem ægre cum tre-

λόγῳ, κραδανόμῳ τὸ σῶμα, ἢ τῷ φωνῷ ἐπιχόμῳ, αὐτῆ τῆ Μίλων θύρασῶς ἢ ἀνδρείως παρειαμύς τῷ ἀγῶνι, ἢ κόμῳ θρέψαι ἢ μεταβαλεῖν ἐδῆτα φαιὰν ἀπαξιώσαντῳ ὅπερ ἔχ ἥκιστα δοκῆ σωμαίτιον αὐτῷ χυεῶς τῷ καταδίκης. ἀλλ' ὅ γε Κικέρων διὰ ταῦτα φιλέταιρῳ μᾶλλον ἢ δειλὸς ἐδόξεν εἶναι.

Γίνετ' ὅ ἢ τῷ ἱερέων, ἔς αὐγέρας Ῥωμαῖοι καλεῖσιν, ἀντὶ Κρόσῳ τῆ νέε μὲ τῷ ἐν Πάρθοις αὐτῆ τελευτῷ. εἶτα κλήρω λαχὼν τῷ ἐπαρχιῶν Κιλικίαν, ἢ στρατὸν ὀπλιτῶν μυρίων ἢ διχιλίων, ἰππέων ὃ διχιλίων ἑξακοσίων, ἐπλευσε. προσταχθὲν αὐτῷ, ἢ τὰ πρὸς Καππαδοκίαν Ἀεροβαρζάνη τῷ βασιλεῖ φίλα ἢ πειθῶν ἀσφαχεῖν. ταῦτά τε δὴ παρεσήσατο ἢ σιωπήσασεν ἀμέμπτως ἄτερ πολέμου τῆς τε Κίλικας ὄρεων πρὸς τὸ Παρθικὸν πλάσμα Ῥωμαίων, ἢ τὸν ἐν Συρίᾳ νεωτερισμὸν ἐπημελῆς, κατεπράυνεν ἡμέρας ἀρχων. ἢ δῶρα μὲν ἐδὲ τῷ βασιλεῶν διδόντων ἔλαβε, δείπνων ὃ τῆς ἐπαρχικῆς ἀνήκεν. αὐτῆς ὃ καθ' ἡμέραν τῆς χαρείνας ἀνελάμβανεν ἐσιάσειν, ἢ πολυτελεῶς, ἀλλ' ἐλευθερίως. ἢ δ' οἰκία θυρωρὸν ἔκ εἶχεν, ἐδ' αὐτὸς ὄφθη κατακείμενῳ ὑπ' ἐδενός, ἀλλ' ἔωθεν ἐσὼς ἢ πειπατῶν πρὸ τῆς δωματίε τῆς ἀσφαζομῆς ἐδεξιῶτο. λέγετ' ὃ μῆτε ῥάβδοις αἰκίσασθαι τινα, μῆτ' ἐδῆτα πειχίσαι, μῆτε βλασφημίαν ὑπ' ὀργῆς ἢ ζημίας προβαλεῖν μεθ' ὑβρεων. ἀνδρῶν ὃ πολλὰ τῷ δημοσίων κεκλεμμένα, τῆς τε πόλεις διπύρες ἐποίησε, ἢ τῆς ἀποτινῶνας, ἐδὲν τῆς πλείον παθῶνας, ἔπτιμῳ διεφύλαξεν. ἢ ψατο ὃ ἢ πολέμου, λησῆς τῷ πρὸ τὸν Ἀμανὸν οἰκῶνων τρεψάμῳ.

tremore corporis & linguæ hæsitantia exorsus est: quum Milo ipse forti animo & cello præsto esset certamini, nec capillos demittere, vel fumere atram vestem sustinisset: quod maximum momentum fecisse apparet ad ejus damnationem. Cæterum Cicero ex eo anxius potius de salute amicorum fuisse, quam timidus habitus est.

Augur factus est loco Crassi junioris, qui apud Parthos ceciderat. Hinc fortitus provinciam Ciliciam, & exercitum duodecim millium peditum, & duorum millium sexcentorum equitum, Roma navigavit. Injunctum ei fuit insuper ut Cappadociam Ariobarzani regi conciliaret & dicto audientem præstaret: quod confecit & composuit sine armis, & multa cum gratia. Ciliciam cernens ad Parthi-

cam Romanorum cladem & tumultum Syriæ animis elatam, leni imperio placavit. Dona ne a regibus quidem accepit oblata. Cœnis provinciales remisit. Ipse probos & doctos viros in convivio excepit, non sumptuose sed liberaliter. Domus ejus carebat janitore. Decumbentem conspexit nemo, sed mane consistens aut inambulans pro cubiculo comiter appellabat salutatores. Nemitem dicitur virgis cecidisse, nec vestem ullius lacerasse, neque ira proventus aut mulctæ causâ dictum jecisse in quenquam contumeliosum aut probrosum. Quum multam pecuniam publicam comperisset averfam, civitates locupletavit, & res solventibus quæ ablata erant, nulla præterea pœna imposita, integram famam conservavit. Bellum etiam attigit, latronesque qui Amanum tenebant, fudit

Ψάμνῳ· ἐφ' ᾧ ἢ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῷ στρατιωτῷ ἀνηγορεύθη. Κεκιλίε ἢ τῷ ῥήτορι· δεομένη παρδάλεις αὐτῷ πρὸς τινα θείαν εἰς Ῥώμῳ ἐν Κιλικίας ἀποσῆλαι, καλλωπιζόμενῳ ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, γράφει πρὸς αὐτὸν ἐκ εἶναι παρδάλεις ἐν Κιλικίᾳ· πεφθυγῆαι γὰρ εἰς Καρίαν, ἀγανακτέσας ὅτι μόναι πολεμῆν), πάντων εἰς κώλῳ ἐχούτων. πλέων δ' ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας, τῆτο μὲν Ῥόδῳ προσέχε, τῆτο δ' Ἀθῆναις ἐνδιέτευψεν ἄσμενῳ, πότῳ τῷ πάλαι διατειβῶν. ἀνδράσι ἢ τοῖς πρώτοις ἀπὸ παιδείας συγχρόμῳ, ἢ τὰς τότε φίλους ἢ σωήθεις ἀσπασάμῳ, ἢ τὰ πρέποινα θαυμασταῖς ὑπὸ τῷ Ἑλλάδῳ, εἰς τὴν πόλιν ἐπανῆλθεν, ἤδη τῷ πραγμάτων ὡσπερ ὑπὸ φλεγμονῆς ἀφισαμμένων πρὸς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

Ἐν μὲν ἐν τῇ βελῇ Ψηφιζομένων αὐτῷ θείαμβον, ἠδῖον ἂν ἔφη ᾧσακολεθῆσαι Καίσαρι θείαμβούνη συμβάσεων γρομμένων. ἰδίᾳ ἢ σωεβέλδου, πολλὰ μὲν Καίσαρι γράφων, πολλὰ δ' αὐτῷ Πομπήις δεόμενῳ, πρᾶτων ἐκάτερον ἢ ᾧσαμυθόμενῳ. ὡς δ' ἡ ἀνήκεσα, ἢ Καίσαρ ἐπερχομένη Πομπήιῳ ἐκ ἔμεινεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν ἢ ἀγαθῶν ἀνδρῶν τὴν πόλιν ἐξέλιπε, ταύτης μὲν ἀπελείφθη τῷ φυγῆς ὁ Κικέρων, ἔδοξε ἢ Καίσαρι προστίθεσθαι. ἢ δῆλός ἐστι τῇ γνώμῃ πολλὰ ῥιπιδεῖς ἐπ' ἀμφοτέρω ἢ δυσπαθήσας. γράφει γὰρ ἐν ταῖς ἑπιστολαῖς, Ποτέρωσε χερὴ τρίπεδῳ, Πομπήις μὲν ἔνδοξον ἢ καλῶ ὑπόθεσιν πρὸς τὸν πόλεμον ἐχούῳ, Καίσαρ δ' ἀμεινον τοῖς πράγμασι χρωμένη, ἢ μᾶλλον ἑαυτὸν ἢ τὰς φίλους σώζονῳ;

dit fugavitque: unde appellatus ab exercitu imperator est. Coelio oratori, ut pantheras sibi ex Cilicia Romam mitteret ad ludos roganti, cum jaçantia aliqua rerum suarum rescripsit non esse in Cilicia pantheras, in Cariam fugisse, querentes in communi pace secum tantum geri bellum. Provincia decedens primum Rhodum appulit, inde hæsit libenter pristinae desiderio conversationis Athenis. Visit ibi excellentissimis doctrina viris, salutatisque quos tunc ibi habebat amicis & familiaribus, celebratus a Græcia eximiis honoribus; tandem ad urbem regressus est, ubi res jam quasi ex inflammatione quadam in bellum exarserant civile.

Quum vero decerneret ei triumphum senatus, malle ait se facta concordia Cæsaris sequi currum. Privatim autem consuluit utrique, hinc Cæsari multa scribens, hinc obtestans Pompeium: utrumque vero demulcens ac placans. Sed quum esset res deplorata, & Cæsare invadente Pompeius urbem relinquens cum multis & primariis fugam caperet, huic se fugæ non conjunxit Cicero, sed Cæsari existimatus est adhærere. Constat sane multum eum animo in utramque partem fluctuatum & anxium fuisse. Scribit enim in epistolis, Utro me convertam? Speciosam habet Pompeius & honestam belli materiam: rem melius gerit Cæsar, rectiusque sibi & amicis consulit.

ζοίῳ; ὥστ' ἔχειν μὴ ὄν φύγη, μὴ ἔχειν ἢ πρὸς ὄν φύγη. Τρεβατίε δὲ τῷ Καίσαρι ἐταίρων γράψαντι Ἐπιστολῶν ὅτι Καῖσαρ οἷε δῆν μάλιτα μὴ αὐτὸν ἐξετάζεσθαι μετ' αὐτῆ, καὶ τῷ ἐλπίδων μετέχειν· εἰ δ' ἀναδύε) δια γῆρας, εἰς τῷ Ἑλλάδα βαδίζων, κακῆ κατήκτρον ἡσυχίαν ἄγειν, ἐμποδῶν ἀμφοτέρως γρόμτρον· θαυμάσας ὁ Κικέρων ὅτι Καῖσαρ αὐτὸς ἐκ ἔγραψεν, ἀπεκείνατο πρὸς ὀργῶν, ὡς εἶδεν ἀνάξιον πράξει τῷ πεπολιτρωμῶν. τὰ μὴ εἶν ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς γεγραμμῶν, τοιαῦτά ἐσι.

Τῆ ἢ Καίσαρι εἰς Ἰβηρίαν ἀπάραντι, διθύς ὡς Πομπηίου ἐπλευσε καὶ τοῖς μὴ ἄλλοις ἀσμεν ὄφθη, Κάτων δ' αὐτὸν ἰδὼν, ἰδίᾳ πολλὰ κατ-εμέμφετο Πομπηίῳ προσημῶν. αὐτῷ μὴ γὰρ ἐχὶ καλῶς ἔχειν ἐκαταλιπεῖν ἢ ἀπ' ἀρχῆς εἴλετο τὴ πολιτείας τάξιν, ἐκείνον ἢ χρησιμώτερον ὄντα τῇ πατρίδι καὶ τοῖς φίλοις, εἰ μὴ ὡν ἴσα ἐκῆ πρὸς τὸ ἀποδῶν ἡμέροζοτο, κατ' εἶδνα λογισμὸν εἶδ' εἰς ἀνάγκης πολέμιον γεγονέναι Καίσαρι, καὶ τοσάττε μεθέξοντα κινδύνου δεῦρ' ἦκειν. ἔτοι ἢ δὴ τῆ Κικέρων ἀνέστρεφον οἱ λόγοι τῷ γνώμῳ, καὶ τὸ μέγα μηδὲν αὐτῷ χρεῖσθαι Πομπηίου. αἴτι δ' ἢ αὐτὸς, ἐκ ἀρεμῶν μεταμέλεσθαι, φλαυρίζων ἢ τῆ Πομπηίε τῷ πῶσασκωλῶ, καὶ πρὸς τὰ βελεύματα δυσκολαίνων ὑπέλως, καὶ τῆ πῶσασκώπλειν τι καὶ λέγειν χάριεν εἰς τὰς συμμαχίας ἐκ ἀπεχόμτρον· ἀλλ' αὐτὸς μὴ ἀγέλασθαι ἀεὶ πειθῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ σκυθροπὸς, ἐτέρως ἢ παρῆχων

fulit. Itaque quem fugiam habeo, non habeo ad quem fugiam. Cæterum ut Trebatius, unus ex Cæsaris familiaribus, significavit ei per literas, Cæsarem arbitrari ipsum esse suarum partium debere, & suæ confortem spei: sin hoc ei non permitteret ætas, in Græciam ut conferret se, ibique neutri parti addictus quieti suæ consuleret: miratus nihil ipsum ad se Cæsarem scripsisse Cicero, cum stomacho respondit, Nihil se indignum rebus suis gestis facturum. Ejuscemodi sunt quæ scripsit in epistolis.

Profecto in Hispaniam Cæsare navigavit extemplo ad Pompeium. Ac cæteri quidem gavisi adventu ejus sunt: Cato, ubi eum vidit, objurgavit eum graviter, remotis arbitris, quod esset Pompeium sequutus, Sibi qui-

dem parum honestum fore, si quas a principio probasset, eas reliquisset reipub. partes: ipsum vero, qui plus profuturus patriæ & amicis esset si domi manens medius rebus ad eventum moderaretur, temere nunc nulla compulsus necessitate hostem factum Cæsari esse, & ad tanti discriminis illuc venisse societatem. Cum hæ rationes sententiam commutaverunt Ciceronis, tum quod non magnopere ejus opera Pompeius uteretur: cujus rei fuit ipse tamen in causa. Quippe aperte præ se ferebat pœnitere ipsum consilii sui. Ridebat etiam apparatus Pompeii, occulte improbens consilia ejus, neque a dictariis & facetiis abstinere in socios jaciendis: verum quum vultuosus ipse per castra incederet & tristis, aliis non perinde animatis risum excitabat.

παρέχων γέλωτα μηδὲν δεομύοις. βέλτιον ᾗ ἢ τῶν ὀλίγα πῶσαθέας. Δομιτίε τοίνυ ἀνθρωπον εἰς τάξιν ἡγεμονικῶ ἀγοῖϑ ἔ πολεμικόν, ἢ λέγοιϑ ὡς Ἰπικῆς τὸν τρόπον ἐσὶ ἢ σῶφρων, τί ἔν, εἶπεν, ἐκ Ἰπίτροπον αὐτὸν τοῖς τέκνοις φυλάσσει; ἐπαινέτων δέ τινων Θεοφάνω τὸν Λέσβιον, ὃς ὡ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τεκτόνων ἐπαρχϑ, ὡς εὔ πῶσαμυθήσαιτο Ῥοδίε: τὸν σόλον ἀποβαλόνας, ἡλίκον, εἶπεν, ἀγαθόν ἐσὶ, τὸ Γραικὸν ἔχειν ἐπαρχον; Καίσαρϑ ᾗ κατορθέτω τὰ πλείσα, ἢ τρόπον τιὰ πολιορκέτω αὐτὰς, Λένλω μὲ εἰπόντι πωθάνεας συγνὲς εἶναι τὰς Καίσαρϑ φίλας, ἀπεκείνατο, Λέγεις αὐτὰς δυσνοεῖν Καίσαρι. Μαρκίε δέ τινϑ ἠκούϑ Ἰξ Ἰταλίας νεωσί, ἢ λέγοιϑ ἐν Ῥώμῃ φήμω Ἰπικρατῆν ὡς πολιορκοῖτο Πομπήιος, εἶτ' Ἰξέπλυσας, εἶπεν, ἴνα τῶτο πισεύσης αὐτὸς θεασάμεϑ; μὲ ᾗ τὴν ἦταν Νονίε μὲ εἰπόντι ὅτι δὲ χρεσὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐπὶ γῶ ἀετὰς ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶ Πομπήιε λελεῖφθαι καλῶς ἀν, ἔφη, παρήνεις, εἰ κολοιοῖς ἐπολεμεῖμεϑ. Λαβίωε ᾗ μανίεαις τισὶν ἰχυριζομεϑ, ἢ λέγοντος ὡς δὲ πῶσαχρέας Πομπήιον, ἐκἔν, ἔφη, στρατηγήματι τῶτο χρωμέροι νῶ ἀποβεβλήκαμεϑ τὸ στρατόπεδον.

Ἄλλα γῶ ἡμομῆε τ' κτ' Φάρεσαλον μάχης, ἦε ἔ μετέχε δι' ἀρρώσίαν, ἢ Πομπήιε φυγόνοε, ὃ μὲν Κάτων ἢ στρατόμα συχνὸν ἐν Δυρράχίω, ἢ σόλον ἔχων μέγαν, ἐκείνον ἠξίε στρατηγεῖν κτ' νόμον, ἢ τὸ τ' ὑπατείας ἀξίωμα πρῶχονία. διωθέμεϑ ᾗ τὴν ἀρχὴν ὃ Κικέρων, ἢ ὄλωε Φεύγων τὸ συστρατεύεας, παρ' ἐδὲν ἦλθεν ἀναιρεθῶαι, Πομπήιε τῶ νέε ἢ τῶν φίλων

πρῶ-

bat. Operæ pretium autem est nonnulla ex his attexere. Quum Domitius hominem imbellem ad præfecturam proveheret, diceretque probum virum & modestum esse, Quin igitur, inquit, tutorem hunc liberis tuis servas? Com-mendantibus quibusdam Lesbium Theophanem, qui præfectus fabrum erat in castris, quod egregie Rhodios, quum amifissent classem, esset consolatus, Quanti interest, inquit, Græcum habere præfectum? Quum essent Cæsari prælia fere secunda, & ille ipsos pene obsideret, nuntiari dicenti Lentulo amicos Cæsaris contracto vultu esse, respondit, Narras male eos Cæsari velle? Quum Martius quidam ex Italia recens advenisset, referretque timorem Romæ increbuisse obsideri Pompeium, Et tu, inquit, huc navigasti quod tibi fi-

dem oculis faceres? Fuso Pompeio, quum hortaretur ad bene sperandum Nonius: septem enim superesse in castris Pompeii aquilas: Recte moneres, inquit, si pugnandum cum graculis esset. Quum certis fretus oraculis demonstraret Labienus fore Pompeium victorem, Scilicet, inquit, hoc militari artificio subnixi castra nunc amifimus.

At enim secundum prælium Pharfalicum, cui valetudinis causa non interfuit, ut fugit Pompeius, Cato, qui magnas copias & classem habebat Dyrrachii, contendit ut exercitui Cicero cum imperio præfesset: ita conveniens legibus esse, quod dignitate consulari præcelleret. Cicero, quia repudiaret imperium, planeque detrectaret eorum arma sequi, pene fuit interemptus, Pompeio adolescente ejusque

προδότην ἀποκαλέων, ἢ τὰ ξίφη πασαμύρων, εἰ μὴ Κάτων ἐντὰς μό-
λις ἀφείλετο ἢ διώσειεν αὐτὸν ἐκ τῆ στρατοπέδου. κατασχὼν δ' εἰς Βρελιέ-
σιον, ἐπλάσθη διέτριβε, Καίσαρα φειμύρων βραδυόνηα διὰ τὰς ἐν Ἀσία
ἢ περὶ Αἴγυπτον ἀρχολίας. ἐπεὶ δ' εἰς Τάρανθα καθωρμισμύρῳ ἀπηγγέλ-
λετο, ἢ περὶ φειμύρων ἐκείθεν εἰς Βρελιέσιον, ὤρμησε πρὸς αὐτὸν, ἐ πάνυ
μύρῳ ὦν δύσελπις, αἰδέμυρῳ ἢ πολλῶν παρόντων ἀνδρῶς ἐχθρῶ ἢ κρατῆν-
τῳ λαμβάνειν πείρα. ἐ μὲν ἔδενσεν αὐτῷ πρῶταί τι παρ' ἀξίαν ἢ εἰ-
παῖν. ὁ γὰρ Καῖσαρ ὡς εἶδεν αὐτὸν πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπαντῶντα, κατέ-
βη ἢ ἠπάσατο, ἢ διαλεγόμενῳ μόνῳ συχίων σαδίων ὁδὸν προῆλθεν. ἐκ
ἢ τέττε διετέλει τιμῶν ἢ φιλοφρονέμενῳ, ὥστε ἢ γράψαντι λόγον ἐκώ-
μιον Κάτωνῳ ἀντιγράφων, τὸν τε λόγον αὐτῶ ἢ τὸν βίον, ὡς μάλις α
τῷ Περικλέες εἰκότα ἢ Θερამύρας, ἐπαινεῖν. ὁ μὲν ἐν Κικέρωνῳ λόγῳ,
Κάτων, ὁ ἢ Καίσαρῳ, Ἀνικιάτων Ἰπιγέγραπῷ). λέγει) ἢ ἢ Κοίλιε Λιγα-
εἰς δίκῳ φύγοιῳ, ὅτι τῷ Καίσαρῳ πολεμίων εἰς ἐγεγόνει, ἢ Κικέρω-
νῳ αὐτῷ βοηθῆνῳ, εἰπαῖν τὸν Καίσαρα πρὸς τὰς φίλους, Τί κωλύει διὰ
χρόνου Κικέρωνῳ ἀκῆσαι λέγοιῳ, ἐπεὶ πάλαι κέκερ) πονηρὸς ἀνῆς ἢ
πολέμιῳ; ἐπεὶ δ' ἀρξάμενῳ λέγειν ὁ Κικέρων ὑπερφυῶς ἐκίνει, ἢ πρῶ-
βαιεν αὐτῷ πάθει τε ποικίλῳ ἢ χάριτι θαυμαστὸς ὁ λόγῳ, πολλὰς
μὲν ἰέναι χροῶς Ἰπὶ τῶ προσώπῳ τὸν Καίσαρα, πάσας ἢ τῶ ψυχῆς τρε-
πόμυρον τρεπὰς κατάδηλον εἶναι. τέλος ἢ τῶν κῆ Φάρσαλον ἀψαμύρας τῶ
ρή-

ejusque amicis proditorem eum vocantibus & gladios distringentibus, ni obstitisset Cato, qui ægre eripuit eum & castris eduxit. Ut appulit Brundisium, substitit ibi, Cæsarem propter occupationes in Asia & Ægypto morantem opperiens. Ubi applicuisse allatum eum est Tarentum, atque illinc pedestri itinere progredi Brundisium, perrexit ad eum, non quidem admodum diffidens, verecundans tamen multis præsentibus inimici animum & victoris experiri. Atqui nihil fuit opus ei vel facere vel dicere præter dignitatem suam. Ut enim longe præ cæteris conspexit Cæsar occurrentem, ad pedes digressus salutavit eum, multorumque viam stadiorum cum solo sermocinans processit. Deinceps etiam eum perpetuo & coluit & humanitate sua complexus

est, ut quum scripsit in laudem Cætonis Cicero orationem, ipse ex aduerso scribens dictionem ejus & vitam sicut Periclis germanissimam & Theramenis extolleret. Oratio Ciceronis, Cato: Cæsaris, Anticato titulum habet. Perhibent, quum accusaretur Ligarius quod hostis Cæsaris fuisset, defendente reum Cicero, dixisse ad amicos Cæsarem, Quid obstat quin Ciceronem tanto intervallo audiamus dicentem, quando istum quidem jamdudum constat improbum hominem & hostem nostrum esse? Postea vero quam Cicero dicere orsus mirifice eum movit, variisque affectibus & mira gratia ejus progressa est oratio, colorem identidem Cæsaris faciem variasse, perspicuumque fuisse omnibus eum animi motibus versatum. Denique ubi pugnam Pharfalicam orator

ρήτορες ἀγώνων, ἐπιπαθῆ γρόμῳρον, τιναχθῶναι τῷ σώματι, ἢ τῷ χερσὶ ἐμβαλεῖν ἕνα τῶν γραμματίων. τὸν γὰρ ἀνθρώπον ἀπέλυσε τῷ αἰτίας βεβιασμήρος.

Ἐκ τῆς Κικέρων, εἰς μοναρχίαν τῆς πολιτείας μεθεσώσης, ἀφείμῳρος τῶν τὰ κοινὰ πρέσβειν, ἐχόλαζε τοῖς βελομῳροῖς φιλοσοφεῖν τῶν νέων, ἢ χεδὸν ἐκ τῆς πρὸς τῆς συνηθείας δὲ γρησάτῳρος ἢ πρῳῳῳῳτος ὄντας, αὐθῳς ἰχουεν ἐν τῇ πόλει μέγῳισον. αὐτῳ δ' ἔργον μῳρὸν ἰῳ τὸ τῆς φιλοσόφῳρος συυτελεῖν διαλόγῳρος ἢ μεταφραῖζῳιν, ἢ τῶν διαλεκτικῳων ἢ φυσικῳων ὀνομάτῳων ἕκασον εἰς ῳρωμαῖκῳὸν μεταβάλλῳιν διάλεκτον. ἐκῳῳνος γὰρ ἔσῳιν, ὡς φασῳιν, ὁ ἢ τῳὸ φανλασίαν, ἢ τῳὸν κατάθεσῳιν, ἢ τῳὸν ἐποχῳῳῳ, ἢ τῳὸν κατάληψῳιν, ἔτῳ ἢ τὸ ἀτομον, τὸ ἀμερῳῳς, τὸ κενὸν, ἀλλά τε πολλὰ τῶν τοῖστῳων ἔξονομάσῳας πρῳῳτος, ἢ μάλῳισα ῳρωμαῖοῖς, τὰ μῳρὸν μεταφραῖς, τὰ δ' οἰκειότησῳιν ἀλλῳας γνώεμα ἢ πρῳσῳῳγορα μηχανησῳῳμῳρος. τῳῳ ἢ πρὸς τῳὸν ποίησῳιν δὲυκολῳα παῖζῳων ἔχεῳῳτο. λέγεῳ γῳ, ὀπῳῳῳκα ρυείη πρὸς τὸ τοῖστῳον, τῳ νυκτὸς ἔπῳη ποιεῖν πενλακόσῳια. τὸ μῳρὸν ἔν πῳῳῳσον τῆς χῳῳῳνος τῆς τῳῳ Τῆσῳκλον ἐν χῳῳῳοῖς αὐτῆ διαῳγων, ἔγραφε πρὸς τῆς φίλῳς Λαῳῳῳτε βῳῳον ζῳῳν, εἰτε παῖζῳων, ὡς ἔθος εἶχεῳν, εἶθ' ὑπὸ φιλοτιμῳῳας πῳαργῳῳν πρὸς τῳὸν πολιτεῳῳαν, ἢ ἀθυμῳῳρ τοῖς καθεσῳῳσι. πῳανῳῳς δ' εἰς ἀσῳυ θεραπείας ἔνεκα τῆς Καῳῳσαρος κατῳῳη, ἢ πρῳῳτος ἦν τῶν συναγορῳουόῳων ταῖς τιμαῖς, ἢ λέγεῳν ἀεί τι καινὸν εἰς τὸν ἀνδρα ἢ τὰ πρῳατῳῳμῳρα φιλοτιμημῳῳων. οἷόν ἔσῳι ἢ τὸ πῳῳῳ τῶν Πομπῳῳῳῳς λεχθῳῳν εἰκόνων, ἀς ἀνησημῳῳρας ἢ καταβεβλημῳῳρας ὁ Καῳῳσαρ ἐπέλυσεν

attigit, fuisse usque adeo permotum ut toto corpore tremuerit, ac libelli aliquot, quos tenebat manibus, ei exciderint. Ligarium igitur expugnatus crimine absolvit.

Hinc Cicero conversa in regnum repub. reduxit se a publicis actionibus, ac studiosis philosophiæ juvenibus vacavit. Quorum ex consuetudine (erant enim nobilissimi & primi) potentiam paravit denuo in civitate prope summam. Industriam suam ponebat in dialogis conscribendis philosophicis, aliisque interpretandis, & verbis quibusque dialecticis aut physicis in Romanam convertendis linguam. Ille est enim, uti ferunt, qui visionem, assensum, assensionis retentionem, comprehensionem, adhæc corpuscula individua, simplex corpus, vacuum, multa que ejuscemodi alia, vel primus

vel præ cæteris Romano nomine donavit, eaque partim translationibus, partim proprietate alia in notitiam & appellationem adduxit. Dexteritate in versibus condendis animi gratia utebatur. Dicitur quum ad id ferretur, carmina facere una nocte quingenta solitus. Tempus hoc penè totum in Tusculano suo transigens, Laertis se vitam scripsit amicis agere, sive joco pro more suo, sive præ ambitione ad rempub. gestiens, & statum pertæsus præsentem. Raro ad urbem, idque salutandi causa. Cæsar, commeabat, princepsque erat inter eos qui Cæsar's honoribus suffragarentur, ac semper novas laudes in illum illiusque facta elaborabat adferre. Ut est quod de Pompeii statuis dixit, quas everfas & dejectas jussit Cæsar reponi, & restitutæ fue-

λυσειν ἀνασταθῆναι ἢ ἀνεσάθησαν. ἔφη γὰρ ὁ Κικέρων ὅτι ταύτη τῇ Φιλαν-
θροπία Καῖσαρ τὰς μὲν Πομπηίας ἴσησι, τὰς δ' αὐτῆ πῆγνυσιν ἀνδραίν-
τας.

Διανοόμενος δ', ὡς λέγει, τὴν πάτριον ἰσορίαν γραφῇ φειλαβεῖν, ἢ
πολλὰ συμμίζαι τῷ Ἑλληνικῶν, ἢ ὅλας τὰς εἰρημύχας λόγους αὐτῷ ἢ
μύθους ἐπιλάθαι γράψαι, πολλοῖς μὲν δημοσίοις, πολλοῖς δ' ἰδίῳις κατε-
λήθη πρᾶγμασιν ἀβεβλήτοις ἢ πάθεσιν, ὧν αὐθαίρετα δοκεῖ πλείεσα συμ-
βῶναι. πρῶτον μὲν γὰρ ἀπεπέμψατο τὴν γυναικὰ Τερεντίαν, ἀμεληθεῖς
ὑπ' αὐτῆς πρὸς τὸν πόλεμον, ὥστε ἢ τῷ ἀναγκαίῳ ἐφοδίων ἐνδεὴς ἄπο-
σαλιῶναι, ἢ μηδ', ὅτε κατῆγεν αὐτῆ εἰς Ἰταλίαν, τυχεῖν δὲ γινώσκοντος.
αὕτη μὲν γὰρ ἐκ ἤλθεν ἐν Βρεννείῳ διατείνοντος αὐτῆ πολὺν χρόνον ἐξ-
χοιδρῆ ἢ τῇ θυγατρὶ παιδίσκη νέα τοσαύτῳ ὁδόν, ἢ πομπῶν πρέπυσαν,
ἢ χορηγίαν παρέχεν, ἀλλὰ ἢ τὴν οἰκίαν τῶν Κικέρωνι πάντων ἐρημον ἢ κε-
νὴν ἀπέδειξεν ἐπὶ πολλοῖς ὀφλήμασι ἢ μεγάλοις. αὗται γὰρ εἰσὶν αἱ λε-
γόμεναι τῆ διασάσεως ὑπερέπεσα) προφάσεις. τῇ ἢ Τερεντία ἢ ταύτας
ἀνεμύρη λαμπρὰν ἐποίησε τὴν ἀπολογία ἀυτὸς ἐκείντος, μετ' ἢ πολὺν
χρόνον γῆμας παρθένον, ὡς μὲν ἢ Τερεντία κατεφήμιζεν, ἔρωτι τῆ ὥρας,
ὡς ἢ Τύρων ὁ τῆ Κικέρωντος ἀπελδύθητος γέγραφε, ὑπορίας ἔνεκεν
πρὸς διάλυσιν δανείων. ἦν γὰρ ἢ παῖς σφόδρα πλοσία, ἢ τὴν ἐσίαν αὐτῆς.
ὁ Κικέρων ἐν πίσει κληρονόμος ἀπολειφθεῖς διεφύλαττεν. ὀφείλων ἢ πολ-
λὰς μυριάδας, ἀπὸ τῶν φίλων ἢ οἰκείων ἐπέωθη τὴν παῖδα γῆμαι παρ'
ἡλικίαν,

fuerunt. Ait enim Cicero, ea humanitate
Cæsarem, dum Pompeii statuas erigit, suas
stabilire.

Instituerat, uti fama est, patriam historiam
conscribere, & Græcorum multa intexere, si-
mulque complecti integras eorum narrationes
& fabulas: at multis publicis, privatis item
multis distractus est occupationibus & moti-
bus adversis, quæ sibi met ipsum apparet fere
accessivisse. Primum uxorem repudiavit Te-
rentiam, quod neglectus in bello fuisset ab ea,
ut dimitteretur sine necessario viatico, &
quum recepisset se in Italiam, parum benevo-
la usus. Nam nec Brundusii eum, quum diu
illic hæreret, invisit: neque proficiscenti eo
filix adolescentulæ comitatum aut viaticum

præbuit tam longo itinere honestum. Im-
mo vero domum Ciceroni desolatam & pla-
ne inanem reddidit, multoque oppressam
& gravi ære alieno. Hæ causæ prætexun-
tur speciosissimæ divortii. Terentix vero,
quæ vel has ivit inficias, defensionem ille ipse
egregiam præbuit, quod mox virginem du-
xerit, ut exprobravit ei Terentia, forma il-
lius captus: ut Tyro memoriæ prodidit,
Ciceronis libertus, quo illius facultatibus dis-
solveret creditum. Nam fuit puella locu-
ples admodum, cujus patrimonium admini-
stravit Cicero hæres fiduciarius institutus.
Quod vero esset supra modum obætatus,
amici & necessarii induxerunt eum ut præ-
ter ætatem duceret hanc puellam, dimitte-

ἡλικίαν, ἢ τὰς δανεισὰς ἀπαλλάξαι, τοῖς ἐκείνης χηρσάρμυον. Ἀντώνιῳ ὃ τῷ γάμῳ μνηθεὶς ἐν ταῖς πρὸς τὰς Φιλιππικὰς ἀντιγραφαῖς, ἐμβαλεῖν αὐτὸν Φισι γυναῖκα παρ' ἧ ἐγήρασε· χαριέντως ἅμα τὴν οἰκείαν ὡς ἀπράξις ἢ ἀσρατεύτε παρὰσκόπιον τῷ Κικέρωνῳ. γήματι δ' αὐτῷ, μετ' ἑ πολὺν χρόνον ἢ θυγάτηρ ἀπέθανε τίλισσα παρὰ Λένιλω. τρίτῳ γὰρ ἐγαμήθη μετ' τὴν Πείσωνῳ τῷ προτέρῳ ἀνδρὸς τελευτήν. ἢ σωήλθον μετ' ἐπὶ τὴν παρὰμυθίαν τῷ Κικέρωνι παύλαχόθεν οἱ φιλόσοφοι βαρέως δ' ἄγαν ἠνεγκε τὸ συμβεβηκός, ὥστε ἢ τὴν γαμηθεῖσαν ἀποπέμψασθαι δόξασαν ἠδῆναι τῇ τελευτῇ τῆς Τυλλίας.

Τὰ μὲν ἐν κατ' οἶκον ἕτως εἶχε τῷ Κικέρωνι. τὸ δ' ἐπὶ Καίσαρι σωισαμύνης πράξεως ἔμετέχε, καίπερ ὡν ἐταῖρῳ ἐν τοῖς μάλις Βεῤῥοις, ἢ βαρυνέας τὰ παρὰγίνα ἢ τὰ πάλαι ποθεῖν πράγματα δοκῶν, ὡς ἕτεροῦ εἰδῆς. ἀλλ' ἔδεισαν οἱ ἄνδρες αὐτῷ τὴν τε φύσιν, ὡς ἐνδεῶς τόλμης, τόντε χρόνον, ἐν ᾧ ἢ ταῖς ἐρρωμυρεσάταις φύσεσιν ἐπὶλείπει τὸ παρῆϊν. ὡς δ' ἐν ἐπέπρακτο τοῖς παρὰ Βεῤῥοις ἢ Κάσιον τὸ ἔργον, ἢ τῶν Καίσαροῦ φίλων σωισαμύνων, αὐτοῖς ἦν δέῃ ἐμφυλίοις πολέμοις παρὰπετῇ γυεῶς τὴν πόλιν. Ἀντώνιῳ μὲν ὑπατεύων τὴν βελήν σωήγαγε, ἢ βραχέα διελέχθη παρὰ ὁμοιοίας, Κικέρων ὃ πολλὰ πρὸς τὸν καιρὸν οἰκείως διελθὼν, ἐπεισε τὴν σύγκλητον, Ἀθωαῖς μιμησαμύνω, ἀμνησίαν τῶν ἐπὶ Καίσαρι ψηφίσασθαι, νεῖμαι ὃ τοῖς παρὰ Κάσιον ἢ Βεῤῥοις ἐπαρχίας. ἔχε ὃ τρίτων τέλει εἰδέν. ὁ γὰρ δῆμοῦ, αὐτὸς μὲν ἀφ' ἑαυτῷ πρὸς οἶκλον ἐξαχθεῖς, ὡς εἶ-

δε

retque ejus pecunia creditores. Antonius in orationibus quas contra Philippicas scripsit, ubi mentionem facit harum nuptiarum, uxorem eum memorat, apud quam consenuerat, eiecisse, simul festive domi residem ut ignavum & imbellem notans. Non diu sub has nuptias filia ejus apud Lentulum decēssit ex partu: huic enim priore defuncto viro Pisonē nuptum data fuerat. Ad Ciceronem consolandum undique concurrerunt philosophi: nam hunc casum tulit acerbissime, ut etiam novam nuptam, quod morte Tulliae videretur exultasse, repudiavit.

Ac domi quidem ad hunc modum Ciceronis res habebant. Conspirationis in Cæsarem, quamvis summa esset familiaritate cum Bruto conjunctus, & præsentem rerum statum ini-

que ferre, pristinamque expetere rempub. ut nullus alius existimaretur, non fuit confors. Metuerunt scilicet illi cum ejus naturam, ut parum animosam, tum ætatem, qua vel firmissima ingenia deficit audacia. Ut ergo perpetrarunt Brutus & Cassius hoc facinus, & coitione Cæsaris amicorum facta periculum fuit ne civili bello denuo implicaretur civitas: Antonius consul convocato senatu pauca de concordia differuit, Cicero vero, multa commemorans temporis accommodata, induxit patres ut Atheniensium exemplo omnium sub Cæsare actorum decernerent oblivionem, præterea ut Cassio & Bruto provincias darent: sed nihil horum effectum habuit. Siquidem populus, sua sponte in commiserationem præceps, ut efferri per forum

ca-

δέ τὸν νεκρὸν ἐκκομιζόμενον δι' ἀγοραῖς, Ἀλιωνίς ᾗ καὶ τὴν ἐδῆτα δείξαι αὐτοῖς αἵματ' ἀκατάπλεων, καὶ κεκομμῆναι πάντῃ τοῖς ξίφεσιν, ἐκμανέντες ὑπ' ὀργῆς, ἐν ἀγοραῖς ζήτησιν ἐποιεῖν τοῖς ἀνδρῶν, καὶ πύρ' ἔχοντες ἐπὶ τὰς οἰκίας ἔθεον, ὡς ἀνάψοντες. οἱ δ' ἔτερον μὲν πρὸ προπεφυλάχθαι διέφυγον τὸν κίνδυνον, ἑτέρας δ' πολλὰς καὶ μεγάλας προσδοκῶντες, ἔξελικον τὴν πόλιν.

Εὐθὺς ἔνθ' Ἀλιωνί' ἐπῆετο, καὶ πᾶσι μὲν ἦν φοβερός ὡς μοναρχήσων, πρὸ δ' Ἰκίεζων φοβερώτατ'. ἀναρρῶν μὲν τε γὰρ αὐτῷ πάλιν ὄρων τὴν δυνάμιν ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ τοῖς ᾧ Βρεῖτον Ἰππιδεῖον εἰδὼς, ἤχθετο παρόντι. καὶ περὶ τὴν καὶ προὔπηεχεν ὑποψίας αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους καὶ τὴν τῷ βίῳ ἀνομοιότητα καὶ διαφορὰν. ταῦτα δέσας ὁ Κικίεζων, πρῶτον μὲν ὤρεμισε πρεσβυτῆς Δολοβέλλα σικεπλῦσαι εἰς Συρίαν. ἐπεὶ δ' οἱ μέλλοντες ὑπατεύειν μετ' Ἀλιωνίον, Ἰετι' καὶ Πάνσας, ἀνδρες ἀγαθοὶ καὶ ζηλωταὶ τῶν Κικίεζων, ἐδέοντο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν, ὑποδεχόμενοι καταλύσειν Ἀλιωνίον ἐκείνῃ παρόντι. ὁ δ' ἔτ' ἀπιστῶν παντάπασι, ἔτε πισεύων, Δολοβέλλαν μὲν εἶσε χαίρειν, ὁμολογήσας δ' τοῖς ᾧ τὸν Ἰετιον τὸ φέρεσθαι ἐν Ἀθήναις διάξειν, ὅταν δ' ἐκείνοι πρὸς ἀλάβωσιν τὴν ἀρχὴν, ἀφίξειν πάλιν, αὐτὸς κατ' ἐαυτὸν ἔξεπλυσσε. ἤνοιθες δ' ᾧ τὸν πλεν διατριβῆς, καὶ λόγων δὲ τῶν Ῥώμης, οἷα Φιλῆ, καινῶν προσησόντων, μεταμελεῖν μὲν Ἀλιωνίον θαυμαστὴν μεταβολὴν, καὶ πάντα πράττειν καὶ πολιτεύεσθαι πρὸς τὴν σύγκλητον, ἐνδεῖν δ' τὴν ἐκείνῃ παρεσσίας τὰ πράγ-

cadaver Cæsaris conspexit, Antonio inde vestem Cæsaris ei ostendente oppletam cruore & gladiis undique perfossam, ira furens investigavit in foro percussores & cum ardentibus titionibus ad ædes eorum inflammandas concurrat. Verum illi, quod præcavissent, periculum hoc quidem declinavere: sed quia multa videbant & ingentia proposita alia, cesserunt urbe.

Hic vero Antonius extemplo sustulit animos, omnibusque fuit terrori, Ciceroni maxime. Nam crescere quum rursus opes ejus cerneret in repub. sciens cupidum esse Bruti, præsentiam ejus moleste ferebat. Et vero etiam ob utriusque dissimilitudinem & diversitatem morum suberat & ante materia non-

nulla inter eos suspitionis. Hæc metuens Cicero, statuit primum legatus in Syriam cum Dolobella proficisci. Verum quia consules designati, Hirtius & Pansa, egregii cives atque fautores Ciceronis, ne defereret se precabantur, pollicentes Antonium se ipso præsentem oppressuros: hærens Cicero inter spem & metum, Dolobellam missum fecit, Hirtio æstatem se Athenis acturum, atque ubi magistratum ille inisset, recepit recursum. Ita solus navigavit. Mora in navigatione intercedente, quum recens Roma, ut solet, nuntiatum esset plane immutatum esse Antonium, omniaque agere & instituere ex senatus autoritate, neque deesse quicquam ad rempub. optime constituendam, nisi ipsius præ-

πράγματα, μὴ τὴν αἰσίω ἔχειν διάθεσιν καταμεμφάμεν αὐ-
τῷ τὴν πολλὴν δὴ λάβειαν, ἀνέσχεφεν αὐτὸς εἰς Ῥώμην. καὶ τῶν πρώτων ἔ-
δημάρετανεν ἐλπίδων τοσούτον πλῆθος πρὸς τὴν ἀπάνησιν Ἰξεχύθη, καὶ σχεδὸν
ἡμερησίον ἀνήλωσαν χρόνον αἱ πρὸς τὰς πύλας καὶ τὴν εἴσοδον αὐτῷ δεξι-
ώσεις καὶ φιλοφροσύναι. τῇ δ' ὑπερηγία βελλὴ συναγαγόντων Ἀντωνίων,
καὶ καλεῖσθαι αὐτὸν, ἐκ ἤλθεν, ἀλλὰ κατέκειτο, μαλακῶς ἔχειν ἐκ τῆς κό-
πης σκηπτόμενος. ἐδόκει ἢ τάλιθες Ἰππελεῖς εἶναι φόβος, ἐκ τινος ὑπο-
ψίας καὶ μινύσεως καθ' ὁδὸν αὐτῷ προσησέσης. Ἀντωνίων ἢ χαλεπῶς μὲν
εἶχεν Ἰππὶ τῇ διαβολῇ, καὶ στρατιώτας ἐπεμψεν ἄγειν αὐτὸν, ἢ καταπερῆσαι
τὴν οἰκίαν κελύσας ἐνσάτων ἢ πολλῶν καὶ δεηθέντων, ἐνέχυρα λαβῶν μό-
νον ἐπαύσατο. καὶ τὸ λοιπὸν ἔτις ἀντιπαρεξίεντες ἀτρέμα καὶ φυλαττόμενοι
διετέλουν. ἄλλοις δὲ Καίσαρος ὁ νέος Ἰξ Ἀπολλωνίας πρῶτος ἀγορεύων, τὸν τε
κλήρον ἀνεδέξατο τῷ Καίσαρι ἐκείνους, καὶ πρὸς τῶν διχιλίων πεντακοσίων
μυριάδων, ἃς Ἀντωνίων ἐκ τῆς ἐξίας κατέειχε, εἰς διαφορὰν κατέστη πρὸς
αὐτόν.

Ἐκ ἢ τέττα Φίλιππος, ὁ τὴν μητέρα τῷ νέῳ Καίσαρι ἔχων, καὶ Μάρ-
κελλον ὁ τὴν ἀδελφὴν, ἀφικόμενοι μὲν τῷ νεανίσκῳ πρὸς τὸν Κικέρωνα,
σωθέντες Κικέρωνα μὲν ἐκείνῳ τὴν ἀπὸ τῆς λόγῃ καὶ τῆς πολιτείας δυνάμιν
ἐν τε τῇ βελλῇ καὶ τῷ δήμῳ παρέχειν, ἐκείνῳ ἢ Κικέρωνι τὴν ἀπὸ τῶν χρη-
μάτων καὶ τῶν ὀπλῶν ἀσφάλειαν. ἤδη γὰρ ἐκ ὀλίγου τῶν ὑπὸ Καίσαρι
στρατοδυσμενῶν πρὸς αὐτὸν εἶχε τὸ μειράκιον. ἐδόκει ἢ καὶ ἀναδέξασθαι προ-
θύμως

praesentiam: reprehendens ipse metum anxi-
um suum, repetit urbem. Neque vero pri-
ma eum spes fefellit. Adeo frequentes ei ob-
viam effusi sunt, salutationesque & amplexus
ad portam & ingressum ejus prope integrum
diem consumpsere. Postridie senatum haben-
te Antonio, & ipsum accersente, non venit
in senatum, sed decubuit, languere se ex via
causans. Apparebat revera formidinem sub-
esse insidiarum ex suspitione quadam & dela-
to in itinere ad eum indicio. At Antonius
tulit acerbe eam calumniam, ac militibus
missis imperare intendit ut adducerent eum,
aut inflammarent domum. Sed quum inter-
cederent frequentes deprecarenturque, pig-
noribus tantummodo captis quievit. Dein-

ceps quum inter se occurrerent, praeteribant
sine salutatione, & mutua in suspitione age-
bant, donec Caesar Octavius Apollonia veni-
ens dictatoris haereditatem Caesaris cerneret,
ambigeretque cum Antonio de millies H. S.
quod ex haereditate Caesaris detinebat Anto-
nius.

Inde Philippus, qui matrem adolescentis
in matrimonio habebat, ac qui sororem Mar-
cellus, adducetes eum ad Ciceronem pepi-
gerunt ut illi Cicero eloquentiae praesidio &
urbanis opibus in senatu & ad populum
praesto esset, ille Ciceroni pecunia & armo-
rum propugnaculo. Jam enim manum non
contemnendam habebat secum adolescens ve-
teranorum Caesaris. Et sane apparuit eum
cupide

θύμως τὴν Καίσαρ^Θ Φιλίαν. ἔτι γὰρ, ὡς ἔοικε, Πομπηίᾳ ζῶντι^Θ ἢ Καίσαρ^Θ, ἔδοξε κατὰ τὰς ὑπνοὺς ὁ Κικέρων καλεῖν τινὰς τὰς τῶν συκλητικῶν παῖδας εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὡς μέλλοντι^Θ εἶξαι αὐτῶν ἕνα τῶν Διὸς ἀποδεικνύειν τὸν Ῥώμης ἡγεμόνα· τὰς δὲ πολίτας ὑπὸ σπυδαῆς θρόνου ἴσασι^Θ πρὸς τὸν νεῶν ἢ τὰς παῖδας ἐν τοῖς ἀποπροφύροις καθέζεσθαι σιωπῶν ἔχοντας. εἰσαίφνης δὲ τῶν θυρῶν ἀνοιχθεισῶν, καθ' ἕνα τῶν παίδων ἀνισαμύρων, κύκλω^Θ πρὸς τὸν Θεὸν ἀναπροβύεσθαι τὸν δὲ πάντας ἐπισκοπεῖν ἢ ἀποπέμπειν ἀχθομύρας. ὡς δ' ἔτ^Θ ἦν προσιῶν κατ' αὐτὸν, ἐπιλεῖναι τὴν δεξιάν, ἢ εἰπεῖν, ὦ Ῥωμαῖοι, πέρας ὑμῖν ἐμφυλίων πολέμων ἔτ^Θ ἡγεμῶν ἡρόμεν^Θ. τοιούτον φασὶν ἐνύπνιον ἰδόντα τὸν Κικέρωνα, τὴν μὲν ἰδέαν τῶν παιδῶν ἐκμεμάχθαι ἢ κατέχειν ἐναργῶς, αὐτὸν δὲ ἐκ ἐπίστασι^Θ μετ' ἡμέραν δὲ καταβαίνοντι^Θ εἰς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον αὐτῶν, τὰς παῖδας ἤδη γεγυμνασμένους ἀπέχεσθαι, ἀκείνους ὀφθῆναι πρὸς Κικέρωνα πρῶτον, οἷ^Θ ὠφθη καθ' ὑπνον ἐκπλαγῆναι δὲ, πωυθάνεσθαι τίνων εἴη γονέων. ἦν δὲ πατὴρ Ὀκλαεῖς τῶν ἐκ ἀγῶν ἐπιφανῶν, Ἄττίας δὲ μητὴρ, ἀδελφῆς Καίσαρ^Θ. ὅθεν Καῖσαρ αὐτῶν παῖδας ἐκ ἔχων ἰδίως, τὴν ἐστίαν ἑαυτῶν ἢ τὸν οἶκον ἐν ταῖς διαθήκαις ἔδωκεν. ἐκ τούτου φασὶ τὸν Κικέρωνα πρὸς παιδί^Θ κατὰ τὰς ἀπανθήσεις ἐνλυγῆναι ἐπιμελῶς, ἀκείνους οἰκείως δέχεσθαι τὰς φιλοφροσύνας. ἢ γὰρ ἐκ τύχης αὐτῶν γεγονέναι συμβεβήκει Κικέρων^Θ ὑπατεύοντι^Θ.

Αὗται μὲν ἐν προφάσει ἦσαν λεγόμενα· τὸ δὲ πρὸς Ἀντώνιον μῖσ^Θ Κικέρωνα πρῶτον, εἶτα ἢ φύσις ἢ τῶν ἔσα τὴν τιμῆς προσηποίησε Καίσαρι,

cupide Cæsaris amicitiam amplecti. Siquidem Pompeio & Cæsare adhuc incolumibus, somnium fuit Ciceroni, accire se in Capitolium nonnullos senatorum filios, ex quibus Jupiter unum designaturus Romanum principem esset: cujus studio contemplandi cives templum cinxisse, pueros prætextatos confedissee tacitos: hinc foribus subito patefactis singulos ordine exfurrexisse pueros, & in orbem Deum præterisse: Deum omnes, ut consideravit eos, remisisse tristes: ubi vero hic accessit, dextram porrexisset ad eum cum hisce verbis, Bellis civilibus hic, Quirites, quum erit principatum adeptus, imponet finem. Ex hac oblata in somnio visione Ciceronem ferunt clare pueri effigiem animo impressisse & mente complexum esse, neque

VOL. IV.

qui esset cognovisset tamen. Postero die quum in campum Martium descenderet Cicero, pueros ab exercitatione rediisse, Ciceronique primum illum visum qualis ei observatus fuerat per somnium: obstupefactum, qui parentes ejus essent, rogasse. Filius fuit Octavii, viri non perinde clari, & Attiæ sororis Cæsaris. Qua de causa orbus liberis Cæsar hæredem eum testamento scripsit & in familiam adoptavit. Ciceronem deinceps, siquando in puerum incideret, studiose eum salutasse, illique fuisse eam comitatem jucundam: forte fortuna namque acciderat ut nasceretur consule Cicerone.

Hæ ferebantur vulgo causæ: at odium primum Antonii, deinde natura hominis plus satis avida laudis conglutinavit Ciceronem Cæsari,

Q q q

spe-

νομίζουσα προσλαμβάνειν τῇ πολιτείᾳ τὴν ἐκείνης δύναμιν. ἔτω γὰρ ὑπὲρ πρὸς τὸ μειράκιον αὐτὸν, ὥστε καὶ πατέρα προσαγορεύειν. ἐφ' ᾧ σφόδρα Βρεῦτον ἀγανακτῶν, ἐν ταῖς πρὸς Ἀττικὸν Ἐπιστολαῖς καθήψατο τῷ Κικέρωνι, ὅτι διὰ φόβον Ἀντωνίου, θεραπεύουσι Καίσαρα, δῆλός ἐστιν ἐκ ἐλευθερίαν τῇ πατρίδι πράττων, ἀλλὰ δεσποτικῶς φιλάνθρωπον αὐτῷ μνώμενον. ἔ μὴν ἀλλὰ τὸν γε παῖδα τῷ Κικέρωνι ὁ Βρεῦτον ἐν Ἀθήναις διατρέβουσα ὡσαύτως τοῖς φιλοσόφοις ἀναλαβὼν, ἔχεν ἐφ' ἡγεμονίας, καὶ πολλὰ χρώμενον αὐτῷ κατώρθω. τῷ δὲ Κικέρωνι ἀκμὴν ἔχεν ἡ δύναμις ἐν τῇ πόλει τότε μεγίστη, καὶ κρατῶν ὅσων ἐβέβητο, τὸν μὲν Ἀντωνίου ἐξέκρεσε καὶ κατεσάσιασε, καὶ πολεμήσουσας αὐτῷ τὰς δύο ὑπάτους Ἰστιον καὶ Πάνσαν ἐξέπεμψε. Καίσαρ δὲ ῥαβδόχην καὶ στρατηγικὸν κόσμον, ὡς δὴ προπολεμῶντι τῷ πατρίδι, ἐπέσει ψηφίσατος τὴν σύγκλητον. ἐπεὶ δὲ Ἀντωνίου μὲν ἤτητο, τῷ δ' ὑπάτων ἀμφοτέρων ἀποθανόντων, ἐκ τῆς μάχης πρὸς Καίσαρα σωθήσονται αἱ δυνάμεις, δέισασα ἡ βελὴ νέον ἄνδρα, καὶ τύχη λαμπρὰ κεραιώμενον, ἐπειρᾶτο τιμαῖς καὶ δωρεαῖς ἀποκαλεῖν αὐτῷ τὰ στρατεύματα, καὶ ὡσαύτως αὐτῷ τὴν δύναμιν, ὡς μὴ δεομένη τῷ προπολεμῶντι, Ἀντωνίου πεφουγότης. ἔτως ὁ Καίσαρ φοβηθεὶς, ὑπέπεμπε τῷ Κικέρωνι τὰς δεομένης καὶ πείθουσας ὑπατείαν μὲν ἀμφοτέροις ὁμῶς πράττων, κρηῶν δὲ τοῖς πράγμασιν ὅπως αὐτὸς ἔγνωκε, ὡσαύτως λαμβάνουσα τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸ μειράκιον διοικεῖν ὀνόματος καὶ δόξης γλιχόμενον. ὡμολόγει δὲ Καίσαρ αὐτὸς, ὡς δεδιὼς κατάλυσιν, καὶ κινδυνεύων ἐρημος γῆρας, κρηῶν τῇ Κικέρωνος ἐν δέ-

perantem conjungere reipub. illius vires. Ufque adeo enim subiit eum adolescens, patrem ut appellaret. Quare stomachans majorem in modum in epistolis quas ad Atticum scripsit Brutus, Ciceronem reprehendit quod metu Antonii observans Caesarem, demonstraret non patriae se libertatem, sed dominum magis propitium sibi quaerere. Brutus tamen filium Ciceronis, qui audiebat Athenis philosophos, duxit secum, deditque ei praefecturam: cuius opera multa ex sententia gessit. Fuit Ciceronis ea tempestate potentia Romae maxima: & cum omnia efficeret quae vellet, Antonium factione oppressit & expulit urbe. Insuper duos consules, qui bello eum persequerentur, Hirtium & Panfam, misit. Induxit etiam senatum ut lictores Caesari, velut pro pa-

tria propugnanti, & praetoriam dignitatem decerneret. Postquam vero fufus fugatusque est Antonius, exercitus autem consulum, quum ambo ex proelio occubuissent, conjunxerunt se Caesari, quod timeret senatus juvenem & insigni nixum fortuna, moliebatur honoribus & praemiis avocare ab eo legiones, viresque ejus distrahere, simulans, quia fugatus esset Antonius, non opus esse ad defensionem reipub. exercitibus. Unde territus Caesar, misit clam certos ad Ciceronem qui eum rogarent & inducerent ad consulatum utrique simul parandum, ipse omnibus rebus in magistratu moderaretur pro arbitrio, & adolescentem regeret nominis tantum & gloriae avidum. Fessus ipse est Caesar, quum formidaret ruinam & desertum iri se, consilium in tempore a

οὐ φιλαρχία· προτρεψάμεν αὐτὸν ὑπατείαν μετέναι, συμπροτίλοι αὐτῷ ἢ συναρχαιεσιάζοιτο.

Ἐπλάσθη μύθοι μάλιςα Κικέρων ἐπαρθεὶς ὑπὸ νέε γέρον, ἢ Φενακιδεὶς, ἢ συναρχαιεσιάσας, ἢ πῶσαχὼν αὐτῷ τὴν σύγκλητον, διότι μὴ ὑπὸ τῷ φίλων αἰτίαν εἶχεν, ὀλίγω δ' ὕστερον αὐτὸν ἀπολωλεκῶς ἤθετο, ἢ τῷ δήμῳ προτίειν τὴν ἐλευθερίαν. αὐξήθει γὰρ ὁ νεανίας, ἢ τὴν ὑπατείαν λαβὼν, Κικέρωνα μὴ εἶασε χαίρειν, Ἀλιωνίῳ δ' ἢ τὴν Λεπίδῳ φίλῳ χυρόμεν, ἢ τὴν δύναμιν εἰς ταῦτ' ὁ σωενεῖκων, ὥσπερ ἄλλο τι κῆμα τὴν ἡγεμονίαν ἐκείματο πρὸς αὐτῆς. ἢ κατεγεγράφησαν ἄνδρες ἕς, ἔδει θνήσκειν, ὑπὲρ διακοσίεσ. πλείω δ' ἢ τῷ ἀμφισβητημάτων αὐτοῖς ἔειν ἢ Κικέρωνῳ προγραφή παρεῖχεν Ἀλιωνίε μὴ ἀσυμβάτως ἐχολοῖτο, εἰ μὴ πρῶτ' ἐκείν' ἀποθνήσκει· Λεπίδῳ δ' Ἀλιωνίῳ προστιθεμένη, Καίσαρ δ' ἢ πρὸς ἀμφοτέρωσ ἀνέχολοῖτο. ἐγίνοντο δ' αἱ συνέδοι μόνοισ ἀπόρητοι πρὸ πόλιν Βουωνίαν ἐφ' ἡμέρας τρεῖσ, ἢ συνέσαν εἰς τόπον τιὰ πρὸσ τῷ στρατοπέδων ποταμῷ περὶ ῥέομεν. λέγει δ' ἢ τὰσ πρῶτασ ἡμέρασ διαγωνισάμεν ὑπὲρ τῷ Κικέρωνῳ ὁ Καίσαρ, ἐνδεῖναι τῷ τρίτῃ, ἢ προέειπεν τὸν ἄνδρα. τὰ δ' ἢ ἀντιδόσεωσ ἔτωσ εἶχεν. ἔδει Κικέρωνῳ ἐπιστῆναι Καίσαρα, Παύλε δ' ἢ τὰδελφῷ Λεπίδῳ, Λουκίῳ δ' Ἀλιωνίῳ, ὅσ ἦν θεῖο αὐτῷ πρὸσ μητρός. ἔτωσ δ' ἔξεπεσον ὑπὸ θυμῷ ἢ λύσῃσ τῷ ἀνθρωπίνων λογισμῷ, μάλλον δ' ἀπέδειξαν ὡσ ἔδειν ἀνθρώπωσ θνητόν ἐσιν ἀγριώτερον δ' ἔξισίαν πάθει προσλαβόντο.

Πρατ-

Ciceronis se ambitione mutuatum fuisse, atque adhortatum eum ut subsidio opum suarum & gratia peteret consulatum.

Ita a juvene Cicero impulsus atque illusus, quod petenti consulatum suffragatus esset, fenatumque ei adjunxisset, statim apud amicos male audivit, nec multo post sensit semetipsum perdidisse, & populi prodidisse libertatem. Quippe evectus adolescens consulari dignitate, Ciceroni salutem dixit, Antonioque & Lepido conciliatus conjunxit cum iis copias, imperiumque instar prædii alicujus inter eos est partitus. Proscripserunt plus ducentos morti destinatos. Maximam inter omnes contentiones præbuit iis disceptationem Ciceronis pro-

scriptio. Nullam enim conciliationem recipiebat Antonius, nisi interficeretur ante omnes Cicero. Antonio assentiebatur Lepidus: Cæsar utrique reluctabatur. Colloquuti soli sunt remotis arbitris tres dies juxta urbem Bononiam. Locus ubi convenerunt, procul a castris erat amne cinctus. Dicitur primis diebus Cæsar decertasse pro Cicerone, tertio cessisse & eum destituisse. Inierunt autem hanc commutationem: Cæsar ex pacto cessit Cicerone, Lepidus fratre Paulo, L. Cæsare avunculo Antonius. Ita ira & rabies omnem iis humanam excussit mentem: immo docuerunt animal esse homine nullum sævius, filibidini habere potentiam conjunctam.

Q q q 2

Dum

Πρατομύων ἢ τέτων, ὁ Κικέρων ἦν μὲν ἐν ἀγροῖς ἰδίῳις ὡς Τῆσκλον, ἔχων τὸν ἀδελφὸν μεθ' αὐτῶ. πυθόμενοι ἢ τὰς προγραφὰς, ἔγνωσαν εἰς Ἄσυρα μεταβῆναι, χρεῖον πάραλον τῶ Κικέρων. ἐκείθεν ἢ πλεῖν εἰς Μακεδονίαν πρὸς Βρεῖτον. ἦδη γὰρ ὑπὲρ αὐτῶ λόγῳ ἐφοῖτα κρατῆν. ἐκομίζοντο δ' ἐν φορεῖσι, ἀπειρηκότες ὑπὸ λύπης· καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐφιστάμενοι, καὶ τὰ φορεῖα ὡς ἀβάλλοιτες ἀλλήλοισι, προσωλοφύροντο. μᾶλλον δ' ὁ Κόιντος ἠθύμει, καὶ λογισμὸς αὐτὸς εἰσήει τ' ἀποείας. ἐδὲν γὰρ ἔφη λαβεῖν οἴκοθεν. ἀλλὰ καὶ τῶ Κικέρωνι γλίχρον ἦν ἐφόδιον. ἀμεινον ἔν εἶναι, τὸν μὲν Κικέρωνα προλαμβάνειν τῆ φυγῆ, αὐτὸν ἢ μεταθεῖν, οἴκοθεν συσχυασάμενον. ταῦτ' ἔδοξε καὶ ὡς ἀβάλλοιτες ἀλλήλοισι καὶ ἀνακλαυσάμενοι διελύθησαν. ὁ μὲν ἔν Κόιντος ἐ πολλαῖς ὑστερον ἡμέραις ὑπὸ τῶ οἰκετῶ προδοθεὶς τοῖς ζητῶσιν, ἀνηρέθη μὲν τῶ παιδός· ὁ ἢ Κικέρων εἰς Ἄσυρα κομιθεὶς, καὶ πλοῖον δῖρον, εὐθύς ἐνέβη, καὶ παρέπλευσεν ἄχει Κικέρων, πνεύματι χρεώμενος. ἐκείθεν ἢ βροτομύων εὐθύς αἶρειν τῶ κυβερνητῶ, εἰτεδείσας τῶ θάλασσαν, εἰτ' ἔπω παντάπασιν τὸν Καίσαρα ἀπεγνωκὸς πίσειν, ἀπέβη, καὶ παρεῆλθε περὶ τῆ σαρδῖς ἑκατὸν ὡς εἰς Ῥώμην προδόμενος. αὐθις δ' ἀλύων καὶ μεταβαλλόμενος κατήει πρὸς θάλασσαν. κακῆ διενυκτέρευσε ἐπὶ δεινῶν καὶ ἀπὸρων λογισμῶν ὥστε καὶ παρελθεῖν εἰς τὴν Καίσαρα οἰκίαν διανοήθη κρύφα, καὶ σφάξας ἑαυτὸν ἐπὶ τ' ἐσίας ἀλάσσορα προσβαλεῖν. ἀλλὰ καὶ ταύτης αὐτὸν ἀπέκρουσε τ' ὁδῶ δέῳ βασιάνων. καὶ τὰλλα ταραχώδη πάλιν προβαλόμενα τῆς

Dum hæc aguntur, erat Cicero cum fratre in Tusculano suo. Nuntiata proscriptione statuerunt villam maritimam Ciceronis Astyra petere, illinc transmittere in Macedoniam ad Brutum: illum enim jam rumor erat præpollentem esse. Ferebantur lecticis mœrore confecti, resistentesque in itinere conjunctis inter se lecticis misere lamentabantur. Gravius Quintus afflictabatur, quum cogitaret omnium rerum inopia destitutum se: nihil enim domo secum attulerat. Immo Ciceroni quoque tenue erat viaticum. Consultius igitur visum Ciceronem fugam ante capere, illum percurrere ad necessaria domo accipienda. Hæc probaverunt. Ita se mutuo complexi & cum ejulatu digressi sunt. Quintus paucis post diebus cum filio, proditus a servis

fuis quum esset percussoribus, interemptus est: Cicero ad Astyra delatus, & navigium ibi nactus, illico conscendit, proventusque est secundo vento ad Circeios usque. Parantibus inde gubernatoribus extemplo vela facere, five mare timens, five nondum deposita omnino de Cæsare spe, egressus de navi est, ac quasi urbem peteret, progressus est pedestri itinere duodecim millia quingentos passus. Mox inopia consilii languescens, mutato instituto mare repetiit. Noctem ibi in mentis agitationibus traduxit acerbis & perplexis. Statuit semel occulte domum Cæsaris ingredi, atque, quo ultrices diras in eum concitaret, apud focum ejus se ipse interficere. Sed & ab hoc itinere metus repulit eum tormentorum: alia subinde inquieta consilia

γνώμης μεταλαμβάνων παρέδωκε τοῖς οἰκέταις ἑαυτὸν εἰς Καπίτας κατὰ πλῆν κομίζων, ἔχων ἐκεῖ χωρία ἢ καταφυγῶ ὥρα θέρους Φιλάνθρωπον, ὅταν ἦδισον οἱ ἔτησίαι καταπνέωσιν. ἔχει δ' ὁ τόπος ἢ ναὸν Ἀπόλλωνος μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης. ἐπὶ δὲθεν ἀρτέμιδες ἀθροῖοι κόρακες, ὑπὸ κλαγγῆς προσεφέρουσι τὰς πλοῖα τῶν Κικέρωνος ἐπὶ γῶν ἐρεσομύρων ἢ καθίσαντες ἐπὶ τῶν κεραιῶν ἐκατέρωθεν, οἱ μὲν ἐβῶον, οἱ δ' ἐκοπῶν τὰς τῶν μηρυμάτων ἀρχάς. ἢ πᾶσιν ἐδόκει τὸ σημεῖον εἶναι πονηρὸν. ἀπέβη δ' ἐν ὁ Κικέρων, ἢ παρελθὼν εἰς τῶν ἔπαυλιν, ὡς ἀναπασόμενος κατεκλίθη. τῶν δ' ἢ κοράκων οἱ πολλοὶ μὲν ἐπὶ τῆς θυρίδος διεκάρητο φθειρόμενοι φορεῶδες· εἰς δ' ἢ καταβὰς ἐπὶ τὸ κλινίδιον, ἐκεκαλυμμένος τῶν Κικέρωνος, ἀπῆγε τὰς σόματα κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῶν προσώπων τὸ ἱμάτιον. οἱ δ' οἰκέται ταῦθ' ὀρῶντες, ἢ καθίσαντες ἑαυτὰς, εἰ περιμύσει τῶν δεσπότης φονδομύσει θεαταὶ χυρῶς, θηρία δ' αὐτῶν βοηθεῖ ἢ προκήδεται παρ' ἀξίαν πρᾶττοιον, αὐτοὶ δ' ἐκ ἀμύσει τὰ μὲν δεόμενοι, τὰ δ' ἢ βία λαβόντες, ἐνόμιζον ἐν τῶν φορεῶν πρὸς τῶν θάλασσαν.

Ἐν τῆσδε δ' οἱ σφαγαῖς ἐπῆλθον, ἑκατοντάρχης Ἐρέννιος ἢ Ποπίλλιος χιλίαρχος, ὃ πατροκλονίας ποτὲ δίκῳ φεύγοντι σωεῖπεν ὁ Κικέρων, ἔχοντες ὑπηρέτας. ἐπεὶ δ' ἢ τὰς θυρίδας κεκλεισμένας εὐρόντες ἐξέκοψαν, ἐφαινομένους τῶν Κικέρωνος, εἰδὲ τῶν ἔνδον εἰδέναι φασκόλων, λέγετο νεανίσκον τινὰ τετραμύρον μὲν ὑπὸ τῶν Κικέρωνος ἐν γράμμασιν ἐλθουσίαις ἢ μαθήμασιν, ἀπελευθερῶν δ' Κοίνας τῶν ἀδελφῶν, Φιλολογον τῆνομα, φράσαι τῶν

animi versans, permittit servis ad Capuam se navigio deportandum. Habuit prædia ibi & villam æstivo tempore amœnam, quum gratissime spirant etesiæ. Est etiam eo in loco haud procul a mari facellum Apollinis. Hinc sublatum agmen corvorum magno crocitu ad Ciceronis navem, dum remis terræ appellitur, volavit: qui confederunt utrinque in antennæ cornibus, partim crocitantés, partim capita funium tundentes. Id omnibus dirum visum ostentum. Cicero ibi egressus de navi est, villamque ingressus ad quietem composuit se. Hic corvi frequentes confederunt in fenestra, ac diros ediderunt strepitus: unus in grabatum demisit se, togamque qua opertus erat Cicero, rostro paulatim a facie detraxit.

Quod servi contemplantes, ac se ipsi increpantes, si dominum paterentur in conspectu suo trucidari, quum opem ei bestię ferrent, ejusque curam agerent indigna patientis, ipsi autem non protegerent: hinc precibus, hinc vi sublatum in lectica detulerunt ad mare.

Interea supervenerunt cum manu percussores, Herennius centurio & Popilius tribunus, quem parricidii quondam reum defenderat Cicero. Fores, quas offenderunt oclusas, ruperunt. Non invento Cicerone, negantibusque qui intus erant scire, fama tenet adolescentulum a Cicerone ingenuis institutum literis & doctrina, libertum Quinti fratris, (Philologo nomen erat) lecticam tribuno

τῶ χιλιάρχῳ τὸ Φορεῖον κομιζόμενον διὰ τῆς καταφύτων ἢ συσκίων ὤρει-
 πάτων Ἰππὶ τῷ θαλάτταν. ὁ μὲν ἔν χιλιάρχῳ, ὀλίγας ἀναλαβὼν μετ'
 ἑαυτῆ, ἀειδέει πρὸς τὴν ἕξοδον. τῆ δ' Ἐρηνίε δρόμῳ φερρομένη διατῶν
 ἀειπάτων ὁ Κικέρων ἤθετο, ἢ τὰς οἰκέτας ἐκέλευσεν ἐπὶ αὐτὰ καταθέσθαι
 τὸ Φορεῖον. αὐτὸς δ', ὡς περ εἰώθει, τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τῶν γυναικῶν ἀπλόμενῳ,
 ἀτενὲς ἐώρα τοῖς σφαγευσί, ἀνχμῆ ἢ κόμης ἀνάπλευς, ἢ σιωπητικῶς ὑπὸ
 φρονίδων τὸ πρόσωπον ὥστε τὰς πλείους ἐγκαλύψασθαι τῆ Ἐρηνίε σφά-
 ζοῦν αὐτόν. ἐσφάγη ἢ τὸν τράχηλον ἐκ τῆ φορέας προτάνας, ἔτῳ ἐκείνο
 γεγωνὲς ἐξηκοσὸν ἢ τέταρτον. τῷ ἢ κεφαλῶν ἀπέκοψεν αὐτῆ ἢ τὰς χεῖ-
 ρας, Ἀθωνίε κελεύσαίῳ, αἷς τὰς Φιλιππικὰς ἐγραψεν. αὐτὸς τε γὰρ ὁ
 Κικέρων τὰς κατ' Ἀθωνίε λόγους Φιλιππικὰς ἐπέγραψε, ἢ μέχει νῦν τὰ
 βιβλία Φιλιππικοὶ καλεῖν).

Τῶν δ' ἀκρωτηρίων εἰς Ῥώμῳ κομιθέντων, ἔτυχε μὲν ἀρχαιερείας τε-
 λῶν ὁ Ἀθωνίῳ, ἀκέρως ἢ ἢ ἰδὼν ἀνεβόησεν ὡς νῦν αἱ προγραφαὶ τέλῳ
 ἔχοιεν. τῷ ἢ κεφαλῶν ἢ τὰς χεῖρας ἐκέλευσεν ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων Ἰππὶ τῆ
 βήματῳ θάνατο, θάνατο Ῥωμαίοις φεικλόν, ἢ τὸ Κικέρωνῳ ὄραν πρόσω-
 πον οἰομένης, ἀλλὰ τῆ Ἀθωνίε ψυχῆς εἰκόνα. πλὴν ἔν γέ τι φρονήσας μέ-
 τειον ἐν τέτοις, Πομπωνία τῇ Κοίλῃ γυναικὶ τὸν Φιλόλογον παρέδωκεν. ἢ
 ἢ, κυρία γυναικὶ τῆ σώματῳ, ἀλλὰ τῆ δειναῖς ἐχρήσατο τιμωρίας,
 ἢ τὰς σάρκας ἀποτέμνοντα τὰς αὐτῆ κατὰ μικρὸν, ὀπίαν, εἶτ' ἐδίειν ἠνάγ-
 κασεν. ἔτω γὰρ ἔνοι τῶν συγγραφέων ἰσορήκασιν ὁ δ' αὐτῆ τῆ Κικέρωνῳ
 ἀπελεύθερῳ Τύρων τοῦ ἀπάπαν ἐδὲ μέμνη) τῆ τῆ Φιλολόγῳ προδοσίας.

indicasse per confitas arboribus & umbrosas
 ambulationes ad mare deferri. Tum tribunus
 paucis assumptis circumcurrit ad exitum. He-
 rennium per ambulationes advolantem quum
 sensisset Cicero, imperavit servis ut eo loci
 ponerent lecticam: ac sinistra mentum more
 suo contrectans, immotis oculis intuitus est
 percussores, squalore & situ oppletus, & fa-
 cie ex curis marcida, ut plerique, dum He-
 rennius eum obtruncat, contexerint oculos.
 Cervicem ex lectica protendit ad caedem, an-
 nos tum natus quatuor & sexaginta. Caput
 ejus & manus, quibus scripserat Philippicas,
 Antonii imperio praecidit. Etenim orationes
 in Antonium ipse Cicero Philippicas inscrip-
 sit, quo nomine etiam nunc appellantur.

Quum Romam allata sunt haec membra,
 habebat forte comitia Antonius. Re audita
 & conspecta, tunc finem habere exclamavit
 proscriptiones. Caput & manus pro rostris in
 tribunali iussit figi, spectaculum horrendum po-
 pulo Romano, qui non Ciceronis aspicere se fa-
 ciem existimavit, sed animi imaginem Antonii.
 Unum tamen edidit Antonius inter ista lauda-
 bile exemplum, quod uxori Quinti Pompo-
 niae tradidit Philologum. Quae potestatem
 ejus nata cum aliis eum diris suppliciis ex-
 cruciavit, tum carnes suas ipsum praecidere
 paulatim, eas affare, inde vorare adegit. Nam
 ita nonnulli scriptores memoriae prodiderunt.
 Ipsius Ciceronis libertus Tiro nullam pror-
 sus mentionem fecit Philologi prodicionis.

πωθάνομαι ἢ Καίσαρα χρόνοις πολλοῖς ὕστερον εἰσελθεῖν πρὸς ἓνα τῶν θυγατρῶν τὸν ἢ, βιβλίον ἔχοντα Κικέρωνος ἐν ταῖς χερσίν, ἐκπλαγῆτα τῷ ἱματίῳ ᾤκαλύπτειν· ἰδόντα ἢ Καίσαρα, λαβεῖν ἢ διελθεῖν ἐσῶτα μέγῃ πολὺ τῆ βιβλίου· πάλιν δ' ἀποδιδόντα τῷ μειρακίῳ, Φάναι, Λόγιος ἀνὴρ, ὦ παῖ, Λόγιος ἢ φιλόπατρις. ἐπεὶ μύθοι τάχιστα κατεπολέμησεν Ἀλιώνιον, ὑπατρίων αὐτὸς εἴλετο σωμαρχὸν τῆ Κικέρωνος τὸν υἱόν, ἐφ' ᾧ τὰς τ' εἰκόνας ἢ βελὴ ἀνείλεν Ἀλιώνιος, ἢ τὰς ἄλλας ἠκύρωσε τιμὰς, ἢ προσεψηφίσατο μηδενὶ τῶν Ἀλιώνιων ὄνομα Μάρκον εἶναι. ἔτω τὸ δαιμόνιον εἰς τὸν Κικέρωνος οἶκον ἐπανώεικε τὸ τέλῃ τ' Ἀλιώνιε κολάσεως.

Cæsarem accipi longo tempore post ad quendam ex filia nepotem accessisse: illum autem, quod volumen quoddam Ciceronis manibus teneret, consternatum id veste contexisse: Cæsarem vero, qui animadverterat, sumpsisse volumen, & stantem magna ex parte evolvisse: reddidisse inde puero, ac dixisse, Doctus hic vir, fili, doctus fuit & patriæ amans.

Non magno inde intervallo, quum debellaret Antonium, consul collegam cooptavit filium Ciceronis: cujus in magistratu Antonii statuas senatus dejecit, omniaque abrogavit ejus alia ornamenta. Decrevit insuper ne quis ex Antoniorum gente Marcus nominaretur. Ita ad extremum ultio Antonii divinitus ad domum fuit Ciceronis reducta.

ΜΕΝ ἐν ἀξία μνήμης τῷ πατρὶ Δημοσθένος ἢ Κικέρωνος
 ἰσορροφῶν εἰς τὴν ἡμετέραν ἀφίκῃ γινώσκον, ταῦτ' ἐστίν.
 ἀφεικῶς δὲ τὸ συγκαίνειν τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἔξιν αὐτῷ,
 ἐκείνῳ μοι δοκῶ μὴ παρήσειν ἀρρήτον, ὅτι Δημοσθένος μὲν
 εἰς τὸ ῥητορικὸν ἐπέτεινε πᾶν ὅσον εἶχεν ἐκ φύσεως, ἢ
 ἀσκήσεως λόγιον, ὑπερβαλλόμενος ἐνεργείᾳ μὲν ἢ δεινότητι τὰς ἐπι-
 τῶν ἀγῶνων ἢ τῶν δικῶν συζητητικῶν, ὅπως δὲ ἢ μεγαλοπρεπείᾳ τὰς ἐπι-
 δεκτικῶν, ἀκερβείᾳ δὲ ἢ τέχνῃ τὰς σοφιστῶν. Κικέρων δὲ ἢ πολυμαθῆς καὶ
 ποιικίλος τῇ πατρὶ τὰς λόγους παρὰ τὴν γρηγορίαν, σωτάξεις μὲν ἰδίᾳ φιλο-
 σόφως ἀπολέλοιπεν ἐκ ὀλίγας εἰς τὸν Ἀκαδημαϊκὸν τρόπον ἢ μὴ ἀλλὰ
 ἢ διὰ τῶν πρὸς τὰς δίκας ἢ τὰς ἀγῶνας γραφομένων λόγων δῆλός ἐστιν
 ἐμπειρίαν τινὰ γραμμάτων παρεπιδείκνυσθαι βεβόητος. ἔστι δὲ τις ἢ τῶ
 ἢθες ἐν τοῖς λόγοις ἐκατέρωθεν δίοψις. ὁ μὲν γὰρ Δημοσθενικός ἐξὼ πάντως ὠρα-
 ἰσμῶς ἢ παιδείας εἰς δεινότητα ἢ παρὰ τὴν συνηγορίαν, ἐκ ἐλλυχιῶν ὀδω-
 δεν, ὡς περὶ ὁ Πυθίας ἐσκώπειν, ἀλλ' ὑπερσοφίας ἢ φρονημάτων, ἢ τῶ λεγο-
 μῶν πικρίας τῶ τρόπου ἢ συγγότητος. Κικέρων δὲ πολλαχῶς τῶ σκωπτικῶ
 πρὸς

Habes quæ memoratu digna de Demosthene & Cicerone prodita ad notitiam nostram pervenere. Ut prætermittam facultatem utriusque in dicendo conferre, illud certe mihi silentio non est prætereundum, Demosthenem in artem contulisse dicendi, quicquid ei vel natura, vel exercitatio solertiae & eruditionis tribuisset. Transgressus est nervis & vi dicendi æquales suos qui in judiciis & foro versabantur, gravitate & splendore eos qui demonstrativum genus & ostentationi natum tractaverunt, argutia & arte sophistas. Ciceronem,

qui omni genere doctrinae & literarum fuit tinctus, etsi peculiares libros in philosophia non paucos Academico scriptos more reliquerit, constat tamen & in orationibus, quas in foro & judiciis habuit, eruditionem voluisse obiter ostentare suam. Licet etiam mores speculari utriusque in orationibus. Demosthenes extra omnem ostentationem & jocum in gravitatem coactus & serium, non lucernam, ut cavillatus Pytheas est, olet, sed aquae potationem, sed sollicitudines, sed acerbiter quæ obiciebatur morum, & tristitiam: Cicero dicacitate subinde ad

πρὸς τὸ βωμολόχον ἐμφερῶν, καὶ πράγματα πωδῆς ἀξία γέλῳτι καὶ παιδιᾷ κατειρωνυόμην ἐν ταῖς δίκαις εἰς τὸ χρεῖῳδες, ἠφείδει τῆ πρέ-
 ποιῶ. ὥσπερ ἐν τῇ Κελίᾳ σωνηγορία, μηδὲν ἄτοπον ποιεῖν αὐτὸν ἐν το-
 σαύτῃ πολυτελείᾳ καὶ τρυφῇ ταῖς ἠδοναῖς χρωόμενον. τὸ γὰρ ὧν ἔξῃσι μὴ μετ-
 ἔχειν, μανικὸν εἶναι, καὶ ταῦτα, ἐν ἠδονῇ τὸ δῦδαιμον τῆς Ἰπφανεσάτων
 φιλοσόφων τιθεμένων. λέγει δὲ, Κάτωνος Μερῶν διώκοντος, ὑπατεύων
 ἀπολογεῖσθαι, καὶ πολλὰ διὰ τὸν Κάτωνα κωμῶσαι τῶν Στωϊκῶν αἵρεσιν,
 Ἰπὶ ταῖς ἀτοπίαις τῆς ᾠδοξῶν λεγομένων δογμάτων γέλῳτι δὲ λαμ-
 πρῶ κατιόντος ἐν τῆς ᾠδῶτων πρὸς τὰς δικαστὰς, ἠσυχῇ διαμειδιάσας
 πρὸς τὰς καθημέρας εἰπεῖν, Ὡς γελοῖον, ὦ ἄνδρες, ἔχομεν ὑπάτον. δοκεῖ
 δὲ καὶ γέλῳτι οἰκεῖσθαι ὁ Κικέρων γεγονέναι, καὶ φιλοσκώπτῃς τὸ, τε πρόσω-
 πον αὐτῶ μειδιάμα καὶ γαλιῶν παρεῖχεν. τῶ δὲ Δημοσθένεσ ἀεί τις ἐπιῶ
 πωδῆ καὶ τὸ πεφρονηκός. τῆτω καὶ συνένει, εἰ ῥαδίως ἀπέλιπεν. ὅθεν καὶ δύσ-
 κολον αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ καὶ δύστροπον, ὡς αὐτὸς φησιν, ἀπεκάλεν.

Ἔτι τοίνυν ἐν τοῖς συγγράμμασι κατιδεῖν ἐστὶ τὸν μὲν ἐμμελῶς καὶ ἀνε-
 παχθῶς τῆ εἰς αὐτὸν ἀπλόμην ἐκωμίον, ὅτε τῆτε δέησαι πρὸς ἕτερόν
 τι μαῖζον, τᾶλλα δὲ ὀυλαβῆ καὶ μέτερον ἢ δὲ Κικέρωνος ἐν τοῖς λόγοις ἀμε-
 τεῖα τῆ ᾠδῶτολογίας, ἀκρεσίαν τινὰ κατηγορεῖ πρὸς δόξαν, βοῶντος,
 ὡς τὰ ὄπλα ἔδει τῆ τηβέννω καὶ τῆ γλώτῃ τῶν θριαμβικῶν ὑπέκειν δάφ-
 νῶ. τελευτῆ δὲ, εἰ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς λόγους
 ἐπαινεῖ τὰς εἰρημύρας ὑπὲρ αὐτῶ καὶ γεγραμμένους, ὥσπερ Ἰσοκράτει καὶ

Ἄνα-

scurrilitatem devolutus, & negotiis perquam
 feriis risu jocoque in judiciis illudens, ut cau-
 sæ prodesset, neglexit decorum: ut in oratio-
 ne pro Cælio, Non esse mirum si in tanto
 ille luxu & deliciis ad voluptates dedisset se.
 Nam non frui iis quæ in promptu sunt, de-
 mentiam esse, præcipue quum in voluptate
 summum bonum ponant clarissimi philosophi.
 Ferunt eum, quum consul Murenam, qui ac-
 cusabatur a Catone, defenderet, multum ex
 persona Catonis derisisse Stoicæ sectæ absur-
 da & nova præcepta. Quum magnus inde
 risus a corona ad ipsos perlatus iudices esset,
 subridentem Catonem ad confessum dixisse,
 Dii boni quam ridiculum consulem habemus!
 Videtur autem natura Cicero falsus & facetus
 fuisse. Vultus ejus quoque risum & hilarita-

tem præ se ferebat. Demosthenis ori perpetua
 inerat sedulitas, nec temere vultuosum il-
 lud & tetricum deponebat. Quare asperum
 eum & morosum vocarunt, ut testatur ipse,
 adversarii.

Præterea ex scriptis utriusque perspicias
 sobrie hunc & modeste suas ipsum laudes at-
 tingere, & quum id postularret major usus,
 cætera verecundum & moderatum: Cicero
 immodicus in orationibus laudum suarum
 prædicator ambitionem gloriæ nimiam arguit
 suam, dum clamat,

Cedant arma togæ, concedat laurea lingue.

Denique non facta modo & res suas gestas,
 verum etiam quas habuerat & scripserat ex-
 tollit orationes, quasi contra sophistas adolef-
 centis modo se jactaret Isocratem & Anaxi-

Ἄναξιμῶν τοῖς σοφισταῖς διαμειρακτούμενος, ἔ τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἄγειν ἀξίων ἢ ὀρθῶν,

Βελτιῶν, ὀπλιτοπάλαν, δάιον ἀντιπάλοις.

ἰχύνει μὲν γὰρ διὰ λόγους τὸν πολιτεύομενον ἀναίκαϊον, ἀγαπᾶν δὲ ἀχρῆνες, ἢ λιχνύειν τὴν ἀπὸ τῆς λόγους δόξαν. ὅθεν ἐμβραθέεσσιν ταύτῃ ἢ μεγαλοπρεπέσσιν ὁ Δημοσθένης, τὴν μὲν αὐτῆς δυνάμιν, ἐμπειρίαν τινὰ πολλῆς δεομένην τῶν ἀκρωμένων δυνόιας ἀποφανόμενος, ἀνελευθέρους δὲ ἢ βαναύσους, ὥσπερ εἰσὶ, τὰς ἐπὶ τῷ φουσωμένους ἠγάμενος.

Ἡ μὲν ἔν ἐν τῷ δημηγορεῖν ἢ πολιτεύεσθαι δύναμις ὁμαλῶς ἀμφοτέροις ὑπῆρξεν, ὥστε ἢ τὰς τῶν ὀπλων ἢ στρατοπέδων κυρίως δεῖσθαι. Δημοσθένης μὲν, Χάριτα ἢ Διοπίθῳ ἢ Λεωσθένῳ Κικέρωνος δὲ, Πομπήϊον ἢ Καίσαρα τὸν νέον, ὡς αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐν τοῖς πρὸς Ἀγρίππαν ἢ Μακλιῶν ἐπιστημάτων εἶρηκεν. ὁ δὲ δοκεῖ μάλιστα ἢ λέγειν τρέπον ἀνδρὸς ἐπιδεικνύειν ἢ βασανίζειν, Ἰξασία ἢ ἀρχὴν, πᾶν πάθος κινῆσαι, ἢ πᾶσαν ἀποκαλύπτειν κακίαν, Δημοσθένης μὲν ἔχ ὑπῆρξεν, ἔδ' ἔδωκεν τοιαύτῳ διάπειραν ἑαυτῆς, μηδεμίαν ἀρχὴν τῶν ἐπιφανῶν ἀξίας, ἔδ' ἔδ' ἑαυτῆς συντεταγμένης ἐπὶ Φίλιππον ἐστρατήγησε δυνάμειος. Κικέρωνος δὲ, ταμίας εἰς Σικελίαν, ἢ ἀνθύπατος εἰς Κιλικίαν ἢ Καππαδοκίαν ἀποσταλαίς, ἐν ᾧ καιρῷ τῆς φιλοπλετίας ἀμαζύσης, ἢ τῶν πεμπομένων στρατηγῶν ἢ ἡγεμόνων, ὡς τῆς κλέπτειν ἀχρῆνες ὄντι, ἐπὶ τὸ ἀεπάζειν τρεπομένων, ἔ τὸ λαμβάνειν ἐδόκει δεινὸν, ἀλλ' ὁ μετερίως τῆτο ποιῶν ἠγαπάτο πολλὴν μὲν

ἐπι-

menem, non autem populum Romanum ducere & dirigere intenderet,

Durum, potentem armis, gravem adversariis.

Pollere ex eloquentia eum qui tractat rempub. necesse est: acquiescere vero in ea & avidè sectari inde laudem, imbecilli est animi. Fuit igitur hac parte gravior Demosthenes & præ cæteris celsus: qui facultatem suam demonstravit usum quendam esse qui favorem auditorum magnum requireret: abjectos esse & humiles, ut re vera sunt, censens eos qui hac sese venditant.

Valuit sane juxta uterque dicendi & reipub. gerendæ peritia, ut etiam qui castris & exercitibus præessent, Demosthenis opera Chares, Diopithes, Leosthenes, Ciceronis indiguerint Pompeius & Cæsar Octavius: quod

ipse in commentariis ad Agrippam & Mæcenatem commemoravit Cæsar. Porro quæ putatur imprimis & dicitur mores hominis probare & explorare, potestatem summam & imperium, quod omnes versat affectus omnemque improbitatem detegit, non habuit Demosthenes, neque specimen in eo dedit fuisse, qui magistratum majorem nullum gessit, neque quem contra Philippum comparaverat exercitum, ipse duxit: Cicero autem in Siciliam quæstor, proconsul in Ciliciam & Cappadociam missus, (quo tempore, quia maxime regnabat avaritia, duces autem & præsidés qui in provincias mittebantur, quasi furari res esset probrosa, ad rapiendum se convertebant, non capere ducebatur turpe, sed qui mediocriter caperet, laudabatur) clare ostendit con-

temnere

Ἐπίδειξιν ὑπερψίας χρημάτων ἐποιήσατο, πολλῶ ἢ φιλανθρωπίας ἢ χρηστότητος. ἐν αὐτῇ ἢ τῇ Ῥώμῃ, λόγῳ μὲν ἀποδειχθεὶς ὑπάτος, ἔξισσαν ἢ λαβὼν αὐτοκράτορος ἢ διπλάτορος ἔπι τὰς αὐτὴν Κατιλίαν, ἐμαρτύρησεν ἅμα τῷ Πλάτωνι, μανθουράῳ παῦλαν ἔξεν κακῶν τὰς πόλεις, ὅταν εἰς ταυτὸ δυνάμεις τε μεγάλη ἢ φρόνησις ἐκ τινος τύχης χρηστῆς ἀπαλήθη μὲν δικαιοσύνης. χρηματίσατο τοίνυν ἔπι τῷ λόγῳ Δημοσθένος μὲν ἔπι ψόγῳ λέγει), λογογραφῶν κρύφα τοῖς αὐτοῖς Φορμίωνα ἢ Ἀπολλόδορον ἀνιδίκοις ἢ διαβληθεὶς μὲν ἔπι τοῖς βασιλικοῖς χρήμασιν, ὄφλων ἢ τῷ Ἀρπαλείῳ. εἰ ἢ ταῦτα τὰς ἀνιγγραφοῦσας (ἐκ ὀλίγοι δ' εἰσὶν ἔτοι) ψεύδεως φαίηται, ἀλλ' ὅτι γε πρὸς δωρεὰς βασιλέων σὺν χάριτι ἢ τιμῇ διδομένης ἀνιβλέψαι Δημοσθένος ἐκ ἀν' ἐτόλμησεν, ἐδ' ἰὼν τὸ ἔργον ἀνθρώπων δανείζοντι ἔπι ναυτικοῖς, ἀμήχανον ἀνλειπεῖν. αὐτὸ ἢ Κικέρωνος, ὅτι ἢ Σικελιωτῶν ἀγορανομῆτι, ἢ βασιλέως τῶν Καππαδοκῶν ἀνθυπατεύοντι, ἢ τῷ ἐν Ῥώμῃ φίλων, ὅτ' ἔξέπιπτε τὸ πόλεως, δωρεμῶν πολλὰ ἢ δεομῶν λαβεῖν, ἀνέχετο, εἴρη).

Καὶ μὲν ἢ γε φυγὴ τῷ μὲν αἰχρῶ, κλοπῆς ἀλόγη, συνέπεσε, τῷ ἢ, κάλλισον ἔργον, ἀνθρώπων ἀλιτηρεὶς ἐκκόψαντι τὸ πατείδος. διὸ τῶ μὲν ἐδὲις λόγῳ ἐκπίπτοντι, ἐφ' ᾧ δ' ἢ σύγκλητος ἐδῆτά τε δήλλαξε, ἢ πένθος ἔχε, ἢ γνώμῳ ὑπὲρ ἐδένος εἰπῆν ἐπέδθη πρότερον ἢ Κικέρωνι καθόδον ψηφίσασα. τῷ μὲντοι φυγῶν ἀργῶς ὁ Κικέρων δῆνεκεν ἐν Μακεδονίᾳ καθήμερος τῷ ἢ Δημοσθένει ἢ ἢ φυγὴ μέγα μένος τὸ πολιτείας γέγονε. συν-

αγω-

temnere se pecuniam, multaque argumenta dedit humanitatis & facilitatis. Præterea creatus Romæ verbo consul, sed accepta soluta & dictatoria potestate contra Catilinæ gregales, comprobavit Platonis vaticinium: malis civitates explicatum iri ubi magna potentia & sapientia coissent secunda fortuna cum iustitia. Demosthenes vero quæstuariam habuisse magno cum dedecore eloquentiam perhibetur, qui adversariis in iudicio scripsit clam orationes Phormioni & Apollodoro. Objectum quoque ei de regis pecuniis fuit, & damnatus ob Harpalias. Quod si hæc illos qui in eum scripserunt (nec sunt hi pauci) mentiri contendamus: hoc certe, quin contra intueri regum munera, quæ ei benevolentia & honoris gratia mittebant, non sustinuerit De-

mosthenes, neque id hominis fuisse qui nauticum fœnus exerceret, nemo queat inficias ire. At Ciceronem, Siculos ædili curuli, regem Cappadociæ proconsuli, exuli amicos urbanos multa largientes, & ut caperet orantes, repulisse ante est dictum.

Jam exilium Demostheni secede iudicato repetundarum oblatum est, huic ob præstantissimum factum, quod homines pestiferos patriæ hostes excidisset. Itaque illius habitata ratio in exilium euntis nulla est: hujus causa vestem senatus mutavit, in luctu fuit, de nulla re agi prius secum quam de reditu ejus esset relatum, passus est. Atqui exilium desidenti in Macedonia Ciceroni fuit segne: Demosthenis exilium magnam partem rerum ab eo gestarum complectitur. Nam

per-

αγωνιζόμενοι γὰρ, ὡς περ εἶρη), τοῖς Ἑλλησι, ἢ τὰς Μακεδόνων πρέσβεις
 Ὀξελώνων, ἐπήρατο τὰς πόλεις, πολὺ βελτίων Θεμιστοκλῆες ἢ Ἀλκιβιά-
 δε πρὸς τὰς αὐτὰς τύχας φανεῖς πολίτης. ἢ μῦθοι κατελθὼν αὐτῶν ἐαυ-
 τὸν ἐπέδωκεν εἰς τὴν αὐτὴν ταύτῃ πολιτείαν ἢ διετέλει πολεμῶν πρὸς Ἀν-
 τίπατρον καὶ Μακεδόνας. Κικέρωνα δ' ὠνείδισεν ἐν τῇ βελῇ Λαίλιθῳ, αἰ-
 τεμένε Καίσαρ ὑπατείαν μετιέναι πρὸς ἀνόμομον ἔπῳ γρηϊῶνθῳ, σιωπῇ καθ-
 ἡμέρον. ἔγραφε ἢ Βρούτῳ, ἐπαλῶν ὡς μείζονα καὶ βαρυτέραν πεπαιδο-
 τειρηκότητι τυραννίδα τ' ὑπ' αὐτῶν καταλυθείσης.

Ἐπὶ πᾶσι ἢ τ' τελευτῆς, τὸν μὲν οἰκίεισαι τις, ἄνδρα πρεσβύτῳ δι' οὐ-
 γρηϊαν ὑπὸ οἰκετῶν ἄνω καὶ κάτω περιφερόμενον καὶ περιφύγοντα τὸν
 θάνατον καὶ ἀποκρυπτόμενον τὸν ἔ πολλὸν πρὸ τ' φύσεως ἡκούσα ἐπ' αὐτὸν,
 εἴτ' ἀποσφαγγύτα τῆ δ', εἰ καὶ μικρὰ πρὸς τὴν ἰκετείαν ἐπέδωκεν, ἀγαθὴ
 μὲν ἢ πρὸς ἀσκητὴν τῆ φαρμάκων καὶ τήρησις, ἀγαθὴ ἢ ἢ χρεῖσις ὅτι τῆ Θεῶ
 μὴ πρὸς ἀρχόνθῳ αὐτῷ τὴν ἀσυλίαν, ὡς περ Ἰπὶ μείζονα βωμὸν καταφυγῶν,
 ἐκ τῶν ὀπλων καὶ τῶν δορυφόρων λαβὼν ἑαυτὸν ὄχετο, τ' Ἀλιπάτρας κα-
 ταγέλασας ὠμότηθῳ.

peragrans urbes, Græcos, sicut diximus, ad-
 juvit, & Macedonum legatos summovit, præ-
 buitque multo se civem pari in fortuna The-
 mistocle & Alcibiade præstantiorem. Jam e-
 tiam reversus domum ad pristinas se retulit ac-
 tiones, neque desistit oppugnare Antipatrum
 & Macedonas. Ciceroni autem in senatu,
 quum postularet Cæsar contra leges ut pete-
 re sibi consulatum liceret imberbis adhuc,
 tacitum sedisse exprobravit Lælius. Ad hæc,
 conquestus est in literis suis Brutus majorem
 eum & duriorum atque ipsi sustulissent, alu-
 isse tyrannidem.

Postremo, quod ad vitæ exitum attinet,
 misereatur hujus aliquis, qui senex ob timidi-
 tatem a servis sursum ac deorsum circumlatus
 est ad occultandum se, & mortem undequa-
 que refugit non admodum immaturam, ac mox
 obruncatus est: Demosthenes, etsi hæcenus
 delapsus sit, aliquantum ut supplicem præbu-
 erit se, commendandus est tamen cum quod
 præparaverit venenum & servaverit, tum quod
 eo sit usus: qui, postquam securitatem ei non
 præstitit Neptunus, sicut ad majorem confu-
 giens aram, ex telis se & satellitibus subduxerit,
 & Antipatri ludificatus sit crudelitatem.

Finis Voluminis Quarti.

JOANNIS RUALDI
ANIMADVERSIONES

AD

INSIGNIORA ΣΦΑΛΜΑΤΑ,

Sive Lapſiones in Vitis Parallelis Plutarchi Chæronenſis, quæ hoc
Volumine continentur.

ANIMADVERS. XVIII.

Quod false ſcriptum Plutarcho ſit, & Cæſarem poſt Syllæ reditum in Urbem, Flaminium petiviſſe: & in ejus Sacerdotii petitione repulſam paſſum eſſe. Dio & Tacitus cum Velleio & Suetonio conciliati. Taciti chronicus lapſus, qui Lipſium fugit.

In Cæſare pag. 100.

Σ ὃ ὑπὸ πλήθους φόνων ἐν ἀρχῇ ἢ δι' ἀρχολίας ὑπὸ Σύλλα παρεβώμην, ἐκ ἠγάπησεν, ἀλλὰ μετιῶν τὴν ἰερωσύνην εἰς τὸν δῆμον προσήλθεν, ἔπω πάνυ

VOL. IV.

μειράκιον ὦν, ταύτης μὲν ἐμπειεῖν αὐτὸν ὑπεναντιωθεὶς Σύλλας παρεσκύασε. Utrumque falſum, & Cæſarem non niſi L. Corn. Sylla dominante ambiviſſe ſacerdotium: & quando petivit, ab eo, adverſante Sylla deciſiſſe. Hoc vero certiffimum, a Mario Cinnaque adhuc Romæ dominantibus ſacerdotem Dialem Cæſarem factum eſſe: poſtmodum vero, Syllam victorem id ſacerdotium ei admiſſe. Velleius II. lib. cap. XLIII. Cæſar pæne puer a Mario Cinnaque Flamen Dialis creatus, victoria Sullæ, qui omnia ab iis acta fecerat irrita, amiſit id ſacerdotium. Sueton. primo libro: Annum agens XVII. Flamen Dialis deſtinatus, & mox: Sacerdotio multatus.

ſſſ

Hunc

Hunc itaque Plutarchi lapsum recte notavit Casaubonus. Sed eidem non visa, certe non discussa nubecula, quam huic tam claræ luci aliud Historicorum eximium par offundunt. Dio libro LIV. extremo: Τῷ αὐτῷ τῷ χρόνῳ ὃ, τε ἱερεὺς τῆ Διὸς πρῶτον μὲν τὸν Μερούλιαν ἀπεδείχθη. Apud Tacitum pariter Annali III. Servius Maluginensis: *Sæpe Pontifices Dialia sacra fecisse, si Flamen valetudine aut munere publico impediretur: duobus & septuaginta annis post Corn. Merulæ cadem, neminem suffectum: neque tamen cessavisse religiones.* Diferte negant quemquam post Cornelium Merulam ante medium ferme Augusti principatum Dialæ sacerdotium obtinuisse. Pugnant igitur contra Velleium & Suetonium, qui Cæsari delatum hoc idem sacerdotium a Mario Cinnaque triennio post Merulæ interitum auctores sunt. Respondeo, caute ac prudenter hos tantum dicere Cæsarem *destinatum & creatum*, hoc est, designatum sive nominatum ad ipsum Flaminium: Dionem vero atque Tacitum hoc idem Flaminium, quia nunquam gestum aut initum, facile subterhabuisse. Si mentis alius hi duo postremi fuerint, culpæ non libero.

Quod autem a Merula interfecto ad novum Flaminem ab Augusto suffectum interjectos solum annos II. & LXX. existimat Corn. Tacitus, in hoc auctorem diligentissimum male calculos posuisse, perspicuum est. Scri-

bere VII. & LXX. oportuit. Tot enim præcise intermedii fluxerunt a Jun. Africano & Fab. Maximo Coss. A. U. C. DCCXLIII. quo Dialæ Flaminium teste Dione restituit Augustus, ad Cn. Octavium & Corn. Cinnam Coss. A. DCLXVI. quo Merula Flamen Dialis in Capitolio sibi venas præcidit, scripta prius tabella testatus, id se deposito apice fecisse: Flaminem enim apicatum mori nefas habebatur. Lege Florum lib. III. cap. XXI. & Appian. I. Ἐμφυλίῳν. Tacitus forte scripserat VII. & LXX. & quinaria nota potuit incuria librariorum vel impresorum excidere. Ut ut sit, sane ratio non constat in hodierno Tacito, quamvis aliter docto ejus interpreti visum sit.

ANIMADVERS. XIX.

Quod causam mutandæ domus Cæsari fuisse morbum non dicat Plutarchus, contra ac visum Casaubono. διὰ in quarto casu pro ἐν aliquando usurpari, contra quam videtur sensisse idem Casaubonus: in secundo tamen sæpius.

In eodem Cæsare, pag. 101.

Ἐπειτα δὲ ἀρρώσϊαν εἰς οἰκίαν ἑτέραν μετακομιζόμενος καὶ νόσθα, ἀειπίπτεν στρατιώταις τῆ Σύλλα, διεβδυνωμένοις ἐμῆνα τὰ χωρία, καὶ τὰς κεκευμένους συλλαμ-
βάνε-

βάνσιν, ὧν τὸν ἡγεμόνα Κορνήλιον
 πείσας δυσι ταλάντοις ἀφείθη. De-
 inde cum morbi causa in aliam domum
 per singulas noctes transportaretur, in-
 cidit in Syllæ milites, dum ea loca per-
 scrutantur, & latitantes corripunt:
 quorum Ducem Cornelium (Phagitam
 Syllæ libertum) binis talentis, aut duo-
 denis drachmarum millibus, æris no-
 stratis millenis aureis solatis, sibi devin-
 xit, & dimissus est. Male merentur de
 Plutarcho, pejus de se ipsis, qui hunc
 locum sic accipiunt, quasi dicat auc-
 tor causam mutandæ domus Cæsa-
 rem morbum habuisse. Falsum hoc
 velle Plutarchum: sed tantum, Cæ-
 sarem secedentem in aliam subinde
 domum Syllæ metu, ideo fuisse trans-
 portatum, a servis puta, sive lectica-
 riis, quia erat incommodæ valetudi-
 nis, ut pedes ire hautquaquam pos-
 set. Sic C. Suetonium mire illustrat,
 vicissim ab eo illustrandus. Cæsar,
 inquit primo libro Suetonius, *diver-*
sarum partium (Marianarum) *habeba-*
tur: ut etiam discedere e medio, &
quanquam morbo quartanæ aggravante,
prope per singulas noctes commutare la-
tebras cogebatur, seque ab inquisitori-
bus pecunia redimere. Iterum eodem
 libro cap. LXXIV. Cornelio Phagita,
 cujus quondam nocturnas insidias æger
 ac latens, ne perduceretur ad Syllam,
 vix præmio dato evaserat, nunquam noce-
 re sustinuit. Illos τὸ μετακομιζόμενον
 facile advertere potuit, atque mentis
 Plutarchianæ admonere. Nam vel
 pueri norunt, esse μετακομιζέσθαι,

non ire suis pedibus, sed ab alio ali-
 quo transportari. Esse igitur διὰ re-
 quidem vera hic positum fateor αἰ-
 τιολογικῶς: sed ita ut causam ape-
 riat ipsius vecturæ sive gestationis,
 non autem ædium subinde mutan-
 darum, sicut illi perperam notave-
 runt.

Quid si quod dicimus, μετακομι-
 ζόμενον, non plane pervinceret? Ad-
 huc Plutarchum omni culpa paulo
 negotio liberaremus. Esset namque
 in promptu dicere, διὰ hoc in loco
 ab auctore usurpatum ἐνδεικτικῶς, &
 statum indicare ipsum, in quo Cæ-
 sar esset, cum Syllanorum inquisito-
 rum metu alio atque alio demigra-
 ret. Hoc enim sensu eleganter sumi
 posse, manifestum ex Homero πρη-
 πάτῳ ἢ ἀρχηγόνῳ τῷ Πλάτωνος
 ἢ Ἀριστοτέλους λόγων, ut eum jure
 nominat Euphrades Themistius. Rhap-
 sodia xv. Odyss. v. ix.

Νύκτα δὲ ἀμβροσίῳ μελεδήμα-
 τα πατρὸς ἔγειρεν.

διὰ νύκτα, per noctem, cum nox esset:
 δι' ἀρρώσϊαν, per morbum, id est, ἀρ-
 ρώσῳν, cum ægrotaret. Est itaque fru-
 stra eruditissimus Casaubonus, qui,
 ut hic sensus ex præpositione διὰ in
 hoc Plutarchi loco eliceretur, &
 culpæ auctor absolveretur, ait scri-
 bi oportere non δι' ἀρρώσϊαν, ut co-
 dices omnes habent, in quarto casu,
 sed in secundo δι' ἀρρώσϊας. Etsi mi-
 nime sum nescius, διὰ in hoc secun-

do casu ἀντὶ ἐν, & eo sensu, quem dicimus, positum apud auctores frequentius quam in quarto reperiri. Exemplum ipse adducit ex D. Paulo, ad Timotheum: Σωθήσεται ἡ διὰ τὴν τεκνογονίας· *servabitur tamen per liberorum procreationem*, id est, τεκνογονία, vel ἐν τῷ τεκνογονεῖν. Ecce aliud nos subjicimus ex eodem sancto Apostolo ad Rom. cap. iv. sect. xi. εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πισθυόντων δι' ἀκροβυστίας· *ut esset Abraham pater omnium credentium in præputio*. Dictum enim πάντων τῶν πισθυόντων δι' ἀκροβυστίας, ἀντὶ τῆς πάντων τῶν ὄντων ἐν ἀκροβυστία ἢ πισθυόντων· *ut recte Scholiastæ Græci explicarunt*.

ANIMADVERS. XX.

Plutarchi negligentia Hispaniam pro Ulteriore Hispania usurpantis. Velleius & Appianus citati ejusdem ἀπερσεξίας. Simillimæ Dio & Tacitus: contrariæ idem Dio & Xiphilinus. Hispaniarum divisio ratione gubernationis.

In eodem Cæsare, pag. III.

ΟΔΕ Καῖσαρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς στρατηγίας τῶν ἐπαρχιών τὴν Ἰβηρίαν λαβὼν· *Cæsar statim ex Prætura provinciam sortitus Iberiam vel Hispaniam*. Quippe duo hæc vocabula synonyma sunt, & eorum alterutro significatur illa ingens tellus, quæ Galliam Afris committens, hinc Pyrenæis, Oceano illinc terminatur.

Monet Appianus in principio & fine Ἰβηρικῆς. Strabo quoque Geographiæ III. Ῥωμαῖοι ἡ τὴν σύμπασαν καλέσαντες ὁμωνύμως Ἰβηρίαν τε ἢ Ἰσπανίαν, τὸ μὲν αὐτῆς μέρος εἶπον τὴν ἐκτὸς, τὸ δὲ ἕτερον, τὴν ἐκτὸς. Igitur Plutarchi verba incautum lectorem persuadeant, hanc utramque Hispaniam, id est, universam, Cæsari Prætori obvenisse, neque fortasse pluribus quam uni Præsidi sive Prætori Romanos veteres illam permittere amavisse. Atqui hoc esse falsissimum, & sciunt qui Romanæ antiquitatis non omnino rudes sunt, & Cæsar ipse apud auctorem libri De bello Hispaniensi, sub finem, Quæstorem se ac Prætorem non nisi partem Hispaniæ sortitum fuisse, illam nimirum, quæ trans Iberum fluvium est, quæque vulgo Exterior Ulteriore idoneis auctoribus dicitur, manifestum facit. Nam tandem recuperata ipsa Ulteriore Hispania, quæ ad Pompeii liberos ferme tota defecerat, advocata concione Hispali (urbs est ejusdem Hispaniæ Ulterioris olim atque hodie clarissima) commemorat initio Quæsturæ suæ eam Provinciam ex omnibus Provinciis peculiarem sibi constituisse, & quæ potuisset, eo tempore beneficia largitum esse. Insequenti Prætura ampliato honore vectigalia, quæ Metellus posuisset, à Senatu petisse, &c. Tranquillus Sueton. proprie atque accurate, ut solet, id quod res est, exprimens, lib. I. cap. VII. Quæstori (Cæsari) Ulterior Hispania obvenit.

nit. Cap. XVIII. *Ex Prætura Ulterio-
teriore sortitus Hispaniam.* Itaque
recte Plutarchum hic citat negli-
gentiæ diligentissimus Casaubonus.
Putet aliquis excidisse ἐπὶ τὴν Ἰβηρίαν, legen-
dumque τὴν ἐπὶ τὴν Ἰβηρίαν, *Exterio-
rem Hispaniam.* Sed hanc sibi parari
defensionem vetat ipse Plutarchus,
qui eandem Cæsaris provinciam pau-
lo post semel iterumque τὴν Ἰβηρίαν
absolute usurpat. Antea similiter,
pag. 104. Θάψας ἢ τὴν γυναικα,
ταμίας εἰς Ἰβηρίαν ἐνὶ τῶν στρατη-
γῶν Βαίτωι συνεξήλθεν. *Exequiis
uxoris (Corneliæ) peractis, in Hispa-
niam cum uno e Prætoribus Antistio Væ-
tore (malim Vetere ex Paterculo) Quæ-
stor discessit.* Quamvis non desit hic
locus ambigendi, de quibus Præto-
ribus auctor loquatur: illisne, qui eo
anno in Hispaniam profecti sunt (sic
enim cum aliis Historicis recte con-
veniret) an potius eos intelligat, qui
multi pro numero Provinciarum cre-
ati, quotannis in eas singulas singuli
proficiscebantur.

Melius, arbitror, emolliendo Plu-
tarchi errori responderimus, primo
non tam ei esse propositum, ut de-
claret, quæ & quam ampla Cæsari
provincia forte contigerit, quam quæ
& ubi præclara ipse facinora edide-
rit: deinde nihil videri commisisse,
in quod alii magni & accurati scrip-
tores non vltro sæpe incurrant. Vel-
leius II. libri cap. XLIII. de hoc eo-
dem Julio Cæsare: *Prætura Quæstu-
raque mirabili virtute atque industria*

obita in Hispania. Appianus similiter
II. De bellis Civil. Ὁ ἢ Καῖσαρ στρα-
τηγὸς εἰς Ἰβηρίαν αἰεθεῖς. Sed tam
Velleium, ubique properantem Epi-
tomastem, non stricte ac præcise
res eloqui, quam Plutarchi com-
pilatorem & in multis exscripto-
rem, Appianum, non accuratius eo,
a quo sumit, narrationes conficere,
magnopere mirabile non est. Hoc
potius in duobus summis auctoribus,
quos imus nominatum, jure admira-
mur. Dio libro LXIII. in ultimis
Neronis rebus, Galbam ἢ Ἰβηρίας
ἀρχοντα, *Hispaniæ Præsidem* vocat,
quem tamen Hispaniæ soli Tarraco-
nensi præfuisse, diserte notat in ejus
vita cap. VIII. C. Suetonius. Tacit-
us Annali IV. *Vibius Serenus Procon-
sul Ulterioris Hispaniæ.* Proconsul igitur
Hispaniæ Baticæ, non totius Ul-
terioris. Hæc enim, uti mox lique-
bit, Augusto divisa bifariam, in Lu-
sitaniam, cui Præsides pro suo libitu
ipse dare voluit, & Baticam, quam
populo reliquit. Attributæ autem
populo Provinciæ proprie dictæ sunt
Proconsulares. Suetonius lib. II. cap.
XLVII. *Provincias validiores, & quas
annis Magistratum imperiis regi nec
facile, nec tutum erat, ipse suscepit: cæ-
teras Proconsulibus sortito permisit.* Et
si fateor hac in re κρειολεξίαν &
ἀπειρολογία non semper auctores
servavisse. Idem Corn. Tacitus Hi-
storiarum I. libro: *Hispaniæ præerat
Cluvius Rufus.* Libro II. *Vitellium M:
Cluvius Rufus assequitur, omiſſa Hispa-
nia.*

nia. Et: *Cluvius comitatu Principis adjectus, non adempta Hispania, quam rexit absens.* Vocat hic, atque alibi passim, Cluvii provinciam, quæ fuit Hispania Citerior sive Tarraconensis, communi nomine Hispaniam; credo, quod esset reliquis amplior, atque legiones ferme omnes & Hispaniæ robur haberet. Bætica inermis, Lusitania usque eo diffusa, non magnopere timebantur.

Porro sub Cæsaribus vel Hispaniæ universæ, vel soli Ulteriori neminem, nedum Galbam, Cluvium, aut Serenum, præfuisse, aliunde cogi atque convinci potest. Nam auctore Augusto anno U. C. DCCXXVI. in tres partes abiisse universam Hispaniam constat, in Lusitaniam, Bæticam, quæ ulterior Hispania ferme tota sunt, & Tarraconensem, olim dictam Citeriorem. Atque ab illo tempore eæ singulæ suos singulos magistratus habuerunt. Dio clare ac breviter libro LIII. in illius anni DCCXXVI. rebus: Βαιτική, τῆ τε δήμου ἢ τῆ γερουσίας εἶναι. τῆ δὲ καίσαρος, ἢ τε λοιπῆ Ἰβηρία, ἢ τε αὐτῆ Ταρράκωνα, ἢ ἠ Λυσιτανία ἐνομιάζη. Appianus libro extremo Belli Hispaniensis: Ἐξ ἐκείνων μοι δοκῶσι Ῥωμαῖοι τὴν Ἰβηρίαν, ἣν δὲ νῦν Ἰσπανίαν καλεῶσιν, εἰς τρία διακεῖν ἢ στρατηγὸς Ἰσπαπέμπειν ἐπιστάς μὲν εἰς τὰ δύο βασιλεῦς, τὸν δὲ τρίτον ἢ βασιλῆν (mendose vulgo, εἰς τὰ δύο ἢ βασιλῆν, τὸν δὲ τρίτον βασιλεῦς, scilicet transpositis vocabulis

βασιλῆν & βασιλεῦς, ut ex citato Dione atque Strabone infra constat) ἐφ' ὅσον δοκιμάζειν. Tantum pugnat cum Dione Appianus, quod ille sic ab Augusto divisam Hispaniam anno Urbis XXVI. & DCC. hic confecto bello Cantabrico, id est, solido triennio post, narrant. Cætera conveniunt. Neque Strabo non plane utrumque confirmat: *Nostra quidem,* ait lib. III. *tempestate, Provinciis aliis S. P. Q. R. assignatis, aliis Principi, Bætica populo attributa est, mittiturque in eam Proconsul, qui habet Questorem & Legatum: reliqua est Principis, & in eam duo Legati mittuntur, Prætorius & Consularis: quorum ille cum Legato jus dicit Lusitaniæ, quæ attingit Bæticam, & porrigitur usque ad Durium amnem: cætera, & quidem major pars (ἢ ἐν τὸς, quæ intra Iberum Citeriorve) subest Consulari Legato, qui exercitum habet.* Maneat ergo Dionem & Tacitum, ut Velleium atque Appianum missos faciam, non minorem sui traducendi quam Plutarchum, in locis supra citatis occasionem nobis reliquisse: præsertim quia Hispaniarum administratio firma & constans erat, quando Galba, Serenus & Rufus eas obtinuerunt: contra circa ævum Cæsaris, atque ante, vaga & arbitraria, prout ratio & necessitas exigebant. Quare Tacito, & aliis quos notavimus, Suetonium velle adjungere, tanquam eidem negligentia conscium, quod in Galba cap. III. Sergium Galbam ex Prætura Hispaniam obtinuisse scrip-

scripsit, sit eruditus Criticis sese denotandum manifeste propinare. Nam isti Galbæ plus integro seculo ante illam Augustæam Hispanicæ administrationis divisionem ipsa Provincia obvenerat, ut clarum est. Quo tempore, ut dixi modo, regimen usui accommodabant, atque interdum totam Hispaniam ad unius solius curam transferebant. T. Livius lib. XLIII. initio: *L. Canuleio Prætori, qui Hispaniam sortitus erat* (A. DLXXXII.) *negotium datum est, &c.* Interdum duobus eam mandabant. Idem eodem libro: *M. Titinius A. Manlio, M. Junio Coss.* (A. U. C. DLXXV.) *Prætor in Citeriore Hispania fuerat.*

Ut ut sit, nullo dubio auxere supra quam oportuit Provinciam Cæsaris Velleius, Plutarchus, Appianus: Galbæ, Sereni & Rufi Dio & Corn. Tacitus. Contra idem Dio illam ejusdem Cæsaris nimium quantum imminuit lib. xxxvii. Ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τὴν τε Λυσιτανίας μὲν τὴν στρατηγίαν ἤρξε. Nam Lusitania portio minima bipartitæ Hispaniæ Ulterioris: longe nobilissima Bætica, id quod vel initiati solum Geographiæ studiis norunt. Itaque de tota Ulteriore Hispania Bætica sæpe usurpata. Plin. cap. 1. lib. 111. *In eo* (sinu) *prima Hispania terrarum est, Ulterior appellata, eadem Bætica.* Venit & Xiphilinus in societatem ejusdem Dionis ἀπερσεξίας Καῖσαρ τὴν Λυσιτανίας ἀρχόντι. Et principio Epitomes lib. xxxviii. Ὑπατωδὴς δὲ

ὁ Καῖσαρ μετὰ τὴν τὴν Λυσιτανίας ἀρχὴν. Dionem, ut arbitror, fefellit, quod in Lusitania præsertim bella Cæsari bellata meminerat, ut docent noster pag. 112. & Livii Epitome ciii. nec nisi ad sua tempora, dum hoc scriberet, forte respiciebat, quibus alius Prætor Lusitaniam, Bæticiam alius gubernabant. Hoc mihi videtur.

ANIMADVERS. XXI.

Quod Cæsaris Commentarios Ἐφημερίδας non recte Plutarchus appellavit. Cæsaris Ephemerides aliæ ab ejus Commentariis. Earum ἀποσπασμάτιον ex Servio. Cæsaris Commentarii servato cujusque anni ordine compositi. Quid Ephemeris, Diarium, Journal, Almanac. Quid proprie Commentarii. Græce ἱστορήματα recte atque passim appellati. Posse tamen dici quosdam ex iis Ἐφημερίδας, Diaria, &c. sed non Cæsarianos. Veterum summa diligentia in suarum rerum Commentariis conficiendis. Mos iste a Græcis ortus. Alia.

In eodem Cæsare, pag. 124.

Περὶ δὲ τὴν πρὸς τέτρως (Ἰπας ἢ Τετρεγίδας) ἡρωϊκῆς μάχης, ὁ μὲν Καῖσαρ ἐν ταῖς Ἐφημερίσιν γέγραφε. Pugnæ illius narrationem in 1v. Commentariorum Cæsaris de bello Gallico fusissime contextam jam initio & deinceps habemus. Ut

non

non sit dubium, quin Plutarchus inde huc eam transtulerit, & *Commentarios*, Ἐφημερίδας Græce appellarit. Quod incite factum aio triplici causa. Prima est, quod cum laudat Cæsaris Ephemeridas, peritum lectorem sane inducit, & aperte suadet, ad eat illud Cæsarianum opus, cui titulum *Ephemeridem* vel *Ephemeridas* ipse auctor fecerat, & quod hodie quidem desideratur, Plutarchi autem extabat temporibus: siquidem Maurus Servius Honoratus, Plutarcho paulo junior (sub Hadriano scripsit) ejus late meminit, in suis ad Virgilianam Poësim doctissimis Commentariis, & Historiam expromit inde in XI. Æneid. C. *Julius Cæsar, cum dimicaret in Gallia, & ab hoste raptus equo ejus portaretur armatus, occurrit quidam de hostibus, qui eum nosset; & insultans ait: Cecos Cæsar. quod Gallorum lingua, Dimitte, significat: & ita factum est, ut dimitteretur. Hoc autem ipse Cæsar in Ephemeride sua dicit, ubi propriam commemorat felicitatem.* Historiam totam adscripsi, ut appareat Servium aliud opus intelligere, quam cui *Commentarii* Cæsaris titulus est, in quibus videlicet ea nulla plane reperitur.

Ratio quam alteram oppono, est, quod res annorum plurium a se in Gallia gestas tantum observato cujusque anni ordine in suis Commentariis Cæsar perscripsit, ut sciunt qui eum incuriose non legerunt, & singulorum annorum singulos Commen-

tarios fecit, quod item constat, & A. Hirtius admonet paulo ante finem sui VIII. Commentarii: ut Annales eam scriptionem jure ac proprie nuncupare potuisset, nisi jam illius ævo Annalium nomine amplior & uberior Historia cœpisset intelligi, quam ipsi Cæsaris Commentarii sint. Non igitur Ἐφημερίς vel Ἐφημερίδες dici Plutarcho debuerunt, in quibus non per annos, sed per dies singulos res gestæ commemorantur, ut docet A. Gellius libri v. cap. xviii. Suidas quoque: Ἐφημερίς, τῶν ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας συμπιπτόνων ἀπογραφῆ. Idque vel ipsa nominis notatio plus satis indicat Latini Græcique, adde sis, & nostri vernaculi: dicimus enim *journal*, vel *papier journal*. Juvenalis eadem causa *Diurnum* dixit: *longi relegit transacta diurni.* Cornelius Tacitus ἀειθερασίως Annali. III. *diurnam actorum scripturam.* & Annali. xiii. *acta diurna.* Suetonius, quem κλειολογία vel proprietate verborum nemini Latino scriptori jure postposueris, eleganter in Augusto cap. xli. *diurnos Commentarios.* & cap. lxxviii. *actus diurnos* appellavit. Alii antiqui *acta diurnalina*, & *actiones diurnales* vocarunt, ut ex Annalium Corn. Taciti veteris editionis falsa Epigraphe cognoscimus. Omitto dicere, Calendaria, vel Fastorum tabulas, & Astrologorum Lunaria (Eusebius Ἀλμαναχικά, nostrates *Almanac* usurparunt, articulo Arabico, & voce Græca, quam tamen inflexione suam Latini fe-

fecerunt, *μωιαῖος*, *Maniacus*, seu *Manacus*, ut notatum Scaligero) *Ephemeridas* hodie, ut olim, vocari, quod in iis sit perscriptum, quid unoquoque die præcipue cavere vel meminisse oporteat.

Commentarii autem (tertia hæc erit mihi ratio) qui Latine ac proprie nihil aliud sunt quam libelli quidam memoriæ subsidio facti, & ut ita dicam, memorialia, qui homines advertunt, & quasi capita rerum, cuiusmodi illa sint, solum complectuntur: *ὑπομνήματα*, ἢ *ἀπομνήματα* scite Græci appellant. Sic Lucianus in Demosthenis encomio, Commentarios regiae domus Macedonum, ex quibus Philippi Regis cum Antipatro familiare colloquium super ipsius Demosthenis interitu se descripsisse ait, *ὑπομνήματα* usurpavit. *Μακεδονικοῖς ἐπιτυχῶν τῆ βασιλικῆς οἰκίας ὑπομνήμασι*, &c. Sic quos rerum suarum Commentarios Sylla fecit, noster in Lucullo pag. 142. eodem vocabulo recte expressit: *τῶν γραφῶν τῶν ὑπομνημάτων ἐκείνων (Λακέρλλω) δι' ὄνομα ἀνέθηκε*. Sic Appianus, qui Plutarchum syllabatim plerumque amat describere, tamen ejusdem Cæsaris Commentarios non *Ἐφημερίδας*, sed *ὑπομνήματα* caute dixit. *Ἐμφυλίῳν* lib. 11. *τῶν αὐτῆς νυκτὸς ἢ τὰ χεῖματα τῶν Καίσαρος, ἢ τὰ ὑπομνήματα τῆ ἀρχῆς εἰς τὸν Ἀλιωνίς μετεκομίζετο*. Sic Strabo in quarto rerum Geographicarum statim initio: *Οὕτω ἢ ἢ ὁ*

Θεὸς Καῖσαρ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι εἶρηκεν. Ait autem, *Divus Cæsar*. igitur suam cœpit contexere Geographiam eo interfecto & sacrato: nec mirum, siquidem adhuc in vivis erat, & scribebat imperante Tiberio, ejus anno IX. & XI. qui U. C. fuit DCCLXXVI. & DCCLXXVIII. ut illius verba XII. & XVII. lib. evincunt. Ipse quoque Plutarchus in Antonio quasi errorem confessus, eodem eodem nomine appellavit. Sic denique qui olim Cæsaris Commentarios de bello Gallico, in Græcum e Latino vertit, sive Maximus Planudes, Constantinopolitanus Monachus doctissimus, & linguæ Græcæ callentissimus, sive Theodorus Gaza, Thesalonicus vir, neque nominis, neque doctrinæ deterioris, *Ἀπομνημονόματα τῶν ἐν τῇ Γαλατία πολέμῳ* inscripsit.

Nolim autem inficiari, scriptiorem id genus, in quam & Græci & Latini principes acta sua curiosissime quondam referebant, etiam ab Auctoribus vocari *Ephemeridem*, aut quo alio nomine ejusdem significationis, quod videlicet, ut constat, res singulis diebus gestæ, observato cujusque diei ordine inibi vulgo perscriberentur. Suetonius de Augusto lib. 11. cap. LXIV. *Filiam & neptes ita instituit, ut etiam lanificio assuesceret: vetaretque loqui aut agere quicquam, nisi propalam, & quod in diurnos Commentarios referretur*. Idem cap. LXXVII. *A cæna lucubratoriam se*

in lecticam recipiebat: Ibi donec residua diurni actus conficeret, &c. Servius Ephemeridem a Julio Cæsare factam ante admonuit. Noster de Alexandri talibus commentariis in ejus vita extrema, pag. 97. Ἐν ᾗ ταῖς Ἐφημερίσιν ἕως γέγραπται πρὸς τὸ νόσον. & μοχ: τῶν τὰ πλεῖστα κτλ λέξιν ἐν ταῖς Ἐφημερίσιν ἕτω γέγραπται. Philostratus lib. II. de Vitis Sophistarum, in Aristide Adrianensi: Ἐν ἱεροῖς βιβλίοις αὐτὸς φράζει. τὰ ᾗ βιβλία ταῦτα, Ἐφημερίδων αὐτῶ τινὰ λόγον ἐπέχει. Trebellius Pollio, sive Jul. Capitolinus, in duobus Gallienis ad calcem: *Quæ qui volet scire, legat Palfurium Suram, qui Ephemeridas ejus Gallieni vitæ composuit.* Flavius Vopiscus in Aureliani præfatione: *Et tamen, si bene novi, Ephemeridas illius viri scriptas habemus.* Idem in Probo statim initio: *Me ad colligenda talis viri (Probi) gesta Ephemeris Turduli Gallicani plurimum juvit.* Quæ plura paulo exempla de industria congero, ut præterea ostendam, non de nihilo a Cicerone proditum in Verrinis, morem fuisse veterum Romanorum, ut singuli rerum suarum tabulas diligentissime conficerent. Quod a Græcis eos accepisse satis intelligat, qui & Ephemeridum Alexandri Magni, & Commentariorum Philippi ac regis domus Macedonum meminerit, prout superius ex Luciano & Plutarcho est declaratum. Et hoc jam liquet, in iis conficiendis alios manu operaque

alterius esse usos, alios autem industriam suam ac laborem impendere minime dedignatos. etiam hoc: istas Ephemeridas, vel Commentarios, non omnes omnem vitam uniuscujusque continuisse; sed plerumque his acta publice, illis acta privatim fuisse consignata. Sic Ephemeris illa Cæsaris, res ejus privadas & domesticas tantum, ut arbitror, exequebatur: nam qualis in Imperio & bellis fuerit, docent affatim Commentarii. Sic nepos ejus Augustus, quæ ad Imperii rationarium pertinebant, ea in diurnos illos actus, quos ipse quotidie in lectica sua lucubratoria solitus est conficere, solum referebat: exactam ejus domus disciplinam ac privata omnia recipiebant diurni commentarii, quos servus vel libertus aliquis curabat, qui a memoria vel a commentariis dicebatur, ut bene interpretatur eruditus Casaubonus. Severus quidem Imperator, vitam suam privatam publicamque ipse quoque composuit, Ælio Spartiano cap. XVIII. & Aurelio Victore in actis illius, auctore: sed incertum mihi formane Commentariorum vel Ephemeridum, an Historiæ plenioris.

ANIMADVERS. XXII.

Desultoria sententia Plutarchi eandem summam hic DL. alibi DCCL. Myriadum facientis. Sed ἐναλίωματῶ forte auctor librarius. De lege Catonis Annonaria dictum Plutarcho mendaciter an negligenter.

In eodem Cesare, pag. 108.

Ο Κάτων ἐπέισε τῷ σύγκλητον
 δρπονείμαι σιτηρέσιον αὐτοῖς
 ἔμμλων, ἃ ἔ δαπάνη μὲν πεντα-
 κόσια πενήκοντα μυριάδες ἐμαύσιοι
 προσεγίνοντο τοῖς ἄλλοις ἀναλώμασι:
*Senatui auctor fuit Cato, ut egeae ple-
 bi frumentum singulis mensibus distribue-
 retur: unde reliquis oneribus accessere
 annuatim quingene quinquagene myria-
 des, hoc est, quinquagies quinquies
 centena millia drachmarum, æris Ro-
 mani circiter HS. ducenties vices,
 Regalium Castiliensium, aut Julio-
 rum Pontificiorum, vel quadrantum
 nostri Francici nummi, ut vulgo logi-
 stæ loquuntur, quini milliones &
 unus dimidiatus. Sed in Catone
 eandem summam χιλίοις ἢ δια-
 κοσίοις ἢ πενήκοντα ταλάνοις æ-
 quat, manifestissimo ὀρθολογισμῷ.
 Mille ducenta quinquaginta talenta,
 Septuagies quinquies centena millia
 drachmarum sine ullo dubio effici-
 unt. Discrimen ingens, ducenum
 scilicet myriadum, aut vices cente-
 num millium drachmarum, sesterti-
 um octogies, duum millionum Re-
 galium Hispanicorum, quingenum
 millium nostrorum Francicorum si-
 ve librarum Turonearum. Tolli non
 potest, quin aut in Catone legatur,
 ἐνεακοσίοις ἢ δεκαεπὶ ταλάνοις,
 τεττημοεῖς λείποντο, aut hic in Cæ-
 sare ἐπιακόσια πενήκοντα μυριάδες.
 Quod posterius libens, & amore Plu-*

tarchi agnoverim: sic enim ab eo in
 ejus exscriptores non difficile culpa
 derivabitur, lapsu admodum prono
 τῷ ἐπιακόσια in πεντακόσια, aut, si
 notis usus sit Arithmeticis, τῷ Φ'
 in Ψ'.

Verum ecce dum uno crimine
 Plutarchum liberare conor, fere al-
 terius eum interrogare gestio. Vult
 clare, opinor, legem istam annonari-
 am non solum Catonem rogavisse
 suasisseque, sed etiam Patres, uti ro-
 gati erant, jussisse, ac deinceps Ro-
 mæ illam viguisse. At Peditanus Af-
 conius, istius legis, quam eum Cri-
 ticum & Historicum usque adeo ac-
 curatum fugisse non est credibile, da-
 ta præclara occasione, non plane ta-
 men meminit, ut sit necesse vel ro-
 gatam simul & antiquatam, vel ac-
 ceptam quidem, sed statim ac fere
 craftino (quemadmodum dicitur) aut
 perendino die abrogatam. *Diximus*
*(ait doctissimus ille Patavinus com-
 mentator in illam Orationem Cicero-
 nis, quæ est contra L. Pisonem) L.*
Pisone & A. Gabinio Coss. Clodium
Tribunum plebis quatuor leges perniciosas
Reipubl. tulisse: Annonariam, quæ fuit
summe popularis, ut frumentum populo,
quod antea semis æris ac trientibus in
singulos modios dabatur, gratis daretur:
alteram, ne quis, &c. Lex, cui hanc
P. Clodii successisse vult, & quæ
frumentum æris semisse ac trientibus
*in singulos modios dari jubebat, ma-
 nifeste Gracchana intelligenda venit,*
de qua T. Livius, vel potius ejus E-

pitomastes libro LX. C. Gracchus Tiberii frater, Tribunus pl. eloquentior quam frater, perniciosas aliquot leges tulit, inter quas Frumentariam, ut semisse & triente frumentum plebi daretur. At inter hanc legem Gracchanam, quæ lata Q. Cæcilio Metello & T. Quinctio Flaminio Coss. A. U. C. DXXX. & Clodianam illam, quæ Coss. Pisone & Gabinio, id est, A. U. C. DCXCV. promulgata est, Frumentariam sive annonariam nullam aliam legem agnoscit Pedianus: argumento certissimo nullam, saltem ratam firmamque, intermediam, extitisse, nedum illam M. Catonis, quam ipse proposuit statim occisis Catilinæ conjuratis: igitur solido quadriennio ante Clodii Tribunatum. Omnino hæc dicta Plutarcho vel imperite, vel negligentissime.

ANIMADVERS. XXIII.

In enumeratione triumphorum Caesaris Gallicus, qui primus & excellentissimus, Plutarcho nimia negligentia prætermisus. Incogitantia Flori Hispaniensem cum Africano conjungentis. Excusatus Velleius.

In eodem Cesare, pag. 157.

ΩΣ ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λιβύης, θείαμβος κατῆγε τὸν Αἰγυπτιακὸν, τὸν Ποινικὸν, τὸν Λιβυκὸν, ἐκ ἀπὸ Σκιπίωνος, ἀλλ' ἀπὸ Ἰόβα δῆθεν τῆ βασιλείας. Gallici

triumphi, qui primus & excellentissimus omnium fuit, memoriam cur silentio præterivit? Livii Epitome CXV. *Cæsar quatuor triumphos duxit: ex Gallia, ex Ægypto, ex Ponto, & Africa.* Suetonius I. lib. XXXVII. cap. *Triumphavit post devictum Scipionem quater eodem mense, sed interjectis diebus. Primum & excellentissimum triumphum egit Gallicum, sequentem Alexandrinum. deinde Ponticum, huic proximum Africanum.* Appianus II. de Bellis Civil. Ἐπανελθὼν εἰς Ῥώμην ἐθείαμβουε τέσσαρας ὁμῆ θείαμβος, Ἰπὶ τε Γαλάταις, ἢ Ποινικὸν Ἰπὶ Φαρνάκει, ἢ Λιβυκὸν Ἰπὶ Λιβύων, τοῖς συμμαχήσασιν τῷ Σκιπίωνι. παρήγαγε δὲ τινα ἢ τ' ἀνα τὸν Νεῖλον ναυμαχίας θείαμβον Αἰγυπτίον μεταξὺ τῶ Γαλατῶ καὶ Φαρνάκας. Dio lib. XLII. τὰ Ἰπνικὰ τῶ τε Γαλατῶ, ἢ τ' Αἰγύπτου, τῶ τε Φαρνάκας, ἢ τῶ Ἰόβα, τετραχῆ χωεῖς τέσσαρασι ἡμέραις ἐπεμψε.

Velleius Paterculus totidem nominat, quinto addito tanquam continuo, quem tamen non egit Cæsar, nisi anno consequente, U. C. DCCVIII. post superatos Pompeii liberos in Hispania. *Quinque egit triumphos. Gallici apparatus, ex citro; Pontici, ex Achanto; Alexandrini, testudine; Africi, ebore; Hispaniensis, rasili argento constitit.* Sed Velleio Epitomastæ, non id propositum, ut signet tempora, quibus triumphus Cæsaris acti: solum

solum quoties & quanto apparatu hic triumphaverit, cursim voluit indicare. Incogitantius Florus Hispaniensem cum Africano videtur conjunxisse. *Cæsar in patriam victor invehitur. Primum de Gallia triumphum transmiserat Rhenus & Rhodanus, & ex auro captivus Oceanus. Alterum laurus Ægyptia. Tertius de Pharnace currus, & Ponto. Quartus Fubam & Mauros, & hic subactam ostendebat Hispaniam. Alii codices & bis subactam habent. Recte, opinor. Nam bis in Hispaniam cum exercitu Cæsar profectus est, semel ante pugnam Pharsalicam contra Petreium & Afranium legatos: iterum post subactam Africam adversus Pompeios Cnæum & Sextum Magni liberos, id quod constat.*

ANIMADVERS. XXIV.

Quod actum a Julio Cæsare censum falso Plutarchus tradiderit. Ejusdem erroris contagione afflati breviator Livii, Appianus, Dio. Dissensum a Lipsio. Censum sine lustro nullus actus, nisi religio aliter suaderet. Varro morientis, Maronis nascentis annus indicatus. Ancyranus lapis. Supinitas Plutarchi, Romæ belli Pompeiani initio, non plus CCCXX. millia civium fuisse prodentis. Civium numerus semper cum Imperio auctus. Phlegontis ætas. Sine causa Florus de mendo suspectus a Delrio: Ad CL.

millia pop. Romanum decrevisse post Cæsaris victorias Plutarcho creditum ridicule. Quando censita civium XL. centena LXIV. millia. Quando XLII. centena XXXIII. millia. Quando LXIX. centena LXIV. millia. Chronici Eusebiani mendum geminum. Suidæ alogia crassissima, ex orbe toto Romano, Augusto imperante, non plus XLI. centenis millibus, MXVII. capitibus in censum venisse affirmantis. Geminum Baronii & ejus breviatoris παρόρημα in loco Suidæ. Geographica Orbis descriptio ab Augusto facta non semel. Suidas Idiota in multis. Copia hominum & cultus Orbis terræ sub Cæsaribus. Ægypti, Alexandriæ, Judææ πολυανθρωπία. Omnes omnis ætatis & sexus homines in censum venisse, solis servis & peregrinis exceptis; etiam Infantes post lustricum diem sive nominalem. Nomina pueris in Græcia, Italia, Judæa quando indita. Ætas militaris. In numero censorum dissentientes scriptores quomodo conciliari possint. Causa hujus tergemine hallucinationis Plutarchi, discrimen census & recensensus ab eo ignoratum. Alia compluria.

In eodem Cæsare, pag. 157.

ΜΕΤὰ δὲ τὰς θείας γιομῶν τιμήσεων, ἀντὶ τῆς προτέρας δυοῖν ἢ τεράκοντα μυριάδων Ἰητὰ-θησαν αὐτῶν πεντεκάδεκα. τηλικαύτως ἢ ἑσάσις ἀπεργάσατο συμφορὰν, ἢ

τοσῶτον ἀπανήλωσε τῆ δῆμῳ μέρῳ. Lapsus tergeminus. Primus est, quod actum a Julio Cæsare censum falso tradit, etsi Livianus Epitomastes, Appianus Alexandrinus, Cocceius Dio manifeste pro eo pugnant. Appianus II. Ἐμφυλ. τὸ ἢ τῆ δῆμῳ πλήθῳ ἀναγραφῆς ἀρῶν ἐς ἡμῖν λέγει τῷ πρὸ τῆδε τῆ πολέμου ἡρώων εὐρεῖν. Dio libro XLIII. Ἐπειδή τε δεινὴ ὀλιγανθρωπία, διὰ τὸ τῶν ἀπολοτόων πλήθῳ, ὡς ἔκτε τῶν ἀπογραφῶν (ἢ γὰρ ἐκείνας, τά τε ἄλλα, ὡσπέρ τις τιμητῆς, ἐποίησε) ἢ ἐκ τῶ ὄψεως ἠλέγχετο. Recte nam more atque ordine per Censores in campo Martio, additis publicis scribis res peragebatur. Clare porro, si quid video, censum populi Romani a Cæsare factum uterque astruit, contra ac censuit doctus Lipsius in primo Electorum: quem vide. Astruit quoque verbis solemnibus T. Livii breviator, synopsis cxv. *Et censum Cæsar egit, quo censa sunt civium capita centum quinquaginta millia.* Quaterni ejusdem mendacii assertores non easdem pœnas promerentur. Maximas a Plutarcho exigi, ut pote illius auctore, fas jusque suadent. Nam istud pro certo & testato Appianum, sicut alia quam multa, ut docti sciunt, nec non & Dionem, ab eo accepisse Jovem lapidem jurare nulla religio fuerit. Est item vero mihi perquam simile, totum hoc Livianæ synopsis: *censum egit,*

quo censa sunt capita CL. millia: quum ab aliquo sciolo adhuc recente a lectione Cæsaris Plutarchici esset in albo libri annotatum, postea, ut fit, in contextum irrepsisse. Nam esse alius quam auctoris, vel ipsa φησίσι indicium non parvum facit, sicut infra videbitur.

Ut igitur sic sentiam contra Plutarchum, & hos ejus compilatores, me impellit primum quidem Suetonius, apud quem vel minimum Cæsariani census vestigium nullus deprehenderit, licet talia solitus sit accuratissime ac pene curiose recensere. Sed instar millenum testium, in hac re quidem, potest ac debet esse unus nobis Octavius Augustus, qui, omnium Cæsaris patris actorum, sicut & laudum, quam supra omnes conscius atque intelligens, tam vindex ac prædicator studiosissimus, in rerum tamen suarum volumine nullum ante se aut a Julio Cæsare, aut ab alio quoquam post annum U. C. DCLXXXIII. censum populi Romani actum, clarissime testificatur. Ejus hæc verba sunt ex serie II. monumenti Ancyрани. IN CONSULATU SEXTO CENSUM POPULI COLLEGA M. AGRIPPA EGI. LUSTRUM POST ANNUM ALTERUM ET QUADRAGESIMUM FECI. Negat lustrum ante hunc suum sextum Consulatum aliquod conditum annis II. & XL. Si lustrum nemo condidit, ergo nec numerum universum civium in tabulas quisquam retulit, ut acute colligit

git Justus Lipsius. Nam qui annus lustro, idem & censu utique insignis, nisi quæ religio (advertet) prohiberet. T. Livius lib. III. historiarum: *Census actus eo anno* (U. C. CCCXXXVIII.) *lustrum propter Capitolium captum, Consulem occisum condi religiosum fuit.* Aliter census & lustrum, iterum dico, eundem annum insignem faciebant, ut hic locus pervincit, & notum est iis, qui in T. Livii, & ejus Epitomastæ, ne alios commemorem, lectione aliquem usum habent. Epitome III. *Census bis actus: priore lustro censa sunt, &c. sequenti &c.* T. Livius Annali III. *Census perficitur. idque lustrum ab origine urbis decimum conditum.* Vides census & lustrum scribi vicissim, & alterum altero significari haud ineleganter. Neque aliter supra loquutus Augustus. Hinc factum puto, ut quoties festinat Historicus, nec ex professo ista commemorat, alterutrum tantum meminerit. Annali IV. Livius: *Ibique (in campo Martio) census primum actus.* Annali VIII. *Eodem anno (CDXXI.) census actus, novique cives censi. tribus propter eos additæ.* Alias, & vulgo passim auctores utrumque ἐμ-Φάσεως χάειν conjungunt. Certe, breviatorem Livii quod attinet, hoc solemne habet, ut nullibi civium numerum exacto censu adscribat, quin lustrum conditi mentionem simul adjiciat. Unde possis colligere, spurium esse ac insititium istud colon sive membrum, quo civium capita Cæ-

far censuisse fertur. Quod autem ait Augustus VI. *se Cos. censum egisse, lustrum condidisse post annos II. & XL.* id est dicere, nullum Romæ censum actum, lustrumve conditum post A. U. C. DCLXXXIII. ut ante monui. Nam ille sextus Augusti, & M. Vipsanii Agrippæ secundus Consulatus incidit in annum DCCXXV. quo suum obiit diem prope nonagenarius Romanorum doctissimus Varro. Inde illos II. & XL. exime annos, dabitur omnino annus U. C. DCLXXXIII. & Virgilio natalibus, & primo Cn. Pompeii atque M. Crassi Consulatu nobilis, quo lustrum a Cn. Lentulo & L. Gellio Censoribus conditum, censumque factum Liviana Synopsis duodevicesima commonet, eoque cum Ancyrano monumento præclare concordat.

Ancyranum monumentum (disce hoc obiter, nam ejus passim hodierni Critici meminerunt) vocamus libellum, aut potius indicem rerum Augusti, quem ipse confecerat, teste Suetonio II. libro extremo, paucis diebus ante suum novissimum ex Urbe discessum, & cujus in aneis pilis, ut ejus fert inscriptio, Romæ postmodum incisi exemplar Ancyrani olim studiosissime incidi quoque in idoneo lapide curaverant, inque templum Augusti, quod in sua urbe Ancyra, Galatiæ tum temporis metropoli, ei posuerant, transferri. Inde igitur χθεις ἢ πρώτω iste index fœde quantumvis lacerus & multis parti-

bus

bus exesus, in Europam ad nos relatus est non sine magno plausu studiosorum antiquitatis. Per eum enim a veris falsa pleraque secernimus, auctorum alios illustramus ac defendimus, alios erroris manifestissimi convincimus, hic exempli causa Plutarchum, Appianum, Dionem.

Alter Plutarchi lapsus est, isque putidissimus, quod sub initium belli Civilis inter Caesarem & Pompeium fuisse duntaxat in urbe Roma CCCXX. millia civium crediderit. Nam ecce longe deterioribus Reipubl. temporibus, atque ante plus centum annis, capita civium plura relata in tabulas actaque, T. Livii Epitome XLVI. manifestat: *Lustrum a censoribus conditum est. Censa eo sunt civium capita CCCXXVII. millia XXII.* Annus hujus census lustrive habuit Coss. C. Sulpitium Gallum, & M. Claudium Marcellum: Urbis igitur fuit quingentesimus octogesimus septimus. Et ille civium numerus inde porro magis ac magis in annos singulos crevit. *Censa civium capita CCCXC. millia DCCXXXVI.* post annos unum & quadraginta eadem fert Epitome Liviana sexagesima. Olympiadis centesimæ septuagesimæ septimæ anno tertio, id est, U. C. DCLXXXIII. *censas civium myriades nonaginta & unam,* hoc est, millia decem supra nongenta millia, prodit Phlegon Trallianus, qui Hadriani Augusti libertus fuit, Plutarcho ætate conjunctus, in Olympicorum &

Chronicorum Synagoge apud Photium temate XCVIII. Epitomæ Livianæ codex vetus duodecentesimus eundem censum non modo non imminuit, sed & quadragenis millibus auctiorem facit: *A quibus (Cn. Lentulo & L. Gellio Censoribus) lustrum conditum est. Censa sunt civium capita DCCCL. millia.* Quod positum ὑπερβολικῶς, eoque vulgatam lectionem præferendam, quæ plus dimidio pauciora capite censa fuisse ait, non recte credidit vir doctus Delrius. Nam Trallianus Phlegon ab illo antiquo codice non longe abit: & post censa fere CD. millia, Urbis anno DCXXVIII. ut dixi modo, cum deinceps focii late in civitatem recepti sint, omnibus rebus florentissimis, per annos paulo minus sexaginta in prædictam multitudinem populus Romanus non difficile crescere potuit. Igitur cum Romæ civium numerus semper cum imperio auctus sit, & a Censoribus, Lentulo Gellioque, ad initium belli civilis Pompeiani anni plus viginti interjecti sint, nec interim ulla memorabili clæde tam prodigiose imminutus populus apud quemquam reperitur: quis tam profestus homo ac insubidus, qui ante illud bellum fuisse censa duntaxat CCCXX. millia civium narranti Plutarcho fidem adhibere possit?

Denique (qui tertius ejus lapsus) ut quamplurimi civili dissensione cum in Hispania, tum in Græcia, Ægypto, Africa, aliisque terris ceciderint:

qui

qui tamen adduci queam, ut credam non solido triennio populum usque eo numerosum ad CL. millia decrevisse, sicut existimat bonus Charonensis? Hoc si esset, potuissetne Cæsar ex urbe sic exhausta adhuc octoginta millia civium educere, quæ ab eo in transmarinas colonias distributa, non nimium longe post, testis est gravissimus Sueton. in ejus vita cap. XLII. Quid quod vix decem & octo post annis Octavius Augustus se VI. & Agrippa Coss. lustro condito *cenfita civium Romanorum capita quadragens centum millia & sexaginta tria millia*, id est, ut nostro more & compendio dicam, quatuor civium milliones & sexaginta tria millia, ipse in rerum suarum Indice memoriæ certissimæ consignatum reliquit? Unde igitur tanta tamque stupenda tam paucis annis hominum vis? Eusebianum Chronicon numero M DCCCLXXXIX. idem, quod iste optimus Index sive Ancyranus lapis, attestatur: imo auget aliquantum, sed vitio manifesto. *Censu*, inquit ex versione Hieronymi, *Romæ agitato, inventa sunt civium Romanorum XLI. centena & LXIII. millia*. In utroque numero inducendam posteriorem notam, ut sit XL. centena & LXIII. millia, ex ejus Augusti verbis in dicto Ancyrano lapide nimis liquet. Docet hoc idem nobilissimum vetustatis monumentum, anno vicesimo post lustrum superius, hoc est, U. C. DCCXLV. Martio Censorino & Asinio

VOL. IV.

Gallo Coss. altero censu Augustum *capita civium Romanorum quadragens centum millia, & ducenta triginta tria millia* invenisse: ut hic census priorem centum septuaginta millibus excesserit. Anno denique uno & vicesimo post lustrum proximum, U. C. DCCCLXVI. duobus Sextis Pompeio & Apuleio Coss. tertio censu cum Tiberio filio agitato, paucis mensibus antequam moreretur, minorem paululo quam primo censu lustrove, Romanorum capitum numerum, *quadragens videlicet centum millia triginta & septem millia* reperisse.

Ex hoc igitur lapide, tam Eusebium quam Suidam, huic postremi census Augustæi numero immane quantum, alterum addentem, alterum detrahentem, mendacii apertissimi convincere nullo negotio possumus. Scribit Cæsariensis Eusebius Chronici posteriore volumine numero MMXXVIII. *Augustus cum Tiberio filio suo censum Romæ agitans invenit hominum nonagesies trecenta millia*. Immanissima summa, & Augustæa, id est vera certa que, plus semisse major. Ne Claudio quidem Imperatore, auctiore valde populo ex multis gentibus post Augustum in civitatem acceptis, censa civium plus LXIX. centena & LXIV. millia, Tacitus, & ipse fere Eusebius, auctores sunt. Suidam vero capita omnia, quæ Augusto principe venerunt in censum ex universis Imperii provinciis, eo fere

Uuu

nume-

numero, quem habet lapis Ancyranus, comprehendentem, quis non risu prosequatur? Sic ille ἐν τῷ Αὐγύστῳ· Ὅτι Αὐγύστῳ Καίσαρ, δόξαν αὐτῷ πάντα τὰς οἰκήτορας τῶν Ῥωμαίων καὶ πρόσωπον ἀειθεμεῖν, βελλόμην γνῶναι πόσον ἐστὶ πλήθῳ· καὶ εὐείσκον) οἱ τῶν Ῥωμαίων οἰκῆντες οὐ μυριάδες, καὶ χίλιοι ἑξήκοντες. Hoc est Latine dicere, quadragies & semel centena millia, mille & septemdecim capita. Hispanias, Gallias, Italiam, Græciam, Macedoniam, Thraciam, Ægyptum, Africam propriam, Mauritaniam, Armeniam, Asiam totam minorem, Syriam, Judæam; quicquid denique terrarum Oceanus hinc alluit, illinc claudit Euphrates, ab Aquilone Danubius & Rhenus, ab Austro mons Atlas, Nilii cataractæ, Africæque deserta cingunt, Augusto imperante non plus quaternis millionibus, centenis millibus dedisse, tam incredibile est, quam quod esse maxime potest.

Nisi hoc fortassis ᾤσαδοξότερον iudicaveris, summo Cardinali Cæsari Baronio, & illis, qui eum in Epitomen arctaverunt, nullum in hoc Suidæ loco vitium vel levissime subulisse, præcipue cum in eos libros inciderint, qui numerum millibus prope centenis quam diximus minorem præferabant: ac præterea ejusdem Suidæ atque Cassiodori locum alterum de censito terrarum Orbe Augusti temporibus eisdem parum

caute usurpavisse. Vero quidem verius est, quod primum aiunt, nascente Christo Jesu actum esse omnium populorum Imperii Romani censum ex Cæsaris Augusti edicto. Nam hoc expresse notat Evangelista Lucas scribens, instante Virginis beatissimæ partu, Ἐξελθεῖν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγύστου ἀπογραφῆς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· intellige quibus jura legesque dabat Romanus Imperator. Justinus Martyr Apologia II. pro Christianis ad Antoninum Pium; & Florens Tertull. lib. IV. contra Marcionem cap. VII. ex tabulis censualibus sive ἀρχαίοις Romanis eandem cognosci manifesto potuisse ἀπογραφῆν, non dubitanter pronunciant. Sed orbem terrarum ab Augusto Cæsare plus semel descriptum censitumque ignorare non possunt, qui Dionis Cassii Annales non incuriose aliquando legerunt. Scribit enim libro LVI. L. Munatio, C. Silio Coss. hoc est, A. U. C. DCCCLXVI. Christi nati XV. Augustum πέμψαι ἀλλης ἀλλή τε τῷ ἰδιωτῷ, καὶ τὰ τῶν πόλεων κλίματα ἀπογραφῆσθαι. Itaque non inconsulte atque statim assentiendum existimo Baronio & ejus Epitomatoribus, quando Apparatus numero hi XXIX. ille XCIII. ad istam Orbis descriptionem, quæ Christum nascentem excepit, nihil dubitantes trahunt, & hæc Cassiodori Variar. III. LII. *Augusti temporibus Orbis Romanus agris divisus, censuque descriptus est, ut possessio sua nulli haberetur*

incerta,

incerta, quam pro tributorum susceperat quantitate solvenda. & hæc Suidæ in voce ἀπογραφῆ· Ὁ ἰ Καῖσαρ Αὐγυστος ὁ μοναρχήσας, εἰκοσιν ἀνδρῶν τὸν ἀείσας τὸν βίον ἢ τὸν τρέπον Πηλεξάμνῳ, Πῆ πᾶσαν τὴν γλῶ τῶν ὑπηκόων ἔξέπεμψε, δι' ὧν ἀπογραφὰς ἐποίησατο τῶντε ἀνδρῶπων, ἢ τῶν ὑσιῶν, αὐτάρκη τινα προστάξας τῷ δημοσίῳ μοῖραν ἐν τέτων εἰσφέρειας. Nec enim Suidas & Cassiodorus tempus hujus descriptionis expresserunt, ut ex eorum verbis cogi non possit, illamne D. Lucæ, an Dionis, quæ multis annis posterior, ἀπογραφῶν intellexerint.

Dioniam potius in mente habuisse, suadeat illa diserta mentio tributorum per eam descriptionem exigendorum, quam & expressam habet Dio Cassius eodem libro quem dixi: nam apud Evangelistam talis exactionis vestigium nullum compareret. Atque sane jam plerosque incessit suspicio, Augustum illam priorem instituisse ἀπογραφῶν, non ut pecunias exigeret, sicut in posteriore factum scimus, sed duntaxat ut omnes tam subditos, quam eorum facultates ac proventus, Imperiique vires cognosceret. Hæc igitur de re amplius eruditi quærere non immerito possunt. Nam ad id quod agimus, nihil omnino pertinet.

Quod autem indicando censorum capitum numero Suidam Viri ante laudati adducunt, neque damnant,

hoc esse ταχυπειθείας & nimiae credulitatis reos sese peragere, quanquam ex iis quæ paulo supra retulimus, non parum jam liqueat, & doctis hominibus illud sit pridem animadvertum: quia tamen est hæc quæstio nobilissima, & ei summa cum eo, in quo versamur, ὁμολογία & convenientia intercedit, eam denuo ad obrussam veritatis exigimus, momentoque suo ponderamus. Ac primum quidem Suidam plerumque Arcadicum sapere atque Midinum, multa nullo judicio curaque in suum Lexicon ab aliis auctoribus optimis, pessimis transtulisse, suppressis fere nominibus, ignorare non potuit summus eruditione ac ingenio ipse ille Baronius. Conjicere non difficile fuit, supradictum numerum Suidam ex Eusebiano Chronico (etsi paulisper discrepant) accepisse, aut ex alio aliquo, qui prior inde desumpserat: & per singularem incogitantiam omnia totius Imperii capita eo numero comprehendere putavisse, quo Eusebius duntaxat (venia Baroniani Epitomatoris, qui Eusebium cum Suida eundem, hoc est, Orbis totius referre censum videtur existimasse) comprehenderat eos, quorum Romæ facta fuerat descriptio, & noster Ancyra positus lapis id clarissime pervincebat. Absque hoc autem & illo Eusebii loco esset, vel mediocriter eruditi, nedum ὁ πᾶν Cæsar Baronius, aliunde oscitantiam Suidæ ac supinitatem demonstravissent. Sub Cæsaribus or-

bem terræ oppido frequentem fuisse plenumque, omnes historiæ clamant, & hic, qui occurrat, Afri acutissimi locus insignis cap. xxx. libri de Anima eximie docet: *Certe quidem ipse orbis in promptu est, cultior de die, & instructior pristino. Omnia jam per-via, omnia nota, omnia negotiosa. Solitudines famosas retro fundi amantissimi oblitteraverunt, sylvas arma domuerunt; feras pecora fugaverunt, arene seruntur, saxa panguntur, paludes eliquantur. Tantæ urbes, quantæ non casæ quondam. Jam nec Insulæ horrent, nec scopuli terrent: ubique domus, ubique populus, ubique Respubl. ubique vita.* Vel sola Ægyptus, non puto, tricesima universi imperii Romani portio, numerum altero tanto ampliorem potuit eo reddere, quem tradit Suidas omnes personas complexum Romanæ ditionis. Clare Josephus II. *Ἀλώσεως* cap. xvi. *Αἰγυπτίῳ πεντήκοντα πρὸς ταῖς ἐπιακοσίαις ἔχουσα μυριάδας ἀνθρώπων δίχα τῶν Ἀλεξάνδρειαν κατοικούντων, ὡς ἔνεστι ἐν τῷ καθ' ἑκάστῳ κεφαλῷ εἰσφορᾶς τεκμήραδς.* Illa septuagies centena quinquagena millia, five, ut Græci loquuntur, septingena quinquagena myriades, nostris hominibus dicerentur septem milliones & quinquaginta millia. Etiam regni caput Alexandriam excipit, incolarum multitudine atque opibus abundantem, neque magnitudine imparem, patentem videlicet latitudine quidem minimum stadia decem, longitudine vero triplo am-

plius, ut ibidem ipse declarat. Illa igitur trecena vel quadringena millia hominum facile numerare potuisset. Divinare me aut vaticinari ne putes, audi testem oculatum Diodorum Biblioth. lib. xvii. Sect. dxc. *Καθ' ὃν ᾧ δὴ καὶ ἡμεῖς παρεβάλομεν εἰς Αἴγυπτον, ἔφασαν οἱ τὰς ἀναγραφὰς ἔχοντες τῶν κατοικούντων, εἶναι τὰς ἐν αὐτῇ διατείνουσας ἐλευθέρους πλείους τῶν τετράκοντα μυριάδων.* Atqui quo hæc tempore scripsit aut potius didicit Diodorus (ante Cæsaris Dictaturam xv. aut xx. annos) nondum in flore Alexandria erat, & eo apice, in quem Cæsareæ Reipub. ac Josephi temporibus se ipsa extulit. Judæa in imperio Romano provinciarum amplitudine fere minima, multitudine capitum, prope dixerim, vix infra Ægyptum, certe supra istum Suidæ numerum utique fuit. Sciunt omnes Excidii tempore undecies centena millia Judæorum mortem oppetivisse, alia centena millia in hostium manus venisse. Auctor est idem Josephus lib. vi. cap. xvii. Nerone imperante (hoc Principe & illa prædicta hominum vis in Ægypto censita eidem historico observatur) ad solemnem esum agni Paschalis Hierosolyma convenisse, *ἀνδρῶν μυριάδας ἑβδομήκοντα ἢ διακοσίας, καθαρῶν ἀπάντων ἢ ἀγίων.* Οὐτε ᾧ λεπτοῖς, subdit, *ἔτε γονόρροιοις, ἔτε γυναιξίν ἐπερμιύοις, ἔτε τοῖς ἄλλως μεμιασμένοις Ἰζῶ τῆσδε τ' δυσίας μεταλαμβάνειν* quorum cer-

te, una cum pueris, senibus, & mulierculis, quæ neque adesse poterant, prope infinita multitudo fuit. Præterea quod extremo cap. II. Regum proditum legimus, in Palæstina, tantula provincia, Davidem olim censuisse *millies mille & trecena millia virorum fortium, qui educerent gladium*, id est, bello per ætatem aptorum. Neque tamen sub eum censum venerunt hostes Philistæi, non Tyrii, non tribus Benjamin, non pueri, senes, mulieres, cæteri non ætatis militaris, qui omnes illa tredecies centena millia, quinquies, sexies æquare facile potuissent. Quid porro mirabile? vel una urbs ex famosis hodiernis amplius possit. Cairum Ægypti (veterum, ut creditur, Memphis) septuagies centena millia hominum numerare fertur. At Sinarum regia urbs (*Suntien* vel *Quinzai* linguâ sua, quasi *cæli civitatem*, vocant) familiarum plus sesquimillione spectabilis est. Si bellum sit, non minus ducenis armatorum millibus Regi subministrat. Ut Augustæ Roma, quantam quantam in ea hominum frequentiam censitam fuisse dicimus, præ *ἡ πόλις ἰσχυρὰ*, neque cultissima videri possit. Suidas, & qui eum audiunt, eo minus excusandi veniunt, quod non puberes duntaxat & viros militares, sicut Davidi placuit, sed omnes omnis ætatis sexusque homines (præter servos ac peregrinos) Republ. tam veterem quam nova Romani censere consueverant. Id a Dionysio Halicar-

nassensi IV. Ἀρχαιολογίας perspicue docti sumus. Facit nobilis hic Historicus census Romani auctorem Servium Tullium regem, quem ait etiam rusticane multitudinis numerum inivisse, jussu, ut Paganalibus (sacrum diem a pagis ita nominant) pagani omnes sive ruricolæ in singula capita certum numismatis genus contribuerent, sed aliud viri, aliud mulieres, aliud impuberes: quibus nummis per sacrorum præfides dinumeratis, quantus esset omnium rusticorum numerus per sexus ætatesque distinctus cognoscebatur. Addit eum pene quoque pari ratione effecisse, ut id ipsum in urbe intelligeretur, instituto, ut pro nascentibus in ærarium Ilithiæ sive Lucinæ certi pretii nummi à propinquis deferrentur, in Veneris aut Libitinæ, pro morientibus, in Juventutis denique, pro iis qui in viros adscriberentur. His ita institutis, ait Dionysius, ἐκέλευσεν ἅπαντας Ῥωμαίους ἀπογράφεσθαι τε καὶ τιμᾶσθαι τὰς ἑσίας πρὸς ἀργύριον, πατέρων τε ὧν εἰσι γράφοντες, καὶ ἡλικίαν ἣν ἔχουσιν ἀδελφῶν, γυναῖκας τε, καὶ παῖδας ὀνομάζοντας, &c. Qui non omnia bona in censum detulisset, aut in aliqua alia re fefellisset, vel fiebat ærarius, & in Cæritum tabulas referebatur, vel cæsus virgis vanibat ipse bonaque illius, ut ex eodem auctore compertum habemus. Hoc eximium institutum stante Republ. utique obtinuisse,

nuisse, idem Dionysius cum T. Livio aliisque testantur.

An autem etiam extincta libertate placuit? Omnino. Mulieres quidem fuisse censitas etiam sub Cæsaribus planissime indicat Evangelista, scribens, ἀναβλῶαι ἢ Ἰωσήφ ἀπογεγραψαῶσιν σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνησθῆναι αὐτῶν γυναικί. De pueris etiam in cunis vagientibus non sinit nos dubitare Jurisconsultus, qui L. aetatem, ff. de censibus, infantem, qui actio censu natus esset, lustro tamen nondum condito, in ipsas censuales tabulas referendum olim respondit. Etsi minor septem, vel octo, aut novem diebus referri non potuisset, scilicet adhuc ἀνώνυμος. Cum enim profitebantur natos liberos parentes, sub nomine hoc vel illo eos deferre necesse habebant, nec in acta sine nomine, puto & cognomine, quisquam referebatur. Julius Capitolinus in Gordianis: *Jam illud satis constat, quod filium Gordianum nomine, Antonini signo illustravit, quum apud præfectum ærarii more Romano professus filium, publicis actis ejus nomen infereret.* In Judæa quidem non nisi octavo die nomen dari solitum infantibus ex D. Luca notum nimis est capp. 1. & 2. section. LIX. & XXI. Græci vero, si nescis, die uno citius nomina imponebant, id quod ab Aristotele doctissimus: præ quo non, opinor, gravate Suidam contempseris in voce Ἀμφιδρόμια, biduo serius, id est, decimo die a natali hoc fieri solere

adnotantem. Locus Aristotelis est VII. περὶ ζώων ἰσοείας cap. XII. Τὰ πλεῖστα (παιδία) ἀναγεῖται πρὸ τῆς ἐβδόμης. διὸ καὶ τὰ ὀνόματα τότε τίθενται, ὡς πισθύνουσιν ἤδη μᾶλλον τῆς σωτηρίας. Romæ autem lustricus infantium dies nominalisve (*lustricam solemnitatem* Symmachus, *Nominalia* Tertullianus, *ὀνομασίη* Gregorius Nazianzenus haud incite vocitarunt) feminis octavus, maribus nonus fuit, quo scilicet infantes lustrabantur, nominaque accipiebant. Unde & *Nundinam* Deam ab ipso nono die, cui præerat, dictam Romani habuerunt. Docent Macrobius Saturn. I. lib. cap. XVI. Festus Pomp. lib. IX. & notiter Ῥωμαίων problem. CII. pag. CCLXXVIII.

Ita porro in quolibet censu omnium sane hominum nomina exigebantur scribebanturque, ut in has aut illas tabulas unusquisque pro sexu & gradu ætatis referretur. Ante omnia vero cavebant Censores, uti τῶν στρατεύσιμον ἡλικίαν ἔχοντες, viri ætatis militaris (annus XVII. eam incipiebat, finiebat XLV. aut XLVI.) & una forteτῶν οἱ ἐν ἡβῆ, *puberes*, seorsim adscriberentur, quod ab iis, ut patet, robur ac vires Imperii penderent. Quocirca scriptores eminentissimos video plerumque horum dumtaxat numerum, reliqua prætermissa multitudinem, memoriæ tradere posteritatis. Halicarnasseus lib. V. Τιμήσεις ἐγένοντο, εἰς ὧν εὐρέθη τῶν ἐν ἡβῆ Ῥωμαίων

μαίων αὐτῶν τρεῖςκαίδεκα μυριάδας. Observa etiam, puberibus, imo pubescere incipientibus, id est, annis septem & decem junioribus, vetere angustaque Repub. castra patuisse. Vegetius lib. I. cap. IV. *Si antiqua consuetudo servanda sit, incipientem pubertatem ad delectum cogendam nullus ignorat.* Silius Italicus II. libro:

Pubescit miles castris, galeaque teruntur

Nondum signatae flava lanugine mala.

Idem Halicarnasseus lib. IX. *Actus census his Coss. (A. Manlio, L. Furio, U. C. A. CCLXXX.) Civēs, qui se cum opibus suis ac filiis puberibus censendos obtulerunt, reperti sunt paulo plures CIII. millibus.* Nec fere aliter hic Historicus. Tenebrae inde obortae aliquando T. Livio, quod qui ante illum scripserant, non satis distincte id notavissent. *Millia, inquit, LXXX. eo lustro civium censa dicuntur. Adjicit scriptorum antiquissimus Fabius Pictor, eorum, qui ferre arma possent, eum numerum fuisse.* Locus est I. libro Historiarum ab urbe condita.

Ex hac observatione possis dissentientes scriptores interdum conciliare, pluraque aut pauciora quam sit credibile, millia prodentes utcumque defendere. Cornelius Tacitus Annali XI. *Condidit lustrum Claudius Imperator (A. U. C. DCCCI. Christi Domini L.) quo censa sunt civium LXIX. centena, & LXIV. millia.* Chronicum Eusebianum Graecum eandem censu-

ram numero MMLXI. notat, refertque, praedictum Imperatorem, ἀναγεῖναι τὰς πολίτας Ῥώμης μυριάδας χσδ. ἢ α, quod est Latine dicere, undeseptuagies centena, unum & quadraginta millia, discrimine parvo. Augetur Hieronymiana versione, quae tantum habet LXVIII. centena, XLIV. milla. De hoc eodem censu Lapis vetus: *Temporibus Claudii Tiberii facta hominum armigerum ostensione in Roma septiesdecies centena millia, LXXXVII.* Numerus fere quadruplo minor, quam in Tacito Eusebiove, neque tamen pugnant. Hi tam pueros quam senes, viros ac foeminas sine dubio intelligunt: Lapis duntaxat eos exhibet, qui ferre arma possent. Quid si scriptor quis alius aliquot myriadas minus habeat, quam Eusebius Tacitusque? puta illa LXIV. millia numeri posterioris missa faciat? Possis dicere vel locutum παχυμερῶς, rotundandi numeri studio, ut saepe auctores: vel non comprehendisse aut infantes, aut orbos orbasque. Nam hos excipi aliquando ab Historicis observamus. T. Livius lib. III. *Census deinde actus, & conditum a Quintio lustrum. Censa civium capita CXXIV. millia CCXIV. dicuntur, praeter orbos orbasque.*

Exteros autem & servos numquam sub censum Romae venisse supra monui. Non igitur certus eorum numerus sciri potest, etsi sub Caesaribus fuisse prope innumerabilem vix dubitem affirmare. De suo, id est, Neronis

ronis ævo Seneca consolat. ad Helviam. *Adspice hanc frequentiam, cui vix urbis immensæ tecta sufficiunt, maxima pars illius turba patria caret, ex municipiis, ex coloniis, ex toto denique orbe terrarum confluxerunt. Et mox: Nullum non hominum genus concurrat in urbem, & virtutibus & vitiis magna præmia ponentem. Fube hos omnes ad nomen citari, & unde domo quisque sit, quære: videbis majorem partem esse, quæ relictis sedibus suis venerit in maximam quidem ac pulcherrimam urbem, non tamen suam.* Quare nisi paratum habemus dicere, Philosophum, Oratorem hic egisse insigniter, civibus atque indigenis plures ἀλλοδαπὲς exterosve Romæ fuisse, agnoscamus necesse est. Cives quidem infra servos numero fuisse, idem indicio manifestissimo probat, cap. xxiv. libri I. de Clementia. *In Senatu, inquit, dicta est aliquando sententia, ut servos a liberis cultus distingueret: deinde apparuit quantum periculum immineret, si servi nostri numerare nos cœpissent. Quidni? absque famulo civis vix uldus: at quam multi è locupletibus centenos, ducenos post se trahebant? his, ter, quater, vel amplius millenos quam multi e proceribus? Nolim mihi credi, sed magno testi Athenæo Deipnosophistarum vi. lib. cap. xx. Ρωμαίων ἕκαστος πλείστας ὄστας κλημνύσθαι οἰκέτας ἢ γῆ μνεύς, ἢ δισμνεύς, ἢ ἔτι πλείς ἢ πᾶμπόλλοι κέκλω), ἔκ' ἑπὶ προσόδοις, ἀλλ' οἱ πλείς συμπεροίνας*

τὲς πλείστας. Fateor nimisquam extra lineam exilium: sed difficultas aliam alia peperit, ut nexus ducit catena suos, & vibiam vara trahit. Neque operæ usquam pœniteat, si nihil sit dictum, quod non prodesse antiquitatis candidatis, bonisque scriptoribus lucem aliquam adferre possit.

Quæ causa porro nostrum Chæronensem ter usque adeo fœde cespitare adegerit, non erit inutile, opinor, in hac extrema pagina indicare. Legerat in aliquo auctore Romano, Cæsarem victo Scipione redeuntem ex Africa egisse quendam recensum, hoc est, examen recognitionemque in eos, qui plebis fere tenuissima pars, frumentariam largitionem, de qua frequens mentio apud rerum Romanarum scriptores, participabant: cognitoque, quod per bella civilia numerus accipientium ad vicena trecena millia venerat, eum dimidio imminutum voluisse, atque ad sexagena centena retraxisse. Dio Cæsius aperte libro xliii. Τῶ πλῆθος τῶ τὸν σίτον φέρουσι ἐπὶ μακρότατον ἔκατὰ δίκην, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ταῖς σάσεσι εἴωθε γίνεσθαι, ἐπαυξήθη, ἔξετασιν ἐποιήσατο, ἢ τὲς γε ἡμῖς οὐ μὲν αὐτῶ προσηλήψε. Suetonius haud minus enucleate in Cæsare cap. xli. *Recensum populi, nec more, nec loco solito, sed viritim per dominos Insularum egit: atque ex viginti trecentisque millibus accipientium frumentum e publico, ad centum quinquaginta*

ginta retraxit. Jure monet, *nec more nec loco solito.* Nam id muneris censorum & publicorum scribarum antiquo more fuit, cui peragendo vel forum, vel villa publica in campo Martio erat destinata. Cæsar vero egit *vicatim per dominos insularum*: quod est dicere, per locatores, a quibus insulas sive domos egena plebs conducebat. Idque Cæsar egit, non ut censor, sed ut τῶν τρέπων τῶν ἐκάστῃ Πισάτης, *morum uniuscujusque magister*, sicut eum apud Dionem supra, in tres annos creavit Senatus. In numero leviter dissentit a Suetonio Dio: ait enim ἡμίσεις, quasi velit post Cæsar's recensioem datum adhuc frumentum CLX. Sed hoc puto, dixit ὀλοαεῶς non ἀκευῶς, eoque inservit ὀμᾶτι, *fere, circiter, aliquatenus.* Rectius vicissim, & magis proprie de frumentum accipientibus τὸ πλῆθος usurpavit, quam vocem *populus*, Suetonius. Ea namque frumenti largitio solius multitudinis, & egenæ plebeculæ fuit, ut nimis constat, non autem *populi* totius. Quamobrem quoties Livius hujus distributionis meminit, vocem *plebis* amat usurpare; tametsi & hanc *populus* ab eodem in eadem re plus semel positam satis notum mihi sit. Plutarchum igitur, (nam eum hîc velle obstinate defendere, quod olim fieri posse arbitrabar, quasi militiæ aptam solam multitudinem exprimere in mente habuerit, ut alios classici auctores nonnunquam facere ante do-

cuius, esset in aperta luce suapte sponte connivere, quam scilicet Dio & Suet. cum eo collati nimis multam sufficiunt) Plutarchum, inquam, dum ex intelligentiâ rerum, quam experiendo fuerat adeptus, vim verborum Latinorum, ut ipse gloriatur in Demosthene, se assequi posse credit, voces induxerunt *recensus* & *populus* in eo Latino scriptore, sive Suetonius, sive aliquis alius is sit, a quo hæc est sceneratus. Putavit *censum* & *recensum*, quæ differunt in hac re quidem, quantum τίμησις & ἔξέτασις, hoc est plurimum, & quæ nunquam pure & emendate loquenti, quod est Latine, confunduntur, esse λέξεις plane σιωωνύμης. Credidit & *populi* voce, auctorem, ex quo desumpsit, omnes urbis ordines intellexisse, cum plebem frumentum publicum accipientem tantum intelligeret, ut liquet; & in Suetonio quæ statim sequuntur, nec a superioribus nisi paragrapho distinguenda sunt, clare ostendunt.

Neque vero Suetonius, aut ille, quem noster sequutus est, vocem hanc *populi* stricte usque adeo primus solusque cepit. T. Livius, quod ante dixi, persæpe in eadem re: Libro xxxi. *Ædiles frumenti vim ingentem, quod ex Africa proconsul Scipio miserat, quaternis æris populo cum summa fide & gratia dividerunt.* Libro xxxiv. *Ædiles Curules tritici decies centum millia binis æris populo dividerunt.* Afconius in eam pro Milone: Anno-

nariam legem tulit, ut frumentum populo gratis daretur. Plinius libro XVIII. cap. III. Manius Marcius Aedilis primus frumentum populo in modios assibus donavit. Etsi, ne quid dissimulem, positam in his omnibus locis aliquanto latius quam apud Suetonium supra vocem *populi*, fere dubium mihi nullum est, siquidem vetere Repub. non certus ac definitus accipientium numerus fuisse videtur, sed omnes admissos cives tenuiores existimo, sicut & Plutarchi ac Cæsarium posteriorum temporibus, quibus ab ea largitione fere nullus exclusus. Seneca non obscure id ævo suo jam receptum admonet IV. de Benef. cap. XXVII. *Fru mentum publicum tam fur quam perjurus & adulter accipiunt, & sine delectu morum quisquis civis est.* At Julii Cæsaris principatu, quo de hic agimus, non plebis pars decima in hujus liberalitatis frumentariae communitatem venit: quandoquidem non plus centenis quinquagenis millibus civium acceperunt: multo minus Augusto imperante, quamvis τὸ τῆς δήμῳ τῆς σιτοδοτεμῶν πλήθους εἰς εἴκοσι μυριάδας κατέκλεισε Numerum eorum, qui frumentum caperent, viginti myriadibus incluserit, hoc est, ad ducena millia hominum e plebe reduxerit. Nam cives sub eo minimum duplo plures quam sub Julio Cæsare cepisse Romanam, facile mihi persuaserim, & ex antedictis quivis evincere non dubio potest.

ANIMADVERS. XXV.

Quod mendacii dicam Plutarcho inique quidam impegerint, quia Catonem suam Hortensio uxorem utendam dedisse scripsit. Tertulliani erratum ex lapsione memoriae. Quod iidem evidenti calumnia, Romæ uxores fuisse usurarias & mutuatitias, tradidisse Plutarchum & Appianum objecerint. Id autem Straboni expresse notatum, & si forte D. Augustino. Apud quasdam gentes olim uxorem alteri elocandi mos receptus, Spartanos, Tapyros, Hebudes; etiam hodie apud Calecutenses. Eundem Romæ aliquando placuisse non videri.

In CATONE, pag. 240.

ΟΥΚ ὠκνησε Κοίνῳ Ὁρτήσιῳ ἀποκαλυψάμεν, αἰτεῖν τῷ αὐτῆ γυναικα Κάτωνῳ. ὁ δ' ἐν Κάτων ὀρεῶν τῷ τῆ Ὁρτησίῳ πωδῶν ἢ προθυμίαν, ἐκ ἀνείπεν. Nuperi emendatores bis lapsum hoc in loco Plutarchum censuerunt, & quia Uticensem Catonem, Hortensio mutuum dedisse uxorem scripserit, & quia hoc apud Romanos licuisse facere tradiderit. De hoc posteriore statim videbimus: at prioris istius causa qui vellicant, jure merito ipsi nobis vellicandi veniunt, nisi forte non supra eos sit maximus omnium scriptorum super eo Catonis facinore consensus. Mitto quod ab historico Thrasea id se accepisse testatur Plutarchus:

tarchus: & Munatius Catonis ejusdem familiaris & convictor, Thrasemam ita rem accidisse docuerat, ipse illius αὐτόπλης. Strabo clare in XI. Rerum Geographicarum: Καὶ Κάτων Ὀρτησίῳ δεηθέντι ἔξεδωκε τὴν Μαρκίαν ἐφ' ἡμῶν. Vellem in moderatione sententiae, τῷ ἐφ' ἡμῶν adnexuisset, ὁμῶς τι, vel ᾧδᾶ μικρὸν, σχεδὸν, aut quid simile. Nec enim videre Catonem potuit Strabo, nisi admodum adolescens: certe annos ferme octogenos vixit ei superstes. M. Fabius Quintilianus, Plutarcho paulo prior, inde ceu ex Historia nemini non cognita, declamationum materiam stylo exercendo pueros accepisse indicat v. cap. libri x. Oratoriarum Institut. *Cato Martiam honeste tradiderit Hortensio? An conveniat necne res tali viro?* Appianus aliquanto posterior II. de bellis Civil. Ὁμολογῶμεν ὅτι τὴν τε γνώμην, ἐς ὃ, τι κρίνει, πάντων ἀνδρῶν ἑπιμονώτατον φησὶ, ἢ τὸ δίκαιον ἢ πρέπον ἢ καλὸν ἐκ ἑτέροις μᾶλλον ἢ μεγαλοψύχοις λογισμοῖς οὐρανοῦ. Μαρκία γέ τοι τῇ Φιλίππου σκωῶν ἐν παρθένῳ, ἢ ἀρεσκόμενον αὐτῇ μάλιστᾳ, ἢ παῖδας ἔχων ἔξ ἐκείνης, ἔδωκεν ὁμῶς αὐτῷ Ὀρτησίῳ, τῷ φίλων τινι, παῖδων τε ἑπιθυμῶντι, ἢ τεκνοποιῶντι γυναικὸς ἢ τυχεράνοι. μέγιστον κακίαν κήσασαν ἐς τὸν οἶκον αὐτοῦ ὡς κήσασαν (bipartior, & scribo, κήσασαν) ἔδξατο. Florens Tertullianus Appiano aetate quamproxi-

mus in doctissimo Apologetico adversus gentes cap. XXXIX. *Omnia indiscreta sunt apud nos praeter uxores: in isto loco consortium solvimus, in quo solo caeteri homines consortium exercent. Qui non amicorum solummodo matrimonia usurpant, sed & sua amicis patientissime subministrant: ex illa, credo, majorum & sapientissimorum disciplina Graeci Socratis & Romani Catonis, qui uxores suas amicis communicaverunt, quas in matrimonium duxerant liberorum causa, & alibi creandorum, nescio quidem an invitae. Quid enim de castitate curarent, quam mariti tam facile donaverunt? O sapientiae Atticae, O Romanae gravitatis exemplum! leno est Philosophus, & Censor: quid ergo mirum, si tanta charitas conviolarur? Quem locum totum libuit adscribere, ut Tertulliani σφάλμα μνημονικὸν indicarem. Tribuit enim Catoni majori sive Censori, quod Minori & Uticensi oportuit, ut ex antelaudatis scriptoribus, & Plutarcho apparet. D. Augustinus longissimo tempore post Tertullianum, in ejusdem Historiae narratione, scribens, nunc Romanum Catonem, nunc Catonem ἀπλῶς, sibi, ne mendacii argui posset, egregie cavet. Libro de Bono Conjugali adversus Jovinianum cap. XVIII. *Nec causa ergo numerosioris proles fecerunt sancti nostri, quod dicitur fecisse Cato Romanus, ut traderet vivus uxorem suam, alterius domum filii impleturam. In nostrarum quippe nuptiis plus valet sanctitas sacramenti,**

quam fecunditas uteri. Libro de Fide & Operibus cap. VII. *In civitate Domini, in monte sancto ejus, hoc est, in Ecclesia, nuptiarum non solum vinculum, verumetiam sacramentum ita commendatur, ut non liceat viro uxorem suam alteri tradere: quod in Republ. tunc Romana non solum minime culpabiliter, verumetiam laudabiliter Cato fecisse perhibetur.*

Videtur summus doctor velle, stante Republ. licuisse more, ac nullo vitio sive probro, uxores dare, sumereque usurarias & mutuatitias. Sane de vetere Roma constantissime hoc affirmat auctor gravissimus & antiquus Strabo, & ait libro ante laudato M. Catonem, suam Hortensio conjugem elocavisse *κατὰ παλαιὸν ἔθος*. Hæc si legissent, aut certe meminissent, Bodinus & Anton. Possevinus, credo ab inculpando Plutarcho utique abstinuissent, etiamsi eadem quæ Strabo, de hoc more prodidisset. Sed enimvero, si quid intelligere possum, id dicere ne cogitavit quidem. Scribit, Hortensium, Catonis uxorem, sibi commodari flagrantem, non quidem repulsam passum esse; verum id ceu rari exempli commemorat, & notat expresse, a Catone non concessam prius, quam Philippus Martiæ pater sit quoque assensus. Quid quod ante paulo, cum idem Hortensius prius rogavisset Catonem, ut filiam suam Portiam, quæ Bibulo nupserat, & duos ei filios jam pepererat, sibi aliquamdiu

permitteret, restitutum se pollicitus eidem Bibulo, postquam ex ea prolem suscepisset: ipse Plutarchus disertis verbis notat Catonem respondisse, *ὡς Ὁρθήσιον μὴ ἀγαπᾷ, ἢ δοκιμάζει κοινὸν οἰκειότητι. ἄτοπον ἢ ἠγείται ποιείας λόγον ἀεὶ γάμον θυγατρὸς, ἐτέρῳ διδομένης.* Absurdum Cato, legum & moris patrii observantissimus, censet, uxorem usurariam sumi: hoc audit, hoc prodit Plutarchus. Non igitur ipsum in urbe Roma solemne ac legitimum fuisse credidit, non certe literis ita consignavit. Non item hoc dixit Appianus, contra ac supra laudato Bodino in Methodo Historica visum.

An vero dicere credereque hi ambo, Plutarchus, inquam, & Appianus, cum Strabone, id necne debuerint, haud satis scio. Apud Lacedæmonios eam obtinuisse consuetudinem ac legem, etiam lippi tonsoresque sciunt. De Tapyris gente Parthorum narrat lib. XI. Geographus, lege apud eos receptum fuisse, ut uxores suas aliis viris elocarent, postquam ipsi ex iis duos aut tres liberos sustulissent. De Hebudibus scribens Solinus, Regi negat uxorem esse suam, sed usurpationem & mutuo sumptam. *Nulla, inquit, datur fœmina propria, sed per vicissitudines in quacumque commotus fuerit, usurariam sumit.* Etiam hodie in Calecuti regno, si neotericos scriptores audiamus, Rex, quem lingua vernacula *Samori*, hoc est, *summum*

Impe-

Imperatorem, nominant, quam sibi cumque uxorem asciverit, eam suorum sacerdotum honoratissimo amat deflorandam committere : pretium nocturni laboris quingeni aurei sacerdotem manent. Reliqui Calcutani suas conjuges firmandæ vel ineundæ inter se amicitia recepto more commutant : Sed cum morem cum severitate Romanorum veterum concordare aliquando potuisse vix Straboni crediderim. Neque alium ab eo auctorem, qui hoc idem notaverit, habemus.

ANIMADVERS. XXVI.

Quod C. Gracchus iudicandi potestatem non communem Senatorum & Equitum fecerit, ut est scriptum a Plutarcho; sed ad solos Equites totam transtulerit. Erroris damnatus Paterculus. Quando & a quibus inter utrumque ordinem æqualiter divisus ille honos. Quando cum Tribunis arariis communicatus. Indicatus Varronis locus, quem Florus videtur expressisse. Cautè legendum in Velleio, Drusum ab Equitibus ad Senatum iudicia transferre voluisse. Liviani Epitomatoris hallucinatio. Plutarchi error de Tiberio Graccho, isti priori de Caio plane geminus.

In GRACCHIS, pag. 387.

Ω (τῷ νόμῳ δικαστικῷ) τὸ πλεῖστον ἀπέκοψε Γάιος Γράκχος τῷ

συγκλητικῶν δυνάμεως. μόνοι γὰρ κείνον τὰς δίκας, ἢ διὰ τῆτο φοβεροῦ τῷ δήμῳ ἢ τοῖς ἰπποδύσι ἦσαν. ὁ δὲ τριακοσίαις τῷ ἰππέων προσηκατέλεξεν αὐτοῖς, ἔσι τριακοσίαις, ἢ τὰς κείσεις κοινὰς τῷ ἑξακοσίων ἐποίησε. Longe fallitur: nam & Gracchana lege totum fuit munus iudicandi solius ordinis equestris: & hic illud cum Senatu commune non habuit, nisi ferme triginta post necem C. Gracchi annis, auctore M. Livio Druso. Sed quoniam nihil ἀνέγνωμεν neque ἀμάετυρον proferre solemus, ecce testes longe gravissimos ordine producimus. Velleius Paterculus VI. capite Historiarum lib. II. Decem deinde interpositis annis, qui Tiberium Gracchum, idem Caium, fratrem ejus, occupavit furor, tam virtutibus ejus omnibus, quam huic errori similem, ingenio etiam eloquentiaque longe præstantiorem, &c. Et mox: *Judicia à Senatu transferebat ad equites.* cap. XIII. *Judiciorum potestatem nacti equites Gracchanis legibus.* cap. XXXII. *Per idem tempus Cotta iudicandi munus, quod C. Gracchus ereptum Senatui ad equites, Sulla ab illis ad Senatum transtulerant, æqualiter inter utrumque ordinem partitus est.* Obiter, & ὁδὲ πάρεργον, erroris Velleium hoc in loco convincimus. Nam Aurelius Cotta prætor, quibus temporibus à Cicerone accusatus est Verres, legem iudiciariam tulit, qua communicata sunt iudicia Senatui & equitibus Romanis, & qui ex plebe erant Tribu-

nis ærariis. Rursus deinde Pompeius in Consulatu II. quo contra L. Pisonem dixit M. Tullius, promulgavit, ut amplissimo ex censu ex centuriis aliter quam antea lecti iudices, æque tamen ex illis tribus ordinibus res iudicarent. Docet eruditus interpret Asconius commentario extremo in illam, quæ contra Pisonem dicitur. Idem in eam, cui Divinatio titulus est: *C. Gracchus legem tulerat* (A. U. C. DCXXX.) *ut equites Romani iudicarent. Judicaverunt per annos XL. sine infamia. Post victor Sylla leges tulerat, ut Senatorius ordo iudicaret: & iudicavit per X. annos turpiter. Nunc* (accusante Verrem M. Tullio) *Aurel. Cotta legem fert, ut Senatores & Equites Romani, ac Tribuni ærarii simul iudicent. Et bene addit Cicero, quoque, ut simul iudicaturos alios esse monstraret. Verba Ciceronis sunt. Ordo quoque alius ad res iudicandas postulatur.* Hac in una sententia Pedianus & Ciceronem contra Velleium stare ostendit, & eundem ipse Velleium denuo manifesti erroris nobis arguit, simul & Plutarchum, adversus quem, omisso Velleio, iterum testes adducimus. Plinius capite II. libri XXXIII. Natural. Historiæ: *Judicum appellatione separari eum ordinem* (Senatorium) *primi omnium instituisse Gracchi, discordi popularitate in contumeliam Senatus.* Appianus in primo De bellis Civil. ὁ μὲν Γάιος Γράκχος τὰ δικαστήρια ἀδοξέειλα ἐπὶ δωροδοκίας ἐς τὰς ἰππέας ἀπὸ τῶν βελυτῶν με-

τέφερε. Et paulo post: ἢ μετλώχθη μὲν ὧδε ἐς τὰς ἰππέας ἀπὸ τῶν βελύτων τὰ δικαστήρια. Φασὶ δὲ κρωθέλιος ἀρετὴ τῶ νόμου, τὸν Γράκχον εἰπεῖν ὅτι ἀδρόως τὴν βελύτην καθήκει. L. Annæus Florus lib. III. cap. XVII. *Judiciaria lege C. Gracchi dividerant popul. Romanum, & bicipitem ex una fecerant civitatem equites Romani.* Denique M. Varro his omnibus scriptor antiquior, & propior Gracchorum temporibus, in IV. de vita populi Romani apud Nonium Marcelum, cap. de impropriis: *Iniquus* (C. Gracchus) *judicia equestri ordini tradidit, ac bicipitem civitatem fecit, discordiarum civilium fontem.* Hæc enim verba de C. Graccho esse intelligenda, superiora Flori docent: ex his contra Florum Varronis floribus suam exornasse Historiam non vana suspicio est.

Non igitur C. Gracchus judicia æqualiter inter Senatores & Equites partitus est. Id autem qui fecerit primus, M. Livius Drusus nominatur. Velleius II. libri cap. XIII. *Tribunatum iniiit* (A. U. C. DCLXII. Lucio Marcio Philippo, Sexto Julio Cæsare Coss.) *M. Livius Drusus, vir nobilissimus, eloquentissimus, sanctissimus, meliore in omnia ingenio animoque quam fortuna usus, qui cum Senatui priscum restituere cuperet decus, & judicia ab equitibus ad eum transferre ordinem, in iis ipsis, quæ pro Senatu moliebatur, Senatum habuit adversarium.* Quæ Velleii caute velim accipias:

cipias: non enim Senatui priscum restituebat decus, nisi ex parte: neque judicia prorsus ad eum transferbat, sed æqualiter cum eo & equitibus communicabat. T. Livius lib. LXXI. *M. Livius Drusus Trib. pleb. legem judicialem tulit, ut æqua parte judicia penes Senatum & Equestrem ordinem essent.* Appianus I. ἐμφυλ. Λίβιου Δρῦστου δημαρχῶν, ἀντὶς τῆς Φανέσατος ἐν ἡμέτεροις, τὴν βασιλίαν ἢ τὰς ἰππέας, οἱ μάλιστα δὴ τότε ἀλλήλοισι διὰ τὰ δικαστήρια διεφύροτο, τῆς κοινῆς νόμῳ συναγαγεῖν ἐπειροῦτο, σαφῶς μὲν ἔδυναμδρον ἐς τὴν βασιλίαν ἐπανενεγκεῖν, διὰ τὰς εἰρήσεις τότε ὄντων μόλις ἀμφὶ τῶν τετρακοσίων, τόσους ἢ ἑτέρους αὐτοῖς διὰ τῶν ἰππέων εἰσηγεῖτο ἀεισίνδω προκαταλεγνῶναι, ἢ ἐν τῶνδε πάντων ἐς τὸ μέλλον εἶναι τὰ δικαστήρια. Hæc porro Livia lex statim & eodem anno quam lata fuerat, abrogata est. Nam Philippus Consul, qui Livio inimicus erat, obtinuit a Senatu, ut leges ejus omnes uno S. C. tollerentur. Decretum est enim contra auspicia esse latas; neque iis teneri populum. Auctor est Asconius in orationem pro C. Cornelio, majestatis reo. Itaque illam legem idem Asconius supra facile subter habuit; neque agnovit, scribens sine ulla exceptione, Equites judicasse per annos XL. & ad Syllam usque: cum tamen certum sit equitibus anno tricesimo, postquam soli judicia obti-

nuerant, socios in judicando pari numero datos fuisse a Livio Druso Senatores. Sed hoc statim rescissum irritumque factum.

Ex antiquis & hoc habes, per summam oscitantiam scriptum a T. Livii breviatore lib. LX. manu scripto (nam excusi codices diverse aliquanto leguntur) legem a C. Graccho latam, qua equestrem ordinem tum cum Senatu consentientem corrumpere, ut sexcenti ex equitibus in curiam sublegerentur: & quia illis temporibus trecenti tantum Senatores erant, sexcenti equites trecentis Senatoribus admisceverentur. Item & nostro perperam quoque, ut alia multa, hoc excidisse in hac eadem vita, pagina 375. Καὶ τοῖς κείνοις τότε συκλητικοῖς ἔσι καταμεινῶς (ὁ Τιβέριος) ἐν τῶν ἰππέων τὸν ἴσον ἀριθμόν. hoc est, æqualiter inter utrumque ordinem judicia partiebatur. Hoc nihil falsius. Qui furor Caium, idem plane Tiberium ante occupaverat, ut satis jam liquet. Quam porro varix leges judiciales Romæ stante Repub. fuerint, cum alii docent, tum magnæ & veræ famæ Jacobus Cujacius admonet erudite, cap. xxxi. libri XXI. Observationum.

ANIMADVERS. XXVII.

Quod parum æqua reprehensio Plutarchi a Josepho Scaligero peracta sit in convertendo loco ex Oratione Cicero-

nis pro Sexto Roscio. Quod Nummus & Sestertius non semper ἀντι-
 ξρέφον). Notatus Lambinus. Num-
 mus pro Didrachmo positus, pro Asse.
 pro Drachma vel Denario. Casauboni
 παρόρασις. An forte queat velli-
 cari Plutarchus, quod passim quatuor
 sestertios vel denarium δραχμῶν
 vertit.

In CICERONE, pag. 442.

ΕΝ τῷ πρὸ χρόνῳ τέτῳ Χρυσόγο-
 νῶ ἀπελδύθητε Σύλλα, προ-
 σαγγείλαντός τινος ἑστίαν ὡς ἐκ προ-
 γραφῆς ἀναιρεθείη, αὐτὸς ἐωνήσα-
 το διχιλίων δραχμῶν. Ex hoc loco
 Scaliger Plutarchum damnat ἀλογι-
 σίας, & eam evincit ex M. Tullio
 in Oratione pro Sexto Roscio Ame-
 rino. cujus hæc verba: *Quæ res ea
 est? bona patris hujusce Sexti Roscii,
 quæ sunt sexagies, quæ de L. Sylla du-
 obus millibus nummum sese dicit emisse
 L. Corn. Chrysofonus.* Objicit itaque
 Scaliger, inconsiderate positum a no-
 stro διχιλίων δραχμῶν, ἀντὶ διχι-
 λίων σισερτίων ἢ νάμμων, hoc est,
 πεντακοσίων δραχμῶν, vel potius
 δισακείων. Cur istud? quia num-
 mum pro sestertio haud dubie Cice-
 ro usurpavit. Qui doces? quia num-
 mus & sestertius apud omnes utrius-
 que linguæ auctores vulgo passim ἀν-
 τιξρέφον). vulgo passim, fateor: at
 semper, & nunquam aliter, quod
 probare oportuit, hoc vero pernego,
 & selectis magnorum scriptorum te-

stimoniis tam clarum quam lucem
 reddo. Latinæ princeps Comœdiæ,
 & Musarum corculum Plautus in
 Pseudolo, Actu III. vers. 824. & de-
 incept, coquum ita loquentem in-
 ducit:

*Quia enim cum extemplo veniunt con-
 ductum coquum,*

*Nemo illum quaerit, qui optimus &
 carissimus est:*

Illum conducunt potius, qui vilissimus est.

Hoc ego fui hodie solus obsessus fori.

*Illi drachmis essent miseri, me nemo
 potest*

*Minoris quisquam nummo ut surgam,
 subigere.*

*Hoc, inquit, id est, ob hoc solus in
 foro relictus sum, quod sum omni-
 um carissimus, alii autem conducti
 sunt, quia vilissimi. Quippe illi
 drachmis essent, vel, ut habent libri
 veteres, drachmissant, id est, drach-
 mas solummodo poscunt, & drach-
 mis itare parati sunt, ego minoris
 nummo meas operas nemini loco,
 nec patior avelli me, aut quoquam
 e foro abstrahi, nisi nummus preti-
 um industriæ meæ mihi proponatur.
 Clarum est nummum hic a poeta plu-
 ris non tantum sestertio, sed etiam
 drachma, vel forte aliquot drachmis
 æstimari. Ut mirari satis nequeam
 Dionysium Lambinum in tam per-
 spicua luce adhuc potuisse hallucinari.
 Ait apud eundem in Truculento ac-
 tu II. vers. 552. Geta servus:*

— De Mina una deminii

Modo quinque nummos, mihi detraxi partem Herculanam.

Nam hoc assimilabile est, quasi de fluvio qui aquam derivat sibi:

Nisi derivetur, tamen omnis ea aqua abeat in mare.

Vocat quinque nummos, Minæ partem Herculanam, hoc est, decimam, ut nimis constat. Sed Mina centum drachmarum fuit. Plinius lib. XXI. cap. ultimo: *Mina pendet drachmas Atticas centum.* Pollux cap. VI. lib. IX. ἡ Μινᾶ δὲ ὡς παρ' Ἀθηναίοις ἑκατὸν εἶχεν δραχμὰς Ἀττικὰς. Cleopatra: ἡ Μινᾶ Ἀττικὴν ἔχει ἑξήκοντα β. σ., δραχμὰς ε'. Igitur decem drachmæ, vel quinque didrachma pars Herculanæ, id est, decima unius Atticæ minæ sunt. Pro quibus, cum quinque nummos dixerit Plautus, nemo est, qui nummum valere interdum didrachmo, sive binis drachmis, aut octonis fere sestertiis amplius possit inficiari. Verumtamen eo sensu perquam raro, & fortassis apud solos Comicos fateor usurpatum. Neque puto, frequentius assis loco positum reperire queas. Sed positum aliquando hinc disce, quod cum vetus lex Furia testamentaria mille assium legatum prohibeat capere, ut Domitius Ulpianus J. C. libro singulari Regularum testificatur; Theophilus Antecessor, qui Justinianæ Institutiones in Græcam linguam olim transtulit, & planius ac fusius

explicavit, istud legis Furia mille assium, χιλίων νέμμων reddidit. Id quod suis observationibus dignum iudicavit Aquila Jurisconsultorum Jacobus Cujacius libro XIX. cap. XXXI. De drachma vero simplice, vel denario, aut quaternis sestertiis dictum, scio me inter legendum auctores etiam cultissimos sæpe animadvertisse. Idem, etiam M. Tullii iudicio, refertus urbano, ingenioso, & faceto genere jocandi, Plautus in Pseudolo Actu I. Scena I.

---- potes (quærit Callidorus) nunc mutuam

Drachmam dare mihi unam, quam cras reddam tibi?

Pseud. Vix certe opinor, si me opponam pignori.

Sed quid de drachma facere vis?

Callidor. --- vestim volo

Mihi emere. Pseud. quamobrem? Callid. qui me faciam pensilem.

Certum est mihi ante tenebras persequi tenebras.

Pseud. Quis mihi igitur drachmam reddet, si dederim tibi?

An tu te ea causa vis sciens suspendere,

Ut me defraudes drachma, si dederim tibi?

Quid fles? &c. Callid. quid ego ni fleam?

Cui nec paratus nummus argenti fiet? Et postea:

Nimis miser sum, nummum nusquam reperire argenti queo.

Hoc est, drachmam argenti, ut vel

cæco clarum est. Syrus apud alterum Comicum, cujus fabellæ, ait M. Tullius, propter elegantiam sermonis putabantur a Lælio scribi, in Heautontimorumenno, actu III. scena III. vers. 39. ita loquitur:

Huic drachmarum argenti hæc mille dederat mutuum.

Idem mox eandem summam Latine atque aperte *mille nummum* vocat:

---- *Illam illi tamen*

Post data, mille nummum poscit.

Strabo libro v. rerum Geographicarum in fine: Ἐπὶ τῷ Ῥώμης Κασίλινον ἰδεῖν) Ἐπὶ τῷ Οὐέλτερον, ἐν ἡ πολιορκημένοι Πραηνεσίων ἄνδρες μὴ καὶ φ. πρὸς ἀκμάζοντα Ἀντίσαν Ἐπὶ τοσούτον ἀνίσχον, ὡς δ', ὑπὸ λιμῶν διακοσίων δραχμῶν προαθέρηθαι μὲν (sic enim omnino legendum est, cum in vulgatis libris mendose scriptum sit μεδίμνος) ὁ μὲν πωλήσας ἀπέθανεν, ἐσώθη δ' ὁ προαθέρηθαι. Valerius eam Historiam ita narrat libri VII. cap. VI. *In illa Casilini obsidione & fide cum trecenti Prænestini permanerent, evenit, ut ex iis quidam murem captum, ducentis potius denariis vendere, quam ipse leniendæ famis gratia consumere mallet.* Et Julius Frontinus Strategematum lib. IV. cap. V. exemplo XX. *Casilini obsidente Hannibale tantam inopiam perpepsi sunt, ut centum (rescribe bis centum, vel CC. fuit enim facilis voculæ bis, aut unius notæ centenariæ lapsus) denariis murem venisse, proditum memoria sit: ejusque ver-*

ditorem fame periisse, emptorem autem vixisse: fidem tamen servare Romanis perseveraverunt. C. vero Plinius eandem ita reddidit lib. VIII. cap. LVII. *Venisse murem ducentis nummis Casilinum obsidente Hannibale, eumque, qui vendiderat, fame interiisse, emptorem vixisse, Annales tradunt.* Murem eundem, *ducentis drachmis* venisse dicit Strabo, Valerius & Frontinus *ducentis denariis*, Plinius autem *ducentis nummis*. Sic idem pretium non iisdem quidem vocabulis, sed ἰσοδυναμοῖς, ut apparet, auctores nobilissimi expresserunt. Hujus nostræ observationis si erudito Casaubono in mentem venisset, non utique magnam apud scriptores in pretio istius muris inesse varietatem falsus prodidisset. Apud Ciceronem Verres actione v. ita loquitur: *Mihi frumento non opus est, nummos volo.* Cui Siculus arator mox respondet: *Non speraveram me ad denarium perventurum.* Quod si unquam alibi, certe in loco, quem ex Rosciana paulo ante interpretatus est Plutarchus, *nummi* nomine drachmam sive denarium intellexisse M. Tullium Ciceronem veritam proximum est quam quod esse maxime possit. Cum enim bona Roscii fuerint *sexagies*, id est, *centum quinquagenum millium Solarium scutatorum*: qui potuit, aut sane ausus est ea usque adeo elevare Chryfognus, ut solum bis mille sestertios, id est, quinquagenos coronatos in eorum pretium vel offerre non erubue-

rit? Aio igitur esse longe ac longe probabilius, quod tuendo Plutarcho adversus Scaligerum nimisquam sufficit, posuisse Ciceronem *duobus millibus nummum*, pro *duobus millibus saltem denariorum*.

Patiatur itaque Scaliger in se, quam Plutarcho notam culpæ inultam voluerat, transferri ἀναιμοιβάως; & agnoscat non minus fas ei fuisse vertere *nummos δραχμὰς*, quam Plinio *δραχμὰς* interpretari *nummos*, quam Plauto & Terentio *nummos* & *drachmas*, Ciceroni *nummos* & *denarios* promiscue ac nullo fere discrimine usurpare. Si quis tamen ex hoc loco aliquampiam vellicandi Plutarchum occasionem arripere gestierit, dicat non acri satis & subtili cura, neque *duo millia nummum* sive denarium *δισχιλίας δραχμὰς*, neque *sexagies HS. πενήκοντα ἢ διακόσια τέταρτα*, reddidisse: quod si justissima computatione utrasque illas summas Græcas & Latinas æstimaverimus, *duo millia nummum* sive denarium facient æris nostratis sexcenæ libras Turoneas, & *sexagies HS.* centena quinquagena millia coronatorum, ut dixi modo, vel quinquagena supra quadringena millia librarum Turonearum: at *drachmarum duo millia quingenas libras Turoneas*, & plusculo amplius; *ducenta & quinquagena talenta*, centena vicena quina, & si quid excurrit, millia nostrorum coronatorum vel trecena septuagena quina millia librarum Turonearum.

Sed de his alibi accuratius, & Animadvers. xxxiv. strictim quædam adducimus, quæ & Plutarchum in hac re quidem omni calumniæ ferme subducunt, & rei nummariæ non satis intelligentibus usui esse alicui possunt.

A N I M A D V E R S . XXVIII.

Quod inepte Ἀπολλώνιον τῶ Μόλωνος bis vocaverit Plutarchus, qui Apollonius Molo fuit, Cesaris & Ciceronis præceptor. Amiotus, Xylander. Casaubonus, ab eo dissensum in loco Suetonii. Eidem non assensum neganti prædictum Molonem a Cicerone alicubi etiam nominari Apollonium. Foci Ciceronis & Apollonii Mollis super hoc vocabulo Molo. Adhuc notatus Casaubonus. Duo Molones synchroni. Ex eo fonte ortus diverse peccantium error Plutarchi & Josephi.

In eodem CICERONE, pag. 444.

EN ἢ Ῥόδῳ ῥήτορι μὲν Ἀπολλωνίῳ τῷ Μόλωνος συνεχόλασεν. Per summam ἀπροσεξίαν ex Apollonio Molone præceptore Ciceronis in Rhetoricis, binos homines facit, filium unum, alterum patrem. Quem denuo errorem errat in Casare pag. 102. Ἐπλάσεν ὁ Καῖσαρ εἰς Ῥόδον Ἰπὶ χολῶν πρὸς Ἀπολλώνιον τὸν τῶ Μόλωνος, ἔ ἢ Κικέρων ἠεργᾶτο. In hujus culpæ societatem, dum Plutarchi Ciceronem vertit, non venit Amiotus, casu an con-

filio? haud temere dixerim: casu tamen opinor magis. Nam in Cæsare idem cum Plutarcho dixit. Neque Xylander quicquam ausus immutare. Nos Rhetorem ipsum Apollonium Molonem fuisse nominatum tam certum habemus quam lucere Solem. Fabius Institut. lib. XII. cap. VI. *Cum jam clarum meruisset inter patronos, qui tum erant, nomen M. Tullius, in Asiam navigavit, seque & aliis sine dubio eloquentiæ ac sapientiæ magistris, sed præcipue tamen Apollonio Moloni, quem Romæ quoque audierat, Rhodi rursus formandum, ac velut re-coquendum dedit.* Suetonius in Cæsare cap. IV. *Rhodium secedere statuit, & ad declinandam invidiam, & ut per otium ac requiem Apollonio Moloni clarissimo tunc dicendi magistro operam daret.* Nec enim Isaacum Casaubonum audiendum hic censeo, legentem Apollonio Molonis, ut Molon sit Apollonii pater. Nam præterquam quod Apollonio Molonis Græco more dici, ut Molonis sit filius Apollonius, vix fert receptus Latine loquendi usus, in Suetonio præsertim, qui cum paucis Latine perbene loquitur, ut docti sciunt; & omnes cum regii, tum alii manu scripti Suetoniani codices Moloni in tertio casu habent, ut Molon cognomen sit: Plutarchus loco, quem extremum adscripsi, clare indicat, & Cæsarem & Ciceronem eidem Apollonio Rhodi operam navavisse. Sed illum Molonem fuisse cognominatum, & plane modo docuit

Quintilianus, & M. Tullius, qui unus supra omnes debet esse nobis haec quidem in re, non aliter solet eum appellare. Libro de Claris Oratoribus, num. CCCVII. *Eodem anno etiam Moloni Rhodio Romæ dedimus operam, & actori summo caussarum, & magistro.* Paulo post: *Eodem tempore Moloni dedimus operam.* Dictatore enim Sylla legatus ad Senatum de Rhodiorum præmiis venerat. Postea: *Quibus non contentus Rhodum veni, meque ad eundem, quem Romæ audiveram, Molonem applicavi, cum actorem in veris caussis scriptoremque præstantem, tum in notandis animadvertendisque vitiis, & instituendo docendoque prudentissimum.* Is dederat operam (si modo id consequi potuit) ut nimis redundantes nos & superfluentes juvenili quadam dicendi impunitate & licentia reprimeret, & quasi extra ripas diffuentes coërceret. Eundem alibi, contra ac credidit Casaubonus, Apollonium vocat. In I. de Oratore, n. LXXI. *Hæc cum ego Prætor Rhodum venissem, & cum summo illo doctore istius discipline Apollonio, ea quæ a Panætio acceperam, contulissem.* Infra: *Ut dicebat Apollonius.* Nec enim occurrit, unde hunc alium esse ab isto Molone valide suspicemur. Etsi ad præsentem quæstionem id nihil attinet.

Ejusdem Molonis & aliis in locis video Ciceronem meminisse, & cum ejus laude circa nomen ipsius haud invenuste lusisse Epistola I. lib. II. ad Atticum: *Favonius accusavit Nas-*

cam inhoneste, ac modeste tamen dixit, ut Rhodi videretur molis potius, quam Moloni operam dedisse. Aliter, & ex Græca originatione jocatus in eum Apollonius quidam cognomento Μαλακός, *Mollis*, qui ejus Molonis æqualis, cum se prior Rhodum, docendi causa contulisset, Molon Apollonius sero; huic ille dixit: Ὁψέ μολών, ἀντὶ τῆ ἐλθών. μολέω sive μολώ significat quod ἔρχομαι. Narrat princeps Geographus lib. XIV. in Rhodo. Inibi quidem porro aperte duos facit Strabo, Apollonium quem Mollem vocat, & Molonem: sed inde sequi hunc nostrum non quoque dictum fuisse proprio nomine Apollonium, ut putat Casaubonus, sane nullus video. Nam quod in Plutarchi Cæsare Ἀπολλώνιον τὸν τῆ Μόλωνος probat, in ejusdem Cicerone damnat & manifesti erroris arguit, erroris ipse ac incogitantia vix ferenda manifestissimus est: siquidem unus ac idem utrobique Plutarcho intelligitur, ut dixi modo. Alias non negaverim fuisse alterum Apollonium τὸν τῆ Μόλωνος, *filium Molonis* dictum, & huic nostro σὺλχερον, cuius meminit in quaestionibus Homericis Porphyrius, exque ipsa nominum affinitate inductum nostrum Charonensem puto. Ab hac eadem causa contra fortassean Josephus adversus Appionem lib. II. bis, ter Ἀπολλώνιον τὸν Μόλωνα, quendam Judaicæ gentis hostem infensissimum appellat,

quem fuisse τῆ Μόλωνος eruditos suspicio incessit.

ANIMADVERS. XXIX.

Supinitas Plutarchi, Verrem dici Latinis porcum excisum arbitrantis. Maialis, Solitaurilia. Sollum, Osca vox. Solers. Solemnis, &c. Taurus, ταυρὸς, ταυρῆν, λάσωνος. ἀταύρητος γυνή. Foculus Ciceronis in Verrem Plutarcho indictus, qui explicatus. Jus Verrinum. Verre fecisse antiquos. Illustratus alter Ciceronis jocus in Q. Cæciliam, τί Ἰσθαίω πρὸς χοῖρον; Odium Judæorum in porcos. Rufinus interpret Josephi falsus fallit Baronium. Multi errores Plutarchi ex ignorantia rerum Judaicarum.

In eodem Cicerone, pag. 447.

Bεῖρον δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἐκτε-
μημένον χοῖρον καλεῖσιν. Quinimo porcus excisus, *Maialis*; non excisus sive incastratus, *Verres* Latine scientibus appellatur. Nam id, opinor, citius linguæ Romanæ longe ac longe scientissimi M. Terentii Varronis, quam ejusdem linguæ, quod dixi toties, imperitissimi Plutarchi iudicio permittemus. Ait igitur in libris rerum rusticarum Varro, II. cap. IV. *Cum omnes suæ fœminæ conceperunt, rursus segregantur Verres. Verres octo mensium incipit salire.* Post aliquan-

quanto: *Castrantur Verres commodissime anniculi, utique non minores quam semestres: quo facto nomen mutant, atque e Verribus dicuntur Maiales.* Itaque apud Nonium Titinius scitissime: *Nunc tecum obsecro, ne ego maialis fuam. Ne ego maialis fiam, eleganter, pro, ne ego castrer.* Festo eadem causa *maiales* dici verveces, quod sint natura versa, excisis testiculis. Idem accommodate ad id quod volumus in voce *Solitaurilia*: *Solitaurilia, inquit, hostiarum trium diversi generis immolationem significant, tauri, arietis, verris: quod omnes eae solidi integrique sunt corporis: quia solum Osce totum & solidum significat. Unde tela quaedam soliferrea vocantur tota ferrea: & homo bonarum artium, inque omni re prudens, sollers: & solemne, quod in omnibus annis praestari debet: & quae nulla parte laxata cavaque sunt, solida nominantur. Atque harum Hostiarum omnium inviolati sunt tauri, quae pars scilicet ceditur in castratione.* Acute: Nam *taurus, ταῦρος*, vox πολύσημῳ, & inter alia (sicut pessulus, πάσσαλῳ, apud Terentium & Aristophanem) dicitur de illa parte qua viri sumus, & omnes animantes, mares vocantur. Hinc *ταῦρῶν*, libidinosae mulieres, & marem appetentes dictae apud Comicos: & *ἀταύροτῶν ἢ ἀταύροτη*, foemina ἀμυλῶν ἢ ἀγνή, & marem nondum passa, hoc est, integra, necdum imminuta, ut Jul. Pollux II. libri cap. IV. & Suidas vetus Glossographus notant. In-

de quoque *λάσωνος, ἀντὶ πόρνος*, salax, impudicus, ut λα sit Πιπτατικόν. quo nomine, inter alia, Historicum Sallustium à Lenæo Grammatico laceratum scribit Suetonius. Neque de nihilo suspicetur aliquis horum poetam Lyricum respexisse libri II. Ode V. quando de puella nondum viro matura, nec viripotente, ut Jurisconsulti nominant, scripsit:

*Nondum subacta ferre jugum valet
Cervice: nondum munia comparis
Aequare: nec tauri ruentis
In venerem tolerare pondus.*

Alias totam esse Odam allegoricam non imus inficias. Vides quid in Plutarcho linguæ Latinæ incitiam fecerit. Præfixisset μὴ particulam verbo ἐπέσημημένον, notæ culpam nullus incurrisset. Est enim *Verres, χοίρος μὴ ἐπέσημημένος.*

Cæterum alia multa facete ac venuste ab Oratore in Verrem dicta ex occasione ipsius nominis, quæ hic omisit Historicus, & pueri sciunt, illi saltem, quibus nova Latinitas Marcum Tullium nondum e manibus excussit. Inter quæ istud Oratione tertia contra C. Verrem, quæ est de Prætura urbana, num. CXXI. *Hinc illi homines erant, qui etiam ridiculi inveniebantur ex dolore: quorum alii, ut audiistis, negabant mirandum esse, justam nequam esse Verrinum: alii etiam frigidiores: sed quia stomachabantur, ridiculi videbantur esse, cum Sacerdotem execrabantur, qui Verrem tam nequam reliquis-*

liquisset. Geminus ex ambiguo jocus. Nam *jus Verrinum* aut jurisdictionem Verris Prætoris significare potest, aut *jus Verrinæ*, hoc est, porcinæ carnis, quod insipidum est & insuave. Item C. Sacerdos, ut Lipsii verbis dicam, ante Verrem Prætor urbanus fuerat: ei cum Verres succederet, ridiculi quidam homines Sacerdoti irasci se dicebant, qui Verrem tam improbum reliquisset. Sacerdotum enim erat hostias immolare. Verre autem porco solebant veteres rem divinam facere cum aliis quibusdam Diis, tum etiam Marti. Vetus quidam poeta:

Mars voveo, si unquam redierit, facturum bidente Verre.

Et supra Solitaurilibus, ex tribus hostiis quæ immolabantur, unam Verrem fuisse docuimus ex Festo. Ergo isti non tam faceti quam ridiculi homines, Sacerdotem execrabantur, quod hunc Verrem non immolasset, eumque tam improbum successorem reliquisset. De hujus porro joci utriusque acumine ac lepore vise Lipsium cap. XVII. lib. II. Variarum lectionum. Sed cave ne tibi fraudi sit, sicut ei noster fuit, cum impulit non satis cogitantem, ut ibidem scriberet, quod ipse noster prior, *Verrem, porcum exsectis genitalibus membris, Latinos dicere.*

Neque vero abs re (quod *Ἰνδαισµατος χᾶεν* additum sit) aliud scomma Ciceronis adversus Q. Cæciliam Nigrum, *ἔνοχον τῶν Ἰσδαίων*,

Ἰζεν, qui animum a Judeis, & eorum religione non alienum habere credebatur, & accusatorem se Verris constitui oportere contendebat, noster e multis unum hoc refert scriptor Chæronensis: τὶ Ἰσδαίων πρὸς χοίρων; Nam verres sive porcos fugiebant Judæi, & averfabantur usque eo, ut non modo non eorum carnibus vescerentur, sed ne cadavera quidem contingere absque magno scelere se posse putarent, sicut ex Mosis verbis Levitici XI. cap. sectione VIII. & secundi Maccabaici cap. VI. distinct. XVIII. liquido convincimus. Passim veritas Hebraica vocat illos *temeim*, quod LXX. vertunt *ἀναδάγρες*, & quibus non solum non vesci, sed neque operari fas esset. Quare *ἀνοσίς* appellat Josephus cap. I. lib. V. Excid. & *ἀνεγὸς* apud Ægyptios, qui a Judæis hoc, ut alia pleraque, acceperant, eosdem fuisse habitos, auctor est noster lib. *ᾠδὴ Ἰσίδος* pag. 353. Igitur interpretes Josephi Rufinus Aquileiensis, quod est a Casaubono docte observatum, *ἀνόσια ζῶα, nefanda animalia* imperite convertit, & magni causa fuit erroris maximo Cardinali Baronio, & ejus Breviatoribus, qui existimantes *nefandos* a Josepho dictos esse porcos, *horum ne fari quidem nomina licuisse* tradiderunt; ipse illustrissimus Cardinalis ad annum Christi XXXI. num. LXIX. illi Epitomastræ anni ejusdem num. XXV. & anni CXXXVII. num. III. Hoc porro Judæorum antedictum in porcos odium

dium mirifice illustant, quæ fide dignus Tyrius Historicus (ita Herodotum nominat in epistola quadam apud Suidam Julianus Ὁ ᾠδαβάτης) de Ægyptiis prodit in Euterpe sive lib. II. sectione XLVII. Ἦν ἡ Αἰγύπτιοι μιὰρὸν ἤγλω) θηρίον εἶναι, ἢ τῆτο μὲν, κὺ τις ψαύση αὐτῶ παλαιῶν υἱὸς, αὐτοῖσι τοῖσι ἱματίοισι ἀπιῶν ἔβαψε ἑαυτὸν, βὰς ἐς τὸν ποταμόν. τῆτο ἡ, οἱ συβῶται, ἐόντες Αἰγύπτιοι ἐφῆρες, ἐς ἰζὸν εἶδεν τῶ ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχον) μῆνοι πάντων. εἰδὲ σφι ἐκδίδουθ θυγατέρα εἰς εἶδει, εἰδ' ἀγεαθς εἶξ αὐτέων. ἀλλ' ἐκδίδον) οἱ συβῶται, ἢ ἀγον) εἶξ ἀλλήλων. Abrahamum autem ex Judæa in Ægyptum multa, præcipue quæ religionem attinebant, olim transportavisse, cui non perspectum & exploratum? Lege sis eundem Herodotum lib. IV. scēt. CLXXXVI.

Caterum quoniam Judæos φιλαργυρία, & auri sacra fames sensim eo compulit, ut etiam alendis porcorum gregibus operam dare plerisque non puderet amplius, quos scilicet aliis gentibus postea divenderent: Hyrcanus Pontifex Judæorum, & Rex Aristobulus, annis ante Dominicum adventum circiter septuagenis, ut ei malo mature occurrerent, decretum gravissimum in hæc verba conceperunt: *Maledictus esto, qui aluerit suam.* id quod Rabbini memoriæ proditum nobis reliquerunt, ut dudum Casaubonus quoque admonuit. Hinc

igitur quanto Judæis odio & abominationi porci olim fuerint, habes. Mitto illud Macrobianum Saturn. II. cap. IV. de Augusto Cæsare, quo etiam muliercularum aures personant: *Cum audisset (Cæsar Augustus) inter pueros, quos in Syria Herodes Rex Judæorum intra bimatum jussit interfici, filium quoque ejus occisum, ait: Melius est Herodis porcum esse, quam filium.* Intellige quia, qui filios crudeliter interimeret, abstineret a nece porcorum, quos ne contingere quidem, multo minus suas eorum cruore manus polluere vir Judæus ausus fuisset. Quæ de industria dico iterum iterumque, & inculco, ut appareat quam insigni calumnia se Plutarchus traduxerit in IV. Symposiacōn, dum ponit in ambiguo, & vice habet problematicis, πότερον οἱ Ἰσραῖλοι σεβόμενοι τὴν ὕν, ἢ θυγατέρας ἀπέχονται τῶ κρεῶν. Idque potius venerationis & honoris ergo ab iis factum ibidem non obscure innuit, simul eosdem Adonidi atque Baccho divinos honores exolvisse. Quod invidiæ illius, aut potius ignorantia rerum Judaicarum indicandæ sufficere potest. Sed utrumque commune habuit cum Trogo Pompeio sive Justino, Corn. Tacito, Appione, Posidonio, aliis fere universis Ethnicis scriptoribus, qui de Judæis quoties quidam inserunt, in mendacia & ψευδολογίας minime tolerabiles impudentissimè & impetissimèque incurrunt. Lege Josephum adversus Apionem.

ANIMADVERS. XXX.

Ciceronem in æstimatione litis Verrinae non tam videri prævaricatum, quam legitur apud Plutarchum. Damnati repetundarum pœnæ dupli vel majori obnoxii.

In eodem CICERONE, pag. 448.

Ὅτι τὸ Βέρρες καταδικαθέν-
 τῶ, ἑβδομήκοντα πέντε μυριά-
 δων τμησάμενον τὴν δίκην ὁ Κι-
 κέρων, διαβολῶν ἔχεν, ὡς ἐπ' ἀργυ-
 ρίῳ τὸ τμήμα καθυφαινόμενον. *My-
 riades LXXV.* compendiosè, & loquen-
 di more Græcis usitato, appellat sep-
 tingena quinquagena millia drach-
 marum, in quarum singulas quater-
 nos sestertios nummi Romani solet
 imputare, ut sit ea summa duntaxat
 HS. tricies. Quis credat prævaricari
 usque adeo & voluisse & potuisse M.
 Ciceronem, ut septies vices prope
 minoris quam lex jubebat, litem e-
 am æstimarit? Nam quadringenties
 HS. ex Sicilia Verres abstulisse accu-
 sabatur. Ipse Orator II. Oratione in
 Verrem, ad calcem: *Dicimus C. Ver-
 rem cum multa libidinosè, multa crude-
 liter in cives Romanos atque in socios,
 multa in Deos hominesque nefarie fece-
 rit, tum præterea quadringenties HS. ex
 Sicilia contra leges abstulisse.* Accusari
 autem, convinci fuit, adeo luculentis
 testibus, tabulis, privatis publicif-
 que auctoritatibus ipse orator, ut ait,

VOL. IV.

planum facere paratus erat, quod ob-
 jiciebat: eoque directè patrocinari ac-
 cusato non est ausus Hortensius, tan-
 tum in æstimanda lite adfuit, quod
 Plutarchus confitetur. Sed repetun-
 darum damnatos pœna duplionis vul-
 go passim, & major aliquando ma-
 nebat, ut ex libris Juris manifestum
 est, & Asconius expresse attestatur:
 Igitur minimum HS. octingenties
 nomine dupli repeti exigique a Verre
 oportuit. Quod Orator inter agen-
 dum non modo libenter præstitit:
 sed etiam rapti sesquialterum, id est,
 HS. millies per ἀΐξισιν palam ac di-
 serte in Divinatione flagitavit. *Sici-
 lia tota si una voce loqueretur, hoc di-
 ceret; quod argenti, quod auri, quod
 ornamentorum in meis urbibus, sedibus,
 delubris fuit, quod in unaquaque re be-
 neficio Senatus populique Rom. juris ha-
 bui, id mihi tu C. Verres eripuisti atque
 abstulisti. Quo nomine abs te HS. mil-
 lies ex lege repeto. Tricies HS. stipe
 nostrate, vel Gallico numismate, sunt
 septuagena quina millia scutorum
 Solarium: quadringenties, decies cen-
 tena millia scutorum, vel millio u-
 nus: octingenties, duo milliones: de-
 nique millies HS. sunt vices quinquies
 centena millia nostrorum scutato-
 rum Solarium, id est, milliones duo
 & unus dimidiatus. Has tam in-
 gentes summas in primam illam, præ
 his posterioribus nimium quantum
 exiguam, Ciceronis conniventia &
 prævaricatione decrevisse non sane
 persuaderi queam. Aut est igitur*

Z z z

mag-

magnus error Plutarchi, aut legendum ὀκλακοσίων, vel ἐνεακοσίων ἐβδομήκοντα πέντε μυριάδων, ut sit sestertium trecenties septuagies, id est, scutati Solares octingenties septuagies quinquies mille; aut potius trecenties nonagies HS. id est, nongenties septuagies quinquies mille scutati Solares, quantum fere sibi ademptum Siculi querebantur. Fortasse etiam major summa errore librariorum desideratur.

ANIMADVERS. XXXI.

Quod Caesaris sententia Catilinæ conjurati ad perpetuam custodiam damnati sunt, frustra contradicente Plutarcho. Appianus ejusdem erroris conscius. Scriptorum super eadem illa sententia mirus dissensus. Illis & Plutarcho minime assensum, qui Caesarem omnium primum non capite damnasse conjuratos volunt. Appiani lectio asserta contra Casaubonum. Censere. Assentiri.

In eodem CICERONE, pag. 461.

ΑΝΑΣΑΣ ὁ Καῖσαρ ἀπεφίνατο, μὴ θανατῆν τὰς ἀνδρας, ἀλλὰ τὰς ἐσίας εἶναι δημοσίας, αὐτὰς δ' ἀπαχθέντας εἰς πόλεις τῆς Ἰταλίας, αἷς ἀν δοκῆ Κικέρωνι, τηρεῖσθαι δεδεμμένους, ἀχεις ἀν εἰ καταπολεμηθῆ Κατιλίνας. Scilicet quo postea

Senatus per otium de caussa ipsorum cognosceret. Est Plutarchi, vel ejus auctoris, unde ipse habet, hallucinatio, quæ & Appianum in erroris communionem traxit: ut existimaret uterque placuisse Cæsari, non ad perpetuam custodiam damnandos conjuratos, sed solum habendos in vinculis, donec victo Catilina de ipsis maturius cognosceretur. Appianus in hæc verba effert II. De bellis Civil. non longe post initium: Περισετίθει διαφέσθαι τὰς ἀνδρας Κικέρωνι τῆς Ἰταλίας ἐν πόλεσιν, αἷς ἀν αὐτὸς δοκιμάσθαι, μέχει Κατιλίνα καταπολεμηθῆναι, ἐς δικαστήριον ὑπαχθῶσι, ἢ μηδὲν ἀνήκεσον ἐς ἀνδρας ἐπιφανείς ἢ, πρὸ λόγου ἢ δίκης ἐξεργασμένης. Contra Crispus Sallustius qui judicio vel interfuit, vel interesse potuit, eamque totam Historiam eloquenter juxta & accurate ac verissime perscripsit, conjuratos sententia Cæsaris in æterna vincula damnatos testatur, ut per eum prædictis Chæronensi & Alexandrino Historicis tacere omnino liceat. Conjuratæ Catilinariæ cap. LI. Placet igitur eos dimitti, & augeri exercitum Catilinæ? minime. sed ita censeo. Publicandas eorum pecunias: ipsos in vinculis habendos per municipia, quæ maxime opibus valent: neu quis de his postea ad Senatum referat, neve cum populo agat: qui aliter fecerit, Senatum existimare, eum contra Rempub. & salutem omnium facturum. Suffragatur Dio Cassius lib.

lib. xxxvii. A. U. C. dcxcī. Ὁ Καῖσαρ πάντων τῶν πρὸ αὐτῆς ψηφισαμένων ἀποθανεῖν σφᾶς, γνώμην ἔδωκε δεῖν τε αὐτῶν, ἢ ἐς πόλεις ἄλλη καταθέσθαι, τῶν ἐσιῶν ἐξερημένους, ἢ τῶν μὴτε πᾶσι ἀδείας ἔτι αὐτῶν χρηματιθῆναι. καὶ διαδέχθη τις, ἐν πολέμων μοίρα τῶν πόλιν, ἢ ἢς ἀνὰ φύγοι, εἶναι. *Julius Cæsar, cum universi, qui ante illum sententias dixerant, in eos ultimam pœnam statuissent, censuit habendos in vinculis, oppidatimque dividendos, suis pecuniis prius exutos. atque insuper de illorum causa obtinendæ absolutionis ergo neminem unquam referre oportere; hac lege, ut si quis eorum effugiat, ejus urbis, unde fuga facta sit, oppidani pro hostibus & perduellibus habeantur.*

In hoc autem Dio & Sallustius non conveniunt, quod a sententia, quæ præfens supplicium decernebat, primum discedere ausum esse Julium Cæsarem vult scriptor Græcus. Stat quoque ab eo noster eadem hac pagina: πᾶσι τιμωρίας τῶν ἀνδρῶν ὁ πρῶτος ἐρωτηθεὶς γνώμην Σιλανὸς εἶπε τῶν ἐσχάτων δίκην δεῖναι προσήκειν ἀχθείας εἰς τὸ δεσμοτήριον. ἢ προσετίθειτο τέτω πάντες ἐφεξῆς, μέχρι Γαίος Καῖσαρ. Concinit Tranquillus: tametsi super priore capite nihil ipse liquido pronunciet. Prætor (inquit cap. xiv.) *Cæsar creatus detecta conjuratione Catilinæ, senatuque universo in socios facinoris ultimam statuente pœnam, solus*

municipatim dividendos, custodiendosque, publicatis bonis, censuit. Sic maximo trium magnorum testium consensu, ante Cæsarem nemo non mortis damnabat conjuratos, & ipse auctor fuit ac primus suavor sententiæ paulo mitioris.

Apud me tamen in hoc quidem, adhuc prægravat Sallustii auctoritas, qui diserte significat omnium primum non ivisse in sententiam Decimi Silani Tiberium Neronem; cui etiam Silanus, ab eo decedens quod ante censuerat, assentiri non renuit, postquam C. Cæsar longa & meditata oratione, illaque admodum vehemente, de conjuratis ultimum supplicium non sine maximis Reipub. periculis sumi posse comprobavit. *Decimus, inquit, Julius Silanus primum sententiam rogatus, quod eodem tempore Consul designatus erat, de his qui in custodiis tenebantur, supplicium sumendum decreverat: isque postea, permotus oratione C. Cæsaris, pedibus in sententiam Tiber. Neronis iterum se dixerat, quod de ea re præsidii additis referendum censuerat. Plane idem & Appianus, quamvis fere a libi Plutarchum sequi amet: Ἀξιῶντι ἢ τῶν Σιλανῶν τὰς ἀνδρας ἐσχάτη νόλασει μετέναι, πολλοὶ σωετίθειτο, ἕως ἢν Νέρωνα τὴν γνώμην προέβη, ὁ Νέρων ἐδικαίει φυλάττειν αὐτῶν μέχρι Κατιλίναν ἐξέλπει πολέμου, ἢ τὰ ἀχειβέσατα μάθωσι. Deinde Cæsaris sententiam subjungit iis verbis, quæ ante adscripsimus. Non*

tam igitur decrevit Cæsar censuitve, hoc est, novam in Senatu sententiam non tam dixit, quam assensus est, & illi Neronis subscripsit, addito duntaxat, reos municipatim dividendos arbitrio Ciceronis. Itaque censenti Casaubono vulgatam lectionem esse corruptam, & ἀντὶ τῆς προσειθεί, *addidit*, nempe ad sententiam Neronis, rescribendum esse προσειθεί, supple γνώμῳ, *statuit vel censuit*, non ipse quidem assentiri possum, neque alius opinor a me, quem cum cura & attentione totum Appiani locum expendere non piguerit. Sed *censere*, non *assentiri* apud Sallustium in extrema sua oratione ipsemet Cæsar dixit. Esto. nam & M. Cato *censere* se quoque paulo post ibidem pronunciat, & factum Senatus decretum addit Sallustius, sicut ille *censuerat*, qui tamen novæ sententiæ auctor non fuit, sed illius prioris, quam Silanus tulerat, defensor & approbator. Perpetuam in auctoribus κυριολογίαν requirere, velle istud est, eos plerumque pueros agere ac ineptire.

ANIMADVERS. XXXII.

Plutarcho scribenti Ciceronem patrem patriæ a M. Catone primum fuisse appellatum ipse Cicero oppositus. Indicatum tamen qui enantiophanes tolli possit: sicut & tollitur quicquid inesse videtur contradictionis inter Livium, Plinium, Plutarchum & Appianum, super eo cui primo iste hono-

rificientissimus titulus delatus. Dissensum a Lipsio.

In eodem CICERONE, pag. 464.

ΤΗΝ Κικέρωνος ὑπάτειαν ἔτω ἦρε (Κάτων) τῷ λόγῳ μεγάλῳ δημηγορήσας, ὥστε τιμὰς αὐτῷ τῷ πῶποτε μεγάλας ψηφίσασθαι, ἢ προσαγορευῆσαι πατέρα πατρίδος. πρῶτῳ γὰρ ἐκείνῳ δοκεῖ τῆτο καθευπάρεξαι, Κάτωνος αὐτὸν ἔτως ἐν τῷ δήμῳ προσαγορευθῆσαι. Itidem Appianus: Κάτωνος δ' αὐτὸν ἢ πατέρα τῆ πατρίδος προσαγορευθῆσαντος, ἐπεδόθησεν ὁ δῆμος. ἢ δοκεῖ τισιν ἢδε ἢ δι' ἡμῶν, διὰ Κικέρωνος ἀρετῶν, ἐπιελθεῖν ἐς τῷ νῦν αὐτοκρατόρων τὰς φαινόμενας ἀξίας. Falli utrumque gemino unius M. Tullii testimonio probatur. Oratione contra L. Pisonem: *Me Q. Catulus princeps hujus ordinis & auctor publici consilii frequentissimo Senatu Patrem patriæ nominavit.* Pro P. Sextio: *Memor ille ut patrem deplorandum putabat, quem Q. Catulus, quem multi alii sæpe in Senatu Patrem patriæ nominarant.* Potuit in his aliis multis esse Cato: at non fuisse primum, ipse qui, arbitor, non id ignorabat, manifesto evincit.

Etsi, ut omnia dicam, video unde pax inter hos auctores conciliari utcumque possit, nempe si dixerimus velle Appianum & Plutarchum gloriosam patris patriæ appellationem

Ciceroni tributam a M. Catone trib. plebis apud populum, quam ipse a Q. Catulo in Senatu se accepisse declarat. Nam & illi *δήμον* & hic *Senatum* expresse habent. Non tam igitur hi tres summi scriptores inter se pugnant, quam est visum doctissimo Lipsio cap. xx. III. Variarum. Simillima ratione Plutarchum & Appianum a T. Livio minime dissentire planum facio, tametsi hunc tantum honorem Camillo quidem iste, Ciceroni vero illi primo habitum perseverent. Annali v. Livius ait: *Camillus recuperata ex hostibus patria, triumphans in Urbem rediit: interque jocos militares Romulus, ac parens patriæ, conditorque alter Urbis haud vanis laudibus appellatus est.* Etenim Camillus in triumpho & a militibus in toga, Cicero a Patribus populoque, Catulo & Catone auctoribus, primus honorificum illud cognomentum est consequutus. Plinius lib. VII. cap. xxx. *Historiæ Natural. ad Ciceronem, τερανῶς ἢ ἐκ ἀσαφῶς Salve primus omnium parens patriæ appellate, primus in toga triumphum, linguæque lauream merite.*

ANIMADVERS. XXXIII.

Dissensus Plutarchi primum a se, deinde a rei veritate, super summa quam apud Antonium Calpurnia deposuit. Irritus Hadriani Junii adversus Paterculum conatus.

In eodem CICERONE, pag. 488.

" **A** Χεις ἔ Καίσαρ ὁ νέος ἔξ Ἀπολλωνίας ᾠδαρχόμηνος τόντε κληρὸν ἀνεδέξατο τῷ Καίσαρος ἐκείνου, ἢ ἀεὶ τῷ διαχιλίων πεντακοσίων μυριάδων, ἀς Ἀλιώνιος ἐκ τῆς οἰκίας κατεῖχεν, εἰς διαφορὰν κατέστη πρὸς αὐτόν. Dissentit primum a se, deinde a veritate, atque ab aliis fidei certissimæ auctoribus. A se quidem, quia idem in M. Antonii vita pag. 79. de eadem re loquens hanc summam τετρακιχιλίων ταλάλων, quaternum millium talentum fuisse prodit. Verba ejus sunt: ἦτε γυνὴ Καλπερνία πιτεύσασα, χρημάτων τὰ πλείστα κατέθετο πρὸς αὐτόν (Ἀλιώνιον) ἐκ τῆς οἰκίας, εἰς λόγον τὰ σύμπαντα τετρακιχιλίων ταλάλων. Talentum quaterna millia, bis mille quadringenas myriades pariunt, ducenties quadragies centena millia drachmarum, sestertium, non millies, ut Xylander interpretes, & Justus Lipsius vertunt, sed nongenties sexies, Scutorum Franciæ Solatorum duo milliones, millia trecenta triginta tria, trecenti triginta tres, cum triente. Bina vero millia & quingenæ myriades æquant, talentum quatuor millia, centum sexaginta sex, cum besse. Prior summa posteriore minor est CLXVI. talentis ἢ myriadibus C. drachmarum M. millibus, Scutorum LXXXIII. millibus, CCCXXXIII.

Utro-

Utrobique autem pugnat cum veritate Plutarchus, id est, utramque summam immane quantum excedit illa pecunia, quam apud Mar. Antonium Calpurnia caso marito deposuit. Fuit namque illa septies millies; ut ab auctoribus fidei locupletissimæ testatum habemus. Velleius Paterculus in II. Historiarum cap. IX. *Sestertium septies millies depositum a Caio Cæsare ad ædem Opis, occupatum ab Antonio.* Hadrianus Junius Animadversionum lib. IV. cap. X. in hoc Velleii loco induci debere vocem istam *septies* contendit, a Plutarcho scilicet induci se nimis credulus passus. nam ab hodierno Velleio stant & omnes vetusti codices, & M. Tullius Cicero, qui ex eo latrocinio accepta occasione amplissima invidiam odiumque contrahendi M. Antonio, eandem integram summam asserit disertissime, ut per eum unum & Plutarcho, & Junio, & cui alii cumque nota *παροργίματος* inuri jure merito possit. Sic ille Philippica, volvitur a prima quæ proxima, numero XCIII. *Ubi*

est septies millies sestertium, quod in tabulis, quæ sunt ad Opis, patebat? Iterum Philippica v. num. XI. Illa vero dissipatio pecuniæ publicæ ferenda nullo modo est, per quam sestertium septies millies falsis perscriptionibusque avertit (Antonius) ut portenti simile videatur tantam pecuniam populi Rom. tam brevi tempore perire potuisse. Septies millies respondet Myriadum septemdecim millibus, quingentis: Talentum undetriginta millibus, centum sexaginta sex cum besse. Igitur minus quam oportuit dixit Plutarchus, in Cicero- ne quidem, xv. millibus Myriadum, xxxv. millibus talentum, millies quingentis centenis millibus drachmarum, xiv. millionibus: & quingentis millibus Scutorum: In Antonio vero Myriadum xv. millibus, centum; Talentum xxv. millibus, CLXVI. cum besse; drachmarum millies quingentis decies centum millibus; Scutorum Franciæ Solatorum XIV. millionibus, millibus DLXXXIII. CCCXXXIII. triente.

VARIÆ LECTIONES

IN

VOLUMEN QUARTUM.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.

PAG. 5. Τὸν] ἡ Καίσαρ[Ⓞ] βίον, A.
 πάντα] ἐπεξεργασμῶς, V.
 μα] πολιορκίας, A.
 P. 6. μου] ἡ πατρός[Ⓞ] ἀδελφον, A.
 φυλακῆς] δεομῶν, V.
 σωέση] σωσέσης, A.
 P. 7. ὧν] ἡ κατακόποις, A.
 Ὀλυμπιάς] εἰς τὸ, V.
 ἐκλή] ἐκλής, V.
 Ib. ᾧ] ἡ Ἡγησίας, A.
 P. 8. ἐπῆραν] δυοῖ, A.
 διατετήρηκεν] ἡ διατετήρηκεν, A.
 P. 9. γδ' ὅ] ἐμπολάζον[Ⓞ], V.
 δῆ] τῶς πρὸς τ' ἄλλα, V. A.
 P. 11. σαίμω] ἑτεροῖ, V.
 λωτ[Ⓞ]] ἑρισμῶ, A.
 Ib. ἔτ[Ⓞ], V.
 μετεωρίσας] ἀσφαλῶς ἀνέβη, A.
 τῆ] πρὸς εἰσελε, V.
 ἵππον] ἐπέδωκεν, A.
 P. 12. μέχρη] λιθίνους, V.
 P. 13. Δοκεῖ] πρὸς τρέψασθαι, V.
 P. 14. τάλαντα] Δάρδαμους καὶ Κάλαμ[Ⓞ], V.
 γῆδ[Ⓞ]] Μείδρων, V.
 τὸς μῶ] ἐξήλασε, V.
 λιν] πᾶραχῶν, V.
 μετέχεν] ἐπέδωκεν, V.
 P. 16. ταῦτα] ἰὼν εἰς τὸ Ἀλεξάνδρου δωματίον, A.
 λόν] ἐν πέδιλοις, V.
 πιάδα] πρὸς ἐγκαλεσαίμω, V.
 P. 18. αὐτῆ] ἔταξε, ἑτραψε, V.
 P. 19. αὐτῆ] αὐτῶν, V.
 θης] εἰς τὸ πῶλον, V.
 P. 20. Διογῆνη] ταῦτόν, V.

P. 21. ζῆς καὶ] τετρακισμύριους καὶ τετρακίλιους, V.
 P. 22. ταμῶ] ὄχθων, V.
 πρὸς] γμῶς, V.
 P. 23. λη καὶ] ἵπποις, V. A.
 καὶ Διᾶ] πᾶραρρέον[Ⓞ], V.
 γλῶ] πλεῖστον, V.
 P. 24. τῆ] Βυκέφαλ[Ⓞ], V.
 P. 25. λεπίδας] πρὸς χειρῶν, A.
 γης] ἀνακαλύπτεισαν, A.
 P. 26. ὁδοποιήσας] Βασιλίδ[Ⓞ], V.
 ῥυμῶ] ἡ Νέσορα, V.
 Ib. ἐφελκύναντι, V.
 P. 27. ἐδοξε] Ἀλεξάνδρ[Ⓞ], V.
 ὄρον] ἀσάνδης ὧν βασ. A.
 ἐκράτησε] ἀσάνδης, A.
 P. 29. θαλάττη] Πινάρω, A.
 P. 30. Δαρείους] εἰπέων, V.
 τῶν[Ⓞ]] εἶδε μῶ ὄλαια καὶ κρωσσῶς. V. εἶδε μῶ ὄλα-
 μια.
 χρυσῶ] ἐπὶ ἀργυμάτων, V.
 τῶν] καὶ τῶν, A.
 P. 32. σωῆς] παρέπεμψεν, V.
 αὐτῶ] Ἰωνίας, V.
 ἐν ταύτῃ] εἶλω, V.
 P. 33. ἦν] εἶδαι, V.
 P. 34. τὸς ἐπὶ] ἐυτρεπῶς, V.
 λαξίν] χαρμῆς, V.
 διημερεύει] διημέρουν, V. A.
 μῆδ' ἐν] ἀγῆμασι, V.
 P. 35. πρὸς τῆ] Ἀλεξάνδρ[Ⓞ] τῶν, V.
 ἔφασαν] Σα γῆσι, A.
 P. 36. τινας] χολάζοι, V. f. χολάζοι.
 P. 37. καὶ τοῖς] καὶ Κλεωνίδῃ τῶν δημαγωγῶν, V.
 P. 38. ἀσύμβολ[Ⓞ]] ἀσύμβολ[Ⓞ], A.
 Κανωβικῶ] πλάματ[Ⓞ], V.
 ἀγῆμα] σωμαρμότιον, A.
 P. 39. λαὶ καὶ] καταβιαζομῶν, V.

- P. 40. κατασβέσαντες] Ἀμμεως, V.
 ἴσαν] εἰς τ' νεῶν, A.
- P. 42. κ' ἄπο.] ἐκέν, V.
 ἄλλης] θειότητῳ, V.
- P. 43. ποί νη] ἐνέδει τῷ πρῶτον, A.
- P. 44. καλῶν] τοσούτον ὁρᾶν φῶς, ὃ πάλιν ἀνα-
 λάμψοι, A.
- P. 45. ρείον] ἐν Γαυγαμήλοις, A.
- P. 46. μ' πεδίου] Γορδάκων.
- P. 48. μα τῷ] Δικελικῶν ζωόν. ἐπὶ ἧ τῶ-
 των, V.
 χαίρα] πόρωμα, V.
 Βκεφάλα] Βκεφάλαι, V.
- P. 49. πῶσκαλέν] αὐτοῖς ἵπποις, V. αὐτοῖς τε κ'
 τοῖς ἵπποις, A.
- P. 51. μασε] Εμβατάνων, V.
 τ] σωεχῆς, A.
- P. 52. σβεδῆ] τ' δυνάμιν αὐτῶ ἐπ', V.
 μη] πολλοί, V.
 βάλλαν] ἢ νοτίδια, V.
- P. 53. ἀνθῳ] βαφικῶ, V.
- P. 54. σωίπεσεν] γραφῶν, V.
 τιώτας] ἤγαγε, V.
- P. 55. καθ' αὐτῶ] πρὶ τ' Ἀσίαν ἀπολαβῶν, V.
 ἔτι δ' ἔσι δ' ἀν, V.
 ἀληθῶς] Ἀρίστων, A.
- P. 56. ἀκράτῃ] πρῶτωμα, V.
 πρὸς] εὐ ποίαι, A.
- Ib. ἐνδύξας, V. ἐνδύξως, A.
- P. 57. νίωνι] Σῆσα, V.
 ἔχαι] ἐπεδλευρόμῳ, V.
 Ἐπεί] ἐκτετραφυκότας, V.
- P. 58. ταπονηθέντων] ὅτι τοῖς, V.
 σιλικώτατον] κ' τῶ, V.
 εἰπῆν] πρὸ τῶς.
 μαι] ἐπεμψεν, V.
- P. 59. ψον] τε πῶς, A.
 Αἰγαῖ] ἘΓχαῖ, V.
 ὄρα] ἢ ἔργοις ἢ λόγοις, V.
 ἰλαθέρως] ἰλαθέρων, A.
- P. 61. κότας] ἀπέδωκεν, V. A.
 τᾶν] πωίην ἤπειγε, V.
 δόνησαν] ἐκατέρω μέρει, V.
- P. 62. μῆμον] Ὁξάθελω, A.
 τ' ἵππον] Βκεφάλων, V.
 τ] συνοικεῖν, V.
- P. 64. ἐν Ἰερκανίᾳ] πρῶστέλας, A.
 ἀλλ' ἀπέναι τε, V. ἀφῆναι γε τὰς βελομήτους ἐπι-
 μαρτυράμῳ, A.
- αἰταν] ἐκείναι τε, V.
- P. 65. σασ] ἐν χορτάνας, A.
- P. 67. Καλαίσεως] παλῆσεως, V.
 τῶ ἧ] Κεβαλίνω τ' πείραν, A.
 ὡς πρὶ] ὃ ἧ Φιλώτας, V.
 πῶμῳ] πρὸς μέτρον. V. πρὸς Μέτρονα, A.
 λέξανδρον] ἡμῶτα, V.
- P. 68. σατο] πρὸς τὰς πάλαι, V.
 ὄργανον] ἀφιέρμων, V.
 αἰς] ἀναπετάσαντῳ, A.
 λῶτῃ] τῶν ἐχθρῶν, A.
- P. 69. τ' ἀτίαν] εὐρίσκομῳ, A.
 τε] θανάτω δάμον, A.
 ἠδέως] ὦν ὄργῳ κ', V.
- P. 72. γῆ κ' πᾶσας, V.
 λέγει] τ' Καλλοθένης, V.
- P. 73. τητι] βελομήτοις, V.
- P. 74. Ἐν δὲ] διχοσασίς, V.
 εἰ φαίλως] λόγῳ V. λέγειν, A.
- P. 75. γὰρ σε] πρῶσεκυῖσε, V.
- P. 77. μα] ἢ τὸ ἔργον, A.
 νεν] κ' τ' ἀποσάντων, V. A.
 μαλακώτατον] τοῖς λβομήτοις, V.
- P. 78. τίπατρων] τιθέμενοι, V.
 χῶ] ἀρετῶ.
 τοῖς] ἀτόλοις, V. A.
 ἀγωνιζόμενῳ] Νύσση, V.
 τ] πρὸς αὐτῶ, V.
- P. 79. λαῖς] πρῶσεύτερον, V.
 εἰμι] ἔτοιμός εἰμι εὐ ποίαιν, A.
- P. 81. Ἀθλωαῖοι] πωιδίσετε, V.
 πληθῶ] κέρως, Περδίκκων ἧ πῶ, A.
 χῶν] αἰθαμῶ, V.
- P. 82. μῆς] πρῶμάς, V.
 Ἐκ] Βκεφαλῳ, V.
 λον] ἀποβεβλημῶν, V.
 τὸ πρῶσω] τ' πρῶσω, A.
- P. 83. κ' Πρασιῶν] Πρασιῶν. Ib. Γαρδαρ-
 τῶν, V.
 σῶν] γάλλω, V.
 λαῖς] Ἀνδρόκοτῳ γδ, V.
- P. 84. πορθμεῖα] ἐκομίζετο, V.
 λαμβάνων] λαβῶν, V.
- P. 86. ἔτως] ἔτῳ, A.
 φιληθείη] λοιπῶν τρηῶν, V.
 τελευτᾶ] ἔχα ζῶ, A.
- P. 88. κοβίων] ἰχθύς, V.
 νοῖς] πρῶσεκυσμάτων, V.
- P. 89. πρὶ] ἐπήγοντο, V.

- ἢ ὅ] ὡς πολλὰς, V.
 P. 90. ἐπεμψεν] πολεμίων, V.
 περ] χρυσόν, V.
 Πέρσας] ὑποξενώσαντος, V.
 σανία] Παλαίῳ, V.
 χαράξαι] ὄθεν, V.
 P. 91. ἦλθεν] τ̄ νικητήρον, A.
 σασιν] διέλυσε, A.
 P. 92. σιλίως] απεπληρωμύς αὐτῶ κατεπέμπον-
 το εἰς ἢ θάλατταν, V.
 P. 93. γῶ] φυλάς, V.
 τὰς ὅ] κ̄ ὀχλοδόντες, A.
 κ̄ τετα.] ἐδάκρυσε, V.
 P. 94. ἀλλά] αἶμα τῷ τ̄ ἱατρον, A.
 σίωνῶ] ταφῶ, V.
 P. 95. σεν] ὄρε πολλὰς ἀφαιρημύς, V.
 P. 96. ταῦτα] τ̄ λόγον οἰμωζομένων, V. οἰμώζει
 μ̄ ἔν, A.
 οἰμωζόμενοι] ἔτω φασί, V. A.
 τας] κραδίῳ, V.
 P. 97. Ἀλέξανδρον] ἀλλά κ̄ χρησμῶ, V.
 Ἡρακλῆς] ὀχλοδόντες, V.
 P. 98. ταύτης] τετάρτης, V.
 μακείας] ζητήσεως, V.
 P. 99. τ̄ βασιλέως] ἀκσαλίῳ, V.

K A I Σ A P.

- PAG. 101. ἐν Σαβίνοις] ἐν Σαλαμίνοις, V.
 ταν] Νικομήδης, V.
 P. 102. ἀθηρίτως] τ̄ ὅ προφτάων, A.
 εἴη] ἀπέιναι, V.
 P. 103. δοκίας] τ̄ μάρτυρῶ, V.
 μικρῶν] ἠγητέον ἔτω μικρῶν, A.
 P. 104. πρὸς] Ποπλίλιον, A.
 μίας] Βίτερι, A.
 μῆ] πάλιν αὐτὸς ἄρχων, V.
 P. 105. σάβη] καμποτομῆν, V. A.
 P. 107. μ̄ κρύφα] ἀθῆλον ὄσιν, V.
 πράξει] ὡρξεί, V. A.
 P. 108. ρέση] ζητῶ, V.
 των] ὡρεκκαύματα, V.
 κλητον] ἐπικασσία, V.
 P. 111. λίχνιον] λυπηρῶν, V.
 P. 112. ἀνδρὸς] ἐθνῶν τοσέτων, V.
 ἄν] ἐπὶ τοῖς, V.
 στρατηγῶν] στρατηγικῶν, V.
 P. 115. ὅπλα] συνέχοιλο, V.
 μαρχον] ὡρξεί τ̄ γάμον, V.

Vol. IV.

- P. 116. τέρως] ἠνθει τότε, V.
 κησεν] καθώμηλισε, V.
 βεθηκῶς] τῇ ἐτέρῳ, V.
 ρεόν] ἐ παρήκεν, V.
 πάντας] Σκίας, A.
 ἐπὶ] ὡρξεί Δύρρ. V.
 P. 117. κραιγῆς] ἀπάντων, V.
 P. 118. λακός] κ̄ ἐπὶ τοῖς ἐπλ. V.
 ἀρρωσίας] ἀπύτοις, V.
 τας] θυραυλεῖν ἐντελεχῶς κ̄ ταλεπορεῖν ὀμομα-
 χόμῳ, V.
 γορέειν] ὄξασκῆν, V.
 P. 119. ἀξ] ἀξίτε τὸ πωλήθῳ, V.
 τ̄ ἐν] ἀσάραγον αὐτῶ κ̄ μύρον.
 συνέση] Τυρλιές, V.
 P. 120. τῆ] τρυφήσαι, V.
 P. 121. αὐτὸς] χῆρα, V.
 θραυσο] τ̄ γνώμης, V.
 Ib. Ῥωμαίοις.
 ἐπερχ.] ὁ μῆ, A.
 P. 122. τοῖς] τοῖς τ̄ πολιτῶ, V.
 μασιν] Βέλτας, V.
 θυρεόν] πρὸ αὐτῶ, V.
 P. 123. σῶ] Σαρδίνοιῳ, V.
 P. 124. τὰς] Τεντηρέτας, V. Τάχθερίδας, A.
 μῆμοι] αὐτὸν ἐσπώνδοις, A.
 κ̄ ὡρξ.] Τανύσιῳ, V. Κανύσιῳ, V.
 ἄς] ἐπὶ τ̄ Καίσαρα, V.
 ὀποπ.] Σίκαμβροί, A.
 P. 125. τῶ] ἐπὶ αὐτῶς, V.
 ἐνδιδόντα] ἐνδιδόντος, V.
 μεγάλων] χαλινώσας, V. A.
 Περαιώσας] ὡραλήσαι, V.
 P. 126. φόρως] ἀπῆρεν, V. A.
 τέρα] τ̄ μ̄ ἔν Ἰελίαν, A.
 μασί] τῆ Ῥωμαίων, V.
 Ib. ὀποσατῶ, V.
 Ib. Ἀμβιόρηγῶ, V.
 γῶ] Τιτέρον, A.
 P. 127. ὑπὸ] πρὸς ἀλλοτίας, V. A.
 ῥωδαῖσαι] ἀδῆσαι, V.
 P. 128. ἠγεμόνας] Ἀνδρῆαν, Ἀρερον, V. A.
 νης] Αἰδῶων, A.
 ὡρξήσαν] ἐνεποίησεν, V.
 βελόμῳ] Σηκεάνων, V.
 P. 129. ὡρξογόνων] τῆ μ̄ ἄλλων, V.
 βαρως] Ἀρεανοί. V. Ἀρεῆροι, A.
 πολιν] συνέφυγον, V.
 ἀθροισθέν] ἀθροισθέν ἐν ὀπλοῖς, A.
 Ῥωμαίων] τ̄ πόλιν, V.

Aaaa

P. 130:

- P. 130. *μῆρας*] ἠφάνισαι, V.
κὶ κύκλω] ἀφαλλόμην, V. A.
λεπὸν] Καίσαρ, ὅ, V.
ὅ ἀπ'] ποιεῖμεν, V.
 Ib. ἐπ' ἅ ἀνταγωνιστῶν, V. A.
 P. 132. βασιλικῶν] προσηγοροδότησεν, A.
αὐτὸν] διέφθειρεν, V.
ρ] ἰσχυρῶς, A.
 P. 133. Καίσαρα] καταψήφισόμεν, V. A.
οὐ] περὶ Καίσαρ, V.
νεῖκε] βία ἢ ἰσ. V. A.
 P. 134. τὰς] ἐπὶ μὲν πένθεσι δὲ ἢ ἰσύσασιν, V.
ὅ καμ.] ἐνδοξόνη, A.
εὐ πολυ.] θαυμάζει πόλιν, V.
 P. 135. μεν] ἀνακεκλημένοις, V.
θεν] διορίζουσα, V. A.
σιγῇ] μεταλαγχάνων, V.
Πολλίω] σωτηρίῳ, V.
πᾶσιν] ἄλλοις ἀπολ. V.
 P. 136. Πομπήιον] ἢ μὲν, A.
ἀσφαχερ.] ἀπαρέκτουσα, V.
 Ib. ἐγνωμόνας, V.
λον] κατηγοροῦσαν, V. A.
 P. 137. ἔταν] ἐπὶ, V. A.
λά] ἢ πολέμου, V.
τικοῖς] ἀφίκετο, V.
 P. 138. εἰς] διεξέπεμψε, A.
ἠδύς] ἐπέστρεψαν, V. ὅσους, V.
 P. 139. τινῶν] ἀπαταναμέν, ἀναπαταναμέν, V.
 P. 140. παρηκμ.] πολέμου, A.
 P. 141. ἀπόρρω] ἀπόρρωσας πείλας, V. A.
ναύτας] ἀποτρέψαν, V.
 P. 143. σημείων] ἢ σημαίων, V.
ἐσρατηγ.] ἐπικειμένους, V.
 P. 144. Τροχάνον] Ἀφρόνι, V. Ἀφροῦνι, A.
 P. 145. ξοῦτες] ἐθαύμαζον, V.
 P. 146. Καίσαρ] ἀγχυῶν μάλλον, V.
πῶ] Κορνιφίσι, A.
ἐνορᾶ] ἄσημον, V.
ἐπὶ] ἐπὶ σκοπέσει, V.
 P. 147. κὶ εὐξ.] προσηγοροῦμεν, V.
ἢ ὅ] πὸ ὅ μίσην Σικελίων εἶχεν, V.
 P. 148. ἀπὸτον] ἀντὶ πῶ πῶτον, V.
μασι] Γαίε κράσι, A.
 Ib. πῶς τῶ θράσους, A.
τὰς] ἀναχέομενον, V. A.
ἀπὸ] ἀπολίσι, V.
 P. 149. φάσιν] μεταλαβῶν, V.
ναξας] ἀπογαγόντες, V.
- P. 150. τέτε] πῶταμῶν, V.
κὶ πρὸς] ἢ ὅ ἰσχυρῶν, A.
ἀσφαχερ.] ἐνωμότης, V.
 Πομπήιον] Κινδύους τε, V. A.
 P. 151. καταχθῆς] κατενεχθῆς, V.
τὸς] ἐνεχον Φοτίνον, A. & infra.
γων] μετρήμενον, V.
 P. 152. δυσμεταχ.] πῶ σόλων, V.
 P. 153. ὅτε] καλῶν, V.
ὄν] προσηγοροῦσαν, V.
ὀξύτητα] Ἀμάντιον, V.
κατασρ.] ἠρητο, A.
 P. 154. μανία] Κορνιφίσι, A.
ας] ἔτ' ἀγνοῶν, A.
 P. 155. θαλαττίοις] ἀποπλωθείσης. V. ἀποπλω. A. quod quid sibi velit, non facile divines, nisi ἀποπλωθείσης etiam scribere voluit.
ἀσφαμιν.] τὸς ἰππευ, V.
ονίας] θάψον, V.
 P. 156. ἦς] ἠρητο, V.
ἀσφαμιν.] ἀσφαμιν, V.
 P. 157. τ] καίσαρ, vel κατ' αὐτῶν τε, V.
 P. 158. μάχη] ἀπὸ πόλιν, V.
εἰ μηδὲν] εἰ ὅ μὴ αὐτῶν, V.
 P. 159. Ῥωμαίων] τύχαις, V.
δημοσίᾳ] ἀπέμψαντα, V. A. ib. πολέμιων, V.
πολέμων] τόγῃ, V.
 P. 161. θαλάσσαν] ἀπὸ πῶτον τότε, εἰς, A.
ἐνδύων] ἐπὶ τέτῳ, V.
χανώμην] κὶ Σητίαν, A.
γισα] χρομάτων, V.
τῶν] τεταρχοῦμαι, V. A.
 P. 162. πῶ] ἀλλὰ κὶ τέτῳ τοῖς βασιλεύσιν, A.
 Ib. ἀπὸ τοῖς βασιλ. V.
βασιλεύ] ἐπ' αὐτῶν, V.
νοῖ] ἀλμης, V.
 P. 163. συσολῆς] τὰ τιμῆς, V.
 P. 164. μ] ὀλίγα, V.
ἀσθήμασιν] Φλαόνι, V.
τῶν, κ] τὸς ἀνδρομάνας, V.
ἢ πῶ] ἢ πῶ, V.
 P. 165. ῶ] θίγων] Βρετ, V.
ἢ] ἀπαρξίωεν αὐτῶν, A.
 P. 166. ἐρήνια] κλύπες, V. A.
βων] πολλὰς μὲν ἀνδρόπων, V.
παιξεί] Μάρτιαι ἡμέρας, V.
 P. 167. ἄμα] καταλαμπέσης, V.
λας] διλυμένη, V.

ἢ Καλπ.] ποτυεῖας, V.
 πολλὰ] ἔφρασαν, V.
 P. 169. εἰς τ'] σιωπῶν, V.
 Μετίλλι] τήροθενον, V.
 P. 170. μαξεν] φθόνῳ, V.
 P. 171. ὡσε] τὸς μ', V.
 P. 173. ὄν] ὑπολαβόντες, V.
 πείν] ὑποκλιπόντων, V.
 τας] γνώμας, V.

Φ Ω Κ Ι Ω Ν.

PAG. 176. Κάιτοι] ὅταν ἐντυχῶσιν, V.
 κῶσιν] συμβαίνει, V.
 βαίνεν] μικρολόγα, V.
 συνείκοιες] συνέκλοντες, V.
 P. 180. γδ' ὁ] πρὸς φέρεας, A.
 τ] ἔχεν, A.
 φασί] ἐπὶ σικυλῶ, V.
 ἑαυτῶ] ἑαυτῶν, V.
 P. 181. δι'] ἀνάλωσιν, V.
 P. 182. σαν] καλῶν, V.
 κ' Ἰπ'] Κλεωθένη, V.
 γείν] πολεμεῖν, V.
 Ἀμφότερον] ἐναλίσις θεοῖς, V.
 Καί] ἔρατ' ἔ, V.
 κ' τ'] πολιτικῶ. κ' γδ' ἐκαλεῖτο αὐτὴ κ' πολι-
 ας, V.
 P. 183. στρατηγίας] ἀρχαυρεσίας, A.
 νδ' ἰας] αὐτῆ.
 P. 184. πολέμους] ὡς δ' ἐβέλετο, A.
 μ] σωθεῖτε, V.
 κρείττους] ἠήτις, V.
 P. 185. βελῆ] μάργουρα, V.
 γω] τὰ σκέλη καταδεδεμῆς, A.
 P. 186. νον] κατεξανισάναυ, V.
 γέτον] δίκην, V.
 P. 188. πρῶτερον] ἐνέβαλλεν, V.
 νήσ] ὅσος ἔλαβεν ἀχμαλώτας, V. Ἑλλήνας
 ἀφῆκε, V. A.
 τινὰ] πρὸς αὐτὸς, V.
 P. 189. λά τοῖς] κ' τοῖς χωρῆς, A.
 σωθῶναι] ὡ μ' γδ' ἔσθ, A.
 P. 190. ἔωθεν] πρὸς τ' Μεγ. V.
 κρέσα] αὐτῶ, A.
 P. 194. μῆρας] ἐπ' αἰτίς, V.
 πανεῖ] ἔτε Ἀλέξ. V.
 P. 195. κόσμον] ἐμπλοκίσις, V. A.
 κίων] σωμαχώρησεν, V.

ψειν] μύρον, V.
 P. 196. πρὸς] τότε προφτόν, A.
 δρόμ] τέττες, V.
 μικρὰ] προσηκατο, V.
 P. 197. τρίτω] τρίτω ἡμέρην, V.
 ὦς] Λαμιακὸν πόλεμον, A.
 ἐν ταῖς] συσκομπάζοντι, V.
 P. 198. αὐτῶ] ἔτω, A.
 P. 200. ἐνίκα] μαχόμενῳ, V.
 ὑπ] καλῶν τε, V.
 P. 201. ἐπιτρέπειν] Λεωθένης, V.
 ὦς] εἰς τὸ ἄστυ, V. ib. ταῦτα V.
 P. 202. φερρῶν] πάντας, V.
 ἔτως] ἡρωτηθῶναι, V.
 ἔ] ἔτ] πωσίεις, V.
 μάτων] γιγνομένη κατάλυσις, A.
 μ' γδ' τοῖς μεγίστοις ἀτυχήμασι, A.
 P. 203. νυῖτ] προφανῶς, V.
 τῶ] γέγραπ', V.
 P. 206. Ἐπέ] Πολυαπέρχοντα, V. A. & infra.
 χον] φρεμερχίας, A.
 P. 207. φοβόμεν] εἰς πόλιν, V.
 ν] ἐκείνῳ, V. A.
 P. 210. ἐλδθέρους] ἐλδθέρους ἦσθ, A.
 P. 211. περὶ] ἀποχεροτονηθῶσιν, V.
 P. 212. ἔφη] λέγων μὴ, V.
 παντάπασιν] διασπαρμῆσις, V.
 P. 213. λησεν] ἔσησαν, V.
 λειν] ῥητόρον, V.
 μῆρας] Λυκείν, A.
 γομῆ] φίλον, V.

ΚΑΤΩΝ Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ.

PAG. 215. τροφῶ] ὄντι πρὸς μητρὸς, A.
 P. 216. ματείας] ἀνασχεομῆς, V.
 Ib. τ' παθημάτων, V.
 Ib. ἔγωμα. A. sed pro eo tamen sine dubio
 ἔγωμα scribendum fuit.
 των] δύσπεισον, V.
 ὅπως] καὶ τις Πομπ. V.
 P. 217. Οὕτω] ἐπεισθῆ, V.
 P. 220. λά κ'] τραχύτητι, A.
 εἶχεν] ἀπάνθρωπον, A.
 παρεβάλλεν] ὀχρημῆς, V.
 πυρέτων] ἐφ' ἑαυτῶν, V.
 P. 221. κ' κατ' ἀπαξ πίων, ἔπειτα, A.
 ἀλλά] μόνον, V.
 P. 222. πρὸ] μεταβληθεῖς, V.

- Ἀτιλίαν] Ἀτιλίαν Σωρανοῦ, V.
 μ̄ ἐσερ.] στρατείας, A.
 ᾠδᾶν.] ὀνοματολόγοις, V.
 μόνῳ] ἐπέθετο, A.
 P. 223. Ἀποδαχθεῖς] ἐπέμφθη, V. Ib. Ρέμ-
 ερον, V.
 P. 224. νοιαν] εἰ μὴ δι' ἄκρας, A.
 P. 225. μόνον] ἐπίσδυσεν, V.
 P. 226. κείῳ] ὑπομονῶν, V.
 υῶ] κατέχευ, V.
 ᾠδᾶν.] αὐτῶν, V. A.
 P. 230. ὄνομα] ὑπερήτας, V.
 εἶτε] διηρημύῳ, V.
 P. 231. σαν] πρᾶγματι, γράμματι, V.
 ταν] πρῶτον μ̄ γδ, A.
 ρον] ᾠδᾶγεγονότες, V.
 P. 232. ἔτε] πρῶτερός τις, A.
 ψαι] ὀφειλομένων, A.
 P. 233. ἐπιβελλῶ] ἐπιγομένης, V.
 πρῶσεχεαδ] πρῶσεχειν, V. A.
 Ib. ἦ κηρίαν, V.
 P. 234. μῆδ] Τερεντίας, A.
 P. 236. κ' πωιδίων] πωιδίων διετέλεσεν, V.
 P. 237. φανερώς] κ' ἦ Κικέρωνῳ, ὡς ἐν τοῖς
 περὶ ἐκείνου, A.
 P. 238. γὰρ μετ'] πλῆθους, V.
 P. 239. κινεμένους] κελδύοντες, κινεμένους κ' ἀναγ. V.
 ρ] ὑσχημονέστερα, V.
 Εἶτα] Μαρκίαν ὀνόματι ἔπ. V.
 P. 240. ἦ] ὀποτικίτισαν, V.
 Ib. Δεόμῳ, V.
 P. 241. ἄπορον] ἐκασίς χιλίων, A.
 P. 242. μὸς] ἀγωνιζομένης, V.
 ἐνός] Μινεκίς, A.
 Ib. κατέβησαν, V.
 P. 243. βαλλόμε] παρῶδε, V.
 P. 245. ἦ ἀρχῆς] τυραννικῶς, V.
 Δάκρυλλῳ] Φιλανθρωπία, V.
 ἦ] πρῶτερον, V.
 P. 247. ταυτὸ] σωτέρον, V.
 Περπητῆς] πρῶτον αὐτὸν αἴτιον ἰτέρων δυνάμει,
 A. ἰτέρων δυνάμει, V.
 ταῦτα] τάξεων, V.
 P. 250. τῆρ] Γαβίνιον Αὐλόν, A.
 P. 251. υῶ] πρῶτον, V.
 κεν] πολὺ πονηρός, V.
 P. 252. ἐπιτυχόντων] αὐτοῖς τέτοις, V. αὐτῶν τέ-
 τω, A.
 αῖς] δυνατῶν, A.
 P. 253. ἦ ἔχ.] τοῖς ἐδάσι, A.
 ἦ ὀργῶν] περὶ τῶν Κάτωνῳ, V.
 βᾶν] σκαιορμένους, V.
 P. 254. ᾠδᾶν.] περὶ, V.
 P. 255. οἰκηταὶ] ἄλλως ἢ πρῶ, V. A.
 βᾶ] σκαίων ἐνίοις τέτο, A.
 P. 256. χον] ἀναυρεθῶν, V.
 P. 257. σκιδάζομένων] ἀπίστευτον, V.
 P. 258. ἔπειτα] ἦ ἔπειτα διδόναι δίκας ὅλα ψη-
 φίσματῳ τὸ ἀνυπόδικον κατασκιδάσαντες, A.
 τες] πρῶτον, V.
 μείας] χρησάμῳ, V.
 P. 260. πλῆθος] λεγόντων ἅμα σὺ αὐτῶν βα-
 δίζειν, A.
 λωάλωσε] τὸς ἦ, V.
 P. 261. πλῆθι] ἐλεῦθεν, V. A.
 P. 262. ματα] παρητίθεντο, V. A.
 σεν] δικαστηρίων, V.
 Δέμῳ] δικαίῳ ἦ, A.
 P. 263. αὐτῶν] ὑποβῶν, V.
 αὐτῶν] κ' ἔξισάμῳ, V.
 τῶν] ἔσωσε, V.
 ὀν] ὡς οἶνον, V. A.
 P. 264. λέγεις] ἔλυε, V.
 ἦ Φαων.] ἦ ἀρχῆς. V. A. Ib. διείπεν ἐν τῶν θε-
 ατρῶν, V. A.
 μᾶσις] σικύς, V.
 ὦν] οἱ ἦ ἡδονῶν, A.
 κατεσυμῶν] μεταβάλλον, A.
 P. 265. πρῶτον] πᾶρον, V.
 P. 266. καινὰ] ἐκείσε, V.
 μᾶ] πᾶρον, vel πᾶρον τέτοις, οἱ παρῶν
 ὅτ' ἡδονῶν νόμον κ' τέτον. V. πᾶρον τῶν
 ὄν, A.
 ᾠδᾶν] Μενάτιον Πλάτων, A.
 ψας] καταδίκης, V.
 Φλάκῳ] ὁ ἦ Πλάτων, A.
 σιν] τῶν Κάτων, V.
 δικαίσις] ἐνίοις, V. A.
 P. 267. ἦ ἐν] πρῶτον, V.
 σεις] ἀνέπερον, V.
 ἦ ἐν.] ἔξισάμῳ, V.
 P. 268. αὐτῶν] αὐτῶν τῶν, A.
 Ib. ὁμοίως, V.
 P. 270. κίας] κηδόμενῳ, V.
 ρᾶν] γυναῖκα, V.
 Πρῶτα] Πρῶτον μ̄ ἐν τ' ἀρῆτ', A.
 ὁμοίον] τὸ Ἡρακλεῖ, A.
 αν] ἄλληλη, V.

- P. 272. ἀφ' ἑλίου] ἡ ἀδελφῶ, V. A.
 ἐδ' ἐν] περὶ τοῦ, A.
 ἐν] πάσης δεωποτείας, A.
 P. 274. δέας] πρὸς τῶν, V. A.
 Πομπήεις] Οὐαρον Ἀττίον, A.
 P. 275. χαμῶν] ὀλίγων, V.
 τι κ] κτ' ἢ Κάτων, V. A.
 λαξεν] πρὸς τῶν, A.
 P. 277. ας] εἰ μὴ μόνον, A.
 υς κτ] πρὸς ἑαυτῶν, V.
 κατέχευεν] πρὸς τῶν, V.
 P. 278. ἐκέλευεν] ἐκέλευσεν, V.
 ἐχάπτω] Ἀδρόμητον, V.
 P. 279. ἔπω] ἀλήθειαν, V.
 ἦ] ἢ μεγάλας, V.
 P. 280. ἰησι] ψυχέρμα, V.
 P. 281. εἶχεν] τὸν μὲν τεμαχοσίς, V.
 μὲν ἰππ.] διελέγοντο, A.
 P. 282. τρεα] μιθοδοτοῦν, V.
 συλληπτικῶν] Κάσαρ, ὅτι, V.
 P. 283. ζεῶν] πρὸς αὐτῶν, V.
 πρὸς τ] φάσκει, A. f. φάσκοντος.
 P. 288. ἐνεσιν] ἕξιν, A.
 ἐτέρως] ἢ Κάτων, V.
 P. 289. φιλοσοφεῖτε] χρῆσθε, V. οἱ Φιλόσοφοι
 χρῆσθε, A.
 P. 290. φρέσωντος] πάλιν πολλῶν, V.
 τά τε] καθιστάναι, V.
 ἀλλήλους] ἢ πρὸς Κάτων, τιμῆς, V.
 P. 291. ἐν] πρὸς Κάσαρος, V.

Α Γ Ι Σ.

- PAG. 295. ἢ δῆμον] ἐν αἷς ἐκ τῶν εἰπεῖν, ἢ
 ἐκείνι καλῶν ἀγαθῶν ἢ τὸ μὴ παύσασι, A.
 ἐκείν] τὸ περὶ αὐτῶν, V.
 P. 296. Ἄγις] περὶ ἢ τὰς, A.
 P. 297. αὐτῶν] αὐτῶν, A.
 P. 298. τε κ] ἢ οἴκων, ὧν, V. A.
 πόλιν] ἢ καλῶν ἐπιφέρεισα, A.
 κ] δυσμ.] ἐπιλακοσίων πλείονες, V.
 P. 300. σιών] ἐκείνων, A.
 βασιλέως] βασιλέως κλησόμενος, V.
 ἐπὶ] τῶν, V.
 εὐδαμονίζομένην] εὐδαμονίζομένης, A.
 P. 301. ἐυθῶν] δι' ἑαυτῶν, V.
 τακτικῶν] κ] πάντων, V. A.
 ποικίλων] κ] χαρῶν, A.
 τῆ Σπάρτη] κ] ἢ ἑναγχοῦ ἐκ Πασιφάας κεινομισ-
 μένων αὐτοῖς, V.

- P. 303. Δεωνίδαν] πρὸς τῶν, V.
 Ib. ὧν τὸ κράτος, V. A.
 P. 304. Ὀλυμπίας] Ὀλυμπίας, V.
 ὑπάρχων] τὰ δύο π. V.
 Ib. τεκνώσατο, V. A.
 P. 305. Ἐν] ἀρχῆς, V. A.
 P. 306. σῶν] σωμένους, V.
 παρήγαγε] παρήγε, V.
 Οἱ] ἐπιημένοι, V.
 ἦ] κ] ἢ μὲν, V.
 Ib. ξένοι γδ' ὄντες, V.
 P. 307. στρατηγῶν] πρὸς τῶν, V.
 P. 310. νεῖν] ἑαυτῶν, V.
 ἢ ἀνδρῶν] ἢ ἀνδρῶν αὐτῶν, V.
 P. 311. πολυτελῶν] ὅλας πάντας, V.
 P. 312. τὸ οἶκημα] ἡδονοῦ, V.
 P. 313. γίσι] πολιτίσων, A.
 φωνῶν] εἶπεν, εἰ τοίνυν ἔφη ταῦτα, V.
 τας] ἀλλ' ἀλγῶν, V.
 φάρη] μηδὲν δὲ δεινότερον, μηδὲν ἀνοσιώτερον, V.
 P. 314. πληγῶν] ἀμφιλογίας, V.

Κ Λ Ε Ο Μ Ε Ν Η Σ.

- PAG. 316. ἰσότητος] τῶν, V. τῶν τῶν
 πρὸ τ' Ἄγων, A.
 αὐτῶν] αὐτῶν, V. Ib. κακίαν, V.
 P. 318. νυκτός] Ἀθωῶν ἢ Βελβίναν, V.
 P. 319. δαυμονίας] τυγχάνει, V.
 τὸ Δύκων] Δύκειον, V.
 διεπίλησεν] διεπίλησε, V.
 P. 320. λων] φιλοτιμιμένης, V.
 ἐπέστησε] Αὔσιαδας, A. & infra
 P. 321. πολιτῶν] Αὔσιαδας. A. sic enim hic
 passim loco Δ initialis habet A. verisimillimum
 autem est, anonymum illum, quis-
 quis fuerit, literam Δ putasse literam A
 esse, quod ex eo vel solo apparet, quod vo-
 cali V spiritum lenem nusquam superpro-
 fuerit. Ergo hic pro Αὔσιαδας & Αὔσια-
 δας, Αὔσιαδας & Αὔσιαδας legendum est.
 δέντ] φίλος, V.
 P. 322. κ] πρὸς] χεῖρ, V.
 των] ἐκλειαν, V.
 P. 323. σιμῶν] φόβω, V. A.
 P. 324. ρας] δεομένην, V. A.
 ρον] αὐτῶν ἔφη, V.
 μὲν] κ] τὰ πρὸς τῶν, A.

- P. 325. ἐφορῶντες] ἀφορῶντες, V.
 P. 326. περσῆκοντα] ἀντιλαμβαρόντων, V. ἀνα-
 λαμβανόντων, A.
 P. 327. τὰς τε] κὶ τὰς λέγειν, V. A.
 κὶ φιλ.] τὸ πότον, A.
 P. 328. γδ' αὐτὸς] τὸ πότον, A.
 παρειωπεσόντες] παρειωπεσόντι, V. A.
 P. 329. νων ἐν] ἐν Δύμω, V.
 σαντα] ψυχροποσία, V.
 P. 331. ομῆσες] καταλελυθότῃ, V.
 P. 333. πολὺ] ὅθεν θαυμάζοντες. τὴν ὀξύτητα κὶ
 βίαν τῶν Κλειομένων, V.
 των] ὑπέειδοντο, V.
 περ.] τὰς Σπαρτιάτας, V. A.
 τὴν Ἑλλ.] τῇ Λακεδαιμόνι, V. A.
 τὴν λεγ.] ἐπίτασιν, ἐπίσασιν, V.
 κὶ τὴν] βελομένω, A.
 τὰς πολ.] περὶ τὰς πολ., V.
 Ib. διολιθῶν, V.
 P. 334. ἄετο] τὰ ἄνεμα, A.
 P. 335. κατακλ.] ἐβελόετο, V. A.
 ἀφισαμ.] περὶ τῶν μὲν ἡ, V.
 P. 336. σεν] εἰσαλέει, V.
 περὶ γμάτων] κὶ μικρὸν ὄλης, V.
 P. 337. ἐν ᾧ] τότε περὶ γμάτα, V.
 P. 338. εἰ] ἦκεν, V.
 P. 339. σάντων] ταύτω ἀξερπάσαι, V. A.
 εἰπάνα] δειπνοποισάμενοι, V. A.
 ἐπὶ τῇ] ταγματῶν, V.
 P. 340. τὰς] ἐσώθησαν ὅτι κὶ τῷ βοηθέντων καὶ
 περσμαχομένων, V.
 P. 340. μένω] βασιλικότερον, A.
 ἐν ᾧ] τὸ πειθεύσαι, V. A.
 εἰπῶν] ἀπέειπε, V.
 P. 341. ρη] κατακόψας, V.
 δέως] ἀνισάμενοι, V.
 ἐκέλευσε] ἐπὶ πολλὰς ἔχων, A.
 ὡς φησι] κὶ τὸ πόλις, A.
 P. 342. ἀπειργασ.] οἷς ἐπὶ παιδιᾷ, A.
 περ.] κακῶς, V.
 P. 343. ἐντα] Ὀλόγστον, V.
 δ' ἐκ] τὸ πρῶτον, V. ὀπίσθην, A.
 τεταγμένα] κὶ καθάπερ οἱ, V.
 ταβαρῆσι] ἔστω κὶ ὁ Ἀντίγονος, V.
 P. 344. νων] ἔξεβλήτη, V.
 P. 345. νε] ὁ μέλλοι, V.
 P. 346. τὸ πρῶτον] ἀναπαύσας, V. ἔτω
 ἀναπα. V.
 εἰδ'] κὶ νόμον, V.

- κατεῖχεν] ματάρρην σῶτονον, A.
 περσαναρ.] τὸ λέγαι, A.
 P. 347. τὴν] νῦν ἐπι πάρεσιν, V.
 P. 348. σον] ἐν ἐτοίμω, V.
 P. 349. τὸ Κλε.] μέγαν, V.
 P. 350. Πελοπον.] γεγηρημένους, V.
 ἀσοις] τὸ ἄλλων, V.
 P. 351. δὴλ.] τὸ ἱέρων, V.
 P. 352. τὸ Κλ.] παρῆχοντα, V.
 δουθήρητον] δουθήρητον, V.
 ἐβελόε.] ἀμυδάμενοι, V. A.
 P. 353. τὸ δεξιᾷ] ἀναδυσάμενοι, V.
 δουρόν] περὶ τὰς δύρας, V.
 P. 354. αὐτῶ] Ἰππίτας, V.
 γενόμενον] ἐκέλευσε, V.
 P. 355. νημα] τὸ τὸ πωσθίον, V.
 λατῶν] ὀλίγον ὅτι, V.
 P. 356. ἀνηρημένους] περὶ ἐρέφοντο, περὶ ἐρέφοντο, V.

ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΓΡΑΚΧΟΣ.

- PAG. 358. Γράκχος] τιμητὴν Ῥωμαίων, Bodl. 5.
 πρῶτερον] διὸ τὸ, Bodl. 5.
 τέρει] δαιρέων Bodl. 5.
 P. 359. ἐλδοθερ.] μεγάλην πρῶς, V. Bodl. 5.
 P. 360. ἀξ] Κλέωνα τὸ Ἀθωαίων ἰσορῆς, λῦσαι
 τε τὸ πρῶτον κὶ τὸ μικρὸν πατάξαι, Bodl. 5.
 νωμῶ] ὅτι τὸ, Bodl. 5.
 μὲ] ὅτι ταχύς, V.
 φωνῆς] ἀφείας, Bodl. 5.
 Αἰ] ἀνορογαθία, V.
 P. 361. μητιός] πολλῶν, Bodl. 5.
 φερνήματι] καθ' αὐτὸν, Bodl. 5.
 τὸ] εἰ ὅτι, Bodl. 5. Ib. τὸ Γράκχον νυμφίον, V.
 ὅτι] τὸ Γράκχον, Bodl. 5.
 πάντων] περὶ γμάτας, Bodl. 5.
 P. 362. ἀπαλλ.] κατέλιπε, Bodl. 5.
 Μακρίω] στρατίαν, V. Bodl. 5.
 ὅτι] πάντων, Bodl. 5.
 P. 363. πολλὰς] πρῶς τὰς, V. Bodl. 5.
 εἰπῶν] τῷ τε, Bodl. 5.
 P. 364. γαῖν] τὰς δέλτας, Bodl. 5.
 μεῖον] Σαμνιτῶν, A.
 P. 365. Ῥωμαῖοι] ἀπετέμοντο, A.
 φῆς] αἰδέει, V.
 τὸ δουρ.] δεεστ κὶ. Ib. κὶ φερνήματι, Bodl. 5.
 P. 366. περσων.] δεεστ κὶ, Bodl. 5.
 τὸ μητέρω] κὶ τὰς ἡμέρας, Bodl. 5.
 χοις] καταγεροφωμένων, Bodl. 5. V.

P. 367. μ̄ τ̄] δι' ἔχθρας, V. Bodl. 5.
των] θηρία τ̄, Bodl. 5.
ταῖον] αὐτοῖς, V. Bodl. 5.
P. 368. Τέτρε] κατατείνουλας, V. Bodl. 15.
ἐδέν] οἱ παλακαῖ, Bodl. 5.
σααζ] περιπὰς, Bodl. 5.
P. 369. ἐφίσησι] ἀνεχόμενον, Bodl. 5.
τοῖς] ἐκήρυξεν, V.
σύγχεσιν] ἀλλὰ κ̄ τ̄, Bodl. 5.
κ̄ συσρεφ.] ἐπὶ τῷτο, V.
δῶ] ἀξιόχρεων, Bodl. 5.
P. 370. πλῆσαις] πρὸς τὸ, Bodl. 5.
ἀνά] διελευθῆν, V. Ib. τέτρε μόνον, V. A. Bodl. 5.
πέντε] ἔξενηνόχρισαν, V. Bodl. 5.
χαῖν] ὑπεβαλεν, Bodl. 5.
P. 371. ἐπ̄] κ̄ ὀλιγομύω, Bodl. 5.
λά] στρατιάν στρατ. V. στρατιάν στρατ. Bodl. 5.
P. 373. ἐνάλα] τ̄ ἀνθρώπων, Bodl. 5.
των] ἐ τ̄ ἀναβῆ . . . . . defunt σὺ τ̄ ἀργυδιῆς.
Bodl. 5.
P. 374. σκηκεν] κολέει. V. κολέη, A. Bodl. 5.
δήμαρχον] δειήση, Bodl. 5.
καταλύη] ἐδὲ δήμαρχ̄, A.
ὀ] ἀξή, Bodl. 5.
δῆμ̄] πρὸς τὸ, Bodl. 5.
πατρ̄] τίδ' ἀν, Bodl. 5.
ἀλλ'̄] κατορούση, V.
P. 375. χ̄] τῆς δῆμων, V. Bodl. 5. Ib. δ̄-
καιον, V.
τές τε] στρατιῶν, V.
P. 376. εὐ] αὐτῆ γε, Bodl. 5.
γδ] ὑπερεπῶς, Bodl. 5.
τετο] πρὸς, V.
περ̄] ἀπέσησεν, V. Ib. βλόσι, A.
P. 377. τῆς] ὄθεμύων τ̄ κ̄, Bodl. 5.
ἐναντίος] Φελεῖ, A.
δοτὸ] ὡς ἐμφανές, Bodl. 5.
διεσήμηνε] φθάσαι τι, Bodl. 5.
P. 378. τὸ τ̄] ἐδορύθησαν, V.
τ̄] μύτοι, Bodl. 5.
ἐπομύων] ἐώθει, V. Bodl. 5.
τωκότης] ἐπὶ τ̄, V.
P. 379. φόνος] φόνος, V.
P. 380. πρῶτον] ἀν τῷ Τίβερῆς, Bodl. 5.
κᾶμοι] πρῶτον εἶχεν, A.
ὀλιγομύω] ἔτερον ἀντι, A.
τ̄] πλείονες, Bodl. 5.
γράφουμ̄] ἰσορηκασιν, V.
μ̄] μ̄ ἐν, Bodl. 5. V.

πλανώμυω] ἀδύξως, V.
P. 381. πρῶτον] deest μ̄, Bodl. 5.

ΓΑΙΟΣ ΓΡΑΚΧΟΣ.

PAG. 382. σωματιῶν] deest κ̄ ante δῆμος.
Ib. βάκχος ὄντ̄, V. [Bodl. 15.
P. 383. σιν] τυγχάνει, V.
φοτέροισ] ἀποπολιτῶν, Bodl. 5.
Γενόμεν̄] ἐν ὁ, Bodl. 5.
P. 384. βεις] ἐπέμψει, Bodl. 5.
ἐμψύει] αὐτῶν, αὐτῶν, V.
ομένων] ἔξ ἀνάγκης, A. Ib. στρατ̄, Bodl. 5.
Ib. διετίαν, A.
ρε] εἰσενλωχῶς κενὸν ἔξενλωχέναι, Bodl. 5.
χες] ἀφισῶντι, V. Bodl. 5.
P. 385. δορηθῆντος] Βεττιερῆς, A. Bodl. 5.
P. 386. τε] δίκλω δισδύλα, V. Bodl. 5.
τον] ἦς γε κ̄. V. Bodl. 5.
Κορνηλίαν] Κορνηλία σεαυτῶν, V. Bodl. 5.
P. 387. κασικός] ἔξέκοψε, Bodl. 5.
P. 388. πρῶτον] ὑφιστάς, V. Ib. ἀποπρωόμε-
ν̄, Bodl. 5.
χάρην] ἀφῶς, V. τ̄ τ̄ . . . . . χρομασιν, Bodl. 5.
Ib. ἀκλῆς, V. Bodl. 5.
P. 389. ἐπ' αὐτῶ] ἀναβιβάζοντ̄, V.
γῆται] κ̄ κωνίω, Bodl. 5.
P. 390. μύω] ἦθει τ̄ κ̄, V. A. Bodl. 5.
ναμύοις] ἀνταγωνιστής, V.
συστώω] defunt a βιαζόμενον ad ὑπερῶν. Bodl. 5.
Ἐπιστῆς] Δεῖ, V.
δύο] τ̄ πολλῶν. V.
P. 392. ὑπερεπῆς] ταῦτα μ̄. V. A. Bodl. 5.
παρσσίας] Ὀπίμι, A.
Φάννιον] πρῶτον, Bodl. 5.
P. 393. Ἐπανελθῶν] μετακίσησεν, V.
ὑπατον] εἰσβαλεῖν, Bodl. 5.
χαῖν] ἀξ̄ τ̄, Bodl. 5.
χόντων] οἱ πρῶτοι, V. Bodl. 5.
P. 394. τὰ θεωρ.] καθ' ἡμέραν, Bodl. 5.
P. 395. σῶμα] ἄρα τὸ, V.
δεινῶ] κ̄ ἀναμιμνήσκων, V.
δήμαρχον] Ἀνιύλλι, ὡς, Bodl. 5.
P. 396. ἐνίαις] τ̄ οἰκίαν αὐτῆ, V.
μύοι] deest ἀλλ', Bodl. 5.
P. 397. πρῶτον] ἐπέμψω, Bodl. 5.
κράτηκεν] deest ἦδη, Bodl. 5.
P. 398. φυγῶν] ἀνεσφάγη, Bodl. 5.
γινόμενοις] μαχομένοις, V.

πρὸς] ἐκείνον, Bodl. 5.
 P. 399. σιον] ἐνεγκῆσι, V. Bodl. 5.
 τῷ] ἀμότατον, V. Bodl. 5.
 P. 400. ἀρετῇ] defunt Ὀπίμιϙ, Bodl. 5.
 P. 401. ση μῖ] σιωῆσι, Bodl. 5.
 λός] φυλαττομῆς, V. A. Bodl. 5.
 μῖ] τὰ κακά. A.
 P. 403. 404. Ἡ γε] ἡ βελή. Bodl. 5.
 δϙ] μικρὰ κϙ, Bodl. 5. Ib. ἀμαρτημάτων, V.
 νϙ] ἀσπασίασθ, Bodl. 5.
 πολιτεία] ὁ Ἄγις, Bodl. 5.
 P. 404. Οἶμαι] ἵ τὰς, Bodl. 5.
 τόθι] ἀνέφηνεν, A.
 ἡλικίαν] μαλακίαν, A.
 τῷ] ἐν τῆς, Bodl. 5.
 ἐκ ὀλίγης] μετέστησεν, A.
 P. 405. χάρησεν] πὸ δρῶν. V.
 χονία] αὐτῷ τῷ Γαίω, A.
 ρη] τὰς φυγὰς, Bodl. 5.
 P. 406. κῖ μὴ] τέτοις μῖ, Bodl. 5.
 σαμένους] τῷ αὐτῷ... ἀφεῖναι πρὸς, A.
 εἰδῆ] κῖ αὐτὸς ἐκ, V.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ.

P. 407. κῶν] λήμω τῷ Πειρεῶς πρὸς ἐλῆν, V.
 P. 408. ἔχειν] ἀφρυγόνια, A.
 P. 409. ἐν ἀπῶ] Κεῖλιϙ, Bodl. 3.
 τῷ] αὐτῷ τῷ, Bodl. 3.
 P. 410. τρὸς] γεγονόσι, V. Bodl. 3.
 ὑποσερῆσαι] ἐν ἐλδιδέρω, Bodl. 3.
 P. 411. πύμῃσιν] ἐδάμασε κῖ κατενόησε, V. A.
 μελέτας] ὡς ἀντὶ λεγόντων ἐσόμενος κῖ αὐτὸν ἐχρή-
 σατο, V. κῖ αὐτὸς ἐχρήσατο, V.
 P. 412. νι, κῖ] ὠφελήσθ, Bodl. 3.
 P. 414. τῷ μὴ] πρὸς ἐλδιδῆν, V.
 παντοδαπὰς] ὑπὲρ ἐτέρω, V. Bodl. 3.
 αὐτὸν] ἄλλον, V.
 εἰς] καθήμῃϙ, V.
 εἰς] εἰς τῷ τῷ ἄλλοιτε, V.
 P. 416. τῷ τῷ] τις αὐτῶν, Bodl. 3.
 των] ὡς παρέλαβεν, A.
 [πῃ] ἀλαβεῖν ὁ, A.
 P. 417. κῖ λόγους] πρὸς φερόμενον, V.
 κῖ διεξ.] τῷ Δημοσθένει, Bodl. 3.
 P. 419. φυλάξας] ἐπὶ τῷ, Bodl. 3.
 P. 420. λόγων] μόνε τῷ, Bodl. 3.
 εἶγε] εἶγε τῷ πρὸς, V. Bodl. 3.
 χείρην] εἰδοξεν Ἐφιάλτῃ, Bodl. 3.

P. 421. κῖ τῷ] ἄλλα τε, Bodl. 3.
 P. 422. νίσατο] ὑπὲρ τῷ, A.
 γῶς] παρελθόντος, Bodl. 3.
 κῖ πρὸς] Φιλίππῳ, V. A.
 πρὸς] Φιλοκράτη... ἐκείνον, Bodl. 3.
 P. 424. τὸ βῆμα] ἀλλ' ὑπορίας, Bodl. 3.
 τῷ] ὡς εἰς φόβον, V. Bodl. 3.
 P. 425. κλαῖει] Κλαῖ. Bodl. 3.
 ταμὸν] ταύτῳ, V.
 P. 426. μῶδων] ἐπὶ τῷ τέτῳ, Bodl. 3.
 μὸν] λέγει πρὸς τῷ, V.
 Τίωαι] τίω εἰ τοι. V. Ib. ἀνθρώπεια, A.
 εἰδῆ] λιπῶν τῷ, V.
 ματϙ] ἀχρῶν, V.
 P. 427. ὡς] σατραπίαις ἐπὶ θαλάσσαν, V.
 P. 428. ταλαμῶνων] τῷ θαρρέν, A.
 πῆλασασιν] εἶχε κῖ δύειν. V. A.
 κῖ παίων.] αὐτῆς τῆς, V.
 P. 429. σῆσι] ὡς αὐτοὶ, V. A. Bodl. 3.
 ματα] κελδόντες... ἐπαγάγοιτο, V. A. Bodl. 3.
 παρηγορίαν] ἐυτυχέσης, V. A.
 P. 430. κεν] ἐξήται, Bodl. 3.
 λόγον] ὡς τοῖς, V. A. Bodl. 3.
 δρῶν] πρὸς ἐλδιδῆν, Bodl. 3.
 αὐτῶν] αὐτῷ τῷ, V.
 P. 431. ἡδένει] βαρβαρῆ, V. Bodl. 3.
 P. 432. ἐρωτικῶ] ὄψαι, V. A.
 ραν] τελιξάμῃϙ, Bodl. 3.
 ζον] παρ' ἀργυράρχης, Bodl. 3.
 τῷ δῆμῳ] βελομένον, V. A.
 ναμένους] ἀπέδρα, τῆς μῖ λαθῶν, A.
 P. 433. ὄν] αὐτὸν, ἅμα τῷ, V. A.
 P. 435. ταδίκῳ] ἐσοφισαίω, A. Bodl. 3.
 νῳ] ὅσον ὡς, V. Bodl. 3.
 πρὸς] Κρανῶν, Bodl. 3.
 τῷ ῥήτορϙ] μαθηταῖς, A.
 P. 438. Ὀυποτῷ] ἀνὴρ Μακεδῶν, Bodl. 3.
 Μικρῶν] τοῖονδε, Bodl. 3.
 ὁ θεῖς] defunt ἐκ ὀλίγον χρόνον, Bodl. 3.
 P. 439. παρξωθεῖς] εἰτϙ, Bodl. 3.
 οἱ] ἀπέχαις. V. Bodl. 3.

ΚΙΚΕΡΩΝ.

P. 440. Κικέρων] Ἐλθίαν, V. A.
 τραφίω] εἰς Τύλλον Ἀπτιον, A.
 Ὀουλόσχοις] κῖ πολεμήσαντα Ῥωμαίοις ἐκ ἀδύ-
 νάτως. ὁ μέντοι, V. A.

ἑρέβινθον] Δ[α]σολῶ, ὡς ἔοικεν, V.
 P. 441. ἀνάθημα] ἤ ὀνομάτων, V.
 P. 443. ἀπεδήμησεν] σώματ[ε] αὐτῶ, A. Bodl. 3.
 τίοχ[ε]] ἐγκατέλιπεν, Bodl. 3.
 νικῶ] ἐτίτραπτο, A.
 P. 444. ἐπλάσσε] Ἀτραμυτινῶ, Bodl. 3.
 χρένον] ἀρχομήνε, V.
 ἡμῖν] παυδείαν κ', Bodl. 3.
 χροσμῆ] ἀπηελκώθη, Bodl. 3.
 P. 446. πράξεις] πολιτῶ, A.
 σιν] ἔδισε μνημονόειαν, V. A.
 P. 447. δίκῳ] μὴ ἐκλετμημῶνον, A.
 παρροσάμυ[ε]] Ἰσοδαίς, Bodl. 3.
 P. 448. ἤ] μυριάδων δέκα, V.
 P. 449. ἀναστρέψας] κατακλιναίς, Bodl. 3.
 κ' μη] εἶπει, A.
 προσηγαγε] δ' ἔθωνον, Bodl. 3.
 ῶ] ἡμέρας αὐτῶ μιᾶς, V. αὐτῶ, μίαν, A.
 P. 450. χονία] βελομήνε, A. βελομήνε, Bodl. 3.
 P. 451. ἀφειδῶς] ἑσπασίαν, Bodl. 3.
 τὸ χῆρον] προδῆκη, V. A. Ib. ἑσομήνε, V. A.
 P. 453. νοίς] ἀτιμίας, V. Bodl. 3.
 P. 454. ἄμα] μανικῶ, V.
 ὑπόκρισιν] ἐπόκρισιν, A.
 P. 455. χορήγων] κ' καταλοχιζομήνων, κ' τῆς, V. A.
 πᾶσα] ἢ Κόιν[ε], Bodl. 3.
 P. 457. ἤ] deest πᾶν, Bodl. 3.
 P. 458. Οὐδ' ἐν] κακόν, καλόν, V. καλόν, Bodl. 3.
 P. 459. ἐπισκοπένας] τῆς σμιέχειν, Bodl. 3.
 διήλλαξεν] ἔτα μ', Bodl. 3.
 P. 460. τας] δόξει, Bodl. 3.
 P. 461. τ[ε]] αὐτὸς γδ', Bodl. 3.
 P. 463. νον] πράγματα, κ', V.
 θαυμασόν] μέγισον ἤ, V. A.
 P. 464. αὐτῶ] δῆμαρχοι, V. A.
 ἕξασίας] εἰ μείζον[ε], V.
 P. 466. Τῶτα] ἐπαρόμνον, Bodl. 3.
 νότητι] Μνατιῶ, V. A. Bodl. 3. & infra.
 P. 467. Κράσων] Κράσον, V.
 γδ] εἶπᾶν, Bodl. 3.
 τέθνηκεν] κακῶς τοίνω, V.
 P. 468. αὐτῶ] παρμέν[ε], V.
 τῶ καιρῶ] Ποπίλλιον ἢ Γάϊον, V. Πόπλιον ἢ
 Κότ[ε], A.
 P. 469. νῆ] μεγάλα, Bodl. 3.
 P. 470. ἐν δ' ἀνεοίς] ἀπάρτιον, Budæus, V. A.
 βόητε] κ' δίκη, A.
 P. 471. ἀδελφῶς] Τερτίαν, V. A.
 P. 472. δικασαί] συλκεχυμένοις, Bodl. 3.

Διαφυγῶν] deest εὐθύς, Bodl. 3.
 κεδονίαν] Σαβίνα, Bodl. 3.
 P. 473. γον] ἦν ἡ, Bodl. 3. Ib. ἐπὶ τέτα ...
 ἐγκαλείτο, A.
 ψηφίσαστο] ψηφίσαντο, Bodl. 3.
 P. 474. φάγαν] ἢ βία κ' σιδήρω, Bodl. 3.
 P. 475. λαις] δὲ τῶ γράμματ[ε], Bodl. 3.
 ὑπατόν[ε]] ἐπαρχ[ε], V.
 καταγράφειν] Οὐεργίλι[ε], A.
 τῆ] πρὸς αὐτὸν ἢ πρεσβείας, V. αὐτάς, Bodl. 3.
 P. 476. λόγον] ἐνομόρξααδ, A. Bodl. 3.
 τῶ δ'] ἐπῶλαι, V.
 P. 477. κίων] ὄρελθοι, Bodl. 3.
 P. 478. τρέμων] κατάσασιν, V. Bodl. 3.
 P. 479. φύλαξεν] Ἀλβανόν, Bodl. 3.
 P. 480. ψάμυ[ε]] Καυλίς, A.
 παυδείας] ὄξαπορεῖν ποτιέρρωσε, V. A.
 P. 481. τα τῆ] ἴσ[ε], A. ἴσως, Bodl. 3.
 P. 482. τ[ε]] ὄργινεαδ, V. A.
 P. 483. λαις] διήκεν, V.
 P. 484. ἀλόγως] μεταφράζειν Πλάτων[ε], V.
 τῶ τῶ Πλάτων[ε] κ' τῆ, A.
 ἢ φαν[ε].] συλκατάθεισιν, V. A. Ib. ἐποχῶ, V. A.
 Bodl. 3.
 P. 485. Διανοέμ[ε].] ὄραλαβεῖν, V.
 πολλὰ] ὅπως τὸς συνηγμένους λόγους αὐτῶ κ' μύ-
 θους ἐνὶ αὐτῶ τρέψαι, V. A.
 ὡ] ὄρε τ, V.
 πρὸς] εἶσαν αὐτῆς, Bodl. 3.
 P. 486. λων] στωισαμένων ἐπὶ τὸς ἀνδρας αὐθις,
 V. A.
 P. 487. πεσόντων] μεταβεβλήαδ, V. A.
 P. 488. διημάρτανεν] πληθ[ε] ἀνδρογίπων ὑπὸ
 χαρῆς κ' πόθου πρὸς ἤ, V. A.
 νον] ἀντιπαρεξιώντες, Bodl. 3.
 συνέθεντο] ἢ ἀπὸ τ, V. Bodl. 3.
 στραψασαμένων] ἐδόκει ἢ κ' μείζον τις αἰτία γε-
 γονῆναι ἢ τ' Κικέρωνα δέξααδ. V. item A. ni-
 si quod habeat ἀναδέξααδ.
 P. 490. νομίζοντα] νομίζοντι. V. Ib. deest. πρὸς
 V. Bodl. 3.
 ν[ε]] στραπῶν τ, V. A.
 ὄραπᾶν] deest αὐτῶ, Bodl. 3.
 P. 492. ἔχων] εἰς θάλασσαν πρὸς, V.
 ἔφη] ἀμεινον μ' ἐν, Bodl. 3.
 κοθεν] περιλαβόντες, Bodl. 3.
 ὄρε] κ' παλίντροπα βελδύματα, V. κ' παλίν-
 τροπα Καίτης κ' πλεον βελδύματα, A.
 P. 493. ταῖ] αὐτῶ βοηθεῖ, A.

Ἐν] ΠίλλιϞ, Bodl. 3.

P. 494. ἀπελάθειϞ] Τίρην, A.

P. 496. ἀσκήσεως] ἐναργεία, V.

δεικτικὸς] ἀκριβεία κ' τέχνη, Bodl. 3.

P. 497. αὐτοῦ] φρογισικὸν τῆτο, V. A.

πρῆα] πρῆταυτολογίας, Bodl. 3.

P. 498. περιπέσαιϞ] περιπέσειϞ, A.

μῆ] Κλεωδίην, V. Λεωδίην, Bodl. 3.

P. 499. ὃ ῥ] γράφοντι, V. Bodl. 3.

P. 500. τίπατερον] Μακεδονίας sine κ', Bodl. 3.

Ἐπὶ] ἀγύμνειαν, A.

θάνατον] τῆς.....ἡκογίας, V.

NOTÆ & EMENDATIONES

Gul. Xylandri, Hermanni Crusærii, Henr. Stephani, &c.
in PLUTARCHI VITAS; quibus & Editoris non-
nullæ posthumæ, & Mosis Du Soul non
paucæ admiscuntur.

ALEXANDER.

Pag. 5. lin. 9. ΠΟλιορκία π.] Uti μά-
χαγ dixit, & πατρά-
ξεις, plurali numero;
ita & hic ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΙ dicat, auctor
sim: quod & in A. fuisse credo.

Ib. l. 6, 7. ἀδελφὸν ἀ. Ἀρύμβαν] Ed.
Fl. Ἀρύβαν habet. Justinii Codices op-
timi, *Arymban*, uti & Diod. Sic. XVI.
notante Xylandro: qui etiam, pro ἀδελ-
φὸν αὐτῆς, ἀδελφὸν τῷ πατρὸς αὐτῆς legen-
dum esse existimat.

Ib. l. 14. Ἀρετ. ὁ Τελμησεύς] Nomina-
tur passim in hac Vita; eo enim potif-
simum vate utebatur Alexander. Patria,
solum hoc in loco additur. Sed ΤΕΛ-
ΜΙΣΣΕΥΣ scribendum est, uti recte a-
pud Arrianum legitur, p. 30, 72, & 76.
Erat enim ex urbe Lyciæ oriundus, cu-
jus nomen Τελμισσοῦς scribi oportere,
multis argumentis probat Cellarius: apud
quem Herodoti & Ciceronis loca habes
unde constat, *Haruspicum disciplinam* ibi
maxime floruisse. In Luciani notho *Phi-
lopatr.* ΤΕΑΜΙΣΣΕΥΣ etiam appellatur
Aristander. Ed. & M. D.

Ib. l. pen. ἐπ' αὐτῶ] Vide quæ a me
ad Ill. 342, 17. annotata sunt. M. D.

P. 6. l. ult. σωῶσθ] Scribe σωῶσης, ut
in A. Cod. extat.

P. 7. l. 6. ὄφεις...] Vide hac de re Lu-
cian. in *Alex.* c. 7. M. D.

Ib. l. 18. Ἦσαν] Addenda hic est in-
terrogandi aut admirandi nota: uti jam
H. Steph. monuerat. M. D.

Ib. l. pen. ὡς Ἠγησίας...] Legendum
ῶ cum Cod. A. Timæo autem tribuit
Cic. de Nat. D. II. concinneque dictum
putat. Ego etiam concinnum putarem,
si a Luciano Deos illos irridente dictum
foret: sed serio dictum friget, & inter
ea merito recensetur quæ a Longino in
eo Scriptore culpantur. Ed. & M. D.

P. 8. l. 9. περὶ νίκαις] Sciolus aliquis,
captæ Potidææ immemor, δυσι, in A.
scripti, auctor est. M. D.

Ib. l. 11. μάλιτα πολλοί...] Ante has
voces excidisse arbitror α. Vide Var. L.
Et μάλιτα in μάλα mutandum, aut pror-
sus (ut ex l. præced. repetitum) delen-
dum. Si aliter instituas, parenthesi inclu-
denda tibi erunt hæc verba; (ὃ γδ....
ἀπεμιμῆτο.) *Successores & amicos Ly-
sippi* absurde hic intelligit Dacerius, quos
Alexandri successores & Amicos vel so-
la posterior vox satis ostendit intelligen-
dos. Ed. & M. D.

P. 8. l. 14. *κεραυνοφόρον*] De hac tabula, quæ in templo Dianæ Ephesiæ erat, vide Plin. XXXV. 10. & Op. Mor. 597, 4. *M. D.*

Ib. l. 19. *ἄπομν. Ἀρ.*] Meminit horum & Athen. p. 619. E.

P. 9. l. 4. *πρὸς τὰλλα*] Præmitte his, quod exhibent V. & A. *M. D.*

P. 10. l. 9. *εἰς ἐκείνον*] Vide III. 75, 1. ubi de fluvio ait; *ἄχει τὸ ἐλῶν ἘΝ ὍΙΣ* ἔ M. ΚΑΤΑΝΑΛΙΣΚΕΤΑΙ. Quod ibi *ἐν οἷς* est; id hic *εἰς ἐκείνον*. *M. D.*

Ib. l. 11. *αὐτῷ*] Mallem *αὐτῷ*, si per Codd. liceret. *M. D.*

Ib. l. 13. *ἐν φεύγων...*] Scripserat, credo, Plutarchus, *ὄΥ φεύγων*. quasi diceret; *Non sordebat ipsi nomen Pædagogii... sed ab aliis Ἐc. Pædagogum* certe vocat ipse Alexander honoris causa, cum laudat summopere, pag. 33, 7.

Ed. & M. D.

P. 11. l. 16. *ᾠδακαλπάσας...*] Emendandum censet hunc locum Palmerius, vir non doctus solum, sed rei equestris peritissimus; cujus Notam integram consule si lubet. Pro *ᾠδακαλπάσας*, *ᾠδαπαλπάσας* scribendum arbitratur: pro *ᾠδακαλπάσας* autem, *χηρέμυρον* vel *τρερέμυρον*: pro *ᾠδακαλπάσας* denique, *ᾠδακαλέσας*. De reliquo viderint alii. Certe postrema vox emendatione non indiget: ut ostendent loca sequentia, II. 169, 16. & 444, ult. III. 223, 6. & 398, 10. hoc ipso T. IV. 50, 5. Forsan etiam, si cui displiceat *ᾠδακαλπάσας*, melius conveniet huic rei ΠΑΡΑΚΡΟΤΗΣΑΣ quo utitur Lucian. *de Gymn.* c. 1. *M. D.*

P. 12. l. 3. *τι*] Mallem *τε*, propter *καὶ* quod mox sequitur. *M. D.*

P. 13. l. 17. *Ὀνησικράτης*] Sic scribitur illud nomen etiam apud Luc. *de Conscrib. Hist.* c. 40. sed mendose. *ὈΝΗΣΙΚΡΙΤΟΣ*, & hic & illic, scribendum est Et ita in multis hujus Vitæ locis scrip-

tum invenies, quæ tibi Index suppeditabit.

M. D.

P. 14. l. 11. *Μεδάρον*] Ego *Medaros* nullos novi: qui noverit, prodat. *Medos* novi, gentem Thracicam, Macedoniae vicinam. Liviusque etiam XXVI. incursionem eos in Macedoniam facere solitos ait, quoties externo bello rex Macedoniae detineretur. Ergo *Medos* scripsi. *Xyl.*

V. Cod. *Μέδρον* habet. Sed scribendum *ΜΑΙΔΩΝ*. de quibus consule Cellarium. *M. D.*

Ib. l. 12. *ἔξαπήλασεν*] Repone ex V. *ἔξήλασεν*. *M. D.*

Ib. l. 14. *ὀνειῖσα τῷ*] Non solet hoc verbum sic construi, sed cum *εἰς* potius: ut III. 243, 13. infra 321, 2. & apud Lucian. vel absolute, ut 81, 13. Non tamen placet *ἐνδύσαι*, Cod. V. *M. D.*

P. 15. l. 13. *Ἰλλυροῖς*] Scribe *Ἰλλυροῖς*, ut in Ed. Fl. est, & paulo post in hac ipsa aliisque, l. 17. Apud Arrianum, *ἐν Ἰλλυροῖς*; & ita hic Fl.

Ib. l. pen. *Πηξόδωρον*] Male Arrianus Lib. I. *Πηξόδαρον* vocat. Apud Diod. *Πηξόδωρον* legitur, XVI. *Xyl.*

P. 16. l. 8. *ὄντα*] H. Steph. *ἼΟΝΤΑ* scribere jubet. Cod. A. *ἰὼν εἰς τὸ Ἀλεξάνδρην*; quod mihi, uti & Dacerio, placet.

Accedo etiam doctorum virorum sententiæ, modo post *ᾠδαλαβὼν* inferatur *τε*, quod postulat sententia. *M. D.*

Ib. l. 13. *ὅτι πένδαις δεδεμ.*] V. *ἐν πένδαις*, recte. *M. D.*

Ib. l. ult. *τὸ τὸ M. ἰ.*] Versu 288.

Dacer.

P. 17. l. 16. *ἐπιβησομύρων ἀπάντων*] Utitur quidem Noster verbo *ἐπιβαίνω*, pro *insultare*. Vide III. 126, 17. *σωτέρελλε τὸ δῆμον ἘΠΙΒΑΙΝΟΝΤΑ τοῖς ἀρίστοις*. Sed hic legendum censeo, *ἘΠΙΘΗΣΟΜΕΝΩΝ ἀπάντων*, & ita in Vett. Codd. re-

per-

pertum iri confido, si diligenter inspiciantur.

M. D.

P. 17. l. pen. συμφρονέν αυτὸς Ἀθλωαίσις] Absurda hæc. Scribe ocius σ. ἈΥΤΟΙΣ ἈΘΗΝΑΙΟΥΣ. & vide Arrian. l. 19. Quæ sequuntur autem verba, ἐδέλων ἀντὶρ φαίλων, delenda hic videntur; quia satis in ipsis, quæ sequuntur, Alexandri verbis continentur.

P. 18. l. pen. Τιμοκλ.] De hac fufe in Op. Mor. p. 462, & seqq. ipse Plutarchus.

P. 20. l. 4. εἴθυχών τι] Aut dele illud τι: aut, pro eo, τε scribas auctor sim.

M. D.

Ib. l. 17. εἶπεν] Propter ὡςτε, quod præcessit, scribendum est εἶπεν.

P. 21. l. 6. τὸ πρὸς Λαίβηθερα] Arrianus, pro his, τὸ ἐν Πιερίδι, habet; p. 30.

P. 22. l. 11. ἢ τὰ κλέα. . .] Il. l. 189. Τῆ ὄγε θυμὸν ἔτερπεν, αἶδε δ' ἄρα κλέα ἀνδρῶν.

M. D.

P. 23. l. 3. ἵππῳ] Recte V. A. & Ed. Fl. ἵπποις.

M. D.

Ib. l. 13. Σπιθριδάτη] Diod. Σπιθριδάτῳ appellat, p. 501. Arrianus vero ut Noster. Cæterum hæc omnia aliter apud Arrianum narrantur, quem vide p. 44. quæ enim hic Spithridati tribuuntur, Rhæfaco a Diodoro & Arriano assignantur. Ῥωσάκῳ autem vocat Diod.

Ib. l. 16. ὑποσησας] Forfan ὀπισθησας.

Ib. l. pen. ἐτέραν. . . ἐπαγερόμνον] Cl. Editor suspicabatur excidisse hic εἰς ante ἐτέραν. Sed nihil eo est opus. Sic apud Luc. in *Bis acc.* διώκει ἘΠΗΡΜΕΝΟΣ τὸ βάκτρον. Vide V. 395, 4. & Not. ad 143, 6. *M. D.*

Ib. l. ult. Κλ. ὁ μέγας] Blancardus ad Arr. p. 44. pro μέγας, ΜΕΛΑΣ legere jubet. quem vide. Certe Diod. (502. & 533.) Κλέτος ὁ ΜΕΛΑΣ habet. Et Athenæo (539. C.) alius est Clitus ὁ ΛΕΥΚΟΣ καλέμβρος.

P. 24. l. 3. σωήγον αἰ πεζαὶ δ.] Cl. Editor conjiciebat, αἰ Περσικαί, vel αἰ πεζαὶ Περσῶν δυν. reponendum.

M. D.

Ib. l. 7. Βακεφάλας] Steph. observat, legi etiam Βακέφαλας. & fane ita V. Cod. Sed, inquit, usitatum est hoc nomen in illa etiam terminatione.

M. D.

Ib. l. 10. δισμύριοι] Quidam Stephani Codd. habebant tantum μύριοι. qui numerus etiam est apud Diod. 505. Equitesque idem haud plures duobus millibus cecidisse tradit; Arrianus autem p. 45. εἰς χιλίους.

Ib. l. 11. τεσσαρ. καὶ τετρακ.] Arrianus (47.) ἴ ἐταίρων ἀμφὶ τὸς εἴκοσι καὶ πέντε. . . ἴ δ' ἄλλων ἵππέων ὑπὲρ τὸς ἐξήκοντα. πεζοὶ ἴ ἐς τὸς τετράκοντα: Statuas autem, ἐταίρων tantum effictas, non omnium qui in eo proelio ceciderant.

Ib. l. 15. ἀσπίδας] Idem Scriptor πανοπλίας habet; p. 48.

Ib. l. 16. Ὁ] Articulum omittit Arrianus; quod ego recte factum ab eo censeo.

P. 25. l. 9. πρὸς ἴ. . .] Pro πρὸς, legendum videtur πρὸς.

M. D.

Ib. l. 13. Φοινίκης] Quam Phoenicem intelligat, docebit te eruditissima Palmerii ad hunc locum Nota in ejus Exerc. p. 207. & seqq.

M. D.

Ib. l. 17. προσσηχῆς] A. Cod. recte προσσηχῆς. Vide Caf. ad Strab. 791. C. Ed. Par. & ad 681. D. qui in plurimis Strabonis locis hanc vocem, aut ex MSS. asserit, aut ipse restituit.

Ed. & M. D.

Ib. l. 18. διακαλ.] Malo quod præfert A. ἀνακαλύπτισαν.

M. D.

P. 27. l. 2. ἐκ Σέσων] Diod. p. 511. ἐκ Βαβυλῶν.

Ib. l. 6. ἀσγάνδης] ἈΣΤΑΝΔΗΣ reponendum esse, ex Hesychio & Suida constat. Ἀσάνδης, inquit ille, ἡμεροδρόμος. Hic autem, Ἀσάνδης, οἱ ἐκ διαδοχῆς γράμμα-

μα-

ματοφόροι. Vocarique eosdem & ἀγάρ-
φος, addit: & ambo hæc nomina esse
Persica. *H. Steph.*

Xylandri Notam non addidi. Persi-
cum esse vocabulum vere Suidas tradi-
dit: confirmatque, apud Dacerium, vir
doctissimus & linguarum Orientalium
callentissimus Renaldotius. Apud Per-
sas enim, inquit, *Istanda* stator est; *Sta-
den* stare. In Cod. A. recte Ἀσανδης hic
extat, & mox ἀσανδης.

P. 27. l. 8. λαμπερά γνέως] Scrib. puto
γνήσεως. *H. Steph.*

Ib. l. 18. φιλία] Quam charus fuerit
Alexandro Philippus, ex sequentibus pa-
tebit: quod quantum ad sanandum æ-
grum conducatur, si ars Medica vere ad-
sit, omnes norunt, quibus contigit ægris
adsidere amicis. *M. D.*

P. 29. l. 12. Πινάρω] H. Stephanus
Πινάω scribendum arbitrabatur. Cod. A.
Πινάρω habet. Sed unico ν scribendum
hoc nomen, uti scribitur apud Strab.
XIV. p. 465. & Blancardus suadet ad
Arr. p. 95. Adde etiam Cellar. qui *Pi-
narum* hunc fluvium recte scribi, multis
evincit argumentis. *Ed. & M. D.*

P. 30. l. 2. ἐνδεκα μ.] Diod. Sic. *tre-
decim* habet, p. 515.

Ib. l. 13. μὲν ὀλκία] Ex duabus vocibus
unam fecerunt festinantes Librarii. Vide
Var. L. & scribe, μὲν ὀλκία. Cujus resti-
tutionis duplex erit dos. Nam primo,
ad exclamationem usque Alexandri pro-
ducetur sententia, qui, his demum omni-
bus visis, in verba illa erupit. Secundo,
una voce minuentur Lexica nostra, quam
hæc peperit depravatio. Ὀλκία autem,
non apud Pollucem tantum extat, sed
& apud Philemonem extitisse, ejus Frag-
menta etiamnum testantur. *M. D.*

Ib. l. 14. ὑπὸ ἀέρι] Malo, γὰρ, quod V.
habet. *M. D.*

Ib. l. 16. ἡδὲ... ἀξία] Legendum est
ἡδὲ, ut referatur ad κόσμῳ: præsertim
cum nihil sit ad quod ἡδὲ referri possit.
Quin ita in A. scriptum esse nunc de-
mum animadverto. Deinde ἈΖΙΑΝ scri-
bendum. cum palam sit, ad σικωλῶν, quod
præcessit, pertinere; uti recte viderunt
Interpp. *M. D.*

P. 30. l. 17. Τῆτο ῶ...] Omnes Inter-
pretes, alter altero pejus, hæc ita ver-
tunt ut, se tum demum regnare putet A-
lexander, cum his lautitiis coepit gaude-
re. Cum, & ex ῶν, & ex ὡς εἰοικεν, satis
pateat, miserantis Darii esse verba, qui
in hisce Regiam Majestatem sitam esse
putaret. Verti ergo debebat, *Hocine
ergo erat quod regnare homines putant!*
Vide p. seq. l. 15. *M. D.*

P. 31. l. 18. Βαρσιώνης] Scribe Βαρσίνης;
ut III. 338, 6.

P. 32. l. 1. καλῆς... καὶ τὸ κάλλος] Ab-
furda hæc esse & corrupta nemo non
videt. Stephanus tollit καί. Sed nondum
sic sanatur locus. Alii καί, pro καί, aut
καὶ legunt. Excidisse verba aliquot sta-
tuendum est. De Darii enim uxore pa-
lam hic sermo est, quam videre recu-
savit Alexander. Eaque sententia Cl.
Editoris fuisse videtur, qui codici suo ad-
scripsit [Vide Op. Mor. 603. & 926.] ad
hæc verba, credo, respiciens: ἐδὲ φωνῶν
ἐπανῆσαν τὸ κάλλος ἠκυσεν. & ad ista;
ἐδὲ εἰς ὄψιν ἦλθε τὸ Δαρείῳ γυναικός, ὡς προ-
πετάτης τῆς λεγομένης. Vide hac ipsa p.
l. 18. sequeturque tunc aptissime, τὰς
ἃ ἈΛΛΑΣ ἀιχμαλώτους ὄρων, quod nunc
minus concinne additur. *M. D.*

Ib. l. 6. Φιλόξενος] *Nicanori* hoc mu-
nus apud Arrianum tribuitur, p. 53. *He-
gelocho* autem, p. 84. Sed *Philoxenium*
vocat iterum noster Op. Mor. p. 2016.

Ib. l. 12. νεανίσκῳ] Delendam censet
hanc vocem Cl. Editor. Ego NEANI-
ΚΩΣ

ΚΩΣ scribendum censeo, ut dicatur Alexander strenue increpuisse, &c. ut Agesil. p. 380, 5. ἐπερᾶτο ΝΕΑΝΙΚΩΣ ἀπομάχεσθαι πρὸς τὴν ἑπιδυμίαν. Si hoc non placet, ΝΕΑΝΙΣΚΟΝ scribas, & post Κερκύλον ponas. *M. D.*

P. 33. l. 19. σωλάτων] Hæc vox, ab Interpretibus aut neglecta aut prave redita, magna Imperatoris laude Alexandrum fraudat. σωλάτων ἢ δικάζων τι τῶν πολεμικῶν, muneris Imperatorii partes sunt in quotidiana vita primaria; quarum illa in Institutione, hæc in reliqua Disciplina qua continentur hominum inter se mores, sitæ sunt. Vertendum est itaque; aut militaribus imperiis, judiciisve, operam dans. Vide 48, 17. ΣΥΝΤΑΤΤΩΝ τι τὸ φάλαγγ. *M. D.*

P. 34. l. 2. τῶν ἐφημερίδων] Diarii illius meminit iterum p. 97, 16. Meminit & Athenæus 434. B. Non autem ut ab Alexandro ipso, uti Dacerio visum est, scripti; sed ab Eumene Cardiano, & Diodoro Erythræo.

Ib. l. 3. ὑπρεπῶς] V. ὑπρεπῶς, quod minime spernendum. *M. D.*

Ib. l. 14. διημεροῦς] Melius V. & A. διημέροθεν. *M. D.*

P. 35. l. ult. Σὴ γ. Τύρ. Scribe, cum A. Cod. Σὰ γ. Τύρ. *M. D.*

P. 36. l. 14. ἐγκασσάντες] Scribendum videtur, ἘΝΑΥΣΑΝΤΕΣ.

P. 37. l. 2. συμφ.] Fl. Ed. συμφιλοτιμῶ. quod genuinum puto, & secuti sunt Interpp. *M. D.*

Ib. l. 14. Λεωνίδη] Cave hunc diversum putes ab eo de quo supra legisti (p. 10, 12. & 33, 7.) quia hic aliter scribitur. Pessime hic V. Cod. Vide V. L. *M. D.*

P. 38. l. 7. ἐδὲ ἀσύμβολ. Merito ἀσύμβολ. mavult Dacerius, quod in A. extat. Sic in Op. Mor. p. 1762, pen. ἀγρον ἐν ἡμέρῃ ὄντα καὶ ἈΣΥΜΒΟΛΟΝ ἢ βίον, τῶτο τὸ σιχέιον (Aqua) σωῆψε καὶ τέλειον

ἐποίησε, διορθώμενον τὴν παρ' ἀλλήλων ὀπκιείας, καὶ ἀνιδόσει κοινωνίαν ἐργαζόμενον καὶ φιλίαν. qui locus huc apprime facere mihi videtur; sed ab eo non est allatus. Utitur & voce ἘΣΥΜΒΟΛΟΣ, V. 18, 9. quod a Cl. Editore in margine Cod. sui observatum est, eodem sensu. ἐδοκεῖ καὶ πρὸς πρᾶξιν ὡπλῶν καὶ πρὸς στρατείαν ἘΣΥΜΒΟΛΟΣ ἀπαίτησας εἶ καὶ ὀφθείς. His duobus locis perlectis, nemo, credo, quin ἀσύμβολ. genuina sit Plutarchi Scriptura dubitabit. Addi tamen potest II. 59, 17. & Luci. Rhet. Mag. sub finem, ubi ἀσύμβολ. etiam in unica Edit. pro cæterarum ἀσύμβολ., legitur. *M. D.*

Ib. l. 13. Νῆσ. Od. A. 354. De reliquo, confule Strab. Ed. Par. p. 791. & seq. *M. D.*

Ib. l. ult. σωαρμότιον] Melius A. plurali numero σωαρμότιον. Cl. Editor σωαρμότιον malebat. *M. D.*

P. 39. l. 6. ὑπελίποισ] Forfan ὑπέλιπον, inquit Cl. Editor. Avium, quod miror, apud Strab. nulla mentio fit. *M. D.*

Ib. l. pen. τὰ σωῖσχα. Mens Plutarchi, quam non satis dextre exprimunt Versiones, hæc est. Quæ in hoc itinere Alexandro evenerunt, a Diis opem ferentibus esse missa, facilius creditum vulgo est; quam, ab iisdem profecta esse quæ infecuta sunt Oracula. *M. D.*

P. 40. l. 3. πρὸς ἄντλ.] Suspecta mihi hæc. Sed si ferves, cum reliquis Edd. scribendum est ἀντλῶ. *M. D.*

Ib. l. 10. τὸ πόλιν] Variant hic Codd. Ed. Fl. τὸ τόπον habet: A. Cod. τὸ ἱεῶν.

P. 41. l. 12. ὑποφ.] Rectius fortasse, ὑποφειδομένης. Sicut a φειδομαι est adverbium φειδομένης, nec non πεφεισμένης. Hæc H. Stephanus, cui assentior, parum elegantius conjungi μετρώς cum ὑποφειδομένη, censenti. Sed si ΜΕΤΡΙΟΣ, ut σοβαρός, legatur, fervari poterit Verbum. Sic enim utitur Luci. in Peregr. c. 6.

τάς τείχας ἐτίλλετο, ὙΠΟΦΕΙΔΟΜΕ-
ΝΟΣ μὴ πᾶσι ἔλκειν. *M. D.*

P. 41. l. 16. ἰχώρ] Il. E. 340. Quæ vox
cum apud Homerum versum incipiat, &
hic incipere debebat. *M. D.*

P. 42. l. 1. πρὸ γδ...] Vide de hoc A-
naxarchi dicto, Diog. Laert. apud quem
melius enarrantur hæc. *Dacer.*

P. 43. l. 3. δεομύες μ.] Fl. Ed. post
δεομύες comma interponit. Recte. Sic
enim, quid oratum veniant, seorsim dein-
ceps melius intelligitur.

Ib. l. 4. εἰλὸς Εὐφράτη] Apud Diod. a-
liter: nempe εἰλὸς Ἄλυ. p. 518. & 530.

P. 44. l. 12. Τείρεως] Τίρεως supra scrip-
tum vidisti, (p. præc. l. 14.); & hic ita
scribendum censeo. *M. D.*

Ib. l. 13. αὐτῆ] Fl. Ed. recte αὐτῆ.

P. 45. l. ult. Γαυσαμ.] Scribe Γαυγα-
μήλοις, uti recte in A. Cod. legitur. Sic
enim Strabo & reliqui Scriptorum.

P. 46. l. 4. τῆ βοηδρ.] Recte, ad I. 305,
10. observatum a Cl. Editore est, exci-
disse illic diei numerum; qui hic itidem
excidisse videri potest. Verum hic qui-
dem adscribi nihil opus erat, cum om-
nibus notum sit, Eclipsin lunæ non nisi
in plenilunio accidere. Adi tamen, si
lubet, Petiti Misc. VIII. 2. *M. D.*

P. 46. l. 9. πρὸ Φόβω] Amiotus, in qui-
busdam exemplaribus, teste Xyl. reperis-
se se ait Φόβω, quod neque ei neque
Stephano displicebat: præsertim cum hic
in Thesei vita scripturam hanc afferuerit
(I. 26, 5). Dacerius etiam hic Φόβω repo-
nendum censet, cui ego assentior.

Ib. l. 10. μεταξὺ τῆ Ν. καὶ τῶν ὄρων τῶν Γορ-
δυαίων] A. Cod. Γορδάκων habet. Forsan
Γορδυαίων, inquit Cl. Editor. Ego, cur
Niphates & *Montes Gordyæi* ex Arme-
nia ad Gaugamela adducantur, non satis
assequor; aliisque restituendum hunc lo-
cum relinquo. *M. D.*

P. 47. l. 11. διεγερεῖν ἔτι, ἔτιως...] Si

incommodum illud ἔτιως fervare velis;
falterm comma addatur post ἐρωτᾶν. *M. D.*

P. 48. l. pen. παρήλικθ] Notam in
hunc locum scripsit Palmerius, in qua
unoculum etiam fuisse Bucephalum, ex Pe-
lagoni nescio cujus Geoponicis, ait. Sed
fallitur Vir doctus. ἐτερέφθαλμθ non est
unoculus, sed qui *varios oculos habet*, aut
coloris alter ab altero diversi; quod Vi-
rum rei equestris adeo peritum fugisse
miror. Galli *Cheval vairon*, ejusmodi
equum vocant, Angli *Wall-eyed*. *M. D.*

P. 49. l. 4. γεγωνῶς] Deesse videtur
post hanc vocem, ἦ vel εἴη.

Ib. l. 19. περὶ πᾶσι τοῖς αὐτοῖς...] Quid
περὶ πᾶσι significet, videre poteris p. 170,
19. quod huic loco sufficere non videtur,
cum addatur αὐτοῖς καὶ ἵπποις. Scribendum
itaque videtur ΠΕΡΙΣΠΕΙΡΩΝΤΕΣ: quo
verbo utitur & Noster III. 404, ult. sed
signantius adhibet *Luci*. & eodem prorsus
sensu quo hic a Plutarcho adhibitum
pro certo habeo. Vide *Dips.* c. 6. τὸ
σημεῖον τὸ τῆ διψάδα, ἐμπεφυκὸς αὐτῶν ΠΕ-
ΡΙΣΠΕΙΡΑΣΘΑΙ πρὸς ποδί. & *de Conscrib.*
Hist. c. 29. de Draconibus Parthorum,
quos mendaces ævi sui Scriptorum crepaf-
se ait, ΠΕΡΙΣΠΕΙΡΑΘΕΝΤΩΝ αὐτοῖς δὲ το-
πιωλῶται. Malo etiam, quod in A. ex-
tat, (prave in V. L. ad lin. 9. refertur,
cum ad hanc pertineat, uti recte in Par.
Ed. erat,) αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἵπποις.

Ed. S. M. D.

P. 51. l. 1. Φάλλεθ] Φάϋλλθ apud Hero-
dotum scribitur, L. VIII. c. 47. (p. Ed. St.
302, 10.) Κροτωνιῆθ μῆνοι ἔσαν οἱ βοηθῆ-
σαῖτες τῆ Ἑλλάδι κινδυνώσθη. καὶ μὴ, τῆ ἡρ-
χε ἀπὸ τρεῖς πυθιονίκης Φάϋλλθ. *Dacer.*

Recte monet Vir doctus. Sed si con-
sulas seriem Chron. Olympion. a G.
Lloyd, Doctissimi & optimi Vigornien-
sis Episcopi docto & ipso filio concinna-
tam, *Phaüllum* invenies nullum; pro
eoque habebis *Astyalum* Crotoniatem,
ini-

initio regni Xerxis ter Victorem; de quo haud dubie Herodotus & Plutarchus hoc in loco sunt locuti. Vide ergo, si otium tibi ad has res sit, utrorum tibi scriptura sequenda sit; Herodoti ne & Plutarchi Codicum, an vero Pausaniæ, Dionysii Halic. & Diodori etiam Sic. quos ibi, ex Patris penu, testes adducit, Viri diligentissimi, doctisque omnibus, dum vixit, charissimi, quem nunc etiam honoris causa nomino. *M. D.*

P. 51. l. 7. ἐν Ἐκβατάνοισι] In Media hæc urbs sita est; hiatus autem ille prope Arbelas in *Artacene*. Vide Strabonem (Ed. Par. p. 737. D. & seq.) Sed Scaliger Ἀρακθίνην legendum censet. Unde & hic ἐν ἈΡΑΚΘΗΝΗ, legendum videtur, quæ regio *Arec* dicitur Gen. X. 10. *Dacer.*

Ib. l. 16. σωερχής] Immo σωερχές, cum Cod. A. scribendum, ut ad πῦρ referatur. *M. D.*

P. 52. l. 6. πολλὰ] Multo elegantius in V. πολλοί. *M. D.*

Ib. l. 9. μύθον ἀνασώζοντες π. τ. ἀ.] Corrupta hæc sunt. Forsan, pro ἀνασώζοντες, ἈΝΑΡΜΟΖΟΝΤΕΣ vel ἐναρμόζοντες, ut l. 2, 13. & infra, 72, 15. legendum est. Hactenus Cl. Editor. Ego ἈΝΑΦΕΡΟΝΤΕΣ mallet. ut p. 239, 18. *M. D.*

Ib. l. 12. ἐκέθεν] Ferri hæc scriptura non potest. Rescribe, ἐγύθεν, loci sententia ductus; uti II. 261. a nobis jam monitum est.

Ib. l. 16. διαρκῆ] Forsan διαρκῆ. qua voce frequenter in hisce rebus utitur noster. Vide 77, 18. III. 40, 1. & V. 114, 8.

Ead. ib. περιμανθίνα] Extatne alibi hæc vox? aut, si extaret, non melius putabis ΠΑΡΑΜΕΝΟΝΤΑ huic loco convenire? Vide 63, 12. & de emendatione hac, eo loco perlecto, quod voles statuito. Melius etiam ἢ videtur, quod

ante νοτίδα habet V. quam quod in impressis est καί. *M. D.*

Ib. l. 17. εἴτε μ.] Alterum εἴτε, cum causa sua, quæ posterius hoc præcesserint, excidisse necesse est; uti ab Amio- to jam & Xyl. observatum est. Sed una causa, an plures exciderint, & unde repetamus, nisi MSS. codd. novi subsidium afferant, non habemus.

P. 53. l. 4. κίττον...] Tangit & in Op. Mor. p. 1151. ubi patet, ex Theophrasto hausisse hæc Plutarchum. Vide Hist. Plant. IV. 4. Causam autem L. II. 4.

Ed. & M. D.

Ib. l. 19. ἐπεφ.] Malim ἀπεφύγει. Vide p. seq. l. 19. *M. D.*

P. 54. l. 5. φασίν] Quod supra dictum est, γράφει γδ αὐτός, forsitan hucusque pertinet; legendumque adeo ΦΗΣΙΝ. Vide V. 170, 15. ubi sic iterum a librariis peccatum est.

Ib. l. 6. πέντακ.] Diod. tria tantum millia habet. p. 544.

P. 55. l. 6. λόγῳ ἔχη] Non memini sic adhiberi. Vide num potius scripserit, λόγῳ ἦκη.

Ib. l. pen. ἀείρων. ὁ] Recte Crusenius, quem secuti sunt Interpp. Gall. & Angl. *Aristonem* fecit. Scribe itaque, cum Cod. A. Ἀείρων ὁ, & vide p. 58, pen.

P. 56. l. 13. δὴ γελάσας] ΔΙΑΓΕΛΑΣΑΣ, pro his, legendum arbitror; ut infra, p. 103, 16.

P. 57. l. 7. τὸ πρὸς Σέσω] Crusenius vertit, *ad cultum pertinentium*, quasi legisset, τὸ πρὸς πεισοῶν. Angl. Interpres, *Sustiana talenta*; nescio quid fecutus. V. τὸ πρὸς Σέσσα habet, ut in Op. Mor. (p. 1794, 4.) αἱ πρὸς ΣΟΥΣΑ βόες: quod & hic sequendum censeo.

Ib. l. 18. ἰέναι] Aut delenda hæc vox, aut in ἴν) vertenda. ut πρὸς ἀλειμμα χύλα- τρον ad χρωμύβης pertineat; & sensus sit, unguento plures quam oleo uti ad bal-

neum & exercitationes Gymnasticas, non ad lavationes & *unctiones*, ut in Lat. Interpretatione est. *M. D.*

P. 57. l. ult. *καταπονηθέντων...*] Ut sensus sit conveniens, legendum videtur, *ἄ* ΑΠΟΠΟΝΗΘΕΝΤΩΝ. *Iis qui a labore cessarunt, laborantes melius dormiunt.*

Palm.

Nihil mutandum. Recte opponuntur *conficientes confectis*, ut gnavi ignavis; recteque dicuntur melius dormire qui confecerunt adversarium, quam qui ab adversario sunt confecti. Fl. Ed. *καταπονηθέντων* habet. *M. D.*

P. 58. l. 5. *πέρας*] An hoc sensu alibi adhibeatur *πέρας* nescio. Servandum tamen. *M. D.*

P. 59. l. 2. *τὸ πῶς...*] Pro *τὸ* recte A. habet *τε*.

Ib. l. 18. *ἐλάττερον*] Melius idem Cod. *ἐλάττερον*. *M. D.*

P. 60. l. 6. *κινδυνόβουλι*] Ant. Meliss. l. 53. teste Dan. Ballowe in margine codicis mei, *ἀπόβουλι* legere jubet. Frustra immo pessime. Quis enim reus, dicente accusatore *absens*, crimina diluere poterit? *M. D.*

P. 61. l. 1. *ἐπέδωκεν*] Scribe, præeuntibus V. A. & Ed. Fl. *ἀπέδωκεν*. *M. D.*

P. 62. l. 3. *Ἐξάθρον*] A. Cod. *Ἐξάθρον* habet, uti & apud Curtium & Diod. Sic est, p. 549.

Ib. l. 9. *πολλοῖς ἔτεσιν...*] Quinam veterum id tradiderint nescio; sed falsum est. Vide Cellar. 786. *M. D.*

P. 63. l. 18. *εἰσαγγελός*] Holstenii & Reinesii emendationem secutus sum, pro hac voce, hic & lin. seq. *ὁ Θεαγγελός* legentium. De posteriore ex Athenæo constat, Lib. VI. p. 271. Apud Strab. c. tiam L. XIII. p. 611. C. *Συναγγέλα* mendosse, pro *Θεαγγέλα*, legi Harduinus docet in Not. ad Plin. X. 29. *Dacer.*

P. 64. l. 9. *τὸ μὴ ἄλλο πλὴθ...* *τὸς*

ἢ ἀρίστους...] Non placet *περσέβαλε, λέγων*. Non ita loqui solet Plutarchus. Mallem ΠΡΟΕΒΑΛΕ ΛΟΓΟΝ. Vide 75, 14. &c. Nec quos compellet constat; dacesne tantum, an milites etiam. Dacerii commentum qui cum Græcis contulerit, stare non posse sine me satis perspiciet. Vide Curt. VI. 2. eadem fusius narrantem. *M. D.*

P. 64. l. 13. *ἢ μαρτ.*] Forsan *καταμαρτυρέμεθ*. A. certe *ἔπιμαρτυρέμεθ* habet.

Ib. l. 14. *ἐθελόντων*] Melius scribetur *ἐθελούτων*.

P. 65. l. 3. *ἐν τινι χερώνῳ*] A. Cod. *ὄν χορτάνε* habet; unde Dacerius se nihil elicere posse fatetur. Nobis Diodorus opem feret, apud quem (p. 550.) *Χορτάνε* *κάνα πόλις* est. Forsan *Artacana* Ammiani; de quo vide Cellarium; nisi malis hic, *ὄν Ἀρτικηνή*, legere. *Ed. & M. D.*

P. 67. l. 8. *Δίμνος*] *Dymnus* hic Curtio & Diodoro est, p. 550. Recteque apud Cruferium, & in Indice mutatum est.

Ib. l. 9. *χαλεπῶς ὑπεβελύων*] Suspitor aliquid excidisse quod inter has voces fuerat. *M. D.*

Ib. l. 11. *Βαλείνω*] A. Cod. *Κεβαλίνο* habet. & ita apud Curt. & Diod. est, p. 551.

Ib. l. 15. *ἐποίησαν*] Scribendum esse puto, *ἐποίησεν*. *H. Steph.*

Ead. ib. *καθ' ἑαυτ.*] Forsan *καθ' ἑαυτῶν*.

Ib. l. 16. *ἔτερον*] V. *Μέτρον*. A. autem, *Μέτρονά*. Certe nomen proprium desiderari videtur; *Metronaque* habet Q. Curtius. *Ed. & M. D.*

P. 68. l. 6. *ἀναπ.*] Scribe, cum A. Cod. *ἀναπετάσαιθ*. Sic Luci. *ἢ μάλιτα ἢ ἄπασιν αὐτοῖς ἈΝΑΠΕΤΑΣΗΣ τὰ ὠτά*: *de Conscr. Hist. c. 7.* *M. D.*

P. 69. l. 3. *εὐρίσκοιτες*] A. Cod. *εὐρίσκομεθ*. Forsan melius legatur *εὐρίσκοιεν*. Mutanda certe vulgata.

P. 71. l. 2. Ἀρ.] Rescribe Ἀρετόν. Sic enim pluries a Q. Curtio, & ab Arriano, vocatur. *Palm.*

Ib. l. 9. Εὐριπ.] In Andromache vers. 693. & seqq. quorum initium tantum ponit Plutarchus, quia tum temporis omnibus erant noti. Nunc vero, cum pauci admodum Græcos poetas memoriter tenent, tibi auctor sim ut apud Euripidem legas. Adi etiam, si lubet Juliani Imp. Cæsares; ubi, dum Alexandrum exagitat, eadem Euripidis adducit verba, ut Vir doctus in meo codice monet. *M. D.*

P. 72. l. 5. πένθους] Melius Cod. St. & V. πένθους: ut infra l. 14. *M. D.*

Ib. l. 11. ἢ δίκλιν...] Hinc emendandus insignis locus in Op. Mor. p. 1398, 10. &, pro Κλέτω δὴ, ΤΩ, ΔΙΙ; pro ἢ Θεῶν autem, ΤΗΝ ΘΕΜΙΝ scribendum est. quæ emendatio, notante D. Ballowe, debetur Petavio ad Themist. 18. Sed locum ipsum adi, ut quid de hoc Sophismate fenserit Plut. videas; & adde, si lubet, Platonem de Legg. IV. Ed. Lugd. p. 600. G. *M. D.*

Ib. l. 18. τοῖς ᾧ λ.] Cl. Editor mallet δὴ. Ego prorsus tollendum censeo; delendumque comma, quod importune ante τοῖς est. Sic Luci. Tox. c. 54. καὶ αὐτὸς ΜΕΤΕΣΧΟΝ ἢ ἕξοδα αὐτοῖς. *M. D.*

P. 73. l. 7. κατοικίσαί πάλιν ἢ π.] Olynthium fuisse, ipse Plut. tradit III. 96, 3. Olynthus autem a Philippo everfa erat; Op. Mor. 814, 29. ὡς περ ἐν ὅπῃ τῷ Φιλίππῳ τις εἶπε κατασκάψαντ' Ὀλυθρον, Ἄλλ' ἐκ ἀνοικίσαί γε (Sic enim legendum, non ἀν οἰκίσαί γε) πόλιν ἐκεῖν δυνάτω τηλικαύτω, &c. An autem id ei concesserit Alexander incertum. Sed restauratam fuisse constat, & Ciceronis ætate rebus omnibus auctam & ornatam floruisse. Vide Or. III. in Verr. *M. D.*

Ib. l. 13. Μισῶ...] Ex Euripidis Me-

dea, teste Cicerone Ep. ad fam. XIII. 15. & VII. 6. ubi vide, si lubet, Notas Ed. Græv. In nostra tamen non extat. Unde colligitur duas fuisse. Alibi etiam laudat Noster (in Op. Mor. 2067.) Sed sine Auctoris nomine. Rectius autem ibi, & apud Cic. & Lucianum, legitur, ἐχ αὐτῆς, quam hic ἐδ' αὐτῆς. *M. D.*

P. 73. l. 17. Εὐρ.] In Bacch. vers. 266. ubi, pro ἐυλογεῖν, εὐ λέγειν, uti & hic in quibusdam Stephani Codd. erat, legitur.

P. 74. l. 9. πρὸς αὐτὸν] Ad se ipsum vertunt Lat. & Angl. Interpp. absurde. Ex II. autem Φ. 107. hic versus depromptus est. *M. D.*

P. 77. l. 2. τὸ ἔργον] A Cod. ἢ τὸ ἔργον. Forfan τῷ ἔργῳ.

Ib. l. 4. αὐτῷ] Crus. *ibidem*; absurde. Reliqui omisere. Sed ἌΥΤΟΙ legendum est, quod orationi vim addit. *M. D.*

Ib. l. 8. ἢ ἀποστ.] Scribe τῆς, cum V. & A.

P. 78. l. 3. στρατιᾶς] Legendum est, στρατίας.

Ib. l. 6. νεανικοῖς] Crusenius *inconsulte* vertit. Angl. & Gall. melius, *ingentia* vulnera; quo sensu passim usurpatur ea vox. Vide V. 228, 16. ὀδυῖας τε ΝΕΑΝΙΚΑΣ καὶ φρικώδεις πυρετῆς ἐπιλαβεῖν ἐκ τῷ τραύματι. *Ed. & M. D.*

Ib. l. 9. ὀχυρὸν... ἐντύλμοις] Melius V. & A. ἀτόλμοις. *vel tutum ignavis.*

Ib. l. 18. Νύση] Duplici σ scribitur in V. Cod. & apud Arr. initio L. V.

P. 79. l. 16. εὖ π.] A. Cod. εἶμι εὖ π. melius. *M. D.*

P. 80. l. 7. οἱ φιλόσοφοι] *Gymnosophistas* intelligit; Vide infra 85, 12. Forfan οἱ ΓΥΜΝΟΣΟΦΙΣΤΑΙ λεγόμενοι, pro οἱ φιλόσοφοι, scribendum est. *M. D.*

Ib. l. 14. βαρβ. μὴ φοβεῖσθαι] A nullo Interpretum Plutarchi mens redditur. Lat. Angl. & nova Dacerii Gallica versio, *quo assuefaceret suos, habent, non*

formidare Barbaros. Arrianus lectus (L. V. Ed. St. p. 108. A. & B.) aliud sub his latere te docebit. Non suos non timere strepitus ille affuefecit, sed *Barbaros* ipsos; quos securos, tandem aliquando, vero trajiciendi fluminis strepitu oppressurus erat. *M. D.*

P. 81. l. 13. κοινή] A. Cod. pro hac voce, quod mireris, Περδύκεαν habet. quam scripturam amplectitur tamen Dacerius. Fauustioribus omnibus Blancardus ad Arr. p. 342. Κοῖνω, vel Κοῖνον, legere jubet. Confirmaturque ea emendatio auctoritate Diodori Sic. apud quem (p. 533.) expresse Κοῖνω nominatur.

Legendum omnino Κοῖνον est; de quo passim Arrianus. Sed ulteriore emendatione egere hic locus mihi videtur. Ante hæc verba enim, pro κατ' ἀριστέον κέρας, scribendum est, κατ' ἀριστέον κ. quod idem Arr. sic extulit. αὐτός μὲν ὅτι τὸ εὐώνυμον κέρας τῆς πολεμίων παρήλυθεν... Κοῖνον δὲ πέμπει ὅτι τὸ δεξιόν. *M. D.*

Ib. l. 15. ὄθεν ἦδη] Quid hæc verba sibi velint, nemo, credo, expediet. Ego, ἜΘΘΕΝ ΔΕ, vel ἜΘΘΕΝ ἨΔΗ, legendum censeo; quod postulant verba sequentia, ὀγδόης ὤρας. Nisi enim initium pugnae notasset, absurde ex fine diurnitatem conjici postularet. *M. D.*

Ib. l. 19. μήκῳ ἰππότῳ] Prava hæc interpunctio fraudi fuit Gallico Interpreti. In Nota enim ait; si Græca sequamur, excessisse eum, totis quatuor cubitis. & palmo insuper, humanam magnitudinem. Ponendum est comma post μήκος. ἰππότῳ enim ab ἀποδεῖν regitur. *Ultra quinque cubitos* Arrianus habet. Diod. notante Cl. Editore, *quinque.* *M. D.*

P. 82. l. 1. περιμ.] Scrib. περιμαχομένας. Vide infra 92, 8. Qui enim vulgatam sequuntur, aut Cod. V. scripturam adsciscunt (περμάχους), Pori ipsius antesignanos, intelligant necesse est, quo

nihil huic loco minus conveniens.

P. 82. l. 8. καὶ τὰς...] Delendum censeo illud καὶ, quo inducitur expectatio alterius verbi, τὰς περιέδθηκε, similis. *M. D.*

Ib. l. 9. πεντακ.] Arrianus modeste, πλείονα τὴν πόλιν. Numerum hunc insignium urbium debemus, haud dubie, Librariis. Sed absque meliorum Codd. ope quis verum Plutarchi numerum restituet? Ecce autem insperato opem ferret Arrianus, (Ed. St. p. 115. A.) ἔλαβε, inquit, πόλεις μὲν ἐς τριακοντα καὶ ἐπτά. ὧν, ἵνα ὀλιγοὶ αἱ ἦσαν οἰκήτορες, πεντακισχιλίων ἐν ἐλάτῃς ἦσαν, πολλῶν δὲ καὶ ὑπὲρ μυρίας. καὶ κόμας πλείονα τε πολλὰς ἔλαβε, καὶ πολυανδρώπας, ἐμείον τῆς πόλεως. καὶ ταύτης τὴν χώραν Πάρω ἀρχεῖν ἔδωκε. Vides jam unde nobis tot *Urbes* dederint insigni magnitudine: numerum *Incolarum*, pro numero *Urbium* nobis tradunt. Sic ergo refingendus videtur hic locus. πόλεις δὲ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ἘΠΤΑ ἀξιολόγους &c. Quod si de πεντακισχιλίας aliquid retinere velis, ἀξιολόγους exulare jubeas necesse est, & ex Arriani verbis, minimo labore, quod voles efficies, harum urbium incolas ad minimum V. millium faciens. Mihi, donec a melioribus MSS. Codd. subsidium afferatur, altera illa ratio placeat. *M. D.*

Ib. l. 10. ἀλλῶ... τοσαύτῳ ἦς] Si hanc scripturam sequamur, dabit Poro & hanc regionem. Sed scribendum est, ἈΛΛΗΣ δὲ τῆς ΤΟΣΑΥΤΗΣ Φ. *M. D.*

Ib. l. ult. τὸ πέρσω] Recte in A. legitur τὸ πέρσω.

Ead. ib. περισελθεῖν] Non convenit hæc vox cum πέρσω. Sed conveniet ΠΡΟΕΛΘΕΙΝ, quod & H. Stephano placuisse video. Sic III. 241, ult. μηδένα λελάφθαι τοῖς Ἀ. τόπον ἀμαχεῖ ΠΡΟΕΛΘΕΙΝ. *M. D.*

P. 83. l. 4. ἀντιπ. ὅτι ο.] Scribendum puto, τὰς δὲ ἀντιπέρας ὄχθας. *H. Steph.*

P. 83. l. 5. ὀλίω...] Diod. Equitum, XX. tantum millia: Curruum, II. M. Elephantorum Millia IV. habet. p. 562.

Ib. l. 6. Γανδαριτῶν] Blanc. ad Arr. p. 366. Γανδαριδῶν scribere jubet: &, pro Περισίων, Ταβερσιών ex Diod. 562. Cellarius *Gangaridas* tuetur. Apud Strabonem tamen *Gandaritis* & *Gandaritis* scribitur. *Ed. S. M. D.*

Ib. l. 17. βωμὲς Θεῶν] Τῶν δώδεκα Θεῶν habet Diod. 563.

Ead. ib. Περισιαίων] Supra Περισίων scriptum vidisti. Cellarius, Strabonem secutus, *Prasios* vocat. *M. D.*

P. 84. l. 2. ἐκομιζέ] Recte V. ἐκομιζέτο. Librarii, quia sequitur τοῖς, peccarunt. Lat. Int. optime expressit; neque ab eo reliqui discesserunt. *M. D.*

Ib. l. 17. Λιμναῖοι] Op. Mor. p. 613, 28. Λημναῖοι prave scribitur. recte autem p. 583, 16. Curtius *Timæum* vocat; quod & Crus. observavit.

Ib. l. 18. περιέτησαν] Cl. Ed. περιέτησαν censet legendum. Ego ΠΡΟΣΗΕΣΑΝ malim. Curtius certe, tum demum *supervenisse* ait; &, *solum* diu ibi fuisse Alexandrum, apud omnes constat. *M. D.*

P. 85. l. 1. ἐπὶ σκηνῆς ἐκομ.] Lege ἐπὶ ΣΚΗΝΗΝ. Non enim ἐπὶ σκηνῆς, ut ἐπὶ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ, &c. dicebant. *M. D.*

Ib. l. 4. ἀπολυθ.] Forfan ἀπολυθέν: ut in Dione. V. 193, 17. ἈΠΟΔΥΣΑΝΤΑΣ ἀπὸ τῶν δώδεκα.

Ib. l. 5. τριῶν... τεσσάρων] In Op. Mor. latitudo, IV. digitorum; longitudo, V. fuisse dicitur; p. 613, 21.

Ib. l. 12. Σάββαν] Diod. Σάμβαν appellat; p. 569.

Ib. l. 14. παρέφερον] Inter variantes lectiones locum meretur, quod H. Stephanus in quibusdam Codd. invenit, παρέφερον. *M. D.*

Ib. l. 15. μὴ ὀρθῶς] ΚΑΚΙΣΤΑ reponendum esse, pro μὴ ὀρθῶς, ex pag. seq.

patet. Ait enim Judex (l. 14.) Alexandrum dixisse, πρῶτον ἀποκτενεῖν τὸ ἀποκρινόμενον ΚΑΚΙΣΤΑ. *M. D.*

P. 85. l. 17. πρὸς ζώντας...] Idem ab Anacharside quæsitum fuisse tradit Diog. Laert. 67. cujus responsum, si recte habent Diogenis Codd. huic non est æquiparandum.

P. 86. l. 2. κακῶς] Scripturam hanc omnium Editionum tuetur & vetustissimus Cod. Bibl. regie Paris. Aliam habet codex cum G. collatus; nempe καλῶς, teste Dacerio, qui & posteriorem priori præfert. In eadem sententia Cl. etiam Editor fuisse videtur. Ego vulgatam genuinam esse censeo: quia in omnibus illis responsis, *Acre* Horatii, cum ejusdem *ridiculo* conjunctum deprehendo, *quod magnas plerumque secant res*, ut ait ille: in nova non deprehendo. *M. D.*

Ib. l. 4. ἔτως] Scribe ἔτῳ, cum Cod. A. *M. D.*

Ib. l. 6. λοιπῶν, ὁ μὲν] Τριῶν addit V. post λοιπῶν. Recte. *M. D.*

Ib. l. 9. ἔχον] Forfan ἔχοι, inquit Cl. Ed. nondum, credo, inspecta Cod. A. scriptura, in quo recte ἔχει est. *M. D.*

Ead. ib. μὴ ν...] Displicet Dacerio illud μὴ; μὲνque adeo, pro eo, reponamus auctor est. Sed si viro docto morem geramus, peribit tota responsi argutia. *M. D.*

P. 87. l. 2. λίαν ὃ πρὸς νόμους α. β.] Dacerius dum putat, id unice respexisse Dandamin, quod non nudi & paucis contenti, sicut ipsi, vixissent, Viri Magni sententiam in angustum admodum cogit: cum palam sit, multo plura & majora hisce verbis in iis desiderasse: quod scilicet suam de Diis sententiam non ausi essent palam profiteri; & quod Institutis patriæ nimium in se aliosque juris tribuissent. Cujus sententiæ arbitrium non cujusvis est viri; Dacerio præsertim haud temere com-

committendum, qui Regi suo ferviliter adeo Religionem suam addixerat. *M. D.*

P. 87. l. 17. Σκιλλῆσιν.] *Κιλλῆσιν* dictam fuisse tradit Arrianus L. VI. nihil aliud.

P. 88. l. 7. ἰχθύας...] Ita disertis verbis de Ichthyophagis illius oræ Strabo (Lib. XV. p. Ed. Par. 720. D.) τοῖς δ' ἰχθύσι χερῶν, καὶ αὐτοῖ, καὶ τὰ θρέμματα... καὶ τὰ κρέα ἃ τῶν θρεμμάτων ἰχθύων περιβάλλει. Ad quem locum vide Casauboni eruditam observationem, cui ex hisce Plutarchi verbis magnum robur accedet. *M. D.*

Ib. l. 19. βαπτίζοντες] Suspecta mihi hæc vox, cum ἐν πιδῶν ita constructa. Nolim tamen ἈΡΥΟΝΤΕΣ absque Codd. auctoritate reponere. *M. D.*

P. 89. l. 1. ἢ φιάλαις...] Corruptum hunc locum Tan. Faber in Not. ad Anacr. ita restituit. παρέπετο Ὁ ΦΑΛΗΣ. *Sequebatur Phales ἢ Bacchicæ licentiæ iustus.* Phales autem, est Priapus, in Bacchanalibus circumferri solitus. Hactenus Dacerius. Cl. Ed. ΤΗΣ ΦΑΛΛΟΦΟΡΙΑΣ π. ΚΑΙ β. ὁ. Mallet. Ego, ΚΑΙ ΘΙΑΣΟΣ. Vide Athen. 362. E. & nostrum V. 142, 7. *M. D.*

Ib. l. 3. ἢ Γεδρωσίας] Gedrosia relicta, peragraverat, VII. certe diebus, Carmaniam; (p. præc. l. 11.) in eaque aut in proxima regione, quæ Persia erat, jam versari, non in Gedrosia, necesse est. Nondum autem in Perside pervenisse videtur; cum (p. 90, 8.) ἐν ἢ Πέρσαις, satis innuat alibi gesta quæ supra memorata fuerant. Dacerius ἢ ΚΑΡΜΑΝΙΑΣ, pro ἢ Γεδρωσίας reponit. Forfan ἘΚ ἢ Γεδρωσίας ἦκεν. Certe *regiæ Carmaniæ* nulla memoratur; *metropolis* autem, non ab Armuza tantum remotior fuisse videtur quam ut, classe relicta, eo proficisci poterit Nearchus, sed ab itinere etiam, quo reduxisset copias Alexandrum constat. *M. D.*

Ib. l. 13. τὸ πρὸ Μαλλῆς στρατόμα]

Corrupta hæc, haud dubie. De πρὸ M. variant Codd. In V. πρὸ πολλῆς est. Deinde, quid est hic στρατόμα? Si stet πρὸ Μαλλῆς, ΠΑΘΗΜΑ, aut potius ἠτήμα, non στρατόμα, dicendum fuerat. Ego me hinc, absque meliorum Codd. ope, expedire non valeo. *M. D.*

P. 90. l. 13. Πελλαῖ... Πολ.] Quid ergo de Curtii Orsine, & Arriani Orxine (sub fin. VI.) censendum est? Vide Q. Curt. Lib. X. 1. *M. D.*

P. 91. l. 1. καταπέσας εαυτῶ] Scribe ἘΑΥΤΟΝ: ut III. 320, 5. κατεπεσκότων ἘΑΥΤΟΥΣ. *M. D.*

Ib. l. 4. αὐτὸν] Mallem αὐτὸς: quia putidum est αὐτὸν ἢ ἐκείνον, dicendumque potius esset αὐτὸν, si casum illum posceret oratio. *M. D.*

Ib. l. 13. φέφανον τάλαντον] Aut cum H. Stephano, καὶ interjiciendum est; aut ΤΑΛΑΝΤΟΥ scribendum; aut delenda prorsus ea vox: aut denique aliquid excidisse necesse est. A Cod. ἢ νικ. φερ. habet. Recte, si non etiam τάλαντον haberet. *M. D.*

Ib. l. 16. Στατ.] Βαρσίνω corrupte habet Arrianus. (Ed. St. 148. D.) *M. D.*

P. 93. l. 5. διδ. λογ.] Lege, cum A. Cod. διαδόντες λ. *Dacer.*

Ead. ib. ἐταπεινῶ] Invidia & ira torquebantur adhuc, necdum *resipuerant*; (quod hac voce, ut e linea 12, videre est, subinnui patet; cui adde & V. 307, 9. ubi ΤΑΠΕΙΝΟΝ καὶ ἠσυχῶν ὀπποῦνται τοῖς, ΤΡΑΧΥ καὶ ἀγέεωχον) cum paulo post tandem diserte dicat, τέλῃ ἢ συμφρονήσαντες. Quomodo ergo stare potest hæc scriptura? Forfan ἘΤΡΑΧΥΝΟΝΤΟ scribendum. Vide III. 13. 2. *M. D.*

Ib. l. 10. κοίρανον ἀνακ.] Huic voci aliquid inesse oportet quod blandientibus conveniat, magisque conciliandæ benevolentiae aptum sit quam vulgaris βασιλεύς. Est quidem apud Homerum (II. B.

B. 204.) Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίῃ εἰς κοιρανῶν ἔγω. Unde putare quis possit, hic κοιρανὸν ἘΝΑ ἀνακαλιῖς legendum esse. Sed non placet. Malo in sententiam abire Constantini, qui in Lex. Κοίρανῶ exponit, ὁ ἐν τῷ καιρῷ ἄρχων. *h. e. qui opportune imperat & absque suorum injuria.* Unde autem ista hauserit, nescio. Sed huic loco apprime conveniunt.

M. D.

P. 94. l. 1. ἀλλὰ τῷ] A. Codd. ἀλλ' ἅμα τῷ. Melius.

Ib. l. 10. Κροσαῖον] Arr. & Diod. Κροσαῖον scribunt; ille p. 493. hic, 478. Rectius.

Ib. l. 12. μυρίων ταλ.] Diod. XII. Milia habet, p. 581.

Ib. l. 14. Στασ.] *Dinocratem* hunc nominat Vitruvius in Præf. L. II. *Xyl.*

Stasicratem iterum vocat Noster Op. Mor. 597, 19. quod ego verum nomen esse puto. *Dinocratem* vero Alexandriae condendæ præfuisse auctor est Plin. V. 10. & VII. 37. Lucianus, qui de Atho in statuam Alexandri formando etiam meminit, Architecti nomen non tradit.

M. D.

Ib. l. 18. Ἐξεργάσαϊδ.] Scribe haud cunctanter, Ἐξεργάσασιδ.

P. 95. l. 5. διαφερεσθῆες..] Sic infra in Cæs. p. 136, 9. τὰς πόλεις ἑκάστας ἀνισαμένας φυγῆ ΔΙΑΦΕΡΕΣΘΑΙ δι' ἀλλήλων. Vide & V. 394, 14.

M. D.

Ib. l. 7. Πυθαγ.] Arrianus Πυθαγόραν habet.

Ib. l. 9. ἰχθυὸν τὸ σ.] Arrianus, μέγα ἴχθυον χαλεπὸν, habet. p. 482.

P. 96. l. 4. Ἰόλα.] Scribendum est Ἰόλλας. Vide 98, 19. τῶν Ἰόλλα τεθνηκότων. In Op. Mor. p. 1561, 10. Ἰόλλα τῷ δόντι Ἀλ. τὸ φάρμακον. Sed Arr. & Curt. duplici λ scribunt: ille p. 501; hic Lib. X. 10.

Ed. & M. D.

Ib. l. 14. οἰμωξόμενοι] Malo quod in A.

Cod. est, οἰμώξει μὲν ἔν. Scilicet, Antipater. vel ὈΙΜΩΞΕΤΕ, ut postulare videtur ἀδικεῖν φανῆτε.

M. D.

P. 96. ib. αὐτῷ φ.] A. recte, ἔτω φασί. Sequitur enim mox ἄστει.

M. D.

P. 97. l. 4. δίκλω...] Locus mancus & corruptus, quem Petavius ad Themist. p. 540. ita refingit. ἡ δεισιδαιμονία δ. ὁ. α. πρὸς τὸ ταπεινέμενον ἸΕΟΥΣΑ καὶ ἈΝΑΠΛΗΡΟΥΣΑ ΤΩΝ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ. Nescio an aliis; mihi hæc emendatio quam ex margine codicis mei tantum habeo, non satisfacit. Mallem: ἡ δεισιδαιμονία, δίκλω ὕδατῶ, αἰεὶ πρὸς τὸ ταπεινέμενον καὶ ΚΑΤΑΝΤΕΣ ἸΕΟΥΣΑ, ἀβελτηρίας καὶ φόβου τῷ Ἀλέξανδρον ἈΝΕΠΛΗΡΟΥ. Vide Op. Mor. p. 832.

M. D.

Ib. l. 11. ἔτε ἀφνω...] Ita tradit etiam Diod. p. 582.

Ib. l. 15. τριανάδι] Mendacem fuisse Aristobulum omnes norunt. Vix tamen putem, quo mensis die mortuus esset Alexander, noluisse vere tradere. Qui dies cum τρίτη φθινόρει p. seq. l. 15. in Ephemeridibus dicatur; arbitror & hic legendum ΤΡΙΤΗ ΦΘΙΝΟΝΤΟΣ, pro τριανάδι. Non ausim tamen ejusmodi interpolationem in textum absque MSS. Codd. auctoritate recipere.

M. D.

Ib. l. 16. ἔφημ.] Idem Diarium citatur & ab Arriano, p. 497.

Ib. l. ult. λυτῶνι] Apud Arr. ἀνδραῖνι legitur.

M. D.

P. 98. l. 7. ταξιάρχους] Apud Arr. (499.) χιλιάρχους.

Ib. l. 13. ταύτης ἢ τῆ ἡμ.] V. recte τετάρτης habet.

M. D.

Ib. l. 19. Ἰόλλα] Scrib. Ἰόλλα. Vide Not. ad 96, 4.

Ed. & M. D.

P. 99. l. 3. ὄνθ] Arr. p. 500. ἡμίονθ habet. Sed hæc duo passim confunduntur apud Auctores. Sic legitur tamen & in Op. Mor. p. 1758, 16. quem locum excutere nunc non vacat.

Ed. & M. D.

C Æ.

C Æ S A R.

P. 100. l. 9. *περοῦλθεν*] *Περοῦλθεν* a Plutarcho scriptum fuisse arbitror. qua de re monui jam ad III. 446, ult. M. D.

Ead. ib. *μειρεσίον ὦν... ἐκπεσεῖν... παρσεκδύασεν*] Videndus ad hæc Rualdus. Legi etiam possunt quæ a Palmerio in eam rem dicta sunt, adversus posterio-rem illius Animadversionis partem. Recte tamen vertisse mihi videtur Rualdus. M. D.

P. 101. l. 1. *δι' ἄρρ... μετακ.*] Videndus hic iterum Rualdus. Cui addi etiam potest Gatakerus p. 350.

Ib. l. 12. *φίλθ*] *Medicus* apud Suetonium dicitur amicus ille. Qua de re videndus ad eum locum Casaubonus. Viros eximios in itineribus circumducere Romani solebant. Vide p. 224.

Ib. l. 19. *παιδιᾶ*] Recte Xyl. verterat *joco*. Crus. & reliqui Interpp. prave *atati*. Vide p. seq. l. 8. *δοκῶν ΠΑΙΖΕΙΝ*.

P. 102. l. 3. *Ἰένιον*] Fl. Ed. & MS. Par. *Ἰέλκον*. Sed vide Vell. Paterc. p. 150. (II. 42.) Recte itaque Xyl. lectionem alteram secutus est.

Ib. l. 10. *Ἄπ. ἢ τῷ Μόλων*] Errasse hic Plutarchum, dum Apollonium hunc *Molonis F.* facit, pluribus ostendit Rualdus ad vitam Cic. 444, 7. quem vide. *Molo* enim ipsius Apollonii cognomen erat, uti ex Suetonio & aliis constat.

Ib. l. 14. *τὸ ὃ περωτέιον...*] Variæ de hoc loco emendando sententiæ sunt, Xyl. *ἔχ*, ante *ὅπως* inferit. prave. H. Steph. *ἀλλ'* delet, ante *ἀχοληθεῖς*, quod & Dacerius probat. Cl. Editor *ἌΛΛΟΙΣ ἀχοληθεῖς*, mavult, optime. Pro *τὸ ὃ περωτέιον* etiam, cum A. scribendum censeo, *τῶν περωτέιον*: ut in Galba (V. 388, I.) *μάλις τῶν ΠΡΩΤΕΙΩΝ ὑφιμεθύ*. M. D.

P. 102. l. 17. *ἐν τῇ... ὡς ἐκὰτ. ἀντιγρ.*] Parum commode Lat. Int. *Orationem* vertit. *Anticationem* Cæsaris designat; de quo vide infra p. 156. & 253, 10. Recte Angl. & Gall. M. D.

P. 103. l. 6. *αὐτῷ χάρις*] Melius *gratiam* vertit Gall. Int. quam Lat. & Angl. *venustatem*. Sic in Nicia III. 238, 13. *ἡ Πλάτων* *ἘΚΛΑΜΨΑΣΑ δόξα*. M. D.

Ib. l. 14. *μικρὰν, ὡς ἔ...*] Longa in hunc locum extat H. Steph. nota. Recte conjecerat, ante *μικρὰν* deesse *ἔτω*: quod cum in Cod. A. extet, missis aliis conjecturis, acquiesco; nec lectorem amplius morabor. M. D.

Ib. l. ult. *ἐνὶ δ. κνωμ.*] De mollibus dicitur; uti vel ex Clodianis in Pompei-um contumeliis, ex nostro Auctore constat; & ex Luciano in *Rhet. præc. ἀκρω τῷ δακτύλῳ ἢ κεφαλῇ κνώμρον*. Xyl.

P. 104. l. 4. *Πόπλιον*] Omnes Int. *Populium* habent. In Græco itaque etiam *Ποπίλιον* scribi par erat.

Ib. l. 16. *Βαίτωρ*] A. Cod. *Βέτερ*. Optime; *Antistium* enim *Veterem* appellat Paterculus, II. 43. De Provincia Hispania, ad Rualdum, nimis scrupulose, ut mihi quidem videtur, hæc pensitantem. Tangit enim Historiam, in hisce Vitis, Plutarchus, non ipse Historiam scribit. Vide iterum p. 111, 11. Ed. & M. D.

Ib. l. 17. *πάλιν ἄρχων*] Opportune admodum V. inter has voces *αὐτὸς* inferit. M. D.

P. 105. l. 11. *περσαγαγέδς*] Non, *sibi conciliare* vult. Hujus loci non est ea res. Sed *erigere* & *provehere* vult. quod & res ipsa indicat, & vox *ἀναρρῶσα* quæ præcessit. Unde patet scribendum esse, *ΠΡΟΑΓΑΓΕΣΘΑΙ*. Vide p. 113, 17. & 125, 18.

Ib. l. 19. *περμαλατῖόνμρον*] Si demulsum a Cæsare Populum intelligi vellet, ut ab Intt. vertitur. *περμεμαλαγμρόν* scribi

Scribi debuit. Vox a balneis sumpta. Vide *Περμαλακλήριον* in Constantini, aut *Gorræi*, Lexico. Deinde, illud ατε solum, quid monstri alit? Cl. Ed. pro eo, ε' τι legendum cenfet. Vide p. 107, 7. Melius delebitur prorsus τε. Ego amplius de toto hoc loco deliberandum cenfeo. *M. D.*

P. 105. l. pen. κενοτ.] Immo κανοτομειν: ut in V. & A.

Ib. l. ult. α' τες] MS. Par. αλλήλους. Melius.

P. 106. l. 8. ε' π' ρ' δ' ησαν] MS. Par. ε' π' ε' ρ' ω' δ' ησαν: ut in Pyrrho (II. 445, 1.) & in Lys. (III. 8, 8.) Hæc Cl. Editor. Sed sunt etiam quibus se tueatur vulgata; meliusque convenire videtur huic loco *elationis* significatio. *M. D.*

Ib. l. 17. *περσδανεισόμυ* ⊕] Scribere mallet Stephanus, *περσδανεισάμυ* ⊕. Ego nihil mutandum cenfeo. Optime vertit Angl. Interpres, nisi quod æris alieni jam contracti non meminit, quod hæc vox innuit Cæsarem *aucturum*. Male Latinus. Commode & apte Gallicus. *M. D.*

P. 107. l. 8. α' δηλός] V. α' δηλόν. uti volebat Steph. *M. D.*

Ib. l. 13. μη] Scribendum videtur, 'EI μη. *M. D.*

Ib. l. 16. *περάξει*.] V. & A. *πάρξει*. quod cum Dacerio probo.

P. 108. l. 16. *πεντακόσια*] In V. & Steph. *ε' π' τακόσια*: quæ summa ad eam redit quam in Talentis exhibet noster in Cat. (p. 241, 8.) cum Talenti ad Myriadem drachmarum, observante Xylandro, ea proportio sit, quæ ternarii ad quinarium. His non observatis, erudite pro more suo, Rualdus in Plutarchum aut Librarios debacchatur; Anim. XXII. cum ipse negligentia hac in re argui mereatur. *Ed. & M. D.*

P. 110. l. 5. ως ε] Melius legetur, ως δ' η.

VOL. IV.

P. 111. l. 7. *συκεχ. τ. περάγμασι τας γν.*] In Cic. p. 472, 1. rem eandem narans, τας δέλτας συκεχυμύγας τοις γράμμασι, habet. Dacerius, *tulisse sententias per Saturam*, vertendum ait; quod apud Populum fiebat, cum una rogatione plura continerentur capita; & apud Judices obtinuisse vult, donec Lege Cæcilia & Didia, ut sententiæ dividerentur cautum est. Plura qui volet, ipsum adeat.

Ib. l. 11. *Ἰβηρίαν*] Tetigimus jam ad p. 104, 16. Casaubonus *ε' λ' ο' s* inferebat. Ego, non tam scrupulose hæc a Plutarcho tractari opus fuisse, cenfeo. *M. D.*

Ead. ib. *λαβών*] Forfan *λαχών*.

Ib. l. 19. *παρερχομύγης...*] Elegantior erit hic locus, si mecum legas & interpungas: *παρερχομύγης, τας ε' τ' α' ρ' ο' s α' μα...*

P. 112. l. 6. *τοσάτων*] V. *ε' θ' ν' ω' n τ.* quod genuinum puto. H. Steph. Cod. quidam, etiam *ε' θ' ν' ω' n* habebat. *M. D.*

Ib. l. 9. *Καλλαικός*] Crusenius *Gallæcos* scribit. Prave. Vide Cellarium.

Ed. & M. D.

P. 113, l. 5. *πολιτόμα τι... Ἰξαπατήσαν*] MS. Par. *πολιτόματι... Ἰξαπατήσαν* ἴι habet; sed nihil mutandum. Idem MS, l. 8. *συνεισενεκάμυ* ⊕ habet.

P. 114. l. 6. *ε' δ' ε' τ' ... ὑλαθείας πρέπασαν*] Scribendum puto; *τῆ... ὑλαθεία.*

H. Steph.

P. 116. l. pen. *Σκιάξ*] A. Cod. *Σκιάσ*: Melius. *M. D.*

P. 117. l. 1. *ε' κατόν κ' τρ.*] Cæsar ipse, (De B. Civ. III.) CCXXX. in clypeo inventa foramina, tradit. *Dacer.*

Ib. l. 4. *ἀπέτρεψεν*] MS. Par. *ἀπέκλειεν*. & *μοχ' ὑδάτων*.

Ib. l. 6. *τρατ...*] Absurde, non tantum interpunguntur hæc, sed & vertuntur a Gall. & Lat. Interpp. Sapiebat Anglicus hujus Vitæ Int. vir doctiss. qui, non *militem Cæsaris*, sed *Miles, Cæsare ipso pugnam spectante*, vertit. Et

Dddd

ita

ita omnino interpungendum. *M. D.*

P. 117. l. 9. ῥόματα τελματώδη] MS.

Par. τέλματα ῥόματαώδη.

Ib. l. 14. Πέτρων] *Petronius* is, non *Petro*, dicebatur: recteque a *Cruferio* factum, qui ita in versione scripsit.

Ib. l. 16. τῆς... στρατιώτας] Melius in MS. Par. τοῖς... στρατιώταις: propter ἕδος ἐστὶ quod sequitur.

Ib. l. 20. τρυφῶν ἰδίαν] Idem MS. τρυφᾶς ἰδίας.

Ib. l. ult. μέτεριν...] Hunc locum corruptum censeo. Sed absque MSS. ope, quo pacto emendem non succurrit.

M. D.

P. 118. l. 9. θυραυλαῖν] Post hanc vocem in MS. Par. hæc inferuntur, ἐνδεδεχῶς καὶ παλαιπωρεῖν, quæ etiam, sed mendose, in V. leguntur.

M. D.

P. 119. l. 2. διὰ τε πλ.] Recte V. διὰ τε τὸ πλ.

M. D.

P. 120. l. 4. ἐκ αὐτῆς μόνον] Fl. Ed. μόνων habet. Forfan pro αὐτῆς, ἀνδρῶν legendum est.

Ib. l. 8. παρόντων] Forfan παρόντων.

Ib. l. 15. ἔπινομ.] MS. Par. ἐπινεμηθήσεως: ut de igne usurpat, 152, 18. Nifi malis ἔπινεμηθήσεως scribere. *Ed. & M. D.*

P. 121. l. 7. ὁ μὴ] Delendum videtur illud ὁ.

Ib. l. 9. ἱερῶν γινω.] *Dacerius*, pro ἱερῶν, ἰδίῶν reponit, aitque se id debere codici *Thuani*, qui ita *Dionem* secutus emendat. Apud eum enim est, αἱ γινωσκῶντες αὐτῆς βαρβάρων. Et apud *Cæsarem*, *Matres familias eorum*. Sed vide *Menag. ad Diog. Laert. in Proœm. §. 1.*

Ib. l. 16. τετρακοσίαις] *Quidam Codd.* τετρακοσίαις.

H. Steph.

Dacerius τετράκοιττα legendum putat, quia apud *Cæsarem*, *millia passuum ex eo loco circiter quinque* ad *Rhenum* flumen, quo fugientes pervenerunt, fuisse dicuntur, sed cum in St. & Par. τετρακοσίαις

legatur, melius reponetur ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑ.

P. 122. l. 5. ἄλλον ὃ] Melius legetur δῆ, quam δέ.

Ib. l. 7. τοῖς πολιτῶν] Infere ex V. articulum τῆς.

M. D.

Ib. l. 16. συμμιγῆς δρυμῆς] Quid συμμιγῆς δρυμοὶ sint, quis nos docebit? Ego ΣΥΝΗΡΕΦΕΙΣ scriptum a *Plutarcho* fuisse existimo, qua voce ad eam rem uti fere solet. In *Public. l. 238, 3.* ὀν χωρίοις ΣΥΝΗΡΕΦΕΣΙ καὶ κοίλοις. In *Marcello II. 279, pen.* ὑλώδεις λόφοι καὶ ΣΥΝΗΡΕΦΟΥΣ. In *Demetr. V. 60, 4.* ὑλλῶν τινα ΣΥΝΗΡΕΦΗ. Conferendus utique hic locus est, cum iis quæ in *Mario* dicuntur

(II. 496, 2—) de *Cimbris*: τὸ ὃ πλεῖστον αὐτῆς καὶ μαχμώτατον ἔκρινεν ὡς ἔξω δάλασσαν. ἕσπερ δὴ φασὶ γινῶ μὲν νέμεϊδες ΣΥΣΚΙΟΝ καὶ ὙΛΩΔΗ καὶ δυσήλιον πάντη, διὰ ΒΑΘΟΣ καὶ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΔΡΥΜΩΝ, ἕς μέγχε τῆς Ἐρκυῖων εἰσω δύνειαν. Quibus addas licet loca sequentia. In *Æm. Paulo, II. 162, 2.* ΚΑΤΗΡΕΦΕΣ δένδρεσιν ὄρησιν: & apud *Heliod. in Æthiop. p. 398.* δένδρεσι... ἘΠΗΡΕΦΗ τε καὶ κατάσκιον. & *Cæsarem ipsum Lib. II.*

Ib. l. ult. μάχ] MS. Par. μαχομένοις, quod ad βαρβάρους refertur: prave.

P. 123. l. 1. δωδέκατον] Legendum δέκατον: cum, quia *Duodecimam* legionem ab hoste cum septima circumventam jam dixit; tum, quod ita diferte *Cæsar ipse Lib. II. & MS. Par.* habent.

Ib. l. 4. βαλόνται...] Hoc quomodo compertum sit, *Cæsar ipse* narrat.

M. D.

Ib. l. 18. διεκρίθησαν. ἐπὶ τέτοις] Pessimè hæc interpunguntur. Tolle odiosum illud punctum, & scribe; διεκρίθησαν ἐπὶ τέτοις. ἔδει &c.

M. D.

P. 124. l. 9. Οὐσιπᾶς] *Uspetes* *Xyl. & Crus.* vertunt. & ita *D. Vollius* ad *Cæsarem*.

P. 124.

P. 124. l. 10. Τεινέριδας] Præter Var. L. MS. Par. habet hic Τεινέριτας: & supra, Είπας. Sed Tenchteros Cæsar vocat, intio L. IV. quem secutus est Int. Lat.

Ed. & M. D.

Ib. l. 11. ἐφημ.] Hac voce *Commentarios* Cæsar hic designat Plutarchus: propter quod culpatur a Rualdo, quem vide.

Ib. l. 12. ἐν πονδαῖς, ἑπτα.] Melius in A. scribitur, ἐν πονδοῖς ἑπταῖο. *M. D.*

Ib. l. 16. Γανύσι.] A. Cod. Κανύσι: quod secutus est Cruferius. Recte.

M. D.

Ib. l. 17. ἡ δ.] Ante hæc verba, MS. Par. ἡ πονδαῖς insuper addit.

Ib. l. pen. μυριάδες] Ex Cæsare, sic legendum esse, constat. Angelus, pro μυριάδες, χιλιάδες legisse videtur, cum vertat XL. non CD. millia.

Xyl.

Ib. l. ult. Σαγ.] Recte A. Cod. Σικαμβροι.

P. 125. l. 1. πρὸς αὐτὰς] Melius in V. ἐπ' αὐτὰς. *M. D.*

Ib. l. 5. ἐνδιδόντα] V. prave ἐνδιδόντα. Mallem aliam vocem nobis, sed quarti etiam casus, exhibuisset. Ego certe à Plutarcho hanc profectam esse minime arbitror, sed ab imperitis librariis pro ἐλέγοντα suppositam esse.

M. D.

Ib. l. 6. γαλιώσας] Optime in V. & A. legitur χαλινώσας. *M. D.*

Ib. l. 18. πρὸς αὐτὰς.] Repono πρὸς αὐτὰς. *H. Steph.*

P. 126. l. 3. ἀπὸ ἀλλήλων] Scribo, ἀπὸ ἀλλήλων: ut in V. A. & P. est.

Ib. l. 9. ἡ δ.] Adde ἐν, ex Cod. A.

Ib. l. 15. τοῖς Ῥωμαῖς.] Scribo ἡ cum V. Cod. & mox, Ἀμβρόσιος, cum eodem.

Ib. l. 16. Τηγύριον] Recte A. Cod. Τιτέριον, uti apud Suet. est. Recte etiam Interpres uterque Lat.

P. 127. l. 6. βάλλοντας] Rescribe omnino, πρὸς βάλλοντας, quod exhibent V. & A.

Ib. l. 17. πάγοις] Rescribe ocus ΠΑΓΟΙ. ut δρυμοί, πεδία, &c. *M. D.*

Ib. l. 19. ἀσαφεία πολλῇ] Leg. ἀσαφεία πολλῇ.

P. 128. l. 5. Ἀδρίαν] Prava, haud dubie, scriptura. Meliorem exhibent Var. Lect. in quibusdam enim Ἀεριν scriptum est; non Ἀεαεα, ut in Dacerii Nota editum est. De duplici hujus fluvii nomine, vide Cellarium. *Ed. & M. D.*

Ib. l. 10. καιρῷ πεφυκῶς] Cave credas καιρῷ ad πεφυκῶς pertinere; regitur enim a χρῆσις: debetque adeo commate ab illo distingui. Quod non monerem nisi Viro doctissimo, hujus Vitæ Interpr. Angl. id non observatum fraudi fuisse animadverterem. Omisit enim profus μάλιτα ἡ καιρῷ: haud fane talia admiffurus, si rite interpuncta hæc verba fuissent, aut a Lat. Int. melius versa. Dacerius optime hæc & intellexit & vertit.

M. D.

Ib. l. ult. Σικανῶν] Scribe Σηκεανῶν: ut in V. extat, & supra p. 121, pen.

P. 129. l. 2. τοῖς μὲν ἄλλοις...] V. τῶν μὲν ἄλλων. Sed hoc nihil juvat. Dacerius, τοῖς Γερμανοῖς legendum censet, quia in eo prælio *Germani a dextro latere summum jugum nacti, hostes loco depulsi*, in Cæs. Comm. Lib. VII. dicuntur; quod Cæsaris victoriæ initium fuit. Ego aliquid aliud subesse suspicor; & excidisse verba aliquot; deque summa totius expeditionis administratione sermonem esse.

M. D.

Ib. l. 4. Ἀρβηλοῖ] Ἀρβέρνοι, recte A. Cod.

Ib. l. 12. ὄπλοις] Accerse huc ex A. Cod. quod huic voci præmittas ἐν. *M. D.*

Ib. l. 19. λαθεῖν τὸς ἐν τῇ πόλει...] Unde hæc hauserit Plutarchus, merito miratur Dacerius; in eo tantum in Scriptorem nobilem injurius, quod ne adventum quidem suorum sensisse, dicat a Plu-

tarcho hic traditum. De Proelii tantum ultimi eventu hic fermo est; pessimeque hic locus a Dacerio versus est. Lat. Int. & Angl. recte vertunt. *M. D.*

P. 129. l. ult. *πρὸς τῆ πόλει*] V. *πρὸς τὴ πόλιν*: ut supra l. 19. *M. D.*

P. 130. l. 10. *ἀφελόμενος*] Scribe, cum V. & A. *ἀφαλλόμενος*. Pessime enim & Amiotus & Lat. Int. vulgatam secuti se dederunt. *Dacer.*

Ib. l. 18. *ἔξ ὀλίγου*] Soli Cruferio fraudi fuit hæc phrasis: Xyl. & Interpp. Angl. & Gall. recte, *nuper admodum*, vertunt.

Ib. l. 19. *ἔργον, ὄν.*] Excidisse puto ὄν, post *ἔργον*. facili librariorum lapsu, qui aliud ὄν videbant. *M. D.*

Ib. l. 20. *ὅτι τῆς ἀλλαγ.*] V. & A. melius, *ὅτι τὴ ἀλλαγῶντις*. *M. D.*

P. 132. l. 10. *περσεκόμισεν*] Mendosa haud dubie scriptura. Meliorem exhibet Cod. A. *περσῶκοδόμησεν*. ut V. 141, 3. quam amplectitur Dacerius. Sed quia eodem halitu sequitur *οἰκοδομηθεῖσαν*, si cum eo & Cruf. veritas *condidit*, actum ages. *Amplianit* vertendum est.

Ego ΠΡΟΣΕΚΟΣΜΗΣΕΝ scriptum fuisse suspicor. Vide 169, 8. *M. D.*

Ib. l. 18. *διὰ φθόνον καὶ πολιτείας ὑπέλας*] Miror tam patienter tulisse Viros Græce doctos, menda usque adeo manifesta. Cod. A. *ὑπέλας* subministrat. Hoc saltem in textum erat recipiendum, aut certe *φθόνος* scribendum erat. *M. D.*

P. 133. l. 3. *ψηφίζομ.*] Recte V. & A. *καταψηφίζόμενος*. Dacerius, pro more suo unum tantum MS. testem adducit. *M. D.*

Ib. l. 16. *διὰ τῆς ὕ.*] V. & A. recte, *βία τῆς ὕ*. uti emendare jusserat jampridem Xyl. Sic supra, (126, 9.) BIA, τὴ δημάρχων.

P. 134. l. 11. *διδόντι*] Non sollicito hanc scripturam; sed neque rejiciendam puto quam præfert Cod. A. *ἐνδιδόντι*. *M. D.*

Ib. l. 12. *Κυρίων*] Qui prave hic *Κυ-*

rio dicitur, Q. *Cassius* est; ut patet ex iis quæ de profectioe ejus cum Antonio ad Cæsarem dicuntur V. 70, pen. collatis cum hisce, & cum Cæsaris ipsius verbis, non longe ab initio L. I. de B. Civ. *Intercedunt M. Antonius, Q. Cassius, Tribuni plebis*. De Curione ibi nihil est. Qui intercesserant, convicio excepti a Consulibus, curia ejiciuntur, & ad Cæsarem fervili habitu raptim meritoria rheda profugiunt. Quid vis amplius? Reponendum ergo, ΚΑΣΣΙΟΝ ΚΟΙΝΤΟΝ. *Ed. & M. D.*

Ib. l. pen. *μᾶλλον ἢ*] Melius legetur *μ. δέ.* *M. D.*

P. 135. l. 12. *διερίζοντα*] Signantius V. & A. *διορίζοντα*. *M. D.*

P. 136. l. 16. *τοῖς μὲν*] Scribe, cum A. Cod. *τῆς μὲν*, ut infra τῆς ᾗ: & in fine sententiæ, *κατηγορέωντων*, ex eodem & V. *M. D.*

Pag. 137. l. 1. *ἀπίη*] Scribe, cum iisdem, *ἐπίη*. quod miror a nullo Interpp. esse animadversum. Cæsarem autem intelligi debere, non est quod moneam. *M. D.*

Ib. l. 5. *συωκεκρέθη τῆ πάντων φορᾷ καὶ*] Fl. Ed. & MS. Par. *καὶ συωκεκρεθεῖς τῆ π. φ. ψηφίζεται*. Probarem & ego, cum Cl. Editore, duplici κα scribi, & fervari hanc vocem, nisi suspicarer ΣΥΝΕΞΕΝΕΧΘΗ potius a Plutarcho fuisse scriptum, ut fere solet hoc verbum cum *φορᾷ* additur. Sic in Agef. III. 395, 14. *τῆ φιλοτιμίας . . . ΣΥΝΕΚΦΕΡΟΜΕΝΟΣ*. Melius certe mihi videtur absolute poni quam *συωκεκρέθη*. Vide l. 13. hujus pag. *M. D.*

P. 140. l. 14. *πολεμίων*] Optime A. Cod. *πολέμων*. Et sic Xyl. & Angl. Int. Cruferius autem & Dacerius vulgatam secuti sunt; absurde. *Ed. & M. D.*

Ib. l. 16. *καταθήσεται*] Fuit cum putarem, legendum esse *καταθήσει*: ut in Pyrrho II. 451, 1. *ἐνταῦθα τῆς λόγων ΚΑΤΑΣΤΗΣΑΣ τὴ Π.* Sed revocarunt ad vul-

vulgatam loca sequentia. P. 264, antep. εἰς τὰ μηδειῶν ἀξία φρονίδιας μεγάλας καὶ παρθίας ΚΑΤΑΤΙΘΕΜΕΝΟΝ. Et in Dione V. 160, 7. quod huc apprime facit; τὸ τέλει εἰς ὃ πρῶτον τοὺς πράξεις... ΚΑΤΑΘΕΣΘΑΙ. MS. Par. pro πῆ, ποῖ habet: & ἔτ' inferit, post ἀνὴρ: ἀτρώτοις denique, pro ἀτρώτοις, habet.

P. 141. l. 2. & 4. Irreperunt hic, nescio quomodo, duo menda typographica; legendum est enim, ut in omnibus aliis Edd. μεταβαλόντες, & ἠπειρον. M. D.

Ib. l. 12. Ἀνίς] Ἄωνον appellat Strabo Lib. VII. (Ed. Par. p. 316. B C.) qui & ab Hecatæο Διάντα dici monet. Apud Polybium mendose legitur Λῶν. Sed a Casaubono emendatur. Dacer.

Ib. l. 14. πωλύσας] V. A. & MS. Par. πωλύσας: recte. Sed de toto hoc loco videndus Appianus; & forsan antea legendum ἈΠΛΩΘΟΥΣΑΝ.

Ib. l. ult. ἐλάθοντο] Hiulca est oratio. Excidit ἔν, aut γέν, post hanc vocem.

Ed. & M. D.

P. 142. l. 11. ῥίζαν...] Charam vocat Cæsar Lib. III. Sed sunt qui Clara legendum censent. Vide N. Loenf. p. 396.

M. D.

P. 143. l. 3. σημείων] In V. Cod. σημείων, ut 392, 11.

M. D.

Ib. l. 6. ἐπηρεᾶτο ἢ μάχαιραν.] Mendosa est, haud dubie, prima vox. pro qua reponendum censeo, ἘΠΗΡΕΤΟ: nisi forsan Codd. habent ἘΠΕΔΡΑΤΤΕΤΟ. Potuit enim & hac uti, sicut p. 37, 16. Sed priorem genuinam puto; quia tam frequenter usurpant scriptores omnes de petentibus, aut ictum intentantibus. Vide 23, pen. & I. 259, 8. ἘΠΑΡΑΜΕΝΟΥ ἢ ἢ βασιλευσαν ὡς πατάξοντες. M. D.

Ib. l. 11. εἰ ἢ νικῶντα εἶχον.] Hujus dicti acumen fateor me in Græcis istis non assequi. Extant tamen iisdem Syllabis & in Pomp. p. 495. Coguntur Interpp. ali-

quid de suo assuere. Unde conjicio, non mea solius culpa fieri, quod non intelligam. Νικῶν enim victor est; nihil aliud.

Vide 42, 16. ἀναγορεύσω ΝΙΚΩΝΤΑ. Quis a Cæsare dictum putabit, *Victoria penes hostes hodie fuisset, si Victorem haberent?* Quid tu ergo, inquires? Quid? Quidvis potius quam putidum hoc. Latine dixerit, *si Ducem*, aut Imperatorem, *habuissent*. Plutarchus autem verterit ἈΡΧΟΝΤΑ, aut simile quid, quod a Librariis in ἢ νικῶντα mutatum fuerit. Inspiciant diligenter quibus MSS. copia est, ut aliquid Cæsare & Plutarcho non indignum inveniatur. Suet. in J. Cæs. c. 36. *Negavit eum vincere scire*. Unde forsan hic scriptum fuit, εἰ ἘΙΔΟΤΑ ΝΙΚΑΝ ἢ ἈΡΧΟΝΤΑ εἶχον. M. D.

Ib. l. 17. πεισασθεὶς καὶ ἀνασθεὶς] MS. Par. ῥιπτασθεὶς καὶ ἀδημονήσας, quæ Scholium sapiunt. Ego, pro priore, ΠΕΡΙΠΑΘΗΣ scriptum fuisse a Plutarcho arbitror: ut V. 9, 11. λυπέμενος καὶ ΠΕΡΙΠΑΘΩΝ. 54, pen. ΠΕΡΙΠΑΘΗΣ ἡγομένη. & alibi passim, de fummo dolore. Certe non convenit huic loco πεισασθεὶς. Nec satis aptum rursus videtur ῥιπτασθεὶς, quo utitur quidem Noster in Cic. (p. 480, 18.) cum inter Pompeium & Cæsarem fluctuans hæreret, his verbis. τῇ γνώμῃ πολλὰ ῥιπτασθεὶς ἐπ' ἀμφοτέρω καὶ δυσασθήσας. Ἀδημονήσας quod attinet, vide in Ant. V. p. 117, 18. βραδυώσης ἈΔΗΜΟΝΩΝ ἦλυε. In Op. Mor. 133, 17. ἈΔΗΜΟΝΟΥΝΤΑ καὶ δυσκολαίνοντα πᾶσι πείρασσι καὶ ἀρχολίαις. & p. 486, 25.

P. 144. l. 7. καὶ τεχομ.] Pro hisce duabus vocibus, in MS. Par. τεχοφυλακῆντες legitur.

Ib. l. ult. Π. μοναρχίαν] MS. Par. φιλαρχίαν. Vere Pompeio enim id vitium vulgo objiciebatur. Vide Op. Mor. 1407. & in ejus Vita, III. p. 481. 4.

Ead. ib. Ἀφράνιον] Rescribe, præeuntibus

tibus omnibus MSS. nostris, monentibusque de mendo Xyl. & Dac. Ἀφρά-
νιⓄ. Parenthesis etiam melius claudetur
post *τρατηγήσας*, uti recte in Ed. St. fa-
ctum est.

Ed. & M. D.

P. 145. l. 9. διέκρ.] Scribe *διεκκρέσαντο*,
& vide 368, 11.

M. D.

Ib. l. 13. ἐδόκει γδ...] Manca hæc ef-
fe, palam est: cum in plausu nihil sit *di-
ri*; petendumque sit *dirum* illud ex *loci*
circumstantiis, quæ hic non narrantur.
Amiotus & Dacerius ex Pomp. sup-
plent: quibus favere videtur Cl. Editor.
Ego potius accedendum puto sententiæ
Doct. Interpretis Anglici, qui, quod
Scholium esse putaret, omisit.

M. D.

P. 146. l. 2. τετρακισμ...] In Pomp.
III. 500, 10. numerum Pompeianorum
his tantum verbis indicat; *βραχὴ πλεί-
ονες ἢ διπλάσιοι*. Appianus majorem nume-
rum facit. Vide Lips. de Magn. Rom. 212.

Ib. l. 5. Κορφ.] Omnes emendant, &
ΚορυφίσιⓄ, ut in A. est, legunt. Occur-
rit iterum p. 154, 5.

Ib. l. 16. *ὡς τὸ μεσονύκτιον*] In Pomp.
rem eandem narrans, III. 498, 12. *ἑωδι-
νῆς φυλακῆς*, id accidisse dicitur.

Ib. l. 18. ἐδόξεν] Sic vertunt Lat. &
Gall. quasi, non quartus, sed primus præ-
cessisset casus; & ab aliis, non a Cæsare ip-
so, visa esset fax illa. Anglicus melius.
Vide Pomp. 498, 15. & meam ad eum
locum Notam.

M. D.

Ib. l. ult. *ὅτι σκοπέως*] Mendose. V. re-
cte, *ὅτι σκοπέως*. Dixi ad III. 498, 16.
Recte in Versionibus, excepto Dacerio,
omnes *Scotusam* habent. MS. Par. *σκο-
πέως*, cum duplici σ, scribit.

Ed. & M. D.

P. 147. l. 14. καταρράξει] Est quidem
Græcum verbum *καταρράττω*: quo & Lu-
ci. utitur in *Ἐπισκ.* c. 19. Sed hic scri-
bendum est, *ΚΑΤΑΡΡΗΣΘΑΙ*.

M. D.

Ib. l. 19. *μὴ δρόμῳ καὶ φοβερῶν*] Pro *φο-
βερῶν*, scribendum est *φοβῶς*: quod in

MS. Par. extat; & in Pomp. 500, 8. cum
ἐνθροασμῶ, ubi de eadem re fermo est,
conjungitur.

P. 148. l. 3. *Κερασίην*] In Pomp. 501, 15.
Κερασιανός appellatur. Cæsar *Crastinum*
vocat. A. Cod. *Κεράσιη* habet, ad ve-
rum proxime accedens.

Ed. & M. D.

Ead. ib. *ὡς τι θεάσας*] A. Cod. uti vo-
lebat Steph. *ὡς τὸ θεάσας*.

M. D.

Ib. l. 5. ἐμέ γδ...] Apage istud γδ, quo
vir fortis & prudens in Thrasonem Co-
micum mutatur. Scribe ΓΕ, vel ut in
Pomp. est, δέ.

M. D.

Ib. l. 12. ἀνεχόμενοι] V. & A. ἀναχεό-
μενον: mendose quidem quoad ultimam
literam; cætera optime. Scribendum e-
nim ἀναχεόμενοι. MS. Par. pro *ἴλας*, *εἴλας*
habet.

Ib. l. 13. ἀκοντισμασι] Suspecta hæc
vox fuit Cl. Editori. In V. etiam ἀκον-
τισμῶ legitur. Ego nihil mutandum cen-
seo. *Missile* notat. Vide supra, p. 61, 10.
πολλῶν ἈΚΟΝΤΙΣΜΑΤΩΝ κατάπλευς
τὸ σῶμα.

M. D.

Ib. l. pen. ἐπετρεφόντο] Mallem ἈΠΕ-
ΣΤΡΕΦΟΝΤΟ. Vide infra, 176, 18. *τὰ*
ἢ ἀνῶν ἐχόντα καὶ φῶς ἈΠΟΣΤΡΕΦΕΤΑΙ,
de oculo dictum.

M. D.

P. 149. l. 11. *ἔτῳ μὲν*] Pro *ἔτῳ* legen-
dum videtur ὍΣΑΙΣ vel ὍΠΟΙΑΙΣ. Et,
pro *διηλέμεν*, ΔΗΛΩΣΟΜΕΝ: ut 138, 15.
se eam quoque vitam *Scripturum* ait.
Forfan tamen scripserit Plutarchus ἈΙΣ
ὑστερον &c. ut 327, 2. *ἦν δ' ἔχει τὸ τοιοῦ-
τον τὸ παιδίας εἶδος ὠφελείαν... γέγραπῶ*
&c.

M. D.

P. 150. l. 1. *πεζῶν τῶν*] Pro his, pra-
ve in MS. Par. *ζώντων*.

Ib. l. 15. ἐνωμότως] Plutarchum scrip-
sisse arbitror, ἘΝΩΜΟΤΟΣ. Vide Var.
Lect.

M. D.

Ib. l. 19. Κν. ὅ] Scribe, præeuntibus V.
& A. Κν. τε.

P. 151. l. 8. Ποσειδῶν] Scribe, cum A.
Cod.

Cod. Φοτῖνον: uti & l. 19. & p. f. l. 11. & 12. & vide Not. ad Pomp. 509. *M. D.*

P. 152. l. 2. ἐμβάσα] Aut aliter interpungendum, aut ἘΜΒΑΣΑ legendum est.

P. 153. l. 7. ὑπηγόρδουσαν] Melius in V. *περσηγόρδουσαν.* *M. D.*

Ib. l. 13. Ζήλαν] Cl. Davisius ad Cæs. de B. Alex. c. 7. 2. Ζήλαν scribendum censet. Aliter Cellarius, qui Strabonem, Ptolemæum, & Plutarchum, in hac scriptura cum Notitiis etiam consentire ostendens, (nisi quod Plut. singulari forma terminat, plurali Græcorum more reliqui) veram hanc esse confirmat.

Ed. & M. D.

Ib. l. pen. ἦρε] Scribe ἦρητο, cum cod. A. *M. D.*

P. 154. l. 2. ἀλλ᾽ ἔρ. πολ.] Vernaculi Intt. & Plutarchus ipse, non videntur affecti vim appellationis istius mutatæ. Notula certe Dacerium id indicare debebat. Ea enim Imperatoris voce exauctorabantur.

M. D.

Ib. l. 5. Ἀλλ. Κορφ.] Locus est interpolatus. Quæ de Pompeii domo dicuntur, satis constat ad Antonium pertinere, cum ex aliis & vita Antonii, tum ex Philip. Ciceronis II. (c. 26. & seq.) Xyl.

Ib. l. 8. ἐκ... τοῖς ὑπ.] Pro ἐκ, A. Cod. ἔτ' habet: recte. Pro τοῖς, malletm τοιέ- τοις.

P. 155. l. 5. δόπλωθ.] Scribe δόπλωθ- θείσης, ut in Var. L. est. *M. D.*

Ib. l. 19. Θάλακον] Scribendum est ΘΑΨΟΝ: de qua urbe, vide Cellarium.

M. D.

Ib. l. ult. ἀφράσβ] Scribe haud cunctanter, ἈΦΡΑΚΤΟΥΣ. *M. D.*

P. 156. l. ult. Βρ. ἀυτόν] Nihil est cur ἀυτός hic addatur nomini Bruti. Quapropter ἈΥΤΟΥ legendum censeo; ut sit ad quod ὀπιαιεία referatur. *M. D.*

P. 157. l. 13. Σεράμβας...] Vide Ru-

ald. An. XXIII. Excidit omnium præcipuus, *Gallicus.*

Ib. l. 16. β. ἢ Νομ.] Melius in MS. Par. βαρβάρος ἢ Νομάδ.

Ib. l. ult. γυ. τιμήσεων] Vide iterum Ruald. An. XXIV. multa hic reprehendentem.

P. 158. l. 15. Διον. ἐ.] Recte Cruf. vertit *Liberalibus*: quod Dacerium fugisse videtur.

P. 159. l. 1. τύχη] Melius in V. τύχαις. *M. D.*

Ib. l. 5. πέμψα] Scribe, præeuntibus V. & A. πέμψαῖα. quod tam necessario postulat sententia, ut vel invitis Libris ita scribendum esse palam sit. *M. D.*

Ib. l. 18. ἀνέγκλητον π.] Quem? Deest ἄΥΤΟΝ; inter has voces inferendum. *M. D.*

Ead. ib. τότε ῥ. . .] Pro τότε, scribe τότε γε: ex V. *M. D.*

P. 160. l. 5. ἐαυτῶ ἅμα] Rejicit hæc ut spuria MS. Par. Cl. Editor conjiciebat ἔρμα, pro iis, esse reponendum. Ego potius ΠΕΡΙΑΜΜΑ scriptum fuisse arbitrarer. Vide III. 451, 5. V. 206, 18. & 275, 12. Sed, ἐαυτῶ deleto, omnia recte habebunt. *M. D.*

Ib. l. 8. αἰς ἤ. . .] Deest ὨΣ, ante ἤ reponendum. *M. D.*

Ib. l. 14. Ρεβίλιον] *Rebilum* vocat Macrobius: & ita scribunt Xyl. & Dac.

P. 161. l. 2. τόπον] Vox palam mendosa. Cod. A. τότε habet. quod amplectitur Dacerius, & Stephanus volebat, MS. Par. Πόλλον, ut suspicatus erat Cruferius. Idque genuinum puto.

Ib. l. 6. Ἀνιηνὸν ὅτι τῶτο π.] Si Intt. omnes hic audias, absurdissima hic Plutarchus scripsit. Quæ enim illi de Aniæne & Tiberi, fossa communi ab Urbe in mare perducendis, habent, cum notum sit Anienem supra Urbem in Tiberim influere, ridicule dicuntur. Sufficit enim

Ti-

Tiberim nominare. Præterea Ἀνίων dicitur Græce fluvius ille, non Ἀνιγνός. Sed, ut aliter quam vulgo solebat, nomen illud inflexerit Plutarchus, quid tandem est, Ἀνιγνόν ὅπῃ τὸτο προχειρισάμενος? Oedipo certe opus est, si cum sequentibus jungas. Juvabit quidem nonnihil V. Cod. qui ὅπῃ τῶτω recte habet. Sed eadem de Aniene absurditas manet. Dicam ergo id quod sentio. Verba hæc, non cum sequentibus, sed cum præcedentibus jungenda sunt; vertendaque; *Anieno ei rei præfecto*, perfossioni scilicet Isthmi inchoandæ & perficiendæ. De Tiberi quod additur, Suetonius, quod miror, non habet. Vide cap. 44.

M. D.
P. 161. l. 10. Νωμῶντινον καὶ Σήτιον] In Cod. A. pro Σήτιον, recte Σητίαν scriptum est. De priore nomine nullam exhibent diversam scripturam Collectanea nostra. Sed Strabonis verba Lib. V. (p. Ed. P. 231. C D). Plutarcho lucem afferent. Cum enim dixisset, totum Latium esse felix & ferax, addit statim; πολλῶν ὀλίγων χωρίων πρὸς καὶ τὴν ὄρεα, ὅσα ἙΛΛΑΔΗ καὶ νοσερα, οἷα τὰ πρὸς Ἀρδεατῶν καὶ μεταξὺ Ἀνίης καὶ Λαβινίης, μέχρι ΠΩΜΕΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΤΙΝΩΝ ΤΗΣ ΣΗΤΗΝΗΣ ΧΩΡΙΩΝ. Suetonius etiam (c. 44.) inter ea quæ destinabat Cæsar, *Siccare Pomptinas paludes*, ponit. Unde satis patet, emendandam priorem illam Plutarchi vocem, scribendumque esse, ΠΩΜΕΝΤΙΟΝ.

M. D.
Ib. l. 18. τεταγμῶν] Corrige ocus, præeuntibus V. A. & P. & repone, τεταραγμῶν. Vide I. 155..

P. 162. l. 3. Μερχηδόνιον] Aliter, sed prave, scribitur in Numa I. 156, 2. Μερχηδόνιον. Festus *Mercedonium* vocat.

M. D.

Ib. l. 7. εἰξεν] Prave in MS. Par. ἐμειξεν legitur. Vide Noris Cenot. Pif.

Ib. l. 9. ὡς τοῖς] Scribe, cum A. Cod. τὸτο τοῖς.

P. 163. l. 13. καταλαμβάνεσθαι] Medicorum est vocabulum. Anglice vertendum, *fall into fits*. Vide Oec. Hippocr.

M. D.

Ib. l. ult. λασίους] Pro hac voce, in Ant. V. 77, 9. λολκοῖς est. Sed recte habet λασίους. Vide I. 65, 19.. τὰ δέρματα τῶν αἰγῶν κατατεμνόμενα... τοῖς σκύτεσι τῶν ἐμποδῶν παύσιες: &, pro τ, scribe τὸς, ut hic recte legitur.

M. D.

P. 164. l. 18. τ M.] Excidit hinc nomen alterius Tribuni. quod animadvertunt Intt. omnes. Reponendum ergo τ ΦΛΑΟΥΙΟΝ ΚΑΙ ΤΟΝ Μ. Vide Suet. J: Cæs. 79.

M. D.

Ib. l. 19. Κυμαίης] An Romani eam vocem usurparint, nescio. Græcis certe familiaris erat. Vide Strab. p. 622. B C D. & Luci. 2° πρ. c. 3.

M. D.

P. 165. l. 6. εἰς τέταρτον ἔτῳ.] Non est sollicitanda hæc scriptura. Suet. c. 76. *Eadem licentia, spreto patriæ more, Magistratus IN PLURES ANNOS ordinavit*. Verum, an etiam de Consulatu eo cum Cassio certamen Bruto fuerit, pronuntiare non ausim. A Cl. Editore monitus consule vitam Bruti V. 222. & seq. ubi certamen illud, non Consulatum, sed Prætoriam provinciam spectat.

M. D.

Ib. l. 10. Ἀναμῶν...] Variant hic Codd. nec mirum: corrupta enim hæc sunt. MS. Par. pro δέρμα, σῶμα habet. Idem Cod. & V. etiam, Βρῆτον legunt, non Βρῆτον. Recte utrumque. Reliquum est igitur, ut Ἀναμῶν etiam scribatur. Sic autem restitutum hunc locum, si cum V. 223, 16. conferas, de emendatione nostra non dubitabis. Illinc tantum verba aliquot, quæ in sequentibus desunt, supplenda erunt, in hunc modum. Ἀναμῶν τὸτο τὸ σῶμα Βρῆτον. ὡς [εἰδένι προσήκουσιν]

ἤκουσιν

ἤκον ἄλλω μεθ' ἑαυτὸν ἢ Βρέτω δυῖαδι το-
σᾶτον.]

P. 165. l. 12. ἀνώμωμον] Legendum est
necessario, ΓΕΝΗΣΟΜΕΝΟΝ. *M. D.*

Ib. l. 17. παρώξωεν ἄντες] Quosnam?
Plebemne, an eosdem qui jam...? Ridi-
culum. Fraudi tamen fuit Dacerio: sed
non reliquis Interpp. Scribendum est,
παρώξωεν ἄντες ἰδίᾳ. Et ita plane Cod.
A. Vide in Bruto p. 224. initio.

P. 166. l. 7. τύπεις] Melius V. A. & P.
κίτυπεις.

Ib. l. 19. ἔπιτολάς] MS. Par. ἔπιτολαῖς:
uti volebat Steph.

P. 167. l. 3. ἢ λαμπ.] Melius V. & A.
καταλαμπύσης.

Ib. l. 17. Δέμι] MS. P. Δέμι: &
sic App. & Suet.

P. 169. l. 8. περκ.] Suspicio legendum
esse περσοκεκοσμημένων. Vide supra, 132,
10. *M. D.*

Ib. l. 9. πεῖξιν ἔργον γεγ.] Prava di-
stinctio locum hunc perturbat. Pone
comma post πεῖξιν. Supra autem (l. 6.)
prave ponitur comma post ἡσπερίδην, quod
post τότε tandem apponi decuit. *M. D.*

Ib. l. 14. Βρ. Ἀλβ.] In Bruto V. 232,
17. partes hæ assignantur *C. Trebonio*.
Facili librariorum lapsu, hic, pro Γάι
Τρεβόνι, nomen hoc, quod supra oc-
currerat (167, 17.), repetitum est. Apud
Appianum certe, etiam *Trebonius* legi-
tur. Vide Not. ad V. 232, 17.

Ib. l. 17. Μετιλλίω Κ.] *Cimber Tullius*
dicitur Suetonio hic, non *Metillius Cim-
ber*. Quin ita scribitur in Bruto, 232.
& seq. Appiano quidem est Ἀτίλι Κίμ-
βερ, L. II. & in nummo ita scriptum in-
venitur. Sed nummus ille suspectus; cum
neque Urfinus, neque Augustinus, hunc
Atilium Cimbrum norint, qui Gentis A-
tiliæ in scriptis suis quasi censum ege-
runt. Forsan M. Tullius Cimber ei ve-
rum nomen erat. *Dacer.*

VOL. IV.

P. 170. l. 1. βαρεῖαν] Legendum est
ΒΑΘΕΙΑΝ. In Bruto enim, (233, 3.) ἐκ
εἰς ΒΑΘΟΣ diferte dicitur illud vulnus a-
dactum.

Ib. l. 5. τ' ἀρχῆς] MS. P. παραρχῆς: ut
III. 293, 1. Sed hic quidem vulgata po-
tior est.

Ib. l. 16. ἀπὸ τῆς] Scrib. ἰσθ. *M. D.*

P. 171. l. 4. τὰς μὲν] Scribe, cum V.
τὰς μὲν, ut paulo post τὰς ὃ legitur.

Dacer.

P. 172. l. 8. ἀπὸ] An aliquid sub hac
voce lateat, nescio. Certe ad sententiam
nihil confert.

Forsan ἈΛΓΟΥΝ scriptum fuerat.

M. D.

Ib. l. 9. ἀπὸ] Miror a nullo Intt. hanc
vocem esse animadversam, cum tantum
ponderis addat orationi. Non enim pro-
nomen est, ut putasse videntur qui ne-
glexerunt, sed adverbium, quod vel ex
eo constat quod ὑφάπτω quartum semper
casum postulat. *M. D.*

P. 174. l. 11. ὀψη] Scribendum est, ὀψει:
ut in MS. Par. recte legitur. Atticismus
enim ille in communem etiam linguam
transiit. *Ed. & M. D.*

Ib. l. ult. ὡς φασιν ἔπιρρ.] Pro his in MS.
Par. σωεπιρρῶσαν] est. Sed potius le-
gendum videtur, ὡς φασι, ΣΥΝΕΠΕΡΕΙ-
ΣΑΝΤΟΣ πληγῆν: quo verbo utitur in
Bruto, 270, 5.

P H O C I O N.

P. 175. l. 5. τῷ ῥήματι] H. Steph. mo-
net, legi in quibusdam τῷ ῥήτορι: quod
mihi non displicet. *M. D.*

P. 176. l. 1. Ἀλλ'..] Ex Soph. Antig.
573. Citatur etiam in Op. Mor. p. 819.
iisdem Syllabis. At in Codd. Sophoclis
hodiernis, Οὐ γὰρ ποτ', ὦ ἴναξ, legitur.

Ib. l. 7. συμβαίνει] Malo συμβαίνει, quod
præfert V. Cod. *M. D.*

Ib. l. 8. μικρόλυπα] Nequis forte,
quia rarior vox hæc est, μικρόλογα

Eeee

malit,

malit, quod in V. est; adi, quæso, Op. Mor. p. 807, 23. ubi sic ὀργιλότητα describit. Ὅταν ἐλκώδης ἢ ΜΙΚΡΟΛΥΠΟΣ ὁ θυμὸς γῆνη] ἢ φιλαίτι. ὑπὸ τῆς τυχαίου, &c.

M. D.

P. 176. l. 15. ἡδοναῖα τῆς ψυχῆς] Οἰδοναῖα legendum censent Crus. & Dac. Ego nihil mutandum censeo. Sic enim coloribus tristibus statim dicitur oculus inflammatus ἡδιστα immorari. Ed. & M. D.

Ib. l. pen. ἀναφορὰν...] Quid ἀναφορὰ hic significet, non affecti sunt Intt. Vide in Fabio I. 394, 10. εἰ γὰρ ἡλπιζον εἶξεν ἈΝΑΦΟΡΑΝ ἢ πόλιν ἐν τῷ αὐτῷ σφαλεῖσαν ἡλικία. Gallice *ressource*. M. D.

P. 177. l. 1. περσοαπ.] Acute Crusenius vertit, quasi ΠΡΟΑΠΟΛΛΥΣΙ scriptum fuisset.

Ib. l. 18. Κικ.] Ad Att. II. 2. Verum quod de repulsa Catonis consulatum petentis hic additur, Plutarchi, non Ciceronis est. Post annos enim demum VIII. a scripta hac epistola, id accidit: ut a Xyl. & Dacerio observatum est.

P. 178. l. 3. βάρῃ ἢ μέγεθῃ] Consulant MSS. Codd. quibus copia est, num & hic ΒΑΘΟΣ cum μέγεθῃ a Plut. ut III. 481, 12. sit conjunctum. M. D.

P. 179. l. 4. καταπεπληκός] Mallem ΚΑΤΑΠΕΠΗΧΟΤΟΣ. Vide supra, 105, 10. ἢ τότε ΚΑΤΕΠΗΧΕΙ... κομιδῇ ταπεινὰ πεπληκῆσα. M. D.

Ib. l. 8. ἢ παιδ.] Pro καί, leg. censeo γε.

M. D.

P. 180. l. 1. ἐτυχημασι...] Spuria hæc vox. Salvinius apud Dacerium, ἐτυχημασι legere se ait: quod & Dac. & Cl. Editor amplecti videntur. Ego vero ἘΠΙΧΕΙΡΗΜΑΣΙ potius a Plutarchi manu esse arbitror. Vide 374, 5. M. D.

P. 183. l. 8. πολιτικῶν] Fl. Ed. πολιτῶν, quod non immerito secuti sunt Interpp.

P. 184. l. 3. ὡς ἐκ] Scrib. videtur ὡς δ' ἐκ: ut volebat hæud dubie Cod. A.

Ib. l. 12. ἡοσας] V. melius ἡτίες. M. D.

Ib. l. 16. Φωκίων ἀν] Exciderunt hinc verba aliquot; ut videre est ex Op. Mor. p. 329, 24. unde sic supplenda reor. Φωκίων, ἐάν μανῶσι. Ἐμὲ μὲν ἀν μ. M. D.

P. 185. l. 3. δέκα τῶν πολιτῶν] Uti supra (183, 8.) pro πολιτικῶν, πολιτῶν legendum esse vidimus; ita hic vice versa, pro πολιτῶν, πολιτικῶν legendum videtur. Decem enim illi quos nominatim sibi dedi postulabat Alexander, δημαγωγοὶ erant. Vide in Demosth. p. 430, 2.

Ib. l. 16. χρηστῶ] Boni cognomen ei, cum alii, tum Æmilius etiam Probus, diferte tribuit. Xyl.

P. 186. l. 4. κατεξ.] Fl. Ed. σιωξανασηται. Sed genuina videtur scriptura Cod. V. in quo κατεξανασηται legitur. Vide supra 11, 5. M. D.

Pag. 187. l. 3. διορωρυμδία] Utitur ea voce Demosth. Philip. III. ἔτω ὃ κακῶς διακέμεθα ἢ ΔΙΟΡΩΡΥΤΜΕΘΑ ἢ πόλεις, &c. M. D.

Ib. l. 5. ἀποκρ.] Non convenit hæc vox tumulo in campo sito. Adeoque legendum arbitror, ἈΠΟΚΟΠΤΟΜΕΝΟΝ, vel potius ἈΠΟΚΕΚΟΜΜΕΝΟΝ; quod & Interpretes videntur animadvertisse. Angl. etiam, pro ὀπιπέδων, castra nobis obtrudit. Tamynæ autem, urbs erat Eretricæ ditionis, a Cellario prætermissa. Vide Strab. Ed. P. p. 447. D. Ed. & M. D.

P. 188. l. 11. ἔτε λαβεῖν... ἐφῆκε.] Ex Var. L. facile colligas, scriptum fuisse, ὅσας ἔλαβεν... ἀφῆκε. quorum ultimum etiam in Steph. Cod. erat.

Ib. 189. l. 6. καίτοι... δισυαμδίοι] Præeuntibus, hinc Cod. A. illinc Ed. Ald. legendum est; ἢ τοῖς... δισυαμδίοις. Posterior enim in illa Editione; prius in MS. leguntur.

Ib. l. 10. ἢν μὲν ἢ δῆ] Recte Cod. A. ἢν μὲν γὰρ ἢ δῆ. M. D.

P. 190. l. 9. τῶν] Non agnoscit hunc articulum

articulum Fl. Ed. Forfan ἀυτῆς, inquit Cl. Editor. Ego non τῆς modo servandum, sed & ἈΘΗΝΑΙΩΝ addendum cenfeo; quod cum statim ante hæc verba fuisset, a Librariis neglectum hic fuerit.

M. D.

P. 190. l. 13. ἀυτῆς] Scribe ἀυτῆς, duce Cod. A.

M. D.

P. 191. l. 18. Σχέτλιε] Od. I. 494. & seqq. Quem locum, si non memineris, adire operæ pretium erit.

M. D.

Ib. l. ult. ῥίψαι] Legendum est ΡΙΠΙΣΑΙ. Vide V. 90, 9. παῖδες... παρ' ἐκάτερων ἐστῶτες ἘΠΙΠΙΖΟΝ. De metapho-rico sensu, adi, si lubet, Cl. Hemsterh. ad Luci. Opusc. p. 99.

Adde insignem nostri locum, de Hercule apud Omphalen, Op. Mor. 1406, 27. ἐνδιδόντα Λυδαῖς Φεραπαισί ΡΙΠΙΖΕΙΝ καὶ πῶδ' ἀπλέκειν ἑαυτόν. Ubi fuit cum legendum putarem ῥαπιζέειν, quia apud Lucianum de Hist. conscr. c. 10. & alibi, Herculem pictum legimus, ab Omphale παύδ' ἀπλέκειν πῶδ' ἀνδάλω. Sed alia prorsus hic tabula narratur, in qua mulierculis se præbet ventilandum & Scalamistrandum.

M. D.

P. 194. l. 1. Ἰμβριον] Ἰμερῶν habet Æl. V. H. I. 25. Sed vide illic Not. Kuh-
nii, qui, uti Palmerius monuerat, hinc quod deerat supplevit.

M. D.

Ib. l. 5. Γεργήδης] Scribendum est, Γεργήδης. Vide Strabonem.

Xyl.

P. 195. l. 1. ἐμπλοκίαις] V. & A. in Var. L. ἐνπλοκίαις. haud dubie, pro ἐνπλοκίαις, quæ genuina lectio est. Viderunt id Salvinus & Dacerius. In Op. Mor. 245, 21. ἰμάτια καὶ ΠΛΟΚΙΑ τῆς πολυτελῶν a Sicilia tyranno Lyfandri filiabus missa legimus. De ἐν in hac phrasi, adi p. 253, 1.. ἔσης ᾗ... ἘΝ ἐκπώμασι.. καὶ πορφύραις κατασκευῆς. Vide & Stobæum c. 74. hinc emendandum.

Ed. & M. D.

P. 195. l. 3. Φωκίων] In quibusdam

Codd. Stephani, Φώκω recte legitur. Vide l. 10. & 212, 6. & apud Athen. p. 168 E. De quibus monuit etiam Xyl. M. D.

Ead. ib. ἀλ. Π. ἀποβάτην] De hoc certaminis genere, Suid. Etym. Xyl. & Fab. Agon. I. 26. & II. 18. multa quæ videre potes. Dacerius putat, cum curru certare adolescens cuperet, parentem pedibus tantum concessisse: quo sensu stare potest vulgata interpunctio. Ego comma, ante ἀποβάτω, tollendum cenfeo.

Ib. l. 7. παρεχ.] Melius V. σωερχώρησεν.

M. D.

Ib. l. 10. Φῶκε] Fl. Ed. Φώκιε. Sed recte Stephanus ex Vet. Cod. Φῶκε reposuit; ut illa ipsa Ed. p. 212. id nomen exhibet. Vide Not. ad l. 3. hujus. Ed. & M. D.

P. 196. l. 2. ποτε] Recte Cod. A. τότε.

M. D.

Ib. l. 19. Πυθονίης] Palm. Πυθιονίης scribendum putat, quia apud Athenæum ita scribitur. (Vide p. 594. D E.) Dacerius a Curtio Pothymian appellari ait. Neuter Scriptoris locum designat. Palmerii emendationem firmabit Paus. Ed. Sylb. p. 36, 1. qui locus cum hoc conferri meretur.

Ed. & M. D.

P. 197. l. 2. ἐν Ἐρμείω] Dictum est fuisse de eo loco ad l. 9, ult. Sed ibi omiffa est Nota Palmerii, nunquam, credo Cl. Editori visa; in qua ex Harpocrate, Hesychio, Stephano, & Suida, ἐν ἘΡΜΕΙ reponere audacter jubet; quia his omnibus τὸ Ἐρμῶς Demus est Acamantidis Tribus, hic in Attica situs. Idem Palm. & hic ἐν ἘΡΜΕΙ scribere jubet.

M. D.

Ib. l. 14. εἰς τρίτῳ] In Op. Mor. 330, 19. pro his εἰσέτι legitur. Sed potior hujus loci scriptura est.

M. D.

Ib. l. 17. Ἑλλ. πολ.] Cod. A. Λαμιακὸν π. quod Intt. excepto Angl. omnes merito secuti sunt. Vide l. 10. p. seq. & si lubet, quem hic laudat Xyl. Diod. Sic. XVIII.

Ed. & M. D.

P. 198. l. 6. πῶς...] Hinc emendandus locus Op. Mor. 1437, 16: ubi prave Λεωθένες νίκης legitur. Melius saltem hic, ante res gestas, hæc Phocion. *M. D.*

Ib. l. 13. ὀυτῶ πεπερ.] In Op. Mor. 330, 25. pro ὀυτῶ legitur ἔτω. Neutrum placet. Scribe αὐτῶ. ut II. 109, 18. *M. D.*

P. 199. l. 9. τὴν ἀρχὴν...] Non intellexerunt hunc locum Interpp. miscrisque modis & hic & in Op. Mor. 1465. mentem Auctoris depravarunt. Adi modo Agef. III. 396, 5. videbis quæ ratio sit Græcis computandi ἀφ' ἡέης. Ὁ γὰρ Ἀγησίλαος, ὡς ἔτη τεσσαράκοντα γεγονώς Ἀφ' ἩΒΗΣ, καὶ στρατείας ἔχων ἀφῆσιν ὑπὸ τῆς νόμων. Cur non & illic ἀφ' ἡέης omittunt? Verte ergo, *qui stipendia fecissent sexaginta*. Vereor enim, si *a pubertate sexagenarios* vertas, ne rursus non intelligant qui in linguas nostras vernaculas Græca aut Latina vertent. Hic enim Cruferius habebat, *qui a pubertate intra LX. annos essent*: quod illi ita acceperunt quasi LX. illi anni, non *a pubertate*, sed ab natalitiis inciperent. Sic concinne admodum Phocion *Octogenarius* Imperator, exercitum sibi parat *Octogenariorum*; remque ridiculo fecat, quam ratione & gravissimis argumentis inhibere non valuerat. Anglicum hujus Vitæ Interp. hoc admisisse non miror, qui p. præc. l. 7. στάδιον, & τὸ πολέμω δόλιχον, tam misere vertit. Sed Dacerium, ad illum Agefilai locum nota tali scripta, hic ita dormitasse mirum est. *M. D.*

P. 200. l. 14. μηθέν] Videtur deesse, ante hanc vocem, ὄς.

P. 201. l. 8. τὸ αὐτό] Melius in V. ταῦτα. *M. D.*

P. 202. l. 15. κατάληψις] Imperium vertit Cruf. Male Dacerius etiam. Solus Angl. *de præsidio urbem invadente* & intellexit & vertit. Neque enim audiendus est Cod. A. κατάλυσις, pro κατάλη-

ψις reponens.

M. D.

Ib. l. 19. ἀρίστοις ἐντυχήμασιν] Pro his in A. est μεγίστοις ἀτυχήμασι: quod a Dacerio in Nota laudatur. At mihi genuina videtur vulgata; cum πρὸ ἐντυχήμασιν, statim opponantur, δυσχερέστατα πάθη. Νῦν ὃ &c.

P. 203. l. 7. ἐν καθαρῶ λιμνῆι]. Hujus loci Emendationem debemus Florenti Christiano, qui in Nota ad Aristoph. εἰρη. p. 633. Ed. Gen. pro καθαρῶ λιμνῆι, quod nihil significare potest nisi *portum sine navibus*, ut apud Theocritum καθαρῆς λιμνῶν *pratium est sine floribus*, ΚΑΝΘΑΡΩ, λιμνῆι reponendum esse arbitrabatur. Qua de re a Dacerio moniti, libenter amplectimur. Erat enim, ut illic videbis, e tribus Pirææi portibus, unus *Cantharus*.

Ib. l. 16. πειγ.] V. uti volebam, γέτα γαπ.]

Ib. l. 17. τῆτο...]. Cum iterum occurrat τῆτο (l. ult.) alterum horum delendum censet Steph. Sed retineri, ob tantam, quæ intercedit, intercapedinem potest. *M. D.*

P. 206. l. 8. Πολυπ.] V. & A. hic & infra Πολυπέρχοιτα scribunt. Sed Dacerius ad Tan. Fabri Notam in Justinum nos amandat, in qua demonstratum esse ait, sine σ scribi debere.

Ib. l. 11. φυλαρχίας] Legendum est φρεραρχίας, ut recte in A. scribitur. Sic Nicanor φρέραρχος a Diod. Sic. vocatur, p. 642.

Ib. l. pen. καταπ.] Malletem καταπολιτῶσόν μιν.] *M. D.*

P. 207. l. 15. μή... πρὸ βάνει]. Salvinius & Dacerius πρὸ βάνοι scribendum censent. *M. D.*

Ib. l. pen. ἐκείνον] Fl. Ed. non agnoscit. V. & A. recte ἐκείνους habent.

P. 208. l. 18. Περικλέα] De Pericle hoc nihil comperti habemus. Quin mendosum videtur. Infra enim cum eodem Callime-

limesdonte, non *Pericles*, sed *Charicles*, nominatur (211, 16.): generumque Phocionis fuisse arbitror, de quo 196, 16.

P. 210. l. 10. ἐλ. τε δη] Scribe, cum V. & A. ἐλ. ἡδη. M. D.

P. 213. l. 19. Λυκίω] Scribe, cum A. Cod. Λυκίω: uti jubebat & Stephanus. M. D.

Ib. l. pen. εἰ τὸ φίλον] V. Cod. articulum omisisse videtur. Optime Cl. Editor τὸ, ut in reliquis, legendum censebat. M. D.

CATO UTICENSIS.

P. 215. l. 7. θεῶν... τ μ.] Recte moment Xyl. & Dacerius, πρὸς μητρὸς, cum Cod. A. scribendum esse. Posterior etiam observat, plures Catoni fuisse ex eadem matre sorores, quarum altera mater Bruti fuit, altera Lucullo nupsit, tertia Junio Silano: Cæpionem quoque, non ex eodem patre ei fratrem fuisse.

P. 216. l. 5. οὐφυῖς ἀναμνηστικῆς] Videtur contra dici debuisse ἀμνηστικῆς. quod, nullo præeunte Codice, secuti sunt omnes Interpp.

Ib. l. 7. δὴ παριστον] Fl. Ed. & Cod. V. δὴ παριστον, quod Cruferio magis placuit. Mihi etiam propter sequentia omnia.

Ib. l. 16. Πομπ. Σίλλων] *Silo Popedius* legendum esse, in Mario ostendi (II. 523, ult.) Xyl.

P. 218. l. 4. εἶξας παρείχεν] Leg. est ΠΑΡΕΙΚΕΝ: ut 267, 10.. ὁ τις νομίζει τῶν ἀγαθῶν μέγιστον, ἐτέρω μὴ ΠΑΡΙΗΣΙ. M. D.

Ib. l. 10. ἀγ. καὶ τρεβλ.] Posterior vox aptissima est, & ἀσεβῶν χάραξ conveniens: prior non item. Ideoque suspicor ἈΓΧΟΜΕΝΩΝ, pro ea, reponendum. M. D.

P. 220. l. 6. τραχύς.] Nisi ΒΡΑΧΥΣ legas, quid quaeso, in his erit cur statim ΒΡΑΧΥΤΗΤΑ, ut jam dictam, nominet?

Nisi & illic τραχύτητι, cum Cod. A. reponere velis.

P. 220. l. 16. ὀχθυόγων] Nonnunquam sic loquitur noster. Malim tamen hic ὀχθυόγῳ, quod exhibet V. M. D.

P. 221. l. 2. ἑπιπίων...] Melius habebit hic locus, si partem posteriorem Var. L. Cod. A. adsciscas, in hunc modum: ἑπιπίων, ἔπειτα τὸ δ. α̅. M. D.

P. 222. l. 6. Σωρῶαν] Melius in V. Σωρῶαν.

Ib. l. 10. στρατηγίας] In Cod. A. melius legitur, στρατίας. Iterum tamen infra (224, pen.) στρατηγίαν, in omnibus, si diligentes fuerunt Collatores, legitur. Ast ibi de Tribuno saltem dicitur, cum hic privatus adhuc militet. Ed. & M. D.

Ib. l. pen. μόνον ἐπέδετο τῶν νόμων] Cod. A. ἐπέδετο. quod genuinum esse, omnia suadent. Tuentur tamen, diversa ratione, vulgatam Xyl. & Dac. Ille enim resistere legi vertens, idem dixisse Plutarchum censet quod a Cic. in Or. pro Mur. c. 36. diferte Catoni objicitur his verbis. *Quid quod habes nomenclatorem?* &c. Dacerius verò, verbo ἐπιτίθεσθαι ita parenthetice sensum accommodat, ut etiam ab aliis scriptoribus ita usurpatum esse arbitretur. Ego, cum Stephano, nulla ratione fieri posse arbitror ut idem hic Plutarchus cum Cicerone dixerit; & ἐπέδετο reponendum, cum eodem, censeo. Sed ea Lex cum videatur non fuisse diuturna, antiquatam fuisse credo cum Cicero Murenam defendit. Certe de ea silent omnes JC. celeberrimi, nec de Lege violata quicquam a Cicerone Catoni objicitur. M. D.

P. 224. l. 6. ἢ δὲ] Scribendum, cum Cod. A. εἴμῃ δὲ. Dac.

Ib. l. 8. αἰδῶν] ἢ δ.] Excidit MEN ante τὸ δόξαν. M. D.

Ib. l. 13. διαμεμ.] Utitur eleganter hac voce Noster infra (233, 13.) ΔΙΕΜΗΧΑ-

ΝΩΝΤΟ *ωειπαῖν*. & (250, 19.) τὸ το ΔΙΑΜΗΧΑΝΩΜΕΝΟΣ. Sed nusquam ita adhibet uti hic vides usurpatam. Recte itaque textus integritati consuluisse mihi Cl. Editor videtur cum Margini sui Cod. adscripsit; Forſan ΔΙΑΜΕΜΑΧΗΜΕΝΟΝ. Vide V. 45, 15. *πρὸ πάθει ΔΙΑΜΑΧΟΜΕΝΟΝ*. M. D.

P. 225. l. 8. *λίθων* Θ.] De marmore Thasiō, quod maculosum erat, & in pretio esse sero cœpit, vide Plin. XXXVI. 6. ne forte de *Pario* cogites. M. D.

Ib. l. 16. *ὃ καὶ ταῦτα...*] Corruptissima hæc esse, Interpretum nullus observavit. Vide quam absurde post *πράξαντι*, addatur *ὃ καὶ πρῶτον*. Miror Xylandrum, qui *Anticato-nem* Cæsaris sequentibus verbis innui olfecit, non etiam vidisse, sub hisce corruptis latere nomen ipsum Cæsaris. At Petavium hæc non fugere, qui Not. ad Themist. p. 556. si non fallit me Ballovi manus in meo codice, sic emendare jubet: *ὃ καὶ ταῦτα πρῶτον*. *ἀντὶ*, ΚΑΙΣΑΡ ὍΜΩΣ, vel ΚΑΙΣΑΡ ἘΝ ἈΝΤΙΚΑΤΩΝΙ, ἘΓΡΑΨΕΝ &c. Ego ΚΑΙΣΑΡ ἌΥΤΟΣ, malim; qua ratione retineri etiam poterit, ἢν ὁ γράψας. M. D.

Ib. l. 19. *τὸ ἀν...* *ὅπως δυν.*] Idem Petavius hic, pro *τὸ*, reponit ἘΑΥΤΟΝ, Dacero improbante, quia, scilicet, *Cæsarem hic nominari non decet*. Quid filere Plutarchum aut non filere decuerit, aliis judicandum relinquam; sed certe Græce scribentem Græca phrasi uti decuit; quod si vulgatam sequaris, ab eo, credo, non comperietur factum. Quid enim est, *ὅπως δυν τὸν ἀνυπόθετον*? Nihil certe ejus quod sententia requirit. Cl. Editor conjiciebat, ΤΟ... ἘΠΕΤΗΔΕΥΕΝ. Ego Petavii emendationem sequor, quæ cum præcedenti conjuncta facilitate sua se commendat. M. D.

Ib. l. ult. *ἀπλήγους*] Melius, ni fallor,

legetur hic ΑΠΛΑΣΤΟΙΣ, quod ego certe a Plutarcho scriptum fuisse non dubito. M. D.

P. 226. l. 16. *αὐτὸς*] Scribe omnino, cum V. A & Ed. Fl. *αὐτῆς*.

P. 227. l. 3. *πάντων ἢν μάλλον*] Παντός μάλλον Noster III. 403, 12. Lucianus passim, aliique Scriptores, sic usurpant. Sed non memini usurpatum usquam alibi plurali numero: *παντός*que reponendum & hic censeo. M. D.

P. 230. l. 14. *ὑπὸ... ἐκβάλλει*] Hunc locum nullus eorum quos vidi Intt. intellexit. Ipse Plutarchus, fuorum optimus Interpres, tibi quid voluerit enarrabit, Op. Mor. p. 948. *αἰχρὸν ἔστιν, ἔφη, Κάτλε, σὲ τὴ τιμητὴν, ἀπαλλαγῆναι μὴ βελόμβιον ἐντεῦθεν, ὑπὸ τῆς ἐμῆς ὑπηρετῆς ἘΑΚΕΣΘΑΙ*. Cujus rei exemplum habes luculentum p. 371, 8. M. D.

P. 231. l. 6. *πρότερον*] Cod. A. melius *πρῶτον*. habebis *ἔπειτα*, l. 11. M. D.

Ib. l. 16. *ἐν πρ. ἑτέρας*] Suspecta mihi vox *ἑτέρας*. Sic quidem usurpant Latini *alteram*. Sed an a Græcis etiam ita usurpetur, dubito. M. D.

P. 232. l. 5. *πρῶτός τις*] Recte A. Cod. *πρότερός τις*. M. D.

Ib. l. 17. *ὄφ.*] Melius A. Cod. *ὀφειλομένην*. M. D.

P. 233. l. 19. *προσέχευε τοῖς κ.*] V. & A. *προσέχειν* habent. Sed genuina Plutarchi vox, ΠΡΟΣΙΣΧΕΣΘΑΙ, est huic loco aptissima; & 1 Tim. IV. 3. etiam, pro vulgata *προσέχευε*, reponenda.

P. 234. l. 2. Φ. Τερεντία, ἀδ.] Elegantius & verius Cod. A. Φαβία Τερεντίας ἀδελφή. M. D.

Ib. l. 11. Ἀμνῶ] In Luc. (III. 194.) Catoni ipsi tribuitur. Xyl.

P. 236. l. ult. *ὅτι τὸ β.*] Hæc verba in V. non extant; & absque ullo sententiæ detrimento omitti possunt. M. D.

P. 237. l. 12. *ὡς...*] Locum hunc man-

mancum & corruptum sic restituit A. Cod. καὶ τὸ Κικέρων, ὡς ἐν τοῖς παλαιῖς ἐκείναις
Dacer.

P. 237. l. 19. ἐκέλευσεν] Rectius ἘΚΕΛΕΥΕΝ scribetur.
H. Steph.

P. 238. l. 15. εἰς ἴχνος τι κ.] Vide p. 333, 11. Sed verba aliquot excidisse videntur.
M. D.

P. 239. l. 4. γεγρ.] Non video quomodo γεγεραμυδῆς ferri possit; nec dubito quin mutari in γεγεραμυδῆον debeat.
H. Steph.

P. 240. antep. Φιλ.] Vide Ruald. An. XXV.

P. 241. l. 7. ἀπ. καὶ ἀνέμητον ὄχλον] Corruptam esse vocem ἀνέμητον, certum est. quid enim significabit quod huic loco non sit ineptum? Scribendum est, ἈΚΤΗΜΟΝΑ ut I. 94, 16. πολλῶν ἈΚΤΗΜΟΝΩΝ καὶ ἀπέρον. hoc Vol. IV. 365, 7. εἰδίδουσαν νέμεωδὲ τοῖς ἈΚΤΗΜΟΣΙ καὶ ἀπέροις ἤβη πολιτῆς. quibus opponuntur in eadem vita (367, 9.) οἱ πλεῖστοι καὶ ΚΤΗΜΑΤΙΚΟΙ. Occurrit & V. 195, 12. sed sine ἀπορ. Possit etiam reponi ΠΕΝΗΤΑ, ut infra 249, 16. ἢ Κ... περσκατα νέμοῖτα ποῖς ἀπέροις καὶ ΠΕΝΗΣΙΝ. *M. D.*

Ead. ib. ἐμαυτῶ] Cod. A. melius, ἐμωσῖς.
M. D.

P. 242. l. 4. ἀρετῆ, ἐνθ... ἀγων.] Levi mutatione nitori suo restituetur hic locus, uti nunc habet, salebrosus. Uti supra dixit, ἢ μὲν Μετέλλου πολιτεία, μανία, &c. ita hic, ἢ ἡ Κάτων, ἈΡΕΤΗΣ ἐνθουσιασμός ὑπερ ἤβη καλῶν καὶ δικαίων ἈΓΩΝΙΖΟΜΕΝΗΣ. Et ita in V. fuisse non dubito, cum ἀγωνίζομενῆς agnoscat. Quin ita restituendum esse monuit jam, quod nondum videram, H. Steph. qui & ἀρετῆς in quibusdam legi testatur. *M. D.*

Ib. l. 13. γυναικῆς] Sic aliquando loquuntur. Verumtamen, ΓΥΝΑΙΚΑ hic reponendum censeo.
M. D.

P. 242. l. 16. Μυ.] Scribe, cum A. Cod. Μυακίε. *M. D.*

P. 243. l. 17. οἴκοθεν] In Castoris templo, non in Metelli domo, manus illa armata præsto erat. Dacerius ἐκείθεν, vel αὐτόθεν mallet. Mihi etiam posterius placet. *M. D.*

P. 244. l. 4. περσ.] Scrib. est ΠΡΟΕΛΘΩΝ: ut l. 9.

Ib. l. 11. ἀρχῆθεν] Corruptam esse hanc vocem, arbitror; scriptumque fuisse ΤΟΙΣ ἈΡΧΟΥΣΙ, aut ΤΑΙΣ ἈΡΧΑΙΣ. Sic enim, ni fallor, solebant, *Magistratibus Remp.* committere hac formula; *viderent Consules, &c. ne quid Resp. detrimenti caperet.* Vid. Liv. III. 4. *M. D.*

P. 245. l. 12. τέλος ἡ...] Sana hæc mihi non videntur. An tribunatu, aliove quo magistratu, privatus est Cato? Minime. Quid ergo? Dicam. Pro τέλος ἡ, legendum est, τέλος ἡ, ΜΕΤΕΛΛΟΥ ἢ ἀρχῆς ἘΚΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ὡς ΤΥΡΑΝΝΟΥΝΤΟΣ, vel, pro ὡς τ. misso ὡς & commate interposito, τυραννίδου τοσῦτον &c. *M. D.*

P. 247. l. 5. ἤβη μεγ...] Hæc verba corrupta esse & manca, probe observavit Dacerius, cui placet scriptura Cod. A. ἤβη μεγίστων παρῆιδεν αὐτὸν αἴτιον ἐτέρων δυνάμει περσκαταμυδῆον. Sed neque hæc fatis sana videntur. Ego certe postremam vocem mendosam esse arbitror; & ita locum totum refingendum. ἤβη μεγίστων παρῆιδεν αὐτὸν αἴτιον, ἐτέρων δυνάμει (aut δυνάμει) ΠΡΟΣΘΗΚΗΝ γυμνασίου. Ut in Cic. 451. 14. ΠΡΟΣΘΗΚΗΝ δ' ἀγνοῖ. ἐτέρων δυνάμει ἐσομένη. Ubi vide Not. Rursus (461, 15.) ὅτι μάλλον γυμνασίου ΠΡΟΣΘΗΚΗ Καίσαρι σωτηρίας, ἢ Καίσαρ ἐκείνοις κολάσεως. In Ant. V. 128, 1. ἔτω ἡ ἄρα ΠΡΟΣΘΗΚΗ ἢ γυμνασίου ἦν. In Bruto denique V. 246, 10. ΠΡΟΣΘΗΚΗΝ ἐσωτῶν Ὀκταβίω δέδωκεν. *Ed. & M. D.*

Ib. l. 12. δημαγωγῶν] Melius forsan legeretur, ΔΗΜΑΡΧΩΝ.

P. 248. l. pen. Μετ. τῆ π.] Vide II. 520.

P. 250. l. 6.. Κάισαρι μὲν... ἀρχεῖν] Fl. Ed. ἀρχὴν: quod probat Cl. Editor. Ego ΚΑΙΣΑΡΑ scribendum potius cenfeo, ut postea Πόπλιον δέ. M. D.

Ib. l. 8. Κάτωνος, εἰς...] Excidit vocula ὡς, ante εἰς reponenda: ut 201, 3.

M. D.

Ib. l. 9. ᾠδονόμως] Sic vulgo putabant. Aliter Cato sentiebat. Vide 256, 18. & Not. M. D.

Ib. l. 12. Παῦλον] Scribe, cum A. Cod. Ἀῦλον. M. D.

Ib. l. 16. τότε] Aut divide, & scribe τότε: aut lege, τό γε.

P. 251. l. 1. ἀρχῶν] Omnes Steph. Codd. καὶ Πτολεμαίου ἀρχὴν. quod adeo in textum recipiendum. M. D.

P. 252. l. 3. αὐτὸν τῆτο] Melius in A. Cod. αὐτὸν τέτω. M. D.

Ib. l. 9. τῆς ἐν Ρ. δυναστῶν] Non solet noster Romanos δυναστῶν nomine insignire. quapropter δυναστῆς malim, quod in Cod. A. legitur.

P. 253. l. 5. εἰσεσι] Genuina mihi videtur scriptura Cod. A. in quo εἰσασι est.

M. D.

Ib. l. 14. αὐτῆ] Scribendum videtur αὐτῆ. M. D.

P. 254. l. 10. ὅπως βέλεθ] Scribe ὅπως βάλπηται, ut ὅπως κατακλιθεῖν.

Ib. l. pen. ἐπί.] Lips. de Magn. Rom. p. 715. XXVII. Millia habet.

P. 255. l. 11. ἄλλως τε] V. & A. recte, ἄλλως δέ. M. D.

Ib. l. 12. ὑπὲρ αὐτῆ] Leg. ὑπὲρ αὐτῆ.

Ib. l. 15. ἱερεῖς] Forfan ἱππεῖς.

Ib. l. 17. σκαῖον τῆτο] Ἐνίοις, inter hæc duo, inferunt Fl. Ed. & A. Cod. quod & Ald. agnoscit, in qua σκαῖον deest. Fl. etiam, pro τῆτο, τότε habet.

P. 256. l. 18. ᾠδονόμως...]

cum Lat. Gall. Anglicive conferas, negari in his quæ in illis affirmantur videbis. Deest nempe εἰ, ante ᾠδονόμως ut ego quidem arbitror, a Librariis omissum quia ultima præcedentis vocis Syllaba ε erat. Forfan εχ αἶρ. Fluctuantem vel unius Cod. MS. auctoritas, si accesserit aliquando, confirmabit. M. D.

Ib. l. ult. συναδ.] Forfan ΜΗ ἈΔΙΚΗΣΑΣΑΝ. M. D.

P. 257. l. 9. ὀφθέντας] Fl. Ed. ὀφθέντες. Recte. Ita Xyl. & Cr.

P. 258. l. 12. καὶ τοῖς δ...]

Ib. l. 14. περὶ ἡγον] Scribe, cum V. & S. περὶ ἡγον. M. D.

P. 259. l. 4. κατ'] Delendum videtur illud κατ'.

P. 260. l. 6. Ἀκυλλιον] Scribendum est, Ἀκυλλιον. M. D.

Ib. l. 7. περὶ ελθεῖν] Immo vero, ΠΡΟΕΛΘΕΙΝ: sæpissime in hac voce peccatur. Vid. p. seq. l. 1. & V. 317, 10. M. D.

P. 261. l. 1. περὶ ερχ] Scribe περὶ ερχόμενος: ut l. 11. M. D.

P. 262. l. 3. περὶ εἰδέντο] Scribendum, præeuntibus S. V. & A. περὶ εἰδέντο.

Ib. l. 18. δικαῖς] Optime Cod. A. δικαίως: non, ut emendare jubebat Dacerius, δίκαιον. M. D.

P. 263. l. 1. περὶ εβαλλεν] Melius, ni fallor, legeretur, περὶ εβαλλεν. M. D.

Ib. l. 2. καταρρυεῖς] Melius in V. & S. ὑπαρρυεῖς: ut III. 205, 1. Vide & III. 253, 1. & IV. 58, 18. ubi proprie usurpatur. M. D.

Ib. l. ult. αὐτῆ καταψ.] Sic I. 170, 12. ὡπερ

ὡπερ βαφῆς ἀκεράτῃ κὶ ἰχθυῶς ΚΑΘΑΨΑ-
ΜΕΝΗΣ. & Chrysoft. ad Pop. Ant. Hom.
XVIII. ἔτως σὺ ΚΑΘΗΨΑΤΟ τὰ δεινὰ; Un-
de legendum videtur, ὡς ΠΑΡΟΙΝΟΥ κὶ
ΜΑΝΙΚΩΤΕΡΟΥ. *M. D.*

P. 264. l. 4. ἀρετῆς] Repone ἀρχῆς,
quod Ed. Fl. S. V. & A. exhibent, pro
ἀρετῆς. Et mox ἐν τῷ θεάτρῳ.

Ib. l. 8. σικίβς] Scribe σικύβς, præeun-
te V. Cod. & totum hunc locum confer
cum Op. Mor. 621, 28. & seqq. *M. D.*

Ib. l. 9. ἡδόντο] Scribendum, cum A.
Cod. ἡδόντο. ut recte vertunt Intt. Et
mox, cum eodem, μεταβάλλον, quod &
Fl. Ed. habet, in qua hic ἡδόντο est.

Ib. l. 13. τὸς θεατάς] Optime Dacerius
jubet hic rescribere ΤΟΙΣ ΘΕΑΤΑΙΣ.
Frigide enim, vulgatam Scripturam fe-
cuti Intt. *contestantem* Favonium faciunt,
se rem Catoni permisisse: concinneque
admodum, quasi gregarius spectator, Ca-
tonem orat, ut *histrionibus* qui Populo
placuissent donet. Ita enim intelligo, non
uti Dacerius vult, ut *spectatoribus ipsis*
largiatur. Vix enim credo, qui id a Ca-
tone petere auderet, extitisse.

Ed. G. M. D.

P. 265. l. pen. παρέδρον] V. πάρεδρον:
uti conjiciebat Cl. Editor. Ego παρέσε-
δρον malim: certe non παρέδρον, quod
tamen secuti sunt Lat. & Gall. Interpp.
M. D.

P. 266. l. 6. ζητεῖν ὀρέσια] Suspisor a
Plutarchi manu non sic, sed ΖΗΤΩΝ
ὀρέσια fuisse: lubenterque, si copia esset,
Codices veteres excuterem. *M. D.*

Ib. l. 7. τῶτον ὄν] Melius A. Cod. τὸς
όν. Ac tum quidem, delendum est com-
ma ante τὸς. *M. D.*

Ib. l. 11. Φλάκκω] Recte in A. Cod. &
hic & infra, l. 14. Πλάκκω. Quod Xylan-
dram non fugit, ex Cicerone *Plancium*
restituentem.

Ib. l. 17. ἢ Κ...] Scribe, cum V. τῷ
VOL. IV:

Κάτωνα φύγειν δόξαντες ἐ παρρεῖν τοῖς δι-
καίοις. Sic enim longe elegantius habent
hæc verba.

Ib. l. 18. ἐνίοις] Repone ocius, præeun-
tibus V. & A. ἐνίοις. pendet enim a
παρέφερον ὡς ὄνειδος μέγα.

Ib. l. pen. ποροτ.] Ego, cum Step-
hano, qui in Cod. aliquo ita legi affirmat,
ποροτεινόμηνον genuinum esse censeo. Qui
vulgatam tuentur, nunquam, credo, rem
expedient. *M. D.*

P. 267. l. 3. ἀνέφερον] Ante Steph. E-
dit. in omnibus Impr. prave legebatur
παρέφερον; pro quo ille, ex vetustorum
exemplarium auctoritate, ἀνέφερον repo-
suit: ut in Vita Agid. 298, 4. ἢ πόλιν
ἐκ τῆς ἄλλων ἄνεφερον ἀμαρτημάτων.
M. D.

Ib. l. 17. ποιέμεν] Forfan melius le-
geretur, ΜΗ Π.

P. 268. l. 11. αὐτὸν τρέπον] Recte A.
Cod. αὐτὸ τρέπον.

P. 269. l. 5. Βρεττανῶν] Amiotus & Da-
cerius, ΓΕΡΜΑΝΩΝ, legere jubent. *M. D.*

P. 270. l. 11. παροφέρει] Legendum
ΠΡΟΦΕΡΕΙ: ut supra 266, 18. ἐνίοις ἢ κὶ
ΠΡΟΥΦΕΡΟΝ οἱ λοιδοροῦντες ὡς ὄνειδος μέ-
γα, &c.

Ib. l. 14. Εύρ.] In Her. fur. vers. 174.
unde hic legendum τ' ἄρητ'. uti jam Da-
cerius & Xyl. monuerant. *M. D.*

Ib. l. 15. Πρ...] Scribe, cum A. Cod.
Πρωτον μὲν ἐν τ' ἄρητ'. *M. D.*

Ib. l. 17. τῷ Ἡρ...] Melius in A. τὸ
Ἡρ. *M. D.*

Ib. l. pen. ἐγγ. γδ] Pro γδ, ΓΟΥΝ aut
ΓΕ legendum est. *M. D.*

P. 271. l. 6. Μεσώνη] Scribendum hoc
nomen cum duplici σ. Vide Cellarium.
M. D.

Ib. l. 9. πολῶ... πλάνον] Legitur etiam
πολλῶ... πλάνω. Sed πλάνον quoque
dici, cum ab aliis tum ab Eustathio an-
notatur. *H. Steph.*

F f ff

P. 271.

P. 271. l. 13. ὑπερχ.] Genuina scriptura est, quam præfert Ed. princeps, ἐπερχομένης: ut 20, 12. Ed. G. M. D.

P. 272. l. 2. Σεββ.. ἀδελφιδῶ] Reponendum ἀδελφῆν: quod V. & A. habent. Vide 245, 11. & 239, 3—8. Quod recte ab Interpp. videtur esse animadversum. M. D.

Ib. l. 7. πείθει] Repone πειδοί, quod in Ed. principe erat, & in A. Cod. legitur.

Ib. l. 14. πολιτείας] Melius videri potest δεσποτείας quod exhibet Cod. A. Sed fervari etiam vulgata potest, modo comma quod nunc ante πάσης est, post πολιτείας demum ponatur. M. D.

P. 273. l. 16. δι' ἀπιστίαν ἄμα καὶ φόβον] Cr. & Angl. Int. mendosam esse vocem ἀπιστίαν putantes, vertunt; quod pariter fideret ei ἔ timeret; quasi nempe scriptum esset, διὰ πίστιν. Coniunguntur quidem alibi a nostro ἀπιστία & φόβον. Vide V. 184, 7. Sed diversa ut hic dicitur, postulat sententia.

Ib. l. 18. ὡς περιέρη] Frigent hæc Fl. Ed. περιέρη. Lege mecum, ὡς ΠΡΟΗΡΗΤΑΙ. Absurde hæc duo in versione sua conjunxit Crus. Melius Angl. qui ut diximus omisit. Vide Luci. in Bis acc. c. 26. ἐμὲ ὅ, ὡς ΠΡΟΗΡΗΜΑΙ καὶ βεβέλημαι, καὶ κατηγορίαν εἶσαι ποιήσασθαι.

M. D.

Ib. l. pen. ἀπερρίφησαν] Aut ὑπερρίφησαν ut III. 361, 17. mallet, aut ὑπελείφησαν, ut p. seq. l. 12. M. D.

P. 274. l. 5. καὶ Π.] Excidisse hic videtur vox NEON, quam alibi, cum de hoc Pompeii filio loquitur, addit; ut 279, 3. & 482, ult.

Ib. l. 9. πρώτον] Repone, ex V. & A. πρώτῳ. M. D.

Ib. l. pen. Ἀπίον] Scribe Ἀπίον, ut in A. legitur; & ex Dione monet Xyl.

P. 275. l. 5. συνεχῶς ἐπ' αὐ... VII. diebus tantum iter confici nequit, quantum inter Cyrenen & Jubæ regnum intercedebat. Si Livii supplementa sequamur, LXX. pro VII. reponenda erunt. Sed tum συνεχῶς non erit servandum. Consulendi omnino Cod. MSS. & rite inspiciendi, ut vera Plutarchi scriptura postliminio in hunc locum foede corruptum redeat. M. D.

Ib. l. 16. καὶ K.] Scrib. cum V. & A. καὶ καὶ K. M. D.

Ib. l. pen. πρώτον] Scribe πρώτων, cum A. Cod. M. D.

P. 276. l. ult. ἦν τυρ.] Forfan ἦ.

P. 277. l. 14. μάλλον] Non memini me μάλλον sic, pro θαῦτον usurpatum, legere. M. D.

Ib. l. ult. περσελθῶν] Scribendum est περσελθῶν: ut & in V. legitur. Nam, quod paulo post περσελθῶν iterum legitur (p. seq. l. 6.); ibi quidem recte habet, quia ad certum locum, in quo sessura erat Curia, tendebat: hic vero, consternationem sedaturus, huc illuc cursitaret necesse erat. M. D.

P. 278. l. 15. μεμψόμενος] Rescribendum omnino, MEMΨΟΜΕΝΟΣ, cum quid decreturi sint adhuc incertum sit, faciatque decernendi potestatem; & sic etiam statim ΘΗΣΟΜΕΝΟΣ, & ἘΠΑΙΝΗΣΟΜΕΝΟΣ. M. D.

P. 279. l. 3. καὶ νέον] Cum plures essent Pompeii M. filii, Cneusque diceretur is de quo hic sermo est, putabam Γναῖον in καὶ νέον mutatum fuisse. Sed nihil mutandum est. Sic enim iterum de eodem, 482, ult. & de Octavio, qui ei ὁ Καῖσαρ ὁ ΝΕΟΣ est; 488, 12. & 16. & 498, 12. M. D.

Ib. l. 7. ἐχ' ὡσαύτως...] Forsan excidit ὅ, ante ἐχ'.

P. 280. l. 11. καθάπερ καὶ] Aptius scriberetur, καὶ καθάπερ, inquit H. Steph. Ego

Ego mallem καθάπερ ΓΑΡ. *M. D.*

P. 281. l. pen. διηλ.] Prave. Reponendum est, ex Cod. A. διελέγοντο. *Dacer.*

P. 282. l. 6. μισολογῆν] Corrupta hæc vox. Nec juvat quod in Ed. Fl. μισολογῆτες legitur. Scribe, cum V. Cod. μισοδοτῆν].

Ib. l. 9. δεῖται τις] Absurdum est illud τις. quod & senserunt Angl. & Gall. Intt. reponendumque est τι. *M. D.*

Ib. l. 18. ἐκ ἀκ.] Mendum typogr. hic emenda: in omnibus enim aliis impressis, ante ἐκ est ὡς, quod hic nescio quomodo excidit. *M. D.*

P. 283. l. 15. ἀδηλ... ἀάχον] Hæc verba in omnibus Impr. corrupte, quamvis in aliis aliter, leguntur; sic ex Steph. Codd. & A. scribenda. ἀδηλ... ἢ πρὸς τὸ θάνατον αὐτῶ φορεῖ, καίπερ ἐ φάσκον]. Sic apud Xen. Luci. alios; οἱ φιλοσοφεῖν ΦΑΣΚΟΝΤΕΣ. *Ed. & M. D.*

P. 285. l. 11. Ἀπολλ. πρὸς Στ.] Pro Apollonide Cruferius nobis Apollonium, nescio quid secutus, dedit; nisi forsan de Apollonio Rhodio, seu Molone, intellexit. Et hinc in Indice etiam prave scribitur. *Ed. & M. D.*

P. 287. l. 5. κατηφ....] Aliter interpungendum esse, recte viderunt omnes, excepto Cruferio, Intt. Delendum est comma, ante ἐν, & post πᾶσιν ponendum.

Ib. l. 6. ὑπερ ἤδη...] Sic supra 132, 16. κατέσπειραν λόγους (ἐ χρηστῶς) ὑπερ τῶ Κρίστων. Sic V. 216, 7. ὑπερ ἢ γράφεται πάντα. Suspiciatur tamen Cl. Editor, legendum esse ΠΕΡΙ. Qua de re vide Not. ad 296, 12. *M. D.*

Ib. l. 11. δωμάτιον, ἤδη] Tolle comma; & post ἤδη demum pone.

Ib. l. 14. τὸ πρὸς ψ.] Dialogus est quem sub Phædonis nomine Editiones nostræ exhibent, inter Platonis longissimos. *M. D.*

P. 289. l. 2. οἷς καὶ ὑμεῖς φιλοσοφεῖτε χρεῖται.] Corrupta hæc palam sunt. Si χρεῖται deleatur, quod ex superiore linea irrepisse verisimile est, satis commode habebunt. Dacerius Scripturam Cod. A. sequitur, quam vide in Var. L. *M. D.*

P. 290. l. 19. ἐποίησεν τῆ...] Excidisse videtur ἐν, inter hæc voces, proclivi Librariorum lapsu.

P. 291. l. 4. καὶ προσήγεν] Inutile illud καὶ valere jubeo.

Ib. l. 8. τὸ ἢ παραχρῆν...] Corrupta hæc censeo. Forfan, ΤΙ ΔΕΠΡΑΤΤΕΝ ἌΝ legendum est. *M. D.*

Ib. l. 9. πρὸς Κ.] Malo quod præfert V. πρὸς Κ. *M. D.*

A G I S.

P. 293. l. 6. μικρὰ] Omnes ante Stephanum Edd. μικρὰ habebant; quod Xyl. & Crus. secuti sunt. Prave. Melius vernaculæ Versiones, quæ hybridæ habent. *Ed. & M. D.*

Ib. l. 7. ὅπερ.] Melius legetur ὄσπερ.

P. 294. l. 6. καὶ δια...] Inutile est illud καί.

P. 295. l. 9. παρεληφθῆναι.] Scribendum videtur, παρεληφότες, vel, potius παρελ—.

Ib. l. 14. τὸ, ἐπὶ... τοπίασαδα.] Xyl. partem Senarii esse, ἐπεὶ μὴ καλὸν αἰχρὸν ἤδη, ait, quem se alicubi legisse meminerat. H. Steph. in Vet. Cod. τὸ πᾶσαδα scriptum fuisse observat: unde locum ita refingit. ἐπεὶ μὴ καλὸν, ὄΥΚ αἰχρὸν ἤδη τὸ πᾶσαδα. In V. πεπαῦδα est. Frustra ex Hesychio Dacerius vulgatam tueri conatur. Plutarchum ipsum audiamus Op. Mor. 1430, 5—11. ὡς Γ. Γεῖαχ... ταχὺ μὲν ἐπλήθη παραμάτων καὶ δόξης, ζητῆς ἢ ΠΑΥΣΑΣΘΑΙ, καὶ δέσμευ μεταβολῆς καὶ ἡσυχίας, ἐκ εὖρε καταδέδωκε δυνάμιν αὐτῶ δια μέγεθ, ἀλλὰ παραπάλετο. Putasne qui hæc de eodem viro,

eademque re, scripserit, hic non idem voluisse? De aliis etiam usurpavit illud *παύσαοι*. Vide Op. Mor. 1402, antep. de Dionysio: & in M. Cor. II. 85, 12.

P. 296. l. 8. *Μανδόνιον*] Frustra quæsi- vit Xylander. Scrib. est ΜΑΝΔΥΡΙΟΝ. Vide Cellar. p. 902. *M. D.*

Ib. l. 12. *ἐπι ε]* Scribendum est, *περι ε*. ut in A. extat. Vide tamen Not. ad 287, 6. & V. 216, 7.

P. 297. l. 6. *ἐκκεκλ.*] Lege 'ΕΓΚΕΚΛΙ- ΚΟΤΩΝ: ut supra 159, 7. *προς τ' τύχην τ' ἀνδρός* 'ΕΓΚΕΚΛΙΚΟΤΕΣ *ἢ δεδερμύοι τ' χαλινόν.* *M. D.*

Ib. l. 16. *ἢ τὸ μὴ ἐπ...*] Vox *ἐπιτρέ- ψαι* haud dubie mendosa est. Ego 'ΕΠΙ- ΠΡΕΨΑΙ repono; quod genuinum esse ex reliquis satis patet. Legendum eti- am censeo, *τ' μάλιγα ἐπιπρ.* Adi autem locum nostri in Op. Mor. 1035, 20.. ubi eadem opera mendum foedissimum cor- rigendum est. *καλῆς μὲν ἐδῆτ' ὁ δέομυρον (σῶμα), ἵνα τοῖς ἐραστῶν ἐλκαμπίση*) (Lege *ἐλκαλλωπίση*) *τοσέτοις ἔσιν, &c.*

Ib. l. 20. *αὐτόν*] Repone *αὐτήν*: ut ad βασιλείας referatur. Ita enim MS. S. Germ. inquit Dacerius. Addere poterat & Steph. & A. Sed Dacerio solennis hic mos est, si vel unum MS. Cod. habeat a se facien- tem, reliquos negligere. *M. D.*

P. 298. l. 1. *τ' οἶκον ὄν]* Scribe, cum V. & A. *τῶν οἶκων ὄν.* *Dacer.*

Ib. l. 2. *τ' ἀρεθμόν]* Non *domorum nu- merum* Lycurgus sanxerat. Absurdum enim hoc. Ad *κλήρας* itaque confugiunt Interpp. omnes. Sed hac ratione duo in unum confundunt; de *fortibus* enim di- fert in verbis sequentibus loquitur, hic de *adibus*. Ne dicam jam, fortium nu- merum deinceps esse auctum. (Vide I. 95.) Scribe itaque, me auctore, ΤΟ 'ΑΡ- ΡΥΘΜΟΝ. Quæ res notior est quam ut enarrari opus habeat. Adi modo p. 101. Vol. I. ubi ea de re Una ex tribus Ly-

curgi quas vocant Rhetris recensetur; ex qua patet, hic legendum esse, *τῶν οἰκῶν* (vel *οἰκῶν*) ὄν, ... ΤΟ 'ΑΡΡΥΘΜΟΝ &c. *M. D.*

P. 298. l. 12. *τῶν καλῶν ἢ ἀρχ.*] Scri- bendum videtur, *ἢ τῶν καλῶν ἀρχολίαν*, du- plici commodo. Neque enim rite *ἀνε- λούθερία τῶν καλῶν* dici potest. & optime cum *ἀρχολίαν* conjungetur *τῶν καλῶν*. Lucianum audi in *Icar.* c. 4. de divitiis, dignitatibus, &c. loquentem. *τ' περὶ ταῦ- τα παρὰ τὴν 'ΑΣΧΟΛΙΑΝ ΤΩΝ ἀληθῶς ΣΠΟΥΔΑΙΩΝ ὑπολαβῶν.* *M. D.*

Ib. l. 18. *ἀναπληρῶσαι]* Vide 301, 11. & 325, 19. *M. D.*

P. 299. l. 3. *ἀγορμύες]* Rectius scribe- tur, 'ΑΓΟΜΕΝΟΙΣ, quia præcessit *πλεί- ττοις*.

P. 300. l. 5. *ἐκείνῃ]* Reponendum est *ἐκείνων*, quod in A. G. & Edd. Fl. & Ald. legitur.

Ib. l. 16. *ἐνδαιμ.*] Scribe, cum A. & S. *ἐνδαιμονίζουμένης*.

Ib. l. 17. *αὐτῶν]* Sic infra 318, 8.

P. 301. l. 10. *ταῦτα μὲν]* Scribo, cum V. & A. *ταύτῃ μὲν*, ut mox, *ΤΗΝ ἢ ἐν- τός.* *M. D.*

Ib. l. 12. *χάριτ' ὁ]* Rectius V. A. & Ed. Fl. *χαρίεντες*.

Ib. l. 13... *σώταξιν ἢ...*] Locus ob- scurus, & ni fallor, corruptus. Quis enim ferat, *φιδίτια*, quæ ex Lycurgi instituto XV. hominibus constabant, ad CC. & CD. augeri? Quid præterea, quod ne sic quidem sibi constabit? Nam (cum IV. millia, D. sortes fuerint) si *Ducenorum* coetus VII. *Quadringenorum* totidem ponantur, decimus quintus *tricenis*, non *ducenis* aut *quadringenis*, constiterit ne- cesse est. Scripserat, credo, Plut. *Hos in Convivia, XV. viris constantia, distribui jussisse*; nihil aliud. Aliquis in margine, Scholii loco, *TRECENTA ejusmodi fuisse, addiderit*; tum enim quadrabit summa,

summa, si 15. in 300. ducas. Certè, si tollantur ista, $\kappa\tau\prime$ τετρ. χ διακ. omnia recte habebunt. *M. D.*

P. 301. l. pen. $\chi\rho\iota\sigma\mu\acute{\omega}\nu$] Extat apud multos Græcos scriptores oraculum Apollinis Pythii; Ἄ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο ὃ ἐδέεν. *Xyl.*

Ib. l. ult. ἐκ Πασιφάας] V. & G. addunt, κερκομισμῶν αυτοῖς, quod in textum recipiendum censet Dacerius. Hoc templum autem & Oraculum, non Pasiphaes, sed Παφίης, Pausaniæ bis eadem pagina dici, observat Palmerius; & esse Dæmonem indigetem Thalamatibus. *M. D.*

P. 302. l. 1. ἐν Θαλαμείας] Sic etiam scribitur in Polybii Exc. Vales. sed ibi Cellarius, hic *Xyl.* Θαλάμεις reponunt, ex Paus. in Lacon. Stephano, & Ptolemæo. De cujus urbis situ, consule Cellarium. Oraculi meminit & Cic. de Div. I. ubi cum propter urbem fanum esse situm in agro dicatur, Dacerius nomen urbis excidisse putat. *M. D.*

Ib. l. 2. $\tau\eta\delta$ ἐκ Διός] Corrupta hæc esse vidit Dacerius. Leg. τ ἐκ Διός Ἄμμ. *M. D.*

P. 303. l. 9. σιωνάχρ.] Recepta hæc Scriptura mihi minus placet. A Plutarcho potius scriptum fuisse arbitror, ΣΥΝΑΝΑΧΩΝΝΥΜΕΝΟΙ. Aptior certe hæc metaphora est rei exprimendæ. *M. D.*

Ib. l. 13. Ἐκπρεπῆ] Emenda hinc nomen hoc, in Op. Mor. 390. prave scriptum. quod a *Xyl.* in versione factum, & hic observatum est.

Ib. l. ult. οἷς τὸ κρέτισον ἦν] Repone, ὧν τὸ κρέτ. ἦν, ut in V. & A. legitur; & vide 328, ult. *M. D.*

P. 304. l. 10. ἐκ Δελφῶν ἢ Ὀλυμπίας] Forfan Ὀλυμπιάσε: quod & voluisse videtur V. in quo Ὀλυμπιάς legitur.

Ib. l. 14. σιωοικησ.] Rectius legetur σιωοικισαῖσ.]

Ead. id. τεκνωσα] Melius V. & A.

τεκνώσασαι: ut supra l. 4. *M. D.*

P. 305. l. 1. δ' ἀρχῆς] Recte V. & A. ὃ τ' ἀρχῆς. quamvis in hac Editione, typographorum incuria, quæ Editorem fugit, omissa sint in Var. Lect. *M. D.*

P. 306. l. pen. νέσι] Rectius in V. ξένοι. *M. D.*

Ead. ib. τ δ' ἀπὸ] Scribo, cum V. τ μὲν δ' ἀπὸ: sequitur enim, τὲς ὃ ἀγρεύς. *M. D.*

P. 307. l. 2. χ μονονέ χ] Lego, pro his, χ μονονεχί.

P. 310. l. 11. βωμὸν τ' Θεῶ] Cujusnam *Deæ*? Immo *Neptuni*; in cujus perfugerat Templum. Scribe ergo, ΤΟΥ Θεῶ.

P. 311. l. 3. ὑπακῆσαι τῷ Λ.] Excutiendi Codd. numquis ὙΠΕΚΚΑΥΣΑΙ ΤΟΝ Λ. habeat. Sic enim scriptum fuisse cur suspicer multa faciunt. *M. D.*

P. 312. l. 6. εἰς τ' καλ. Δεκάδα] Brod. (Misc. VI. 22.) Druf. & *Xyl.* Καίαδαν hic reponere jubent, pro Δεκάδα, quia hæc vox nusquam eo sensu alibi occurrit. Sed potuit esse Carceris pars a *Caiada* diversa, quo Cadavera jam necatorum projici mos fuerit, uti recte Dacerius observat: & si Δεκάδα mutes, mutanda etiam erunt alia, scribendumque τ καλέμδρον. Vide etiam p. seq. l. 17. ubi Cadavera inde efferuntur. *Ed. & M. D.*

Ib. l. 12. ἡδωῖτο] Rectius in V. ἡδοῖτο legitur. *M. D.*

P. 313. l. 7. πολιτικῶν] Scribo, πολιτίδων: uti legitur in A. & G. sic V. 281, 12. δημότισιν usurpat, quæ vox æque rara est.

CLEOMENES.

P. 316. l. 12. τέτω, $\tau\eta\delta$] Pro τέτω, ex quo nihil effici posse palam est, in V. τῆτο est, non minus absurdum. Aliter rursus in A. sed nihil ad rem. Ego, ΟΥΤΩ $\tau\eta\delta$ π. Ἄ, α. uno halitu legendum censeo. *M. D.*

P. 316.

P. 316. l. pen. Λ... αικάλλειν] In Op. Mor. Anonymo tribuitur, p. 419. & pro αικάλλειν, κακανεῖν ibi legitur. Alibi Leonidæ quidem tribuitur, sed καλλιύειν prave ibi scriptum est; p. 1766. Xylander unico λ, αικάλλειν scribendum putat; Scholiastemque Aristoph. allegat ad ἴππ. (p. Ed. Gen. 298.) ubi in textu αικάλλει est, uti & apud Philostratum ab eo citatum.

P. 318. l. 12. Βελθίαν] Xyl. Laconia oppidum, non Insulam, hic esse observat. Vide Cellar. M. D.

P. 319. l. 14. τῆς παλ. τινος... βασιλέων... Agidi prisco tribuitur in Op. Mor. 381. ubi μάτην non extat. M. D.

Ib. l. 15. ὅτι μάτην Λ...] Negotium hic faceffit vox μάττω, quæ alio in loco non comparet. H. Steph. ὄΥ μάτην εἰπόη. ὅτι Λ. rescribendum censet. Acute sane. Dacerius, ὅτι ὄΥΚ ἌΝ ΔΗ, minus commode.

P. 320. l. 17. Λεῦκλα] Hunc locum Polybius L. II. Λαοδικία vocat; cujus hæc verba sunt. ὃς τοῖς Λαοδικίοις τὸ Μεγαλοπολίτιδος. Xyl. & Dac.

Ib. l. ult. Λυσιάδας] Cod. A. hic & infra Αὔσιάδας, pro Λυσιάδας, quæ vera est Scriptura, habet. Ita enim Cic. (Phil. V. 1903.) & Polybius, vocant. Quæ Xyl. & Dacer. non fugerunt. Noster etiam V. 342, 10. & seqq.

P. 321. l. 9. κατάθεμ.] Sic MS. G. teste Dacerio. In reliquis Impr. κατέμεμ.] legitur.

P. 322. l. 3. Ἀλσαίαν] Hoc vocabulum nusquam alibi reperio: de Arcadica aliqua urbe dici apparet.— Videndum an de Alea loquatur, cujus cum alii Auctores, tum Plinius quoque meminit. IV. 6. Xyl.

Ib. l. 11. Θηρηκίων] Scribe Θηρηκίων: ut 347, 3. & 348, 2.

Ib. l. 12. Σαμοθρ. κ.] Hi, quos vocat

Plutarchus *Samothracas*, videntur iidem esse, quos vocat Herodotus Πυθίος, Lib. VI.

Palm.

Locus Herod. extat Ed. Steph. p. 221. Sed aliud quid fuisse videntur, ut recte a Dacerio observatum est. Quid si ΣΑΜΑΝΤΟΡΑΣ scripserit? Ed. & M. D.

P. 323. l. 6. νόμω] Recte V. A. S. & G. φόβω, non νόμω habent. quod & Intt. sunt secuti, & a Steph. jam pridem observatum fuerat.

Ib. l. 15. Ὀμ.] II. Γ. 172. & Δ. 431.

Dacer.

P. 324. l. 6. δεομδής] Corrige ocius, præeuntibus V. & A. monenteque H. Steph. & scribe, δεομδύλω, ut referatur ad πόλιω.

Ib. l. 14. ἑπισφοδρύναια] Fl. Ed. ἑπφαιδρύναια. Sed scribendum erat ἑπφαιδρύναια. Quod secutus est Crusenius. Nova scriptura a Stephano invecata est ex Vet. codice.

Ib. l. ult. καὶ πρεσβ.] Rectius A. Cod. καὶ τὰ πρεσβ.

M. D.

P. 325. l. 8. αὐτόν.. ποιησάμενον] Hæc duæ voces omnibus fraudi fuerunt Interpp. uno Creechio excepto, qui a cæteris paululum discessit. De Lycurgo fermo jam non est, sed de Cleomene ipso; quod omnia quæ sequuntur ostendunt. Scribendum itaque, non αὐτόν, sed ἌΥΤΟΝ: & ΠΟΙΗΣΑΜΕΝΟΣ, non ποιησάμενον. Quo facto omnia optime habebunt. Vide 303, 6.

M. D.

Ib. l. 13. Αἰτ. καὶ Ἰλλ.] De Ætolis passim; de *Illyriis* vide 403. & II. 378. M. D.

P. 326. l. 3. ἀναλαμβάνομ.] Melius in A. Cod. ἀναλαμβάνοντων.

Ib. l. 5. ὠξαρμυδ.] Utitur hac voce iterum eodem significato, p. 480, 15. M. D.

Ib. l. 11. ἑπιδυμ. τὸ στρατ.] Auctior duabus vocibus Ed. Fl. καὶ προδυμίαν. Sed non placet ἑπιδυμία. Mallem ἘΚΘΥΜΙΑΝ: ut infra, (344, 16.) dicit; ἘΚΘΥΜΟΙΣ

ΘΥΜΟΙΣ

ΘΥΜΟΙΣ ἢ χρησαίμεθα τοῖς πολίταις. aut
ἘΥΝΟΙΑΝ ἢ προθυμίαν, uti conjunctim
leguntur, V. 255, 5. ἘΥΝΟΙΑ, ἢ προθυ-
μία ἢ δυνάμειος.

P. 327. l. 1. ἢ τοῖ] Scribe, cum Cod.
A. ἢ τῶ.

Ib. l. 2. ἢν δ' ἔχει...] De hac phrasi
vide quæ a me ad III. 149, 11. annotata
sunt. *M. D.*

Ib. l. 13. διὰ γραμματίων] MS. G. διὰ
γραμματαῶν. Neutrum placet; quia nul-
quam hujus moris in Historia vestigia ul-
la comparent. Lego itaque, διὰ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΕΩΝ. id est, per eos quos hodie *Se-*
cretarios vocamus. *Dacer.*

Ib. l. ult. ἢ οἶνον] Melius in A. Cod. ἢ
πότον. *M. D.*

P. 328. l. 7. τὸ πότον] Tolle hinc, præ-
eunte Cod. A. mendum tam foedum, &
scribe ἢ πότον. Vide V. 251, 11.

Ib. l. 15. παρῆσσι.] Scribe, cum V. &
A. παρῆσσεσὸν. *M. D.*

P. 329. l. 2. ἐν Δυμαίαις] V. ἐν Δύμαις
Polyb. II. ἐν Δυμαία, qui Hecatombæi
etiam meminit, his verbis; πρὸς τὸ καλέ-
σθαι Ἐκατόμβαιον. Unde non fuisse Tem-
plum conjicio, sed nomen loci: nec cum
Dacerio, qui hunc Polybii locum affert,
miror a Pausania prætermisum. *M. D.*

P. 330. l. 1. ἄλλως τέ] H. Steph. pro
τέ, ΓΕ scribit. *M. D.*

P. 331. l. 2. Τρικκαίων] Suspectam me-
rito hanc vocem habuit Cl. Editor. Quid
enim rei *Tricca* erat, urbi Thessaliæ,
cum Foederata Achaia, de qua hic pa-
lam fermo est? Recte ergo videndam
annotavit pag. 322, 15. Vol. V. ubi inter
viles hujus Foederis urbes, per vices im-
perantes, Ducem exercitus nominat; εἶτε
Δυμαίῳ, inquit, εἶτε ΤΡΙΤΕΥΣ, εἶτε
μικροτέρας τινὸς ἂν τύχοι πόλεως. Unde
liquet, & hic ΤΡΙΤΑΙΕΑΝ legendum. Er-
rat enim Triteæ, ΤΡΙΤΑΙΑΙ, urbs inter
Phocidem & Locros Ozolas, pars hujus

Foederis; legendumque in illo loco,
non ΤΡΙΤΕΥΣ, sed ΤΡΙΤΑΙΕΥΣ. *M. D.*

Ib. l. 15. καδομιλήσας] Mallem ΚΑΘΟ-
ΜΑΛΙΣΑΣ. Vide 116, 7. In Vet. Cod.
Stephanus ait legi, καδομολογήσας.

Ib. l. 17. Κυλλαράβιον] Ter apud Plu-
tarchum, in hoc Opere, hujus Gymnasi
mentio fit: inque tribus illis locis varie
scribitur nomen illud. In Pyrrho, II.
479, 1. ἢ ΚΥΛΛΑΡΑΒΙΝ habes, ad verum
proxime: hic, τὸ Κυλλαράβιον: infra,
342, 16. ἢ Κυλλάβαρον. Vide Cl. Græ-
vii Not. ad Luci. Apol. pro Merc. cond.
c. 13. ubi insigni Emendatione locum
corruptissimum restituit, legendo, pro
κοίλῳ Ἀραβίῳ πείρειν, ΤΗΝ ΚΥΛΛΑΡΑ-
ΒΙΝ πείρειν. Ita enim scribendum hoc
nomen. Vide Liv. XXXIV. 26. *M. D.*

Ib. l. 19. τότε] Forfan τῷτο.

P. 332. l. 6. ἐνίων ἢ] In quibusdam ἴνῳ
δέ scriptum est. *H. Steph.*

P. 333. l. 6. πρὸς τῶν Σπ.] Rectius V.
& A. πρὸς τῶν Σπαρτιάταις. Quin ita e-
tiam MS. G. qui, pro τῶν, præterea γε-
γονησῶν habet, teste Dacerio.

Ib. l. 10. ἀψάμβιοι μόνων] Legendum
videtur ΜΟΝΟΝ.

Ib. l. 13. ἢ Λ.] Scribe, præeuntibus
V. & A. τῇ Λακεδαιμόνι. quod etiam in
G. extat.

Ib. l. 19. βαλομύλων] Scrib. βαλομύλων,
ut recte A. & G. habent.

P. 334. l. 11. Τριτύμαλλον...] In A-
rato, V. 365, 1. *Tripylus* hic dicitur. ἰδίῳ
ἢ πρὸς αὐτὸν ἔπεμψε — ΤΡΙΠΥΛΟΝ, καὶ
πάλιν ΜΕΓΙΣΤΟΝΟΥΝ ἢ πατρῶν. unde
forfan & hic legendum, ΤΡΙΠΥΛΟΝ ἢ
ΚΑΙ πάλιν ΜΕΓΙΣΤΟΝΟΥΝ. *Ed. & M. D.*

Ib. l. ult. Ὠνία] Scribendum est Ὀ-
ΝΕΙΑ. Vide Strab. VIII. (p. Ed. Par. 380.
A.) *Xyl.*

Idem monet, iisdemque fere verbis,
Dacerius. Palmerius Thucyd. & Xen.
testes adducit. *M. D.*

P. 335.

P. 335. l. 8. ἐβέλετο] Scribe, cum V. & A. ἐβελόετο. *M. D.*

Ib. l. 9. Ἡεῖον] Situm erat inter Lechæum & Pagas, teste Strabone L. VIII. p. 380 B. Meminit & Livius, monente Dacerio, XXXII. 23. *M. D.*

P. 336. l. 19. μὴ μικρόν] Non agnoscit V. Cod. illud μετά. Et sane importunum est. Leg. ΠΑΡΑ μ. aut sine præp. ΜΙΚΡΟΥ. *M. D.*

Ib. l. pen. τῆς στρατονομῶν] Legendum videtur, τῆς συστρατονομῶν.

P. 337. l. 15. πρὸς αὐτῶ] Scribe πρὸς αὐτῶ: & vide III. 380, 14. & in hoc Vol. 54, II. 112, 3. & 180, 9. *M. D.*

P. 339. l. 4. ταῦτα διαρπ.] Scribe ταύτω: ut recte in V. A. & G. legitur.

Ib. l. 8. δειπνα ποιῶ.] Melius S. V. & A. δειπνοποιῶσάμην.

Ead. ib. Ροίτιον] Cellarius Zoetium inter urbes numerat quas exhauserat Megalopolis, & in vicus verterat. Hanc designari hic putem. *M. D.*

Ead. ib. Ἐλικεῖον] Certa est Lubini emendatio legis ἘΛΙΣΣΟΝΤΟΣ. Confule Cellarium & Paus. c. XXX.

P. 340. l. 7. βασιλ.] Rectius scribetur, βασιλικώτερον. *H. Steph.*

Ib. l. 13. τῶ πιτ.] Exercuit illud τῶ, non Dacerium solum. V. & A. τὸ habent. G. autem τὸ ταῦτα. Prave omnes. Scribe τῶ sine accentu, pro *cuiquam*: ut in Bruto iterum tibi erit emendandum, p. 252, 8.

P. 341. l. 15. πολλὰς ἔχων] A. Cod. ε̄ πολλὰς ε̄. quæ genuina scriptura est. Vide l. 19. Nulli Intt. nisi Creechio, fraudi fuit hoc mendum. *Ed. Ὡ M. D.*

Ib. l. 18. Πολ.] Lib. II. versus finem.

Ead. ib. κτὶ πόλιν] Recte A. Cod. κτὶ πόλεις. *M. D.*

P. 342. l. 3. ἀνεστρεφ.] Steph. Cod. συνεστρέφοιτο. quod malim. *M. D.*

Ib. l. 15. ὡς... χειρὸν... συγκ.] Pro

ὡς, in A. οἷς est: quod non placet. Mallem ὩΣΤΕ, quod melius convenit cum accusativo & infinitivo sequentibus. Pro συκατατρέψαι autem, in G. legitur συκαταρρίψαι, quod cur vulgatæ præferat Dacerius, non video. *M. D.*

P. 342. l. 16. Κυλλαβαριν] Scribe ΚΥΛΛΑΡΑΒΙΝ: quod & Steph. monuit; & vide Not. ad 331, 17. *M. D.*

P. 343. l. 14. πρότερον ἔστιν... τῆ πρόρα τὸ φ.] Nihil ex his verbis confici posse, viderunt omnes. Pro πρόρα, in G. προρατεῦσαι est: quod arripit Dacerius. Sed quid juvat hoc? Vertit Vir doctus, *proram aptare*; quia sic lubuit, non quod usquam, credo, ita legerit usurpatum. In V. τὶ πρόρας legitur. In Cod. A. nova lectio est. pro τῆ πρόρα, ὀπίαν, aut fortasse τῆ ὀπίαν. Melius fane quam in reliquis. Sed an ita scripserit Plutarchus, donec aut ex Vett. Codd. fide constet, aut ex aliquo ejusdem alteriusve Scriptoris loco hic elucidetur, mihi N. L. Confer tamen hunc locum cum Op. Mor. 621, 27. *M. D.*

P. 343. l. 15. Ἀρχιδ.] De hoc dicto, vide III. 250, 13. & Not. *M. D.*

P. 344. l. 1. ἀντιστάνων] Quisquamne ita ἀντιστάνων usurpavit? Ego ἈΝΤΙΣΤΑΝΤΩΝ legendum censeo. *M. D.*

Ib. l. 5. ὦν κομ.] Hæc verba si Plutarchi sint, excidisse aliquid oportet. One-rant enim sententiam, & delenda prorsus videntur. *M. D.*

P. 345. l. 7. ὑπ' αὐτῶ] Immo, ὑπ' ἈΝΤΙΓΟΝΟΥ, quod invitis omnibus Libris nostris reponendum censeo. *M. D.*

Ib. l. pen. μέλλοι] V. ὁ μέλλοι. Recte. id enim poscit, quod sequitur, τῆτο πρῶξεν. *M. D.*

P. 346. l. 16. σωλεῖνον] Recte Cod. A. σωτόνον.

Ib. l. 19. κραυγῆ τὸ σῶμα πρ.] Vide-rint Medici an recte conjecerim. Pro σῶμα,

σῶμα, ἌΠΟΣΤΗΜΑ legendum, si per eos liceat, censeo: ut in Sylla III. 96, ult. τῆ ᾗ κερυγῆ καὶ τῆ παραγραμῶ τὸ ἌΠΟΣΤΗΜΑ ῥίψας: ubi etiam, cum eorum bona venia, ῬΗΞΑΣ legendum esse, ut illic in Nota dixi, arbitror. *M. D.*

P. 346. l. pen. χολαῖς] Malo quod supeditat A. λέχαις.

P. 347. l. 8. μακρά] H. Stephanus mallet, μακράν. *M. D.*

P. 348. l. 15. αἰγιαλῶν] Nomen proprium est. Infula nempe quam p. præc. l. 2. Αἰγιαλίαν vocavit. Sic, δὲ Κυθήρων (p. 347, 2.) dicit, quod aliter etiam δὲ Κυθήρας dicere potuerat. Hæc tamen vulgo Αἰγυλία, & Αἰγυλα etiam, non Αἰγιαλοὶ audit. Vide Cellar. *M. D.*

Ib. l. 17. Πτολ.] Ei scilicet qui Euergetes dicitur. *Xyl. ἔ Palm.*

P. 349. l. 6. αὐτὸν καὶ] Excidisse puto *M. D.*

Ib. l. 11. ὁ μὲν γὰρ βασι.] Hic fuit qui Philopator cognominatus est. *Palm.*

P. 350. l. 2. τοῖς ἐν φίλοις] Miror tot Editorum patientiam. Scribe, ἐν τοῖς φίλοις. *M. D.*

Ib. l. 12. ᾤεισιν.] St. Cod. παρεπισκοπῶν: quod ille amplectitur. *M. D.*

Ib. l. 16. ἐκείνον] Corrupta haud dubie vox. Sed quid reponemus? An ἐκεῖ? inquit Cl. Editor. Ego ἐκείσε malle. *M. D.*

P. 351. l. 6. ἀλλὰ...] Il. A. 491. *M. D.*

P. 352. l. 13. τότε] Mallem ΠΟΤΕ, si per Codd. liceat. *M. D.*

Ib. l. 17. δυσθήρητον] V. δυσθήρητον, uti conjeceram legendum, & ut etiam volebat Steph.

Ib. l. pen. ἀμυνώμενοι] Melius V. & A. ἀμυνόμενοι. *M. D.*

P. 353. l. ult. ἀναλαβ.] Mallem ἌΝΑΒΑΛΟΝΤΕΣ: ut in Eum. 346, ult. ὁμῶς ᾗ ἌΝΑΒΑΛΟΘΕΙΣ ἐπὶ τῷ ἵππον, ἐδίωκε.

M. D.

P. 354. l. 1. τοῖς ᾗ] Forfan αὐτοῖς.

P. 356. l. 18. ἄλλων] Nihili est hæc vox. Forfan ἀλλοίων, vel ἀλλοκότων, scriptum a Plut. fuerat.

Ib. l. 19. περέτρεπον] Melius scribetur, ut in V. (sed cum mendo) est, ΠΡΟΕΤΡΕΠΟΝΤΟ. Solus Intt. Creechius hoc verbum intellexit. & rite vertit. Vide sodes Dionis vitam, V. 186, 15. καὶ καθ' ἑς ἡμίτο, περὶ τὰς τε βαλλόντων, καὶ ΠΡΟΤΡΕΠΟΜΕΝΩΝ ὡπερ θεὸν κατόχαις. Reliqui sic vertunt quasi περέτρεχον legisent. *M. D.*

Ib. l. pen. διδόντες λόγον] Scribendum videtur, ΔΙΑΔΟΝΤΕΣ λ. ut supra, 353, 6. ΔΙΕΔΩΚΑΝ λόγον ὡς &c.

TIBERIUS GRACCHUS.

P. 360. l. 9. δελφίνας] Legendum est ΔΕΛΦΙΚΑΣ. Erant enim mensæ, ad formam Delphici tripodis factæ. *Dacer.*

Ib. l. 19. ἀνδραγαθία] Melius in V. ἀνδραγαθία. *M. D.*

P. 362. l. 8. κατέλειπε] Melius in B. & Ed. Fl. κατέλιπε. *M. D.*

P. 363. l. 4. πρὸς N.] V. & B. πρὸς τῆς N. Melius. *M. D.*

Ib. l. 14. τὸς δέλτος] Sic iterum p. seq. l. 2. At illic quidem Cod. B. recte τὰς δέλτος habet. Quod & hic reponendum. *M. D.*

Ib. l. pen. τῷ δ.] Scribe potius, cum B. τῷ τε δ.

P. 365. l. 6. ἐπετέμοντο] Rectius A. Cod. ἀπετέμοντο. *M. D.*

Ib. l. 17. ὡς... ἔσεαθ] Locus haud dubie corruptus. Pro ἔσεαθ, quod ferri nullo modo potest, V. Cod. αἰδέαθ habet. quod amplector. Vide III. 375, 4. *M. D.*

P. 366. l. 19. γερφ.] Scribe, præeuntibus V. & B. καταγεφομήρων. *M. D.*

P. 367. l. 10. δι' ἔχθρας] Rectius V. & B. δι' ἔχθρας. *M. D.*

G g g g

P. 368.

P. 368. l. 5. κατιόντας] Aliam lectionem exhibent V. & B. sed servanda hæc. rei enim aptissima, & elegans metaphora est. Sic III. 149, 17. ΚΑΤΙΟΝΤΟΣ ἀνδύματ. & de flumine, 170, 5.

M. D.

Ib. l. 11. διεκρέετο] Leg. videtur διεκρέετο. Vide supra ad p. 145, 9. M. D.

Ib. l. 12. οἱ πολλοὶ...] B. παλαιοὶ: prave. Mallem οἱ ΛΟΙΠΟΙ.

Ib. l. pen. ἐν βακχ.] Pervenuste alludit ad illud Tiresiæ apud Eurip. in Bacch.

— 'Αλλ' ἐν τῇ φύσει

Τὸ σῶφρον εἶν ἐνεστὶν εἰς τὰ πάντ' ἀεί.

Τῆτο σκοπεῖν χρῆ. καὶ γὰρ ἐν βακχιδύμασιν

Οὐδ' ἦγε σῶφρον ἐ διαφθαρῆσε.]

(vers. 315.) Xyl.

P. 369. l. 17. ἐπὶ τέτρω] V. ἐπὶ τῆτο: melius. Mallem tamen ἐπὶ Τ' ΑΥΤΟ. M. D.

Ib. l. pen. ἀξιοχρεως] G. recte, ἀξιοχρεω. Dacer.

P. 370. l. 4. ἐδ. φανερώς, ἀπτῶ] Lego ἀπτῶ, sublato commate.

P. 371. l. 6. ὑποκλύω...] Sic refingo hæc verba: ὑποκλύω πᾶν δεινόν, καὶ ἐκ.

Ib. l. 11. ἐσώδη μόν.] Pro μόν. Cod. G. recte μόλις habet. Dacer.

Ib. l. pen. Μάκιον] App. de B. Civ. I. 2. Μυμνιῖον appellat. Noster iterum infra (377, 9.) Mucium. Xyl.

P. 372. l. 8. σημ.... ἐπιδραμόντων] Suspecta mihi ultima vox; pro qua credo fuisse, aut ἐπιφανέντων, aut ἘΠΙΠΑΡΟΝΤΩΝ. Iterum tamen adhibet, p. 392, 1.

M. D.

Ib. l. 17. Φιλοπ.] Immo Φιλομήτορ., ut recte in G. legitur. Dacer.

P. 373. l. 11. ὄρισμόν] H. Steph. & Bigotius apud Dacerium, ὄρκισμόν reponere jubent. Forfan ἘΡΙΣΜΟΝ, inquit Cl. Editor, qui nos ad p. 11, 13. mandat, ubi inter Var. L. ἔρισμῶ est, pro ὄρισμῶ in textu. Ego servandam receptam lectionem censeo. Vide locum ip-

sum ab eo allatum. Adde & hunc ex vita Ant. V. 125, 3. ἐκ τιν. ὈΡΙΣΜΟΥ καὶ σιωδότης. Ludicra hæc sunt, inquit: nostra autem hæc feria & juridica. Fateor. Sed ὄρισμῶ in utrisque eadem, eodem etiam nomine indicari apte potest.

M. D.

P. 373. l. 14. Ἄννιον] B. ἀνδρωπον habet. Solebant enim Librarii, brevitatis causa, sæpe, pro ἀνδρωπον, ἀνῶν scribere; quod multa loca Auctorum deinde corruptit. Sic apud Aristoph. Scholiastem ad vers. 86. Acharn. Ἄνν. Αἰγυπτι. editum est (Ed. Gen. p. 374 E.), pro ἌΝΘΡΩΠΟΣ Αἰγ. & mox ib. Ἄνν. κελβανον, pro ἌΝΘΡΩΠΟΣ κελβ. Sic contra apud nostrum, in Op. Mor. 1050, 3. ἄλογ. ὃ καὶ ἀνδρωπὸς ἐκ ἔστιν, editum esse videtur, pro ἄλογ. ὃ καὶ ἌΝΟΥΣ. Hic autem Ἄννιον recte legitur.

P. 374. l. 5. ἀτοπων ἦν] Forfan εἶεν, non ἦν. Stephanus εἶη reponere jubet.

Ib. l. 8. κωλύη] Recte A. & B. κολήη. pro quo V. minus commode, κολέει.

Ib. l. 10. Καπετώλιον] Sic prave scriptum invenies permultis in locis, donec tandem p. 489, 3. recte Καπιτώλιον scribitur. M. D.

Ib. l. 12. ἐ δημ.] A. Cod. ἐδὲ δημ. Recte. M. D.

P. 375. l. 13. τὸς τε χερόντες] Scrib. ΤΟΥ ΤΕ ΧΡΟΝΟΥ. Vide 387, 3. M. D.

P. 376. l. 12. Ἐξεγλύφαν] Miror vocem hanc aperte corruptam, post tot Plutarchi editiones, adhuc hoc in loco conspici. Scribendum est, ἘΞΕΚΛΕΨΑΝ, vel ἘΞΕΚΟΛΑΨΑΝ, quæ voces sunt ei rei propriæ. Luc. Veræ Hist. I. c. 22. ἘΚΚΟΛΑΠΤΟΥΣΙ τὸς ἀνδρωπὸς: ex glandibus, scilicet, quasi pullos ex ovo. Et L. II. 40. διακόφαντες ἐν τῶ ὠν, νεοτῶν ἀπτερον ἘΞΕΚΟΛΑΨΑΜΕΝ. De Ἐξεκλεψαν, Vide II. 528, 18. Op. Mor. 678. & Arist. de Animal. V. c. ult. M. D.

P. 376.

P. 376. l. 13. *περοήα*] Melius *περοήα*, ut in V. legitur. *M. D.*

Ead. ib. *άνω*] Sic in Nic. III. 214, 7. *ὀκλισίας* *ώστε* *ἕσης*, *ἤ* *μή* *δὴ* *μόνον* *καθήμενον* *ἌΝΩ* *ᾤμιθύνειν*. *M. D.*

Ib. l. 20. *Βλάτ*] Scribendum est *Βλόωσι*, uti in Cod. A. legitur. Recteque ita vertunt Intt. Vide supra 366, 3..

P. 377. l. 11. *Φλάλι*] A. Cod. *Φέλιβι*: quod fecutus est Xyl. qui M. Fulvium Flaccum esse putat, octavo post anno Consullem factum, & cum C. Graccho, quadriennio post, occisum. Dacerius etiam.

P. 378. l. 3. *τῆτο σημεῖον*] Mallem *ΤΟΥΤΟΥ*. *M. D.*

Ib. l. 7. *εἰ μή τι... τι*] Recte B. *εἰ μέντοι... τι*. uti emendare jubet Cl. Davisius ad Tusc. Q. IV. 23.

P. 379. l. 8. *ῤῶν εἶξε*] Cl. Editor, *ἘΙΞΑΙ* reponit, ut *ἐνδᾶνα*, quod probo. Forfan, *Ἡ ἈΡΙΘΜΩ*, *ἩΤΤΗΘΕΙΣ*, pro *ἔτι* ὃ *ῤῶν*, scriptum fuerat. *M. D.*

Ib. l. 16. *Βίλλιον*] Recte supplementa Liviana *Villium* scribunt; Interpretes omnes prave *Billium*. *M. D.*

P. 380. l. 1. *κελεύσαν*] Absurde. Rescribe ocus *ΚΕΛΕΥΣΟΝΤΟΣ*, uti & Lat. Gall. que Intt. recte verterunt. *M. D.*

Ib. l. 3. *ἔχεν*] Vel *ἔχειν*, vel *ἔχοι*, reponere jubebat Steph. A. Cod. recte *ἔχεν* habet. *M. D.*

Ib. l. 7. *Τῖτον*] Absurda scriptura. Cod. A. *ἔτερον* habet. *ΤΡΙΤΟΝ* haud dubie scriptum erat. Vide supra 371, 15. *αἰρήναι* ὃ *ΤΡΕΙΣ* *ἄνδρες* *ὅτι* *ἤ* *διάκρισιν* *ἢ* *ἢ* *διανομήν*, &c. *M. D.*

Ib. l. 19. *ἐνδεδρυμένον*...] Ita legitur & in B. At Ed. Steph. *ἐνδεδρυμένον* habet; uti & Op. Mor. 774, 2. *ἢ* *φυσικαῖς* *ἀγαν* *ἐνδεδρυμένον* *αἰτίας*. Verum & illic in Var. L. scriptura quam sequimur extat.

P. 381. l. 6. *ὡς...*] Od. A. 47.

CAIUS GRACCHUS.

P. 383. l. 11. *Κικ.*] Hoc in Lib. de Divin. I. habemus. *Xyl.*

Ib. l. 15. *γῆν*] B. melius *ἔν*. *M. D.*

P. 384. l. 16. *ἐν ἀνάγκαις*] Melius in A. *ἔξ ἀνάγκης*. *M. D.*

Ead. ib. *τρετίαν*] Cod. A. *διετίαν* habet: quod an genuinum sit, haud facile, deperditis Livii libris illis, statui potest. In Oratione Caii apud A. Gellium XV. 12. a Dacerio laudata, *biennium* est.

Ib. l. 18. *τὸ β. εἰσηνηνοχένας*] Sic restitue, ex Ed. Fl. & Codd. B. & G. *τὸ β. εἰσηνηνοχώς*, *κενὸν* *ἔξσηνηνοχένας*.

P. 385. l. 13. *Βετῖβελ*] Melius in A. B. *Βετῖβελ*. Prave Cruf. *Vulturium* redidit.

P. 386. l. 9. *ἐπανεἴλετο*] Fraudi fuit hæc vox omnibus Interpp. qui *antiquare* vertunt, cum *mittere* tantum significet; ut supra, 368, 13. ubi iterum a Lat. Interp. peccatum est, sed non ab Angl. neque a Gall. *M. D.*

Ib. l. 10. *ἠγάδη*] Sic & alibi noster: ut Ill. 149, 7. *τὸ Θεῖον...* *ἌΓΑΣΘΕΝ* *ἀντῖ* *ἢ* *ἀνδραγαδίαν*. *M. D.*

Ib. l. 11. *ἦς γε χ.*] Elegantius & verius V. & B. *ἦς γε ἤ χ.* *M. D.*

Ib. l. 16. *Κορηλίαν σεαυτῶ*] Rectius in V. & B. *Κορηλία σεαυτόν*. *M. D.*

P. 387. l. 1. *ἄμα ν.*] Forte *ἌΝΑΝΕΜΩΝ*. *M. D.*

Ib. l. 8. *τρεακ.*] Rualdi An. XXVI.

P. 388. l. 17. *ἀτρεμεῖς*] Minus commoda hæc vox. Forfan *ἀτενεῖς* scriptum fuit. Vide I. 263, 5. Vel potius *ἀτραβεῖς*, qua voce utitur in Op. Mor. 1396, 17. & 5, 18. Ita Cl. Editor. Ego *ἀτραποι* mallem. *M. D.*

Ib. l. 18. *ἀκίλοῖς*] Melius refertur ad *ἄμμε*, in V. & B. qui *ἀκίῆς* habent. *M. D.*

P. 390. l. 2. *ἠδῆ*] Recte V. A. & B. *ἠθεα*.

P. 390. l. 2. ἐν τοῖς] *En* delere jubet Steph. ut ἐνάμιλλο dativo jungatur, sicut infra 404, 14. Quod & ego probo. *M. D.*

Ib. l. 11. συχεερίνσα . . . . βελοριδίη.] Recte & hic monet idem Steph. συχεερίνσαν, & βελοριδίη, scribi debere.

M. D.

P. 392. l. 7. τὰ μὲν] Melius V. A. & B. ταῦτα μὲν.

Ib. l. 18. Ὀπίμι] Aretinus, Sigonius, Xylander, alii, *Opimum*, pro Hostilio, reponere jubent. Et ita Cod. A. Ὀπίμι: & p. 394, 11.

P. 394. l. 8. Σαρδόνιον] Cum ω scribitur, tum apud alios, tum apud nostrum ipsum; Op. Mor. 294, 26. *M. D.*

P. 398. l. 12. Λικινίς] *Letorium* vocat Aur. Victor, monente Dacerio, & Val. Maximus. Apud priorem etiam, pro Antyllio, *Atilius* est; ut infra (399, 9.) Recte autem *Septimuleium* scribit, quem noster Σεπτίμευλιον vocat.

Ed. & M. D.

Ib. l. ult. Φιλοκράτης] *Euporus* vocatur a Paterculo. Ab Aur. Victore, *Euphorus*. Val. Max. *Philocratem*, ut noster, vocat; sed nomen *Eupori* etiam ei tribui ait. Adde Macrobi. I. 11. *M. D.*

P. 399. l. 9. φίλον Ὀπίμι] Recte Plutarchus *amicum Opimii* hunc facit, quem Plin. & Val. Max. *familiarem Gracchi* vocant. *M. D.*

Ib. l. 17. ἀπάπαν] Melius scribetur, ἀπέπαν.

P. 401. l. 10. φυλατῖ.] Scribe, cum Ed. Fl. Codd. que V. A. & B. φυλαττοριδής. Sed, pro τὰ κακά, quod absurde in Impr. legitur, reponere juxta Cod. A. τὰ κακά. φυλάττομα enim *vitare* significat, numquam *servare*. *M. D.*

Ib. l. pen. εἰ ὡς χιταῖται] Scribendum ὡς χιταῖται: ut in Ed. Fl. extat.

Adde etiam, ante εἰ, τὰ κακά. *M. D.*

P. 403. l. 7. μίξαι τὰ δ.] Vide supra

ad p. 387, 8. & Ruald. An. XXVI.

P. 403. l. 9. Πλατ.] De Rep. IV. (Ed. Lugd. p. 448 A.) *Xyl.*

Ib. l. 10. ὡς ἀσκήσασαι] Prava, haud dubie, scriptura. Prava itidem Codicis B. nisi forsan ὡς ἀσκήσασαι voluit, quod aliquid afferret. G. μετασκήσασαι: quod cur rejiceret Dacerius, a quo profertur, nihil erat. Aptissima enim hæc vox; & Athenæo, L. IX. usurpata, pro *immutare*. Ut non opus sit, aut Tan. Fabri ἀνασκήσασαι, aut ipsius Dacerii κατασκήσασαι: quorum prius in re quidem Medica usurpatur eo sensu qui hic convenire potest; posterius ineptum profus videtur. *Ed. & M. D.*

Ib. l. 15. τὸ ἔργον ἐπέθηκε] Mallem το ΤΕΛΟΣ. Ut 143, 9. ἔργω μεγάλῳ ΤΕΛΟΣ ἐκ ἘΠΕΘΗΚΕΝ. *M. D.*

P. 404. l. 1. Ἰλλ. ἢ Γαλατικῶν] De prioribus, satis constat. Vide supra ad 325, 13. Et dicendum erit iterum ad V. 351, 8. De posterioribus dubito; & ΑΙΤΩΛΙΚΩΝ scriptum fuisse a Plut. suspicor. Vide 325, 13. & Not. ad V. 351, 8. *M. D.*

Ib. l. 4. μαχομένοι] De Caio dici hoc potest, de Tiberio non item. *M. D.*

Ib. l. 12. ἢ Γαίῳ] Forfan, pro ἢ, melius legatur δῆ: inquit Cl. Editor. Ego, γε malim. *M. D.*

Ib. l. 13. ἀνδρ. ἔφηεν] A. Cod. ἀνέφηεν: quod genuinum videtur. *M. D.*

Ib. l. 14. χυμάς] Sic apud nostrum passim pro futuro usurpari videas. *M. D.*

Ib. l. 18. ἠλικίαν] Lubens amplector quod offert Cod. A. μάλακίαν. *Ætas* enim illa Agidis, ut plurimum ferventior æquo est. *M. D.*

Ib. l. ult. μετέστησαν] Melius in A. Cod. μετέστησεν. *M. D.*

P. 405. l. 11. αὐτὸς τῷ Γαίῳ . . .] Non aperit Dacerius in quonam Codice desint τῷ Γαίῳ. Cum de Codice Bibl. S. Germ. loquitur, nomen addere solet.

Certe

Certe idem Cod. A. qui in Var. L. ἀνωτὸν habet, habet & reliqua. Quid tu ergo, inquires? An servanda censes verba tam absurda & falsa? Ego vero censeo. Sed ideo tantum, ut tandem aliquando repariatur aliquis qui quid sub illis lateat feliciter aperiat. Forfan aliquid de *Mucio*, ei furrogato quem eijcerat: legendumque ἢ 'ANT' 'ΑΥΤΟΥ ΜΟΥΚΙΩ, δημαρχίαν μετήει. Sic enim augetur ejusdem facti invidia; quod *unicum* esse decet, quia dixit, μέγιστον ἐγκλημάτων: duplex autem erit, si missis τῷ Γαίῳ, δούτέεαν ἀνωτὸν legas. *M. D.*

P. 405. l. 17. βασιλίδειν] Genuina videtur hæc scriptura. Quæ in S. & G. est, συμβασιλίδειν, minime necessaria est & interpolationem sapit. *M. D.*

P. 406. l. 4. τῶτον] Cleomenem solum innuit. B. & G. & Interpp. omnes Agidem ei addunt, τέτοις legendo, pro τῶτον. Ego duram phrasin puto τρέπον πολυλεμοποιόν: & vulgatam sequor, quæ Agidem hisce non admiscet. *M. D.*

Ib. l. 7. ἐφείναγ' ὡς] Melius in A. Cod. ἀφείναγ' ὡς. Quod idem, pro ἀνωτὸν φύσις, ἀνωτὸν φύσιν habet, non probo. *M. D.*

DEMOSTHENES.

P. 407. l. 7. Ἰερίδα] Hinc Aristo Ceus, Ἰερίδης Diogeni Laertio dicitur, Lib. VII. Vide Menag. ad §. 164. Oriundos inde Poetas, Simonidem & Bacchylidem intelligit. *Ed. & M. D.*

Ib. l. 8. Αἰγιν.] Polum indicat. Vide infra 435, 15. *M. D.*

P. 408. l. 2. φύσεώς τε] Melius legetur γε.

Ib. l. 9. διαφύλα.] Melius A. Cod. διαφυγόντα. *M. D.*

Ib. l. 15. ἠψάμεθα] Forfan ἠρξάμεθα: ut infra 412, 6. ἠρξάτο δικάζειν.

Ib. l. 17. ὡς...]. Stare non potest hæc

lectio. Videat igitur Lector, num ita scribendum sit: ὡς ἔξῃς τῶν παραγράφων ἀμωσγέπως εἰχομένη ἐμπειρίας. *H. Steph.*

P. 409. l. 8. Κακέ... δελφ...]. Grot. Κεῖ], inquit Ballowe. Ego etiam emendatione opus esse censeo. At ubi hoc notarit Grotius, non invenio. Forfan KAKH legendum, & Ἡ inferendum ante δελφῶν, quo integer erit Trimeter. Dacerius pessime locum hunc vertit. Reliqui proverbium faciunt ei simile, notante Xylandro, quod apud Livium legitur; *Cantherium in fossa.* *M. D.*

Ib. l. 9. Κακίλι.] Ita iterum scribit Op. Mor. 1531, 1. 1532, 4. 1544, 6. & passim. Κεκίλι] quidem in B. legitur, & apud Longinum. Apud Athenæum vero Lib. VI. c. 21. eodem quo hic apud Plutarchum modo, in impressis legitur. An de alio Cæcilio ibi sermo sit, deque Cæciliæ patria & ætate, consule Voss. de Hist. Gr. *Ed. & M. D.*

Ib. l. 12. ἢ αὐτόν] Quo ista referemus? An τρέπον addendum esse, suspicabimur? Legendum Ὁ ἌΥΤΟΣ censeo; & ὁ tollendum ante Δαίμων. Pro γδ autem, scribendum, aut ΓΟΥΝ, aut saltem ΓΕ.

M. D.

P. 410. l. 5. Αἰχ.] In Or. adv. Ctesiph. *Xyl.*

Ib. l. 16. Βάταλον] De Origine hujus vocis, videndus Luci. πρ. ἀπαδ. c. 23. qui etiam tibicini tribuit. Cl. Editor Aristoph. Scholia adire jubet ad Plut. vers. 1012. (Ed. Gen. p. 98 FG.) ubi, pro μικρὰς δηλείας, ΜΙΑΡΑΣ legere jubet. *M. D.*

Ib. l. ult. Ἄργας...]. Vide, si lubet, Palmerii ad hunc locum Notam, in qua aliam hujus cognominis causam ex fabula Æsopica petit. *M. D.*

P. 411. l. 4. ταῦτα μὴ ἔν ταύτῃ, κ. Πλ.] Utitur & alibi noster; ut Op. Mor. 980, 9. Sed ad Platonem auctorem non refert;

fert; apud quem formula mittendi est a vulgari paululum recedens, ἢ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Vide Epist. III. p. 709. E. M. D.

P. 411. l. 15. πολλῶν] Forfan melius legatur, ΠΟΛΙΤΩΝ.

Ead. ib. ἐθαύμασε] Addunt V. & A. ἢ κατενόησε, quod genuinum puto, utpote de Adolescentulo dictum. M. D.

Ib. l. 18. ἐσόμην] Adde ex V. ἢ ἄντος. M. D.

Ib. l. pen. μὴ δυνάμην] Atqui in Ifæi vita, Op. Mor. 1543. hæc verba habes. καθηγήσατο ὃ Δημοθένης, ἀποτὰς τὴν χολῆς, ὅτι δραχμαῖς μυριάς. Dacer.

P. 412. l. 4. Ἴσοκράτης] In Op. Mor. 1551, 20. τὸ Ζήθω τὸ Ἀμφιπολίτη λόγος habet: & διὰ Χαερικλέους τὸ Καρυτίου τὸς Ἀλκιδάμαν] Ed. ὁ M. D.

P. 413. l. 1. πικρῶς] Non convenit huic loco hæc vox. Optime conveniet ΠΥΚΝΩΣ. Sic enim Op. Mor. 1766, 28. ΠΥΚΝΑ ἢ πικρὰ τῶν ὀπηρερημάτων ἐπάγων ὁ λόγος. Legitur tamen de Demosthene, Op. Mor. 1436, 30. ἐπιθυμήμασι ΠΙΚΡΟΙΣ. Eidemque infra objicietur ΠΙΚΡΙΑ τὸ πρότερον. p. 496, pen.

Ib. l. 10. Σάτυρον] In Op. Mor. 1552. Neoptolemus dicitur histrio, quem magna mercede conduxit, ut ab eo uno halitu periodos integras pronuntiare disceret: Andronicus vero hic, quem Satyrum vocat hic Plutarchus.

P. 414. l. 5. παρελθεῖν] Scribe, cum V. παρελθεῖν: ut in Op. Mor. p. c. recte scribitur. M. D.

Ib. l. 17. εἰς τὸτο. ἄλλοι] Melius in V. puncto ante hæc posito, εἰς τὸτο ὃ ἄλλοι.

P. 415. l. 9. ῥέοντι πολλῶν] Verba hæc desumpta sunt ex ipsa Demosthenis Or. π. 5εφ. c. 43. M. D.

Ib. l. 10. Μυρρ.] In Op. Mor. 1553, 9. prave scriptum est Τερεναίς. Quin hic, quamvis ad verum proprius, nondum sa-

tis recte habet scriptura. Si Atheniensis fuisset, Μυρρινεσίς scribi deberet: ut ib. 1538, 7. Erat enim pagus Atticæ Μυρρινεῖς, Tribus Pandionidis; cujus incolæ ΜΥΡΡΙΝΟΥΣΙΟΙ dicebantur. Strab. p. 611. quamvis apud Steph. & Max. Tyr. VIII. unico ῥ scribatur. Sed est Μυρρῖν urbs Æolidis, & oppidum Lemni, de quo intelligit Xylander, & ΜΥΡΡΙΝΑΙΟΥ scribendum censet.

P. 416. l. 7. κωμ.] E quibus duos nominat. Op. Mor. 1553, 2. Antiphanem, & Timagenem.

Ead. ib. ῥωποπ.] De hac voce, quam ex Vet. exempl. auctoritate reposuit Stephanus, videndus ad Diogen. La. 124. Menagius. Multa etiam habet Xyl. in Nota, quæ instituti nostri non sunt.

Ib. l. 8. ἔτως ἀπέλαβεν...] Quis in hisce jocus sit, nisi unde petitus esset sequentia aperirent, haud facile perspicere posset. Sed ne sic quidem argutiam ejus, si quæ infit, assequi me fateor. A. Cod. παρέλαβεν habet, pro ἔλαβεν. credo, quia mox sequitur ἀπέλαβεν. M. D.

Ib. l. 9. ῥῆμα τὸτο ἀπέλαβεν Δ.] Pro Δημοθένης, Dacerius Περικλῆς legere jubet, de quo etiam omnia quæ hucusque dicta sunt ab ultima pag. præc. linea, intelligit. Sententiæ suæ rationes cum ipse non attulerit, non inquiram. Omnes Interpp. ἀπέλαβεν usurpare vertunt; quod qua auctoritate nitatur, nescio. Si de Pericle sermo esset, uti Dacerio visum est, optime haberet hæc vox, vertenda tum, a Pericle acceptum. Verum Demosthenem, non Periclem, a Comicis petitum hic dici cum censeam, quid de ea statuum non habeo. M. D.

Ib. l. 10. ἢ ὑπὸ Ἀ. λ.] Extat eo titulo inter Demosthenicas Oratio, sed Libanio suspecta; in cujus ferme initio verba hæc, quæ tangere noster videtur, leges, ἔξετε τὴν νῆσον, ἀλλε ΛΑΒΗΤΕ, ἀλλε

ἌΠΟΛΑΒΗΤΕ.

M. D.

P. 416. l. 14. αὐτὸν σχεδ.] Scribe unico verbo, ἌΥΤΟΣΧΕΔΙΑΖΟΝΤΑ. Quamvis enim simplex stare, si non præcessisset αὐτὸν, possit; composito, quo passim alibi utitur, & hic usum esse certum videtur, quia ni id fit nihili profus est illud αὐτόν.

P. 417. l. 2. πρὸς τὸ βίον...] Rejicit hæc Dacerius ut Plutarcho indigna. Ego, ut & verissima & viro gravi & sapiente dignissima censeo; mecumque credo sentire omnes quibus, quid Sapientiæ & Integritatis opinio apud homines possit usu compertum est. Hinc illud Virgillii,

— *Tum pietate gravem ac meritis &c.*

M. D.

Ib. l. 10. εἴχες... πρὸς φ.] Scribendum omnino est, πρὸς φερύβητον: ut in V. extat.

M. D.

Ib. l. 13. Δημ.] Recte in B. Δημοδέντι.

Ib. l. 19. Αἰσίωνα] De hoc viro nihil aliud novimus. Civem Atheniensem fuisse oportet. In vita hac Demosthenis cum Operibus ejus impressa, Xylander monet, pro *Æsione*, *Appionem* legi.

Ed. & M. D.

P. 418. l. 9. ὅταν... ἐχωμεν] Mallem ἜΣΤ' ἌΝ.

M. D.

Ib. l. ult. Οὐ γδ] II. Υ. 467.

M. D.

P. 419. l. 18. ἀπολογ. δια] Non solet δια sic cum hoc verbo construi. Aut profus delendum, aut ΔΗ reponendum est.

M. D.

P. 420. l. 6. ἀφ' ἐνός... διαγράμματῶ] A Musicis petita metaphora est, nulli Interpp. animadversa. Usurpat iterum in Op. Mor. 95, 28. ὁ δὲ κόλαξ ἌΦ' ἘΝΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ αἰεὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ πρὸς χάριν εἰσδῶς ὑποκρέκειν. Adde 806, 14. & Diog. L. (352 C D. Ed. L.) Quid proprie διάγραμμα sit, Musicis enarrandum relinquo.

M. D.

Ib. l. 8. μόνον] Scribe μόνον, cum Ed. Fl. & B.

P. 420. l. 13. εἴγε ᾧ] Adde articulum, εἴγε τῇ ᾧ, qui in V. & B. recte legitur.

Ib. l. 17. Τῶν γέν μετ' αὐτόν] Recipienda omnino Emendatio Wolfii est, legitis ΚΑΤ' αὐτόν. Hoc enim Phocionis exemplo ostendit, quanta Demosthenis futura fuisset gloria, qui saniori generendæ Reipublicæ formulæ adhærebat; cum ille, qui aliam sequebatur Populo ipsam, affecutus sit tamen tam splendidam, ut Antiquis illis par videretur. Adde quod infra (p. seq. l. 3.) disertis verbis ait: τὰς γε ΚΑΘ' ἌΥΤΟΝ ῥήτορας, ἔξω δὲ λόγῳ τίθεμαι Φωκίωνα, καὶ τῷ βίῳ παρήλθε.

Ed. & M. D.

P. 421. l. 8. ὡς ἐχ] Deesse videtur καὶ, ante has voces.

M. D.

Ib. l. 14. ἀξιοδοτεῖς] Suspecta mihi vox. Sed quam pro ea reponam, non succurrit. Vide Demosth. Or. π. τῷ εφ. c. 42. ubi Senatus Areop. dicitur virum ad Populum *reduxisse* judicandum.

M. D.

P. 422. l. 8. σωωνύμων] If. Casaub. (ad Diog. Laert. 23.) ὈΜΩΝΥΜΩΝ legere jubet. Sed videndus Diog. p. 611. B. ubi eodem quo hic modo scribitur; adeo ut de utrisque editos fuisse ab eo Libros censeat Vossius.

Ib. l. 17. ἀξὺ Φιλίππου] Melius V. & A. ἀξὺ Φιλίππου.

M. D.

P. 424. l. 12. καὶ Θ. καὶ Θεασ..] Vide Palmerii Notam. Uti de Superioribus duobus dixerat esse *Macedonas*, ita hic patriam horum nominare voluisse vero simile est: quod fiet, si prius καὶ tollas, & post Θεασυδαῖον, ἩΛΕΙΟΝ addas, quod facile excidisse festinantibus Librariis potuit. Dicitur enim *Eleus* Op. Mor. 1536, 20. quanquam ibi quidem prave scriptum est Θεασύλαιον.

Ed. & M. D.

P. 425. l. 6. ὡς εἰκε] Illud ὡς, nisi deleas, totam pervertet sententiam.

M. D.

P. 426

P. 426. l. 4. ἀνθρώποισι] Scribe, cum A. Cod. ἀνθρώπεια.

Ib. l. 8. περιχρῖν] Haud facile adducar ut genuinam esse hanc Scripturam putem. Inspiciantur accurate Codd. In optimis, ni fallor, reperietur ΠΡΟΣΕΧΕΙΝ, ut p. seq. l. 2. 434, 4. & passim. M. D.

Ib. l. 14. Ἀγ. τύχη] In Op. Mor. 1554, 8. Ἀγαθὴν τύχην est.

P. 427. l. 1. σατρ.] V. ἐπὶ θάλασσαν addit. quod genuinum videtur. M. D.

P. 428. l. 12. καλῶς, εἰ ᾗ] Scribendum, ut in V. & A. Codd. est; καλῶς ἔχει. quod Dacerius etiam observavit. In Op. Mor. 207. verba ipsa Æschinis exhibet.

P. 429. l. 4. ὡπερεῖ... κελδούνας.] V. A. & B. recte, ὡπερ οἱ... κελδούνας.

Ib. l. 6. ἀπαγ.] Melius iidem, ἐπαγάγοιτο.

Ib. l. 7. ἀτυχῆσι] Immo, ut tota orationis series poscit, & jubent V. & A. Codd. ἀτυχῆσι. Cui Scripturæ sola vox παδῶν non videtur favere, quia haud temere in bonam partem usurpata reperitur. Sed media est, quamvis in sequiorem fere partem rapiant. Vide p. præc. l. 18. Aut, si qua mutatione opus sit, legendum; ἐκ τῶν κοινῶν ἐπὶ τὰ οἰκεία ΠΑΘΗ. M. D.

Ib. l. 18. ἀπεσθήκει] Forsan ἀπεπλήθει, inquit Cl. Editor: ut p. seq. l. 19. & V. 333, 15. simplex usurpatur. Sed mihi servanda videtur vulgata. Vide supra 240, 5. τὸ γόνιμον ἈΠΟΣΒΕΣΑΣΑ. Et Xen. (Ed. Steph. 142, 15.) τὸ μῦθοι τὰ ἰππικά... μελετᾶν, ἈΠΕΣΒΗΚΕ. M. D.

P. 430. l. 2. ἐξήται] Ita scribitur etiam in Op. Mor. 1556, 26. & 1557, 7. Sed recte Cod. B. ἐξήται. Vide supra 185, 3. δέκα ἑξή π. ἘΞΑΙΤΟΥΝΤΟΣ Ἀλ. Op. Mor. 1546, 27. & Diod. Sic. p. 498. Passim autem ea voce utitur noster.

Ib. l. 4. Μυροκλέα] B. Cod. (quod in

Var. L. omissum est.) pro hoc, Ναυσι-κλέα habet; de quo vide Op. Mor. 1552, 20. Sed nihil mutandum. Vide supra 420, 15. Meursl. tamen Μοιροκλέα legit.

P. 430. l. 6. ὅς... ἐξέδωκε] Fl. Ed. V. A. & B. ὡς. Melius, mea quidem sententia, scribetur, Ἄ. M. D.

Ib. l. 16. αὐτῶν ἢ π.] Melius in V. αὐτῶν. M. D.

Ib. l. ult. Χαίρωνδα] Legendum Χαρών-δα, ut recte scriptum est Op. Mor. 1549, 5. & emendanda ea vox p. 1539, 26.

P. 431. l. 1. ἔτεσι δέκα] Palmerius & Dacerius, non X. sed VIII. tantum dici debuisse, hic ex Archontarum serie, ille ex Olympiadum apud Diod. notatione, putant. M. D.

Ib. l. pen. εἰκ. ταλ.] Δαρεικὸς χιλίους. Op. Mor. 1554, 23.

P. 432. l. 1. ὄψιν] Scribe, cum V. & A. ὄψει. Sic enim melius est.

Ib. l. 7. ἀπ' ἀργ.] B. pro ἀπ' habet παρ'. Neutrum placet. Scribendum ἸΠ' ἀργυρέτης, eodem modo quo supra ἸΠΟ σωματῆχος dixit. M. D.

Ib. l. 8. βελομύρα] Prave. Repone βελομένοις, præeuntibus V. & A. uti & Steph. volebat. M. D.

Ib. l. 10. Οὐκ....] Qui hanc vitam Anglice vertit Anonymus, Notas Tan. Fabri ad Tim. Luciani non viderat. Optime hæc enarrat Dacerius. M. D.

Ib. l. 13. Καλλ.] Fœenerator erat. Vide supra 183, 18. M. D.

Ib. l. 19. περιήκοιτα] Op. Mor. 1555, 6. & 14. XXX. tantum Talenta leguntur. Prave. Vide infra 435, 4. ubi iterum L. leguntur.

P. 433. l. 5. ἐπιδιώξαντες αὐτῶν] Αὐτὸν habent V. & A. M. D.

P. 434. l. 1. Λαμία] Vide Op. Mor. 1555, 18. ubi prave Λάμεια scribitur.

P. 435. l. 2. ἐσοφίσαντο] Melius A. & B. ἐσοφίσαντο, ut Xyl. volebat. Prave Ed. Fl. ἐψοφίσαντο. P. 435.

P. 435. l. 17. μαθητήν] Melius in A. Cod. μαθηταῖς. M. D.

Ib. l. 18. Ὑπερίδω... Ἀεισιόουκον] De priore, vide Op. Mor. 1560, 2—. De posteriore, 1554, 15. & 1558, 28.

Pro Hyperide Luci. in *Demosth. Eucratem* habet. c. 31. M. D.

Ib. l. 20. Αἰάκειον] Op. Mor. 1555, 26. Ἀκεῖον legitur. Prave. Hoc Templum, urbe ab Atheniensibus postea diruta, exstabat adhuc Pausaniæ ætate; (Ed. Sylb. 33, 42.) ἔστι δ' ἀγορᾶς τε ἔτι ἐρείπια, καὶ ΝΑΟΣ ΑἸΑΝΤΟΣ. Unde conjicere est, ΑἸΑΝΤΕΙΟΝ apud Nostrum scribi debere. Ed. & M. D.

Ib. l. ult. γλ. ἐλμ.] Auctor Vitarum X. Rhet. in Op. Mor. 1560, 6. βασιανζόμωδ. ΔΙΕΦΑΓΕ ἢ γλῶτταν, ὡς τε μηδὲ ἔχειν, &c. M. D.

P. 436. l. 1. Καλαβρία] Recte observat Xyl. β frequenter in MSS. pro υ legi. Hic certe, & 438, 7. ita peccatum est. At recte apud Luci. in *Demosth. Καλαυρία* scribitur. De Insula hac, & Neptuni asylo, vide Strab. (Ed. Par. 373. & seq.) Ante portum Trœzenium sita erat. In Var. L. omiffa sunt hæc verba, quæ in Ed. Par. extant. οἶκον ἐν ᾧ προσκυνεῖται ὁ Θεός. V. Scholium est ad vocem ἱερῶν pertinens. Stephanus ex Strabone emendandus est, apud quem prave πρὸς τῆ Κρήτη legitur.

Ib. l. pen. ἦ... Κρέοντα...] Respicit Sophoclis Antig. Vide vers. 25, &c.

P. 437. l. 5. Ἀείτων] Chium intelligit Vossius, Stoicum. Chius dicitur II. 290, pen. *Philosophus*, II. 351, 3. & 249, 5. At quæ hic *Aristoni* huic, Op. Mor. 1556, 14. *Satyro* tribuuntur. Ed. & M. D.

Ib. l. 8. Δημ. Ἀντ.] Verius sic puto, quam ut Op. Mor. 1556, 12.. Δημ. Ἀντ. χαιρειν.

P. 438. l. 1. εἰκόνα τε χ.] Vide Op. Mor. 1557, 4. & seqq. M. D.

VOL. IV.

Ib. l. 7. οἱ γδ...] Sic tamen Demetrius Magnesius, Op. Mor. 1556, 5.

Ead. ib. Καλ.] Repone & hic Καλωεῖα. M. D.

P. 439. l. 3. Κάσανδρον] Diod. Sic. p. 625. Ἀντίπατρον habet. Prave. Vide Nostrum 206, 3. ubi iterum *Cassandro* id tribuit.

CICERO.

P. 440. l. 1. Ὀλβίαν] V. & A. Ἐλβίαν, recte: nisi quod, pro tenui, asperum debet habere spiritum. Videratque Xyl. ita scribendum, qui apud Eusebium *Helviam* dici observat, Num. MDCCLXXI. ad quem locum emendare Plutarchum Scalliger jubet.

Ib. l. 4. Ἀπτιον] Recte in A. legitur Ἀπτιον. Intelligit autem Tullum Attium, ad quem confugit Coriolanus. (Vide II. 77, 8. Τύλλον) Addenda etiam, post Ουόλοέσκοις, hæc verba, ex V. & A. ἡ πολεμῆσαιτα Ῥωμαίοις ἐκ ἀδωάτως. Xyl. & *Dac.*

P. 441. l. 3. τῆς δύο ὄν.] V. non agnoscit δύο. Absit etiam in Op. Mor. 361, 13. Et sane loco moveri debet, nisi velis cum Lat. Int. *initia* vertere, quod absurdum est. Steph. censebat scribendum, τὰ μὲν πρῶτα δύο τῆς ὀνομ. optime. Ed. & M. D.

Ib. l. 8. ἡμ. τρίτη...] De hoc loco, consule, si lubet, Lipsii Excurs. A. B. ad Tac. Ann. XVI. At fugit virum eruditissimum locus Luciani ad rem apprimè faciens, in *Aprophr.* c. 8. ἡ μὲν τὸ ἔτος ἀρχὴ, μᾶλλον δ' ἀπὸ τ' μεγάλης νεμυλίας ΤΡΙΤΗ, ἐν ἣ οἱ Ῥωμαῖοι, κατὰ τι ἀρχαῖον ὄχλον αἰ τε αὐτοὶ ὑπὲρ ἀπαντὸς τὸ ἔτος ἐυχάσταντας, ἡ δὲ δύσει, Νημᾶ τὸ βασιλέως κατασκόλασαμδύς τὰς ἱερουργίας αὐτοῖς. M. D.

Ib. l. 17. Πλατ.] Verba hæc Platonis respicit, Polit. V. (Ed. Lugd. p. 466 G.) ἐκὼν ἢ τὸ φιλόσοφον, σοφίας φήσομεν ὀπιθυμητὴν εἶναι, εἰ τὸ μὲν, τὸ δ' εἶ, ἀλλὰ πάσης; Et iterum

Hh h h

iterum initio VI. (p. 469 E.) Xyl. & Dac.

P. 441. l. pen. Πόντιο Γλαύκῳ] Per-
riit poema illud. Alius hic Glaucus ab
illo de quo Virg. Georg. III. 267. quod
ideo moneo quia hujus Vitæ Int. Angl.
id nesciens, de emendatione cogitavit.
De utroque Consule Lloyd. M. D.

P. 442. l. 11. χολαφῆν βίον] Forfan me-
lius legeretur ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΝ. Vide
infra 445, 2. Nescio etiam, an non ἀνελ-
θῶν sit rescribendum.

Ib. l. 17. πένθηκοῖα...] Rualdus hic
Plutarchum adversus Scaligerum vindic-
cat, An. XXVII. quam vide ad calcem.
Extant etiam Xyl. & Dac. in eam rem
Notæ.

P. 443. l. 3. αὐτῶ] Repone, ex A. &
B. αὐτῶ.

Ib. l. pen. ἐτέτραπτο] Recte H. Steph.
mutare jubet in ἐτέτραπτο. Et ita Cod.
A.

P. 444. l. 7. πῶ M.] Vide Ruald. An.
XXVIII.

Ib. l. 18. ἀπημελίθη] Apagesis. Rescri-
be ocius, cum B. ἀπημεβλώθη.

P. 446. l. 3. φησι] In Or. pro Planc.
(Num. Græv. 26.) Xyl.

Ib. l. 12. καὶ πολλῶ] Steph. nisi inso-
lens ei videretur hæc verbi ἑπιταράττω
construictio, Plutarchum scripsisse puta-
ret, ὁ καὶ &c. M. D.

Ib. l. 17. πολιτικῶν] Recte A. Cod.
πολιτῶν.

Ib. l. 18. εἰδίζεν αὐτὸν] Idem Cod. &
V. etiam, εἰδισε μνημονόειν: quod utique
melius est vulgata. H. Steph. TH, τῶν ὄν.
conjectabat legendum.

P. 447. l. 12. ἢ ἐκτῶ] Recte A. Cod. ἢ
μὴ ἐκτετραμυρόν. Quo admissio cadit Ru-
aldi Animadversio XXIX. M. D.

Ib. l. ult. καὶ μὴν ἔπι...] Inferendum est
ἘΦΗ. καὶ μὴν, ἘΦΗ, ἔπι &c.

P. 448. l. 1. ἐβδ.] Vide Ruald. An.
XXX.

Ib. l. 6. Ἄρποις] Scrib. ἈΡΠΙΝΟΙΣ:
ut II. 486, 2. Xyl.

P. 449. l. 10. ἑπιμελώσ] Alibi utitur,
non hac, sed cognata voce: p. 453, 5.
δῆ ἢ ἘΜΜΕΛΩΣ πολιτοδύμνον &c. V.
290, 12. ἢν δέ τις ἘΜΜΕΛΕΙΑ καὶ πᾶσι τὰς
ἕξαμαρτανόντων δικαιοῦσαι. Unde forsan
& hic ἘΜΜΕΛΩΣ scribendum.

Ib. l. 13. εἰπῶν] Lege, cum A. Cod.
εἶπεν: uti jubebat H. Steph. M. D.

Ib. l. pen. αὐτὸν...] Non satis sanus
mihi hic locus videtur. Forfan adden-
dum πολλῶν, post καλέων. Forfan et-
iam ἐκαλέων, non καλέων, scriben-
dum est. M. D.

P. 450. l. 2. ταῦτα] Immo Τ'ΑΥΤΑ.
M., D.

Ib. l. 4. βελομύς] Non sollicito vul-
gatam. Sed si plures accederent Codd.
potior mihi videretur scriptura Cod. A.
βελομύς legentis. M. D.

Ib. l. 10. διὰ τὴν πόλιν...] Hæc verba
an aliunde huc illata sint, nondum vi-
deo. Hinc certe eliminanda videntur.
M. D.

P. 451. l. 14. περὶ δὴ κω...] De pra-
vatissima hæc verba sunt. At primo
quidem, præeuntibus V. & A. περὶ δὴ κω
& ἐσομύς scribendum est, uti postulat
ἀνδρὶ ad quod referuntur. Deinde, pro
ἀγόνῳ, ego ἈΡΧΟΝΤΟΣ reponendum
esse censeo; quia de *Collega* hic palam
fermo est.

Ib. l. 17. καίτοι... μόνος...] Quis hæc
legens non putet, cum Angl. Int. *solum*
Ciceronem fuisse *plebeium*? Atqui ex
VII. Candidatis, *duo* tantum *Patricii* e-
rant. Sed *solum* erat *homo novus*: (Vide
Suppl. Liv. CII. 32.) quod voluit hisce
Plutarchus, melius habituris, si ἰππικῶ
MEN π. ὁ, β. ΔΕ, legas. M. D.

P. 452. l. 6. φυγάδας ἐβαλλεν] Sicci-
ne conficietur quod volebant a Rep. per
Syllanas leges remoti? quibus (l. 3.) fa-
viffe

viffe dixit hanc Rogationem. Minime gentium. Quis ergo Plutarcho tam iniquus est, ut hæc ab eo profecta esse censeat? *Exules* contra his *Xviris reducendi* potestas, haud dubie, hoc Plebiscito fiebat: legendumque, pro ἐκβάλλειν, ΚΑΤΑΓΕΙΝ, quæ vox ei rei propria est.

M. D.

P. 453. l. 10. M. Ὁ στρατ.] *Tribunus pl.* hanc legem tulit Otho. Vide, si lubet, longam hac de re Xylandri Notam.

M. D.

P. 454. l. 16. ὑποκρ.] Scribe cum A. Cod. ἀπόκρισιν.

M. D.

P. 455. l. 4. ὕστερον τέτων...] Sic usurpari interdum, non ignoro. Mallet tamen hic, pro τέτων, ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ: de quibus supra p. præc. l. 2. & seqq. Post σωερχομένων autem, addendum ex Codd. V. & A. καὶ καταλοχιζομένων. Vide l. 19.

P. 455. l. 15. καὶ τι τ' αἰτίας ἀποδύμεν] Scribendum censeo ἈΠΟΛΥΟΜΕΝΟΣ, quod hac in re proprium est. Vide III. 248, 13. τ' αἰτίαν τ' φθορᾶς ἈΠΟΛΥΣΑΜΕΝΟΣ.

M. D.

Ib. l. 18. Ἀρρί] Solus Interpretum Dacerius vulgatam hic sequitur. Cruf. *Martium* vertit. Xyl. *Attium*. Angl. ex Sallustio *Marrium*.

P. 456. l. 9. Μάρκιον...] Priorem, *C. Cornelium* Cicero & Sallustius: posterio-rem, Sallustius Vergunteium vocant.

Dacer.

P. 457. l. 9. ὡς εἶθ...] Sic & Dio Lib. XXXVII. καὶ ὁ Λεῖνῆλ... ὁ μὲν τ' ὑπατείαν ἐκ τ' γενομένης ἐκπεσών. ἐστρατήγει γὰρ ὅπως τὴν βασιλείαν ἀναλάβῃ.

Dacer.

P. 459. l. 7. ἀλλήλοισ] Videtur hæc vox in textum irrepsisse ex quibusdam Codd. in quibus prave pro ἀδήλως, quod sequitur, scripta fuerit.

P. 460. l. pen. ὡς αὐτός...] A nemine observatus est, in Operibus Ciceronis

quæ supersunt, locus ille. *M. D.*

P. 461. l. 19. ἀρχὴς ἀν...] Vide Ruald. An. XXXI.

P. 462. l. 9. σωμαπερείσας] Utitur eadem voce, in reque eadem, p. 107. ult. Suspiciatur tamen Cl. Editor, legi debere ἐναπερείσας.

M. D.

P. 463. l. ult. ὅτι μέγιστον ἦν] Recte V. & A. μέγιστον, pro μέγιστον ἦν, habent.

P. 464. l. 14. χιλίαρχοι] Immo δήμαρχοι, uti recte in V. & A. legitur.

Ib. l. 18. ἐκείνῃ] Stante hac Scriptura, *Cesarem* intelligi necesse est; de quo tamen dici non potest ἀπ' ἴσης ἔξουσίας. Unde patet, legendum esse ἘΚΕΙΝΩΝ, ut ad *Tribunos* referatur. Erat enim Cato *Tribunus pl. designatus*. Emendationem hanc secuti sunt omnes Intt. quod probō.

Ed. & M. D.

P. 465. l. 1. πρῶτον...] Vide Ruald. An. XXXII.

Ib. l. 17. μέγιστον] Mallet MΗΚΙΣΤΟΝ.

Ib. l. 18. ἐν ἔπις.] Hoc Ciceronis dictum frustra in Epistolis quæsi. *Dacer.*

P. 466. l. 6. Ἡρώδην] Suspectum mihi hoc nomen, quod Adolescentis potius alicujus Romani esse decebat, cui, uti & filio, auctor esset, &c.

M. D.

Ib. l. 14. ἐπαιρομένη] Magis mihi arripet scriptura Ed. Fl. & Cod. B. ἐπαιρόμενον.

M. D.

Ib. l. 15. Νεμ.] Reponendum & hic & l. 17. Μενατιά, quod in V. A. & B. legitur.

Ib. l. pen. κακός] Scribe, cum V. κακῶς: ut Op. Mor. 361, pen.

M. D.

P. 468. l. 6. τὸ εἶς ἀτύπητον.] Vide Exod. XV. 6. Qui mos ad Ethnicos manarat.

Dacer.

Adde Op. Mor. 361. & 1121, 23.

Ib. l. 11. Π. ὃ Σησίβ] Erant Romæ Sestii; sed hic, ni fallor, P. SEX-
Hhhh 2
TIUS

TIUS est, Ciceronis studiosissimus; pro quo extat Oratio. Vide tamen Cic. Epist. ad Att. VII. 27. ad Fam. VII. 13. *M. D.*

P. 468. l. 12. *παριόντι* [⊙] Prava utique hæc scriptura est. V. *παριέντι* [⊙]. Optime. *M. D.*

Ib. l. 13. *ἀφιειμ.*] Mendosam esse hanc vocem suspicor. Si enim *absolvatur*, quo modo *privatus* erit cras? *M. D.*

Ib. l. 14. *Κώνσαν*] Repone, *Κότιαν*, ex Cod. A. Sed vide etiam Op. Mor. 362, 2. ubi *Poppilium Castum* vocat. *M. D.*

Ib. l. 18. *ὁ Κ.*] Scribendum est, *ὦ Κ.*

P. 469. l. 2. *Φίλαγον.*] In Op. Mor. 361, 26. *Διόδοτον* habet. *M. D.*

Ib. l. 10. M. *Ἀκύνιον*] *M. Aquilium* omnes Interpp. faciunt. Merito.

Ib. l. 16. *Φοίβη...*] Sophoclis hic versus est, de Laio. *Dacer.*

Ib. l. pen. *ἤν ἀναπεφωνηκότων*] Forfan *ἤν ΠΕΦΩΝΑΣΚΗΚΟΤΩΝ*: de qua voce vide Op. Mor. 621, pen. *M. D.*

P. 470. l. 1. *ἀμαρτίαν*] Scribe, præuntibus V. & A. Codd. *ἀπάριον*: uti recte Op. Mor. 362, 13. scriptum extat. Qua de re Crus. & Dac. jam monuerunt.

Ib. l. 12. *Αὐρ. Σερ.*] Scribe *Αὐρηλίας Σερ.* ut in Cæs. p. 110, 4. Quod a Xyl. & Dac. in versione factum est. Et mox, pro *Αὔραν*, *Ἀβραν*.

Ib. l. 17. *σωήθη*] Melius in Cæs. (110, 12.) *σωεισθη*. *Xyl.*

Ib. l. 18. *δίκλω... ἀπεγράφατο*] Stante hac scriptura, Cæsar ipse Clodium defert; quod veritati historię repugnat. In Cæs. enim, 110, 18. a Trib. pl. ei dies dicitur. A. Cod. habet *δίκη*. Sed exempla desidero: maloque *ἈΠΕΓΡΑΨΑΝΤΟ* reponere. Senatus enim, re audita, ad Pontifices retulit; a quibus nefas esse perpetratum, pronuntiatum est. Vide Cic. Epist. ad Att. I. 13. *M. D.*

P. 471. l. 7. *Τύλλε*] *Τελλίε* malim:

ut libertus aliquis Ciceronis intelligatur.

Xyl.

Ib. l. 15. *Τερεντίαν*] V. & A. *Τερτίαν*: quod genuinum puto. *M. D.*

Ib. l. 16. *Καθαροῦσαν*] Cum Romana vox sit, Romano more scribi etiam decuit, *Καθαροῦσαν*. Vide Cic. Or. pro M. Cœlio, c. 28. & Comment. *M. D.*

P. 472. l. 1. *συσκευυμδίας τοῖς γραμμασι*] In Cæs. 111, 7. *σ. τοῖς ΠΡΑΓΜΑΣΙ τὰς γνώμας* habet: quam genuinam esse scripturam, & hic reponendam, magno opere probare nititur Dacerius.

Ib. l. ult. *ὑπὸ τ. ὑ.*] Dele illud *ὑπὸ*: & vide Not. ad p. 490, 1. *M. D.*

P. 473. l. 1. *ἠξίωσε...*] Non ita Cicerone. Vide Ep. 18. Lib. II. ad Att. *Cæsare valde liberaliter invitator in legationem illam, sibi ut sim legatus, &c. Dac.*

Ib. l. 11. *ἐπὶ τῷ ὁ Κ. ἐκαλείτο*] Optime hæc restituit Cod. A. in quo ita habent. *ἐπὶ τῷ ὁ Κ. ἐκαλείτο*. *M. D.*

Ib. l. 12. *κόμης ἀνάπλευς*] Sic iterum infra l. 19. *ΚΟΜΩΝΤΕΣ*. & p. 494, 6. *ἀρχμῆ καὶ ΚΟΜΗΣ ἈΝΑΠΛΕΩΣ*. Sic 479, 2. *ΚΟΜΗΝ θρέψαι, καὶ μεταβαλεῖν ἐδῆτα φαῖαν ἀπαξιώσαντι* [⊙]. Sic denique in Mario, II. 535, pen. *ἐδῆτι φαῖλη κερρημύτι* [⊙], καὶ *ΚΟΜΩΝ*, ἀφ' ἧς ἐφυγεν ἡμέρας. Unde liquet emendatione opus non esse.

P. 475. l. 8. *Ἰππ.*] Melius in Ed. Fl. *Ἰππωνίω*. Sic enim Strabo & Scylax scribunt. *M. D.*

Ib. l. 10. *Ἰπαρχ* [⊙] Prave. Scribe, cum V. *Ἰπαρχ* [⊙]: ut infra 482, 5. *τεχτόνων ἸΠΑΡΧΟΣ* bis scribitur. *Ed. & M. D.*

Ib. l. 11. *καταγράφειν*] Donec aliunde mihi pateat, hanc vocem ita usurpari, ego a Plutarchi manu, potius *ΚΑΤΑΤΑΞΕΙΝ* fuisse arbitrabor. *M. D.*

Ead. id. Γ. *Οὐεργίτι* [⊙] Sunt qui *Virgilium* malint: & ita A. Cod. &, monente Xylandro, Cic. in Or. pro Plancio (Num. Græv. 40.)

P. 475. l. 19. πρὸς αὐτὸν] V. Cod. addit, ταῖς πρεσβείαις.

Ib. l. pen. ἔτι ἢ Ἰτ.] Videtur dicendum potius fuisse, πρὸς ἢ Ἰ. *H. Steph.*

P. 476. l. 5. ἀνομι.] Malo, cum A. & B. ἐνομόρξαθς. Sic in Cras. III. 249, 14. ΠΡΟΣΟΜΟΡΞΑΣΘΑΙ τὸ ἀγθ. Quod confer cum 265, 17. Κάσαρι ἢ αἰτίαν πρὸς ἐμβόρμθ.

P. 477. l. 2. βιαίως] Non solet noster hoc adverbio uti. suspicor ΒΙΑΙΩΝ in Codd. fuisse; & ita accepisse scriptorem Supplem. Liv. video, (CIV. 47.) cum ait; *postremo lege Plotia de vi reum fecit.*

Ib. l. 10. τὸ ῥηθέν....] In Or. post redit. in Sen. *Xyl.*

P. 478. l. 15. Λικινίῳ ἢ M.] *L. Licinius Murena* is est, pro quo extat hodieque Ciceronis Oratio. quod ideo hic moneo, ne quis forte, pro *Licinio, Lucium* scribere velit; quia vulgo tantum *L. Murena* audit.

P. 479. l. 6. Γίνεθ]... ἢ ἰερέων, ἔς] Deesse videtur ἔς, ante ἔς.

P. 480. l. 1. Κεκλιῖς] A. Cod. Καλιῖς. Sed Κοιλιῖς scribendum est. Extat epistola, de qua mox dicet, L. II. ad Fam. 11. Bochartus de Anim. S. S. III. 8. & uterque Lat. Interp. *Cælium* reposuerunt. Dacerius etiam in Nota. *Ed. Ἐ M. D.*

Ib. l. 14. αὐτῷ Π.] Absurdum est hoc αὐτῷ: proque eo scribendum ΑΥ ΤΟΥ. Cujus locutionis etsi exempla nunc in promptu non habeam, probabunt, sat scio, elegantiarum istarum non incuriosi homines hanc Emendationem. *M. D.*

Ib. l. 19. Ποτέρωσε...] Stante hac scriptura, verba sunt ipsa Ciceronis, quæ tamen a Doctorum nullo in ejus Epistolis reperta sunt. V. & A. Codd. ante hæc inferentes διαπορεῖν, Plutarcho sua reddunt. Ac tum quidem in Ep. 9. Lib. VIII. rationes illas dubitandi invenies. *M. D.*

P. 481. l. 11. αὐτῷ] Immo οὐτῷ: de seipso enim Catonem loquentem facit.

M. D.

Ib. l. 13. ἴσα] Mira in Codd. circa hanc vocem varietas. Ego nullam harum lectionum genuinam censeo: delendamque, aut in ἩΣΥΧΩΣ mutandam. *M. D.*

P. 482. l. 15. ἄλλοι.] Rescribe ocuis, præeuntibus V. & A. Codd. ἄλλοι.

Ib. l. 17. Ἀλλὰ γδ] Forfan meliuscule habebunt hæc, si ΚΑΙ, pro γδ, legamus.

M. D.

P. 483. l. pen. ἰέναι χεῖρας] Scribendum est ἰέναι.

P. 484. l. 8. μεταφράζειν] Non rejicienda videntur quæ in V. & A. Codd. de Platone adduntur. Addo itaque τινὰ τῶ Πλάτωνθ.

M. D.

Ib. l. 10. καταθ.] Scribendum, cum V. & A. συγκατάθεσιν. uti jubebat Stephanus: (Vide Acad. Q. IV. 12.) Sed non ἀποχλή, quod B. & Ed. Fl. habent. *M. D.*

P. 485. l. 19. αὐτῷ] Immo αὐτῷ, uti recte Fl. Ed. & B. Cod. habent.

P. 486. l. 16. σωιγ.] Addunt V. & A. ὅτι τὸς ἀνδρας. quod in textum recipiendum censeo.

M. D.

P. 487. l. pen. μεταμ.] Rescribendum, μεταβεβλήθς: ut in V. & A. legitur.

P. 488. l. 3. πλῆθθ.] Adde, ex V. & A. ἀνθρώπων ὑπὸ χαρᾶς ἢ πόθς. *M. D.*

Ib. l. 11. ἀνίπ.] Scribe, cum B. ἀνίπαρεξιώτες.

Ib. l. 13. διχ...] Vide Ruald. An. XXXIII.

Ib. l. ult. ἐδόκει ἢ ἢ] Exciderunt, post hæc, verba aliquot quæ nobis exhibent V. & A. Codd. nempe: μείζων τις αἰτία γεγόνενα τῷ ἢ Κικέρωνα.

P. 489. l. 2. καλεῖν τινὰ τὸς...] Prava hæc: Scribe τινὰ.

Ib. l. 15. ἀδελφῆς K.] Scribe, ἈΔΕΛΦΙΔΗΣ. Fuit enim Attia Octavii uxor, mater Augusti, filia M. Attii Balbi, & Juliae

Juliae fororis Cæsaris. Ideo fuit ejus ex forore *neptis*, non *foror*. Infra in Ant. idem est error, sed ab H. Steph. notatus.

Palm.

P. 490. l. 1. ἔτω γδ ὑπὴρ πρὸς τὸ μ. ἄν- τόν] Quis ferat hæc? Delent quidem πρὸς V. & B. Sed quid tum? Quis enarrabit, ὑπὴρ αὐτόν? aut, si ita lubet, αὐτό, ut ad *μειράκιον* referatur? Corrupta ergo est vox ὑπὴρ. Exempla certe desidero, in quibus ὑπερι ita usurpetur. Si quis tamen servare velit, αὐτόν post πατέρα collocet auctor sim. Ego sic refingo. ἔτω γδ ὙΠΕΔΥΕΤΟ τὸ μείράκιον, ὡς τε &c. Sic III. 446, 17. ὙΠΟΔΥΟΜΕΝΟΣ τῆ δῆμον. Vide & hoc Vol. p. 15, pen. 275, 10. ὙΠΟΔΥΟΜΕΝΟΙΣ τῆ Ἰόβαν. & 472, ult.

M. D.

Ib. l. 4. δερ. K.] Recte V. & A. δεραπύων τῆ K. quod & Interpp. viderunt.

Ib. l. 16. αὐτῶ] Recte abest in B.

P. 492. l. 7. λογισμὸς αὐτός] Recte Ed. Fl. λογισμὸς αὐτόν. Vide V. 190, 4. & Not.

M. D.

Ib. l. 8. ἔφη] Melius legeretur ἘΦΘΗ: ut passim; nisi mox sequeretur ἔψ).

Ib. l. 10. συσκ.] Scribendum est ΣΥΣΚΕΥΑΣΟΜΕΝΟΝ.

M. D.

Ib. l. ult. καὶ τ' ἄλλα...] Neque ex Var. L. quicquam liquido confici potest; neque hæc mihi admodum placent. Id unice ex Var. L. elici potest, scriptum fuisse, ΚΑΙΑΤΤΑΝ, vel quocunque demum pacto Græce *Caietam* scriptam voluit Plutarchus, pro nostro Καπίτας. Appianus, *prope Capuam* interfectum fuisse, ait. Val. Max. in villa Caietana factum tradit; l. 4.

Ed. & M. D.

P. 493. l. 13. αὐτῶ] Lege, cum A. αὐπῶ: ut poscit *βονδῆ*.

M. D.

Ib. l. ult. Φιλ.] Cic. Epist. ad Quintum fratrem, l. 3. *Philogonium* vocat. *M. D.*

P. 494. l. 6. ἀπενὲς ἑώρα τοῖς σφ.] Quid audio? Ὁρῶ cum dativo conjunctum!

O Veneres Græcas! Scribe ἘΝΕΩΡΑ, Nostro familiare; quod regimen illud amat.

M. D.

Ib. l. ult. Τύρων] Ita etiam antea (485, 18.) scriptum vidimus hoc nomen. At hic quidem Cod. A. Τίρων habet, quæ genuina scriptura est.

M. D.

P. 496. l. 13. Δημοθενικός] Quonam referemus? ad ἠδῶ, an ad δίοψις, quæ sola præcessere? Repugnat utrumque. Scribe ergo ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, ut & infra scriptum est Κικέρων: aut Substantivum exhibe quod exciderit. Habemus idem Pythæ dictum supra 414, 17. ubi ἐλ- λυγίων ὄζειν αὐτῶ τὰ ἐνδυμήματα ait: & apud Luci. Δημ. c. 15. ὁ κρότῶ τῆ Δη- μοθενικῶν λόγων ἀπόζειν τῶ νυκτερινῶ λύχ- να.

M. D.

P. 497. l. 3. Κελίε] Scribe ΚΟΙΛΙΟΥ. Vide supra ad 480, 1. Extat autem hæc pro Coelio Oratio. Negat Dacierius, in ea reperiri sententiam quam carpit nos- ter. Quid ergo sibi volunt hæc verba c. 17? *Multa enim nobis blandimenta natura ipsa genuit.... si quem forte inven- neris qui aspernetur, ... huic homini ego fortasse & pauci, Deos propitios; ple- rique autem, iratos putabunt.* Quid hæc? *Alii, voluptatis causa omnia sapientes facere dixerunt, &c.*

M. D.

Ib. l. 10. εἰπῶν] Cum Catonis hæc verba esse constet, excidisse Ὁ ΚΑΤΩΝ necesse est; quod adeo post *δικαστῶς* reponendum censeo. Ut enim nunc oratio habet, Ciceronis ipsius verba expectantur.

M. D.

Ib. l. 11. τό, τε] Mallem ΓΕ. *M. D.*

Ib. l. 13. σπυδῆ καὶ...] Prava hæc esse palam est. Recte V. & A. τὸ φρονιτικὸν τῶτο habent. Unde & aliter interpungendum esse patet, in hunc modum. σπυδῆ. καὶ τὸ φρ. τῶτο καὶ &c.

P. 498. l. 3. Βελθῶ...] Laudat & in Op. Mor. 565, pen. 596, 9. ubi Æ-

schylo

fchylo tribuit: & 1136, 18. *M. D.*

P. 499. l. 4. Πλατ.] Vide de Rep. V. (Ed. Lugd. p. 466 B.) quamvis verba aliquid quantum discrepent. Et Epist. VII. p. 716 D. *M. D.*

Ib. l. 9. ἀλλ' ἴσθ'.] Melius, mea quidem sententia, V. & B. γράφοντας. *M. D.*

‡ Ib. l. 12. δαν. ἐπὶ ναυτ.] Apud Athenienses ναύτικόν τόνον fuit ἐπίπεμπτον. &c.

Int. Angl.

P. 500. l. 6. ᾠδάνομον] Melius dividetur hæc vox, & ᾠδὴ νόμον scribetur.

Ib. l. 9. ἀργύειαν] Immo ἀργύρειαν, uti recte habet A. Cod. & emendandum viderunt Lat. & Gall. Interpp. lidem non satis observasse videntur, quo sensu οἰκτείεσθαι hic a Plutarcho sit usurpatum, cum misereri vertunt. Significat enim tædere, cum culpam aliquam ignaviæ & imbecillitatis connotet. Vide in Ant. V. 123, 18. Ῥωμαῖοι ἢ ὈΚΤΕΙΠΟΝ ἐκ ἐκείνου (Octaviam) ἀλλ' Ἀἰώνιον. ubi etiam liquido patet, non misereri significare, sed stuporem mirari. Vide locum integrum, & mecum, credo, senties. *M. D.*

Ib. l. 11. ἀποκρυπτόμενον ἢ...] Pessime in V. pro ἢ... ἠκούσα, quo Mortem de-

signat, (θάνατον enim præcessit) τὴς... ἠκούσας legitur. Sed incommodum fortasse alicui videbitur ἀποκρυπτόμενον ita situm. Certe Lat. & Gall. Intt. loco moverunt, & sic vertunt quasi ἀειφόβουσα ἢ θανάτου ἢ... scriptum esset. Sed en tibi Luciani locum, quo scrupulus iste eximetur; Ver. Hist. Lib. II. c. 38. ἐπεὶ δ' ἈΠΕΚΡΥΨΑΜΕΝ αὐτὴς: eodem plane quo hic sensu. Fuit quidem cum ibi putarem scribendum ἈΠΕΚΡΟΥΣΑΜΕΝ. Sed nihil aut apud Lucianum eo in loco, aut apud Nostrom in hoc, mutandum est. Ibique in Cl. viri J. Pellet codice, a viro docto adducuntur Virgilii verba Æn. III.

[Phæacum abscondimus arces; vox e re nautica petita.] Vide omnino I. 260, 9. *M. D.*

P. 500. l. 12. εἰ καὶ...] Nihil in ejus Vita traditum a Nostro memini, unde confici possit quod Interpretes volunt. Quid intellexerit Plutarchus, ostendent hæc ejus verba, p. 436, 1. ἢ ἢ Δημοδότην πυθόμενον ἢ ΚΕΤΗΝ ἐν Καλαυρίαι ἐν τῷ ἱερῷ Ποσειδῶν. ΚΑΘΕΖΕΣΘΑΙ. Nullas hic preces; quam ἱκετίαν innuere voluerit, vides. *M. D.*

F I N I S.

